

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. Вроцлав, Польща)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. Вільнюс, Литва)**

**СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
«УКРАЇНА – 2020»
(економіка, фінанси і право)**

**МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції**

(Київ, 17 травня 2016 року)

КИЇВ 2016

**Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборенено**

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (економіка, фінанси і право)[Електронне видання]: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 17 травня 2016 р.) / відп. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. у-т, 2016. – 1084 с. – Укр., рос. та англ. мовами.

Розглядаються вектори руху Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (економіка, фінанси і право): питання системи національної безпеки й оборони, антикорупційна, судова, податкова та реформа правоохоронної системи, державного управління, системи охорони здоров'я, децентралізація, дерегуляція й розвиток підприємництва.

Матеріали доповідей друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальність за достовірність статистичної та іншої інформації, що представлена в рукописах.

Редакційна колегія: А.А. Мазаракі (відп. ред.), ректор д.е.н., проф.; С.В. Мельниченко, проректор з наукової роботи, д.е.н., проф.; К.І. Ладиченко, декан факультету міжнародної торгівлі та права, к.е.н., доц.

Відповідальний за випуск: Т.Л. Вишинська, заст. декана факультету міжнародної торгівлі та права, к.е.н., ст. викл.

З М І С Т

Вступ 23

Міжнародні партнерські відносини України

<i>Амеліна О.</i>	Новітні тренди розвитку ринку інтелектуальної праці в Україні	24
<i>Гаврилова А.</i>	Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання	26
<i>Горбач А.</i>	Пріоритети та механізми інвестиційної взаємодії України та ЄС	29
<i>Доліновська А.</i>	Інтеграція українського бізнес-середовища із ЄС: реалії та перспективи	32
<i>Дяденко К.</i>	Аграрна промисловість України в рамках євроінтеграції: ризики та перспективи	34
<i>Єпик А.</i>	Підтримка ЄС в процесі імплементації національної транспортної стратегії України	37
<i>Жилінський М.</i>	Соціально - відповідальне інвестування в Україні: міфи та реалії	40
<i>Кузіна К.</i>	Перспективи розвитку телекомунікаційної інфраструктури в Україні	43
<i>Кустовський О.</i>	Детермінанти ціноутворення на світовому ринку нафти в умовах глобальних дисбалансів	46
<i>Лисенко О.</i>	Україна та ЄС: систематизація проблем євроінтеграції та шляхи їх подолання	49
<i>Олещук А.</i>	Полівекторність в реалізації реформ України	52
<i>Пугачевська К.</i>	Нетарифне регулювання в Україні	54
<i>Пономаренко К.</i>	Поліпшення умов ведення бізнесу в Україні	56
<i>Руденко Н.</i>	Соціально-орієнтовний маркетинг як парадигма розвитку сучасного маркетингового середовища	58
<i>Ревуцька А.</i>	Інноваційні моделі навчання і розвитку персоналу в торгівлі	61
<i>Соколова Д.</i>	Альтернативна енергетика у вимірі пріоритетів національної безпеки сучасної України	66
<i>Тенетюх Л.</i>	Феномен вітчизняного заробітчанства: причини та нові тренди	68
<i>Токмачова Д.</i>	Добування сланцевого газу як інструмент диверсифікації енергозабезпечення в Україні	71

<i>Шух О.</i>	Міжнародний досвід забезпечення енергетичної безпеки: уроки для України	74
<i>Musiyenko S.</i>	EU's support for sustainable development in the ear countries	76

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Войтович О.</i>	Виклики та можливості імплементації угоди про асоціацію між Україною та ЄС	83
<i>Резнік Д.</i>	Вплив міжнародного співробітництва у освітній сфері на транскордонний товарообіг	86
<i>Еляян А.</i>	Міжнародний досвід формування ефективних систем мотивації персоналу	89
<i>Касянок К.</i>	Пріоритети міжнародного партнерства України: інвестиційний аспект	91
<i>Кохно Р.</i>	Трансформація вітчизняного АПК у вимірі глобальних викликів та можливостей	95
<i>Кошмак А.</i>	Новітні тренди та прояви інноваційної глобалізації ХХІ ст.	97
<i>Луговий Б.</i>	Міжнародне партнерство у сфері соціального захисту	100
<i>Олійник А.</i>	Інфляційне таргетування та плаваюче курсоутворення: оцінка ризиків для України	102
<i>Прус Л.</i>	Взаємне визнання програм уповноважених економічних операторів	105
<i>Уманців В.</i>	Регіональна політика України: проблеми та виклики	107
<i>Чернов І.</i>	Інтеграційний вектор трансформації зовнішньоекономічного сектора України	110
<i>Фаст А.</i>	Світовий досвід впровадження енергозберігаючих технологій: уроки для України	114
<i>Шкурупій О.</i>	Співпраця України з міжнародними екологічними організаціями	116
<i>Magdalena L.</i>	The common agricultural policy of the European Union	117

Розвиток національного бізнесу в умовах глобальних та регіональних викликів

<i>Бухтієнко М.</i>	Негативні фактори впливу на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні	119
<i>Веклич А.</i>	Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності України	122
<i>Виноградова А.</i>	Розвиток малого бізнесу в Україні на сучасному етапі	125
<i>Поволоцький В.</i>	Аутсорсинг в Україні: практика та тенденції	127
<i>Власюк М.</i>	Вплив девальвації гривні на розвиток українського бізнесу	130
<i>Гетманов Б.</i>	Молочна продукція України: перспективи виходу на ринки ЄС	132
<i>Єпик А.О.</i>	Вплив досвіду зарубіжних країн на реалізацію антикорупційної реформи в Україні	135
<i>Канарова А.</i>	Виробнича діяльність металургійних підприємств запорізької області: екологічні питання	137
<i>Костомаха О.</i>	Логістичні провайдери у торгівлі	140
<i>Козаченко К.</i>	Стан та перспективи розвитку малого бізнесу України в умовах глобалізації	143
<i>Кравцова М.</i>	Національна система сертифікації в умовах регіональних конфліктів	146
<i>Клочко В.</i>	Впровадження теорії менеджменту кайдзен в Україні	149
<i>Корнута Н.</i>	Проблеми та шляхи вдосконалення аудиту виробничих запасів	151
<i>Маценко Л.</i>	Теоретичні основи вивчення лізингу в Україні	154
<i>Назаренко О.</i>	Спрощення торгівлі шляхом гармонізації стандартів	157
<i>Головченко Т.</i>	Євразійський економічний союз: наслідки створення для економіки України	160
<i>Нестеренко А.</i>	Бюджетний дефіцит та шляхи його подолання	162
<i>Тимцюрак І.</i>	Експансія транснаціональних торговельних компаній на український ринок	166
<i>Тузова К.</i>	Управлінські принципи Ф.Тейлора у сучасних організаціях	167
<i>Удод Н.</i>	Галузеві принципи – як основоположні засади та ідеї фінансової діяльності в Україні	170
<i>Чинченко А.</i>	Розвиток свинарства в сільськогосподарських	175

<i>Шклярська В.</i>	підприємствах Київщини Вітчизняні виробники кондитерських виробів: вихід на зарубіжний ринок	179
<i>Ярема Г.</i>	Конкурентоспроможність вітчизняної ІТ-галузі	182
<i>Злуніцина Т.</i>		
<i>Liszka M.</i>	The benefits and costs of polish membership in the EU economic and monetary union	184

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Азарова Є. Бойко І.</i>	Новаційна глобалізація у світовій економіці	187
<i>Богач Л.</i>	Земельні відносини сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації	190
<i>Буруков В.</i>	Фінансова безпека як складова економічної безпеки України	193
<i>Височанська М.</i>	Економічний механізм збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення	195
<i>Войтович М.</i>	Роль ІРО для забезпечення стабільного розвитку українських підприємств	198
<i>Гальчун Ю.</i>	Сільський зелений туризм у волинській області	201
<i>Говоруха К.</i>	Екологічна безпека України(на прикладі промислового тваринництва)	203
<i>Гонтаренко А.</i>	Будівельний бізнес в Україні	207
<i>Гончарова В.</i>	Бюджетування суб'єктів малого бізнесу	210
<i>Діба О.</i>	Трансфер технологій як основа інноваційного бізнесу в Україні	212
<i>Гернего Ю.</i>		
<i>Дяденко К.</i>	Технопарки як основа інноваційного розвитку України	215
<i>Зайченко Я.</i>	Інноваційний потенціал на підприємствах України в сучасних умовах	218
<i>Синявська Л.</i>		
<i>Зосименко Т.</i>	Транскордонне співробітництво між Україною та Білорусією	220
<i>Ільків Л.</i>	Еколого-економічний стан водокористування рівненської області	223
<i>Кисельова І.,</i>	Розробка антикризового бізнес-плану	225
<i>Компанієнко О.</i>	Україна в рейтингу легкості ведення бізнесу: шляхи покращення	228
<i>Коркоха Я.</i>	Механізм розробки стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства	231

<i>Котубей Б.</i>	Оцінка конкурентоспроможності транспортних підприємств	234
<i>Крутько М.</i>	Прозорість державного бюджету як гарантія розвитку національного бізнесу	237
<i>Лисенко В.</i>	Оцінка ступеня конкурентоспроможності території	240
<i>Литвин О.</i>	Ефективність блогів при інтеграції компаній у бізнес-процеси в Україні	243
<i>Матвєєва М.</i>	Frozen logistics в Україні	246
<i>Мех Т.</i>	Вихід українських підприємств на ринок ЄС	250
<i>Онопрійчук Н.</i>	Екологічні аспекти торгівлі	252
<i>Пархаєва О.</i>	Структура регіонального транспортно-логістичного комплексу	255
<i>Пастер Ю.</i>	Розвиток бізнесу України з країнами ЄС	258
<i>Пучкова М.</i>	Бізнес-моделі як джерело конкурентних переваг підприємства	261
<i>Сібекіна А.</i>	Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС: можливості для бізнесу	263
<i>Стенічева І.</i>	Механізм інноваційного розвитку регіонів	266
<i>Федина Є.</i>		
<i>Проскура В.</i>	Вплив оптимізації територіального розміщення логістичного об'єкту на економічну безпеку	269
<i>Терновська А.</i>	Інвестиційне співробітництво суб'єктів господарювання регіону	271
<i>Товт Т.</i>		
<i>Трубей О.</i>	Фінансування малогота середнього бізнесу в Україні	274
<i>Удут Ю.</i>		
<i>Третьак Ю.</i>	Фінансове забезпечення розвитку аграрних підприємств	278
<i>Цуканова В.</i>	Кайзен-костинг та таргет-костинг як інструменти оптимізації витрат	279
<i>Шмуйло О.</i>	Подолання бар'єрів входження на міжнародний ринок	282
<i>Ярмоленко Ю.</i>	Реалізація концепції сталого розвитку на підприємствах аграрної сфери	285
<i>Яскевич А.</i>	Еволюція концепції управління ланцюгами поставок	288
<i>Ячменьова Ю.</i>	Діяльність «ущербних» об'єктів нерухомості	290

Інформаційні технології - інструмент реалізації стратегії інноваційного розвитку

Боженко М.	Створення екосистеми відкритих державних даних	292
Пілянська В.	Технології електронних послуг у фінансовій сфері	294
Безвенюк Ю.	Інформаційні системи забезпечення ефективного сільськогосподарського землекористування	297
Бордюжа А.	Комп'ютеризація бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків	300
Гембік Л.	Міжнародна транспортна логістика	303
Гусєв В.	Методичні аспекти формування логістичних систем	304
Зайченко М.	Інформаційні системи підтримки прийняття управлінських рішень	307
Кисілевич С.	Соцмережі та засоби масової інформації, як інструмент інноваційного розвитку	309
Кононова К.	Методика створення автоматизованого робочого місця на підприємстві	312
Ковач І.	Комп'ютеризація міжнародних валютно-кредитних і розрахункових операцій	318
Кузьміна М.	Екологічна складова бухгалтерського обліку природних ресурсів	321
Кушніренко О.	Методика оцінки та вибору криптографічних систем	325
Москаленко П.	Функціональний підхід щодо моделювання процесів розвитку підприємства	326
Ніколіна І.	Особливості автоматизації обліку виробничих запасів на підприємстві	329
Бондар М.	Інформаційне забезпечення системи управління інвестиційними проектами підприємства	332
Петрук Т.	Концепція smart grid в енергетичній галузі	339
Пушкаренко М.	Проблеми розвитку електронної комерції в Україні	342
Савченко В.	Імітаційне моделювання в економічному прогнозуванні	344
Туриця Є.	Автоматизація процесів обліку підзвітних осіб підприємства	346
Тесленко М.	Інформаційні технології як інструмент	349

<i>Ястремський М.</i>	реалізації інноваційної політики	
<i>Сорока Л.</i>	Сучасні тенденції у розвитку електронної комерції	352

Системи фінансових послуг: вплив на розвиток національної економіки та економічну безпеку бізнесу

<i>Білошанка В.</i>	Безпека інтернет-банкінгу	355
<i>Возбранна Н.</i>	Глобалізаційний аспект розвитку ринку фінансових послуг в Україні	358
<i>Далєвська Т.</i>	Реформування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні	360
<i>Деркач Є.</i>	Фінансове планування як складова діяльності фінансового відділу підприємства	363
<i>Жежера А.</i>	Ринок фінансових послуг та розвиток національної економіки	365
<i>Лінтур І.</i>	Підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення адміністративно-територіальних одиниць»	369
<i>Ніколайчук О.</i>	Фінансове планування на вітчизняних підприємствах	372
<i>Макаренко М.</i>	Дефіцит державного бюджету та джерела його покриття	374
<i>Олійник С.</i>	Недоліки інтернет страхування в Україні	377
<i>Панкевич О.</i>	Системи електронних платежів в Україні	380
<i>Семенівська О.</i>	Методи оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства	382
<i>Степашко А.</i>	Визначення напрямку розвитку бухгалтерського обліку та звітності в Україні	385
<i>Черненко К.</i>	Інтернет-банкінг як складова розвитку ринку фінансових послуг	388
<i>Шевченко Н.</i>	Процес формування бюджету за програмно-цільовим методом	391

Реформування приватного права в умовах євроінтеграції

<i>Бондарєва К.</i>	Критерії розподілу міжнародно-правових норм на імперативні та м'які	393
<i>Бахновська І.</i>	Теоретико-правові засади господарсько-	395

	правової відповідальності підприємців за порушення на споживчому ринку	
<i>Гарат М.</i>	Забезпечення демократичних стандартів у сфері свободи слова	397
<i>Гарбузюк Н.</i>	Гене́за українських правоохоронних органів у хх столітті: історична ретроспектива	400
<i>Горіславська І. Синюк Ю.</i>	Правові засади діяльності аварійних комісарів у сільському господарстві з огляду на міжнародний досвід	403
<i>Горова Ю.</i>	До питання страхування здоров'я, як гарантії забезпечення захисту життя людини	406
<i>Довганюк Н.</i>	Доступ до банківської таємниці в Україні: проблемні питання	408
<i>Домченко О.</i>	Перспективи розвитку захисту прав та свобод людини і громадянина на сучасному етапі розвитку України	411
<i>Даценко Г. Разборська О.</i>	Контроль ефективності справляння туристичного збору в Україні	414
<i>Кустовський О.</i>	Державна підтримка господарської діяльності	416
<i>Малиновська А.</i>	Визначення правової природи договору	419
<i>Мичківська І.</i>	Конституція Пилипа Орлика як пам'ятка юридичної думки	422
<i>Панченко В.</i>	Мирова юстиція: історія та сучасні практики	424
<i>Погребняк С.</i>	Підприємницькі ризики та їх виявлення в умовах невизначеності економіки	427
<i>Сарсанія Г.</i>	Ціна як істотна умова господарського договору	430
<i>Сидоренко Р.</i>	Правовий режим іноземного інвестування в Україні	432
<i>Смакоуз Д.</i>	Правові засади недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності	435
<i>Рябова Ю</i>	Доказування в міжнародному комерційному арбітражі	437
<i>Скоропад Т.</i>	Адаптація національного законодавства у сфері інтелектуальної власності до вимог ЄС	439
<i>Штинь А.</i>	Недоліки нормативно-правового забезпечення оподаткування військовим збором підприємства	442
<i>Харченко О.</i>	Соціальний захист працівників на підприємствах	444

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Алехін С.</i>	Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності	447
<i>Бистряков І.</i>	Система державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні	450
<i>Бойко В.</i>	Виникнення права власності на новостворене майно	453
<i>Большотенко А.</i>	Відшкодування завданої шкоди внаслідок нападу собаки	455
<i>Водоп'ян Т.</i>	Оголошення особи померлою в праві України та країн європейського союзу	458
<i>Волокитін Д.</i>	Проблеми та тенденції розвитку правового регулювання надання державної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності	461
<i>Горіславська І.</i>	Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно	463
<i>Шиш К.</i>		
<i>Горова Ю.</i>	Право суб'єктів господарювання на звернення до господарського суду України	466
<i>Грималюк А.</i>	Перспективи функціонування в Україні	468
<i>Горбаченко С.</i>	дворівневої інвестиційної системи	
<i>Деркач О.</i>	Реалізація права громадян на житло з фонду соціального призначення	471
<i>Зубрицький О.</i>	Щодо чергової спроби запровадження обігу земель сільськогосподарського призначення	474
<i>Кідалов С.</i>	Юрисдикційні повноваження інспекторів рибохорони	477
<i>Кулеша А.</i>	Реалії адміністративної реформи: досвід Польщі в українських умовах	480
<i>Олійник Ю</i>	Канадська та іспанська моделі аграрного страхування: використання в аграрному страховому законодавстві України	481
<i>Петренко О.</i>	Порядок захисту усиновлення в Україні	484
<i>Подольчук О.</i>		
<i>Третьяк І.</i>	Сучасний стан електронної комерції в Україні	487
<i>Ференець Н.</i>	Порядок переведення боргу	490
<i>Хромєєв Д.</i>	Правова природа договору комерційної концесії	492
<i>Устінова Г.</i>	Запровадження інституту масового позову в Україні	494

Забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні

<i>Балобан І.</i>	Криміналістичне забезпечення розслідування вбивств	496
<i>Воробей М.</i>	Правове регулювання державної та приватної нотаріальної діяльності	499
<i>Ласточкина А.</i>	Юридична відповідальність за порушення у сфері оподаткування	502
<i>Падалка Д.</i>	Взаємодія державних та приватних суб'єктів охоронної діяльності в Україні	504
<i>Петриковець О.</i>	Використання психофізичних методів при розслідуванні злочинів	507
<i>Радченко О.</i>	Звільнення від сплати судового збору споживачів фінансових послуг	509
<i>Сергейчук А.</i>	Формування та захист інформаційних ресурсів підприємства	512
<i>Собченко О.</i>	Державне регулювання кібербезпеки бізнесу	513
<i>Турчин В.</i>	Становлення правовідносин державної реєстрації прав на нерухоме майно	516

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Біленко О.</i>	Економічна безпека у ринковій економіці	519
<i>Брежнєва-Єрмоленко О.</i>	Управління безпекою в умовах рейдерських загроз	521
<i>Нікілєва Л.</i>		
<i>Вакулко І.</i>	Правопорушення неповнолітніх осіб в 1965-1982 рр.: причини та міри покарання	523
<i>Васильченко Ю.</i>	Правове регулювання державних форвардних закупівель зерна	525
<i>Власенко І.</i>	Правові наслідки невиконання чи неналежного виконання кредитного договору	528
<i>Донець А.</i>	Спадковий договір у системі цивільних правовідносин	531
<i>Дюг О.</i>	Захист честі, гідності та ділової репутації суб'єктів підприємництва	534
<i>Дячина В.</i>	Правовий режим іноземних інвестицій в Україні	537
<i>Ковальова С.</i>	Кримінально-правова характеристика	539
<i>Кучер В.</i>	незаконних азартних ігор	

<i>Процел Л.</i>	Стадії скоєння злочину	542
<i>Слободянюк К.</i>	Медіація як метод досудового врегулювання господарських спорів	545
<i>Солодка К.</i>	Екологічне законодавство України: особливості та недоліки	548
<i>Шкіринець А.</i>	Організаційні принципи господарського процесуального права	550
<i>Шмигелюк С.</i>	Форми державного правління: політико-правові засади	553
<i>Яременко Б.</i>	Організаційно-правові засоби обмеження монополізму в Україні	556

Вітчизняне публічне право

<i>Акименко М.</i>	Інноваційні технології в банківській сфері	559
<i>Процько В.</i>	Місцеве самоврядування в умовах децентралізації	562
<i>Кушнір О.</i>	Виконання судових рішень	565
<i>Гайдак М.</i>	Страховання життя в Україні	568
<i>Губай А.</i>	Правові засади розкриття банківської таємниці	571
<i>Іващенко О.</i>	Генезис поняття «права людини і громадянина»	574
<i>Кричевцова Є.</i>	Адміністративно -правове забезпечення охорони здоров'я	576
<i>Дегтярьова О.</i>	Кодефікація екологічного законодавства України	579
<i>Кідалов С.</i>	Юрисдикційні повноваження інспекторів рибоохорони	582
<i>Петрина І.</i>	Реєстрація результатів наукової діяльності	585
<i>Тітова С.</i>	Штраф у системі адміністративних стягнень	588
<i>Фещенко Д.</i>	Реформування юридичної освіти в Україні	593

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Акименко М.</i>	Правова охорона природно-заповідного фонду	596
<i>Акименко М.</i>	Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні	599
<i>Бачинська М.</i>	Працевлаштування студентів в Україні та Польщі	599
<i>Бульба А.</i>	Право на інформацію в сфері гарантування вкладів фізичних осіб	604

<i>Бортнічук М.</i>	Право на вільний доступ та поширення екологічної інформації	607
<i>Бортнічук М.</i>	Корупція в державному управлінні	610
<i>Бойко В.</i>	Доктринальне визначення поняття «тероризм»	613
<i>Гетьман Ю.</i>	Публічний інтерес суб'єктів фінансового права	615
<i>Гуняга Н.</i>	Адаптація трудового законодавства України до вимог ЄС	617
<i>Довганюк Н.</i>	Здійснення екологічного контролю громадськими інспекторами	620
<i>Загородський В.</i>	Правове регулювання діяльності офшорних підприємств	623
<i>Златогорський В.</i>	Розвиток конкурентного законодавства України	626
<i>Кравець О.</i>	Поняття та ознаки житла за законодавством України	629
<i>Крупко Ю.</i>	Щорічні відпустки за трудовим законодавством	631
<i>Кравець О.</i>	Трудовий договір як підстава виникнення трудових правовідносин	634
<i>Корнієнко О.</i>	Час відпочинку за трудовим законодавством України	628
<i>Кривенко Д.</i>	Система захисту прав споживачів	642
<i>Кушнір Д.</i>	Правові засади банківської конкуренції	644
<i>Круть А.</i>	Страхування життя в Україні	646
<i>Кібало Я.</i>	Правового регулювання електронних грошей в Україні	649
<i>Луженецька Т.</i>	Громадянське суспільство та правова держава	652
<i>Мельниченко Р.</i>	Механізм податкового контролю трансфертного ціноутворення	655
<i>Нікіфорова О.</i>	Правове регулювання договору страхування майна фізичних осіб	657
<i>Переверзев В.</i>	Публічне адміністрування ринку енергетики	659
<i>Петренко В.</i>	Доктринальні концепції публічного і приватного права	662
<i>Проценко В.</i>	Податкове декларування в Україні	665
<i>Пухляк А.</i>	Формування митної політики України	668
<i>Рус О.</i>	Організаційні засади державного контролю в галузі культури	670
<i>Соколец П.</i>	Правові засади банківської таємниці	674
<i>Сікора Р.</i>	Спадкування права на одержання страхових виплат	676

<i>Сироїд І.</i>	Страховання професійної відповідальності нотаріусів	681
<i>Слюсарев І.</i>	Зарубіжний досвід фінансової діяльності суб'єктів місцевого самоврядування	683
<i>Скоропад Т.</i>	Єдиний соціальний внесок за законодавством України	686
<i>Сидорчук А.</i>	Донорство крові як предмет науково-практичних досліджень	688
<i>Сидоренко Ю.</i>	Умови прийняття на державну службу та заміщення вакантних посад	691
<i>Толкач А.</i>	Міжнародно-правовий статус біженців	693
<i>Тодорів І.</i>	Реалізація прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні	696
<i>Тяжина В.</i>	Законодавче регулювання захисту прав споживачів	699
<i>Шрамко В.</i>	Типологія фінансових послуг	702
<i>Штольц К.</i>	Правові засади страхування в Україні	704
<i>Шелудько Г.</i>	Прожитковий мінімум як соціальний стандарт	707
<i>Цікало М.</i>	Моделі ухилення від сплати податків в Україні	710
<i>Яцько Т.</i>	Правове забезпечення захисту персональних даних	713
<i>Golovko L.</i>	Implementation of the eu water framework directive in Ukraine	716

Міжнародне право в умовах сучасних викликів

<i>Білоус Т.</i>	Співвідношення міжнародного приватного та міжнародного публічного права	718
<i>Бондарєва К.</i>	Захист прав біженців в міжнародному праві	720
<i>Венкова Н.</i>	Міжнародне право розвитку в системі публічного права	723
<i>Волянська В.</i>	Співробітництво МВФ з європейськими країнами: Греція і Польща	725
<i>Григоренко М.</i>	Правовий статус осіб, що володіють множинним громадянством	728
<i>Кірда А.</i>	Концепція міжнародного права розвитку	731
<i>Кушнір Д.</i>	Врегулювання міжнародних торговельних спорів	734
<i>Литвиненко Н.</i>	Механізм вирішення спорів у рамках сот	737
<i>Kondratenko V.</i>	New challenges before Ukrainian E-commerce legislation	740

<i>Ravlinko A.</i>	Modern mechanisms of integration in international business	743
--------------------	--	-----

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Агрба О.</i>	Еволюція мусульманського права в арабських країнах	744
<i>Домченко О.</i>	Захист прав трудових мігрантів в Україні	747
<i>Єпик А.</i>	Реалізація антикорупційної реформи в Україні	750
<i>Зубрицкая Г.</i>	Роль права в розвитку економіки государства	752
<i>Кузменюк Г.</i>	Міжнародне право: принципи та норми	755
<i>Літовченко А.</i>	Ефективність міжнародно-правових інституційних механізмів боротьби з агресією	758
<i>Макотерська Н.</i>	Реформування військових формувань України відповідно до стандартів НАТО	760
<i>Переверзєв В.</i>	Захист прав вразливих верств населення	763
<i>Самойленко А.</i>	Захист прав дітей у міжнародних і внутрішніх збройних конфліктах	765
<i>Толкач А.</i>	Міжнародно-правовий статус біженців	768

Зовнішня торгівля України

<i>Андрюшкіна В.</i>	Перші результати взаємної торгівлі між Україною та ЄС в умовах режиму автономних тарифних преференцій	771
<i>Бенецький В.</i>	Гармонізація митної справи в Україні з європейськими нормами та вимогами	773
<i>Бондар А.</i>	Україна у міжнародній торгівлі органічною продукцією	775
<i>Голоднюк Т.</i>	Україна на європейських ринках зернових культур	778
<i>Дворяк А.</i>	Вітчизняний експорт чорних металів в умовах тимчасової окупації сходу України: проблеми та перспективи	781
<i>Драган І.В.</i>	Проблеми та перешкоди на шляху макроекономічного регулювання розвитку природо-ресурсного потенціалу	784
<i>Дрюк А.</i>	Геопросторові та секторальні виклики вітчизняному експорту	786

<i>Коцаб'юк Д.</i>	Валютні війни як інструмент посилення конкурентоспроможності національного експорту	789
<i>Милашевський Д.</i>	Детинізація зовнішньоторговельної сфери як ключовий напрям реформування вітчизняної економіки	791
<i>Олійник А.</i>	Зовнішня торгівля України в умовах регіональних дисбалансів та зовнішніх загроз	794
<i>Пономаренко А.</i>	Новітні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України з КНР	797

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Антоненко І.</i>	Нетарифні регулятори зовнішньої торгівлі України у вимірі зобов'язань перед СОТ	799
<i>Борчук Д.</i>	Ризики деіндустріалізації та погіршення структури українського експорту в умовах асоціації України з ЄС	802
<i>Волотек А.</i>	Інституціональна обмеженість стратегії підтримки українського експорту в ЄС	805
<i>Гриценко К.</i>	Адаптація системи технічного регулювання відповідно до стандартів та норм європейського союзу	807
<i>Дзига В.</i>	Секторальна диверсифікація експорту як чинник протидії глобальним дисбалансам	810
<i>Єпик А.</i>	Підтримка ЄС в процесі імплементації національної транспортної стратегії України	813
<i>Зубко О.</i>	Науково-технологічне партнерство України та Туреччини	816
<i>Кравчук А.</i>	Моніторинг рівня конкурентоспроможності України в контексті поглиблення євроінтеграційних процесів	818
<i>Кузьменко К.</i>	Європейський досвід регулювання трансфертного ціноутворення	821
<i>Плахотна Н.</i>	Криза машинобудівної галузі України в умовах погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури	823
<i>Пелешенко О.</i>	Виклики зовнішній політиці України в умовах військової загрози та порушення регіонального паритету сил	826
<i>Попель С.</i>	Митні новації в Україні: особливості подання	829

<i>Тєбенєва Д.</i>	та зміст короткої ввізної декларації (ENS) Вплив втрати ринків РФ на реструктуризацію експорту української продукції	832
<i>Ткачів С.</i>	Зарубіжний досвід фіскального регулювання в лісовому господарстві	835
<i>Чурилов О.</i>	Чи можлива гармонізація національних стандартів України зі стандартами ЄС?	838
<i>Шекула О.</i>	Нові вимоги щодо організації експортних операцій до країн ЄС	841
<i>Школьна Є.</i>	Механізми протидії дисбалансам в економіці та зовнішній торгівлі України	844

Трансформація пріоритетів у міжнародній торгівлі

<i>Балаж М.</i>	Маркетинговий вплив на ділову активність малого бізнесу	846
<i>Білак В.</i>	Міжнародний маркетинг в контексті євроінтеграції	849
<i>Богачова Я.</i>	Сучасні засоби мотивації як складова успіху стратегічно орієнтованого підприємства	852
<i>Герасименко А.</i>	Конкуренція і монополія на ринку електричної енергії в Україні	855
<i>Глитень Д.</i>	Партнерство освіти та бізнесу за кордоном	857
<i>Голоднюк Т.</i>	Міжнародний маркетинг як інструмент виходу вітчизняних компаній на зарубіжний ринок	860
<i>Колесник В.</i>	Міжнародна практика застосування «партизанського» маркетингу	863
<i>Лихолат О.</i>	Сегментація світового ринку одягу	865
<i>Мілюкова Н.</i>	Антикризова міжнародна маркетингова стратегія підприємства	868
<i>Пашиста А.</i>	Використання інструментів інтернет-маркетингу в Україні: переваги та недоліки	871
<i>Попович І.</i>	Застосування інструментів маркетингу у соціальних мережах	873
<i>Редя О.</i>	Роль креативного підходу в здійсненні міжнародної маркетингової діяльності	876
<i>Стрільчук Л.</i>	Функціонування банківської системи України в сучасних умовах	879
<i>Стрільчук Ю.</i>	Вплив банківського кредитування населення на економіку	882

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Антоненко А.</i>	Стимулювання персоналу в умовах економічної кризи	884
<i>Бей У.</i>	Цінова політика підприємства	887
<i>Белінська А.</i>	Управління підприємством в кризових умовах	890
<i>Бондар Н.</i>	Енергонезалежність України в сучасних умовах	893
<i>Буздиган М.</i>	Удосконалення управління діловою активністю підприємства в кризових умов	896
<i>Збарська В.</i>	Роль держави у розвитку малого підприємництва	899
<i>Величко О.</i>	Формування економічного потенціалу в умовах глобальних викликів	902
<i>Віцієвська М.</i>	Бізнес – ангели як фінансові партнери маркетингу	905
<i>Градобоєва Є.</i>	Сфера житлово-комунальних послугміст України: особливості розвитку	907
<i>Грибовська Ю.</i>	Інвентаризація обсягів залишку пального: порядок проведення та оформлення	910
<i>Жилінський М.</i>	Ринок відповідальних інвестицій в Україні: екологічний аспект	913
<i>Зоріна Г.</i>	Енергозбереження як запорука сталого розвитку туризму на Прикарпатті	916
<i>Карагодова А.</i>	Застосування інформаційних систем управління на промислових підприємствах	917
<i>Коваль В.</i>	Комплекс складових системи економічної безпеки підприємства	919
<i>Редьква О.</i>	Бенчмаркінг як інноваційний інструмент аналізу конкурентоспроможності підприємства	922
<i>Костюк О.</i>	Стратегія низьких цін в умовах пошуку нових міжнародних ринків для України	925
<i>Кошмак А.</i>	Феномен інтелектуального підприємництва як чинник розвитку інноваційної економіки	927
<i>Кришталь Г.</i>	Модель інтеграції банку та страхової компанії	929
<i>Мазуренко Р.</i>	Ефективна підготовка менеджерів в Україні	932
<i>Свічкарь Ю.</i>	Український страховий ринок: стан та	935

	перспективи	
<i>Малишко Ю.</i>	Методичний підхід до оцінки адміністративних бар'єрів малого підприємництва	938
<i>Маліновська О.</i>	Кадровий аутсорсинг як інноваційний інструмент управління персоналом	940
<i>Нагорна О.</i>	Краудфандинг у сучасному бізнес - середовищі: сутність та особливості	943
<i>Поліщук К.</i>	Облік нематеріальних активів підприємства:	946
<i>Шматковська Т.</i>	напрями покращення	
<i>Приходченко Т.</i>	Процес децентралізації влади України: досягнення та перспективи	948
<i>Пузенко М.</i>	Метод рівномірного обміну та ефективність управлінських рішень	951
<i>П'яташ С.</i>	Розвиток коворкінг-центрів в університетах України	954
<i>Совершенна І.</i>	України	
<i>Стогній К. Бухай А.</i>	Якість менеджменту як фактор підвищення конкурентоспроможності готельних господарств	957
<i>Сушко А.</i>	Социальная ответственность бизнеса в условиях глобализации	959
<i>Туник О.</i>	Інформаційні технології в туризмі	961
<i>Хачатрян В.</i>	Удосконалення державного регулювання ринку праці в Україні	963
<i>Чайка І.</i>		
<i>Цесаренко М.</i>	Фактори міжнародної податкової конкурентоспроможності України	966
<i>Цесаренко С.</i>		
<i>Цикалюк Є.</i>	Маркетингове управління онлайн репутацією підприємства в мережі інтернет	969
<i>Шпита О.</i>	Соціально-економічний стан населення, як фактор впливу на національний бізнес	972

**Конституційно-правові механізми захисту прав людини
(Присвячено 20-ти річчю Конституції України)**

<i>Бабаджанян Г.</i>	Інститут омбудсмена в механізмі захисту прав і свобод людини	974
<i>Власенко О.</i>	Механізм судового захисту прав та свобод людини	976
<i>Голодрига Л.</i>	Становлення ідеї гарантії прав і свобод особистості	979
<i>Іванченко А.</i>	Регіональний механізм захисту прав людини	981

<i>Коломійчук В.</i>	Конкурсний відбір у системі державної служби	983
<i>Лученко О.</i>	Роль адвокатури в системі захисту прав людини	987
<i>Рева М.</i>	Дотримання прав особи в Україні	989
<i>Сидоренко Р.</i>	Захист прав людини недержавними правозахисними організаціями в Україні	991
<i>Сидоренко Ю.</i>	Права жінок та юридичні гарантії їх захисту в Україні	993
<i>Юзьків Ю.</i>	Право молоді на працю в Україні: конституційно-правові засади	995
<i>Яременко Н.</i>	Реформування органів місцевого самоврядування	998

Дискусійні платформи дистанційно

<i>Граб Р.</i>	Відтворення гарантій прав і свобод людини в Україні	1002
<i>Ладиченко В.</i>	Соціальне призначення державної влади	1005
<i>Барановський В.</i>	Правові засади студентського самоврядування в Україні: проблеми і перспективи	1006
<i>Ломоносов М.</i>	Інклюзивна освіта – шанс для дітей з особливими потребами	1007
<i>Лукашевич А.</i>	Конституційне право громадян на забезпечення житлом в Україні	1010
<i>Приліпко О.</i>	Патронат над дітьми в Україні	1013

Глобальне переформатування світової економіки: причини, тенденції, наслідки

<i>Безсмертний В.</i>	Державна політика щодо формування позитивного міжнародного іміджу України	1019
<i>Білик А.</i>	Механізми міжнародного співробітництва України в енергетичній сфері	1022
<i>Дзеркаль А.</i>	Новий вимір співпраці України з міжнародними фінансовими інститутами	1025
<i>Златогорський В.</i>	Цінова політика на українському ринку газу та її вплив на міжнародні зв'язки	1028
<i>Іваненко Ж.</i>	Перспективи створення сприятливого	1030

<i>Карасьова О.</i>	інвестиційного клімату в Україні Моделі та механізми дестимуляції інноваційної діяльності України	1033
<i>Корєшкова А.</i>	Переорієнтація міжнародної науково-технічної кооперації оборонних підприємств України	1035
<i>Конрад Ю.</i>	Перспективи участі національних підприємств у міжнародних виробничих мережах в контексті стратегії «україна – 2020»	1038
<i>Пословський О.</i>	Стратегії підвищення енергоефективності у вимірі національної безпеки України	1041
<i>Пострелко М.</i>	Ідентифікація проблем міжнародного співробітництва України у соціальній сфері	1044
<i>Сергієнко В.</i>	Правові новації реформ у сфері іноземного інвестування	1046

Проблеми правового регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва

<i>Андрощук М.</i>	Кодифікація банківського законодавства України	1049
<i>Бортнічук М.</i>	Правове забезпечення інновацій в банківській діяльності	1051
<i>Білокур Д.</i>	Корупція як соціально-правовий феномен	1054
<i>Волокітін</i>	Надання державної допомоги суб'єктам господарювання	1057
<i>Гніденко В.</i>	Страхування відповідальності медичних працівників	1061
<i>Домченко О.</i>	Зловживання монопольним становищем на ринку	1064
<i>Звездіна А.</i>	Житлове права в системі права України	1067
<i>Звездіна А.</i>	Соціальні відпустки в трудовому праві	1070
<i>Крупко Ю.</i>	Право на житло в Україні	1073
<i>Коваленко Ж.</i>	Правове регулювання вкладу в системі гарантування вкладів фізичних осіб	1076

ВСТУП

Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року має на меті досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України у світі. Основними векторами розвитку України згідно даної стратегії є забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ і, як наслідок, підвищення стандартів життя, забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності; забезпечення гарантій, що кожен громадянин матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг у державному та приватному секторах; забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт.

У збірнику матеріалів конференції знайшли відображення аналіз векторів руху Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (економіка, фінанси і право): питання системи національної безпеки й оборони, антикорупційна, судова, податкова та реформа правоохоронної системи, державного управління, системи охорони здоров'я, децентралізація, дерегуляція й розвиток підприємництва.

Значну увагу приділено питанням прозорості системи державного управління та національної безпеки, реформування судоустрою, створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого й середнього підприємництва, залучення інвестицій, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці, побудови простої та економічно справедливої податкової системи, забезпечення енергетичної безпеки України.

Науковий і практичний інтерес становлять заходи реалізації реформ, які передбачені Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» та їх наслідки для України.

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРСЬКІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ

Амеліна О., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

НОВІТНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Ринок праці – це один з найбільш динамічних елементів економіки, що швидко реагує на політичні і соціально-економічні процеси, виступаючи своєрідним індикатором якості життя в країні.

Курс України на євроінтеграцію є одночасно і викликом для українського ринку праці, і стимулом до проведення активних заходів з регулювання зайнятості відповідно до міжнародних стандартів.

Вважаючи ефективне регулювання ринку праці передумовою економічного розвитку, країни ЄС застосовують стратегію зайнятості, складовими якої є створення робочих місць, підвищення якості та продуктивності праці, забезпечення її гідної оплати, а також створення можливостей для максимальної реалізації професійних навичок тощо. Кожний напрям має специфіку відповідно до політики конкретної країни, проте важлива роль належить створенню нових робочих місць, що стимулюється за допомогою грантів, повного чи часткового зменшення видатків на навчання (перенавчання) працівників, безкоштовної допомоги в пошуку персоналу та інших пільг з боку структурних фондів ЄС і місцевих органів влади. [1]

За минулі роки Україна пережила масштабну економічну кризу, революцію, а тепер переживає війну та втрату частини території. Все це відбивається на ринку праці: високий рівень безробіття, в тому числі й серед молоді, неконтрольований відтік робочої сили за кордон, збільшення неформальної зайнятості, падіння рівня реальних доходів населення тощо, що не могло не вплинути на український бізнес і на рівень життя населення.

Теоретичні та практичні аспекти ринку праці у своїх роботах висвітлювали багато вчених. Серед них К. Маркс, У. Петті, Ф. Рікардо, А. Сміт, а також вітчизняні науковці С. Бандур, Д. Богиня, В. Гриньова, А. Колот та інші. Незважаючи на велику кількість досліджень з даної теми, вона залишається актуальною, адже дієвий механізм взаємодії між владою, роботодавцями та освітою досі не створено.

На українському ринку праці спостерігаються суттєві диспропорції як в регіональному розрізі, так і за видами економічної діяльності.

За даними Державної служби статистики України [2], рівень зайнятості з 2010 по 2015 рік серед населення працездатного віку коливається в межах 64-67%, а рівень безробіття – в межах 7-10%. При цьому стабільно найнижчим (29-34%) є рівень зайнятості молоді (15-24 років). Рівень безробіття цієї категорії населення є найвищим (17-23%) і має тенденцію до зростання. За результатами досліджень Міжнародного кадрового порталу HeadHunter Україна (далі – hh.ua) [3] лише 5% наявних у 2012 році вакансій були доступні для студентів та випускників ВНЗ. У 2015 році цей показник склав вже 10%, проте більшість роботодавців віддає перевагу досвідченим працівникам.

Поточна ситуація на ринку праці молоді є неприйнятною. С. Бандур вказує, що частина молоді, яка мала б включитися в економічні процеси та забезпечити виведення економіки з кризового стану, через відсутність підходящої роботи просто деградує, а нерідко стає на шлях тіньових і кримінальних заробітків, тому існує реальна загроза втратити ціле покоління. [4, с. 5] Крім того, посилюється тенденція виїзду молоді для працевлаштування за кордон, що є негативним явищем для країни, яка вклала бюджетні кошти у підготовку цих фахівців.

Така ситуація спровокована самою державою, яка мала б передбачувати потреби ринку праці, формуючи державне замовлення і популяризуючи через освітні заклади та соціальну рекламу професії у галузях, де існує брак кваліфікованих кадрів. Обсяг державного замовлення на юристів, економістів та філологів дуже великий, хоча ринок праці перенасичений даними фахівцями.

На сьогодні на одного випускника ВНЗ I-II рівня акредитації припадає шість випускників ВНЗ III-VI рівнів, що спричиняє брак робітничих професій. Випускники такого спрямування здобувають у більшості 2-3 розряд в ситуації, коли ринок потребує робітників з кваліфікацією 5-6 робітничих розрядів [5, с. 129]. Тобто, наразі держава через недосконалість держзамовлення витрачає кошти двічі: спочатку на навчання, а потім на перенавчання та працевлаштування.

За даними hh.ua, диспропорції на ринку праці України в регіональному розрізі полягають у концентрації вакансій та робочої сили у м. Києві, Дніпропетровській, Харківській та Одеській областях. Найменшим є попит на робочу силу у Хмельницькій та Івано-Франківській областях.

У Києві формується майже половина українських вакансій. Існує позитивна тенденція до зменшення їх частки у загальному обсязі: у 2012-2013 роках в Києві пропонували більше 50% вакансій, у 2014 році – 47%, а у 2015 – 38%. Мобільність населення зростає і все більше людей готові до трудової міграції всередині країни, що дозволяє задовольняти

регіональний попит на працю. Середня тривалість пошуку роботи порівняно з показником 2010 року зменшилась на 2 місяці і зараз становить 5 місяців.

В регіонах зони АТО ринок праці більше року знаходиться у глибокій стагнації. Вакансій з'являється в 10 разів менше, ніж до початку бойових дій і вони в основному пов'язані з переїздом або дистанційною зайнятістю.

Існує тенденція до виїзду населення із сіл в міста. Кількість зайнятих у сільській місцевості вдвічі менша за їхню чисельність в містах (12-13 млн і 5-6 млн осіб відповідно). Це негативно впливає на розвиток сільського господарства, основна робоча сила якого проживає у селах.

Отже, з одного боку, ринок праці відбиває стан соціально-економічної сфери, а з іншого – забезпечує бізнес робочою силою, а населення – заробітною платою.

Поточні диспропорції на ринку праці мають тенденцію до вирівнювання, проте гостро відчувається необхідність ефективної та комплексної державної політики у сферах зайнятості та освіти, тому доцільним вважається переймання європейського досвіду у цій сфері.

Література

1. Сушко С. В. Міжнародний досвід регулювання ринку праці / С. В. Сушко // Молодіжний економічний дайджест [Електронний ресурс] : наук. електр. журн. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Наук. студентське т-во ; редкол.: О. І. Олексюк (голова) [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2014. – № 1. – С. 42–45.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Міжнародний кадровий портал HeadHunter Україна [Електронний ресурс]: <https://hh.ua/>

4. Бандур С.І. Модернізація економіки як чинник трансформації структури зайнятості населення / С.І. Бандур // Ринок праці та зайнятість населення. – 2011. – 2(27) – С. 3–6.

5. Аляб'єва С. С. Працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: проблеми та державний інструментарій їх вирішення / С. С. Аляб'єва, К. О. Коваль, О. М. Мензул // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 1. – С. 128–134.

Науковий керівник: к. е. н, старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ Камінський С.І.

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Дослідження проблем інвестування економіки завжди було в центрі уваги економічної науки. Це зумовлено тим, що інвестиції мають вагомий вплив на всі галузі господарської діяльності, а в сучасних умовах господарювання вони є найважливішим засобом забезпечення умов становлення економіки країни, структурних зрушень та перебудов у національному господарстві, забезпечення технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях.

Проблеми залучення інвестицій в економіку України досліджували Б. Андрушків, В. Геєць, Б. Кваснюк, Г. Климко, Ю. Козак, В. Корнеєв, С. Мочерний, Ю. Ніколенко, О. Плотніков та ін.

Іноземні інвестиції – це цінності, що іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності в Україні з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту [1]. За даними Держкомстату станом на 31.12.2015 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 43371,4 млн дол. США прямих інвестицій (для порівняння, у 2014 р. 45916,0 млн дол. США).

З країн ЄС-28 у 2015 р. вкладено 33042,3 млн дол. інвестицій (76,2% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 4633,5 млн. дол. (10,9%). До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 27,1%, Нідерланди – 12,9%, Німеччина – 12,5%, Російська Федерація – 7,8%, Австрія – 5,5%, Велика Британія – 4,3%, Віргінські Острови – 4,1%, Франція – 3,5%, Швейцарія – 3,1% та Італія – 2,2% [2]. Причому майже третина іноземних інвестицій надходить із офшорних зон, зокрема Кіпр та Віргінські острови.

Переважає частина інвестицій припадає на українську промисловість – 14,817 млрд дол. США (32,3% прямих інвестицій), установи фінансової і страхової діяльності – 11,537 млрд дол. США (25,1%), підприємства оптової і роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 6,019 млрд дол. США (13,1%), організації з роботи з нерухомістю – 3,804 млрд дол. США (8,3%), наукові і технічні організації – 2,837 млрд дол. США (6,2%) [2].

Прямі іноземні інвестиції на душу населення в Україні станом на кінець 2015 р. (за даними Державної служби статистики України)

становили 1072,0 дол. США, натомість за даними статистичного агенства ЮНКТАД обсяг залучених інвестицій становив 410 млн дол. США й складає 9,02 дол. США на душу населення. Така різниця у показниках зумовлена різними методологічними підходами до оцінки інвестицій, та використанням Державною службою статистики кумулятивного методу оцінки обсягу залучених інвестицій, навідміну від чистого фінансового потоку, що використовується експертами Конференції ООН з торгівлі і розвитку.

Щоб проаналізувати рівень інвестиційної привабливості скористаємось результатами дослідження Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА). Протягом 2015 року спостерігалась відносно стабільна ситуація і майже не відбувалось жодних коливань індексу, величина якого не перевищила середнє значення і протягом січня-грудня 2015 р. залишалася у негативній площині (1й квартал – 2,51; 2й – 2,66; 3й – 2,56; 4й – 2,57 з 5 можливих) [3].

Найвний обсяг вкладень не забезпечує передумов економічного зростання і навіть повноцінного відтворення їх наявного стану. На інвестиційну привабливість значно впливає не лише загальний стан економіки країни, а й умови ведення бізнесу, зокрема ступінь втручання держави та рівень корупції.

Висновок. З метою покращення інвестиційного клімату в Україні та активізації іноземного інвестування вважаємо за доцільне запровадження таких заходів: - розробка чіткої, обґрунтованої державної стратегії залучення іноземних інвестицій; - розробка та запровадження дієвого механізму надання податкових пільг іноземним інвесторам, які займаються довгостроковими інвестиціями з метою їх приросту; - впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування; - забезпечення стабільності законодавства у сфері інвестування і оподаткування; - забезпечення зваженої політики уряду та НБУ у грошово-кредитній сфері; – активізація заходів, щодо формування позитивного іміджу України.

Література

1. Чернишова Л. О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л. О. Чернишова, В. В. Сазанова // Бізнес Інформ. – 2013. - № 2. – С. 87-90
2. Державна служба статистики України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. European Business Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eba.com.ua/>

Науковий керівник: к.е.н., асистент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Пугачевська К.С.

Горбач А., ФМТП, 4 к. 11 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРІОРИТЕТИ ТА МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА ЄС

На сучасному етапі розвитку стратегічною метою української зовнішньоекономічної політики є активне залучення країни до європейських інтеграційних процесів. Європейський Союз є найбільшим інвестором та торговельним партнером для України. Тому забезпечення сприятливого інвестиційного клімату – одне з пріоритетних питань для розвитку двосторонніх економічних відносин між Україною та ЄС.

В економіку України за весь період з початку інвестування станом на 31 грудня 2015 року було вкладено 43,371 млрд. дол. прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що на 2,373 млрд. дол., або на 5,19%, нижче показника на початок року на рівні 45,745 млрд. дол. і в розрахунку на одну особу населення складає 1019 дол. За даними Держстату, зменшення капіталу за 2015 рік за рахунок переоцінки, утрат та перекласифікації становить 5,245 млрд. дол., у тому числі за рахунок курсової різниці – 5,024 млрд. дол. [1]

Протягом 2015 року інвестиції надходили із 134 країн світу. Близько 76% усіх прямих іноземних інвестицій в Україну надійшло з ЄС. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій з країн-членів Європейського Союзу станом на 31.12.2015 склав 33,042 млрд. дол., зменшившись на 2,5 млрд. дол., або на 7%, порівняно з попереднім роком.

До десятки основних країн-інвесторів (сім з яких є членами Євросоюзу) належать Кіпр (11,744 млрд. дол.), Нідерланди (5,610 млрд. дол.), Німеччина (5,414 млрд. дол.), Росія (3,392 млрд. дол.), Австрія (2,402 млрд. дол.), Велика Британія (1,852 млрд. дол.), Віргінські острови (1,798 млрд. дол.), Франція (1,528 млрд. дол.), Швейцарія (1,364 млрд. дол.), Італія (972 млн. дол.) [1].

Статистичні дані стосовно прямих іноземних інвестицій в Україну з країн-членів Європейського Союзу свідчать про наявність досить тривожних тенденцій, зокрема: 1) зменшення щорічного обсягу чистого надходження ПІІ; 2) чисті дезінвестиції стосовно одного з ключових інвесторів – Німеччини (-270 млн. дол. у 2015 році); 3) зростання частки

інвестицій з офшорних (та квазі-офшорних) юрисдикцій Європейського Союзу (в першу чергу, з Кіпру). Значна частка прямих іноземних інвестицій з офшорів вказує на існування реальної загрози подальшої тінізації капіталу разом зі зростанням боргової залежності – адже рівень фінансової офшоризації та тінізації в ЄС є вдвічі вищим, ніж в неєвропейських країнах – членах ОЕСР [2].

Серед регіонів України найбільше залучених іноземних інвестицій припадає на м. Київ – 22,600 млрд. дол. (52,1% загального обсягу), Дніпропетровську – 7,182 млрд. дол. (16,6%) і Донецьку – 1,827 млрд. дол. (4,2%) області [1]. Значні диспропорції у залученні прямих іноземних інвестицій в регіональному розрізі посилюють подальше збільшення розриву у соціально-економічному розвитку регіонів.

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій з країн ЄС зосереджено на підприємствах промисловості – 13,280 млрд. дол. (30,6%), в установах фінансової та страхової діяльності – 11,823 млрд. дол. (27,3%), підприємствах оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 5,659 млрд. дол. (13%). У той же час найбільший відтік іноземних інвестицій за підсумками 2015 року спостерігався на промислових підприємствах (1,192 млрд. дол.), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном (496,6 млн. дол.), а також в установах професійної, наукової і технічної діяльності (460 млн. дол.). Частка сфери інформації та телекомунікацій у загальному обсязі інвестицій в Україну досить невисока – близько 5,3%. Однак саме сектор ІТ забезпечив у 2015 році чистий приплив інвестицій у розмірі 506 млн. дол.

Аналіз галузевої структури ПІІ в українську економіку дозволяє зробити висновок про те, що головною метою інвестування для багатьох іноземних інвесторів на сьогоднішній день є використання українського ринку для отримання швидкого прибутку. Про це свідчить відносно висока частка фінансової діяльності (27%) та внутрішньої торгівлі (13%), які дозволяють отримувати прибутки за рахунок швидкого обігу.

З огляду на секторальну структуру української економіки, можна виділити декілька сфер, що мають значний інвестиційний потенціал, який може бути реалізований завдяки успішному проведенню реформ.

Сільське господарство

Україна має 33% світових запасів найбільш родючого чорнозему та 41 млн. гектарів земельних угідь. Аграрний сектор має низьку орендну ціну на землю (вартість річної оренди землі в Україні – близько 80 євро за гектар, в той час як у країнах Європи в середньому 900 євро за гектар) [3]. Однак сільське господарство в Україні все ще гостро потребує сучасних

технологій для підвищення рівня продуктивності, що для багатьох продуктів є вдвічі нижчим, ніж у розвинених країнах світу.

IT-сектор

У 2015 р. українська економіка отримала понад 2,5 млрд. дол. чистого прибутку від експорту IT-продукції. Сьогодні в Україні ведуть діяльність більше 1000 IT-компаній, 100 науково-дослідницьких центрів в сфері телекомунікацій, програмного забезпечення, індустрії ігор та електронної комерції [3]. Український IT-сектор зростає на 25% щорічно, а тому в індустріальній революції Україна має великі шанси стати «софт-хабом» (важливим центром виробництва програмного забезпечення) для усієї Європи.

Зелена енергетика та енергоефективність

Україна сьогодні також є дуже перспективним ринком для інвестицій в енергетичний сектор. Сфера відновлюваної енергетики становить розумну альтернативу для інвестицій через значний наявний ресурсний потенціал та механізм популяризації відновлюваної енергії на рівні держави.

Протягом 2014-2015 років Урядом України було вжито комплекс заходів зі створення якісно нових умов ведення бізнесу, що мають забезпечити відбудову економіки України та її стабільний розвиток. Завдяки цьому, у рейтингу Світового банку «Doing Business 2015» Україна за показником легкості ведення бізнесу займає 96 місце серед 189 країн світу (у 2014 році – 112 місце). Однак серед найважливіших кроків, яких сьогодні потребує українська економіка, є боротьба з корупцією, дерегуляція, податкова і судова реформа, вдосконалення регулювання фінансового ринку, а також вирішення конфлікту на Сході України. Саме здійснення цих завдань здатне стати реальним стимулом для залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

Література

1. Статистичний бюлетень: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2015 році. // [Відп. за Вип. І.С. Петренко]. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 155 с.

2. «Щодо ризиків скорочення обсягів надходження іноземних інвестицій в контексті модернізації європейської фінансової системи». Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1314>

3. Федець І., Науменко Д. Навіщо Нідерландам інвестувати в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/04/4/7047232>

**Науковий керівник: к.е.н. доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Іксарова Н.О.**

Доліновська А., ФМТП, 4 к. 16 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ІЗ ЄС: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На сьогодні одним із стратегічних завдань України у розрізі реалізації стратегії сталого розвитку «Україна-2020» в сучасних умовах є якісно змінити модель розвитку економіки держави. А саме ключову роль у вирішенні даного завдання становить українське бізнес середовище – малі, середні та великі підприємства, які є однією з найзацікавленіших сторін щодо обрання зовнішньоекономічного курсу розвитку держави.

Європейський Союз є надзвичайно потужним господарським суб'єктом у глобальному економічному середовищі. Чисельність ЄС-27 становить понад 503 млн. осіб (на 1 січня 2015), річний сукупний ВВП – близько \$15,993 трлн. (на 2015р.) [1]. Країни Євросоюзу переважно розвиваються за економічною моделлю народного капіталізму, носієм якої є середній клас, дрібна і середня національна буржуазія, яка складає від 60 до 82% населення. Малі та середні підприємства в цих державах складають від 70 до 90% усіх суб'єктів господарювання [1]. Підґрунтям успішної діяльності країн – членів ЄС є саме євроінтеграція, якій притаманно формування єдиного, інтегрального європейського ринку і створення спільних інституційних форм та структур для підвищення ефективності взаємодії.

Євроінтеграційні процеси в Україні та формування системи відносин у рамках Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною може відіграти величезну роль у досягненні успіху на шляху зміни нинішнього бізнес-середовища. Новим кроком на інтеграцію українського бізнес-середовища є входження в дію з 1 січня 2016 року Зони вільної торгівлі України з ЄС.

Поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) нівелювала 97% тарифів на українські товари, а середній тариф на вітчизняний експорт знизився з 7,5 до 0,5%. Натомість ЄС запровадив тарифні квоти на 36 видів товарів, зокрема м'ясо птиці, молочні продукти, мед, крупи, борошно тощо. Це означає, що після використання квот українські експортери мають сплачувати ввізне мито. Наприклад, при використанні

тарифної квоти на м'ясо птиці (8000 — 10 000 т. чистої маси) ставка ввізного мита в рамках ПВЗВТ з ЄС у 2016 році становитиме 15% [4]. Україною було скасовано ввізне мито для продукції сільського господарства, харчової переробки, промислових товарів. Середній митний тариф знизився з 4,95 до 2,42% (за 10 років середній імпортерний тариф буде знижено до 1,38%). Квоти, у свою чергу, поширюються на свинину, м'ясо птиці та цукор [4]. Оскільки минуло доволі мало часу з початку запровадження ПВЗВТ, робити висновки про позитивні результати чи негативні наслідки зарано. Хоча сьогодні вже є певні нарікання з боку підприємців, які скаржаться на те, що український бізнес отримав частковий доступ до європейського ринку, а не вільну торгівлю. Найбільшу проблему становлять квоти. За інформацією Кабінету Міністрів України, за перші місяці поточного року виробники цукру, м'яса птиці, меду, кукурудзи, борошна майже повністю використали квоту.

Як засвідчує Державна служба статистики України, у січні 2016 року експорт товарів до країн ЄС становив 950,9 млн. доларів (46,5% від загального обсягу експорту). Через зниження загального рівня експорту частка ЄС у ньому у січні зменшилася на 11,7% порівняно із січнем 2015 року, хоча ринок ЄС продовжує посідати першу позицію серед експортерів. Основу товарної структури експорту до країн ЄС у 2015 році становила продукція, що є вразливою до цін на сировинних ринках, - недорогі метали та вироби з них (21,8% загального обсягу), продукти рослинного походження (21,6%), жири та олії тваринного або рослинного походження (13,9%), мінеральні продукти (7,5%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (5,5%) [6]. Проблемою для нашої держави є експорт високотехнологічної продукції, що є затребуваною на європейському ринку. За даними Світового банку (останні дані датуються 2013 роком), високотехнологічний експорт з України становив лише 6% (авіаційно-космічна техніка, електротехніка та комунікації, програмне забезпечення, фармацевтична продукція).

Попри те, що у деяких країнах ЄС спостерігається перевиробництво молока, українська продукція може бути конкурентоспроможною через свою невисоку вартість. Подібною є ситуація на ринку яловичини, в якій ринок ЄС зацікавлений через нестачу пропозиції, а також попит саме на нашу продукцію, оскільки вона є екологічно чистою та біологічною.

Доволі перспективним є ринок органічної продукції (на експорт якої в ЄС встановлено «нульові» ставки і не поширюється квотування). Як правило, ціни на органічні продукти в середньому на 30% вищі за звичайні аналоги. У цьому сегменті на європейському ринку вже представлені такі українські компанії, як ТЗОВ «ГАЛС ЛТД»

(виробництво березового соку), ТОВ «Агріком» і ТОВ «Агро Радехів» (виращування та реалізація зернових культур), ТОВ «Галфрост» (виробництво концентрованих соків, сублимованих, свіжих і заморожених фруктів) [4].

Отже, за вищенаведеною інформацією ми бачимо, що сьогодні існують дуже великі можливості для українського-бізнес середовища в розрізі інтеграції з ЄС, але на шляху даного розвитку все одно є певні перешкоди, які поки що тільки гальмують даний процес, а саме: високі стандарти якості – технічні бар'єри, наявність квотування, несприйняття ринком ЄС українського виробника. Серед помилок, яких припускаються українські бізнесмени при вході на європейський ринок, є завищені очікування стосовно можливих обсягів і строків виробництва продукції, встановлення невиправдано завищеної ціни на товар, а також неготовність працювати за чіткими та прозорими правилами. Варто розуміти, що успіх на європейському ринку залежатиме насамперед від самого підприємця, його рівня ділової культури, здатності пристосовуватися до нових методів роботи та від підтримки з боку держави.

Література

1. Соскін О. І. Модель розвитку економіки та бізнес-середовища: логіка змін в умовах євроінтеграції / О. І. Соскін // Економіка підприємства: теорія і практика: зб. матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції – Київ: КНЕУ, 2014. – С. 43-48.

2. Динник І. Розвиток української держави у контексті реалізації стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» / І. Динник // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2015. – №73. – с. 264-271.

3. Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента №5/2015 від 12.01.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.

4. Як український бізнес освоює зону вільної торгівлі з ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uceps.org/ukr/article.php?news_id=1303.

5. Семеню І. Ю. Проблеми адаптації українських підприємств до євроінтеграційного процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4068>.

6. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

**Науковий керівник: к.е.н., асистент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Севрук І.М**

Дяденко К., ФМТП, 4 к. 14 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

АГРАРНА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ В РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Євроінтеграція на сьогодні є головним зовнішньополітичним пріоритетом розвитку України, основою стратегії її економічного та соціального розвитку. Підтвердженням цього стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка ознаменувала перехід до нового етапу співробітництва.

Одним із секторів вітчизняної економіки, який може забезпечити нашій державі набуття лідерських позицій на європейському ринку є аграрний. Угода про асоціацію стала значним стимулом збільшення експорту підприємств аграрного сектору України в країни Європейського Союзу.

Сьогодні близько третини українського сільськогосподарського експорту спрямовується в країни ЄС. При цьому найбільші обсяги експорту забезпечує рослинництво. Зокрема, в країни ЄС постачається 43 % проданої за кордон кукурудзи, 36 % жита, 41 % гречки та проса, 69 % зернового сорго, 95 % насіння та плодів олійних культур. В структурі українського експорту саме до ЄС аграрна продукція займає близько п'ятої частини і поступається лише металургії [1].

У таких країнах як Ірландія, Іспанія і Португалія вітчизняні зернові є однією з найбільш вагомих (понад 50%) статей імпорту з нашої країни. В ЄС найбільшими покупцями української кукурудзи – основного експортного сільськогосподарського товару з України – є Іспанія, Італія та Нідерланди. Насіння і плоди олійних культур складають понад 20% українського експорту до Франції, Бельгії, Греції та Нідерландів. В грошовому вираженні їх найбільшими покупцями виступають Німеччина, Австрія, Польща та Угорщина [1].

Позитивна динаміка торгівлі з ЄС значною мірою компенсувала загальне падіння експорту (на 14,84%), викликане фактичним закриттям російського ринку[2].

Відповідно, для подальшого зростання поставок в ЄС необхідно прискорити роботу з адаптації українських технічних регламентів до

європейських, а також з отримання відсутніх дозволів на експорт української продукції до ЄС.

За даними Української аграрної конфедерації, лише 7% українських виробників мають міжнародні сертифікати якості ISO та HACCP, ще у 15% виробників є тільки один з цих документів [2].

Ще одна проблема - конкуренція з європейськими виробниками. Далеко не завжди українські виробники її виграють.

Проте, при запровадженні повноцінної зони вільної торгівлі Українські аграрії зіткнулися і з іншими проблемами. Високий рівень підтримки аграрної галузі, який існує в ЄС, та технологічна відсталість у поєднанні з низьким рівнем державної підтримки сільського господарства в Україні.

Вітчизняні науковці відмічають наступні ризики для вітчизняного агропродовольчого комплексу: збільшення на внутрішньому продовольчому ринку України конкуруючого імпорту; зростання частини в імпорті низькоякісної продукції, яка не знаходить збут на ринку ЄС, однак матиме доступ до українського ринку в наслідок неузгодженості стандартів; посилення залежності вітчизняних агровиробників від імпорту матеріально-технічних ресурсів за відсутності внутрішніх альтернативних джерел їх поповнення; стагнацію національних виробників через недостатню конкурентоспроможність продовольчих виробів (свинина, тваринне масло, сухе молоко, тверді сири, продукція дитячого харчування) [3, с. 88].

До загроз у межах продуктивних сил також відносять надзвичайно високий ступінь фізичної (понад 70%) та моральної зношеності (понад 95%) основних фондів сільськогосподарських підприємств, значну виснаженість сільськогосподарської землі, катастрофічно низький рівень впровадження нової техніки (гнучких виробничих систем, промислових роботів, автоматичних ліній тощо), відсутність навіть простого відтворення основних фондів, техніко-технологічну деградацію сільського господарства, масовий відплив за кордон кадрів найвищої кваліфікації.

Зростання конкуренції на українському ринку позначиться передусім на виробниках агропродовольчої продукції низької якості, яким доведеться збільшувати витрати на підвищення її якісних параметрів та розроблення ефективної маркетингової стратегії.

Пристосування до нових стандартів і правил торгівлі, що неодмінно пов'язано з поглибленням відносин із ЄС в рамках зони вільної торгівлі, потребуватиме від українських сільськогосподарських виробників, на думку Ушачева І.Г., збільшення витрат у короткостроковій перспективі. Однак у довгостроковій перспективі це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної агропродовольчої продукції і, як

наслідок, закріпленню своїх позицій на внутрішньому ринку та збільшенню експорту на світові продовольчі ринки. Крім того, українські споживачі будуть мати доступ до більш якісних і дешевих продовольчих товарів [4, с.68-77].

Здійснення реформ, які є наслідком укладання угоди про вільну торгівлю з ЄС, посилять довіру іноземних компаній до української економіки, що буде сприяти припливу іноземних інвестицій в Україну, в тому числі і в її агропромисловий комплекс.

Отже, при впровадженні зони вільної торгівлі з ЄС необхідно чітко усвідомлювати ті проблеми, які виникнуть у різних секторах аграрної промисловості. Затрати на їх вирішення повинні бути враховані і на рівні держави, і на рівні кожного окремого підприємства, які будуть змушені приймати нові стандарти якості. Тільки за таких умов створення зони вільної торгівлі з ЄС не завдасть українській економіці значної шкоди, а сукупні вигоди від її впровадження істотно поліпшать соціально-економічну ситуацію в нашій країні.

Література

1. Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>

2. Панченко Ю. Невичерпні. Як українські експортери використовували європейські квоти // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pda.eurointegration.com.ua/articles/id_7030160

3. Шубравська О.В. Перспективи міждержавної співпраці в агропродовольчій сфері / О.В. Шубравська/ Економіка АПК. – 2013. – №10. – С.87-92.

4. Ушачев И.Г. Научное обеспечение Государственной программы развития сельского хозяйства и регулирования рынков сельскохозяйственной продукции сырья и продовольствия на 2013-2020 гг. / И.Г.Ушачев // Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 68-77.

Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки Вишинська Т.Л.

Спик А.О.

студентка 1-ого курсу магістратури, Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ)

ПІДТРИМКА ЄС В ПРОЦЕСІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Відносини Європейського Союзу (далі – ЄС) з Україною регулюються Угодою про асоціацію (далі – Угода). 21 березня 2014 ЄС і Україна підписали політичну частину Угоди, а 27 червня – решту положень. Тимчасове застосування важливих частин Угоди про асоціацію почалося 1 листопада 2014 року.

Транспортний сектор на протязі багатьох років залишається одним із пріоритетних напрямків співробітництва між Україною та ЄС. В силу географічного положення України, її транспортний сектор є високо стратегічним і одним з ключових пріоритетів у співпраці ЄС-Україна.

Так, в Угоді зосереджено увагу на тісному партнерстві з реформування автомобільного, залізничного, авіаційного, морського і внутрішнього водного транспортних секторів та на сприянні досягненню ефективного і безпечного транспортування. Відповідно до Угоди співпраця має бути спрямована на сприяння реструктуризації та модернізації транспортної галузі України та поступове зближення та приєднання до діючих стандартів ЄС. Україні за короткий час потрібно імплементувати та реалізувати положення Директив та Регламентів, що стосуються становлення та розвитку транспортного сектору.

Одним із кроків реформування транспортного сектору було прийняття Транспортної стратегії України на період до 2020 року (далі – Стратегія). Її було схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. № 2174-р «Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року» [1].

Зазначимо, що Транспортна стратегія була розроблена робочою групою, утвореною Мінтрансзв'язку, за технічної допомоги ЄС: проекту «Підтримка інтеграції України до Транс'європейської транспортної мережі ТЕМ-Т» та Twinning-проекту «Підтримка розробки та впровадження транспортної політики в Україні» п'ять років тому. Таким чином, ЄС виявив зацікавленість у реалізації Стратегії, розвитку та модернізації транспортного сектору України.

При наданні підтримки країнам-партнерам Європейський Союз використовує широкий спектр засобів. Зазначимо, що важливим для України є Європейський інструмент сусідства та партнерства. Український уряд у кінці 2010 року уклав з ЄС відповідну Угоду про фінансування програми «Підтримка впровадження транспортної стратегії України». Гроші виділялися на інституційні реформи, безпеку, розвиток інфраструктури, управління транспортними потоками та посилення адміністративних спроможностей.

Цікавими є інноваційні програми Twinning та TAIEХ (Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією). Ці програми є інструментами співпраці між державними органами у країні-партнері та відповідною інституцією у країні ЄС. Отже, Twinning — це ініціатива Європейської Комісії, що була започаткована для допомоги країнам-кандидатам на вступ до ЄС набути необхідних навичок та досвіду щодо прийняття і впровадження законодавства ЄС, а також контролю за його дотриманням. TAIEХ – це інструмент зовнішньої допомоги, який також надається Європейською Комісією для обміну інформацією з метою розбудови інституціональної спроможності, необхідної для адаптації національного законодавства до європейських норм [2, с.13].

Прикладами впровадження Транспортної стратегії є Проект технічної допомоги «Підтримка впровадження Транспортної стратегії України», що діяв більше трьох років, з квітня 2012 року по листопад 2015 року. На його реалізацію було виділено 4,5 млн. євро. Також існував Проект секторальної бюджетної підтримки з такою ж назвою. Його тривалість була значно довшою (5 років), а бюджет значно вищим – 65 млн. євро.

Нормативно-правовою базою для міжнародної технічної допомоги ЄС в Україні є Постанова від 15 лютого 2002 р. № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги», Постанова від 7 лютого 2007 р. N 154 «Про затвердження Порядку організації роботи з підготовки та реалізації проектів Twinning в Україні» тощо [3].

На даний момент активну діяльність йде по реалізації Проекту технічної підтримки «Підтримка імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Національної транспортної стратегії України». Він розрахований на 3 роки, а приблизний бюджет – 4 млн. євро. Його основними завданнями є: допомога в оновленні, впровадженні та моніторингу Стратегії, сприяння поліпшенню прозорості державного устрою та ефективності у транспортному секторі, розроблення проекту закону про мультимодальні перевезення, сприяння гармонізації законодавства та модернізації транспортного сектору України [3].

В технічному завданні проекту, яке розроблялося разом з Міністерством інфраструктури України одним із пріоритетних напрямів визначено саме оновлення Транспортної стратегії України. Це пов'язано з тим, що цей документ було розроблено ще 5 років тому, але ніяких значних змін на покращень не відбулося.

Тому в межах проекту планується впровадити зміни, які сприятимуть вдосконаленню та реалізації Транспортної Стратегії:

1. Усі положення Стратегії відобразатимуть короткострокову

(негайна діяльність), середньострокову (до 2020) та довгострокову (до 2030) перспективу.

2. В ході розробки оновлень і модернізації стратегії та планів розвитку субсекторів враховуватиметься досвід імплементації, який мають країни-члени ЄС, зокрема ті, що мають схожість з Україною.

3. Оновлена Стратегія повинна передбачати повний комплекс короткотермінових заходів для забезпечення функціонування сектору

Реалізація Транспортної стратегії України сприятиме суттєвому підвищенню ефективності транспортної системи в цілому, сталому розвитку економіки та добробуту українців. Допомога ж ЄС в цьому процесі є досить вагомим та проявляється в залученні високо кваліфікованих експертів та достатніх грошових сум.

Література

1. Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року [Електронний ресурс] : [Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Стратегія від 20.10.2010 № 2174-р]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2174-2010-%D1%80>

2. Програми допомоги Європейського Союзу та співпраця України з ЄС / Представництво Європейської Комісії в Україні. - К.: ТОВ «МЕКС», 2009. – 36 с.

3. Міжнародна технічна допомога ЄС у сфері транспорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga-es-u-sferi-transportu.html>

Науковий керівник: Ільченко Ганна Олександрівна, старший викладач кафедр міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ, м. Київ, Україна.

Жилінський М., ФМТП, 2 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СОЦІАЛЬНО - ВІДПОВІДАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: МІФІ ТА РЕАЛІЇ

Вже протягом декількох років, соціально відповідальні інвестиції (СВІ) почали стрімко приваблювати інвесторів по всьому світу. СВІ поєднують фінансові цілі інвесторів з їхнім бажанням зробити свій

власний внесок у вирішення соціальних, етичних та екологічних проблем суспільства. Адже саме за допомогою інвестиційної сфери ефективно забезпечується баланс між соціальною справедливістю та економічною ефективністю бізнесу. Навіть фінансова криза не змогла знівелювати стрімкі темпи розвитку СВІ. В той час як традиційні інвестиції під професійним управлінням показували мінімальне зростання в 1–2%, соціально відповідальні інвестиції продовжували стрімко зростати на 10–20% і показувати всі свої переваги для суспільства бізнесу та держави в цілому. Можна сказати, що світ зараз знаходиться на переломному етапі своєї еволюції як в фінансовій сфері так і у сфері особистого бізнесу та управління ним.[3]

Соціально відповідальне інвестування (socially responsible investing) – це процес прийняття інвестиційних рішень, які, крім кінцевого фінансового результату, враховують екологічні, етичні та соціальні наслідки інвестицій. Тобто СВІ в першу чергу орієнтоване не на максимізацію прибутку, а на максимізацію соціальної вигоди від вкладеного капіталу. Тенденція у сфері фондів соціально відповідальних інвестицій полягає в переході від негативного відсіву об'єктів інвестування (виключення тютюну, алкоголю, зброї) до позитивного відбору, за якого інвестори підтримують підприємства, що виготовляють або використовують екологічно безпечні продукти чи виробничі технології. Багато методів відбору враховують міжнародні норми й стандарти, і одним з основоположних чинників в стратегії України 2020 є принципи СВІ (Керівництво ОЕСР для транснаціональних компаній, Декларація прав людини, принципи Міжнародної організації праці)[2]. СВІ функціонують як чіткий механізм поєднання екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв, та являють собою набір стандартів для діяльності компанії, соціально свідомі інвестори використовують як інвестиційний екран. Екологічні критерії дивляться на те, як компанія виступає в якості стюарда природного середовища. Соціальні критерії розглядаються того боку, як компанія управляє відносинами зі своїми співробітниками, постачальниками, клієнтами та громадами, в яких вона здійснює свою діяльність. Екологічні критерії дивляться на використання енергії, відходів, забруднення навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів.

Що стосується управління, інвестори хочуть знати, що компанія використовує точні і прозорі методи обліку, і вони хочуть бачити, що серед власників звичайних акцій мають право голосу з важливих питань будь які холдери (держателі акцій). Фактором управління у відповідності з керівництвом компанії, виконавчої плати, аудиту і внутрішнього контролю, а також прав акціонерів. Інвестори, які хочуть придбати цінні

папери, які були повністю оптимізовані за критеріями ESG, можуть зробити це через соціально відповідальні взаємні фонди і біржові фонди. Вони також хочуть, щоб компанії уникали конфлікту інтересів у виборі членів ради директорів [4]. І, нарешті, вони вважають за краще не вкладати кошти в компанії, які беруть участь в незаконних схемах або використовують політичне лобіювання для отримання сприятливих умов ведення бізнесу. Вони також оцінюють, які екологічні ризики можуть вплинути на доходи компанії і як компанія управляє цими ризиками. Прийнятний набір критеріїв ESG носить суб'єктивний характер, тому інвестори повинні зробити дослідження, щоб знайти інвестиції, які відповідають їх власні цінності, і в стратегії України 2020 і вони не тільки мають право розвиватися, але й повністю повинні ввійти в бізнес та інвестиції як невід'ємна його частина.

В Україні, до недавнього часу, ESG інвестування не розцінювалося як повноцінна інвестиційна стратегія. Керівники активами часто скептично ставляться до принципів ESG, а в Україні до підписання союзу з ЄС і взагалі не говорилося про таку методику СБІ. Проте все більше доказів показали, що приймаючи екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори до уваги можна підвищити портфель управління, а також задовольнити потреби суспільства та екологічні стандарти для нашої держави і саме це має своє відображення в стратегічних цілях України [1].

Збільшення кількості соціально відповідальних інвесторів позитивно впливає на практику ведення інвестиційного бізнесу, забезпечує позитивні зміни в економіці шляхом зростання обсягів інвестицій в соціально орієнтовані галузі, в підприємства, що забезпечують розробку та впровадження інноваційних технологій, екологічного контролю, тощо. В Україні за 5 років розвитку соціальних ініціатив бізнесу більшість компаній ще не звикли до термінів соціально відповідальні інвестиції та корпоративна соціальна відповідальність. Експерти вважають, що для просування КСВ потрібні серйозні стимули, одним з яких можуть стати компанії які здійснюють свою діяльність за принципами ESG яка в даний момент є найперспективнішою схемою ведення бізнесу в світі, та зможе привабити інвесторів до України.

Література

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

2.

PaxWorldInvestmentsIntegratingESGAnalysisstoManageIndeterminateRisk ,

byJulieFoxGorte, Ph.D.,
SeniorVicePresidentforSustainableInvestingandSteveFalci, CFA®,
ChiefInvestmentOfficer [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://paxworld.com/system/storage/19/6f/7/4532/integrating_esg_analysis.pdf

3. Майстренко О.В. Аналіз оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності /О.В. Майстренко // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Харків, 26-27 березня 2015 року). – Дніпропетровськ :Середняк Т.К., 2015. – С. 94-95

4. SociallyResponsibleMutualFundCharts: FinancialPerformance [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ussif.org/resources/mfpc/index.cfm?&pdf>

5. Environmental, SocialAndGovernance (ESG) Criteria [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки Кам`янецька О.В.

Кузіна К.С.
студентка, Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Основоположним документом, що спрямований на подальший розвиток країни є Стратегія сталого розвитку«Україна–2020». Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. В рамках Стратегії сталого розвитку«Україна–2020» передбачено здійснення реформи телекомунікаційної інфраструктури та упровадження програми електронного урядування, розвиток інформаційного суспільства та медіа [2].

Світовий досвід підтверджує, що чим стрімкіше розвиваються системи телекомунікацій, тим динамічніше піднімається економіка в цілому. Відбувається активний процес входження у світову економіку і тому першорядне значення Україна приділяє розвитку зв'язку й інформатизації, удосконаленню технологіям і техніці. Закон України «Про

телекомунікації» визначає, що «телекомунікація» - це передавання, випромінювання та приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідних, оптичних або інших електромагнітних системах [1].

Основними сегментами на ринку телекомунікаційних послуг залишаються мобільний, фіксований та широкосмуговий (комп'ютерний) зв'язок, спільна частка яких у загальних доходах від надання телекомунікаційних послуг у 2015 році склала 94,78 %, у вартісному вимірі -55895,8 млн. грн., що на 6,6 % (або на 3461,8 млн. грн.) більше порівняно з 2014 роком [3]. Зокрема, доходи від надання телекомунікаційних послуг за 2015 рік порівняно з минулим роком збільшилися на 5,3 % і склали 50851,8 млн. грн., що становить 91% від загальної кількості доходів від надання послуг зв'язку[4]. (табл.1).

Табл.1

Доходи від надання послуг зв'язку, (млн.грн) [4]

	Доходи від надання послуг зв'язку		Абсолютна зміна	Темпи зростання (зменшення), %	Питома вага доходів у загальному обсязі доходів зв'язку, %	
	2014 рік	2015 рік			2014 рік	2015 рік
Доходи – всього, у т.ч.:	52434,0	55895,8	3461,8	106,6	100	100
Телекомунікаційні послуги	48290,9	50851,8	2560,9	105,3	90,9	91,0
Послуги поштового зв'язку	3215,8	3426,0	210,2	106,5	6,1	6,1
Інші послуги	927,3	1618,0	690,7	174,5	1,8	2,9

Слід зазначити, що Донецька, Одеська, Львівська області характеризуються найбільшим рівнем проникнення ІКТ, порівняно з іншими областями України, найнижчим рівнем проникнення характеризуються Кіровоградська, Житомирська, Івано-Франківська області [3].

Ринок послуг фіксованого телефонного зв'язку був найбільш традиційним сегментом галузі зв'язку, але з огляду на розвиток послуг мобільного зв'язку, мереж передачі даних та Інтернет, у цьому сегменті спостерігається стала тенденція до заміщення послуг міжміського, міжнародного зв'язку послугами мобільного зв'язку, дзвінками через мережу Інтернет. Наразі, послуги рухомого (мобільного) зв'язку, в тому числі широкосмугового доступу до Інтернету, перейшли у розряд найбільш доступних для споживачів послуг, що представлені компаніями ПрАТ «Київстар», ПрАТ «МТС Україна» та ТОВ «Астеліт» [3].

Ринок поштових послуг України зазнає певних змін та характеризується зниженням обсягів письмової кореспонденції та розширенням поля діяльності у таких сегментах, як електронна торгівля,

фінансові послуги та розвитку міжнародної логістики. Універсальні послуги поштового зв'язку у 2015 році надавалися національним оператором поштового зв'язку Українським державним підприємством поштового зв'язку «Укрпошта». Крім того, послуги поштового зв'язку надають оператори недержавної форми власності. Кількість таких операторів на ринку поштового зв'язку України постійно збільшується, серед них Нова пошта, Інтайм, Делівері та ін.

До основних проблем розвитку сфери телекомунікацій відносяться [3]:

- погіршення сталості функціонування телекомунікаційних мереж на тимчасово окупованих територіях та на території проведення антитерористичної операції;
- низька ефективність управління телекомунікаційною мережею зв'язку загального користування України, відсутність Національного центру оперативно-технічного управління мережами телекомунікацій України;
- нерівномірність забезпечення споживачів телекомунікаційними послугами особливо у сільській, гірській місцевості і депресивних регіонах;
- невідповідність нормативних документів галузі сучасному стану та потребам ринку телекомунікацій України.

Погоджуємось, що для вирішення зазначених проблем необхідно [3]:

1. прискорити розвиток телекомунікаційних мереж з використанням новітніх технологічних досягнень (радіотехнологій, волоконно-оптичних, пакетних технологій тощо) шляхом удосконалення державної політики та регуляторного впливу на ринок телекомунікацій з метою наближення його до сучасних міжнародних вимог;

2. усунути нерівномірне забезпечення телекомунікаційними послугами (особливо у сільській та гірській місцевості);

3. розробити у галузі телекомунікацій нормативні та нормативно-технічні документи, що стимулюють розвиток інфраструктури.

А також, на нашу думку, варто спрямувати розвиток телекомунікаційної сфери у рамках міжнародної діяльності: провести переговори про можливість створення «комерційного поля» послуг рухомого (мобільного) зв'язку з країнами Європейського союзу, поглибити двостороннє співробітництво з регуляторними органами партнерських країн тощо.

У рамках Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» серед пріоритетних завдань розвитку галузі можна виділити наступні [3].

- створення умов для подальшого розвитку мереж рухомого зв'язку третього та четвертого покоління та розширення покриття території України;
- створення умов для збільшення обсягів IP-трафіку в ТМЗК України, розвиток послуг організації міжмашиної взаємодії;
- створення сприятливих умов для розвитку та підвищення конкурентоспроможності ринку телекомунікаційних послуг та рівних умов ведення бізнесу у галузі зв'язку;
- подальша імплементація актів Європейського Союзу.

Література

1. Про телекомунікації: Закон України [прийнятий Верхов.Радою від 18.11.2003 року N 1280-IV]. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]: Указ [видано Президентом України від 12.01.2015 №5/2015].–Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Річний звіт про роботу НКРЗІ за 2015 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=34&id=6128&language=uk>
4. Державний комітет статистики України. – Офіц. веб-сайт. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

Кустовський О., ФМТП, 2 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет, (м.Київ)

**ДЕТЕРМІНАНТИ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СВІТОВОМУ РИНКУ
НАФТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ДИСБАЛАНСІВ**

В сучасному світі рівень розвитку країн тісно пов'язаний зі споживанням енергії. На сьогодні нафта залишається домінуючим джерелом енергії для більшості галузей економіки. Наприкінці ХХ сторіччя частка нафти в структурі світового ринку первинних енергоносіїв досягла 40 %, зокрема на високорозвинені країни припадає 44%, на країни, що розвиваються, — 42 %, на країни Центральної і Східної Європи з урахуванням республік колишнього СРСР — 24 % [1].

Причиною, з якої нафта не втрачає популярності як енергетичний ресурс протягом першої половини 21 століття є, на мою думку, стабільно високий попит на «чорне золото» та продукти з нього. Оскільки, жодна з країн ще не знайшла жодного ефективного її заміника, попит на нафту та нафтопродукти лише зростає.

Досліджуючи ціноутворення на світовому ринку нафти, то їх формування на найбільших нафтових біржах здійснюється на основі попиту та пропозиції.

Розглядаючи пропозицію, то світовий ринок нафти найближчим часом відчує позитивний шок пропозиції через зростання видобутку в США та вихід на ринок Ірану та Лівії. За цей період на США припаде третина нових поставок нафти. Очікується, що до 2018 року в США виробництво нафти виросте на 3,9 млн барелів на добу.

Звичайно всі ці події вплинуть на обсяги постачання нафти країнами ОПЕК. Міжнародна енергетична агенція прогнозує, що попит на їх сировину знизиться з 30 млн до 29,2 млн барелів на добу. Тим не менш, організація залишиться ключовим постачальником сировини на світовий ринок [3].

Основні експортери нафти у 2014 р. наведено на Рис. 1.

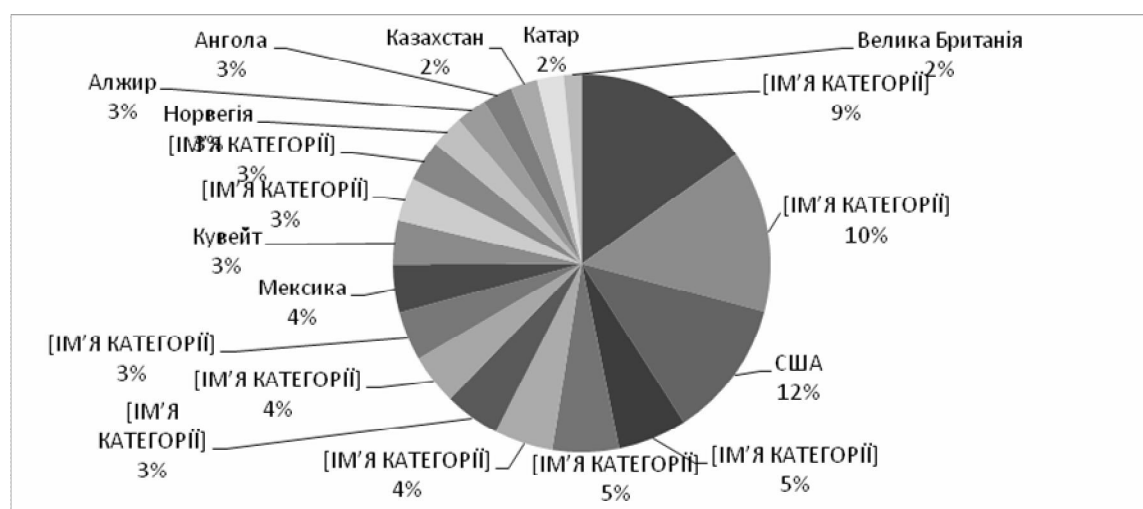

Рис.1. Основні експортери нафти, у % до світового видобутку.

Обсяги експорту та імпорту на ринку нафти залежать від дії закону попиту та пропозиції. В наш час, як в середньостроковій, так і в

довгостроковій перспективі очікується зростання попиту та пропозиції нафти. Так, до 2019 року попит на нафту на світовому ринку зростатиме щорічно приблизно на 1 млн бар/добу [2].

В 2015 році весь світ спостерігав за ситуацією, яка змінила міжнародне становище деяких країн, структурно змінила положення країн на світовому ринку, ринку нафти зокрема. Мова йдеться про різке зниження цін на нафту, що потягло за собою падіння курсів іноземних валют країн експортерів нафти.

Відповідно до біржових котирувань 23 лютого 2016 року ціна на нафту марки Brent становила 34,18 доларів за барель. Експерти не прогнозують зростання ціни на нафту в найближчому майбутньому, не зважаючи на те, що країни ОПЕК намагаються скоротити квоту на видобування нафти. Це все відбувається внаслідок виходу на міжнародний ринок Ірану, Лівії та інших країн близького сходу. Також одним із факторів продовження цін падати є те, що міжнародна енергетична агенція прогнозує збільшення видобутку нафти в США на 1,3 млн барелів на день порівняно з рівнем 2015 р.

Чому ж ціни на нафту падали? Падіння цін було наслідком млявого економічного зростання, підвищення ефективності та частковий перехід від використання нафти до альтернативних видів палива, що призвело до зниження попиту. Конфлікти, які сколихнули Лівію та Ірак не вплинули на видобуток нафти, тому не відбулося зростання цін.

Надзвичайно важливим для ціноутворення на ринку нафти стало вихід США на перше місце в світі з видобутку нафти. Імпорт нафти США знизився, що призвело до появи непотрібної нафти на ринку.

Ще однією причиною зниження ціни на нафту – є те, що Саудівська Аравія та найбільші експортери нафти Перської затоки вирішили не втрачати свою частку ринку заради цін на нафту, адже від зниження цін найбільше виграють їхні конкуренти – Іран та Росія. Оскільки, Саудівська Аравія має величезні запаси нафти, а собівартість видобутку складає 5-6 доларів за барель, вони можуть з легкістю пережити низькі ціни на світовому ринку нафти.

Отже, ціноутворення на світовому ринку нафти залежить від великої кількості чинників, однак найважливішими з них є попит і пропозиція. Проаналізувавши ці чинники, з упевненістю можна сказати, що світовий ринок нафти продовжує розвиватися, а прогнози на попит і пропозицію є позитивними. Однак різке падіння цін на нафту в 2014 році, в свою чергу призвело до зміни кон'юнктури світового рівня цін.

Література

1. Дорожкіна М. Світові тенденції та перспективи розвитку ринку нафти та нафтопродуктів // М. Дорожкіна. Міжнародна економічна політика – К.: 2006. –№2(5). – с.57-85
2. World Oil Outlook. OPEC Secretariat, 2014. с.367
3. Сучасний стан світового та українського ринку нафти в умовах глобалізації. Кравченко В.О., Гудаков О.К. Вісник маріупольського державного університету серія: економіка. – 2013. –вип. 5. – с.83-89

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Артамонова Г.В.

Лисенко О., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

УКРАЇНА ТА ЄС: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Європейський Союз (ЄС) є найбільшим суспільно-політичним та економічним утворенням на євразійському просторі. Він об'єднує країни з високим рівнем розвитку та соціальної підтримки. Звичайно ж, членство у такому союзі і престижне, і вигідне з точки зору як забезпечення рівня життя, так і розвитку економіки країни. Всі ці фактори приваблюють до ЄС нових кандидатів, серед яких активну позицію займає Україна.

Слід зазначити, що співробітництво з ЄС посідає особливе місце у системі зовнішньополітичних пріоритетів України. 21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони [1], за результатами якої Україна набула статусу Асоційованого члена ЄС, а 27 червня 2014 р. у ході засідання Ради ЄС було підписано економічну частину Угоди [2].

Європейський вибір нашої держави відкриває нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Європейська інтеграція і членство в ЄС є стратегічною метою України, оскільки є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Однак для досягнення цієї мети Україні необхідно подолати низку проблем

економічного, політичного та ін. характеру. Тому їх систематизація та визначення шляхів подолання є *актуальним* на сьогодні завданням.

Системна криза в Україні кінця 2013 р. – початку 2014 р. призвела до наскрізного «перезавантаження» влади, кристалізації цінностей і пріоритетів поступу суспільства [3]. Після Революції Гідності як український народ, так і США й вся Європа були впевнені у своїх очікуваннях щодо позитивних змін в нашій державі. Перш за все очікувався розвиток економіки, процес деолігархізації української влади, реформування виконавчої та судової гілок влади і найголовніше – подолання корупції. Результати мали сприяти подальшій інтеграції України до Європейського простору, однак не все вдалося втілити у життя через ряд бар'єрів різного характеру. Основні проблеми у діалозі України – ЄС можна систематизувати за кількома ознаками (табл.1).

Таблиця 1

Систематизація проблем інтеграції України до ЄС

Рівень проблем Аспект суспільно-го життя	Зовнішні (об'єктивні)	Внутрішні (суб'єктивні)
Політичні	Глобальний вплив Росії на країни-члени ЄС, небажання та неготовність деяких країн-учасниць ЄС бачити Україну в своїх лавах, результати референдуму в Голландії щодо ратифікації угоди про Асоціацію, проблема війни на Сході України та анексованого Криму та ін.	Невідповідність політичним критеріям членства в ЄС: тотальна корумпованість української політики, присутність бізнесу (олігархів) в українській політиці, кулуарний розподіл посад у вищих органах влади, протидія реформам у вищих гілках влади, проблема війни на Сході України та анексованого Криму та ін.
Економічні	Складна економічна ситуація, високий рівень безробіття в деяких країнах-членах ЄС, криза євровалюти, дисбаланс в економічному розвитку країн ЄС та ін.	Невідповідність економічним критеріям членства в ЄС: макроекономічна нестабільність економіки, інфляція, безробіття, криза фінансової і банківської сфери, висока частка тіньового сектору, наявність значного зовнішнього боргу країни та ін.
Соціальні	Загострення проблеми біженців із Близького Сходу, наявність нелегальної трудової міграції, теракти на території країн ЄС, демографічні проблеми, наявність націоналістичних настроїв всередині ЄС та ін.	Існування в суспільстві протиріччя щодо питань євроінтеграції, значна кількість тимчасово переміщених осіб з Донбасу, спалахи сепаратизму, тотальна недовіра суспільства державним органам влади, низький рівень оплати праці та соціальних виплат, погіршення криміногенної ситуації по всій Україні та ін.
Правові	Загроза припинення дії Шенгенської зони у ЄС,	Криза судової системи, відсутність консенсусу щодо конституційної реформи,

	суперечності законодавств деяких країн-членів із законодавством ЄС та ін.	відсутність достатньої правової бази, включаючи регулювання права власності та ін.
Технічні	Наявність значних технічних бар'єрів, значний рівень фінансування наукових досліджень та технологічних інновацій в багатьох країнах ЄС, складнощі та суперечності у переході до екологічно чистих виробництв та ін.	Невідповідність вітчизняної продукції санітарним/фітосанітарним та іншим вимогам ЄС, низький рівень проходження сертифікації та стандартизації продукції, використання на підприємствах застарілої техніки та технологій, мала кількість технопарків, обмежене фінансування науково-дослідної сфери та ін.

Для подолання зовнішніх проблем важливим є постійний моніторинг ситуації на Сході та в Криму, збирання доказів того, що насправді там має місце з метою поширення інформаційного впливу на країни Європи, США та ін., збільшення їх обізнаності про ситуацію в Україні, а ключовим є активна діяльність МЗС України за кордоном. Відповідно для подолання внутрішніх проблем доцільно: збільшити зовнішній тиск з боку США та ЄС, наприклад, у можливості накладання фінансових санкцій проти основних протидіючих реформам сил; імплементація нормативно-правової та інституційної бази, зокрема, в таких сферах, як боротьба з корупцією, організованою злочинністю; забезпечити високий рівень оплати праці державних службовців, високу якість надання державних послуг населенню та ефективний механізм захисту прав і свобод громадян перед посяганнями державних структур задля подолання тінізації економіки та корупції [3]; забезпечити підвищення рівня та ефективності вкладання бюджетних коштів шляхом збільшення питомої ваги видатків на розвиток і модернізацію економіки, скорочення видатків на підтримання бюрократичного апарату, зміцнення боргової безпеки країни шляхом розробки та реалізації обґрунтованої стратегії залучення позик в економіку України, спрямування позик на фінансування інституціональних змін, розвитку пріоритетних галузей економіки та інфраструктури, запровадження новітніх технологій з метою забезпечення майбутнього зростання доходів [3]; досягнення безінфляційного приросту грошової маси у ВВП країни, зростання банківських депозитів та зниження доларизації економіки; подовження співпраці з МВФ, Світовим банком та іншими міжнародними фінансовими організаціями; підтримка внутрішнього виробника, модернізація виробничих потужностей старих великих підприємств задля можливості підвищення динаміки виробництва і конкурентоспроможності та, як наслідок, вищої і гідної оплати праці їх працівників, створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу шляхом послаблення податкового тиску; реалізація реформи у галузі освіти, розвиток та підтримка науково-технічної та дослідної сфери, участь у міжнародних науково-дослідницьких програмах.

І хоча Україна наразі докладає чималих зусиль для подолання бар'єрів у відносинах з ЄС слід зазначити, що нашій державі є що вдосконалювати в цій сфері. Враховуючи всі сучасні проблеми та зовнішні виклики, Україна повинна зробити їх доскональний аналіз, на основі якого розробити програму дій та заходів щодо їх подолання задля повноцінної європейської інтеграції.

Література

1. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

2.Матеріали МЗС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua>

3.Матеріали Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Слоква М.Г.**

Олещук А., ФМТП, 2 к. 9 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПОЛІВЕКТОРНІСТЬ В РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМ УКРАЇНИ

Відповідно до Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"» головною передумовою реалізації Стратегії є суспільний договір між владою, бізнесом та громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності.

«Стратегія-2020» складається з чотирьох векторів руху: сталий розвиток країни, безпека держави, бізнесу та громадян, відповідальність і соціальна справедливість, гордість за Україну в Європі та світі [1].

Указом було визначено 10 реформ і програм, здійснення яких є першочерговим завданням. Та чи дійсно відбувається їх реалізація? Розглянемо деякі з них.

Найбільша увага приділяється реформі системи національної безпеки та оборони, адже подальший успішний розвиток Української держави на основі стратегії європейської інтеграції неможливий без вирішення проблеми реформування сектору безпеки і оборони. Головною метою реформи вважають підвищення обороноздатності держави, реформування Збройних Сил України та інших військових формувань України відповідно до сучасних вимог та з урахуванням досвіду, набутого у ході антитерористичної операції, а також розвиток оборонно-промислового комплексу для максимального задоволення потреб армії.

Станом на 2016 рік можна виділити такі результати: встановлено рівень витрат на оборону та правоохоронну діяльність до 5% ВВП щороку, рівень витрат на оборону не менше 3% ВВП щорічно, створено систему планування фінансів для Збройних сил з горизонтом 3-5 років, яка оновлюється на регулярній основі та припинено військово-технічне співробітництво з Росією [2].

19 квітня 2016 року відбулось засіданні Національної ради реформ, де Президент повідомив, що на найближчому засіданні Ради національної безпеки і оборони України буде розглянуто стратегічний бюлетень, який визначить кроки щодо реформування системи національної безпеки і оборони.

Оновлення влади та антикорупційна реформа – це ще одне важливе завдання відповідно до Указу Президента України. Основною метою реформи є суттєве зменшення корупції в Україні, зменшення втрат державного бюджету та бізнесу через корупційну діяльність, а також підвищення позицій України у міжнародних рейтингах, що оцінюють рівень корупції.

На даний час прийнято цілу низку важливих антикорупційних законів, у тому числі щодо доступу до суспільно важливої інформації у форматі відкритих даних та фінансування політичних партій, але деякі необхідні законопроекти знаходяться ще на стадії розробки або обговорення — це створення державного наглядового органу у сфері доступу до інформації та перевірка держслужбовців на добросовісність.

16 листопада 2015 року в Києві проведено наймасштабніший професійний антикорупційний захід - Міжнародну конференцію "Запобігаємо. Боремось. Діємо". На жаль, частина запланованих ініціатив не може бути розпочата до початку повноцінного функціонування НАЗК.

Прогрес виконання задач цієї реформи на 2015 рік складає 59% за 12 місяців, що свідчить про те, що реформа перебуває у зоні ризику. На засіданні Національної ради реформ Президент наголосив на важливості подальшої боротьби з корупцією. «Хабарі, як і податки, є витратами бізнесу на стосунки з державним апаратом. І ми маємо на сьогоднішній день не тільки говорити про зменшення податкового навантаження, але і про нульову толерантність до корупції для того, щоб розвантажити бізнес від подібних платежів», - зазначив Глава держави. Так, за словами Президента, це можливо зробити шляхом дерегуляції та запровадження ефективного контролю [3].

Що стосується судової реформи, метою якої є реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів, то її впровадження сприятиме покращенню інвестиційного клімату.

Нині розроблено та прийнято Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», розроблено Проекти законів, що регулюють систему виконання судових рішень, також робочою групою з питань правосуддя Конституційної Комісії було розроблено проект змін до Конституції України щодо правосуддя, який направлено до Венеціанської комісії.

Варта уваги і реформа правоохоронної системи., відповідальність за яку несе Арсеній Аваков.

Вже впроваджено ряд законів, проте деякі законопроекти у сфері реформи ще знаходяться на розгляді в парламенті. Так законопроект «Про сервісні послуги та сервісні центри МВС України» зареєстрований у Верховній Раді, схвалений профільним комітетом, але ще не розглянутий в сесійній залі.

Також варто згадати, що в Києві вже завершено весь комплекс роботи по відбору, навчанню і розробці стандартів функціонування патрульної поліції.

Найбільшого прогресу виконання задач на 2015 рік досягла реформа децентралізації (84%). Вже було розроблено її найважливіші кроки — бюджетну та податкову децентралізацію, результатом впровадження яких за перше півріччя стало збільшення доходів в місцеві бюджети 12 млрд. грн.

Значно відстають від графіку реформа державного управління (49%) та реформа системи охорони здоров'я (56%).

Таким чином, Стратегія-2020 містить у собі показники, які відображають наше теперішнє бачення того, якою повинна бути Україна до 2020 року. Проте встановити дедлайн щодо завершення реформ неможливо, тому що світ змінюється, і залежно від цих змін, слід продовжувати реформи, можливо, не такими темпами, як зараз, але продовжувати.

Література

1. Указ Президента України № 5/2015 Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

2. Пріоритетні реформи – прогрес виконання задач на 2015 рік – Режим доступу: <http://www.reforms.in.ua/ua/skorkardy>

3. В Україні створені умови для пришвидшення реформ – Президент на засіданні Національної ради реформ – Режим доступу:

<http://www.president.gov.ua/news/v-ukrayini-stvoreni-umovi-dlya-prishvidshennya-reform-prezid-37001>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Дугінець Г.В.

Пугачевська К.С.

НЕТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Метою будь-яких нетарифних заходів є захист національного товаровиробника, безпеки та якості продукції, що імпортується. Водночас, їх застосування в Україні має рамковий характер з огляду на те, що продукція вітчизняного виробництва є неконкурентоспроможною за ціною і якістю, а відтак за багатьма товарними позиціями, особливо за непродовольчими товарами, перевага надається імпортним аналогам. Запровадження тарифних квот на імпорт продукції, визначення переліку товарів, імпорт яких підлягає ліцензуванню, контроль за цінами, вимоги до сертифікації та стандартизації та інші нетарифні заходи у своїй сукупності сприяють захисту українських підприємств від іноземної конкуренції, консервуючи наявну структуру виробництва та експорту.

Проведений кореляційний аналіз між кількістю ініційованих нетарифних заходів у країнах ЄС та ВВП на душу населення протягом 2000–2014 рр. підтвердив результати дослідження ЮНКТАД та виявлену ними закономірність, що використання технічних нетарифних обмежень (санітарні і фітосанітарні заходи та технічні бар'єри) зростає зі збільшенням рівня ВВП на душу населення, у той час як нетехнічних (контроль за цінами, кількісні обмеження, антидемпінгові заходи), навпаки, знижується. Слід відмітити, що не всі із чинних видів нетарифних обмежень є протекціоністськими заходами щодо захисту внутрішнього ринку від конкуренції імпортних товарів, адже впровадження власне технічних обмежень зумовлено турботою про життя і здоров'я людей, прагненням до повного інформування споживачів щодо можливих наслідків придбання товарів [1, с.18].

Водночас, невідповідність зазначеним закономірностям кореляції між динамікою нетарифних заходів та рівнем ВВП на душу населення в Україні вказує на переважання таких інструментів захисту внутрішнього ринку, як кількісні обмеження, контроль за цінами та антидемпінгові заходи, тоді як розвинені країни у міру зростання добробуту населення надають перевагу технічним заходам регулювання, які покликані підвищувати безпечність та якість імпортованих товарів. Це дозволяє сформулювати висновок, що в Україні проблемі захисту споживачів через пріоритетні показники якості і безпечності товарів не приділяється достатньо уваги, а нетарифні заходи переслідують лише мету переважно захисту внутрішнього виробництва [2, с.26]. Водночас, вказана ситуація може бути наслідком дії застарілого та недосконалого законодавства України у сфері технічного регулювання, вимоги якого є не такими

жорсткими, як європейські, що дозволяє імпортерам практично безперешкодно перетинати митний кордон. Тому нагальною є гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими, створення в Україні механізмів контролю якості продуктів харчування з урахуванням практики ЄС і стандартів Кодексу Аліментаріус. Станом на 25 січня 2016 р. Постановами Кабінету Міністрів України прийнято 47 технічних регламентів України, з яких 45 розроблені на основі актів європейського законодавства [3].

Підписання політичної, а згодом економічної частини Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом формує нове підґрунтя для поглибленого співробітництва у сфері технічного регулювання шляхом посилення співпраці з питань приведення нормативно-правового забезпечення у відповідність до європейських вимог, а також активізації співробітництва з міжнародними організаціями у сфері метрології, стандартизації, сертифікації, акредитації. Це сприятиме вже розпочатому процесу реформування цієї складової економічної політики, забезпечить підтримку реалізації Угоди СОТ про технічні бар'єри у торгівлі та відповідних положень Угоди про Асоціацію, а також дозволить підвищити якість й ефективність надання послуг у сфері технічного регулювання.

Література

1. Мельник Т.М. Нетарифне регулювання у країнах ЄС та Україні / Т.М. Мельник, К.С. Пугачевська // Вісн. КНТЕУ. – 2014. – № 2. – С.15–28.
2. Осташко Т.О. Оцінка ризиків і втрат у торгівлі України від запровадження ЄСП / Т.О. Осташко, В.Е. Лір, І.В. Кобута та ін. // Екон. і прогноз. – 2014. – № 2. – С. 21–35.
3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?tag>

Пономаренко К.О.

студент 3 курсу Київського національного торговельно-
економічного університету
м. Київ, Україна

ПОЛІПШЕННЯ УМОВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Метою стратегії сталого розвитку "Україна - 2020" є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

Одним з основних напрямів є вектор розвитку ,що являє собою сталий ріст держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему[2]. Одним із основних способів досягнення мети є залучення іноземних інвестицій, тому покращення свого статусу у рейтингу «Doing Business» є одним із ключових завдань

Прогрес в рейтингу «Doing Business» – один з ключових індикаторів, за яким іноземні інвестори та бізнесмени оцінюють ефективність роботи українського уряду і результат проведених реформ. Світовий банк розраховує цей індекс від 2003 року за такими критеріями, як легкість відкриття нового бізнесу, отримання дозволу на будівництво, реєстрація власності, отримання позики, захист прав інвесторів, сплата податків, законодавчий захист контрактів тощо[1].

Важливий вплив на інвестиційну привабливість країни здійснює її державна політика ,щодо залучення іноземних та національних інвестицій, участь країни в системі міжнародних договорів та традиції їх дотримання, ступінь та методи державного втручання в економіку, ефективність роботи державного апарату тощо. Світова економіка сьогодні глобалізована , що

в свою чергу ,спрощує процедуру міжнародної торгівлі і робить її більш важливою для міжнародного бізнесу. Надмірна кількість документів , зайві митні процедури , відсутність належної інфраструктури, це все веде до збільшення додаткових витрат і цим самим пригнічує торговий потенціал. Тому одним із найважливіших показників, який варто покращити є – міжнародна торгівля. Показники, зазначені нижче, для України засновані на конкретно визначених процедурах для торгівлі, відвантаження товарів по найбільш широко використовуваному типу транспорту (будь- то морем, землею, повітрям або їх поєднанням). Інформація про час і вартості експорту та імпорту збирається з даних експедиторів, митних брокерів і трейдерів.

Проаналізувавши дані, у сфері реформування митних процедур слід здійснити наступні зміни:

- провадження системи митного контролю, заснованої на результатах аналізу ризиків та митного пост-аудиту, в результаті чого кількість

оглядів товарів, транспортних засобів скоротиться і становитиме не більше, як 5 відсотків.

- скорочення кількості документів, що подаються до митного оформлення, зокрема впровадження в практичну діяльність механізму використання залізничних накладних (УМВС, ЦІМ/УМВС, ЦІМ) у вигляді електронного документа замість митної декларації та документів з питань контролю за доставкою товарів, що не є підакцизними.

Проведений аналіз засвідчив позитивні зрушення у розвитку малого та середнього підприємництва та виявив, що для створення комфортного бізнес-клімату потрібно забезпечити насамперед: прості процедури започаткування та припинення бізнесу; справедливі правила при здійсненні державою контролюючих функцій; зрозумілу і стабільну податкову та взаємовигідну кредитну політику.

Для вирішення завдань необхідно активізувати політику державної підтримки малого та середнього підприємництва на центральному та місцевому рівнях та адаптувати її до норм та правил ЄС. Причому компанії, що фінансують наукоємні дослідження й нові технології повинні мати податкові канікули на 10 років, ну а далі- пожиттєвий податковий привілей в 1.5% сумарного податкового навантаження з обороту в рік. При таких умовах ведення бізнесу в Україні всі корупціонери просто зникнуть, та й ніякі офшори будуть взагалі непотрібні.

Література

1. Місце України за рейтингом "Ведення бізнесу 2016". [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bglaw.com.ua/pres-oglyad/23-msce-ukrayini-za-reytingom-vedennya-bznesu-2016.html>

2. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020".-Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015?test=qY4Mfbtc78fVyF.UZinZiafjHI4pIs80msh8Ie6>

3. Doing Business 2016. Measuring regulatory quality and efficiency. Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/~~/media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/UKR.pdf>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Дьяченко О. В.

Руденко Н.С.

студентка, 3 курс, Київський національний торговельно-економічний університет
(м. Київ)

СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Для кожної країни, незалежно від її соціально-економічного розвитку, одним з основних ключових показників є соціальний добробут суспільства. Концепція соціально-орієнтованого маркетингу є своєрідним відгалуженням у сфері маркетингу і являє собою процес використання маркетингових принципів та методів для впливу на поведінку цільової аудиторії, щоб приносити користь як окремому споживачу, так і суспільству в цілому. Тобто, підприємство вірить у те, що вироблення кращої, кориснішої, менш шкідливої продукції збільшує добробут суспільства.

Ми живемо в епоху погіршення стану навколишнього середовища, браку ресурсів, вибухового зростання чисельності населення, світового голоду, злиднів та нехтування соціальних послуг. Проте, для усієї підприємницької сфери є можливість діяти в довгострокових інтересах суспільства, успішно задовольняти потреби свої та споживачів. У сучасному світі потрібно переорієнтуватися на вирішення проблем сьогодення, адже від добробуту суспільства залежить добробут і підприємницької сфери також. В Україні ж такий спосіб ведення бізнесу може забезпечити часткове вирішення місцевих соціальних проблем, шляхом створення різноманітних способів залучення та поєднання ресурсів, форм обміну і взаємодії між людьми.

Основним принципом соціально-орієнтованого маркетингу є орієнтація на споживача, акцент на їх поведінці, пріоритет на інтересах соціуму. Соціально-орієнтована концепція маркетингу закликає маркетингологів будувати свою маркетингову практику на соціальних та етичних міркуваннях. Вони повинні збалансовувати конфліктуючі між собою - прибуток компанії, максимальне задоволення потреб споживачів та інтереси суспільства. Дивлячись на кінцевого споживача, як «клієнт», а не одержувач вигоди, підприємець має змогу адаптувати перевірені традиційні методи маркетингу для досягнення соціальних або екологічних вигод.

Згідно з результатами досліджень Вашингтонського університету, лише 16% підприємців воліють використовувати концепцію соціально направлено маркетингу після того, як будуть повністю з нею ознайомленими. Для більшості опитаних – 68%, суттєвим стимулом буде економічний важіль, тобто збільшення фінансових надходжень у наслідок використання соціального маркетингу. Останні 16% зголосилися

підтримати дану концепцію лише за умови, що будуть прийняті відповідні законодавчі акти, які зобов'язують їх до цього [1].

З даного опитування слідує такий висновок: перше, у чому зацікавлений окремий споживач або підприємець – це фінансова вигода, що власне, прямо впливає на його добробут. Тобто, підприємець буде використовувати методи соціально-орієнтовного маркетингу лише у тому випадку, якщо це збільшить його продажі, а споживач купуватиме екологічну продукцію, якщо вона буде більш економічною за її замітники.

Щоб змінити таку поведінку, потрібно, по перше, логічними, економічними, правовими та психологічними методами впливати на загальну думку. Як приклад: «Неправильна утилізація відходів при виробленні продукції згубно впливає на оточуюче середовище: При злитті відходів у місцеві водойми населення позбавляється місця відпочинку, цінного водного ресурсу, відбувається знищення фауни та флори водоймища. Забруднення погіршують загальний стан екосистеми, що також негативно впливає на стан здоров'я населення». Дане висловлення є логічним ланцюгом, де послідовно доводиться факт негативного впливу неправильної утилізації відходів. Воно закликає підприємців належним чином позбавлятися залишків, а споживачів не користуватися продукцією, вироблення якої включає такий аспект.

Найдієвішими методами впливу, як правило, є економічний та політичний, наприклад певні митні пільги для еко-продукції: додатковий ввіз поза квотами, зменшена тарифна ставка, або ж стандартизація виробництва, штрафи та жорсткіші види покарання за недотримання умов екологічного виробництва.

Також відчутними перевагами використання маркетингових інструментів для бізнесу будуть позиціонування компанії як соціально відповідальної, просування власних продуктів, послуг, оптимізація податкового тягаря. Окрім того, активне й усвідомлене використання соціальної реклами сприятиме створенню образу соціально відповідального бізнесу і, як прямий наслідок, підвищення своєї капіталізації, тобто збільшенню щорічно отримуваного прибутку і ринкової вартості акцій та облігацій фірми. Яскравими прикладами можуть бути AVON: запобігання раку грудей; Liz Claiborne: проти домашнього насильства над жінками [2]. Результатом може бути добробут компанії в довгостроковому періоді за рахунок вирішення соціально-економічних проблем всіх контактних груп.

Одним з найпоширеніших на сьогоднішній день методом соціо-орієнтовного маркетингу є еко-брендинг. Цей різновид брендингу пов'язаний зі створенням та впровадженням екологічно спрямованого бренду на ринок за допомогою маркетингових інструментів, управління

технологією просування і рекламною підтримкою бранда з наголошенням на екологічних якостях товару. На перший погляд, екологічна територія може виявитися неприступною для новачків: їм заважатимуть всесвітньо відомі бренди, як Procter&Gamble, Unilever, проте нині все більше компаній переконуються у тому, що з кожним днем сегмент споживачів еко-продукції невпинно зростає [3].

Підсумовуючи, варто зазначити, що впровадження політики соціально-орієнтовного маркетингу є важливим аспектом життя суспільства. Є потреба у прискоренні розвитку інструментів соціального маркетингу, наукових досліджень та практики їх використання, ознайомлення громадськості, організацій, фахівців і уряду з цінностями соціального маркетингу для сприяння зміни поведінки і соціального прогресу. Потрібно заохочувати та забезпечувати більш широке використання соціального маркетингу у вирішенні складних соціальних проблем, а також просувати і підтримувати розвиток місцевих, національних та міжнародних товариств пов'язаних із соціальним маркетингом.

1. Implementation of social marketing research /Center for social development`s in Washington University [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: <http://csd.wustl.edu/Pages/default.aspx>
2. ДосвідвикористаннякомплексусоціальноорієнтованихмаркетинговихкомунікаційвУкраїнітаєвіт / МіцураО.О., ПровозьонЮ.М.; Науковастаття / СумськийдержавнийуніверситетМаркетингіменеджментінновацій, 2011. - № 4 с. 151
3. Роль, місце та взаємозв'язок маркетингу інновацій та екологічного брендингу /Майстерня своєї справи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://msd.in.ua/>

Науковий керівник: старший викладач кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ Удод Н.М.

Ревуцька А.В.

студентка Київського національного торговельно-економічного університету

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В ТОРГІВЛІ

В сучасних кризових умовах, коли кількість невирішених питань і незадоволених потреб бізнесу зростає, виклики бізнес-середовища стають

все складнішими, а інструменти не працюють ефективно, зростає роль людського фактору і компанії звертаються до пошуку нових моделей навчання і розвитку персоналу.

Заслуговує на увагу останнє дослідження Львівської бізнес - школи Українського католицького університету «Унікальні моделі корпоративного навчання і розвитку персоналу» [1]. В результатах дослідження особливе місце займає досвід компанії «Фокстрот. Техніка для дому», який доцільно ретельно проаналізувати.

Компанія заснована в 1994 році, на сьогодні є безумовним лідером українського ринку з гуртового та роздрібного продажу аудіо-, відео-, побутової техніки та електроніки в мережевому сегменті. У своїй структурі вона об'єднує такі відомі компанії, як «Фокстрот-техніка для будинку», «Мікроприлад», «Крос», «Фокстрот-Авто», «Мотто-Експрес», «Фокстрот-телеком», «ФОКСТРОТ-ІТ», тощо.

Станом на кінець 2015 року в Україні налічувалося 176 супермаркетів «Фокстрот» загальною торговою площею близько 164 тис. кв. м. У компанії працює більше 5 тисяч співробітників, а кількість учасників програми лояльності «Фокс Клуб» налічує 4,9 мільйонів чоловік. Власний контакт-центр забезпечує доступ до інформації компанії для клієнтів 7 днів на тиждень з 9-00 до 21-00 [2].

«Фокстрот» перейшов на омніканальну платформу управління бізнесом, а також демонструє інноваційний підхід до розвитку через сервіси «Фінансовий супермаркет» і «Фокс Клуб», формат «Shop-in-Shop» та мобільний додаток «Вибирай техніку з допомогою доповненої реальності».

«Фокстрот» також відомий на українському ринку як бренд, який піклується про своїх співробітників, про довкілля (соціальні проекти «Зелений офіс», «ЭКОклас») і про безпеку дітей (проект «Школа безпеки»).

Дослідивши досвід навчання і розвитку персоналу мережі магазинів продажу побутової техніки «Фокстрот», необхідно зазначити, що він є унікальним і цінний тим, що *по-перше*, компанія визначила для себе одну ключову компетенцію і кристалізувала цінності, які визначають напрямок розвитку персоналу. Такий по суті простий підхід до навчання і розвитку персоналу дозволяє забезпечити потреби компанії. *По-друге*, окрім ключової компетенції, в компанії існує ще перелік менеджмент-стандартів і по-третє, є ще навчання щодо знання товару. Такими трьома елементами можна описати усю систему.

Унікальність моделі навчання і розвитку персоналу компанії Фокстрот ще в тому, що вона координується спеціально створеною *Службою розвитку персоналу*. Важливо зауважити, що функція

управління персоналом представлена Службами мотивації і корпоративної культури, набору і атестації, розвитку персоналу і, що важливо, службою оптимізації бізнес-процесів. Така структура функції управління відображає чітко бізнес - фокусування HR-відділу.

Фокус (спрямованість) на бізнес - модель «продажу» чітко відображені у моделі навчання і розвитку персоналу компанії:

- *технічне навчання*: розробка і впровадження методичних посібників за 40 основними групами товарів, визнаних навіть конкурентами, адже на ринку роздрібного продажу побутової техніки такої документації просто немає. Оновлення посібників відбувається щорічно;

- *проведення тренінгів* з трьох ключових напрямків: 1) знання товару, 2) вміння продавати, 3) розвиток менеджерських навичок. В головному офісі працюють провідні тренери, які розробляють тренінги та передають їх у регіони, де працюють 10 тренерів (в кожному регіоні). Тренери в регіонах – це найкращі продавці, які виявили згоду стати корпоративними тренерами та пройшли підготовку/навчання за напрямком «тренерське мистецтво». За останній рік навчання пройшло понад 350 навчальних груп. Проведення тренінгів для адміністративного персоналу силами провідних тренерів (близько 200 груп щорічно) - організація семінарів виробників відбувається централізовано у головному офісі. Щорічно проводиться понад 1700 таких семінарів.

- *дистанційне навчання*: ведучі тренери та спеціалісти розробляють спеціальні навчальні посібники і готують матеріал, який кожен працівник повинен вивчити для успішного виконання своїх обов'язків. За результатами дистанційного навчання працівники проходять спеціальні іспити (так само дистанційно), що впливають на результати планової оцінки діяльності.

- *програма «таємний покупець»*: класично використовується для оцінки виконання стандартів обслуговування клієнтів; в компанії Фокстрот використовується як інструмент для навчання і розвитку.

Важливе місце займає також *оцінка у моделі навчання і розвитку персоналу*. Цікаво пояснити, як у компанії Фокстрот інструмент оцінки використовується як інструмент навчання і розвитку.

«Таємний покупець» (mystery shopping) - відомий підхід до оцінки роботи продавців-консультантів та інших категорій персоналу, що безпосередньо контактують з клієнтом, в компанії Фокстрот переорієнтований з інструменту оцінки в інструмент розвитку.

Компанією був *розроблений профіль сервісу* - описано норми і стандарти обслуговування. Кожен працівник компанії ознайомлюється з цими нормами до завершення *двохтижневого курсу вивчення*

стандартів обслуговування і вивчення товарів, проходить іспит. Тільки після успішного проходження іспиту, працівника допускають до обслуговування клієнтів. І вже після цього працівника оцінюють за програмою «таємний покупець». Результати оцінки – індивідуальні та доступні директору магазину, в якому працює працівник. В компанії визначено, що результати оцінки за програмою «таємний покупець» є основою для розмови директора магазину з працівниками з питання подальшого розвитку напрямку. Програма виконує частково роль оціночної, однак перетворена з суто оціночної на таку, що сприймається як інструмент навчання і розвитку. Введення такої системи, що обслуговується зовнішнім провайдером, вимагало значних зусиль (компанія Фокстрот вже довгий час працює з однією компанією, що проводить програму «таємний покупець» в мережі). Спочатку програма сприймалася насторожено і багато-хто відмовлявся від врахування результатів програми. Змінити все допомогли цифри і коректний підхід: після того, як було представлено 10 кращих і 10 гірших магазинів за результатами програми «таємний покупець», а потім проведено кореляцію між результатами оцінки та рівнем продажу, директори магазинів зрозуміли, що результати «таємного покупця» необхідно використовувати для того, щоб знаходити слабкі місця та фактори, що обмежують або знижують рівні продажу.

На сьогодні результати оцінки напряму суттєво впливають на заробітну платню по всій вертикалі роздрібної торгівлі компанії. Показники є найкращими на теренах східної Європи. У сприйнятті бренду з'явився пункт «мережа із якісним обслуговуванням».

Модель навчання передбачає ще цілу серію тренінгів для різних кваліфікаційних рівнів, відповідно до компетенцій. Варто зауважити, що компетенції визначені ключовими для працівників компанії і повністю корелюють з цінностями компанії. Тобто можна сказати, що сама структура навчання визначена цінностями компанії і можна провести безпосередній зв'язок між успішними практиками і дотриманням усіх цінностей. В результаті, дотримання цінностей компанії підсилює систему навчання і розвитку, що в свою чергу позитивно впливає на результати продажу.

Оцінкою ефективності роботи магазину компанії є *рівень продажу*. Оцінка персоналу, що потім вплине на навчання і розвиток, відбувається за двома показниками: 1) оцінка рівня знань товарів; 2) результати «таємного покупця» (вміння продавати/обслуговувати клієнта).

Таким чином, компанія «Фокстрот. Техніка для дому» має по суті унікальну службу персоналу. Основні ознаки унікальності: функція управління персоналом представлена цілою низкою спеціальних служб:

службами мотивації і корпоративної культури, набору і атестації, розвитку персоналу і, що є важливим фактором, службою оптимізації бізнес-процесів.

Як можна дізнатися із інтерв'ю з начальником відділу підбору персоналу Групи Компаній ФОКСТРОТ Чижик Іриною, багато людей приходять на роботу в компанію через інтернет, посилаючись на вакансії, розміщені на сайті або на rabortaplus.com.ua. Набір топ-менеджерів, персоналу вищої ланки здійснюється наступним чином: як правило, на топ-позиції в першу чергу розглядаються внутрішні кандидати (керівники управлінь, відділів і т.д.), що є також одним з важливих аспектів кадрової політики.

Проте у разі відкритого конкурсного відбору використовуються всі можливі шляхи пошуку: це і робота з власною базою даних, і з рекрутинговими агентствами, використовуються і рекомендації (як співробітників - фахівців в цій області, так і просто знайомих), а також прямий пошук. Компанія, звичайно, публікує оголошення в ЗМІ і в Інтернеті.

Цінно ще те, що для співробітників існують *адаптаційні програми*. Департаментом управління персоналом розробляється методологія і загальнокорпоративні стандарти для всіх компаній ГКФ, а вже конкретні процедури прописуються безпосередньо Відділом управління персоналом кожної компанії з урахуванням специфіки її бізнесу (торгова або виробнича компанія, роздрібна компанія), особливостей управління, корпоративної культури і іншого.

В рамках *програм адаптації*, що діють в компанії, проводиться широкий спектр заходів: таких, як ввідна презентація, організація робочого місця, призначення куратора, введення в посаду, постановка завдань на випробувальний термін (з чітко певними критеріями оцінки і термінами), Дні новачка, корпоративні тренінги і т.д.

Завдяки такій унікальній моделі навчання і розвитку персоналу Група компаній «ФОКСТРОТ» у 2013 році увійшла до «Рейтингу 25 кращих роботодавців України» за даними дослідження громадської думки від газети «Капітал» [3].

Вважаю, що досвід компанії «Фокстрот» з професійного розвитку і навчання персоналу заслуговує на увагу, вивчення і наслідування вітчизняними підприємствами торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт компанії «Фокстрот» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.foxtrot.com.ua/>

2. Фокстрот (торгова мережа) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Група компаній «Фокстрот» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.foxtrotgroup.com.ua/>

Науковий керівник: к.т.н., доц. кафедри менеджменту Совершенна І.О.

Соколова Д., студентка
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА У ВИМІРІ ПРІОРИТЕТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Сталий розвиток загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі.

12 січня 2015 року Президентом України було підписано Указ «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», яка передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави, в тому числі програму енергонезалежності та програму збереження навколишнього природного середовища. Програма енергонезалежності віднесена до 10 першочергових. Головне завдання програми – забезпечення енергетичної безпеки і перехід до енергоефективного та енергоощадного використання та споживання енергоресурсів із впровадженням інноваційних технологій.

Основними цілями державної політики у цій сфері є:

- зниження енергоємності ВВП (на 20% до кінця 2020 року) шляхом забезпечення 100% обов'язкового комерційного обліку споживання енергоресурсів (енергії та палива), переходу до використання енергоефективних технологій та обладнання, зокрема через механізм залучення енергосервісних компаній, реалізації проектів з використанням альтернативних джерел енергії;

- забезпечення максимально широкої диверсифікації шляхів та джерел постачання первинних енергоресурсів, зокрема нафти, природного газу, вугілля, ядерного палива, нарощування видобутку вітчизняних енергоносіїв, запровадження прозорих конкурентних правил розробки та використання родовищ енергоносіїв;

- лібералізація ринків електричної і теплової енергії, вугілля та газу, перехід на нову модель їх функціонування.

В Україні є значний потенціал основних видів відновлюваних джерел енергії, але на даний час вони становлять досить незначну частку в загальному енергобалансі держави.

Використання альтернативних джерел енергії є важливим як в національному, так і міжнародному масштабі – з точки зору реакції на глобальні кліматичні зміни та покращення енергетичної безпеки в Європі. Енергетична стратегія України визначає такі перспективні напрямки розвитку альтернативних та відновлювальних джерел енергії: біоенергетика, видобуток та утилізація шахтного метану, використання вторинних енергетичних ресурсів, вітрової і сонячної енергії, теплової енергії доквілля, освоєння економічно доцільного гідропотенціалу малих річок України.

Розвиток та використання альтернативних та відновлювальних джерел енергії (вітрової і сонячної енергії, біопалива, тощо) є вагомим фактором для зміцнення енергетичної безпеки та зменшення негативного техногенного впливу на навколишнє природне середовище. Важливість розвитку альтернативної енергетики є очевидною, адже вона відіграє вирішальну роль у зменшенні парникових викидів, зниженні негативного впливу на довкілля, підвищує безпеку енергопостачання, допомагає зменшити залежність від імпорту енергії.

Для вироблення і втілення в життя національної стратегії розвитку альтернативної енергетики в Україні є все: сировина, досвід, технічні і технологічні напрацювання, підготовка відповідних кваліфікованих кадрів у системі вищої освіти. Справа залишається за наданням галузі ефективної державної підтримки, що дозволить привернути так необхідні енергетиці інвестиції. Потрібна програма, яка б на державному рівні координувала участь всіх зацікавлених сторін: окремих громадян, бізнес структури, урядові установи, наукові, промислові та громадські організації.

Література

1. Програма енергонезалежності та реформа енергетики – сайт Національної Ради Реформ. – Режим доступу: <http://www.reforms.in.ua/ua/reforms/programa-energonezalezhnosti-ta-reforma-energetyky>

2. Перспективи альтернативної енергетики в Україні – сайт аналітики та статистики України “Z-Україна”. – Режим доступу: <http://zet.in.ua/zakonoproekt/energetika/perspektivi-alternativno%D1%97-energetiki-v-ukra%D1%97ni/>

3. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України – розділ “Альтернативна енергетика”. – Режим доступу: <http://saee.gov.ua/uk/ae>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Головня Ю.І.**

Тенетюх Л., ФМТП, 2 к. 13 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ФЕНОМЕН ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАРОБІТЧАНСТВА: ПРИЧИНИ ТА НОВІ ТРЕНДИ

Проблемою сучасного українського ринку праці є надмірна трудова міграція (за різними оцінками від 2 до 7 млн. осіб). Близько 80% трудових мігрантів працюють за кордоном нелегально. За сучасних умов існує велика загроза ще більшої активізації еміграційних процесів, що потребує оцінки можливих наслідків істотного вибуття робочої сили за межі країни і, відповідно, розробки ряду превентивних заходів у регулюванні міграційними процесами. Навіть за умов очевидного недообліку міграційних переміщень, який в умовах війни та агресії закономірно посилюється, офіційні дані міграційної статистики показують, що в 2014 р. сальдо міграції хоча й залишалося додатнім (22,6 тис.) проте було на третину меншим, ніж у 2013 р. (32 тис.) вказує на тенденцію: виїзд з України зростає, тоді як в'їзд скорочується.

Вагомі теоретичні напрацювання у сфері аналізу зовнішніх міграційних процесів здійснили такі вітчизняні вчені, як Е. Лібанова, О. Малиновська, О. Піскун, Ю. Гуменюк та ін. У працях А. Гайдуцького, І. Кукурудзи, К. Кравчука значну увагу приділено впливу міграційного капіталу на економіку країни. Західні науковці зробили значні внески в пояснення причин і напрямів міграцій, такі як Р. Адамс, Д. Массей, Е. Тейлор, Т. Шульц та ін.

За даними статистичних опитувань, наші мігранти мають досить високий освітній рівень. 75% з них мають вищу чи незакінчену вищу освіту. Тобто, досить кваліфіковані фахівці з різних сфер, освічені люди, на підготовку яких витрачені значні, переважно державні кошти, не можуть реалізуватись у власній країні, а отже і кошти витрачені на їх

підготовку залишаються не відпрацьованими державі. Таким чином, виїжджають не найбільш злиденні і знедолені, а ті, хто володіє необхідними ресурсами для цього, в тому числі фінансовим і людським капіталом. Це означає, що держава втрачає найбільш цінне, що може бути у кожній країні – своїх громадян, людський потенціал. [2]

У 2014 р. економічна ситуація внаслідок війни та зовнішньої агресії значно погіршилася, стагнація переросла в глибоку кризу. Промислове виробництво за підсумками року скоротилося на 10,7%. [1]

Отже, серед основних причин трудової міграції населення України, можна виділити наступні:

1. Високий рівень безробіття
2. Низький рівень заробітної плати
3. Непотрібність фаху на батьківщині (як приклад схожої ситуації можна навести виїзд “розумів” з України. Держава не дає належних умов та фінансування для розвитку науки й технологій, хоча український освітній рівень високий)
4. Зникнення деяких галузей виробництва або значне їх скорочення
5. Економічна нерозвиненість окремих регіонів або не повна їх переорієнтація на ринкову економіку.

Стан економіки закономірно позначилося на добробуті населення. Хоча номінально середня заробітна платня в 2014 р. зростала, проте інфляція, яка сягнула майже 25% і в 2015 р. продовжувалася з новою силою, призвела до її реального падіння. Середня реальна зарплатня в грудні 2014 р. становила лише 86,6% від рівня грудня 2013 р. Відбувалося стрімке подорожчання комунальних послуг, вартості проїзду на транспорті, ліків, продуктів.

Несприятливий інвестиційний клімат призводить до того, що не відбувається процесу накопичення капіталу, яке б сприяло збільшенню продуктивності залучених факторів виробництва, в тому числі і праці. Так, більшість робочих місць у реальному секторі виробництва оснащена застарілим трудомістким обладнанням, відсутні (або в незначній мірі) впровадження нової техніки і технології та досягнень НТП. На таких робочих місцях низька продуктивність праці, яка не дає підстав до збільшення рівня оплати праці. Звідси низький рівень оплати праці.

Частина зайнятих (за оцінками МОП близько 30%) вимушена працювати в тіньовій економіці. Причиною цього є низький рівень економічної свободи ведення бізнесу (Україна за індексом легкості ведення бізнесу зайняла 112 місце серед 189 країн світу у 2014 р.). [6]

Дані обстеження 2014 р. показали, що, хоча Росія залишалася основною країною призначення, її частка скоротилася до 43,2%. Натомість зросло значення країн Європейського союзу, передовсім

Польщі (з 8% в 2008 р. до 14,3% в 2012 р.). Вагомим чинником цього процесу є й євроінтеграційні зусилля України, поступова лібералізація візового режиму з ЄС, а також зацікавленість багатьох європейських країн в отриманні додаткової робочої сили з-за кордону, передовсім з європейського, культурно-близького середовища.

Потужним джерелом міграційної поведінки українців є також умови, які відкриваються для наших співвітчизників з підписанням Україною Угоди про асоціацію з ЄС та взятими зобов'язаннями сторін відповідно до ст.18 «Мобільність працівників». Угодою, зокрема, передбачається збереження та покращення державами-членами існуючих можливостей «доступу до зайнятості для українських працівників». Відповідно до цієї статті Рада асоціації встановлює додаткові зобов'язання щодо надання українцям більш сприятливих можливостей доступу до професійного навчання у державах-членах та в ЄС. [3]

Отже, можна зазначити, що з точки зору індивіда еміграція в економічному сенсі має багато переваг, і на фоні погіршення економічної ситуації та наростання соціальної напруги в Україні, кількість бажаючих виїхати в пошуках кращої долі буде збільшуватись. З точки зору держави – відбувається втрата людського потенціалу, але поки що держава на це не зважає, можливо, через те, що не відчуває дефіциту цього ресурсу. Так зневажливо ставитись до втрати людського потенціалу можна, коли немає жодних перспектив розвитку країни, тому слід навести приклади заходів, які слід враховувати при створенні нової міграційної політики на найближчі 5 років:

- Запровадження у складі дипломатичних установ України за кордоном у країнах, де перебуває значна чисельність працівників-мігрантів, посади штатних працівників, які би опікувались питаннями праці та соціального забезпечення.

- Організаційну, інформаційну, дипломатичну та фінансову підтримку громадських об'єднань мігрантів за кордоном, використання їхніх можливостей для поширення серед мігрантів інформації щодо повернення, працевлаштування чи відкриття власного бізнесу на Батьківщині.

- Розширення можливостей надання української освіти дітям трудових мігрантів – громадян України за кордоном, виділення коштів для семестрової атестації дітей, які навчаються в закордонних українських школах, та стимулювання роботи вчителів цих закладів;

- Опрацювання питання: щодо надання квот для дітей трудових мігрантів – громадян України, які отримали середню освіту за межами держави, з метою вступу їх до вищих навчальних закладів; зарахування

дітей, які отримали середню освіту за кордоном, до ВНЗ в Україні за результатами іспитів, а не незалежного зовнішнього оцінювання.

- Вивчення можливостей зменшення мита на ввезення мігрантами інструментів та устаткування з метою започаткування власного бізнесу в Україні.

- Забезпечення надання органами місцевої влади, соціальними службами інформаційної та психологічної допомоги в реінтеграції мігрантів, які повертаються.

- Розробку та затвердження державної, а також регіональних (для регіонів, охоплених масовим виїздом на роботу за кордон) програм, спрямованих на заохочення повернення заробітчан на Батьківщину, сприяння їх реінтеграції.

Література

1. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/562/>

2. Міграція та міграційна політика : навч. посіб. / А. О. Малиновська. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 2125.

4. Міжнародна трудова міграція: методологічний та організаційний аспекти : монографія / Ю. П. Гуменюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 619 с.

5. Міграційний клондайк для України / А. Гайдуцький // Дзеркало тижня. 2013. – № 42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua>.

6. Благоприятность ведения бизнеса. Украина. За даними групи Всесвітнього банку Doing Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://russian.doingbusiness.org>.

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Головачова О.С.

Токмачова Д., ФМТП, 2 к. 9 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

**ДОБУВАННЯ СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ**

Сланцевий газ вважають наймодернішим енергетичним ресурсом 21-го століття. За попередніми підрахунками його ресурси у світі становлять 200 трлн.м³. Згідно з даними 2011 року, агенції ЕІАобсяг досліджених і оцінених обсягів сланцевого газу в Україні становить 1.2 трлн. куб. метрів, що ставить Україну на четверте місце в Європі за обсягами резервів цього типу після Польщі, Франції та Норвегії [4].

Фрекінг не можна назвати новим методом видобутку природних копалин - він існує вже не одне століття. Це інша назва гідророзриву пласту, технології, за допомогою якої з глибини 1,5-2 кілометри видобувають сланцевий газ. У пласт під великим тиском закачується вода з невеликою кількістю хімікатів, що дозволяє газові виходити на поверхню.

У США використання фрекінгу стрімко розповсюджується, оскільки високі ціни на енергоносії посилюють доцільність розробки нетрадиційних родовищ газу і нафти.

Загальна площа родовища сланцевого газу складає майже 8 тис. квадратних кілометрів. У нас ж основними регіонами розробки сланцевого газу є Юзівська (Донецька та Харківська області) та Олеська (Львівська, Івано-Франківська та Тернопільська області) площі. Якщо Україна збільшить видобуток на 15-20 млрд кубометрів, то вона вже експортером буде, за словами гендиректора центру досліджень енергетики Олександра Харченка.

Це все зумовило високу активність компаній у інвестуванні у видобуток сланцевого газу. Проте через воєнний конфлікт, суперечності із владою деяким компаніям довелося відмовитися від цієї можливості.

Так 27 жовтня 2015 року нідерландсько-британська нафтогазова компанія Shell, яка починала процес розробки родовищ нетрадиційних вуглеводнів в Харківській і Донецькій областях, остаточно вийшла з цього проекту. Компанія вклала 100 млн дол, не знайшла тієї кількості, яка їй потрібна для виправдання подальших інвестицій, згорнула проект і пішла.

Також американська ExxonMobil згорнула свій проект з видобутку газу на шельфі Чорного моря. І ось нещодавно американська Chevron офіційно вийшла з проекту видобутку сланцевого газу на Олеській площі, що на Львівщині та Івано-Франківщині, і взагалі пішла з України. Це попри те, що ресурси цього регіону на Західній Україні оцінювали майже у 3 трильйони кубометрів газу .

Юрій Корольчук, член наглядової ради Інституту енергетичних стратегій, вважає, що проекти з розробки нетрадиційного газу конкурентоздатні лише за ціни на нафту у понад 100 доларів. Тому за нинішньої вартості "чорного золота" марки Brent у приблизно 42 долари

великі корпорації нерідко згортають проекти з розробки нетрадиційного газу.

Тепер, коли Chevron, Shell та ExxonMobil згорнули всі масштабні проекти з дослідження газових родовищ, в Україні все ж залишилося кілька газових проектів. Зокрема, італійська ENI та австрійська RUG придбали ліцензії в Західній Україні, неподалік Олеської площі, і ведуть розвідку сланцевого газу. Масштаб цих проектів значно менший, ніж ті, від яких вже відмовилися. Але це, зазначають експерти, свідчить, що інтерес до сланцевих проектів в Україні залишається [1].

У 2012 р. Eni викупила 50,01% акцій ТОВ "Західгазінвест" (м.Львів), яка має ліцензії на розробку дев'яти родовищ сланцевого газу в Західній Україні загальною площею близько 3,8 тис. кв. км. Eni і французька EDF разом з українськими ТОВ "Води України" і "Чорноморнафтогаз" повинні були розробляти площі Абіха і Кавказька, ділянку Маячна і структуру Суботіна [3].

Аби зробити видобуток більш привабливим, українські політики пропонують знизити ренту на видобуток майже вдвічі. Утім, на заваді такому підходу можуть стати дірки у бюджеті, які уряд сподівається залатати, зокрема, надходженнями від ренти. Також для міжнародних видобувних компаній, які приходять на ринок, потрібно створити сервісну інфраструктуру, яка передбачає розвиток цілих підгалузей – виробництва цементу, труб належної якості тощо.

Проте основним недоліком роботи з нетрадиційним газом є негативний вплив технології його добування на навколишнє середовище. Для розв'язання проблеми впливу на екологію необхідно чітко нормативне регулювання та постійний нагляд за роботою. Не можна оцінювати дану ситуацію тільки негативно. Можна виокремити такі позитивні сторони для України у перспективі видобування сланцевого газу:

- збільшення кількості робочих місць у виробничій та обслуговуючих галузях
- удосконалення української газотранспортної системи оновленою потужною інфраструктурою;
- загальний розвиток національної економіки;
- використання сланцевого газу є більш екологічним порівняно з поширеною в Україні розробкою вугільних басейнів [2].

Отже, видобування сланцевого газу, зрештою, можна назвати перспективним. Якщо ефективно використати цю можливість, то це принесе додаткові знахідки до держбюджету та допоможе залучати більше інвестицій. На жаль, проблему енергозалежності це не розв'яже.

Література

1. Денежна Е. Сланцевий газ в Україні: туманні перспективи? [Електронний ресурс]/ Е. Денежна. - Режим доступу: <http://dw.com/p/1G7KC>

2. Циган Р. М. Перспективи видобутку сланцевого газу в Україні: за й проти [Електронний ресурс]/ Р. М. Циган. - Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2015/51.pdf

3. Матвеев В. Порошенко в Італії: сланцевий газ, водительські права і візит Франциска [Електронний ресурс]/ В. Матвеев. - Режим доступу: <http://rian.com.ua/analytics/20151122/1000753374.html>

4. World Shale Gas Resources: An Initial Assessment of 14 Regions Outside the United States Режим доступу: <http://www.eia.gov/analysis/studies/worldshalegas/>

**Науковий керівник: к.е.н. ст. викл. кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Вишинська Т. Л.**

Шух О.

студент

Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕПЕКИ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Прийнявши «Стратегію 2020», Україна визначила одним зі своїх головних пріоритетів - співробітництво в енергетичній сфері з її стратегічними партнерами. Актуальність цього питання, безперечно, залишається важливою протягом всього періоду української незалежності. Адже Україна – енергодефіцитна країна, при тому, що внутрішні джерела забезпечують лише 47-49% власних потреб і, фактично, основним постачальником енергоресурсів вважається Росія. Проте нинішній стан двосторонніх відносин у цій царині не дозволяє вважати стратегічне партнерство з РФ надійним і взаємовигідним. Вирішення ж цього питання дасть змогу не лише забезпечити енергетичну безпеку України, але й стати конкурентоспроможним гравцем в інтеграційному просторі.

Стан співробітництва впродовж незалежності України характеризується недостатньою диверсифікованістю. Окрім російського ринку блакитного палива, від якого ми, фактично, залежимо на дві третини, внутрішнє українське споживання задовольняється за рахунок експорту Казахстану (близько 30%), Туркменістану (15%), реверсу з Європи.

Потенційними партнерами на ринку вугілля вважаються Польща та, відповідно, Росія. Нафтопродуктами Україна не забезпечена, тому доводиться їх імпортувати з Росії, Білорусії та Литви. Обнадіюють перспективи співробітництва з Казахстаном.

Стратегія 2020 визначила одну з пріоритетних цілей: забезпечення до 2025 року технічної інтеграції ринків електроенергії та газу України та ЄС (наявність мереж транскордонної передачі Україна-ЄС) на рівні не менше 15 % відносно обсягу внутрішнього ринку України. Безперечно, це питання має свої переваги та недоліки. Адже, з одного боку, припинення співробітництва з Росією – це, фактично, втрата транзитного статусу, з іншого – незалежнення від імпорту газу з РФ (зважаючи на те, що енергетична залежність України від сусіда перетворили газ, нафту, ядерне паливо на інструменти його політичних впливів, а так званий, трикутник «Європа-Україна-Росія» обумовлює низку загроз для енергетичної безпеки України).

Стратегія 2020 передбачає проведення реформ в 3 етапи:

1) Етап реформування (2015 - 2020). Він передбачає впровадження сучасних систем управління у відповідності до міжнародних стандартів. Відповідно, поставлені наступні завдання:

- виконання програми підготовки енергетичних систем України (електроенергетичної, газотранспортної) до роботи в синхронному режимі з енергетичними системами ЄС;

- забезпечення диверсифікації маршрутів та джерел постачання енергоресурсів з метою зниження залежності України від поставок з монопольних джерел;

2) Етап модернізації та корпоративного розвитку (2021 - 2025). Реалізація цього етапу передбачає:

- приєднання об'єднаної енергетичної системи України до європейської мережі операторів систем передачі електроенергії (ENTSO-E, до якої підключено 34 країни (див рис.1) та інтеграцію газотранспортної системи України до Європейської мережі операторів системи транспортування газу (ENTSO-G);

- повноцінне впровадження положень "Третього енергетичного пакету" та інших Директив ЄС у практичну діяльність на енергетичних ринках;

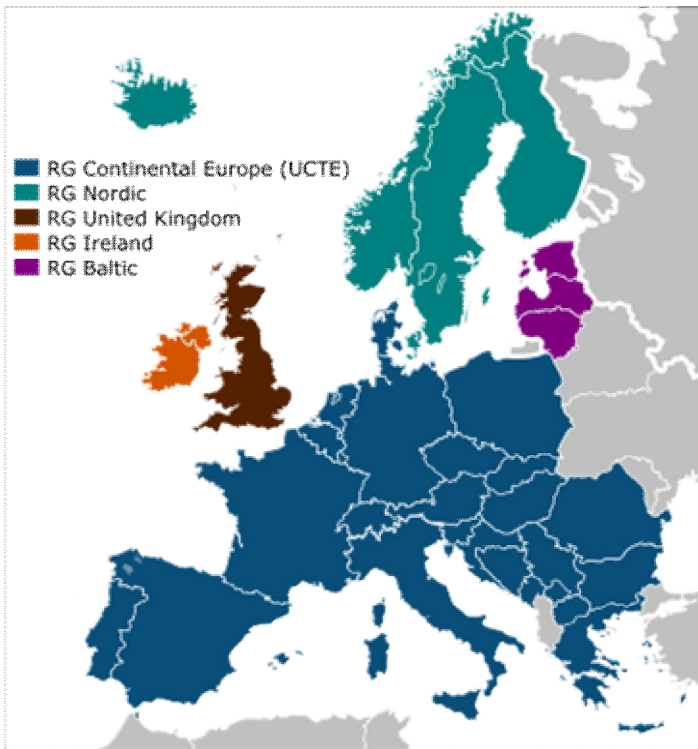

Рис.1. Групи європейських країн, об'єднаних мережею ENTSO-E.

3) Етап інтеграції та інноваційного оновлення (2026 - 2035). Це вирішальний крок, на якому Україна повністю інтегрується до системи міжнародної співпраці, а енергетичний сектор функціонуватиме в рамках спільного європейського енергетичного ринку відповідно до єдиних правил. Завданнями являються:

- використання фінансових ресурсів та можливостей поглибленої міжнародної співпраці України для модернізації енергетичного сектору;
- забезпечення підтримки національних енергетичних компаній щодо їх діяльності на зовнішніх ринках та реалізації міжнародних проектів, які сприятимуть посиленню енергетичної безпеки України;
- входження України в європейську систему забезпечення енергетичної безпеки [2].

Проаналізувавши стан та перспективи розвитку «енергетичного» співробітництва України згідно з прийнятою «Стратегією 2020», Україна повинна обрати надійний довгостроковий шлях – шлях інтеграції в європейський енергетичний простір з метою забезпечення власної енергетичної безпеки.

Література

1. Про Стратегію сталого розвитку “Україна 2020” [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. – Режим доступу : [http:// www.president.gov.ua/documents/18688.html](http://www.president.gov.ua/documents/18688.html).

2. Прийменко, С. А. Стратегія розвитку енергетичної галузі України як складова енергетичної безпеки [Текст] / С. А. Прийменко // Механізм регулювання економіки. – 2014. – № 2. – С. 167–175.

3. Данилова Н. В. Міжнародне стратегічне економічне партнерство України з країнами-членами ЄС на ринку альтернативної енергетики: сутність та напрями [Текст] / Н. В. Данилова, О. В. Кравченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. – № 4. – С. 57–60.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Кам'янецька О.В.

Musiyenko Svitlana
PhD. student,
University of Economics, Prague

EU'S SUPPORT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EaP COUNTRIES

The assessment of EaP performance within 2009-2014:

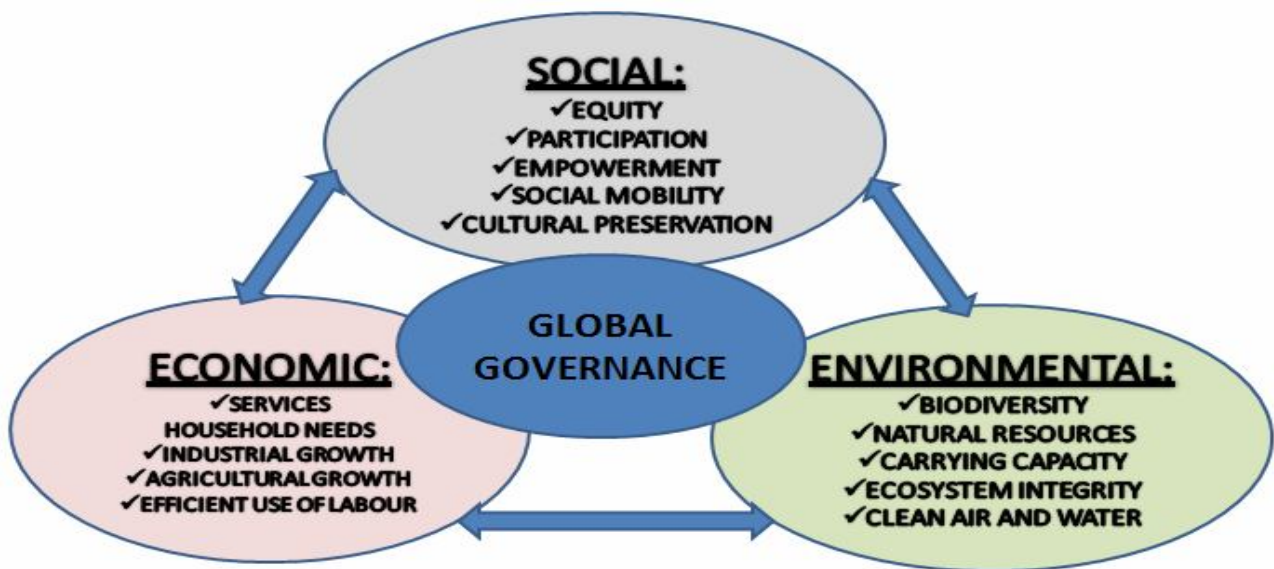
- To map attitudes towards and perception of the Eastern Partnership initiative among important stakeholders.
- To point out why the EU should differentiate more among the Eastern Partnership countries.
- To frankly evaluate the Eastern Partnership and identify expectations for the next phase of this initiative.

The key indicators of performance evaluation for EaP countries:

- political dialogue;
- trade and economic integration;
- sectoral co-operation;
- people-to-people contacts;
- assistance programs.

Johannes Hahn: "We are currently consulting widely on the way ahead for ENP with a view to developing more effective ways of working with these key partners for the benefit of the EU and our neighbors themselves".

Basic components of sustainable development

EaP thematic platforms, engaged in sustainable development:

Platform 2. «Economic integration & convergence with EU policies»:

- ✓ Environment & climate change,
- ✓ Trade & related regulatory cooperation,
- ✓ Agriculture & rural development etc.

Platform 3. «Energy security»:

- ✓ Energy efficiency,
- ✓ Developing electricity, gas and oil interconnections

Platform 4. «People-to-people contacts»:

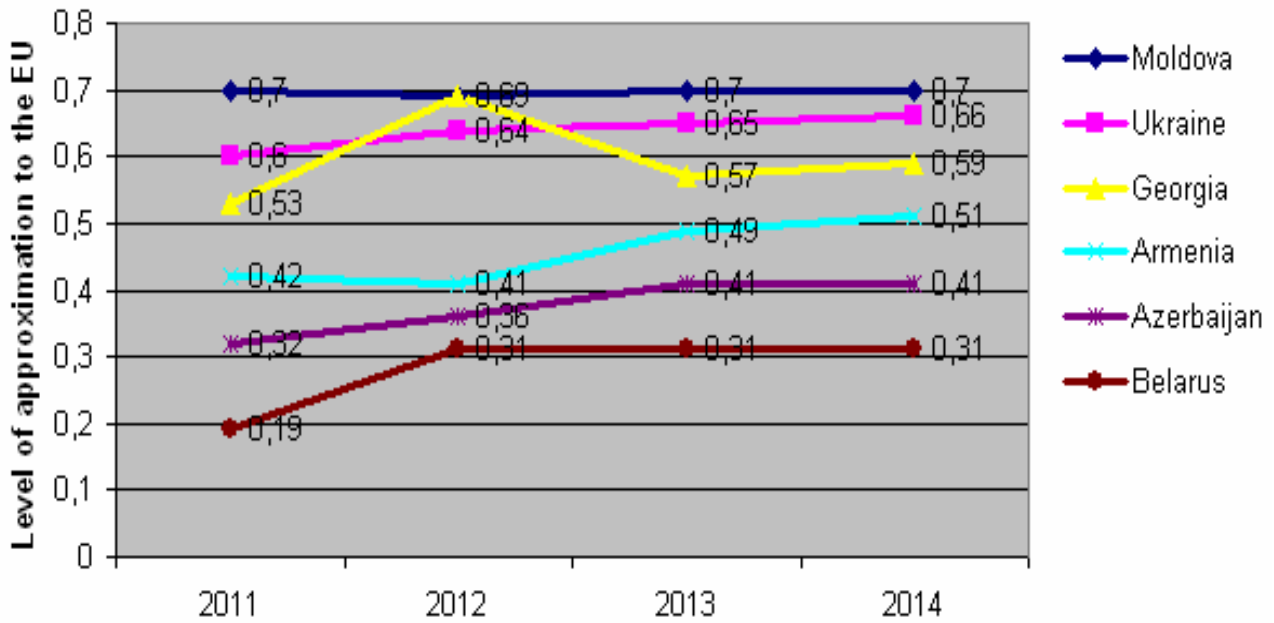
- ✓ Social and research sector support

EU's programs and funding for EaP sustainable development:

- ✓ education and youth (Erasmus+),
- ✓ culture and the media (Creative Europe),
- ✓ research and innovation (Horizon 2020 and Marie Skłodowska-Curie).

EaP Flagship Initiative on Sustainable Municipal Development	EUR 20 million
The European Union Water Initiative Plus for the EaP	EUR 23,5 million
Neighborhood Civil Society Facility Regional Actions 2015	EUR 5 million
EU Border Assistance Mission to the Republic of Moldova and Ukraine	EUR 16 million

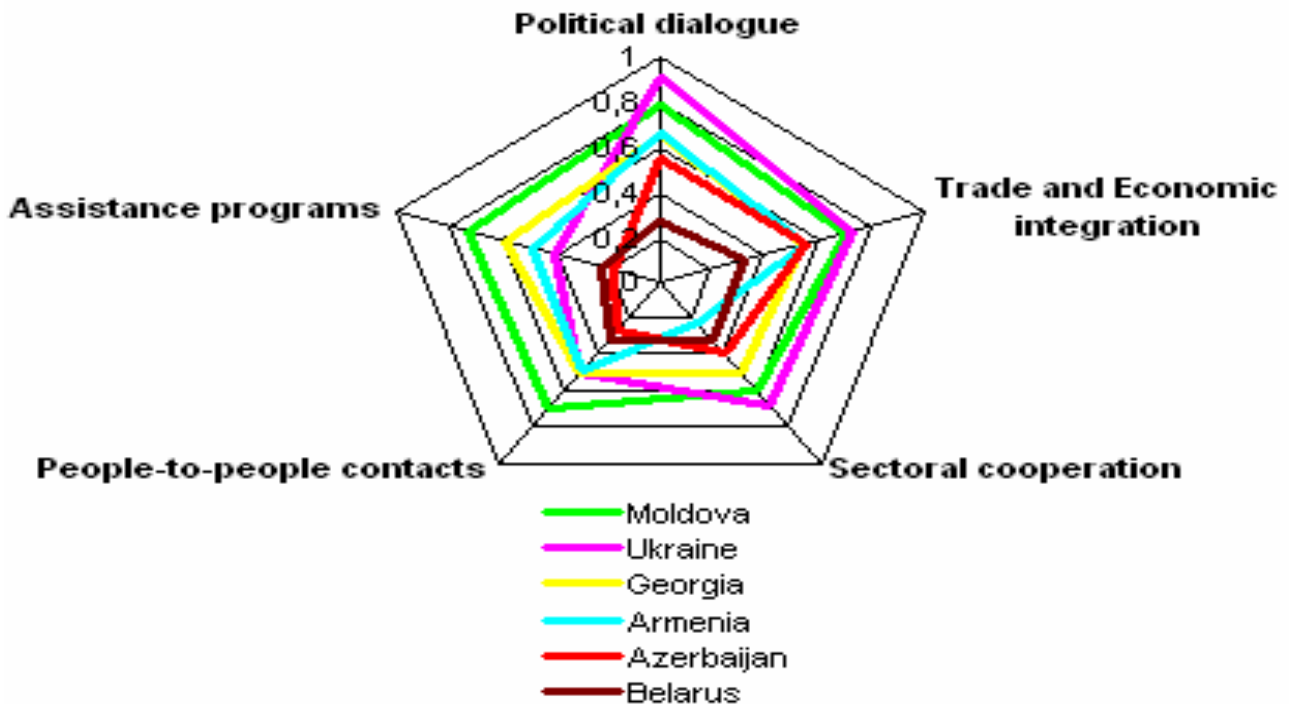
Key indicators of reforms in dynamics

Source: European Integration Index 2011-2014, <http://www.eap-index.eu>, own calculations

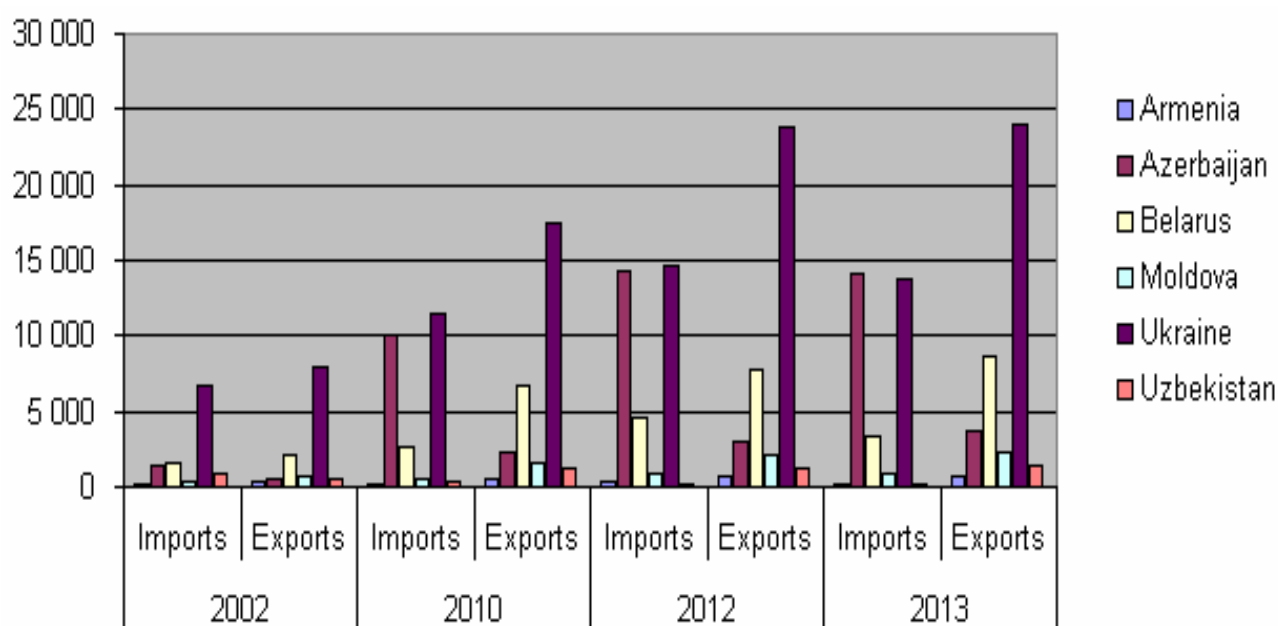
Note: Indicators range from 0 to 1, the closer indicator to 1 shows the higher level of implemented reforms

Bilateral cooperation EaP country-EU, 2011-2014, avg.

Evolution of EU trade with the selected EaP countries, EUR million

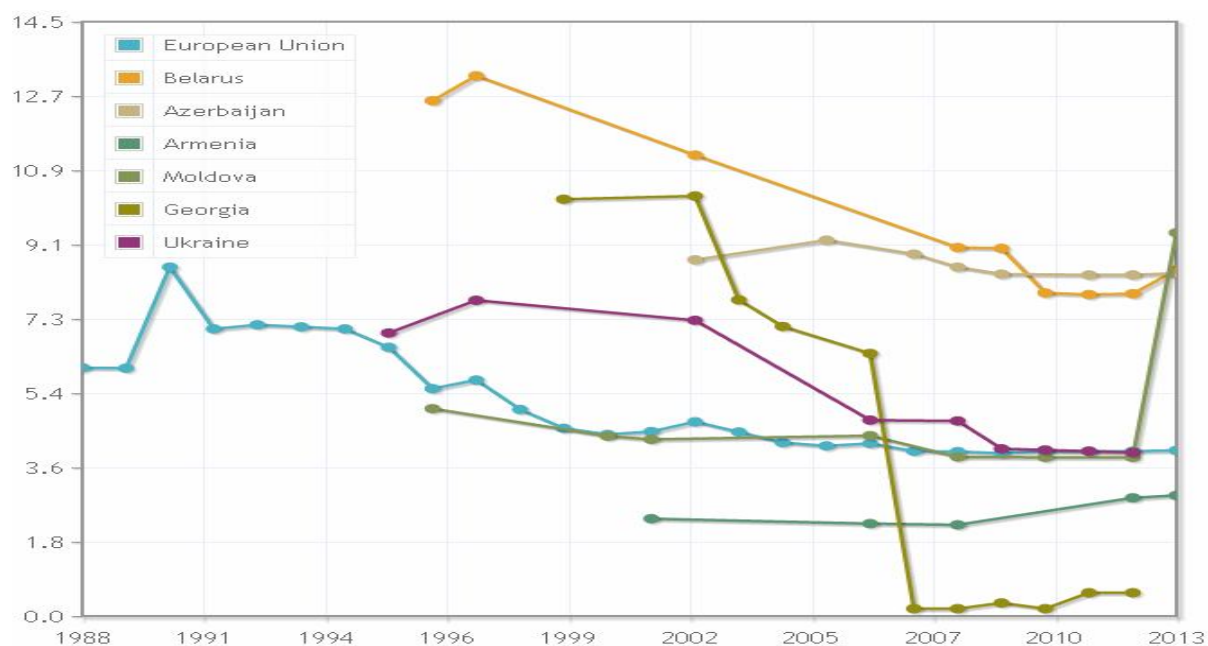

Source: Eurostat, <http://www.ec.europa.eu/eurostat>, own complication

Cross countries' negotiations on AA/DCFTA

Eastern Partnership	South Caucasus (CAU)	Armenia	PCA (1999), negotiation on update towards AA started in July 2010	Negotiations are in progress, the date of signing is not specified; the terms of DCFTA should be compatible with future obligations under the Eurasian Economic Union
		Georgia	PCA (1999), negotiation on update towards AA started in November 2006	Signed on 27.06.2014, ratified on 18.07.2014
		Azerbaijan	PCA (1999), negotiation on update towards AA started	Negotiations are in progress, the date of signing is not specified
	Eastern Europe (EAST)	Moldova	PCA (1994), AA initiated in November 2013	Signed on 27.06.2014, ratified on 02.07.2014
		Belarus	PCA (1995), not ratified, suspended since 2007	Negotiations are in progress, the date of signing is not specified, no clear interest from the country's side
		Ukraine	PCA (1998), AA agreed upon in December 2011	Negotiation process is tight due to war conflict with Russia and unstable political situation, expected date of signing is on 01.01.2016

Tariff rate, most favored nation, simple mean, manufactured products (%)

Source: own elaboration, World Trade Organization data (<http://i-tip.wto.org>)

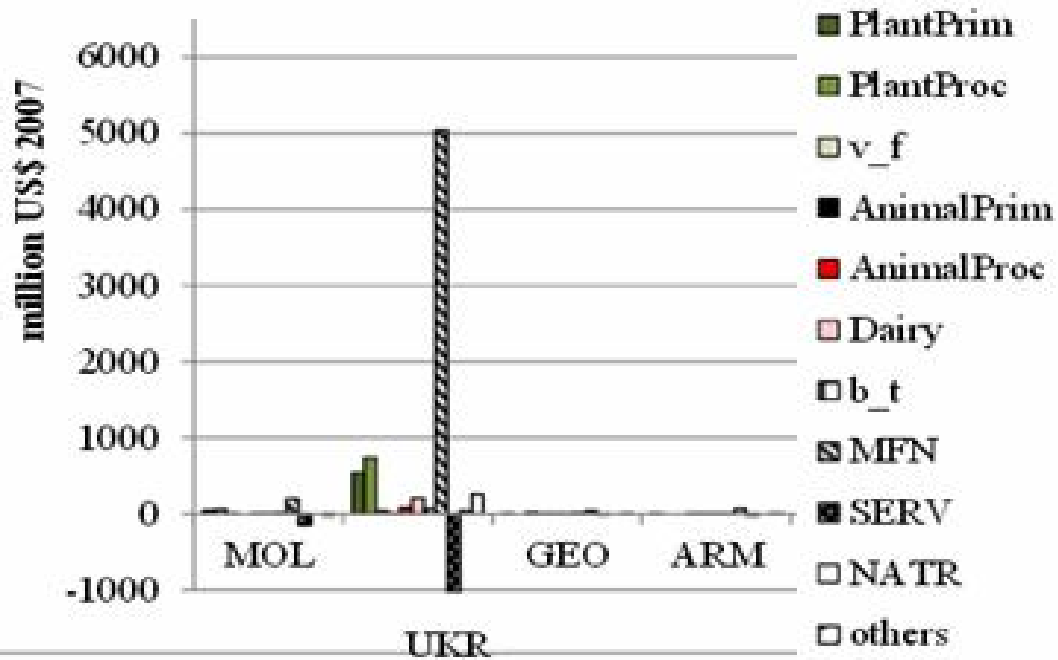
NTMs, applicated by the EU and DCFTA partner countries (Dec. 2015)

		ADP		CV		QR	SG		SPS		SSG	TBT	
		I	F	I	F	F	I	F	I	F	F	I	F
Afrika	Egypt	3	7				7	5	40	21		58	30
	Marocco	5	1				4	3	34	5		24	2
	Tunisia						4					26	
Afrika Total		8	8				15	8	74	26		108	32
Commonwealth of Independent States (CIS)	Georgia					15			22	1		53	36
	Moldova						1	1	2	1		22	3
	Ukraine	1	23			3	7	4	23	80		78	21
Commonwealth of Independent States (CIS) Total		1	23			18	8	5	47	82		153	60
Europe	EU	21	108	7	10	22			431	109	27	739	141
Europe Total		21	108	7	10	22			431	109	27	739	141
Middle East	Jordan						9	8	21			44	3
Middle East Total							9	8	21			44	3
Grand Total		30	139	7	10	40	32	21	573	226	27	1044	236

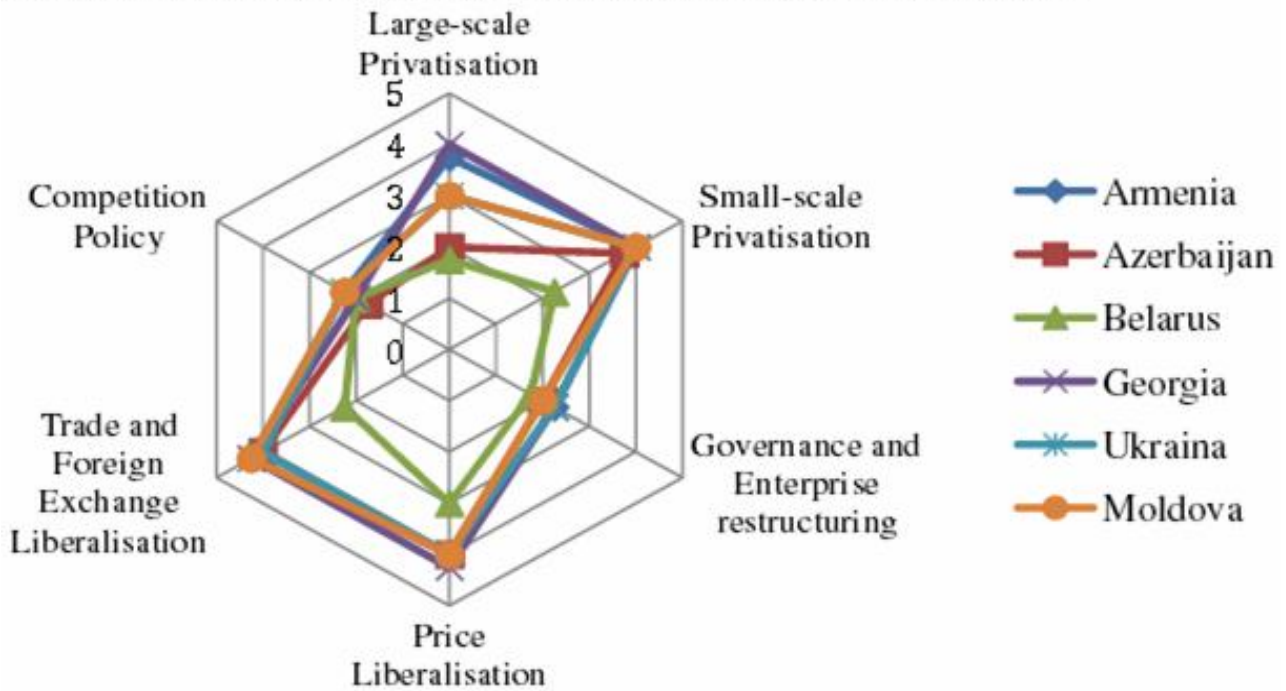
Source: own elaboration, World Trade Organization data (<http://i-tip.wto.org>)

Note: I: Initiated, F: In force, W: Withdrawn ADP: Anti dumping; CV: Countervailing; QR: Quantitative Restrictions; SG: Special Safeguards; SPS: Sanitary and Phytosanitary; SSG: Special Safeguards; TBT: Technical Barriers to Trade.

Total effect of tariff liberalization and NTM elimination: absolute change in EU imports from respective DCFTA partners, value at world prices (Difference between Baseline 2007 and S3 in 2030)

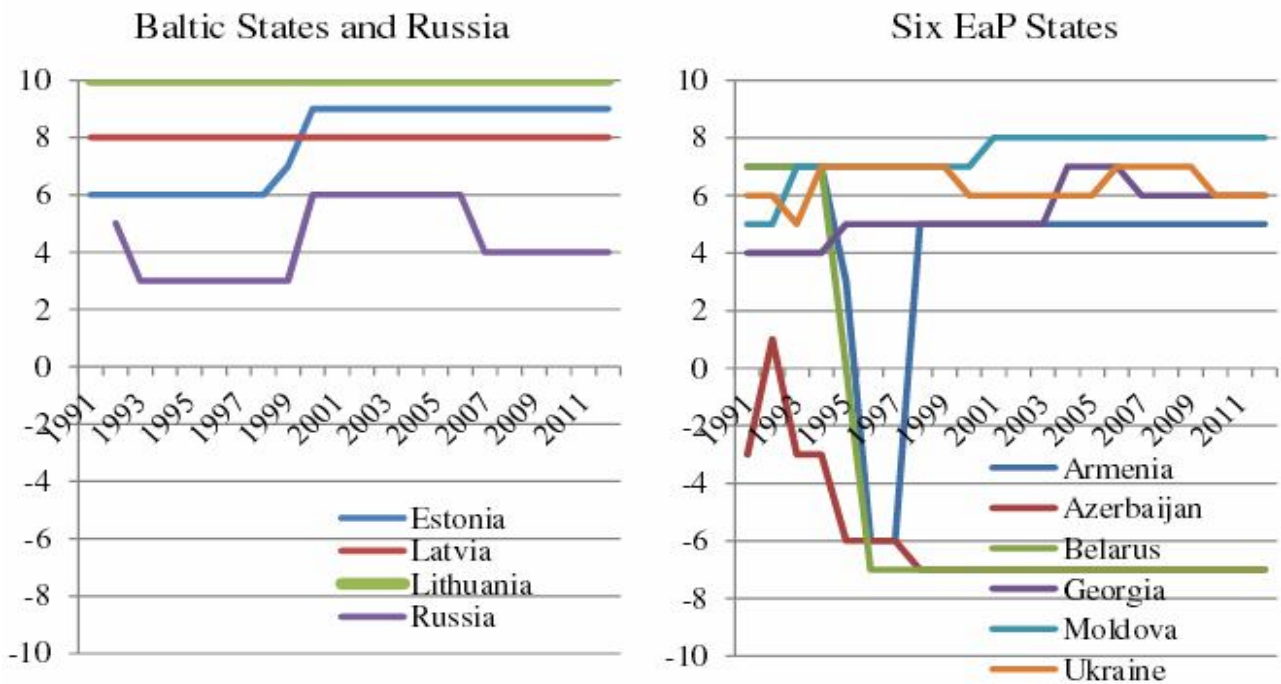

Key determinants of transition to market economy 2013. EaP partner states

Note: "Transition indicators range from 1 to 4+ with 1 representing little or no change to a rigid centrally planned economy and 4+ the standards of an industrialized market economy." Sign "+" and a sign "-" are replaced by adding or subtracting 0.25.

Deeper bilateral cooperation: Democracy, good governance and stability

EU support for EaP countries from the ENI, 2014-2017

Country	Funding 2014-2017, million EUR	Key sectors of cooperation
Armenia	140-170	private sector development; public administration reform; justice.
Azerbaijan	77-94	regional and rural development; justice; education and skills development
Belarus	71-89	social inclusion; environment; local and regional economic development
Georgia	335-410	public administration reform; agriculture and rural development; justice
Moldova	335-410	public administration reform; agriculture and rural development; justice
Ukraine	365-465	building deep and sustainable democracy; signing of AA and DFCTA; political stability

Source: Support for the Eastern Partnership: Stories, facts and figures from the European Neighbourhood Instrument 2014. Publications Office of the European Union, Luxembourg, Belgium, 2015

Recommendations

1. Improving of the networking of the multilateral track

Increasing the transparency of the multilateral track performance by systematically providing information related to meetings and pointing out key results of these meetings

2. Support of democracy, stability and economic development of partner countries

Only Georgia and to a lesser degree Moldova and Ukraine made significant progress after 2005 in reducing corruption and increasing the ease of doing business. The rest of the countries — Armenia, Azerbaijan and Belarus — were little different from Russia in these respects.

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Войтович О., Резнік Д., ФЕМП, 4 к. 11 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» був затверджений 12 січня 2015 року. Цей документ стосується майже всіх сфер діяльності держави, а для його реалізації Україні потрібні тісні і близькі зв'язки з іноземними державами.

Актуальність даної роботи полягає у зрозумінні адекватності і реальності даної стратегії, аналізу сьогоденного стану економіки та держави в цілому.

В Стратегії є чотири пріоритетні вектори руху: розвиток, безпека, відповідальність та гордість. У рамках названих чотирьох векторів Стратегія «Україна-2020» включає в себе 62 реформи. З них пріоритетними визначено вісім реформ і дві програми. При цьому в документі уточнюється, що кількість і зміст названих реформ та програм розвитку держави можуть змінюватися в процесі реалізації.

Серед пріоритетів Стратегії є також реалізація двох програм – енергонезалежності та популяризації України у світі [1].

Автори даного проекту запропонували 25 індикаторів, що дають можливість оцінити прогрес щодо досягнення стратегії. Саме на ці показники буде чинитись найбільший тиск, спрямовуватимуться всі сили держави задля їх реалізації.

Отже, перший індикатор – по рейтингу Світового банку «DoingBusiness» Україна посідає місце серед перших 30 позицій. Враховуючи весь потенціал і можливості держави, це цілком реально. Наразі вона посідає 83 місце, а за минулий рік відбулось покращення на 4

позиції. Аналізуючи кількість зареєстрованих підприємств Україна зараз на 30 позиції (порівняно з минулим роком зміцніла на 40 позицій).

У рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму планується бути серед 40 найкращих країн. За 2015 рік Україна втратила 3 позиції і спустилась з 76-го (у 2014 році) на 79 місце серед 140 країн світу. Україна знаходиться між Гватемалою та Таджикистаном. За останній рік показник її конкурентоспроможності знизився на 0,11 (з 4,14 до 4,03). Така регресивність поки що не дає Україні досягнути запланованого стрімкого злету на 5 наступних років.

У 2020 році планується мати ВВП не менше 16000\$, коли наразі ми маємо лише 3560 \$. Та чи здатна Україна досягти такого показника? Тобто потрібно перевищити теперішній ВВП на 300%, в той момент як за минулі роки приріст ВВП коливається від 4 до 14%. Для України це значний виклик, який повинен бути більш обґрунтований з боку уряду.

Те, що чисті надходження прямих іноземних інвестицій за період 2015-2020 років за даними Світового банку складуть понад 40 млрд \$ США, можна вважати більше як факт. Україна здатна на більше. Це приблизно 6,6 млрд в рік. Наприклад, у 2007 та 2005 роках в Україну надійшло 8,3 та 8 млрд. \$ відповідно, а у 2014 році – 6,352 млрд \$. В даному випадку президент як мінімум гарантує, що розмір прямих інвестицій не продовжуватиме спадати [2].

У 2020 році планується виділяти не менше 3% на національну безпеку і оборону. Протягом 2010-2013 років Україна виділяла на озброєність країни менше 1% ВВП. Наразі у 2016 році виділяється 5% ВВП на озброєність. За минулі роки участі у військових конфліктах в Україні планувалось виділити не менше. Якщо припустити, що конфлікт завершиться протягом двох років, то уряд не повинен зменшувати витрати на обороноздатність для попередження подібних ситуацій. Можна припустити, що планку з наявних 5% можна опустити до 3% при досягненні такого рівня ВВП, що передбачено даною стратегією. До цього ж ставиться ціль збільшити кількість професійних військових на 1000 населення до 5,6 осіб з нинішнього показника – 2,8. Як стверджують експерти, для таких змін потрібна окрема стратегія для розвитку військової озброєності, так як кількість проблему не вирішує.

Також до 2020 року планується оновити кадровий склад державних службовців у правоохоронних органах, судах та інших державних органах на 70 %. Натомість в 2015 році за законом про очищення влади звільнено всього 1% держслужбовців, а саме 833 з приблизно 105 тис., які проходять перевірку. За 2014-2015 роки узагальнений показник оновлення кадрового складу по всім органам влади – 15 %.

Що стосується місцевих бюджетів, то їх питома вага в структурі Зведеного бюджету України за останні 5 років поступово зменшувалася. Так, у 2010 році вона склала 50,3 %, в 2012 році – 45,2 % і до 2016 року ці показники також продовжують тенденцію до спаду. Стратегія «Україна 2020» має на меті не лише повернути питому вагу місцевих бюджетів до попереднього рівня, але й досягнути рівня 65 % у Зведеному бюджеті України.

Ще одним стратегічним індикатором реалізації Стратегії є те що, за результатами загальнонаціонального опитування 90 % громадян України відчуватимуть гордість за свою державу. Наразі згідно з результатами опитування 86% опитаних українців вважають себе патріотами своєї країни, але далеко не всі громадяни відчують гордість за свою державу, тому їх відносний показник склав лише приблизно 30 %. Задля покращення цього результату, необхідно популяризувати Україну у світі та просувати її інтереси у світовому інформаційному просторі.

У 2018 році Україна планує взяти участь у міжнародному дослідженні якості освіти PISA та увійти до 50 кращих держав – учасниць такого дослідження. Участь в PISA-2018 дозволить громадянам України, зокрема, спеціалістам у галузі освіти, об'єктивно оцінити стан середньої освіти в країні, усвідомити значущість поступових перетворень у цій сфері, політикам – приймати обґрунтовані рішення про необхідність змін. Стосовно спорту, то такий стратегічний індикатор як завоювання Україною щонайменше 35 медалей під час участі у XXXII літніх Олімпійських іграх є дуже сміливим ходом, оскільки результати України завжди були неоднозначними, а найвищий результат був досягнутий у 2008 році – 27 медалей [3].

Дана стратегія також має ряд недоліків і має на меті більше всезагальний характер, аніж цільовий. Наприклад, не звернено увагу на підвищення рівня мінімальної заробітної плати.

Отже, після багатьох спроб реалізації різних стратегій, стратегія «Україна – 2020» розширює своє коло дії і повинна бути не виключно як тимчасовий політичний проект, але й бути спрямованою на залучення громадськості і орієнтована на сталість поглядів влади.

Література

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: [Указ Президента України від 12.01.2015 р.] – К., 2015. – 14 с.
2. Рудь І. М. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: цілі, напрями, пріоритети / І. М. Рудь – К., 2015. – 8 с.
3. Національна рада реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reforms.in.ua/ua>.

**Науковий керівник: к. е. н., доцент кафедри менеджменту
КНТЕУ Яровий І. М.**

**Елаян А., здобувач,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»,
(м. Красноармійськ)**

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ОСВІТНІЙ СФЕРІ НА ТРАНСКОРДОННИЙ ТОВАРООБІГ

Міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти є одним з дієвих інструментів набуття країною перспективних вавжелів соціально-економічного зростання. Такий позитивний вплив досягається як за рахунок підвищення якості вищої освіти країни, та як наслідок, зростання освітнього й інтелектуального рівня населення, так і через залучення іноземних студентів, плата за навчання та перебування у країні яких є досить помітним джерелом поповнення національного бюджету. Саме тому всебічне дослідження кількісного позитивного внеску міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти в економіку країни є досить актуальним питанням.

При обґрунтуванні інструментарію дослідження результативності міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти обов'язково має бути врахованим зв'язок індикаторів його розвитку із показниками, що кількісно характеризують сферу міжнародної торгівлі та розподілу праці країни. Тобто має бути забезпечено можливість здійснення на державному та регіональному рівнях моніторингу результативності міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти. Практично реалізувати дану мету досить важко через складність достаменного виокремлення тих вартісних або матеріальних переваг, що безпосередньо отримає економіка країни від активізації її провідними університетами міжнародних аспектів діяльності. Водночас така оцінка може бути здійсненою непрямо: спочатку через зорову побудову моделі результативності міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, а потім шляхом розрахунку та співвідношення відповідних індексних показників.

Місце вищого навчального закладу (далі – ВНЗ) у світовому та національному рейтингах, що серед іншого визначається і рівнем його участі у міжнародному співробітництві, є одним із стимулюючих чинників для вітчизняних й іноземних провідних компаній-інноваторів щодо інвестування у навчальний процес шляхом обладнання предметних лабораторій, спеціалізованих класів, стендів, тренажерів тощо. Очікуваною віддачею від таких вкладень для компаній є продуктивне

поширення інформації про них у світі, а отже і збільшення товарообігу країн-інвесторів з країнами, які є основними донорами студентів до ВНЗ даного регіону. Тобто, разом із трансфертом знань і технологій, на необхідності активізації якого для прогресивного розвитку суспільства наголошують В. Жукова, Н. Захаркевич, О. Краснов, О. Левченко, В. Лимар, Ю. Макогон, Т. Медведкін, Р. Ободець, О. Пилип'як, Л. Швець [1-5], міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти сприяє регулюванню товарно-грошових потоків між країнами світу.

Отже, виходячи з описаної моделі залежності впливу міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти регіону або країни на сферу міжнародної торгівлі можна сформулювати таку умову результативності даного процесу на рівні окремого регіону:

$$I_{IC} \geq I_{IC} \geq I_{IC} \geq 1,0.$$

(1)

I_{IC}

де I_{IC} – індекс зростання питомої ваги іноземних студентів у їх загальній чисельності у ВНЗ регіону;

I_{TO}

– індекс зростання товарообігу країни, фірми якої модернізують навчальний процес у ВНЗ регіону із країною, яка має найвище представництво серед іноземних студентів ВНЗ регіону;

I_{MN}

– індекс зростання розміру коштів, що було спрямовано на модернізацію навчального процесу ВНЗ регіону фірмами країни;

I_{PY}

– індекс зростання середнього рейтингу ВНЗ регіону.

Слід відмітити, що дана умова буде виконуватися тільки для тих регіонів, ВНЗ яких знаходяться на вищих ступенках світового рейтингу університетів і його суттєве подальше підвищення вже практично неможливе. У всіх інших випадках слід застосовувати іншу умову результативності міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти:

$$I_{py} \geq 1 \quad \geq 1 \quad \geq 1 \quad \geq 1,0.$$

(2)

Використання запропонованих умов дозволить здійснити комплексну діагностику результативності міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, виявити наявні відхилення та проблемні місця. З метою запобігання ймовірності порушення умов результативності доцільно проводити моніторинг ключових індикаторів міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти за його напрямками для кожного ВНЗ регіону та своєчасно запроваджувати заходи, спрямовані на поступове зростання їх загального рейтингу. Це буде сприяти підвищенню питомої ваги іноземних студентів у загальній чисельності студентів ВНЗ та посиленню зацікавленості провідних компаній світу у розміщенні на базі даного університету зразків своїх науково-технічних розробок як навчальних матеріалів. У результаті кожна з трьох сторін-учасниць процесу отримає соціально-економічну віддачу: ВНЗ оновить навчально-лабораторну базу, підвищить рейтинг та наповнить бюджет через збільшення числа студентів; іноземні студенти отримають можливість навчання у провідному ВНЗ, що є гарантією набуття конкурентоздатних професійних знань та подальшого успішного працевлаштування; компанії-інвестори розширять ринок збуту продукції та технологій за рахунок країн, представники яких навчалися у ВНЗ, де було поставлено їх обладнання. Аналіз тенденцій зміни товарообороту між країнами світу у регіональному розрізі дозволить встановити основні світові центри ВО та обґрунтувати можливості для збільшення результативності міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти.

Література

1. Левченко О.М. Трансфер сучасних знань як чинник забезпечення високої якості підготовки кадрів з вищою освітою в умовах формування інноваційної моделі економіки / О.М. Левченко, В.О. Жукова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – Вип. 19. – С. 127-131.

2. Лимар В.В. Проблеми регулювання міжнародного трансферу знань в економіці України / В.В. Лимар // Управління економікою: теорія та практика. – 2012. – № 2012. – С. 200-209.

3. Макогон Ю.В. Международный трансфер знаний в условиях глобализации мировой экономики / Ю.В. Макогон, Т.С. Медведкин // Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Менеджмент інновацій. – 2012. – Т. 20, вип. 1. – С. 10-19.

4. Ободець Р.В. Трансфер технологій в Україні: проблематика, сучасний стан та шляхи сприяння його розвитку / Р.В. Ободець, О.А. Краснов // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2012. – № 2. – С. 40-45.

5. Пилипак О.В. Проблеми та основні тенденції розвитку трансферу технологій в Україні: суспільний та проектний аспекти / О.В. Пилипак, Л.П. Швець, Н.П. Захаркевич // Університетські наукові записки. – 2013. – № 1. – С. 461-476.

**Науковий керівник: д.е.н., проф., зав. кафедри маркетингу
Кременчуцького національного університету імені Михайла
Остроградського Кратт О.А.**

Ільїна А., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ СИСТЕМ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Час всебічної глобалізації країн світу і їх кооперація у єдиний, злагоджено функціонуючий механізм неможливі без міжнародного партнерства. Аби займати лідируючі позиції на світовому ринку, рівень ефективності діяльності вітчизняних підприємств має бути на високому рівні, який досягається, перш за все, за допомогою високо мотивованого персоналу. Саме тому все більшого значення набувають мотиваційні аспекти управління людьми на підприємстві. Мотивація праці являє собою сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які стимулюють людину до трудової діяльності і надають їй цілеспрямованість, орієнтовану на досягнення певних цілей [1]. Розробка і впровадження нових мотиваційних моделей на підприємстві сприяє підвищенню його конкурентоспроможності, ефективності, і в результаті прибутковості. Недаремно компанії, які приділяють велику увагу мотивації персоналу,

використовуючи сучасні методи стимулювання праці на підприємстві, займають лідируючі положення у рейтингу успішності.

Сьогодні все більшого поширення набуває система мотивації, що ґрунтується на внесенні нових ідей у діяльність компанії, створення так би мовити «банку ідей» підприємства. Сенс полягає в тому, що кожен співробітник може вносити будь-які свої ідеї, що на його думку можуть поліпшити діяльність компанії. Залежно від кваліфікації працівника, що пропонує ту чи іншу ідею, можна запропонувати йому стати керівником або учасником свого проекту.

Сучасна мотивація персоналу повинна передбачити індивідуальний підхід до кожного співробітника. Кожен член колективу має відчувати свою значимість для компанії, приймати участь у її житті, а не просто виконувати свої обов'язки. Тому компанія NetApp, що розташована у США, заохочує участь персоналу у підборі нових працівників. Кожному претенденту пропонується пройти співбесіду не тільки з представниками відділу кадрів, але також безпосередньо з майбутнім керівником і працівником суміжного відділу або навіть з підлеглим. Таким чином співробітники залучаються в процес підбору кадрів, і, як наслідок, більш довірливо будуть ставитися до новачків.

Задоволеність роботою залежить не тільки від рівня зарплати, а й від престижності посади і підрозділу, в якому працює співробітник. Так, наприклад, Стів Джобс посаду консультантів у своєму офісі перейменував на посаду «генії», тим самими зменшивши плинність кадрів. Адже, навряд чи співробітник захоче звільнитися з такої посади.

На сьогодні, у США широко застосовуються колективні системи преміювання, що передбачають участь співробітників у прибутку компанії. Досить відомою є колективна система преміювання «Скенлон», згідно з якою премії становлять певний відсоток від прибутку підприємства і в кінці року повністю розподіляється між працівниками підприємства.

Цікавим прикладом мотивації персоналу, що застосовуються на підприємствах в Об'єднаних Арабських Еміратах і може у майбутньому використовуватись і в Україні є виплата премії авансом. Так, зарплата менеджера з продажу включає його звичайний оклад і відсотки від продажів. Щоб не проводити розрахунок окладу кожного разу, компанія щомісяця виплачує фіксований оклад і надбавки. Раз на півроку проводиться розрахунок - відпрацював менеджер свої надбавки за кількість продажів чи ні. Якщо він продав більше, ніж видані премії - різниця буде компенсована, якщо менше - переплати будуть відняті у нього із зарплати. Ніхто не хоче повертати вже витрачені гроші, тому менеджер проявляє максимальну ефективність в роботі.

Важливу роль у мотивації персоналу відіграє корпоративна культура, що може включати в себе проведення різних змагань, конкурсів серед представників колективу. Наприклад, Компанія Enter у Москві, з 2012 року ввела ігрову програму «Олімпіада» для мотивації співробітників. Була сформована програма мотивації - з наданням балів співробітникам, які фіксуються у внутрішній соцмережі організації. 30 переможців (близько 1.2% персоналу) кожен квартал отримують в якості винагороди поїздку на 3-5 днів.

Стимулювати персонал до більш ефективної діяльності можна за допомогою надання можливості додаткового навчання, яке надається в якості бонусу співробітникам, що найбільш плідно працювали. Так, наприклад, у компанії Google у співробітників є можливість безкоштовного навчання на різних курсах, які допомагають їм професійно рости.

Досить креативною виявилася російська компанія «СКБ Контур», яка організувала для своїх співробітників дитячий сад. Середній вік співробітників становить 27 років, а 40% з них знаходяться в шлюбі. Таким чином, молодим батькам не потрібно вставати в чергу аби отримати місце в дитячому садку для своєї дитини.

Отже, стимулювання праці працівників є однією з найважливіших складових системи управління персоналом в організації, що забезпечує високий рівень результативності і конкурентоспроможності підприємства і дозволяє досягти економічно нового рівня розвитку.

Література

1. Іванченко Г.В. Особливості використання нематеріальних стимулів на вітчизняних підприємствах / Г.В. Іванченко // Економіст. - 2010. - № 3.
2. Востріков В.В. Мотивація персоналу підприємства [Електронний ресурс] / В.В. Востріков. – режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2976>.

Науковий керівник: к. е. н., ст. викл. кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ Камінський С.І.

Касянок К., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ: ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АСПЕКТ

В цілому ряді успішних проектів з модернізації національних економік, реалізованих у другій половині ХХ ст., значну роль зіграв іноземний капітал. Це багато в чому можна пояснити позитивним впливом іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни. Капітал, що надходить з-за кордону сприяє ефективній реалізації політики розширеного відтворення, прискоренню науково-технічного прогресу, підвищенню якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції, оновленню основних фондів, підвищення технічного рівня виробництва, а також здійсненню природоохоронних заходів, розвитку охорони здоров'я, культури, системи освіти і рішенням інших соціальних проблем.

За даними Державної служби статистики обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій в економіку України на 1 січня 2016 р. становив 43 371,4 млн. дол. США та в розрахунку на одну особу населення складає близько 1072,0 дол. США.

Географічна структура іноземного інвестування залишається достатньо стабільною: лівова частка прямих іноземних інвестицій залучається до України з країн ЄС (на 31.12.2015 – 76,2% від загального обсягу). При цьому, питома вага прямих іноземних інвестицій з країн ЄС за останні 10 років зросла на 21,5% (з 54,7% на 01.01.2006 р.), що свідчить про підвищення інтересу європейських інвесторів, порівняно з резидентами інших країн, до інвестиційних проектів на території України.

Варто зазначити, що прямі іноземні інвестиції з країн ЄС до України займають незначну частку у їх загальному обсязі ПІІ, в основному до 0,1%. Виключенням лише є 2012 рік, під час якого до України надійшло майже 0,3% загальнорічних інвестицій країн-членів ЄС, що можна пов'язати з проведенням в Україні Євро-2012, до якого було побудовано велику кількість інфраструктурних об'єктів, а також зі спрощенням інституційної складової залучення ПІІ [2].

Зважаючи на вищевказане, з одного боку, для України європейський капітал є дуже важливим, а з іншого, потенційно вітчизняна економіка може залучити значно більші обсяги фінансових ресурсів за допомогою виваженої стратегією залучення іноземних інвестицій.

Основною складовою даної стратегії безумовно має стати визначення пріоритетних галузей національної економіки, які за допомогою державних заходів стануть локомотивами економічного зростання нашої країни.

Для окреслення таких галузей, слід звернутися до статистики щодо динаміки та структури залучення іноземних інвестицій за сферами економічної діяльності.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україні за окремими видами економічної діяльності на кінець відповідного року, %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Усього (млн. дол. США)	29542,7	35616,4	39175,7	43836,8	48991,4	53679,3	57056,4	45744,8	43371,4
Сільське, лісове та рибне господарство	2,46	2,96	2,73	3,8	3,2	1,47	7,12	1,3	1,2
Промисловість, в т.ч.:	35,32	27,05	27,75	31,3	30,9	28,69	25,81	31,6	30,6
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4,68	3,70	3,53	2,7	3	2,84	8,54	3,1	2,9
переробна промисловість	30,63	23,35	24,22	27,9	26,5	25,85	17,27	26,8	26,1
Будівництво	7,16	7,58	6,92	5,2	6,1	1,79	17,30	2,8	2,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	13,51	13,72	13,22	9	10,5	11,02	8,36	13,2	13
Інформація та телекомунікації	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	3,9	5,3
Фінансова та страхова діяльність	21,20	26,41	28,06	33,7	33,1	29,57	25,0	25,3	27,3
Операції з нерухомим майном	9,95	13,18	12,72	10,7	11,6	16,63	5,24	8,7	8

Побудовано автором за даними джерел [3]

Розподіл ПІІ за видами економічної діяльності (табл. 1) є нерівномірним і не відповідає потребам модернізації економіки: закордонні інвестори спрямовують капітал насамперед у фінансово-посередницькі сфери зі швидким обігом вкладених коштів та високою

прибутковістю [1]. Саме фінансова сфера стала головним реципієнтом іноземних інвестицій у 2007-2015 рр., акумулювавши близько 30 % від залученого обсягу ПІІ, після кризи такі показники обумовлені передусім необхідністю підтримки ліквідності банківських установ. Вагому частку ПІІ було залучено у будівництво і сферу операцій з нерухомим майном (7-8 %) та торгівлю (10-13 %). Водночас у всю промисловість було залучено близько третини інвестицій, з яких переважну більшість коштів спрямовано у галузі переробної промисловості, що є позитивним сигналом.

Розглядаючи детальніше потенційні напрями капіталовкладень у переробній промисловості України, експерти в першу чергу вважають, що одними із найперспективніших сфер для залучення інвестицій є медицина та фармацевтика. З одного боку, старіння нації забезпечує стабільний попит на товари та послуги цих галузей, а з іншого в Україні наявний кваліфіковані кадри, цей ринок відносно незайнятий, а також існують державні програми підтримки бізнесу у цих галузях [4].

Другим стратегічним напрямом є сприяння іноземним інвестиціям у галузі, що пов'язані з АПК. В цьому випадку слід звернути увагу на створення інфраструктури сільського господарства: модернізація зрошувальних систем, розвиток водної логістики, виробництво та обслуговування сільськогосподарської техніки, розвиток насінництва та селекції, виробництва біопалива [4]. Зазначені галузі вже сьогодні можуть надати мультиплікативний економічний ефект, оскільки вони сприятимуть розвитку супутніх галузей: машинобудування, хімічної промисловості, транспорту, а також стимулюватимуть науково-дослідні розробки.

Водночас не слід забувати про залучення іноземних інвестицій до сфери ІТ. Конкурентною перевагою України є інтелектуальний потенціал, який вже давно привернув увагу світової громадськості – ми займаємо перше місце в Європі за кількістю сертифікованих фахівців. Вітчизняний ІТ-бізнес вже нині працює на зарубіжного замовника майже на 100%. Стартовий капітал для входження на цей ринок порівняно невисокий, а вартість послуг у нас суттєво нижча.

Література

1. Аналітична записка «Щодо тенденцій розвитку економіки України у 2014–2015 рр.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1635/>.

2. Мацука В. М. Особливості іноземного інвестування в Україні / В. М. Мацука. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – С. 11–15.

3. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Степанова А. Топ-5 галузей економіки, які першими в Україні прийматимуть зарубіжних інвесторів [Електронний ресурс] / Анна Степанова // Економічна правда. – 2015. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/12/9/570529/>.

Науковий керівник: д.е.н., проф., зав. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Мельник Т.М.

Кохно Р.
студент

Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО АПК У ВИМІРІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ

Трагічні для України події у 2014 році, а саме: анексія Криму, створення зони АТО, показали, що український ОПК недостатньо розвинений для відстоювання національних інтересів держави. Це і послугувало, більшим чином, на майбутній розвиток ситуації у «проблемних» регіонах. Наразі ми маємо фактично 1/6 непідконтрольної території Донбасу (приблизно 10 тис. км²), та на довгий час, а то й назавжди, втратили 28 тис. км² території Криму. Загалом, Україна з 2014 року стала меншою де-факто на 6.3%, порівняно з 23 роками незалежності з 1991 року. Те, що Україна не була готова до такого повороту, свідчить ще й те, що країна була вимушена, заради нарощення військової присутності як на сході так і на теренах держави в цілому, згорнути свій військовий миротворчий контингент у світі, зокрема у країнах Африки.

25 вересня 2014 року Президент України - Петро Порошенко, презентував так звану «Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»», а вже 12 січня 2015 року Президент підписав указ «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020». Цей план містить у собі ключові аспекти для розвитку держави, а саме: 62 реформи, які потрібно зробити до 2020 року, розподілених у 4 сферах (векторах):

- Вектор розвитку - 25 реформ;

- Вектор безпеки - 9 реформ;
- Вектор відповідальності - 14 реформ;
- Вектор гордості - 14 реформ.

На перший погляд здається, що мала кількість реформ у векторі безпеки говорить про малу пріоритетність даного сектору, проте у списку 10 найбільш пріоритетних реформ «Стратегії сталого розвитку» перші 4 найбільш важливі і потрібні реформи – це якраз-таки реформи з вектору безпеки.

Незважаючи на всю необхідність і актуальність цього плану, багато з реформ не зможуть бути виконаними до зазначеного терміну – до 2020 року. План прийнятий у чи не найскрутніші часи для України, і до 2020 року виконати всі пункти є утопією. Загалом, стратегія має загальний характер без особливої конкретики. Ставиться мета і приблизні шляхи до її наближення. План має недоліки, і це треба розуміти.

По-перше, у реформі пріоритету №1 – це Реформа системи національної безпеки та оборони – не вказано про повернення окупованих територій під контроль України, хоча влада неодноразово наголошувала на поверненні цих земель. Також не згадана там й боротьба із російською агресією. Лише, цитую, «...підвищення обороноздатності держави... з урахуванням досвіду, набутого у ході антитерористичної операції...».

По-друге, вважаю би за необхідним у «Стратегії сталого розвитку Україна – 2020» вказати напрямок НАТО, так як норми сучасного ОПК вже підбиваються до норм НАТО. І відсутність цього напряму може ввести в оману пересічного українця, що захоче розібратися в військових пріоритетах своєї країни.

Не можна не відмітити, що реформація українського ОПК в умовах «Україна – 2020» вже йде повним ходом. Наприклад у 2015 році пріоритетними були постановки на серійне виробництво існуючих розробок, модернізація техніки, налагодження виробничих процесів, виробництво нової техніки для ЗСУ. Випущено, та модернізовано 2043 од. техніки. Повну статистику можна оглянути в вільному доступі на сайті УкрОборонПрому.

До слова, за даними «Стокгольмського інституту досліджень проблем миру» - «SIPRI», у 2015 році Україна посідала одинадцяте місце в рейтингу головних експортерів товарів військового призначення. Це - 1,12 % від світового ринку озброєння у 2015 році . При цьому наша країна скоротила загальний експорт зброї в два рази - до 323 мільйонів доларів з 657 мільйонів доларів в 2014 році, і тоді посідала 9 місце серед експортерів. Це пояснюється тим, що Україна більше націлена на накопичення воєнного потенціалу, ніж на торгівлю ним.

Підсумовуючи все вищесказане, хочеться вірити у надійність плану «Стратегія сталого розвитку Україна – 2020». Вже зараз ми можемо спостерігати прогресивні зміни у оголошених чотирьох векторах, включно з вектором безпеки. Не тільки влада, а й кожен з нас має докласти всіх зусиль, аби досягти поставленого орієнтиру до 2020 року.

Література

1. Статистика SIPRI. – Режим доступу : http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_toplist.php
2. Звіт УкрОборонПрому. – Режим доступу : <http://ukroboronprom.com.ua/uk/category/reports>
3. Указ Президента України про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». – Режим доступу : Указ Президента України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Кам'янецька О.В.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Кам'янецька О.В.

Кошмак А., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

НОВІТНІ ТРЕНДИ ТА ПРОЯВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ XXI СТ.

Одним із головних чинників світового розвитку є розгортання інтеграційних процесів, що значно посилились на початку XXI століття, поєднуючись водночас з дезінтеграційними тенденціями. З кожним роком, набираючи все більше оборотів, пріоритетним шляхом зовнішньої політики української держави в свою чергу стало майбутнє членство в ЄС, адже беззаперечним лідером сучасних інтеграційних процесів у Європі на сьогоднішній день є Європейський союз.

Можна вважати, що інтеграція України в ЄС постає як об'єктивна необхідність, проте важливо при цьому з'ясувати, наскільки реальне її здійснення на даному етапі, в яке русло необхідно спрямовувати розвиток стосунків України зі Співтовариством та якими є і будуть напрями співпраці для досягнення поставленої мети у перспективі.

На мою думку, позитивними політичними та економічними наслідками вступу України в ЄС є: участь в Європейській колективній безпеці та гарантування, за її допомогою, територіальної недоторканості України; стабільність політичної системи та адаптація національного законодавства із законодавством ЄС; реформування недієздатного національного судочинства; макроекономічна стабільність; забезпечення розвитку середнього та малого бізнесу; впровадження стандартів ЄС у виробництві, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств; поява нових ринків збуту для українських товарів та додаткові інвестиції в українську економіку; надання субсидій деградуючому сільському господарству; зменшення митних тарифів та отримання позитивного сальдо торговельного балансу.

Також, можливі такі соціально-культурні вигоди як ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення та розширення можливостей для освіти, роботи й відпочинку, забезпечення високого рівня життя населення, формування середнього класу, та звісно ж поява широкого доступу до інформаційного потенціалу ЄС та поширення української культури в країнах ЄС[1].

Водночас, у процесі зближення України з ЄС неминуче діятимуть і негативні фактори євроінтеграції. Серед них можна виділити: можливе погіршення відносин з країнами СНД та іншими країнами, неспроможність нести фінансовий тягар внесків до ЄС, зростання конкуренції з боку фірм країн-членів ЄС у процесі лібералізації і збільшення відкритості національної економіки, що супроводжуватиметься ліквідацією неконкурентоспроможних підприємств із негативними соціальними наслідками. Враховуючи, що процес вступу до СОТ пов'язаний із зниженням тарифів на окремі групи товарів, то й Україна змушена буде піти шляхом зниження діючих ставок ввізного мита на чутливі товари, що може викликати певне зростання імпорту цих товарів і відповідного тиску на вітчизняних товаровиробників.

Слід усвідомити, що європейська інтеграція – це, насамперед, внутрішня, а не лише зовнішня політика, тому реформи, які повинні наблизити Україну до ЄС повинні мати переконливий вигляд як для українців, так і для європейців. Станом на 2016 рік жодна з реформ ще не виконана у повному обсязі, деякі перебувають у зоні ризику або ж значно відстають від графіку, а інші взагалі знаходяться на стадії розробки, що негативно відображається не лише на стані української економіки, а й збільшує негативні настрої у суспільстві(Рис.1, Рис.2).

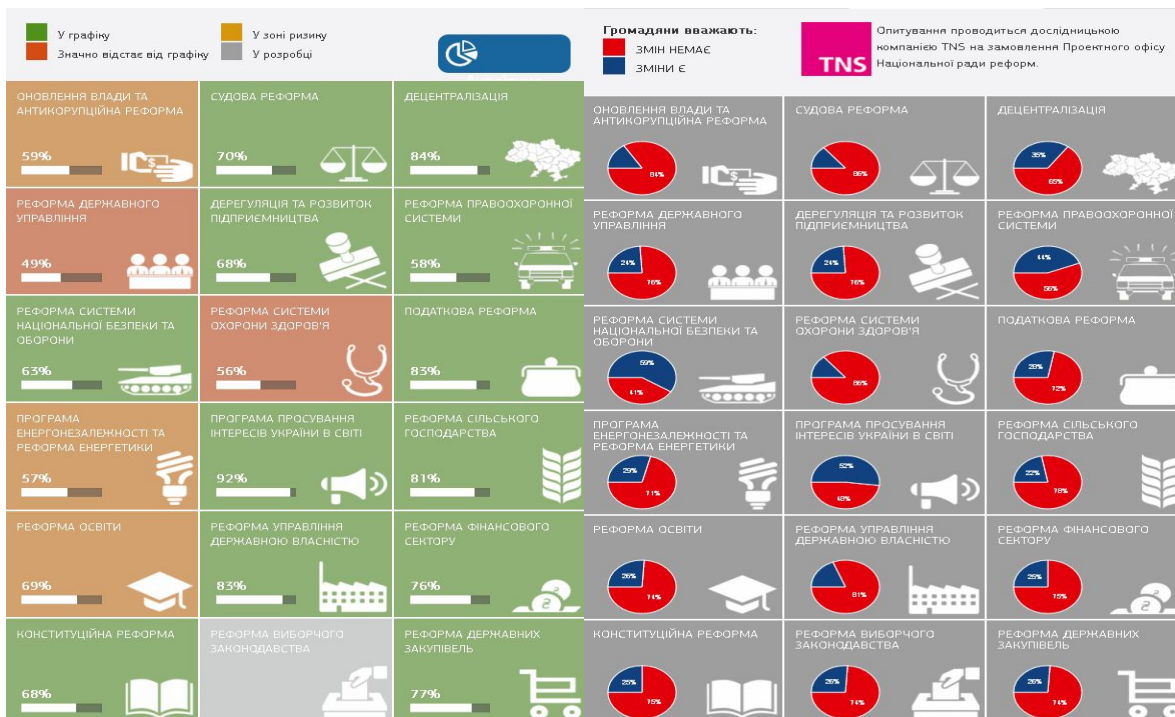

Рис.1 Процес виконання реформ в Україні станом на квітень 2016 року
 Джерело: [2]Національна рада реформ <http://reforms.in.ua/>

Рис.2 Сприйняття реформ громадянами України у 2016 році
 Джерело:[3]Опитування дослідницької компанії TNS <http://reforms.in.ua/>

Звісно, за наявності корупції у суспільстві, непрозорості державних інституцій і неефективності правової і судової системи можливе поглиблення демографічного спаду, збільшення незаконної міграції та відтоку кадрів.

З поданого переліку переваг та недоліків вступу України в ЄС можна зробити висновок, що цілі ЄС та України переважно знаходяться в одній площині та взаємодоповнюються, і як будь-яке об'єктивне явище, євроінтеграція має як плюси, так і мінуси, пов'язані з процесом становлення структури ЄС і стратегії розвитку. У зв'язку з цим, Україні під час вступу до ЄС, слід акцентувати увагу на використанні саме позитивних моментів євроінтеграції з одночасним виробленням стратегії та лінії поведінки по запобіганню перекидання на територію України зазначених вище загроз і небезпек.

На мою думку, також важливо не забувати, що Україна однозначно потрібна Європі в якості донора та живлення європейського добробуту, хоч і входження до Європейського Союзу є логічним наслідком прагнення України до цивілізованої правової держави та розбудови демократичного суспільства, обумовлене сучасними реаліями та вимогами об'єктивних суспільно-економічних і політичних законів розвитку.

Незважаючи на те, що в сучасному глобалізованому суспільстві, найбільшу вигоду отримують ті країни, які об'єднують свої зусилля заради досягнення спільних інтересів та високих показників розвитку, я все ж вважаю, що найкраща стратегія майбутнього розвитку України – це збереження суверенітету та самостійності у виборі торгівельно-економічних партнерів, а також поглиблення існуючих взаємозв'язків, пошук нових каналів реалізації та співтовариства з іншими країнами світу.

Література

1. Ткаченко І. Європейська перспектива: тернистий шлях України до Європи / І.Ткаченко // Віче : Теоретичний і громадсько-політичний журнал. – 2011. – №2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2376/>
2. Національна рада реформ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/>
3. Опитування дослідницької компанії TNS на замовлення Проектного офісу національної ради реформ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Пугачова К.М.**

Луговий Б., ФЕМП, 4 к. 13 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Сучасний етап реформування і модернізації української економіки, її інтеграція у світове господарство зумовили необхідність дослідження підходів до вибору нових чинників соціального розвитку і створення умов для їх використання. Процеси глобалізації чинять істотний вплив на соціальний розвиток держави, виводять його на принципово новий якісний рівень. Необхідно відзначити позитивну роль міжнародного партнерства щодо підтримки і розвитку соціальної сфери України, яка є одним із визначальних чинників рушійної сили розвитку нашої держави в складних умовах соціально-економічної і політичної кризи.

Інтеграція України в європейські структури неможлива без забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Інтеграційний вектор обумовлює необхідність проведення реформ у соціальній сфері України, в якій нині спостерігається падіння щорічно обчислюваного

індексу якості життя. Постійно зростає потреба в ефективному соціальному захисті за міжнародними принципами, викликана погіршенням добробуту населення в умовах економічних і соціальних перетворень при переході до ринкового розвитку суспільства.

Проаналізувати особливості міжнародного партнерства у сфері соціального захисту в Україні, вплив окремих факторів на рівень життя населення, особливості системи соціального захисту в Україні, виявити причини відсталого регіонального розвитку соціального сектору, запропонувати заходи для покращення соціального захисту населення на регіональному та державному рівнях за участі міжнародних партнерів і організацій.

Поняття «соціальний захист» досить нове, почало використовуватись у міжнародних актах в середині ХХ століття. Пошуком шляхів створення ефективної європейської системи соціального захисту займалося багато науковців. Питанням соціального захисту населення присвятили свої праці вітчизняні вчені, серед яких А. Балашов, В. Бідак, В. Гайдуцький, Л. Гончарук, П. Гуменюк, В. Попова, М. Савенков, А. Халецька та інші. Серед зарубіжних дослідників на особливу увагу заслуговують праці М. Бекера, О. Відермана, М. Діка, Е. Купца, Д. Маршала, Г. Фукса. Проаналізувавши низку визначень, можна стверджувати, що під терміном «соціальний захист» слід розуміти систему цілеспрямованих заходів, передбачених спеціальними нормативно-правовими актами, які здійснюються державою з метою забезпечення обов'язкових мінімальних, але достатніх умов, що гарантують гідне життя людини.

Право на соціальний захист є одним із загальновизнаних соціально-економічних прав людини. На сьогодні системою соціального захисту в Україні охоплено близько 14,5 млн. громадян похилого віку; у державі діють близько 200 законів та нормативних актів, що визначають пільги громадянам.

Розглядаючи сучасні важелі державного механізму соціального захисту, слід звернути увагу на те, що вони склалися в кризовий період, період початку переходу до ринкових відносин, відповідно маючи свої недоліки. При складанні законодавчих документів не було враховано досвід міжнародних партнерів, які мали на меті створення ефективної системи соціального захисту - свідоцтва рівня розвитку держави, його відповідності вимогам часу. Основними проблемами, від яких залежить стан соціального захисту в Україні є:

- зростання рівня безробіття, що загрожує несприятливими соціальними наслідками;

- надання пільг залежно від статусу особи, а не від потреби в соціальному захисті: вони не спрямовані на захист бідних;
- встановлення пенсій у розмірах, значно нижчих, ніж визначений державою прожитковий мінімум;
- надмірне зростання витрат на утримання служб, комісій та центрів соціального обслуговування.
- дефіцит бюджетних коштів, що не дозволяє підвищувати соціальні стандарти для населення;
- високий відсоток нарахувань на фонд оплати праці з підприємств, внаслідок чого збільшується частка тіньової економіки.

Отже, система соціального захисту в Україні потребує докорінної реформи. В Європі вважають, що основними засадами, на яких демократичне суспільство засновує своє соціальне забезпечення та розвиток повинні бути вільна ринкова економіка, представлена підприємницьким сектором; демократично обрана влада; розвинений громадський сектор. Успіх можна досягти тільки при співпраці цих складових. Створення такої бази стало надзвичайно актуальним для України, яка взяла курс на євроінтеграцію. Курс в даному напрямку визначає першочергові завдання перед державою, зокрема це запровадження високих європейських стандартів і нормативів ефективного соціального захисту населення та сучасних адресних соціальних послуг для вразливих категорій – людей літнього віку, інвалідів, дітей–сиріт, самотніх непрацездатних громадян, жінок та дітей, які страждають від насильства в родині, громадян, що звільнилися з місць позбавлення волі, бездомних та інших соціально - вразливих верств населення. Ефективним шляхом реформування системи соціального захисту є активна співпраця з міжнародними партнерами, перш за все в питаннях переходу на європейські стандарти соціального забезпечення. Перш за все, потрібно залучити «європейських реформаторів» до розробки та впровадження заходів соціального захисту, наділивши їх повноваженнями та створивши найсприятливіші умови для роботи. Ці заходи допоможуть докорінно змінити систему соціального захисту та вивести Україну до соціально розвинутих держав.

Отже, система соціального захисту в Україні безперечно набула рис, характерних для соціального захисту в країнах з ринковою економікою, але все ж на сьогодні вона продовжує зберігати окремі риси старої системи і за своїми параметрами ще не відповідає стандартам соціального захисту країн ЄС, а її реформування не має достатнього системного та цілеспрямованого характеру. Зазначені проблеми механізму реалізації соціального захисту потребують вирішення у найближчій перспективі. Міжнародне партнерство і участь міжнародних організацій

допоможе переглянути соціальну політику держави в частині посилення контрольних функцій держави за процесом формування та розподілу витрат від національного до локального рівнів економіки.

Література

1. Лібанова Е.М., Курило І.О. Соціально-демографічна політика в Україні у контексті принципів програми дій МКНР (1994 р.)/ Демографія та соціальна економіка. –2009. – №2 (12). –К., 2009.
2. Лібанова Е.М. Соціальні проблеми модернізації української економіки/ Демографія та соціальна економіка. – 2012. – №1 (17). – К., 2012.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Плахотнікова Л.О.**

Олійник А., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ІНФЛЯЦІЙНЕ ТАРГЕТУВАННЯ ТА ПЛАВАЮЧЕ КУРСУОТВОРЕННЯ: ОЦІНКА РИЗИКІВ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сьогодні політика Національного банку України націлена на стабілізацію цін та зменшення рівня інфляції. За таких умов НБУ використовує грошово-кредитну політику для подолання інфляції, враховуючи необхідність при цьому підтримувати економічний розвиток. При цьому регулятором відповідно до поставлених вимог МВФ реалізується політика плаваючого режиму курсоутворення, що разом з політикою інфляційного таргетування, що створює ризики стабілізації фінансово-валютної системи України та формування високого рівня довіри серед міжнародних учасників світового ринку. У зв'язку з цим виникає дискусійне питання визначення доцільності поєднання політики інфляційного таргетування та режиму плаваючого валютного курсоутворення.

Дискусія зосереджена навколо питання поєднання монетарної та грошової політики. Домінуючим є твердження лауреата Нобелівської премії Манделла, що також сформована у модель Манделла-Флемінга, як існування «неможливої тріади» макроекономічного регулювання: незалежна монетарна політика, вільний транскордонний рух капіталу, фіксований валютний курс. Вважається, що у довгостроковому періоді неможливо досягнути усіх трьох цілей одночасно. За період існування моделі, також сформувалось і критичне бачення даної проблематики.

Спеціалісти та вчені МВФ М. Айраудо, Е. Ф. Баффі, проводячи дослідження поєднання двох політик на моделі невисокорозвиненої економіки, стверджують, що девальвація національної валюти в умовах вільного плавання може ще більше підвищити цінову волатильність, особливо при високій імпортозалежності. [4].

Встановлення цільових показників розвитку грошової бази не є новим для розвинених країн та країн, що розвиваються. За визначенням Європейського центрального банку, інфляційне таргетування (далі – ІТ) являє собою стратегію монетарної політики, що спрямована на підтримання стабільності цін і зосереджена на мінімізації відхилень у прогнозах інфляції від оголошеної інфляційної мети [1, с. 27]. Колишній голова Керуючої ради ФРС США Ф. Мишкін виділяє характеристики режиму ІТ, серед яких ключовими є:

- впровадження монетарної політики, що заснована на використанні всієї повноти інформації;
- проголошення середньо-строкового рівня інфляційної цілі;
- зобов'язання ЦБ щодо досягнення цінової стабільності як головної мети монетарної політики, якій підпорядковані інші цілі;
- наявність комунікаційних каналів з громадськістю й учасниками ринку щодо планів, цілей і рішень монетарної влади;
- високий рівень звітності ЦБ щодо досягнення встановленої інфляційної цілі та механізми забезпечення цієї звітності [2, с. 328].

Національний банк України сформував «Дорожню карту Національного банку України» з переходу до інфляційного таргетування від 16 березня 2016 року, де визначив на 2015-2016 рр. етапом впровадження режиму ІТ. Протягом зазначеного періоду планується перехід від монетарного таргетування до ІТ, провадження плаваючого валютного курсу та активна процентна політика, що, на думку регулятора, забезпечить дезінфляцію, нарощування міжнародних резервів та стабілізацію валютного ринку [3].

Зрозуміло, що характер інфляційних процесів в Україні не є основним мотивом запровадження ІТ. Основною причиною є проблеми макроекономічного регулювання, що пов'язані з монетарним режимом прив'язки де-факто курсу гривні до долара США [1, с. 37]. Розглядаючи процес формування режиму валютного курсоутворення в Україні, варто зазначити, що МВФ ще у 2005 р. рекомендував НБУ перейти до більш гнучкого режиму валютного курсу та ІТ, коли перебував під ревальваційним тиском внаслідок позитивного сальдо платіжного балансу. Проте НБУ надав перевагу адміністративним методам регулювання, провівши лише часткову ревальвацію валютного курсу на 5% у квітні 2005 р. Хоча НБУ у 2009 р. використовував у деякій мірі

гнучкий курс гривні, враховуючи вже традиційну вимогу МВФ у рамках програми фінансування stand-by. Але з січня 2010 р. було фактично відновлено прив'язку гривні до долара США на рівні близькому до 8 грн за дол. США. Для підтримки стабільності обмінного курсу НБУ був змушений проводити валютні інтервенції у дуже великих обсягах, що призвело до скорочення обсягу міжнародних резервів до критичного рівня. Вплив динаміки валютного курсу посилюється із переходом на гнучке курсоутворення згідно з постановою НБУ від 06.02.2014 р., що в підсумку значно підірвало цінову стабільність [3].

Проведене дослідження дозволяє виділити наступні ризики поєднання ІТ та плаваючого валютного курсоутворення в Україні:

- значний рівень імпортозалежності підвищує ризик цінової волатильності, що також піддається впливу високим інфляційним очікуванням, при девальвації гривні навіть при ІТ;
- позбавлення НБУ можливості чітко впливати на стабільність гривні через високий рівень доларизації економіки (близько 50%);
- підвищення рівня інфляції внаслідок відтоку капіталу та швидкого знецінення національної валюти;
- низький рівень розвитку фінансових ринків та недостатній рівень стійкості фінансових установ (банків) послаблює механізм ІТ та підвищує волатильність валютного курсу
- ризик залежності НБУ у грошово-валютній політиці від виконання умов МВФ, що є прихильником плаваючого валютного курсоутворення

В таких умовах для НБУ може бути доцільним дотримання коридорного регулювання плаваючого валютного курсу, а також забезпечення виконання всіх передумов ефективного впровадження режиму ІТ.

Література

1. Гриценко А. А. Інститут таргетування інфляції: зарубіжний досвід і перспективи запровадження в Україні: на-укова доповідь / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська, О. І. Петрик. – Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2008. – 271 с.
2. Мишкін, Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, Г. Стеблій, А. Стасишин. – К.: Основи, 1998. – 963 с.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

4. Marco Airaudo, Edward F. Buffie, and Luis-Felipe Zanna. Inflation Targeting and Exchange Rate Management In Less Developed Countries // IMF Working Paper № 16/55. – 2016

**Науковий керівник: д.е.н, професор кафедри міжнародних фінансів
КНТЕУ Педь І. В.**

Прус Л.Р.
завідувач відділу досліджень міжнародного досвіду та митної експертизи
Науково-дослідного центру митної справи Науково-дослідного інституту
фіскальної політики,
Університет державної фіскальної служби України,
(м. Хмельницький)

ВЗАЄМНЕ ВИЗНАННЯ ПРОГРАМ УПОВНОВАЖЕНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАТОРІВ

Головною проблемою транснаціональності дії інституту уповноваженого економічного оператора є аспект визнання міжнародною професійною спільнотою подібного статусу, наданого українським суб'єктам. Слід зазначити, що подібна колізія виникла в результаті переважної декларативності міжнародних норм, що визнаються базовими для існування інституту УЕО. Подібна декларативність дає можливість національних уточнень, проте фактично повністю нівелює можливість уніфікованого та конклюдентного міжнародного співробітництва в межах підтримання інституту УЕО. Вирішенням подібної колізії стають транснаціональні міжнародні нормативи, що дозволяють консолідувати та наблизити вимоги двох держав в особі їх митних органів до мінімального наповнення статусної ознаки аналізованого інституту.

Втілення концепції УЕО в національне законодавство однією державою не означає автоматичного визнання нею правозастосовних положень щодо уповноваженого економічного оператора, яких прийнято іншою державою. Вибір спрощень та їх межі, підстави та процедура набуття статусу, критерії для окреслення можливих кандидатів, вид та дія сертифікату УЕО, правовий статус тощо – усі ці положення встановлюються конкретною державою в залежності від сукупності різного роду підстав. Всі ці обставини потребують укладення угод про взаємне визнання статусу УЕО.

Незважаючи на особливості, безсумнівно існують в кожній країні, можна зробити однозначні висновки про те, що генеральна лінія розвитку уповноважених економічних операторів в цілому єдина. Більш того,

основні економіки світу розглядають уповноваженого економічного оператора як основу спрощення митних процедур і, найголовніше, як основу, що забезпечує безпеку торгівлі як для суб'єктів господарювання, так і для держави.

Корея, США, Японія та ЄС лідирують за кількістю підписаних двосторонніх угод про взаємне визнання (табл. 1). Варто відзначити активізацію цього процесу останніми роками, що пов'язано з намірами ввести та реалізувати SAFE 169 державами з 180 членів ВМО.

Таблиця 1

**Країни-лідери за кількістю угод про взаємне визнання УЕО*
(станом на липень 2015 р.)**

Країна	Угоди про взаємне визнання		Кількість угод, факт./план.	Рейтинг
	підписані	плануються		
Корея	Японія, Канада, США, Нова Зеландія, Сінгапур, Домініканська республіка, Гонконг Китай, Туреччина, Мексика, Китай	Індія, Малайзія, Тайвань, Таїланд, Бразилія, Ізраїль, Індонезія	10/7	1
США	Канада, ЄС, Японія, Корея, Нова Зеландія, Тайвань, Йорданія, Сінгапур, Мексика, Ізраїль, Малайзія	Домініканська республіка, Коста-Ріка, Китай	11/3	2
ЄС	Японія, США, Норвегія*, Швейцарія*, Андорра*, Китай	Канада, Сан-Маріно, Гонконг Китай, Корея, Нова Зеландія, Сінгапур	6/6	3
Японія	Корея, Сінгапур, Нова Зеландія, США, Канада, ЄС, Малайзія	Китай, Швейцарія, Гонконг Китай, В'єтнам	7/4	4
Гонконг Китай	Корея, Китай, Таїланд, Індія, Сінгапур	Малайзія, Японія, ЄС	5/3	5
Китай	Сінгапур, Таїланд, Індія, Корея	Японія, Ізраїль, США, ЄС	4/4	6
Канада	Японія, Корея, Сінгапур, США	ЄС, Мексика, Ізраїль	4/3	7
Сінгапур	Канада, Корея, Японія, Гонконг Китай, США	Нова Зеландія	5/1	8
Нова Зеландія	Корея, США, Японія	Сінгапур, Гонконг Китай	3/2	9
Норвегія	ЄС*	Швейцарія	1/1	10
Коста-Ріка	-	Мексика, США	-/2	11

* Угоди між ЄС та Швейцарією, ЄС і Норвегією, а також ЄС і Андоррою, не є традиційними засобами УЕО. Взаємний аспект визнання цих угод поширюється тільки на непрямі експортні операції.

Узагальнено за Compendium of Authorized Economic Operator Programmes

Враховуючи, що основним торговельним партнером України у 2014-2016 рр. є ЄС, а також особливо значні досягнення ЄС в забезпеченні своїх торгових партнерів спрощеним механізмом для встановлення угод з державами-членами, організація інституту УЕО відповідно до норм, встановлених Митним кодексом ЄС, створює передумови для укладення Україною з ЄС документа щодо взаємного визнання на відповідній території статусу УЕО.

Уманців В.

студент

Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 р. містить ключові засади реалізації державної регіональної політики в Україні на основі інтегрованого підходу та поєднання трьох складових: галузево-секторальної, територіально-просторової та управлінської. Саме такий підхід дозволяє комплексно оцінити реалії соціально-економічного стану кожного регіону та виробити бачення їх перспективного розвитку, механізми розкриття внутрішніх резервів, інструменти побудови господарського комплексу, що стабільно розвивається [2, с. 37].

Взаємозв'язок цілей розвитку регіонів для ЄС та України є очевидним. Так, зокрема, галузево-секторальна складова регіональної політики України передбачає проведення оптимізації та диверсифікації структури національної економіки, забезпечення спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу і на цій основі – зміцнення конкурентоспроможності регіонів. Ефективне використання конкурентних переваг регіонів передбачає створення сприятливих умов, які надавали б їм можливість розкрити свій потенціал на основі поглибленої спеціалізації. Завдяки цьому регіон стає конкурентоспроможним, тобто здатним досягати визначених цілей розвитку, конкурувати за ресурси та мати вищі показники розвитку у певних секторах економічної діяльності [1, с. 67-69].

Територіально-просторова складова формування та реалізації регіональної політики в Україні передбачає досягнення рівномірного та

збалансованого розвитку територій, міжрегіональне співробітництво та запобігання поглибленню соціально-економічних диспропорцій. Цього можна досягнути за допомогою формування точок зростання, стимулювання їх та поширення на інші території, активізації місцевої економічної ініціативи та зміцнення потенціалу територій [2, с. 38].

Забезпечення соціально-економічної рівномірності розвитку регіонів спрямовується на створення на всій території України рівних умов для соціального розвитку. Також ця складова передбачає створення інфраструктури для співпраці різних регіонів України у рамках конкретних проектів з метою отримання ефекту синергії від регіональних ініціатив на національному рівні.

Посилення співпраці регіонів країни можна досягти за допомогою використання різних інструментів державної регіональної політики – державно-приватного партнерства, співробітництва у межах кластерних утворень, угод про міжрегіональне співробітництво. Розширення масштабів та сфери їх дії можна досягти на основі підвищення інтересу до співробітництва між регіонами всередині країни та стимулювання цього процесу з боку держави. Визначення місця регіону у національній економічній системі, його внеску у ВВП стає основою для подальшого формування стратегій розвитку кожного регіону [3, с. 138].

Прикладами нового (макрорегіонального) підходу до співробітництва можуть бути діючі стратегії ЄС для регіону Балтійського моря та Дунайського регіону. Територіальне співробітництво здійснюється й на врахуванні у державній регіональній політиці питань залучення до співробітництва окремих територій. З метою зміцнення територіальної кооперації доцільно орієнтуватись на те, що у Лісабонській угоді визначені регіони, які потребують посилення уваги щодо їх залучення до співробітництва.

Управлінська складова регіональної політики в Україні передбачає забезпечення єдності підходів до формування і реалізації політики регіонального розвитку у всіх регіонах, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіонів, оптимізацію системи територіальної організації влади. Ефективне державне управління регіональним розвитком передбачає також створення бази для реалізації ефективної регіональної політики, а саме механізмів та інструментів державного управління регіональним розвитком, які б відповідали сучасним вимогам.

Відтак, виникає необхідність зміни напрямів реалізації поставлених завдань на всіх територіальних рівнях, створення ефективних механізмів вертикальної та горизонтальної координації пріоритетів. Також управлінська складова передбачає інвестування у розвиток людського

капіталу – підвищення кваліфікації фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування, які задіяні в реалізації політики регіонального розвитку та зацікавлені у її ефективності. У цьому напрямі законодавчі акти ЄС регулюють спрямування зусиль на вдосконалення податкової системи та надання допомоги членам ЄС, які мають фінансові труднощі [4, с. 39-41].

Система фінансової підтримки, яка є ресурсною складовою регіональної політики ЄС у новому програмному періоді, передбачає продовження функціонування регіональних фондів. Їх функціонування відбувається на основі кількох принципів, які відображені у програмі фондів та у правилах надання допомоги. Йдеться про програмування, концентрацію, партнерство, доповнюваність, моніторинг та оцінку, а також солідарність та субсидіарність [5, с. 42].

В Україні необхідно взяти до уваги програмні принципи регіональної політики ЄС, що зумовлені необхідністю вироблення стратегічного бачення розвитку регіонів. Тому інституційний аспект державної регіональної політики передбачає зміну підходів до формування та реалізації державної регіональної політики з метою підвищення її ефективності. Новим підходом до формування регіональної політики має стати усвідомлення необхідності гармонійного поєднання інтересів усіх суб'єктів економічних відносин.

Література

1. Гуменюк А. М. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти / А. М. Гуменюк. – К.: НІСД, 2014. – 468 с.
2. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ. – К.: НІСД, 2015. – 92 с.
3. Захарченко С.В. Детермінанти конкурентоспроможності регіонів України / С.В. Захарченко // Економіка та прогнозування. – 2015. – №3. – С. 135-144.
4. Мартьянов М. Структурно-інноваційна модель економічного розвитку регіонів України / М. Мартьянов // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2015. – №12. – С. 34-45.
5. Олійник Я.Б. Про стратегію регіонального розвитку України: суспільно-географічний аспект / Я.Б. Олійник, М.Д. Пістун, А.Л. Мельничук // Економіка України. – 2015. – №12. – С. 39-47.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Головня Ю.І.

Чернов І.

студент

Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

План руху розвитку України в найближчі п'ять років, як їх бачить Президент України, показує усі основні напрямки руху та наголоси державного управління, здебільшого в національних рамках, в економіці, правовій та соціальних сферах[3]. Але найцікавішим ж є влиття України в ЄС, а особливо те, як національний виробник зможе себе продемонструвати на Європейській арені, а в подальшому плані і на світовій, завдяки новим можливостям розвитку існуючих систем.

Заради цього і були створені цілі вектори державної діяльності, які, в першу чергу, мають за мету внести стабільність в підприємницьку сферу а потім створити конкурентоздатне середовище світового рівня. На папері це виглядає, безумовно, привабливо та перспективно, але євроінтеграція вже встигла зіштовхнутися з низкою бар'єрів, які не тільки затягують процес реалізації стратегії сталого розвитку, а й взагалі ставлять під сумнів її виконання. До них модно віднести як і технічну так і управлінську відсталість основних секторів економіки, що негативно позначається навіть на внутрішньому ринку. Все це значно посилюється відсутністю будь-якої стабільності в країні, будь це політична, або навіть соціальна стабільність.

Але варто зазначити, що з боку міжнародних відносин, незважаючи на названі фактори, Україна залишається перспективним ланцюжком виробництва в системі міжнародного поділу праці через власні компаративні переваги. Що пояснюється присутністю якого-небудь більш-менш стабільного положення деяких сфер економічної діяльності України, особливо агропромислового сектору, який є найбільш конкурентоздатним з усіх видів продукції, що Україна експортує. Розрахувати цей показник можна за допомогою коефіцієнта компаративної переваги країни за товарною групою – показника, що

відображає, чи має країна відносну перевагу в експорті окремої товарної групи, чи даною перевагою користуються її партнери:

$$КП_{ij} = \ln \left[\frac{E_{ij}}{I_{ij}} / \frac{E_i}{I_i} \right] \quad (1),$$

де $КП_{ij}$ – показник компаративної переваги і-ї країни за j-м товаром;
 E_i , I_i – експорт та імпорт і-ї країни;

E_{ij} , I_{ij} – експорт та імпорт j-того товару і-ї країни.

Якщо $КП_{ij} > 0$, то для j-го товару це означає, що і-та країна має компаративну перевагу в експорті до інших країн. При $КП_{ij} < 0$ закордонні партнери мають компаративну перевагу в експорті j-го товару.

Для аналізу місця України в міжнародних відносинах варто розрахувати цей показник по усім товарним групам експорту (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнта компаративної переваги за групами товарів України (2009р. - 2013 р.)

Група товарів	2011	2012	2013	2014	2015
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	-0,09	-0,58	-0,55	-0,12	0,39
II. Продукти рослинного походження	1,12	1,34	1,21	1,44	1,92
III. Жири та олії	1,96	2,32	2,14	2,52	2,88
IV. Готові харчові продукти	-0,05	0,15	0,08	0,16	0,41
V. Мінеральні продукти	-1,10	-1,32	-1,15	-0,99	-1,34
VII. Полімерні матеріали, пластмаси	-0,48	-0,61	-0,76	-0,81	-0,87
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	-1,58	-1,51	-1,78	-1,84	-1,87
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	-0,19	-0,64	-0,56	-0,37	-0,39
IX. Деревина і вироби з деревини	1,02	1,07	1,02	1,44	1,99
X. Маса з деревини або целюлозних матеріалів	-0,52	-0,49	-0,44	-0,29	-0,37
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	-0,85	-1,20	-1,10	-0,89	-0,82
XII. Взуття, головні убори, парасольки	-0,56	-1,52	-1,40	-0,77	-0,51

XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	-0,76	-0,65	-0,68	-0,53	-0,45
XIV. Перли, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	-2,02	-1,28	-1,78	-0,63	0,12
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	1,36	1,27	1,25	1,51	1,54
XVI. Машини, обладнання та механізми	-0,59	-0,65	-0,57	-0,45	-0,48
XVII. Засоби транспорту	-0,25	-0,23	-0,60	-0,60	-0,96
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	-1,32	-1,43	-1,32	-1,08	-1,09
XX. Різні промислові товари	-0,43	-0,52	-0,31	-0,22	0,01
XXI. Твори мистецтва	-3,08	-3,17	-3,61	-3,65	-0,80

Джерело: Державний комітет статистики України [2], власні розрахунки

Аналізуючи галузі, які залишаються експортно-привабливими, відповідно, розвиток яких буде найбільш ефективним у сучасній економічній системі, можна побачити те, як постійно зростає сектор сільського господарства, лісозаготівлі та недорогоцінних металів і виробів з них. Відповідно до розрахованих коефіцієнтів, Україна має компаративну перевагу в торгівлі наступними групами товарів (де КПі > 0):

- 1) жири та олії тваринного або рослинного походження (2,88);
- 2) деревина і вироби з деревини (1,99);
- 3) продукти рослинного походження (1,92);
- 4) недорогоцінні метали та вироби з них (1,54);
- 5) готові харчові продукти (0,41).

Також варто зазначити надзвичайно швидкий стрибок торгівлю живими тваринами, що свідчить про високу динаміку новоствореного ринку.

Це показує можливі шляхи розвитку з боку влиття в міжнародне виробництво, але досягти це можна тільки шляхом активної участі у міжнародних відносинах, для чого потрібні реальні важелі впливу на світовій арені. Тяжкий шлях реформування діючого стану буде можливим фундаментом для створення потужного двигуна національної економіки. Але, враховуючи існуючі умови реальність досягнення цього в найближчі чотири роки є сумнівним. Звісно, в стратегії сталого розвитку і не стоїть така мета, відповідно роблячи наголос на піднятті рівня підприємництва в

межах країни та створення нової правової бази для реалізації ширших цілей.

На цьому ж етапі і з'явиться необхідність безпосередньої участі міжнародних організацій для реалізації подальших цілей. До сьогодні міжнародні фінансові установи, здебільшого використовували територією України для реалізації власних цілей, тобто, як і відкриття нових шляхів транспортування готової продукції, або ресурсів, що і пояснює пасивну роль України в міжнародних відносинах. Коли Україна зможе брати на себе активну роль залучення міжнародних інвестицій, тоді існуюча ситуація кардинально зміниться. Задля того, щоб мати вплив, потрібні ресурси, що нададуть силу та вагомість інтересам України.

Загалом, за показниками, які Президент наводить у власній інформаційній брошурі, ця концепція несе, хоч занадто високі, враховуючі реальні показники на сьогодні, але можливі результати, що піднімуть як і кредитний рейтинг країни, так і соціальний добробут населення.

Література

1. Інформативна брошура «Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020"» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reforms.in.ua/Content/download/Strategy2020updUA.pdf>
2. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Офіційний вебсайт. – Режим доступу: <http://www.ukr.stat.gov.ua/>.
3. Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 «Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020"» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Дьяченко О.В.**

Фаст А.
студент

Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

За даними Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату ООН (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) відомо, що до 2050 року

більша половина електроенергії повинна буде вироблятися низьковуглецевими джерелами. Інакше, на думку спеціалістів ООН, світ зіткнеться зі «всеохоплюючими, незворотними» збитками: масове танення льодовиків, неврожаї, зміна хімічного складу водних ресурсів [1].

Німецька організація експертів Germanwatch[2] опублікувала щорічні результати досліджень кліматичної політики держав. Згідно з ними, найбільш ефективні заходи щодо захисту навколишнього середовища розробляють Данія, Швеція, Великобританія, Португалія, Кіпр. У TheClimateChangePerformanceIndex більше половини позицій присвячено викидам парникових газів, і по 10% - енергоефективності та розвитку поновлених джерел енергії.

Данія, де, власне, і була підписана доповідь ІРСС, - стала світовим рекордсменом у сфері вітроенергетики. У 2014 році частка виробленої електроенергії склала 39,1%, порівняно з минулим роком зросла на 6,1%. Великобританія та Німеччина запровадили фотоелектричні системи, які в сонячні дні накопичують енергію. Розвитку більше 1,4 млн фотоелектричних систем сприяє уряд.

Західний та найменший із семи основних островів Канарського архіпелагу Ель-Йеро (Іспанія) стане першим у світі регіоном, повністю оснащеним засобами постачання відновлюваної енергії. Екологічна програма реалізовується тут ще з 80-х років. Один з турбінних комплексів виробляє енергію за допомогою водних течій, а інший – завдяки силі вітру.

Нещодавно в каліфорнійській пустелі Мохава почала роботу найбільша в світі сонячна електростанція. Обсягів її енергії вистачить для 140 тис будинків Каліфорнії. Проект вартістю 2,2 млрд. дол. Реалізований американською компанією NRGEnergy за підтримки міністерства енергетики США. 350 тис величезних дзеркал розташовані на ділянці площею 13 км², відбивають сонячне світло, нагріваючи воду і перетворюючи її на пару, яка, в свою чергу, обертає турбіну, яка виробляє електрику. Експерти стверджують, що нова станція дозволить істотно скоротити викиди CO₂: приблизно так само якщо б з доріг Каліфорнії забрали 72 тис авто.

Ще один винахід: SolarImpulse 2, літак на сонячних батареях, який здійснив навколосвітню подорож, завершив перший відрізок шляху, що пролягав через США, і приземлився у Феніксі, столиці американського штату Аризона, після 16-годинного перельоту з Каліфорнії. Мета проекту — продемонструвати можливості екологічно чистих технологій [3].

Для України, стан екологічної ситуації катастрофічний, а головне, рівень екологічної культури населення, є критично низьким, необхідність запозичення світового досвіду збереження навколишнього середовища

вийшла на перший рівень в державній політиці. У рамках проекту «Україна 2020» перспективним напрямом вважається розробка і втілення дій в напрямі відновлюваної енергетики. Кабінетом Міністрів України вже затверджено план, в якому передбачається вдосконалення українських ГЕС, ВЕС, введення нових технологій на основі сонячної енергетики, біо- та геотермальної енергетики. Також розробляється стратегічний план залучення біопалива, отриманих з відновлювальних джерел енергії у транспортному секторі. Реалізація положень стратегії «Україна 2020» в цьому напрямі дозволить підвищити рівень енергетичної незалежності, покращити стан екологічної ситуації, а також сприятиме зростанню інтелектуального потенціалу країни [4].

Література

1. IntergovernmentalPanelonClimateChange. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg2/>
2. TheClimateChangePerformanceIndex. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://germanwatch.org/en/download/13626.pdf>
3. Інтернет-видання «Екологія життя». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eco-live.com.ua/>
4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020» [Електронний ресурс]: Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015 р.. – режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
Кам'янецька О. В.**

Шкурупій О.

студент

Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ЕКОЛОГІЧНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

За умов глобалізації суспільних відносин, охорона природного середовища набуває особливої значимості в контексті формування нових стратегій соціально-економічного розвитку. Нові цілі консолідації країн світу актуалізують політику відповідальності у сфері природокористування та зумовлюють посилення співпраці з

міжнародними організаціями екологічного спрямування. Головними функціями цих організацій є об'єднання зусиль країн в удосконаленні інституціональної системи гарантування миру та екологічної безпеки, створення умов для виконання вимог міжнародного екологічного законодавства, збереження цілісності екосистем, відтворення біологічного різноманіття, упередження екологічних загроз і конфліктів тощо.

Для України розвиток співпраці з міжнародними екологічними організаціями є надзвичайно важливим і включає взаємодію з: спеціалізованими установами ООН (Програма ООН з навколишнього середовища людини «UNEP», Програма ООН з розвитку «UNDP», Всесвітня організація охорони здоров'я «WHO», Міжнародне агентство з атомної енергетики «IAEA», Міжнародна продовольча і сільськогосподарська організація «FAO»); іншими міждержавними екологічними організаціями (Організація економічного співробітництва і розвитку «OECD», Організація з безпеки і співробітництва в Європі «OSCE»); міжнародними неурядовими інституціями (Всесвітній фонд охорони навколишнього середовища «WWF», Міжнародна спілка охорони природи і природних ресурсів «IUCN», «Greenpeace», «GreenCross», «Bellona»); міжнародними економічними та фінансовими організаціями (Міжнародний банк реконструкції та розвитку «IBRD», Комітет з торгівлі і навколишнього середовища Світової організації торгівлі «WTO», Глобальний екологічний фонд «GEF») та ін.

З цього огляду, доцільно відзначити, що Міністерство екології та природних ресурсів України в рамках участі в 44 міжнародних конвенціях та організаціях, бере участь у міжнародному переговорному процесі та співпрацює в рамках багатосторонніх угод. Внаслідок цього відбувається координація різних напрямів діяльності, що пов'язана із впровадження проектів міжнародної технічної допомоги, залученням інвестицій і наданням фінансової допомоги для вирішення нагальних внутрішніх екологічних проблем. Крім того, основними напрямками співпраці з міжнародними організаціями є: охорона біологічного різноманіття, охорона транскордонних водотоків і міжнародних озер; зміна клімату; охорона озонового шару; охорона атмосферного повітря; поводження з відходами; оцінка впливу на довкілля [1].

Загалом екологічний вектор діяльності національних установ націлений на удосконалення інституцій комплексного дослідження систем внутрішньої та зовнішньої екологічної ситуації з врахуванням специфіки еколого-економічних інтересів зарубіжних країн і прогресивних механізмів їх захисту. Наразі також посилюється увага до розширення напрямів і форм співпраці в екологічній сфері у форматі: урядовому,

парламентському, правовому, економічному, інноваційному науково-технічному, технологічному та ін. [2].

Отже, співпраця України з міжнародними екологічними організаціями є пріоритетним напрямом у формуванні нових завдань зовнішньої, економічної та торговельної політики задля формування позитивного іміджу країни і досягнення успіху в економічних трансформаціях.

Література

1. Міністерство екології та природних ресурсів України [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/index.php/international>
2. Бохан А.В. Інституціональна конфігурація міжнародної еколого-економічної безпеки / А.В. Бохан // Економіка і фінанси. – 2014. – № 3. – С. 3-9.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Бохан А.В.

Magdalena Liszka

III year doctoral studies, agricultural science, University of Rzeszow, Poland

THE COMMON AGRICULTURAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION

The Common Agricultural Policy (CAP) due to changing conditions, both internal and external subject over the last few years, significant changes. The most important is the reform of the 1992 MacSharry., Agenda 2000 agreed in 1999. and the latest CAP reform agreed in Luxembourg in June 2003.

The aim of the study is to present the Common Agricultural Policy, its objectives, policies, instruments and actors. They were also presented the main features of the European Model of Agriculture and its impact on Polish agriculture.

1. Concept, goals and objectives of the Common Agricultural Policy

The term „ Common Agricultural Policy "is automatically associated with the European Union as well as it is also its main distinguishing feature. The Common Agricultural Policy is the oldest and for a long time the only common policy which over the years has developed the European Community. Due to the importance of political, economic and demographic, which served as agriculture krajach- founders of the European Community, it was considered that this policy will help the integration process. Legal basis for integrated

action in the field of agriculture have been formulated in the so-called. Treaty of Rome of 25 March 1957 which was signed by representatives of Belgium, France, West Germany, Italy, Luxembourg and the Netherlands. In it are contained the basic objectives of the Common Agricultural Policy enshrined in Article 33, namely:

- increase agricultural productivity and the rational development by promoting technical progress and make full use of the means of production and labor;
- ensuring adequate income and standard of living of the rural community;
- guarantee the safety of the food supply;
- stabilization of the market of agricultural products;
- enable consumers to purchase agricultural produce „ Fair "prices.

Place in the first place to improve the efficiency of production was dictated by obtaining self-sufficiency in food production. At the same time it was expected that efficiency gains will improve the income of employed in agriculture. Achievement of the objectives of the Common Agricultural Policy was sought primarily in the common organization of agricultural markets. Would include: regulation of prices, support for the production and sales agents storage, compensatory measures and common machinery for stabilizing imports and exports. The Treaty has also included a provision on the need to take into account the differences of a structural nature and the nature of agriculture in different countries in the development of methods of implementation of the Common Agricultural Policy. The Treaty provided for the creation of compensatory funds and guarantee for agriculture.

The Common Agricultural Policy is based on five assumptions, such as:

- achieving self-sufficiency in agricultural production, which is the primary objective of the Common Agricultural Policy,
- the basic unit of production in agriculture should be the family farm.
- the granting of special importance to agriculture as a sector of the national economy,
- recognition of the need to regulate agricultural markets
- market regulations should include all the United Europe.

The common European agricultural market operates on the basis of three principles: market unity, Community priority and financial solidarity within the budgetary discipline established at Community level.

2. Creating a European agricultural policy.

The shape of the Common Agricultural Policy in the Treaty of Rome affect political and socio-economic characteristic of the situation in the world and in Europe in the postwar years. The priorities of this policy was also affected by the atmosphere of the Cold War. Its evolution is also affected by factors related to the policies of other countries in relation to agriculture.

From the point of view of internal and external conditions of economic and social, which influenced the Common Agricultural Policy, translate into the evolution of the instruments of support, including financial, the sum of these factors in a historical can be determined in the following framework:

- From food shortages and uncertainty associated with it during the escalating Cold War in the 50s to the overproduction of food, ranging from 60 years;
- From the surplus labor force engaged in agriculture to outright exclusion of employment in this sector;
- Since a large number of small farms to fewer and fewer large-area farms;
- Since a large number of agricultural population to steadily decreasing;
- From the large differences in living conditions in rural areas to systematically reduce that distance.

These statements do not reflect existing today internal diversity in the Member States. They are characterized by a change in the overall environment of economic and social impact on the evolution of the Common Agricultural Policy.

Literature:

1. Borowiec, K., Wilk, *Integracja europejska*, Wrocław 2005.
2. Cini M.,(red.), *Europejska Organizacja i Funkcjonowanie*, Warszawa 2007.
3. S., Szumski, S., *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
4. Traktaty Rzymskie, Artykuł 33, Sekretariat Europejski, UKIE, www.ukie.gov.pl

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Бухтієнко М.Г.,
студентка, Дніпродзержинський державний технічний університет
(м. Дніпродзержинськ)

НЕГАТИВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

На сьогодні малий та середній бізнес відіграє важливу роль у структурі ринкової економіки, оскільки здійснює швидку окупність витрат, забезпечує ринок товарами та послугами, які неефективні для великих підприємств. За його допомогою вирішуються проблеми забезпечення зайнятості населення, відбувається послаблення монополізму через формування конкурентного ринкового середовища, що

сприяє формуванню конкурентної рівноваги цін. Тому, чимала роль у розвитку національного підприємництва має відводитись саме малому та середньому бізнесу, який є основою дрібного виробництва.

Проте існує чимало проблем для розвитку малого та середнього бізнесу:

- збереження великих затрат часу на проходження офіційних процедур для започаткування власного бізнесу в Україні (отримання дозволів, ліцензій, проходження перевірок);

- зростання часових і грошових витрат підприємців на реєстрацію власності [1];

- недосконалість податкової системи: надмірний податковий тягар на суб'єктів підприємництва і обтяжлива система звітності призводить до збільшення тіньового сектору економіки – ухилення від сплати податків шляхом неофіційного найму працівників та приховування доходу підприємцями;

- незабезпеченість фінансовими ресурсами: обмеження державних інвестицій, високі відсоткові ставки за банківськими кредитами, зменшення закордонного інвестування в Український бізнес. Так, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України на кінець 2015 року склав 43371,4 млн. дол. США і зменшився на 2544,6 млн. дол. США порівняно із аналогічним періодом 2014 р. [2];

- відсутність спеціальних знань у сфері бізнес-освіти та неефективний менеджмент.

В Україні сформувалось несприятливе економічне та соціальне середовище для ведення підприємницької діяльності. Про це свідчать результати міжнародних досліджень Світового банку «Doing Business Project – 2016». Місце України серед 189 країн світу за дослідженням «Doing Business Project – 2016» у порівнянні з 2015 р. у розрізі окремих показників наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Позиція України у рейтингу «Doing Business Project» у 2015 – 2016 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	Зміна рейтингу
Ведення бізнесу, загальна оцінка	87	83	+ 4
1. Започаткувати бізнес	70	30	+ 40
2. Реєстрація власності	64	61	+ 3
3. Підключення до електропостачання	138	137	+ 1
4. Дозвільна система у будівництві	139	140	+ 1
5. Отримання кредиту	17	19	+ 2

6. Сплата податків	106	107	- 1
7. Виконання зобов'язань за контрактом	98	98	0
8. Зовнішня торгівля	109	109	0
9. Захист прав інвесторів	87	88	- 1
10. Банкрутство	141	141	0

Так, за простотою ведення бізнесу у 2016 р. Україна посіла 83 місце серед 189 країн світу, покращивши свій минулорічний результат на 4 позиції. Причинами такого покращення може бути реалізація законів України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (прийнятий 22 квітня 2012 р.), «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» (прийнятий 21 грудня 2000 р.), «Про внесення змін до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" щодо спрощення реєстрації осіб як платників податків» (прийнятий 5 вересня 2013 р.) та інші. Проте, ці закони не були реалізовані у повному обсязі, про що свідчать досі наявні проблеми у веденні підприємницької діяльності в Україні.

За підсумками 2014 р. кількість підприємств склала 341001, з яких частка малих підприємств становила 95,2 %, середніх – 4,7 % та великих – 0,1 % від загальної кількості. Порівняно із 2013 р. кількість малих підприємств зменшилась на 49211, середніх – 2953 та великих – 162, що разом склало 52326 підприємства [2]. Нерівномірне зменшення кількості підприємств призвело до збільшення частки малих та середніх підприємств у загальній кількості та зменшення великих.

Кількість підприємств малого та середнього бізнесу, яка кожен рік зменшується, свідчить, що загальнодержавними, місцевими та регіональними органами влади не надається достатня фінансова, інформаційна та консультаційна підтримка, яку прописано законом.

До інших факторів, що негативно впливає на розвиток бізнесу також належить: зростання цін, інфляція, рейдерство, корупція тощо.

Основні напрями вирішення проблем, що перешкоджають розвитку вітчизняного малого та середнього бізнесу, сформульовані у законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». У законі прописано принципи та напрями державної політики у сфері розвитку малого та середнього бізнесу, вказано органи, на які покладено відповідальність за їх виконання, а також наведено види державної підтримки, які можуть надаватися у рамках даного закону.

Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва включає фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому

числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу [3].

Отже, в Україні на сьогоднішній день є багато проблем, що перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва, вирішення яких забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, забезпечить розширення підприємницького сектора, зменшення тіньового сектору економіки. Основна роль у цих перетвореннях повинна бути покладена на державу.

Література

1. Сучасні проблеми розвитку національної економіки і шляхи їх розв'язання: колект. наук. моногр.; за наук. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. – К.: Національна академія управління, 2008. – 452 с.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html.

3. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку ДДТУ
Брежнєва-Єрмоленко О.В.**

Веклич А., ФМТП, 3 к. 17 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ТРАНСПОРТНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Транспортний сектор відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку України, адже розвинена транспортна система є передумовою економічного зростання, підвищення

конкурентоспроможності національної економіки, доступу на ринки, якості життя населення.

Україна має надзвичайно транспортно вигідне географічне положення у центрі Європи на перехресті найкоротших шляхів зі Східної Європи й Азії в Центральну і Західну Європу, а також зі Скандинавії і Балтійського регіону у Східне Середземномор'я і Чорноморський регіон. При цьому економіко-географічне положення істотно вплинуло на проходження транзитних магістралей, трубопроводів, формування транспортних вузлів змішаного типу. Рівнинний рельєф та вихід до узбережжя Чорного і Азовського морів сприяє повсюдному розміщенню шляхів сполучення [3].

Вигідне географічне положення України обумовлює проходження Пан'європейських транспортних коридорів № 3, 5, 7, 9; коридорів Організації співробітництва залізниць (ОСЗ) № 3, 4, 5, 7, 8, 10 та транспортного коридору Європа – Кавказ - Азія (ТРАСЕКА). Коридор №5 від Києва до Трієста вважається важливим для автодорожніх і залізничних інфраструктур, що має широкі можливості: розвитку всіх галузей логістики протягом усього коридору, розміщення центрів виробництва уздовж найважливіших транспортних шляхів і перенесення основного обсягу робіт з діючих портових центрів на сході Середземномор'я в Київ шляхом організації великого мультимодального логістичного центра на євразійській території [1].

Відповідно до Транспортної стратегії України на період до 2020 року, перспективний розвиток економіки України оптимістично оцінюється як інвестиційно-інноваційний, який має забезпечити підвищення її конкурентоспроможності [5].

Сьогодні в Україні більш ніж 80% перевезень на усіх різновидах транспорту здійснюється шляхом безпосередньої участі міжнародних експедиторів. Відповідно до Закону України: «Транспортно-експедиторська діяльність – це підприємницька діяльність із надання транспортно-експедиторських послуг з організації та забезпечення перевезень експортних, імпорتنих, транзитних або інших вантажів»[4].

Транспортно-експедиторська діяльність виконує посередницькі функції між експортером і імпортером, чим дуже спрощує здійснення зовнішньоторговельних операцій. Транспортно-експедиторські послуги надаються замовнику при експорті з України, імпорті в Україну, транзиту по території України, або іншими державами.

Асоціація міжнародних експедиторів України (АМЕУ), що створена в 1994 р., є національною асоціацією FIATA, і об'єднує понад 130 експедиторських підприємств України, що забезпечують організацію

понад 50% імпорتنих і експортних перевезень вантажів і понад 70% транзиту всіма видами транспорту [2]. Так, транспортно-експедиторські послуги надають такі компанії, які входять до асоціації як: ПП "Логістранс", ТОВ "Іллічівське морське експедиторське агенство", ТОВ "Інтегрований транспортний сервіс", ТОВ "Інтер транс лоджістікс", ТОВ "Кий авіа карго" та ін.

Однак сьогодні транспортно-експедиторська галузь України має ряд недоліків [5]:

- відставання в розвитку транспортної мережі, перш за все в розвитку автомобільних доріг загального користування від темпів автомобілізації країни. Протягом останніх двадцяти років їх протяжність практично не збільшувалася, у той час як за цей самий період у Європі швидкими темпами будувались автомагістралі;

- рух пасажирських поїздів по застарілих коліях України здійснюється зі швидкістю до 160 кілометрів на годину (на європейських залізницях впроваджено високошвидкісний рух пасажирських поїздів зі швидкістю 200-250 і більше кілометрів на годину та високу частоту руху);

- морські порти України за якісними і технічними характеристиками (глибина, засоби перевантаження і зберігання, технічний стан причалів і устаткування, рівень автоматизації та комп'ютеризації), залишилися на рівні кінця 80-х – початку 90-х років минулого століття;

- нестача інвестицій, що призвело до стрімкого старіння рухомого складу та транспортної інфраструктури;

- низький рівень сервісного обслуговування клієнтів (недостатньо використовується наявний транзитний потенціал і вигідне географічне положення країни);

- погіршення соціальних стандартів якості пасажирських перевезень;

- державна власність на залізничному транспорті та в морських портах. В той час як країни Європи та більшість країн СНД вже провели реформування залізничного транспорту, відділивши господарські функції від регуляторних, природно монопольну інфраструктуру від потенційно конкурентного ринку операторських компаній;

- значне техногенне навантаження на довкілля, оскільки транспорт є джерелом викидів третини шкідливих речовин в Україні;

- незадовільний рівень безпеки дорожнього руху;

В умовах російської торгової блокади, особливо, заборони на транзит з України необхідно приділити особливу увагу удосконаленню транспортно-експедиторської діяльності. Адже збільшення собівартості перевезень та часу доставки може негативно позначитись на обсягах замовлень цих послуг країнами сходу. Перша спроба у січні 2016 р. –

Транскаспійський транспортний маршрут (Новий шовковий шлях) з України до Китаю - була успішною.

Вдосконалення системи транспортного обслуговування зовнішньоекономічної діяльності підприємств повинно включати удосконалення його основних складових – транспортної та експедиторської діяльності. Для підвищення ефективності транспортної системи необхідна програма системного оновлення та модернізації транспорту, яка передбачатиме комплекс заходів з нормативно-правового забезпечення та створення сприятливого інвестиційного клімату з урахуванням бюджетних та небюджетних джерел інвестування.

Література

1. Асоціація міжнародних експедиторів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ameu.org.ua/>

2. Європейська спілка транспортників України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.estu.com.ua>

3. Зеркалов Д.В. Транспортно-експедиторська діяльність: монографія/ Д.В. Зеркалов – К.: Основа, 2012. – 1006 с.

4. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1955-IV // Голос України. — 2004. — 30 лип. — №140 ; Урядовий кур'єр. — 2004. — 1 верес. — №163.

5. Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. N 2174-р // Урядовий кур'єр. — 2010. — 22 груд. — №240.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

Виноградова А.С., Поволоцький В.О. студенти,
Харківський торговельно-економічний інститут,
(м.Харків)

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У структурі сучасної змішаної економіки співіснують та органічно взаємодоповнюються мале, середнє та велике підприємництво. Але на

відміну від двох останніх, мале підприємництво є вихідним, найбільш численним, а тому і найбільш поширеним сектором економіки.

Останніми роками в Україні активно розвивається сектор малого бізнесу, зростає його питома вага у сфері народного господарства. Для нашої держави розвиток малого бізнесу має дуже велике значення, адже це – надання робочих місць, впровадження нових технологій, розробка і прискорення впровадження товарів і послуг, використання іноземного досвіду, ресурсів та ін. Тому доцільним і актуальним є аналізування сучасного стану та розвитку мало підприємництва.

За даними Держстату України станом на 01.01.2013 в Україні налічувалося 1 600 127 суб'єктів господарювання, з яких 698 суб'єктів великого підприємництва, 20 550 суб'єктів середнього підприємництва та 1 578 879 суб'єктів малого підприємництва. Протягом 2011-2012 років спостерігалось зменшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва. В структурі суб'єктів господарювання збільшилася питома вага суб'єктів середнього підприємництва з 1,24 % від загальної кількості суб'єктів господарювання у 2011 році до 1,29 % від загальної кількості суб'єктів господарювання у 2012 році за рахунок зменшення кількості суб'єктів малого підприємства.

У структурі вітчизняного підприємництва за розміром підприємств станом на 01.01.2013 частка малих підприємств становила 94,3 %, середніх – 5,5 % та великих – 0,2 %.

Станом на 20.10.2014р. в Україні було зареєстровано 324,5тис. малих підприємств, що на 20,5%менше ніж станом на 20.10.2013 року. Таке скорочення відображається на діловій активності, випуску товарів, зменшенні вітчизняного виробництва.

Збільшення числа малих підприємств зафіксовано в чотирьох економічних районах.

Найбільший ріст зазначений в Північно-Східному районі (на 21тис.одиниць), Придніпровському (на 18,4 тис. одиниць), Столичному (на 10,3тис. одиниць). В меншій степені збільшення підприємств було зафіксовано в Центральному районі (на 307 одиниць). Найбільшого скорочення числа малих підприємств зафіксовано у Північно-Західному районі (на 21,9 тис. одиниць), Подільському (на 17,2 тис. одиниць), Донецькому (на 10,5 тис. одиниць), Карпатському (на 4,7 тис. одиниць) та в Причорноморському (на 19,7 тис. одиниць).

За підсумками 2014 року кількість зайнятих працівників на малих підприємствах (без урахування зовнішніх сумісників і працюючих за договорами цивільно-правового характеру) в цілому в країна зменшилось

на 16% в порівнянні з аналогічним показником минулого року і склала 1 686,9 тис. осіб.

Кількість зайнятих працівників на малих підприємствах зменшилась по всіх економічних районах. Найбільше це було у Донецькому районі (на 64%), це пов'язано зі складною політичною, соціально-економічною ситуацією на сході країни.

Не менше значення має обсяг реалізації продукції (товарів, послуг), станом на 10.10.2014 він складав 705 тис. млн. грн., що у 4,9% більше ніж у 2013 році, який складав 670,2 тис. млн. гривень.

Здійснений аналіз свідчить, що у 2014 році у порівнянні з аналогічним періодом минулого року в цілому по країні спостерігається значне скорочення майже всіх показників розвитку малого підприємництва.

На 10.10.2014 року кількість малих зареєстрованих підприємств по Україні в цілому зменшилась на 20,5% у порівнянні з 2013 роком, кількість зайнятих працівників на малих підприємствах зменшилась по всіх районах, а в країні в цілому на 16%. Однак, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) виріс на 4 %.

Література

1. Державна служба статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва «Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/>.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Матвеев С.П.

Власюк М., ФМТП, 1 к. 7м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

АУТСОРСИНГ В УКРАЇНІ: ПРАКТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Міжнародний аутсорсинг являє собою специфічну форму бізнесу, як в національному так і міжнародному середовищі, який передбачає залучення на платній основі процес створення вартості товарів і послуг, пропонувані компанією – аутсорсером на національних та світових ринках [1].

В Україні аутсорсинг з'явився в 90-ті роки ХХ ст., коли на ринок масово виходили нові фірми і відкривався новий бізнес. Підприємці потребували кваліфікованих кадрів. Тому почали з'являтися кадрові та рекламні агентства [2]. На сьогодні, згідно з проведеними дослідженнями в Україні частіше на аутсорсинг передають саме: ІТ-послуги (40,5 %), логістику (35,1 %), ресурсне забезпечення виробничих процесів (27 %), маркетингові послуги (21,6 %), рекрутмент (18,9 %), бухгалтерський облік (13,5 %), розрахунок заробітних плат (13,5 %), обробку й систематизацію інформації (8,1 %), аутсорсинг медичних представників (8,1 %), облік кадрів та кадровий супровід (5,4 %), адміністративні функції (2,7 %). Найбільшим попитом користуються послуги з надання тимчасового персоналу для короткострокових проектів – 48,4 %, послуги з надання персоналу на довгострокові проекти - 35,5 %, послуги з аутстафінгу – 29 % [3].

Основними споживачами українського аутсорсингу є такі країни як: США – 18%, Велика Британія – 15%, Німеччина – 14%, Нідерланди – 9%, Канада – 9%, Данія – 9%, Норвегія – 8%, Швеція – 7%, Франція – 5%, Швейцарія – 6% [4].

Як зазначено у звіті американської консалтингової компанії А.Т. Kearney, Україна з 2014 року піднялася із 41-го на 24-те місце в глобальному рейтингу аутсорсингової привабливості (Global Services Location Index, GSLI), що включає 55 країн світу. У дослідженні сказано, що збільшення політичних ризиків в Україні, які також впливають на позицію країни в рейтингу GSLI, було частково компенсовано за рахунок впровадження урядом реформ, які підвищили конкурентоспроможність країни. Компанія А.Т. Kearney складає глобальний рейтинг аутсорсингової привабливості країн GSLI кожні два роки, починаючи з 2004-го, оцінюючи аутсорсинговий потенціал кожної з країн за трьома показниками – фінансової привабливості, кваліфікованості та доступності необхідних працівників на ринку праці, а також наявності сприятливого бізнес-середовища для ведення аутсорсингових операцій [5].

На жаль дана форма бізнесу має і свої перешкоди для розвитку в Україні. Основними перепонами для розвитку аутсорсингу є недостатня підтримка держави, складність контролю за діяльністю аутсорсера, непередбачуваність його економічного стану та інші. Окремі науковці вважають, що однією з головних перешкод є ненадійність партнерських відносин. Наприклад, недовіра керівних ланок підприємства до професіоналізму працівників сторонньої компанії, розголошення комерційних таємниць, тощо. Проте такі керівники, не беруть до уваги той факт, що компанії аутсорсери в силу своєї вузької спеціалізації забезпечені великою кількістю висококваліфікованих працівників, які

ведуть багато фірм та мають хороший досвід у багатьох різних сферах діяльності та наявною кількістю ресурсів. І тільки компанія, провівши повний аналіз внутрішнього, мікро- та макросередовища може вибрати, чи залучати до своєї діяльності аутсорсингову компанію, чи займатися діяльністю самостійно. На українському ринку криза змусила багатьох керівників критично оцінити діяльність підприємств, проаналізувати бізнес-процеси, бо прибутковість падала, витрати збільшувалися і потрібно було шукати шляхи оптимізації діяльності. У підсумку багато керівників прийшли до того, що виведення неприбуткових функцій підприємства за його межі – ефективний інструмент скорочення витрат і звільнення часу та ресурсів для основної діяльності.

Література

1. Hejvud Dg.Brajan. Outsorsing: v poiskah konkurentnyh preimuschestv / Dg.Brajan Hejvud. - М.: Izd.Dom "Vilyams" , 2004. - 176 p.
2. Що таке аутсорсинг? Аудиторсько- консалтингова Корпорація «Глобал Консалтинг». – 2013. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gc.ua/uk/businessnews/chi-korisno-xoditi-na-storonu-abo-shho-take-outsorsing/>
3. Україна: Анализ востребованности и оценка качества услуг аутсорсинга [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hrd.com.ua/index.php/news/626-2012-09-03-12-07-04>
4. Обзор аналитики рынка аутсорсинга по Восточной Европе [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dou.ua/columns/obzor-analitiki-rynka-autorsinga-po-vostochnoj-evrope/>
5. Мінченко О. Україна вперше потрапила в ТОП-25 найпривабливіших країн світу в сфері аутсорсингу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://watcher.com.ua/2016/01/13/ukrayina-vpershe-potrapyla-v-top-25-naupryvablyvishyh-krayin-svitu-v-sferi-outsorsynhu/>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Удод Н.М.**

Гетманов Б.В.,
студент, Київський національний
торговельно-економічний університет (м. Київ)

**ВПЛИВ ДЕВАЛЬВАЦІЇ ГРИВНІ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО
БІЗНЕСУ**

У даній роботі ми розглянемо, яким чином економічний спад в Україні впливає на розвиток бізнесу та як підприємці можуть боротися з негативними обставинами макросередовища. Тема є актуальною, адже часто наголошується, що велика кількість підприємств малого бізнесу є показником розвиненої економіки. В той же час, ситуація в Україні постійно змінюється, а актуальних матеріалів досить мало.

Здавалося б, девальвація більше ніж у 300% за період 2014-2016 років могла б дати поштовх українському бізнесу та сприяти імпортозаміщенню, але насправді знецінення гривні негативно впливає і на імпорт, і на експорт, і на внутрішнє споживання: частка вітчизняних товарів у роздрібних мережах зросла з 58% лише до 59,6% [1]. Серед продовольчих товарів українці давно надають перевагу українським продуктам (86,1% продажів), а імпортні товари завжди будуть привабливішими у певних товарних категоріях (чай, цитрусові, морепродукти). Тому для підтримки наших виробників потрібне зростання платоспроможності населення, а не послаблення національної валюти.

За даними «Асоціації власників малого та середнього бізнесу в Києві» у період січень-лютий 2015 року (коли показник девальвації гривні був найбільшим) у Києві зупинилось 20% підприємств малого та середнього бізнесу (МСБ). Всього у столиці налічується близько 800 тисяч приватних підприємств та приблизно 100-150 тисяч малих підприємств. Багато фірм не закриваються тільки тому, що це коштує набагато дорожче, ніж формальне існування «на папері». Більше за всіх постраждали підприємства торгівлі та імпортери, що понесли значних збитків на різниці в курсі.

Погіршення економічного стану України робить ведення бізнесу тут все більш ризикованим, але й не краще впливає на інші сфери, де можна було б реалізувати підприємницький талант або інвестувати існуючий капітал. Кількість функціонуючих банків невпинно зменшується, проте це зменшує ризик вкладення в один із тих, що залишилися на плаву. За даними опитування підприємців Нацбанку 35,2% респондентів збираються брати займи для ведення своєї діяльності, з них 86,2% віддають перевагу кредиту в гривні.

Однією з причин значної девальвації гривні називають зниження ціни на сировину, яка є основним продуктом експорту України. Найбільше це стосується металургії (сталь) та рослинництва (пшениця). Безумовно це серйозна перешкода для компаній-експортерів, та з іншого боку – ще один аргумент на користь вироблення кінцевого продукту саме на теренах України, а не закупівлі за кордоном товарів із української сировини з великою доданою вартістю [2].

Девальвація також фактично звела нанівець ті безумовні переваги асоціації з Європейським Союзом, які отримував бізнес, а саме зниження середнього мита з 7,6% до 0,5%.

Покращуються позиції України в міжнародному рейтингу DoingBusiness та гідно жити на одні й ті ж прибутки в 2015 та 2016 роках значно важче.

Політична криза стимулює бізнесменів виїжджати за кордон та призупиняє потік іноземних грошей, інколи виводить з країни цілі компанії, хоч цьому і заважають обмеження НБУ. Тому на сьогоднішньому етапі внутрішні політичні чвари є неприпустимими.

Отже, в сьогоднішніх важких економічних умовах ведення бізнесу стає важчим і однією з головних причин цього є девальвація гривні. З одного боку, українські підприємці можуть виходити на європейський ринок зі значно меншими цінами, ніж у конкурентів, але інфляція не дає змоги при рівному доході жити так само, як і декілька років тому.

Якщо стабілізувати національну валюту не вдається, влада повинна спрощувати умови ведення бізнесу і покращувати законодавство, даючи підприємствам змогу розвиватися. Керівникам фірм слід оперативно пристосовуватися до викликів часу, позбавлятися від зайвих витрат та шукати у ситуації, що склалася, якісь переваги: наприклад, можливість виходу на експорт. Прогнози Міністерства фінансів України є втішними у порівнянні з останніми роками: на кінець 2016 року очікується обмінний курс 24,4 гривні за долар та навіть зростання ВВП на 2% [3].

Література

1. Александр Охрименко. Как девальвация гривны повлияла на импортозамещение в Украине. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubr.ua/finances/exchange-market/kak-devalvacii-grivny-povliiala-na-importozameshenie-v-ukraine-374361>

2. Александр Литвин. Что и как изменится с новым курсом доллара в Украине. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/chto-i-kak-izmenitsya-s-novym-kursom-dollar-v-ukraine-689787.html>

3. Про Державний бюджет України на 2016 рік. Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 5, ст.54

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту
КНТЕУ Яровий І.М.**

**Дворяк А., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

МОЛОЧНА ПРОДУКЦІЯ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ НА РИНКИ ЄС

Вихід на зарубіжний ринок для українських підприємств в умовах світової фінансової нестабільності та істотного зниження платоспроможності споживачів на внутрішньому ринку є доволі актуальним питанням. З огляду на географічну близькість та перспективність привабливим видається саме європейський ринок.

Молочна продукція — це харчі, що виробляються з молока. Переробка молока в харчі відбувається для надання особливих смакових якостей і підвищення стійкості до зберігання. Зазвичай використовується молоко сільськогосподарських тварин, впершу чергу, корів, овець, верблюдів, яків та інших.

Українських молокопереробників приваблює можливість постачання саме в ЄС тому що ціни на молочну продукцію там у декілька разів вищі, ніж в Україні. Проте, перешкодою на шляху до ринку ЄС може стати відсутність в Україні системи виробництва молока, оскільки понад 80 % цього продукту заготовляють селяни вдома, саме це і є основною загрозою потрапляння бактерій в молоко, тому в країнах ЄС такої практики давно не існує. І тільки 5% українських молочних заводів (ферм) мають високу якість продукції, відповідну техніку і молоко екстра-класу, з якого за євро стандартами роблять молочну продукцію.

Дикун А.Є., заступник міністра аграрної політики та продовольства, зазначає про те, що не варто забувати, що в ЄС діють стандарти безпеки продукції на основі системи НАССР, тож нашим виробникам, щоб вийти на європейський ринок, також доведеться впровадити такі стандарти своєму виробництві [1].

Тим не менш, Європейська комісія надала десятьом українським виробникам молочної продукції доступ на ринок ЄС з 10 січня 2016 року. Згідно зі списком, опублікованим на сайті Єврокомісії, до переліку увійшли компанії "Люстдорф" (Вінницька обл.), "Молочний дім" (Дніпропетровська обл.), "Гадячсир" (Полтавська обл.), "Менський сир" (Чернігівська обл.), "Роменський молочний комбінат" (Сумська обл.), "Золотоніський маслоробний комбінат" (Черкаська обл.), філія Яготинського маслозаводу "Яготинське для дітей" (Київська обл.) та інші [2]. Щоправда, серед цих підприємств немає жодного заводу, який би працював тільки на молоці екстра-класу, а всі ці 10 підприємств, які дотримали євро номери, довели, що зможуть простежити й відвести окремі виробничі лінії або цілі цехи під виробництво товарів за європейськими стандартами.

Група компаній "Молочний альянс" першою серед молочних компаній України виконала замовлення болгарського партнера на промислове постачання молокопродукції. Продукція надійде в продаж у спеціалізовані магазини, орієнтовані на населення з країн СНД. Перша експортна партія в Болгарію включає тверді сири торгової марки "Славія", молоко питне ультра пастеризоване ТМ "Яготинське", ТМ "Яготинське для дітей", масло вершкове ТМ "Златокрай" [3].

Проаналізувавши попит європейського ринку на молочну продукцію можна сказати що найбільш перспективними країнами для збуту молочної продукції є :

1. Бельгія, - орієнтовний асортимент молочної продукції бельгійців включає молоко, йогурти, вершки, солодкі десерти, масло вершкове, сир домашній, який присутній в українському ринку молочної продукції. Також можуть бути реалізовані можливості експорту сухого молока, молока згущеного, кефіру, сметани [4, с. 2].

2. Болгарія, тому щовонаімпортує багато молока і молочних виробів, зокрема у 2013 р.імпортувала 111,2 тис. т. в якості сировини для виробництва продуктів з молока, морозива та інших продуктів). У Болгарії існують ринкові ніші для постачання української молочної продукції, насамперед, сухого молока та твердих сирів [4, с. 4].

3. Греція, богрецького споживача можуть цікавлять українські кисломолочні напої: молоко коров'яче, вершки, вершкове масло, кефір, ряжанка, маслянка, сироватка, йогурт. Перспективною є реалізація сметани і згущеного молока, оскільки ці продукти практично відсутні на їхньому місцевому ринку [4, с. 8].

4. Данія, адже ми можемо запропонувати данцям широку молочну продукцію, тому що асортимент молочної продукції в найбільш популярних торгових мережах Данії не є широким, порівняно з українським [4, с. 11].

5. Литва.Imlitex Holdings цікавиться можливістю організації поставок молочної сировини (молоко, вершки) з метою їх переробки та подальшого експорту готової продукції на ринки ЄС [4, с. 19].

А от неперспективними країнами для вітчизняних виробників молочної продукції є:

1. Австрія, тому що на її такяк території здійснюють діяльність 32850 місцевих постачальників молока категорії «А-Quote». Ця категорія постачальників забезпечує сировиною молокопереробні підприємства, обсяг яких у 2013 р. склав 2,93 млн. т. [4, с. 1].

2. Ірландія,бокраїна виробляє у 3,7 разів більше молочних продуктів аніж потребує внутрішній ринок (5,4 млрд. літрів молока). Близько 85% молочної продукції, що тут виробляється, експортується.

3. Нідерланди, бомолочний сектор країни є одним із найбільш потужних, технологічно і науково розвинутих в світі [4, с. 24].

4. Франція. Через те, щоїх місцевий ринок молокопродуктів є розвиненим та представлений широким асортиментом різноманітних виробів із загальним товарооборотом в розмірі 27,2 млрд.євро [4, с. 42].

5. Швейцарія, бо вонає однією з найвідоміших країн-виробників молочної продукції, а швейцарський сир вважається однією з візитних карток цієї альпійської держави [4, с. 47].

Отже,наразіперспективний вихід на ринки ЄС буде тільки для тих 5% підприємств та заводів, які вже мають відповідну техніку виробництва молочної продукції та молоко екстра-класу, а також для тих, які вже увійшли на європейський ринок. Всім іншим підприємствам потрібно буде змінити технологію виробництва молочної продукції та перейти на стандарти Європи і тільки тоді вони зможуть отримати доступ на ринок молочної продукції країн Європи і реалізувати свою продукцію в таких перспективних країнах, як Бельгія,Болгарія, Данія, Литва, Греція та інших.

Література

1. Завдання на перспективу: освоєння ринку ЄС для українських виробників молока. [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичний портал про молоко і молочне скотарство. – Режим доступу:<http://milkua.info/uk/hottopic/33/>
2. Десять українських молочних компаній отримали дозвіл на експорт в ЄС. [Електронний ресурс] // Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/12/29/7042877/>
3. Перша українська молочна компанія почала експорт в ЄС. [Електронний ресурс] // Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України.– Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/04/11/7047602/>
4. Загальні інформаційні та аналітичні матеріали щодо перспектив просування вітчизняної молочної продукції за кордоном. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Ради експортерів та інвесторів при МХС України. – Режим доступу: <http://rei.mfa.gov.ua/ua/foreign-business/market-review>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н.М.**

Спик А.О.

ВПЛИВ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН НА РЕАЛІЗАЦІЮ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Звернемо увагу на те, що за результатами нового Індексу сприйняття корупції 2014 від Transparency International Україна займає 142 місце зі 175 позицій – тобто наша держава в чергове опинилась на одному щаблі з Угандою та Коморськими островами як одна з найбільш корумпованих країн світу. Зважаючи на шокуючі факти, стає зрозуміло, що Україну необхідно рятувати та разом із міжнародною спільнотою створити належний механізм боротьби з корупцією та відповідну нормативну базу.

З початку 1990-х років урядами України вживалися заходи з розроблення стратегії подолання корупції в державі, для чого приймалися відповідні документи у формі державних програм, планів, концепцій тощо. Але антикорупційне законодавство проголошувало декларативні гасла й передбачало за них неадекватні санкції, які не могли служити заходом стримування вчинення злочинів потенційними корупціонерами [1].

Таким чином, можна констатувати, що на в Україні була фактично відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації. У зв'язку із зазначеним було необхідно ухвалити новий стратегічний документ, який би визначив першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері.

Так 14 жовтня 2014 року був прийнятий пакет антикорупційних законів (так звана антикорупційна реформа), розроблений за участю громадськості та міжнародних неурядових організацій. До цих законів належать: Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки»; Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України»; Закон України «Про запобігання корупції» Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодо набувачів юридичних осіб та публічних діячів».

Ці закони були розроблені та впроваджені в життя на підставі: рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO); антикорупційних рекомендацій Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС; рекомендацій Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії); пропозицій програми SIGMA. Зазначені

рекомендації, у свою чергу, ґрунтуються на ключових міжнародних актах антикорупційного спрямування, більшість яких ратифіковано Україною [1].

Але дуже важливим фактором реалізації антикорупційної реформи в Україні є саме ознайомлення з досвідом зарубіжних країн та його аналіз. На мою думку, буде доцільно розглянути такі найменш корумповані держави, як Фінляндія, Швеція, США, Велика Британія.

Фінляндія як член Європейського Союзу є учасником усіх основних нормативних документів Євросоюзу з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Однак імплементацію європейських законів у національну правову систему ця країна здійснює досить виважено. Головним принципом цього процесу є органічне поєднання національного законодавства Фінляндії із загальноєвропейським із мінімально можливими змінами першого. Дуже важливий аспект відіграють фінські традиції. Так, фіни – нечисленна нація, тому приховати від сусідів нечесні доходи дуже важко. Фіни вважають, що взяти хабара – означає втратити самоповагу, навіть якщо ніхто не знатиме про це, тому що почуватиметеся залежним від людини, яка підмовила на нечесний вчинок [2, С. 282].

Наступною найменш корумпованою країною є Швеція. Фактично всі сфери життя суспільства охоплені контролем і населення розв'язує свої проблеми через Омбудсмена. Не менш важливе антикорупційне значення у цій соціально-правовій державі відіграють механізми з максимального обмеження розшарування доходів різних верств населення. Співвідношення найнижчих і найвищих заробітних плат становить 1 до 4. Крім того, у Швеції активно використовуються різноманітні громадські організації.

Досить розгалуженим у сфері боротьби з корупцією є національне законодавство Великобританії. Сьогодні у цій країні відбувається оновлення антикорупційного законодавства, і перш за все скасовується парламентський імунітет від відповідальності за діяння, що містять ознаки корупційних. Також необхідно звернути увагу, на високу правову культуру громадян та сталі традиції професійної етики державної служби. Певною мірою, таке ставлення суспільства до корупції можна вважати зразковим.

Антикорупційне законодавство США характеризується надзвичайною жорсткістю і має системний характер, передбачає покарання за давання й отримання винагороди за послуги, що входять у коло обов'язків посадової особи. Заохочення, згідно з американським правом, чиновник може отримати тільки офіційно від уряду. [3, С. 406]. Так, для протидії корупції в поліції США створені спеціальні підрозділи.

Отже, проаналізувавши особливості боротьби з корупційними злочинами у США, Великій Британії, Швеції, Фінляндії, можна сформулювати уявлення про основи передової національної антикорупційної стратегії, розвиток якої необхідний в Україні:

1. Сильна політична воля вищого керівництва держави до боротьби з корупцією і сформована на її основі єдина державна політика у сфері боротьби з корупцією, яка б включала комплекс заходів державного, політичного, економічного, і правового характеру.

2. Організований соціальний контроль з боку громадянського суспільства за всією системою державного адміністрування і забезпечена можливість порушення в цих рамках кримінального переслідування правопорушників.

3. Незалежність судової влади.

4. Жорстка підзвітність осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців, а також наділений повноваженнями з притягнення до відповідальності посадовців.

Література

Беззуб І. Антикорупційна політика в Україні [Електронний ресурс].
— Режим доступу :
http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1261:antikoruptionsijna-politika-v-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382

Невмержицький Є.В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія / Є.В. Невмержицький. — К.: КНТ, 2008. — 368 с.

Гвоздецький В.Д. Адміністративно-правові та організаційні засади запобігання і протидії корупції в Україні : дис ... докт. юр. наук: 12.00.07 / В. Д. Гвоздецький. — Київ, 2013.

Науковий керівник: Панфілова Ю.М., доцент кафедриміжнародного публічного права КНТЕУ, кандидат юридичних наук, м. Київ, Україна.

Канарова А., ФМТП, 1 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВИРОБНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ: ЕКОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ

Сьогодні Запорізька область входить до числа найпотужніших областей України за промисловим потенціалом, зумовленим значною кількістю і високою концентрацією підприємств. В області зосереджені практично всі основні галузі промислового комплексу, значну долю якого займає металургія. Наявність на Запоріжжі потужних підприємств металургійного сектору призводить до порушення екологічної рівноваги та зростання рівня забруднення виробничими відходами навколишнього середовища, що в майбутньому може призвести до негативних наслідків. Тому в умовах переходу національної економіки до сталого розвитку вивчення екологічних проблем функціонування підприємств металургійної промисловості Запорізької області є актуальним із точки зору розуміння екологічної політики України.

Метою публікації є проведення аналізу основних екологічних проблем, пов'язаних із виробничою діяльністю підприємств металургійної промисловості Запорізької області задля подальшого виявлення пріоритетних напрямів регулювання процесів екологізації металургійного виробництва в Україні у контексті необхідності забезпечення сталого розвитку цієї галузі.

Досліджувана проблематика знайшла певне висвітлення у вітчизняних науковців. Зокрема, варто відзначити наукові праці таких вчених, як Важненко О.В., Гагара В.Ф., Капелюш Н.В., Конащук В.Л., Левін О.В., Охрименко Р., Морщенок Т.С., Чугай А.В. та інші, де досліджено основні екологічні проблеми діяльності промислових підприємств регіону, в тому числі металургійної галузі, а також надана комплексна оцінка стану забруднення складових біосфери області. Проте багатоаспектність і складність запропонованого питання вимагає його подальших досліджень, особливо в сфері екологізації виробництва.

Металургійна промисловість Запорізької області є ключовою складовою розвитку економіки даного регіону, оскільки згідно з даними за 2015 рік металургія забезпечила понад 36% промислового виробництва області та приблизно 64% від загального обсягу експорту товарів [3]. Проте варто зазначити, що діяльність металургійних підприємств супроводжується інтенсивним забрудненням навколишнього середовища виробничими відходами, а саме: значними викидами небезпечних речовин в атмосферне повітря, скиданням неочищених вод в гідросферу, а також забрудненням літосфери твердими відходами.

Перш за все, аналізуючи забруднення атмосфери виробничими відходами, варто вказати, що у 2014 році підприємствами чорної та кольорової металургії в Запорізькій області було викинуто в атмосферу 77,3 тис. т. тонн шкідливих речовин (переважно діоксиду сірки та оксиду вуглецю), що становить 37,4% від загальної кількості викидів

промислових підприємств регіону [4, с.23]. Аналіз динаміки викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря показав, що загальні обсяги викидів досліджуваних підприємств в 2014 році порівняно з 2013 роком, коли цей показник становив 83,8 тис. т, знизилися майже на 8 % [2, с.23]. Це, головним чином, обумовлене зменшенням обсягів виробництв найбільшими підприємствами-забруднювачами в порівнянні з 2013 роками, а також впровадженням на них природоохоронних заходів, встановлених умовами дозволів на викиди та регіональними природоохоронними програмами [2, с.23].

Таким чином, основними забруднювачами атмосферного повітря у 2014 р. були такі підприємства металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів: ВАТ «Запоріжсталь» (59287,87 т), ПАТ «Запорізький завод феросплавів» (15709 т), ПАТ «Запоріжжкокс» (2996,407 т), ПАТ «Український графіт» (1285 т), ПАТ «Дніпрспецсталь» (682,825 т), ДП «Запорізький титано-магнієвий комбінат» (852,819 т), ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат» (489 т) [2, с.16-18].

Крім того, промислові об'єкти чорної і кольорової металургії, як і в попередні роки, залишаються одними з найбільших забруднювачів водних об'єктів області. За статистичними даними за 2014 рік у металургійній промисловості було використано близько 110 млн. м³ води, а відведено 73 млн. м³ зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, з яких 63 млн. м³ – забруднених [4, с.51]. У ході дослідження було визначено, що найбільшим забруднювачем водних ресурсів області, зокрема р. Дніпро, вважається ВАТ «Запоріжсталь» (72 млн. м³), доля якого в загальному обсязі скидання забруднених зворотних вод в цілому по області складає 97,8%. Наступним йде ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» (1,485 млн. м³), доля якого становить приблизно 2% від загального обсягу зворотних вод [4, с.52].

Металургійне виробництво також залишається одними із головних джерел забруднення навколишнього середовища твердими виробничими відходами, у зв'язку з чим складною в області залишається проблема накопичення відходів, яка представляє реальну небезпеку і потребує особливої уваги. Проте, варто зауважити, що через скорочення обсягів промислового виробництва на таких підприємствах спостерігається зменшення обсягів утворення відходів, що призводить до зменшення кількості відходів, які розміщуються на промислових полігонах. Загалом, станом на 01.01.2013 року найбільше накопичили відходи III-IV класу (шлаки доменні та мартенівські, промислові відходи) наступні металургійні підприємства: ВАТ ЗМК «Запоріжсталь» (75468767,45 т), ПАТ «Запорізький завод феросплавів» (861899,707 т), ДП «Запорізький титано-магнієвий комбінат» (75468767,45 т) [1, с.67].

Таким чином, проаналізувавши екологічні аспекти діяльності металургійних підприємств Запорізької області, можна зробити висновок, що для вирішення усіх наявних проблем необхідно створити умови, які сприятимуть зменшенню обсягів викидів в атмосферне повітря, скороченню кількості неочищених зворотних вод для відведення, а також зниженню обсягів утворення твердих відходів, забезпеченню їх повного збирання, перевезення, утилізації, знешкодження та захоронення.

Література

1. Екологічний паспорт Запорізької області за 2012 р. – Запоріжжя, 2013. – 121 с. - Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/zaporizka>
2. Екологічний паспорт Запорізької області за 2014 р. – Запоріжжя, 2015. – 179 с. - Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/zaporizka>
3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>.
4. Твоє майбутнє — земля за порогами. — Запоріжжя: Дніпровський металург, 2015 — 276 с.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Головня Ю.І.**

Костомаха О., ФМТП, 3 к. 16 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЛОГІСТИЧНІ ПРОВАЙДЕРИ У ТОРГІВЛІ

Розвиток логістичної інфраструктури є однією із основ активізації міжнародної торгівлі, інвестиційної привабливості регіонів та транскордонного співробітництва, тим більше, Україна історично є транзитною державою, що розташована в центрі Європи.

На вітчизняному ринку проходить процес трансформації логістичних структур, які займаються наданням комплексу логістичних послуг. Одночасно спостерігається вихід потужних логістичних операторів світового масштабу на український ринок, прихід яких сприятиме загостренню конкуренції [1].

Однією з сучасних тенденцій є трансформація логістичних фірм в логістичних операторів. Все більше на ринку послуг з'являються компанії, які позиціонують себе як 3PL та 4PL-компанії.

Найпростішою є 1PL – це внутрішня логістика, де всі послуги з транспортування, складського зберігання, митних операцій і супутнього сервісу зосереджені всередині компанії замовника. Логістика другого рівня – це зовнішня логістика, що дозволяє виконувати традиційний спектр послуг, пов'язаних із транспортуванням та складуванням. 3PL – це зовнішня логістика, що дозволяє інтегрувати усі логістичні послуги в єдиний комплекс, який включає також такі додаткові послуги, як проміжне зберігання вантажу, проектування та розробка інформаційних систем, використання послуг субпідрядників та ін.

Зовнішня і внутрішня - це логістика четвертого рівня 4PL. Компанія – провайдер, виконуючи функції логістичних послуг провайдера 3PL, також виконує функції планування логістичних операцій, найм та координацію роботи субпідрядників інших рівнів, усі пов'язані фінансові трансакції, ведення документації тощо. 5PL – це Інтернет-логістика. Провайдери 5PL використовують всесвітню мережу як єдиний віртуальний простір для виконання повного спектра логістичних завдань [2].

Для оцінки PL концепцій (іншими словами логістичного аутсорсингу) в Україні, варто розглядати ситуацію стосовно всіх рівнів аутсорсингових операторів на українському ринку логістичних послуг та проводити паралелі із досвідом Західної Європи.

В Україні ситуація, що склалась у сфері логістичного забезпечення, характеризується великими масштабами логістики першого рівня (внутрішньої), тоді як у Західній Європі об'єм внутрішньої логістики складає лише 6%, в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні – 8%, в США – 22% [3]. Також, вітчизняний ринок в значній мірі насичений провайдерами другого рівня – як транспортними, так і складськими. Сектор транспортної логістики в Україні знаходиться у відносно нормальному стані, тоді як основні проблеми існують в секторі складської логістики, — на даний момент вона нездатна задовольнити попит.

На сьогоднішній день з існуючих в Україні транспортно-експедиційних компаній і складських центрів до рівня 3PL досягають не більше 10 компаній: “Комора-С”, “Ост-Вет Експрес”, “Kuehne&Nagel”, “Maersk Line”, “РЕП-транс”, “ТБН-Логістика”, “Українські вантажні кур'єри”, “ІСТ”, “Raben- Україна”.

Нові види сервісу, що потрібні клієнтам, повинні бути розроблені, забезпечені та надані силами 3PL компанії, але не усі доступні послуги, як наслідок виявляються потрібними на постійній основі субпідрядників [4].

Позитивна динаміка проявляється у збільшенні числа клієнтів, що обирають 3 PL концепцію купівлі логістичних послуг, бо рівень сервісу постійно збільшується, велика кількість 3PL провайдерів сертифікована за системою ISO.

4PL – саме цей рівень розвитку є метою для всіх великих логістичних компаній світу. На українському ринку представників 4PL провайдерів, на жаль, немає. Але вже присутні міжнародні компанії, в структуру яких введена материнська система 4PL – “Метро Кеш енд Кеппі” (“METRO MGL Logistik GmbH”), “MIKO-Group”, “YarTrans Logistic”, “Бреварекс”, “PANWAY LOGISTICS” [5]. Це може свідчити про те, що скоро на ринку логістичних послуг в Україні з’явиться досвідчений 4PL провайдер.

Значним ускладненням при прийнятті рішення про аутсорсинг часто є відсутність операторів, які пропонують повний необхідний спектр логістичних послуг в усіх регіонах країни на доступних умовах. Логістичний аутсорсинг на національному ринку знаходиться у стадії розвитку і потребує вдосконалення діяльності логістичних провайдерів та впровадження 4PL систем. Конкуренція на ринку логістичних послуг з боку іноземних операторів буде підштовхувати вітчизняних провайдерів до підвищення якості послуг, набуття гнучкості структури, розвитку систем надання інтегрованих логістичних послуг для сприяння міжнародній торгівлі.

Література

1. Світовий досвід створення транспортно-логістичної інфраструктури: стан та перспективи застосування в Україні/ В.В.Кутирєв// Науково-вироб. збірник «Вісті автомобільно-дорожнього інституту». ДНТУ, 2011. С. 121–128.

2. Беляневич Е.А., Транспортное законодательство Украины: общая характеристика: Санация и банкротство, 2010. – № 1. – с. 121–132.

3. Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Григорак М.Ю., Костюченко Л.В. Методика оцінки використання потенціалу логістичної інфраструктури / М.Ю. Григорак, Л.В. Костюченко // Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 7 (26) Частина 4. – 2010. – С. 103–108.

5. Транспортно-логістична інфраструктура України: проблеми та перспективи розвитку/ І.Г. Лебідь, В.В. Кутирєв// Управління проектами,

системний аналіз і логістика: Науковий журнал. – К.: НТУ, 2012. Вип. 10. С. 192–198.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

Козаченко К.О.,
студентка 4 курсу, Київський національний торговельно-економічний
університет, м.Київ, Україна

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми. У сучасних умовах глобальних змін та в контексті нових економічних взаємозв'язків в економіці України, важливе місце посідають питання раціонального та ефективного ведення малого підприємництва, а також виявлення і дослідження факторів, що мають негативний вплив на його діяльність. Адже малий бізнес – основа сталого розвитку економіки країни в цілому через забезпечення конкурентоспроможності та надходжень ВВП, соціальної захищеності суспільства, формування та підтримку середнього класу, як інституційний сектор економіки він давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Мале та середнє підприємництво – це, в першу чергу, основа для формування середнього класу та згладжування соціальної нерівності.

В українській економічній літературі проблемам малого бізнесу присвячені роботи Д.Бабича, О.Іванілова, С.Біляцького, Н.Бех, В.Величко, Т.Єфименка, О.Гаврилюка, І.Єгорова, В.Інякіна, С.Кулицького, В.Ліхачова, В.Ляшенка та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд стану і тенденцій розвитку малого підприємництва в Україні в умовах сьогодення, оцінка основних недоліків та визначення перспектив розвитку в умовах глобалізації.

Основні результати. Найбільш динамічним елементом структури економіки, що постійно змінюється, є мале підприємництво і сьогодні його розвиток в регіонах України здійснюється в умовах незбалансованої політики держави, яка спричиняє ряд проблем, що стають все більш нагальними і пов'язані насамперед з недооцінкою ролі й значення малих підприємств.

Слід зауважити, що саме мале підприємництво значно сприяє соціальному та регіональному розвитку, оскільки виступає прикладом ініціативності та дієвості, а головне – є значним джерелом надходжень до місцевих бюджетів. На сучасному етапі мале підприємництво як самостійний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці регіону та країни, робить вагомий внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції. Світовий досвід і практика господарювання показує, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія багатьох великих, середніх і малих підприємств, їх оптимальне співвідношення. Саме цей сектор економіки впливає на структуру економіки та розширює сферу свободи ринкового вибору, забезпечує більш швидку реалізацію нових бізнес-ідей.

До основних причин гальмування розвитку малого підприємництва в Україні відносять:

- 1) неопрацьованість законодавства як з питань розвитку малого підприємництва, так і підприємництва в цілому;
- 2) високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого та середнього підприємництва йти в тіньову економіку;
- 3) недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;
- 4) недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності [1].

Заснування власного підприємства стримується головним чином складнощами безпосередньо відкриття власної справи. Також нині існує значний ряд спеціальних консалтингових фірм, які надають інформацію, поради і зразки необхідних документів. В цілому ж, величезним мінусом у процесі реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності в Україні є значні витрати часу, грошей і зусиль, тому ця операція наразі залишається трудомісткою і складною, особливо і порівнянні з тим, як це відбувається в економічно розвинених країнах. Досвід початківців і підприємців, що вже діють, показав, що 75% їх на перше місце серед інших проблем ставлять дефіцит фінансів. Власних капіталів більшість не має, банківські кредити дають на 2-3 місяці з високою процентною ставкою, а інших доступних джерел фінансової підтримки малого бізнесу в Україні не існує [2].

Таким чином, шляхи вирішення проблем малого бізнесу в Україні можна покращити за рахунок :

- 1) створення раціональної нормативно-правової бази, що включає:
  - розробку і прийняття нової спрощеної системи бухгалтерського і податкового обліку та звітності малих підприємств;

- внесення змін до вже діючих законів, що визначають межі регулювання малим бізнесом: закони «Про підприємництво», «Про підприємництва в Україні» тощо.

2) організації фінансової підтримки і допомоги малому бізнесу внаслідок:

- спрощення податкового законодавства і зменшення кількості зборів і відрахувань;

- надання малим підприємствам державних гарантій у вигляді державних боргових зобов'язань.

3) організаційного забезпечення малого бізнесу з:

- впровадженням регіональних програм підтримки і розвитку малих підприємств;

- організацією роботи окремої ланки виконавчої влади, яка би займалася виключно питаннями малого бізнесу.

На сьогоднішній день малий бізнес в Україні створює 5-6% ВВП. Якщо враховувати «тіньову економіку», за приблизними оцінками фахівців близько 30% населення зайняті в малому бізнесі. Влада не шанує своєю увагою і турботою малий бізнес, оскільки вбачає в ньому лише злісних неплатників податків і соціальних внесків. Основний аргумент чиновників – навіщо підтримувати те, що складає малу частку ВВП країни[3].

Висновки. Отже, ситуація щодо розвитку малого підприємництва в Україні залишається на такому ж незадовільному рівні. Законодавчі органи і надалі намагаються усунувати основні недоліки, проте поки що не досить ефективно. Таким чином, основними шляхами покращення стану розвитку малого підприємництва в Україні є створення нормативно-правової бази зі сприятливими умовами, а також вдосконалення податкової політики та забезпечення раціонального функціонування спрощеної системи оподаткування. У подальшому ці проблеми необхідно постійно координувати і вирішувати якнайшвидше.

Список використаних джерел

1. Іванілов О.С. Економіка підприємства / О.С. Іванілов. — К., 2009. — 729 с.
2. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні / Н. Бех // Галицький економічний вісник. — 2010. — №1(26). — С.16-18.
3. Єфименко Т.І. Податковий кодекс України як перший крок на шляху реформування вітчизняної податкової системи / Т.І. Єфименко // Фінанси України. — 2010. — №12. — С. 3-11.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Плахотнікова Л.О.**

Кравцова М., ФМТП, 3 к. 17 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Реформа національної системи сертифікації, яка завжди вважалась суттєвим бар'єром у торгівлі, почалися із підписання Угоди про асоціацію з ЄС, яка надасть Україні можливість посилити свої позиції у регіональному вимірі світової торгівлі.

Сертифікація продукції здійснюється призначеними на це органами – підприємствами, установами і організаціями з метою: запобігання реалізації продукції, небезпечної для життя, здоров'я та майна громадян і навколишнього природного середовища; сприяння споживачеві в компетентному виборі продукції; створення умов для участі суб'єктів підприємницької діяльності в міжнародному економічному, науково-технічному співробітництві та міжнародній торгівлі [1].

Єдина державна система сертифікації і стандартизації в Україні «УкрСЕПРО» створена для перевірки якості та надійності продукції або послуг, а також стабільності виробництва на відповідність українським державним нормативним документам – стандартам (ДСТУ, ТУ, ГОСТ та ін.). Обов'язковій сертифікації підлягає продукція, зазначена в Наказі Держспоживстандарту України №28, від 1 лютого 2005 р. [2]. Проте, якщо раніше (переважно до 2008р.) переважала обов'язкова стандартизація і сертифікація, то після вступу до СОТ та підписанням Угоди про асоціацію перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації скоротився [3]. Переважання добровільності при сертифікації відповідає європейським тенденціям.

Якщо продукція, згідно переліку, не володіє чинним сертифікатом відповідності - ввезення, розповсюдження та її реалізація переслідується чинним законодавством. На жаль, відповідальність у національній системі сертифікації є не досить жорсткою, порівняно з європейською, де втрати виробника можуть досягати мільйонів євро. В Україні ж, наприклад, введення виробником чи постачальником в обіг продукції (у тому числі імпортової), яка підлягає обов'язковому підтвердженню відповідності, але щодо якої немає сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання

відповідної чи складеної відповідно до вимог технічного регламенту з підтвердження відповідності декларації про відповідність, а також неправомірне застосування національної о знака відповідності - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій, громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, від трьох до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4]. Для продукції, яка не зазначена в переліку, існує схема добровільної сертифікації. Для виробника і реалізатора, наявність сертифіката є показником визнаної якості товару, підвищує його конкурентоспроможність і привабливість для кінцевого покупця [5].

На сьогоднішній день Україна переживає своє друге становлення, внаслідок того, що зміни відбуваються у всіх галузях. Так, у харчовій промисловості поступово посилюються вимоги і відповідність стандартам всієї системи харчового ланцюжка. На передній план виходять такі сертифікаційні стандарти як: стандарт ISO 22000, стандарт GMP +, IFC. З вересня 2015 року було введено вимогу щодо обов'язкової сертифікації всіх підприємств, що беруть участь у виробництві, розповсюдженні та зберіганні харчової продукції за європейською системою оцінки якості НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points).

Така система контролю якості дає безліч переваг кожному підприємству і підприємцям, які беруть участь в харчовому ланцюжку. Першочерговою перевагою є гарантія якості наданої продукції, оцінка всіх слабких місць ведення бізнесу, можливість їх нівелювання, а, отже, і збільшення прибутку.

Однією з головних проблем у розвитку системи сертифікації в Україні є питання про визнання або взаємне визнання результатів сертифікації провідними зовнішньоекономічними партнерами. В разі підписання угоди АСАА можливе зведення до мінімуму вимог щодо маркування чи етикетування, крім тих, що вимагається для захисту здоров'я, безпеки чи навколишнього середовища, також сторона може визначати етикетування чи маркування, але не може вимагати затвердження, реєстрації чи сертифікації етикеток, проте зберігають право вимагати, щоб інформація на марках була зазначена певною мовою [6].

Ще один напрямок змін - Україна має наближувати своє законодавство про санітарні та фіто санітарні заходи щодо охорони тварин, рослин і навколишнього середовища до законодавства ЄС. Така проблематика охоплює наступні напрямки розвитку: участь в міжнародних системах сертифікації і в роботі міжнародних організацій, що займаються проблемами сертифікації (СОТ, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Кодекс аліментаріус, Продовольча сільськогосподарська організація (ФАО)); укладання угод з

національними органами зарубіжних країн про взаємне визнання сертифікатів та результатів випробувань (такі угоди підписані з країнами СНД); створення технічних центрів Національного органу стандартизації за кордоном; акредитація зарубіжних органів по сертифікації і випробувальних лабораторій в українській системі сертифікації та укладання угод між вітчизняними та зарубіжними випробувальними лабораторіями про взаємне визнання протоколів випробувань.

Щоб полегшувати доступ національних товаровиробників на зовнішні ринки, система сертифікації в Україні продовжує будуватись на міжнародних принципах, що позитивно відзначаються на визнанні зарубіжними державами українських випробувальних лабораторій, результатів випробувань, отриманих в цих лабораторіях, українських сертифікатів. Тим паче, що це є зобов'язанням України в рамках перехідних періодів, прописаних в Угоді про асоціацію з Європейським союзом.

Література

1. Закон України «Про стандартизацію та сертифікацію» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/46-93>
2. Наказ Державного Комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики «Про затвердження Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0466-05>
3. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про внесення змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0546-15>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page10>
5. Система сертифікації «УкрСЕПРО» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrsepro.com.ua/>
6. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю. Й.**

Клочко В.М.,
викладач, Харківський торговельно-економічний коледж КНТЕУ
(м. Харків)

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ КАЙДЗЕН В УКРАЇНІ

Японське розуміння управління зводиться до наступного: дотримуватися стандартів і вдосконалювати їх. Чим вищий ієрархічний рівень менеджера, тим більше він зайнятий питаннями вдосконалення. Некваліфікований робітник, який стоїть біля верстата, практично весь час слідує інструкції. Однак у міру набуття досвіду він починає думати про поліпшення, удосконалювати свої методи праці, вносячи власні пропозиції самостійно або в складі групи. Запитайте будь-якого менеджера з процвітаючої японської компанії, яке завдання ставить перед собою вищий менеджмент, і він відповість «кайдзен», тобто вдосконалення, яке означає встановлення більш високих стандартів. Як тільки вони встановлені, завдання менеджменту - стежити за їх дотриманням. Стабільне поліпшення досягається лише тоді, коли люди працюють за вищими стандартами. Таким чином, підтримка і вдосконалення перетворилися для більшості японських керівників в нерозривні поняття. Що таке вдосконалення? Його можна розбити на кайдзен і інновації. Кайдзен означає невеликі поліпшення в ході поточної роботи, що не міняють статус-кво. Інновація являє собою корінне перетворення, яке змінює статус-кво і здійснюється в результаті великих інвестицій в нову технологію і обладнання [1].

Компанія Toyota рекомендує бізнесменам шлях «бережливого виробництва», відомого під назвою кайдзен. Автомобільна корпорація розробила цю теорію в кінці 1940-х рр., коли економіка Японії знаходилася в колапсі. Сьогодні в основі кайдзен не тільки бережливість, але і безперервний пошук нових джерел поліпшення за умови обов'язкового залучення в цей процес всього персоналу. Наприклад, співробітники Toyota за рік вносять тисячі змін у виробничі процеси. [2, с. 52].

У німецькій фірмі «Siemens» впровадження концепції безперервного вдосконалення здійснюється під гаслом «Хто перестав ставати краще, той перестав бути хорошим!». А для всіх співробітників рекомендовані правила успішного проведення поліпшень:

- Будьте готові відмовитися від Вашого традиційного мислення.

- Подумайте над тим, як можна щось зробити і не питайте, чому це не може бути зроблено.
- Ніяких відмовок! Поставте все під питання.
- Краще 50% - рішення відразу, ніж 100% - рішення ніколи !
- Виправляйте помилки відразу.
- Шукайте рішення, які стоять як можна менше !
- Здатність вирішувати проблеми спочатку розвивається з проблеми.
- Задавайте питання багато разів і дізнайтеся, що є справжньою причиною проблеми.

• Десять чоловік вирішують проблему краще, ніж один фахівець [3].

В Україні цю філософію застосувала компанія «JTІ Україна». Джапан Тобакко Інтернешнл Україна (JTІ Україна) входить до групи компаній Japan Tobacco International(JTІ), яка є одним з провідних виробників тютюнових виробів у світі та тютюновою компанією №1 в СНД. З 2009 року тут ведуть облік ідей - BITL (Bringing Ideas to Life) - і знають вартість впровадження і економічний ефект кожної з них. У програмі задіяний весь штат «JTІ Україна» - 1200 осіб. Співробітники, незалежно від займаної посади і профілю, можуть не тільки реєструвати свої ідеї, а й супроводжувати всі етапи їх реалізації і в кінці оцінювати результат [4].

Чому кайдзен в українських компаніях рідко застосовується ?

1. Більшість керівників українських підприємств вважають, що кращі ідеї можуть запропонувати тільки вони.
2. Відсутність мотивації для персоналу, який вважає, що в наших компаніях ініціатива карається по різному.
3. Керівники підприємств, як і персонал компаній хочуть все і відразу, не отримуючи ні того, ні іншого.

Що робити ?

1. Здійснювати просвітницьку діяльність щодо філософії кайдзен.
2. Розробляти систему стимулювання працівників компаній за їх ідеї по вдосконаленню виробництва та продажу товарів.
3. Створювати банки ідей та розповсюджувати їх серед українських компаній, що значно підвищить конкурентоспроможність національного виробника.

Література

1. Покатис В. Путь преобразования / В. Покатис // Forbes Украина. - № 3. – 2016. – с. 50-53.
2. Энциклопедия производственного менеджера. Кайдзен [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.up-pro.ru/encyclopedia/kaizen-sistema.html>.

3. Имаи Масааки. Кайдзен. Ключ к успеху японских компаний [Електронний ресурс] / Масааки Имаи. - Режим доступу: <http://www.management.com.ua/qm/qm086.html>.

4. Баранская И. Кайдзен: 5 принципов, обеспечившие успех японской модели управления [Електронний ресурс] / И. Баранская. - Режим доступу: <http://lifehacker.ru/2013/01/27/kaizen.html>.

5. Исакова Д. Идея на миллион: как заинтересовать команду думать «прибыльно» [Електронний ресурс] / Д. Исакова. - Режим доступу: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1393001-ideya-na-million-kak-zainteresovat-komandu-dumat-pribylno.html>.

Корнута Н.В,

студентка, Буковинський державний фінансово-економічний університет
(м. Чернівці)

Маценко Л.Ф.,

к.е.н., Буковинський державний фінансово-економічний університет
(м. Чернівці)

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

На сьогоднішній день вітчизняна практика аудиту характеризується багатьма проблемами як в організації так і в методиці проведення аудиторської перевірки. Окремими такими проблемами є відсутність методичних рекомендацій організації та проведення аудиторської перевірки як окремих об'єктів бухгалтерського обліку, так і в цілому показників фінансової звітності суб'єкта господарювання. Тому можна виявити під час аудиту чимало порушень, оскільки одне із призначень аудиту – це недопущення викривлень фінансової звітності, негативних явищ в організації обліку в майбутніх звітних періодах діяльності суб'єктів господарювання.

Аудиторська практика свідчить, що найтипівішими видами порушень у бухгалтерському обліку виробничих запасів є такі:

1) у первинних документах з обліку виробничих запасів часто відсутні всі необхідні реквізити;

2) порушуються терміни проведення інвентаризації виробничих запасів суб'єкта господарювання;

3) порушується порядок відшкодування вартості виробничих запасів матеріально-відповідальними особами, результатом чого є недоотримання сум нанесеного збитку;

4) неправильне віднесення деяких об'єктів до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів, а не до складу виробничих запасів суб'єкта господарювання;

5) порушуються норми списання виробничих запасів.

Насамперед, аудит виробничих запасів слід удосконалювати в ракурсі визначення його послідовності та розробки плану аудиторської перевірки господарських операцій з руху та збереження виробничих запасів підприємства.

Послідовність аудиту операцій зі збереження та руху виробничих запасів суб'єктів господарювання як правило є наступною:

- визначення мети і формулювання основних завдань аудиторської перевірки;

- визначення предмета й об'єкта аудиту;

- вибір нормативно - законодавчої бази та її вивчення;

- визначення стратегії та складання плану аудиторської перевірки виробничих запасів

- безпосереднє проведення аудиту операцій з руху виробничих запасів ;

- документування процесу аудиту;

- оцінка результатів проведеної перевірки;

- підготовка та складання аудиторського звіту висновку.

Особливо важливим є етап, на якому науковці не акцентують належної уваги – вивчення нормативно-правової бази, адже придбання та витрачання специфічних виробничих запасів може регламентуватися не тільки загальноприйнятими актами, але й спеціально розробленими нормами або ж рекомендаціями.

З огляду на особливості національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, слід навести наступний перелік джерел інформації, які використовувалися нами та повинні використовуватися при аудиті операцій із виробничими запасами:[1]

1) уніфіковані документи, що служать підставою для відображення в обліку операцій з обліку товарно-виробничих запасів;

2) первинні документи, типові форми яких не затверджені, що є підставою для відображення в обліку операцій з товарно-виробничими запасами;

3) облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку товарно-виробничих запасів;

4) звітні форми, в яких наведені узагальнюючі показники по операціях із запасами.

Усунення проблем організації і методики аудиту багато хто із науковців та практиків покладає на необхідність організації внутрішнього

контролю за операціями з руху товарно-матеріальних цінностей на підприємстві.

Необхідними передумовами дієвого внутрішнього контролю за збереженням матеріальних цінностей є [3]:

- наявність належним чином обладнання складів і комор або спеціально пристосованих майданчиків (для матеріалів відкритого зберігання), проведення належної спеціалізації складів;

- розміщення матеріалів за секціями складів, а всередині їх за окремими групами, сорторозмірами матеріалів таким чином, щоб забезпечити можливість швидкого їх приймання, відпуску та перевірки наявності;

- оснащення місць зберігання матеріалів необхідним ваговим господарством, вимірювальними приладами;

- організація, там де це необхідно і доцільно, ділянок централізованого розкрою матеріалів;

- визначення переліку посадових осіб, яким надано право підписувати документи на отримання та відпуск зі складів матеріалів, а також видавати дозволи на вивезення з підприємства матеріальних цінностей.

Контроль за виробничими запасами необхідно здійснювати керуючись наступними принципами [4]:

- завозити матеріали необхідно лише ті, що використовуються у виробництві;

- розмір запасу кожного виду сировини та матеріалів встановлювати з урахуванням середнього виробничого запасу, який містить поточну потребу, підготовчий та гарантійний записи;

- зберігання виробничих запасів організувати за сучасними ресурсозберігаючими технологіями;

- запаси повинні підлягати повному обліку та маркуванню;

- встановити єдиний принцип відпуску сировини та матеріалів у виробництво за методом середніх цін, FIFO.

Отже, недостовірність інформації, виявленої під час аудиту виробничих запасів можна в подальшому уникнути за допомогою удосконалення процесу управління та посилення внутрішнього контролю за товарно-матеріальними цінностями в цілому та виробничими запасами зокрема.

Література:

1. П(С)БО 9 «Запаси»: затверджено наказом Міністерства Фінансів України від 20.10.1999 №246 – [Електронний ресурс] : / Офіційний сайт

Верховної Ради України. – Режим доступу:
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

2. Приймак О.Ю. Методичні процедури управлінського обліку виробничих запасів в логістиці та управлінні підприємством / О.Ю. Приймак// Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика .-2011.- №574.-С.141-149.

3. Пшенична А. Ж.Аудит: навч. посіб. / А. Ж. Пшенична. – К. : ЦУЛ, 2012. – 320 с. – ISBN 978-966-364-643-5.

4. Шинкарьова Г., Подопригора М. Проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах України/ Г.Шинкарьова, М. Подопригора/ [Електронний ресурс] : – Режим доступу:
http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Economics/7_123882.doc.htm

Назаренко О.В.,
студентка 4 курсу, Національний авіаційний університет (м.Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах нестабільності фінансової та економічної кризи розвиток фінансового сектору України під впливом несприятливих факторів, направлений на оновлення основних виробничих фондів шляхом використання лізингових інструментів. Дане поєднання системи внутрішніх і зовнішніх факторів зумовлюють актуальність досліджень, а саме вдосконалення використання лізингу для розвитку економік українських підприємств та національної економіки в цілому.

Проаналізувавши сучасні наукові дослідження економістів-практиків, де лізинг розглядається як багатоаспектне та багатогранне поняття, здебільшого підкріплене законодавчо у межах країни застосування та міжнародними договорами .Висловленням відомого мислителя Арістотеля, що "... найчастіше багатство полягає у рентабельному використанні власності, а не у володінні нею як такою" дало початок у формуванні сутності лізингу. Дане визначення виражає філософську сторону поняття і не є основоположною економічною категорією.

Посилаючись на визначення європейської федерації національних асоціацій із лізингу обладнання (Євролізинг): «Лізинг – це договір оренди заводу, промислових товарів, обладнання, нерухомості для використання їх у виробничих цілях, тоді як товари купуються орендодавцем, і він зберігає за собою право власності» [1]. Але це

визначення є неповним і не може охоплювати всіх особливостей прояву ефективності використання. Отже лізинг як один із видів фінансово-кредитних операцій є однією з форм послуг оренди необоротних активів (машин і обладнання), одним із способів інвестиційного фінансування і розвитку системи збуту, який передбачає збереження права власності орендодавця. Застосування лізингу передбачає чітке розмежування функції власності та виокремлює права володіння та користування майном [1].

Теоретичні основи вивчення лізингу умовно можна розділити на напрями, які характеризують пріоритетну направленість використання лізингу: інвестиційного, організаційно-правового, економічного. Змістовне наповнення даних напрямів формується шляхом визначення основної мети лізингових відносин. Серед вчених фінансистів лізинг розглядається як особливий вид кредитування підприємницької діяльності. Також у працях вітчизняних науковців існує ототожнення лізингових послуг з довготерміновою. Проаналізувавши економічно-правове забезпечення можна виокремити науковців котрі вважають лізинг одним з способів купівлі-продажу засобів виробництва чи права користування відчуженого майна, або у якості засобу управління за дорученням чужим майном [2].

Значним внеском у формуванні теоретичної сутності визначення «лізингу» було прийняття в Конвенції про міжнародний фінансовий лізинг УНІДРУА (Міжнародний інститут уніфікації приватного права), яка в 1988 р. у Канаді, де було визначено основні аспекти лізингових операцій.

Зазначений факт був основоположним та став одним із основних джерел формування юридичних норм, що регулюють лізингову діяльність підприємств. Лізингова діяльність є, по суті, виокремленим видом інвестиційної діяльності. Постійне вдосконалення податкової системи України призводить до змін розмірів податків, термінів амортизації, обґрунтовує державну соціальну політику, вводячи певні пільги, стимулюючи надходження приватних інвестицій в певні галузі виробництва, що, в свою чергу, призводить до підвищення ефективності інвестиційного процесу та сталому розвитку галузей народного господарства.

Основним об'єктом будь-яких лізингових відносин є фінансова операція, що має кредитні характеристики власник майна (лізингодавець) надає користувачеві майна (лізингоодержувачеві) фінансово-кредитну послугу. Дана операція передбачає купівлю майна у власність за повну вартість на умовах періодичних внесків лізингоодержувача, який на кінець проведення операцій відшкодовує

його вартість. Тому в практичній діяльності підприємств при формуванні та плануванні фінансових витрат лізинг виступає альтернативою банківському кредиту для придбання машин, обладнань та інших активів підприємства [3].

Отже, у сучасній економічній теорії лізинг класифікують як товарний кредит в основні фонди підприємства з метою передачі майна в тимчасове користування. Таким чином, у дослідженні лізинг розглядається інструментом кредитного фінансування, що надається лізингодавцем лізингоодержувачеві у формі майнових цінностей з передачею права користування, або формою інвестування в діяльність підприємства, включаючи залучення банківських позицій. Саме таке позиціонування лізингових операцій забезпечило популяризацію та широке застосування даного фінансового інструменту на практиці сучасних вітчизняних та зарубіжних підприємств.

На світовому фінансовому ринку лізингові операції знайшли своє практичне застосування на підприємствах різних форм власності незалежно від їх правового статусу та форм власності.

Література:

1. Гринькова В. М., Новикова М. М. Державне регулювання економіки: Підручник. - Х.: ВД "ІНЖЕК", 2007 . - 736 с.
2. Онищук Я. В. Розвиток лізингу в Україні // Фінанси України. - 2005. - № 7. - С. 106-113.
3. Брус С. І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні // Фінанси України. - 2008 . - № 11 . - С. 75-85.

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту НАУ Крапко О.М.

**Головченко Т., Нестеренко А., ФМТП, 3 к. 17 гр.,
Київський національний торговельно–економічний університет,
(м. Київ)**

**СПРОЩЕННЯ ТОРГІВЛІ ШЛЯХОМ ГАРМОНІЗАЦІЇ
СТАНДАРТІВ**

На процес інтеграції України у світове співтовариство не останню роль відіграє стан національної системи стандартизації, від якої залежить поява можливостей просування української продукції на світові ринки. При ввезенні товарів в іншу країну товар піддається ретельній перевірці і повинен відповідати технічним регламентам та стандартам, процедурам оцінки відповідності, мати відповідне маркування тощо.

Недаремно система стандартизації і сертифікації є важливим інструментом усунення технічних бар'єрів в торгівлі. Тим паче, що загальна вартість проходження обов'язкових процедур технічного регулювання (стандартизація, сертифікація та відповідні перевірки) підприємствами України оцінюється у понад 127 мільйонів доларів США [1].

Необхідність змін у сфері технічного регулювання в Україні спричинена підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у частині переходу до технічних правил та стандартів ЄС. Політичну частину угоди було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину — 27 червня 2014 року.

Варто зазначити, що чинна система технічного регулювання в останні роки починає «відходити» від застарілих радянських правил. Існуючий режим завдає шкоди економічному потенціалу країни Згідно нового закону України «Про стандартизацію» та Угоди про асоціацію Україна скасовує неактуальні міждержавні стандарти та гармонізує національні стандарти із європейськими. Варто зауважити, що в наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [2] йдеться про те, що з 1 січня 2016 року на території України будуть діяти європейські (євро норми) та міжнародні стандарти, при цьому ГОСТи та ДСТУ ліквідовуються. На жаль, поки ніяких кроків не робиться у напрямку реалізації цього положення.

Лише 5 червня 2014 року Верховною Радою був прийнятий Закон України «Про стандартизацію» [3]. У цьому Законі нарешті прописані європейські принципи. Так, національним органом зі стандартизації є ДП (державне підприємство) *«Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості»* (у Європі – це приватна структура)[4].

Для полегшення торгівлі та мінімізації технічних бар'єрів в Україні діє державна програма «Ліквідація технічних бар'єрів в торгівлі між Україною та Європейським союзом». Нині гармонізовано майже 2 тисячі стандартів, які входять до 4 Директив ЄС. Зазначимо, що сам процес гармонізації національних стандартів до європейських триває в середньому 7-8 місяців (для порівняння – національні стандарти створюються до 3 років). Усього гармонізованих стандартів нараховується

12566 у різних напрямках – починаючи від стандартів на продукти харчування і закінчуючи продукцією важкої промисловості [5]. Для полегшення процесу гармонізації було визначено державну програму та План національної стандартизації[6], де зазначені усі стандарти, які потрібно гармонізувати.

Важливо зазначити, що тривалий процес гармонізації відбувається через недостатнє фінансування, низьку компетентність та активність технічних комітетів, повільне приведення у відповідність законодавчої бази України до європейської.

Поступова гармонізація системи технічного регулювання сприятиме повноцінній інтеграції України у міжнародну торгівлю. Слід розуміти, що перехід до технічних правил і стандартів ЄС не буде раптовим, адже процес адаптації українського законодавства до європейського включає перехідні періоди, а отже ця процедура займе досить часу. Наприклад, протягом двох років Україна повинна підготуватися до застосування європейських норм при виробництві продукції машинобудування чи засобів індивідуального захисту (усього дев'ять видів продукції за два роки), а для систем управління залізницею чи будівельних виробів, приміром, передбачені триваліші терміни — у п'ять років та аж до 2020 року [7].

Іншим важливим інструментом сприяння торгівлі є підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції(АСАА), це означатиме вільний доступ української продукції на ринки держав-членів ЄС, а також Норвегії, Ісландії, Швейцарії та Туреччини, та право маркування товарів європейським знаком. Також АСАА дозволить нівелювати дисбаланс імпорту та експорту на українському ринку лікарських засобів. Угода дозволить Україні отримати доступ до фармацевтичних ринків Європи. Це буде вигідно українським компаніям і полегшить торгівлю фармацевтичною продукцією між ЄС та Україною. Угода АСАА скоротить витрати пацієнтів у Європі, прискорить надходження українських лікарських засобів на ринки Європи і надасть споживачам більш широкий вибір[8]. Окрім цього, угода буде сприяти підвищенню якості лікарських засобів. Ця угода є вигідною як для України, так і для ЄС. Зростанню експорту українських ліків у Євросоюз сприятиме також взаємне визнання з ЄС результатів інспекцій та контролю.

Процес гармонізації системи технічного регулювання відповідно до європейських надасть можливість запобігти негативному впливу на функціонування спільного ринку та забезпечить конкурентоспроможність продукції в умовах глобалізації економіки.

Література

1. Технічне регулювання в Україні: як забезпечити розвиток економіки і захист прав споживачів/ Міжнародна фінансова корпорація, [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/9248ed804b5f7a599d46bd6eac26e1c2/0625+TRSurvey_Final_UKR.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=9248ed804b5f7a599d46bd6eac26e1c2
2. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі №1493 «Про прийняття європейських та міжнародних нормативних документів як національних стандартів України, змін до національних стандартів України та скасування національних стандартів України» від 30 грудня 2014 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://document.ua/pro-priinjattja-evropeiskih-ta-mizhnarodnih-normativnih-doku-doc214499.html>
3. Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII (Редакція станом на 10.02.2016), [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
4. КМУ розпорядження від 14 травня 2015 р. № 452-р Київ «Про внесення змін у додаток 2 до розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 1138» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452-2015-p>
5. Офіційний сайт ДП «УкрНДНЦ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrndnc.org.ua/>
6. Програма робіт з національної стандартизації на 2016 рік, [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrndnc.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1490&Itemid=57
7. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1733/>
8. Офіційний сайт Фармацевтичної Асоціації Дніпропетровської Області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fado.org.ua/?p=1092>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

**Тимцюрак І., ФМТП, 1 к. 8м гр.,
Київський національний торгово-економічний університет,
(м. Київ)**

ЄВРАЗІЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ СОЮЗ: НАСЛІДКИ СТВОРЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасний пострадянський простір являє собою надзвичайно велику за масштабами територію та багатомільйонну кількість населення. Велику роль набувають різні інтеграційні угруповання, за допомогою яких країни-учасниці реалізують потенціал, використовуючи економічні вигоди від спільного співробітництва та відсутність різного роду митних бар'єрів, що безперечно, сприяє розвитку торговельно-економічних відносин. Створення Євразійського економічного союзу (ЄАЕС) та процеси, які проходять на її території суттєво впливають на економічне співробітництво країн даного простору та України. Тому оцінка впливу створення і діяльності ЄАЕС, як регіонального інтеграційного об'єднання пострадянських країн, на внутрішнє і зовнішнє становище України є вкрай актуальним, особливо з урахуванням теперішніх подій.

Євразійський економічний союз - молоде інтеграційне об'єднання, створене з метою допомогти його країнам-учасникам реалізувати свій економічний потенціал і потенціал господарських зв'язків усередині регіону. Безумовно, регіональним лідерам, які вступають у конкуренцію за ринки та ресурси потрібні союзники, що є гарантованими постачальниками ресурсів та ринками збуту. Тому намагання Росії, Білорусії та Казахстану створити на теренах країн Європи та Азії регіональний політичний та економічний союз є логічним для посилення власних конкурентних позицій у глобальному соціально-економічному та політичному просторі. Союз став завершенням попередніх форм інтеграційних об'єднань: Євразійського економічного співтовариства, Митного союзу і Єдиного економічного простору. Головною відмінною рисою ЄАЕС є часткова політична і економічна інтеграція, що знаходить своє відображення у виробленні країнами єдиної торговельної, фінансової, податкової та валютної стратегії, яка забезпечує на території союзу свободу руху товарів, послуг, капіталу і робочої сили [3].

Посилення інтеграційних процесів на пострадянському просторі впливатиме, насамперед, на зовнішньоторговельні зв'язки України із членами об'єднання. Поточний стан українсько-російських відносин свідчить про початок повномасштабної торговельної війни проти України в усіх ключових сферах. Це й блокування як двостороннього торговельно-економічного співробітництва, так і співробітництва України з іншими державами пострадянського простору, застосування обмежувальних заходів щодо української продукції, повне припинення поставок природного газу в Україну, заморожування співпраці у фінансово-кредитній та інвестиційній сферах, спільних проектів у галузі промислової

кооперації та інфраструктури, військово-технічного співробітництва. Для цього російська сторона використовує майже весь наявний політико-економічний ресурс, у тому числі можливості партнерів по МС/ЄЕП та свій вплив на інші пострадянські країни [4].

Створення ЄАЕС, враховуючи широкі торговельно-економічні зв'язки України з країнами-учасницями МС/ЄЕП призводить до наступних негативних наслідків для України:

- розширення повноважень Євразійської економічної комісії, що дозволить Росії отримати контроль над фінансовими секторами країн-учасниць та їх зовнішньоторговельною сферою;
- широке застосування спеціальних захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів щодо українських товарів;
- уніфікація підходів держав у сфері науково-технічної співпраці та захисту прав інтелектуальної власності, що призведе до поступового скорочення міждержавного співробітництва (зокрема в рамках Міжнародної асоціації академій наук) та зменшення попиту на вітчизняні розробки фундаментального характеру з боку країн ЄАЕС;
- подальша уніфікація законодавства у сфері надання транспортних послуг, що призведе до зміни тарифної політики, яка не вигідна для України [1].

Хоча раніше передбачалося, що наявність схожого менталітету та традицій України та країн-членів, що обумовлені історично, буде позитивно впливати на зовнішньоторговельні відносини та забезпечить відсутність перешкод до адаптації діяльності суб'єктів господарювання на євразійському ринку. Однак нині відчутні негативні наслідки діяльності даного інтеграційного об'єднання.

Для подолання негативних наслідків для зовнішньої торгівлі України від поглиблення євразійської інтеграції можна запропонувати:

- диверсифікувати географічну структуру зовнішньої торгівлі, мінімізувавши залежність від ринків євразійського економічного простору;
- оптимізувати та забезпечити збалансованість структури імпорту та експорту у країни ЄАЕС;
- акцентувати зусилля на створенні та просуванні на міжнародних ринках українських високотехнологічних товарів;
- розробити нові механізми, що дозволять захищати інтереси українських експортерів на євразійському ринку;
- вжити заходів щодо збереження вільного режиму торгівлі з країнами-членами Євразійського економічного союзу;

- сформувати пропозиції щодо збереження обсягів торговельного співробітництва з Казахстаном та Білоруссю з урахуванням міжнародних договорів і правил СОТ [2].

Отже, вище сказане дає підстави стверджувати, що ЄАЕС є не стільки економічним, скільки політичним союзом, об'єднуючим фактором якого є Росія. Інтеграційне об'єднання зазнає негативного впливу через глобальні проблеми у відносинах Росії із Заходом та США, які мають перспективу погіршитися ще більше. Подальше поглиблення інтеграції в рамках євразійського об'єднання має безпосередній вплив на Україну, здебільшого негативний. Це обумовлено тим, що Україна є одним із найбільших торговельних партнерів країн-членів — Росії, Білорусії та Казахстану.

Література

1. Борисфен Інтел. Неалежний аналітичний центр. Аналіз стану та перспектив розвитку євразійського економічного об'єднання від 26.08.2014р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/eazs/>

2. Дайнеко А. В. Статистичний аналіз можливих наслідків входження України до євразійського економічного союзу / А.В. Дайнеко // Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана" ; відп. ред. В. К. Галіцин. – Київ : КНЕУ, 2013 – № 89. – С. 179-188.

3. Онищенко В.П. Ризики євразійської інтеграції / В.П. Онищенко // Журнал європейської економіки. - 2013. - Т. 12, № 1. - С. 42-56.

4. Холкина А.А. Преимущества и недостатки вступления стран-участниц в Евразийский экономический союз / А.А. Холкина // Актуальные вопросы экономических наук. – Вип.46.–2015.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Удод Н.М.**

Тузова К.О.,
студент, ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановсько (м. Кривий Ріг)

БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

На сьогодні бюджетний дефіцит є характерним для державних фінансів більшості країн. Бюджетний дефіцит спричиняє кризу у сфері державних фінансів, грошової та податкової систем, посилює інфляційні

процеси, послаблює мотивацію до праці, що призводить до погіршення соціально-економічного стану в суспільстві. Так, в Україні хронічний бюджетний дефіцит, позикові джерела фінансування призвели до нарощення державного боргу і збільшення вартості його обслуговування. Саме тому доречним та актуальним залишається дослідження бюджетного дефіциту та шляхів його подолання.

Проблематика бюджетного дефіциту висвітлена в наукових роботах таких вчених, як: Опарін В., Чугунов І., Федосов В., Львовчкін С., Вахненко Т., Федосов В., Лютий І., Ковальчук С., Форкун І., Базилевич В., Кодацький В., Вагнер А., Шумпетер Й..

Бюджетний дефіцит, як у вітчизняній так у зарубіжній літературі, розглядується як перевищення видатків над доходами. Окремі науковці більш детально характеризують цю фінансову категорію. Наприклад, Федосов, В. Опарін і С. Львовчкін вважають, що бюджетний дефіцит - це перевищення видатків над власними доходами держави, що надійшли на постійній основі [1]. На думку С. Ковальчук та І. Форкун, бюджетний дефіцит - це «перевищення видатків над постійними доходами бюджету, якими є податки і обов'язкові платежі, що згідно з бюджетною класифікацією віднесені до доходів бюджету [2]. На переконання В. Кодацького: «Бюджетний дефіцит - фінансове явище, яке є величиною перевищення витрат над його доходами» [3].

У цілому бюджетний дефіцит в умовах демократичного суспільства за певних умов може бути додатковим стимулом соціально-економічного розвитку, якщо цей дефіцит спонукатиме до пошуку ефективних шляхів раціонального використання бюджетних коштів, посилення бюджетної дисципліни, збільшення доходів бюджету в майбутньому, однак більшість економістів схиляються до думки, що бюджетний дефіцит має негативний вплив на соціально-економічні процеси у суспільстві, підриваючи економічну стабільність в країні.

З метою зниження рівня бюджетного дефіциту та його поступового подолання необхідно вжити наступні заходи:

1. вдосконалити податкову систему, забезпечити оптимальний рівень податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів і створення сприятливих умов для підприємницької діяльності;
2. залучити до інвестиційної сфери особисті заощадження населення;
3. забезпечити фінансову підтримку малого та середнього бізнесу шляхом розробки і виконання цільових програм розвитку малого і середнього підприємництва;
4. посилити відповідальність суб'єктів господарювання та їх керівників, зокрема особисту майнову і кримінальну відповідальність, за дотриманням вимог законодавства, своєчасність

- і повноту розрахунків з бюджетом та державними позабюджетними фондами;
5. скоротити видаткову частину бюджету: зменшити витрати на фінансування управлінських структур, створити жорсткий контроль за виплатою державних коштів;
  6. перейти від бюджетного фінансування до системи надання субсидій, субвенцій, інвестиційних позик суб'єктам господарювання;
  7. запровадити науково обгрунтовану систему прогнозування значень показників, що беруться за основу формування доходів і видатків бюджету, використовувати при бюджетному плануванні нормативи бюджетної забезпеченості;
  8. удосконалити нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу [4].

У разі прийняття рішення стосовно затвердження бюджету з дефіцитом можливо використання таких рекомендацій з метою його управління: проведення ефективної політики з обслуговування державного боргу країни; дефіцит державного бюджету підтримувати на рівні, не вищому за рівень інвестицій в основний капітал за рахунок коштів державного бюджету; формувати прогнозні показники дохідної та видаткової частини бюджету усіх рівнів на основі реальних даних; залучені кошти повинні використовуватися переважно для цільових державних програм, спрямованих на економічний розвиток [4].

Ще одним дієвим методом боротьби з бюджетним дефіцитом є застосування спеціальних фіскальних правил, які використовуються у більшості країн світу. У різних країнах фіскальні правила мають свої особливості, тому ці правила об'єднують у певні групи.

1. Правила збалансованого бюджету, серед яких центральне місце займає "золоте правило" державних фінансів, що передбачає збалансованість поточних бюджетних доходів і видатків (застосовується у Німеччині, Японії, щодо місцевих бюджетів у США), циклічний бюджетний баланс (Нідерланди, Швейцарія), встановлення граничних розмірів частки бюджетного дефіциту у ВВП (країни Європейського Співтовариства).
2. Правила запозичень, щодо обмежень або заборони використання окремих джерел державних запозичень. Серед цих правил можна виділити: заборону внутрішніх державних запозичень (використовується у країнах з недостатньо розвинутими фінансовими ринками, наприклад в Індонезії), заборону державних запозичень у центрального банку (країни ЄС, США, Японія, Канада, Аргентина, Угорщина) або обмеження їхнього розміру у відсотках до минулорічних доходів чи видатків уряду (Бразилія, Єгипет,

Марокко).

3. Боргові та резервні правила, які полягають у встановленні лімітів щодо акумулювання валового (або чистого) державного боргу у відсотках до ВВП (країни ЄС), а також пов'язані з формуванням спеціальних резервних фондів для запобігання фінансової кризи у несприятливі періоди, коли виникає необхідність підтримувати соціальні виплати на фоні зменшення доходів [5].

Таким чином, бюджетний дефіцит - економічний стан державних фінансів, який характеризується перевищенням видатків над постійними доходами. Він має неоднозначний вплив на національну економіку, тому треба враховувати економічні особливості країни, її політичну стабільність та потенціал, економічний стан у світі. Щодо методів боротьби з бюджетним дефіцитом, то кожна країна повинна обирати сама ці методи в залежності від рівня економіки і зовнішньо-економічних зв'язків, ефективності податкової системи, розвиненості фінансових ринків та міжбюджетних відносин, обґрунтованості та відповідності законодавчої бази.

Література

1. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями /В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін / за наук. ред. В. Федосова. - К.: Київ. нац. економ. ун-т, 2002. – 387 с.
2. Єфименко Т.І. Економічне зростання – основа підвищення добробуту громадян / Т.І. Єфименко // Фінанси України. - 2011. - № 8. - С. 3-12.
3. Кодацький В. П. Зниження бюджетного дефіциту в умовах ринку: общественно–полит. л–ра/ В. П. Кодацький // Економіка. Фінанси. Право. - 2005. - №6. - С. 16-18.
4. Огонь У. Домінанти фінансової стабільності в розвитку зобов'язань держави // Фінанси України. №5. -2008. - С. 32- 41с.
5. Дем'янишин, В. Г. Бюджет. Бюджетна система [Текст] / В. Г. Дем'янишин // Фінанси : підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко, В. Г. Дем'янишин ; за ред. С. І. Юрія., В. М. Федосова. - К. : Знання, 2012. - С. 153-210.
- 6.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи ДонНУЕТ Слободянюк Н.О.

Удод Н., ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЕКСПАНСІЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ КОМПАНІЙ НА УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК

Міжнародна експансія – актуальна проблема будь-якого глобальноорієнтованого бізнесу. Прагнення до географічного розширення ринків збуту та сфер впливу вже давно є характерною ознакою діяльності транснаціональних компаній. Аргументом прояву політики експансії потужними торговельними корпораціями, в першу чергу з розвинених країн світу, виступає ряд передумов, що існують на ринках інших країн, зокрема це більш сприятливі можливості зростання завдяки значній місткості ринку, чисельності населення, наявності незадоволеного попиту та достатньо однорідному його характеру; активізація процесу урбанізації; більш низький, порівняно з внутрішнім ринком, рівень конкуренції; забезпечення податкових або інвестиційних пільг; переваги для іноземних компаній внаслідок прояву державної політики повної або часткової лібералізації та порівняно незначні бар'єри входження.

При цьому, конкурентними перевагами таких компаній, як правило, виступають наступні можливості: можливість використовувати добре розвинену, налагоджену логістичну систему та систему розподілу; знання ІТ-систем та управління ланцюгами поставок; доступу до ресурсів; перенесення досвіду; використання унікальності наявних в номенклатурному портфелі торгових марок та кращого задоволення специфічних потреб споживачів. Однак, вийти на зарубіжний ринок та домогтися успіху на ньому не завжди просто, що змушує компанії урізноманітнювати набір стратегій та баз знань.

Починаючи ще з 2000-х років найбільші торговельні компанії світу активізували свою діяльність в Україні, що суттєво позначилось на структурі роздрібного ринку. Їх діяльність сприяла збільшенню частки організованої торгівлі, появі нових торговельних форматів, сучасного рівня торговельних площ, обміну досвідом та забезпеченню населення необхідним об'ємом товарів іноземного виробництва, що раніше були досить важкодоступними. Діяльність транснаціональних торговельних компаній також позначилась на активізації роботи вітчизняних товаровиробників, постачальників, посередницьких структур.

Однак кризові явища в економіці України та турбулентність середовища, в якому доводиться здійснювати свою діяльність торговельним компаніям прямо вплинули на обсяги їх реалізації, отримані

прибутки та інше. Нині більшість торговельних компаній, що працюють на українському ринку знаходяться в скрутному фінансовому стані та говорять про падіння продажів в 2015 р. на 30-40%. Вони змушені оптимізувати власні торговельні мережі: малоприбуткові торговельні точки закривають, а формат магазинів переглядають в сторону зменшення орендних площ. Конкурентоспроможність за таких умов втримують ті компанії, що мають змогу максимально адаптувати стратегію розвитку бізнесу до вимог ринку і це, як правило, зарубіжні мережі. Виходячи на український ринок та в подальшому працюючи на ньому, вони в першу чергу зіштовхуються з такими специфічними особливостями вітчизняного ринку як: високий ступінь бюрократизації; низький рівень консолідації галузі; недостатній рівень розвиненості торговельної інфраструктури; низька купівельна спроможність населення; відсутність культури споживання окремих видів товарів чи послуг. Використання зазначених особливостей функціонування споживчого ринку України на власну користь можливе за рахунок: ефективного використання торговельних площ та одночасного їх перетворення на «емоційний простір»; наявності декількох форматів магазинів, що дозволяє масштабувати бізнес та диверсифікувати ризики; модифікації логістичних систем з метою мінімізації складських приміщень в магазинах та переходу до оренди чи будівництва власних логістичних центрів; розробки мультиканальних моделей торговельної діяльності; постійного інвестування в бренд; впровадження програм лояльності; тісній взаємодії з вітчизняними постачальниками, виробниками, контролюючими органами.

Та не зважаючи на складну політико-економічну ситуацію: анексія Криму, воєнний конфлікт на сході країни, падіння ВВП, загроза дефолту, погіршення споживчих настроїв та інше, український ринок залишається досить привабливим для транснаціональних торговельних компаній. Україна є другим за величиною споживчим ринком у Центральній та Східній Європі після Росії, який за оцінкою Державної служби статистики України, станом на 1 березня 2016 р. становить 42,7 млн. чоловік. До того ж за 2005-2014 роки сектор роздрібної торгівлі продемонстрував середньорічний темп зростання на рівні 21% і продовжує зростати, хоча й з меншими темпами, втримуючи інтерес інвесторів та відкриваючи нові можливості для зарубіжних компаній.

Чинченко А., ФМТП, 4 к. 19 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

УПРАВЛІНСЬКІ ПРИНЦИПИ Ф.ТЕЙЛОРА

У СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Наука управління як безперервний і цілеспрямований процес впливу на керований об'єкт для забезпечення його функціонування та ефективного розвитку [2], у сьогоденні умовах переживає етап інтенсивного оновлення, зважаючи на глобалізаційні процеси та водночас погіршення соціально-економічних умов, започаткованих реформ у всіх напрямках управління, критика авторитарних методів управління, пошук національної моделі управління. Головне завдання переважної більшості країн – трансформувати свою економіку до постійних змін. Підприємства знаходяться у постійному пошуку нових методів виживання, унікальності та конкурентоспроможності, повертаються до підходів традиційного менеджменту у сучасній інтерпретації.

Вважаємо, що Менеджмент будь якої організації базується на основних принципах наукового управління за Ф.Тейлором, «батька» наукового менеджменту. Наукове управління за Тейлором (який починав кар'єру із начальника механічних майстерень) зосереджувалось на самому нижньому рівні організації. Він сформулював чітку наукову систему знань, в основу яких поклав чотири закони управління (відомі нам як наукові принципи):

1. Створення наукового фундаменту, що заміняє собою старі та неефективні на практиці методи роботи. У цьому контексті, погоджуємось із думкою, що модернізація економіки повинна бути стратегічною та мати наздоганяючий характер [2].

2. Відбір робітників і менеджерів на основі наукових критеріїв, їх тренування і навчання. Сьогодні, кадри – це основний ресурс будь якої організації, у який вкладають кошти для їх навчання (тренінги), перекваліфікації тощо. Погоджуємось із основною думкою багатьох вчених [1], [2], [4] у галузі менеджменту, що кадри – це основа та причина ефективності організації.

3. Співпраця адміністрації з робітниками щодо практичного впровадження наукової організації праці та управління. Сьогодні можемо спостерігати активне впровадження у бізнес принципів та схем наукової організації праці (гаджети, скап-конференції тощо).

4. Рівномірний і справедливий розподіл обов'язків (відповідальності) між робітниками і менеджерами.

Впродовж останніх років було безліч дискусій щодо питання чи тейлоризм 19-го століття можна віднайти в сучасних організаціях. Переконані, що так [3]. Так, політика управління ресторану Макдональдс повністю узгоджена з первиною метою тейлоризму, яка передбачала максимальну потужність (ефективність) на місці обмеженого ресурсу. В

Макдональдсі існує практика найму на одне робоче місце людини, яка виконує 2 функції, (принцип відбору працівників з відповідними здібностями для виконання конкретного завдання) з метою заміни (допомоги) в обідню перерву чи годину «пік».

Також, кожен працівник відповідає за окремі операції по створенню гамбургерів, що є відображенням принципу поділу праці. Незалежно від того, в якій країні ви перебуваєте в кожному ресторані Макдональдс використані однакові методи управління, що сприяють швидкому обслуговуванню, чистоті, добрим відносинам між персоналом та керівництвом. Ця здатність ефективного керівництва надає Макдональдс "солідну репутацію за відмінну продуктивність в індустрії швидкого харчування" [5].

Макдональдс має власну методику навчання персоналу, яка називається «Hamburger U». Ресторан має чіткі інструкції по експлуатації франчайзі в повсякденній роботі, а також має свою чітку систему підготовки та навчання, що відповідає іншому принципу, зазначеному вище, - співпраця адміністрації та робітника.

Тейлор вважав, що менеджери повинні надавати працівникам спеціальні стимули, щоб отримати від них найкращі результати праці [5]. Цей метод спеціальної системи мотивації також впроваджує Макдональдс. В компанії розроблений Цільовий план стимулювання (Target Incentive Plan (TIP)), який ставить у залежність ефективну роботу співробітників та менеджерів, нагороду президента (Excellence Award) і довгострокові стимули.

Таким чином, можна сміливо стверджувати, що Макдональдс – це організація, яка успішно використовує концепцію наукового управління на сучасний лад, підтверджуючи, що , принципи Тейлора успішно функціонують в глобальному середовищі бізнесу.

Література

1. Макаренко М.А. Влияние организационной культуры на эффективность производства // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент», Санкт-Петербург. - №1, 2014.
2. Онищенко В.П. Основні концептуальні положення сучасного міжнародного менеджменту // Економіка України - №11, 2008. - с. 4-15
3. Фофанова Г.А. Роль организационной культуры в формировании имиджа компании [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/38571/1/53-58.pdf>. – 2010.

4. У.Л. Сторожилова, Д.Г.Йолкін Розвиток сучасного менеджменту в Україні // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. - № 4 (24). - 2013, с.44-54
5. Scientific Management of McDonalds [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ivythesis.typepad.com/term_paper_topics/2010/07/

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі,
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

Шелудько Г. І.
Студентка 4 курс 5 група ФМТП
Київського національного торговельного університету
м. Київ, Україна

ГАЛУЗЕВІ ПРИНЦИПИ – ЯК ОСНОВОПОЛОЖНІ ЗАСАДИ ТА ІДЕЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Принципи права постійно привертають на себе увагу вчених, які займаються проблемами теорії права. Проблема принципів будь-якої галузі права, завжди посідала одне з найголовніших місць, так як принципи є фундаментом будь-якої соціальної системи, в тому числі правової.

Проведення досліджень щодо розвитку та видозміни галузевих принципів також не викликає сумніву з огляду на сучасні тенденції до зближення правових систем різних держав, і відтак, появою потреби у віднайдені схожих елементів, які дозволять поєднати різні, за своїм правовим наповненням та закладеними у правове регулювання, підходи. У якості такого інтегруючого елемента у різних системах права як раз і можуть виступити ті принципи, які закладаються у їх основу. І хоча подекуди вони є прописаними на рівні законів, в інших правових системах вони є елементом правосвідомості і відображаються у рішеннях суб'єктів дискреційних повноважень, все ж для досягнення мети їхнього виокремлення як елемента правового регулювання, вони мають розвиватися і головне застосовуватися при захисті прав та інтересів суб'єктів конкретних правовідносин.

Принципи здійснення фінансової діяльності держави поділяються на загально-правові, галузеві, міжгалузеві та принципи окремих правових інститутів галузі права [6].

Галузеві - своєрідна система координат, у рамках якої розвивається певна галузь права, і одночасно вектор, що визначає напрямок розвитку цієї галузі.

Властиві конкретній галузі права (принцип рівності сторін у майнових відносинах - у цивільному праві; рівності держав, поважання державного суверенітету, невтручання у внутрішні справи держави - у міжнародному публічному праві) [12, с. 91; 13, с. 98].

До галузевих принципів фінансової діяльності належать:

1) публічний характер фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на поточний рік» приймається шляхом відкритого парламентського обговорення і голосування та публікується у засобах масової інформації. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банки зобов'язані публікувати в ЗМІ щоквартально звіти про свою діяльність, капітал тощо [2; 3];

2) принцип прозорості полягає у тому, що інформація, яка стосується публічних доходів і видатків, має доводитися до відома громадськості у повному та розгорнутому обсязі. Виняток становлять таємні видатки, інформація про які відкрита лише частково, а також інформація, яка становить державну чи іншу охоронювану законом таємницю. Нерозголошення такої таємниці впливає на стан дотримання фінансової безпеки в державі. Досить часто ці принципи плутають чи ототожнюють. Так, з'ясовано, що у ст. 16 «Звіт для Парламенту та громадськості» і ст. 17 «Підготовка звітів» Лімської декларації (прозорість діяльності, а не про принцип гласності);

3) принцип розподілу функцій між представницькими органами та органами виконавчої влади у сфері фінансової діяльності. Згідно з Конституцією України Державний бюджет України приймається виключно у формі закону Верховною Радою України. Кабінет Міністрів України є центральним органом виконавчої влади і організовує складання проекту закону «Про Державний бюджет», виконання прийнятого основного фінансового плану держави та готує звітність про його виконання [8, с. 17]. Так, до повноважень представницьких органів віднесено затвердження бюджетів (п. 4 ст. 85; п. 4 ст. 138, ст.143), встановлення податків і зборів (п. 1 ч. 2 ст. 92; ст. 143). Виконавчі ж органи розробляють проекти бюджетів, забезпечують їх виконання (п. 6 ст. 116; п.п. 4, 5 ст. 119; п. 4 ст. 138; ст. 143) та забезпечують проведення єдиної фінансової і податкової політики (п. 3 ст. 116; п. 4 ст. 138) [11, с. 23];

4) принцип пріоритету представницьких органів держави та місцевого самоврядування перед виконавчими органами. Цей принцип і попередній взаємопов'язані та доповнюють один одного;

5) у науці фінансового права принцип пріоритету публічних видатків над доходами пов'язують із метою публічної фінансової діяльності. Даний

принцип також яскраво проявляється у банківській та податковій діяльності. Так, у податковій діяльності зазначений принцип має проявлятися у тому, що податкові органи не повинні зловживати своїми правами – не «тиснути» на платників податків із метою виконання власних планів податкової політики щодо акумулювання податкових надходжень. Неприпустимим є примушування до сплати податків наперед, якщо це не передбачено законодавством;

б) принцип пріоритету публічних інтересів над приватними означає, що у регулюванні фінансових відносин необхідно виходить передусім з наявності публічного інтересу. При цьому приватні інтереси окремих фізичних та юридичних осіб для держави практично не мають значення, оскільки неможливо забезпечити реалізацію інтересів кожного індивіда в межах фінансового публічно-правового регулювання. Натомість держава опікується категоріями громадян (малозабезпечені, неповні сім'ї, інваліди);

7) принцип повної самостійності у встановлених чинним законодавством держави межах фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Гарантується Конституцією України (розділ IX) і конкретизується в інших нормативно-правових актах, відповідно до яких територіальні громади, органи та посадові особи місцевого самоврядування самостійно реалізують надані їм повноваження. Органи виконавчої влади, їх посадові особи не мають права втручатися в законну діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування, а також вирішувати питання, віднесені Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законами до повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, крім випадків виконання делегованих їм радами повноважень та в інших випадках, передбачених Законом. Державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування може здійснюватися лише на підставі повноважень, що передбачені Конституцією та законами України, і не повинен призводити до втручання органів державної влади чи їх посадових осіб у здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм повноважень [1; 4; 11, с. 25];

8) принцип плановості передбачає здійснення фінансової діяльності у чітко упорядкованій, послідовній, збалансованій формі при детальному закріпленні процедур, порядку руху цих коштів [5, с. 19]. У публічній фінансовій діяльності принцип плановості означає, що кожен етап, стадія цієї діяльності не просто чітко регламентується законодавством, а ще й здійснюється на основі певних планових актів, таких як державний бюджет, місцеві бюджети, бюджети державних цільових фондів, кошториси тощо; і документів: бізнес-плани, баланси та інші. Даний

принцип знаходить свій прояв перш за все у бюджетній діяльності органів публічної влади. У фінансовій діяльності найбільш поширеними є бюджетне та податкове планування, які є видами фінансового планування. Отже, формування, розподіл та використання коштів публічних фондів відбувається відповідно до прийнятих планів.

9) принцип обліку та контролю. Цей принцип передбачає наявність відповідного масиву нормативних актів, що встановлюють єдину методику бухгалтерського обліку, а також здійснення спеціально уповноваженими на це державними органами контролю за утворенням, розподілом та використанням фінансових ресурсів. За загальним правилом фінансовому контролю підлягають процес використання державних коштів, своєчасність та повнота мобілізації державних ресурсів, законність доходів та видатків різних елементів фінансової системи, дотримання правил обліку та звітності [7, с. 17];

10) принцип єдності фінансової політики та грошової системи означає, що фінансові правовідносини повинні відбуватися не ізольовано, а у тісному взаємозв'язку між собою. Беззаперечним є зв'язок бюджетного права та податкового права, адже основним джерелом доходів бюджетів, що входять до бюджетної системи держави, є податки, включені до податкової системи. Банківська система, її стабільність прямо залежить від стабільності грошової системи держави.

11) принцип міжгалузевого характеру фінансової діяльності. Полягає у тому, що фінансова діяльність держави має міжгалузевий характер через розподіл фінансових ресурсів у всіх галузях і сферах державного управління;

12) принцип «здорових фінансів» – регулювання економіки має здійснюватись через запровадження виваженої грошової політики. Уряд повинен контролювати приріст грошей в обігу [10, с. 19];

13) принцип соціальної спрямованості фінансової діяльності. Відповідно до ст. 1 Конституції України, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Це положення Конституції України повинно враховуватися при формуванні і виконанні бюджетів всіх рівнів, у фінансово-правових нормах, що регулюють ці процеси, у фінансовій діяльності держави [1];

14) в умовах політичних та економічних негараздів, що спостерігаються, зокрема в Україні, особливе місце має принцип фінансової безпеки держави.

У контексті розгляду цього принципу критично оцінюються положення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня

2012 р. № 569-р. Попри свою масштабність, даний документ містить положення, що нагадують витяги з наукових статей, де викладаються відповідні проблеми без вказівки та розкриття механізмів їх подолання. Очевидність існування проблем не заперечується, але водночас не пропонуються конкретні шляхи їх вирішення.

На нашу думку, у нашу систему законодавства було б варто додати «принцип строковості та вчасності». Даний принцип мав би своє відображення у першу чергу при складанні проекту Закону України «Про Державний бюджет України на ____ рік». Можливо б за існування такого принципу бюджетний процес в нашій країні відповідав би вимогам законодавства та економіка нашої держави була б на багато стабільнішою.

З вище зазначеного, слід зауважити, що система галузевих принципів фінансової діяльності є досить широкою та багатогранною, проте законодавче закріплення ще не є її правовим втіленням у повсякденне життя. Безпосередньо галузеві принципи є базовими для визначення кола суб'єктів, що беруть участь у таких відносинах, та об'єктів правового регулювання цих відносин. Зокрема, як визначав П. С. Пацурківський, принципи фінансової діяльності держави гарантують безперервність та послідовність нормотворчого процесу, забезпечують взаємозв'язок фінансового законодавства та фінансової політики, виступають своєрідним камертоном усієї подальшої нормотворчості у цій сфері суспільних відносин [9, с. 17]. Важливим на нашу думку було б закріплення нового, запропонованого нами принципу «строковості та вчасності», який суттєво б вплинув на стабільність економіки нашої держави в цілому у Бюджетному кодексі України.

Література

- 1) Конституція України від 28.06.96 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верх. Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
- 2) Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України від 25.12.2015 р. № 928-VIII // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/928-19>
- 3) Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
- 4) Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.97 р. № 280/97-ВР // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-80>
- 5) Кучерявенко М. П. Навчальний посібник: Фінансове право / за ред. проф. М. П. Кучерявенка.- Харків: «Право», 2013р. - 400 с.

- 6) Мацелик М. О. Фінансове право: [Текст] : навчальний посібник / М. О. Мацелик, Т. О. Мацелик, В. А. Пригоцький. - Київ: Знання, 2011. - 815 с.
- 7) Нагребельний В. П. Навчальний посібник: Фінансове право / За заг. ред. члена-кореспондента АПрН України В. П. Нагребельного. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. - 320 с.
- 8) Орлюк О. П. Фінансове право: Навч. посібник. - Київ: Юрін-ком Інтер, 2003. - 527 с.
- 9) Пацурківський П. С. Правові засади фінансової діяльності держави проблеми методології. Монографія. – Чернівці: Рута, 1997 р.
- 10) Пятіна В. А., Браїло Г. В., Лебедева І. А. Методичні вказівки до семінарських занять з курсу “Фінансове право” для студентів IV-V курсів усіх форм навчання всіх спеціальностей / Укладачі В. А. Пятіна, Г. В. Браїло, І. А. Лебедева. – Одеса: ОДЕУ, ротاپринт, 2005. – 50 с.
- 11) Роль В. Ф. Фінансове право [Текст] : навч. посібник / В. Ф. Роль, В. В. Сергієнко, С. М. Попова. - Київ: Центр учбової літератури, 2011. - 392 с.
- 12) Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Глави 1-17. Підручник / Пер. з рос. - Харків: Консум, 2001. – 656 с.
- 13) Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підруч. / Скакун О. Ф. — Харків: Еспада, 2006. — 776 с.

Шпак О. О.,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування
України (м.Київ)

РОЗВИТОК СВИНАРСТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ КИЇВЩИНИ

Внаслідок надміру складної ситуації, що склалася в останні роки у сільському господарстві країни і зумовлена великою сукупністю причин і обставин, незалежних у своїй основі від сільськогосподарських підприємств, більшості з них не вдалось вийти на очікуваний від аграрних реформувань рівень соціально-економічного розвитку. Аналіз постреформених перетворень в аграрному секторі Київщини засвідчує, що у кращому становищі знаходиться істотно менша частина підприємств, створених з чітким або близько до цього дотриманням офіційно визначених нормативно-правових вимог до проведення аграрних перетворень: збереження земельно-майнової цілісності підприємств або

недопущення її надмірного подрібнення. Найкращих соціально-економічних результатів досягають підприємства, які, крім того, зуміли організувати високий рівень менеджменту, дбають про підтримання і збагачення соціального розвитку, здійснюють всебічний моніторинг функціонування підприємства і детальний аналіз його результатів, дотримуються орієнтації на чітко сформовану стратегію розвитку.

Нами досліджено, що на переважній більшості свинарських ферм і комплексів сільськогосподарських підприємств Київщини, наявне технологічне обладнання відпрацювало уже декілька амортизаційних строків і в основному є малоприслужним для виконання своїх функцій, а за своїми техніко-технологічними і техніко-економічними характеристиками не відповідає сучасним вимогам. Подальша інтенсифікація свинарства, підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі в регіонах і на місцях потребують технічного й технологічного переоснащення виробництва, створення економічних і організаційних умов для забезпечення необхідного відтворювального процесу.

Актуальними завданнями в наш час є пошук найменш затратних шляхів для відродження великотоварного спеціалізованого виробництва свинини в сучасних агроформуваннях та можливості збереження і використання у виробничому процесі існуючих потужностей ферм, які вже тривалий час не експлуатуються і зазнають дії руйнівних процесів. Одним із напрямів розв'язання цієї проблеми, зміцнення матеріально-технічної бази галузі, переведення її роботи на індустріальну основу є реконструкція і перепрофілювання під свинарники-відгодівельники тваринницьких приміщень різного виробничого спрямування (свинарники, телятники, корівники) з впровадженням на них комплексної механізації основних виробничих процесів і використанням ресурсозберігаючої технології, яка базується на великогруповому утриманні свиней на підлозі з періодично змінюваною солом'яною підстилкою, годівлі свиней сухими комбікормами з вільним доступом до годівниць, природній вентиляції приміщень та прибиранні гною за допомогою бульдозера.

Київська область є одним із великих сільськогосподарських регіонів України. Як і по всій країні в аграрному секторі економіки Київської області згідно з грудневим Указом Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" (1999 р.) утворилися нові господарські формування, ретроспектива перебудови яких та оцінка сучасного стану їх економічного розвитку заслуговує на увагу.

Сільськогосподарські підприємства Київської області не лише зберігають за собою провідне місце у виробництві продукції, а й

проявляють тенденції до збільшення її частки у загальнообласному виробництві. Одночасно з цим зростає їх роль як системоутворюючих осередків розвитку сільських територій, у тому числі в частині їх соціального відродження. Визначальною передумовою досягнення цієї мети стала організація сільськогосподарських підприємств на засадах комплексності і системності, шляхом відродження всіх характерних для Київщини галузей.

Основними виробниками продукції свинарства в області серед сільськогосподарських підприємств є господарські товариства (табл.1), які у 2014 р. виробили майже 90% приросту живої маси свиней.

Таблиця 1

Основні показники розвитку свинарства в господарствах Київської області за 2014 рр.*

Організаційно-правова форма господарювання	Кількість реалізованої свинини у живій вазі, т	Виручка від реалізації, млн.грн	Повна собівартість 1 ц, грн	Ціна реалізації 1 ц, грн	Рівень рентабельності, %
Господарські товариства	43875	834,8	2496,3	1902,7	-23,8
Приватні підприємства (включаючи фермерські господарства)	3828	69,3	1872,6	1811,0	-3,3
Виробничі кооперативи	301	4,8	2518,4	1606,2	-36,2
Державні .-г. підприємства	336	5,8	2037,9	1727,1	-15,3
Всього (в середньому)	49346	933,5	2431,5	1891,7	-22,2

*Розрахунки за даними Держстату України і головного управління статистики у Київській області за відповідні роки (без дотацій держави).

Що ж до ефективності продукції цієї галузі, то кращі показники мають приватні підприємства. Так, собівартість 1 ц приросту живої маси свиней у них на 23,0% нижче, ніж у середньому по сільгосп підприємствах регіону.

Свинарство традиційно було чи не однією із провідних галузей Київщини у 90-х роках ХХ століття, для розвитку якої тут були і є сприятливі умови. Частка свинини у балансі м'яса області протягом 1990-2010 рр. не опускалася нижче 40%. Рівень рентабельності 1 ц приросту живої маси свиней у 1990 році становила 24,4%.

Нині поголів'я свиней зосереджено практично у чотирьох районах Згурівському (22,5%), Броварському (14,2%), Кагарлицькому (10,6%), Рокитнянському (8,3%) районах Київської області.

За останні роки свинарство, як галузь тваринництва, поступово але відроджується (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка основних показників розвитку галузі свинарства у сільськогосподарських підприємствах Київської області, 2000-2014 рр.*

Показник	В середньому за рік				2014 р. у % до 2000 р.
	2000	2005	2010	2014	
Поголів'я свиней, тис. голів**	178,9	267,4	339,9	388,0	216,0
Виробництво приросту живої маси, тис. т	5,7	17,0	29,0	36,2	635,1
Реалізація приросту, тис. т	7,6	22,6	38,7	48,3	635,5
Середня вага свиней переданих на переробні підприємства, кг	92	106	111	113	122,8
Середньодобовий приріст свиней на вирощуванні і відгодівлі, г	124	300	418	502	404,8
Одержано поросят на 100 основних свиноматок, голів	770	1370	1556	2266	у 2,9 р.

*Розрахунки автора на підставі даних Держкомстату України і Київського облстатуправління за відповідні роки. **На кінець року. В розрахунку дотації держави не враховані.***Без фермерських господарств.

Важливий вплив на інтенсифікацію свинарства, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках має адекватний аграрній політиці держави економічний механізм реалізації основних її положень, призначенням якого є спрямування дії ринкових законів у необхідному для досягнення стратегічних цілей країни і економічних планів підприємств напрямі за допомогою використання економічних важелів, стимулів і заходів впливу на економічні інтереси товаровиробників, стимулювання розвитку аграрної сфери на інноваційно-інвестиційній основі, що потребує створення державою сприятливого економічного середовища і постійного удосконалення нею цінової, податкової, бюджетної, фінансово-кредитної, інвестиційної та амортизаційної політики, регулювання ринку

страхування сільськогосподарських ризиків, митно-тарифного регулювання тощо.

**Науковий керівник, д. е. н., професор кафедри економіки підприємства імені професора І. Н. Романенка НУБіП України
Збарський В. К.**

Шклярська В., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ВІТЧИЗНЯНІ ВИРОБНИКИ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ: ВИХІД НА ЗАРУБІЖНИЙ РИНОК

Кондитерська галузь є однією із найрозвинутіших галузей у харчовій промисловості України, асортимент продукції якої охоплює практично всі групи кондитерських виробів. Цьому значно сприяє забезпеченість кондитерських підприємств власними сировинними ресурсами – борошном, цукром, молоком, тощо, а також досить високий попит на вироблену продукцію.

Однією з істотних особливостей господарської діяльності підприємств кондитерської галузі нині є те, що в галузі відчувається постійне посилення конкуренції. Внаслідок того, що ринок кондитерських виробів перебуває у постійному розвитку, підприємства мають вирішувати питання оцінки стратегії своєї поведінки не лише у перспективі, але й сьогодні, а також визначати ступінь стійкості як на вітчизняних, так і на зарубіжних ринках.

Кондитерський ринок - один з найпривабливіших і таких, що швидко розвивається в Україні разом з м'ясомолочною, хлібопекарською та іншими галузями харчової промисловості. Кондитерські вироби є традиційно популярними в Україні. При рівні споживання 7,4 кг на душу населення на рік, Україна є 8-ою у світі за споживанням кондитерських виробів на душу населення [1, с. 12].

Загальний обсяг виробництва кондитерських виробів складає приблизно 3% ВВП країни. На фоні кризової ситуації в Україні, 2013 - 2015 рр. для кондитерської галузі стали вкрай важкими.

Найбільший спад показав сегмент цукристих кондитерських виробів у 2013 р. – на 10,8% порівняно з 2012 р. і склав 196,8 тис. т. Виробництво шоколадної продукції в 2013 р. знизилося на 5% порівняно з 2012 р. і у натуральному виразі склало 327,6 тис. т. Дещо менший спад показало виробництво у сегменті борошняних кондитерських виробів – на 0,1% і досягло 384,4 тис. т у 2013 р. Починаючи з першої половини 2014 р., спад у виробництві по трьом даним сегментам почав неспинно збільшуватися [2].

Станом на початок 2015 р. близько 50% солодкого сегменту в натуральному вираженні припадало на трьох українських виробників - корпорацію «Рошен» з часткою ринку 24,7%, компанію «Конті» з часткою ринку 12,9% і «АВК» з часткою ринку 11,9%. Інші виробники значно відстають від лідерів: на четвертій і п'ятій позиціях знаходяться «Бісквіт - Шоколад» і «Житомирські ласощі», що займають 4,9% і 3,9% ринку відповідно. Досить серйозні позиції у сегменті шоколадних виробів також належать корпораціям «Крафт Фудз», ПАТ «Львівська кондитерська фірма «Світоч» та ПАТ «Полтавакондитер» [3].

Українська кондитерська промисловість вже довела свою конкурентоздатність на внутрішньому та зовнішньому ринках: продукція цієї галузі відповідає європейським показникам якості. Структура імпорту та експорту кондитерської продукції за країнами є незмінною останні 10 років, що є гарною тенденцією. Українська продукція експортується в 58 країн світу, розташованих на 5 континентах. Більша частина експорту припадає на країни-члени СНД. На ринки країн Азії поставляється до 10% українського експорту, на ринки країн ЄС – 5,9%, Північної та Південної Америки – 0,45%, Африки – 0,03%, Австралії й Океанії – 0,02%.

Ринок Європейського Союзу має найбільший потенціал до збільшення поставок українських кондитерських виробів, оскільки його обсяг у чотири рази перевищує обсяг відповідного ринку Російської Федерації. Однак українському експорту перешкоджають високі ставки ввізного мита, які діють у країнах ЄС.

Яскравим прикладом успішного просування кондитерських виробів на зарубіжні ринки вже багато років є компанія «Рошен». Товарна політика "Roshen" на світовому ринку кондитерських виробів здійснюється за стратегією горизонтальної диверсифікації. Спеціалісти детально вивчають попит в різних країнах на окремі групи товарів, та обирають саме ту нішу, в якій компанія зможе найвигідніше себе проявити. Наприклад, успішно просуваються цукристі та шоколадні вироби на ринку Росії та Білорусії, ці товари вважаються в середньому

якіснішими, мають привабливий вигляд, чудові смакові властивості, і при цьому коштують дешевше ніж у провідних місцевих виробників.

«Roshen» виконала глобальне завдання, зайнявши частину кондитерського ринку США, річний оборот якого становить 500 млн. дол., тим самим потіснивши основних постачальників карамелі та шоколаду – Пакистан, Аргентину, Чилі. Найбільшими споживачами продукції компанії є: Росія, Казахстан, Білорусія, країни Кавказу, Середньої Азії, Молдова, Ізраїль, Литва та інші. Зв'язки й стабілізація виробничих і фінансових показників дозволяє підприємству сьогодні зорієнтувати свою діяльність на розширення зовнішнього ринку.

Ще одним прикладом успішного виведення товарів на зарубіжний ринок може слугувати компанія «АВК», яка хоч і є одним з лідерів кондитерської галузі в Україні, проте її експортний потенціал значно нижчий, ніж у компанії «Рошен». Компанія експортує до Білорусії високоякісну кондитерську продукцію, переважно шоколадні вироби. «АВК» розпочала експортувати свою продукцію в США з ціллю закріпитися на американському кондитерському ринку. Також, компанія активно продає свою продукцію в Росію і деякі країни Європейського Союзу.

«АВК» єдина компанія в Україні, яка спеціалізується на желейно-жувальних виробках. Желейні вироби мають власну торгову марку «Жувіленд». Також «АВК» співпрацює з іноземними компаніями та може збільшити свій прибуток у декілька разів, за рахунок нового бренду, а також освоїти нові зарубіжні ринки збуту завдяки виробу, яким має унікальні смакові якості.

До основних перспектив просування товарів можна віднести наступні: зростання купівельної спроможності споживачів; послаблення торговельних бар'єрів при виході на зарубіжний ринок; розширення присутності на ринках СНД та Балтії; вихід на ринки Європи та далекого зарубіжжя; входження в нові сегменти ринку та обслуговування нових додаткових груп споживачів (наприклад солодощі для дітей, дієтичні вироби тощо); відміна антидемпінгового мита на ввіз карамелі до Росії та Білорусі; послаблення фінансового стану деяких конкурентів внаслідок економічної нестабільності.

Ринок кондитерських виробів в Україні є висококонцентровано-ваним та надзвичайно конкурентним, що змушує компанії створювати нову унікальну продукцію для завоювання не лише вагомих сегментів на вітчизняному, а й на зарубіжних ринках. Зарубіжний кондитерський ринок є досить насиченим, що потребує від українських виробників розширення власного асортименту, а також приведення якості продукції

до європейських стандартів для успішного конкурування з компаніями-лідерами ринку.

Література

1. Мараховський Д. Ринкова ціна на кондитерські вироби / Д. Мараховський // Бізнес. - 2008. - №39. - С.12-15.
2. Перспективи розвитку пищевой отрасли в Украине [Електронний ресурс]/ В.Заяц. - Режим доступу: http://ibcontacts.com.ua/ru/perspektivy_food_in_ukraine.
3. Дослідження сучасного стану та динаміки вітчизняного кондитерського ринку [Електронний ресурс]/А.П.Тарасевич. - Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua/archive/8-2015/132>.

**Науковий керівник: ст. викладач кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Удод Н.М.**

Ярема Г., ФМТП, 2 к. 10 гр.,
Злуніцина Т., ст. викладач кафедри міжнародної торгівлі,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІТ-ГАЛУЗІ

В умовах глобальних та регіональних викликів, національний бізнес в Україні потребує нових шляхів підвищення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках. Розвиток способів організації міжнародного виробництва, які не пов'язані з участю в капіталі, збільшує попит на аутсорсингові послуги в Україні і світі в цілому. Компанії інвестують значні кошти у новітні технологічні розробки, і в той же час, вимушені оптимізувати свої витрати на соціальний захист працівників, що їх створюють.

Суть аутсорсингу полягає у делегуванні частини функцій компанії зовнішньому підряднику. В залежності від країни базування постачальника послуг аутсорсинг поділяється на локальний та офшорний. Локальний аутсорсинг передбачає розміщення замовлень у країні базування компанії-замовника, а офшорний - за її межами. В основі офшорного аутсорсингу лежить різниця в обсягах або умовах оплати праці в країнах замовника та виконавця робіт [1].

В глобальних ланцюгах нарахування вартості аутсорсинг послуг в галузі ІТ і бізнес-процесів має чи не найвищу частку доданої вартості (50-60%). Обсяг українського ринку аутсорсингових послуг в ІТ-галузі

становить 2 млрд. дол. Темпи зростання вітчизняного сектора за 2009-2013 роки (27%) майже в 2 рази перевищують аналогічні показники Східної Європи (16%) і в 7 разів – загальносвітові (4%) [2].

Конкурентні переваги України на світовому ринку забезпечують 75 тис. розробників високої кваліфікації, із рівнем заробітної плати в декілька разів менше, ніж в країнах-замовниках. Конкурентами українських розробників на цьому ринку є Індія, Китай, Росія та Східна Європа, де держава надає суттєву підтримку ІТ- галузі.

Слід відзначити, що вагомим чинником для розвитку вітчизняного ІТ-бізнесу стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (УА), яка забезпечує сприятливу нормативно-правову базу щодо регулювання взаємовідносини між постачальниками і замовниками ІТ-послуг [2].

В свою чергу, розвиток ІТ-аутсорсингу в Україні позитивно впливає на структуру ринку праці та динаміку платіжного балансу, опосередковані ефекти розвитку ІТ-аутсорсингу полягають у збільшенні внутрішнього попиту на споживчому ринку, подоланні тенденцій розшарування населення та формуванні середнього класу, створенні сприятливих умов для підвищення платоспроможного попиту на послуги охорони здоров'я, зміцненні фінансової безпеки держави [1].

Попри існування конкурентних переваг вітчизняного ІТ-сектору на світовому ринку ІТ-аутсорсингу, існують певні перешкоди, а саме: відсутність підтримки галузі державою; низький рівень володіння англійською мовою; політична і економічна нестабільність; правова регламентація запозиченої праці за схемою аутсорсингу є недостатньою для гарантування і забезпечення соціального захисту працівників.

Незважаючи на ряд перешкод для розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні, потужні світові компанії активно залучають в глобальні бізнес-проекти найкращих фахівців на вітчизняному ринку за помірну ціну, зводячи до мінімуму свої комерційні ризики за кордоном. Треба зазначити, що приймаючі країни, також мають шанс використати можливості ТНК для довгострокового промислового розвитку, шляхом нарощування виробничого потенціалу і отримання доступу до глобальних виробничо-збутових ланцюгів [2].

Українські фахівці ІТ-сфери, як правило, виступають виконавцями у проектах офшорного ІТ-аутсорсингу. Але деякі міжнародні компанії відкривають в країні офіси і створюють в них власні центри Research & Development (R&D-центри). Їх діяльність набагато менш публічна, ніж в аутсорсерів [3]. Хоча оплата праці вітчизняних фахівців, які виконують роботи за аутсорсинговими схемами, нижча за аналогічну в країні

замовника, її середній рівень перевищує оплату аналогічної праці на внутрішньому ринку, а також її середній рівень по економіці в цілому [1].

Інтерес світових ТНК до українського ринку ІТ- аутсорсингу продовжує зростати. Завдяки УА посилюється захист прав інтелектуальної власності, що означатиме для бізнесу підвищення захисту інвестицій у нові технології і інноваційні продукти. Така тенденція зумовлює потребу в адекватних діях з боку українського уряду, а саме: продовження лібералізації фіскального законодавства, преференції західним венчурним фондам, що інвестують в Україну та участь Уряду у створенні професійних державно-приватних венчурних фондів для розвитку національного ІТ-сектору.

Доволі актуальним залишається питання університетської підготовки фахівців для ІТ-галузі. За кількістю підготовлених вітчизняними ВНЗ ІТ-фахівців на душу населення Україна випереджає Білорусь і Китай, але відстає від багатьох інших країн, зокрема від РФ і Німеччини [3]. Збільшення державного замовлення на підготовку кадрів для ІТ- галузі у середньостроковій перспективі дало б відчутні результати.

Українські розробники представлені на ринку ІТ - послуг як засновники успішних вітчизняних стартапів, власники компаній на ринку е-комерції, і власне - менеджери з просування послуг виконавця на ринку ІТ-аутсорсингу. З укрупненням бізнесу перед ними постають завдання в сфері фінансового менеджменту, управління персоналом, маркетингових досліджень, просування товару на ринку. Підготовка фахівців галузі має супроводжуватися набуттям управлінських знань і компетенцій для заснування і ведення бізнесу в Україні. ІТ-галузь потребує інституційної підтримки держави у комерціалізації наукових розробок провідних технічних університетів України, а також економічних стимулів для створення інноваційних парків та бізнес-інкубаторів на базі дослідницьких університетів.

Література

1. Тищук Т.А., Павлова А.М. Щодо потенціалу і перспектив розвитку ІТ-аутсордингу в Україні. [Електронний ресурс] – режим доступу <http://www.niss.gov.ua/articles/1301/>
2. Злуніцина Т.В. Перспективи інтеграції українського сектору ІТ послуг до міжнародних виробничо-торговельних ланцюгів/ Т.В. Злуніцина // Матеріали XVIII міжнародної науково-практичної конференції [«Диверсифікація міжнародної торгівлі та активізація інвестиційного співробітництва»] (28-29 травня 2015 р.). - К.: УДУФМТ, 2015. – С. 70-74.

3. Лабжанія Р. Г. Тенденції та перспективи розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні. [Електронний ресурс] – режим доступу http://www.businessinform.net/pdf/2013/10_0/156_161.pdf
4. Більовська О. А. Конкурентноздатність ІТ-галузі та ІТ-аутсорсингу в Україні: шляхи оптимізованого управління. [Електронний ресурс] – режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4161>

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Liszka M., 3 year doctoral studies,
University of Rzeszow, Poland.

THE BENEFITS AND COSTS OF POLISH MEMBERSHIP IN THE EU ECONOMIC AND MONETARY UNION

Poland after accession to the European Union entered the path leading to the changes of the zloty to the euro. By signing the Accession Treaty is committed to creating the necessary conditions for adoption of the euro. Although the timing of the common European currency has not yet been precisely determined, it remains only a matter of time.

The aim of this paper is to discuss the costs and benefits of Poland's adoption of the single European currency. The experience of euro area countries indicate that it is justified to draw up a balance of benefits and costs based on short, medium and long period. In the paper the alternative of replacing the national currency by the euro and an analysis of the costs and benefits of Polish accession to the Economic and Monetary Union taking into account the prospect of their occurrence in the short, medium and long term [1].

1. Benefits and chances of adopting the euro in Poland.

The consequence of the introduction of the euro in Poland will include the the occurrence of adaptation processes, consequences which will appear in the long term. The decline in interest rates, the elimination of exchange rate risk, as well as lower transaction costs will increase the inflow of foreign investment and increase domestic investment. The overall investment growth will benefit the international exchange. In addition, to increase competition in the national as well as offset the macroeconomic situation of Polish. Generally, these processes are actively affect the functioning of the economy, which will feel in the long run.

The elimination of transaction costs of the fastest discernible and obvious benefits from the introduction of the euro in Poland. Apparent is for both large companies and households. These costs can be grouped as follows: direct costs

and indirect costs. The direct costs include: the calculated margin to buy or sell currencies, hedging against currency risk as well as operating fees. The second group includes administrative costs, on the involvement of capital for entrepreneurs in related activities

with carrying out foreign exchange operations. Be sure to be included bank charges, costs occurring due to the long time of transfer of foreign currency as well as the costs of financial reporting. The national economy is more open to other countries of the euro area that benefits from the elimination of transaction costs are higher [2]. The benefits of the liquidation costs of replacement rates are feasible only if the total change in national currencies by the euro. When exchange rates stiffened state that, while the currency would remain the primary means of payment in their countries, transaction costs have existed still.

The introduction of the euro and coupled with the elimination of the exchange rate and foreign exchange risk in a clearly increase the economic stability of countries. Thereby significantly increasing credibility in the eyes of investors, which reduces the uncertainty of the emergence of violent capital transfers. Increasing reliability is associated with a reduction in the risk premium leads to a decline in interest rates. This improves the credit rating companies awarded by the rating agencies. The increase in the rating results in cost reductions businesses to obtain capital [3]. Next direct benefit will be reduced, and stable interest rates, increased access to methods of business financing, as well as easier access to the capital market in Europe[4].

2. Increase Investment

As a result of lower capital cost, easier access to international savings as well as reduce the effort in the transaction costs involved investments by Polish traders should be lowered, which may cause the increase in the overall level of investment in the country. The influx of investment is very important (in comparison with the impact of consumer spending or government), because investments are resource cash in the economy affecting the possibility of production and efficiency. Significant growth rate of investment is advisable in countries like Poland who want to reduce the development gap compared to the economies of developed countries. Introduction of the euro will increase the credibility of macroeconomic policy as well as reduce the risk of sudden financial transfers destabilizing the economy. The Polish economy is characterized by a rather low coefficient of the amount of money per unit of labor. The deficit savings state constitutes a restriction meant to increase investment. In order to supplement the hatch between the need to attract investment to the Polish foreign capital. On the other hand, a rush of financial resources leads to an increase in the current account deficit. This may cause the risk of a currency crisis. Liquidation of this risk will enable the larger the permissible level of the deficit [5].

3. In order and risks associated with the adoption of the euro.

Polish accession to the euro zone will also bring costs. The amount of expenses associated with the introduction of the common currency will depend on the vulnerability of the economy to asymmetric shocks that occur unevenly between countries. By economic policy in the case of unchanging exchange rates and monetary union will be multi-faceted issue of restoring the disturbed balance in the trade balance and stability between supply and demand on the market for the euro area as a result of the disruption caused by shocks. Tremors could affect one Member State, without touching the other, or to attack all countries, but with a different force. The most significant costs of a monetary union in the long run will be the result of adaptation of economies to the criterion of an optimal currency area. Which is the consequence of supply shocks exceeding the standard level of inflation can not be lowered by the state monetary policy and off using a restrictive fiscal policy. The consequence of this could be a long-term economic decline [6].

Summary of the costs and benefits of introducing the euro is very difficult, because most of the benefits and costs of a potential character. For this reason, you can only identify possible opportunities and threats. You can not determine exactly how Poland will gain or lose by adopting the euro. No less introduction of the euro is a chance for the Polish economy to catch up with Western European countries in terms of economic development and civilization. But before this chance to realize Poland must be very well prepared to adopt the euro, so that will increase the likelihood of achieving a significant advantage of membership benefits over costs.

Literature

1. E., Latoszek, Integracja europejska. Mechanizmy i wyzwania., Książka i Wiedza, Warszawa 2007, s.457
2. L., Czechowski, S., Forlicz, Rynek usług finansowych Unii Europejskiej. Szanse i wyzwania dla Polski, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 2004, s.18.
3. D., Niedziółka, Korzyści i koszty wprowadzenia euro, [w:] Unia gospodarczo walutowa i jej pieniądz, D., Niedziółka (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Cła i Logistyki, Warszawa 2008, s.71.
4. J., Wtorek, Korzyści głównie dla przedsiębiorstw, Monitor Unii Europejskiej, 2007, Nr 6, s. 10.
5. J., Misala J., Unia Monetarna, op. Cit., 182; Konkurencyjność polskiej gospodarki wobec procesu integracji europejskiej, B. Kłosowska, M., Dyngus, J. Patyk (red.), Wyższa Szkoła Bankowa, Toruń 2006, s.166.
6. L., Oręziak, Euro nowy pieniądz, op.cit., s. 49; I., Pszczółka, Problem integracji Polski z Unią Gospodarczą i Walutową [w:] Współczesna Polityka

Gospodarcza, J., Bednarczyk 9red.), Wydawnictwo Politechniki Radomskiej, Radom 2008, s.96.

**Supervisor: dr hab., professor of University of Rzeszow
Bogusław Ślusarczyk**

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

**Азарова Є., Бойко І., ФМТП, 3 к. 8 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ІННОВАЦІЙНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Новітні технології відіграють фундаментальну роль у сприянні глобалізації. Інновації створюють сприятливі умови для прискорення економічного зростання країн на всіх етапах розвитку.

На сьогодні підґрунтям інноваційної глобалізації є науковий і технічний прогрес, становлення і модернізація технологій транспортних та інформаційних комунікацій (рис.1).

Найбільш інноваційно розвинуті країни світу (такі, як Японія, Швейцарія, США, Корея і Китай), пріоритетними вважають інвестування у фундаментальні наукові дослідження та розвиток людського потенціалу. Ці країни виділяють чіткі пріоритети в дослідженнях та інноваційній політиці, здійснюють державні замовлення на проведення НДДКР, завдяки яким виникає попит на нововведення і які пізніше знаходять широке застосування в економіці даної країни (рис. 2).

Згідно з Глобальним інноваційним індексом — 2015 провідними країнами новаторами у світі є Швейцарія, Велика Британія, Швеція, Нідерланди та Сполучені Штати Америки, у той час як Китай, Малайзія, В'єтнам, Індія, Йорданія, Кенія та Уганда входять до групи країн, що стали лідерами серед країн зі схожими економічними показниками [1].

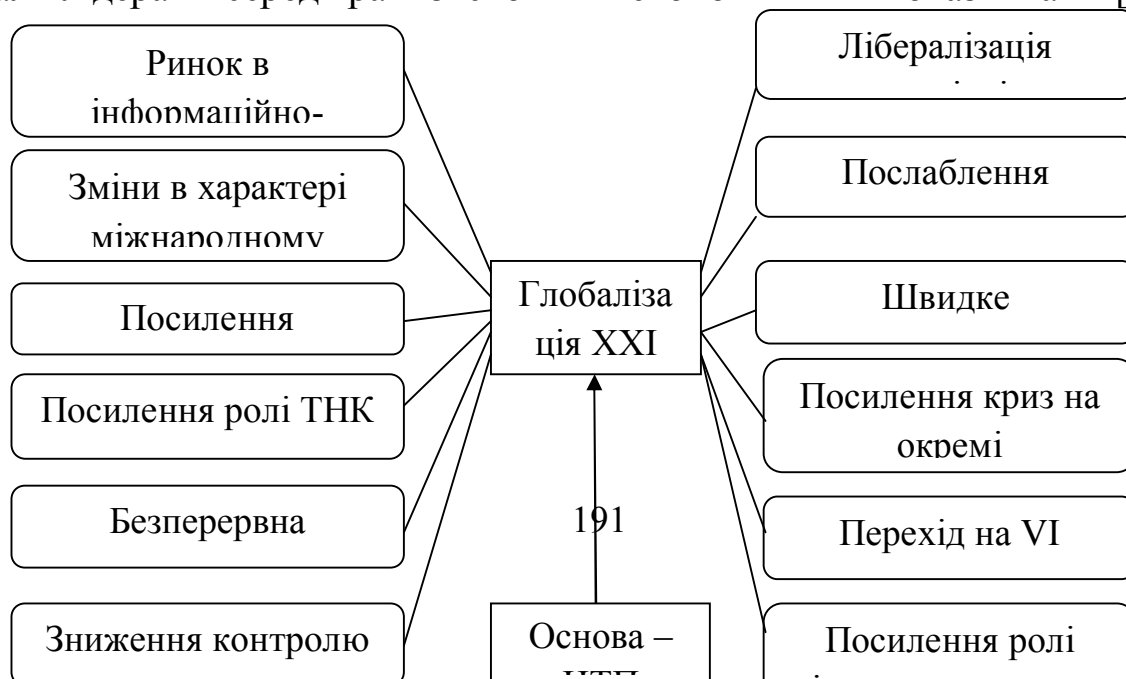

Рис.1. Підгрунття та основні риси сучасної інноваційної глобалізації
Джерело: складено автором на основі даних [3]

Найяскравішими прикладами інноваційної глобалізації та її впливу на розвиток світогосподарських зв'язків є наукові розробки в області паливних елементів і водневої енергетики, розвиток процесів конкуренції, та формування міжнародних альянсів у різноманітних формах. Значне прискорення наукових досліджень в області паливних елементів і водневої енергетики відбувається в країнах — членах Міжнародного енергетичного агентства. У даних країнах видатки на такі дослідження становлять близько 1 млрд доларів на рік [5].

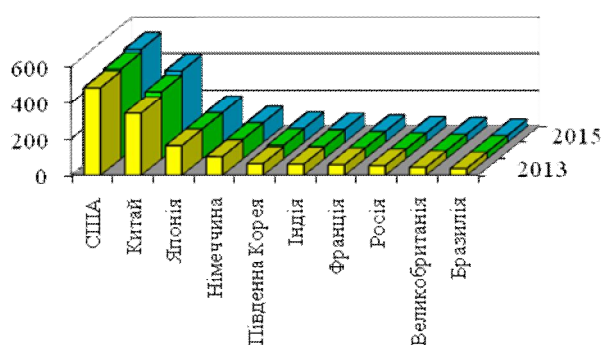

Рис. 2. Витрати на НДДКР у 2013-2015 р., млрд. дол. США
Джерело: розраховано автором на основі даних [4]

Через створення єдиного інформаційного простору зазнала значних змін освіта, яка отримала нові форми такі, як дистанційна освіта, онлайн-конференції, віддалений доступ до мережових бібліотек. Все це сприяє поширенню знань та поштовху до розвитку інноваційної освіти.

Отже, одним із головних аспектів глобалізації є інноваційність. Саме інновації є об'єктивними чинниками, які впливають на економічний і соціальний розвиток країн світу. Більшість інновацій і технологій можуть з успіхом використовуватись у різних галузях економіки, впливаючи на розвиток глобалізаційних процесів. Приріст виробництва позитивно впливає на розвиток всієї економіки і створює переваги для кінцевих споживачів. Саме інновації забезпечують конкурентоспроможність сучасних національних економік, що обумовлює необхідність інтенсифікації інноваційного розвитку будь-якої системи.

Література

1. Глобальний інноваційний індекс - 2015 [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.globalinnovationindex.org/content/page/gii-full-report-2015/>.
2. Меша О. В. Глобальні інноваційні центри промислового зростання / О. В. Меша. // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект. — 2014. — № 2. — С. 214–217.
3. Терьошкіна Н. Є. Інновайна глобалізація: специфічні риси та тенденції / Н. Є. Терьошкіна. // Економічна наука. — 2016. — №6. — С. 97–101.
4. Global R&D Funding Forecast 2016 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.rdmag.com/topics/global-r-d-funding-forecast>
5. IEA: InternationalEnergyAgency [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iea.org>

**Науковий керівник: к.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Кудирко Л. П.**

**Богач Л., к.е.н., ст. викл.,
Національний університет біоресурсів і природокористування,
(м. Київ)**

ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Трансформація земельних відносин в умовах глобалізації господарювання поряд з довготривалим проведенням земельної реформи зумовили виникнення невирішених проблем у системі управління земельними відносинами. В результаті проведення земельної реформи та запровадження глобальних принципів господарювання в аграрній сфері відбулися істотні зміни, зокрема у земельних орендних відносинах. У сільському господарстві орендні земельні відносини стали основними елементами у формуванні нових умов господарювання. Оренда землі набула іншого характеру та змісту.

Земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, розпорядження і управління землею [2].

При всьому тому, що оренда землі стає результатом відповідної добровільної співпраці орендарів і орендодавців, у відносинах, що

складаються навколо неї, винятково важливою є участь у них держави. Формуючи відповідну нормативно-правову базу, вона покликана здійснювати контроль за її дотриманням у процесах оренди землі, регулювання її тощо [3]. На цій основі об'єктивно необхідними є усвідомлення того, що в земельно-орендних відносинах беруть участь не два суб'єкти – орендарі й орендодавці як це трактується наразі, а три суб'єкти: з одного боку – держава як фундатор і гарант таких відносин, з іншого – безпосередні учасники земельно-орендних відносин – орендодавці та орендарі. Схему їхньої взаємодії у процесах оренди землі наведено на рисунку 1.

Отже, визначальна функція держави у земельно-орендних відносинах - захист інтересів власників земельних ділянок. Способом ефективного здійснення таких функцій держави має стати послідовний моніторинг земельно-орендних відносин уповноваженими на це державними інституціями.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства ведуть господарську діяльність переважно на орендованих землях, частка яких у їх загальному землекористуванні становить понад 92%. У попередні роки договори оренди в основному укладались із тими господарствами, які отримали земельні паї, однак нині ця тенденція змінилася. Станом на 01.01.2014 року біля 50% договорів оренди в Україні було укладено з іншими суб'єктами господарювання, які утворюються у результаті ринкових трансформацій.

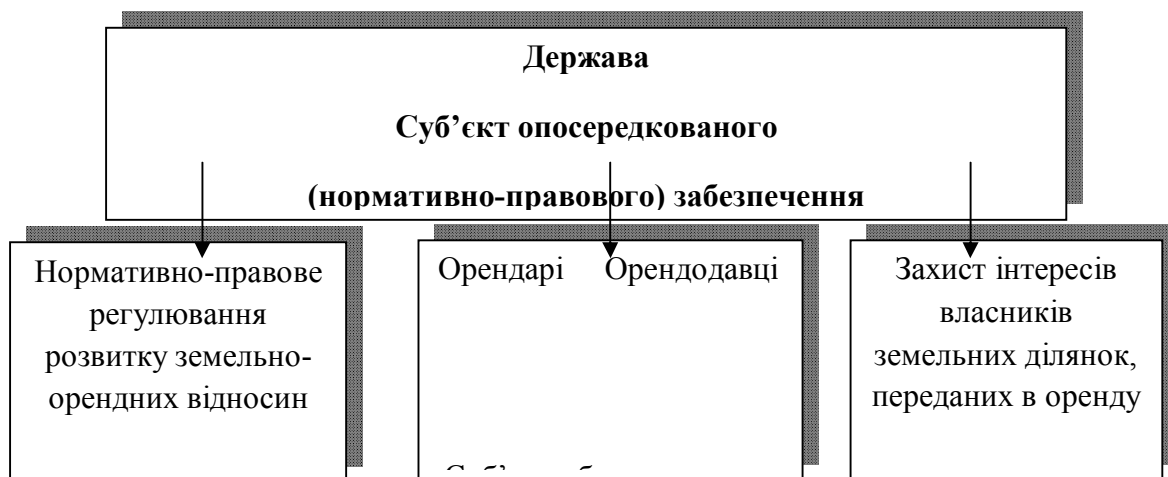

Рис. 1. Схема організаційного забезпечення оренди землі [1].

З 7 квітня 2015 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» № 191-VIII від 12.02.2015 р., яким встановлено мінімальний термін оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства на рівні

7 років. Це в свою чергу надасть можливість орендарю: проводити землевпорядкувальні роботи; вводити раціональні сівозміни; стимулює до вкладання коштів у підвищення родючості ґрунтів та поліпшення сільськогосподарських угідь; сприяє підвищенню рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва; дозволяє здійснювати стратегічне планування господарської діяльності; розширяє можливості іпотечного кредитування операцій, зокрема, застави права оренди земельних ділянок і сприятиме таким чином підвищенню ефективності використання земельних ресурсів.

Досить важливе економічне значення у розвитку орендних земельних відносин має визначення форми орендної плати за земельні паї. Щодо видів орендної плати, то в Україні поки що переважає натуральна форма, хоча останніми роками намітилася тенденція до зростання її грошової форми. Так, у 2015 р. натуральна (сільськогосподарською продукцією) форма орендної плати становила 55,7 %, грошова – 41,6 %, відробіткова (послуги) лише 2,6 відсотки [5].

Не менш важливим чинником поліпшення форм і умов розрахунків з орендної плати є конкуренція на ринку оренди та формування взаємовигідних відносин між орендарем та орендодавцем. У результаті, протягом останніх років, ціни на основні види сільськогосподарської продукції, що видається в рахунок орендної плати не перевищують цін продукції, реалізованої переробним підприємствам.

Аналізуючи проблеми орендних земельних відносин слід враховувати інтереси як власників земельних паїв – орендодавців, так і орендарів. Частка орендної плати за земельні паї у структурі витрат на виробництво продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах перманентно зростає, досягнувши у 2013 р. – 12,3% [5]. Середній розмір орендної плати на 1.01.2015 р. по Україні склав 664 грн/га. Орендна плата має бути одним із чинників підвищення соціального захисту населення, особливо селян. Разом з тим, у структурі доходів селян орендна плата поки що займає незначну частину.

Ураховуючи вище викладене, можна зробити такі висновки, що орендні земельні відносини можуть дати бажаний ефект за таких умов: державної, фінансової, правової та організаційної підтримки; соціальної справедливості; впевненості селянина у стабільності аграрної політики держави, а також законодавчої бази. В умовах глобалізації важливо захистити національні інтереси держави та не допустити нецільового використання сільськогосподарських угідь.

Література

1. Антіпова Л.І. Оренда землі з погляду породжуваних нею відносин / Л.І. Антіпова // Економіка АПК. – 2010. – №3. – С. 9-14.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про оренду землі» від 2 жовтня 2003 р. № 1211-IV // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 208. – С. 1-4.
3. Єрмаков О.Ю., Богач Л.В. Розвиток орендних земельних відносин сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / О.Ю. Єрмаков, Л.В. Богач. - К., 2013.- 225 с.
4. Федоров М.М. Нормативна грошова оцінка земель як складова механізму регуляторної політики держави / М.М. Федоров // Економіка АПК. – 2013. – № 11. – С. 3-10.
5. Статистичний щорічник України за 2014 р. за ред. О.Г. Осауленка Державний комітет статистики України. – К. : «Консультант», 2015. – С. 559.

Буруков В., студент,
Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
(м. Одеса)

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Однією із найважливіших складових економічної безпеки є фінансова безпека. Фінансова безпека має тісний зв'язок із темпами економічного розвитку країни і її регіонів. Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей, банкрутства підприємств і, зрештою, підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету [1].

О. Барановський вважає, що фінансова безпека - це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання.

Фінансова безпека - це стан фінансової сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності

фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення і в цілому - ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [2].

Фінансова безпека є однією з найважливіших характеристик економічної системи, яка визначає її здатність функціонувати в режимі розширеного відтворення, забезпечувати фінансовими ресурсами національне господарство і стимулювати економічний розвиток.

Фінансова безпека проявляється, як захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання.

Основними загрозами фінансовій безпеці держави є такі: недосконалість бюджетної політики і нецільове використання коштів бюджету; значні розміри державного державою боргу, проблемні аспекти щодо обслуговування; різкі зміни рівня цін та курсу національної валюти; невисокий рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок по кредитах; обмежені можливості банківських установ до акумулювання коштів і довгострокового кредитування [3].

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі фактори, як рівень фінансової незалежності (при цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку); характер фінансово-кредитної політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава; рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери, рівень розвитку бізнес-середовища [4].

До пріоритетних напрямів зміцнення фінансової безпеки України слід відносити: реформування бюджетної системи; удосконалення монетарної та валютної політики; регулювання фондового ринку; регулювання корпоративних відносин; регулювання страхового ринку [5].

Отже, забезпечення належного рівня фінансової безпеки є гарантією незалежності держави, умовою стабільності та ефективної життєдіяльності суспільства, досягненням успіху у зовнішньоекономічній діяльності. Тому лише створення потужної системи фінансової безпеки на

усіх рівнях управління надасть можливість уникнути негативних наслідків, забезпечити конкурентоспроможність галузей, захистити вітчизняну фінансову сферу, ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами, захищати національні інтереси країни.

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні - методологія оцінки та механізми забезпечення. Автореф. дис. д-ра екон. Наук НАН України/ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.disslib.org/upravlinnja – ekonomichnoju - bezpekoju-idpruyemnytstva](http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-idpruyemnytstva).
2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави / М. М. Єрмошенко. — К., 2001. — 350 с.
3. Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави / А. І. Сухоруков. — К. : Вища школа, 2007. — 300 с.
4. «Навчальні матеріали онлайн» / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/15931106/finansi/finansova_bezpeka_derzhavi
5. Терехов Є.М. Пріоритетні напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки в Україні в умовах глобалізації / Є.М.Терехов / Економіка та держава - 2014. - № 8. - С. 32 -36.

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ Мельничук Л.Ю.

Височанська М., канд. екон. наук,
Інститут агроекології і природокористування НААН,
(м. Київ)

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Важливість екологічної складової в системі збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення з кожним роком набуває все більшої актуальності у зв'язку з переважанням приватних економічних інтересів багатьох сільськогосподарських виробників над суспільними, орієнтованими на соціально-екологічні потреби.

Екологодеструктивні процеси в сільськогосподарському використанні земельних ресурсів, пов'язані з ігноруванням відтворювальних процесів та

прагненням отримати якомога більший прибуток на землі, набули в нашій країні систематичного та всеохоплюючого характеру, що неодмінно призведе

до загальнодержавної екологічної кризи.

В середині минуло століття виникло питання врахування економічних і соціальних наслідків використання природних ресурсів, у тому числі земельних. Тобто за умов збалансованого розвитку з'являється необхідність дотримання такої системи землекористування, яка забезпечила б одночасно економічно ефективно, екологічно безпечно та соціально справедливе використання земельних ресурсів[4].

Земля є основою всього живого. Вона слугує джерелом отримання соціальних благ, які мають цінність і грошовий вимір в грошах [5, 1, 2]. Таким чином, в контексті збалансованого розвитку земля повинна розглядатись як триєдина природно-економічна система: земля – основа екосистем, земля – просторовий ресурс; земля – засіб виробництва.

Найефективніше вирішення проблеми поліпшення використання земель сільськогосподарського призначення на нинішньому етапі неможливе без виваженої і послідовної державної політики у цій сфері.

Рис.1.2. Формування особливостей економічного механізму збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення

*Джерело: узагальнено автором

Застосування гнучкої системи вищезазначених методів впливу на практиці дозволить призупинити деградаційні процеси, забезпечить покращення якісного стану земель, підвищення ефективності їх використання і сприятиме збільшенню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Такий підхід набуває особливого змісту в умовах конкуренції, багатокладності господарювання, соціального розшарування, різної ресурсної забезпеченості товаровиробників. Лише в такому розумінні земля буде виступати базисом збалансованого розвитку суспільства [3].

Таким чином, поєднано три головні особливості збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення: екологічну, економічну та соціальну (рис. 1.)

Отже, базисом збалансованого розвитку країни є земля, що розглядається як фізичний об'єкт, із своєю топографією і територіально просторовими характеристиками. У більш широкому розумінні вживається поняття земельні ресурси, тобто основа природного і суспільного (соціального) життя. Розглядаючи земельні ресурси як складову частину екосистеми, слід виходити з того, що екосистема – це єдиний природний комплекс, який утворений живими організмами і середовищем їх існування, де живі й неживі елементи пов'язані між собою обміном речовин і енергії.

Література

1. Білик Ю.Д. Розвиток земельного ринку в умовах реформування сільськогосподарських підприємств / Білик Ю.Д. – Київ: КНЕУ, 2000. – 234 с.
2. Бриндзя З.Ф. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів Західного регіону України / Бриндзя З.Ф. – Тернопіль: Збруч, 1996. – 186 с.
3. Височанська М.Я. Особливості використання земель сільськогосподарського призначення в умовах глобалізації / М.Я. Височанська, О.І. Дребот // Екологічна безпека та збалансоване природокористування в агропромисловому виробництві: матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 1–3 липня 2015 р.). – К.: ДІА, 2015. – С. 55–57.
4. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б.Є. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
5. Быстряков И.К. Эколого-экономические проблемы развития производительных сил. НАН Украины. - К.: Международное финансовое агентство, 1997. – 256 с.

Войтович М., ЕКПм-12,
Національний університет «Львівська політехніка»,
(м. Львів)

РОЛЬ ІРО ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дуже вагомим фактором, який впливає на інвестиційну привабливість країни є прибуткова та ефективна діяльність її найбільших підприємств. Часто для забезпечення такої діяльності виникає необхідність додаткового фінансування, яке може стати не простим завданням для підприємства. Поряд з кредитами великі компанії використовують механізми первинного публічного розміщення акцій (ІРО). Фондовий ринок України відстає в своєму розвитку від західних торгових майданчиків, з своїми схемами та доволі жорсткими обмеженнями, кількість яких за останні роки збільшилась. Наш фондовий ринок будувався максимально незручно для інвесторів. Це робилося заради недопущення стратегічних портфельних західних чи вітчизняних інвесторів до приватизації українських активів. У світі є

багато держав, які не мають фондового ринку, але мають підприємства з великою капіталізацією, цінні папери яких торгуються на сусідніх торгових майданчиках. Проблеми функціонування фондового ринку досліджували: Д. Бутенко, Г. Яцюк, С. Самець, Є. Чемерис, проте його стан надалі залишається далеким до аналогів з промислово розвинутих країн.

На дослідженнях первинного розміщення акцій спрямовано багато закордонних: (Б. Блека, Б. Чодрі, І. Велша, Р. Геддеса, Дж. Ріттера, Д. Бредлі, Дж. Бреда) та вітчизняних (Н. Костенко, Т. Кутового, О. Петухова, П. Гулькіна) наукових праць. Підприємство може здійснювати IPO як на вітчизняному ринку, так і на світових біржах. Первинна емісія акцій на міжнародний ринок вимагає довгострокової підготовки. Перехід від приватної компанії до публічної включає низку важливих операцій, кожна з яких впливає на результати IPO: посилення контролю за діяльністю компанії, підготовка звітності та аудит за 3 роки, обрання біржі та посередників для лістингу, пошук інвесторів, проведення роуд-шоу. Кожен етап підготовки, проведення та контролю IPO потребує значних фінансових витрат. Світова практика свідчить, що основна частина IPO здійснюється в США, Великобританії, Канаді (до 15-20% загального обсягу вкладень), 5-10% загального обсягу в країнах Європи. з 2005 р. по грудень 2013 р. на міжнародних біржах уперше розмістили свої акції 28 українських компаній. Найбільшою популярністю користуються Варшавська біржа (13 компаній) та різні відділення Лондонської біржі (13 компаній). Хоча кількісний розподіл між ними однаковий, обсяг залучених коштів на Лондонській біржі значно більший [1]. Українські компанії проводили розміщення через закордонних емітентів. Тобто перед IPO або навіть приватним розміщенням вони структурували та трансформували свій бізнес, будуючи схему корпоративного контролю так, що бізнес в Україні опинявся серед дочірніх структур, контрольованих холдинговою компанією, яка і залучала ресурси через розміщення. Найбільш популярними юрисдикціями українських емітентів були: Кіпр, Британські території. Прийняття Закону "Про акціонерні товариства" поки що ніяк не вплинуло на правила структурування бізнесу перед розміщеннями [2]. З 2014 року українськими компаніями не було проведено IPO на міжнародних ринках капіталу. Причинами цього є підвищення інвестиційної привабливості через зміну країни реєстрації емітента та обхід українського законодавства, яке зокрема передбачає отримання дозволу на обіг акцій за кордоном та обов'язкову номінацію акцій у національній валюті.

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» передбачає першочерговими пріоритетами реалізації проведення реформ фінансового

сектору, ринку капіталу, корпоративного права, програму залучення інвестицій [3]. Правильне проведення таких заходів має значно підвищити інвестиційну привабливість українських компаній та активність фондового ринку.

Також за допомогою механізмів IPO можна більш прозоро вирішити підняту проблему приватизації державних об'єктів, адже для виходу з первинним розміщенням акцій цим об'єктам доведеться пройти аудит за міжнародними стандартами та залучити незалежну дирекцію. За таких умов ризик неправильної оцінки вартості майна зменшиться, або виявиться недоцільність його продажу, можна зберігати контроль над важливими для країни об'єктами господарювання, збільшиться кількість зацікавлених осіб в ефективній діяльності такої компанії та повинна бути здійснена попередня оцінка ефективності такої операції. В міжнародній практиці відбувалась приватизація за допомогою механізму IPO так, у Франції, було зменшено частку держави у «France Telecom», яка в 1997 році успішно здійснила IPO, в 1998 році – SPO. IPO компанії викликало значний попит у населення, крім цього, співробітники компанії активно купували акції за більш привабливими цінами. У даний час пряма частка держави в «France Telecom» становить 13,45 %. Найбільшого поширення такий механізм приватизації набув в Польщі, проведено близько 60 випусків IPO. Найбільшими угодами стали продаж приватизаційних пакетів таких компаній, як Petrobras, Petronas Chemical, Agriculture Bank of China, General Motors, Citigroup [4].

На жаль за перший рік після схвалення Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» наша країна за багатьма стратегічними індикаторами реалізації не наблизилась до бажаних позицій. Діють обмеження за валютними операціями. Залишились законодавчі бар'єри для виходу українських компаній на міжнародні фондові ринки та не врегульована діяльність національного торгового майданчика. Основним чинником низького залучення іноземних коштів залишається несприятливий інвестиційний клімат, зниження надійності банків, які обслуговують IPO та ефективності регулювання фондових бірж (на 8 позицій). Ситуація потребує чіткого законодавчого регулювання фондового ринку. Українські компанії мають хороші перспективи залучення коштів на міжнародному ринку.

Література

1. Грабовська Є. В. Досвід виходу українських компаній на ринок IPO. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Magisterium_ek_2014_56_16.pdf

2. Варналій З. С. Сучасний стан та динаміка публічних розміщень акцій вітчизняних компаній на міжнародних ринках капіталу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econa.org.ua/index.php/econa/article/viewFile/780/pdf_409

3. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

4. Соколов, М. В. IPO як спосіб здійснення приватизації та постприватизаційного розвитку підприємств / М. В. Соколов, О. М. Кошик, І. В. Фабрика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/579/1/12.pdf>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій НУЛП Кривцун І. М.

Гальчун Ю., ФМТП, 1 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Сучасні умови розвитку та функціонування економіки розвинутих держав світу свідчать про життєздатність та ефективність функціонування сфери туризму. Попри всі негативні наслідки економічної кризи сфера туризму в світі стабільно нарощує потужності та впевнено розвивається в різних напрямках.

Наукові дослідження цього феномена свідчать про те, що сільський туризм може позитивно впливати на економічну та демографічну стабільність у сільській місцевості, сприяти вирішенню соціальних та економічних проблем села, стати вагомим чинником поступального розвитку сільських районів.

Нинішня ситуація в Україні з нестабільністю валюти знизилася число туристів, які їдуть відпочивати закордон. А після анексії Криму туристи знову почали шукати альтернативу. Тому розвиток внутрішнього туризму, а особливо сільського зеленого є досить перспективним.

У Волинській області склалися одні з найсприятливіших передумов для розвитку саме цього виду туризму у порівнянні з іншими регіонами країни.

Озера, річки, ліси з дикоростучими ягодами та грибами, лікувальні торф'яні грязі, джерельні мінеральні води чотирьох типів, мисливство, рибальство створюють всі необхідні передумови для організації і функціонування на території області зеленого туризму. Крім того, в сільській місцевості найбільше збереглися звичаї, обряди, давні місцеві засоби ведення господарства, неповторна сільська архітектура і побут, гостинність місцевих жителів.

Волинська область – це край унікальної природи, багатих на рибу річок та озер, з хорошими пляжами та різноманітним рослинним і тваринним світом, лікувальним мікрокліматом, самобутнім народним мистецтвом і великою історико-культурною спадщиною. За наявністю природних рекреаційних ресурсів, які зазнали відносно невеликого антропогенного впливу і добре зберегли рекреаційну здатність, область належить до перспективних регіонів України з розвитку туристично-рекреаційної галузі.

Можливості розвитку туристичної галузі у Волинській області посилюються прикордонним положенням та транспортною доступністю її території. Близьке сусідство з країнами Європейського Союзу сприяє розвитку прикордонного та міжнародного туризму.

Проте туристично-рекреаційний потенціал Волинської області використовується недостатньо ефективно. Так, при наявності значного туристично-рекреаційного потенціалу за ефективністю його використання Волинська область посідає 25-е місце серед інших областей України.

У 2014 р. в області офіційно зареєстровано 298 агросадиб, які розташовані в 7 районах. Найбільше їх у Шацькому (144), Ківерцівському (47), Ковельському (41), Маневицькому (18), Любомльському (17), Турійському (16) та Ратнівському (15) районах [1]. Проте реально їх функціонує набагато більше. Переважна більшість цих садиб знаходяться в Шацькому, Турійському та Ковельському районах.

Крім розміщення та харчування, господарі агросадиб можуть надавати й інші послуги за додаткову оплату: екскурсії, майстер класи з приготування традиційних волинських страв, піші, кінні та велосипедні прогулянки, виступи фольклорних колективів.

Статистичні дані свідчать про постійне зростання кількості агросадиб на території Волинської області.

Аналізуючи територіальне розташування агросадиб області можна помітити істотну різницю в їх кількості залежно від району (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники насиченості районів Волинської області садибами
зеленого туризму**

Райони	Кількість садиб на 10 тис. жителів	Кількість садиб у районі	Середня кількість садиб на одну сільську раду
Шацький	8,5	144	18,0
Ківерцівський	0,7	47	1,9
Ковельський	1,0	41	1,5
Маневицький	0,3	18	0,6
Любомльський	0,4	17	0,6
Турійський	0,6	16	0,8
Ратнівський	0,3	15	0,7
Всього	0,3	298	0,8

[Розраховано за даними 1; 2]

Це наслідок різної привабливості районів та ініціативи населення сільських територій, їхнього досвіду та усвідомлення шансу на розвиток цієї галузі. Специфіка зеленого туризму на Волині залежить від географічного положення, близькості до водних об'єктів, а також транспортної доступності. Найбільш сприятливими районами для розвитку сільського туризму є ті, в яких є велика кількість водойм (озер, річок), або є потенційні споживачі послуг зеленого туризму.

Проаналізувавши показники насиченості районів області агросадибами можна зробити висновок, що всі вони залежать від абсолютної чисельності цих садиб. Найвищі показники зафіксовані у Шацькому районі.

Найбільшою проблемою є те, що більшість сільських господарів в області не реєструються як ті, що надають послуги з сільського туризму, не об'єднуються в агротуристичні асоціації. Тому немає можливості на регіональному рівні підтримувати дану діяльність, вести статистику кількості туристів та прибутків агросадиб, а також гарантувати відповідність наданих послуг існуючим міжнародним стандартам. Така ситуація спричинена недосконалим законодавством у сфері сільського зеленого туризму.

Проте є й інші проблеми, які ускладнюють процес розвитку сільського туризму на Волині, як то відсутність регіональних програм з розвитку сільського туризму; низька активність і культура сільських жителів щодо організації власної справи; відсутність досвіду організації зеленого туризму як у селян, так і у місцевої влади; низька якість і комфортність закладів розміщення та транспортної інфраструктури.

Але при належному сприянні держави сільський туризм в області може активізувати розвиток депресивних сільських територій, спонукати до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, сіл, підвищення

культурно-освітнього рівня сільського населення, підвищити добробут населення та економіку регіону.

Література

1. *Головне управління статистики у Волинській області* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lutsk.ukrstat.gov.ua/
2. Кількість адміністративно-територіальних одиниць на 1 січня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ds/ator/ator2013_u.htm

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Головня Ю.І.**

Говоруха К., ФМТП, 3 к. 16 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ПРОМИСЛОВОГО ТВАРИННИЦТВА)

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу. Розгляд даних проблем є актуальним у контексті забезпечення екологічної безпеки держави з урахуванням сучасних тенденцій подолання екологічних загроз. Значний внесок у розв'язання проблем екологічної безпеки України зробили вітчизняні вчені: Г.І.Балюк, О.А. Васюта, М.В. Краснова, Р.І. Марусенко, А.М. Мірошніченко, Е.В. Позняк та інші провідні спеціалісти в даній галузі. Проте, наразі лишається відкритим питання «революції в тваринності», що є найбільш актуальною проблемою, яка з недавніх пір набуває все більшої гостроти.

Метою даної роботи є дослідження екологічних проблем промислового тваринництва в Україні та визначення перспектив їх вирішення на рівні держави в умовах європейської інтеграції.

За останні три десятиліття глобальне виробництво м'яса збільшилося утричі і може подвоїти свій нинішній рівень до 2050 р. [1]. У структурі агропромислового комплексу України на тваринництво припадає понад 33% валової продукції. Якщо розглядати загальну тенденцію за останнє десятиріччя, то поголів'я свиней та курятини збільшилося, а великої рогатої худоби (ВРХ) – зменшилося у порівнянні з 2000 р. Така тенденція

зумовлена економічною вигідністю вирощування курятини та свинини у порівнянні з ВРХ. Причому, майже 56 % вирощеної живої маси худоби припадає на промислові сільськогосподарські підприємства [2]. Фермерські господарства майже відсутні. Основною ознакою промислового тваринництва є утримання великої кількості тварин на невеликих площах з метою отримати найбільшу кількість продукції при найменших затратах.

У подальшому очікується суттєве збільшення частки промислового тваринництва в Україні, адже державна політика спрямована на збільшення обсягів виробництва за рахунок промислових підприємств. Крім того, інвестори, у тому числі міжнародні фінансові організації, надають перевагу компаніям, які займаються масштабним вирощуванням свійських тварин та птиці, і цим сприяють орієнтації сфери на промислове виробництво. Зокрема, за останні десять років, сумарні позики Європейського банку реконструкції та розвитку та Міжнародної фінансової корпорації у промислові підприємства тваринництва в Україні склали біля 320 млн доларів США [3].

Водночас, робота промислових підприємств тваринництва пов'язана зі значними екологічними проблемами. В Україні промислові ферми зараховують до об'єктів підвищеної екологічно небезпеки. Щоб отримати при мінімальних витратах максимальну кількість продукції економиться площа, електроенергія, робиться більш дешевим технологічний процес, не беручи до уваги таких факторів як: природні потреби тварин, утворення та утилізація відходів, значний водозабір, шкідливі викиди в атмосферу, забруднення ґрунту, вплив на місцеві громади і т.п.

У світі близько $\frac{1}{4}$ використовуваної прісної води йде на потреби тваринництва або суміжних галузей. Це не дивно, адже одна промислова ферма залежно від розмірів потребує близько 300-500 м³ води на добу, що дорівнює водоспоживанню невеликого селища [4]. На промислових підприємствах передбачено, що падіж переробляється на ветеринарно-санітарних заводах, а відходи (близько 15 т на добу з кожної тисячі свиней) збираються у лагунах, і, перш ніж перетворитись на добриво, мають пройти довготривале (3-4 роки) природне мікробіологічне знешкодження. Проте відомі численні випадки несанкціонованих захоронень біологічних відходів, витоку гною з лагун, перевищення норм внесення добрив, що є джерелом ерозії, накопичення надлишку важких металів, підвищення кислотності та токсичного забруднення ґрунту, евтрофікації поверхневих вод, просочування нітратів до підземних вод.

На жаль, часто ці підприємства не обладнані належними очисними спорудами, що це є причиною невдоволення громадськості через неприємні запахи, які формуються специфічними забруднюючими

речовинами: сірководнем, аміаком, меркаптанами. Так, тваринництво відповідає за 18 % від усіх викидів парникових газів людства – це більше, ніж викиди від транспорту [5].

Надмірне використання антибіотиків на фермах (близько половини всіх використовуваних у світі) призводить до виникнення і поширення вірусів та бактерій, стійких до антибіотиків.

Одним із перспективних напрямів розв'язання проблем охорони навколишнього середовища та одержання додаткових енергоресурсів і водночас комплексного використання відходів індустріального тваринництва можна вважати виробництво з них біогазу шляхом анаеробного зброджування. В окремих країнах ЄС частка біомаси з агросектору у виробництві біогазу може сягати понад 90 %. Істотними перевагами виробництва біогазу є використання власної відновлюваної сировинної бази і відмова від викопних енергоносіїв або імпорту, децентралізація енергопостачання.

В Україні анаеробна переробка відходів тваринництва на фермах з утворенням біогазу не є поширеною практикою. Станом на 2014 р. в Україні діяло 6 біогазових установок, що використовують відходи тваринництва (в Німеччині – близько 7000). Експерти визначають, що основним бар'єром розвитку біогазових технологій на відходах тваринництва є відсутність жорстких екологічних вимог, які могли б слугувати стимулами для пошуку альтернативних шляхів поводження з послідом на фермерських господарствах. Наприклад, в країнах ЄС існують Директива 2010/75/ЄС з промислового забруднення та Директива щодо нітратів (1991), які забезпечують використання найбільш екологічно безпечних та економічно вигідних технологій поводження з гноєм та послідом на промислових фермах.

Міжнародні фінансові організації та експортні кредитні агенції підтримують в Україні технологічні практики та розвиток масштабних об'єктів тваринництва, які в європейських країнах жорстко обмежується, зокрема через значний соціальний та екологічний негативний вплив.

У 2012 р. Euler Hermes, провідне страхове кредитне агентство в Німеччині, надало страхування на суму 26,39 млн євро на експорт до України обладнання для птахокомплексів – 7,5 млн кліток. Використання таких кліток у Німеччині є забороненим.

З 2003 по 2011 роки Atradius Dutch State Business, нідерландське кредитне агентство, надало страхування на експорт до України продукції, яка має стосунок до об'єктів тваринництва, на суму 154 млн євро. У березні 2012 р. у Парламенті Нідерландів пройшла резолюція, яка закликає уряд жодним чином не сприяти фінансуванню надвеликих підприємств тваринництва за кордоном. Не дивлячись на це, у 2013 р.

Atradius надав кредитне страхування на суму 8,7 млн євро для угоди з ПАТ «Миронівський хлібопродукт» (МХП) для Вінницької птахофабрики, де поголів'я буде у 74 рази більшим за максимально дозволене у Нідерландах. За деякими оцінками сума страхових гарантій на угоди з МХП становила загалом 174 млн євро за останні 10 років [6].

З підписанням Угоди про асоціацію та вступом в дію ПВЗВТ Україна отримала безмитну квоту на поставки 40 тис. т свинини (у 2015р. країна не використала навіть десятої частини) [2]. Зокрема, для запровадження сталого експорту свинини до країн ЄС необхідно отримати дозвільні документи, проте їх отримання відкладено на невизначений термін через відсутність у державному бюджеті коштів на проходження необхідних процедур. У свою чергу, бізнес не може фінансувати цю перевірку згідно з вимогами ЄС.

Характеризуючи структурну і змістовну відповідність законодавчої складової державної екологічної політики України екологічному законодавству ЄС, слід відзначити, що ні за одним з цих компонентів належної відповідності не простежується: кількість законодавчих актів в ЄС у кілька разів перевищує їх кількість в Україні, й додатково до більшості таких законодавчих актів в ЄС існує значна кількість додатків, дотримання вимог яких є обов'язковим. Структури екологічного законодавства України і ЄС істотно відрізняються, а їх порівняння вказує на певні недоліки структури українського законодавства, а саме: відсутність таких розділів, як: управління відходами, контроль за промисловим забрудненням і управління ризиком, хімічні речовини і генетично модифіковані організми, які існують у структурі законодавства ЄС.

Література

1. Environmental and social impact of the 'livestock revolution, Stanford University [Електронний ресурс]/ ScienceDaily - Режим доступу: <http://www.sciencedaily.com/releases/2010/03/100316101703.htm>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Промислове тваринництво [Електронний ресурс]/ Національний екологічний центр України.- Режим доступу: <http://necu.org.ua/>
4. Lymbery Philip. «Farmageddon: The true cost of cheap meat», 2014.
5. Livestock's long shadow: environmental issues and options, 2006 [Електронний ресурс]/ Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) - Режим доступу: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/010/a0701e/a0701e00.pdf>

6. Humane Society International (HSI), Compassion in World Farming (CIWF), Vier Pforten / Four Paws, International financial institutions, export credit agencies and farm animal welfare, 2013 [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://www.hsi.org/assets/pdfs/ifi_report_agribusiness.pdf.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ Слоква М.Г.

**Гонтаренко А., ФМТП, 4 к. 18 гр.,
Київського національного торговельно-економічного університету,
(м.Київ)**

БУДІВЕЛЬНИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ

Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей економіки країни. Від неї залежить майже вся система народного господарства та економічне зростання в країні. Паралельно із будівництвом, розвиваються ще такі галузі, як, транспорт, нафтохімія, машино будівництво, енергетика, металургія, тощо. Отже, галузь будівництва активно сприяє розвитку підприємств малого та середнього бізнесу.

В Україні комерційна активність будівельних підприємств має зосереджено регіональний, а не масштабний характер. Найбільше поширення представники цього бізнесу набули в містах – мільонерах та їх найближчої досяжності, де більша кількість бізнес-одиниць та вищий рівень заробітних плат. Наприклад, за даними Державної служби статистики України 2014 року найбільша кількість будівельних робіт приходить на місто Київ – 22%. Далі розмістилися такі регіони: Дніпропетровська область – 9,8%, Одеська область – 8,8%, Донецька область – 8,7%, Полтавська область - 7,9%. Для порівняння треба представити регіони, в яких проводиться найменша кількість будівельних робіт – це Кіровоградська - 0,9%, Херсонська - 0,8%, Закарпатська - 0,8% області [1].

Згідно з даними макроекономічних показників Державної служби статистики України обсяг виконаних будівельних робіт виріс 57515,0 млн. грн. , порівняно з 2014 роком, коли він був - 51108,7 млн. грн., однак в 2013 році цей показник складав 58586,2 млн. грн. [1].

Прийняття в експлуатацію загальної площі житла має позитивно зростаючу динаміку в 2015 році – це 11044 тис. м², в 2014 році цей показник був меншим - 9741 тис. м², а в 2013 році він складав – 9949 тис.

м² [1]. Кількість забудованих квартир має стабільно зростаючу кількість із року в рік, 120 105,90 тис. шт. відповідно у 2013-2015 рр. Однак капітальні інвестиції в будівельну галузь значно впали в 2015 р. - 36056,7 млн. грн., коли в 2014 та 2013 роках ці показники сягали 40796,2 та 40760,3 млн. грн. відповідно [1].

Оцінивши основні показники будівельної галузі, можна стверджувати, що не дивлячись на кризове становище української економіки в цілому, в галузі будівництва в 2015 р. спостерігалось зростання за багатьма показниками. Однак, капітальні інвестиції знизились, що не дивно для кризового явища. Політична нестабільність, воєнні дії на території Сходу країни, високий рівень інфляції, низький курс національної валюти та відсутність реформ не роблять країну привабливою для іноземних інвесторів. Крім цього, будівельний бізнес – це підвищений рівень ризиків та капіталовкладень. Складність оформлення процедур ведення робіт будівництва змушує інвесторів сумніватися щодо прозорості ведення своєї діяльності будівельними організаціями.

У 2014 р. Організація економічного співробітництва та розвитку оголосила результати першого звіту стосовно корупції у світовому бізнесі. Згідно з даними цього розслідування, світове товариство продемонструвало, що найбільші суми поборів фігурують в сфері добування корисних копалин, транспорту та будівництва. Отже, сфера будівництва в світі стільки ж корумпована, як і добування нафти і алмазів. Проблема корупції в галузі будівництва – це проблема глобальна, і вирішувати її потрібно на рівні держави, впроваджуючи реформи у роботу центральних органів, що задіяні в процедурах оформлення дозволів підприємствам на ведення будівельних та допоміжних робіт.

В кризовий період українським підприємствам будівельної галузі вдалося не зазнати руйнівного впливу кризи, вистояти та продовжувати розвиватися і нарощувати масштаби своєї діяльності. Це свідчить про те, що будівельні компанії ретельно пророблюють стратегії розвитку та впроваджують інструменти конкурентних переваг на своїх підприємствах.

В умовах нестабільної кон'юнктури ринку, тотальної недовіри владі та корупції в усіх сферах життя люди дуже ретельно підходять до вибору підприємства, з яким співпрацюють, уважно оцінюючи всі ризики та можливість втратити свої інвестиції. Тому для компаній – забудовників та їх партнерів, особливе значення має створення позитивного іміджу у підприємства та завоювання довіри своїх клієнтів. Особливе значення має відкритість доступу до інформації про компанію і прозорість її діяльності. Зараз існує безліч маркетингових інструментів повернути до компанії

увагу. Рекламу нових об'єктів будівництва можна побачити всюди, на білбордах, в Інтернеті, в транспорті, по телевізору.

Планування маркетингової діяльності будівельного підприємства здійснюється в певній послідовності. Спочатку встановлюють цілі маркетингової діяльності для окремих проектів, будівельних комплексів, об'єктів житлового, соціального або культурного призначення, а також видів робіт і послуг. Потім розробляють альтернативні стратегії - будівництво об'єктів поліпшеного планування, застосування нової технології і організації будівництва, формування ринку, проникнення на нові ринки в інші регіони. Вибирають найкращу стратегію. Формують план маркетингової діяльності, елементами якого є будівельні об'єкти, види будівельних і монтажних робіт, вартість об'єктів та додаткових робіт, шляхи реалізації будівельних і монтажних проектів, задача об'єктів замовнику. Заключним етапом маркетингової діяльності є розробка і контроль бюджету маркетингу.

Отже, будівельна галузь переживає непростий період як і все народне господарство в Україні. В цих умовах важливе значення має спрощення та централізація вирішення питань доцільності будівництва, розміщення будівель, фінансування проектів, подальшої їх експлуатації, а для будівельників залишити питання стратегічного розвитку, нововведень та організацію робіт на будівельних майданчиках. Уряду країни зі свого боку необхідно організовувати програми для фінансування регіональних проектів розвитку будівництва, реформувати та вдосконалити роботу органів, що займаються дозвільним оформленням будівельних робіт, посилювати роботу правоохоронних органів в перевірці законності діяльності суб'єктів реалізації будівельних проектів тощо.

Для підприємств в таких умовах необхідно ретельно підходити до планування діяльності, якості робіт та партнерів, ретельно продумувати шляхи фінансування та учасників реалізації проектів, впроваджувати досвід зарубіжних країн в інноваційному розвитку будівельного бізнесу та вдосконалювати маркетингові стратегії для створення конкурентних переваг і залучення клієнтів.

Література

1. Економічна статистика / Економічна діяльність / Будівництво [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Сенів Б. Г. Сучасний стан та перспективи розвитку будівельної галузі України / Б. Г. Сенів // Інноваційна економіка. – 2010. – № 3. – С. 19-24.

3. Щербата Т. С. Особливості стратегічного управління підприємствами будівельної галузі / Т. С. Щербата, І. П. Малик // Економічний форум. – 2011. – № 2. – С. 46–52.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Удод Н.М.**

Гончарова В., студент,
Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Михайла
Туган-Барановського”, (м. Кривий Ріг)

БЮДЖЕТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Бюджетування довело свою життєздатність у країнах з розвинутою ринковою економікою і повинне зайняти належне місце у системі управління українськими підприємствами.

Основними причинами, які зумовлюють необхідність впровадження бюджетних систем або їх елементів суб'єктами малого підприємництва, є: недостовірність інформації про реальні витрати та надходження на підприємстві; нецільове використання ресурсів підприємством; необхідність вираження у вартісному співвідношенні усіх виробничо-господарських операцій; значні фінансові втрати; криза неплатежів, низька фінансова дисципліна; загроза банкрутства, та інші.

Найбільш поширеною причиною банкрутства малих підприємств є не недостатність фінансових ресурсів, а нездатність власника малого підприємства спланувати свою діяльність та організувати процес бюджетування [2, с.401].

Необхідно звернути увагу на присутність багатьох проблем, пов'язаних із впровадженням і підтримкою нормального функціонування процесу бюджетування, а саме: відсутність взаємозв'язку між процесом бюджетування та стратегічними цілями підприємства; відсутність чітко визначеної концепції управління; відсутність управлінського обліку; не визначені основні показники ефективності діяльності бюджетних одиниць; неформалізовані процедури обліку, аналізу, планування і контролю; зміни деталізації даних та контролю; основою бюджетування є фактичні дані бухгалтерського обліку; висока вартість застосування сучасних інформаційних технологій та програмного забезпечення; відсутність взаємозв'язку між системою бюджетування та системою нормування.

Загальне призначення бюджетування суб'єктів малого бізнесу

полягає у взаємозв'язку з головними цілями діяльності підприємства, якими можуть бути: швидкозростаючий бізнес; високорентабельний бізнес; швидкозростаюча вартість фірми [3, с.193].

Задля прийнятності впровадження і застосування бюджетування як управлінської технології для малого бізнесу необхідно розробити відповідний методичний інструментарій. При цьому, необхідно враховувати особливості функціонування суб'єктів малого підприємництва.

Для суб'єкту малого підприємництва оптимальною моделлю бюджетування, на нашу думку, є схема зведеного бюджету підприємства. Найбільш оптимальним та перспективним рішенням є об'єднання бухгалтерських програм та програм бюджетування з єдиною первинною документацією у відповідності з організаційними цілями діяльності підприємства.

У процесі реалізації технології бюджетування необхідно враховувати принцип ефективності: витрати, які пов'язані з організацією й функціонуванням бюджетування, не повинні перевищувати ефект, отриманий від його впровадження.

На малих підприємствах є певні переваги в організації системи бюджетування. Організаційна структура підприємств малого бізнесу простіша порівняно з великими підприємствами, що являє собою позитивним фактором у процесі створення функціональної фінансової структури з виокремленням центрів фінансової відповідальності.

Найвищої результативності та отримання об'єктивної інформації щодо рівня виконання бюджетів можна досягнути на засадах планових гнучких та неперервних бюджетів, які прив'язуються до реального діапазону ділової активності підприємства.

Концептуальні основи бюджетування на виробничих підприємствах України дозволяють вирішити наступні завдання: своєчасного виконання зобов'язання перед контрагентами й партнерами; застосування інформаційної бази для оцінки й контролю з виконання планів підприємства; забезпечення координації діяльності всіх сторін діяльності фірми і її підрозділів; забезпечення ефективного розподілу ресурсів.

Отже, задля підвищення ефективної фінансово-господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу необхідно:

- узгодженість процесу бюджетування зі стратегічними цілями діяльності підприємства;
- виділення трьох основних етапів постановки бюджетування: технологія бюджетування, організація бюджетування, автоматизація бюджетування;
- забезпечення виконання основних функцій управління суб'єктом

підприємництва: планування, організації, контролю та мотивації.

Література

1. Білик М.Д. Бюджетування у системі фінансового планування. //Фінанси України, 2004, №3. – С.97-109;
2. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: Навч.посібник – К.: КНЕУ, 2007. – 432 с.
3. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: задачі, тести, тренінги. Навчальний посібник / Л.Д. Буряк, А.М. Павліковський, Н.Л. Кремпова та ін. Керівник авторського колективу і науковий редактор Л.Д. Буряк. – К.: КНЕУ, 2011.- 281с.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи Неізнана О.В.

Диба О., к. е. н., доцент,
Гернего Ю., к. е. н., доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. В. Гетьмана»,
(м. Київ)

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації нагальним постає питання обґрунтування можливостей збереження та посилення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу на міжнародних ринках. Безперечно, незмінною основою діяльності суб'єктів господарювання є її технологічний рівень, інноваційна модель ведення бізнесу. В свою чергу, це дозволяє стверджувати про актуальність обґрунтування теоретичних та прикладних аспектів визначення суті трансферу технологій та його зв'язку із інноваційним бізнесом.

У вітчизняній літературі даного напрямку особливої уваги заслуговують дослідження Л. Федулової, В. Гейця, Л. Антонюка, Ю. Бажала, А. Поручника, Л. Ляшенка та інших. Метою нашого дослідження є обґрунтування теоретичних засад та прикладних аспектів трансферу технологій в контексті розвитку інноваційного бізнесу в Україні.

Згідно із визначенням Ради з наукових та промислових досліджень (CSIR), трансфер технології являє собою процес, за якого інтелектуальна власність перетворюється на фізичний продукт або процес, що генерує комерційну вигоду або може бути використаний на благо суспільства [6].

Тобто, трансфер становить поєднання процесів здебільшого нематеріального характеру (обмін інформацією, технологіями, розробками) із майбутньою матеріальною вигодою в результаті виробництва продукції або надання послуги. Подібний перехід формує своєрідний синергичний ефект, який полягає у примноженні результатів виробництва, і, як наслідок, зростанні конкурентних позицій його учасників, як на національному, так і на зарубіжному ринках.

З огляду на накопичувальну природу трансферу технологій, можемо провести паралель між його результатами та очікуваннями від виробництва та реалізації якісно-нової продукції, що диференціюється за посередництвом інноваційного бізнесу в умовах сьогодення. Так, ще Й. Шумпетер відзначав, що в основі діяльності інноваційних підприємств лежить очікування вищого рівня прибутку в результаті реалізації нововведень [5]. Зауважимо, що твердження класика знайшли своє підтвердження, як на практиці, так і продовження в працях наших сучасників [2; 3; 4]. Перетворення бізнесу на інноваційний неможливе лише з огляду на бажання підприємця, необхідним є створення передумов (основ) для виробництва якісно нової продукції. Так, в умовах глобалізації постає питання сприяння трансферу технологій, як на національному, так і на міжнародному рівні.

Дослідження зарубіжних організацій свідчать про недостатній рівень інтегрованості національної економіки до міжнародної технологічної спільноти. Так, протягом 2008 – 2009 років наша країна посіла 65 місце за рейтингом технологічної готовності економіки серед 134-х розглянутих країн; за показником «прямі іноземні технології та технологічний трансфер» - 100-те місце. Згідно аналогічного рейтингу протягом 2013 – 2014 років наша держава з-поміж 148-ми досліджуваних країн посіла 65-те та 131-ше місця відповідно [4]. Тобто, для розвитку вітчизняного інноваційного бізнесу важливим є посилити підтримку трансферу технологій.

Так, прикладом міждержавної співпраці у сфері трансферу технологій є Міжнародна мережа підтримки інноваційної діяльності та трансферу технологій UNIDO EXCHANGE. Мережа UNIDO EXCHANGE поєднує: штаб-квартиру ЮНІДО; польові офіси ЮНІДО; центри сприяння інвестиціям і технологіям ЮНІДО (Itpos/Ipus); міжнародні технологічні центри (Itcs); центри індустріальної субконтрактації й партнерства (Spxs); національні центри чистої продукції (Ncps); агентства сприяння

інвестиціям. (Investment Promotion Agencies (Ipas)); установи приватного сектора (Private Sector Institutions (Psis)); організації громадянського суспільства. (Civil Society Organizations (Csos)); інші організації індустріального розвитку. (Other organizations related to Industrial Development); наукові інститути (Research & Development Institutions) [1].

Водночас, в Україні лише протягом останніх років розпочато створення ряду мереж та центрів трансферу технологій. Зокрема, серед них можемо назвати Українську мережу трансферу технологій та Українську інтегровану систему трансферу технологій. Основними завданнями таких систем є трансфер технологій, ноу-хау між науковим сектором і промисловістю, а також усередині промислового сектора, пошук партнерів та інвесторів для кооперації, розробки та впровадження високотехнологічного наукового продукту як в Україні, так і за кордоном.

Таким чином, розвиток інноваційного бізнесу у багатьох аспектах є похідним від можливостей та успіху трансферу технологій, який є одним із сучасних інструментів взаємодії науки та бізнесу на національному та міжнародному рівнях. Для економіки України важливим є всебічне стимулювання трансферу технологій, що дозволить нам посісти гідне місце на глобальних інноваційних ринках.

Література

1. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
2. Baumol, W. J. (2010). *The Microtheory of Innovative Entrepreneurship*. New Jersey, US: Princeton University Press.
3. Da Rin, M., Di Giacomo, M., & Sembenelli, A. (2011). Entrepreneurship, firm entry, and the taxation of corporate income: Evidence from Europe. *Journal of Public Economics*, 95(9-10), 1048–1066.
4. Schwab K., Martin X. *The global competitiveness report 2013–2014*. – Geneva : World Economic Forum, 2013. – 553 p.
5. Schumpeter, J.A. (1934), *The Theory of Economic Development*. Cambridge, US: Harvard University Press.
6. The Council for Scientific and Industrial Research. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csir.co.za/index.html>

Дяденко К., ФМТП, 4 к. 14 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ТЕХНОПАРКИ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Забезпечення економічного зростання в сучасних кризових умовах потребує створення нових механізмів і форм, стимулюючих інноваційну діяльність та впровадження її результатів у виробничу практику. Досвід розвинених країн останніх десятиліть свідчить про ефективність такої форми як технологічні парки. Ці зони відзначаються високим рівнем інноваційної діяльності, являють собою форму інтеграції науки та виробництва.

Розвиток технопарків після Другої світової війни в США, Великобританії, Німеччині, Фінляндії показав високу ефективність таких господарсько-територіальних утворень у формуванні інноваційної інфраструктури та скорочення часу впровадження нових наукових розробок у виробництво [1]. Новітня історія підтвердила цінність подібного досвіду в стрімкому інноваційному прориві в еліту світової економіки таких країн як Китай та Індія. У ХХІ сторіччі досвід зарубіжних країн показує високу ефективність індустріальних парків, що підтверджується їх великою кількістю: у США зараз діє 400 таких парків, у Польщі – понад 80 в Туреччині – 290. У В'єтнамі, де створено близько 200 індустріальних парків, на них припадає 25% ВВП і 40% залучених інвестицій [2, с. 60].

Історія розвитку технопарків в Україні за останні 24 роки показує складність процесу організації та ефективного становлення таких наукових комплексів. В Україні перші технопарки з'явилися в 2000 році як структури, завданням яких є об'єднання наукових досліджень, розробок нових технологій з впровадженням у виробництво і випуск конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках високотехнологічної продукції. Передбачена законами "Про інноваційну діяльність", "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", прийняті Верховною Радою в 1999 і 2000 роках, державна підтримка інновацій, створення технопарків, бізнес-інкубаторів та інших інноваційних структур вже в 2003-2004 роках дозволила істотно поліпшити ситуацію в цій сфері. Проте в подальшому їхня роль постійно зменшувалась, як і фінансова підтримка з боку держави. Відтак, на сьогоднішній день в Законі "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків" нараховується 16 технопарків, із яких дійсно працюють 8 проте і вони працюють досить неефективно. У загальному вигляді головні проблеми можна охарактеризувати наступним чином:

1. У країні відсутній стратегічний план функціонування технопарків. У зв'язку з цим існує гостра необхідність детально дослідити роботу

українських технопарків, їх переваги та недоліки, визначити й економічно обґрунтувати варіанти їх подальшого розвитку та взаємовідносин з державою. Аналітики вказують, що нинішні проблеми технопарків – це не результат сьогоднішньої фінансової і політичної кризи, це результат нехтування державою науково-технічної та інноваційної сфери, яка накопичувалася роками [2, с.75].

Країна має обмежені ресурси - часові, людські та фінансові - тому на сьогоднішній день досить важливо обрати пріоритетні стратегічні напрями функціонування технопарків та зосередити всі сили на них. Досить перспективним для України є сільське господарство, так як це єдиний сектор української економіки, який має світове значення. Україна впевнено входить в топ-5 світових гравців з величезним запасом майбутнього потенціалу. Так, якщо порівняти нашу країну, наприклад з Німеччиною, в середньому врожайність у нас нижче приблизно в 2,5 рази, хоча природні умови в нас значно сприятливіші. Крім того, якщо у фінансовому секторі, в телекомунікаціях проникнення технологій наближається до 100%, то в сільському господарстві – воно мінімальне. Ми маємо в своєму розпорядженні величезну кількість національних виробників серед яких можна виростити технологічних чемпіонів світу, оскільки індустрія «smart agriculture» тільки зароджується.

2. Недосконалість законодавчої бази. Нинішнє правове регулювання має значні суперечності, вимагає забезпечення узгодженості прав учасників процесу, та відповідності нинішнім реаліям економічної та політичної ситуації в країні.

3. Нестабільна фінансова підтримка, більшість дієвих форм економічної підтримки скасовані. Державна фінансова підтримка законодавчо не передбачена на організацію та функціонування самого ТП. Разом з тим, досвід усіх країн, успішно інтегруючих технопарки в інноваційну складову економіки країни, показує обов'язкове державне фінансування даних структур. Ще в 1996 році китайські лідери зазначали, що створення технопарків стало найбільшим досягненням розвитку високих технологій Китаю в ХХ столітті [3, с. 59].

Країни які зрозуміли переваги від функціонування технопарків піклуються про введення спеціальних фінансових режимів сприяння технопаркам. Це – податкові та митні пільги, кредити на пільгових умовах, цільове фінансування окремих інноваційних розробок, державне замовлення на інноваційну продукцію і т.д. При наявності такої підтримки з боку держави технологічні парки забезпечують створення нових робочих місць, розвиток високорентабельних видів бізнесу, залученням інвестицій в країну та в результаті зростанням економіки України.

4. Відсутність єдиного понятійного апарату і, як наслідок, різночитання у змісті поняття «технологічний парк». В Україні не робиться навіть спроби розглянути з єдиної точки зору, в тому числі в правовому аспекті, такі інноваційні структури, як технологічні парки, наукові парки, індустріальні (грюндерські) парки, бізнес-інкубатори, інноваційні центри, кластерні об'єднання, технологічні платформи. Це призводить до юридичних і організаційних непорозумінь та бар'єрів, збільшує ризики діяльності [4].

Таким чином, спираючись на зарубіжний досвід, можна стверджувати, що технопарки можуть суттєво впливати на формування інноваційної інфраструктури, підвищити темпи розвитку багатьох напрямків економіки, а відповідно, їх конкурентоспроможність і збільшення обсягів продукції, що експортується, підвищити рівень життя населення, створити нові робочі місця, привести впливових інвесторів. Тому досить важливо, щоб керівництво держави зрозуміло їх переваги та надало значну підтримку, адже без інновацій подальший розвиток просто неможливий.

Література

1. The International Association of Science Parks and areas of innovation [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.iasp.ws>.
2. Мазур А. А. Технологічні парки України / А. А. Мазур, С. В. Пустовойт // Наука та інновації. 2013. – Т.9. – №3. – с. 59-72.
3. Солов'йов В.П. Технологічні парки в Україні: від вихідної концепції – до реальної практики / В.П. Солов'йов // Наука та наукознавство. 2014.– № 1.– с.15-20.
4. Губерник А. Специфіка формування технопарків на півдні України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15gaanpu.pdf>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Яровий І. М.**

**Зайченко Я., Синявська Л., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

**ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Інновації завжди відігравали провідну роль в управлінні підприємством, проте з розвитком технічного прогресу цей вплив значно збільшив свої обороти. Завдяки цьому явищу можна вплинути на виробництво, забезпечити економічний розвиток підприємства, підвищити рівень його конкурентоспроможності та покращити його стратегічні позиції.

Тому слід відзначити, що інноваційний розвиток – це створення нових ідей, використання яких забезпечить покращення товарів, послуг та праць на різноманітних підприємствах. Завдяки інноваційній політиці підприємство має можливість замінити застарілу продукцію на оновлену та покращену, яка буде користуватись попитом та збільшить рівень конкурентоспроможності підприємства [1].

Інноваційний розвиток може включати в себе: зміну технологій, модернізацію товару чи продукту, різноманітні модифікації та нововведення. Проте всі ці зміни переслідують одну мету – вдосконалити товар для отримання максимального прибутку. Слід зазначити, що використання інноваційної політики має бути обґрунтоване та підкріплене аналізом ринку та дослідженням потреб споживачів [2].

Для того, щоб витрати на інновацію згодом перешли в прибуток необхідно дотримуватись низки факторів. Спочатку потрібно переконатись в наявності купівельно-спроможного попиту. Тобто необхідне підтвердження, що оновлений товар підприємства сприйматиметься ринком і відповідатиме потребам споживачів. Також слід враховувати цінові та технічні переваги нового товару. Це дасть можливість вирізняти свій товар поміж інших, тобто надасть йому конкурентних переваг.

Неабиякий слід залишає вдале планування інноваційної діяльності. Слід враховувати, кваліфікацію персоналу, який займається інноваційним процесом. Дотримання цих та інших факторів допоможе підприємству зазнати успіху у своїх нововведеннях [3].

Відповідно до стратегії сталого розвитку «Україна -2020» - наша країна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Тому необхідно оновлювати технології виробництва, модернізувати та модифікувати товари різних галузей. Розглянемо інноваційний розвиток на прикладі підприємства ПАТ «Київхліб».

Публічне акціонерне товариство «Київхліб» функціонує на ринку України з 1996 року. Підприємство зазнавало багато змін з початку свого існування: змінювало технології виробництва, оновлювало асортимент, створювало новий товар та розширювало товарну номенклатуру [4].

Керівник налагодив роботу працівників фірми, зміг донести до персоналу основну мету підприємства та зумів вдало спланувати його інноваційну діяльність. Для впровадження інновацій на організацію він виділив основні цілі інноваційної політики, на які саме цехи вона буде направлена та яка продукція буде оновлена, вказав кінцеві строки введення ідей в дію.

Нині підприємство має широкий асортимент, який включає в себе різні види товару. З кожним роком підприємство оновлює свій асортимент, щоб не втратити лояльності споживачів [5].

Можна з впевненістю сказати, що підприємство зазнало змін в усіх процесах інноваційного менеджменту. В виробничо-технологічному керівник не одноразово змінював технології виробництва, чим покращував процес перетворення сировини на готову продукцію.

Також часто зазнає змін збутовий процес. Щоб налагодити зв'язок з споживачами підприємство часто приймає участь у виставках, займається соціальною допомогою та покращує свою рекламну кампанію. Щодо управлінського процесу, то на підприємстві зазнає змін контроль результатів [2].

На нашу думку, підприємству необхідно впровадити інновації орієнтуючись на більш розвинуті країни світу. Впровадити новітні технології, що дадуть змогу економити час та збільшити прибуток. Також, ми вважаємо, що слід збільшити цільову аудиторію. Необхідно впровадити продукцію, яка зацікавить молодь. Зараз зазнає популярності коржик у вигляді різних відомих портретів, модних речей, які стосуються їхнього життя. Запозичивши такі ідеї із-за кордону можна не тільки впровадити новий товар, а також і змінити сегмент і вийти на нові ринки. Це може стати новою сходинкою в житті підприємства.

Отже, інноваційний розвиток – це складний процес, який дозволяє оновлювати товар та послуги, виробляти новий товар та товар ринкової новизни задля отримання максимального прибутку. ПАТ «Київхліб» застосовувало різні методи інноваційної політики: створювали товар ринкової новизни (додаючи різні смакові добавки до кондитерських виробів, щоб відповідати бажанню споживачів) та створювали новий товар (збільшуючи товарну номенклатуру, додаючи нові хлібобулочні вироби та товари довготривалого зберігання). Все це було можливим завдяки продуктивній роботі керівника, який налагоджував роботу персоналу, розвивав потенціал підприємства, щоб досягти більших результатів.

Література

1. Пожуєва Т.О. Інноваційна стратегія підприємства в сучасних умовах[Електронний ресурс]/ Т.О. Пожуєва. – Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45445/34-Pozhuyeva.pdf?sequence=1>

2. Андреюк Н.В., Кундєєва Г.О. Проблеми реалізації інноваційного потенціалу підприємства в сучасних умовах[Електронний ресурс]/ Н.В. Андреюк, Г.О. Кундєєва – Режим доступу:<http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17155/1/9.pdf>

3. Уткіна Ю.М. Інноваційний менеджмент на підприємствах[Електронний ресурс]/Ю.М. Уткіна – Режим доступу:file:///C:/Users/Людмила%20Синявська/Desktop/Vetp_2014_46_43.pdf

4. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник / За ред. П. П. Микитюка. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. – 224 с.

5. Менеджмент та маркетинг інновацій: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. С.М.Ілляшенка. - Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 616 с.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту
КНТЕУ Яровий І.М.**

Зосименко Т., доцент,
Чернігівський національний технологічний університет
(м. Чернігів)

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА БІЛОРУСІЄЮ

На сьогоднішній день пошук нових шляхів вирішення проблем транскордонного співробітництва між Україною та Білоруссю є не просто актуальним питанням, а нагальною необхідністю.

Порівняльний аналіз основних соціально-економічних і екологічних показників доводить, що в регіонах, які охоплює Програма територіального співробітництва Білорусь-Україна [1], спостерігається дві негативні тенденції: по-перше, це істотні відмінності в розвитку прикордонних регіонів України та їх транскордонних партнерів в Білорусі, які за аналізований період тільки посилюються; по-друге, внутрішні диспропорції соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів (табл. 1).

Наприклад, показники ВРП в регіонах Білорусі в кілька разів вищі за українські. При цьому показники ВРП на душу населення в усіх українських областях, крім Київської, були в 1,5-2 рази нижчі за середні

показники по Україні. Не менш актуальною є ця проблема і для білоруських регіонів, де в 2014 р. ВРП на 40% був нижче середньореспубліканського показника. Схожа ситуація спостерігалася і по іншим показникам, наприклад, середньомісячній заробітній платі [2; 3].

Таблиця 1

Основні соціально-економічні та екологічні показники прикордонних регіонів*

Область	ВРП на душу населення, дол. США		Рівень безробіття, %		Середньомісячна заробітна плата, дол. США		Частка інноваційної продукції промисловості, %	
	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.
Брестська	4127,5	5330,8	0,8	0,6	365	518	3,9	2,0
Гомельська	4338,0	5845,2	0,9	0,7	387	552	18,1	18,5
У середньому по Білорусі	5950,7	8030,3	0,7	0,5	409	592	14,5	13,9
Волинська	1750,0	1770,7	8,5	9,9	224	229	0,99	0,01
Рівненська	1734,0	1590,7	11,4	10,6	246	255	0,12	0,53
Житомирська	1838,5	1784	9,8	11,5	224	232	0,41	0,26
Київська	3288,1	3430,0	7,3	8,0	289	293	0,98	0,05
Чернігівська	1937,9	1997,6	10,5	11,2	215	226	0,1	0,04
У середньому по Україні	2968,6	3077,3	8,1	9,3	281	293	0,1	0,2

*складено автором за даними [2; 3]

Вселяює побоювання також динаміка показників рівня безробіття, які не тільки істотно вище в українських областях, а й, на відміну від білоруських, мають тенденцію до зростання. Рівень бідності в українських прикордонних регіонах також перевищує аналогічні показники в білоруських областях.

Слід також звернути увагу на відносно низькі показники інноваційності промислової продукції: якщо в Гомельській області у 2014 р. відсоток такої продукції становив 18,5%, то в Брестській області лише 2%, а в українських регіонах не перевищував 0,5% [2; 3].

У той же час високі показники викидів забруднюючих речовин, низькі показники переробки відходів (5-20% в регіонах України) і

неофіційні звалища навіть в природоохоронних парках є загальними проблемами для обох країн. Природні парки, які частково розташовані на кордонах, вимагають спільного управління і підвищення ефективності за рахунок двосторонніх охоронних заходів [1].

Нагромаджені проблеми соціального, економічного, екологічного характеру вимагають концентрації ресурсів багатьох організацій приватного, державного і громадського секторів, об'єднання знань і зусиль фахівців різних сфер.

Реалізація нових форм транскордонного співробітництва є важливою також з точки зору наближення вітчизняної регіональної політики до концепції регіональної політики ЄС, яка орієнтується не на підтримку депресивних регіонів за рахунок регіонів-донорів, а на створення умов для мобілізації місцевого потенціалу і ресурсів, посилення конкурентоспроможності регіонів.

Серед безлічі інституційних форм транскордонної співпраці, хотілося б виділити дві: транскордонні кластери, транскордонні промислові парки. Перша форма передбачає об'єднання за суб'єктивним критерієм, друга – за майновим.

Очевидно, що обидві форми співпраці мають ряд переваг і недоліків. А враховуючи, що створення і кластерів, і парків, є питанням складним в законодавчому плані, вимагає проведення тривалої підготовки, витрат часу і ресурсів, необхідно попередньо провести глибокий аналіз і ретельно зважити всі “за” і “проти”. Також доцільно з самого початку орієнтувати учасників проектних ініціатив на налагодження і зміцнення мережевих взаємозв'язків. Тільки в такому випадку, ці проекти будуть відповідати принципу сталого розвитку

Підводячи підсумки, хотілося б відзначити, що кластери рідко виникають штучно і з нуля, вони з'являються і еволюціонують природним шляхом там, де є передумови для цього у вигляді міжгалузевих виробничих зв'язків. У Білорусі й Україні існує значний потенціал формування опорних центрів співпраці в соціальній, культурній, туристичній сферах. Розвиток відповідної інфраструктури стимулював би створення системи узгодженого територіального планування, а воно, у свою чергу, прискорило б розвиток нових форм транскордонного співробітництва.

Література

1. Беларусь – Украина Совместная операционная программа [Электронный ресурс] / Программы сотрудничества ЕаРТС. – Режим доступа: <http://eartc.eu/ru/program/view-belarus-ukraine.html> (дата обращения 30.0.32016 г.)

2. Дані з сайту Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Дані з сайту Національного статистичного комітету Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.belstat.gov.by/> (дата звернення 30.03.2016 р.)

Ільків Л., к.е.н, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, (м.
Київ)

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ВОДОКОРИСТУВАННЯ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ефективний розвиток економіки та сталий розвиток суспільства можливий лише за умови раціонального водокористування. Тому, проблеми прісної води, а особливо її нестачі, в ХХІ столітті виходять на перший план.

Рівненська область багата водними ресурсами. Територією області протікає 171 річка довжиною понад 10 км, знаходиться 162 озера, 12 водосховищ, 1688 ставків. Показники забезпеченості водними ресурсами в розрахунку на 1 км² території та на 1 мешканця області вищі від середніх по Україні у 1,3-1,9 рази. Загальні прогностичні ресурси підземних вод в області складають близько 1314,913 млн. м³ /рік, затверджені запаси 195,798 млн. м³/рік, затверджені від прогностичних – 14,9 % [1].

Не всі водоносні комплекси області використовуються для водопостачання в зв'язку з низькими гідрогеологічними характеристиками та якістю води, або великими матеріальними затратами для їх освоєння.

Отже, проблеми забезпечення якісною питною водою населення є дуже гострими і для Рівненщини. Особливо це стосується забезпечення питною водою сільського населення Поліської зони Рівненської області, де тільки 3 % населення забезпечено централізованим водопостачанням. Основними ж джерелами водопостачання є шахтні колодязі (криниці).

При наявності статичних рівнів ґрунтових вод в межах 1-5 метрів від поверхні високому коефіцієнту проникності ґрунтів (піски, супіски), вода більше як в 50% шахтних колодязів не відповідає вимогам до питної води по бактеріологічних та органолептичних показниках. Більшість шахтних колодязів побудовано без дотримання санітарних норм, не облаштовано скид поверхневих вод, колодязі не мають глиняних замків [2].

Взагалі, для потреб людини і господарських потреб придатна лише чиста прісна вода, джерелом якої служать, головним чином, ріки, озера,

штучні водоймища та підземні води. Звичайно, альтернативою забезпечення якісною питною водою населення є централізоване водопостачання. Але зважаючи на необхідність виділення на це значних коштів на ближчий період це питання є малоперспективним.

У 2014 році водокористувачами області забрано з природних водних об'єктів 206,80 млн. м³ прісної води, в тому числі 164,41 млн. м³ з поверхневих джерел і 42,39 млн. м³ з підземних водоносних горизонтів. Забір води за галузями економіки в області у 2014 р. склав: промисловість – 66,75 млн. м³; сільське господарство – 81,34 млн. м³; житлово-комунальне господарство – 20,6 млн. м³; інші галузі – 2,1 млн. м³ [3].

В 2014 р. у поверхневі водні об'єкти області скинуто 111,5 млн. м³ зворотних вод. У їх складі у поверхневі водойми скинуто 15,55 тис. т забруднюючих речовин. Поверхневі водні об'єкти області переважно відносяться до слабо забруднених. Невідповідність якості води за хімічними показниками спостерігається, як правило, за завислими речовинами, нафтопродуктами, аміаком, загальним залізом, формальдегідом, вмістом органічних речовин. Погіршенню якості поверхневих вод сприяють скиди недостатньо очищених та неочищених стічних вод комунальних підприємств області, які є найбільшими забруднювачами поверхневих вод.

Індикаторами зростаючого забруднення води є збільшення числа випадків мору риби. Малі річки в межах населених пунктів зазнають антропогенного впливу: скидаються недостатньо очищені води, розорюються прибережні захисні смуги, забруднюються побутовим сміттям, проводиться забудова.

В області спостерігається погіршення якості води на санітарно-хімічні та бактеріологічні показники на об'єктах централізованого господарсько-питного водопостачання, переважно за рахунок мереж сільських та частини відомчих централізованих водопроводів. Санітарно-технічний стан мереж основної частини водопроводів незадовільний – мережі більш як на 50 % зношені, заміна їх не проводиться, в результаті чого відбуваються часті пориви, що в свою чергу впливає на показники якості питної води [4].

Таким чином, вважаємо, що для подолання проблем водокористування досліджуваного регіону першочерговим є вирішення питання реконструкції та розширення діючих каналізаційних очисних споруд, проведення лабораторного контролю відповідності показників якості питної та стічних вод вимогам діючих нормативних документів, проведення оптимізації роботи та реконструкції систем водопостачання, заміна водопровідних мереж, винесення за межі санітарної зони шахтних

колодязів вигрібних ям та ліквідація сміттєзвалищ. А також дуже важливим є проведення активної просвітницької роботи серед населення, в школах, вузах, по вихованню санітарної, екологічної культури жителів по облаштуванню побуту з дотриманням всіх санітарних норм. Приймаючи будь-які господарські рішення, потрібно виходити з пріоритетності підтримки необхідної якості навколишнього середовища як умови збереження життя та здоров'я людини.

Література

1. Доповідь про стан НПС у Рівненській області у 2014 р. [Електронний ресурс]: Державне управління охорони НПС в Рівненській області [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ecorivne.gov.ua/report_about_environment/
2. Стан водних ресурсів на Рівненщині. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dovkilya.etov.com.ua/articles/4335-stan-vodnih-resursiv.html>
3. Статистичний щорічник за 2014 рік / [за ред. О. Г. Осауленка]. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2015. – С. 509.
4. Волкова Л. А., Орлов В. О. Екологічні аспекти використання поверхневих вод Західного Полісся України // Екосистеми, их оптимизация и охрана. Симферополь: ТНУ, 2012. Вип. 6. С. 242–250.

Кисельова І., ФОАІС, 4 к. 2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РОЗРОБКА АНТИКРИЗОВОГО БІЗНЕС-ПЛАНУ

Зважаючи на динаміку кризових явищ не лише у економічній сфері України, а й у світовому масштабі, найбільш актуальним стає дослідження методів та можливостей ефективності ведення управлінської діяльності підприємства в умовах кризи. В Україні в період економічної і особливо фінансової нестабільності постає питання планування діяльності підприємства в умовах невизначеності перспектив розвитку економіки країни. Саме це потребує особливого підходу до прийняття рішень управління та чіткого вибору інструментів для їх реалізації.

Нестабільність фінансової сфери виражається в показниках ліквідності та платоспроможності, низької рентабельності, у нивиявленні відповідної законодавчої бази, низької ефективності функціонування

податкової та банківської системи та ін. Тому надзвичайно важливо розробити таку схему управління підприємством, яка б у цих тяжких умовах могла б діяти ефективно.

Всі ці фактори, що впливають на функціонування підприємства, повинні бути зазначені в плані діяльності даного підприємства, який має сприяти розв'язанню поставлених завдань, зростання вартості бізнесу, підвищенню його ефективності та забезпеченню конкурентоспроможності в майбутній перспективі [3, с. 54].

Під час кризи менеджер повинен подбати про стратегічні антикризові заходи, об'єднати їх в єдине ціле, встановити терміни виконання і послідовність. Для цього рекомендовано створити антикризовий бізнес-план фірми. Досвід останніх років показав неадекватність складання не тільки перспективних, але і поточних планів вітчизняних підприємств. Відхилення фактичних результатів від запланованих досягає в ряді випадків 30-50%. Деякі керівники підприємств намагаються відмовитися від складання планів на підприємствах [1, с. 84]. Між тим планування є однією з основних функцій управління підприємство. Великий досвід вітчизняних підприємств та зарубіжних фірм показав, що недооцінка планування діяльності підприємства в умовах ринкової нестабільності, ігнорування або некомпетентне здійснення його мінімізація часто призводять до невиправданих економічних втрат. Необхідним є використання нових методів оцінювання факторів економічного середовища та рівню їх впливу на передпланових етапах досліджень та коригування планів з урахуванням змін економічного середовища [2, с 9].

Поняття антикризового управління з'явилося в Україні відносно нещодавно і має певні недоліки. Одночасно з цим функціонування вітчизняних підприємств має свої особливі характеристики, які необхідно мати на увазі, під час побудови системи антикризового управління. Антикризове управління підприємством є особливою системою управління підприємством, що має комплекс характеристик і спрямована на запобігання та знешкодження несприятливих явищ для його діяльності [3, с. 56].

Система антикризового управління будь-якого підприємства діє за рахунок використання всього потенціалу менеджменту в сучасних умовах, розробки і реалізації на підприємстві спеціальних програм, що мають тактичні й стратегічні характеристики, дозволяє усунути тимчасові проблеми, зберегти й збільшити ринкові позиції, спираючись на власні ресурси. На сучасному етапі розробки методичного забезпечення діагностики кризового стану підприємства характеризується різноманітністю підходів її здійснення [3, с. 58].

Антикризове бізнес-планування – це та функція сучасного управління, що повинна включати комплекс передпланових досліджень, а саме більш поглиблений аналіз ситуацій і факторів зовнішнього середовища; прогнозування, оцінка й оптимізація альтернативних варіантів досягнення цілей, сформульованих на стадії стратегій розвитку; реалізація антикризового бізнес-плану, контроль та корегування його реалізації; розробка плану антикризових заходів. В умовах тяжких кризових явищ все частіше такий бізнес-план розробляється на більш близьку перспективу (1 - 3 роки) та потребує оперативного коригування. Звичайно це потребує детального розгляду бізнес-процесів на попередніх стадіях його розробки [4, с. 9].

З цією метою необхідно включити додаткові елементи передпланових досліджень, а саме: оцінка перспективності розвитку підприємства за допомогою SWOT-аналізу та оцінка чутливості підприємства до змін факторів економічного середовища. Виявлення ступеню чутливості до різних груп факторів дасть змогу не тільки врахувати ризики та погрози, а й виявити сильні сторони, розробити ряд заходів щодо нівелювання їх негативного впливу [4, с. 12].

Передпланові дослідження дають найбільш об'єктивну оцінку підприємницької діяльності, можливість своєчасного виявлення «слабких місць», забезпечення адаптації підприємства до зовнішніх змін, нівелювання несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, а також здатність гнучко реагувати на ці зміни. При такому підході антикризовий бізнес-план дасть можливість проаналізувати практично усі напрямки та аспекта діяльності підприємства та ефективно координувати процес стратегічного розвитку як напрямок антикризового управління.

Отже, антикризовий бізнес-план підприємства за поновленою структурою міститиме такі розділи:

- характеристика галузі, підприємства або проекту, послуг, робіт;
- маркетингове дослідження ринку робіт чи послуг;
- аналіз та оцінка фінансово-економічного стану підприємства;
- модифікований SWOT-аналіз та оцінка чутливості підприємства до змін факторів економічного середовища;
- маркетинговий, організаційний, фінансовий та виробничо-технологічний план діяльності підприємства в умовах кризи;
- оцінка ризиків, можливих сценаріїв розвитку, страхування.

Бізнес-план як метод антикризового планування дозволить своєчасно адаптуватися до швидкоплинних змін зовнішнього середовища, забезпечить конкурентоспроможність підприємства на ринку, а застосування методів попередніх (передпланових) досліджень дозволить мінімізувати помилки планування.

Література

1. Коваленко Н. О. Бізнес-план як інтегративна система показників антикризового управління авіаційним підприємством / Н. О. Коваленко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. - № 4. - с. 84-86.
2. Акулюшина М.О. Застосування методики SWOT-аналізу при плануванні впровадження інвестиційно-інноваційного проекту на підприємстві / М.О. Акулюшина // Технологический аудит и резервы производства. – Харьков: Технологический центр, №1/6 (21), 2015. – с. 8-14.
3. Решетник Е.И. Планирование бизнеса в условиях нестабильности внешней среды / Е.И. Решетняк // Проблемы экономики – 2010. - № 6. - с. 130.
4. Філіпова С.В., Захарченко В.І., Акулюшина М.О. Науково-методичні засади передпланової оцінки інноваційно-інвестиційних проектів: монографія / За ред. В.І. Захарченко. - Одеса : ОНПУ, Атлант ВОІ СОГУ, 2015. - 104 с.

Науковий керівник: к. е. н., ст. викл. кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ Афанасьєв К.М.

Компанієнко О., ФТМ, 3 к.12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

УКРАЇНА В РЕЙТИНГУ ЛЕГКОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ: ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ

Одним із пунктів Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» є те, що наша країна повинна посісти місце серед перших 30 позицій у рейтингу Всесвітнього банку по легкості ведення бізнесу [1].

Цей рейтинг розраховується на основі Індексу легкості ведення бізнесу (англ. EaseofDoingBusinessIndex) - задля порівняння простоти підприємницької діяльності між країнами світу, що укладається Світовим банком на основі річних даних.

У 2016 році Україна займає 83 місце. У порівнянні з 2015 роком спостерігаються невеликі позитивні зрушення, адже минулого року вона займала 87 місце [2].

Рейтинг легкості ведення бізнесу, розрахований для 2016 року, охоплює 189 держав світу і умови для ведення бізнесу протягом II півріччя 2014 – I півріччя 2015 років, у межах якого здійснена оцінка за 10-ма показниками (Таблиця), що характеризують умови підприємництва в Україні.

Таблиця 1

Позиції України за основними показниками Рейтингу ведення бізнесу [2]

Показник	Місце України в Рейтингу, 2016 рік	Місце України в Рейтингу, 2015 рік	Зміни в рейтингу, 2016/2015рр.
Реєстрація підприємств	30	70	+ 40 ↑
Отримання дозволу на будівництво	140	139	- 1 ↓
Підключення до систем енергозабезпечення	137	138	+ 1 ↑
Реєстрація власності	61	64	+ 3 ↑
Отримання кредиту	19	17	- 2 ↓
Захист міноритарних інвесторів	88	87	- 2 ↓
Оподаткування	107	106	- 1 ↓
Міжнародна торгівля	109	109	Нема змін
Забезпечення виконання контрактів	98	98	Нема змін
Вирішення проблем неплатоспроможності	141	141	Нема змін

Згідно табл. 1 найбільший ріст в сторону покращення ведення підприємництва має показник «Реєстрація підприємств». Втрата Україною позицій відбулася по показниках «Отримання дозволу на будівництво», «Отримання кредиту», «Захист міноритарних інвесторів», «Оподаткування».

Отже, в Україні єдиною реформою в межах дослідження експерти визнали саме покращення умов для реєстрації підприємства (згідно з даними попереднього рейтингу, у 2015 р. в Україні реєстрація тривала 21 день, і вимагала виконання 6 процедур).

Та нам є куди прагнути: для порівняння, нове підприємство в Грузії зареєструють за 2 дні, що потребуватиме здійснення всього 2 процедур. У той час, як в Україні для реєстрації слід здійснити вдвічі більше процедур,

і це триватиме 7 днів. У Білорусі реєстрація бізнесу займає 3, а в Молдові – 4 дні.

У питаннях реєстрації власності нам також є чому і кому позаздрити.

У Грузії для реєстрації власності компанія має виконати одну процедуру, а сам процес займе лише один день. У Білорусі – 2 процедури і 3 дні; у Молдові – 5 і 5,5 відповідно. В Україні бізнес має витратити сили на 7 офіційних процедур та чекати реєстрації 23 дні.

Окремої уваги потребують показники, за якими Україна посідає нижні рядки рейтингу.

Зокрема, за можливістю отримання дозволів на будівництво ми знаходимося на 140 сходинці з-поміж 189 країн.

В Україні для отримання дозволу на будівництво складського приміщення слід здійснити 10 процедур, проходження яких відбере чимало часу – 67 днів і вимагатиме офіційних витрат в обсязі 15,2% від вартості самого будівництва.

В Грузії (11 рейтингове місце за цим показником) ті ж самі дії вимагають здійснення 7 процедур, на які піде 48 днів, і коштуватиме це 0,2% від вартості будівництва.

За показником підключення того самого складського приміщення до систем енергозабезпечення Україна зайняла 137 місце, що, зокрема зумовлено необхідністю проходження 5 процедур, витрати часу на які сягають майже одного року (263 дні). В Грузії (62 місце за цим показником) – 4 процедури за 71 день, Білорусі (89) – 7 і 112, Молдові (104) – 7 процедур і 113 днів відповідно.

За показником міжнародної торгівлі Україна отримала в рейтингу 109 місце, яким суттєво поступається Грузії (78 місце), Молдові (33) та Білорусі (25).

Найгірший рейтинговий показник в Україні – за вирішенням проблем неплатоспроможності (141 місце), за яким досліджуються часові та фінансові витрати, а також кінцевий результат процесу вирішення питань неплатоспроможності підприємства. [3]

Підприємництво відіграє особливу роль у національному господарстві країни, прискорюючи рух економіки шляхом підвищення ефективності та постійного оновлення.

Отже, досвід наших країн-сусідів демонструє, що зробити ведення бізнесу простішим можливо, провівши відповідні реформи.

Для продовження позитивної тенденції в поліпшенні бізнес-клімату і подальшого просування України в рейтингу Легкості ведення бізнесу необхідно скоротити кількість днів на реєстрацію бізнесу, скоротити число процедур і термін для отримання дозволів на будівництво, вжити заходів щодо істотного скорочення числа процедур і терміну,

необхідних для підключення до електромереж, а також гарантувати кредиторам повернення більшої частини коштів у разі банкрутства боржників.

І в такому разі підприємництво стане одним із чинників впровадження в Україні європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі.

Література

1. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" від 12.01.2015 № 5/2015

2. Благоприятность условий ведения бизнеса - Украина [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>

3. Україна в рейтингу Світового банку легкості ведення бізнесу. Чи насправді є позитивні зрушення? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu-chy-naspravdi-ye-pozytyvni>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Яровий І.М.**

Коркоха Я., ФМТП, 1 к. 8м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Характерною рисою функціонування сучасного світового господарства є інтенсивний розвиток міжнародних економічних відносин, однією із форм яких є зовнішньоекономічна діяльність підприємства (ЗЕД). Ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами передбачає її чітку організацію, одним із основних елементів якої є визначення стратегії зовнішньоекономічної діяльності, оскільки від правильності її постановки безпосередньо залежить ефективність виходу підприємства на зовнішній ринок.

Поширення глобалізаційних процесів та інтеграція багатьох національних економік до спільного світового простору впливають на формування, становлення та розвиток сучасних підприємств.

Глобалізація, як планетарне явище, формує нові цільові установки для країн та бізнес-структур; вона значно розширює та ускладнює взаємозв'язки і взаємозалежності людей, бізнесу, держав, що виражається в процесах формування планетарного інформаційного простору, світового ринку капіталів, товарів і робочої сили, в інтернаціоналізації економічних, соціально-культурних та політичних проблем[3].

Кожне підприємство є самостійним, унікальним суб'єктом ринку, що потребує індивідуального підходу до визначення, формування та реалізації тієї чи іншої стратегії, притаманної саме йому, залежно від його внутрішнього та зовнішнього середовища, фінансового стану, ресурсного потенціалу та напрямків його діяльності[4].

Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється згідно з певним набором підходів, які можна охарактеризувати в рамках стратегії реалізації зовнішньоекономічної діяльності. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності невід'ємно входить до групи функціональних стратегій. Згідно з цим - зовнішньоекономічна стратегія повинна розглядатися як функціональна стратегія, яка по ієрархії пов'язана і з конкурентною, і з ресурсною, і з товарною та з іншими стратегіями підприємства. Тож така стратегія формується на основі певних принципів [1].

Першим з них є спрямованість на зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства.

Другим принципом побудови стратегії зовнішньоекономічної діяльності є її комплексність.

Третім принципом є необхідність врахування обмеженого розмаїття можливих ситуацій і факторів, які безпосередньо впливають на стратегію ЗЕД підприємства, на її формування та реалізацію.

Четвертим принципом побудови зовнішньоекономічної стратегії підприємства є врахування пріоритетності зовнішньоекономічної діяльності серед інших видів економічної діяльності підприємства. Якщо стратегія зовнішньоекономічної діяльності відноситься до підприємства, яке в цілому переважну увагу приділяє експортно-імпортним операціям, тоді стає можливим розгляд такої стратегії як основної[2].

Крім принципів, які важливо враховувати при розробці стратегії ЗЕД, необхідно визначити фактори, які впливають на процес та результати реалізації зовнішньоекономічної стратегії: фінансові можливості, наявність відповідних людських ресурсів, особливості постачання, виробничий потенціал, інформаційна база.

Робота на новому зовнішньому ринку змушує підприємство коригувати вплив визначених факторів для забезпечення успішності своєї зовнішньоекономічної стратегії [2].

Механізм розробки стратегії зовнішньоекономічної діяльності включає вісім відокремлених етапів:

1. Аналіз та прогнозування стану зовнішньоекономічної діяльності.
2. Визначення місії, мети та цілей зовнішньоекономічної діяльності.
3. Моделювання варіативних сценаріїв розвитку подій.
4. Вибір оптимальної стратегії зовнішньоекономічної діяльності з альтернативних.
5. Підготовка кінцевого варіанту стратегічного плану зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
6. Розробка тактичних, середньострокових, оперативних планів та проектів зовнішньоекономічної діяльності.
7. Реалізація стратегічного плану.
8. Практична оцінка реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності, контроль за виконанням і зворотний зв'язок.

Наскрізними та поєднуючими функціями у механізмі є контроль за виконанням етапів і зворотний зв'язок.

Якщо виявляються помилки у формуванні стратегічного плану на будь-якому із етапів, то такий зворотний зв'язок передбачає часткові зміни місії і цілей зовнішньоекономічної діяльності, якщо вони виявляються до певної міри нереальними. Зворотний зв'язок можливий на будь-якому із етапів формування стратегії. Все це свідчить про те, що і формування і реалізація стратегії становить єдиний процес, який є безперервним, оскільки середовище зовнішньоекономічної діяльності, а значить і умови діяльності підприємства постійно змінюються, стратегічний план регулярно коригується.

Прорахунок всіх можливих варіантів, визначення помилок та вчасне їх виправлення, постійний контроль за реалізацією стратегії зовнішньоекономічної діяльності, в симбіозі здатні максимізувати прибуток, мінімізувавши всі ризики і витрати. Необхідно наголосити, що особливу увагу в наш час слід приділити участі в процесах формування планетарного інформаційного простору, світового ринку капіталів, товарів і робочої сили. Оскільки в умовах глобалізації розширюються та ускладнюються взаємозв'язки і взаємозалежності людей, бізнесу та держав.

Література

1. Баула О.В. Особливості формування стратегія зовнішньоекономічної діяльності підприємства в сучасному глобалізаційному просторі / О.В.Баула, А.В.Сачук // Матеріали за ІХ-а міжнародна научна практична конференція «Настоящи изследования и развитие - 2013». — Том 7. Икономики: София, «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2013. – С.64 -68.

2. Карпенко М.О. Удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності підприємства / М.О.Карпенко, О.В.Захарченко [Електронний ресурс]// Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2010.- №26. - Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/486>.

3. Онищенко В.П. Особливості міжнародного маркетингу ХХІ століття /В.П.Онищенко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2011. – № 3/4. – С.4-12.

4. Чайкова О.І.Методичний інструментарій щодо формування та реалізації стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства/О.І.Чайкова//Вісник МСУ. Серія «Економічні науки». Том XV. №2. -2012.-С.42-46.

**Науковий керівник: д.е.н., проф. кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Онищенко В.П.**

Котубей Б., студентка,
Мукачівський державний університет,
(м. Мукачево)

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Транспорт, як складова виробничої інфраструктури, має велике значення для розвитку і функціонування економіки країни. Він бере участь у всіх сферах економічного життя суспільства. Роль того або іншого виду транспорту на транспортному ринку залежить від його універсальності, продуктивності, розміщення комунікацій, рівня технічної забезпеченості, перевізної і пропускну спроможності. Наявність жорсткої конкуренції на даному ринку змушує перевізників боротися за конкурентну позицію та підвищувати рівень конкурентоспроможності транспортних послуг, які пропонуються споживачу.

Дослідженням проблеми конкурентоспроможності (КСП) займалися такі вчені як М. Портер, Р. Фатхутдінов, В. Блонська, М. Саєнко, М. Юдін, В. Гуляєв, І. Школа та багато інших. В їхніх наукових працях визначено поняття та складові КСП, розроблено різні підходи до її формування та управління.

Транспортна послуга є специфічним продуктом операційної діяльності, для оцінки КСП якого не завжди можуть бути використані загальні методики. Тому актуальною залишається проблема вибору оптимальних методів оцінки КСП транспортних підприємств в сучасних умовах.

Можливість транспортного підприємства конкурувати на ринку транспортних послуг залежить від КСП перевезень і сукупності економічних методів управління виробничо-фінансовою діяльністю підприємства, які впливають на результати конкурентної боротьби.

При здійсненні перевезень вантажів транспортна послуга – це не просто перевезення вантажу як такого, а комплексне транспортне обслуговування, тобто процес послідовних, добре скоординованих операцій з урахуванням індивідуальних вимог клієнтів.

В загальному вигляді вимоги клієнтів (вантажовідправників і вантажоодержувачів) можна сформулювати наступним чином: гарантована доставка вантажу швидко і точно в строк, наявність достатньої перевізної потужності, гнучка організація перевезень у просторі і часі (зручні маршрути і розклад), прийнятні і стабільні тарифи, забезпечення надійності і безпеки, надання інформації про просування вантажу.

В основі оцінки КСП транспортного підприємства лежить виділення факторів, що впливають на можливості виграшу або програшу в конкурентній боротьбі.

Так, всі фактори, що впливають на автотранспортні перевезення, доцільно об'єднати у дві групи: зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх факторів слід віднести: загальноекономічні (ринкові механізми господарювання, кон'юнктура ринків), інфраструктурні (міжнародна транспортна інфраструктура), науково-технологічні (фактори, що пов'язані з розвитком техніки, обладнання, інструментів і технологій), політичні (політичне становище, світові інтеграційні процеси), природо-кліматичні (фактори, пов'язані з розміщенням, топографією місцевості, кліматом), а також особливості функціонування автотранспортної системи, купівельна спроможність та платоспроможний попит та екологічна політика.

Внутрішні фактори можуть бути розподілені на:

а) залежно від виду діяльності: операційні (якість та оперативність перевезення вантажу, об'єм перевезень), фінансові (величина прибутку,

співвідношення власного та позикового капіталу), інвестиційні (ефективність реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами тощо);

б) залежно від виду ресурсів: техніко-технологічні (ступінь зносу рухомого складу та оновлення транспортного парку, технологічні особливості організації та управління перевезеннями), соціально-трудова (рівень оплати праці, рівень підготовки кадрів, соціальна відповідальність перевізника), фінансові (тарифи транспортування, прибутковість, рентабельність, ліквідність підприємства), організаційні (організація управління АТП, логістичні фактори), наявність додаткових послуг – послуги з митного оформлення вантажів, маркетингові (частка ринку, частка постійних клієнтів, наявні та потенційні конкуренти, лояльність перевізника до клієнтів).

Слід відмітити, що єдиної методики оцінки конкурентоспроможності транспортного підприємства не існує.

Для оцінки й аналізу конкурентного положення транспортного підприємства можуть бути використані загальні методи: модель Бостонської консультативної групи; модель М. Портера; метод «Мак-Кінзі»; модель Shell/DPM; метод LOTS; метод PIMS; ситуаційний аналіз; метод експертного оцінювання; модель Хофера/Шенделя; фінансово-економічний метод; метод картування стратегічних груп. Проте для їх застосування щодо транспортних підприємств необхідний диференційований підхід, аналіз специфіки галузі й цільового споживача.

Але існують і специфічні методи, які розроблені власне для підприємств даного виду діяльності.

Зокрема, це методика оцінки КСП транспортного підприємства за його виробничим потенціалом і впливом зовнішнього середовища [1]. Перевагою даного методу є можливість врахування особливостей розвитку конкурентної ситуації на ринку транспортних послуг, з'ясування місця кожного підприємства на даному ринку, визначення найсильніших конкурентів серед його учасників.

Також дієвою можна вважати методику визначення КСП транспортного підприємства на основі оцінки КСП його транспортних послуг за технічними та економічними параметрами [3]. Результатом її застосування є формування можливих стратегій розвитку транспортного підприємства та вибір тих з них, які реально можуть використовуватися виробником, з огляду на його фінансові, матеріальні, технічні та інші можливості.

Ряд науковців пропонує оцінювати КСП транспортного підприємства на основі комплексного методу, який заснований на використанні комплексних (групових, інтегральних, узагальнених)

показників або порівнянні питомих корисних ефектів транспортної послуги, що аналізується [2].

Застосування транспортними підприємствами сучасних методологічних підходів щодо визначення та оцінки конкурентоспроможності дозволить їм ефективно визначати свої сильні та слабкі сторони, можливості і ресурси, забезпечувати належний рівень якості власних послуг та рентабельності операційної діяльності підприємства.

Література

1. Блонська В.І. Порівняльна характеристика методів оцінки конкурентоспроможності продукції / В.І.Блонська, Н.Т.Депа // Науковий вісник НЛТУ України.- 2010. - Вип.2015. - С.115-120.

2. Буркинський Б. В., Конкурентоспособность продукции и предприятия / Б. В. Буркинський, Е. В.Лазарева, И. Н. Агеева и др. – Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины. – 2002. – 132 с.

3. Дикань В.Л. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства / В.Л. Дикань, Т.В. Пономарьова // Вісник економіки транспорту і промисловості. Збір наук. праць – Харків, УкрДАЗТ, 2011. - № 36. – С. 100 -105.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту та управління економічними процесами Лизанець А.Г.

Крутько М., ФМТП, 3 к. 13 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРОЗОРИСТЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЯК ГАРАНТІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

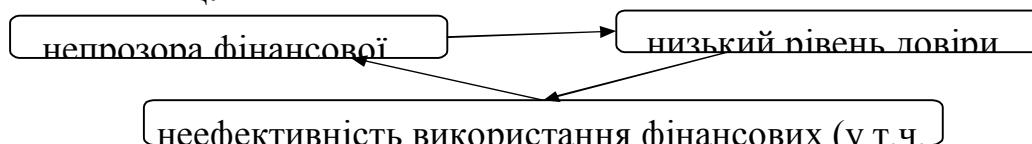
Боротьба з корупцією, зростання впливу міжнародних установ, децентралізація державної влади посилюють увагу до відкритості та прозорості бюджету. З середини 1990-х років громадські організації та міжнародні установи об'єднують свої зусилля аналізу та збору практики, визначення засобів забезпечення прозорості та підзвітності державної політики. Тож, ознакою не тільки відкритого уряду, який користуються довірою своїх громадян, але й показником демократичного розвитку країни, стало отримання громадськістю своєчасної, правдивої та повної інформації про використання державного бюджету.

Принцип прозорості бюджетної системи зафіксований статтею 7 Бюджетного кодексу України. Звертає на себе увагу той факт, що бюджетна система як «сукупність державного бюджету і місцевих бюджетів» (пп. 2.1.5. Бюджетного кодексу України) вже за визначенням є прозорою. Зміст Державного бюджету є очевидним та унормованим законодавством (пп. 2.1.34 Бюджетного кодексу України). Серед міжнародних стандартів, які містять рекомендації з питань бюджетної прозорості, можна назвати рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку щодо Найкращої практики транспарентності бюджету (OECD Best Practice for Budget Transparency, 2001) [3].

Слід зауважити, що позабюджетна діяльність уряду зазвичай не включається до бюджету. До того ж, в ньому відображаються тільки ті ресурси, які держава витрачає та отримує в грошовій формі, а реальні та фінансові активи та зобов'язання не включаються. Також бюджет не показує квазіфіскальні операції (операції, які призводять до прихованого субсидування та кредитування урядом суб'єктів господарювання, неявного перекладання урядових видатків на інших суб'єктів). Отже, бюджет не дає повного уявлення про місце, роль і вплив держави на розвиток, усі її операції та фінансовий стан уряду.

ОЕСР у вищезазначеному документі під бюджетною прозорістю розуміє повне, своєчасне й систематизоване розкриття всіх відповідних бюджетно-фінансових відомостей, а серед рекомендацій щодо змісту прозорості бюджету висуває вимоги не лише до бюджетної інформації, але й в більш широкому. Тобто сам термін «бюджет» не зовсім адекватно розкриває реальний зміст поняття «прозорість бюджету» так, як її визначають у розвинених країнах.

Сьогодні в Україні, на жаль, сформувався, досить низький рівень довіри до таких складових, як бізнес та уряд, а засоби масової інформації, котрі мають високий рівень довіри, дуже часто підконтрольні державі, бізнесові або їх взаємозалежним олігархічним не інституціональним об'єднанням, доносять до суспільства спотворену інформацію стосовно майбутнього, що зумовить повторення кризи, нераціональне використання суспільних ресурсів шляхом обману [1]. Це створює круговорот негативних явищ:

Серед елементів механізму забезпечення прозорості базову роль відіграють правові інструменти, які створюють інформаційну відкритість. В Україні базовим для формування інституту прозорості є Закон «Про інформацію». Відповідно до його нової редакції [2], проголошується низка

принципів організації інформаційних відносин. У статті 3 зазначеного Закону серед основних напрямів державної інформаційної політики затверджено «забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень».

Основні елементи, які формують механізм прозорості державних фінансів, відображено на рис.1.

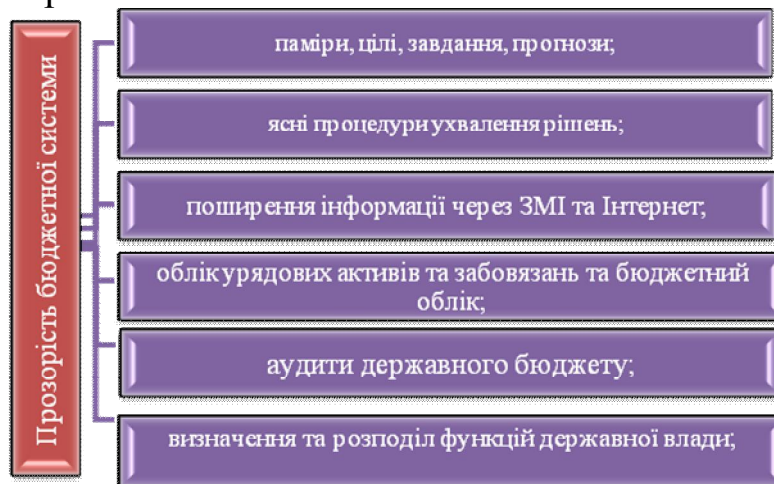

Рис.1. Основні елементи, формування механізму забезпечення прозорості бюджетної системи.

Підвищення прозорості бюджету може відбуватися за такими напрямками:

- дотримання прав та свобод громадян;
- звітність органів влади населенню;
- збільшення відповідальності влади перед суспільством;
- серйозний контроль за бюджетним процесом;
- підвищення якості державних послуг;
- сприяння довіри населення до влади;
- узгодження позиції управлінців та суспільства щодо напрямків використання фінансів держави;

Забезпечення прозорості бюджету можуть відбуватися наступним чином:

- Громадські слухання;
- Застосування ЗМІ, Інтернету та телебачення
- Застосування друкованих засобів масової інформації;
- Проведення заходів за участю експертів, депутатів,
- представників політичних партій та громадськості;
- Організація діалогу «громадянин – влада»;
- Інформаційно-просвітницькі послуги для громадян;

Суб'єкти, які забезпечують досягнення прозорості державного бюджету:

- міжнародні фінансові інститути (ціль –прозорість);
- національні и регіональні органи влади (ціль – підвищення прозорості в ході реформування бюджетної системи, включаючи більш широке інформування громадськості);
- інститути громадянського суспільства (ціль – підвищення прозорості і активізація громадської участі).

Отже, у висновках можна зазначити, що забезпечення прозорості фінансової системи є одним з найважливіших напрямків роботи уряду. Створити прозорий бюджет та посилити державний та громадський контроль за використанням державних фінансів можна шляхом внесення відповідних змін до Законів України «Про доступ до публічної інформації», «Про рахункову оплату», «Про державні закупівлі», а також шляхом виконання Стратегії сталого розвитку «Україна- 2020».

Література

1. Геєць В.М. Посткризові перспективи та проблеми розвитку економік України й Росії (макроекономічний спектр) [Текст] / В.М. Геєць // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 11- 23.

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» від 13.01.2011 № 2938-VI – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

3. Code of Good Practices on Fiscal Transparency (2007) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/np/fad/trans/code.htm>

**Науковий керівник: асист. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ
Литвин С.М.**

Лисенко В., докторант,
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
(м. Харків)

ОЦІНКА СТУПЕНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІЇ

Управління розвитком територій здійснюється з метою підвищення якості життя населення, його благополуччя. В свою чергу, якість життя людини нерозривно пов'язана з конкурентоспроможністю території, на якій він проживає. На сьогодні науковий і практичний інтерес має поняття «конкурентоспроможність території або регіону».

Ринок і ринкові умови, в самому широкому розумінні терміну, міцно асоціюються з наявністю конкуренції. Що стосується оцінки даного явища, то воно залежить від застосовуваних методик.

Для діагностики ступеня конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів кількісними методиками, ми, як правило, застосовуємо дискримінантний аналіз, який являє собою статистичний багатофакторний метод прогнозування з використанням набору економічних показників і параметрів, що характеризують виробничий процес і ринкову діяльність.

Ці методики відносяться до групи кількісних методик оцінки ступеня конкурентоспроможності господарюючого суб'єкту, але аналогічні принципи ми вважаємо можливими застосовувати і для оцінки конкурентоспроможності території.

Багато відомих вчених-економістів взагалі не визнають конкурентоспроможність регіону за економічну категорію. Так, П. Кругман стверджує, що «конкурентоспроможність – це атрибут компаній», тому дана категорія не може бути застосована в регіональному контексті.

Деякі вчені розглядають конкурентоспроможність регіону як просту суму конкурентоспроможностей його підприємств. Регіон при цьому розглядається як місце розташування окремих фірм, а не як географічна основа, на якій розвиваються економічні, зокрема конкурентні, відносини [1]. На наш погляд, це не зовсім правильно, оскільки діяльність підприємств регіону відбувається у тісному взаємозв'язку з їхнім зовнішнім середовищем.

Є дослідники, що розглядають термін «конкурентоспроможність регіону» з двох позицій: по-перше, з позиції рівня розвитку економіки території, а, по-друге, в порівнянні із можливостями інших територій. Тому конкурентоспроможність регіону трактують, як здатність території до захисту своєї частини ринку (аналогічно компаніям). Вони звертають увагу на те, що здатність території конкурувати залежить від основних його «атрибутів», що визначають привабливість території, як місця розміщення «діючих осіб», і від сильних і слабких сторін економічних агентів. Таким чином, щоб зробити регіон конкурентоспроможним, йому необхідно створити сприятливі умови і сприяти конкурентоспроможності його підприємств.

Конкурентоспроможність території тісно пов'язана зі ступенем сприятливого інвестиційного клімату. Інвестиційний клімат територій в даному випадку розуміється як комплексна система, що складається з двох підсистем: інвестиційного потенціалу і інвестиційного ризику. Але розуміти ступінь конкурентоспроможності регіону тільки як його інвестиційну привабливість, на наш погляд, не слід, так як це суттєво

звужує сприйняття тих факторів, за якими самі різні суб'єкти можуть оцінювати якість і потенціал регіону.

На наш погляд, конкурентоспроможність регіону багато в чому характеризує можливості його економіки по виробництву продукції, що має попит на внутрішньому і міжнародному ринках, що дозволяє йому, в свою чергу, забезпечити його суб'єктам господарювання і населенню високий рівень доходів і потрібну якість життя. Нами висунута гіпотеза, що ступінь конкурентоспроможності території слід встановлювати, спираючись на дві принципово різні групи показників:

- група показників, що визначають якість життя населення території;
- група показників, що визначають рівень економічного розвитку території.

Слід підкреслити, що на перше місце потрібно поставити саме показники якості життя, а не економічні показники. Критеріями якості життя автором висунуті наступні:

- рівень безробіття, що визначається за методикою МОП;
- середня заробітна плата працівників території;
- перевищення народжуваності над смертністю серед населення території.

Якість життя на пряму залежить від рівня економічного розвитку території. В якості таких показників пропонуємо використовувати:

- кількість створених робочих місць на даній території;
- чисельність малих підприємств;
- обсяг інвестицій в економіку території, що обраховується у співставних цінах;
- чисельність економічно активного населення.

Привабливість території є синонімом його конкурентоспроможності, як місця розміщення різних видів діяльності. Причому територія повинна бути приваблива не лише для підприємств, але, в умовах глобалізації, і для населення, що є одним із найважливіших ресурсів, які територія може пропонувати підприємствам.

Вчені підкреслюють, що територія не може бути конкурентоспроможною в усіх секторах економіки, все залежить від здібностей залучити або створити достатньо прибуткові види діяльності, тобто визначається конкурентними перевагами. Це говорить про необхідність певної спеціалізації території на деяких економічних функціях і їх взаємодоповнюваності.

Сукупність вказаних вище факторів обумовлює привабливість території як для конкретних секторів, видів діяльності, визначаючи функції, які потенційно можуть виконувати території, так і для життя, професійного і особистого розвитку людини.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності території є складним багатофакторним процесом, що підлягає ефективному стратегічному управлінню, тому регулювання розвитку регіонів повинно спиратися на оцінку і систематизацію багаточисельних факторів, що впливають на конкурентні позиції господарюючих суб'єктів. При цьому обов'язковою умовою ефективного функціонування території є облік в стратегії його розвитку всіх його конкурентних переваг і забезпечення створення нових.

Література

1. Назаров М.І. Конкурентоспроможність регіону: суть та властивості / М.І. Назаров // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2438>.

Литвин О., к.е.н., доцент,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЕФЕКТИВНІСТЬ БЛОГІВ ПРИ ІНТЕГРАЦІЇ КОМПАНІЙ У БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Блоги є одним з найпоширеніших видів сайтів, які створюють українські компанії для заробітку в інтернеті. Для отримання гарного прибутку необхідно володіти основами SEO оптимізації. Щоб ресурс отримував багато відвідувань, а головне джерело прибутку – це пошукові системи, треба проводити якісну оптимізацію сайту та застосовувати ефективні способи монетизації [1]. Підбирати вміст реклами на сайті необхідно відповідно до інтересів цільовій аудиторії. Монетизувати блоги можна різними способами, починаючи від контекстної реклами, закінчуючи продажем посилань. Щоб отримувати максимум віддачі від ресурсу, краще всього використати відразу декілька методів заробітку. Наприклад, окрім рекламних блоків, українська компанія може продавати посилання, встановити рекламний рядок, рекламувати партнерські товари або послуги і багато іншого. Але при цьому необхідно спиратися на інтереси відвідувачів.

Рекламодавці з'являються, коли блог переживає пік відвідуваності чи популярності. Краще і простіше продавати з ресурсу, який може принести для рекламодавця щось цінне та необхідне, окрім простого посилання з нульового блогу. Через РотаПост – постійно приходять

замовлення, особливо при зниженій ціні. Це хороша біржа, гарні рекламодавці, але високі 15% комісійні. ГГЛ – впливова біржа, куди блог приймають, як правило, на 6-7 місяці існування. Також замовлення на рекламу можуть надходити, завдяки сторінці “Реклама”, де вказані показники блогу, ціни на рекламу та контакти [2]. За допомогою цієї сторінки українська компанія може отримати додаткові пропозиції щодо обміну чи спільних справ. Що стосується українського трафіку, він ціниться вкрай мало.

Ще один з популярних заробітків на блозі для української компанії – це розміщення банерів. При великих замовленнях, як правило, робляться знижки. Інколи компанія може отримати прохання зробити огляд сервісу чи якогось сайту. Ціна за такі замовлення на українську ринку варіюється від 20 дол. США за огляд. Щодо партнерських програм, сюди можна віднести як хостинг провайдерів, так і тізені системи, а також системи з продажу та орендних посилань. Завдяки рефералам, які реєструються за реферальним посиланням, українська компанія може заробити додаткові кошти. Блог – це також плацдарм для розміщення конкурсних постів. Для компанії варто приймати участь у різноманітних конкурсах і отримувати солідні беки, трафік та грошові, або інші корисні винагороди.

Ще один з популярних заробітків для української компанії – це продаж з посилань блогу. Існує декілька підходів у цій справі. Наприклад, щомісячний продаж посилань, так зване “sape” посилання. Проте їх купівля і продаж приносить небагато користі українській компанії для просування сайту. Тому, на сьогодні частіше застосовуються продажі “вічних” посилань, які розміщуються раз і назавжди. За їх допомогою компанія може отримати гарний прибуток, навіть якщо у сайту невеликі показники ТИЦ (тематичний індекс цитування) і PR. Для просування сайту вкрай важливі посилання з потрібним анкором (клікабельне текст-посилання) з хороших тематичних сайтів. Чим краще до таких сайтів “відносяться” пошукові системи – тим прибутковіше для української компанії.

Купівля посилань може здійснюватися з різними цілями. Якщо йдеться про інтернет-магазин, то це роблять з метою підвищити положення сайту в пошуковій видачі, і як наслідок, збільшити продажі. Інші сайти займаються купівлею посилань з наміром збільшити показники ТИЦ і PR. Робиться це для того, щоб потім продавати посилання за більш високою ціною (тобто, “купівля заради продажу”). Існують спеціальні сервіси, які працюють з купівлею-продажем посилань. Наприклад, Rotapost або Gogetlinks [3]. Якщо українська компанія правильно займається продажем посилань, це може стати хорошим джерелом прибутку. Ціни на посилання можуть бути абсолютно різними. На них

впливають показники блогу, такі як: відвідуваність, ТИЦ сайту, PR сайту, кількість передплатників, показник Alexa Traffic Rank. Якщо блог існує небагато, то посилання з нього коштуватимуть недорого. Наприклад, з сайту, показник ТИЦ якого 10, можна продати посилання всього за 3-4 дол. США. А сайт з показником ТИЦ 350-370 може продати посилання 15-20 дол. США і вище. Але українські експерти не рекомендують займатися продажем посилань з сайту, ТИЦ якого менше 50.

Відповідно до стратегії продажу посилань, українській компанії необхідно продавати лише ті посилання, які мають одну тематику з її сайтом. Компанія повинна розміщувати посилання раз і назавжди, інакше сервіс продажу посилань, яким вона користується, може заблокувати її аккаунт, і вона втратить можливість працювати в системі. Українській компанії не рекомендується продавати багато посилань з її сайту. Коли спостерігається “заспамленість” посиланнями, то показники її сайту (ТИЦ, PR і інші) матимуть нехорошу тенденцію. Також, розміщуючи занадто велику кількість посилань на сторонні ресурси, українська компанія ризикує потрапити в АГС-фільтр Яндексу. Оптимальний варіант – це продаж одного посилання на кожні три розміщені статті у блозі.

Отже, вибираючи стратегію продажу посилань чи трафіку, необхідно визначити їх переваги та недоліки. Переваги продажів посилань у наступному: швидкі та великі гроші, постійний та пасивний прибуток від орендованих посилань, високі ціни на вічні посилання, легкість розміщення коду, або самого посилання, постійні замовники і прибуток. Недоліки – у великому ризику потрапити під фільтри пошукових систем та складності додати блог до деяких бірж. Переваги конвертації трафіку в наступному: пасивний заробіток, великий вибір партнерських програм під будь-який вид трафіку, легкість вийти в топ видачі ПС у деяких категоріях, високий заробіток у комерційних нішах, високий вибір контекстної реклами (РСЯ, googleadsense тощо), продаж банерних місць та рекламних оглядів, незначний шанс потрапити під фільтри ПС [4]. Недоліки – у коштовності виводу блогу чи сайту на постійну відвідуваність, затримці виплат від рекламодавців чи партнерських програм та постійному оновленні блогу.

Отже, переваги блогу для власників українського бізнесу очевидні. Адже він дає не лише можливість познайомити аудиторію з компанією, але й виводить маркетинг її продукції та послуг на абсолютно новий рівень.

Література

1. Заробіток на блозі / Український бізнес портал, 18 лютого 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://delo.org.ua/zarobitok-na-blozi/>
2. Способи заробітку на блозі / АКНЕ.INFO. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://akhe.info/sposoby-zarobitku-na-blozi-akhe-info/akhe.info>
3. Продаж посилань з блогу /Український бізнес портал, 25 лютого 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://delo.org.ua/prodazh-posilan-z-blogu/>
4. Трафік чи продаж посилань? / АКНЕ.INFO. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://akhe.info/trafik-chy-prodazh-posylan/>

Матвєєва М., ФМТП, 3 к. 16 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

FROZENLOGISTICS В УКРАЇНІ

Кожного дня перевозиться велика кількість товарів. «Холодна» торгівля – невід’ємна складова динамічного світу. Україна сьогодні є потужним аграрним виробником і великим експортером аграрної продукції, більша частина якої має короткий термін зберігання. Деякі категорії з якої потребують особливих умов транспортування і зберігання. Продукти харчування можна перевозити лише із дотриманням необхідного температурного режиму. Щоб зберегти свіжість продуктів в будь-яку пору року і в будь-якій частині земної кулі необхідно забезпечити належну упаковку в процесі обробки, зберігання й транспортування. Не менш важливим є використання особливого температурного режиму під час перевезення небезпечних вантажів, тварин, лакофарбової продукції, біологічних, ферментативних та онкологічних. Забезпечення вимог до температурного режиму перевезення і зберігання продукції - одне із завдань «холодної логістики». «Холодна логістика» передбачає збереження необхідного температурного режиму на всьому логістичному ланцюгу.

У 2007 році було створено всесвітній Глобальний Альянс холодної логістики (GCCA). Global Cold Chain Alliance представляє всі основні галузі промисловості, що беруть участь у холодному ланцюзі логістики. Глобальний альянс підтримується Всесвітньою організацією продовольчої логістики (WFLO). WFLO розвиває освіту і наукові дослідження для галузі і надає консультаційні послуги, які сприяють економічному

розвитку і зміцненню холодної логістики. Глобальний Альянс холодної логістики обслуговує понад 1300 компаній у 75 країнах, які обслуговують харчову промисловість, надаючи послуги ланцюжка поставок з контрольованою температурою.[1]

Європейські країни та США вже давно працюють за «холодними стандартами». Тоді як «холодний ланцюг» (стабільний температурний режим продукту від «грядки» до магазинної полиці) — це свого роду «ноу-хау» для українських підприємств.

Ринок холодної логістики України розвивається з кожним роком. Раніше заморожені продукти імпортувалися: здебільшого з Польщі (наприклад, "Хортекс") та Росії, а також з Франції та Бельгії. Зараз національні виробники займають 40% ринку.

Таблиця 1

Виробники заморожених продуктів в Україні

Виробники заморожених продуктів		
№	Виробник	Номенклатура
1	ТМ «Левада»	заморожені напівфабрикати
2	Група «Три ведмеді»	заморожені напівфабрикати
3	ПАТ «Геркулес»	заморожені напівфабрикати
4	ТОВ «Донецький комбінат заморожених продуктів»	заморожені напівфабрикати
5	ПП «Дригало»	напівфабрикати, масло, морозиво
6	«Ласка»	Морозиво
7	ВАТ «Львівський холодокомбінат»	Морозиво
8	ПАТ «Житомирський маслозавод»	морозиво та масло
9	«Рудь»	Морозиво
10	«Ян&Йенсен Груп»	імпорт заморожених продуктів
11	«Асканія Фроузен Фудс»	ексклюзивно представляє виробника заморожених продуктів «Доктор Еткер» і «Хортекс»

В Таблиці 1 перелічені найбільші українські виробники замороженої продукції та також деякі імпортери. Серед лідерів – ТМ «Левада», група «Три ведмеді» та ПАТ «Геркулес».

Професійне об'єднання учасників ринку холодної логістики України оформилося 2010 року, коли була утворена Ініціативна група УССА, до

складу якої ввійшли понад 25 провідних операторів українського ринку холодної логістики. (Табл.2).

Таблиця 2

Члени асоціації "Холодна Логістика України"[2]

№	Компанія	Сфера бізнесу
1	Ашан Україна	Торговельна мережа гіпермаркетів
2	Данон Україна	Виробництво молочних продуктів
3	Coldbox	Постачання холодильного обладнання
4	Дніпрометалсервіс	Холодильні склади
5	Fozzy Group/Silpo	Роздрібні мережі, виробництво заморожених та охолоджених продуктів харчування
6	Gea Grasso	Постачальник холодильного обладнання
7	Kraft Foods Ukraina	Виробництво продуктів харчування
8	METRO C&C Ukraine	Торговельна мережа
9	Raben	Логістичний оператор
10	Santa Bremor	Постачання охолоджених, заморожених продуктів
11	Технохол	Холодильне обладнання
12	Carrier Transicold/ Transholod	Виробництво рефрижераторів та обладнання
13	Тріалтранс	Холодні перевезення
14	Danfoss	Холодильне обладнання
15	Айс Термінал	Автоматизований холодильно-логістичний комплекс

У таблиці вказано декілька з основних операторів ринку холодної логістики в Україні.

Діючи як всеукраїнське професійне об'єднання, Асоціація "Холодна Логістика України" фокусується в своїй роботі на вирішенні таких основних завдань: розробка та впровадження єдиних галузевих стандартів холодної логістики в Україні; взаємодія з державними регуляторами та лобювання інтересів учасників ринку; забезпечення умов для ефективної співпраці та якнайшвидшого обміну інформацією поміж членами Асоціації; створення в Україні Національного центру експертизи якості логістики охолоджених і заморожених продуктів; залучення на

національний ринок провідного міжнародного досвіду та закордонних інвестицій. Асоціація "Холодна Логістика України" є відкритою для всіх зацікавлених операторів галузевого ринку країни.

Холодна логістика в Україні має перспективи розвитку, проте має певні перешкоди. Тому ця галузь вимагає значних поліпшень. Особливо це стосується транспортної логістики. Не менш важливими є поліпшення якості морозильників та реорганізація складського господарства. Для налагодженості складських приміщень необхідні нові стелажні системи. Тому треба пам'ятати про важливість вибору стелажних систем. Вони повинні буди високої якості, відповідати всім вимогам безпеки і директив FEM&EN (Європейська асоціація, що представляє виробників вантажно - розвантажувального та підйомно - складського обладнання), а виробництво сертифіковане відповідно до ISO 9001. На сьогоднішній день у світі, зокрема в азіатських країнах, швидко розвивається виробництво стелажів. Часто обладнання продається за низькими цінами. На жаль, у більшості випадків виявляється, що це лише копія конструкцій відомих виробників або ж «домашня» конструкція, виготовлена без спеціальних розрахунків та випробувань. Оскільки закупка обладнання - це довгострокові інвестиції, фахівці повинні серйозно поставитися до вибору фірми-постачальника.[3]

Адже наше чинне законодавство (до речі, базується на нормах 1961 року)[5],[6],[7] дає змогу сьогодні виробникові, перевізнику та продавцеві не дотримуватися навіть елементарних правил «холоду». Так, в Україні дозволено перевозити кисломолочну продукцію і м'ясопродукти у відкритих напівпричепах, а м'ясо та рибу — під одним тентом, що геть неприпустимо у США та ЄС. Середній вік автомобіля для холодних перевезень в Україні становить 17 років. Жодна з цих машин не може перетнути українського кордону з країнами ЄС, де середній вік такого авто становить 4—6 років. Сфера холодної логістики в Україні може зазнати змін у кращу сторону, адже є з кого брати приклад. На жаль, на сьогоднішній день споживачеві доводиться лише здогадуватися чи якісний продукт він купляє. [4]

У світі вигадали чимало цікавих технологій для моніторингу температури зберігання товару. Серед яких спеціальні наклейки, що сигналізують споживачеві, що температурний режим продукту було порушено. Механізм дії цієї технології дуже простий. Наклейка в нейтральному режимі має визначений колір, наприклад зелений. І якщо продукт зберігався за відповідної температури, то термін придатності його залишається незмінним, а наклейка не змінює свого кольору. Але якщо температурний режим було порушено, то наклейка стає із зеленої червоною, сигналізуючи споживачеві: фізичні властивості продукту вже

не ті, які задекларовано. Утім, маркувати їжу такими наклейками дуже дорого. Є набагато дешевший спосіб забезпечити гарантії якості заморожених та охолоджених продуктів — запровадження єдиних «холодних» стандартів для всіх операторів, які є в цьому сегменті ринку, — починаючи від виробника й закінчуючи магазином.

«Холодна» логістика є дуже важливим напрямом у логістиці. Українці віддають перевагу замороженій продукції, адже змінився і темп життя і смакові традиції. На ринку торгівлі частка заморожених продуктів дуже значна. Отже, забезпечити високу якість продукції та її перевезення є найголовнішою задачею виробників.

Література

1. Офіційний сайт Глобального Альянсу холодної логістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gcca.org/>
2. Офіційний сайт Української асоціації холодної логістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucca.org.ua/ua/>
3. COLDFACTSMagazine за січень-лютий 2016 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gcca.org/cold-facts/cold-facts-january-february-2016/>
4. «Заморожені стандарти» стаття, журнал «День» від 27 грудня 2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/zamorozheni-standarti>
5. Закон України №1955-IV від 1 липня 2004 р. «Про транспортно - експедиторську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>
6. Закон України №232/94-ВР від 10 листопада 1994 року «Про транспорт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр>
7. Закон України № 1172-XIV від 20 жовтня 1999 року «Про транзит вантажів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1172-14>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

Мех Т., ФЕМП, 4 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ВИХІД УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНОК ЄС

В сучасних умовах вихід на європейський ринок для українських підприємств є досить важливим та пріоритетним завданням, що зумовлено можливостями українських підприємств на міжнародних ринках. Адже в Україні існують підприємства, продукція та послуги яких є конкурентоздатними на світовому ринку, а потенціал виробництва перевищує внутрішні потреби країни. Тому для збільшення обсягів продажу продукції та ефективнішого використання виробничих потужностей цим підприємствам необхідно шукати нові ринки збуту. А як відомо, саме європейський ринок є найбільш розвиненим та конкурентоздатним на сьогодні. Намір виходити на ринки Європи, на теперішній час, мають переважно великі підприємства, адже для цього у них є достатньо внутрішніх резервів: дослідницькі підрозділи, центри оцінки діяльності іноземних підприємств-потенційних конкурентів тощо. Саме це, на відміну від підприємств малого та середнього бізнесу, дає їм можливість оцінювати діяльність європейських конкурентів та порівнювати власні сили.

Дослідженням проблеми виходу українських підприємств на європейський ринок, а також особливостями співпраці українських та європейських підприємств приділяли увагу такі автори, як І.М. Грабинський, Т.О. Окландер, Т.В. Романчик, В.С. Філоніч, Н.З. Мерза, О.Ю. Молчанова, та багато інших. Результати їхніх досліджень стосуються головним чином окремих аспектів функціонування та потенційних можливостей і наслідків вибору партнерських відносин з Європейським Союзом.

Метою даного дослідження є ідентифікація передумов виходу українських підприємств на європейський ринок; визначення основних проблем захоплення ринку Європи вітчизняними підприємствами; постановка головних завдань та заходів, здійснення яких є необхідним для українських підприємств, що мають на меті вихід на європейський ринок.

На сьогодні європейський ринок є досить розвиненим, конкурентоспроможним та відкритим для підприємств багатьох країн. Рівень пропозиції на ньому є достатньо високим, а відповідно і кількість діючих та перспективних учасників, що функціонують чи мають на меті функціонування на даному ринку, є дуже великою. Тому, звичайно, українським підприємствам необхідно подолати безліч перешкод та вирішити низку питань та проблем щодо цього. Головними передумовами виходу українських підприємств на європейський ринок є: зниження мита для експорту товарів на європейський ринок; обмеження ринку збуту в Російській Федерації; обмеження ринку збуту в інших країнах Митного союзу.

Безумовно, існує велика кількість проблем на шляху до завоювання частки європейського ринку. Саме їхнє подолання дозволить вітчизняним підприємствам прискорити процес виходу на європейський ринок. Головними з них було визначено наступні:

- відсутність відповідних маркетингових стратегій;
- відсутність належного підтвердження того, що українська продукція відповідає всім вимогам, встановлених Європейським Союзом ;
- недостатність досліджень культури споживання європейців;
- брак оборотних коштів на підприємствах;
- незнання законодавства та регулювання в країнах Європи.

Беручи до уваги попередньо описані передумови та проблеми виходу українських підприємств на європейський ринок, можна виокремити головні завдання, які потрібно здійснити українським підприємствам на шляху до європейського ринку, а саме:

- активний пошук ділових партнерів та бізнес-асоціацій;
- вибір оптимальної юридичної структури виходу на ринок;
- стандартизація та оформлення упаковки та маркування продукції;
- детальне дослідження роботи підприємств-конкурентів на європейському ринку.

Таким чином, для виходу на європейський ринок українським підприємствам необхідно здійснити такі кроки: провести оцінку експортного потенціалу підприємства; дослідити зовнішній ринок та розробити експортний план; за необхідності змінити бізнес-модель підприємства, враховуючи смаки та цінності споживачів на даному ринку; визначити продукцію для експорту в ЄС; зібрати необхідну інформацію по продукції: відповідність вимогам Директив, відповідність систем менеджменту міжнародним стандартам, упевнитися, що продукція спроектована і виготовлена відповідно до вимог гармонізованих стандартів і Директив Європейського Союзу.

Література

1. Романчик Т.В. Розвиток інтеграційних процесів: проблеми та перспективи українських товаровиробників / Т.В. Романчик // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 46. – С. 207-210.
2. Бадрак В. Європейські перспективи української оборонки /Дзеркало тижня, 2007. – № 24 (653) – С. 23.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Плахотнікова Л.О.**

Онопрійчук Н., ФМТП, 3 к. 16 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТОРГІВЛІ

В сучасних умовах розвитку одним з пріоритетів національних інтересів України є забезпечення екологічних та техногенних безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження і відновлення навколишнього природного середовища[1]. Охорона і відновлення довкілля є першочерговими завданнями в політиці уряду з точки зору збереження генофонду України. На сьогодні доведена пряма залежність між забрудненням довкілля і суттєвим погіршенням здоров'я населення [2].

Система стандартів в Україні у галузі охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та контролю екологічної безпеки є недостатньо забезпеченою. Новий закон «Про стандартизацію» [5] установлює правові та організаційні засади стандартизації в Україні і спрямований на забезпечення, формування та реалізацію державної політики у відповідній сфері. Цей документ вимагає дотримання європейських та міжнародних стандартів, що забезпечить охорону життя та здоров'я, дотримання прав та інтересів споживачів, створення умов безпечної праці, раціональне використання природного середовища і економії всіх видів ресурсів. Такі вимоги мають зобов'язати центральні органи виконавчої влади реалізувати державну політику у цій сфері. Крім того, необхідно залучити представників громадськості для контролю за дотриманням політики в галузі збереження навколишнього середовища та забезпечення прав громадян на прозору політику в цьому напрямку.

Погоджуємось, що вирішення основних екологічних проблем неможливе без міжнародного співробітництва, що зумовлено їх глобальним характером і транскордонним характером поширення забруднень [3]. Для України гармонізація національного законодавства з європейським та міжнародним правом має особливу значущість і актуальність.

Формування і запровадження національної стратегії екологічної політики впливає з низки міжнародних зобов'язань України та європейських принципів екологічної політики [4].

Реалізація Україною Національної стратегії з питань навколишнього природного середовища на період до 2020 р. (закон «Про основні засади

(стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.) – це приклад поступального руху (створення умов) у напрямку покращення екологічної політики нашої держави.

Адаптація екологічного законодавства України до стандартів ЄС, що налічує понад 200 директив щодо регулювання стану навколишнього середовища, їх практичне впровадження вимагає значних капіталовкладень. Так, виконання екологічних стандартів ЄС країнами останньої хвилі розширення (2004-2007 роки) коштувало в середньому 1 тис. євро на душу населення в залежності від країни та стартових умов (ціна екологічного законодавства для Румунії складала 760 євро на душу населення, Болгарії – 1668 євро, Польща - за виконання лише базових директив ЄС з чистоти води, повітря та ґрунтів ціна складатиме від 33 до 44 млрд. доларів США) [6]. За деякими прогнозами вартість адаптації Україною екологічних стандартів ЄС потенційно може скласти до 100 млрд. євро.[7].

На даний час в Україні у галузі охорони довкілля та раціонального використання при-

родних ресурсів діє близько 200 стандартів (у широкому розумінні), в тому числі: понад

70 — гармонізованих міжнародних та регіональних стандартів (таких, як ДСТУ ISO/IEC

Guide 59 2000 — Кодекс ustalених правил стандартизації); близько ста — державних

стандартів України та настановчих документів (технічні умови щодо відходів виробництва

— ТУ 1693—89); інші — галузеві стандарти, які прямо не стосуються, але містять суттєві

положення щодо охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів [8].

Екологічний потенціал розвитку зовнішньоторговельних відносин країн ЄС вже сьогодні характеризується конкурентоспроможною екологічною індустрією. В Україні лише започатковано процес застосування інструментарію підвищення ефективності торговельних відносин з використанням екологічних стандартів, що відповідають європейським зразкам: розроблено систему національних стандартів, що ґрунтується на всесвітньо визнаній системі стандартів ISO; впроваджується система екологічного маркування продукції відповідно до міжнародного стандарту ISO серії 14000 «Системи управління навколишнім природним середовищем»; розвивається інфраструктура сертифікації систем екологічного менеджменту. Український знак екологічного маркування «Екологічно чисто та безпечно» (рис. 1)

включено до міжнародного реєстру Глобальної мережі екологічного маркування (Global Ecolabelling Network) і визнано 35 країнами світу, у т. ч. ЄС.

Інтегруючись у Європу держава має зобов'язати всіх виробників товарів споживчого характеру чітко дотримуватися технологічного процесу виготовлення як продуктів споживання, так і промислових товарів. Для цього необхідно на урядовому рівні створити жорсткий контроль над дотриманням технологій виготовлення товарів першої необхідності. Європейські та міжнародні стандарти сприятимуть виходу вітчизняного товару на світовий ринок.

Отже, для нашої держави укладення Угоди про зону вільної торгівлі та імплементація екологічних стандартів на зразок Європейського Союзу може стати одним із дієвих механізмів лібералізації зовнішньоторговельних відносин в контексті еколого-економічного регулювання.

Література

1. А. П. Гетьман, М. В. Шульга Екологічне право України [Підручник]- Харків. Право. - 2005. – 324 с.
2. Основи загальної екології — Білявський Г.О., 2006 р. – 245 с.
3. Екологія. Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. — К.: КНЕУ, 2005. — 371 с.
4. Співпраця України та Європейського Союзу в галузі охорони довкілля [Електронний ресурс] - Журнал, випуск 24. – 2012. – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13483/1/14_73-78_Vyp_24_Nac-idea.pdf
5. Закон України "Про стандартизацію": Постанова Верховної Ради України від 15 січня 2015р. / Відомості Верховної Ради України. — 2015.
6. Вовк В., Вступ країн центральної та східної Європи до Європейського союзу: вплив на екологічну політику та перспективи сталого розвитку (уроки для України). Резюме стратегічного дослідження - Київ: 2002, 10 с.
7. Емерсон М., Едвардс Т.Н. та інші , Перспектива глибокої вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною - Брюссель: Центр європейських політичних досліджень – 2006. - 106 с.
8. Гармонізація екологічних стандартів України та ЄС [Електронний ресурс] – Журнал, випуск 97 (Частина I). – 2011. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/943/898>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

Пархаєва О., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СТРУКТУРА РЕГІОНАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНО- ЛОГІСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Кризові умови, що склалися в Україні на даний час, значною мірою вплинули на загострення проблеми невиправдано високих складських й транспортних витрат, які є стримуючим фактором для розвитку економічної діяльності більшості виробничих і торговельних підприємств. Взагалі частка логістичних витрат у ціні товару, що пропонується вітчизняними підприємствами, досягає 30-35% [1, с. 29].

Результатами наукових досліджень і практичною діяльністю операторів ринку підтверджено, що саме оптимізована модель логістичного менеджменту є на сьогоднішній день потужним засобом розвитку сфери транспортно-логістичних послуг в умовах жорсткої конкурентної боротьби [2]. А за оцінками фахівців використання сучасного логістичного інструментарію дозволяє знизити загальні економічні витрати в середньому на 15-35% і витрати на транспортування – приблизно на 25%. Однак тільки 7% вітчизняних промислових і торговельних компаній впроваджують чітко пророблену та обґрунтовану логістичну стратегію [3, с.223].

З метою рішення питань оптимізації постачань виникає необхідність впровадження нових інструментів у процеси управління транспортно-складськими комплексами на рівні регіонів, реалізація яких дозволить значною мірою знизити логістичні витрати на шляху просування вантажопотоку [4]. Основою такого підходу має бути регіональна інноваційна модель, що базується на ефективному інноваційному інструментарії логістики, яка забезпечить науково обґрунтований вибір конкретного варіанта транспортно-логістичного комплексу.

У запропонованій моделі в якості елементів об'єднуються учасники ланцюгів вантажопотоків, що взаємодіють в рамках національної логістичної мережі, та організаційно-економічні компоненти регіональної транспортно-логістичної системи, а також враховуються місцеві специфічні структурні особливості. При цьому склад основних учасників, їхня організаційно-інформаційна взаємодія в межах регіональної стратегії розвитку транспортно-логістичних комплексів відображається в

різноманітних взаємозв'язках і управлінських відносинах, які можуть бути реалізовані в конкретних бізнес-проектах. Крім того, необхідно гнучке сполучення методів внутрішньо-фірмового регулювання діяльності регіонального транспортно-логістичного центру із державним управлінням.

Національні (регіональні) ланки регулювання зобов'язані шляхом застосування необхідного інструментарію формування господарчих відносин, фінансово-кредитного регулювання, митного законодавства, а також інформаційного та координаційного забезпечення логістичних процесів здійснювати стратегічне вертикальне управління ТСК.

У свою чергу, аналітично-інформаційні підрозділи регіональних логістичних центрів повинні проводити моніторинг ринку товарів, а також ринку транспортних, логістичних і супутніх послуг, необхідних для здійснення поставок. І на основі отриманих результатів ЛЦ зобов'язані розробляти та реалізовувати проекти комплексного транспортно-логістичного обслуговування вантажопотоків на умовах «від дверей до дверей», «усе включено» й «точно в строк». Отже саме логістичні центри формують замовлення на розвиток транспортно-логістичної інфраструктури в напрямку її місця розташування, спеціалізації за видами послуг і пропускній здатності відповідно до розвитку кон'юнктури попиту на транспортно-логістичні послуги в територіальному розподілі, а також за структурою та обсягом.

Щодо такого елемента, як господарчі партнери (вітчизняні та закордонні споживачі послуг; постачальники обладнання та матеріалів; логістичні провайдери), то запровадженням широкого кола важелів, що формують господарчі зв'язки (напрямки, форми, принципи, масштаби взаємодії, детальні умови співробітництва з урахуванням логістизації, тарифи, вартість послуг логістичних провайдерів й інше) мають формувати каркас і масштаби регіонального транспортно-логістичного комплексу.

Таким чином, динамічний розвиток транспортно-складських структур з логістичним менеджментом можливий на основі постійного вдосконалювання трьох основних взаємозалежних елементів цілісної багаторівневої моделі з такими елементами регулювання: блок макроекономічного (національного та регіонального) управління, блок внутрішньогосподарського управління логістичним центром і блок управління міжфірмовою взаємодією, тобто організацією та розвитком раціональних логістично-орієнтованих господарських зв'язків учасників руху вантажопотоків.

Література

1. Полякова О.М. Методологічні основи формування і розвитку мережі регіональних логістичних центрів в Україні / О.М. Полякова. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – №30. – С.28-32.

2. Устенко М.О. Теоретичне обґрунтування створення транспортно-логістичного центру регіону / М.О. Устенко. // Ефективна економіка – 2012. – № 11. – Режим доступу:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1536>

3. Багинова В. В. Перспективные направления развития региональной транспортно-логистической системы. / В.В. Багинова, А. И. Николаева // Вісник СХУ ім. В. Даля. – 2010. – №5(147). – Частина 2. – С. 223-226.

4. Бойко Є.О. Принципи формування та функціонування регіонального транспортно-логістичної системи. / Є.О. Бойко, А.Є. Журавська. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 9. – Ч.1. – С. 187-190. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09/41.pdf

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Яровий І.М.**

Пастер Ю., студентка,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
(м.Чернівці)

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС

Важливою складовою конкурентоспроможності національної економіки є розвиток бізнесу. Саме він є основою економічного і соціального рівня розвитку країни, вирішення соціальних проблем, подолання бідності та забезпечення високого рівня життя населення країни.

Актуальність теми полягає у тому, що одним з основних гальмуючих факторів розвитку бізнесу в Україні є недостатність у підприємців коштів для розвитку власної справи та надвисокі відсоткові ставки за користування банківськими кредитами, а також корупція, надмірне державне регулювання та складна макроекономічна ситуація. У зв'язку з цим нашій державі необхідна кваліфікована допомога з боку іноземних партнерів. У зв'язку з європейським вектором розвитку нашої держави,

таким партнером саме з питань підтримки та розвитку малого і середнього бізнесу є країни ЄС.

Для того, щоб покращити розвиток бізнесу в Україні, потрібні й певні дії з боку держави. Сьогодні, однією з найперших цілей Мінекономрозвитку є збільшення активності бізнесу так, щоб українська економіка повернулася до зростання вже у 2016 році. Для досягнення цієї мети Мінекономрозвиток обрав простий та ефективний механізм зменшення тиску на бізнес та заохочення до економічного росту – дерегуляцію. Вона передбачає відміну надмірних регуляторних обмежень та неефективних процедур контролю, скасування надлишкового ліцензування, застарілих систем сертифікації, моніторингу, здійснення експертиз та інших обмежень для бізнесу [1].

Ще однією ефективною програмою, що сприятиме розвитку бізнесу, є «Лідерство в економічному врядуванні» (ЛЕВ). У ній бере участь Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Метою даної програми є покращення середовища для ведення бізнесу, об'єднання зусиль орієнтованих на реформи організацій громадянського суспільства та урядових інституцій для необхідних змін політики, підготовки та реалізації законодавства і забезпечення конкретних інституційних реформ у сфері сприяння розвитку малого та середнього бізнесу (МСБ). Ефективне та передбачуване правове середовище, що розвиватиметься в країні відповідно до принципів і практики ЄС, сприятиме поступовій інтеграції України у європейські та світові ринки [2].

Першим кроком до поступової інтеграції у європейський ринок стало підписання Угоди з ЄС про участь України у програмі ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014 - 2020)». Бюджет програми складає 2,3 млрд євро.

Доступна для України Програма на 2016 рік складатиметься із 25 підпрограм, які класифіковано за трьома напрямками:

- полегшення виходу на зовнішні ринки;
- поліпшення умов для конкурентоспроможності;
- формування культури ведення бізнесу.

Серед цих програм: Європейська мережа підприємств EEN, Ерасмус для молодих підприємців, Інтернаціоналізація кластерів МСП, розвиток туризму в Україні, полегшення доступу до державних закупівель та багато інших [3].

Приєднання України до Програми сприятиме розвитку українського бізнес-середовища, а також розвитку консультативних та аналітичних послуг. Дані послуги пов'язані із експортно-імпоротною діяльністю підприємств, розширенням торговельно-економічних зв'язків,

приведенню українського законодавства у сфері малого та середнього підприємництва до європейських стандартів, а також створенню умов для популяризації підприємництва та формування культури бізнесу [4].

Позитивним зрушенням в сфері бізнесу стало те, що Україна піднялася на 4 позицій у щорічному рейтингу легкості ведення бізнесу від Світового банку Doing Business-2016, посівши 83 місце [5]. Ключовою реформою, яка сприяла підвищенню рейтингу було спрощення реєстрації бізнесу (зростання на 40 рядків) [6]. А отже, перші кроки для полегшення створення бізнесу вже зроблені. Але, на жаль, зараз позиція України щодо ведення бізнесу знаходиться між Брунеєм і Саудівською Аравією.

У квітні-травні цього року заплановано час євроінтеграційної активності, своєрідної перевірки годинників перед новим етапом наближення України до Європи і запровадження з 1 січня 2016 р. глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Цього року найпотужніша організація вітчизняного бізнесу – Український союз промисловців і підприємців (УСПП) відкрила своє представництво при Євросоюзі, яка має на меті домогтися нової якості економічної співпраці між Україною та ЄС [7].

Отже, незважаючи на критичний стан на сході країни, за останній рік бізнес-клімат України значно покращився щодо вектору розвитку відносин з країнами ЄС. Представники громадянського суспільства, бізнес-асоціацій стають постійними рівноправними партнерами діалогу з євроструктурами та національними урядами. Євроінтеграція є найпотужнішим стимулом для виходу з економічної кризи та подальшого економічного зростання. Тому, УСПП має намір розвивати контакти та співпрацю з інституціями Європейського союзу.

Але, вважаємо, що для активізації розвитку бізнесу між Україною та країнами ЄС необхідно більш глибоко в нашій державі розвивати державно-приватне партнерство. Адже, не завжди малі і середні підприємці знають про можливості виходу на ринки ЄС, що приймаються державою. Тому, необхідно створити більш чітке інформаційне середовище щодо розвитку основних видів діяльності малого і середнього бізнесу в Україні, що потребують ринки країн ЄС.

Список використаних джерел

1. Сприятливі умови для бізнесу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=112a480c-9492-4736-99edb0f3b1152c27&title=SpriiatliviUmoviDliaBiznesu>

2. Розвиток МСБ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ier.com.ua/ua/sme_development

3. COSME [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=8dc8c0b0-4e27-409cb90ef076ab2a27d8&title=ProgramiPidtrimkiPidprimtsiv>

4. Україна приєднується до програми ЄС з розвитку підприємств малого і середнього бізнесу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://economics.unian.ua/other/1235766-ukrajina-priednaetsya-do-programi-es-z-rozvitku-pidpriemstv-malogo-i-serednogo-biznesu.html>

5. Укрінформ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-economics/1904817-doing-business-2016-ukrajina-pidnyalasya-u-reytingu-na-13-pozitsiy.html>

6. Ease of Doing Business in Ukraine [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>

7. Український бізнес упевнений в незворотності євроінтеграції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uspp.ua/ukra%D1%97nskiy-b%D1%96znes-upevnenij-v-nezvorotnost>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
ЧТЕІ КНТЕУ Бикова Н.В.**

Пучкова М., ФЕМП, 4 к. 21 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

БІЗНЕС-МОДЕЛІ ЯК ДЖЕРЕЛО КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Динамічні зміни умов господарювання, нестабільність економіки країни спричиняють появу нових ризиків для підприємств, які мають не тільки економічну, а й політичну та соціальну природу. Кожне підприємство є складним багатограним організмом, розвиток та зміни якого безпосередньо залежать від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Для того, щоб забезпечити ефективне управління таким організмом, необхідно чітко бачити усі елементи та їх взаємозв'язки та процеси, що здійснюються на даному підприємстві. Здійснити усі ці заходи управлінської діяльності можливо за допомогою бізнес моделювання, тому важливим є поглиблене вивчення сучасних закономірностей управління компанією через розвиток теоретичних знань концепції бізнес-моделювання.

Бізнес моделювання – це розробка системи бізнес моделі підприємства, що являє собою специфічний, особливий погляд на бізнес в

цілому. Це зрозуміле і чітке визначення бізнесу, що представлене у вигляді моделі, яка має усі процеси та структуру елементів даного підприємства. У широкому розумінні бізнес-модель підприємства - сукупність елементів, які характеризують принципову, відмінну від конкурентів логіку його функціонування на основі використання ключових компетенцій для максимально ефективного розподілу стратегічних ресурсів у системі бізнес-процесів із метою створення продукту, що відповідає пріоритетам споживачів [3].

В основу технологій формування бізнес-моделі підприємства покладено канву бізнес-моделі, яка розроблена Алексом Остервальдером і Івом Пенье в співавторстві приблизно з 400 експертами та науковцями з різних країн світу. Дана канва бізнес-моделі надає змогу легко візуалізувати картину діючого бізнесу або ж протестувати нову бізнес-ідею, представивши її у вигляді дев'яти блоків канви: цінність пропозиції споживачеві, сегменти споживачів, взаємовідносини з клієнтами, ключові види діяльності, структура витрат, ключові партнери, канали збуту, потоки надходження доходу та ключові ресурси (див. рис.1) [1, с.120].

Рис.1 Канва бізнес-моделі [1, с. 125]

В сучасних умовах українські підприємства зіткнулись з проблемою непередбачуваності та динамічності змін умов господарювання. Основою для поглибленого дослідження проблеми формування бізнес-моделей даних підприємств стала необхідність подолання спаду виробництва та конкурентної боротьби з іноземними виробниками на основі активної інноваційної політики розвитку бізнесу та активізації інтеграційних процесів. В Україні сьогодні досить мала частка підприємств мають власну бізнес-модель, в основному це підприємства металургійної промисловості та харчової галузі, тоді як за кордоном бізнес-моделі поширені як в компаніях інформаційних технологій - Microsoft, так і в

підприємствах, що надають послуги розважального характеру як Cirque du Soleil. Така низька зацікавленість українських підприємств у перейманні досвіду іноземних компаній в цілому впливає на конкурентоспроможність компаній українського походження на світовому ринку. Про таку конкурентоспроможність свідчать дані за 2015-2016 роки Всесвітнього економічного форуму, а саме: Україна впала на 3 позиції до 79 місця по результатам рейтингу конкурентоспроможності економік світу [4]. Найбільш перспективними для України можна вважати бізнес-моделі, що відображаються в ІТ-сфері економіки. Сектор високотехнологічних розробок має великі можливості для розвитку з причини наявності великого інтелектуального капіталу.

Досвід зарубіжних та вітчизняних компаній показує, що стабільний ріст та великий успіх у сфері бізнесу залежать від умінь використовувати методи бізнес-моделювання і постійно удосконалювати власну бізнес-модель. Для будь-якої компанії бізнес-модель є виключно індивідуальною, бо в процесі її формування використовується індивідуальний набір ресурсів та можливостей, стратегічних та тактичних цілей. Для забезпечення популяризації та розвитку інструментарію бізнес-моделювання на підприємствах в Україні необхідно:

- використовувати досвід інших країн, компаній та розробляти власні бізнес-моделі;
- при створенні бізнес-моделі важливо враховувати всі особливості діяльності підприємства та вітчизняного ринку;
- за основу створення першої бізнес-моделі підприємствам можна порекомендувати використовувати канву бізнес-моделі Алекса Остервальдера, яка є найбільш доступною та максимально зрозумілою;
- впроваджувати та використовувати таку бізнес-модель, яка надасть підприємству змогу активних взаємодій із зовнішнім середовищем в цілому.

Отже, сьогодні бізнес-моделювання є прогресивним, сучасним та ефективним інструментом реалізації стратегії підприємства в умовах непередбачуваного та динамічного ринкового середовища. Досліджуючи перспективні напрямки застосування бізнес-моделі як інструменту діагностики, було вказано, що найбільш чіткою та вдалою моделлю є візуальна бізнес-модель Алекса Остервальдера. Вона доступно й візуально відображає основні характеристики бізнесу інновацій. Для українських підприємств задля забезпечення ефективності діяльності та підтримки високого рівня конкурентоспроможності необхідно створювати власні, унікальні бізнес-моделі з врахуванням особливостей діяльності в Україні.

Література

1. Александр Остервальдер, Ив Пинье. Построение бизнес-моделей: настольная книга стратега и новатора – М: Альпина Паблишер. – 2012. – 288 с.
2. Джон Маллинс, Рэнди Комисар. Поиск бизнес-модели. Как спасти стартап, вовремя сменив план. – Манн: Иванов и Фебер. – 2012. – 336.
3. Аудиторсько-консалтингова Корпорація «Глобал Консалтинг» . – Режим доступу: <http://gc.ua>
4. Економічний дискусійний клуб. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua>

Науковий керівник: к. е. н., ст. викл. кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ Афанасьєв К.М.

**Сібекіна А., ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі,
Київський національний торгово-економічний університет,
(м. Київ)**

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Зона вільної торгівлі (ЗВТ) є широкомасштабною за змістом частиною Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом (ЄС), предмет якої виходить далеко за межі лібералізації тарифів.

ЗВТ з ЄС почала діяти з 2016 р., хоча значна частина торговельних бар'єрів між країнами були нівельовані у квітні 2014 р., з моменту впровадження автономних торговельних преференцій ЄС.

З одного боку, завдяки широкій політичній асоціації та економічній інтеграції, український бізнес має стати частиною одного з найбільших в світі ринків товарів та послуг. З іншого боку, миттєвих результатів покращення експортного потенціалу після введення ЗВТ у дію чекати не варто. Так, європейські парламентарі стверджують, що потрібно не менше півроку, аби українська економіка відчула вплив запровадження ЗВТ.

Варто зауважити, у 2014-2015 рр. вперше за тривалий час основним економічним партнером України став ЄС, а не Російська Федерація. За даними Держкомстату, у структурі українського експорту/імпорту минулого року угоди з ЄС зайняли 33% та 41% відповідно, а із РФ - 13% та 20% [1]. Цікавим є той факт, що в 2015 р. Україна продала до країн ЄС на 26% менше товарів, ніж 2014 р., але експорт до інших країн падав приблизно такими ж темпами.

Відповідна реакція вітчизняного бізнесу зумовлена рядом факторів, основними з яких стали знецінення гривні, обмеження Національного банку України операцій в іноземній валюті та ескалація бойових дій на Сході країни.

Проте в січні 2016 р. падіння експорту уповільнилося до 11,7%, а в лютому цей показник взагалі вийшов на 2,1%. Таким чином на початку 2016 р. Україна вже продала в ЄС товарів на 2,1 млрд. дол. США. Це свідчить про те, що український бізнес, адаптувавшись до нових кризових умов, починає виходити на ринок ЄС.

Уповноважений із питань підприємництва при Державній фіскальній службі Тарас Качка стверджує, що сучасний український бізнес же не характеризується браком інформації про ЄС, острахом конкуренції та високих стандартів.

Наразі вітчизняний малий та середній бізнес вже має розуміння, того, що ЄС - найбільший ринок збуту. В той же час основною проблемою лишається відсутність маркетингової культури та слабка обізнаність з правилами ведення бізнесу та торгівлі ЄС.

За даними Державної фіскальної служби, експорт аграрної продукції за перший квартал 2016 р. сповільнився на 4,2% у порівнянні з аналогічним періодом 2015 р. Якщо врахувати цей показник, то процес виходу українського бізнесу на ринки ЄС видається досить суперечливим [2]

Відповідно до опитування ІЕД найвагомими перешкодами для українських експортерів виявилися неефективний і непрозорий механізм відшкодування ПДВ, а також значний рівень бюрократизації. Більш, ніж 40% експортерів назвали ці фактори перешкодами для здійснення експорту

Іншими поширеними бар'єрами респонденти назвали велику кількість дозвільних документів для експорту, непередбачуваність торговельної політики України, бюрократію і непрозорість у податкових органах та високий рівень податкового тягаря [3].

Адаптованість українського МСБ до умов ринку ЄС виявляється низькою через відсутність інституту експорту, кредитування бізнесу, гальмування процесу адаптації українського законодавства до європейських вимог, тощо.

Варто зазначити, що українські компанії по-різному знаходять свого покупця на ринках ЄС. Так, великий бізнес вже давно виробив свою стратегію роботи на ринках ЄС. Якщо великі компанії мають свої представництва за кордоном і давно там працюють, то малий бізнес не має для цього фінансових ресурсів.

Наприклад, вітчизняний виробник промислових і побутових фільтрів для води Ecosoft купував сировину в Ірландії, де зрештою зацікавилися продукцією компанії. Тепер Ecosoft вже під іншою назвою реалізовує товари.

Під назвою іншого бренду на ринку Польщі працює підприємство "Ярич", відоме в Україні своїм печивом.

Компанія "СтудіоПак", яка раніше була дистриб'ютором італійських контейнерів з алюмінієвої фольги, зрештою сама почала виробництво такої продукції в Україні. За кілька років підприємці наважилися на вихід до ЄС: тепер продукцію "СтудіоПак" продається в Польщі та Німеччині.

У дуже вузькому сегменті ринку працюють український виробник соків "ГАЛС ЛТД" та підприємство виготовлення прасувальних дошок Eurogold. Перший - зайняв нішу на ринку елітної продукції, другий - продає кожну десяту прасувальну дошку в ЄС.

Зазначені компанії є прикладом середніх і маленьких підприємств із вдалим менеджментом, який зумів розробити виважену стратегію виходу на ринки ЄС із відповідним проходженням сертифікаційних процедур.

Отже, навіть із початком дії ЗВТ України з ЄС існують проблеми виходу на ринки ЄС для представників МСБ. Важливим для розвитку експортного потенціалу стають законодавчі та регуляційні зміни, а також прийняття відповідних норм і отримання сертифікатів за європейськими стандартами.

Конкуrentоздатність і успіх представників вітчизняного бізнесу на ринках ЄС насамперед залежать від конкретного власника підприємства, його активності, гнучкості, рівня ділової культури, здатності до засвоєння нових знань та методів організації роботи.

Серед представників МСБ варто поширювати досвід успішних прикладів українського компаній, яким вдалося зайняти свою нішу на ринку ЄС.

Література

1. Державна служба статистики України (2016): [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Державна фіскальна служба (2016): [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>.
3. Опитування українських експортерів та імпортерів (2015): проект "Діалог зі сприяння торгівлі" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ier.com.ua>.

Стенічева І., Федина Є.
ОКВНЗ «ІП «Стратегія»»,

МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Сьогодні як в економічному, так і політичному житті України все чіткіше виділяється тенденція до інтеграції в міжнародний економічний простір, найяскравішим підтвердженням чого є Угода про асоціацію з Європейським Союзом. Фундаментальними засадами розвитку євроінтеграційної політики України повинна бути реалізація загальнодержавних і регіонально орієнтованих стратегічних програм розвитку, спрямованих на адаптацію вітчизняної промисловості до стандартів ЄС. Дослідженню механізму інноваційного розвитку економіки України та її регіонів в останні роки приділяється достатньо уваги: роботи Амоши А.І., Кузнєцової А.Я., Комеліної О.В., Крупки М.І., Лапко О.О. та ін. [1]

Кластеризація інноваційних ініціатив суб'єктів підприємництва є важливим вектором прискорення інтеграційних процесів в європейський економічний простір. Кластер – це територіальне об'єднання взаємозалежних підприємств та установ в межах відповідного промислового регіону, що спрямовують свою діяльність на виробництво продукції світового рівня. Однак у процесі їх створення та розвитку виникає низка проблем як інституційно- правового, так і економічного характеру. Тому проблема пошуку шляхів ліквідації бар'єрів формування та розвитку кластерів є одним з головних стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку промислових підприємств. Кластерна структура організації господарської діяльності сьогодні визнається найбільш ефективною, оскільки дозволяє оптимізувати протікання бізнес-процесів на мікро-, мезо - і макрорівнях. Поширення кластерної моделі ведення бізнесу нерозривно пов'язане з системним реформуванням національної економіки, оскільки стимулює трансформаційні зміни в її технологічній багатокладності, що є необхідною умовою для розвитку виробництв високотехнологічної продукції. Дослідження галузевої структури промисловості України в розрізі технологічних укладів (хвиль) виробництва за регіонами свідчать, що на високотехнологічні галузі, які відносяться до VI-го технологічного укладу (системи штучного інтелекту, біотехнології, глобальні інформаційні мережі), припадає 1–3% обсягів промислового виробництва. Що ж стосується середньо високотехнологічних галузей V-го технологічного укладу (фармацевтична промисловість, виробництво електронного та електричного устаткування, машинобудування), то на них припадає 6–8% обсягів промислового виробництва. Здебільшого вони зосереджені в Харківській, Київській та

Львівській областях. Найбільшу частку в структурі промислового виробництва в Україні (49–53%) займають низькотехнологічні галузі III-го технологічного укладу (виробництво та переробка сировини), які переважно зосереджені в Полтавській, Запорізькій, Донецькій та Луганській областях [2].

Очевидно, що розвиток кластерів в Україні є нагальною необхідністю, викликаною сучасними економічними та геополітичними відносинами України. Львівська область є одним з лідерів за розвитком кластерних структур в Україні. Зокрема, тут функціонують «Львівський кластер інформаційних технологій та бізнес-послуг», «Кластер деревообробки та меблевого виробництва», кластер «Розділля» та ін. Підтвердженням даного твердження є і те, що в 2009 р. міжнародною консалтинговою фірмою KPMG м. Львів було визнано одним з найбільш адаптованих для розвитку аутсорсингу в сфері інформаційних технологій. З урахуванням вигідного гео економічного розташування Львівської області доцільно розробляти стратегічні плани щодо розвитку міждержавного кластерного співробітництва у високотехнологічних галузях економіки, зокрема між Україною та Польщею. В Україні близькими до кластерних об'єднань є організації, що формуються в регіонах, де співпраця різних господарюючих суб'єктів здійснюється в межах єдиного організаційного об'єднання. Виробничі структури такого типу формувалися різними шляхами: на основі створення нових господарських структур (ПАТ «Оболонь»); шляхом укрупнення науково-виробничих і виробничих об'єднань (концерн ПАТ «Радон») та побудови крупних виробничо-фінансових систем (ПрАТ «Укрпідшипник»). У наукових та підприємницьких колах існує думка, що група компаній «Біокон» є високотехнологічним фармацевтичним кластером, який інтегрує низку компаній, які функціонують на всіх ланках гуртовороздрібного ринкового сегменту. Якщо ж говорити про високотехнологічні кластери, то сьогодні в Україні налічується понад 10 інноваційних кластерів. Серед них: «Нові машини» (м. Дніпропетровськ); «Енергетика сталого розвитку» (м. Київ); «Нові матеріали» (м. Харків); «Біотехнології» (м. Львів); «Технології інформаційного суспільства» (м. Київ) та інші [3].

Дієвий механізм інноваційного розвитку регіону починається з ефективних організаційних кроків, які є основою організаційного механізму. Перш за все, це стосується створенню й підтримки умов для інноваційного розвитку в регіоні шляхом: - сприяння впровадженню інноваційних технологій і випуску інноваційних продуктів на підприємствах регіону; - формування трансферу технологій; - реалізація регіональних програм підготовки й перепідготовки кадрів; - сприяння впровадженню інноваційних проектів підприємствами регіону для потреб

комунального господарства; - забезпечення економічної безпеки суб'єктів інноваційної діяльності регіону; - сприяння організації й проведенню семінарів і конференцій по інноваційним і науково-технічним питанням; - проведення моніторингу інноваційної діяльності в регіоні; - удосконалювання тарифної політики для підприємств і організацій регіону, що здійснюють інноваційну діяльність; - супровід й контроль великих інноваційних проектів на рівні регіону.

Планування інноваційного розвитку на сьогодні здійснюється шляхом складання довгострокових програм інноваційного розвитку регіону, які є невід'ємною частиною програми соціально-економічного розвитку регіону й програми інноваційного розвитку України в цілому, та містять у собі сукупність шляхів, правил, процесів і інструментів, спрямованих на досягнення поставлених стратегічних інноваційних і соціально- економічних цілей регіону й України.[4]

Взаємодія органів державної та місцевої влади, суб'єктів господарювання регіону при формуванні інноваційної політики припускає координацію діяльності всіх органів влади, регіональних центрів з питань економіки, промислової політики, інноваційної й інвестиційної політики, науково-технічного розвитку, а також спільна робота із громадськими організаціями, галузевими профспілками.

Література

1. Бандоріна Л.М., Скороход О.Б., Савчук Р.В. Основні напрями переходу до інноваційного соціально-орієнтованого типу економічного розвитку України // Экономика и управление.–2014.– №1. – С. 74–78.
2. Веселовський С. Львів // Кластер інформаційних технологій та бізнес-послуг у місті Львові // it-bpo.lviv.ua.
3. Гусенко О.С. Розвиток промислово-інноваційних кластерів у країнах Європи: стан та перспективи // Вісник соціально-економічних досліджень.– 2015.– Вип. 1. – С. 202– 208.
4. Жарова Л.В. Міжнародна практика формування кластерів та можливості її адаптації для України // eep.org.ua.

Проскура В., д.е.н., професор кафедри економіки, управління та інженерії,
Терновська А., студент,
Мукачівський державний університет,
(м. Мукачево)

ВПЛИВ ОПТИМІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ОБ'ЄКТУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

Сучасні умови господарювання в Україні породжують ряд чинників, які певним чином перешкоджають ефективній діяльності підприємств, а, відносно, впливають і на їх економічну безпеку. Економічна безпека підприємства – це захищеність діяльності підприємства від негативного впливу зовнішнього і внутрішнього середовища, спроможність швидко усунути дію різноманітних загроз або пристосуватися до зовнішніх умов без негативних наслідків для підприємства [5]. До чинників зовнішнього середовища, які впливають на рівень економічної безпеки підприємства відносять наступні: політичні, нормативно-правові, галузеві, демографічні, територіальні тощо. До чинників внутрішнього середовища відносяться такі: дисципліна, якість планування і ухвалення рішень, дотримання технології, організація праці і робота з персоналом, фінансова політика підприємства та ін [4].

Важливим чинником, що впливає на економічну безпеку підприємства є територіальне розміщення його логістичних об'єктів. Проблема вибору оптимального місця розташування логістичних об'єктів підприємства у визначених межах географічного простору займалися вітчизняні та закордонні вчені В.Алькама, Б.Анікін, Д.Бауерсокс, А.Гаджинський, О.Гуторова, Н.Прозорова, Р.Прозоров, Д.Шапіро та ін. Надзвичайно важливим є саме оптимізація територіального розміщення логістичних об'єктів, розвиток логістичної інфраструктури підприємства, так як поняття логістичної інфраструктури поєднується з певною територією, на якій вона функціонує. У широкому розумінні «логістична інфраструктура» – це система засобів просторово-часового перетворення логістичних потоків, а також сукупність підприємств різних організаційно-правових норм, які створюють організаційно-економічні умови проходження цих потоків шляхом створення потенціалу відповідних логістичних послуг [1]. Ефективність реалізації логістичного потенціалу суттєво залежить саме від територіальної організації логістичної інфраструктури.

В основі вибору оптимального рішення розміщення логістичних об'єктів у переважній кількості випадків використовують економіко-математичну модель оптимізації. Її вхідні параметри попередньо розглядаються як умовно-незалежні від множини вихідних параметрів [2]. З метою оптимізації обираються певні критерії оптимальності, зокрема: витрати на логістичне обслуговування; відповідність наявної логістичної інфраструктури умовам функціонування розподільчого центру; лояльність споживачів до продукції торгової марки.

Критерій витрат на логістичне обслуговування є комплексний, оскільки включає наступні складові: вартість оренди складського приміщення; заробітну плату працівників; витрати на перевезення товарів.

Критерій відповідності наявної інфраструктури умовам функціонування розподільчого центру складається з забезпечення приміщень необхідними комунікаціями; зручності автомобільного під'їзду до складських приміщень; розвинутості інфраструктури з огляду на здійснення навантажувально-розвантажувальних робіт.

Критерій лояльності споживачів до продукції певної марки базується на підставі частоти повторних замовлень та відносного збільшення разових закупівель. Всі зазначені вище критерії оптимальності визначені з врахуванням форм заходів безпеки [2]. При розробці стратегії розміщення логістичних об'єктів потрібно дотримуватися принципу комплексності, тобто враховувати інтереси всіх учасників, які забезпечують рух матеріального потоку через певний логістичний об'єкт, а також їх зацікавленість у підвищенні ефективності функціонування всіх учасників ланцюга поставок з метою зростання рівня його економічної безпеки [1].

Важливим аспектом вибору місця розміщення логістичного об'єкта є забезпечення наближення доступності благ, тобто товарів та послуг, споживачам. Використовуючи всі зазначені критерії керівники підприємств можуть врахувати вплив місця розташування логістичного об'єкта на загальні логістичні витрати, або ж доступність транспортних послуг окремих видів транспорту при перевезеннях від чи до об'єкту. Рівень оптимізації розміщення логістичного об'єкту впливає на логістичні витрати та рівень споживчого сервісу, на ціну та конкурентоспроможність товару, і в кінцевому результаті і на економічну безпеку.

Отже, існують різні фактори, які впливають на процес вибору оптимального місця розміщення логістичного об'єкту, та одночасно і на рівень його економічної безпеки. Таким чином, прийняття рішення щодо розміщення є складним багатоетапним завданням, яке повинне базуватися на критеріях оптимальності та комплексності з обов'язковим врахуванням необхідності забезпечення належного рівня економічної безпеки логістичного об'єкта [1]. Дотримання цих критеріїв є необхідною умовою максимізації прибутку при одночасній мінімізації витрат.

Література

1. Крикавський Є.В. Логістичні системи: навч.посібник / Є.В. Крикавський, Н.В. Чернописька. – Львів: вид-во НУ «Львівська політехніка», 2009. – 204 с.

2. Алькема В.Г. Система економічної безпеки: монографія / В.Г. Алькема. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2011. – 378с.
3. Сумец А. М. Что следует учитывать, выбирая место для строительства логистического объекта / А. М. Сумец. // Международный научно-практический журнал «Логистика: проблемы и решения». – 2008. – №5. – С. 32–37.
4. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ [Електронний ресурс] / В. Л. Ортинський – Режим доступу до ресурсу: <http://westudents.com.ua/glavy/16517-djerela-zagroz.html>.
5. Замула І. В. Економічні науки [Електронний ресурс] / І. В. Замула, В. В. Травін // 4 (54) – Режим доступу до ресурсу: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/75/11893-vpliv-vnutrishnix-ta-zovnishnix-faktoriv-zagroz-na-riven-ekonomichno%D1%97-bezpeki-pidpriyemstva.html>

Товт Т., доцент,
Мукачівський державний університет,
(м. Мукачево)

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ РЕГІОНУ

Поглиблення європейських інтеграційних процесів в умовах формування спільного кордону між Україною та Європейським Союзом зумовлює актуальність дослідження особливостей залучення іноземних інвестицій в економіку прикордонного регіону – Закарпатської області. Вона межує з чотирма європейськими державами – Угорщиною, Словаччиною, Польщею, Румунією, і пріоритет в цьому контексті має розвиток їх інвестиційного співробітництва. Він сприяє реалізації переваг географічного розміщення регіону, ефективному використанню наявного потенціалу трудових ресурсів, активізації зовнішньої торгівлі товарами і послугами, співпраці у транспортно-економічній сфері, накопиченню досвіду транскордонного співробітництва.

Основними цілями залучення іноземних інвестицій у різні сфери економіки області є: розвиток ресурсозберігаючих, наукомістких та екологічно чистих технологій; сприяння досягненню сучасного технічного рівня розвитку на основі нових технологій; структурна перебудова промислового комплексу; сприяння розвитку приватного сектора; створення виробництв із використанням місцевих природних ресурсів;

подолання залежності економіки області від імпорту; збільшення обсягів експортного потенціалу Закарпаття та ін.

Інвестиційна активність є однією із найважливіших ознак успішного розвитку території. Обсяг внесених з початку інвестування в економіку Закарпатської області прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 01 січня 2016 р. становив 311,5 млн. дол. США, що на 6,8% менше обсягів інвестицій на початок 2015 р. (Рис. 1) [1]. За цим показником у 2015 році Закарпаття посідає 13 місце серед областей України.

З країн ЄС внесено 235,8 млн. дол. США інвестицій (75,7% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 75,7 млн. дол. США (24,3%).

Залучення іноземних інвестицій в економіку області та виготовлення якісної продукції є одним із напрямків виходу на міжнародні ринки збуту.

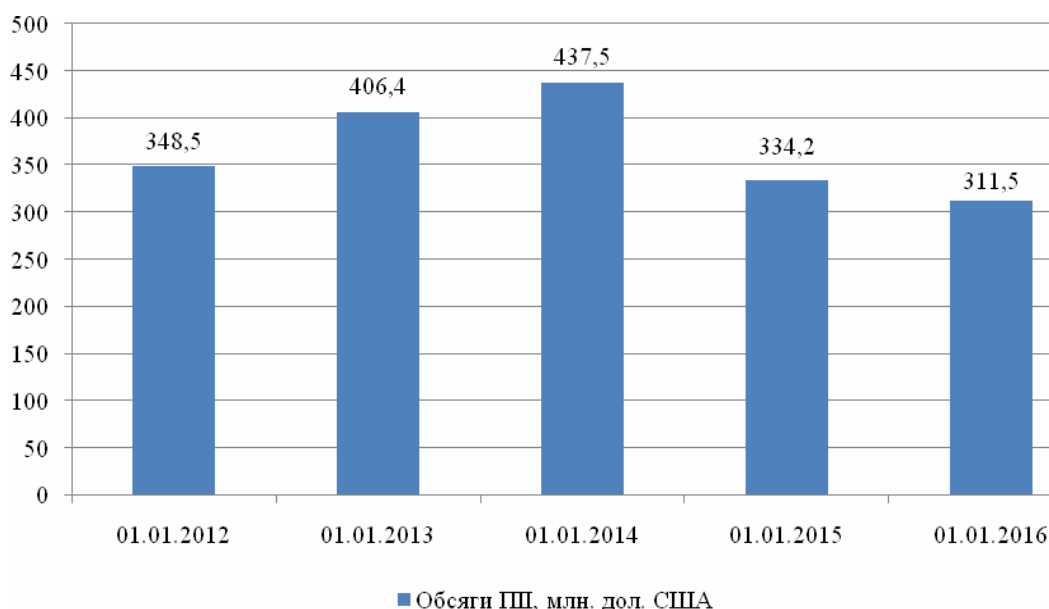

Рис. 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій в Закарпатську область за 2011-2015 рр.

Інвестиційне співробітництво із Закарпатською областю у 2015 р. здійснювали суб'єкти з 46 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,6% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Нідерланди, Німеччина, Польща, Японія, Австрія, США, Угорщина, Італія, Мальта та Кіпр.

На підприємствах промисловості зосереджено 245,7 млн. дол. США (78,9%), у т.ч. переробної – 243,2 млн. дол. США, добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 1,0 млн. дол. США, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 0,3 млн. дол. США, водопостачання; каналізації, поводження з відходами – 1,2 млн. дол. США. У підприємства з виробництва автотранспортних засобів, причепів і

напівпричепів та інших транспортних засобів внесено 85,7 млн. дол. США прямих інвестицій, виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 53,5 млн. дол. США, виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування – 33,7 млн. дол. США, текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – 23,1 млн. дол. США, виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічної діяльності – 17,5 млн. дол. США, виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 14,1 млн. дол. США.

У транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності акумульовано 21,1 млн. дол. США (6,8%), операціях з нерухомим майном – 18,2 млн. дол. США (5,8%), тимчасовому розміщенні й організації харчування – 11,4 млн. дол. США (3,7%), у сфері оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 8,4 млн. дол. США (2,7%).

Із наведених статистичних даних випливає, що у 2015 році інвестори спрямували свій капітал переважно в розвиток діяльності промислових підприємств. Зокрема найбільший обсяг іноземних інвестицій залучено підприємствами [2]:

- з виробництва електроустаткування до двигунів (ТОВ «Ядзакі Україна», ТОВ «Джейбіл Сьоркіт Юкрейн-Лімітед», ТОВ «Джентерм Україна», ТОВ «Платі Юкрейн Лімітед»);
- з пошиття верху автомобільних сидінь (ТОВ «Троклін Карпати»);
- з виробництва лиж (ТОВ «Бліцарт продукціон», ТОВ «Фішер-Мукачево»);
- щодо операцій з нерухомим майном (ТОВ «ФЦА»);
- з вантажних перевезень (ТОВ «Петро Карбо Хем Мукачево»).

Проаналізувавши стан інвестиційного співробітництва Закарпатської області, слід виділити такі ключові проблеми: зменшення обсягів зовнішньої торгівлі та втрата ринків збуту у країнах Європейського Союзу, Росії та СНД; зниження як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій у розвиток виробництва; перевищення обсягів імпорту над обсягами експорту; недосконалу структуру експорту товарів, у якій переважають сировина, напівфабрикати, комплектуючі.

Подолати вищезгадані проблеми можна завдяки прискореному освоєнню виробництва конкурентоздатної продукції з орієнтацією на світові ринки збуту; зміні законодавчих засад оподаткування високотехнологічного обладнання, яке не виробляється в Україні, а ввозиться на територію держави у рамках інвестиційних проектів; наданню податкових кредитів на відповідний строк; збільшенню у структурі імпорту товарів частки прогресивного обладнання та машин;

нарощуванню обсягів експорту продукції з високим ступенем переробки; більш ефективному використанню сировинних ресурсів області та ін.

Література

1. Веб-сайт Головного управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uz.ukrstat.gov.ua
2. Веб-сайт Закарпатської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua>

Трубей О., доцент,
Удуг Ю., ФЕМП, 3 к. 26 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Однією з найважливіших та найактуальніших проблем сучасного соціально-економічного розвитку України, є підвищення рівня конкурентоспроможності та темпів розвитку вітчизняного бізнесу. Однозначним є одне те, що малий та середній бізнес є змістовною частиною економіки, яка забезпечує суттєву частину ВВП країни, гнучкість та стійкість економічної системи, зайнятість та зростання доходів населення.

Згідно з офіційними статистичними даними, за підсумками 2014 року в Україні функціонувало 341 тис. підприємств, що забезпечували зайнятість близько 6,2 млн працівників. При цьому великих підприємств нараховувалось лише 497 од., а відповідно решта - це середні та малі підприємства. На великих підприємствах працювало тільки 30% працівників, на середніх близько 43%, а всі інші здійснювали діяльність на дрібних підприємствах. Обсяг реалізованої продукції показує, як малий і середній бізнес впливає на роботу економіки країни. Так, за 2014 рік, 41,8% реалізованої продукції припало на великий бізнес, на середній - 41,3% і 16,9% на малий бізнес. Таким чином, частка середнього та малого бізнесу в економіці України сягає майже 60% [1].

Оцінюючи низку проблем, що перешкоджають розвитку малого та середнього бізнесу в Україні потрібно відзначити, що основною з них є недостатність фінансування, яка має прояв у фіскальній та фінансово-кредитній сферах.

На думку експертів, найбільш суттєво, розвитку підприємництва заважає незадовільна система оподаткування. Про що свідчать і данні субіндексу «Оподаткування» міжнародного рейтингу країн «Doing Business 2016», за яким Україна серед 189 країн посідає лише 107 місце [2]. Це обумовлено високою середньозваженою ставкою оподаткування, значною кількістю податків, частими змінами податкової звітності. Накопичення внутрішньої і зовнішньої заборгованості України, не дають послабити податковий тиск на бізнес. Наслідком цього є перебування значної частини суб'єктів ринку у тіньовому секторі, який оцінюється сьогодні майже в половину ВВП.

Окрім того суб'єкти малого та середнього бізнесу працюють, як правило, в умовах суттєвих ресурсних обмежень, зокрема фінансових. Отримати кредити в Україні важко з багатьох причин. Серед них - незацікавленість комерційних банків у видачі мікрокредитів, складна процедура прийняття банками відповідних рішень, відсутність у суб'єктів малого підприємництва майна, що може бути заставою.

Майже всі банки, що кредитують малий і середній бізнес в Україні, працюють у рамках програм міжнародних фінансових організацій. Так, у співпраці з Європейським банком реконструкції та розвитку великі банки пропонують кредитування підприємств малого та середнього бізнесу на сприятливих умовах: максимальна сума кредиту – 750 000 доларів США, термін кредитування – до 5 років.

Банки висувають малим фірмам певні вимоги. По-перше, дрібний власник мусить вкласти у проект 25-50% власних коштів. По-друге, банки вимагають гарантій у вигляді застави під кредит. По-третє, нерідко деякі банки призначають малим фірмам проценти, вищі від базової ставки для великих корпорацій [3].

У економічно розвинених країнах основним видом фінансування малих підприємств є кредитування, особливо банківське. В Україні власні програми кредитування малого і середнього бізнесу є у банків: «Приватбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «Надра», «Форум», «Укрсоцбанк», «Укрсиббанк», і ряду інших.

Останнім часом з'явилася можливість взяти кредити під заставу депозиту, у цьому випадку процентні ставки відносно невеликі 2-4% річних, що є можливим за рахунок вирахування відсотків за депозитом. Порівняльні дані щодо таких умов кредитування деяких вітчизняних банків наведена у таблиці 1.

Як видно з наведених даних існує певна різниця в умовах кредитування різних банків, таким чином підприємець, з урахуванням власних потреб, фінансових можливостей і головне за наявності депозитних вкладів, може отримати досить привабливі і вигідні умови

кредитування. Однак, в даному випадку виникає досить суттєве протиріччя. Суб'єкт бізнесу, що відчуває дефіцит фінансових ресурсів, навряд чи буде мати депозитні рахунки в банку, хіба що ці рахунки мають належати третім особам і будуть доступними для забезпечення застави. Таким чином, нові умови кредитування бізнесу певною мірою розширюють можливості для отримання фінансових ресурсів, однак кардинально не впливають на вирішення проблеми.

Таблиця 1

Порівняння банків за послугою «Кредити під заставу депозиту»*

Умови кредитування	ПриватБанк	Укрсиббанк	ПУМБ
Валюта кредитування	UAH, USD, EUR	UAH, USD, EUR, франки	UAH, USD, EUR
Тип фінансування	не вказано	кредит, кредитна лінія	непоновлювана та відновлювана кредитні лінії
Максимальна сума кредиту	без обмежень	до 95% від суми депозиту	до 90% від обсягу депозиту
Мінімальна сума кредиту	30 000 грн	еквівалент 1001 USD за курсом НБУ на день о договору	не вказано
Термін кредитування	строк депозиту мінус 1 день	на 35 календарних днів менший за термін закінчення дії депозитного договору	- до 24-х місяців - якщо валюта кредиту і депозиту збігаються; - до 12-ти місяців - якщо не збігаються
Порядок сплати кредиту	будь-який графік погашення	нараховані відсотки - щомісячно; основна заборгованість: щомісячно рівними частинами	не вказано
Забезпечення	строковий депозит (декілька депозитів), без поруки третіх осіб	- застава майнових прав на строковий депозит; - під заставу депозиту, на ім'я третьої особи	майнові права на депозит фізичної або юридичної особи
Комісія за надання кредиту	2% річних	0,4% від суми кредиту / кредитної лінії. Мінімальна комісія — 500 UAH.	відсутня
Комісія за керування лімітом	не вказано	0,99% річних на суму невикористаного ліміту	не вказано

*Складено за матеріалами сайтів відповідних банків станом на 15.03.2016 р.

Для поліпшення справ у фінансуванні малого та середнього бізнесу сьогодні вкрай необхідно передбачити в бюджетах усіх рівнів спеціальні витрати на державну підтримку малого підприємництва, створити державну кредитно-гарантійну установу з метою стимулювання комерційних банків до кредитування з мінімальним фінансовим ризиком, здійснити докорінні зміни у системи оподаткування, сприяння розвитку фондовому ринку, зокрема розвивати його фінансово-кредитну інфраструктуру.

Література

1. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва - 2014 р. : статист. зб. – К. : Держкомстат України, 2015. – 480 с.
2. Рейтинг економік 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://russian.doingbusiness.org/>.
3. Кредитування підприємств малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/>.

Третяк Ю., студент
Національний університет біоресурсів і природокористування,
(м. Київ)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільськогосподарські підприємства відіграють важливу роль у гарантуванні продовольчої безпеки країни і досягненні максимально можливого соціального ефекту та створенні конкурентного середовища у процесі становлення цивілізованого підприємництва у сільському господарстві на основі динамічного формування ринкових засад економіки. На визначення функціонального складу фінансового забезпечення впливають особливості сільськогосподарського виробництва та зміни економічних умов, а його ключовою основою є фінансові ресурси. Системне дослідження фінансового забезпечення аграрного сектору передбачає врахування специфіки сільськогосподарського виробництва (вплив дії природних чинників на результати господарювання, сезонність виробництва, тривалість виробничого циклу, дефіцит вільних коштів, висока капіталомісткість, т.д.), що обумовлює певні особливості кредитування та фінансування галузі.

У традиційному розумінні сутність фінансового забезпечення прийнято розглядати як сукупність джерел і форм фінансування розвитку підприємств.

Джерелами формування фінансових ресурсів можуть бути як власні, так і залучені кошти. Формування власних джерел фінансування здійснюється за рахунок нерозподіленого прибутку, амортизаційних відрахувань, ліквідації чи продажу частини майна, т.д. Залучені ресурси формуються із державних джерел, банківського кредитування, аграрних розписок тощо. Державні фінансові програми підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств спрямовуються на конкретні цілі та стимулюють розвиток інноваційної діяльності сільгоспвиробників. Однак на сьогодні ці джерела не вирішують проблем фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств, оскільки із впливом економічної ситуації в країні фінансові потреби підприємств зростають.

Частка банківського кредиту в поточних потребах галузі досить низька. Сільськогосподарські підприємства не відповідають вимогам оцінки кредитоспроможності позичальника, особливо малі та середні, які неспроможні сплачувати високі процентні ставки за кредити та вчасно повертати борг.

Ефективним інструментом кредитування на сьогодні є аграрні розписки, що є дешевшим і простішим інструментом в адмініструванні порівняно з банківським кредитуванням, вексельним фінансуванням та товарними кредитами. Аграрна розписка надійна для обох сторін, адже фіксує безумовне зобов'язання боржника здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити кошти кредитору в обмін на отримані матеріально-технічні чи фінансові ресурси. Предметом застави є майбутній урожай - відповідна кількість зібраної продукції.

Економічною ефективністю запровадження аграрних розписок є те, що вона дозволяє охопити близько 30% коштів від постачальників матеріально - технічних ресурсів, трейдерів, переробних підприємств та інших посередників, а також близько 5% коштів від банківських структур.

Механізм аграрних розписок є реальною альтернативою класичному банківському кредитуванню у залученні коштів в аграрну сферу України. Органи державної влади мають більш активно і ефективно проводити впровадження цього інституту та розвивати інші джерела фінансового забезпечення (кооперація, аграрний банк, проектне фінансування тощо).

Отже, для ефективного розвитку аграрного сектору України та підвищення його конкурентоздатності необхідно систематизувати процес державного фінансування, удосконалити банківське кредитування із використанням зарубіжного досвіду, сприяти подальшому впровадженню аграрних розписок тощо.

Література

1. Остапенко А.С. Фінансове забезпечення підприємств аграрної сфери в сучасних економічних умовах / А. С. Остапенко, Т. М. Головченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2011. – Випуск 3. – Том 1. – С. 197-203
2. Павленко О. М. Аграрні розписки як дієвий механізм кредитування [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2015. – 14 серпня. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/08/14/555042/>

Науковий керівник: к.е.н., доцент НУБІП України Титарчук І.М.

Цуканова В., студент,
Черкаський державний технологічний університет,
(м. Черкаси)

КАЙЗЕН-КОСТИНГ ТА ТАРГЕТ-КОСТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ

Велику питому вагу серед підприємств, що діють на території України займають підприємства, що мають незадовільний фінансовий стан або взагалі збиткові, що здебільшого обумовлено високим рівнем витрат виробництва. Саме тому вищому керівництву доцільно звертатися в управлінні до новітніх досягнень управлінського обліку, а саме, міжнародно визнаних методик формування витрат – кайзен-костинг і таргет-костинг.

Метою дослідження є узагальнення та порівняння характеристик, переваг та недоліків використання таргет- та кайзен-костингу, визначення різниці між цими двома методами.

Кайзен-костинг є інструментом зниження витрат, що дозволяє досягти цільової собівартості, забезпечує рентабельність виробництва, допомагає запобігти виробництву нерентабельної продукції. При цьому у процесі пошуку резервів для зниження витрат беруть участь всі співробітники компанії. Що ж до таргет-костингу, то основна ідея цього методу управління витратами полягає в тому, що виріб потрібно продавати за ціною, що не перевищує ринкову, отже, визначення собівартості майбутньої продукції починається з встановлення обґрунтованого рівня ціни на неї, тобто цільова собівартість одиниці продукції визначається як різниця між цільовою ціною і прибутком.

Кайзен-костинг – система, що забезпечує процес скорочення витрат на стадії виробництва вже існуючої моделі. Японське слово «кайзен» дещо відрізняється від англійського слова «покращення» і означає неперервне накопичення невеликих модифікацій, а не різке покращення в результаті інновацій. Тому кайзен-костинг базується на скороченні витрат на стадії виробництва виробів. Інноваційне покращення, засноване на використанні нових технологій, застосовується на стадіях розробки та проектування [1].

Одним з найбільш яскравих прикладів того, як працює система кайзен, є досвід компанії «Toyota», яка розробила широко відому своєю ефективністю концепцію виробництва TPS (Toyota Production System). Дана концепція створює всі умови для збереження ресурсів шляхом усунення непродуктивних втрат, а одним з її ключових елементів є система безперервного удосконалення «маленькими кроками» – кайзен.

Вагома перевага кайзен-костинг полягає у зниженні витрат і забезпеченні прибутковості виробництва. Недолік – складність організації системи, велика залежність від людського фактору. Використання цього методу можливо практично в будь-якій галузі виробництва і, що важливо, в сукупності з іншими методами управління витратами. І якщо американські моделі – це класичний облік витрат, то японська система, швидше, філософія управління підприємством, заснована на культурі корпоративної ідеї.

Таргет-костинг – система, що забезпечує процес зниження витрат на стадіях розробки та проектування абсолютно нової моделі, повної модифікації моделі або в незначній мірі її модернізації. Безперечним плюсом впровадження таргет-костинг в управлінському обліку стане той факт, що він буде сприяти розвитку управлінського таланту у менеджерів і визначення реальної вартості всіх активів організації [1].

Щоб застосування таргет-костингу було успішним, необхідне виконання ряду умов, найважливіша з яких – тісна горизонтальна взаємодія між функціональними підрозділами підприємства, зокрема, між маркетинговими службами, технічними, дослідницькими і виробничими підрозділами. Це необхідно для організації спільної роботи щодо зниження планової собівартості виробу до його цільової собівартості на основі відомої ціни і норми прибутку.

Не менш важливою умовою ефективності таргет-костинг є сталість його застосування. Для того, щоб цільова собівартість не просто була визначена, але й досягнута на практиці, необхідно постійно уточнювати цільову собівартість і прагнути знизити витрати підприємства до затвердженої величини.

1. Переваги та недоліки методу таргет-костинг представлено в таблиці

Таблиця 1

Переваги та недоліки методу таргет-костинг

Переваги	Недоліки
1. Забезпечує реалізацію цілей стратегії зниження витрат.	1. Вимагає значного часу або серйозних інвестицій, які будуть потрібні для зниження собівартості до заданої межі.
2. Дозволяє не просто мінімізувати витрати, але і привести їх до необхідного рівня.	2. Висуває високі вимоги до надійності планових показників ціни і обсягу реалізації і передбачає постійне, цілеспрямоване і безперервне зниження витрат.
3. Забезпечує отримання планового фінансового результату в умовах існуючої кон'юнктури ринку.	3. Залишає без урахування такі фактори, як якість продукції.

Кайзен-костинг і таргет-костинг вирішують практично одну і ту ж задачу, але на різних стадіях життєвого циклу продукту і різними методами.

Обидві концепції призначені для зниження рівня окремих статей витрат і собівартості кінцевого продукту в цілому до деякого прийнятного рівня, але якщо ми розділимо життєвий цикл продукту на дві частини – стадію планування та розробки і стадію виробництва, то таргет-костинг вирішує дану задачу на першій стадії, а кайзен-костинг – на другій. Разом обидві системи дають підприємству вельми цінну конкурентну перевагу, що складається в досягненні більш низького по відношенню до конкурентів рівня собівартості й можливості вибирати зручну цінову політику для захоплення / утримання відповідних секторів ринку [2].

Системи управлінського обліку безперервно розвиваються і удосконалюються. В даний час в Україні в основному застосовуються традиційні системи управлінського обліку, але витрати необхідно не тільки враховувати, але і грамотно ними управляти для досягнення цілей підприємства. Освоєння та практичне впровадження систем обліку витрат «таргет-костинг» і «кайзен-костинг» може значно допомогти і прискорити процес вдосконалення управління витратами на підприємствах.

Література

1. Масааки И. Гемба кайдзен: Путь к снижению затрат и повышению качества / Имаи Масааки. – М.: Наука, 2014. – 345 с.
2. Поповская М.К. Переваги та недоліки систем управління витратами [Електронний ресурс] / М.К. Поповская. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.rae.ru/forum2012/pdf/3330.pdf>.

Науковий керівник: д.е.н., проф., професор кафедри менеджменту ЧДТУ Захарова О.В.

Шмуйло О., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ ВХОДЖЕННЯ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК

Оцінивши стан України на сьогоднішній день, а саме – економічні, політичні та соціальні чинники, що ми маємо? Збільшення дефіциту державного бюджету, а також зовнішнього боргу, нестабільний курс валюти, безробіття, високі ціни на товари і послуги, неплатоспроможність населення. Неважко помітити як з кожним днем народ все більше розділяється на два прошарки: бідні та багаті. Люди середнього рівня достатку відсутні. Мінімальний рівень заробітної плати в 2016 році в доларовому еквіваленті дорівнює рівню 2005 року. Дана ситуація загрожує вітчизняним підприємствам зниженням товарообігу на внутрішньому ринку. Разом із цим, в умовах вільної торгівлі відкриваються можливості виходу на іноземні ринки, де споживачі більш платоспроможні. Це питання є надзвичайно актуальним, адже це принесе додатковий дохід державі, що допоможе скоріше подолати зовнішній борг. Отже, головним завданням є знаходження експортних ринків, подолання бар'єрів входження на них, пошук партнерів та інвесторів для українських компаній та підприємств, постійний моніторинг впровадження реформ [1].

Дослідженням проблеми регулювання бар'єрів входження на міжнародні ринки вже займаються В.Базилевич, А. Ігнатюк, Н. Гражевська, О. Бакалінська, О.Копиленко та інші [3].

Здавалося б все просто, та існує низка бар'єрів, які потрібно подолати, щоб увійти на міжнародний ринок. Умовно їх можна поділити на політичні, економічні, технологічні та інформаційні. Вхідні бар'єри є досить складним явищем, адже не мають конкретного характеру і є

синтетичним поняттям, тобто характеризують сукупність факторів, що впливають на можливість доступу нових фірм до ринків.

Кожна країна ЄС має своє законодавство, під яке потрібно підлаштовуватись. Існує так зване державне регулювання економіки — може ускладнити вхід на ринок чи зробити неможливим. В крайньому випадку держава може зробити конкуренцію незаконною і встановити державну монополію. Вимоги ліцензій і дозволів також можуть підвищити обсяг необхідних інвестицій для входу на ринок. Тож, наявність патентів може серйозно допомогти увійти до ринку міжнародного рівня [1].

Одним з економічних бар'єрів є лояльність покупців — тобто великі компанії на ринку можуть мати лояльних покупців. Наявність наявних сильних брендів може стати серйозним бар'єром входу [2].

Домовленості з партнерами — означає, що ексклюзивні домовленості з головними постачальниками або рітейлерами можуть створити проблеми для тих компаній, що виходять на ринок.

Нееластичний попит — один із способів виходу на ринок — занижена вартість товарів щодо наявних на ринку. Однак ця стратегія неефективна, якщо покупці нечутливі до вартості товарів.

Мережевий ефект — коли товар або послуга має вартість, що залежить від кількості клієнтів, у конкурентів виникають проблеми, оскільки вже працююча компанія має більшу базу клієнтів [2].

Хижацька цінова політика — домінуюча компанія продає товари собі в збиток, щоб ускладнити становище новим компаніям, не здатним витримати таке змагання з більш великою фірмою, що має запас власних коштів і більш легкий доступ до кредитів. У більшості країн заборонена законом, проте ці дії важко довести [1].

Ефект масштабу — більші компанії можуть виробляти товари з меншою собівартістю, ніж маленькі. Переваги у вартості можуть бути іноді швидко подолані за рахунок технологій. Так ми вже перейшли до технологічних бар'єрів, які означають наступне: якщо ми хочемо мати великий попит на свою продукцію в країнах ЄС, ми повинні вразити їх своєю якістю. Підвищення стандарту якості — це єдине подолання даної проблеми [4].

Вихід підприємства на зовнішній ринок, де панує жорстка міжнародна конкуренція, можливий лише за умови використання сучасних методів управління, насамперед маркетингу.

Принципових відмінностей між маркетингом для внутрішнього і зовнішнього ринків немає. І в першому, і у другому випадку використовуються різноманітні методи, засоби, прийоми та принципи маркетингової діяльності. Міжнародний маркетинг — це систематична,

планомірна та активна обробка міжнародних ринків на різних етапах руху товарів до покупця, яка має враховувати особливості окремих закордонних ринків [2].

Отже, міжнародний ринок є надзвичайно складним утворенням. Він характеризується значною місткістю, що створює значні перспективи для підприємств, але одночасно висуває і додаткові вимоги до якості. Україна має необхідні умови для створення товару і його випуску на міжнародному рівні: належна сировина, географічне положення, трудові ресурси. Підприємство має забезпечити відповідність якості товару, упаковки, дизайну, реклами міжнародним стандартам, а виробничого комплексу — сучасному науково-технічному рівню. Персонал повинен вміти налагоджувати тісні зв'язки із закордонними представниками та організовувати на високому професійному рівні міжнародні торги, виставки, ярмарки, конференції тощо.

Література

1. Schwab K. The global competitiveness report 2009 – 2010 / K. Schwab // World Economic Forum reports. – Geneva: WEF, 2009. – XV. – 479 p.

2. Білоусов А. Є. Бар'єри входження фірм на ринки товарів і послуг // Інтеграція країн з перехідною економікою у світовий економічний простір. Львів:- 2005. С.- 117-119.

3. Міжнародний маркетинг, під ред. Бакієв Г.П., Моїсєєва М.К., Черенков В.І. СПб.: Питер, 2008.

4. Макконелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: принципы и политика / Пер. с англ. 11-го изд. - К., ХаГар, 2000. – 785

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Яровий І.М., м.Київ**

**Ярмоленко Ю., доцент,
Академії праці, соціальних відносин і туризму,
(м. Київ)**

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Актуальність і доцільність дослідження проблем сталого розвитку, а саме аграрного сектора, обумовлені особливим статусом аграрної сфери у вітчизняному господарському комплексі. Без високоефективної

аграрної сфери неможливо вирішити також стратегічні завдання розвитку соціально - орієнтованої економіки країни, формування цивілізованого аграрного ринку, входження країни у світовий економічний простір. Агропромисловий комплекс є одним із найважливіших секторів національної економіки; за даними Державної служби статистики України у 2014 р. в АПК було сформовано 10,2 % ВВП країни, експортовано продукції на 16,8 млрд. дол. США, що становило 31,1 % товарного експорту України. Сільське господарство як ключова галузь аграрного сектору останніми роками, за незначними виключеннями, демонструвало позитивну динаміку. Так, за даними Державної служби статистики України за 2005-2014 рр. виробництво валової продукції сільського господарства у всіх категоріях господарств України зросло на 71,8 млрд. грн. або на 40 %. Обсяги виробництва у рослинництві зросли на 63,2 млрд. грн. або на 55,2 %, у тваринництві – на 8,6 млрд. грн. або на 13,2 %.

Сталий розвиток визнаний світовою спільнотою держав домінуючою ідеологією людської цивілізації у XXI столітті, стратегічним напрямом матеріального, соціального і духовного прогресу суспільства. Основний принцип сталого розвитку формулюється так: швидкість, із якою людство використовує природні ресурси, не має перевищувати швидкості їх поновлення. У цьому зв'язку важливе місце належить збереженню природних ресурсів.

Розбудова економіки на принципах сталого розвитку задекларована в законодавстві більшості країн світу. Не є винятком і Україна, в якій розроблено та затверджено базу нормативно-правових актів по впровадженню концепції сталого розвитку в життя. Основними законодавчими актами цієї бази є такі: державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року; Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів»; концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року; концепція сталого розвитку населених пунктів; комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003 – 2015 рр.; концепція розвитку сільських територій на 2015 – 2020 рр.

Враховуючи тенденції і проблеми, що впливають на майбутній розвиток сільського господарства, зокрема ріст чисельності населення планети, яке за прогнозами перевищить 9 мільярдів чоловік до 2050 р., зростаючу урбанізацію, скорочення сільського населення, необхідно постійно дбати про збільшення виробництва продуктів харчування [2].

Подолання негативних тенденцій у сільськогосподарській галузі сьогодні залежить від розв'язання проблеми сталості сільського виробництва, яка зумовлює ефективне функціонування та розвиток

продовольчого комплексу у регіонах, рівень та якість життя не лише сільського, а й міського населення. Тому вирішення кризи аграрної сфери в Україні стає духовною потребою сучасності, оскільки її вирішення залежить не від природних умов, а передусім від людини. Одним із пріоритетних напрямів забезпечення сталого розвитку сільського господарства вважається забезпечення умов сталого розвитку аграрної сфери [3]. Основою його довгострокової перспективи має стати формування ефективного, конкурентоспроможного та екологічно безпечного агропромислового виробництва, придатного для забезпечення необхідних умов продовольчої безпеки країни. Адже саме продовольча сфера як сфера виробництва, що користується максимальним попитом, відіграє особливу роль у фінансовій системі країни. Відповідно одним із ключових елементів вирішення завдань сталого розвитку в Україні є також продовольча проблема. З погляду основних положень концепції сталого розвитку її вирішення доцільно розглядати, по-перше, із позицій оптимізації структури споживання, і, по-друге, з погляду дотримання умов запобігання деградації ґрунтового покриву, який втрачає свою природну цілісність, оскільки родючість ґрунтів та продуктивність сільськогосподарських угідь є основними чинниками підвищення випуску сільськогосподарської продукції та економії матеріальних витрат.

Адаптація господарської діяльності в сільському господарстві до європейських та світових умов, а також підвищення ефективності розвитку аграрного сектору економіки задля забезпечення населення якісними, безпечними, доступними продовольчими продуктами, розширення експортного потенціалу країни вимагають реалізації завдань аграрної політики за наступними пріоритетними напрямами:

- забезпечення передбачуваності регуляторної політики держави та удосконалення земельних відносин;
- удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки шляхом розроблення та затвердження стратегічних програмних документів за пріоритетними напрямами розвитку;
- державна підтримка дрібних товаровиробників;
- створення у сільській місцевості економічних стимулів для неаграрних видів економічної діяльності, якими могли б скористатися бідні верстви населення;
- радикальне зміцнення соціальної інфраструктури на селі;
- забезпечення прозорості процесу розподілу фінансової підтримки, рівноправна участь усіх товаровиробників в її отриманні;
- надання гарантій під банківські кредити чи прямі інвестиції;

- підвищення якості освіти в сільських районах;
- відродження та інтенсивний розвиток соціальної сфери села.

Аграрний сектор – основа експортних амбіцій держави наступних років та є локомотивом української економіки, що зумовлено унікальними природними та людськими ресурсами.

Література

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 51, С. 548 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>
2. Данилишин Б.М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, В.С. Міщенко. – Київ. – 1999. – 716 с.
3. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., Б. Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
4. Про довгострокову стратегію сталого розвитку агропромислового комплексу / В.М. Трегобчук, Б.Й. Пасхавер, А.Е. Юзефович та ін. // Економіка АПК. – 2005. – № 7. – С. 3–11.

Яскевич А., ФМТП, 3 к. 17 гр.,
Київський національний торговельно–економічний університет,
(м. Київ)

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАВОК

В сучасному світі завдання логістики включає безліч аспектів - тут і планування, і прогнозування, і управління замовленнями, і управління складами, і перевезення. Таким чином, логістика - стратегічна область менеджменту, яка є дуже важлива, якщо ми хочемо максимально підвищити прибутковість бізнесу.

Історично сформувалися два принципово різних науково-практичних напрямки розвитку логістики – у військовій справі та у математиці. Як методи прикладної математики (дослідження операцій, математична оптимізація, сітьові моделі і т.д.) логістика стала переходити з військової області до сфери господарської практик. У 60-ті роки ХХ століття логістика одержала ще інший напрямок розвитку – економічний [3].

Кінець ХХ століття характеризується значним розвитком світової інфраструктури, а також зменшенням ваги затрат на виробництво продукції у порівнянні з затратами на пакування, транспортування, складування й супутні послуги, що стало однією із передумов активізації динаміки міжнародної торгівлі, інвестиційної привабливості регіонів та транскордонного співробітництва. Все це у свою чергу викликало потребу в ефективних інструментах мінімізації затрат й оптимального використання наявних потоків, ресурсів та інформації - логістика стає теорією і практикою управління матеріальними потоками.

У 20-тому столітті з'являється бізнес логістика й управління ланцюгами поставок як її складова. Цей напрямок відображає концепцію інтегрального бізнес-планування, якої притримуються експерти і практики в області логістики з кінця ХХ століття.

За передбаченням науковців нові інформаційні технології спричинять структурні та організаційні зміни у виробництві та конкурентних позицій фірм загалом[2]. Виникає низка наукових напрямків, результати досліджень яких знаходять своє втілення на практиці.

Серед них концепція управління ланцюгами поставок (Supply Chain Management - SCM), яка є сучасним науковим напрямком організації взаємозв'язків між підприємствами з орієнтацією на споживача. Спочатку SCM трактувалося як деяке доповнення до логістики, яке потім стало окремою науковою дисципліною, яка розглядає логістику як найважливішу складову.

Еволюція концепції SCM відображає зміни у світовій економіці та особливостях ведення бізнесу через те займає важливе місце в дослідженнях ряду вчених[1-5]. Управління ланцюгами поставок розглядається як структура для контролю та координації процесів на виробництві та група напівнезалежних організацій, кожна зі своїми можливостями, які співпрацюють в постійно мінливих сузір'ях, щоб обслужити один або кілька ринків та досягти мети бізнесу .

Розвиток концепції управління ланцюгами поставок ділять на три етапи [4]:

1) Виникнення концепції і акцент на важливості її використання у логістиці.

2) Запровадження досвіду японських компаній, розвиток управлінських технологій (поставки "точно-в-строк", комплексне управління якістю тощо), поява нових інформаційних технологій і систем для управління компаніями (планування ресурсів підприємств, управління взаєминами із клієнтами тощо).

3) Застосування SCM у діяльності світових компаній.

Таким чином, розвиток концепції управління ланцюгами поставок, використання її на практиці світовими компаніями - стало відповіддю на зростаючу необхідність переходу логістики на вищий щабель розвитку, координації й регулюванні діяльності бізнесу у мінливому зовнішньому оточенні. Таким чином, на нашу думку, концепція управління ланцюгами поставок - є вищим рівнем, продовженням класичної логістики. Технології SCM допоможуть реалізувати завдання координації, планування та управління процесами постачання, виробництва, складування і доставки товарів і послуг та інтегрувати усіх учасників виробничого ланцюга.

Список використаних джерел

1. Василевський М. та ін. Економіка логістичних систем: Монографія / М. Василевський, І. Білик, О. Дейнега, та інші. За наук. ред. Є. Крикавського та С. Кубіва – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2008. – 596 с.
2. Маслов В.П. Інформаційні системи і технології в економіці. - К.: Слово, 2003. - 263 с.
3. Уваров С. Управление цепями поставок: не только новые возможности, но и проблемы / С. Уваров // Логистика. – 2007. – № 2. – С. 12–13.
4. Gilmore, D. A Decade of Supply Chain Management / D. Gilmore // Supply Chain Digest. — 2010. — 15 jan. P. 1.
5. Гарасим Ю.Й. Управління ланцюгами поставок як основа інвестиційної привабливості країни /Ю.Й. Гарасим // Зб. матер. XVIII міжнародної науково-практичної конференції УДУФМТ «Диверсифікація міжнародної торгівлі та активізація інвестиційного співробітництва» (Київ, 28-29 трав. 2015 р.) / МОН України, УДУФМТ, Економічний університет у Вроцлаві, Громад. орг-я „Агенство сприяння розвитку міжнародної торгівлі України”. – Київ: УДУФМТ, 2015. – С.112-114

**Науковий керівник: к. е. н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

Ячменьова Ю., зав. сектору,
Державне підприємство науково-дослідний
інститут будівельного виробництва,
(м. Київ)

ДІЯЛЬНІСТЬ «УЩЕРБНИХ» ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ

На теренах України на сьогодні виходячи з тих чи інших умов нараховується тисячі недобудованих об'єктів. Також у кожному регіоні є велика кількість об'єктів, які «зносилися» під дією тих чи інших факторів, використали свій потенціал. Це і житлові будинки, і промислові будівлі, особливо, якщо вони розташовані в центрі міста. Застарілі райони забудови, будівлі в яких не відповідають сьогodнішнім нормам будівництва та експлуатації, які мають фізичний і моральний знос. Фізичний знос є поступовою втратою закладених при будівництві техніко-експлуатаційних якостей об'єкту під впливом природно-кліматичних чинників, а також життєдіяльності людини. Моральний знос – це старіння і знецінювання об'єкту, техніко-технологічні показники якого відстають від аналогів світового рівня, що обумовлено науково-технічним процесом (прогресом) [5]. Традиційно в Україні нерухомість ділиться на 3 групи: житловий фонд, нежилий фонд, земля. Кожна з цих груп розвивається самостійно. Житловий фонд більш всього будувався з дерев'яних, цегляних, монолітно-каркасних конструкцій та збірного залізобетону. Нежилий фонд, а саме складські приміщення; торгівельні приміщення; виробничі приміщення складаються з залізобетонних, металевих, монолітно-каркасних та цегляних конструкцій. І та, і інша група має свій термін життя. Для того, щоб вирішити проблему з зношеними та недобудованими об'єктами необхідно визначити доцільність подальшого використання об'єктів, придатність до експлуатації, можливість та ефективність їх відновлення. Для цього необхідно провести обстеження об'єкту, визначити з яких конструкцій його побудовано, яка їх придатність (міцність, експлуатаційна спроможність) на момент оцінювання. Встановити дефекти, об'єми пошкоджень та затрати на ліквідацію всіх ушкоджень та відновлення функціональності об'єкту. Функціональний знос, як правило, є невідповідність його об'ємно-планувального і/або конструктивного рішення сучасним стандартам, включаючи різне устаткування, необхідне для нормальної експлуатації споруди відповідно до його поточного або передбачуваного використання. Характеризують загальний накопичений знос будівлі з погляду часу його експлуатації, можна стверджувати, що фізичний знос, ефективний вік і термін економічного життя знаходяться в певному співвідношенні. Це співвідношення можна виразити наступною формулою:

$$З = \frac{ЕВ}{ФЖ} \cdot 100 = \frac{ЕВ}{ЕВ + ЗТЕЖ},$$

де: З - знос у відсотках;

ЕВ - ефективний вік, визначуваний експертом на основі технічного стану елементів або будівлі в цілому;

ФЖ - типовий термін фізичного життя;

ЗТЕЖ - термін фізичного життя, що залишився.[1]

Знос нерухомості - це зниження вартості та погіршення характеристик з різних причин. Тому важливо відслідковувати поточний стан об'єкта нерухомості, знати показник зносу і тримати його на прийнятному рівні або приймати рішення про подальшу долю будівлі чи споруди. Для цього перш за все необхідно провести оцінку нерухомості. За висновками звіту необхідно розробити проект на відновлення або ліквідацію об'єкту. В кожному проекті має бути проаналізовано ринкову ситуацію, питання цінової політики, визначено специфіки об'єкту, який має бути продуктом проекту. З метою підвищення функціональності об'єкта необхідно використовувати комплексний підхід до оптимізації повного життєвого циклу об'єкту. У даній роботі запропонований оригінальний метод кількісної та якісної оцінки ризиків на основі використання ентропійної моделі. Ентропія є фундаментальною властивістю будь-яких систем з неоднозначної або імовірнісної поведінкою. Для кожного розділу проекту (кожної з операцій) можна розрахувати її ентропію як функцію від ймовірностей настання подій:

- час закінчення всіх попередніх операцій;
- наявності необхідних матеріальних ресурсів;
- готовність до роботи фахівців необхідної кваліфікації;
- ймовірність підтримки швидкості виконання робіт

Ентропія всього проекту складе суму ентропій робіт проекту:

$$H = \sum H(j),$$

де j – ентропія робіт проекту. [2]

З кожним кроком реалізації проекту і звершення окремих подій ентропія проекту буде знижуватися. Тим самим буде підвищуватися ймовірність виконання зобов'язань.

Література

1. Акуленкова И.В. Эффективность реконструкции жилых зданий (на примере Санкт-Петербурга): Дис. ... канд.экон.наук: 08.00.05. – Санкт-Петербург, 2004. – 149 с.
2. М.О. Бокарева, А.В. Шахов Энтропийная модель управления рисками в проектах ремонта технических систем.
3. Постанова КМУ від 05.05.1997 р. № 409 Про забезпечення надійності й безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж .
4. Постанова КМУ від 10.12. 2003 р. № 1891 Про затвердження

методики оцінки майна.

5. Потенціал і розвиток підприємства, Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк Навч. пос. — К.:Центр учбової літератури, 2009. — 400 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ - ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Боженко М., Пілянська В., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СТВОРЕННЯ ЕКОСИСТЕМИ ВІДКРИТИХ ДЕРЖАВНИХ ДАНИХ

Усі знають про український чорнозем та агробізнес, розвинену енергетику, величезну інфраструктуру, але жоден з цих секторів не є діджиталізованим. Вперше, громадянські ІТ-напрацювання отримують дійсний шанс стати реальними стартапами, мають можливість побудувати співпрацю з великими ІТ-компаніями, знайти спільну мову з міністерствами та меріями. Це відбувається саме завдяки діяльності першого в Україні глобального проекту 1991 Open Data Incubator. 1991 — український некомерційний інкубатор, який допомагає перетворити тонни відкритих державних даних на стартапи, що надають сервіси українським громадянам, підприємствам та державним органам [1].

Хоч цей інкубатор є достатньо значною подією нашої країни, але поки що відносно не великий відсоток співгромадян знають про цей проект. Тому метою нашої роботи є пролити світло на діяльність інноваційної для України організації - 1991 Open Data Incubator - проект громадської організації SocialBoost, що працює за підтримки міжнародних донорів, урядових організацій та інших партнерів, і займається створенням цифрових сервісів на основі державних відкритих даних.

В Україні зараз приблизно 500 центрів відкритих даних, а для порівняння в США їх — 200 тис. За рахунок накопичення таких даних, їх відкриття та обробки Україна отримає серйозні економічні переваги [2].

Головне призначення проекту - трансформація великих обсягів державних даних з відкритим доступом в платформу для створення стартапів, які нададуть українцям зручні сервіси. У плани проекту входить «оцифровка» таких галузей економіки як енергетика, агробізнес, інфраструктурні проекти, державні послуги для громадян і внутрішні

аналітичні системи в державі. Одночасно планується налагодити взаємодію ІТ - фахівців, громадських організацій та аналітичних центрів з державними структурами.

Є кілька нагальних проблем реалізації даного проекту, які ми піднімаємо в нашій роботі. Та для їх вирішення ми пропонуємо наступне:

По-перше, для того, щоб створити екосистеми відкритих державних даних повинна відбутися децентралізація процесу створення електронних сервісів. Державний апарат має співпрацювати з громадянським суспільством та ІТ-ринком для досягнення спільної мети - створення великої кількості справді потрібних цифрових сервісів. Єдине, що повинно забезпечити держава - дати доступ до даних через АРІ. Підвищення ВВП і анти-корупція - основна мотивація діяльності.

По-друге, зараз ключові галузі української економіки працюють неефективно і існують в умовах повної відсутності цифрових сервісів. Вирішити цю проблему можна за допомогою створення аналітичних систем і B2B / B2C сервісів, і це суттєво вплине на ВВП. У кожному місті, в кожному селищі - стартапи місцевого значення, особливо інфраструктурні, мають величезне значення для України.

І на останок, інформаційна інфраструктура держави повинна чітко працювати для громадян і розробників. Для цього потрібно відповісти на три питання: Як дані збираються? Як дані зберігаються? Як дані поширюються? [3]

Отже, сьогодні вперше за всю історію незалежної України громадянське суспільство, ІТ-ринок та органи державної влади знаходяться по один бік в цьому змаганні. Немає змагання один з одним, є тільки боротьба разом за краще майбутнє нашої країни. Подібні ІТ-інкубатори — це дуже сильний рух знизу і догори, який змінює Україну. Вони доводять, що саме ІТ-галузь може впливати на зміни в світі.

Література

1. Інкубатор проектів на основі відкритих та великих даних [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://1991.vc/about/>

2. Інноваційні статті [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imena.ua/blog/demoday-1991/>

3. Бізнес портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fdlx.com/tech/39697-v-ukraine-zapushhen-inkubator-it-proektov-1991-open-data-incubator-na-baze-otkrytyx-dannyx.html>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ Яровий І.М.

ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Логіка конкурентної боротьби за клієнта сьогодні, постійна націленість фінансових інститутів на розширення спектра своїх послуг зумовлюють особливості сучасного ринку фінансових послуг, які базуються на впровадженні нових високотехнологічних інструментів для надання фінансових послуг широкому загалу. І знову стратегія перемоги базується на впровадженні нових високотехнологічних інструментів для надання фінансових послуг широкому загалу. Саме тому банки та інші фінансові установи і провайдери різноманітних послуг сьогодні пропонують використовувати для цього сучасні технології електронного бізнесу.

Фінансові електронні послуги (е-послуги) як сегмент е-бізнесу вимагають визначення як поняття.

Під фінансовою електронною послугою будемо розуміти послугу, яка (або частина якої) надається через мережу Internet у режимі on-line, використовуючи особливості комунікаційного середовища нового покоління, а саме: можливість одночасного забезпечення інформаційної взаємодії провайдера послуги з великою кількістю клієнтів, забезпечення доступності інформації незалежно від місцезнаходження клієнта та часу доби, глобальність і персоніфікованість послуг, можливість оперативного прийняття рішень у процесі взаємодії між системою і користувачами тощо.

Конфіденційність даних, що було передано по каналах Інтернет-банкінгу, гарантується завдяки використанню при обміні інформацією сертифікованих засобів криптографічного захисту, механізму аутентифікації клієнтів, електронних підписів, а також постійному контролю за цілісністю інформації[1].

Тенденція активного виходу багатьох небанківських корпорацій у співдружність з фінансовими і технологічними компаніями на ринок банківських послуг стала досить стійкою. Тому за кордоном почалися серйозні дискусії з проблеми, яку умовно назвали "проблемою виживання традиційних банків та їх філій". Але провідні традиційні банки досить швидко зрозуміли реальні перспективи втрати частини клієнтів. Тому інвестувавши значні кошти в новітні інформаційні технології, вони почали розширювати спектр своїх послуг завдяки використанню можливостей мережі Інтернет.

До переваг Інтернет-банкінгу належать:

- для користувачів:
  - доступність і мобільність сервісу;
  - оперативність виконання та підтвердження трансакцій;
  - широкий діапазон персоніфікованих послуг;
  - мінімізація комісійних;
- для банку:
  - мінімізація операційних витрат;
  - скорочення інвестицій у розвиток мережі філій;
  - розширення клієнтської бази;
  - усунення географічних та часових бар'єрів для надання послуг.

Щодо сфери фінансових Internet-послуг є кілька підходів до їх класифікації, які відрізняються в основному ступенем деталізації послуг чи принципами їх групування. Досить вдалим прикладом розгорнутої класифікації їх є підхід аналітиків McKinsey & Company, які виділяють е-банкінг, управління капіталовкладеннями, торгівлю цінними паперами, управління капіталами, страхування, персональні фінансові послуги (у тому числі Mobil-banking), стратегічне управління[3].

Водночас забезпечення розвитку on-line-систем фінансового обслуговування юридичних і фізичних осіб вимагає вирішення цілої низки проблем щодо організації та ведення е-бізнесу. Найважливіші проблеми:

- технологічні - створення загальноприйнятої системи стандартизації та сертифікації технічних засобів і програмного забезпечення, розвиток систем захисту платіжних трансакцій тощо);
- створення електронних грошей та забезпечення їх ефективного функціонування на глобальних і національних ринках;
- соціально-економічні та етичні аспекти;
- нормативно-методологічне забезпечення проведення фінансових операцій у мережі;
- правове забезпечення електронних фінансових операцій.

Нині Інтернет-банкінг розвивається у напрямі диверсифікації банківських послуг. Крім того, посилюється тенденція інтеграції банківських продуктів і послуг — до традиційних банківських додаються страхові, дилерські, інвестиційні, юридичні, консультаційні, тощо. Низка провідних банків, таких як Wells Fargo, ING Group, вважає створення на основі банків компаній з надання універсальних фінансових послуг стратегічним напрямом розвитку.

Найбільш поширені в розвинутих країнах електронні фінансові інтернет-послуги можна об'єднати у такі класи:

- інтернет-банкінг (е-банкінг, і-банкінг) — надання банками клієнтам можливостей електронного управління своїми рахунками через Інтернет;

- інтернет-трейдинг (е-трейдинг, і-трейдинг) — надання фінансовими інститутами клієнтам можливості ефективного оперування своїми коштами та цінними паперами на глобальних валютних і фондових ринках завдяки можливостям Інтернету;

- інтернет-страхування (е-страхування, і-страхування) — забезпечення процесу оформлення, оплати та придбання страхових полісів і отримання страхових премій з використанням Інтернету.

Фінансові інтернет-послуги не лише надають фінансовим установам нову можливість розширення своєї присутності на фінансових ринках, а й створюють нову модель поведінки споживачів цих послуг. Клієнт, який користується такими послугами, так само відрізняється від традиційного клієнта, як самі інтернет-послуги від звичних послуг в офісах фінансових установ. Але нині, коли Інтернет і е-бізнес перестали бути новинками, споживачі фінансових послуг очікують значного розширення видів таких послуг та підвищення рівня інформаційного обслуговування клієнтів. Тому найбільш привабливі системи фінансового обслуговування в мережі Інтернет працюють за принципами інформаційних вузлів, які пропонують комплексні послуги своїм клієнтам. Досить часто такий вузол агрегує в собі пропозиції багатьох фінансових компаній[2].

Особливості функціонування українських систем Інтернет-банкінгу полягають у тому, що в більшості випадків перелік послуг залишається ще обмеженим, але з кожним роком збільшується, виводячи нас на новий етап розвитку. Останнім часом усе більшої популярності набувають онлайніві платежі за допомогою системи інтернет-банкінгу.

Лідером на вітчизняному ринкові Інтернет-банкінгу є "Приват-Банк", який першим в Україні запровадив власну систему Інтернет-банкінгу — "Приват — 24й, пропонуючи клієнтам досить широкий спектр послуг. Користувачам "Приват — 24" доступні практично всі основні банківські операції з персонального домашнього комп'ютера, зокрема:

- поповнення рахунку, перегляд виписок і залишків на рахунку;

- можливість відкриття карткового та поточного рахунків;

- сплата комунальних послуг;

- відкриття депозитних рахунків у національній та іноземній валютах;

- виконання операцій обміну валют та можливість конвертувати валюти при перерахуванні коштів із використанням пластикових карток;

- замовлення пластикових карток з наступним одержанням їх у заздалегідь обраному відділенні банку.

Список літератури:

1. Безпека банківської діяльності : монографія [Текст] / [Н. Ф. Казакова, В. І. Панфілов, Л. М. Скачек, О. О. Скопа, В. О. Хорошко]. ? К. : ПВП «Задруга», 2013. ? 282 с.
2. Юденков Н. Інтернет-технології в банківському бізнесі: перспективи і ризики [Текст]: учбово-практичний посібник / Н. Юденков, И. Сандалов, С. Л. Ермаков. – М.: КНОРУС. – 2015. – 320 с.
3. Електронні банківські послуги[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://pidruchniki.com/19940412/bankivska_sprava/elektronni_bankivski_poslugi.

Науковий керівник: Степанова І. В., старший викладач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, ОТЕІ КНТЕУ, Одеса, Україна

Бордюжа А., завідувач лабораторії
збалансованого природокористування,
Інститут агроекології і природокористування НААН,
(м. Київ)

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Земельні ресурси формують потенціал агропромислового комплексу як регіону, так і країни в цілому, тому виникає потреба у формуванні стратегії збалансованого землекористування, що полягає у виявленні негативних факторів на певну територію в умовах становлення ринкової системи господарювання. Належне здійснення організації управління земельними ресурсами в системі аграрного виробництва не можливе без наявності інформації про екологічний та економічний стан землекористувань, адже повна об'єктивна інформація про еколого-економічний стан сільськогосподарського землекористування є необхідною умовою для прийняття ефективних управлінських рішень щодо забезпечення збалансованого природокористування в земельно-ресурсній сфері.

На сьогодні накопичення інформації про стан земельних ресурсів у нашій державі відбувається розгалужено. Інформація про стан земельних ресурсів акумулюється у різних установах, які проводять дослідження стану землекористування відповідно до своєї спрямованості, а головним недоліком цього є те, що результат не передбачає отримання інформації про земельну ділянку як природний ресурс та засіб виробництва. В масштабі країни відбувається накопичення неузгодженої, подекуди недостовірної та несумісної земельної інформації, що унеможливує створення ефективної інформаційної системи землекористування. Тому надзвичайно важливим та актуальним є удосконалення інформаційної системи сільськогосподарського землекористування з метою досягнення принципів сталого розвитку.

Дослідженнями значення інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами займалися такі вчені, як В.А. Боклаг, В.Г. В'юн, В.В. Горланчук, Т.О. Євсюков, С.О. Малахова, А.В. Мерзляк, Л. Перович, М.В. Смолярчук, О.А. Сохнич. Питання створення та функціонування баз даних, інформаційних та кадастрових систем, кадастрового забезпечення розглядали в своїх дослідженнях такі вчені – А.А. Варламов, М.О. Володін, Р.М. Курильців, М.Г. Лихогруд, Л.Я. Новаковський, І. Перович, М.Г. Ступень, Р.Б. Тарантула, О.В. Тихенко, А.М. Третяк. Дослідження вчених засвідчують про те, що нині в Україні, успішне запровадження нових теоретичних та методологічних засад організації управління земельними ресурсами, які б базувалися на концепції збалансованого використання земельних ресурсів, неможливе через відсутність інформації.

Земельно-кадастрова інформація має величезне значення у сфері сільського господарства, адже слугує базисом для проведення аналізу існуючого стану сільськогосподарського землекористування, його відповідності критеріям раціональності й екологічної безпечності та визначення екологічної придатності земель до вирощування тих чи інших сільськогосподарських культур, розроблення системи сівозмін щодо ведення землеробства тощо [3; 4]. Земельний кадастр займає центральне місце у сфері управління земельними ресурсами, адже без використання інформаційних даних земельного кадастру, фактично, жодна з функцій управління не може бути реалізована повною мірою, адже інформаційні потреби визначаються комплексом земельно-кадастрових даних, які відповідають вимогам конкретних завдань щодо використання земельних ресурсів [1; 2]. Інформація земельного кадастру є складовою частиною бази даних інформаційної системи землекористування.

Головне завдання інформаційної системи сільськогосподарського землекористування полягає в отриманні об'єктивної та повної інформації

про зміну параметрів їх стану як єдиної основи для прийняття рішень щодо захисту земельних угідь від небажаних, здебільшого антропогенних впливів.

Нині, інформаційна система землекористування являється інформаційною базою даних, яка має сукупність певних показників, що характеризують стан землекористування та виокремлюються в підсистеми різної спрямованості. Тобто, на сьогодні інформаційна система землекористування – це розрізнені інформаційні бази даних, що мають виокремлену сукупність певних показників щодо правового статусу та цільового використання земельних ділянок, дані про власників та землекористувачів, кількісні та якісні показники. Така система інформаційного забезпечення є менш індикативна, ніж цілісна інформаційна система сільськогосподарського землекористування, що дає змогу комплексно оцінити стан землекористування.

Дослідження стану земельних ресурсів АПК щодо їх збалансованого використання вимагає вибору показників та індикаторів з двох позицій, землі, як природного ресурсу та як засобу виробництва. Тобто, розглядаючи землекористування, як систему взаємовідносин «людина-природа», що виникає в процесі використання людиною такого природного ресурсу як земля, необхідно враховувати, як екологічний чинник, з точки зору забезпечення збереження та відтворення родючості ґрунтів, так і економічний чинник – використання земельних ресурсів як основного засобу виробництва для задоволення потреб людства та розвитку та функціонування економіки.

Спираючись на зарубіжний досвід, інформаційна система сільськогосподарського землекористування має бути комплексною, тобто бути багатоцільовою інформаційною системою. Інформацію про стан та використання землекористування розглядати його з різних позицій: з економічної точки зору – враховувати відомості про ціну, податок та земельну ренту; з юридичної – про сукупність публічних і приватних прав; з екологічної – про оптимальне співвідношення земельних угідь, якісний стан ґрунтів та гранично допустимих рівнів їх забруднення, показники деградації ґрунтів. Тобто, при виборі підходу щодо удосконалення інформаційної системи сільськогосподарського землекористування варто застосувати комплексний підхід щодо побудови системи критеріїв та індикаторів, які будуть відображати стан землекористування за різними аспектами розвитку земельних ресурсів. Тому доцільним в удосконаленні інформаційного забезпечення системи управління земельними ресурсами є об'єднання усіх відомостей різних напрямленостей у комплексну систему за природними, економічними та юридичними ознаками.

Література

1. Курильців Р.М. Роль земельного кадастру в формуванні національної інфраструктури геопросторових даних [Електронний ресурс] / Р.М. Курильців. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/avpch/Sg_T_E_n/2009_51/Statti/Kurilcev.pdf
2. Перович І. Концепція побудови кадастрової системи України / І. Перович // Геодезія, картографія і аерофотознімання. – 2010. – Вип. 73. – С. 99–101.
3. Тихенко О.В. Державний земельний кадастр як інформаційна база раціонального використання та охорони земель / О.В. Тихенко // Агроекологічний журнал. – 2010. – № 3. – С. 209–211.
4. Щурик М.В. Посилення значущості інформації у зв'язку з відтворенням земельних ресурсів / М.В. Щурик // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. – 2013. – № 11. – С. 82–89. – (Серія: Економічні науки).

Гембік Л., студент,
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки,
(м. Луцьк)

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Сучасні технологічні можливості проведення безготівкових розрахунків є не обмеженими. З кожним роком науковці розробляють різні системи швидкого та надійного переказу грошових засобів. Проте на підприємствах, як зазначив В. Муравський, в умовах розвинутої системи банківського обслуговування традиційний підхід до організації банківських і касових розрахунків не відповідає основним вимогам, що ставляться інформаційним суспільством та «новою економікою» перед системою обліку розрахункових операцій [4]. Тому проблема удосконалення повністю автоматизованого процесу здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві та їх обліково-аналітичне забезпечення до сих пір перебуває на етапі дослідження.

Метою дослідження є вивчення особливостей функціонування дистанційних систем керування банківськими рахунками, а також окремих переваг та недоліків таких систем.

Підприємства в процесі ведення господарської діяльності використовують електронну мережу, перевага якої полягає у наданні банківських послуг для автоматизації проведення безготівкових рахунків через систему-комплекс «Клієнт-банк» [5].

Одним з основних документів, що узаконив використання системи «Клієнт-банк» є Постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» № 135 від 29.03.2001 р., яка передбачає використання електронного платіжного доручення на рівні паперового із застосуванням електронного підпису на основі криптографії даних [3]. Однак, вперше цю тему було освітлено і чітко обговорено в Законі України «Про платіжні системи і переказ коштів в Україні» від 16 травня 2001 року. Він визначив статус електронного документу та електронного цифрового підпису [2]. Від того часу електронний платіжний документ та електронний цифровий підпис на цьому документі мають однакову юридичну силу з паперовим документом та підписом, зробленим за допомогою механічної ручки.

Електронний цифровий підпис є обов'язковим реквізитом електронного документу, безвідривно пов'язаний з його змістом, дає можливість підтвердити його цілісність та ідентифікувати особу, що його підписала. Відповідальність за достовірність інформації, що присутня в електронному документі, несе особа, що підписала даний документ [1].

«Клієнт-Банк» – це програмний комплекс, який дозволяє користувачу максимально швидко здійснювати створення, шифрування та відправку в банк платіжних документів, а також оперативний прийом банківських виписок по рахункам та іншу довідну інформацію у вигляді телеграм НБУ, курсів валют, процентних ставок по кредитах та депозитам банку тощо.

Розрахункові документи в електронному вигляді, що надаються підприємством у банк, мають відповідати формату платіжних документів системи електронних платежів Національного банку із зазначенням електронних цифрових підписів відповідальних осіб платника, яким згідно з установчими документами надане право підпису. Реквізити, які містить розрахунковий документ в електронному вигляді, що використовується в системі «Клієнт-Банк», визначаються угодою між банком та підприємством.

У системі програм «1С: Підприємство» формується «Банківська виписка». Бухгалтеру не потрібно заповнювати його вручну, документ формується при натисканні кнопки «Ввести БВ» з одночасним автоматичним заповненням «Банківська виписка» на конкретну дату.

Серед основних недоліків системи «Клієнт-Банк» є: відсутність власності на програмне забезпечення, що встановлюється на робоче місце бухгалтера; відсутність мобільності використання системи; необхідність присутності обох осіб, що повинні підписати платіжний документ (директор і головний бухгалтер), в одному місці – разом за комп'ютером на який встановлено програмне забезпечення; необхідність виїзду банківського спеціаліста до підприємства для встановлення необхідного програмного забезпечення (встановлення системи безпосередньо залежить від графіку зайнятості банківського працівника); можливість конфлікту програмного забезпечення системи «Клієнт-Банк» з іншими системами програмного забезпечення на підприємстві (наприклад, при самостійному виготовлені).

Аналогічною дистанційною системою проведення безготівкових розрахунків є система віддаленого доступу «Інтернет-Банк». Використання даної системи поширене у світовій практиці високо розвинутих країн заходу. Основною ідеєю проекту є проведення електронного документообігу через всесвітню мережу Інтернет.

Значною перевагою системи «Клієнт-Банк» є те, що дані зберігаються у клієнта, а відповідно підприємство може передбачити процедуру вивантаження даних з системи та їх архівування. «Клієнт-Банк», на відміну від системи «Інтернет-Банк» працює в режимі off-line, що дозволяє працювати в означеному програмному продукті за умов тимчасової відсутності Інтернет – зв'язку.

Таким чином, використання електронно-обчислювальної техніки не тільки значно спрощує обліковий процес, а й сприяє результативності управлінського процесу, підвищує ступінь надійності і достовірності інформації, її оперативність, покращує умови її зберігання і багаторазового використання при ефективному захисті як від знищення, так і попереджає можливість несанкціонованого доступу.

Література

1. Електронний документообіг у фінансовій сфері [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wikiosvita.tneu.edu.ua/>.
2. Закон України “Про платіжні системи і переказ грошей в Україні” № 2346 – III від 05.04.2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 № 22. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Муравський В. Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку / В. Муравський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 10. – С. 35 – 42.

5. Сопко В. В. Бухгалтерський облік / В. В. Сопко // – К. : КНЕУ, 2005. – 325 с.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту СНУ ім. Лесі Українки Шматковська Т. О.

Гусєв В., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІЖНАРОДНА ТРАНСПОРТНА ЛОГІСТИКА

Транспортна логістика сьогодні є дуже актуальною, вона займає особливе місце в міжнародному товарообігу. З одного боку, він є необхідною умовою здійснення міжнародного поділу праці, зовнішньоекономічних зв'язків. З другого боку, транспортна індустрія виступає на світових ринках експортером своєї продукції — транспортних послуг.

Метою транспортної логістики є знаходження оптимальних шляхів для ефективного транспортного процесу. Тобто, знаходження мінімальних шляхів від точки А до точки Б, беручи до уваги всі критерії які впливають на логістику транспорту. Також для побудови оптимального маршруту слід передбачити фінансові, правові та технічні обмеження.

Транспортна логістика в умовах глобалізації міжнародної економіки набуває першорядного значення [1]. У межах міжнаціональних логістичних систем різні види транспорту використовуються на основі принципів оптимізації контактних графіків, коли при наявності багаторічних стабільних перевезень усі види транспорту, що беруть у них участь, управляються з одного центру.

Транспортна логістика вирішує сьогодні такі завдання:

- вибір виду транспортних засобів;
- вибір типу транспортних засобів;
- спільне планування транспортного процесу зі складським і виробничим;
- спільне планування транспортних процесів на різних видах транспорту (у випадку змішаних перевезень);
- забезпечення технологічної єдності транспортно-складського процесу;
- визначення раціональних маршрутів доставки.

При реалізації готової продукції підприємству доводиться вирішувати комплекс питань, пов'язаних з доставкою, і, в першу чергу, вибирати вид транспорту, методи організації перевезень і тип транспортних засобів. При виборі раціональних транспортних засобів керуються відповідністю їх типу властивостям вантажів, що перевозяться та іншим критеріям.

Розвиток транспортної логістики має базуватися на поєднанні економічних інтересів відправника, транспортного підприємства та одержувача на базі виробництва комплексних транспортно-технологічних систем, при яких рухома база виробників, споживачів і транспортників використовується кооперовано.

Ідеї логістики використовуються при створенні маршрутів, у єдиних технологічних процесах транспортних вузлів, залізничних станцій і під'їзних шляхів підприємств при транспортно-експедиційному обслуговуванні, організації контейнерних і пакетних перевезень.

Таким чином, ринок транспортно-логістичних послуг активно розвивається у зв'язку з розширенням господарських зв'язків і міжнародної кооперації.[2] Так відбувається розвиток транспортної логістики у світі відзначається зростанням вимог споживачів до якості послуг та вимог закордонних партнерів у плані людських ресурсів та систем керування. Все це свідчить про зростання ролі транспортної логістики в світовій економіці.

Література

1. Майорова І. М. «Україна у міжнародних логістичних системах товароруху»
2. Смехов А. А. Основы транспортной логистики [Текст]: [учеб. для вузов ж.-д. транспорта] / Смехов А. А. М. : Транспорт, 1995. – 197 с.

Науковий керівник: д.т.н., проф., зав. кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі Краскевич В.Є.

**Зайченко М., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

Актуальність теми. При організації логістичної діяльності в сучасних умовах затребувана системна форма. Логістична система дозволяє здійснювати інтегроване управління сферами забезпечення, виробництва, складування, управління запасами, транспортуванням, контролю процесами розподілу. Проектування цих процесів майже неможливо здійснити без застосування методів моделювання.

Метою є вибір методів моделювання та їх обґрунтування при формуванні логістичної системи.

Об'єктом дослідження є процес розробки моделі логістичної системи.

Існує безліч методів моделювання майбутньої системи яку створює розробник. Багато з них мають як свої переваги так і недоліки. В своїй доповіді я розгляну метод імітаційного моделювання шляхом використання програмного комплексу AnyLogic. Створення імітаційної моделі процесу трудомісткий, тому до нього вдаються тоді, коли:

- дорого або неможливо експериментувати "вживу";
- неможливо побудувати аналітичну модель: в системі є час, причинні зв'язки, післядія, нелінійності, стохастика;
- необхідно "програти" поведінку системи в часі.[1]

Як ми бачимо наведені переваги імітаційного моделювання варто використовувати для побудови логістичного центру.

Також слід зазначити те що при імітаційному моделюванні використовуються три підходи а саме:

- системна динаміка;
- дискретно - подієве моделювання;
- агентне моделювання.

В залежності від процесу системи бувають:

- детерміновані і стохастичні;
- статичні і динамічні.

Стохастичні системи – системи, у яких відбуваються випадкові процеси або випадкові впливи, на відміну від детермінованих систем, де таких процесів немає.[2] Але укрупнено моделювання можна поділити на математичне та фізичне.

- Математичне моделювання, у свою чергу, можна поділити на аналітичне та імітаційне. Моделювання також буває: дискретне, дискретно-безперервне, безперервне.

- Детерміноване моделювання – моделювання детермінованих процесів, у яких відсутні випадкові впливи.

- Стохастичне моделювання – моделювання випадкових процесів, подій, або реакцій на випадкові впливи.

- Математичне моделювання – відображення об'єкта у вигляді моделі та дослідження моделі.[3]

- Аналітичне моделювання – відображення системи за допомогою математичної моделі, яка записується у вигляді системи рівнянь (алгебраїчних, диференціальних, алгебраїчних та диференціальних) та структурних матриць системи. Дослідження моделі відбувається аналітичним або чисельним методами.

- Імітаційне моделювання – програмне відтворення функціонування системи завдяки відтворенню функцій або моделей елементів та зв'язків. Імітаційне моделювання базується на математичному методі статистичних випробувань, який моделює і досліджує на комп'ютері модель процесу функціонування системи з утворенням випадкових процесів або випадкових впливів. Метод полягає у багаторазовому утворенні процесів функціонування системи (прогонів) і подальшої статистичної обробці результатів.

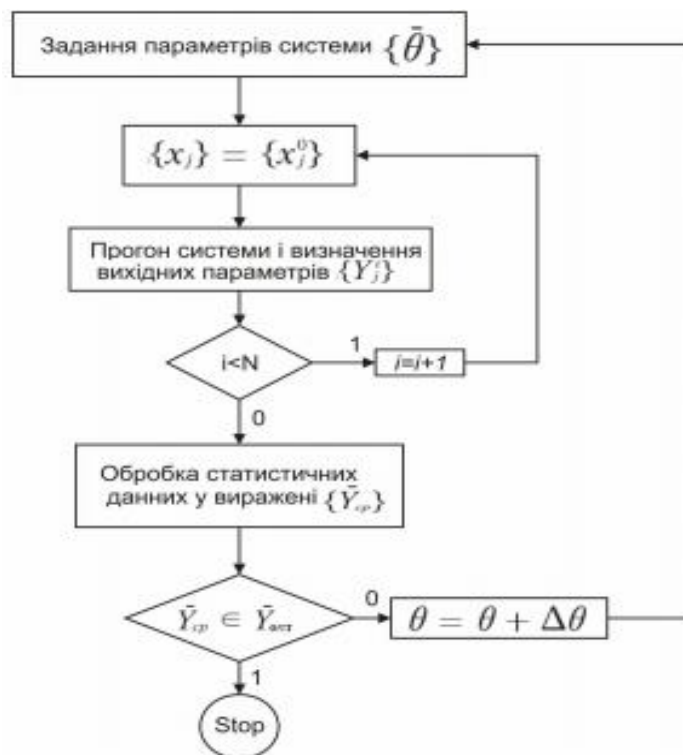

Рис.1. Блок-схема імітаційного моделювання.

На рисунку прийняті такі позначення: X_j – вхідні змінні системи, Y_j – вихідні змінні, θ – параметри системи, i – номер прогону, N – кількість прогонів.

Література

1. Имитационное моделирование экономической динамики А. А. Емельянов 2014.
2. Игорь Ефимович Казаков, Валентин Михайлович Артемьев. Анализ систем случайной структуры. 1993.
3. Наталия Бурмистрова. Математическое моделирование экономических процессов как средство формирования профессиональной

компетентности будущих специалистов финансовой сферы при обучении математике. 2013.

Науковий керівник: к.т.н., с.н.с., доцент кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі КНТЕУ Луцик С.Л.

Кисілевич С., ФМТП, 3 к. 18 гр.,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
(м. Вінниця)

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Процес прийняття рішення є важливим процесом, він постійно виникає і розв'язуються в природі, у світі що нас оточує – в біологічних, екологічних, соціальних і економічних системах, різноманітних процесах та явищах, наприклад, у економічних процесах прийняття управлінських рішень [1]. Системи підтримки прийняття рішень (СППР) - це особливі інтерактивні ІС, які використовують обладнання, програмне забезпечення, дані, базу моделей і роботу менеджера з метою підтримки всіх стадій прийняття рішень у процесі аналітичного моделювання. Іншими словами, система підтримки прийняття рішень - комплекс програмних засобів, що включає комплекс різних алгоритмів підтримки рішень, базу моделей, базу даних, допоміжні та керівні програми. Керівна програма забезпечує процес прийняття рішень з урахуванням специфіки проблеми. СППР використовується для підтримки різних видів діяльності у процесі прийняття рішень, а саме для:

- полегшення взаємодії між даними, процедурами аналізу й обробки даних і моделями прийняття рішень, з одного боку, й особи, що приймає рішення, як користувача цих систем - з іншого;

- надання допоміжної інформації, особливо для виконання неструктурованих або слабоструктурованих завдань, для яких важко заздалегідь визначити дані та процедури відповідних рішень.

Сучасні системи підтримки прийняття рішень виникли у результаті злиття управлінських інформаційних систем і систем управління базами даних, як системи, що максимально пристосовані до розв'язування задач щоденної управлінської діяльності, і є інструментом, щоб надати допомогу тим, хто вирішує (робить вибір). СППР складається з двох основних підсистем - це люди, що приймають рішення, і комп'ютерна система. Якщо менеджеру потрібно скласти виробничий план на рік, то його першим кроком стане створення моделі прийняття рішень за

допомогою простої СППР програми, наприклад Microsoft Excel, Lotus, Microsoft Prtoject, Interactive Financial Planning Systems.

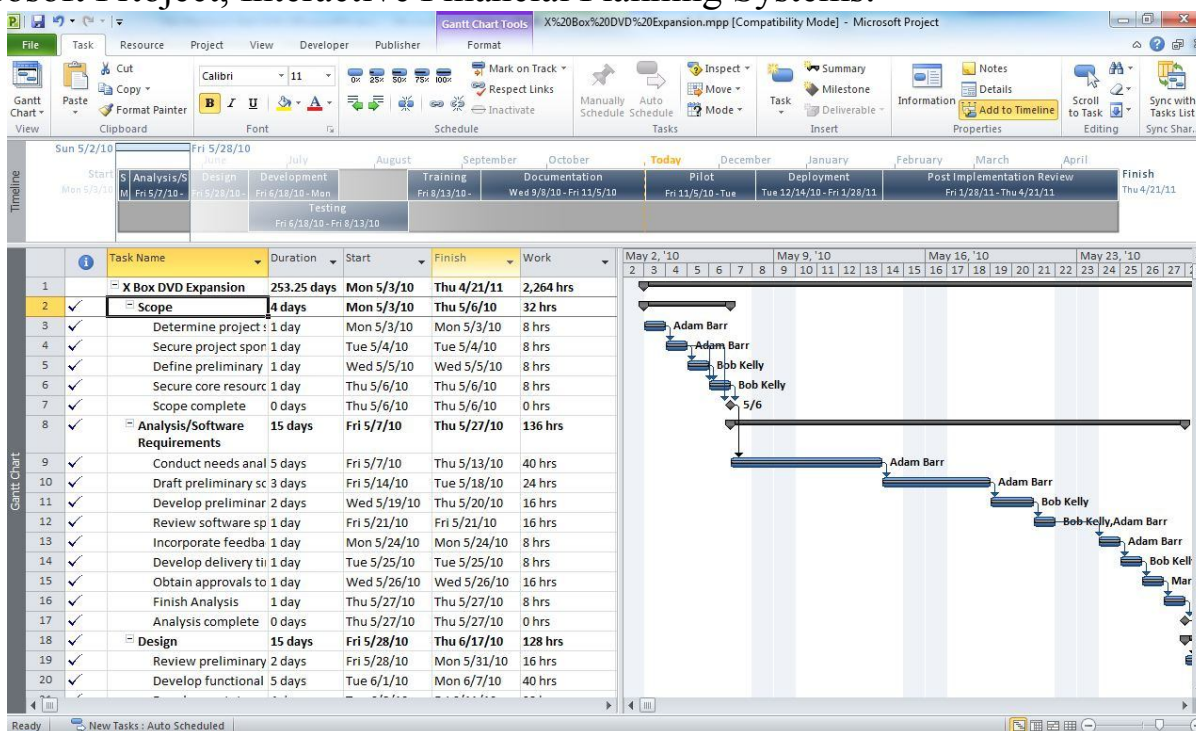

Рис.1 - Використання ІС Microsoft Prtoject під час прийняття управлінського рішення.

Систематику СППР можна побудувати за функціональними галузями (маркетинг, планування, інвестиції та ін.), в яких підтримується прийняття рішень, за рівнями інформаційного забезпечення (тактичний, операційний, стратегічний, рівень середньої ланки управління). Розглянемо дві найвідоміші таксономії СППР [2].

Класифікація СППР Альтера, розроблена на основі емпіричних досліджень 56 різних СППР, виділяє два типи систем.

1. Системи, орієнтовані на дані (вибирають інформацію):

- накопичування файлів (File drawer systems);
- аналіз даних (Data analysis systems);
- аналіз інформації (Analysis information systems).

2. Системи, орієнтовані на моделі (дають змогу підтримувати прийняття рішень):

- розрахункові або облікові та фінансові моделі;
- репрезентативні або образні;
- оптимізаційні;
- рекомендаційні.

Класифікація СППР Пауера передбачає виділення п'яти категорій СППР (орієнтовані на дані СППР (Data-driven DSS), орієнтовані на моделі СППР (Model-driven DSS), на знання СППР (Knowledge-driven DSS), на документи СППР (Document-driven DSS), на комунікації та групові СППР

і три групи, які ґрунтуються на вторинних ознаках (інтерорганізаційні та інтраорганізаційні СППР, функціонально-специфічні СППР і СППР загального призначення, СППР на базі Web) [3].

Отже, різноманіття нових інструментів (методи штучного інтелекту, системи інтелектуального аналізу даних, оперативна аналітична обробка - OLAP і технології (World Wide Web, Інтернет, інтернет-мережі) здатне розширити можливості СППР і змінити форми розвитку. Системи підтримки прийняття рішень набули широкого застосування в економіках різних країн, причому їх кількість постійно зростає. Орієнтовані на операційне управління СППР застосовуються в маркетингу (для прогнозування й аналізу збуту, дослідження ринку і цін), для виконання науково-дослідних і конструкторських робіт, в управлінні кадрами, виробництвом тощо.

Література

1. Интеллектуальные системы поддержки принятия решений в нештатных ситуациях с использованием информации о состоянии природной среды / В.А. Геловани, А.А. Башлыков и др. – М.: Эдиториал, 2009. – 304 с.

2. Sean B. Eom. Decision Support Systems, International Encyclopedia of Business and Management, 2nd Edition / Sean B. Eom. – International Thomson Business Publishing Co., London, 2013.

3. Система поддержки принятия решений – Википедия [Електронний ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

Науковий керівник: к.е.н., доцент Іващук О. В.

Кононова К., ФМТП, 4 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

СОЦМЕРЕЖІ ТА ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року визначає цілі, напрями, пріоритети розвитку країни. Метою цих реформ задекларовано досягнення європейських стандартів життя та гідного місця Україні в світі [1].

У сучасному світі запорукою стійкості, незалежності держави є її власний національний інформаційно-культурний простір. Тож одним з пріоритетів Стратегії «Україна-2020» є реалізація програми популяризації України у світі та просування інтересів держави у світовому інформаційному просторі, зокрема за допомогою реалізації таких програм, як: «Розвиток інформаційного суспільства та медіа» та «Програма розвитку національної видавничої справи».

Світовий досвід переконує, що в процесі об'єднання націй в сильні держави, важливу роль відігравали ЗМІ, завдяки діяльності яких і, в першу чергу, преси створювався новий вид соціальної спільноти, яку, незважаючи на відстань, об'єднувала спільна зацікавленість інформацією.

Відомий фахівець у галузі масових комунікацій В. Лизанчук зазначає: «...людські спільноти творяться мережами інформаційних комунікацій, через які передається необхідна державно-політична, суспільно-економічна, ідеологічна, історична, етнічна та інша інформація. Національна мережа засобів масової комунікації - це один із “трьох китів”, на якому базується державна самосвідомість, поряд з національною інтелігенцією та національною політичною елітою” [2].

Саме ЗМІ та соц.-мережі можуть відіграти вирішальну роль у підсиленні консолідації суспільства та збереженні його національно-культурної самобутності. Від структури, змістового наповнення, захищеності національного культурно-інформаційного простору, його спроможності адекватно задовольняти потреби суспільства значною мірою залежить успіх реалізації стратегічних національних завдань.

Важливе місце в 2015 році при реалізації Стратегії «Україна-2020» відігравали соц.-мережі та ЗМІ виконуючи такі угоди і програми, як:

1. Забезпечення повного дотримання міжнародних норм і правил, встановлених щодо окупованих територій (Угода). Об'єктивна інформація про ситуацію в Україні також доводилась у ході міжнародних та місцевих конференцій, телефонних бесід Президента та Міністра закордонних справ з іноземними партнерами, інтерв'ю і статей в іноземних ЗМІ, оприлюднювалась на веб-сторінках посольств та у соцмережах Facebook та Twitter.

2. Програма «Сприяння вітчизняним суб'єктам господарювання у проведенні та участі в міжнародних та національних виставках і ярмарках». На системній основі здійснюється робота щодо інформування зацікавлених сторін, включаючи розміщення інформації на офіційному веб-сайті та у соціальних мережах, стосовно проведення виставково-ярмаркових заходів в Україні та за кордоном з метою залучення широкого кола учасників.

3. Використання інструменту соціальної реклами в засобах масової інформації для популяризації здорового способу життя (Угода). Активно проводилася інформаційно-роз'яснювальна робота щодо популяризації здорового способу життя, у вигляді виступів на радіо, на телебаченні, публікацій у пресі, проведенні прес-конференцій, засідань круглих столів, брифінгів, підготовки прес-релізів та санбюлетнів. У газеті МОЗ і галузевої профспілки “Ваше здоров'я” та інформаційному віснику Київської міської профспілки працівників охорони здоров'я “Медик столиці” періодично публікуються статті, спрямовані на формування здорового способу життя серед населення України. На офіційному сайті Мінмолодьспорту <http://dsmsu.gov.ua/index/ua> створено окремий розділ “Здоровий спосіб життя”, в соціальних мережах Вконтакте, Фейсбук створена група “Відповідальність починається з мене”, інформація в яких оновлюється.

4. Створення механізму державної підтримки інноваційної діяльності музеїв усіх форм власності, які стимулюватимуть знайомство мільйонів українців та іноземних туристів з українською культурою, а також слугуватимуть центрами підготовки фахівців для подальшого розвитку музейної справи. Залучення приватних інвестицій до розвитку інфраструктури державних і комунальних музеїв (Угода).

Створено сторінку управління музейної справи в соціальних мережах (Fb), на базі українського музейного порталу “prostir.museum” функціонує рубрика “Управління музейної справи”, у якій розміщено основоположні і корисні матеріали щодо звітності, безпеки, переліків музеїв і їх звірення та і т.д.

Актуалізація інформації про музеї на сьогодні відбувається шляхом коригування переліків та контактної інформації музеїв на офіційному сайті Міністерства культури України у рубриці “Установи галузі/Музеї”.

Продовжується робота з Громадською організацією “WIKIMEDIA Україна” щодо моделі інформаційної системи музейних закладів України – електронної бази даних (реєстру), в якій буде міститися та постійно оновлюватися інформація про всі музеї на території України, зокрема контакти, інформація про стан і діяльність. Опрацьовуються питання співпраці з компанією “HERE” стосовно доповнення переліку музеїв геолокаціями для оприлюднення у сервісах GOOGLE Maps та використання в інших геоінформаційних системах [3].

Отже, підводячи підсумки можна зазначити, що ЗМІ та соц.-мережі відіграють важливу роль у реалізації Стратегії «Україна-2020». Через мережу інформаційних комунікацій та соц.-мереж передається необхідна державно-політична, суспільно-економічна, ідеологічна, історична, етнічна та інша інформація; формується відповідна система духовних

цінностей суспільства, які лежать в основі творення політичної нації й розбудови незалежної держави.

Література

1. Про Стратегію розвитку інформац. суспільства в Україні/від 15.05.2013 № 386-р: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>

2. Лизанчук В. Феномен невмирущості нації // Наукові записки АН ВШ України. - 2004. - Вип. 6, 9-29. - С. 15.

3. Інформація щодо реалізації плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” у 2015 році.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Яровий І.М.**

Ковач І., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО РОБОЧОГО МІСЦЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Зростаючі темпи інформатизації суспільства підвищують значення інформаційних технологій в управлінських процесах. Використання можливостей сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесу обробки інформації дозволяє значно підвищити ефективність роботи з документами та збільшити швидкість обміну управлінською інформацією. Підприємства активно використовують інформаційні технології для ведення бухгалтерського обліку, контролю над виконанням заказів та договорів а також підготовки ділових документів.

При сучасному рівні розвитку інформаційних технологій та засобів зв'язку автоматизація процесу керування дозволяє швидко та ефективно вирішувати поставлені задачі, для чого створюються комплексні автоматизовані системи управління. Вони включають в себе велику кількість автоматизованих робочих місць (АРМ) співробітників, засоби комунікації та обміну інформацією, а також інші засоби та системи, які дозволяють автоматизувати роботу керуючого персоналу та виконавчого.

Створення автоматизованих робочих місць дозволяє ефективно опрацьовувати великі потоки інформації, яка має визначену структуру та

залежить від особливостей місця використання. Цей факт дозволяє реалізовувати індивідуальний підхід до автоматизації саме тих функцій та повноважень, які повинні виконуватись даним працівником або підрозділом. Введення на підприємстві автоматизованих робочих місць дозволяє значно оптимізувати кількість витраченого часу на виконання робіт та підвищити їх точність.

Автоматизоване робоче місце (АРМ), представляє собою місце користувача-спеціаліста певної професії, яке обладнане засобами, необхідними для автоматизації виконання призначених йому функцій. АРМ визначається як правило, сукупністю технічних та програмних засобів. В якості технічних засобів, переважно, використовуються персональні комп'ютери які в разі необхідності доповнюються другими допоміжними електронними пристроями:

- дисковими накопичувачами;
- принтерами
- пристроями графіки.

Технічне забезпечення АРМ повинно гарантувати високу надійність технічних засобів, організацію підходящих для використання режимів роботи (автономний, з розподіленою базою даних, інформаційний, з технікою верхніх рівнів і т.д) можливість опрацьовувати в визначений час необхідний об'єм даних. Оскільки АРМ являється індивідуальним засобом для кожного користувача, воно повинне забезпечувати високі ергономічні властивості та комфортні умови в обслуговуванні та експлуатації.

Рис 1. Сукупність технічних засобів АРМ

Програмне забезпечення, насамперед орієнтується на професіональний рівень користувача, збігається з його функціональними потребами, кваліфікацією, та спеціалізацією.

АРМ створенні на базі персональних комп'ютерів – найбільш простий та розповсюджений варіант автоматизованого робочого місця. АРМ

такого типу розглядається як система, яка в інтерактивному режимі роботи надає конкретному працівнику (користувачу) всі види програмного та технічного ресурсу індивідуально на весь сеанс роботи. За забезпечення даного критерію відповідає підхід до проектування такого компонента АРМ, як внутрішнє інформаційне забезпечення, згідно якому інформаційний фонд на магнітних носіях конкретного АРМ повинен знаходитись в монопольному розпорядженні користувача АРМ. Користувач сам виконує всі функціональні обов'язки по коректуванню та опрацюванню інформації.

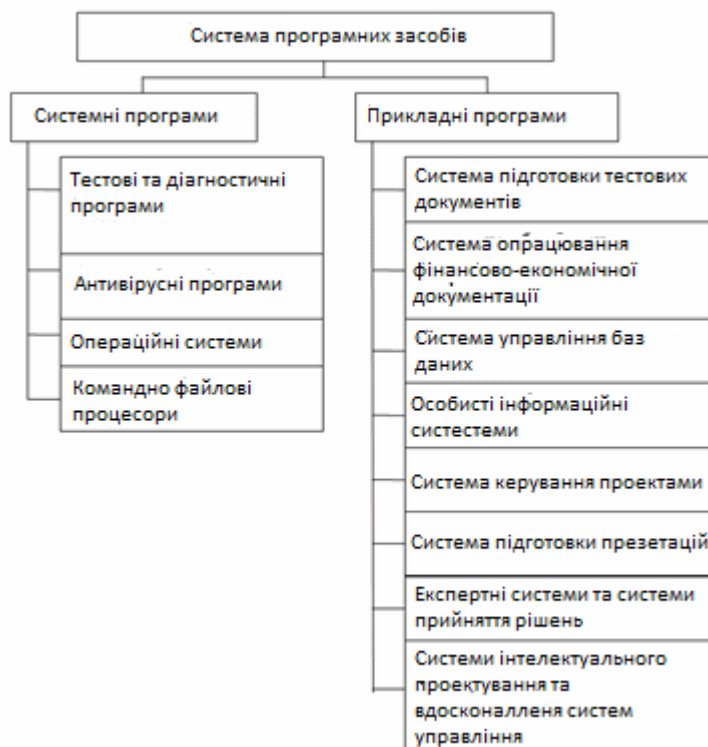

Рис 2. Сукупність програмних засобів

За останні роки виникла концепція розподілених систем керування підприємством в якій передбачається локально, достатньо повна в значній мірі закінчена обробка інформації на різних рівнях ієрархії. В цих системах організується передача знизу в верх тільки тої частини інформації, в якій є необхідність на конкретному рівні. При цьому значна частина результатів обробки інформації та перші версії інформації повинні зберігатись в локальних банках даних.

Для реалізації ідеї розподіленого керування актуальною проблемою являється створення індивідуальних повноважень для кожного з автоматизованих робочих місць на базі професіональних персональних комп'ютерів. Для кожного об'єкта керування необхідно передбачати АРМ яке буде відповідати даним повноваженням. Проте принципи створення будь-яких АРМ повинні бути спільними з такими критеріями:

- системність;

- гнучкість;
- стійкість;
- ефективність.

Згідно принципу системності, АРМ потрібно розглядати як системи, структура яких визначається функціональністю.

Принцип гнучкості означає адаптивність системи до можливого оновлення системи, модульність системи значно об'єднує цей процес.

Принцип стійкості полягає в наступному, система АРМ повинна виконувати основні функції незалежно від впливу на неї внутрішніх і зовнішніх агресивних факторів. Це означає, що неполадки в окремих модулях повинні легко ліквідуватись, а працездатність системи швидко відновлюватись.

Ефективність АРМ потрібно розглядати як інтегральний показник рівня реалізації приведених вище принципів, віднесеного до затрат на створення та експлуатацію системи.

Функціонування АРМ може дати бажаний результат при умові правильно опрацьованого розподілення функцій та загрузки між користувачем та машинними засобами опрацювання інформації.

Створення такого «гібридного» інтелекту в наш час являється актуальною проблемою. Проте реалізація даного підходу при розробці АРМ може принести помітні результати – АРМ стане засобом підвищення не тільки ефективності праці а також ефективності управління.

Автоматизовані робочі місця існують наступних типів:

- індивідуальні
- групові
- колективні.

Відносно групових та колективних АРМ в цілях ефективного функціонування системи спеціалістам (колективу) необхідно оптимізувати вимоги до організації роботи АРМ та чітко визначити функції адміністрування в такій системі. Система АРМ, повинна бути відкритою, та гнучкою, адаптивною до постійного розвитку та самовдосконалення.

В таку систему повинні бути інтегровані наступні критерії:

- максимальний рівень розуміння спеціалістами машин та засобів обробки інформації
- робота в діалоговому режимі
- обладнання АРМ відповідно вимог ергономіки
- висока продуктивність комп'ютера
- максимальна автоматизація рутинних процесів

Структура АРМ – це сукупність його підсистем та елементів. До елементів в першу чергу необхідно віднести: технічне, інформаційне, програмне та організаційне забезпечення. Крім цього, існує цілий перелік підсистем.

Технічне забезпечення представляє собою комплекс технічних засобів, основою якого служить професіональний комп'ютер, який передбачає роботу спеціаліста без посередників (програмістів, операторів та ін.). У групових АРМ таким комп'ютером можуть користуватись 4–6 спеціалістів.

В комплект професійного персонального комп'ютера входять наступні елементи

- процесор;
- дисплей;
- клавіатура;
- магнітні накопичувачі інформації.

До комплексу технічних засобів слід також віднести і засоби комунікацій для зв'язку різних АРМ в мережах, а також засоби телефонного зв'язку.

Інформація організовується та зберігається, в основному, на магнітних дисках. Керування нею відбувається за допомогою програмної системи керування базами даних, яка проводить запис інформації, пошук, аналіз, коректування та вирішення поставлених інформаційних задач. В АРМ може бути декілька баз даних.

Організаційне забезпечення включає в себе засоби та методи організації функціонування, вдосконалення та розвитку АРМ, а також підготування та підвищення рівня кваліфікації кадрів.

Для групових та колективних АРМ в підсистему організаційного забезпечення включаються функції адміністрування АРМ:

- проектування;
- облік;
- контроль;
- аналіз;
- регулювання;
- організаційні зв'язки з інформаційними системами..

Програмне забезпечення складається з системного програмного забезпечення та прикладного. Основою системного забезпечення являється операційна система та системи програмування.

Прикладне програмне забезпечення складають програми користувачів та пакети прикладних програм (ППП) різного призначення. Стандартні програми користувачів представляють собою програмні рішення для певних конкретних задач на алгоритмічній мові.

ППП виконані по модульному принципу та орієнтовані на вирішення визначеного конкретного класу задач. ППП являються основним видом програмного забезпечення в функціональному переліку засобів які входять в автоматизоване робоче місце. Вони дозволяють формувати алгоритми, коректувати умови вирішення задач даного класу, контролювати хід вирішення поставленої задачі, вносити корективи в алгоритм та ін. При роботі на автоматизованому робочому місці ППП реалізуються в діалоговому режимі.

Прикладами ППП являються: ППП для формування різних документів з виконанням розрахункових операцій, ППП для задач оптимізації планів, ППП балансових задач. Особливе місце призначається ППП для створення автоматизованих інформаційних систем, які можуть мати різне призначення: довідкові, для опрацювання таблиць, ведення масивів інформації, створення та ведення баз даних, документальні. Пакети для робіт з графічною інформацією, дозволяють продемонструвати в наглядному та компактному вигляді стан та процеси, які характерні об'єктам, проілюструвати результати прогнозованого аналізу.

Необхідно відмітити, що розробка програмного забезпечення процес складний, реалізація даного процесу вимагає стабільного фінансування та під силу тільки спеціалістам високої кваліфікації.

В рамках аналізу вимог та розробка алгоритму створення функціоналу для автоматизованого робочого місця на підприємстві розробляється алгоритм функціонування системи на основі вибраної предметної області.

Розглянемо перелік операцій які необхідні для оформлення видачі певного товару зі складу підприємства за готівковий розрахунок.

Спочатку клієнт вибирає потрібний йому товар в необхідній кількості. В основі даної заявки (можливо усної) менеджер виписує даному клієнту рахунок для оплати. В випадку якщо клієнт ще не створений в системі, його необхідно додати. Якщо клієнту виписаний розрахунковий чек це означає, що клієнт отримав товар, але документ в систему введений. Тому даний вид документів не враховується в базах обліку та руху товарів (назвемо їх реєстрами). Пізніше, коли клієнт оплатив, виписану йому суму, та гроші були отримані на наш банківський рахунок, бухгалтер вводить виписку з банку, відповідним документом, наприклад «отримання коштів на рахунок». Відповідно в системі появляється наш борг клієнту на суму яку він оплатив. Через деякий час клієнт приходять, щоб отримати свій товар і тоді менеджер виписує йому розхідну накладну та податкову накладну по безготівковому рахунку (можливе введення на основі раніше створеного рахунку). При виписці

накладної система автоматично вносить інформацію про те, що клієнту був виданий товар на суму яка вказана на накладній. Таким чином погашається наш борг клієнту. Окрім того документ проходить по реєстрам руху та залишків товарів, тобто інформація про кількість проданого товару заноситься в відповідну базу даних.

На основі виданої накладної товарознавець віддає товар. Таким чином, ми отримуємо чітку функціонуючу на підприємстві систему видачі товарів.

Процедура видачі товару за готівковий розрахунок відбувається аналогічним способом тільки рахунок при цьому не виписується, кошти оформляються документом «касовий ордер» або іншим подібним, при оформленні накладних указується, що продаж був виконаний за готівковий розрахунок.

Внесення товарів на склад може виникати в двох випадках. Перший – при поступленні товару від постачальника. Другий – при поверненні товару від покупця. В першому випадку оформляється накладна приходу від постачальника за готівковий або безготівковий розрахунок, а кошти постачальнику видаються документом «платіжне доручення» або «розхідний расовий ордер» або другим документом.

Якщо оформляється повернення від покупця, то процедура ідентична, тільки в накладній указується відповідний признак накладної.

Таким чином, в статті була представлена функціонуюча на підприємстві технологія обліку та продажу товарів, основана на використанні автоматизованого робочого місця АРМ для вирішення поставленої задачі. Крім цього, було розглянуто існуючу нормативно-довідкову та результуючу інформацію, розроблено інформативно-логічну модель даних, яка забезпечує бухгалтерський, оперативний та кількісно-сумовий облік товарів.

Література

1. Автоматизированное рабочее место в системе управления предприятием”, Сборник научных трудов, Ленинград, 1989г.
2. В.Л. Бройдо, В.С. Крылова «Научные основы организации управления и построения АСУ», Высшая школа, Москва, 1990 г.
3. А.Ф. Иоффе «Персональные ЭВМ в организационном управлении», Наука, Москва, 1988 г.
4. В.В.Шураков. “Автоматизированное рабочее место для статической обработки данных”, 1990г.
5. М.А. Аппак «Автоматизированные рабочие места на основе ПЭВМ», Радио и связь, Москва, 1989 г.

Науковий керівник: к.т.н., с.н.с., доцент кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі КНТЕУ Луцик С.Л.

**Кузьміна М., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО-КРЕДИТНИХ І РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що у зв'язку з розвитком світового ринку та його численними секторами, відбувається зростання обсягу валютних, кредитних, фінансових розрахункових операцій та їх документообіг. Для підвищення ефективності міжнародних валютно-кредитних і розрахункових операцій, мінімізації їх затрат та прискорення обміну інформацією між банками і фінансовими установами потрібна їх повна комп'ютеризація.

Метою доповіді є дослідження важливості комп'ютеризації міжнародних валютно-кредитних і розрахункових операцій для підвищення їх ефективності

Об'єктом дослідження є роль імітаційного моделювання в економічних процесах.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти застосування комп'ютеризації міжнародних валютно-кредитних і розрахункових операцій.

У зв'язку з розвитком світового ринку та його численних секторів відбувається зростання обсягу валютних, кредитних, фінансових розрахункових операцій. Відбувається обмін інформацією, передача відомостей про курси валют і цінних паперів, процентних ставках, становище на різних ринках, надійності партнерів та ін. Потoki інформації виходять за національні кордони. У зв'язку з цим відбувається формування банку даних для ринку інформаційних послуг в світовому масштабі. Тому в рамках ООН створена структура для організації та координації робіт міжурядових та інших організацій економічного, комерційного, фінансового, телекомунікаційного профілю. Постійно розробляються нові удосконалені діючі стандарти з міжнародних валютних, кредитних, фінансових, розрахункових операцій. Періодично обговорюються проблеми зв'язані з цінними паперами, дорожніми чеками, золотом та іншими дорогоцінними металами, банківськими операціями з використанням мережі СВІФТ. В операційних залах банків

використовуються валютні, інформаційні та стандартні інструменти банківських операцій (дилінг, фронт-офіс - обмінний пункт, бек-офіс - виконання документарних операцій мідл - офіс - оперативне управління ризиками та ін.). Але для рентабельності дорогих інформаційних мереж зв'язку потрібен великий обсяг використаних операцій, котрий не завжди буває, досягнутим одним банком або фінансовою установою. У таких випадках укладаються договори з приватними особами про забезпечення їх інформацією і з підприємствами, які прикріплюються до банківських терміналів.

В сучасних умовах були створені певні системи міжнародного обміну інформацією між банками. До них входять загальні мережі платіжної документації, канал для операцій з кредитними платіжними засобами (EPS-NET) та інші. Використовуються такі міжнародні автоматизовані системи міжбанківських розрахунків: у торгівлі цінними паперами - СІДЕЛ, у валютних операціях та інформаційних послугах – «Рейтер монітор сервіс».

З осені 1986 року група європейських банків використала комунікаційну мережу для взаємних розрахунків в ЕКЮ, заміненіх з 1999 р на ЄВРО. Ця система управляється банківською асоціацією ЕКЮБА, забезпечуючи експлуатацію своєї комп'ютерної системи і своєчасне освоєння банківських стандартів. Крім того, система добре розвинена в рамках СВІФТ і виконує необхідні розрахунки, забезпечуючи ведення балансу і врахування позиції кожного бере участь в операціях банку. Після закінчення операційного дня звіт за взаємними розрахунками направляється в Банк міжнародних розрахунків у Базелі (Швейцарія), а кожному банку-учаснику передається інформація по його рахунках про взаємні розрахунки.

Для того щоб, підвищити ефективність міжнародних валютно-кредитних і розрахункових операцій потрібна їх максимальна комп'ютеризація. З цією метою в Брюсселі в 1973 р було створено акціонерне товариство - Всесвітня міжбанківська фінансова телекомунікаційна мережа (СВІФТ); офіційно функціонує з 1977 р Основна задача СВІФТ - швидкісна передача банківської і фінансової інформації, її сортування і архівування на базі засобів обчислювальної техніки. З 1987 р СВІФТ обслуговує і небанківські установи - брокерські та дилерські фірми, клірингові, страхові, фінансові компанії. Також вирішується проблема стандартизації операцій на світовому фінансовому ринку, де здійснюються купівля, продаж, заставу та інші угоди з цінними паперами.[1]

СВІФТ не виконує функції валютного клірингу. Автоматична обробка інформації в системі СВІФТ охоплює контроль, перевірку дійсності

відправника і одержувача, розподіл повідомлень по терміновості, шифровку інформації. Потім повідомлення передається через прямий канал зв'язку одержувача, якщо він включений в мережу, або залишається на вимогу в загальній базі. Основним досягненням СВІФТ - є створення і використання загальних стандартів банківської документації, яка є визнаною Міжнародною організацією інформації - ISO. Уніфікація банківських документів дозволяє уникнути багатьох складнощів і помилок, які виникають при здійсненні міжнародних міжбанківських розрахунків в умовах рівного для всіх учасників доступу до швидкісної мережі передачі даних, високого ступеня контролю та захисту від несанкціонованого доступу. Перевагами стандартів системи міжбанківської комунікації виявилися настільки очевидними, що навіть аналогічні системи на національному рівні прийняли їх на озброєння (англійська ЧАПС, французька САЖІТЕР, американська ЧПСИ, швейцарська СІК і ін.).

Використовуючи СВІФТ комп'ютери передають стандартну банківську і фінансову інформацію, яка ділиться на 7 категорій повідомлень, що включають понад 70 їх типів. Кожен тип орієнтований на максимально повне і точне відображення вимог для подання та передачі даних, які виникають в діяльності банків і фінансових установ. Текст повідомлення складається з полів, частина яких є обов'язковою. Деякі поля можуть опускатися або кодуватися різними способами, але всі вони заздалегідь пронумеровані. Обов'язкові поля містять інформацію, необхідну для правильної обробки повідомлення. Додаткова інформація (для складних операцій або повних вказівок) при необхідності розташовується на опціональних полях (необов'язкових). Повідомлення, як правило, передаються від одного учасника СВІФТ іншому (іншим), але практикуються і системні повідомлення, що дозволяють взаємодіяти користувачеві і комунікаційній системі.[2]

За допомогою використання системи SWIFT, можливо прискорити обмін інформацією між банками і фінансовими установами, мінімізувати використання праці банківських службовців і максимізувати скорочення операційних витрат, а також зменшити банківські ризики, пов'язані з втратою документів, помилковою адресацією, фальсифікацією платіжних документів.

Література

1. SWIFT[Стаття][Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/SWIFT>.

2. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові відносини: підручник / за ред. Л.Н. Красавиной. - М.: Фінанси і статистика, 2006.- 342 с.

Науковий керівник: д.т.н., проф., зав. кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі Краскевич В.Є.

Кушніренко О., ст. викл.,
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
(м. Ніжин)

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

На початку ХХІ ст. становище людства характеризується значним антропогенним навантаженням, це дає можливість визнати, що екологічна ситуація в Україні є кризовою – у багатьох структурних компонентах екосистем почалися суттєві незворотні зміни. Щороку, за даними Державної служби статистики України, у повітря, водні та земельні ресурси потрапляє близько 11 млн т небезпечних забруднюючих речовин, із яких 57% – шкідливі викиди в атмосферу, 40% – у поверхневі водойми, 3% – небезпечні відходи, що забруднюють земельні ресурси [1]. Якщо такі темпи зберуться, то в найближчому майбутньому може виникнути критична ситуація щодо забезпечення суспільства природними ресурсами. Тому, нині першочерговим завданням є здійснення переходу економіки України до сталого екологічно збалансованого розвитку.

Проте досі залишаються не розробленими ані показники, ані системи обліку, які б повною мірою відображали взаємодію економіки та навколишнього природного середовища. Відсутність належного інформаційного забезпечення природокористуванням спричиняє необґрунтовану експлуатацію природно-ресурсного середовища внаслідок недостатнього розуміння людством важливості збереження довкілля. На нашу думку, природні ресурси – це найважливіші компоненти навколишнього природного середовища, які використовуються в сільськогосподарському виробництві в якості господарських засобів для задоволення потреб суспільства. При цьому найбільш використовуваними ресурсами, які впливають на господарську діяльність у сільському господарстві є земельні, водні та повітряні, тому вважаємо, що саме ці природні ресурси повинні розглядатися згідно з системним підходом. Наведене дає змогу всебічно оцінити їх стан, використання та відтворення у сільськогосподарських підприємствах і розробити альтернативні варіанти прийняття рішень із врахуванням екологічної складової.

На виконання рішення Конференції Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) «Наше спільне майбутнє» у Ріо-де-Жанейро – «Порядок денний на XXI століття» [2] та ювілейної сесії Генеральної асамблеї ООН в Йоганнесбурзі – «План виконання рішень на найвищому рівні» [3] в Україні було прийнято Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» (далі – Стратегія) [4]. Визначаючи напрямки та пріоритети розвитку країни Стратегія встановлює ряд реформ і програм, серед яких слід відзначити податкову, земельну реформу, реформу сільського господарства та Програму збереження навколишнього природного середовища, які характерні для галузі сільського господарства. Однак, із вищезазначених, тільки податкова реформа віднесена до першочергових, яка, разом із земельною реформою та реформою сільського господарства поза увагою залишає екологічні питання. Тоді як світова спільнота в стратегії розвитку цивілізації значну увагу приділяє і виокремлює три взаємопов'язані сторони (складові) – соціальну, екологічну й економічну в таких реформах.

Проте сьогодні економічна наука не в змозі вирішити проблему нераціонального ставлення до навколишнього середовища через неврахування екологічних аспектів господарювання. Це зумовлює потребу повнішого і методично обґрунтованішого облікового відображення природних ресурсів для ефективного управління їх використанням і відтворенням (рис. 1).

Тому, враховуючи що в Україні спостерігається екологічна криза, досягнення компромісу між економічними й екологічними потребами суспільства є одним із чинників задоволення зростаючих запитів людства обмеженими природними ресурсами. У зв'язку з чим, на сучасному етапі розвитку суспільства постає необхідність побудови такої системи обліку, яка б відповідала моделі екологічно та соціально орієнтованої ринкової економіки. Через те, у загальній сукупності облікової інформації вважаємо за доцільне виділити її екологічну підсистему (систему), якою на наше переконання, має стати екологічний облік як складова єдиної системи бухгалтерського обліку. При цьому, враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що актуальність впровадження екологічного обліку в галузі сільського господарства має економічний, екологічний та соціальні аспекти (див. рис. 1).

Загалом метою екологічного обліку є відображення екологічного впливу та наслідків господарської діяльності кожного суб'єкта господарювання і порівняння їх з екологічними стандартами. Вмотивоване врахування екологічних аспектів діяльності підприємств і відображення їх у звітності забезпечить користувачів інформацією, необхідною для прийняття оптимальних управлінських рішень, дасть змогу повною мірою враховувати ризики та реалізувати шанси екологічно

свідомого управління підприємством. Ведення і розвиток екологічного обліку дозволяє вирішити ряд актуальних проблем, а саме: системно накопичувати інформацію про «об'єкти живої економіки», реєструвати і документально закріплювати взаємодію (та її результат) між навколишнім середовищем і економікою (господарською діяльністю людини), формувати систему облікових показників для здійснення екологічного контролю і аудиту.

Рис. 1. Актуалізація впровадження екологічного обліку та його місце в обліковій системі підприємств (розроблено автором)

Література

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Порядок дій «Порядок денний на XXI століття» («Agenda 21»). Ухвалена концепцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля» 1992 р.) – Київ «Інтелсфера»: 2000. – 359 с.
3. План дій на XXI століття, ухвалений на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі в 2002 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sustainabledevelopment.un.org>
4. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

Москаленко П., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТА ВИБОРУ КРИПТОГРАФІЧНИХ СИСТЕМ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день шифрування займає важливе місце в ІТ індустрії. Шифрування відноситься до науки криптографії. Криптографія – це секція ІТ сфери, яка вивчає методи захисту конфіденційності і автентичності інформації. Наука дуже популярна за кордоном, що наприклад, показує така відома компанія як Bloombase Inc., яка розробляє інформаційну безпеку у вигляді алгоритму щоб запобігти втручанням хакерів, що можуть своїми діями призвести до авіакатастроф. В Україні ж ця галузь зовсім не розвинена. Більше того, в Україні немає жодної компанії, яка б займалася подібними речами. Єдиний сервіс інформаційної безпеки який ми маємо, це «Державний сервіс комунікації і інформаційної безпеки», але він знаходиться на дуже низькому рівні розвитку.

Криптографія є важливим інструментом боротьби з кібертероризмом, створення і впровадження високоякісних трендових шифрувальних систем є важливим кроком на шляху захисту підприємств і, навіть, держави. [2]

Метою доповіді є пояснення суті криптографії для обґрунтування важливості впровадження нових технологій, методів шифрування і нової методики оцінки ефективності системи шифрування.

Об'єктом дослідження є створення нової методики оцінки ефективності криптографічної системи.

В наш час існують дві найбільші проблеми, що пов'язані з захистом інформації. По-перше, немає дійсно якісного алгоритму шифрування з гарним співвідношенням ціни-якості: звичайно, що люди хочуть захистити інформацію якомога краще, але не завжди вистачає грошей для такого виду шифрування, тому прийнято рішення, що алгоритм захисту інформації має коштувати менше ніж сама інформація. З іншого боку, якщо взяти дуже дешевий тип шифрування (алгоритм Цезаря), а інформація буде надважливою для підприємства, чи держави, хакерам вистачить кілька днів, щоб зламати код і увійти в систему, використовуючи потрібну їм інформацію у своїх цілях.

По-друге, до сих пір не розроблені методики оцінки ефективності криптографічних систем, враховуючи ціну-якість. А отже, для користувача, або замовника постає складне питання, яку саме шифрувальну систему йому обрати; в рамках держави, якщо придбати послугу створення дешевого алгоритму захисту інформації, то немає ніякої гарантії, що на наступний день всі данні не будуть відомі іншій країні. Якщо ж вибрати найдорожчий варіант, то може не вистачити на більш важливі потреби народу, більш того, трохи дешевша система кодування може виявитися настільки ж ефективною, як і найдорожча.

Для ефективного використання алгоритмів шифрування в різних ситуаціях, нам абсолютно необхідні методики оцінки ефективності криптографічної системи, яких на даний час не існує.

В доповіді розглянуто шифрування, як криптографічний захист інформації та найпростішу систему шифрування, згадано про необхідність розвитку криптографії в Україні, а також розроблено нову методику оцінки ефективності криптографічних систем, яка дає змогу замовнику обрати найкращий алгоритм шифрування, враховуючи його потреби. Простота, корисність, а головне – точність даної методики, робить необхідним її використання для вибору алгоритму шифрування.

Література

1. Нечаєв В.І. Елементи криптографії (Основи теорії захисту інформації): Посібник для університетів і педагогічних вузів. / За ред. В.А. Садовнича - М.: Вищ. шк., 1999 - 109с.

2. Шифрування [Стаття] [Електронний ресурс] / Вікіпедія: вільна енциклопедія – режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Шифрування>

Науковий керівний: канд. фіз.-мат. наук, доц. кафедри інформційних технологій в міжнародній

Ніколіна І., доцент,
Бондар М., доцент,
Вінницький торговельно-економічний інституту КНТЕУ,
(м. Вінниця)

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ЩОДО МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Незважаючи на те, що спостерігається посилення диференціації досліджень у сфері проблем пошуку шляхів розвитку підприємства, чітко проявляється тенденція взаємної інтеграції різних шкіл і напрямів на базі певних єдиних концепцій.

Виробничі функції як технологія пізнання, сприяє розширенню аналітичних можливостей дослідження і, відповідно, забезпечує виявлення та обґрунтування шляхів розвитку підприємства. Моделювання цих функцій є одним із проблемних напрямків економіко-математичних досліджень.

Проблеми управління розвитком підприємства, в тому числі, через призму виробничих функцій розглядалися в наукових працях відомих зарубіжних, вітчизняних вчених та економістів-практиків, зокрема, у дослідженнях Б. Є. Грабовецького [1], В. Я. Гуменюка [2], Касьянкової [3], О. Л. Політанської [4].

Під розвитком підприємства розумітимемо процес якісної зміни в часі його структури та функцій, які обумовлюють процес переходу підприємства на якісно новий рівень функціонування завдяки взаємодії внутрішніх елементів та елементів зовнішнього середовища.

Узагальнений опис економіко-виробничої поведінки підприємства за допомогою системи певних математичних залежностей, які відтворюють характер та сутність діяльності називатимемо моделлю розвитку підприємства.

Для обґрунтування шляхів розвитку підприємства повинно бути чітко уявлення і використання в процесі управління підприємством об'єктивних залежностей, які існують між вихідними умовами і результатами функціонування, тобто економіко-математичних моделей. Зауважимо, що для підприємства виробнича функція є моделлю, яка в максимально сконцентрованій формі віддзеркалює процес виробництва продукції, враховуючи особливості господарського механізму і застосовуваної технології підприємства.

Для побудови виробничих функцій використовуються фактори, які відображають причинно-наслідкові зв'язки, тобто дозволяють поглибити економічний аналіз, зробити його більш дієвим і ефективним. Порядок включення факторів у рівняння виробничої функції не змінює силу їх взаємодії з результативним показником.

Рівняння виробничої функції допомагає виявити як ізольований вплив окремих факторів на досліджуваний показник, так і їх сукупний вплив. Завдяки включенню у виробничу модель первинних факторів отримуємо можливість в найбільшій мірі розкрити резерви виробництва.

Вихідним положенням використання моделей виробничих функцій є положення, що всі зв'язки факторів у виробництві можуть бути зведені до двох типів. Перший передбачає взаємозамінюваність факторів; другий – доповнюваність одних факторів іншими.

В. Гуменюк детально окреслили переваги та недоліки використання виробничих функцій [2].

Лінійно-логарифмічна форма зв'язку рівняння нескладна у математичному і обчислювальному відношенні, достатньо добре узгоджується зі змістовним розумінням взаємодії ресурсів і залежності випуску від затрат. Для обчислення коефіцієнтів при невідомих і вільного члена зручно використовувати електронні таблиці або ж надбудови «Пакет аналізу» MS Excel.

З метою відображення реальної дійсності необхідно оцінювати логічну і статистичну адекватність рівняння. Вимога перевірки логічної і статистичної адекватності рівняння пояснюється єдністю кількісного і якісного опису досліджуваного об'єкта. На думку Б. Є. Грабовецького, тільки відповідність зазначеним вимогам робить модель надійною і придатною до використання [3].

Під логічною адекватністю рівняння трактують здатність рівняння адекватно точно віддзеркалювати природу досліджуваних явищ (процесів).

Оцінка логічної адекватності передбачає для багатofакторних рівнянь відповідність знаків при невідомих сутті взаємозв'язків окремого фактора з результативним показником. Зв'язки між ресурсами і результатами мають бути прямі: додатні знаки перед параметрами.

Під статистичною адекватністю рівняння трактують відповідність моделі встановленим межам статистичних характеристик, зокрема таким, як t – критерій Ст'юдента, множинне кореляційне відношення, F – критерій Фішера тощо.

Оскільки результативний показник діяльності підприємства обумовлений великою кількістю чинників, то встановити точну залежність, що враховувала б усе різноманіття діючих факторів,

практично не можливо. Однак, критеріями вибору конкретного рівняння, окрім стандартних економетричних підходів, можуть стати гіпотеза дослідження, процедура оцінки параметрів моделі, особливості досліджуваного виробничого процесу, наявні вихідні дані для побудови моделі, практичне застосування моделі тощо.

Таким чином, використання виробничих функцій в економічних дослідженнях дозволяє знайти такі техніко-економічні й фінансові показники як продуктивність праці, фондівдача, собівартість продукції, рентабельність, здійснити факторний аналіз і прогнозування, що сприяє обґрунтуванню шляхів розвитку підприємства.

Отже, у сучасних умовах і на перспективу в управлінні підприємством визначального значення повинні набути розвиток і вдосконалення методики економічного аналізу і прогнозування на основі виробничої функції, посилення прогностичної функції управління.

Література

1. Грабовецький Б. Є. Виробничі функції: теорія, побудова, використання в управлінні виробництвом. Монографія / Б. Є. Грабовецький. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 137 с.
2. Гуменюк В. Я. Переваги та недоліки застосування функції Кобба-Дугласа як інструменту управління виробничими ресурсами транспортних підприємств / В. Я. Гуменюк., Н. Б. Ярошевич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8795/1/31.pdf>. – Назва з екрану.
3. Касьянова Н. В. Управління розвитком підприємства на основі кумулятивного підходу: концепція, моделі та методи [Текст]: монографія / Н. В. Касьянова; Нац. акад. наук України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк: Купріянов, 2011. – 374 с.
4. Політанська О. Л. Моделювання виробничої функції Кобба-Дугласа за статистичними даними підприємств Львівської області / О. Л. Політанська, Р. Л. Політанський // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – 2008. – Вип. IV – С. 424-428.

Петрук Т., студент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
(м. Луцьк)

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Однією з найважливіших ділянок облікової роботи є облік виробничих запасів, тому що вартість сировини і матеріалів складає половину собівартості виробу. Тому показники фінансового стану підприємства, на підставі яких вирішуються управлінські рішення, залежать від правильності їх оцінки та обліку. Використання засобів комп'ютерної техніки для обліку, аналізу господарської діяльності та планування виробництва сприяє вдосконаленню управління і поліпшення якості економічної інформації.

Значною частиною активів підприємства є виробничі запаси, вони займають значиме місце у складі майна та лідируючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при відображенні інформації про його фінансовий стан. Тому наявність і раціональне використання виробничих запасів є найпершою передумовою успішного здійснення виробничого процесу, як основного напрямку господарської діяльності суб'єкта [3].

В процесі роботи трапляються різні варіанти організації машинної обробки інформації обліку виробничих запасів. Вони залежать від методології обліку, способів оцінки запасів, складу і групування задач, особливостей організації інформаційної бази, технічних засобів, що використовуються для обробки [4].

В процесі автоматизованої обробки облікової інформації щодо виробничих запасів можна виділити наступні завдання: своєчасний облік та контроль за надходженням запасів на склади підприємства; облік і контроль наявності та руху запасів на складах і в експлуатації; облік та контроль вибуття запасів зі складів підприємства на сторону; облік переоцінки виробничих запасів; оперативне відображення операцій із виробничими запасами в облікових реєстрах.

Технологічний процес автоматизованого оброблення даних з обліку виробничих запасів полягає у виконанні всіх потрібних операцій введення, оброблення, збереження й надання потрібної інформації, групування даних на рахунках, з метою контролю за наявністю та витратами матеріальних засобів із своєчасним складанням звітності. Для забезпечення обліку виробничих запасів можуть використовуватися окремі програмні модулі, що обслуговують їх облік у місцях зберігання та в бухгалтерії, або створюватись різні рівні робочих місць автоматизованої ділянки обліку виробничих запасів. Даний спосіб передбачає використання комплексної системи організації первинної та вихідної

інформації. Потрібною інформацією аналітичний, синтетичний та управлінський облік, формування конкретної звітності забезпечує єдина база бухгалтерських записів [1, 43].

Найбільше розповсюдження щодо автоматизації обліку в Україні отримала програма «1С: Підприємство» [4; 5]. Програма має універсальний характер масового призначення для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, що включає підготовку обов'язкової (регламентованою) звітності. В цій програмі є необхідний набір спеціалізованих засобів (Довідників, Документів, Звітів) для обліку й аналізу результатів більшості операцій з виробничими запасами. Ці засоби дозволяють помітно скоротити витрати часу і праці на відображення в обліку поточних операцій із запасами, а також швидко одержувати інформацію про наявність і рух запасів як у цілому по підприємству, так і в розрізі місць збереження і використання з можливістю деталізації по найменуваннях ТМЦ.

Зазначена вище можливість реалізується через те, що в програмі на всіх рахунках класу 2 “Запаси” (за виключенням рахунку 23 “Виробництво” на якому аналітика ведеться в розрізі видів діяльності), а також на всіх субрахунках позабалансового рахунку 02 “Активи на відповідальному збереженні”, реєстрація господарських операцій ведеться в кількісно-сумовому вираженні не в цілому по рахунку, а окремо по кожній номенклатурній одиниці запасів із прив'язкою до конкретного місця зберігання (використання) і партії надходження (зарахування) на баланс.

Одночасно програма у програмі міститься універсальний засіб для введення вручну будь-якої сукупності проводок, для цього використовується документ “Операція”, який необхідно використовувати для тих операцій із запасами, по яких не передбачене автоматичне формування проводок [2, 197].

Підприємство у своїй діяльності прагне до створення конкурентоспроможної продукції та її реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках, а в результаті отримання прибутку і досягнення стабільного фінансового становища. Виробничі запаси беруть участь в реалізації цієї мети та безпосередньо забезпечують безперервний процес виробництва та продажу продукції. Основною статтею оборотних коштів та основою життєдіяльності підприємства є виробничі запаси, тому невід'ємною частиною ефективного управління є достовірний облік їх на підприємстві, без якого неможливе досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємства, що можна досягти за умов вдалого використання прогресивних інформаційних обліково-аналітичних систем.

Література

1. Дулембова К. О. Автоматизація обліку виробничих запасів / К. О. Дулембова // Управління розвитком. – 2014. – № 11. – С. 42–44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_11_19.
2. Ловска І. Д. Організація та ведення обліку виробничих запасів в інформаційному середовищі / І. Д. Ловска // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжн. зб. наук. пр. / Житомир. В-во: Житомирський держ. техн.ун-т. – 2012. –Вип. 1 (22) – С. 192–195.
3. Олійник А. П. Сучасні методи обліку виробничих запасів / А. П. Олійник // Економічні науки. — 2011. – Вип. 9. – С. 507 – 513.
4. Шматковська Т. О. Оцінювання сучасних тенденцій та шляхи покращення автоматизації обліково-аналітичного процесу суб'єктів господарювання / Т. О. Шматковська // Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Економічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет. - № 1 (25). – 2015. – С. 88 – 97.
5. Шматковська Т. О. До проблематики раціоналізації робочої документації для аудиту доходів підприємства з використанням можливостей програмного продукту Microsoft Excel / Т. О. Шматковська, О. В. Шибецька // Naukowa myśl informacyjnego wieku – 2010 : materialy VI międzynarod. naukowo-praktycznej konf., 7–15 marca 2010 r. – Przemysl, 2010. – Volume 4. Ekonomiczne nauki. – S. 88–90. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/4497>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Шматковська Т.О.**

Пушкаренко М., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку економіки в Україні ключовим інструментом реалізації стратегічних цілей розвитку країни є інвестиційні проекти в різних сферах суспільного життя.

Обов'язковою умовою досягнення поставлених завдань є точна оцінка розглянутих проектів, їх ризиків і ефективного управління, як окремим проектом, так і інвестиційним портфелем. Крім того, для багатьох проектів ключовим фактором є швидкість реалізації. Якщо протягом відносного короткого періоду необхідний обсяг грошових коштів не буде інвестовано це може вплинути не тільки на ключові показники ефективності проекту, але можуть зробити сам проект нереальним в принципі.

Інвестиції - один з основних рушійних факторів розвитку економіки, незалежно від того, чи йде мова про державні чи інші підприємства. У будь-якому випадку, щоб отримати будь-яку вигоду необхідно вкласти певний обсяг ресурсів. При цьому інвестиційний процес завжди пов'язаний з високим ступенем невизначеності і ризиками, оскільки інвестор спочатку робить певні витрати, а прибуток отримає в майбутньому. Для забезпечення підтримки в прийнятті рішення про інвестування існують різні програмні продукти. Дана стаття присвячена їх аналізу, виявлення переваг і недоліків, а також виявлення можливостей їх вдосконалення.

Основою економічного розвитку будь-якого суб'єкта господарської діяльності як на мікро, так і на макрорівні є інвестиції - вкладення ресурсів з розрахунків на отримання вигоди в майбутньому в тій чи іншій формі. Однак для досягнення бажаного результату інвестор повинен відповісти на ряд питань. Який обсяг ресурсів необхідно вкласти? Який проект вибрати? Коли здійснювати інвестиції? Для відповіді на ці запитання в допомогу інвесторам були розроблені системи підтримки прийняття рішень.

Серед найбільш популярних програмних продуктів цього класу можна перерахувати наступні: COMFAR, Propspin, створені в UNIDO, розробки Project expert, Інфософт, PRO-Invest Consulting, ТЕО-Інвест і деякі інші. В основі даних програмних пакетів часто лежать методики UNIDO і «Методичні рекомендації щодо оцінки інвестиційних проектів і відбору їх для фінансування».

В рамках даної статті зупинимося саме на класичних програмних продуктах і опишемо їх більш детально.

Перш за все, системи підтримки прийняття рішень можна розділити на відкриті і закриті. Закриті системи не допускають зміни алгоритмів розрахунку з боку користувача, для якого доступні тільки введення вхідних даних і результатів розрахунків. Навпаки, відкриті системи дозволяють користувачу втручатися в процес розрахунку і змінювати його в разі потреби. Сучасні закриті системи, реалізовані в виконавчих модулях, дозволяють провести більш детальний аналіз проекту (за

кількістю вхідних даних, що враховують зовнішньоекономічні фактори і т.д.). З іншого боку їм притаманні і недоліки. По-перше - користувачеві недоступна інформація про алгоритми розрахунку. Іноді виникає необхідність у використанні специфічних методів аналізу проектів, які можуть бути недоступні в разі використання закритих систем. По-друге закриті системи повинні бути більш універсальними, ніж відкриті. Останні можуть бути доопрацьовані користувачем і пристосовані до конкретних цілей. Розробник ж закритої системи повинен максимально врахувати можливі вимоги користувачів і завдання, які можуть бути поставлені перед програмою на етапі її створення.

Ще однією властивістю закритих систем є більш широкий інструментарій бізнес-планування.

Підвищення інтересу до методів оцінки ефективності інвестиційних проектів серед компаній викликає цілком закономірне зростання інтересу до методів бізнес-планування. Причому це стосується не тільки безпосередньо методології розробки бізнес-плану, формування його структури та змісту, вибору ключових показників для аналізу, але і засобів, що дозволяють автоматизувати процес бізнес-планування як цілком, так і в окремих його частинах.

Якщо говорити безпосередньо про ефективність організації бізнес-планування в компанії, то тут можна відзначити кілька основних моментів:

1. усвідомлення керівництвом компанії необхідності ретельної оцінки ефективності проектів до початку інвестування в них;
2. рівень володіння виконавцем методами оцінки інвестицій;
3. оптимізація самого процесу бізнес-планування.

Якщо перший елемент - поза межами можливостей програмного забезпечення для автоматизації бізнес-планування, то другий і третій з його допомогою можуть бути значно покращені.

У січні 2008 року компанія DSS Consulting закінчила аналіз ринку програмного забезпечення для автоматизації бізнес-планування [1]. Аналіз ринку програмного забезпечення для автоматизації процесів бізнес-планування показав наявність як мінімум 15 продуктів, що володіють необхідною функціональністю для підвищення ефективності інвестиційного аналізу. Все присутнє на ринку програмне забезпечення для автоматизації бізнес-планування можна класифікувати як кілька груп, кожна з яких орієнтована на вирішення специфічних завдань і займає свою нішу в рамках організації управління інвестиціями. Їх відмінності обумовлені рівнем розв'язуваних завдань і набором інструментів, які вони пропонують для роботи.

- Системи попередньої оцінки проектів

- Програмне забезпечення для автоматизації розрахунків по бізнес-плану
- Програмне забезпечення для автоматизованого написання бізнес-плану
- Програмне забезпечення для аналізу і планування діяльності підприємства

Основною метою використання систем попередньої оцінки проектів є швидке виявлення придатних для подальшого аналізу варіантів. Повномасштабним засобом для розробки бізнес-планів інвестиційних проектів назвати цей клас ПО не можна. В ході аналізу подібні пакети дозволяють виявляти слабкі сторони проектів і за допомогою ітерацій вибирати оптимальні значення тих чи інших факторів. Системи попередньої оцінки інвестиційних проектів дозволяють розрахувати основні показники ефективності вкладень.

Основна маса продуктів належить до ПО для автоматизації розрахунків по бізнес-плану. Системи даного класу дозволяють проводити повний спектр робіт з проведення розрахунків, необхідних для розробки бізнес-планів інвестиційних проектів. Найчастіше дані інструменти реалізовані в форматі електронних таблиць. За допомогою інструментів даного класу можливий розрахунок всіх видів витрат і доходів за проектом. Результатом роботи є такі форми, як звіт про рух грошових коштів, звіт про прибуток, показники ефективності, проектний баланс. Програми для автоматизації розрахунку бізнес-плану дозволяють провести аналіз чутливості і аналіз ризику проекту. Важливим моментом є те, що програмне забезпечення дозволяє в короткі терміни швидко прорахувати кілька десятків варіантів реалізації проекту по збутових, ціновим, ресурсним показниками.

Програмне забезпечення для автоматизації написання бізнес-плану дозволяє провести не тільки розрахунки за проектом, а й сформулювати текстову частину бізнес-плану. В частині фінансових розрахунків програми для автоматизації бізнес-планування, однак, можуть поступатися по функціоналу спеціалізованим системам за розрахунком. Крім того, необхідно відзначити, що для формування остаточного варіанту бізнес-плану з метою представлення інвестору в будь-якому випадку будуть потрібні фахівці.

Системи, призначені для аналізу та планування діяльності підприємства, як правило, володіють більш широким набором функцій, ніж програми інших класів. В рамках даних програм здійснюється як функція бізнес-планування, так і функція аналізу фінансово-економічного стану підприємства. Системи дозволяють зробити повний спектр розрахунків, необхідних для формування бізнес-плану.

Проте, не дивлячись на свою функціональність, дані системи призначені для використання в основному професійними учасниками інвестиційного процесу. Аналіз використання програмного забезпечення для автоматизації бізнес-планування в розрізі категорій персоналу показав, що найбільшою популярністю дані інструменти користуються у фахівців з управлінського обліку, фінансових менеджерів, а також фахівців з планування. Найменше дане програмне забезпечення використовують економісти, бухгалтери та фінансові аналітики.

Іншими словами непрофесійні інвестори, до яких відносяться приватні особи, індивідуальні підприємці і т.д. подібними системами користуються найменше. Таким чином зменшується ймовірність залучення їх в інвестиційний процес. Основними причинами, на мій погляд, є:

1. Нестача професійних знань. Багато з існуючих систем інвестиційного аналізу і побудови бізнес-плану сконструйовані для користувачів, що володіють певними знаннями і навичками.

2. Концентрація на одному боці процесу. В основному, всі системи надають широкі можливості для розробки проектів і куди більш скромні - для його аналізу. Це стосується і функціоналу та ергономіки.

3. Доступ до системи. Поширеність наведених вище систем обмежена. Не в останню чергу - через їх високу вартість.

Такі недоліки в першу чергу впливають на пошук джерел фінансування проекту, що можна вважати основною кінцевою метою інструментів аналізу проекту.

Серед джерел фінансування зазвичай виділяють внутрішні або власні і зовнішні, до яких відносяться позикові і залучені джерела. Власні кошти - найбільш обмежений, але і найбільш безпечно з точки зору фінансової самостійності компанії джерело капіталу. До складу внутрішніх джерел капіталу включають чистий прибуток, амортизаційні відрахування, а також реінвестовану частину необоротних активів і частину, яка інвестується з оборотних активів.

Для реалізації великих проектів компанії намагаються залучити кошти зовнішніх інвесторів. Зовнішнє фінансування може бути здійснено у формі емісії акцій, внесків до статутного капіталу, державного фінансування, безоплатної передачі коштів комерційних структур, банківського кредиту, емісії боргових фінансових інструментів або лізингу. Джерелами зовнішнього фінансування можуть виступати держава, комерційні структури або фізичні особи.

У розвинених країнах інвестиції фінансових накопичень домогосподарств становлять близько 30% всіх капіталовкладень [2, с. 18]. При цьому зазвичай інвестуються кошти, розміщені в банківських

депозитах або передані в управління інвестиційним фондам. Зростання залученості непрофесійних інвесторів (фізичних осіб) допоможе спростити пошук джерел фінансування, що підвищить ефективність інвестиційного процесу.

Для цього необхідно знайти способи донести інформацію про проект до джерел капіталу. На сьогоднішній день самим потужним і дієвим механізмом подачі інформації масовому споживачеві є мережа Інтернет. Аналітики компанії J'son & Partners Consulting очікують середньорічний темп зростання ринку електронної комерції в період 2015 - 2020 рр. на рівні 15-20% [4].

Отже, інтерес може представляти аналіз стану справ в частині використання коштів Інтернет для залучення приватних інвесторів, результатом якого є проведене дослідження веб-сайтів, об'єднаних в загальну категорію «каталоги інвестиційних проектів».

Базою для предметного розгляду виступили 113 найбільш популярних (згідно індексації пошукової системи Google) каталогів інвестиційних проектів. В результаті дослідження були виділені групи сайтів, що відрізняються за такими ознаками:

1. Спосіб організації інтерфейсу:

- 1.1 Обмін файлами

- 1.2 Каталог представлений списком, безпосередньо на веб-сторінці

- 1.3 Каталог представлений списком на веб-сторінці і обладнаний додатковим інструментарієм

2. Власник сайту:

- 2.1 Державні / муніципальні інститути

- 2.2 Приватні компанії

3. Інформаційне наповнення

- 3.1 Мінімум інформації

- 3.2 Надано економічний аналіз ефективності проекту

- 3.3 Предоставлен додатковий аналіз

Майже половина (44%) сайтів надають користувачам лише посилання на файли, що містять інформацію про інвестиційні проекти. Перевагами такого підходу є простота організації, а також те, що після того, як користувач завантажив файл, він має доступ до інформації без необхідності підключення до мережі. До недоліків же ставиться низька інтерактивність і незручність використання файлу для пошуку проектів, що відповідають заздалегідь відомим вимогам.

Каталоги, організовані у вигляді списків безпосередньо вбудованих в веб-сайт посідають друге місце за чисельністю (35%). Каталоги цієї категорії, як правило, групують проекти по географічній і/або галузевої приналежності, що спрощує пошук для користувача. Однак можливості

пошуку все ще залишаються досить скромними. Також варто відзначити, що частина каталогів даної групи належать приватним компаніям. Приватні сайти, як правило, містять інформацію про проекти, що реалізуються фірмою - власником, але в деяких випадках стороння фірма виступає в ролі аутсорсера і надає послуги з розміщення інформації про проекти на своєму сайті.

Третя і найменш нечисленна (21%) категорія включає каталоги, які мають додатковий інструментарій. Зазвичай він представлений у вигляді вбудованої пошукової системи або фільтру, що налаштовується. Це найбільш зручна, з точки зору ергономіки, група. Інтерфейс дозволяє знайти проекти конкретної галузі, які реалізуються в конкретному регіоні і відповідають заданим користувачем критеріями ефективності. З представлених форм організації каталогів інвестиційних проектів ця форма є найкращою по функціональності. Її нечисленність можна пояснити тим, що такі сайти коштують дорожче.

Окремо варто розглянути структуру вибірки в залежності від наповнення сайтів інформацією.

Велика частина каталогів (47%) надає користувачеві мінімум даних: опис проекту, місце реалізації, необхідні інвестиції та при цьому не містить будь-якої інформації, яка дозволяла б з достатньою впевненістю судити про ефективність проекту. Таким чином, інвестор в будь-якому випадку змушений звертатися до авторів проекту за додатковою інформацією. Остання категорія є найбільш досконалою з точки зору інформаційного наповнення. Сайти, віднесені до неї, надають не тільки результати аналізу економічної ефективності проекту, але додаткові аналітичні зрізи. До таких можуть ставитися: обґрунтування ставки дисконтування, SWOT-аналіз, аналіз чутливості, розрахунок точки беззбитковості і т. Д.

Беручи до уваги велику розвиненість іноземної (особливо західної) економіки і набагато більш широке впровадження інформаційних технологій в економічні процеси, логічно було б припустити, що серед іноземних сайтів частка каталогів третьої категорії буде набагато вище, ніж серед вітчизняних. Однак в результаті аналізу виявлено, що відмінності в розподілі базової вибірки виявилися не настільки значними. Основною відмінністю закордонних каталогів є помітно більш висока частка приватних каталогів. Також примітний той факт, що багато хто з державних каталогів розміщені на сайтах посольств, що, безсумнівно, працює на користь залучення іноземних інвестицій. В іншому відмінності між формою організації українських і зарубіжних веб каталогів інвестиційних проектів мінімальні.

На відміну від українських сайтів, велика частина яких обмежується мінімальним описом проекту, на зарубіжних сайтах, як правило (в 55% випадків), представлені результати аналізу економічної ефективності. Причому в залежності від країни приналежності власників каталогу (в окремих випадках - в залежності від власника проекту) акцент робиться на різні показники. Проте, частка каталогів, що містять додатковий аналіз проекту невелика.

Таким чином, на основі проведеного аналізу оптимальним представляється поєднання описаних варіантів реалізації систем прийняття рішень. Веб-каталоги забезпечать доступність інформації про інвестиційні проекти, простоту використання інтерфейсу і допоможуть розширити коло потенційних інвесторів за рахунок залучення непрофесійних учасників ринку. Системи бізнес-планування в свою чергу дозволять провести комплексний аналіз проектів і нададуть результати розрахунків, що містять інформацію, достатню для прийняття рішення про інвестування.

Література

1. «Аналітичний огляд ринку програмного забезпечення для автоматизації бізнес-планування на січень 2008 року», 2008.
2. Грицына В., Курнышева И. Особенности инвестиционного процесса. // Экономист. – 2000. – №3. – С. 8-19..
3. Катерина Биркова, «Статистика інтернет-торгівлі в країнах світу», 12.09.2014
4. Холодкова К.С., «Сучасні наукові дослідження та інновації». 2013. № 10

Науковий керівник: к.т.н., с.н.с., доцент кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі КНТЕУ Луцик С.Л.

Савченко В., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОНЦЕПЦІЯ SMARTGRID В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що останні десятиріччя відзначаються бурхливим розвитком науки, техніки, економіки та суспільства, в яких відбуваються кардинальні зміни (високі технології,

зростання чисельності населення планети і т. п.), що впливають в тому числі на енергетичну галузь, пред'являючи до неї нові вимоги.

Метою доповіді є огляд перспективної концепції в галузі електроенергетики під назвою SmartGrid та обґрунтування доцільності її застосування.

Об'єктом доповіді є огляд основних факторів, що визначають необхідність суттєвих змін в електроенергетиці, а також огляд можливих переваг від впровадження систем, побудованих на базі даної концепції.

Для енергетичних компаній одним з найбільш актуальних на сьогоднішній день є питання визначення того, як активно впливати та (або) реагувати на зміни, що відбуваються.

До числа найбільш істотних змін у розвитку суспільства і економіки, що впливають в тому числі на енергетичну галузь, відносять такі як: дефіцит джерел електричної енергії; постійно зростаючі вимоги до надійності і якості електропостачання з боку споживачів; підвищення вартості електроенергії в світі; зростання вимог зацікавлених сторін у результатах діяльності енергетичних компаній. Також до істотних змін призводить відтік кваліфікованих кадрів, необхідність екологічної та промислової безпеки функціонування енергетичних об'єктів.

До основних факторів, що визначають необхідність кардинальних змін в електроенергетиці під впливом складних умов, відносять фактори: технологічного прогресу; підвищення вимог споживачів; зниження надійності; фактори зміни ринку; підвищення вимог у сфері енергоефективності та екологічної безпеки.

Встановлення цих умов і факторів демонструє пріоритетність проблеми розвитку електроенергетики в рамках традиційних підходів та існуючих принципів і способів, включаючи технологічний базис.

Результати досліджень показали, що врахування всіх факторів і пов'язаних з ними ризиків розвитку електроенергетики в майбутньому вимагає перегляду традиційних підходів, принципів і механізмів її функціонування, а також вироблення нових, здатних забезпечити сталий розвиток та підвищити ефективність використання енергії.

Це рішення вимагало розробки нової концепції інноваційного розвитку електроенергетики, яка, з одного боку, відповідала б сучасним поглядам, цілям і цінностям соціального і суспільного розвитку та потребам людей і суспільства в цілому, а з іншого — максимально враховувала основні тенденції та напрямки науково-технічного прогресу у всіх галузях, сферах життя і діяльності суспільства. Такою концепцією і стала Smart Grid [1, с. 16–20].

Smart Grid — це назва концепції розвитку електроенергетичної системи як на глобальному рівні, рівні окремих країн і міст, так і на рівні

окремих споживачів електричної енергії. Smart Grid або «розумна енергосистема» являє собою електричну мережу, яка містить різноманітні оперативні та енергозберігаючі засоби, включаючи розумні лічильники, поновлювані джерела енергії та ресурси забезпечення енергоефективності. Електронне керування параметрами електроенергії, керування її виробництвом і розподілом є важливими аспектами «розумної енергосистеми». Розгортання технології розумних енергосистем також передбачає фундаментальний перегляд сфери послуг енергетики, хоча типове використання цього терміну фокусується на технічній інфраструктурі [3].

Поява і розвиток концепції Smart Grid є новим етапом розвитку електроенергетичної системи, обумовленим з одного боку явними потребами і проблемами поточного енергоринку, а з іншого боку технологічним прогресом, в першу чергу в області комп'ютерних та інформаційних технологій [2].

Технологія Smart Grid характеризується кількома інноваційними властивостями, що відповідають новим потребам ринку, серед яких можна виділити наступні:

1. Активна двонаправлена схема взаємодії інформаційного обміну між елементами і учасниками мережі в реальному часі, від генераторів енергії до кінцевих пристроїв електроспоживачів.

2. Охоплення всіх технологічних етапів електроенергетичної системи, від енерговиробників до електророзподільних мереж і кінцевих споживачів.

3. Використання цифрових комунікаційних мереж та інтерфейсів обміну даними для забезпечення інформаційного обміну даними в Smart Grid.

4. Наявність механізмів ефективного захисту і самостійного відновлення після збоїв.

5. Сприяння оптимальній експлуатації інфраструктури електроенергетичної системи.

6. З точки зору загальної економіки сприяння появі нових ринків, гравців і послуг.

7. Можливість застосовуватися як в масштабах будівель, підприємств, так і для звичайних домогосподарств.

До основних переваг Smart Grid відносять: надійність та якість електропостачання; безпека; енергоефективність (оптимальне споживання електричної енергії); екологічність до навколишнього середовища; фінансові переваги (зниження операційних витрат) [4]. Зазначені переваги стосуються всіх учасників, від кінцевих споживачів та енергопостачальників до всього суспільства в цілому.

В роботі було розглянуто перспективну концепцію SmartGrid. Реалізація цієї концепції на базі інформаційних технологій має суттєві переваги, які зазначені в тексті та стосуються як кінцевих споживачів, так і всього суспільства в цілому. Вона здатна забезпечити перехід енергетики на новий, інноваційний рівень розвитку, що матиме значний позитивний економічний ефект для країни і тому є доцільною до застосування.

Література

1. Кобец Б. Б., Волкова И. О. Инновационное развитие электроэнергетики на базе концепции SmartGrid [Монографія] / М.: ИАЦ Энергия, 2010. — 208 с.
2. Ильин В. В. Введение в Smart Grid [Стаття] [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.abok.ru/for_spec/articles.php?nid=5363
3. Розумна енергосистема [Стаття] [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Розумна_енергосистема
4. Концепция Smart Grid – инструмент повышения энергоэффективности [Стаття] [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.abok.ru/for_spec/articles.php?nid=4816

Науковий керівник: д.ф-м.н., професор кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі КНТЕУ Семенова Н.В.

Туриця Є. Д.
студентка 3-го курсу, ОТЕІ КНТЕУ, (м.Одеса), Україна

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

Двадцять перше століття – час інформації та глобалізації, час автоматизації у різних галузях людської діяльності. Комп'ютер, що використовується практично в усіх сферах життя - є символом сьогодення. У всьому світі інформаційні та телекомунікаційні технології викликають нову індустріальну революцію не менш значущу, ніж промислові революції минулого, і таку, що матиме вельми далекосяжні наслідки, що додає величезних можливостей інтелекту людини та створює нові інформаційні ресурси, які суттєво впливають на спосіб нашої діяльності та життя. Це означає: заохочення підприємницького інтелекту, який створює можливості для появи нових секторів економіки, що динамічно розвиваються; розвиток загального підходу до регулювання

ринку, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності економіки та ринку інформаційних послуг.

До одного з таких секторів економіки відноситься електронна торгівля, або е-комерція, як її називають на Заході, що розвивається бурхливими темпами, змінюючи звичні способи ведення бізнесу. Сьогодні в розвинених країнах кількість он-лайнних операцій росте, а компанії на будь-якому ринку і в будь-якому регіоні світу поспішають включити електронну комерцію у свої бізнес-плани. Великі та малі компанії-професійні користувачі вже прокладають шлях до застосування нових технологій для підвищення ефективності своїх систем управління та виробництва. Серед роздрібних продавців також має місце стійкий інтерес до е-комерції, що виражається вже не тільки в дослідженнях даного сегмента ринку, але й у конкретних діях, покликаних забезпечити ефективність роботи із невпинно зростаючим потоком споживачів.

Успіх електронної комерції багато в чому залежить від того, як поставлена система доставки і розрахунків. Оплата товарів і послуг, запропонованих в Інтернеті, через традиційні банківські установи, що приймають оплату від громадян готівкою, може проходити із затримками. Зміцнення інфраструктури електронної комерції повинне супроводжуватися наведенням ладу в роботі структур, здійснюючу доставку і оплату. Сьогодні більш широкого застосування набуває міжбанківська система електронних платежів та взаєморозрахунків – комп'ютерна система електронного зв'язку, яка, зрозуміло, не може бути абсолютно надійною. Складається ситуація, що заохочує злочинців отримувати несанкціонований доступ до комп'ютерних банків даних для вчинення незаконних маніпуляцій з корисливою метою.

Досі очікування з приводу нових технологій в Україні виправдовувалися лише наполовину. Означає це, по суті, лише те, що в країнах Заходу розвиток нових інформаційно-комунікаційних технологій веде до тотального переходу підприємницької діяльності в мережу Інтернет. Коли, наприклад, підприємець закриває роздрібні точки продажу і суттєво збільшує свої прибутки, торгуючи, наприклад, через Інтернет-аукціон eBay (www.ebay.com), використовуючи онлайнові платежі і служби доставлення товарів по всьому світі. В Україні ж сьогодні понад 4,2 млн користувачів Інтернет (крім того, понад 30 млн користувачів мобільного зв'язку також мають потенційну можливість доступу в Інтернет через мобільний телефон на базі сучасних широкосмугових технологій), однак масового ринку сервісів електронної торгівлі немає і ніхто з сервіс-провайдерів в Україні таких послуг не пропонує [2].

Водночас сьогодні на депозитних рахунках іноземних банків, які працюють в Україні, знаходиться близько 100 млрд грн українських

вкладників [2]. Але, у зв'язку з відсутністю локальних сайтів з консультаціями стосовно управління власними фінансами, глобальними сервісами фондових та інвестиційних ринків, які доступні через Інтернет і дають набагато вищу дохідність, ніж банківські депозити, користується лише незначна частина населення.

Формування масового ринку електронних сервісів та задоволення великого відкладеного попиту на послуги електронної торгівлі, а також соціальних комунікацій та різноманітних електронних прикладних застосувань (дистанційного навчання, телемедицини, електронного контенту у сфері культури, мистецтва тощо) є в Україні давно назрілою проблемою [3, с.178].

Основними труднощами у сфері електронної комерції, згідно з даними закордонних джерел, є недостатня безпека даних, що передаються через Internet, яка зводиться до двох загроз - комп'ютерні підробки і шахрайство та порушення таємниці особистого життя в умовах можливості чіткої фіксації хто, що, коли і в кого купував.

Іншою принципово важливою проблемою є якість комунікацій (розвиток мережі комунікацій, мала пропускна спроможність каналів та низька швидкість передачі інформації), особливо характерна для вітчизняного сегмента електронної комерції [1, с. 296].

Також проблемою розвитку електронної комерції можна вважати невизначеність реального існування контрагента, незнання правил ведення іноземного бізнесу і т. п. та відсутність в окремих випадках універсальних стандартів взаємодії та сумісності при роботі в глобальній мережі.

Суттєве значення має невизначеність ряду юридичних та фінансових питань, зокрема захист прав інтелектуальної власності та прав споживачів, вимоги до форми угод, їх юрисдикцію і відповідальність за неналежне виконання, захист інформації, регулювання криптографії, тарифи на виконання операцій, оподаткування угод та митні тарифи.

Для української електронної комерції характерні також проблеми, пов'язані із порівняно невеликою кількістю вітчизняних користувачів Internet, з недосконалістю та часто відсутністю належної законодавчо-нормативної бази, яка регулює діяльність бізнес-структур в Internet, нестача знань і кваліфікації користувачів, а також слабке поширення систем безготівкового розрахунку (пластикові, в основному міжнародні картки) для приватних осіб. Рівень довіри потенційних покупців до вітчизняних Internet-ресурсів є порівняно низьким, що є наслідком завищення цін у електронних магазинах, невисокого рівня життя населення, непрозорих техніко-економічних норм та відсутності механізмів регулювання електронної економічної діяльності.

Отже, розвиток Інтернет-комерції в Україні є надзвичайно важливим, оскільки це ефективний засіб, який дозволить вийти на світовий ринок багатьом українським компаніям, у першу чергу, фірмам, що надають комерційні послуги, і фірмам-розробникам програмного забезпечення. У кінцевому підсумку, електронна комерція дасть поштовх до подальшого розвитку в нашій країні як Інтернет-технологій, так і всій фінансовій інфраструктурі.

Література

1. Маловичко С. В. Еволюційні засади розвитку електронної комерції / С. В. Маловичко // Економічний аналіз. - 2014. - Т. 18(2). - С. 291-297

2. Нестерук І. В. Шляхи активізації інформаційного ринку України [Електронний ресурс] / І. В. Нестерук. – Режим доступу: <http://uad.exdat.com/docs/index-738449.html?page=6>

3. Шалева О. І. Електронна комерція. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту ОТЕІКНТЕУ Слободянюк О. В.

Тесленко М., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОГНОЗУВАННІ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку економіки, який характеризується постійним ускладненням економічних систем, а також нестабільністю зовнішніх та внутрішніх факторів, виникає потреба в своєчасному та ефективному прийнятті управлінських рішень на всіх рівнях господарської ієрархії управління, що майже неможливо здійснити без застосування імітаційних моделей.

Метою статті є дослідження важливості імітаційного моделювання в економічному прогнозуванні.

Імітаційне моделювання - це метод дослідження, при якому система що вивчається замінюється моделлю, яка з достатньою точністю описує реальну систему, з якою проводяться експерименти з метою отримання інформації про цю систему.[1]

До імітаційного моделювання вдаються, коли:

- дорого або неможливо експериментувати на реальному об'єкті;
- неможливо побудувати аналітичну модель: в системі є час, причинні зв'язки, наслідки, нелінійність, стохастичні (випадкові) змінні;

- необхідно зімітувати поведінку системи в часі.

Мета імітаційного моделювання полягає у відтворенні поведінки досліджуваної системи на основі результатів аналізу найбільш суттєвих взаємозв'язків між її елементами, або розробка симулятора досліджуваної предметної області для проведення різних експериментів.[2]

У порівнянні з іншими методами, імітаційне динамічне моделювання дозволяє розглядати більше число альтернатив, покращувати якість управлінських рішень і точніше прогнозувати їх наслідки. Ідея імітаційного моделювання проста і в той же час інтуїтивно приваблива. Вона дає можливість користувачу експериментувати з системами (існуючими або пропонованими) в тих випадках, коли робити це на реальному об'єкті практично неможливо або недоцільно. Подібно до всіх потужних засобів, вони істотно залежать від їх застосування, імітаційне моделювання здатне дати або дуже хороші, або дуже погані результати. Воно може або пролити світло на вирішення проблеми, або ввести в оману.

Нижче наведені можливі цілі імітаційних експериментів:

1. Експериментальне відпрацювання існуючих або проєктованих систем планування і управління шляхом вибору параметрів і зміни екзогенних змінних. При цьому може бути оцінений можливий ефект від зміни в організації реальної системи, її функціонування, взаємовідносини між підсистемами і т.д ..

2. Перевірка певних гіпотез про поведінку реальної системи.

3. Прогнозування та пре планові розрахунки, при яких оцінюється поведінка системи при деякому передбачуваному поєднанні робочих умов.

4. Проведення параметричного аналізу і аналізу чутливості системи до зміни параметрів; визначення на цій основі найбільш важливих (значущих) параметрів.

5. Тренування, тобто навчання працівників планових органів та управлінських організацій в режимі людино-машинного діалогу.

6. Рішення складних математичних, не обов'язково імовірнісних задач, які не можуть бути вирішені аналітичними методами.

7. Оперативне управління виробничими процесами, вироблення управлінських рішень в реальному часі, що стосуються коригування розкладу робіт, перерозподілу ресурсів і т. Д.

8. Оптимізація, тобто точне визначення такого поєднання діючих факторів і їх величин, при якому забезпечується найкращий відгук всієї системи в цілому. Іншими словами, в задачах подібного типу потрібно знайти таке рішення цієї системи, яке давало б оптимальне (максимальне

або мінімальне в залежності від постановки конкретного завдання) значення деякого економічного показника.

9. Виявлення функціональних співвідношень, тобто визначення природи залежності між двома або кількома діючими факторами з одного боку і відгуком системи - з іншого.

10. Оцінка - визначення, наскільки добре система запропонованої структури буде відповідати деяким конкретним критеріям.

11. Порівняння - зіставлення конкуруючих систем, розрахованих на виконання певної функції, або ж зіставлення декількох запропонованих робочих принципів або методик.

Висновок: За сучасних умов функціонування ринкової економіки, неможливо успішно управляти підприємством, без ефективного прогнозування та планування його діяльності. Від того, наскільки імітаційна модель буде точною і відповідати поставленим проблемам, залежатимуть, в кінцевому рахунку, прибутки, одержувані підприємством.

Література

1. Имитационное моделирование экономической динамики А. А. Емельянов 2014 267 с.

2. Имитационное моделирование экономических процессов Лычкина Н. Н. ИНФРА-М, 2014. 254 с.

Науковий керівник: д.т.н., проф., зав. кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі КНТЕУ Краскевич В.Є.

**Циганюк І., студент,
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки,
(м. Луцьк)**

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ОБЛІКУ ПІДЗВІТНИХ ОСІБ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з найважливіших задач на підприємстві є подальший розвиток і вдосконалення інформаційної системи з використанням сучасних методів управління та технічних засобів [1]. Впровадження комп'ютеризованого обліку у процес оформлення первинних документів один з найбільш ефективних шляхів вдосконалення первинного обліку [2; 3]. Для цього необхідно автоматизувати облік розрахунків з підзвітними особами, що дозволить механізувати обробку інформації про відряджених працівників, знизити ймовірність помилок при перенесенні інформації з первинних документів до реєстрів бухгалтерського обліку, а також

скоротити кількість первинної облікової документації, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню точності та оперативності обліку розрахунків з підзвітними особами на підприємстві.

Основними критеріями для визнання організованого ведення обліку розрахунків підприємства з підзвітними особами є достовірність, повнота та своєчасність подання облікової інформації про витрати на відрядження працівників у відповідності з дотриманням вимог законодавства на будь-якому етапі облікового процесу. Забезпечення цих критеріїв є запорукою нормального функціонування підприємства та його облікової політики, достовірності даних обліку та звітності щодо обліку розрахунків з підзвітними особами.

З метою уникнення помилок, що тягнуть за собою сплату штрафних санкцій важливо добре орієнтуватись у законодавчих тонкощах щодо цієї ділянки облікового процесу. Зокрема, розрахунки з підзвітними особами здійснюються в межах правового поля, регламентованого Податковим кодексом України. Організація обліку розрахунків з підзвітними особами передбачає виконання комплексу завдань:

- визначення кола штатних посад, які мають право отримувати кошти під звіт;
- встановлення ліміту підзвітних сум до отримання щодо кожного структурного підрозділу даного підприємства;
- організація розрахунку підзвітної суми;
- визначення механізму видачі грошей під звіт та порядку звітування за витраченими підзвітними коштами.

Підзвітна особа-довірена особа підприємства, яка має сукупність прав і обов'язків щодо підприємства. В бухгалтерському обліку має фіксуватися інформація про стан заборгованості підзвітної особи, а також зобов'язання підприємства перед нею.

Доцільно для удосконалення аналітики по виданих і використаних коштах, деталізувати рахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами» на субрахунки третього порядку: 372.1 «Розрахунки з підзвітними особами у національній валюті», 372.2 «Розрахунки з підзвітними особами за відрядження в іноземній валюті», 372.3 «Розрахунки за витратами на господарські потреби» та інші субрахунки, для того, щоб чітко бачити по сальдо та оборотах та даними субрахунками мету використання коштів їх форму та інші корисні дані, які необхідно підприємству відповідно до специфіки його діяльності.

Отже, для того, щоб знизити ймовірність помилок в документації, підвищити точність та оперативність обліку розрахунків з підзвітними особами, а також володіти вчасною та оперативною інформацією щодо використання коштів, необхідно:

1. забезпечити достатній рівень автоматизації розрахунків з підзвітними особами підприємства;
2. забезпечити впровадження прогресивних інформаційних систем для збору та обробки первинної облікової інформації [2; 3];
3. впровадити розгорнуту аналітику щодо деталізації даних за рахунком 372, що сприятиме оперативній підготовці розгорнутих аналітичних звітів для потреб керівництва.

Література

1. Шматковська Т. О. Оцінювання сучасних тенденцій та шляхи покращення автоматизації обліково-аналітичного процесу суб'єктів господарювання / Т. О. Шматковська // Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Економічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет. - № 1 (25). – 2015. – С. 88 – 97.

2. Шматковська Т. О. До проблематики раціоналізації робочої документації для аудиту доходів підприємства з використанням можливостей програмного продукту Microsoft Excel / Т. О. Шматковська, О. В. Шибецька // Naukowa myśl informacyjnego wieku – 2010 : materiały VI międzynarod. naukowo-praktycznej conf., 7–15 marca 2010 r. – Przemysł, 2010. – Volume 4. Ekonomiczne nauki. – S. 88–90. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/4497>

3. Шматковська Т. О. Раціоналізація робочої документації щодо аудиту ремонту та модернізації основних засобів з використанням програмного продукту Microsoft Excel / Т. О. Шматковська, Л. Г. Жалко // Strategiczne pytania swiatowej nauki – 2010 : materiały VI międzynarodowej naukowo–praktycznej konferencji. – Volume 3. Ekonomiczne nauki. – Przemysł : Publishing House «Education and Science», 2010. – S. 45-47.; (07-15 lutego (лютого) 2010 roku). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/3089>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Шматковська Т. О.**

**Юрченко Ю., ФМТП, 1 к. 12м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасному суспільстві інформаційні технології (ІТ) застосовуються в управлінні організаціями усіх типів, діють у всіх сферах суспільного виробництва [1]. Використання та розвиток інформаційні технології є одним із головних завдань будь-якої країни.

На сьогоднішній день кількість інформації, яку потрібно аналізувати та формалізувати постійно збільшується, і методи котрі використовувалися для цього застаріли, вони потребують реінжинірингу або заміни на більш ефективні.

Інноваційний розвиток включає в собі низку життєво необхідних реформ, які повинні сприяти розвитку нашої країни. Звідси виникає питання: «Як цьому можуть сприяти інформаційні технології?». Сучасні інформаційні технології можна класифікувати за рядом ознак (рис. 1) [2].

За способом реалізації в автоматизованих інформаційних системах розрізняють традиційні, нові та високі інформаційні технології.

Традиційні ІТ існували в умовах централізованої обробки даних, до періоду масового використання ПК. Вони були орієнтовані головним чином на зниження трудомісткості користувача (наприклад, інженерні і наукові розрахунки, формування регулярної звітності на підприємствах тощо).

Нові (сучасні) ІТ пов'язані у першу чергу з інформаційним забезпеченням процесу управління в режимі реального часу. Розрізняють такі типи нових ІТ:

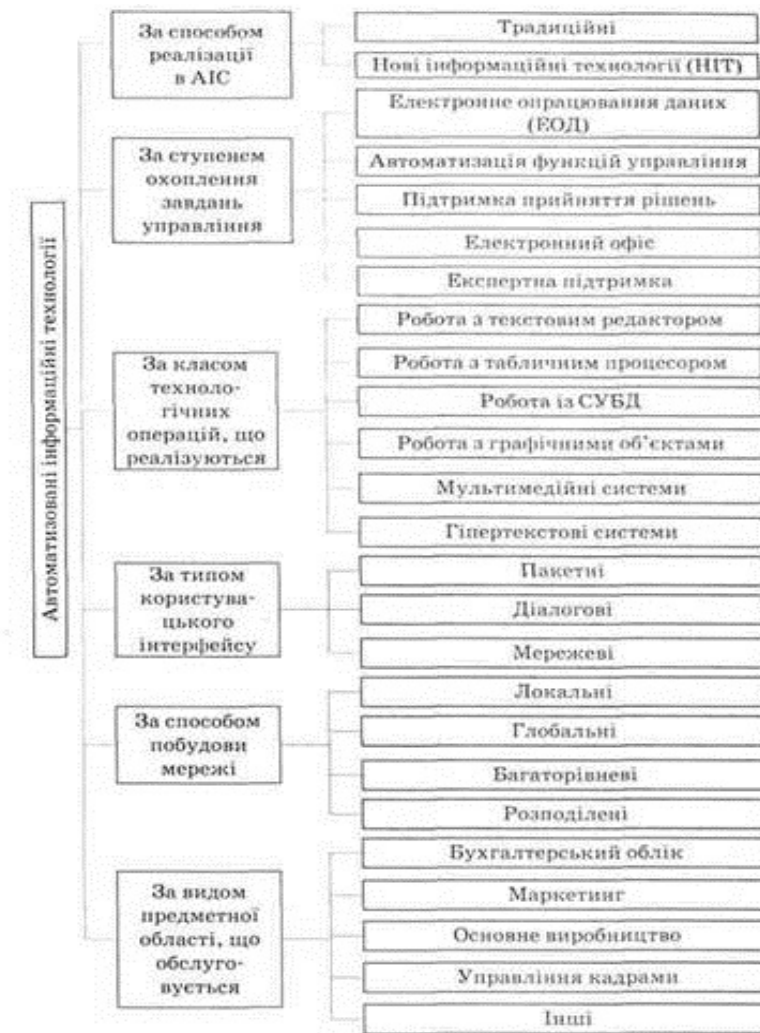

Рис 1. Класифікація інформаційних технологій

- когнітивні технології – спрямовані головним чином на отримання, збереження та застосування знань, прийняття інтелектуальних рішень;
- інструментальні технології – спрямовані головним чином на використання їх як інструменту або середовища для побудови інших технологій і для їх обслуговування;
- прикладні технології – спрямовані головним чином на розв’язок задач певної проблемної області (або областей);
- комунікативні технології – напрямлені в основному на вирішення проблем зв’язку, комунікації, спілкування.

Нова ІТ уможлиблює інтегрування різноманітних можливостей обробки інформації на одному робочому місці включно з розрахунковими, довідково-інформаційними, сервісними тощо.

Системи, побудовані за принципами нової ІТ, можуть гнучко реагувати на зміни в складі функцій та розв’язуваних ними задач, в алгоритмах розрахунку, в інформаційних потребах користувачів. Інтерактивний режим роботи системи забезпечує задоволення нагальних

інформаційних потреб користувачів, оперативний обмін інформацією та реагування на запити.

Високі ІТ (ВІТ) пов'язані зі здешевленням вартості ПК і широким їх охопленням глобальними комп'ютерними мережами, що ґрунтуються на платформі "клієнт-сервер". Основними завданнями ВІТ є:

- досягнення універсальності методів комунікацій;
- підтримка систем мультимедіа і максимальне спрощення інтерфейсу "людина-ЕОМ";
- відкритість стандартів, тобто використання протоколів та програмних інтерфейсів, що гарантують створення єдиного інтерфейсу для всіх взаємодій з ЕОМ (доступу до файлів, повідомлень, сторінок, документів, тобто до локальних дисків і Web-сторінок, графіки та мультимедіа).

Метою етапу високих ІТ є зниження вартості інформаційного контакту, необмеженість обсягу доступної користувачеві інформації, повноцінність використання персональних машинних і мережових ресурсів.

За ступенем охоплення інформаційними технологіями задач управління виділяють: ІТ електронного оброблення даних, ІТ автоматизації функцій управління, ІТ підтримки прийняття рішень, ІТ електронного офісу, ІТ експертної підтримки.

У першому випадку електронна обробка даних виконується з використанням ЕОМ без перегляду методології і організації процесів управління при розв'язку локальних математичних і економічних задач.

У другому випадку при автоматизації управлінської діяльності обчислювальні засоби використовуються для комплексного розв'язку функціональних задач, формування регулярної звітності і роботи в інформаційно-довідковому режимі, для підготовки управлінських рішень. До цієї ж групи відносяться ІТ підтримки прийняття рішень, які передбачають широке використання економіко-математичних методів і моделей, пакетів прикладних програм (ППП) для аналітичної роботи і формування прогнозів, складання бізнес-планів, обґрунтованих оцінок і висновків за процесами і явищами виробничо-господарської діяльності.

За видом оброблюваної інформації ІТ орієнтуються на:

- обробку даних (наприклад, системи управління базами даних, електронні таблиці, алгоритмічні мови, системи програмування тощо);
- обробку текстової інформації (наприклад, текстові процесори, гіпертекстові системи тощо);
- обробку графіки (наприклад, засоби для роботи з растровою графікою, засоби для роботи з векторною графікою);

- обробку анімації, відео зображення, звука (інструментарій для створення мультимедійних додатків);
- обробку знань (експертні системи).

Для ефективної реалізації ІТ необхідні перш за все оновити матеріально технічне забезпечення шлях переходу на більш швидкодіючі персональні, які дадуть змогу використовувати актуальні програмні комплекси для автоматизації процесу обробки інформації та підвищити рівень захисту відповідної інформації. Окрім цього використання ІТ в освітньому процесі призведе до підвищенню інформатизації суспільства та їх популяризації серед школярів та студентів.

Беручи до уваги вище сказане можна сказати, що використання їх для нашої країни в рамках стратегії «Україна-2020» набуває важливого значення для подальшого перспективного розвитку нашої країни.

Література

1. Короткий курс лекцій з дисципліни «Менеджмент» - Електронний режим:http://studme.com.ua/116307136546/menedzhment/informatsionnye_tehnologii.htm
2. Митні інформаційні технології : навчальний посібник / за ред. П. В. Пашка. - К.: Знання, 2011. - 391 с.

Науковий керівник: д.ф-м.н. проф. кафедри інформаційних технологій у міжнародній торгівлі КНТЕУ Семенова Н.В.

**Ястремський М.М., студент
Сорока Л.О., студентка**

Хмельницького національного університету, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

В сучасному світі інформаційні технології займають важливе місце в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Впровадження Інтернет-технологій розпочато ще з середини 90-х років з трансформації традиційної банківської системи і продовжується до сих пір у різних секторах вітчизняної економіки. Потужне зростання онлайн-продажів практично в усьому світі трансформувало Інтернет з ресурсу переважно інформаційного в канал найбільш ефективної реалізації товарів та послуг.

Проблемам розвитку електронної комерції присвячені численні праці вітчизняних та іноземних учених: Н.В. Чернописької, О.В. Солодкої, О.І. Шалевої, А.В. Юрасової, Г.А. Васильєва, Є.В. Сибірської, однак в цій сфері і досі залишається багато невирішених питань.

Розвиток електронної комерції є зараз одним з найперспективніших напрямків у бізнес середовищі, тому вважаємо за потрібне визначити найвагоміші тенденції у розвитку е-комерції.

У сучасному світі спостерігається активне зростання е-комерції - жителі США і Європи все частіше надають перевагу онлайн покупкам. Те ж саме відбувається і в країнах Азії, на що вказують лідируючі позиції Китаю у цьому сегменті світового ринку. Саме ця країна отримує мільярди прибутку від продажу товарів і послуг в мережі Інтернет.

Інтернет-комерція належить до сфер економічної діяльності, що за останні роки виявляє найактивніші темпи зростання. Перше місце за обсягами грошового обігу у сфері електронної комерції починаючи з 2011 року обіймає Європа. На другому місці традиційно знаходилась Північна Америка, проте прогнозується, що вже у 2013 році Азіатсько-Тихоокеанський регіон її випередить [1].

Протягом останніх років в країнах, де електронна комерція вже знаходиться на досить високому рівні, відбулося уповільнення темпів приросту, а країни, де тільки починається розвиток цієї сфери, мали найвищі показники. Наприклад, Східна Європа та Росія значно випереджали в 2013 році за показником приросту грошового обігу у сфері он-лайнової торгівлі інші країни ЄС (крім Німеччини, де електронна комерція продовжує розвиватися високими темпами). Однак, в загальному обсязі торгівлі через Інтернет їх показники досить скромні, натомість лівова частка торгових онлайн-потоків (більше 60%) припадає на три європейські країни – Велику Британію, Францію та Німеччину[1].

Отже, має місце ефект випередження менш розвиненими за вищезазначеним показником країн більш розвинених. Стрімкий розвиток ринку електронної комерції в Європі закладає основу для активного зростання інших секторів економіки, наприклад ринку послуг з кур'єрської доставки та ринку обслуговування платежів, пов'язаних з он-лайн-замовленнями.

За підрахунками дослідницької компанії Forrester Research, до 2020 року буде сформована п'ятірка країн, на які припадатиме значна частина прибутку від електронної комерції. Як пише портал ZDNet, це Індія, Китай, Японія, Південна Корея і Австралія - ці п'ять держав до кінця поточної декади будуть заробляти в даному сегменті, в цілому, \$ 1,4 трлн[2].

Зараз обсяги їх доходів в сумі приблизно вдвічі менше - близько \$ 733 млрд за результатами 2015 року. Проте, це вже більше, ніж сумарні прибутки США і Західної Європи, і в подальшому відрив буде лише зростати, вважають експерти. Індія і Китай названі найбільш перспективними в цьому плані, і саме на КНР покладаються дуже великі

надії. Ринок електронної комерції Росії, для порівняння, за минулий рік склав досить скромні на цьому тлі 13,9 млрд.\$ [2].

За підрахунками фахівців[2], рівень доходів Китаю від е-комерції виросте до \$ 1,1 трлн на рік, що зміцнить його на позиції світового лідера. На другому місці опиниться Індія зі своїми \$ 75 млрд. У КНР зростає кількість інтернет-магазинів, готових розсилати товари по всьому світу. Зокрема, найбільш популярним є торговий майданчик Алі експрес, що заслужив довіру сотень мільйонів людей по всьому світу. Купуючи на Алі кур'єрську і подібних йому ресурсах, інтернет-користувач з будь-якої країни світу робить покупку, фактично, в Китаї, що і призводить до зростання його прибутку від електронної комерції. Індія теж просуває власні торгові майданчики, але поки менш успішно.

Електронна комерція все більше активізується у сфері розвитку зовнішньоекономічної торгівлі, і ця тенденція, як свідчать прогнози матиме місце і надалі. Так, за прогнозами Європейської асоціації багатоканальної та он-лайнової торгівлі (European Multi-channel and On-line Trade) комерційна діяльність з іноземними контрагентами буде розвиватися вдвічі швидшими темпами, ніж внутрішня, що суттєво збільшить її частку у загальній структурі ринку.

В перспективі електронна комерція стане суттєвим засобом зменшення соціальної напруги та підвищення рівня зайнятості населення. Так, за прогнозами Європейської асоціації багатоканальної та он-лайнової торгівлі рівень зайнятості у цій сфері щорічно зростатиме і вже в 2018 році досягне 3,8 млн людей, що на 1,5 млн більше, ніж в 2013 році [1].

Отже, можна визначити наступні тенденції у розвитку е-комерції:

1. Європейський ринок демонструє високі показники розвитку е-комерції, при цьому спостерігається уповільнення темпів зростання в країнах з високим рівнем електронного торговельного грошового обігу, активний ріст в порівняно слаборозвинених регіонах;

2. Активізація транскордонної е-комерції, що позитивно впливає на міжнародний ринок кур'єрської доставки;

3. Високі темпи росту е-комерції спонукають до активного розвитку платіжних сервісів, у тому числі за допомогою електронних платіжних карток, мобільного або Інтернет-зв'язку;

4. Прогнозується подальша глобалізація та збільшення зайнятості у сфері електронної комерції;

5. Бурливий розвиток е-комерції в Індії, Китаї, Японії, Південній Кореї і Австралії.

Таким чином, роль електронної комерції продовжуватиме зростати з кожним роком як в економічній, так і соціальній площині. Україні варто здійснити суттєві кроки для уніфікації правил е-комерції, створивши

умови для активного розвитку такого інструмента просування товарів і послуг, як електронна торгівля.

Література

1. Апалькова В.В. Виявлення та узагальнення основних тенденцій розвитку електронної комерції в країнах ЄС / В. В. Апалькова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій», Випуск 3, 2014. – С. 10-15.

2. Г. Орлов Китай став в 2015 году крупнейшим рынком электронной коммерции [Електронний ресурс] / Г. Орлов. – Режим доступу: http://http://www.infox.ru/hi-tech/internet/2016/03/04/Kitay_stal_v_2015_go.phtml

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри автоматизованих систем і моделювання в економіці Хмельницького національного університету Проскурович О.В.

СИСТЕМИ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ВПЛИВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ БІЗНЕСУ

Білошапка В., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
(м.Київ)

БЕЗПЕКА ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ

За останні роки клієнти банків України настільки підвищили рівень своєї технологічної примхливості і бажання працювати комфортно, що використання інтернет-банкінгу перетворилося на звичайну повсякденну справу. Можна стверджувати, що як приватні особи, так і середні та великі підприємства у переважній більшості користуються цією послугою, і попит на неї з кожним роком збільшується. При ухваленні рішення про отримання послуг від конкретного банку клієнти враховують комплекс показників, що включає наявність та функціонал інтернет-банкінгу.

Розвитку інтернет-банкінгу в Україні властиві такі ознаки:

1) наявність Web-сторінки у кожного регіонального відділення банку, абсолютна більшість банків працює із системами типу «Клієнт-банк»;

2) активна співпраця банків з Інтернет-магазинами;

3) широке розповсюдження такого носія електронних грошей як смарт-карти [1].

Безпека інтернет-банкінгу спирається на дотримання умов безпеки як з боку банку, так і з боку клієнта [2].

З боку банку застосовується багаторівнева архітектура захисту, яка включає:

- обов'язкову ідентифікацію і аутентифікацію користувачів;
- протоколювання всіх дій користувачів у системі;
- обмін даними тільки за стандартизованими інтерфейсами;
- захист каналу передачі даних;
- цифровий підпис документів;
- цифровий підпис інформаційних запитів від клієнта з

використанням сертифікованих засобів криптографічного захисту інформації.

З боку клієнта мають бути виконані наступні умови:

- створення надійного пароля для входу в систему;
- підтримання використовуваного засобу доступу в актуальному стані;

• здійснення входу в систему тільки в безпечному місці для зменшення ризику несанкціонованого доступу;

• використання повідомлень про рух по рахунку (SMS, електронна пошта) та щоденний контроль стану рахунку.

Серед основних тенденцій у сфері безпеки необхідно виділити наступне:

• запобігання зовнішніх атак на внутрішньобанківські системи, що обслуговують інтернет-банкінг;

• проведення профілактичних робіт, які спрямовані на недопущення появи вірусів, які можуть поширюватися в межах однієї операційної системи на декілька пристроїв;

Ризик несанкціонованого доступу до коштів на рахунку – це основна і головна загроза, що підстерігає будь-якого користувача інтернет-банкінгу [3]. Тому банки намагаються використовувати різні системи і механізми, покликані якщо не гарантувати, то, принаймні, підвищити безпеку інтернет-банкінгу. Розглянемо основні з них.

На сьогодні практично всіма банками, що надають послуги інтернет-банкінгу, застосовується SSL шифрування даних, що передаються від комп'ютера користувача в систему банку і назад. Цей варіант безпеки дозволяє виключити поширений вид шахрайства «man in the middle», коли дані про платіж перехоплюються на етапі відправлення від клієнта і шахрай змінює ці дані, а після цього відправляє їх у банк.

Одноразові паролі, одержувані в банкоматі означають, що крім звичайного логіна і пароля для входу в систему і підтвердження операцій користувач повинен ввести одноразовий пароль, список яких він може отримати в банкоматі свого банку.

Одноразові СМС-паролі аутентифікації користувача в системі інтернет банкінгу є чи не найбільш поширеними у банків. При такій системі кожна операція, яку здійснює клієнт за допомогою інтернет-банкінгу, повинна бути підтверджена одноразовим паролем, який клієнт отримує в СМС-повідомленні на мобільний телефон. При цьому мобільний номер повинен бути «прив'язаний» до номеру рахунку. Така система має ряд переваг. По-перше, вона досить проста у використанні – клієнту не потрібно спеціальне обладнання, а процедура підтвердження операції займає всього кілька хвилин. По-друге, вона дозволяє убезпечити обліковий запис від використання зловмисниками – навіть якщо шахраям стане відомий логін і пароль для входу у систему, вони не отримають доступ до грошей, а клієнт дізнається про спробу несанкціонованої операції з СМС-повідомлення. Крім цього, клієнту не потрібно зберігати список одноразових паролів, а значить, його не вкрадуть.

Електронний цифровий підпис (ЕЦП) використовується при обслуговуванні банками підприємств, але іноді його пропонують й індивідуальним клієнтам. Плюс ЕЦП в тому, що він дозволяє однозначно ідентифікувати користувача. Недолік полягає в тому, що ЕЦП також може бути уразливий для шахраїв. Зловмисники можуть дістатися до ключа цифрового підпису, заразивши комп'ютер шкідливим програмним забезпеченням.

Додатковими заходами для забезпечення безпечного користування інтернет-банкінгом є:

- обмеження використання особистого сертифіката – система деяких банків дозволяє використовувати електронний ключ (електронний сертифікат) тільки на тому комп'ютері, на якому він був згенерований. Таким чином, здійснювати платежі через Інтернет-банкінг клієнт може тільки зі свого особистого комп'ютера (хоча переглядати виписки по рахунку можна й на інших пристроях);
- віртуальна клавіатура – призначена для того, щоб шахраї не могли «зчитати» реєстраційні дані клієнта при введенні їх зі звичайної клавіатури за допомогою комп'ютерних вірусів;
- обмеження тривалості сесії – у разі неактивності користувача, сесія в системі Інтернет банкінгу через певний час (зазвичай 10-15 хвилин) буде закрита. Після цього для відновлення роботи буде потрібно заново пройти автентифікацію;

- історія підключень – за допомогою цієї функції користувач інтернет-банкінгу дізнається, якщо хтось крім нього підключався до системи, а також зможе відстежити всі несанкціоновані операції, якщо вони мали місце.

Відзначимо, що найчастіше причиною шахрайського доступу до рахунку користувача інтернет-банкінгу є неухважність і необережність самого користувача. А тому, щоб уникнути можливих проблем, власнику облікового запису слід берегти дані доступу до нього, періодично змінювати паролі для доступу в систему і не використовувати Інтернет-банкінг на неперевірених комп'ютерах (наприклад, в Інтернет-кафе).

Література

1. Юрчук, Н.П. Перспективи розвитку інформаційних технологій в банківській системі /Н.П. Юрчук// Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». - 2015. - № 9.
2. Сербина, О.Г. Інтернет-банкінг: українська практика та світовий досвід / О. Г. Сербина, О. М. Загузова // Молодий вчений. - 2014. - № 4(07)(1). - С. 122-125.
3. Огієнко, В.І. Інтернет-банкінг як перспективний напрям розвитку ринку фінансових послуг [Електронний ресурс] / В.І. Огієнко, О.В. Луняков, О.Ю. Лісняк // Ефективна економіка. – 2012. - № 6. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1217>.

Возбранна Н., студент,
Національний авіаційний університет,
(м.Київ)

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах нестабільного економічного середовища, розвиток фінансових послуг в Україні є необхідною умовою інтенсивного розвитку держави. Слід зазначити, що ефективне функціонування ринку фінансових послуг спостерігається при низьких темпах інфляції, сприятливій політичній ситуації в країні та стабільній законодавчо-нормативній базі. Саме на сучасному етапі розвитку слід дослідити особливості фінансової та економічної глобалізації, яка має важливе значення для держави, як члена глобальної торгівельної системи - Світової організації торгівлі(СОТ).

На даний момент часу, спостерігається нестача інвестиційних ресурсів, які необхідні для розвитку економіки. А саме визначення інвестиційного потенціалу має бути першочерговим завданням держави, яка повинна стимулювати інвесторів, шляхом запровадження ефективних інструментів: стабільного податкового поля та повний їх захист. При забезпеченні достатньо необхідним інвестованим капіталом, виникає можливість вільного руху капіталу між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку та регулювання міжнародних фінансів. Всі вищевказані аспекти, свідчать про посилення розвитку фінансової глобалізації, яка має надважливе значення для економіки України та й для розвитку держави в цілому.

Аналізуючи вищевказане, на мою думку, основними напрямками посилення глобалізації фінансової сфери повинно бути:

- запровадження новітніх інформаційних технологій, які б дали змогу зменшити транзакційні витрати фінансових операцій та зекономити час на їх проведення;
- необхідність зміни умов діяльності фінансових інститутів, у зв'язку із регулюванням банківської системи;
- поява нових фінансових інструментів, які дадуть змогу уникнути великих ризиків втрат.[1]

Саме реалізація вищевказаних напрямів дасть змогу посилити зовнішньо-економічні зв'язки між державами та сприяти зростанню обсягів валютних та євровалютних ринків, банківських депозитів в іноземній валюті та залучити суттєву частку фінансових ресурсів в соціально-економічний розвиток нашої держави.

Слід зазначити, що важливу роль при глобалізації відіграють і транснаціональні корпорації, вплив яких визначається концентрацією контролю над фінансами, поставками сировини, робочою силою та збутом продукції. Маючи потужні інвестиційні та фінансові ресурси, ТНК здійснюють вплив на розміщення продуктивних сил, злиття та поглинання ринків світових масштабів. Саме транснаціональні корпорації сприяли розвитку міжнародного виробництва, удосконаленню системи менеджменту.

Таким чином, фінансова глобалізація відіграє надважливу роль на вітчизняному фінансовому ринку, сприяючи зростанню фінансових інструментів та здійснюючи залучення іноземних інвесторів. Для України дані процеси є важливими, оскільки підвищуються рівень інвестицій, здійснюється обмін досвідом в системі управління між країнами, налагоджуються тісні зв'язки між постачальниками зарубіжних країн.

Отже, в Україні процеси фінансової глобалізації відбуваються повільно, проте в майбутньому очікується отримання більш позитивних

результатів від процесу глобалізації для нашої країни, а також покращення та стабілізацію фінансової системи та досягнення найефективніших результатів від розвитку фінансових послуг.

Література

1. Фінансовий ринок: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія / [І. О. Школьник] ; Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми : Мрія-2, 2008. – 348 с.

**Науковий керівник: к.е.н., старший викладач кафедри фінансів,
обліку і аудиту НАУ Крапко О.М.**

Далєвська Т., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Реформування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування є одним із стратегічних завдань бюджетної політики України, яке набуває особливої актуальності в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Розвиток інституту місцевого самоврядування відбувається за умови ефективного функціонування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Україна знаходиться в стані формування інституту територіальної громади як ключового учасника соціально-економічного розвитку країни. На сучасному етапі розвитку бюджетної системи України вагомим є удосконалення механізму міжбюджетних відносин та підвищення ролі органів місцевого самоврядування шляхом формування фінансової бази, достатньої для виконання їх власних та делегованих повноважень.

Одним з основних інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку є перспективне бюджетне планування. [3, с. 64]. Вдосконалення засад середньострокового бюджетного планування, реалізація заходів бюджетної децентралізації, впровадження принципу фіскальної еквівалентності та субсидіарності, підвищення вимог до якості наданих суспільних послуг, розширення повноважень органів місцевого самоврядування з одночасним збільшенням обсягів власних фінансових ресурсів бюджетів базового рівня є основними напрямками реформування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні в

умовах трансформаційних перетворень, які відповідають Стратегії «Україна-2020». В стратегічному документі «Україна-2020» визначено, що одним із векторів досягнення поставленої мети є вектор відповідальності, а саме: «Територіальні громади самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, свого добробуту і нестимуть відповідальність за розвиток всієї країни». [1]

Дорожньою картою реалізації Стратегії визначено, що одним із пріоритетів її реалізації є децентралізація. Згідно п. 5 Дорожньої карти Стратегії визначено: «Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування». [1]

Закріплення принципів фінансової самодостатності місцевого самоврядування та формування концептуальних засад функціонування органів місцевого самоврядування визначені Європейською Хартією (15.10.1985). Відповідно до ч.1 ст.3 Хартії місцеве самоврядування розглядається як «спроможність у межах закону та в інтересах місцевого населення здійснювати управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до компетенції органів місцевого самоврядування». [2] В даному контексті термін «спроможність» стосується фінансово-матеріальних основ виконання повноважень органів місцевого самоврядування. Реалізація Хартії в повній мірі сприятиме забезпеченню матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування, що можливе за умови наявності стабільної фінансової та матеріальної основи функціонування місцевого самоврядування.

Стратегічні індикатори реформування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування визначили, що «питома вага місцевих бюджетів становитиме не менше 65 відсотків у зведеному бюджеті держави» [1]. Згідно аналітичних розрахунків у 2014 році частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України становила 22,17 %, у 2015 р. – 45,2 %, тобто присутня позитивна тенденція до зростання питомої ваги доходів бюджетів місцевого самоврядування у структурі зведеного бюджету України, що є результатом пошуку нової моделі побудови та організації системи фінансового забезпечення з врахуванням сучасної парадигми розвитку. Однак існує необхідність посилення фінансової самостійності бюджетів місцевого самоврядування. Так, якщо у 2014 році питома вага доходів бюджетів базового рівня, обсяг яких залежить від рішень органів місцевого самоврядування становив 0,68 % валового регіонального продукту, а у 2015 році – 2,17 %, то питома вага

доходів, обсяг яких не залежить від рішень органів місцевого самоврядування у 2014 році становив 4,99 % валового регіонального продукту, а у 2015 році – 6,43 %, що значно переважає попередні показники.

Основним стратегічним документом Вінницької області є Стратегія збалансованого регіонального розвитку на період до 2020 року, яка була прийнята сесією обласної Ради 08.11 13, зі змінами від 24.06.15, що врахували положення Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року (від 06.08.14). Основними перевагами Стратегії 2020 Вінниччини у новій редакції є широке залучення громадськості та експертного середовища до процесу її розробки; врахування місцевої специфіки; застосування методології ЄС до складання програмних документів. Разом з тим існує необхідність вдосконалення процесу стратегічного планування, зокрема, кількість цільових програм має бути збалансованою відносно до наявного фінансового ресурсу. Якщо програма тривалий час не фінансується (у Вінницькій області біля 20 таких програм), то її доцільно або зняти з контролю, або включити як елемент у масштабнішу програму. З 2010 року був узятий курс на розробку і впровадження комплексних цільових програм. В результаті в області функціонує на даний момент 5 комплексних програм (у галузі культури і духовного відродження, єдина комплексна правоохоронна програма). Концентрація фінансових, організаційних ресурсів на реалізації комплексних програм дає вищі результати, реалізація програм має базуватися на принципі сталості.

Система фінансового забезпечення місцевого самоврядування як інструмент соціально-економічного розвитку – це сукупність фінансових відносин з приводу формування фінансових ресурсів та фінансування виробничого і соціального розвитку. Задоволення базових суспільних потреб можливе за умови фінансової самодостатності та фінансової самостійності місцевого самоврядування. Підвищення рівня життя населення та якості суспільних послуг є метою фінансового забезпечення економічного розвитку територіальної громади, так як розвиток громади – це багатовимірний і багатоплановий процес, за якого змінюються показники як економічних, так і соціальних параметрів.

Література

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президент України від 12.01.2015. – № 5. – 2015. [Електронний ресурс]: <http://zakon5.rada.gov.ua>

2. Європейська хартія місцевого самоврядування : Міжнародний документ від 15 лип. 1997 р. (Хартію ратифіковано Законом № 452/97-ВР) // Відом. Верховної Ради України — 1997. — 29 верес. (№ 38). — Ст. 249.
3. Чугунов І. Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності / І. Я. Чугунов // Вісник Київ. Нац. торг.-екон. ун.-ту. — 2014. — № 5. — С. 64-77.

**Науковий керівник д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів КНТЕУ Чугунов І.Я.**

Деркач Є., студент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, (м.
Київ)

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОГО ВІДДІЛУ ПІДПРИЄМСТВА

На даному етапі економічного розвитку країни лише незначний відсоток існуючих підприємств приділяє належну увагу процесу фінансового планування, це зумовлено тим, що існуюча раніше система галузевого планування втратила своє значення і повністю зруйнована, на більшості підприємств не приділяється достатня увага фінансовому плануванню, планові розрахунки мають переважно короткочасний характер. Увага до складання фінансових планів на підприємствах була послаблена високими темпами інфляції, а постійно змінювані умови господарювання, нестабільність податкової системи, взаємні неплатежі підприємств зробили розрахунки фінансових показників малоефективними та недостовірними.

Оскільки в сучасних умовах кожне підприємство, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, має керуватися у своїй діяльності принципами самоокупності та самофінансування, обґрунтованість формування фінансових планів та ефективність використання фінансових ресурсів стає все більш актуальною проблемою.

У теоретичному аспекті фінансове планування розглядають як невід'ємну частину загального планування звичайної діяльності підприємства. Разом з тим сутність фінансового планування трактується вченими по-різному. Немає чіткого визначення понять «фінансове планування», «фінансовий план підприємства», «бюджетування». [1].

Найважливішим принципом планування є вибір та обґрунтування цілей, кінцевої мети, результатів діяльності підприємства. Чітко та

зважаючи на визначені кінцеві цілі є вихідним пунктом планування.

Фінансове планування - значно ширше поняття, ніж складання фінансового плану. Фінансовий план є підсумковим документом, для розробки якого необхідно врахувати і розрахувати усі можливі зміни в умовах діяльності підприємства, які можуть відбитися в плановому періоді порівняно з умовами базового періоду.

Зазвичай фінансове планування в ринковій економіці розпочинається з прогнозування передбачуваного об'єму продаж. Це одне з найскладніших завдань у фінансовому плануванні, тому для його вирішення використовують різні методи прогнозування, і на їх основі визначають найбільш ймовірні показники.

Від об'ємів реалізації залежить більшість показників фінансового плану: прибуток, платежі до бюджету і позабюджетних фондів, відрахування до резервного фонду й інші фонди підприємства, розміри передбачуваних дивідендів і відсотків по цінних паперах [3].

Призначення та основні завдання фінансового планування зображено на рисунку 1.

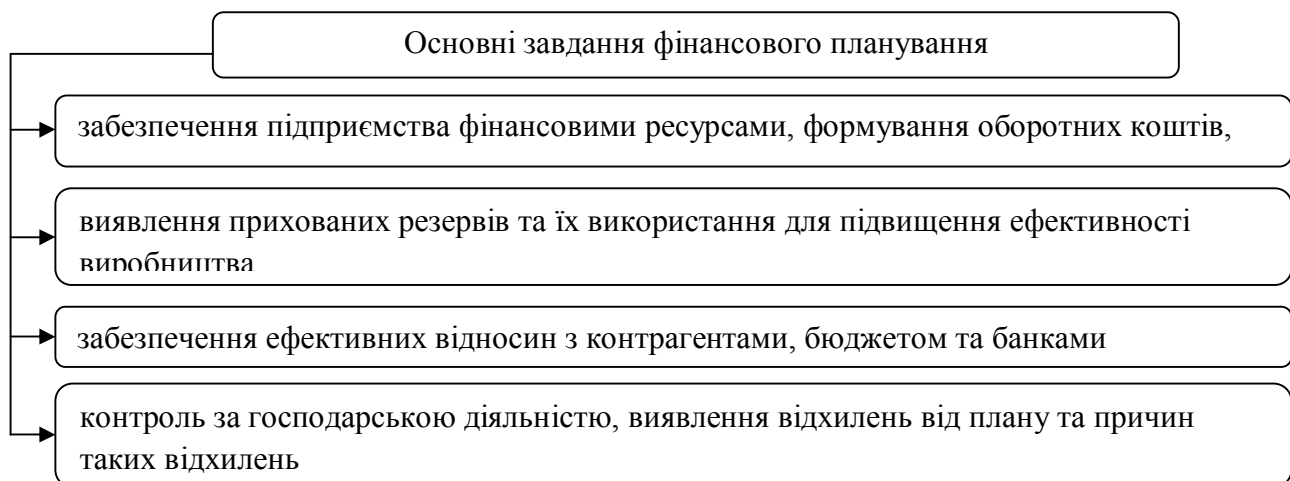

Рис. 1 Основні завдання фінансового планування

Фінансове планування на більшості підприємств базується на використанні трьох систем, які можна переглянути у таблиці 1.

Таблиця 1

Системи фінансового планування і форми реалізації його результатів на підприємстві

Системи фінансового планування	Форми реалізації результатів фінансового планування	Період планування
Прогнозування діяльності	Розробка загальної фінансової стратегії і фінансової політики по основним напрямкам	До 3-х років

	фінансової діяльності підприємства	
Поточне планування	Розробка поточних фінансових планів по окремих аспектах фінансової діяльності	До 1 року
Оперативне планування	Розробка і доведення до виконавців бюджетів, платіжних календарів і інших форм оперативних планових завдань по усім основним питаннях фінансової діяльності	Місяць, квартал

Таким чином, аналізуючи теоретичні аспекти, цілком очевидним стає що без виконання фінансовим відділом роботи щодо фінансового планування підприємством не може бути досягнутий такий рівень управління діяльністю, який забезпечуватиме підвищення її ефективності, покращення матеріальної бази та здійснення матеріального стимулювання працівників.

Планування повинне здійснюватись на усіх без виключення підприємствах які ставлять за мету успішну прибуткову діяльність, просування та укріплення на ринку, незалежно від розмірів, галузі та форми власності, адже за допомогою фінансового планування підприємство визначає на плановий рік усі джерела формування та надходження коштів, приріст активів, обсяг повернення залучених коштів та витрати, пов'язані з внесенням обов'язкових платежів, покриттям збитків минулих періодів, підтримує свою платоспроможність та ліквідність.

Література

1. Литвин Ю. О. Фінансове планування на підприємствах в сучасних умовах / Ю. О. Литвин, В. І. Матвійчук // Актуальні проблеми розвитку фінансово-кредитної системи України. - Донецьк, ДонНТУ, 2009. – С. 67-85.
2. Гончар В. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фінансового планування в сучасних умовах / В. Гончар // Фінанси України. – 2011. - № 4. – С. 1-5.
3. Проблеми фінансового планування на малих та середніх підприємствах / Р. К. Теличко // Фінанси України. - 2012. - № 8. - С. 14-16.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів НУБіПУ
Титарчук І. М.**

Жежера А., ФМТП, 2 к. 1 гр.,
Київського національного торговельно-економічного університету,
(м. Київ)

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Однією з передумов ефективного функціонування всіх сфер і ланок економіки України виступає становлення й розвиток ринку фінансових послуг. На сьогоднішній день в Україні гостро постає питання дослідження сучасних тенденцій регулювання даного ринку. Адже наявність розвинутої фінансової системи є основною ознакою економічного й політичного суверенітету держави. Також ринок фінансових послуг – один із механізмів забезпечення конкурентоспроможності економіки, оскільки розподіл фінансових ресурсів на ньому відбувається на конкурентній основі, що дає можливість спрямувати інвестиційні потоки у найбільш привабливі сегменти економіки й тим самим сприяти економічному зростанню.

Наразі однією з основних проблем в економіці України є незадовільний стан фінансового сектору, який має прояви в неефективному розміщенні фінансових ресурсів, недостатньому фінансовому забезпеченні подальшого розвитку на фінансовому ринку, неспроможність утримати конкурентні позиції. У період з 2009 по 2014 розвиток фінансового сектору мав непропорційний і фрагментарний характер. Банківська система зростала швидшими темпами, ніж інші сегменти фінансового сектору, до яких можна віднести емісійну діяльність на ринку акцій, корпоративних облігацій, випуск цінних паперів інститутів спільного інвестування.

Відсутність ефективного законодавства та системи регулювання ускладнило розвиток небанківського фінансового ринку, що в свою чергу стримувало розвиток ринку фінансових послуг та призводило до поглиблення кризи недовіри до фінансового сектору в цілому.

В якості індикатора проблем функціонування сфери фінансових послуг можна розглянути ситуацію «Чому Україна не пускає PayPal». Багато українських підприємців хотіли б отримати можливість не тільки оплачувати товари і послуги за кордоном, але і отримувати кошти на свої рахунки PayPal, що дало б суттєвий поштовх у розвитку національного бізнесу. За даними ЗМІ – Нацбанку та іншим олігархічним установам не вигідна діяльність іноземних фінансових гігантів, оскільки вони послабляють їх монопольну владу. Тому не зважаючи на те, що PayPal зацікавлений в розширенні функціоналу для користувачів з України, компанія не буде повною мірою функціонувати на ринку України доти, поки НБУ не реформує свою нормативно-правову базу, зокрема у сфері роботи міжнародних платіжних систем, до сучасних стандартів

розвинених країн. Таким чином проблема неможливості функціонування в Україні більшості міжнародних систем Інтернет-розрахунків потребує вирішення.

Отже, взаємозалежність банківського та промислового секторів економіки зумовила не лише пошук оптимальних напрямків співпраці, а й створення могутньої світової фінансової індустрії.

Можна сказати, що Україна дотримувалась радянського вектору розвитку фінансової сфери до 2014 року, доказом цього є радянська економічна література, яка досліджувала основні тенденції монополізації державою зовнішньої торгівлі та фінансового сегмента економіки з позицій світових господарських зв'язків, а підтримка національних експортерів та обмеження економічного простору від проникнення «чужих» капіталів була найважливішою прерогативою державної політики у сфері зовнішньоекономічних відносин, але це не стосувалося російського капіталу.

Європейський вибір зумовлює проведення Україною дієвої фінансової політики з метою запобігання можливим непередбачуваним наслідкам процесів глобалізації (неконтрольоване переміщення капіталів, виникнення фінансових пірамід із використанням мережі Інтернет, постійні коливання дефляційних та інфляційних процесів). Тому у процесі реалізації напрямів та виконання завдань Програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року очікується, що будуть створені передумови стабільного розвитку економіки України, перетворення фінансового сектору України у конкурентоспроможне середовище з інвестиційно-інноваційним кліматом. Програма реформування фінансового сектору має на меті досягнення таких цілей до 2020 року для вирішення вищезазначених проблем: по-перше, наразі зменшити кількість державних банків та їхній вплив на економіку, підвищити стандарти корпоративного управління шляхом впровадження практик приватного сектору, це дозволить зменшити монопольну владу держави та олігархічних структур. По-друге, зменшити частку готівкових розрахунків та частку готівки у грошовій масі за рахунок впровадження відкритих процедур та принципів функціонування та регулювання діяльності платіжних систем в Україні, збільшить обіг безготівкових грошей, а отже поліпшиться функціонування банківської системи.

Відбуваються зміни, що пов'язані з захистом прав споживачів, а саме: планується введення дієздатної системи гарантування вкладів населення, що забезпечить отримання гарантованої суми в термін до двох місяців; було створено єдиний державний реєстр кредитних історій, який забезпечить доступ кредитних бюро до інформації в усіх відкритих реєстрах; буде забезпечена можливість компенсації втрат за кредитними

операціями за рахунок швидкої реалізації застав; не менш важливим аспектом є запровадження гарантій компенсації втрат інвесторів, вкладників та позичальників у разі порушення законодавства банками та небанківськими фінансовими установами. Ці дії сприяють зменшенню ризиків для суб'єктів фінансової діяльності.

За новою Програмою планується впровадження ефективного консолідованого нагляду за фінансовим сектором на основі принципів IOSCO (Міжнародна організація комісій з цінних паперів), IAIS (Міжнародна асоціація страхових наглядів), Basel III, Solvency II, EIOPA, що надасть можливість ефективно діагностувати, попереджати розвиток системних ризиків та оцінювати реальну і потенційну дію шоків на фінансовий сектор та учасників.

Таким чином вищеперераховані чинники посилюють рівень довіри до фінансових послуг, які надаються, внаслідок чого підвищується ефективне функціонування фінансового сектору. Ефективне функціонування фінансового сектору свідчить про динамічну діяльність суб'єктів підприємницької діяльності в межах національної економіки, наявність доступу до інвестиційних джерел, довіру фізичних та юридичних осіб до фінансових посередників та ефективний розвиток посередників. Довіра юридичних та фізичних осіб до діяльності фінансових посередників є умовою функціонування загалом ринку фінансових послуг, у межах якого стикаються інтереси різних категорій споживачів фінансових послуг та установ, які їх пропонують.

Отже, виконання прописаних пунктів у Програмі 2020 мають покращити умови розвитку бізнес-діяльності, зокрема внаслідок зменшення ризиків для інвесторів. Зменшення частки готівкових розрахунків та частку готівки у грошовій масі, а також зменшення кількості державних банків і їхній вплив на економіку мають посприяти входу на український ринок таких фінансових гравців як PayPal, ApplePay, GoogleWallet та ін.

Література

1. Еш С.М. Фінансовий ринок. Навч. посіб. 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, — 2011. – 528 с.
2. Карпенко О. PayPal в Україні пока не предвидится — итоги встречи компании с НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/2016/03/03/636162>
3. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року.

4. Некрасов. В. Чому Нацбанк не пускає PayPal в Україну. [Електронний ресурс]// Економічна правда. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/02/3/579755/>
5. Прокопенко, В. Ю. Особливості функціонування фінансових пірамід та їх вплив на розвиток ринку фінансових послуг України / В. Ю. Прокопенко, М. В. Дубина, К. О. Коваленко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2015. – № 5. – С. 226-232.
6. Урусова З. П. Проблеми та перспективи розвитку ринку фінансових послуг в Україні. / З.П. Урусова, В.В. Ярмош, А.А. Урусов // Вісник Полтавської державної аграрної академії. - 2014. - № 2. - С. 137-139.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Кам'янецька О.В.**

Лінтур І., доцент,
Мукачівський державний університет,
(м. Мукачево)

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ»

Забезпечення успішного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць потребує комплексних дій з оцінювання стану їх розвитку, визначення шляхів залучення необхідних ресурсів, розроблення заходів зі збереження та модернізації наявного потенціалу. У цьому зв'язку, з метою розробки ефективних механізмів формування фінансових ресурсів бюджетів адміністративно-територіальних одиниць, в статті розглянуто підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення адміністративно-територіальних одиниць» та його співвідношення з іншими категоріями.

В дослідженні представлено аналіз та систематизацію понятійно-категоріального апарату фінансового забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць, а також обґрунтування ролі фінансових ресурсів як його основи.

Зроблено підсумок, що фінансове забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць слід розуміти як сукупність заходів, спрямованих на мобілізацію наявних та виявлення і залучення потенційних фінансових ресурсів місцевої влади, держави, суб'єктів господарювання, місцевої громади, а також ресурсів зовнішніх інвесторів

та формування шляхом їх об'єднання фінансової основи для економічних процесів на відповідній території, реалізації запланованих соціальних програм, проектів, підтримки стабільного функціонування інфраструктури та вдосконалення місцевого життєвого середовища.

Забезпечення успішного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць потребує комплексних дій з оцінювання стану їх розвитку, визначення шляхів залучення необхідних ресурсів, розроблення заходів зі збереження та модернізації наявного потенціалу. Однак на сьогоднішній день питання забезпечення фінансовими ресурсами місцевого самоврядування залишається одним з найгостріших. З огляду на це особливої актуальності набуває обґрунтування теоретичних засад фінансового забезпечення адміністративно-територіальних одиниць, що створить основу для розробки ефективних механізмів управління їх розвитком з використанням фінансових інструментів.

У науковій літературі існує багато підходів до розуміння фінансового забезпечення розвитку регіону, території, місцевого самоврядування, місцевих органів влади.

З огляду на предмет дослідження особливе зацікавлення викликають визначення, пов'язані з фінансовим забезпеченням розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Так, у науковій літературі говорять про фінансове забезпечення місцевого самоврядування, органів місцевої влади (самоврядування), розвитку адміністративно-територіальних одиниць тощо. Ці, на перший погляд, подібні категорії, при глибшому аналізі виявляються нетотожними. Спробуємо визначити різницю.

У розвиток наукових досліджень про фінансове забезпечення адміністративно-територіальних одиниць в науковій літературі зустрічаються такі поняття, як «механізм фінансового забезпечення», «політика фінансового забезпечення», «система фінансового забезпечення» тощо.

Механізм фінансового забезпечення – сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність територіальних одиниць та господарських суб'єктів.

Підсумовуючи ці підходи, можна запропонувати розуміти під місцевими фінансовими ресурсами грошові кошти місцевого самоврядування та фінансові ресурси підприємств і організацій, населення, що утворюються в процесі відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом частини вартості ВВП та залучаються органами місцевого

самоврядування для забезпечення економічного і соціального розвитку адміністративно-територіальної одиниці.

Виконання функцій і завдань, покладених законодавством на місцеве самоврядування, безпосередньо залежить від обсягів фінансових ресурсів, якими воно має законне право розпоряджатися.

Серед головних чинників, що впливають на обсяги фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, вартує виділити такі: розподіл повноважень між органами державної влади і місцевим самоврядуванням; розподіл дохідних джерел державного і місцевих бюджетів; реальні можливості органів місцевого самоврядування у сфері використання запозичених і залучених коштів; конкретні зусилля органів місцевого самоврядування, спрямовані на забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, населених пунктів, пошук альтернативних джерел доходів.

В умовах різноманіття форм власності суб'єктів господарювання, які володіють переважною більшістю фінансових ресурсів і, до того ж, безпосередньо не підпорядковуються органам державного управління і місцевого самоврядування, система управління фінансами регіону набуває особливого значення. Її основною метою є мобілізація фінансових ресурсів регіону на забезпечення сталого економічного і соціального розвитку регіону.

Приводячи в дію його елементи на підприємствах, в установах, організаціях, в домогосподарствах, місцеві органи управління притаманними їм в ринкових умовах і законодавчо закріпленими функціями забезпечують цільове спрямування відповідних ресурсів.

Деякі дослідники говорячи про фінансове забезпечення адміністративно-територіальних одиниць обмежують його лише коштами місцевих бюджетів.

Втім, у сучасних умовах, коли поряд з державою і місцевим самоврядуванням в якості суб'єктів впливу на розвиток адміністративно-територіальних одиниць виступають приватний бізнес та населення, фінансові ресурси не обмежуються лише бюджетними коштами. До їх переліку входять також позики, фінансові ресурси комунальних підприємств, фінансові ресурси населення, інвестиції, цільове фінансування регіональних програм з Державного бюджету, позабюджетні фонди і міжбюджетні трансферти тощо.

Фінансове забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць слід розуміти як сукупність заходів, спрямованих на мобілізацію наявних та виявлення і залучення потенційних фінансових ресурсів місцевої влади, держави, суб'єктів господарювання, місцевої громади, а також ресурсів зовнішніх інвесторів та формування шляхом їх об'єднання

фінансової основи для економічних процесів на відповідній території, реалізації запланованих соціальних програм, проектів, підтримки стабільного функціонування інфраструктури та вдосконалення місцевого життєвого середовища. Не слід ототожнювати це поняття з фінансовим забезпеченням місцевого самоврядування та фінансовим забезпеченням місцевих органів влади, які мають більш вузьке значення.

Основу фінансового забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць складають фінансові ресурси, які характеризуються значною різноманітністю. З огляду на це, напрямком подальших досліджень повинна стати розробка їх розгорненої класифікації.

Ніколайчук О., ст. викл.,
Макаренко М., студент,
Криворізький економічний інститут ДВНЗ «КНУ»,
(м. Кривий Ріг)

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасний етап розвитку економіки вимагає необхідності ефективних системи управління. Важливим елементом такого управління є планування, чільне місце в якому на підприємстві посідає фінансове планування.

Фінансове планування на підприємстві є досить важливим механізмом управління фінансами, що дозволяє зводити до мінімуму невизначеність розвитку ринкового середовища та її негативні наслідки.

Суттєвий внесок у з'ясування проблем фінансового планування на підприємствах внесли такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Є. Брігхем, І.Т. Балабанов, О.Г. Біла, М.Д. Білик, І.А. Бланк, А.В. Гриньов, А.М. Ковалева, Р.С. Каплан, Д.П. Нортон, О.О. Орлов, Г.О. Партин та ін..

Фінансове планування на підприємстві дозволяє:

1) найбільш повно відобразити і найбільш ефективно забезпечувати здійснення всіх форм фінансових відносин підприємства в процесі його подальшого розвитку;

2) координувати зусилля всіх служб і підрозділі підприємства, спрямовані на забезпечення ефективного його розвитку та підвищення його ринкової вартості;

3) трансформувати стратегічні цілі розвитку підприємства в систему конкретних планових завдань, які передбачається реалізації у відповідному плановому періоді;

4) створювати необхідну нормативну базу внутрішнього контролю всіх основних аспектів фінансової діяльності підприємства;

5) створювати необхідну інформаційну базу для суб'єктів фінансових відносин [1].

Однак у вітчизняній управлінській практиці значення фінансового планування не виправдано понижене. Значна кількість підприємств не використовує цей метод підвищення ефективності функціонування підприємства.

Досвід як зарубіжних фірм, так і українських підприємницьких структур свідчить, що недооцінка планування, в тому числі фінансового, його ігнорування призводять до значних, нічим не виправданих економічних втрат, і в кінцевому рахунку – до банкрутства.

Сьогодні планування діяльності підприємства стало досить серйозною проблемою, що викликано рядом причин: відсутністю розуміння цілей і завдань діяльності підприємства; складністю з визначення потреб підприємства в ресурсах; нестабільністю фіскальної політики держави; недостатністю досвіду самостійної постановки цілей, планування дій і залучення ресурсів в умовах ринку; недоліками існуючої системи управлінського обліку; браком кваліфікованих кадрів, обізнаних із сучасними методами планування; недостатнім рівнем розвитку інформаційних технологій [2].

Основними недоліками існуючої системи фінансового планування на вітчизняних підприємствах є:

– багато підприємств необґрунтовано відмовилися від перспективного планування, в зв'язку з високою швидкістю зміни зовнішніх чинників;

– розроблені плани не мають цілісну структуру, не містять необхідних розділів і показників, що не забезпечує комплексність планування і знижує ефект від його застосування в діяльності підприємства;

– при розробці окремих складових поточного планування використовуються різні джерела інформації, яке приводить до розбіжності деяких даних і до неузгодженості планових завдань по різних областях діяльності і структурним одиницям підприємства;

– розроблені плани не є гнучкими, що в свою чергу призводить до зниження якості планових завдань і невідповідності їх реальної ситуації, що склалася [3].

Отже, для підприємств необхідно розробити шляхи вдосконалення системи фінансового планування, що дозволить усунути виявлені недоліки та підвищити загальну ефективність вітчизняних підприємств. Можна сформулювати такі основні принципи та рекомендації постановки системи фінансового планування:

процес зміни системи фінансового планування повинен встигати за процесами, що відбуваються, та відповідними змінами в структурах та системах управління підприємств;

планування повинно здійснюватися "згори вниз" за принципом "дерева цілей", тобто системно, тоді плани будуть комплексними та повними;

планування повинно здійснюватися з урахуванням змін зовнішнього середовища, враховуючи зовнішні і внутрішні ризики;

широке застосування економічних нормативів, економіко-математичних методів, автоматизованих систем управління у фінансовому плануванні;

система планування повинна бути прив'язана до наявної на підприємстві системи контролінгу, інакше реалізація планів буде неефективною;

система планування повинна включати в себе систему мотивації для топ-менеджерів, керівників і спеціалістів.

Література

1. Кычанов Б.И. Финансовое планирование как элемент интегрированного планирования на предприятии / Б.И. Кычанов, Е.В. Храпова // Финансовый менеджмент.-2008.-№5.-С.105-119.

2. Кокоша А.Г. Фінансове планування як важливий елемент організації діяльності підприємств в Україні / А.Г.Кокоша //Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4676/1/Кокоша%20А.Г.%20ФІНАНСОВЕ%20ПЛАНУВАННЯ%20ЯК%20ВАЖЛИВИЙ%20ЕЛЕМЕНТ%20ОРГАНІЗАЦІЇ%20ДІЯЛЬНОСТІ%20ПІДПРИЄМСТВ%20В%20УКРАЇНІ.pdf>

3. Финансы предприятий: учеб, пособие / Е.И. Бородин. Ю.С. Голикова, Н.В. Колчина, З.М. Смирнова; под ред. Е.И. Бородиной. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2000. - С. 208.

4. Шелудько В.М. Фінансове планування на підприємстві: зміст та завдання [Електронний ресурс] / В.М. Шелудько. - Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/103109-rozdl-12-fnansove-planuvannya.html>

ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО ПОКРИТТЯ

Бюджет є вирішальною і провідною ланкою фінансової системи, важливим економічним важелем держави. Оскільки бюджет є системою всеохоплюючих перерозподільних відносин, його формування і стан мають особливе значення для держави, кожної юридичної і фізичної особи та суспільства взагалі.

Основним інструментом державної фінансової політики є бюджетний дефіцит, який суттєво впливає на соціально-економічний стан країни. Зростання бюджетного дефіциту спричиняє в країні посилення інфляційних процесів, кризи у сфері державних фінансів, грошової системи, зростання диференціації в доходах і, як наслідок, погіршення соціально-економічного стану в суспільстві.

Бюджетний дефіцит, як правило, виникає внаслідок незбалансованості бюджету, тобто нестачі бюджетних коштів в порівнянні з потребою в них для фінансування усього необхідного об'єму державних витрат. Тимчасова незбалансованість бюджетів, в основному пов'язана з циклічним характером виробництва, а також надзвичайними подіями. Вона мала місце і в домонополістичний період розвитку суспільного виробництва.

Нині, в більшості країн світу дефіцит становить від 15% до 2% валового внутрішнього продукту. Середня величина державного бюджетного дефіциту 4,5%. Слід сказати, що коли розмір дефіциту бюджету перевищує 5% валового внутрішнього продукту, це призводить до зниження інвестиційної активності в країні, що в подальшому веде до зниження економічної активності і обсягів виробництва. [1]

В Україні за плановий дефіцит державного бюджету на 2016 рік становить 3,2% від ВВП, що вдвічі більше ніж минулого 2015 року, але все одно вважається задовільним[2]. При цьому важливо визначити джерела забезпечення (фінансування) дефіциту:

- грошово-кредитна емісія (монетизація);
- збільшення податкових надходжень у державний бюджет;
- випуск займів.

Грошово-кредитну емісію, як засіб фінансування державного дефіциту уряду застосовують тільки в особливо критичних ситуаціях – під час війни, довготривалої кризи. Адже наслідки такої емісії загальновідомі:

розвивається неконтрольована інфляція, зникають стимули для довготривалих інвестицій, знецінюються заощадження населення.

Збільшення податкових надходжень до бюджету використовується не тільки як спосіб фінансування дефіциту, але і просто для збільшення доходів бюджету. Та для застосування цього методу держава має провести комплекс податкову реформу у довгостроковій перспективі, яка буде націлена на зниження ставок і розширення бази оподаткування.

Фінансування держбюджету за допомогою випуску державних займів призводить до збільшення ринкової ставки процента, що в свою чергу погіршує інвестиційний клімат у приватному секторі, веде до падіння чистого експорту і зниження споживчих витрат. Всі ці наслідки значно послаблюють стимулюючий ефект фіскальної політики.

В Україні бюджетний дефіцит набув хронічного характеру та спричинив погіршення державних фінансів, тому ефективна фінансова політика повинна бути направлена на оптимізацію використання ресурсів держави. Прикладом може стати досвід провідних держав світу.

Так, у Великобританії після світової кризи 2008-2009 років було впроваджено політику «2010-2015 скорочення дефіциту» яка включала впровадження такої податкової політики, яка б не знизилася купівельну спроможність населення, скорочення видатків державних відомчих бюджетів на 1,1%, скорочення видатків на чиновницький апарат на 40% порівняно з 2010 роком. Разом із політикою скорочення бюджету також проводилась політика переорієнтації економіки задля залучення інвестицій у приватний сектор британської економіки. Комплексні дії уряду привели до того, що дефіцит бюджету з 2010 по 2015 рік скоротився на 6.6% і за прогнозами продовжить скорочуватись у 2016-2017 роках [3].

Уряд Франції, щоб досягти цілей Євросоюзу по показникам бюджетного дефіциту у 2017 році планує скоротити державні видатки, і підштовхнути економіку зменшенням податкового обтяження.

Третя по величині економіка світу – Японія, також зіштовхнулася з проблемами скорочення державного дефіциту. Після світової кризи дефіцит досяг рекордних 8,9% від ВВП, який за 6 років скоротився лише на 1,8%. 2016 рік буде складним для Японської економіки, так як ціль бюджетної політики досягти скорочення дефіциту до 6% [4]. Задля цього впроваджено нову фіскальну політику, підвищення податкової ставки з 8 до 10%, також японський уряд планує залучити більше інвестицій, щоб підштовхнути розвиток приватного сектору економіки, аби досягти росту ВВП на 3%[5].

Отже, дефіцит бюджету – явище присутнє в економіках майже усіх розвинутих країн світу. І для його скорочення або ліквідації потрібні комплексні дії держави у всіх галузях економіки, впровадження

ефективної фінансової політики, залучення інвестицій у реальний сектор економіки, і економічне зростання яке б дало змогу покрити дефіцит з мінімальним залученням іноземних позик.

Література

1. CIA Publications: country comparison: budget surplus or deficit [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2222rank.html>

2. Закон України: Про державний бюджет на 2016 рік від 15.04.2016 / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/928-19>

3. 2010-2015 government policy: deficit reduction [Електронний ресурс] / HM Treasury The Rt Hon George Osborne MP – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-deficit-reduction/2010-to-2015-government-policy-deficit-reduction>

4. Japan Government Budget [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.tradingeconomics.com/japan/government-budget>

5. Tokyo makes slow progress on deficit reduction [Електронний ресурс] / Japan's fiscal 2016 budget // Asian Review Nikkei - <http://asia.nikkei.com/Politics-Economy/Policy-Politics/Tokyo-makes-slow-progress-on-deficit-reduction>

Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри фінансів і кредиту НУБіП України Титарчук І.М.

Панкевич О., студент,
Донецький національний університет економіки
й торгівлі ім. М. Туган-Барановського,
(м. Кривий Ріг)

НЕДОЛІКИ ІНТЕРНЕТ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день одним з пріоритетних завдань страхової компанії є залучення і утримання клієнтів, тобто підтримання та нарощення обсягів реалізації страхових послуг через всі можливі канали. За умови, коли велика кількість суспільних, в тому числі економічних відносин віртуалізується, суб'єкти страхового ринку не можуть залишатися осторонь цих процесів. З метою підвищення якості обслуговування клієнтів та забезпечення доступності страхових послуг

необхідним є запровадження і поширення інтернет-технологій в страхуванні [2] Актуальність даної теми обумовлена швидким розвитком Інтернет-страхування, та збільшенням зацікавленості страхових компаній даним каналом продажу. Використовуючи Інтернет, страховики проникають на ринок, оминаючи довгий та дорогий процес створення традиційних каналів продажу. Це, в свою чергу, дозволяє знижувати ціну на страхову послугу, що дозволяє залучити більшу кількість клієнтів та збільшити конкурентоспроможність.

Аспекти функціонування каналів продажу та Інтернет-страхування висвітлені в працях як закордонних, так і вітчизняних авторів з проблематики маркетингу в страхуванні. Зокрема, цю тему розглядали такі науковці, як Берко А. Ю., Войчак А. В., Гаркавенко С. С., Данніков О. В., Дурович А. П., Заруба О. Д., Зведенюк С. І., Котлер Ф., Оніщенко В. І., Осадець С. С., Свєшкіна К. Т., Спіцина Н. М., Старостіна Д. Є. та інші[1]. Незважаючи на багатогранність наукових досліджень, стосовно Інтернет-страхування залишається проблема недостатнього висвітлення теоретичних та практичних аспектів щодо ефективного використання Інтернет-мережі для охоплення більшого сегмента потенційних споживачів страхової продукції.

Ряд компаній (СК “Укрсоцстрах”, “АСКА”, “Кредо-Класік”, “Остра-Київ”, “ВЕСКО”, “Українська екологічна страхова компанія”, “Оранта”) зайнялись удосконаленням продажу в режимі online. Мотивація такого кроку проста – з розвитком бізнесу страховики шукають нові й маловитратні канали збуту своїх продуктів[4].

Розраховатися з кур’єром страхової компанії, за куплену в мережі страховку, можна у вигляді готівки (в цьому випадку є ряд податкових переваг) або “віртуальним способом” – за допомогою пластикової картки через одну з Інтернет – систем (“електронні гаманці”).

Світовий досвід показує, що використання послуг Інтернет-страхування є дуже зручним та надійним способом. У світі за допомогою Інтернету укладають до 30–40% договорів. В Україні ж цей показник становить трохи менше 10% [5]. В Україні більшість страхових компаній не тільки не думають про Інтернет – продаж, але й не має своїх власних сайтів. Страховики не вважають за потрібне витратити гроші на створення Інтернет – магазинів та підтримку сайтів тому що, у них є розгорнена мережа по всій Україні. Свої веб -сайти мають трохи більше 50 з 360 страхових компаній і це при тому, що страхування представляє дуже рентабельний бізнес, а створення самого сайту обходиться у середньому \$100-2000 [4].

Інтернет-страхування має багато переваг як для страховиків, так і для страхувальників. Основні переваги для клієнтів та страхових компаній зображені в таблиці 1 [3].

Таблиця 1

Переваги використання послуг інтернет-страхування

Переваги для страхувальника	Переваги для страхової компанії
Скорочення витрат часу і сил, оскільки на заповнення заявки на сайті займає декілька хвилин, в той час як відвідування офісу може зайняти декілька годин	Менші витрати, порівняно із утримання звичайного офісу
Збільшення можливостей вибору серед асортименту пропонованих страхових продуктів	Трансакційні витрати по операціям у віртуальному офісі набагато нижчі витрат, необхідних для обслуговування клієнтів в звичайному офісі
Простота і універсальність способів оплати	Відкриття Інтернет-офісу автоматично призводить до географічної диверсифікації страхових продуктів компанії
Мінімізація «людського» чинника: відсутність у більшості випадків необхідності зустрічі і спілкування з представниками страхової компанії	Інтернет-представництво сприяє новим можливостям просування послуг компанії на ринку, тобто застосуванню Інтернет-маркетингу
Економія коштів – багато страхових компаній при покупці страхових полісів онлайн роблять своїм клієнтам знижки.	Можливість збільшення продажу страхових продуктів за рахунок відкритого доступу до клієнтів з різних країн світу.
Наочні та інтуїтивно зрозумілі інтерфейси суттєво спрощують порівняння страхових продуктів і вибір страхової програми, оптимально відповідної потребам користувача	Можливість обслуговування клієнтів на якісно новому рівні: сім днів на тиждень, 365 днів в році

Проте, поруч зі своїми перевагами існують також і недоліки використання Інтернет-страхування для клієнтів, наприклад, такі як: 1) необхідність самому розібратись в нюансах страхових програм; 2) проблема оцінки об'єкта страхування; 3) менша кількість страхових продуктів, що продається через мережу Інтернет; -менша кількість страхових компаній, які займаються продажами своїх продуктів через Інтернет; 4) проблема оцінки об'єкта страхування (під час онлайн страхування устанавлюються варіанти фіксованих страхових сум, змінити які неможливо, як наслідок – страхової виплати може не вистачити на покриття збитків, або ж навпаки, з'являється ситуація переплати за страховку); 5) неможливість повного ознайомлення зі всіма умовами договору [3].

Незважаючи на те, що компанії надають приклад договору на сайті, немає повної гарантії, що кур'єр не привезе інший договір, оновлений лише вчора, з додатковими, невідповідними, умовами.

Отже, на сучасному етапі альтернативою традиційного продажу страхових продуктів є реалізація через мережу Інтернет. Розвиток Інтернет-страхування в Україні знаходиться на початковій стадії, що зумовлено низьким рівнем питомої ваги серед страховиків, які надають послуги через Інтернет. Для стимулювання розвитку Інтернет-страхування необхідно, по-перше, вдосконалити нормативно-правову базу з цього питання; по-друге, завоювати довіру серед страхувальників через значно якісну організацію захисту веб-сайтів; по-третє, повідомляти клієнтам про можливість отримання повного комплексу послуг невиходячи з дому чи офісу.

Література

1. Михайловська І.М. Економічні науки [Електронний ресурс]/І.М. Михайловська. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4378/1/%D0%BA%D0%B01.pdf>
2. Разшивалов Д.А. Економіка [Електронний ресурс]/Д.А. Разшивалов. – Режим доступу: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**
3. Спіцина Н.М. Переваги та недоліки Інтернет-страхування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_/Economics/20665.doc.htm
4. Блог інтернет страхування. - Режим доступу: <http://mashazhylkoekb.blogspot.com/>
5. Гріньова К. Інтернет-страхування в Україні: правовий аспект /. Гріньова // <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=2059>.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи ДонНУЕТ Слободянюк Н.О.

Семенівська О., студент,
Донецький національний університет економіки
й торгівлі ім. М. Туган-Барановського,
(м. Кривий Ріг)

СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

Система міжбанківських розрахунків, є одним із важливих елементів сучасної банківської діяльності які призначені для здійснення платіжних трансакцій між банками, обумовлених здійсненням платежів їх клієнтів, або власних зобов'язань одного банку перед іншими.

В дослідження стану та проблем системи електронних розрахунків значний вклад внесли такі вчені, як А.В. Бодюк, І.О. Трубін, О.Ф. Мельников, М.М. Савлук, А.А. Новицький, А.Г. Чумаков та інші. Проте розвиток системи електронних платежів в Україні стримується внаслідок нестійкого та критичного розвитку банківських відносин в умовах фінансової кризи.

Система електронних платежів – власність Національного банку України, вона забезпечує розрахунки між банківськими установами в національній використанні валюті України. СЕП базується на повністю без паперовій технології і передаванні електронних повідомлень через власну телекомунікаційну систему Національного банку.

Нині в Україні діють створені Національним банком України Система електронних платежів (надалі СЕП) та Національна системи масових електронних платежів та приватні внутрішньодержавні та міжнародні платіжні системи банків та небанківських установ.

Нормативною засадою системи електронних платежів є Інструкція “ Про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті ”, затверджена постановою Правління Національного банку України від 15.06.2008 № 165. Відповідно, система електронних платежів НБУ — це загальнодержавна платіжна система, яка забезпечує здійснення розрахунків в електронній формі між банківськими установами (та їх філіями) як за дорученням клієнтів, так і за зобов’язаннями банків один перед одним на території України.

Платіжні системи поділяються на:

– внутрішньодержавні платіжні системи (платіжна система, в якій платіжна організація є резидентом та яка здійснює свою діяльність і забезпечує проведення переказу грошей виключно в межах України);

– міжнародні платіжні системи (платіжна система, в якій платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом і яка здійснює свою діяльність на території двох і більше країн та забезпечує проведення переказу грошей з однієї країни в іншу.

Основними користувачами системи електронних платежів є банки України та їхні філії. Станом на 1 січня 2016 року система платежів включала (див. табл. 1).

Таблиця 1

Основні користувачі системи електронних платежів

Станом на 1 січня 2015р.	Станом на 1 січня 2016р.
<p>Учасники СЕП:</p> <p>Усього - 359 установ, із них: 163 – банки України; 134 – філії банків України; 26 – органи Державної казначейської служби України; 36 – установи Національного банку України.</p>	<p>Учасники СЕП:</p> <p>Усього - 260 установи, із них: 127 - банки України; 104 - філії банків України; 27 - Державна казначейська служба України та її органи; 2 - установи Національного банку України.</p>

Представлені у таблиці 1 данні свідчать про те, що протягом періоду кількість учасників СЕП зменшилась на 99 установи при цьому

це скорочення є наслідком зменшення кількості філій банків, що були учасниками аналізованої платіжної системи [1].

Масові електронні платежі в нашій країні стрімко розвиваються. Станом на 01.10.2015 кількість активних платіжних карток в обігу становила майже 30,2 млн. штук. Усього за дев'ять місяців цього року з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, було здійснено понад 1,4 млрд. операцій на загальну суму майже 866 млрд. грн. Загалом на початок жовтня 2015 року в Україні налічувалося 168,7 тис. торговельних терміналів та 33,4 тис. банкоматів [4].

Офіційна статистика показує що, безготівкові операції вже обійшли готівкові, але поки лише за кількістю, а не обсягом. Сьогодні банківська система України переживає найглибшу за всю історію незалежності країни криза, результатом якого стає перерозподіл капіталу, відхід з ринку десятків банків, включаючи системні, що призвело до колосального падіння довіри до всієї банківської системи. Ця ситуація викликана рядом причин, але в будь-якому випадку, криза завжди несе і нові можливості, які в даній ситуації знаходяться в площині використання нових інформаційних і управлінських технологій.

Отже, з метою подальшого розвитку системи електронних платежів, необхідно здійснити ряд заходів для розширення безготівкових форм розрахунків:

- забезпечити розвиток та діяльність організаційної структури системи електронних платежів;
- забезпечити функціональний та технологічний розвиток системи електронних платежів;
- покращити взаємодію національної та міжнародної платіжної системи;
- розширити сфери застосування технологій і складових системи електронних платежів.

Література

1. Система електронних платежів Національного банку України.- Електронне джерело:<http://www.bank.gov.ua>.
2. Адамик Б.П. Банківські електронні послуги: Навч. посіб. — Т.: Карт-бланш, 2005.— 94 с.
3. Волохата В.Є. Функціонування платіжних систем України на сучасному етапі їх розвитку / Волохата В.", Чубенко А.А. // Матеріали журналу "Молодий вчений". - 2014 - № 7(10). - С. 63-67.»

Науковий керівник: к.е.н доцент кафедри фінансів та банківської справи ДонНУЕТ Слободянюк Н.О.

Степашко А., студент,
Запорізький національний університет,
(м. Запоріжжя)

МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Незважаючи на євроінтеграційні процеси, в Україні і досі спостерігається економічна нестабільність, яка характеризується швидкими змінами середовища функціонування підприємств, загрозами їх інтересам з боку інших суб'єктів господарювання, низьким рівнем фінансово-економічної безпеки. Фінансово-економічну безпеку підприємства можна трактувати як такий стан його захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому ефективно використовуються корпоративні ресурси підприємства та постійно забезпечується досягнення найкращих значень фінансово-економічних показників. Важливим завданням щодо забезпечення життєздатності й ефективності діяльності підприємства є перманентний моніторинг і оцінка рівня його фінансово-економічної безпеки. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки є основою для пошуку шляхів забезпечення як фінансової, так і в цілому економічної безпеки підприємства.

Теоретичним і практичним аспектам оцінки рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання присвячені праці багатьох науковців, серед яких: І. Александрова, О. Ареф'єв, М. Бендіков, Л. Гончаренко, К. Горячева, Д. Ковальов, Г. Козаченко, Р. Папехін, Л. Покропивний, В. Пономарьов, І. Плетнікова, Є. Олейников, Л. Гончаренко та ін.

Так, Н. Мехеда та В. Сердюк визначили, що усі запропоновані фахівцями методики визначення фінансової безпеки підприємства можна поділити на три групи [2]:

I група – ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства (С.Н. Ілляшенко, О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко);

II група – ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства (К.С. Горячева, Т.Ф. Косянчук, І.В. Кудря);

III група – ті, що пропонують визначати інтегральний показник фінансової безпеки підприємства (І.О. Бланк).

У своїй праці Т. Тельна [3] зазначає, що суттєвим елементом оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства є вибір комплексу показників, на базі яких може бути зроблений висновок про ступінь фінансово-економічної безпеки підприємства.

На сьогодні вчені-економісти не дійшли спільної думки щодо єдиного підходу до кількісної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Однак особливу увагу привертає індикаторний метод оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, у відповідності з яким рівень фінансово-економічної безпеки підприємства визначається за допомогою індикаторів, тобто порогових (граничних) значень показників, що характеризують діяльність підприємства в різних функціональних сферах і відповідають певному рівню фінансово-економічної безпеки. Перевищення цих значень показників призводить до виникнення загроз фінансово-економічної безпеки підприємства та порушення його діяльності в цілому.

Оцінка фінансової безпеки підприємства встановлюється за наслідками порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами. Тобто, доцільним є підтримка такого фінансового стану підприємства, при якому значення фінансових показників не перевищують порогових, а підприємство здатне нормально функціонувати, досягаючи власні стратегічні цілі [3].

Також заслуговує на увагу методика оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства на основі вагомості фінансових коефіцієнтів, що представлена в роботі О. Хотомлянського та П. Знахуренко [4]. Підсумкову блочну оцінку (за блоками показників) рекомендовано визначати з урахуванням ваги одиничних показників у кожному блоці. Інтегральний показник розраховують аналогічно, з використанням вагомості аналітичних блоків у комплексній оцінці. При цьому, вагу коефіцієнтів можна визначати на основі статистичних спостережень, або експертним шляхом. Методика передбачає використання показників, для яких встановлено нормативні, або бажані значення.

У свою чергу М. Кокнаєва зазначає, що економіко-математичний підхід для оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання ($P_{фєб}$) передбачає використання такої функціональної залежності:

$$P_{фєб} = a_1 * f(x_1) + a_2 * f(x_2) + \dots + a_i * f(x_n),$$

де x_1, x_2, x_n – показники діяльності суб'єктів господарювання;

$f(x_1), f(x_2), \dots, f(x_n)$ – локальні функції залежності рівня фінансово-економічної безпеки від відповідних показників діяльності суб'єктів господарювання;

$a_1, a_2, \dots, a_i$ – коефіцієнти, що відображають значущість кожного показника для забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Доцільність застосування такого підходу зумовлена його здатністю виявити основні прямі (зворотні), лінійні (нелінійні) взаємозв'язки між різними факторами, які визначають напрями і можливості зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємств. До того ж на основі економіки-математичного підходу можуть бути сформовані різні сценарії розвитку підприємства за умови зміни того чи іншого фактора, що є важливим при обґрунтуванні вибору фінансово-економічної стратегії розвитку підприємства [1].

Таким чином, за результатами огляду наукової літератури, яка присвячена питанню оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день не існує єдиного методу оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства.

Незважаючи на досить активний пошук фахівцями найбільш адекватних методів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, науково-методична основа цієї проблеми потребує подальшого дослідження та вдосконалення.

Література

1. Кокнаєва М.О. Особливості формування методичного інструментарію дослідження фінансово-економічної безпеки торговельних підприємств / М.О. Кокнаєва // Економічний часопис- XXI. – 2012. – № 5/6. – С. 53–55.
2. Мехеда Н. В. Методи оцінки фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Н. Мехеда, В. Сердюк. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Economics/8_105134.doc.htm.
3. Тельна Т.О. Методичні підходи щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Т.О. Тельна. – Режим доступу: <http://intkonf.org/telna-to-metodichni-pidhodi-schodo-otsinki-rivnya-finansovoyi-bezpeki-pidприємства/>.
4. Хотомлянський О.Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О.Л. Хотомлянський, П.А. Знахуренко // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 111–117.

Науковий керівник: к.т.н., доцент кафедри управління фінансово-економічною безпекою і проектами Запорізького національного університету Іващенко О.В.

Черненко К., ст. викл.,
Полтавська державна аграрна академія,
(м. Полтава)

ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМУ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Вивчення наслідків переходу підприємств деяких країн, зокрема України, на міжнародні стандарти на певному етапі розпитку потребує аналізу та переосмислення тих процесів, які відбуваються в системі бухгалтерського обліку. Пристосування українського законодавства у сфері обліку та звітності до законодавства розвинених країн світу потребує розв'язання низки проблем, їх систематизація й узагальнення шляхом класифікації дадуть змогу, по-перше, застосовувати системний підхід у дослідженні, по-друге — розглядати кожну проблему не ізольовано, а у взаємозв'язку і взаємозалежності з іншими.

Кабінет Міністрів України прийняв Стратегію застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні від 24.10.2007 р. №211-р, де передбачено з 2010 р. застосування міжнародних стандартів підприємствами-емітентами та підвищення кваліфікації бухгалтерів з вивчення цих стандартів, що викликало виникнення проблем у бухгалтерському обліку та звітності [1].

Окреслення проблем обліку та звітності потребує визначення поняття "проблема", яке є результатом виявлення наукового знання про досліджуваний об'єкт через емпіричне й теоретичне його пізнання. Ці види пізнання відображають явища і процеси з боку їх універсальних внутрішніх зв'язків і закономірностей, що досягається з допомогою обробки емпіричних даних, у результаті чого й формуються проблеми. Існування проблем пов'язано насамперед зі складністю бухгалтерського обліку — як науки і як практики. Наука про облік, з одного боку, будується на практичній діяльності суб'єктів господарювання, з другого - на економічній теорії, філософії, математиці, логіці тощо. Існуючі проблеми в кожній зі сфер обліку можна привести у певний порядок, якщо застосувати такий метод дослідження, як класифікація, тобто розподіл яких-небудь об'єктів за класами залежно від їх загальних ознак. Ґрунтуючись на зазначеному

методі, основні проблеми сучасного обліку та звітності можна представити такою класифікацією:

1. Проблеми практики обліку:
  - 1.1. методики обліку;
  - 1.2. організації обліку;
2. Проблеми теорії обліку:
  - 2.1. як науки;
  - 2.2. як освітньої дисципліни;
3. Проблеми звітності:
  - 3.1. структура балансу і його статей;
  - 3.2. узгодження фінансової та податкової звітності;
  - 3.3. фальсифікація звітності

Проблеми практики обліку можна узагальнити удвох великих групах: (1.1) проблеми методики обліку і (1.2) проблеми організації обліку. У дослідженні проблем методики бухгалтерського обліку переважають два напрями: проблеми оцінки об'єктів і проблеми їх відображення в системі бухгалтерських рахунків. Загалом, це проблеми методів оцінки об'єктів у різних видах обліку, проблеми формування концептуальної основи обліку, проблеми Плану рахунків, проблеми протиріч облікового законодавства, тобто практичного застосування положень (стандартів) обліку, звітності й оподаткування тощо. У галузі облікової практики дослідники також відзначають: не відпрацьованість методик обліку об'єктів і процесів виробництва, відсутність детальних інструментів щодо переходу від старої системи обліку до нової в різних виробничих галузях, а також громіздкість і паралелізм, породжені необхідністю ведення податкового обліку; відмінність у групуванні об'єктів основних засобів, періодах нарахування амортизації, визначенні вартості, що амортизується, у податковому й фінансовому обліках. Залишаються нерозв'язаними проблеми поділу обліку на фінансовий та управлінський, фінансовий і податковий [2].

Серед проблем організації обліку (1.2) можна виділити два блоки проблем: організації бухгалтерської служби в управлінській структурі підприємства та організації облікового процесу. На думку С. Кузнецової, проблеми організації обліку полягають у відсутності наукових напрацювань, спрямованих на формування цілісного концептуального підходу щодо технології організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб'єктів господарювання, а також у відсутності відповідних практичних розробок і методик, які деталізують і чітко окреслюють етапи й механізми організації запровадження бухгалтерського обліку в діяльність господарюючих суб'єктів і передбачають урахування їх специфічних ознак [3].

Проблеми теорії обліку поділяються на: (2.1) обліку як науки і (2.2) обліку як освітньої дисципліни. На нашу думку, проблеми теорії обліку як науки доцільно розглядати з двох сторін: проблеми теорії бухгалтерського обліку і проблеми теорії організації обліку. Підхід до вивчення ґрунтується на різних предметах вивчення науки: у теорії обліку предметом вивчення є господарські засоби і джерела їх утворення, а предметом організації обліку є обліковий процес.

Проблеми обліку як освітньої дисципліни включають проблеми викладання обліку, проблеми отримання практичних навичок і проблеми самостійного вивчення. Тут найважливішою проблемою є відмова від викладання такої освітньої дисципліни, як "Теорія бухгалтерського обліку", в якій усі згадані проблеми могли би бути розв'язані, наприклад, над ними могли б працювати майбутні фахівці з вищою освітою. Однак цю дисципліну в Україні з 2003 року для спеціальності "Облік і аудит" у вищих навчальних закладах виключено з програми, замість неї читають "Бухгалтерський облік", після чого — "Фінансовий облік-1", "Фінансовий облік-2", "Управлінський облік". Очевидно, такі зміни були викликані тим, щоб основи обліку не плутали з науковою теорією. Тому теорію й виключили як освітню дисципліну, а основи обліку назвали "Бухгалтерський облік".

Література

1. Моссаковський, В. Який облік потрібен Україні / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - № 11. - С. 24-30.
2. Гадзевич О.І., Сафарова Л.Т. Впровадження міжнародних стандартів обліку і звітності в Україні: Зб. Наук. Праць/ Гадзевич О.І., Сафарова Л.Т. // Вісник Нан. ун-ту "Львівська політехніка". — Вип. 577: "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку". — Л., 2007. — С. 67—70.
3. Кузнєцова С.А. Технологія організації бухгалтерською обліку із урахуванням специфіки суб'єктів господарювання / Кузнєцова С.А. // Бухгалтерський облік і аудит. — 2008, — № 6. — С. 29—33.
4. Сльозко, Т. М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності / Т. М. Сльозко // Фінанси України. - 2010. - №3. - С.110-116.

Шевченко Н., студент,
Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
(м. Одеса)

ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

З кожним роком збільшується кількість банків – банкрутів. За даними НБУ через збанкрутіння 50 банків у 2014-2015 роках банківська система України втратила 230 млрд. грн. або 9% ВВП України. На квітень 2016 року 7 банків з введеною тимчасовою адміністрацією та 71 банк у стадії ліквідації. Така невтішна статистика прискорює процес трансформації банківської системи [3].

Одним із головних різновидів електронних банківських послуг 2016 року є Інтернет-банкінг - вид дистанційного банківського обслуговування, засобами якого забезпечується доступ до рахунків та операцій за рахунками в будь-який час та з будь-якого комп'ютера через Інтернет. В Україні він поки ще залишається лише доповненням банківських послуг. За даними компанії «Простобанк Консалтинг», тільки близько 10 відсотків власників банківських карт користуються електронними послугами. У той час, як зарубіжний ринок давно розвивається в іншому ключі. Електронний банкінг там вже не додаткова послуга, а новий формат існування банків [2].

Методологічні та практичні аспекти розвитку банківського бізнесу, застосування новітніх технологій, розвитку інтернет-банкінгу висвітлено в працях таких авторів: Б. Адамика, С. Афанасьева, А. Єльченко, О. Кириченко, В. Огієнко, О. Скоробогач, С. Хьюс та ін..

Технології електронного дистанційного банківського обслуговування розвиваються в наступних напрямках (табл. 1) [1]:

Таблиця 1

Основні напрями електронного банківського обслуговування

№	Назва напрямку	Сутність напрямку
1.	"Клієнт-Банк"	Система, яка забезпечує підготовку та обмін банківськими документами між клієнтом і банком при модемному з'єднанні комп'ютера клієнта з розрахунковим центром банку;
2.	"Інтернет-банк"	Система, в якій організується взаємодія клієнта і банку через Інтернет, використовуючи для цього стандартний браузер;
3.	"М-банкінг"	Система, в якій взаємодія банку і клієнта організовано допомогою мобільних пристроїв передачі даних (мобільного телефону).

Ключовими факторами, які впливають на перехід клієнтів від платежів готівкою до онлайн, виступають швидкість виконання операції і її вартість. Платежі в касі істотно дорожче в порівнянні з платежами, які клієнт здійснює онлайн через інтернет або мобільний. Також в Україні зростає частка смартфонів, що пропорційно відображається на користуванні мобільним банкінгом. Банки продовжують розвивати цей сервіс, доповнюючи його новими корисними функціями, особливо в частині онлайн-платежів.

Впровадження Інтернет-банкінгу збільшує попит на такий вид послуг збоку малого та середнього бізнесу, тому що обслуговування їхніх рахунків за допомогою Інтернет-мережі значно зберігає їх час та економить кошти. Наступною перевагою Інтернет-банкінгу є можливість розширити коло клієнтів фінансових установ незалежно від їх географічного положення. Крім обслуговування клієнтів в будь-якій точці світу, Інтернет-банкінг забезпечує доступ до потенційних споживачів фінансових послуг банку в інших регіонах.

Одночасно з розвитком Інтернет-технологій здійснюється вдосконалення захисного програмного забезпечення, яке попереджає наявність збоїв у мережі, Інтернет-махінацій, а також гарантує цілісність зберігання коштів на рахунках та під час проведення будь-яких операцій. Саме ці ризики і відлякують багатьох клієнтів від даного типу банківських послуг.

Першим українським банком, який запровадив серед своїх послуг Internet-банкінг, був ПриватБанк. Це відбулося у 1998 року, а вже через рік Інтернет-банкінг був запроваджений у ВА-Банку (VAB). Серед банків, які активно просуваються на шляху освоєння інтернет-банкінгу можна виділити ПриватБанк, УкрСиббанк, Укрсоцбанк, Укрексімбанк, ПУМБ, Universal bank, Альфа-Банк, ОTR Bank, Індустріалбанк. За даними компанії «Простобанк Консалтинг», тільки на початок березня 2014 р. 31 установа із числа 50 найбільших роздрібних банків України налаштувало власні системи інтернет-банкінгу для фізичних осіб, а це 62%. При цьому вкладення в розробку і технічне оснащення банкінгу в кожному банку становили приблизно 0,8-1 млн дол. На 2016 р. майже кожен банк України має у своєму арсеналі функцію інтернет-банкінгу.

Розглянемо функціонування цієї системи на прикладі Ідея Банку, який входить у десятку банків з найкращим інтернет-банкінгом та є лідером по впровадженню систем інтернет-банкінгу за версією журналу «Банкирь». Його функціональні системи інтернет-банкінгу дозволяють дистанційно відкривати і поповнювати депозити, погашати кредити. Система «Idea Bank Online» дозволяє здійснювати регулярні платежі та платежі з відкладеною датою. Також, за допомогою цієї системи клієнт

може замовити виготовлення платіжних карток. Ідея Банк є одним з небагатьох, який дозволяє в системі відкривати рахунки та надає можливість оформлення страхових полісів, таких як: «Автоцивілка», «Каско», «Страхування майна», «Туристичне страхування» та «Зелена карта». Безпеку доступу до «Idea Bank Online» гарантує система одноразових паролів, що пересилаються за допомогою СМС-повідомлень на узгоджений з клієнтом номер телефону, а також система антифішингу, що використовує вибрану клієнтом графіку [4].

Таким чином, нові можливості інтернет-банкінгу серед банківських послуг роблять його одним із найбільш необхідних банківських сервісів у світі. Основною тенденцією розвитку дистанційного обслуговування клієнтів в Україні є поступове збільшення кількості банків, які впроваджують Інтернет-банкінг.

Це дозволить значно розширити клієнтську базу, що призведе до підвищення конкурентоспроможності. З розширенням спектру послуг, які надаються в Інтернет-банкінгу, відкриються нові можливості для користувачів, що, в кінцевому підсумку, повинно призвести до вдосконалення якості і надійності цих послуг.

Головною умовою успішного розвитку Інтернет-банкінгу в нашій країні є насамперед інформування потенційних клієнтів про можливості цього виду обслуговування, його переваги та можливості для самих клієнтів. Також основним завданням для банківської системи є розробка найнадійніших систем захисту інформації, впровадження та постійна модернізація сучасного технічного та технологічного забезпечення.

Література

1. Боровкова В.А. Інтернет-банкінг: сутність, стан та перспективи [Електронний ресурс] / В. А. Боровкова. - Режим доступу: http://stud.com.ua/19740/bankivska_sprava/internet_banking_sutnist_stan_perspektivi.
2. Головні тренди мобільного банкінгу у 2016 році [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://minfin.com.ua/2016/02/16/14625147/>.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
4. Офіційний сайт ПАТ «Ідея Банк» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ideabank.ua/uk/about/news/533-2015-04-17-chy-klient-internet-banku-otrymuut-bilshe/>.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту ОТЕІ КНТЕУ Степанова І. В.

Щерба С., студент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ)

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ЗА ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИМ МЕТОДОМ

В умовах обмеженості фінансування економічного зростання особливо актуальним стає питання вдосконалення процесу бюджетування та програмно-цільового методу формування бюджету, а також посилення важелів бюджетної політики у процесі підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Дослідженню різних аспектів впровадження та використання програмно-цільового методу бюджетування присвячені праці багатьох як зарубіжних вчених: У.Оутс, Р.Бел, С.Бейлі, так і вітчизняних: В.М.Опарін, Ц.Г.Огонь, Н.Г. Лотоцька, І.Ф. Щербина, В.І. Варцаба.

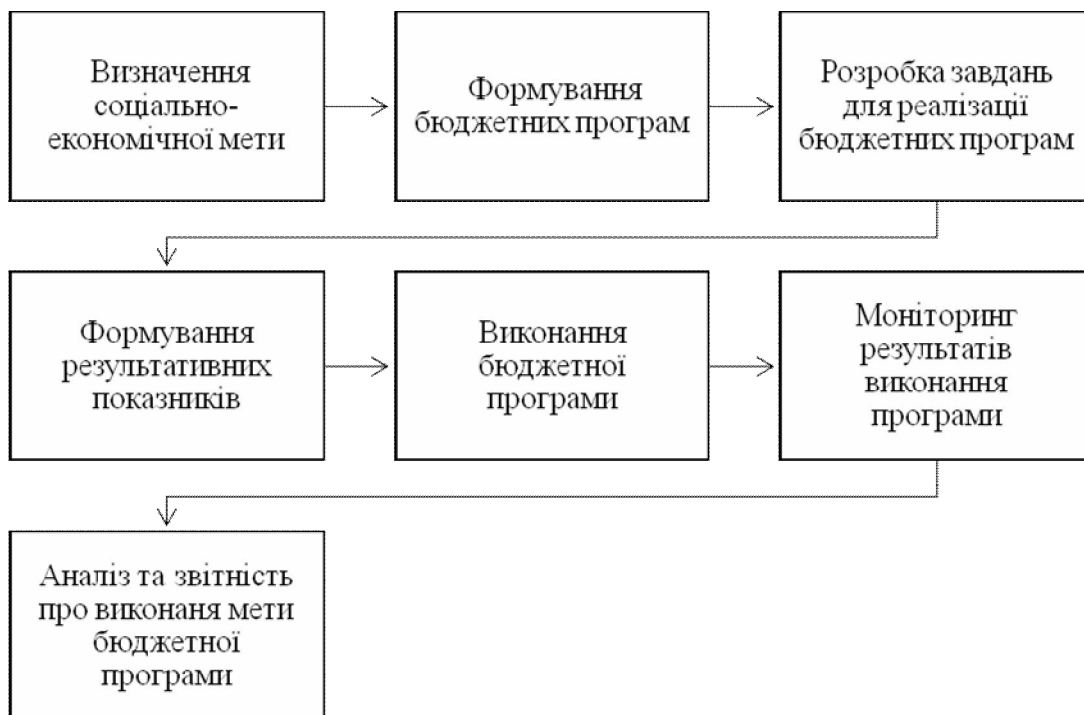
Метою даного дослідження є аналіз бюджетного процесу за програмно-цільовим методом та його вдосконалення.

В Україні програмно-цільовий метод був вперше впроваджений при складанні бюджету на 2002 рік. З 2003 року програмно-цільовий метод випробовувався на рівні місцевих бюджетів України. У новій редакції Бюджетного кодексу України, який вступив у дію з 20.09.2015 року статтею 20 передбачено застосування програмно-цільового методу на рівні державного бюджету та місцевих бюджетів (за рішенням відповідної місцевої ради) [1].

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі – метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу [1].

Бюджетний процес за ПЦМ є циклом, що починається і закінчується з визначення соціально - економічних проблем і включає поетапне здійснення всіх заходів для їх подолання (рис. 1). Тобто основою ПЦМ є його націленість на результат.

Програмно-цільовий метод бюджетування забезпечує комплексний підхід до формування бюджету. Тому необхідно виділити базові компоненти ПЦМ, які забезпечують його найефективніше впровадження. До них відносять: бюджетну програму, показники виконання бюджетної програми, моніторинг, контроль та оцінку виконання програм, прозорість бюджетного процесу.

Рис. 1. Бюджетний процес за ПЦМ [складено автором на основі 3].

Варто також зазначити, що в основі програмно-цільового методу бюджетного процесу лежить стратегічне планування та середньострокове прогнозування [3].

Для повноцінного застосування програмно-цільового бюджетування в Україні потрібні системні зміни. Основні з них: модернізація всієї системи стратегічного планування і програмування державної політики, що має враховувати структурні реформи в Україні, спрямовані на підвищення ефективності функціонування галузей і підвищення якості надання державних послуг; вдосконалення методики бюджетування з урахуванням світового досвіду; професійне навчання фахівців сучасним методикам бюджетування та перекваліфікація кадрів, що працюють у сфері державних фінансів. [2].

Отже, ПЦМ – ефективний інструмент бюджетного управління. Він допомагає раціонально розподілити бюджетні кошти за різними напрямками використання, які визначені пріоритетними. За таких обставин необхідне подальше удосконалення методології та практики застосування ПЦМ.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bm/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.

2. Лотоцька Н. Г. Програмно-цільовий метод в системі фінансового управління та сучасні технології бюджетування / Н. Г. Лотоцька, В. В. Дідик // Збірник наукових праць „Економічні науки”. – 2010. – № 6.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2010_6/33_PTM.pdf

3. Програмно-цільовий метод як інструмент вдосконалення бюджетного планування / В. І. Варцаба, Ю. П. Траньович // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. - 2014. - Вип. 3. - С. 100-102. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuues_2014_3_24.pdf.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів НУБіП України
Титарчук І. М.**

РЕФОРМУВАННЯ ПРИВАТНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Бондарєва К. Д.
студентка, Київський національний торговельно-економічний університет
(м. Київ, Україна)

КРИТЕРІЇ РОЗПОДІЛУ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ НОРМ НА ІМПЕРАТИВНІ ТА М'ЯКІ

Все частіше процес регулювання міжнародних відносин підпорядковується не лишень імперативним нормам, а й правилам, які не є нормами права в юридичному сенсі. У міжнародній практиці такі правила іменують «SoftLaw» (м'яке право). У своєму розвитку Soft Law досягло такого рівня, що його правову силу прирівнюють до норм, які є обов'язковими для виконання міжнародним співтовариством. До актів "м'якого" права відносяться, зокрема, Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. та всі подальші підсумкові документи РБСЄ/ ОБСЄ, Рамочний Документ "Партнерство заради миру", Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору.[1] Так само, як імперативні, норми м'якого права впливають з міжнародних договорів. Проте, питання полягає в наступному: за якими критеріями можна відрізнити ці норми, якщо вони мають однакове закріплення?

Щоб встановити, чи належить документ до міжнародних договорів, потрібно проаналізувати його форму, структуру, співвідношення частин, формулювання. М'яке право виражає прагнення як держав, так і міжнародних організацій визначити місце таких міжнародних документів, які первинно не належать до міжнародних угод, але значення яких

виходить за рамки морально-політичних зобов'язань. При цьому суб'єкти можуть не мати первинного наміру укласти міжнародний договір і саме тому не надають документу відповідної форми. Або ж суб'єкти не хочуть встановлювати для себе чіткі права й обов'язки, проте прагнуть письмово зафіксувати певний рівень відносин, що склалися між ними.[2] Про відсутність наміру укласти договір можуть свідчити відсутність у документі преамбули, заключних положень із вказівкою на аутентичність текстів, норми про реєстрацію документу в Секретаріаті ООН, положень про строк дії, порядок припинення тощо. Про небажання суб'єктів встановлювати для себе чіткі права й обов'язки свідчать загальні неконкретні фрази, положення, котрі передбачають можливість розсуду сторін, мають характер намірів та інше. У ролі «м'яких» угод виступають і договори, в яких зустрічаються такі формулювання, як «сторони сприяють», «сторони заохочують» і т. д.

Також, одним із головних критеріїв розподілу міжнародно-правових норм на імперативні та м'які виділяють обов'язковість. Згідно зі ст. 53 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. «імперативна норма загального міжнародного права є нормою, яка приймається та визнається міжнародним співтовариством держав загалом як норма, відхилення від якої неприпустиме і яка може бути змінена лише наступною нормою загального міжнародного права, що носить такий самий характер».[3] Це свідчить про зобов'язання держав виконувати та дотримуватись імперативних норм міжнародного права. Прикладами таких норм є принципи сучасного міжнародного права. В той час, коли в угодах, де присутні норми м'якого права немає юридичних зобов'язань між договірними сторонами, але закріплюються політичні зобов'язання, дотримання яких віддається на розсуд сторін. Тобто сторони самі роблять вибір дотримуватись таких норм чи ні. У зв'язку з відсутністю обов'язковості положень і вимог м'якого права забезпечення їх дотримання, може вибудовуватися, наприклад, на основі авторитету і переконливості суб'єктів — джерел даного права, його виробників.[4] Наприклад, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (1992 р), по суті, є угодою про загальні принципи дій усіх країн з проблеми зміни клімату, а конкретні зобов'язання сторін містяться в інших договорах з проблеми зміни клімату.[5]

Ще одним критерієм розподілу є відповідальність сторін. У міжнародному праві немає апарату примусу, але за порушення чи невиконання імперативних норм суб'єкти несуть відповідальність і покарання, наприклад, у вигляді санкцій. Жодна держава не хоче бути ізольованою та жити на умовах гірших, ніж інші. Тому дотримання

принципу *jus cogens* (договори повинні виконуватись) належить до інтересів самих держав.

Підбиваючи підсумки, можна виділити чіткі відмінності між імперативними нормами та нормами м'якого права. Вони виражаються у формі, структурі, співвідношенні частин, формулюванні. Головними відмінностями є те, що імперативні норми обов'язкові для виконання і за їхнє порушення слідуватиме покарання. В той час як, м'які норми носять суто рекомендаційний характер.

Література

1. Міжнародне право / М.В. Буроменський // "М'яке" міжнародне право. – 2006. - С. 51.
2. Лукашук И.И. Нормы международного права в международной нормативной системе. — М., 1997. - С. 124.
3. Boyle A.E. Some reflections on the relationship of treaties and soft law / ASIL Conference on Multilateral Treaty Making. - Geneva, - 1998. – С. 113.
4. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть : учеб. [для студентов юрид.фак. и вузов] / И.И. Лукашук. – [3-е изд, перераб. и доп.]. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – С. 244.
5. Черниченко С.В. / Теория международного права. Т. 2. -М., 1999. - С. 293.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дешко Л. М.

Бахновська І.П.

к.ю.н., доцент кафедри психології, соціології та права
Вінницький торговельно-економічний інституту

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМЦІВ ЗА ПОРУШЕННЯ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ

Актуальність обраного напрямку дослідження пов'язане з тим, що питань захисту споживчого ринку взагалі в теорії господарського права досліджена частково, тоді як саме господарсько-правова відповідальність за порушення на споживчому ринку є найвпливовішою.

Господарські санкції застосовуються безпосередньо до правопорушника – суб'єкта господарської діяльності і здатні шляхом впливу на його професійну діяльність ефективно виконувати превентивну

та штрафну (карну) функції, що сприятиме дотриманню прав споживачів з боку таких суб'єктів. Однак застосування передбачених законодавством господарських санкцій за порушення на споживчому ринку має суттєві недоліки та потребує удосконалення. Потребують термінологічної узгодженості і господарсько-правові норми, які містяться в законодавстві, що регулює споживчий ринок.

Відповідальність у господарському праві базується на загальнотеоретичних засадах і визначається як обов'язок суб'єктів підприємництва за допущені ними правопорушення перетерпівати негативні обтяжливі для них наслідки, як правило, майнового або немайнового характеру, які передбачені санкцією норми права. Інакше кажучи, відповідальність - зафіксована в нормативних актах, чи передбачена договором міра примусу, що застосовується до особи, яка вчинила правопорушення

Обов'язок нести юридичну відповідальність завжди є додатковим і завжди негативно впливає на економічну діяльність суб'єкта підприємництва навіть у тому разі, коли він має немайновий характер. При вчиненні правопорушень до суб'єктів підприємницької діяльності за невиконання чи неналежне виконання взятих на себе самостійно приватно-правових зобов'язань чи імперативне передбачених нормами права публічно-правових обов'язків, порушення правил здійснення господарської діяльності застосовуються відповідні санкції. Вони покликані стимулювати належне виконання вказаних зобов'язань, гарантувати законні права та інтереси контрагентів, споживачів та самої держави, в тому числі і відшкодування збитків учасників товарообігу, самої держави. При цьому повинна дотримуватись договірна дисципліна та суспільний господарський порядок, в якому зацікавлені самі суб'єкти підприємницької діяльності (особливо коли це стосується виконання обов'язків перед ними), споживачі та сама держава.[3]

У відносинах на споживчому ринку найбільш вразливою ланкою є саме кінцевий споживач. Він потерпає від недобросовісних вітчизняних і зарубіжних підприємців, які постачають на ринок товари і послуги низької якості. Отже держава повинна створити передумови для його повноцінного захисту, у тому числі і шляхом державного регулювання підприємницької діяльності. [2]

Саме збалансоване поєднання правил конкуренції та захисту прав споживачів як принципу господарювання може забезпечити нормальне функціонування ринку. Цей принцип полягає у дотриманні підприємцями у своїй діяльності прав та інтересів усіх учасників споживчого ринку, орієнтованості на задоволення потреб суспільства, виробництві і реалізації якісної продукції, врахуванні економічних інтересів споживачів і

суспільства в цілому, дотриманні звичаїв ділового обороту тощо.

Держава виконує основну роль у формуванні і розвитку споживчого ринку, яка зводиться до здійснення необхідних заходів з нормативного регулювання, спрямованих на забезпечення дотримання усіма учасниками ринку економічного правопорядку і захисту їхніх економічних прав і свобод, а також інтересів суспільства. Головна мета державної політики у сфері споживчого ринку – це підтримка конкурентоспроможності вітчизняних виробників і водночас розвиток конкуренції на внутрішньому ринку, а також захист прав споживачів.

Ефективність механізму господарсько-правового захисту учасників споживчого ринку, і насамперед споживачів, значною мірою залежить від застосування до правопорушників заходів державного примусу у вигляді господарсько-правової відповідальності.

Отже можна зробити висновок, що перевага має надаватись саме застосуванню адміністративно-господарських, штрафних та оперативного-господарських санкцій, оскільки саме вони мають найдієвіший вплив на відносини, що складаються на споживчому ринку, і спонукають підприємців дотримуватися вимог законодавства про захист прав споживачів, виконуючи тим самим стимулюючу, попереджувальну і інформаційну функції.

Література

1. Господарський Кодекс України від 16 березня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18. - Ст. 144.
2. Кузьміна С.А. Удосконалення адміністративно-господарських санкцій щодо порушень законодавства про захист прав споживачів / С.А. Кузьміна, Л.Р. Левчук // Право України. – 2004. – № 12. – С. 51-54.
3. Підстави настання господарсько-правової відповідальності : теоретико-правові питання. [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: <http://firearticles.com/civilne-pravo/314-pidstavu-nastannya-hospodarsko-pravovoi-vidpovidalnosti.html>

Гарат М.Р.

студент, Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ СВОБОДИ СЛОВА

Процес становлення демократичних цінностей відбувається у нашій державі за умов перехідного етапу та формування державної влади і визначається як законодавством, так і рівнем правосвідомості та

політичної культури населення, станом економічної незалежності засобів масової інформації, професійністю і відповідальністю журналістів.

Відповідно до міжнародних актів з прав та свобод людини Конституція України (ст.15, 34) визначає, що суспільне життя у країні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, забороняє цензуру, гарантує кожному громадянину право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, забезпечує право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію різними способами на свій вибір.

Конституційні положення з питань свободи слова та інформаційної діяльності розвиваються та конкретизуються у більш як 110 нормативно-правових документах - Законах, Указах Президента України та постановах Кабінету Міністрів. Наявна законодавча база створює реальні можливості кожній людині в українському суспільстві безперешкодно дотримуватися своїх поглядів, вільно виражати і поширювати свої думки, ідеї та інформацію.

Закони України "Про інформацію", "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", "Про телебачення і радіомовлення", "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення", "Про інформаційні агентства", "Про рекламу", "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів", "Про науково-технічну інформацію", за оцінками фахівців, відповідають вимогам Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини.

В підтвердження демократичного вектору розвитку та забезпечення стандартів у сфері свободи слова стало прийняття Законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» (№ 421-VIII); «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прозорості власності засобів масової інформації та реалізації принципів державної політики у сфері телебачення і радіомовлення» (№ 674-VIII); «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» (№917-VIII), а також розробка проекту нової редакції Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Одним із важливих кроків стала видача Президентом України Петром Порошенком Указу про створення Ради з питань захисту професійної діяльності журналістів та свободи слова. До складу Ради включені представники громадських об'єднань, що діють у сфері медіа, ЗМІ, а

також Національної поліції, Генеральної прокуратури, СБУ, Національної ради з питань телебачення і радіомовлення та інших державних органів. Згідно з затвердженим положенням, Рада є консультативно - дорадчим органом при Президентові України, основними завданнями якої є, зокрема, моніторинг ситуації (стану) забезпечення захисту професійної діяльності журналістів та свободи слова в Україні та напрацювання узгоджених пропозицій із визначення першочергових заходів щодо забезпечення захисту професійної діяльності журналістів та свободи слова у відповідності до європейських демократичних стандартів тощо.

Питання забезпечення свободи слова є одним із актуальних аспектів співробітництва України у рамках Ради Європи. Як на рівні Комітету Міністрів РЄ, так і Парламентської Асамблеї РЄ відбувається постійний конструктивний діалог, метою якого є досягнення повного забезпечення в Україні свободи висловлення та інформації у відповідності до стандартів РЄ.

В рамках Спільної програми Європейської Комісії та Ради Європи щодо України стосовно українських ЗМІ Міністерством юстиції спільно з Департаментом засобів масової інформації та рівності Генерального Директорату з прав людини РЄ було розроблено План дій для ЗМІ в Україні, розрахований на ознайомлення українських суддів зі стандартами Ради Європи і, зокрема, вимогами Конвенції про захист прав і основних свобод людини у галузі дотримання свободи висловлення та інформації, метою якого є забезпечення відповідності законодавчої бази стандартам та документам Ради Європи, експертна оцінка законодавчої бази, повсякденне застосування законодавства.

Україна у червні 2014 року Україна підписала Угоду про Асоціацію з ЄС, і протягом двох років має привести своє законодавство до європейських стандартів.

В силу цих обставин Кабінет Міністрів України 11 березня 2016р. затвердив план заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, в рамках якого планує напрацювати низку законопроектів, що розширяють і демократизують свободу слова в Україні.

Відповідно до розділу “Забезпечення свободи думки і слова, вираження поглядів і переконань, доступу до інформації та вільного розвитку особистості” цього Плану зокрема у 2016-2017 рр. планується розробка та внесення змін до існуючих законів щодо ліквідації державних та комунальних ЗМІ та регламентування діяльності державних і комунальних видань, в яких опубліковується офіційна інформація з передбаченням державного мовлення за межами держави та на тимчасово окупованій території.

Цим актом пропонується адаптувати редакційну політику до міжнародних стандартів провадження журналістської діяльності в умовах збройного конфлікту; провести навчання редакторів та журналістів міжнародним стандартам з питань провадження журналістської діяльності в умовах збройного конфлікту та загального інформування населення.

Комітет з питань свободи слова та інформаційної політики Верховної Ради 27 січня ухвалив "Стратегію розвитку законодавства України з питань свободи слова та діяльності ЗМІ відповідно до європейських стандартів", яка підготовлена за сприяння спільної програми Європейського Союзу та Ради Європи "Зміцнення інформаційного суспільства в Україні".

Міністерством інформаційної політики (МІП) України створено Міжвідомчу робочу групу з напрацювання змін до законодавства у сфері свободи слова.

Науковий керівник: Мазаракі Н.А., доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права Київського національного торговельно-економічного університету.

Гарбузюк Н.
студентка, Житомирського торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ

ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У XX СТОЛІТТІ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА

Правоохоронна діяльність є важливою функцією будь-якої сучасної держави, оскільки сприяє впорядкуванню суспільних відносин, встановленню законності та правопорядку. Вітчизняні правоохоронні органи мають багатосотлітню історію розвитку, у скарбниці якої міститься досвід попередніх поколінь з організації та діяльності подібних структур та їх практик. Метою статті є аналіз процесу становлення органів правопорядку в Україні у XX ст., деякі особливості якого можуть бути використані у сучасних реформах.

Правоохоронні органи новітнього періоду беруть свій початок з 1917 р. Адже саме тоді почали створюватись українські добровільні міліцейсько-військові формування — Вільне козацтво. Вони з'явилися спонтанно в 1917–1918 рр. для «оборони вольностей українського народу» та охорони громадського порядку від «банд збільшовичених дезертирів». Однак для їх підрозділів характерною була слабка дисципліна, велика плинність кадрів, низький професійний рівень, відсутність належного

управління, недостатня матеріально-технічна база, що пояснювалось історичними умовами періоду їх функціонування [1, с. 54]. Разом із тим, формуючи ці інституції уряд створив прецедент широкої участі народу у здійсненні правоохоронної діяльності, використаний потім більшовиками.

Наступним сутнісним етапом стало створення радянської правоохоронної системи, початок якій покладено у грудні 1917 р. через створення окремого Секретарства судових справ, що відало охороною громадської безпеки. Робітничо-селянську міліцію в Україні створили декретом РНК УРСР від 9 лютого 1919 р. Основним її завданням був «захист революційного порядку та особистої безпеки громадян», а також боротьба «з кримінальними злочинними елементами, які є наслідком капіталістичного ладу».

Принципи організації правоохоронних структур отримали подальший розвиток у «Положенні про робітничо-селянську міліцію» від 14 вересня 1920 р. На службу приймалися тільки особи, які досягли 21-річного віку, грамотні, що користувалися виборним правом, не перебували під слідством за звинуваченням у скоєнні злочинів, здорові та придатні для цієї роботи [2, с. 325].

Указ Президії Верховної Ради СРСР від 22 червня 1941 р. «Про воєнний стан» вимагав від місцевих органів державної влади надавати допомогу і повне сприяння військовому командуванню у використанні сил і засобів із метою оборони держави, підтримання безпеки і громадського порядку. Слід зауважити, що за роки війни структура органів НКВС СРСР суттєво не змінювались.

Післявоєнний період (1946–1953 рр.) став важливим етапом в формуванні і розвитку правоохоронних органів України. 18 березня 1946 р. за рішенням Верховної Ради СРСР НКВС був перетворений в МВС СРСР. Аналогічні зміни здійснені і в союзних республіках СРСР. Функціональні обов'язки і права працівника міліції закріплювались в Дисциплінарному статуті від 7 липня 1948 р. Для проведення політико-виховної роботи в органах внутрішніх справ в квітні 1949 р. за рішенням ЦК ВКП(б) запроваджується посада заступника начальника по політчастині [3, с. 356].

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 30 грудня 1956 р. розпочалася певна децентралізація органів внутрішніх справ. Обласні управління МВС підпорядковувалися обласним Радам депутатів трудящих, а управління, відділи (відділення) міліції в містах і районах перетворювалися в управління, відділи (відділення) міліції виконкомів місцевих Рад депутатів трудящих. Залученню громадськості до охорони громадського порядку сприяла поява в 1958 р. на Донбасі і подальше поширення народних дружин. Правові основи їхньої діяльності

визначалися Постановою Ради Міністрів УРСР від 2 березня 1959 р. «Про участь трудящих в охороні громадського порядку в країні». На 1 січня 1965 р. в Україні налічувалося понад 32 тис. народних дружин, у складі яких перебувало близько 1 млн. 700 тис. дружинників [3, с. 271].

Чергові зміни у структурі правоохоронних органів відбуваються у 1960-ті рр. Тоді у зв'язку з ліквідацією МВС СРСР керівництво органами внутрішніх справ повністю передавалося МВС союзних республік. 5 вересня 1962 р. органи внутрішніх справ були перейменовані в органи охорони громадського порядку. Важливим кроком на шляху їх зміцнення було прийняття у 1962 р. нового Положення про міліцію, тексту присяги особового складу міліції, встановлення щорічного святкування Дня радянської міліції. З 1963 р. органам охорони громадського порядку було надано право проведення попереднього слідства.

Характерною тенденцією періоду брежнєвського «застою» було повернення до централістських засад. 1966 р. створюється Міністерство охорони громадського порядку СРСР, якому в листопаді 1968 р. повернуто назву Міністерство внутрішніх справ СРСР. До відання МВС належали міліція, виправно-трудова установа, пожежна охорона, слідство та ін. Міліція поділялася на територіальну й транспортну. До її складу входили карний розшук, служба боротьби з розкраданням соціалістичної власності, державна автомобільна інспекція, відомча міліція та ін. [5, с. 146]

Приймається ряд нормативних актів, спрямованих на посилення боротьби зі злочинністю та удосконалення діяльності міліції. Серед них — Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи посилення боротьби зі злочинністю» від 23 липня 1966 р., «Про заходи по зміцненню міліції» від 19 листопада 1968 р., Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про основні обов'язки і права радянської міліції з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю» від 8 червня 1973 р., «Положення про радянську міліцію» [4, с. 385].

Отже, Україна має різнопланові історичні напрацювання у сфері організації правоохоронних органів, які можуть стати потужною теоретичною базою для сучасних реформаційних перетворень. Приміром, оскільки перед вітчизняним урядом стоїть завдання децентралізації та демократизації правоохоронних структур, то цілком доцільним було б використати досвід широкого залучення громадськості до правоохоронної діяльності через створення добровільних допоміжних загонів (козацтво, дружинники).

Джерела та література:

1. Боняк В. О. Становлення та розвиток правоохоронних органів України: історико-правовий аспект: Матеріали міжкафедрального

круглого столу «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові підходи дослідження» (Харків, 23 жовтня 2012 р.) / В. О. Боняк. – Х.: ХНУВСУ, 2012. – С. 53–56.

2. Кузьминець О. Історія держави і права України: навчальний посібник/ О.Кузьминець, В.Калиновський, П.Дігтяр. – К.: Україна, 2000. - 427 с.
3. Кульчицький В. Історія держави і права України: навчальний посібник/ В. Кульчицький, Б. Тищик. - К.: Атіка, 2001. - 318 с.
4. Музиченко П. Історія держави і права України: навчальний посібник/ П. Музиченко. - К.: Знання, 2006. - 437 с.
5. Орленко В. І. Історія держави і права України: посібник для підготовки до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко, Паливода А. В., 2006. - 161 с.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, викладач історії України та культурології циклової комісії правознавчих дисциплін Житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ Панченко Вікторія Сергіївна.

Горіславська І. В. к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

Синюк Ю. В. студентка 3 курсу, юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України м. Київ, Україна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АВАРІЙНИХ КОМІСАРІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ З ОГЛЯДУ НА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Аграрне страхування, як один із найбільш ефективних способів управління ризиками, надає змогу вигідно поєднувати інтереси всіх учасників ринку аграрного страхування. Аграрні страхові правовідносини [1, с. 28–29] мають свій набір характерних рис, що відрізняє їх від інших видів зобов'язальних правовідносин. Індивідуальність страхового зобов'язання дістала вияв у всіх його елементах – суб'єктах, предметі, об'єкті, змісті.

Закон України «Про страхування» [2] (далі – Закон) сьогодні містить не тільки визначення самого поняття страхування як відносин з захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб при настанні певних подій за рахунок коштів грошових фондів, що формуються із сплачених страхових внесків страхувальниками, а й визначає необмежене коло страхувальників, при цьому обмежуючи коло страховиків, висуваючи до

них низку цензів статусного та майнового характеру. Проте очевидним є одне, у структуру страхових відносин Закон включає наявність страховика та страхувальника. Це класична схема страхових правовідносин. Крім них, до кола учасників Закон відносить вигодонабувача (ч. 3 ст. 3 Закону) та застраховану особу (ч. 2 ст. 3 Закону), оскільки вони теж прямо чи побічно можуть брати участь у реалізації страхових правовідносин. Така аксіома сприйнята багатьма офіційними та науковими доктринами [3, с. 298–299]. На нашу думку до кола суб'єктів аграрних страхових правовідносин необхідно включати аварійних комісарів, які відповідно до ч. 2 ст. 25 Закону є особами, які займаються визначенням причин настання страхового випадку та розміру збитків, кваліфікаційні вимоги до яких встановлюються актами чинного законодавства України, та можуть виступати як на боці страховика, так і страхувальника.

Правове положення аварійних комісарів у визначається відповідно до Типового положення про організацію діяльності аварійних комісарів, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 5 січня 1998 р. № 8, Положенню про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг затверджених Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 25 грудня 2003 року № 183 (далі – Комісія) та Закону, та передбачає для осіб, що мають намір здійснювати діяльність з визначення причин настання страхового випадку та розміру збитків (аварійні комісари) установлюються кваліфікаційні вимоги та кваліфікаційний мінімум. Рівень кваліфікаційних вимог визначається шляхом установлення вимог до: рівня освіти; спеціальних знань (кваліфікації) - кваліфікаційного мінімуму за певним напрямом діяльності.

Особи, які претендують на отримання Кваліфікаційного свідоцтва та перший раз проходять навчання за відповідним кваліфікаційним мінімумом, повинні відповідати таким кваліфікаційним вимогам: мати повну або базову вищу освіту; пройти навчання та скласти екзамен на відповідність знань кваліфікаційному мінімуму за певним напрямом діяльності. Відповідний кваліфікаційний мінімум для аварійних комісарів, як учасників аграрних страхових правовідносин, встановлено Комісією і передбачають перелік тем, які необхідно опанувати, для складання екзамену та отримання кваліфікаційного свідоцтва.

Однак, існує проблема практичного та правового характеру, яка полягає у тому, що Комісія затверджує типові програми підвищення кваліфікації, відповідно до яких вищі навчальні заклади складають з урахуванням специфіки діяльності програми підвищення кваліфікації (за

погодження з Комісією) для осіб, що мають намір отримати кваліфікаційний сертифікат, проте для аварійних комісарів у сільському господарстві такі типові програми не розробляються (лише кваліфікаційний мінімум), а тому не визначено навчальних закладів, з якими Комісія уклала договори про співробітництво з навчання у цій сфері [4]. Необхідно відмітити, що в рамках проекту Міжнародної фінансової корпорації (IFC) «Розвиток агрострахування в Україні» та Канадського агентства з міжнародного розвитку (CIDA) за участі викладачів Національного університету біоресурсів і природокористування України розроблено проект програми навчання та підвищення кваліфікації аварійних комісарів у сільському господарстві. Призупинення питання було пов'язане із прийняттям Указу Президента України «Про ліквідацію Державної комісії з регулювання ринків».

Діяльність аварійних комісарів, як учасників аграрних страхових правовідносин, щодо з'ясування обставин і причин настання страхового випадку та визначення розміру збитків опосередковується договором із страховиком (п.5 Типового положення). Необхідно привести у відповідність цей пункт до ч. 3 ст. 25 Закону, а отже, викласти його у такій редакції: «Діяльність аварійного комісара щодо з'ясування обставин і причин настання страхового випадку та визначення розміру збитків провадиться на підставі договору із страховиком чи страхувальником» Закон про фермерську діяльність у США («Farm Bill») надає Агентству з Управління Ризиками (Risk Management Agency) широкі повноваження щодо управління програмами аграрного страхування, зокрема з адміністрування діяльності аварійних комісарів. На ринку США існують як незалежні аварійні комісари, так і ті, що працюють на страхові компанії. У США ротація аварійних комісарів відбувається раз на три роки [5].

Отже, очевидно є необхідність узгодження досліджених нормативно-правових актів, що регулюють положення аварійних комісарів у сільському господарстві. Доцільно також запроваджувати позитивний міжнародний досвід щодо визначення правового статусу аварійних комісарів у сільському господарстві.

Список літератури:

1. Горіславська І. В. Аграрні страхові правовідносини як комплексний інститут аграрного законодавства / І. В. Горіславська/ Підприємництво, господарство і право. – 2010. – №9. – С. 28–29.
2. Про страхування : Закон України від 7 берез.1996 р. № 85/96-ВР // Відомості Верховної ради. — 1996. — № 18. — Ст. 78.
3. Гражданское право : в 2 т. Т. 1 / под ред. С. А. Суханова. — М. : БЕК, 1993. — 382, [1] с.

4. Про затвердження Кваліфікаційного мінімуму для осіб, які здійснюють діяльність з визначення причин настання страхового випадку в сільському господарстві (аварійних комісарів) : Розпорядження державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 2 червня 2011 року №327 — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>. — Назва з екрана.

5. Герасименко Н. А. Особливості підготовки аварійних комісарів для сільського господарства [Електронний ресурс] / Н. А. Герасименко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 5 (21). – С. 118-123. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html> — Назва з екрана.

Горова Ю. В.

студентка юридичного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ СТРАХУВАННЯ ЗДОРОВ'Я, ЯК ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Економічна ситуація, що зумовила низький рівень життя є гострою проблемою сьогодення. Україна посідає одне із найнижчих щаблів у Європі за рівнем життя, що й призводить до неможливості малозабезпечених верств населення реалізувати своє право на страховий захист. Саме страхування допомагає людині відчувати себе і своїх рідних більш захищеними від різних непростих життєвих ситуацій та убезпечує найцінніше для людини: життя, здоров'я, здатність заробляти гроші, впевнене майбутнє.

Батьківщиною страхування життя вважають Англію, де в 1699 році вперше з'явилася професійна організація, що займалася страхуванням життя вдів, яка перетворилася в страхову компанію і стала родоначальником історії особистого страхування. Лідером страхування життя є Японія, на другому місці – Швейцарія. В Україні ж перші національні страхові товариства з'явилися на заході. Так, у 1891 р. у Львові було створено товариство взаємного страхування «Дністер», яке вже через рік почало здійснювати страхові операції. У 1911 р. у Чернівцях було створено страхову організацію «Карпатія» – теж товариство взаємного страхування, яке здійснювало страхування життя та пенсій [1, с. 354]. Страхування життя є універсальним інструментом для вирішення багатьох питань. В країнах з розвинутою ринковою економікою воно має значну підтримку з боку держави, оскільки значно

зменшує кількість людей, що потребують соціальної допомоги.

Статистика ж повідомляє, що доля страхування життя в Україні становить приблизно 1 % від всього обсягу ринку. Так у 1995 році обсяг страхових внесків з страхування життя зменшилася на 389 %, а страхових виплат на 916 % (порівняно з 1994 роком). Але вже показники 2003 року вказують, що ситуація кардинально змінюється. Наявна динаміка зростання попиту на страхування життя. У 2003 році розмір страхових премій, порівняно з 2002 роком, зріс втричі та склав 72,9 млн грн. (2002 рік — 23,9 млн грн.) [2, с. 124].

Страхування життя (lifeinsurance) у класичному розумінні передбачає захист майнових інтересів на випадок смерті застрахованого [3, с. 241].

Спираючись на світовий досвід, доцільно зазначити, що найбільш оптимальним є створення у межах загальної системи страхування здоров'я трьох рівнів захисту населення. Перший рівень – державне соціальне страхування як захист від галузевого ризику; другий – страхування працівників за рахунок коштів підприємств (захист колективного ризику), третій – індивідуальні ризики – предмет особистого страхування за рахунок власних коштів. Варто додати, що така структура страхового захисту здоров'я має бути затверджена на законодавчому рівні, але в Україні відповідне законодавство відсутнє, хоча в Законі України «Про страхування» медичне страхування і назване першим у переліку обов'язкових видів страхування, закону, який би регламентував його впровадження і здійснення досі не прийнято [4].

Ще однією гранню дієвої конструкції «медичне страхування» є запровадження санітарних вимог та правил до здійснення медичної практики, що повинні відповідати міжнародним стандартам та сприяти максимально високому рівню надання медичних послуг для людини. Відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 2 лютого 2011 року № 49955, медична практика провадиться суб'єктами господарювання на підставі ліцензії та за умови наявності, зокрема, приміщень, що відповідають установленим санітарним нормам і правилам. Проте, відповідні норми були прийняті ще державним санітарним лікарем СРСР у 1990 році [5], таким, що потребує законодавчого вирішення є той факт, що використання наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження методичних рекомендацій «Здійснення контролю за дотриманням радіаційно-гігієнічних параметрів у будівництві» є незаконним, оскільки він не був зареєстрований у Міністерстві юстиції України.

Поряд з цим, для отримання ліцензії на здійснення медичної практики необхідно дотримуватись положень ДБН В 2.2.-9-2009, що серед іншого встановлює вимоги до повітряного середовища та температурного режиму таких приміщень (п. 8.2.), що в свою чергу має відповідати ДСТУ ISO 14644-1:2009. Чисті приміщення та пов'язані з ними контрольовані середовища. Частина 1, 2 Класифікація чистоти повітря та Вимоги до контролювання й моніторингу для підтвердження відповідності (ISO 14644-1:1999, IDT).

Страхування життя є гарантією того, що в разі непередбаченої ситуації, нещасного випадку, тяжкої хвороби, особі обов'язково виплатять певну суму грошових коштів, що допоможе оплатити якісну та ефективну медичну допомогу, підтримає рідних і близьких. Необхідно привести до одного знаменника санітарні норми і правила для всіх закладів охорони здоров'я.

Список використаної літератури:

1. Базилевич В. Д. Страхування : Підручник / В. Д. Базилевич. – К. : Знання-Прес, 2008. — 1019 с.
2. Осадець С. С. Страхування : Підручник / С. С. Осадець. – К. : КНЕУ, 1998. — 528 с.
3. Страхування: теорія та практика : Навчальний посібник / Внукова Н. М., Єременко Л. В., Успенко В. І. та ін. — 2-ге видання, перероблене та доповнене. — Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
4. Обов'язкове медичне страхування [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://inmeds.com.ua/compulsory/522/>. — Назва з екрана.
5. Санитарные правила устройства, оборудования и эксплуатации больниц, родильных домов и других лечебных стационаров СанПиН 5179-90 : правила от 29 июня 1990 года [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>. — Назва з екрана.

Науковий керівник: доцент кафедри цивільного та господарського права, к. ю. н. Горіславська І. В.

Довганюк Н.О.

студентка, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ Україна

ДОСТУП ДО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Реформування та удосконалення правового регулювання банківської діяльності в Україні в наш час свідчить про розвиток даної сфери,

побудову стійкого та стабільного банківського сектору. Банківська система займає важливе місце в державі. З метою забезпечення її стабільного та ефективного функціонування держава створює гарантії банківської діяльності, особливе місце серед них займає банківська таємниця.

Відповідно до ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківською таємницею є інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку [1].

У теоретичних напрацюваннях автори навчального посібника «Банківське право України» під банківською таємницею зазначають зобов'язання банку (фінансово-кредитної установи) зберігати таємницю за операціями своїх клієнтів [2, с. 197]. Під банківською таємницею, зокрема, розуміють: 1) інформацію про банківські рахунки клієнтів; 2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; 3) фінансово-економічний стан клієнтів; 4) системи охорони банку та клієнтів; 5) інформацію про організаційно-правову структуру юридичної особи - клієнта, її керівників, напрями діяльності; 6) відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація; 7) інформацію щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню; 8) коди, що використовуються банками для захисту інформації. З вище зазначеного можна зробити однозначний висновок про те, що банківська таємниця є інформацією, тобто об'єктом суб'єктивних прав та обов'язків, а не обов'язком суб'єкта.

Інституція банківської таємниці захищає інтереси клієнта банку, і, за загальним правилом, забороняє доступ третіх осіб (зокрема і держави, і державних органів) до конфіденційної інформації про клієнта банку і його операції. З іншого боку, у більшості країн на законодавчому рівні передбачено виняткові випадки й порядок такого доступу до банківської таємниці в інтересах держави.

На сьогоднішній день це питання набирає все більшого оберту в зв'язку з подією, яка відбулось не так давно, а саме те, що на початку 2016 року Президент України Петро Порошенко підписав закон "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо узгодження норм Бюджетного кодексу зі змінами в галузеве і податкове законодавство)" (№3629), що дозволяє розкривати банківську таємницю за запитом Міністерства фінансів для перевірки даних, які громадяни надали при оформленні соціальних виплат.

Закон передбачає, що Міністерству фінансів надається дозвіл на отримання інформації про відкриті рахунки громадян, операцій та залишків по них за його письмовим запитом під час бюджетного процесу з метою проведення перевірки інформації, представленої фізичними особами для нарахування та отримання соціальних виплат, пільг, субсидій, пенсій, заробітних плат чи будь-яких інших виплат, які здійснюються за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, коштів Пенсійного фонду і фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування. Зміни також передбачають більший перелік органів державної влади, яким надається право отримувати інформацію, що містить банківську таємницю. Тепер центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики також має право на розкриття банківської таємниці при перевірці поданої їм інформації для нарахування та обчислення бюджетних виплат. У разі нарахування та отримання соціальних виплат, призначених на сім'ю або домогосподарство, інформація може надаватися про банківські рахунки кожного із членів сім'ї або домогосподарства, операції та залишки коштів на цих рахунках. Відповідно до Указу Президента [4] зазначено, що для отримання та обробки таких персональних даних Міністерство фінансів України не потребує отримання на це згоди фізичних осіб, якщо таку згоду надано іншому центральному органу виконавчої влади під час подання такої інформації.

Отже, Міністерство фінансів та інші органи зможуть отримати повний і необмежений доступ до інформації, яка містить банківську таємницю, а також до персональних даних під час проведення контролю виконання бюджетного законодавства.

Думки експертів з приводу цього нововведення досить кардинально розрізняються. Але ж все таки більшість притримується думки, що цей Закон створений саме для контролю простого населення, а не верхівки нашої держави. Він може суттєво вплинути на банківську сферу, так як, якщо по запиті банк зобов'язаний викласти інформацію про ту чи іншу особу, то краще вже зберігати свої кошти вдома, де ця інформація не стане відомою іншим. Такі погляди пов'язані безпосередньо з оформленням субсидій, так як саме ця процедура вимагає найякіснішої прозорості.

Ефективність регулювання правовідносин у сфері банківської таємниці передбачає вичерпний перелік: а) відомостей, що підпадають під режим банківської таємниці, які можуть розкриватися за запитом конкретного державного органу; б) органів, які можуть гіпотетично звертатися з відповідними запитом до банківських установ; в) ситуацій, коли такі органи можуть звертатися з відповідними запитом; г) формальних вимог до самих запитів [5]. Такі нововведення до

банківського законодавства мають як позитивні, так і негативні сторони. З однієї сторони, вони забезпечують надання соціальної допомоги саме тим, хто її потребує та допомагає уникнути соціальних виплат тим, хто їх незаконно отримує. І найбільше надбання це те, що вони допоможуть знизити корупцію в системі пенсійного та соціального забезпечення. З другого ж боку – Міністерство фінансів набуває у надзвичайно широкому обсязі не притаманні йому повноваження, що може призвести до серйозних зловживань.

Отже, на сьогоднішній день питання банківської таємниці є не тільки важливим але й актуальним як ніколи чинником банківської системи. І наслідки такого реформування банківської системи ми не можемо бачити вже через місяць чи два. Це довгий процес, за становленням якого потрібно спостерігати ще не малу кількість років.

Література

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 3

2. Банківське право України: Навчальний посібник. / Кол. авторів Жуков А.М., Іоффе А.Ю. та ін. / За заг. редакцією А.О.Селіванова - К.: Видавничий дім «Ін Юре» 2012.-309 с.

3. Костюченко О. А. Банківське право: Підручник / 2-ге вид., переробл. та допов.- К.: Атіка, 2011.- 376 с.

4. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 24.12.2015 р. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/914-19>

5. Олександр Виговський. Гарантії того, що банківська таємниця залишиться таємницею [Електронний ресурс] // Forbes Україна. – 19 січня 2016. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1409265>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Домченко О.О.

студентка, Київський національний торговельно-економічний університет
(м. Київ, Україна)

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ
І ГРОМАДЯНИНА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

На сучасному етапі розвитку України проблема реалізації прав і свобод людини та громадянина займає важливе місце. Саме сутність даної проблеми полягає в недостатньому забезпеченні, що виявляється як у певних складнощах практичної реалізації прав і свобод, закріплених у Конституції України, так і в незадовільному стані їх захищеності. Існуючий розрив між проголошеними у Конституції правами і свободами особи, а також закріпленими в ній гарантіями цих прав і свобод, та повсякденною практикою їх реалізації й захисту можна пояснити тим, що головні передумови ефективного забезпечення прав і свобод особи, якими є громадянське суспільство і демократична, правова, соціальна держава, ще не склалися[4].

Права людини – це соціальна спроможність людини вільно діяти, самостійно обирати вид та міру своєї поведінки з метою задоволення своїх різнобічних матеріальних та духовних потреб шляхом користування певними соціальними благами в межах, визначених законодавчими актами [2,с.19].

Загальна декларація прав людини 1948 р. стала першим документом універсального характеру, який на міжнародному рівні проголосив основні громадянські, політичні, соціально, економічні та культурні права і цим встановив їх стандарти. Багато держав світу, зокрема Україна, вмістили посилання на Декларацію або її положення у свої конституції та конституційні акти, до того ж абсолютна більшість пактів, конвенцій і договорів з питань прав людини, прийнятих після 1948 р., ґрунтуються на її принципах. Відображаючи сутність і дух Загальної декларації прав людини, Конституція України у ст. 3 встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Конституція України у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» закріпила широкий спектр прав і свобод людини, а також загальні принципи та положення, які мають на меті визначити зміст гарантій і механізмів реалізації цих прав і свобод. Однак слід пам'ятати, що деякі норми Основного Закону України залишаються на сьогодні переважно декларативними. Це має своїм наслідком поширення правового нігілізму в суспільстві та породження недовіри громадян у спроможності держави належним чином забезпечити і гарантувати їх конституційні права. На підставі зазначеного особливої гостроти нині набуває проблема удосконалення існуючої системи конституційних гарантій прав і свобод людини в Україні. Конструктивне розв'язання цієї проблеми передбачає удосконалення існуючих юридичних механізмів закріплення та реалізації

конституційних прав і свобод людини в процесі системного оновлення Основного Закону. [1,с.29].

Одним з пріоритетних напрямків соціально-політичних перетворень в Україні слід вважати запровадження якісно нового типу взаємовідносин між громадянами і органами виконавчої влади, а саме — такого, за яким кожній людині було б забезпечено реальне додержання і захист належних їй прав і свобод у сфері діяльності цих органів.

Вирішення даної проблеми нерідко пов'язують власне з функціонуванням адміністративної юстиції як певної спеціалізованої системи судового захисту прав і свобод громадян. Дійсно, хоч цей термін, як відомо, і не має в світовій правовій теорії та практиці якогось однозначного застосування, однак усі існуючі варіанти розуміння адміністративної юстиції зводяться до того, що вона є важливою формою контролю, за законністю в сфері державного управління.

Необхідними рисами такого контролю є, по-перше, те, що він пов'язаний з розглядом спору, однією з сторін якого обов'язково виступає орган виконавчої влади або його посадова особа. По-друге, при розгляді спору громадянину гарантується рівність з іншою стороною в процесуальному відношенні. І, нарешті, розгляд спору здійснюється судовим органом, який може мати різний характер: або форму спеціального адміністративного суду (як, наприклад, у Німеччині); або бути так званим «квазісудовим» органом (як у Франції); або ж бути загальним судом (як це існує у Великобританії та США). Отже, адміністративна юстиція, за загальним правилом, це — сфера юрисдикційної діяльності судів щодо розгляду справ про захист громадян від порушень з боку держави, її органів

Але ж цим аспектом вирішення проблеми забезпечення прав і свобод громадян у сфері функціонування виконавчої влади аж ніяк не обмежується. Зазначену проблему слід ставити і розглядати значно ширше. А саме: як взагалі має бути змінений механізм реалізації виконавчої влади — з тим, щоб діяльність її органів (і посадових осіб) була б принципово підпорядкована завданням неухильного забезпечення прав і свобод громадян. Такий підхід потребує якісно нового погляду на сутність та цільову орієнтацію виконавчої влади.[5]

Також слід зазначити проблему термінів конституційного провадження. Відомо, що строк конституційного провадження за конституційним зверненням — не більше шести місяців, а його відлік починається лише від дня відкриття такого провадження. Проте профільне законодавство не визначає, у який термін Конституційний Суд може розглядати звернення: до винесення ухвали про відкриття чи відмову у відкритті провадження.

Українські громадяни, котрі звернулися до Конституційного Суду, змушені втрачати багато часу, очікуючи на початок конституційного провадження, який у законодавчому аспекті не визначений, не ведучи мову вже про результати цього розгляду. В умовах ринкової економіки, коли час має надзвичайно велике значення, відсутність можливості отримання громадянами своєчасної відповіді на важливі питання щодо правового регулювання суспільного співжиття, зачасти, змушують їх не звертатися до органу конституційної юрисдикції. Такий стан справ не додає авторитету Конституційному Суду як виключно важливому інституту становлення та захисту демократії в державі [3,с34].

Таким чином очевидно, що для побудови демократичного суспільства та утвердження правової держави недостатньо лише задекларувати дотримання прав і свобод людини та громадянина. Політико правові реалії сьогодення переконують у необхідності створення дієвих юридичних механізмів, які дозволять окремим особам, різним соціальним групам, громадянському суспільству загалом повною мірою реалізовувати свої конституційні права і свободи. Тому Міністерство юстиції України здійснює усі можливі нормативно правові та організаційно правові заходи щодо створення належних умов для реалізації та гарантування громадянами їхніх прав і свобод, визначених у Конституції України.

Література

1. Оніщук М. Проблеми забезпечення прав людини в Україні: від Загальної Декларації прав людини – до сьогодення // Право України. – 2009. – №4.с29
2. Рабінович П. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація // Право України. – 2010. – №2.-с.19
3. Нагорний Є. Удосконалення законодавства України про громадянство - запорука захисту прав людини //Право України. - 2006. - № 10. –с.34
4. Логвинова В.С., Пілігрим Г. С.Проблеми реалізації прав людини в Україні [Електродний ресурс]/ Логвинова В.С., Пілігрим Г. С.Режим доступу:<http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=46459>
5. Електронний ресурс: Забезпечення прав і свобод людини — пріоритетна орієнтація державного управління. [Електронний режим]/Режим доступу: http://5ka.at.ua/load/derzhavne_reguljuannja/zabezpechennja_prav_i_svobod_ljudini_prioritetna_orientacija_derzhavnogo_upravlinnja_referat/16-1-0-509

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дешко Л. М.

Даценко Г.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансового контролю і аналізу Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

КОНТРОЛЬ ЕФЕКТИВНОСТІ СПРАВЛЯННЯ ТУРИСТИЧНОГО ЗБОРУ В УКРАЇНІ

Туристичний збір - це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету. Місцеві ради самостійно приймають рішення про необхідність справляння даного збору на території громади [1].

Згідно даних Міністерства фінансів України найбільший дохід отриманий від сплати туристичного збору місцевими бюджетами за 2015 рік надійшли від м. Києва – 7764,5 тис. грн., Львівської обл. – 3569,8 тис. грн., Одеської обл. – 2725 тис. грн. та Запорізької обл. – 1422,7 тис. грн., а найменше – від Кіровоградської області становило лише 65,7 тис. грн.. Загострення ситуацію на сході України та Автономній Республіці Крим призвело до зменшення плати туристичного збору туристами у Донецькій обл. – 846,15 тис. грн., Криму – 482,6 тис. грн. та Луганській обл. становить лише 109,4 тис. грн. Щодо наповнення місцевого бюджету Вінницької області за рахунок сплати даного збору становить лише 181,6 тис. грн., що у 42 рази менше від бюджету м. Києва та 8 разів від бюджету Запорізької області. Дана ситуація свідчить про не ефективність існування туристичного збору. [2]

На жаль, на сьогодні кошти отримані від справляння туристичного збору не спрямовуються на розвиток туристичної та курортної інфраструктури територіальних громад – сукупності матеріально-речових об'єктів, діяльність яких пов'язана із задоволенням туристичних та курортних потреб населення.

Для уникнення виявлених недоліків податковим органам контролю, слід передбачати такі напрями підвищення контролю ефективності справляння туристичного збору по його обчислені та сплаті в місцях розміщення туристів (готелях та інших суб'єктах розміщення).

Прямі методи податкового контролю: дослідження взяття на облік готелів та інших суб'єктах розміщення туристів у податковому органі як платників туристичного збору; вивчення обсягу реалізації туристичних (готельних) послуг з розміщення туристів за базовий звітний податковий період; порівняння фактичних даних бухгалтерського обліку та даних податкової декларації з туристичного збору; оцінка повноти та своєчасності сплати туристичного збору до місцевого бюджету; оцінка правильності та своєчасності звітування з туристичного збору; виявлення

ризиків порушення готелями та іншими суб'єктами розміщення туристів норм чинного податкового законодавства в частині обліку та звітності з туристичного збору; виявлення ставки туристичного збору на окремій адміністративній території [3, с.48].

Непрямі методи податкового контролю, які слід запозичити у світових країн світу: негласне спостереження за платниками та податковими агентами при сплаті туристичного збору; допит свідків з оточення особи, яка підозрюється для підтвердження проживання даної особи в готелі; використання офіційних витягів з електронних реєстрів податкових декларацій туристичного збору як доказів; усебічний аналіз особи платника туристичного збору - його освіти, місця роботи, статусу тощо для визначення його доходу; отримання відбитку зразків почерку (підпису) для встановлення ідентифікації платника даного податку [4, с. 44].

Отже, туристичний збір в Україні сьогодні є не ефективним. Відповідно до даних кількості надходження коштів від туристичного збору спостерігається негативна динаміка, що викликана впливом туристів через антитерористичну операцією на сході України, а також однією із вагомих причин є не можливість більш повного охоплення потенційних податкових агентів із справляння цього збору викликане детінізації туристичного комплексу загалом. Для більш ефективного справляння туристичного збору, слід використовувати прямі та непрямі методи податкового контролю для виявлення прихованих доходів громадян даного податку.

Література

1. Податковий Кодекс України : Кодекс України : від 02.12.2010 р. №2755-IV : зі змінами та допов. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Міністерства України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
3. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н. В. Фоменко. – К. : Центр навч. л-ри, 2014. – 312 с.
4. Буряченко А. Є. Підвищення ефективності податкового контролю за допомогою активізації непрямих методів визначення податкових зобов'язань / А. Є. Буряченко, А. А. Славкова // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. пр. - 2015. – №18. – С. 34–53.

Кустовський О.О.

студент, Київський національний торговельно-економічний університет
(м.Київ)

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку ринкової системи України надзвичайно важливим є державна підтримка господарської діяльності. Господарським кодексом України, а саме статтею 48 (Державна підтримка підприємництва), передбачені дії, задля створення сприятливих умов для розвитку підприємництва [1].

В роботі я розглядаю саме державну підтримку малого та середнього бізнесу, оскільки саме ці суб'єкти господарської діяльності є невід'ємною складовою ринкової системи України. Саме ці підприємства підтримують високий рівень конкуренції на ринку, забезпечують найрізноманітніші потреби споживача, наповнюють ринок новими видами товарів, але найголовніше – запобігають безробіттю, створюючи велику кількість нових робочих місць.

Актуальність дослідження полягає в тому, що при трансформації від планової економіки до ринкового господарства, саме малі та середні підприємства здатні економічно вирішувати проблеми реструктуризації економіки, формування і насичення ринку споживчими товарами в умовах дестабілізації та обмеженості фінансових ресурсів.

В Україні діє досить значна кількість малих та середніх підприємств. Станом на 2014р. діє 15906 середніх та 324598 малих підприємств [2]. Переважна кількість середніх і малих підприємств України зосереджена в Дніпропетровській, Київській, Львівській, Одеській, Харківській областях та в місті Києві. Найменші кількісні показники середніх і малих підприємств демонструють Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області та місто Севастополь. За результатами 2014 року кількісні показники середніх і малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення України, у порівнянні з 2013 роком, зменшилися з 5 до 4 одиниць для середніх підприємств та з 77 до 76 одиниць для малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення України.

Малі та середні підприємства є досить сильним сегментом економіки України, однак недостатня підтримка підприємництва державою, призводить до зменшення їх частки в національному виробництві. Держава повинна створити цілісну нормативно-правову базу, яка є найголовнішою передумовою ефективного розвитку та функціонування малого та середнього бізнесу. В Україні є велика кількість нормативно-правових актів, які стримують розвиток підприємницької діяльності.

Основні документи регулювання підприємницької діяльності є Закони України «Про підприємництво», «Про господарські товариства», «Про державну підтримку малого підприємництва», Указ Президента «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності», тощо.

В Україні підприємці стикаються зі значною кількістю проблем, які чекають їх при заснуванні підприємства. Однією з таких проблем є велика кількість зайвих регулюючих документів, що ускладнює як заснування бізнесу, так і його успішне управління. Ще однією проблемою є реєстрація підприємства, що потребує значних витрат часу, грошей та зусиль. Однак досить вагомі кроки в вирішенні цих проблем вже зроблені, оскільки в рейтингу DoingBusiness в 2015 році Україна посіла 87 місце порівняно з 152 місцем в 2012 році.

Однією з найважливіших проблем залишається кредитування суб'єктів господарювання, оскільки не кожен підприємець має змогу за власні кошти повноцінно розвивати свою справу. Вагомим внеском держави в кредитування було запроваджено програму «Мікрокредитування суб'єктів господарювання». На виконання цієї програми в бюджеті 2013 року було виділено 10,3 млн. грн, а в 2014 році цю суму збільшили на 11,3%.

Розглядаючи кредитне фінансування підприємницької діяльності, варто звернути увагу на європейський досвід. Наприклад в Німеччині реалізується програма стимулювання заощаджень для створення власної справи, відповідно до якої спеціальна фінансово-кредитна установа надає кредит у розмірі до 100 тис. євро терміном до 20 років. Впродовж 10 років позичальники звільняються від погашення заборгованості за кредитом, а впродовж перших 2 років після десятирічного терміну – не сплачують процентів за користування кредитом, оскільки держава відшкодовує ці кошти [3].

Однією з найважливіших проблем для суб'єктів господарювання України залишається податкова система. В квітні 2012 року Офіційний друкований орган Верховної Ради України опублікував текст нової редакції Податкового кодексу України, який в свою чергу призвів до посилення тиску на малий та середній бізнес. Позитивним моментом в системі податкової системи України стало спрощення процедури подання фінансових звітів [4].

В кінці 2014 року в Україні розгортається економічна діяльність спрямована на дерегуляцію державної економіки. Для господарської діяльності ця політика передбачає зменшення контролю державою над господарською діяльністю. Діяльність політики дерегуляції малий та середній бізнес може відчувати вже сьогодні, першим завданням яке було

виконано стало спрощення процедури припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за заявницьким принципом. Ця політика передбачає велику кількість цілей, наприклад, скорочення кількості інстанцій в 2-3 рази, створення «Єдиного інвестиційного вікна» в регіонах та інші.

Підводячи підсумки, можна сказати, що державна підтримка суб'єктів господарювання є недостатньою. Держава повинна приділяти більше уваги розробці ефективно нормативно-правового підґрунтя для функціонування малого та середнього бізнесу в Україні. В подальшому розвитку підприємництва уряду слід надавати підтримку суб'єктам господарювання на всіх рівнях від започаткування до повноцінного функціонування та, навіть, ліквідації підприємств.

Література

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Васьківська К. Фінансово-економічний механізм розвитку малого та середнього підприємництва / Вісник ДАУ. – 2013. – Випуск 20-23. – С. 135–140.
4. Ломачинська І.А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва / Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2012. – Т. 17. – Вип. 3-4. – С. 37-43.

Науковий керівник: ст.в. кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ, кандидат юридичних наук, Біленко М.С.

Малиновська А., ФМТП, 1 к. 2м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ДОГОВОРУ

Проблемним при визначенні правової природи договору побутового підряду є те, що виникає питання щодо особливостей та розмежуванням між договорами підряду та іншими видами цивільно-правових договорів. Наразі, у юридичній літературі питання правової природи договору побутового підряду не отримало належного висвітлення, а також серед

науковців виникають правові дискусії щодо однозначного тлумачення і визначення правової природи договору.

За договором побутового підряду підрядник, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових чи інших особистих потреб, а замовник зобов'язується прийняти і оплатити роботу (ст. 865 ЦК України). Вказана стаття визначає предмет цього договору: він може укладатися на виготовлення, обробку, переробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові. Тобто, виходячи з правової конструкції договору побутового підряду, його предметом є робота та її результат [4, с. 2].

Договір підряду слід відмежовувати від договорів про надання послуг, регламентованих главою 63 ЦК України. Слід зазначити, що як у договорі підряду, так і в договорі із надання послуг сутність діяльності боржника з виконання договору полягає у вчиненні певних дій. Справа в тому, що тут поняття «послуги» вживається в широкому економічному сенсі. Характерними ознаками послуги, на думку В. Резнікової, є: корисний ефект (це її особлива споживча вартість, тобто здатність задовольняти потреби окремих суб'єктів); невіддільність від джерела (послуга має споживатися в процесі її надання, тобто при здійсненні певних дій чи бездіяльності); непомітність невидимість (її не можна взяти в руки, зберегти, транспортувати, складувати); нематеріальність (її не можна продемонструвати послугоотримувачеві до моменту надання послуги); якість, диференційованість якості послуги (якщо кінцевий результат (коли такий існує) і не настав, то це не свідчить про неякісне надання послуги). За наведеними ознаками можна розмежовувати послуги та роботи, проте деякі науковці мають різні підходи щодо розмежування послуги та роботи. Так, Б Борисова вважає, що робота виступає різновидом послуг, оскільки під роботами розуміють такі послуги, кінцевим результатом яких є виготовлення будь-якого матеріального предмета або інший матеріальний результат. Й Брауде, натомість, визначає послугу як різновид роботи, аргументуючи це тим, що робота може полягати у виготовленні будь-якої речі або в наданні послуги [2, с. 4].

Аналіз закріпленої в ст. 837 ЦК України дефініції «договір підряду» свідчить, що поняття «робота» розкривається законодавцем через категорію «вчинення дії» або «діяльності». В літературі зазначається, що роботи – це діяльність, результати якої мають матеріальний вираз і можуть бути реалізовані для задоволення потреб юридичних і фізичних осіб, а послуги – це діяльність, результати якої не мають, як правило, матеріального виразу, вони реалізуються та споживаються в процесі здійснення цієї діяльності. Отже, коли йдеться про діяльність у формі

«робіт», то споживча цікавість – кінцевий результат такої діяльності, що набуває певної матеріальної форми, тобто такий об'єкт цивільних прав як, «результати робіт». Коли ж ідеться про послуги як об'єкт цивільних прав, то до уваги береться не сам результат, який споживається при здійсненні діяльності, а дії, що до нього призвели [2, с. 5]. На нашу думку договір підряду доцільно відмежовувати від договорів, що стосуються надання різних послуг, оскільки в останніх результат роботи не має потрібного речового відтворення та використовуються в процесі самої діяльності виконавця таких послуг.

Слід взяти до уваги, що однією з конститутивних ознак договору підряду, яка дозволяє відмежувати його від інших договорів, у тому числі від договору про надання послуг, є зобов'язання підрядника виконати роботу на свій ризик. Суть ризику підрядника полягає в тому, що у разі якщо предмет договору підряду до здачі його замовникові був випадково знищений або закінчення роботи стало неможливим без вини сторін, підрядник не має права вимагати плати за роботу (ст. 855 ЦК України). У зобов'язаннях з надання послуг, навпаки, замовник ризикує не одержати бажаний результат. Частиною 2 ст. 903 ЦК України встановлено, що у разі неможливості виконати договір про надання послуг, що виникла не з вини виконавця, замовник зобов'язаний виплатити виконавцеві розумну плату [4, с. 10].

Також досить часто договір підряду порівнюють з трудовим договором. Незважаючи на зовнішню схожість, договір побутового підряду має суттєві відмінності від трудового договору. Перш за все, організація роботи, її забезпечення в договорі підряду покладається на виконавця, а в трудовому — на роботодавця, по-друге, робітник підлягає правилам внутрішнього трудового розпорядку, виконує обов'язки роботодавця, де підрядник виконує роботу за свій ризик і, якщо інше не передбачено договором підряду, власним коштом, тобто зі своїх матеріалів, своїми силами.

Наведене вище дослідження правової природи договору побутового підряду дає можливість зробити висновок, що цей договір відноситься до договорів про виконання робіт. Спеціальні ознаки договору дозволяють виділити його в системі договорів, передбаченій ЦК України, як самостійний різновид договору підряду. А відмінні ознаки цього договору від інших подібних за змістом цивільно-правових договорів забезпечують його самостійне правове регулювання.

Література

1. Ганчева А.М. Договір побутового підряду в цивільному праві України: [монографія]. – К.: Алерта, 2014. – 154 с.
2. Сурай Д.Ю. Договір підряду та договір про надання послуг: особливості та проблема розмежування. - наук. стаття, 2013. – 10 с.
3. Цивільний кодекс України : [чинний від 16 січня 2003 р.] – К. : Істина, 2004.
4. Янишен В.П. До питання розмежування договорів підряду та договорів про надання послуг / Наук. Стаття, 2013. – 11 с.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Микитенко Л. А.**

Мичківська І.
Студентка, Житомирського торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА ЯК ПАМ'ЯТКА ЮРИДИЧНОЇ ДУМКИ

На сучасному етапі, коли Україна залучена до євроінтеграційних процесів та здійснює реформування законодавства особливої актуальності набуває досвід вітчизняної правотворчості минулих епох, одним із яскравих зразків якої і є конституція 1710 р. Її ідейним натхненником та одним із провідних укладачів був Пилип Орлик – видатний діяч XVII-XVIII століття, патріот, який все життя присвятив боротьбі за незалежність України.

«Пакти й Конституції» були прийняті 5 квітня 1710 р. у Бендерах. У сучасній історіографії існують різні оцінки історичного значення цього акту. Приміром, О. Субтельний розглядає його як суспільно-політичний договір між гетьманом та козацькою старшиною [4, с. 201]; вчені А. Слюсаренко та М. Томенко навпаки заявляють, що закон 1710 р. і є першою європейською конституцією в сучасному її розумінні [3, с. 77]; Н. Полонська-Василенко характеризує цей документ як «маніфест державної волі української нації перед цілим культурним світом ...» [2, с. 173].

Конституція складалася з преамбули та 16 параграфів. У преамбулі схематично викладено історію українського народу. У першому пункті йдеться про захист православної віри східного обряду, про обов'язки гетьмана твердо стояти в обороні престолу митрополита Київського. Другий пункт важливий тим, що чітко визначає кордони держави відповідно до Зборівської угоди 1649 р. Гетьман зобов'язаний оберігати

територіальну цілісність країни. У четвертому пункті йшлося про стосунки Запорозької Січі та Московської держави. У пункті п'ятому говориться про одвічні права на маєтності та промисли Низового Запорозького Війська і нікого іншого. Пункт шостий трактує принципово важливе для державного устрою України питання про вибір між самодержавством чи республіканським ладом. У сьомому та восьмому пунктах говориться про етику, правові та функціональні обов'язки Генеральної старшини. Дев'ятий пункт Конституції трактує питання обрання Генерального підскарбія. У десятому пункті говориться про обмеження експлуатації козаків та посполитих, а також про виборність як військових, так і посполитих урядників. В одинадцятому пункті обумовлювались права жінок козаків, які або овдовіли, або чоловіки яких перебували у походах, – щоб не притягали їх до повинностей та податків. У дванадцятому пункті говориться про необхідність ревізії земельної власності й урегулювання повинностей посполитих. Пункт тринадцятий підтверджував права на привілеї Києва та інших українських міст. Чотирнадцятий пункт регулював складні соціальні відносини, що виникали між суспільними станами. У пункті п'ятнадцятому пропонується військова реформа задля оптимізації використання державних коштів. Шістнадцятий пункт містить в собі законодавчі заходи щодо врегулювання торговельних справ [1].

«Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорозького» є унікальним документом, головною ідеєю якого є повна незалежність України від Польщі та Росії, причому кордони з Польщею визначалися по річці Случ. Згідно Конституції 1710 р. визначено права усіх верств населення України, незалежне становище Запорозької Січі. Гетьман визнавався главою держави. Державний скарб відділявся від гетьманського, на утримання гетьмана виділялися чітко визначені окремі землі та кошти. Встановлювалася норма про обрання полковників та сотників вільними голосами козаків. Гетьман зобов'язувався стежити за справедливим розподілом і збиранням державних податків, що сплачувалися козацькими підпомічниками, селянами, міщанами, купецтвом.

Визначальною рисою Орликової Конституції, яка, власне, робить її однією з найдемократичніших серед усіх тогочасних подібних державних актів, є пункти, котрі обмежували гетьманську владу на користь старшинської ради — своєрідного козацького парламенту, до якого мали увійти не лише генеральна старшина й полковники, а й представники Запорожжя та полків — від кожного по одній заслуженій особі.

Конституцію України одразу по її прийняттю визнали уряди Швеції і Туреччини. Вона й сьогодні вражає своєю актуальністю й високим

правовим рівнем. Вчені й політики нині не без підстав вважають, що вона як державний акт республіканського спрямування на 80 років випередила ідеї Французької революції [2, с. 174].

Значну увагу «Пакти та Конституції законів і вольностей Війська Запорозького» приділяють поверненню Запорозькій Січі традиційних вольностей і прав та гарантують запорожцям гетьманську підтримку. Документ не регламентує її внутрішній устрій, визначаючи лише питання її місця у територіальній та політичній структурі Війська Запорозького (пп. 4-6). «Пакти...» гарантують непорушність її територіальних володінь, забороняють представникам влади на будь-якому рівні засновувати там поселення та фортеці (п. 4). Військо Запорозьке зобов'язується допомагати в захисті території від зовнішніх посягань (п. 4). Посли Запорозької Січі мали стати повноправними членами Генеральної ради. Бендерська Конституція вперше виробила деякі принципи взаємовідносин цих суб'єктів. У Конституції вперше була зроблена спроба юридично встановити адміністративний кордон Січі з рештою Війська Запорозького та законодавче регулювалася участі Коша в управлінні Військом Запорозьким [4, с. 203].

Таким чином, конституція 1710 р. – визначний український народно-політичний документ, у якому знайшли яскраве відображення тогочасні ідеали української нації. У ній відбилися протиріччя між європейською традицією і новітніми на той час ідеалами. Автори Конституції прагнули зв'язати у єдине ціле уривки своєї минувшини та окреслити модель такого суспільства, яке вмістило б головні здобутки нації. Висловлені ідеї є наслідком майже тисячоліття політичного розвитку України, свідченням високого рівня самосвідомості нації, рівня її політичної культури та творчого потенціалу. Конституція постала не тільки як втілення ідеї української держави – Гетьманщини, а водночас як і вдосконалення тогочасного розуміння суті держави.

Джерела та література:

1. Івченко К. Конституція П. Орлика та її значення: [Електронний ресурс] / К. Івченко. - Режим доступу: <http://www.history.vn.ua>
2. Полонська-Василенко Н. Історія України / Н. Полонська-Василенко. – 1995. – 268 с.
3. Слюсаренко А. Г. Історія української конституції / А.Г.Слюсаренко, М. В. Томенко. - К. 1993. – 189 с.
4. Субтельний О. Антологія історії України / О. Субтельний. – К., 1999. – 267 с.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, викладач історії України та культурології циклової комісії правознавчих дисциплін Житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ Панченко Вікторія Сергіївна.

Панченко В.С.

канд. істор. наук, викл., Житомирський торговельно-економічний коледж КНТЕУ

МИРОВА ЮСТИЦІЯ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІ ПРАКТИКИ

У сучасному українському суспільстві обговорюються питання демократизації та подальшої децентралізації місцевого управління в усіх його аспектах. Цікавою і дієвою формою прояву місцевої ініціативи у справах правосуддя є мирова юстиція, яка хоча й має глибокі історичні корені, проте не втратила актуальності і на сьогодні.

Мировий суд сучасними юристами розглядається як особливий вид місцевої судової чи адміністративно-судової установи обмеженої юрисдикції, призначеної для розгляду малозначимих (з юридичної точки зору) кримінальних та цивільних справ за спрощеною процедурою. Вітчизняні традиції мирового або «полубовного» вирішення конфліктів беруть свій початок ще від княжих часів, проте найбільш повного та законодавчо закріпленого виразу вони набули у II пол. XIX ст. разом із опублікуванням Судових статутів 1864 р.

Запровадження мирових судів у Російській імперії було обґрунтованим реакцією на виклики тогочасної дійсності та перебувало у руслі політики самодержавства. Аби забезпечити населенню право на судовий захист з оскарженням вироків і водночас встановити чіткий і всебічний контроль над мировими судами законодавець виокремив у ієрархії мирових установ три логічно пов'язані рівні: одноосібний суд – з'їзд – Сенат [3, с. 47]. Судочинство у мировому суді здійснював дільничний суддя у межах визначеної території (мирової дільниці). Зібрання почесних, дільничних і додаткових суддів утворювало вищу інстанцію – мировий з'їзд, який складався із багатьох підструктур, як-от: суддівського корпусу, канцелярії, бібліотеки, архіву, господарської частини, повірених та судових приставів, консультаційних бюро. При цьому до його повноважень належало: остаточне з'ясування апеляційних справ, касаційних протестів, розв'язання суперечок про підсудність, ревізування, ухвалення рішень про притягнення до відповідальності, укладання наказів мировим суддям. З'їзди задумувались як установи, покликані діяти сесійно, однак через значну завантаженість справами вони

перетворились на постійно діючі. Роль вищої касаційної інстанції відігравав Сенат, який також проводив ревізії, розглядав справи про кримінальну відповідальність мирових суддів [2, с. 9].

Розглянемо показники ефективності мирового суду на прикладі Волинської губернії. Від початку свого існування мирові інституції були дуже завантажені справами. Приміром, у 1873 р. один мировий суддя за рік вирішував 3341 справу, у 1897 р. – 13497, а у 1913 р. – 15470. У середньому ж щорічно один суддя вирішував по 11132 справи. При цьому, як видно із аналізу архівних справ, мирове судочинство на Волині було досить оперативним. Справи розглядались суддями протягом одного-двох місяців (66%) і лише в окремих випадках через півроку (14%). Серед проваджень 84% вирішувались у тому ж році, а 16% з незалежних від суддів причин переносились на наступний рік. Репресивність мирового суду була не надто високою (на 100 обвинувачуваних лише 55 були засуджені), що свідчить про прагнення суддів до об'єктивності. У якості покарання найчастіше використовувались грошове стягнення (54%) та арешт (34%), значно рідше позбавлення волі (10%) і оголошення догани (2%). Рівень оскарження вироків був низьким: щорічно подавались апеляції на 12% прийнятих рішень і при цьому тільки 4% клопотань задовольнялись мировим з'їздом. Це свідчить про прагнення правосуддя до справедливості, якості наданої юридичної допомоги [4, с. 14].

Разом із тим, встановлено, що мирові судді на Волині не лише розглядали судові справи, а й намагались попереджувати скоєння нових правопорушень. Превентивна робота провадилась за кількома напрямками: інформування жителів, оптимізація правоохоронних структур, збір і систематизація відомостей про злочинців та методи їх дій, боротьба із соціальними причинами росту злочинності. Цю діяльність можна визнати успішною, оскільки кількість злочинів наприкінці XIX – початку XX ст. помітно зменшується. Якщо у 1873-1889 рр. посягання на честь і здоров'я особи становили 48%, а порушення громадського порядку та непокоря владі – 17%, то у 1890-1919 рр. – 32% і 14% відповідно. Лише показники майнових злочинів у 1871-1919 рр. стабільно тримались на одному рівні 45-50%. Оскільки причини, що штовхали людей до їх скоєння, лежали у соціально-економічній площині і судді не могли на них впливати. Свідченням ефективності превенції правопорушень є і порівняно невисокий рівень рецидиву злочинів (15%) [4, с. 17].

З огляду на подібну ефективність і дієвість мирової юстиції, а також на потребу демократизації правосуддя, мирова юстиція на пострадянському просторі була відроджена в Російській Федерації. Федеральним законом "Про мирових суддів в Російській Федерації" (1998 р.) її визнано нижньою ланкою судів загальної юрисдикції Росії, а

процесуальним законом до підсудності мирових суддів віднесені кримінальні справи про злочини, за вчинення яких максимальне покарання не перевищує трьох років позбавлення волі, за винятком кримінальних справ про злочини, прямо передбачені в КПК (ч. 1 ст. 31 КПК РФ) [5]. За оцінкою Голови Верховного суду РФ, у компетенції мирових суддів опинилось 70% цивільних і 20% кримінальних справ. Та не дивлячись на завантаженість та труднощі матеріально-технічного плану практика показала, що мирова юстиція надійно увійшла в правове життя сучасного російського суспільства і держави, довівши правильність політичного вибору на користь відродження місцевого правосуддя як самостійного інституту судової влади, здатного суттєво розширити сферу судового захисту прав та свобод громадян. Крім цього, нині мировий суд під тією чи іншою назвою успішно функціонує в Англії, Ізраїлі, Італії, Швейцарії, США, Канаді та багатьох інших державах світу [5].

Таким чином, мирова юстиція у сучасній світовій юридичній практиці є важливим та невід'ємним елементом правової держави, що сприяє демократизації суспільства, залученню громадян до державного управління і, як наслідок, утвердження законності та правопорядку. Наведені факти та виклики українського сьогодення обумовлюють необхідність запровадження мирових судів і в Україні. Насамкінець, слід зазначити, що подібна потреба вже усвідомлена на урядовому рівні, про що свідчить прийнята «Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів», затверджена указом Президента України, яка передбачає створення можливостей для розвитку альтернативних, позасудових способів вирішення спорів [1].

Литература

1. Указ Президента України «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» від 10 травня 2006 р. № 361/2006 // Урядовий кур'єр. – 2006. – № 95; Орієнтир. – 2006. – № 17. – С. 1–8.
2. Азарова Е. С. Мировая юстиция в России: монография / Е.С.Азарова, М. Л. Репкин. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2009. – 128 с.
3. Лонская С.В. Мировая юстиция в России: Монография / С.В.Лонская. – Калининград, 2000. – 215 с.
4. Панченко В. С. Мирові суди на Волині (1871-1919 рр.): повноваження, структура, склад: автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. іст. наук; спец. 07. 00. 01 «Історія України» / В. С. Панченко. – Житомир, 2014. – 23 с.

5. Попелюшко В. О. Мірові суди: міжнародний та вітчизняний досвід: [Електронний ресурс] / В. О. Попелюшко. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11pvotvd.pdf>

Погребняк С. А.

студентка, Університет Державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВИЯВЛЕННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Трансформаційні зміни в економіці України призводять до появи нових і загострення існуючих підприємницьких ризиків. Ризики, з якими стикаються господарюючі суб'єкти вкрай різноманітні, і тому вимагають інтегрованого підходу до управління ризиками, адже господарюючий суб'єкт вимушений самотійно приймати заходи по дозволу або зниженню міри впливу підприємницьких і фінансових ризиків.

Ризик у своїй першооснові є невизначеністю. Роль різноманітних інформаційних компонентів в процесі формування керуючої інформації визначає специфіку впливу невизначеності відповідних компонентів на невизначеність системи управління в цілому. Поняття ризику пов'язується з усвідомленням небезпеки, загрози, ненадійності, випадковості збуту. Н. Бурбело визначає ризик як ймовірність втрати підприємцем частини ресурсів, недоотримання прибутків або появу додаткових витрат внаслідок здійснення господарської діяльності [1].

У сучасних умовах господарювання важливе місце в забезпеченні економічної безпеки підприємства займає саме його фінансова складова, оскільки в першу чергу від наявності власних джерел фінансування, ефективності використання майна підприємства, його здатності вчасно розраховуватись з боргами залежить його фінансова безпека [2].

За даними Державної служби статистики України, з найбільшим від'ємним фінансовим результатом протягом 2015 року спрацювали підприємства промисловості – 250293,6 млн.грн. збитків; оптової та роздрібною торгівлі – 94155,1 млн.грн.; професійної, наукової та технічної діяльності - 39663,5млн.грн.; операцій з нерухомим майном – 33532,5 млн.грн. Найбільша частка збиткових суб'єктів господарювання в сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – 63,0%; операцій з нерухомим майном – 49,7%; тимчасового розміщування й організації харчування – 42,5%; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської

діяльності – 39,1% [4]. Отже, стає очевидною проблема забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності, яка безпосередньо пов'язана з проблемою організації адекватної системи управління ризиками і ризиковими вкладеннями капіталу.

Ризик формується як під впливом різних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, так і в процесі прийняття управлінського рішення, тому залежить від так званого «людського фактору». Зовнішнє середовище, в якому суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність, включає в себе об'єктивні економічні, соціальні й політичні умови, що породжує невизначеність [1].

Серед числа зовнішніх чинників, необхідно виокремити посилення для вітчизняних підприємств чинника глобалізації з вступом України до СОТ. Це призвело до зростання для українських товаровиробників конкуренції, як на зовнішніх, так і на внутрішніх товарних ринках, що неминуче позначилося на зростанні ступеня прояву різних підприємницьких і фінансових ризиків у їх діяльності [3]. Тож, між зовнішніми та внутрішніми чинниками існує певна кореляція, яка обумовлена взаємозв'язком між різними видами ризиків.

Необхідність прийняття управлінських рішень потребує поряд із з'ясуванням сутності загрози чіткого усвідомлення ризику. Система управління ризиком має певну специфіку, зумовлену особливостями об'єкта, цілями і методами, що знаходить своє відображення в основних принципах управління ризиками, а саме:

- рішення, пов'язані з ризиком, повинні бути економічно обґрунтованими і не чинити негативного впливу на результати фінансово-господарської діяльності підприємства;
- прийняті рішення мають базуватись на необхідному обсязі достовірної інформації;
- управління ризиками зобов'язане враховувати поточний аналіз ефективності прийнятих рішень і передбачити оперативне коригування методів і інструментів впливу на ризики;
- успішна реалізація процесу управління ризиками вимагає висококваліфікованої підготовки управлінського персоналу, знання ним закономірностей управлінської діяльності [2].

На даний час в Україні відсутній попит, що сформувався, з боку малих підприємств на послуги з управління ризиками та ризиковими вкладеннями капіталу, а консалтингові компанії переважно спеціалізуються на маркетингових послугах та послугах з бухгалтерського супроводу [3]. Дана ситуація чинить негативний вплив на забезпечення ефективного та безпечного функціонування вітчизняних підприємств.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання, перед вітчизняними підприємствами постає нагальна потреба у виявленні підприємницьких ризиків з подальшим оцінюванням їх впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства.

Література:

1. Бурбело Н.О. Аналіз та класифікація ризиків підприємницької діяльності / Н.О. Бурбело // Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2015. - №1 (11). - с. 160-166
2. Завора Т.М. Методичні основи оцінювання ризиків в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Т.М. Завора, А.Г. Лебедин// Економіка і регіон. – 2015. - №1 (50). - с.80-87
3. Кривда О.В. Механізм ризик-менеджменту на українських підприємствах та чинники, що його формують [Електронний ресурс] /О. В. Кривда . – Режим доступу: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/evntukpi_2013_10_46%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/evntukpi_2013_10_46%20(1).pdf)
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів УДФСУ
Першко Л. О.**

Сарсанія Г.Г.

студент, Київський національний торговельно – економічний університет
(м. Київ)

ЦІНА ЯК ІСТОТНА УМОВА ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

В умовах ринкової економіки господарський договір є основним засобом організації відносин між суб'єктами господарювання та важливим інструментом правової організації господарського життя суспільства в цілому.

Розвиток торгівлі, промисловості, сфери послуг і сільського господарства зумовлює необхідність постачати підприємствам і іншим господарюючим суб'єктам необхідну їм сировину, матеріали й устаткування, надавати фізичним і юридичним особам різноманітні послугу — у всьому цьому розмаїтті господарського життя договір служить найважливішим засобом, що забезпечує обіг матеріальних і нематеріальних цінностей.

Поняття господарського договору виступає у двох аспектах:

- під поняттям "договір" розуміються правовідносини, що виникають із договору як юридичного акта;

•мається на увазі правовий документ, яким зафіксовано виникнення договірної зобов'язання з волі його учасників.

Господарський договір опосередковує відносини, що виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і не господарюючими суб'єктами - юридичними особами, а також органами державної влади, органами місцевого самоврядування, наділеними господарською компетенцією.

Господарський договір вважається укладеним лише в тому випадку, якщо між сторонами в передбачених законом порядку і формі досягнуто згоди щодо всіх його істотних умов. Сторони господарського договору при укладенні господарського договору зобов'язані у будь-якому разі погодити предмет, ціну і строк дії договору.

Сьогодні ж ми розглянемо саме ціну як істотну умову господарського договору. Визначення ціни в договорі є стандартним і не викликає особливих запитань. Ціна як економічне явище є результатом взаємодії попиту й пропозиції на певний товар, зумовленим об'єктивними економічними причинами (затрати на виробництво та його технологія, інші фактори, що впливають на собівартість продукту, економічна кон'юнктура тощо).

З юридичної ж точки зору, поняття «ціна» визначається як розмір зустрічного задоволення контрагента за договором на виконання ним своїх договірних.

Згідно зі ст. 180 ГК України ціна є істотною умовою договору. При цьому, якщо між сторонами не досягнуто згоди щодо істотних умов договору, то договір вважається неукладеним. Таким чином, згідно з нормами ГК України сторони обов'язково повинні дійти згоди щодо ціни.

Зараз ми розглянемо основні причини визнання договору неукладеним через те, що суб'єкти господарювання не дійшли згоди щодо ціни. Згідно з нормами ГК України передбачено, що ціна в господарському договорі визначається в порядку, встановленому ГК України та іншими законами й актами Кабінету Міністрів України.

Згідно з ГК України ціна (тариф) — це форма грошового визначення вартості продукції (робіт, послуг), яку реалізують суб'єкти господарювання. При цьому встановлено, що ціна зазначається в договорі у гривнях. Ціни в зовнішньоекономічних договорах (контрактах) можуть визначатися в іноземній валюті за згодою сторін (ст. 189 ГК України).

Розглянемо таку ситуацію, коли є ухилення однієї зі сторін від визначення ціни договору. Така ситуація виникає, якщо сторони не досягли домовленості стосовно ціни робіт. Як наслідок - спірний договір. За договором оплата виконаних позивачем робіт здійснюється за ціною, яка мала бути визначеною саме за погодженням сторін. Однак такого погодження не було. А відповідно до приписів ч. 4 ст. 632 ЦК України ціна в договорі визначається, виходячи зі

звичайних цін, якщо вона не встановлена й не може бути визначена виходячи з умов договору. У цьому випадку, визначення ціни все ж було можливе шляхом погодження сторонами. Відмова сторін без достатніх підстав від визначення ціни в договорі унеможлиблює застосування ч. 4 ст. 632 ЦК України.

Вважаємо, що підставою може бути ухилення однієї зі сторін від визначення такої ціни. Але за таких умов виникає питання: чи існував сам факт укладення спірного договору. Незастосування звичайних цін можливе лише в разі, коли йдеться про винятковий (ексклюзивний або унікальний) характер предмета договору, наприклад, об'єкта інтелектуальної власності. Так, О. Подцерковний зазначає з цього приводу: «Припущення про те, що сторони не погодили ціни в господарському договорі, зовсім не означає, що вони хотіли встановити «звичайні ціни»...».

А от якщо в договорі підряду не встановлено ціну роботи або способи її визначення, то згідно зі ст. 843 ЦК України ціна встановлюється за рішенням суду на основі цін, що звичайно застосовуються за аналогічні роботи з урахуванням необхідних витрат, визначених сторонами. Тобто норма ст. 843 ЦК України є свідченням того, що ціна не істотна умова такого договору.

Можна виділити такі способи визначення ціни:

- тверда ціна, тобто ціна, що не може бути зміненою в процесі виконання договору;

- змінна ціна — ціна, що змінюється в процесі виконання договору, але при цьому чітко визначаються критерії, на підставі яких здійснюються ці зміни;

- конкретна ціна встановлюється в договорі, але сторони домовляються про можливу її зміну за певних умов;

- прив'язка контрактної ціни до цін на якісь високоліквідні товари (нафта, золото тощо), що котуються на відповідних біржах.

Сформулюємо певні вимоги до умов договорів, в яких встановлені ціни:

- укладаючи договір в усній формі (коли це не заперечується чинним законодавством), слід подбати про критерії, за якими можна встановити спірну ціну з урахуванням вимог Господарського процесуального кодексу України, - на випадок виникнення судового спору;

- відповідні положення договору можуть мати відсильний характер (посилання на специфікації, накладні, додаткові протоколи узгодження ціни тощо), при цьому в основному договорі слід указати, що додаткові документи є невід'ємною складовою частиною останнього.

Складання додаткових документів має здійснюватися з урахуванням загальних вимог до укладення угод, зокрема компетенції осіб, які їх підписують.

На мою думку, умови щодо предмету, ціни та строків мають бути обов'язковими лише стосовно тих господарських договорів, у яких їх можна чітко визначити. Штучне обмеження свободи договірної діяльності,

запроваджене ч. 3 ст. 180 господарського кодексу, негативно позначається на захисті прав та інтересів сторін господарського договору, які інколи є змушеними погоджувати в господарському договорі ціну, предмет чи строк навіть у випадках, коли такі умови не є притаманними конкретному виду господарського договору, а їх визначення може зашкодити таким сторонам.

Література

1. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року N 436-IV.// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року N 435-IV.
3. Гусак М. Недійність господарського зобов'язання за Господарським кодексом України / Гусак М. // Право України. - 2007. - № 7. - С.45-49.
4. Щербина В.С. Господарське право України. - К.: Атика, 2003.

Сидоренко Р., ФМТП, 4 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Інвестиційна діяльність є важливою складовою економічної та соціальної розбудови України. Недостатнє дослідження проблем правового регулювання інвестиційної діяльності, негативно позначається на залученні іноземних інвестицій. В сучасних умовах, в умовах євроінтеграції, дана проблема набуває особливої актуальності. Тому що, на даному етапі основним фактором, який би сприяв, залученню нових іноземних інвестицій з країн Євросони – було б створення сприятливих умов для іноземних інвесторів. Але існує ряд невирішених проблем, які заважають іноземним інвесторам вкладати інвестиції в економіку України.

Непристосованість та невпорядкованість нашого законодавства, є основною перепорою для вкладення іноземних інвестицій в економіку нашої держави.

Існуюча в нашій країні система законодавчого регулювання капіталовкладень побудована на основі публічного права, відповідно до якого відносини між приймаючою країною та інвестором встановлюються за допомогою владно-розпорядчих, адміністративних актів держави. Таким чином, «правила гри», за якими інвестор повинен здійснювати свою діяльність, встановлюються державою по суті в односторонньому порядку і в такому ж порядку змінюються, при чому не завжди на користь інвестора. Тому в таких умовах в інвестора відсутні достатні правові гарантії непорушності умов його діяльності в державі. В результаті інвестор змушений «перестраховуватись», закладаючи в обґрунтування

інвестиційного проекту додаткову норму прибутку для покриття ризику нестабільності законодавства. Для інвестора основне - це стабільність, коли можна з великою точністю розрахувати, коли і за яких умов буде забезпечене повернення вкладених коштів. Це - необхідна умова укладення серйозних контрактів, які передбачають мільярдні інвестиції з тривалим строком окупності проектів [1].

Іноземним інвесторам на території України надається національний режим. Модель національного режиму характерна для індустріально розвинених країн. Застосування національного режиму дає ефект лише в економічно і політично стабільних країнах. І саме це стало підставою для твердження, що в умовах структурної перебудови економіки національний режим залучення іноземних інвестицій рівнозначний несприятливому інвестиційному клімату [2, с. 391].

Тому, на думку Н. Резнікової, необхідна не «зрівнялівка», а система спеціальних заходів щодо стимулювання та захисту іноземних інвестицій [3, с.163].

Особливістю правового регулювання інвестиційної діяльності на території України є те, що, поряд із Законами України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ, «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР, інвестори мають враховувати також положення цілого ряду інших законів та підзаконних нормативних актів, це створює для інвесторів значні перешкоди для вкладення інвестицій. Зокрема, це Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІV, Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV, «Про захист іноземних інвестицій в Україні» від 10.09.1991 № 1540а-ХІІ, «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-ХІІ.

Аналіз чинного інвестиційного законодавства свідчить про те що існує ряд проблем, які необхідно вирішити, для того аби створити сприятливий «клімат» для залучення іноземних інвестицій на територію нашої держави. А тому воно потребує докорінних змін.

Можемо навести наступні шляхи удосконалення інвестиційного законодавства України:

- 1) Впорядкування законодавчої бази, шляхом підготовки комплексного законодавчого акту, який би базувався, насамперед, на міжнародних нормах та передбачав спеціальні заходи захисту іноземних інвесторів.
- 2) Встановити для іноземних інвесторів спеціальний режим, який би встановлював додаткові переваги, пільги для іноземних інвесторів порівняно з вітчизняними.

Література

1. Крайнюкова В.С., Камінський П.Д. Інвестиційне законодавство України: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс]/ В.С. Крайнюкова, П.Д. Камінський. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2009/Pravo/47769.doc.htm
2. Стройнова І.М. Питання правового режиму іноземних інвестицій/ І.М. Стройнова// Актуальні проблеми держави і права. –О., 2007. – Вип. 32. – С.391.
3. Чернадчук В.Д., Сухонос В.В., Чернадчук Т.О. Основи інвестиційного права України: Навч. посіб. / За заг. ред. В.Д. Чернадчука. – 2-ге вид., перерою. і доп.- Суми: Університет. кн.; К.: Княгиня Ольга, 2005.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Дорош О. М.**

Смакоуз Д.Л.

студент, Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ НЕДОПУЩЕННЯ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі головним завданням будь-якої розвиненої держави є забезпечення якості економічного зростання шляхом встановлення та захисту економічної конкуренції в підприємницькій діяльності.

Економічна конкуренція, як змагання між суб'єктами господарювання, здійснюється не завжди за допомогою добросовісних і законних засобів та методів досягнення конкурентних переваг. Без відповідного регулювання вона рано чи пізно трансформується в незаконні дії.

Стаття 42 Конституції України гарантує захист конкуренції в підприємницькій діяльності, забороняє обмеження конкуренції, зловживання монопольним становищем та недобросовісну конкуренцію [1].

Верховна Рада України прийняла Закон “Про захист від недобросовісної конкуренції”, 7 червня 1996 р. в якому надається загальне визначення поняття «недобросовісна конкуренція», а також перелік дій, які визнаються недобросовісними [3, с. 278].

Відповідно до ст. 1 Закону “Про захист від недобросовісної конкуренції” недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що

суперечать торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності [2]. Зокрема, недобросовісною конкуренцією визнаються: неправомірне використання ділової репутації господарюючого суб'єкта (підприємця), створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції; неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

У ст. 2 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» відображено "презумптивне припущення про можливу недобросовісність учасників ринкового обігу шляхом окреслення сфери його застосування" [4, с. 7]. Дійсно, в законодавстві України не вживається термін «добросовісна конкуренція», однак само собою зрозуміло, що йдеться про підтримання саме такої конкуренції.

На мою думку, таке трактування недопустиме для українського законодавства - воно нечітке та загальне. Подібні дефініції більш характерні для міжнародних пактів, конвенцій. А поняття "чесні звичаї" взагалі є правовим поняттям з невизначеним змістом, який треба наповнювати відповідними оціночними категоріями, а тому конкретизувати визначення «чесних звичаїв» дуже важко.

Термін "чесні звичаї" відображає моральні, соціальні та економічні традиції, які існують у конкретному суспільстві, тому тлумачення цього поняття може бути різним у різних країнах [3, с. 280].

Регулювання відносин економічної конкуренції в Україні здійснюється рядом державних органів: Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Однак головним суб'єктом у реалізації політики антимонопольного регулювання, захисту і підтримки добросовісної конкуренції є Антимонопольний комітет України - спеціально створений державний орган, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності.

Проте, в механізмі правового регулювання конкурентних відносин, а також при визначенні статусу антимонопольних органів є певні протиріччя та спільні питання. Недосконалістю, суперечливістю антимонопольного законодавства, відсутністю чіткого розмежування компетенцій АМКУ і його органів: колегій, державних уповноважених, територіальних відділень та колізійністю норм зазначеного законодавства - ускладнюється практика його застосування.

Також вважаю, що законодавчі норми, які регламентують порядок розгляду справ про захист економічної конкуренції потребують уточнення та закріплення в кодифікованому нормативно-правовому акті. Зумовлено це тим, що на сьогодні значно розширено сферу відносин, які регулюються цим законодавством, а також зростає кількість справ, розглянутих

антимонопольними органами України, тим самим напрацьовується практика розгляду справ антимонопольними органами.

Конкурентне (антимонопольне) законодавство України знаходиться лише на стадії розвитку та потребує ретельного перегляду з подальшим тлумаченням й кодифікацією в єдиний нормативно-правовий акт.

Безперечно, питання боротьби з недобросовісною конкуренцією набуває нового, більш широкого змісту в контексті глобалізації та інтеграції України в європейську економіку.

Література

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

2. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 36. - Ст. 164..

3. Бакалінська О.О., Правові засади захисту від недобросовісної конкуренції // Конкурентне право. - КНТЕУ - 2010. - 380 с.

4. Корчак Н.М., Загальні положення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності // Підприємництво, господарство і право. - 2001. - № 2. - С. 7-9.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Гуржій Т.О.

Рябова Ю.І.

магістр, Київський національний торговельно-економічний університет, (Київ)

ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ

Враховуючи змагальну природу міжнародного арбітражу, важливим стає забезпечення кожної зі сторін доказової сили своєї позиції, правильне і своєчасне подання доказів, включаючи свідчення свідків і висновки експертів. І практика, якої сторона звикла дотримуватись у державному суді у своїй юрисдикції, може не тільки не знадобитися, а іноді навіть і нашкодити.

Уніфікація процедур міжнародного арбітражу іноді породжує неправильне уявлення, що все, що відбувається в рамках міжнародного арбітражу, є однозначним і нескладним. Проте це не так, оскільки кожен міжнародний арбітраж означає не просто зіткнення двох сторін, а зіткнення представників різних правових систем, які дотримуються різних правових традицій і застосовують, як правило, для кожної з них іноземне процесуальне та матеріальне право. При цьому кожній із сторін необхідно знайти розуміння з боку, знову-таки, іноземних арбітрів. Важко переоцінити роль міжнародного комерційного арбітражу.

Склад арбітрів (або одноособовий арбітр) у міжнародному арбітражі, тільки якщо сторони прямо не узгодять певний порядок подання та дослідження доказів, на власний розсуд вирішує, які докази і як він розглядатиме. Приймаючи в цілому всі подані сторонами докази, склад арбітрів визначає потім доказову силу кожного з поданих доказів. Напевно, тому одним із яскравих проявів професіоналізму адвоката в міжнародному арбітражі вважається розробка стратегії подання доказів, аби вони здійснили належний «переконуючий» вплив на арбітрів.

За відсутності спеціальної угоди сторін про інше арбітри мають значний розсуд щодо визначення процедури подання письмових доказів, починаючи від технічних питань: кількості наданих копій, нумерації, вказівки на доказ у письмових поясненнях сторін тощо і до строків подання доказів, наслідків прострочення їх дотримання. Важливо, що спочатку такі обставини, як відповідність експонованих копій оригіналу документа, належні джерело і спосіб одержання стороною документа презюмуються.

Як правило, ні національні закони, ні арбітражні регламенти не містять будь-яких обмежень щодо допустимості доказів. У якості доказів допускаються будь-які види письмових та усних доказів. Стороною можуть бути надані документи, фотографії, аудіо- та відеозаписи, виписки зі щоденників та журналів, предмети, зразки та ін. Можуть бути заслухані свідки за фактом і експерти, причому в міжнародному арбітражі не є неправильним залучати також експерта з питань права. Арбітри можуть відмовитися прийняти доказ, якщо він явно не стосується спору або пред'явлений занадто пізно без пояснення поважної причини такої затримки в поданні доказу. Часто арбітри при складанні графіка ведення арбітражного розгляду встановлюють терміни, після закінчення яких вони мають право не приймати від сторін докази.

Переважає більшість національних законів про міжнародний арбітраж і регламенти передбачає подання позову і відкликання з додаванням до нього основних документальних доказів на підтвердження заявлених вимог або заперечень.

Адвокати як системи загального права, так і континентальної системи, як правило, подають детальні письмові заяви, які містять пояснення свідків, експертів і письмові докази з окремих питань. Жорстких стандартів у поданні документальних доказів немає, а тому, якщо відсутні безпосередні вказівки арбітрів у відношенні їх подання, адвокат сторони вправі подати такі докази в тому порядку, який він вважає найбільш ефективним з позиції захисту інтересів клієнта. Сьогодні у спорах, пов'язаних із необхідністю оцінки значного документообігу, стала абсолютно прийнятною практика подання документів на CD-ROM або інших засобах електронного/цифрового запису.

Свідок у розумінні міжнародного арбітражу — це особа, яка була учасником тих обставин, які вона підтверджує у своїх свідченнях. У рідкісних випадках, щоправда, арбітри можуть прийняти і так звані свідчення «з чужих слів» (hearsay evidence) і визначити їх доказову силу. Загалом це трапляється рідко, і свідок таки повинен бути безпосереднім учасником подій.

У системі загального права роль усного опитування свідків посідає значне місце в доказовій стратегії сторони, що зрозуміло, в тому числі й допустимістю усних правочинів, а істина часто в арбітражних розглядах встановлюється шляхом перехресного опитування свідків сторін, проведеного у змагальній манері адвокатами кожної зі сторін. Не існує єдиної відповіді на запитання: чи завжди потрібні в міжнародному арбітражному розгляді свідки? Кожен спір — індивідуальний, як і підбір до нього доказової бази. Як і при поданні документального доказу, необхідно вказати арбітрам, яка саме обставина підтверджується свідченнями свідків. Арбітри не мають повноважень щодо приведення свідків до присяги. Однак можливість отримання подібних свідчень в арбітражі існує, якщо національний закон про міжнародний комерційний арбітраж та/або регламент опускають звернення сторін до державного суду з метою отримання опитування свідка під присягою. Останнє, однак, рідкість.

Сторона визначає як стратегію і тактику представлення своєї позиції, так і заперечування позиції другої сторони. Завжди є сенс заздалегідь продумати свої дії, оцінити обсяг і зміст доказів, ризики використання свідчень свідків або розкриття документів. Один із основних принципів міжнародного арбітражу полягає у змагальності арбітражного розгляду, проте не можна применшувати роль арбітрів, які завжди мають право втрутитися у змагання сторін і порушити сформоване там співвідношення сил одним питанням. Тому змагальність у процесі доказування має бути не самоціллю, а інструментом переконання арбітрів у правоті та

законності позиції сторони, адекватності заходів захисту і компенсації, які вона вимагає.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Гончаренко О.В.

Скоропад Т., ФМТП, 4 к. 4 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДО ВИМОГ ЄС

Підписавши Угоду про Асоціацію між Європейський Союзом та Україною, остання взяла на себе ряд зобов'язань щодо адаптації національного законодавства до права Європейського Союзу, зокрема у сфері права інтелектуальної власності.

Безпосередньо питанням інтелектуальної власності в Угоді про Асоціацію присвячена Глава 9 [1], і зміни зачіпають практично всі об'єкти інтелектуальної власності. Тому необхідно проаналізувати взяті Україною на себе зобов'язання, які торкатимуться учасників відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності для уникнення ними правопорушень.

Питання щодо врегулювання авторських та суміжних прав передбачені в Законі України «Про авторське право та суміжні права» [2], зміни до якого вноситимуться відповідно до Підрозділу 1 Глави 9 Угоди про Асоціацію. Авторські права діють протягом усього життя автора й 70 років після його смерті. В Угоді окремо визначається термін дії авторських прав на критичні та наукові публікації та на оригінальні фотографії.

Угодою забороняється незаконне видалення або зміна електронної інформації про управління правами, а також розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності, електронної інформації про управління правами, які було змінено або видалено. Товар, який порушує авторське право, повинен бути затриманий на митниці. Україна має запровадити такі норми протягом трьох років. Такі новели у законодавстві покращать правове регулювання авторських прав [3, С.7-8].

Наступним об'єктом права інтелектуальної власності є торгові марки. Відповідно до законодавства України, знак для товарів і послуг є засобом індивідуалізації товарів та учасників господарського обігу. Відносини, які

виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на знаки для товарів і послуг в Україні регулюються Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [4].

Зобов'язання щодо внесення змін до законодавства щодо торгової марки:

- відкриття для загального доступу електронної бази поданих заявок на реєстрацію торгових марок. Це дає можливість відстежувати заявки, які подаються з порушенням прав та своєчасно подавати опозиції проти реєстрації тих торгових марок, які компанія вважає поданими з порушенням її прав. На сьогодні така база поданих на реєстрацію торгових марок є закритою, тому мало розвинена практика подачі опозицій проти реєстрації торгової марки, і, як правило, про торгову марку, що порушує права, дізнаються вже після її реєстрації, а визнати недійсною вже зареєстровану торгову марку згідно з українським законодавством можливо тільки в судовому порядку;

- збільшення терміну невикористання торгової марки для дострокового припинення свідоцтва. Наразі згідно ч. 4 ст. 18 Закону України «Про охорону прав на знак для товарів і послуг», якщо знак не використовується в Україні повністю або щодо частини товарів і послуг протягом 3 років з дати публікації відомостей про видачу свідоцтва або іншої дати після публікації, будь-яка особа має право звернутися в суд із заявою про дострокове припинення дії свідоцтва повністю або частково. Відповідно до ст. 197 Угоди про Асоціацію цей термін збільшиться з 3 до 5 років, що в свою чергу обмежить можливість дострокового припинення прав на торгову марку. Таке збільшення терміну буде сприяти ефективному здійсненню підприємницької діяльності.

Змін зазнають і географічні зазначення, які в Україні охороняються спеціальним Законом України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» [5]. На сьогодні їх захист в Україні практично не працює, що пов'язано в першу чергу з незацікавленістю українських виробників алкогольної, харчової продукції.

Згідно ч. 3 ст. 202 Угоди Україна після закінчення процедури протестів зобов'язана охороняти географічні зазначення. У загальному Україна зобов'язується припинити використовувати близько 3000 географічних зазначень, які використовуються в країнах ЄС. Спори щодо використання географічних зазначень вирішуються спеціальним Підкомітетом з географічних зазначень і включає представників ЄС та України. Реєстрація географічного зазначення може бути анульована тільки країною, з якої такі продукти походять.

Значних змін зазнає право на промисловий зразок. Відносини, які виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на

промислові зразки в Україні, регулюються Цивільним кодексом України та Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» [6]. Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.

Буде введено новий критерій патентоспроможності – індивідуальний характер. На сьогодні в Україні єдиний критерій – новизна, наявність якої означає, що сукупність суттєвих ознак промислового зразка не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки. Тобто критерії до патентування промислового зразка будуть більш жорсткими.

Відповідно до Угоди буде забезпечено захист незареєстрованих промислових зразків. Згідно ч. 5 ст. 213 Угоди в Україні незареєстрованим промисловим зразкам, доведеним до загального відома, надаватимуться такі ж виняткові права, як і зареєстрованим промисловим зразкам. Ця норма важлива для компаній, які виводять на ринок велику кількість різних продуктів і після аналізу найбільш популярної моделі приймають рішення про подальше патентування та які розробляють продукти з коротким життєвим циклом.

Термін дії зареєстрованого промислового зразка буде збільшено з 15 до 25 років. Так, патент на промисловий зразок буде діяти 5 років з можливістю продовження ще на 5 років, але не більше 25 років. Це дасть можливість після спливу строку дії користуватися патентом усім бажаним для розвитку та удосконалення технологій [3, С.8].

Таким чином, Україна взяла на себе досить широке коло зобов'язань у сфері інтелектуальної власності. Виконання даних зобов'язань дасть можливість досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності та створить необхідні умови для європейської інтеграції.

Література

1. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Угоду від 16.09.2014 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Про авторське право і суміжні права: Закон від 23.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – ст.64. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

3. Ортинська М. Ю. Захист прав інтелектуальної власності українських підприємств при виході на ринки ЄС // [Електронний ресурс] – Режим доступу:

[http://cci.dp.ua/tl_files/data/study/FER\(pdf\)/Zaxist%20prav%20intelektualnoji%20vlasnosti%20na%20rinkax%20JeS.pdf](http://cci.dp.ua/tl_files/data/study/FER(pdf)/Zaxist%20prav%20intelektualnoji%20vlasnosti%20na%20rinkax%20JeS.pdf).

4. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон від 15.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – ст.36 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.

5. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон від 16.06.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – ст.267 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.

6. Про охорону прав на промислові зразки: Закон від 15.12.1993 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 7. – ст. 34 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.

**Науковий керівник: к.ю.н, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Мазаракі Н. А.**

Штинь А.М.

студентка, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

НЕДОЛІКИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ВІЙСЬКОВИМ ЗБОРОМ ПІДПРИЄМСТВА

Затяжні воєнні дії на сході України зумовили необхідність створення додаткового джерела надходження до бюджету задля забезпечення обороноздатності нашої держави. Тому, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 р. № 1621-VII року був впроваджений військовий збір. Військовий збір став тимчасовим загальнодержавним податком, з ставкою 1,5 %, що нараховується на суму загального доходу та сплачується особами-платниками податку на доходи фізичних осіб. Відповідальність за нарахування, утримання та сплату військового збору несе податковий агент (юридична та самозайнята особа). Передбачалось, що збір буде справлятися до 01.01.2015 року. Але законодавчо термін дії збору продовжено до набрання чинності рішення Верховної Ради України про завершення реформи Збройних Сил України. При цьому розширився перелік об'єктів оподаткування збором [1].

Отже, відповідно до змін, об'єктом оподаткування збору є пасивні доходи (проценти, дивіденди, роялті та інші пасивні доходи) сплачені резидентами України; доходи від надання резидентам або нерезидентам в оренду; доходи від продажу рухомого та нерухомого майна; доходи від відчуження корпоративних прав, цінних паперів; доходи, отримані як внески та премії на страхування і перестраховання ризиків на території України; доходи страховиків-резидентів; доходи від спадщини, подарунків, вигравів, призів; інші доходи [2].

Проблемою є те, що у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженому наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 та Інструкції про його застосування не передбачено субрахунку для ведення обліку військового збору. З огляду на це найчастіше застосовується субрахунок 642 "Розрахунки за обов'язковими платежами", де нарахування збору відображається по кредиту субрахунку 642 з дебетом рахунків, з яких стягується збір, а сплата збору відображається відповідно по дебету субрахунку 642 [3].

Наразі не створено нормативно-правового акту, який регулював би справляння військового збору у бухгалтерському та податковому обліку. Не існує окремої форми податкової звітності за збором, для розрахунку користуються формою №1ДФ "Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку". Суму збору перераховують до бюджету за регламентом для податку на доходи фізичних осіб [2].

Отже, військовий збір є тимчасовим податком, який став важливою статтею доходу у бюджет за умов складного становища нашої держави. Безпрецедентне впровадження військового податку у незалежній Україні зумовило недостатність його правової бази. Це, зокрема, відсутність необхідного субрахунку для відображення збору у бухгалтерському обліку та окремої форми податкового звіту за збором. Тривалі воєнні дії на території нашої країни обумовлюють подальше стягнення воєнного збору, а тому й досконалішої законодавчої бази для нього. Ефективне ведення бухгалтерського обліку потребує кращого нормативно-правового забезпечення військового збору.

Література

1. Бондаренко Д. В. Механізм відображення в обліку та звітності військового збору / Д. В. Бондаренко, Н. М. Маркова // Науковий вісник Полісся. - 2015. - № 1(1). - С. 97-101

2. Карпенко І.М. Проблемні умови нарахування, сплати та відображення військового збору в обліку / І.М. Карпенко, О.В. Круковська

// Актуальні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, аудит та фінансування: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 25-26 лист. 2015 р., Херсон,. – Херсон: Колос, 2015 – С. 139-141

3. Овчарик З. Д. Актуальність введення і продовження терміну стягнення військового збору та його облік / З. Д. Овчарик // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. - 2014. - Вип. 11(2). - С. 248-254

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту СНУ імені Лесі Українки Фатенок-Ткачук А. О.

Харченко О.

студентка,

Київський національний торговельно-економічний університет

СОЦІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У трудовому праві під захистом прав та законних інтересів працівників розуміють сукупність матеріально-правових заходів, організаційних і процесуальних способів припинення і попередження порушень трудового законодавства, відновлення порушених трудових прав громадян і відшкодування понесеної внаслідок цього шкоди. Захист передбачає як діяльність державних і уповноважених державою органів, так і діяльність самих суб'єктів правовідносин по усуненню перешкод, а також відновленню порушених трудових прав [1].

Проте, як відомо, з 1-го січня 2015 р., вступив у дію закон України під номером 71-8, цим законом серед численних змін, був встановлений так званий мораторій на проведення перевірок як малого так і середнього бізнесу в Україні. І оскільки термін дії цього мораторію закінчувався 1 липня цього року, Урядом, було прийнято рішення продовжити мораторій на проведення перевірок до кінця 2016 року. Теоретично, це означає, що протягом 1,5 року, жодні перевірки для малого і середнього бізнесу – будуть не страшні. І вже сьогодні велика кількість роботодавців цим користується і грубо порушує права працівників, а працівники бояться втратити роботу і не спішають відстоювати свої права. Тому тема моєї доповіді є надзвичайно актуально [2].

Соціальний захист працівників на підприємстві включає в себе такі напрямки:

- створення безпечних умов праці, які б давали можливість заробляти кошти для гідного існування та виключали отримання травм і професійних захворювань працівників на виробництві;

- запровадження необхідних заходів щодо охорони праці та соціального захисту громадян у випадку професійних захворювань та нещасних випадків, доступ громадян до національних систем охорони здоров'я, реабілітації та професійної освіти;
- забезпечення працівників та членів їх сімей прожитковим мінімумом матеріальних засобів у разі безробіття, втрати або зниження доходу внаслідок хвороби, народження дитини, нещасного випадку в побуті, виробничої травми або професійного захворювання, інвалідності, старості, втрати годувальника [3].

На сьогодні для України проблема створення здорових і безпечних умов праці, забезпечення протиаварійної стійкості народного господарства має особливе значення. За даними статистичних досліджень рівень виробничого травматизму в Україні за останні 15 років збільшився в 5—8 разів, порівняно з такими ж показниками в інших промислово розвинених країнах. Витрати на пільги і компенсації за роботу в шкідливих умовах у розрахунку на одного працюючого майже у 2 рази перевищили витрати на профілактику нещасних випадків і професійних захворювань. Статистика нещасних випадків свідчить, що в даний час на підприємствах України щоденно травмується в середньому 200 людей, із них 30 стають інвалідами, 22 — отримують професійні захворювання, а 5 — гине [3].

Створення безпечних умов праці та забезпечення життєдіяльності людини - проблема комплексна і її слід вирішувати постійно як на загальнодержавному, регіональному, так і на місцевому рівнях. Тому питання соціального захисту громадян повинні реалізовуватися за рахунок трьох джерел — державного бюджету, місцевих бюджетів і коштів підприємств [3].

Для системи соціального захисту важливим є питання про способи фінансування. Необхідне фінансування може бути отримане двома шляхами: по-перше, за рахунок загальних податкових надходжень, і, по-друге, через спеціальні внески на соціальне страхування. Тому у структурі системи соціального захисту виділяють два основні елементи: 1) соціальне страхування як основний метод соціального захисту населення, залученого до трудової діяльності; 2) соціальна допомога. Відповідно до цього, у будь-якому суспільстві соціальний захист виконує дві головні функції:

1. Зменшує негативні наслідки бідності шляхом надання короткотермінової допомоги малозабезпеченим верствам населення.
2. Запобігає бідності шляхом створення умов для участі громадян у соціальному страхуванні в працездатний період [3].

Питання соціального захисту регулюються законодавчими та нормативними актами і відображені в Конституції України, в Кодексі законів про працю, Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 №877-V; Законі України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 №2464-VI; Законі України « Про відпустки» , Законі України від 09.07.2003 №1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»; в роботах Міжнародної організації праці та Національного науково-дослідного інституту охорони праці [1].

Аналіз базових положень міжнародних документів і вітчизняної законодавчої бази з цих питань дає можливість виділити найважливіші принципи соціального захисту працівників на підприємствах :

- соціальна відповідальність суспільства та держави за дбайливе відношення до кожної особи, реалізацію її прав на працю, вибір професії, місце роботи та навчання, забезпечення захисту здоров'я та життя, компенсацію втрати працездатності;
- соціальна справедливість у галузі трудових відносин — рівна винагорода за рівну працю, право на безпеку та гігієну праці, збереження здоров'я, працездатності громадян, на соціальну допомогу в разі захворювань, на високий рівень компенсації загубленої працездатності, забезпечення медичної, соціальної та професійної реабілітації постраждалих на виробництві;
- всебічний та обов'язковий характер захисту працівників від соціальних і професійних ризиків, забезпечення права на соціальний захист як головного орієнтиру соціально-економічного розвитку суспільства;
- мінімальний рівень соціальних і професійних ризиків, наявність відповідної інформації;
- багато-суб'єктність соціального захисту, суб'єктами якого повинні бути держава, роботодавці, професійні асоціації та об'єднання, регіональні органи управління;
- економічна та соціальна свобода працівників у галузі праці — вибір професії з мінімальним рівнем професійних та соціальних ризиків, можливість отримання професійної освіти, місця роботи;
- особиста відповідальність працівників за збереження свого здоров'я та працездатності [3].

Створення ефективної системи соціального захисту на підприємствах є невід'ємною умовою розвитку всякого суспільства,

особливо в умовах ринкової економіки , і виступає необхідною платою суспільства та бізнесу за соціальний мир, стабільність соціальної системи та можливість нормальної господарської діяльності.

Література :

1.Стаття про захист трудових прав працівників , правовий аспект — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/403>

2. Стаття про мораторій на перевірки— [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://2016rik.com.ua/2015/08/moratorij-na-provedennya-perevirok-u-2016-roci/>

3.Стаття про соціальний захист працівників — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Economics/25035.doc.htm

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Алехін С., ФМТП, 2 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним з головних факторів, що впливає на рівень світового прогресу та розвиток економіки кожної окремої країни, є міжнародна торговельна діяльність. Будь-яка держава, проводячи власну зовнішньоекономічну політику і розвиваючи свою економіку, водночас вступає у міжнародні відносини з іншими країнами, що вимагає зважування своїх дій, зіставлення їх з діями інших держав, узгодження шляхом прийняття спільних оптимальних рішень щодо регулювання та упорядкування зовнішньоторговельних відносин. Інструментом цього і слугують норми права (міжнародні, регіональні та національні). Отже, однією з важливих умов успішної та ефективної зовнішньоекономічної діяльності є створення відповідної національної правової бази, яка впливає на розвиток торговельних відносин країни.

На сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України важливу роль у зміцненні конкурентоспроможності вітчизняної економіки, утвердженні сприятливого інвестиційного й підприємницького клімату має відігравати політика державного регулювання

зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Основою для такої політики виступають система нормативно-правових актів і сукупність органів, що виконують функції зі створення, реалізації та контролю виконання нормативно-правових актів.

За роки незалежності в Україні створено систему законодавства, спрямовану на забезпечення правового регулювання зовнішньоекономічних відносин. Основою такого законодавства, насамперед, є положення Конституції про те, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки через підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Вивчення чинного законодавства у сфері регулювання ЗЕД і літературних джерел за даною тематикою дозволяє класифікувати нормативно-правові акти, що регулюють ЗЕД за:

1) юридичною силою: конституція; конституційні закони; міжнародні договори; закони тощо;

2) за органом, який їх приймає: акти Верховної Ради України (закони, підзаконні нормативно-правові акти); акти Кабінету Міністрів України (постанови); акти міністерств (накази, розпорядження); акти Президента України (укази); акти органів місцевого самоврядування (накази, розпорядження); акти інших державних органів тощо;

3) за юридичною формою вираження: конституція; кодекс; закон та ін.;

4) за часом функціонування: постійні; тимчасові тощо

Органи державної влади та місцевого самоврядування не мають права втручатися в оперативну діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, крім випадків, передбачених законом. Перелік та повноваження органів державної влади, що здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також форми її державного регулювання та контролю визначаються Господарським кодексом України та законами України. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначається у ст. 8 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність". Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється згідно з принципами, визначеними у ст. 2 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" з метою⁷⁹:

- забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України;

- стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України;

- створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинених зарубіжних країн.

Принципи зовнішньоекономічної діяльності і її державного регулювання закріплені у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Безпосереднє здійснення підприємствами зовнішньоекономічної діяльності регулюється державою в особі її органів, недержавних органів управління економікою (товарних, фондових, валютних бірж, торгових палат, асоціацій, спілок та інших організацій координаційного типу), самих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється для забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України, стимулювання прогресивних структурних змін в економіці та створення найсприятливіших умов для залучення економіки нашої держави до системи світового поділу праці та наближення її до ринкових структур розвинених країн світу.

Вивчення змісту і механізмів функціонування діючих правових актів у сфері регулювання ЗЕД дозволяє зробити висновок про те, що система правового регулювання ЗЕД є ключовим елементом її ефективного здійснення. З метою її удосконалення пропонується систематизація чинних правових актів і їх узгодження з відповідними нормами законодавств інших країн.

Література

1. Конституція України – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. 4. Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право: Підручник. – Видання друге, перероблене і доповнене. – К.: КНЕУ, 2003. – 311 с. – ISBN 966-574-518-2.
3. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. / Г. О. Анцелевич, В. О. Голубєва, Т. В. Злуніцина та ін; За заг. ред. О. Х. Юлдашева. — К.: МАУП, 2005. — 272 с.: іл. — Бібліогр.: с. 255–271.

**Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Біленко М.С.**

Бистряков І., ФМТП, 4 к. 4 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Відповідно до взятих на себе зобов'язань у зв'язку з ратифікацією Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також приєднанням до Угоди про створення Світової організації торгівлі, Україна повинна наближувати своє законодавство про державну допомогу суб'єктам господарювання (далі – державна допомога) до законодавства ЄС, а також дотримуватися положень Угоди про субсидії і компенсаційні заходи, яка є невід'ємним додатком до Угоди про створення СОТ. Ігнорування та невиконання зобов'язань, які випливають з вищезгаданих угод може завдати шкоди міжнародному іміджу країни і призвести до застосування відповідних заходів з боку інших держав-учасниць СОТ і ЄС, зокрема введення компенсаційних мит на українські товари.

Абсолютна більшість теоретиків вказують на одні й ті самі прогалини у сфері надання державної допомоги. Відзначається низька ефективність виділених на державну допомогу коштів через відсутність належного контролю і моніторингу надання допомоги.

Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 (далі – Закон) ознаменував собою нову віху у розбудові системи державної допомоги в Україні. Закон набирає чинності 02.08.2017, крім окремих положень, які стосуються повноважень КМУ щодо розробки критеріїв оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги і механізму повернення незаконної допомоги, а також крім норм, які визначають Уповноваженим органом Антимонопольний комітет України і окремі його повноваження щодо розробки відповідних порядків. Необхідно враховувати і те, що дія Закону не поширюється на підтримку, передбачену у ч. 2 ст. 3 Закону. А отже виникає необхідність розробки відповідних спеціальних правил і Переліку послуг, що становлять загальний економічний інтерес.

Закон визначив державну допомогу суб'єктам господарювання як підтримку у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів

господарської діяльності [2]. Тобто можна говорити про відсутність державної допомоги у розумінні Закону, якщо відсутня хоча б одна з її ознак – передача державних чи місцевих ресурсів, надання переваги та спотворення або загроза спотворення конкуренції. Як слушно зазначила Яна Рогінська у своїй статті, останній критерій визначення державної допомоги, що чітко регламентований у праві ЄС, не дуже чітко визначено в Законі, а саме – має бути наявний чи потенційний вплив на торгівлю українських та європейських підприємств, що конкурують на будь-яких міжнародних ринках [3].

Сама система державної допомоги в кінці реформи буде відповідати системі державної допомоги у ЄС. Відповідно до Закону, за загальним правилом державна допомога є недопустимою для конкуренції. Але ст. 6 надає вичерпний перелік допустимої допомоги, а саме: 1) забезпечення споживачів соціально важливими товарами, за умови, що така допомога не є дискримінаційною стосовно місця походження товарів; 2) відшкодування шкоди особам, постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру, згідно із законом. Ст. 7 у свою чергу надає перелік цілей, задля досягнення яких певні заходи можуть бути визнані як «допустима державна допомога»: 1) сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, рівень життя в яких є низьким або рівень безробіття є високим; 2) виконання загальнодержавних програм розвитку або розв'язання соціальних та економічних проблем загальнонаціонального характеру; 3) сприяння окремим видам господарської діяльності або суб'єктам господарювання в окремих економічних зонах, за умови, що це не суперечить міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 4) підтримки та збереження національної культурної спадщини, якщо вплив такої державної допомоги на конкуренцію є неістотним. Але дані положення не поширюються на випадки, передбачені ч.2 ст.3 Закону, зокрема на підтримку у сфері сільськогосподарського виробництва та рибальства, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та на інші передбачені даною статтею випадки. У цих випадках будуть застосовуватися інші спеціальні правила [2].

Звісно, прийняття Закону є позитивним зрушенням у процесі розвитку системи державної допомоги в Україні, але залишаються відкритими для обговорення і дослідження питання щодо забезпечення прозорості надання державної допомоги, блокових виключень (звільнення від обов'язку надавача державної допомоги повідомляти АМКУ про нову допомогу), повернення незаконно отриманої державної допомоги тощо.

Закон надав визначення основних понять, встановив основні правила і цілі, задля досягнення яких державна допомога може бути визнана допустимою тощо. Загалом, даний рамковий Закон є необхідним підґрунтям для подальших наробок у цьому напрямі. На шляху розбудови ефективної національної системи державної допомоги від України вимагається прийняття чималого масиву підзаконних нормативних актів з врахуванням відповідних регламентів Єврокомісії та показових рішень Суду ЄС щодо роз'яснення і тлумачення певних норм і термінів беручи при цьому до уваги особливості національного законодавства і той факт, що Україна є державою, що розвивається. Строки вжиття відповідних заходів на проведення реформи і відповідальні органи визначені у Плані заходів щодо проведення інституційної реформи у сфері моніторингу та контролю державної допомоги суб'єктам господарювання та реалізації положень Закону України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання" затвердженому розпорядженням КМУ від від 4 березня 2013 р. № 102-р. Тож у громадськості є можливість перевіряти роботу конкретних органів України з реформування системи державної допомоги на відповідність встановленим строкам і вимогам. Остаточо привести українську систему державної допомоги у відповідність до європейської планується до липня 2022 року.

Література

1. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 16.09.2014 // Офіційний вісник України. – 2014. - № 75. – Ст. 83.
2. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII // ВВРУ. – 2014. - № 34.- Ст.1173.
3. Рогінська Я.В. Чи є місце для державної допомоги, коли держава підтримує монополії? [Електронний ресурс] / Я.В. Рогінська // Юридична газета. – 2015. - № 41. – Режим доступу: yur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/chi-e-misce-dlya-derzhavnoyi-dopomogi-koli-derzhava-pidtrimue-monopoliyi.html.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Дорош О.М.

ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НОВОСТВОРЕНЕ МАЙНО

До з основних показників, що характеризують функціонування громадянського суспільства, є гарантоване ним забезпечення прав і свобод людини, що визнані як загальнолюдська цінність, актуалізується проблема регулювання права власності на новостворене майно.

Відповідно до ч. 1 ст. 328 ЦК України право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів. Право власності на нову річ, яка виготовлена (створена) особою, набувається нею, якщо інше не встановлено договором або законом. Особа, яка виготовила (створила) річ зі своїх матеріалів на підставі договору, є власником цієї речі [1].

Власником вперше створеної речі стає особа, яка створила цю річ, якщо інше не встановлено законом або договором. Вперше виготовлена чи створена річ може бути як рухомою, так і нерухомою річчю. Тому слід розрізняти момент виникнення права власності на такі речі. Так право власності на створену рухому річ виникає з моменту закінчення такого створення чи вироблення речі. Для моменту виникнення права власності на нову нерухому річ встановлені додаткові особливості, що закріплюються в ч.2 ст. 331 ЦК України. Проте, стаття 182 ЦК прямо встановлює, що право власності та інші речові права на нерухомі речі, обмеження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації, і не містить ніяких виключних ситуацій. Право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будівлі, споруди тощо) виникає в момент завершення будівництва даного об'єкта. Право власності на нерухоме майно виникає також з моменту прийняття його до експлуатації, якщо законом або договором передбачено прийняття нерухомого майна до експлуатації [2].

Якщо право власності відповідно до закону на нерухоме майно підлягає державній реєстрації, то право власності на дане майно виникає з моменту державної реєстрації. У такому порядку право власності може виникнути, зокрема, на житловий будинок. Так, правозастосовна практика системи загальних судів України, знайшла своє відображення у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок» [3].

Існує також проблема визначення власника недобудованого майна. Відповідно до ч. 3 ст. 331 ЦК України, до завершення будівництва (створення майна) особа вважається власником матеріалів, обладнання тощо, які були використані в процесі цього будівництва (створення майна).

На теперішньому етапі державна реєстрація права власності на нерухоме майно проводиться незалежно від місцезнаходження нерухомого майна в межах Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, крім державної реєстрації права власності, що проводиться нотаріусами незалежно від місцезнаходження нерухомого майна.

Державна реєстрація права власності на нерухоме майно у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва проводиться нотаріусом, яким вчинено таку дію.

Для проведення державної реєстрації права власності на нерухоме майно заявником подається відповідна заява у паперовій або електронній формі у випадках, передбачених законодавством, оригінали документів, необхідні для відповідної реєстрації та документи, що підтверджують сплату адміністративного збору та/або внесення плати за надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Умови, підстави та процедуру проведення відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» державної реєстрації права власності на нерухоме майно, об'єкти незавершеного будівництва, перелік документів, необхідних для її проведення, права та обов'язки суб'єктів у сфері державної реєстрації прав, визначає Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень [4]. Наприклад, серед документів необхідних реєстрації права власності на новостворений житловий будинок є документ, що відповідно до вимог законодавства засвідчує відповідність закінченого будівництвом об'єкта проектній документації, державним будівельним нормам, стандартам і правилам. Відповідно до пунктів 2, 3 Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів [5], прийняття в експлуатацію об'єктів, що належать до I – III категорії складності, та об'єктів, будівництво яких здійснено на підставі будівельного паспорта, проводиться шляхом реєстрації Державною архітектурно-будівельною інспекцією та її територіальними органами (далі – Інспекція) поданої замовником декларації про готовність об'єкта до експлуатації. Прийняття в експлуатацію об'єктів, що належать до IV і V категорії складності, здійснюється на підставі акта готовності об'єкта до експлуатації шляхом видачі Інспекцією сертифіката.

Отже, законодавство у сфері державної реєстрації права власності на новостворене майно проходить черговий етап свого розвитку. Потребує уточнення Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень у частині узгодження переліку документів, необхідних для реєстрації права власності на новостворений житловий будинок.

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40.
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk/79-gk/692-331.html>.
3. Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на житловий будинок : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 жовтня 1991 року № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>. —
4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1127 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>.
5. Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 461 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>.

Науковий керівник : к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права НУБіП України Горіславська І. В.

Больботенко А., студент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м. Київ)

ВІДШКОДУВАННЯ ЗАВДАНОЇ ШКОДИ ВНАСЛІДОК НАПАДУ СОБАКИ

Відповідно до статистики, щороку нападам собак у світі піддаються близько 3,7 мільйонів людей, у 2015 році за медичною допомогою, у зв'язку із нападом тварин, в Україні звернулось приблизно 65 тисяч осіб. Якщо така прикра ситуація сталає постає ціла низка питань, на які досить складно відповісти: хто понесе відповідальність за вчинену шкоду постраждалій особі? Хто буде оплачувати лікування? Які права має

постраждалий від нападу собаки? Хто буде відшкодовувати шкоду якщо напала безпритульна собака?

Норми статті 1187 Цивільного кодексу України відносить утримання службових собак та собак бійцівських порід до джерел підвищеної небезпеки, а тому шкода, що завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі володіє об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку [1].

Постає проблема у визначенні які ж саме собаки відносяться до службових та бійцівських порід. На сьогоднішній день це питання не на законодавчому рівні не врегульовано, хоча були спроби. Наприклад, проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питання поводження з собаками потенційно небезпечних порід» Проект пропонував доповнити статтю 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» точним переліком та визначенням потенційно небезпечних порід собак – це такі породи собак, що володіють генетично детермінованими якостями агресії і сили [2].

Судова практика зазначає, що у разі виникнення сумнівів щодо питання, чи є собака службовим або його порода бійцівською, у випадках, коли ці обставини мають значення для правильного вирішення справи і є складовою предмету доказування, слід звертатися за відповідним роз'ясненням до фахівців у порядку, визначеному процесуальними нормами [3].

На практиці неодноразово вирішувалися в судах справи про відшкодування матеріальної шкоди завданої внаслідок нападу собак. Наприклад, рішення Київського районного суду м. Полтави від 09 червня 2010 року (справа № 2-3306/10) - частково задоволено позовні вимоги позивача про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої йому укусами службової собаки породи «московська сторожова», яка належить відповідачці. У результаті нападу тварини позивачеві було нанесено легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад здоров'я.

Слід визнати правильним посилання суду на ст. 1187 ЦК України під час задоволення позовних вимог про відшкодування шкоди, заявлених особами, які постраждали від службових собак і собак бійцівських порід, оскільки їх утримання визначено законодавцем як джерело підвищеної небезпеки, порядок їх утримання визначено законами.

Під час розгляду справ цієї категорії слід звертати увагу на те, що відповідальність за порушення правил тримання собак і котів встановлена ст. 154 КУпАП, а правила утримання домашніх тварин відповідно до

вимог ст. 9 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 30 грудня 2009 року встановлюються органами місцевого самоврядування.

У разі виникнення сумнівів щодо питання, чи є собака службовим або його порода бійцівською, у випадках, коли ці обставини мають значення для правильного вирішення справи і є складовою предмету доказування, слід звертатися за відповідним роз'ясненням до фахівців у порядку, визначеному процесуальними нормами.

Отже, задоволення на підставі ст. 1187 ЦК України вимог про відшкодування шкоди, завданої внаслідок нападу собаки, що не є службовим і порода якого не є бійцівською, буде помилковим[3].

Цікаво, що в законодавстві 19 штатів США використовується принцип «першого укусу» (one bite law) - господар собаки, яка вперше вкусила людину, звільняється від будь-якої відповідальності за злочинне діяння його вихованця. Однак, якщо собака нападає на людину вдруге, то вона автоматично переходить в розряд «небезпечної» або «злої», і її господар несе за її поведінку повну відповідальність [].

Підбиваючи підсумки слід зазначити, що законодавство України не досить добре регулює досліджуване нами питання відшкодування матеріальної шкоди завданої внаслідок нападу собаки. Тому, на наш погляд, слід прийняти нормативно-правові акти, які чітко будуть встановлювати перелік собак, що відносяться до джерел підвищеної небезпеки, спеціальні правила виховання та утримання таких тварин.

Література

1. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003 р. - №№ 40-44. - Ст. 356.
2. Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питання поводження з собаками потенційно небезпечних порід: проект Закону України від 17.06.2011. – реєстр. № 8701. - посв. № 268 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc34?id
3. Узагальнення судової практики розгляду судами цивільних справ про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки у 2010-2011 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kotsan.com.ua/2012/05/uzahalnennya-sudovoji-praktyky-rozhlyadu-sudamy-tsyvilnyh-sprav-pro-vidshkoduvannya-shkody-zavdanoji-dzherelom-pidvyschenoji-nebezpeky-u-2010-2011-rokah/>
4. Собачі закони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pmed.pp.ua/sobachi-zakoni-biznes-i-finansi-marketing/>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Горіславська І. В.

Водоп'ян Т., ст. викл.,
Національний університет водного господарства та природокористування,
(м. Рівне)

ОГОЛОШЕННЯ ОСОБИ ПОМЕРЛОЮ В ПРАВІ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Смерть є особливим правовим явищем, водночас основною специфічною рисою є те, що в момент її настання саме існування суб'єкта права стає фікцією. Померла людина припиняє своє існування як елемент об'єктивної реальності, як біологічна істота, однак залишається частиною реальності правової [1; с. 86]. Розрізняють смерть юридичну та фактичну (біологічну).

Фактична смерть виключає існування померлого в світі живих людей. У випадку біологічної смерті до уваги береться смерть клітин головного мозку, що є незворотним явищем, і при цьому ніякі медичні маніпуляції не можуть відновити життєдіяльність людини.

Під юридичною смертю розуміється оголошення особи померлою за рішенням суду. Необхідність судового оголошення особи померлою виникає у тих випадках, коли тривала невідомість місця знаходження одного із суб'єктів правовідношення є перепорою для інших суб'єктів цього правовідношення в реалізації ними суб'єктивних прав і виконання ними своїх юридичних обов'язків.

В якості підстав юридичної смерті в Україні виділяють:

1) набрання законної сили рішенням суду про встановлення факту смерті в певний час при певних обставинах у випадку відмови органів реєстрації актів цивільного стану в реєстрації смерті;

2) набрання законної сили рішення суду про оголошення особи померлою при встановленні факту відсутності відомостей про місце її перебування протягом трьох років;

3) набрання законної сили рішення суду про оголошення особи померлою при встановленні факту, що особа пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку, - протягом шести місяців;

4) набрання законної сили рішення суду про оголошення особи померлою за можливості вважати фізичну особу загиблою від певного

нещасного випадку або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру - протягом одного місяця після завершення роботи спеціальної комісії, утвореної внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

5) набрання законної сили рішення суду про оголошення особи померлою при встановленні факту, що особа пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями після спливу двох років від дня закінчення воєнних дій (з урахуванням конкретних обставин і до спливу цього строку, але не раніше спливу шести місяців).

Оголошення особи померлою є встановленням певних обставин, які дозволяють зробити висновок про те, що безвісно відсутній громадянин помер. Хоча в самому рішенні не розглядається і не вирішується питання про які-небудь права осіб, але специфічна характеристика цього інституту і винесене по справі рішення в стадії його реалізації здатні відобразитися і відображаються на правах всіх суб'єктів правовідносин, учасником яких була особа оголошена померлою та на її суб'єктивних особистих та майнових правах. Оголошення померлим є юридичною фікцією, і на думку Л.Л. Чантурії повинно викликати і припинення правоздатності [2; с. 114].

Проте, як справедливо зазначає Р.О. Стефанчук, оголошення особи померлою є скоріше юридичною презумпцією смерті, ніж фактичною констатацією [3; с. 65]. Таку ж позицію про те, що оголошення фізичної особи померлою не припиняє її правоздатності, а лише створює презумпцію смерті останньої в місці її проживання, займають і інші українські цивілісти [4; с. 83].

Поміж актів Європейського союзу, що здійснюють регулювання визнання фізичної особи померлою, можемо відзначити рекомендацію СМ/РЕС(2009)12 про принципи щодо безвісно відсутніх осіб та презумпцію смерті, прийняту Комітетом міністрів Ради Європи 9 грудня 2009 року[5].

У принципі 2 вказаних рекомендацій зазначено, що проголошення принципу смерті особи може бути здійснене у наступних випадках: а) коли смерть можна вважати безсумнівною; б) коли розумно припустити ймовірність смерті відсутньої особи; в) хоч смерть відсутньої особи не є очевидною, однак її відсутність не може бути пояснена іншою розумною причиною, ніж смерть.

Що стосується строку, зі спливом якого процедура може бути порушена, то він відрізняється залежно від підстави проголошення принципу смерті.

У першому випадку, тобто коли смерть особи вважається очевидною, такого терміну може і не бути, у другому випадку термін очікування

повинен становити щонайбільше рік, а в третьому випадку - щонайбільше сім років.

Збільшення такого терміну призведе до нерозумної невизначеності для «бенефіціарів», тобто тих осіб, на права, інтереси та обов'язки яких впливає визнання факту смерті відсутньої особи.

Зокрема, за законодавством Італії для визнання особи померлою необхідно 20 років, після спливу 10 років може бути подано позов до суду, а ще за 10 років суд може прийняти рішення про визнання смерті особи.

В праві Англії та США інституту, аналогічного інституту безвісної відсутності в континентальному праві, немає. При необхідності суди в кожному окремому випадку керуються презумпцією, що особа може бути визнана померлою. Згідно закону Про презумпцію смерті (2013), що діє у Англії та Уельсі, підставою для проголошення такої презумпції є відсутність особи протягом 7 чи більше років або менше 7 років і заявник вважає, що вона померла (наприклад за обставин стихійного лиха).

Виникнення численних ситуацій, за яких відсутні будь-які відомості про фізичну особу, в тому числі і на міжнародному рівні, викликає потребу уніфікації вимог щодо визнання фізичної особи померлою. В цьому контексті право України позитивно відрізняється від аналогічних норм інших Європейських країн.

Література

1. Демичев А. А. Смерть с точки зрения права [Текст] / А. А. Демичев, О. В. Исаенкова // Государство и право. – 2008. – № 8. – С. 86–89.
2. Чантурия, Л. Л. Введение в общую часть гражданского права (сравнительно-правовое исследование с учетом некоторых особенностей постсоветского права) [Текст] / Л. Л. Чантурия. – М. : Статут, 2006. – 348 с.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] : у 2 т. / ред. О. В. Дзера [та ін.]. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - Т. 1 / Н. С. Кузнєцова [та ін.]. - 832 с.
4. Харитонов Є.О. Цивільне право України [Текст]: підручник / Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова. – К. : Істина, 2003. – 773 с.
5. Principles concerning missing persons and the presumption of death : Recommendation CM/Rec(2009)12 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 9 December 2009, and explanatory memorandum – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec\(2009\)12E_Personnes%20disparues.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec(2009)12E_Personnes%20disparues.pdf)

ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За умов соціально-ринкової трансформації України, існуючих інтеграційних процесів між Україною та ЄС, посилюється роль держави в економічному житті суспільства. В Україні створено розвинену нормативну та інституційну базу для захисту економічної конкуренції.

Однак, одним з недостатньо врегульованих напрямів цієї діяльності в Україні є правове регулювання надання державної допомоги суб'єктам господарювання – наразі немає системного підзаконного нормативного регулювання, яке перебуває в розробленні та погодженні з різними державними органами.

Ретельний теоретичний аналіз базового Закону України «Про надання державної допомоги суб'єктам господарювання» та існуючих проектів підзаконних нормативно-правових актів, які розробляються на вимогу зазначеного Закону та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, сприятиме поширенню теоретичних знань про основні тенденції розвитку правового регулювання даних правовідносин.

Питаннями надання державної допомоги займалися такі науковці: Т.В. Некорасова, Т.С. Нестеренко – на порядку надання державної допомоги суб'єктам господарювання, О.С. Романов – на аналізі окремих норм законодавчих актів, що врегульовують порядок надання державної допомоги підприємцям.

Правова база моніторингу й контролю державної допомоги в Україні була створена в рамках виконання зобов'язань за Угодою про партнерство та співробітництво (УПС), яка набула чинності у 1998 році. У лютому 2005 року ЄС та Україна погодили План дій зі сприяння імплементації УПС і переходу до поглибленої економічної інтеграції та політичної асоціації між Україною та ЄС. [2]

Після тривалих спроб нормативного закріплення системи державної допомоги або окремих її елементів, починаючи з 2002 року, нарешті, на виконання міжнародних зобов'язань України, які виникли, зокрема, внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, з метою забезпечення захисту та розвитку конкуренції Верховною Радою України 01.07.2014 року прийнято, базовий у цій сфері, Закон України «Про

надання державної допомоги суб'єктам господарювання», який набирає чинності у повному обсязі 2 серпня 2017 року.

По суті, цей Закон є рамковим і встановлює трирічний перехідний період до моменту набуття чинності в повному обсязі. Вважаємо за необхідне, ухвалити низку підзаконних актів та підготувати інституційну структуру для забезпечення повноцінного функціонування національної системи державної допомоги.

Регулюванню державної допомоги присвячені статті 262–267 Угоди про асоціацію. Ці положення передбачають подальшу розробку заходів із запровадження повноцінної системи державної допомоги в Україні у відповідності до стандартів ЄС, визначення їхньої пріоритетності і складення плану їх виконання.[2]

Проаналізувавши Закон, ми дійшли висновку, що він встановлює правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, визначає надавачів та форми державної допомоги, спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у цій сфері. Він відносить до повноважень Антимонопольного комітету України як Уповноваженого органу з питань державної допомоги, зокрема: розроблення та внесення у встановленому порядку Кабінету Міністрів України проектів нормативно-правових актів з питань державної допомоги, до набрання ним чинності у 2017 році.

У зазначеному Законі визначено поняття державної допомоги як: «підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності».[1]

«Державна допомога» головним чином стосується впливу на конкуренцію та торгівлю через надання субсидій, податкових пільг та інших форм державної підтримки. На практиці вона може мати багато форм, до яких також можна віднести: прямі бюджетні кредити, податкові відстрочки, надання державних гарантій за кредитами, списання боргів та штрафів тощо. Слід зазначити, що за загальним правилом державна допомога є забороненою та недопустимою для конкуренції. Проте, вона може бути дозволена після відповідного дослідження та оцінки Антимонопольним комітетом України.

Таким чином, основні тенденції розвитку правового регулювання державної допомоги полягають у розробці підзаконних нормативно-

правових актів протягом перехідного періоду до набрання Законом сили у 2017 році. Пропонуємо здійснити такі заходи як: проведення повного збору даних про державну допомогу, створення реєстру чинних схем державної допомоги та приведення їх у відповідність до правил державної допомоги ЄС. Все це дозволить значною мірою інтегрувати Україну в ЄС, створити національну систему державної допомоги, яка буде відповідати стандартам ЄС.

Література

1. Закон України Про надання державної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності // Відомості Верховної Ради України від 22.08.2014 — 2014 р., № 34, стор. 2563, стаття 1173
2. Хьольцлер Х. Звіт Про результати дослідження державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні [Електронний ресурс] / Хьольцлер Х. — Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=120932&schema=main>

Науковий керівник: д.ю.н., професор, завідувач кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Бакалінська О.О., м. Київ.

Горіславська І., доцент,
Шиш К., студент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ)

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

На сьогодні, процес формування організаційно-правових засад державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в Україні йде досить суперечливо і складно. В сформованій практиці спостерігається явна недооцінка значення і ролі державної реєстрації прав на нерухомість, як однієї з найважливіших гарантій держави щодо охорони майнових прав громадян і юридичних осіб [1, с. 116].

З метою децентралізації та демонополізації адміністративних сервісів у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно суб'єктами державної реєстрації визначено виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні,

районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, нотаріуси, а також юридичні особи публічного права за умови їх акредитації в установленому порядку.

З 1 січня 2016 року функції органів юстиції у зазначених сферах державної реєстрації передаються на місця до моменту завершення цього процесу у визначені Законом строки, але не пізніше 30 квітня 2016 року.

До суб'єктів здійснення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно Закон відносить також нотаріуса як спеціального суб'єкта, на якого покладаються функції державного реєстратора прав на нерухоме майно.

Відповідно до частини першої статті 42 Закону України «Про нотаріат» нотаріальні дії вчиняються після їх оплати, а також у передбачених законом випадках після сплати до бюджету податку з доходів фізичних осіб та в день подачі всіх необхідних документів. Згідно статті 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [2] проведення оцінки майна є обов'язковим у випадках, встановлених законодавством України, міжнародними угодами, на підставі договору, а також на вимогу однієї з сторін угоди та за згодою сторін. Проведення оцінки майна є обов'язковим у випадку оподаткування майна згідно з законом, крім випадків визначення розміру податку при спадкуванні власності, вартість якої оподатковується за нульовою ставкою.

Порядок оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого майна, операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна, оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав визначено ст.ст. 172-174 Податкового кодексу України (далі - ПК України) [3].

Одним із спірних питань є порядок оцінки нерухомого майна під час укладання договорів дарування та процедури спадкування такого майна фізичними особами.

Особливості оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину (дарунок) коштів, майна, майнових чи немайнових прав визначено статтею 174 ПК України.

До об'єктів спадщини (дарунку) платника податку, що підлягають оподаткуванню належать, зокрема, об'єкти нерухомого та рухомого майна (пункт 174.1 статті 174 ПК України).

Відповідно до пункту 174.3 статті 174 ПК України визначення доходу платника податку - фізичної особи, що підлягає оподаткуванню внаслідок прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових

чи немайнових прав, ґрунтується на вартості успадкованого такою особою майна. При цьому вид вартості у зазначеній статті не визначено.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» встановлено, якщо законами або нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, договором на проведення оцінки майна або ухвалою суду не зазначено вид вартості, який повинен бути визначений в результаті оцінки, визначається ринкова вартість.

Згідно з статтею 13 Закону України «Про оцінку земель» [4] з метою визначення розміру державного мита при міні, спадкуванні (крім випадків спадкування спадкоємцями першої та другої черги за законом (як випадків спадкування ними за законом, так і випадків спадкування ними за заповітом) і за правом представлення, а також випадків спадкування власності, вартість якої оподатковується за нульовою ставкою) та даруванні земельних ділянок згідно із законом, проводиться нормативна грошова оцінка земельних ділянок.

Таким чином, для цілей оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину земельної ділянки як самостійного об'єкта цивільних правовідносин, використовується результат нормативної грошової оцінки такої земельної ділянки, який відповідно до статті 20 Закону України «Про оцінку земель», оформлюється витягом з технічної документації з нормативної грошової оцінки земель, а за результатами проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок складається звіт. Дані про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки оформляються як витяг з технічної документації з нормативної грошової оцінки земель.

Відповідно до статті 174.2.1 ПК України за нульовою ставкою оподатковується вартість власності, що успадковується членами сім'ї спадкодавця лише першого ступеня споріднення.

Було б доцільно удосконалити положення статті 174 ПК України та встановити для інших видів нерухомого майна вид вартості, що буде застосовуватись для визначення доходу платника податку - фізичної особи, що підлягає оподаткуванню внаслідок прийняття ним у спадщину чи дарунок такого майна. А також, привести у відповідність положення статтю 13 Закону України «Про оцінку земель» до статті 174.2.1 ПК України.

Література

1. Мехтієва Т. В. Реєстраційне право: навч. посіб. / за заг. ред. С. В. Петкова / Т. В. Мехтієва. - К.: Дакор, 2014. - 312 с.

2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Податковий кодекс України : кодекс України від від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>.
4. Про оцінку земель : Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>.

Горова Ю., студент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ)

ПРАВО СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ЗВЕРНЕННЯ ДО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ УКРАЇНИ

Конституція України передбачає низку гарантій, однією із яких є право судового захисту, що передбачена статтею 55, згідно з якою права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Це означає, що кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку [1]. Право людини і громадянина на судовий захист відноситься до громадянських прав і містить в собі юридичну гарантію від свавілля як з боку окремих осіб, так і держави водночас. У процесі господарювання між підприємствами, організаціями, державними та іншими органами можуть виникати суперечності стосовно їх прав та обов'язків у господарських відносинах. Ринковий механізм, як і будь-яке складне явище, не може розвиватись без зіткнень та конфліктів. Суперечності, які виникають між суб'єктами господарювання, називають господарськими спорами. Саме дані спори і є предметом розгляду та вирішення господарських судів [2, с. 134].

Підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених Господарським процесуальним кодексом України заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

У випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право також звертатися державні та інші

органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності. Угода про відмову від права на звернення до господарського суду є недійсною [3]. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» фізичні особи беруть участь у господарському процесі, якщо вони є кредиторами суб'єктів господарювання. Фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності, може звернутися до господарського суду у спорах, що виникають із корпоративних відносин [4].

В юридичній літературі право на звернення до господарського суду розглядається в двох аспектах: 1) як *право абстрактне*, тобто потенціальна можливість суб'єкта господарювання (підприємницької діяльності) або, в передбачених законодавством випадках, державних органів на звернення в юрисдикційний орган в особі господарського суду за захистом порушеного права або інтересів, які охороняються законом; 2) як *право персоніфіковане*, тобто як право конкретної особи на захист, якщо вона вважає, що її право порушено і потребує підтвердження і реалізації за допомогою судової влади [5, с. 142]. Право на захист – це одна з правомочностей суб'єктивного права кожної особи. За змістом право на захист складається з можливостей, здатних забезпечити здійснення суб'єктивного права. Однією з таких можливостей є право на пред'явлення позову, тобто право на звернення до суду з метою порушення господарсько-процесуальної діяльності щодо захисту порушеного або оспорюваного суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу.

Згідно з ГПК захисту в господарському суді підлягає не лише порушене суб'єктивне право, а й охоронюваний законом інтерес. Поняття охоронюваного законом інтересу було й досі залишається дискусійним в теорії права. За одним із сучасних визначень законний інтерес – це відображена в об'єктивному праві або така, що впливає з його загального змісту, і певною мірою гарантована державою юридична дозволеність, виражена в устремліннях суб'єкта користуватися певним соціальним благом, а також за необхідних умов звертатися за захистом до компетентних структур із метою задоволення своїх інтересів, які не суперечать загальнодержавним. Законні інтереси має будь-який суб'єкт правовідносин, котрий, реалізуючи свій інтерес, не може вимагати певної поведінки від інших, доки він не буде ущемлений й правомірність реалізації цього інтересу не буде підтверджено в судовому порядку [6, с. 91].

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к /96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996 р. — № 30. — ст. 141 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>
2. Беяневич В. Е. Науково-практичний коментар до Господарського процесуального кодексу України / В. Е. Беяневич // — К. : Юстініан, 2008. — 872 с.
3. Господарський процесуальний кодекс України : Кодекс України від 06 листопада 1991 року № 1798-ХІІ [Зі змінами, станом на 19.02.2016] // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 6. — ст.56 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 року № 2343-ХІІ [Зі змінами, станом на 16.01.2016] // Відомості Верховної Ради України від 1992 — 1992. — № 31. — ст. 440 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
5. Чернадчук В. Д. Господарське процесуальне право : Підручник / В. Д. Чернадчук, В. В. Сухонос, В. П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В. Д. Чернадчука. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2009 — 378 с.
6. Костюк В. Л. Господарське процесуальне право України : Навч. посіб. / В. Л. Костюк, К. М. Біда, В. В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. — К.: Ін-Юре, 2009. — 223 с.

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри цивільного і господарського права НУБіП України Канарик Ю. С.

Грималюк А.В.

к.е.н., доцент, зав. кафедри економічних теорій
Одеського торговельно-економічного інституту Київського
національного торговельно-економічного університету (м. Одеса)

Горбаченко С.А.

к.е.н., доцент кафедри економічних теорій Одеського торговельно-
економічного інституту Київського національного торговельно-
економічного університету (м. Одеса)

ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ ДВОРІВНЕВОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

В останні роки стає все більш очевидним, що приватні інвестиції не в змозі забезпечити технологічної модернізації та структурної перебудови економіки України та окремих її галузей. З іншого боку, практика централізованих капіталовкладень настільки себе дискредитувала ще за радянських часів, що пропозиція повернення до неї в колишньому вигляді взагалі не має сенсу. Цілком очевидно, таким чином, що ні виключно приватні, ні виключно державні інвестиції, взяті окремо, ні навіть їх просте механічне поєднання не здатні самі по собі стати фінансовою основою технологічної модернізації та структурної перебудови економіки. Проблема, отже, полягає в тому, щоб знайти якийсь інший, більш органічний спосіб з'єднання, що дозволить міцно зв'язати їх в таку єдину, безперервно працюючу систему, яка була б здатна забезпечити модернізацію усієї національної економіки.

Планова економіка дозволяла накопичувати науково-виробничий потенціал, але не могла забезпечити його ефективного використання через відсутність ринкових механізмів. Можливості планомірного розвитку тут не могли бути використані в повній мірі саме через недостатню ефективність механізмів функціонування економіки. Зокрема, радянська економіка теж постійно зростала, але не була в змозі ефективно функціонувати. Це протиріччя повністю знецінювало зростання, тобто робило його виключно кількісним.

В той самий час, ринкова система може забезпечувати більш ефективного функціонування економіки. Але з процесами сталого розвитку ситуація дещо складніша. Адже ще Дж. Кейнс підкреслював примхливий, нестабільний характер приватних інвестицій і розглядав їх як найважливіше джерело макроекономічної нестабільності [1, с. 69].

У цьому контексті, дворівнева інвестиційна система може розглядатися як гіпотеза, заснована на поділі економічного механізму. В єдиній системі виділяються, з одного боку, механізм розвитку, а з іншого - механізм функціонування економіки.

Дворівнева система може ефективно працювати тільки в тому випадку, якщо вона забезпечить безперервний взаємоперехід централізованих інвестицій в децентралізовані і назад. Одна і та ж вартість, один і той же капітал, що інвестується (або, як говорив Дж. Б. Кларк, «капітал-фонд»)[2, с. 127], повинні безперервно приймати в процесі кругообігу то форму централізованих, то децентралізованих інвестицій. В цьому безперервному кругообігу і полягає головна ідея дворівневої інвестиційної системи. В ній головне - не паралельне або спільне здійснення централізованого та децентралізованого інвестування, а саме їх «вертикальний», міжрівневий взаємоперехід.

У практичному сенсі ідея дворівневої інвестиційної системи складається у наступному. В Україні пропонується централізоване створення нових підприємств, перш за все, в наукомістких галузях, що визначають науково-технічний прогрес. Але ці високотехнологічні підприємства не просто створюються. Вони створюються як товари - для продажу приватним інвесторам, щоб потім ефективно функціонувати на ринкових засадах.

Таке централізоване створення або модернізація підприємств для подальшого продажу у приватні руки і виступає як надпідприємництво. В свою чергу, продаж нових або модернізованих підприємств пов'язує між собою верхній (над підприємницький) і нижній (підприємницький) рівні в єдину інвестиційну систему. У такій системі надпідприємницький рівень забезпечує централізований розвиток, а підприємницький - ринкове функціонування економіки.

Деякі риси надпідприємництва можна спостерігати сьогодні в так званій «торгівлі бізнесом», коли підприємство купується, модернізується, а потім продається за вищою ціною. Цей вид діяльності утворив специфічний тип підприємця і став суспільно важливим сектором сучасної ринкової економіки, значення якого визначається тією спритністю, з якою він здійснює технологічне оновлення виробництва [3, с. 32].

Дворівнева інвестиційна система є замкненою: гроші, отримані від продажу підприємств, знову вкладаються в створення нових підприємств. Отже немає необхідності постійно вкладати додаткові кошти, досить один раз створити централізований фонд розвитку, і за рахунок постійного циркуляції він здатний забезпечувати технологічний розвиток економіки на тривалий час. Фактично мова йде про те, щоб спеціально створений інститут розвитку активно брав участь в фінансуванні створення нових високотехнологічних підприємств, а потім, коли вони почнуть працювати, продавав їх акції приватним інвесторам.

Тим самим дворівнева інвестиційна система забезпечує перерозподіл ризику і невизначеності з нижнього на верхній рівень. Це означає, що відносно приватного бізнесу надпідприємництво виконує подвійну функцію. З одного боку, воно покликане компенсувати недостатню активність приватного бізнесу в наукомістких, високотехнологічних галузях. З іншого, приймає на себе основні ризики створення нових підприємств та сприяє залученню бізнесу і в ті сфери, без освоєння яких сьогодні неможливі повноцінна технологічна модернізація і структурна перебудова економіки.

На перший погляд, продаж акцій державних підприємств у приватні руки асоціюється зі звичайною приватизацією. Відтак виникає питання щодо доцільності створення нових державних суб'єктів господарювання, в той час коли наразі в Україні вже функціонує близько 3 тис. державних

підприємств, з яких понад 400 планується приватизувати у 2016 році. При цьому попит на деякі з них майже відсутній [4, с. 61].

Але аналогія між класичною приватизацією та дворівневою інвестиційною системою є занадто умовною. Більшість підприємств, що є об'єктами приватизації будувалися і оснащувалися кілька десятиліть тому. Вже в той час техніка, технологія і організація на багатьох з них не відповідали світовому рівню, а зараз вони вже остаточно застаріли.

В той самий час в дворівневій інвестиційній системі мова з самого початку йде про високотехнологічні підприємства, що базуються на передовій техніці і технології. Вони продаються незабаром після свого створення і завдяки цьому просто не встигають застаріти, ані морально, ані фізично. Тут немає того часового лагу між створенням і приватизацією, який характерний для старих радянських підприємств. Відсутність тривалого розриву в часі між створенням і продажем є дуже важливою не тільки в технологічному, а й в економічному відношенні, бо створює економічну можливість безпосередньо зіставляти дохід від продажу підприємств з витратами на їх створення. Завдяки цьому дворівнева система обмежує можливість зловживань. Тут є чіткий ринковий критерій перевірки ефективності витрачання грошей. Відповідальний за проект чиновник не може дозволити собі занижувати ціну продажу. Якщо ціна буде нижчою, ніж сума вкладень, збиток буде відразу помітний. Ця фінансова прозорість змушує робити продаж більш конкурентним, ніж при звичайній приватизації.

Таким чином перехід до більш високого технологічного рівня виробництва і організації виробничих відносин, повинен стати основним чинником підвищення конкурентоспроможності національної економіки на всіх рівнях її функціонування.

Література

1. Кейнс Дж. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей / Кейнс Дж. - Класика економічної думки . - М., 2000. - с. 610
2. Кларк Дж.Б. Распределение богатства / Дж. Б. Кларк .– М.: Гелиос, 2000 - 360 с.
3. Андреев А. Модернизация и промышленная политика государства /А. Андреев. – Свободная мысль - 2010 - №8 – с. 32-37
4. Яременко О.Л. государственный долг и потребность в институциональных реформах / О.Л. Яременко // . - Экономика Украины, №6 – 2016 – С. 59-65

Деркач О., ФМТП, 1 к. 5м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЖИТЛО З ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Забезпечення громадян житлом є однією з найважливіших соціальних проблем в Україні, оскільки житло входить до необхідного пакету основних прав людини, зобов'язання з реалізації яких беруть на себе держава та органи місцевої влади. Тому поряд зі створенням умов для реалізації громадянами права на житло самостійно, держава зобов'язана забезпечити житлом соціально незахищених громадян. Це зумовлює виникнення інституту соціального житла та законодавчого закріплення фонду соціального призначення.

Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» [1] визначає правові, організаційні та соціальні засади державної політики щодо забезпечення конституційного права соціально незахищених верств населення України на отримання житла.

Для реалізації права громадян на житло з житлового фонду соціального призначення недостатньою є лише наявність такого права, але й повинні бути необхідні дії особи, які свідчать про намагання цієї особи реалізувати своє право. В першу чергу, це подання органам місцевого самоврядування заяви та відповідних документів, необхідних для взяття громадянина на соціальний квартирний облік. Правом взяття на соціальний квартирний облік користуються громадяни України:

- а) для яких таке житло є єдиним місцем проживання або які мають право на поліпшення житлових умов відповідно до закону;
- б) середньомісячний сукупний дохід яких за попередній рік з розрахунку на одну особу в сумі менший від величини опосередкованої вартості найму житла в даному населеному пункті та прожиткового мінімуму, встановленого законодавством.

При визначенні середньомісячного сукупного доходу враховується вартість майна, що знаходиться у власності громадянина та членів його сім'ї на момент взяття на соціальний квартирний облік [1].

Житловим кодексом України [2] закріплено загальне правило, за яким здійснюється надання громадянам жилих приміщень, а саме – у порядку черги, виходячи з часу прийняття їх на квартирний облік і включення у списки на отримання жилих приміщень. Однак законодавство про соціальне житло визначає також порядок пільгового забезпечення житлом позачергово та в першу чергу.

Як правило 50 % житла з житлового фонду соціального призначення надається особам, які знаходяться у загальній черзі, а 50 % розподіляється між особами, які знаходяться у першочерговій та позачерговій черзі [3].

Наступний етап реалізації права громадян на житло полягає в тому, що орган місцевого самоврядування видає рішення про надання соціального житла, а таке рішення є підставою для укладення відповідного договору найму соціального житла та заселення житла певними особами, зазначеними у договорі.

На основі цього Шишка О.Р. вважає, що оскільки підставою виникнення цивільних правовідносин у сфері надання житла з фонду соціального призначення, а саме договірних, є адміністративне рішення відповідного органу, то за своєю суттю ці правовідносини не є чисто цивілістичним, а мають комплексний характер та працюють за схемою: адміністративні правовідносини – цивільні правовідносини [3].

Законодавчого визначення поняття договору найму соціального житла немає, але, як зазначає Федосєєва Т.Р., це угода, за якою власник або уповноважений ним орган, надає в установленому порядку громадянину, котрий потребує соціального захисту та поліпшення житлових умов житло, придатне для постійного проживання, в межах встановленої норми площі житла на визначений законодавством строк [4]. Саме у договорі найму соціального житла передбачаються основні права та обов'язки наймача і членів його сім'ї.

Отже, реалізація громадянами права на житло шляхом використання об'єктів з фонду соціального призначення є багатоступеневим процесом, оскільки полягає у сукупності заходів, пов'язаних із взяттям осіб на соціальний квартирний облік, їх перебуванням на такому обліку та отриманням рішення від відповідного органу місцевого самоврядування про надання громадянину чи громадянам житла з житлового фонду соціального призначення, а також заходи щодо укладення договору найму житла, використання такого житла, користування послугами тощо.

Література

1. «Про житловий фонд соціального призначення»: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 19–20. – Ст. 159.
2. Житловий кодекс Української РСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1983. – №28.
3. Шишка О. Р. Реалізація права громадян на житло з житлового фонду соціального призначення/Шишка О.Р.// Форум права. – 2010. - №4 - С. 966-970 .
4. Федосєєва Т.Р. Право громадян на житло у фонді соціального призначення: Автореферат дис.. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03

«цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право»/ Т.Р. Федосєєва – Харків, 2003. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://avtoreferat.net/content/view/4255/9/>.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Клименко С. В**

Зубрицький О.В.
аспірант Інституту держави і права
В.М. Корецького Національної академії наук України,
Київ, Україна

ЩОДО ЧЕРГОВОЇ СПРОБИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

«Земля — єдине джерело багатства і лише сільське господарство його примножує».
Франсуа Кене

Мораторій на обіг земель сільськогосподарського призначення, який був запроваджений в Україні в 2001 році як тимчасовий захід, необхідний для підготовки законодавчої онови створення ринку земель, уже давно не виправдовує свої очікування. Науковцями неодноразово обґрунтовувався негативний вплив заборони обігу земель сільськогосподарського призначення як з економічної, так і з соціальної та екологічної точки зору [1, с. 513]. Заборона розпорядження власникам земельних ділянок сільськогосподарського призначення не тільки порушує їхнє право власності громадян, яке гарантоване Конституцією України, але й обмежує можливості власників займатися сільськогосподарським товаровиробництвом ефективними способами з залученням фінансових ресурсів та інвестицій.

Уже вкотре Кабінет Міністрів України виступив з ініціативою запровадити обіг земель сільськогосподарського призначення з наступного року, якщо буде прийнято відповідний законопроект. Про це йдеться у Плані дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік [2]. З метою створення передумов для відкриття повноцінного ринку земель після закінчення строку дії мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, Уряд доручив Міністерству аграрної політики та продовольства України, Міністерству екології та природних ресурсів

України, Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України та Державній службі України з питань геодезії, картографії та кадастру підготувати для схвалення та відповідного подання до Верховної Ради України проект закону «Про обіг земель сільськогосподарського призначення». Відповідним законопроектом повинно передбачатися покрокове створення обігу земель. Так, на першому етапі з 01 січня 2017 року буде дозволено купівля-продаж земель сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, а на другому етапі з 01 січня 2019 року - купівля-продаж земель сільськогосподарського призначення державної, комунальної та приватної власності. На думку Уряду, дотримання такого поетапного підходу дозволить створити повноцінний ринок землі, що дасть можливість власникам розпоряджатися своїм майном, та сприятиме розвитку бізнесу та залученню інвестицій.

На нашу думку, запровадження двоетапного підходу до створення ринку земель сільськогосподарського призначення не є повністю виправданим. Так проект Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» [3], містить положення, що на першому етапі до обігу земель включаються землі державної та комунальної власності за ціною не меншою від нормативної грошової оцінки земельної ділянки, а на другому етапі – додаються землі приватної власності за ціною не менше від їх експертної грошової оцінки.

Такий підхід викликає ряд запитань щодо його доцільності. Так, по-перше, проведення як грошової, так і експертної оцінки земельних ділянок може призвести як до сповільнення передачі прав на земельні ділянки, так і здорожчання вартості об'єктів відчуження, що пов'язується з витратами власників на проведення оцінки чи отримання відповідних довідок щодо уже проведеної грошової оцінки земельних ділянок.

По-друге, запровадження вимоги відчуження спершу земельних ділянок державної і комунальної власності за ціною не меншою від нормативної грошової оцінки, може призвести до того, що такі землі будуть відчужені за вартістю, яка буде набагато нижча, ніж вартість ділянок у випадку проведення експертної грошової оцінки. Це пов'язується з тим, що оскільки протягом 2017-2019 років діятиме обмежений обіг земельних ділянок, а тому ринкова вартість земельних ділянок, в тому числі ділянок державної і комунальної власності, буде нижча, ніж у випадку запровадження обігу земельних ділянок усіх форм власності. У зв'язку з цим відчуження земельних ділянок державної і комунальної власності навіть на конкурсних засадах за ціною не нижчою, ніж нормативна грошова оцінка, не дасть очікуваного ефективного результату отримання прибутку до державного та місцевого бюджетів в

порівнянні з продажем таких земель за вартістю, не нижчою, ніж експертна грошова оцінка.

Більше того, на нашу думку, продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності без прив'язки до мінімальної ціни згідно грошової оцінки земельних ділянок є кращим способом задовольнити очікування власників земельних ділянок, як державних органів влади і органів місцевого самоврядування, так і фізичних чи юридичних осіб, оскільки вони зможуть відчужувати земельні ділянки за дійсною ринковою вартістю та отримувати максимальний прибуток. Саме задоволення інтересів власників земельних ділянок є пріоритетною ціллю прийняття відповідного закону про обіг земель сільськогосподарського призначення. В той же час, якщо держава бажає створити механізми контролю за угодами відчуження земель сільськогосподарського призначення, зокрема, для задоволення фіскального інтересу, то на нашу думку, необхідно не встановлювати мінімальну ціну, за якою можуть бути відчужені земельні ділянки усіх форм власності, а максимально спростити обіг земельних ділянок, що буде відбуватися у всіх адекватних випадках за найвищою ринковою ціною, продиктованою самим ринком. А механізми контролю держави повинні зводитися до процедур контролю проведення земельних торгів та дійсності/нікчемності укладення відповідних угод щодо земель державної та комунальної вартості.

Таким чином, чергова спроба Кабінету Міністрів України підготувати проект закону «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» заслуговує на підтримку в цілому, проте більшість його положень вимагають обговорень з фахівцями та подальших доопрацювань.

Список використаних джерел:

1. Мірошніченко А.М. Європейський суд з прав людини як важіль для зміни вітчизняного земельного законодавства // Право та управління. – 2012. - № 2. – С. 509-517.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 №184-р // Урядовий кур'єр. – 2016. – №54.
3. Проект Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» [Електронний ресурс] // – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://land.gov.ua/info/proekt-zakon-ukrainy-pro-obih-zemel-silskohospodarskoho-pryznachennia>.

Науковий керівник: д.ю.н, професор, завідувач сектору проблем аграрного і земельного права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України Кулинич П.Ф.

Кідалов С.О.

к.ю.н., ст.. викладач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національного університету біоресурсів і природокористування України

ЮРИСДИКЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ІНСПЕКТОРІВ РИБОХОРОНИ

Серед суб'єктів адміністративної діяльності чинне місце відведено органам рибоохорони, які є різновидом органів виконавчої влади і покликані виконувати певне навантаження у сфері правоохоронної діяльності держави, у тому числі щодо боротьби з найбільш поширеною категорією протиправних проявів, якими є адміністративні правопорушення.

Ця діяльність полягає у вирішенні індивідуальних адміністративних справ і застосуванні відповідних юридичних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку. Вказане значення віддзеркалює їх діяльність як суб'єкта адміністративної юрисдикції.

Отже, під терміном «юрисдикційні повноваження» розуміється встановлена законодавча діяльність органів державного управління і окремих посадових осіб, наділених владними повноваженнями, щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних юридичних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку без участі судових органів [1, с. 18].

Юрисдикційна діяльність інспекторів рибоохорони зумовлюється насамперед такими обставинами: обсягом суспільних відносин, які охороняються цими органами, що відображається у специфічних підвідомчих справах про адміністративні правопорушення, а також значно ширшими повноваженнями щодо застосування ними адміністративно-юрисдикційного впливу, певною складністю при оформленні протоколів про адміністративні правопорушення.

Особливість юрисдикції інспекторів рибоохорони зумовлює її правовий зміст як різновид загальної, адміністративна юрисдикція є складовою діяльності органів виконавчої влади. У цьому понятті визначено ознаки як виконавчої влади загалом, так і юрисдикційної діяльності зокрема. Разом із тим загальновідомо, що правова наука не протиставляє юрисдикцію діяльності виконавчих органів. Визначаючи

сутність даного правового явища та обґрунтовуючи ознаки, що характеризують адміністративно-юрисдикційну діяльність інспекторів рибоохорони, слід зазначити, що вона виступає як різновид: а) роботи щодо реалізації виконавчо-розпорядчих повноважень влади; б) юрисдикційної діяльності виконавчих органів держави, зокрема вказаних органів, які є складовою їх адміністративної діяльності [2, с. 493].

При з'ясуванні концептуальної моделі правової природи юрисдикції інспекторів рибоохорони принципову роль відіграє взаємозв'язок зазначеного правового явища з цілями та завданнями виконавчої влади.

Під завданнями юрисдикційних проваджень, які здійснюються органами рибоохорони, розуміються безпосередні соціально-правові результати, на досягнення яких вони направлені. Цей результат прямо впливає із сутності адміністративних норм, які формують завдання відповідного законодавства, в даному випадку, охорони водних біоресурсів та регулювання рибальства, зокрема: завдання інспекторів рибоохорони, які безпосередньо здійснюють цю діяльність.

Інспектори рибоохорони як суб'єкт владних повноважень мають широке коло завдань та функцій, у сфері охорони й використання водних біоресурсів і середовища їх перебування та боротьби з правопорушеннями. З точки зору правової характеристики в їх діяльності розрізняють такі основні функції: адміністративна, профілактична, оперативно-розшукова, виконавча та охоронна. Сукупність цих напрямів зумовлює специфіку форм та методів роботи, правовий стан інспекторів рибоохорони у розв'язанні поставлених перед ними завдань.

Одним із основних напрямів діяльності інспекторів рибоохорони є адміністративна діяльність. Вони переважно виконують адміністративні функції, здійснюють організаційно-правові повноваження, які встановлюються і забезпечуються нормами адміністративного права. У процесі здійснення цієї діяльності працівники рибоохорони вступають в численні адміністративно-правові відносини з громадянами, їх об'єднаннями, підприємствами, організаціями та установами. Адміністративна діяльність інспекторів рибоохорони носить чітко визначений державно-владний, авторитарний характер, здійснюється в офіційному порядку від імені держави, яка надала їм право на застосування специфічних заходів адміністративного впливу [2, с. 493].

Отже, виходячи з цього, посадові особи органів рибоохорони наділені владними повноваженнями, які надають право приймати рішення з метою вирішення індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних юридичних санкцій до правопорушників.

Таким чином, інспектори рибоохорони є суб'єктами владних повноважень та виконують широке коло завдань та функцій у сфері

охорони та використання водних біоресурсів і середовища їх існування. До них відноситься організаційно-координаційна діяльність, розпорядча, дозвільна, погоджувальна, контрольно-наглядова та інші. Органи рибоохорони задля виконання власних адміністративних функцій, наділяються широким колом організаційно-правових повноважень, встановлених та гарантованих нормами адміністративного права, зокрема щодо: надання обов'язкових до виконання письмових вказівок (приписів) про усунення порушень закону; перевірки документів на право використання водних біоресурсів; зупинки транспортних (у тому числі плавучих) засобів та проведення огляду речей; складання протоколів та розгляду справ про адміністративні правопорушення у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та інші.

Юрисдикція органів рибоохорони – це спеціальний (особливий) спосіб охорони та захисту суспільних відносин та водночас спосіб застосування норм адміністративного права в сфері функціонування органів виконавчої влади.

Здійснювати функції контролю й нагляду за охороною використання, відтворення водних біоресурсів та регулюванням рибальства покликані державні управління рибоохорони. Основним важелем контролю за дотриманням окремих установлених відповідними правовими актами правил виступають державні інспектори рибоохорони. Але на сьогоднішній день, в процесі демократизації суспільства, у правовій науці виникло поняття громадського контролю, яке не обійшло і галузь охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулюванням рибальства.

Отже, юрисдикційна діяльність органів рибоохорони – це самостійний вид державної правозастосовної діяльності правоохоронного характеру, що полягає у розгляді і вирішенні правових спорів та справ про адміністративні правопорушення у сфері охорони та захисту інтересів держави в галузі рибного господарства у визначеній законом адміністративно-процесуальній формі. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів рибоохорони ґрунтується на принципах законності, професіоналізму, захисту інтересів людини і держави, об'єктивної істини, змагальності, офіційності та економічності, що якісно відображає специфічні ознаки їх виконавчо-розпорядчої діяльності.

Літератури:

1. Курило В.І. Адміністративна юрисдикція в АПК України : навч. посіб. / В. І. Курило, В. К. Шкарупа, О. Ю. Піддубний. – К. : Магістр – XXI століття, 2008. – 686 с.

2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. : у 2-х т. / ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Вид-во «Юридична думка», 2004. – Т. 1. Загальна частина. – 584 с.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/conv>

Кулеша А.С., студентка
Житомирський торговельно-економічний коледж
КНТЕУ (м. Житомир)

РЕАЛІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ В УКРАЇНСЬКИХ УМОВАХ

Нині в Україні окрім теми війни на сході активно обговорюють процес децентралізації. Адміністративно-територіальна реформа, яку найближчим часом переживатиме Україна, відбулася у сусідній Польщі ще 25 років тому.

Адміністративна реформа у Польщі мала два джерела натхнення: європейський досвід і практика та власні традиції. Принципи, закладені у проведення адміністративної реформи, базувалися на традиціях європейської цивілізації[2]. Ці принципи також закладено в основу стратегії розвитку країн-членів Європейського Союзу. Серед них:

1. Побудова громадянського суспільства – впровадження нових рівнів урядування, які мають наблизити кожного громадянина до процесу управління, стимулювати подальший розвиток громад, водночас роблячи їх відповідальними за результати своєї діяльності.

2. Субсидіарність – фундаментальний принцип функціонування Європейського Союзу. Шляхом деконцентрації влади центральний уряд передає ряд функцій, що можуть ефективно здійснюватись на нижчому рівні, ближче до громадянина, місцевим органам влади, або делегує їх територіальним спільнотам, залишаючи водночас частину з них у сфері своєї компетенції.

3. Ефективність – місце Польщі в Європейському Союзі значною мірою визначається ефективністю використання здібностей її громадян і спроможністю локальних і регіональних громад успішно використовувати свої можливості для власного розвитку.

4. Прозорість, відкритість і підзвітність – означає ліквідацію зайвих адміністративно-бюрократичних структур, радикальне

реформування системи публічних фінансів, делегування нових, ширших повноважень для демократично вибраних місцевих влад.

По суті, глибока структурна реформа публічної адміністрації складалася з двох взаємопов'язаних реформ, які проводилися одночасно, – реформи територіального устрою та реформи місцевого самоврядування (децентралізації) [3]. Крім того, трохи пізніше було проведено певне реформування у центральному уряді.

Накопичений Польщею досвід, щодо децентралізації державного управління, регіоналізму й місцевого самоврядування має велику практичну цінність для України, надає можливості простежити динаміку демократичних перетворень і визначити особливості вдосконалення діяльності органів державної влади. Польща в кінці дев'яностих, успішно й динамічно здійснила реформу адміністративно-територіального поділу. Експерти Ради Європи визнали, що Польща вважається взірцем такого роду перетворень у Центрально-Східній Європі. Запроваджений у цій сусідній країні устрій, демонструє раціональність розподілу владних повноважень і компетенцію між 3-ма рівнями місцевого самоврядування – гміною, повітом і воєводством. Одним з найважливіших напрямків процесу трансформації в Польщі була децентралізація і проведення реформи системи управління державою. Так виникла концепція здійснення адміністративно-територіальної реформи.

Україна, має орієнтуватись на європейський досвід, зокрема Республіки Польща, що активно працює над побудовою громадянського суспільства, децентралізацією управління, збільшує роль самоврядування, чітко визнає сфери публічної діяльності. За двадцять років, поляки здобули колосальні здобутки. Країна показала свою об'єднаність і готовність до змін. Україні, потрібно брати приклад з неї, але не просто копіювати, а пристосовувати реформи у відповідності до своєї землі і свого народу.

Література:

1. Закон України " Про добровільне об'єднання територіальних громад" від 13.01.2016 № 925-19 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
2. Кулеша М. Реформа публичной администрации в Польше (1989-1999 гг). Идеи и люди – Режим доступу: <http://www.yabloko.ru/Themes/ SG / poland 89-99. Html>
3. Michałowski S. Państwo obywatelskie a przebudowa administracji publicznej w Polsce / Administracja publiczna. Zagadnienia wstępne/ pod red. Pawłowskiej A. – Lublin, 1999. – С. 189.

Науковий керівник: викладач вищої категорії циклової комісії правознавчих дисциплін Бібік А.М. Житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ (м. Житомир).

Олійник Ю.С.

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування
України (м. Київ)

КАНАДСЬКА ТА ІСПАНСЬКА МОДЕЛІ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ: ВИКОРИСТАННЯ В АГРАРНОМУ СТРАХОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Сучасний стан розвитку аграрного страхування в Україні, поки що не відповідає його першочерговому завданню - бути ефективним механізмом управління ризиками в аграрному секторі та забезпечувати стабільність виробництва і доходів сільськогосподарських виробників. Потрібен системний підхід до вирішення проблем аграрного страхування через розвиток відповідної інфраструктури, вдосконалення та систематизації законодавства, що регулює аграрні страхові відносини, шляхом включення в структуру аграрного законодавства відповідного комплексного інституту [1, с. 28-29], а також використання досвіду правового регулювання аграрного страхування в різних країнах світу. Зупинимось на особливостях аграрного страхування в Канаді і його правовому регулюванні.

Сільське господарство визнано в Канаді стратегічною галуззю. Згідно з розділом 95 Конституції Канади, право формування законодавства щодо розвитку аграрного сектора належить урядам обох рівнів - федерального уряду і уряду провінції. Відповідно до загальнодержавних законів і законів кожної конкретної провінції, в Канаді діють програми підтримки фермерів, як на федеральному рівні, так і на рівні провінції. На федеральному рівні реалізацією таких програм займається Федеральна Королівська Корпорація по Кредитуванню Фермерів Канади (ФСС). В такому випадку вони використовують програми федерального рівня, які поширюються на всю територію Канади [2]. Інша ж модель аграрного страхування – іспанська, передбачає затвердження щорічного урядового плану страхування агроризиків, захист інтересів членів кооперативів при агрострахуванні, а також надання інформації учасниками. Дані завдання покликані виконувати Державне Агентство аграрного страхування при Міністерстві сільського господарства, Консорціум Компенсації страхування та Головне

управління страхування при Міністерстві економіки, страховий аграрний пул та Федерація сільських кооперативів.[3]

Введення подібної інституції (Аграрного страхового бюро України - далі АСБУ) пропонувалося і в Україні за сприяння Міжнародної фінансової корпорації (далі - IFC), за допомогою якого, в рамках проекту в партнерстві з Канадським агентством міжнародного розвитку (CIDA), реалізуються нові продукти страхування. Зокрема, 9 нових страхових продуктів, що стосуються озимих (пшениці, жита, тритикале, ячменю та ріпаку), ярих (пшениці і ячменю), а також кукурудзи та соняшнику, які розроблялися спільно з Міністерством аграрної політики України [4]. Але відповідно до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» був створений Аграрний страховий пул (далі - Пул), що є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють страхування відповідно до цього закону. Однак, є одна істотна відмінність між Федеральною Королівською Корпорацією з Кредитування Фермерів Канади (FCC) і українським Аграрним страховим пулом, який є об'єднанням лише страхових компаній без безпосередньої участі держави. Було б доцільно внести зміни, як до Статуту Пула, так і в Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» (далі - Закон) [5], які передбачили б часткове фінансування Пула за рахунок коштів Державного бюджету України, а не тільки можливість надання бюджетної позики Міністерством аграрної політики та продовольства України у разі недостатності коштів Пула за умови настання надзвичайної ситуації, набуває масштабів катастрофи (ст. 18 Закону).

Канадська модель страхування передбачає кілька програм управління ризиками і підтримки доходу фермерів: програма страхування врожаю (CIP) програма стабілізації чистого доходу (NISA) програма осіннього авансування (FCAP) програма весняного авансування (SCAP) програма підтримки доходу фермерів Канади (CFIP); супутні програми (програми підтримки провінцій).

Програма стабілізації чистого доходу (NISA) передбачає створення спеціального стабілізаційного рахунку фермера, який формується з його власних внесків і відповідних внесків уряду. Фермер може відкладати на стабілізаційний рахунок (в фонд № 1 цього рахунку) суму, що становить до 20% чистого доходу від продажу (але не менше 3% чистого доходу від продажу). Уряд зі свого боку додає до стабілізаційного рахунку (в фонд № 2 цього рахунку) суму, еквівалентну внесеним фермером трьома відсоткам від чистого доходу від продажу. При цьому федеральний уряд платить суму, еквівалентну 2% чистого доходу фермера від продажу, а уряд провінції - суму що еквівалентна 1% чистого доходу фермера від продажу.

Програма підтримки доходу фермерів Канади (CFIP) є формою надання державної допомоги тим сільськогосподарським виробникам, які зазнали різкого і значного падіння своїх доходів з причин, які вони не можуть контролювати [2]. Наведений досвід канадської та моделі аграрного страхування може бути використаний, що буде сприяти розвитку сектора страхування в сільському господарстві України.

Список використаних джерел

1. Горіславська І. В. Аграрні страхові правовідносини як комплексний інститут аграрного законодавства / І. В. Горіславська/ Підприємництво, господарство і право. – 2010. – №9. – С. 28–29.
2. Якубович В. Канада. Особливий статус аграрного сектора економіки та програми страхування [Електронний ресурс] // інтернет-журнал по страхованню «Фориншурер» – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/03/07/01/561>. – Назва з екрана.
3. Фисун І. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні [Електронний ресурс]. – режим доступу: // http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/78211.doc.htm
4. Луговий М. Нові страхові продукти, розроблені експертами ІФС, сприятимуть підвищенню якості українського агро страхування [Електронний ресурс] // весь Кіровоград - головний інформаційний ресурс регіону – Режим доступу: http://www.kirovograd.net/economy/2011/3/31/novi_strahovi_produkty_rozrobleni_ekspertami_ifc_spriyatimut_pidvishennyu_jakosti_ukrayinskogo_agrostrahuvannya.htm. – Назва з екрана.
5. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 № 4391-VI [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

Науковий керівник: Горіславська І. В., к.ю.н, доцент кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України (м.Київ)

**Петренко О., студент,
Подолянчук О., студент,
Житомирський торговельно-економічний коледж КНТЕУ,
(м. Житомир)**

ПОРЯДОК ЗАХИСТУ УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Усиновлення дитини не лише благородна, але й делікатна справа. Переважна більшість батьків вважає, щоб факт усиновлення дитини залишився таємницею. І тільки вони можуть прийняти рішення чи розповідати дитині правду про її походження.

Розголошення таємниці усиновлення є неетичним вчинком, який може бути травмою для батьків і дитини. Тому закон закріплює право на таємницю усиновлення і передбачає ряд заходів, які її забезпечують.

Сімейне законодавство України гарантує особі право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення.

Усиновлювач має право приховувати від дитини факт її усиновлення, якщо розкриття таємниці усиновлення може завдати шкоди її інтересам. Крім цього, він має право вимагати нерозголошення цієї інформації особами, яким стало відомо про неї як до, так і після досягнення дитиною повноліття.

Усиновлена дитина також має право на таємницю факту її усиновлення, в тому числі й від неї самої. Лише по досягненні чотирнадцяти років вона має право на одержання інформації щодо свого усиновлення.

Збереження таємниці усиновлення є запорукою успішного входження дитини в сім'ю на правах рідної. На практиці існують ситуації, коли для психіки дитини значно кращим знати з самого початку, що вона усиновлена, ніж коли вона узнає про це від сторонніх осіб, — саме тоді може виявитися неможливим її подальше виховання. Однак, заперечувати доцільність збереження таємниці усиновлення можна тільки в окремих випадках — якщо дитині відомо про усиновлення, тобто коли таємниці не існує. Таємниця усиновлення пов'язана з секретом і для оточуючих. Цілком зрозуміло, що якщо такий секрет є, то є й таємниця і її необхідно охороняти. Важко уявити ситуацію, за якої усиновлювач без особливих причин повідомляв би кожного про те, що дитина не рідна для нього, навіть якщо усиновлений про це знає. Практика свідчить про небажання усиновлювачів, які прийняли в свою сім'ю, наприклад дитину-підлітка, розголошувати цей факт, оскільки сторонні особи по-різному оцінюють відносини між усиновлювачем і усиновленим і можуть негативно вплинути на них. Тут підключається моральний фактор — як правило, ні дитина, ні усиновлювач не зацікавлені в тому, щоб оточуючі знали про факт усиновлення.

З огляду на висловлене можна сказати, що таємницю усиновлення можна зберегти відносно власне дитини при усиновленні її в ранньому віці. В інших же випадках її зберігають від оточуючих.

Усе зазначене свідчить про назрілу необхідність напрацювання правових механізмів посилення гнучкості режиму таємниці усиновлення. Такими заходами щодо удосконалення цього правового інституту є напрацювання варіацій та розширення підстав розкриття таємниці усиновлення. Так, у напрямку послаблення жорсткості правових норм, що визначають інститут таємниці усиновлення, представники громадських організацій рекомендують: 1) прописати чіткі процедури щодо підбору усиновителів для дитини та їх підготовки; 2) дозволити сім'ям, у яких уже виховуються усиновлені діти, самим вирішувати чи розкривати їм таємницю щодо усиновлення, коли і в який спосіб це зробити, надавши їм відповідні консультації та підтримку; 3) одним із основних завдань має бути формування позитивного ставлення громадськості до факту усиновлення та до самих усиновлювачів, бо скасування таємниці усиновлення, особливо на початковому етапі, призведе до зменшення кількості бажаючих усиновити дитину й, можливо, для певної кількості дітей право на виховання в сім'ї буде втрачено; 4) захист прав усиновлених дітей має здійснюватись на загальних засадах, втручання в питання виховання, догляду за дитиною має здійснюватись лише в разі порушення норм, визначених законодавством України; 5) скасування таємниці усиновлення ні в якому разі не повинно стати кампанією, що завдасть більше шкоди, аніж користі; 6) скасування таємниці усиновлення має розглядатись у контексті вдосконалення системи забезпечення прав дітей, зокрема, стосовно законодавчого врегулювання понятійного апарату щодо вразливих категорій дітей, визначення ознак їх вразливості, альтернативних форм тимчасової опіки над дітьми, рівнів втручання та відповідальності посадових осіб, процедур та механізмів міжвідомчої взаємодії та участі громадськості[2]. Наведені позиції мають стати визначальними у проведенні правової реформи інституту таємниці усиновлення, оскільки відображають ставлення громадянського суспільства до цієї проблеми[3].

З урахуванням сучасних правових норм, таємницю усиновлення можна визначити як таємну інформацію про перебування на обліку тих осіб, хто бажає усиновити дитину, пошук дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляд, рішення суду про усиновлення, здійснення нагляду за дотриманням прав усиновленої дитини, що охороняються з метою зміцнення сім'ї як соціального інституту та забезпечення кожної дитини сімейним вихованням.

З урахуванням наведених полярних точок зору на зміст та саму необхідність існування таємниці усиновлення необхідно зазначити, що спрощення режиму таємниці усиновлення – це сучасно доведена необхідність. Водночас цей процес має бути послідовний, продуманий, вивірений, який однозначно має включати й заходи з підвищення професійної компетентності всіх суб'єктів соціальної роботи та формування громадянської свідомості суспільства про відповідальність за стан дотримання прав кожної дитини – в конкретній сім'ї, в конкретній громаді, в державі Україна[3]. Інтенсивна інтегративна правова політика України зумовлює потребу враховувати під час реформування інституту таємниці усиновлення мінімальні стандарти, які визначають, зокрема, норми міжнародних угод, ратифікованих Україною, а також суттєву різницю у підходах правових систем різних країн в питанні доступу дитини до записів про всиновлення. Тільки в такий спосіб ми зможемо гарантувати право кожній дитині зростати, виховуватись і реалізовувати свій потенціал у сприятливому сімейному середовищі, зберігаючи її індивідуальність.

Подальше удосконалення законодавства в сфері усиновлення має ґрунтуватись на принципі дотримання таємниці усиновлення.

Література

1. Кондратьєва О. Таємниця усиновлення під загрозою [Електронний ресурс] // Юридичний вісник України. – № 35. – 1–7 вересня. – 2012. – Режим доступу : http://smi.liga.net/articles/2012-09-05/6842703-ta_mnitsya_usinovlennya_p_d_zagrozoju.htm
2. Позиція громадських організацій щодо таємниці всиновлення [Електронний ресурс] // Ресурсний центр ГУРТ. – Режим доступу : <http://gurt.org.ua/articles/15322/>
3. Правове регулювання інституту таємниці усиновлення: сучасні тенденції / Г. О. Блінова // Право і суспільство. - 2013. - № 4. - С. 77-83. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2013_4_16

Науковий керівник: викладач вищої категорії циклової комісії правознавчих дисциплін Житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ Бібік А.М.

Третяк І., ФМТП, 1 к. 2м гр.,

СУЧАСНИЙ СТАН ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

За останні роки електронна торгівля стає все більш ваговою для спрощення життя населення, тому вона охоплює практично усі сфери життя. Інтернет-торгівля в Україні розвивається стрімкими темпами. В сучасних економічних умовах створення інтернет-магазину дозволяє ефективно і прибутково вести свій бізнес, адже по-перше, можна уникнути витрат на оренду і значно скоротити штат, по-друге – все більше людей намагаються використати свій час раціонально, тому обирають покупки в онлайні. Активний розвиток електронної комерції для вітчизняного права є новою сферою суспільних відносин, що зумовлює необхідність визначення норм поведінки, тобто особливих правових норм, що регулюють і закріплюють права, обов'язки, гарантії та відповідальність учасників цих відносин. Такий порядок необхідний усім учасникам відносин: підприємцям – для вигідного здійснення операцій, споживачам – для захисту їх законних прав, що порушуються несумлінними підприємцями, державі – для забезпечення покладених на неї обов'язків щодо захисту прав та інтересів тих чи інших, а також для забезпечення норм, що стосуються оподаткування.

Особливістю таких правовідносин, є те, що вони здебільшого мають екстериторіальний характер. Однобічне застосування державою правових норм, що регулюють такі відносини, без врахування досвіду міжнародної практики і законодавства інших країн буде неефективним. Про це свідчать тривалі безрезультатні спроби високорозвинених країн світу поширити свою систему права та законодавства на відносини щодо врегулювання конфліктів у мережі Internet.

Закон України « Про електронну комерцію», що був прийнятий 3 вересня 2015 року встановлює порядок вчинення електронних правочинів та визначає права і обов'язки учасників відносин у цій сфері. Це перший в історії нашої держави профільний закон на ринку e-commerce. Так, Закон вводить ряд визначень, які раніше не були встановлені українським законодавством «електронний правочин», «електронний підпис одноразовим ідентифікатором»; «комерційне електронне повідомлення».

Закон визначає широке коло учасників відносин у сфері електронної комерції. Відповідно до ст. 6 Закону, учасниками відносин у сфері електронної комерції є: суб'єкти електронної комерції (продавці, постачальники, виконавці та покупці, замовники, споживачі), постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері,

органи державної влади та органи місцевого самоврядування в частині виконання ними функцій держави або місцевого самоврядування.

Визначено перелік інформації, яку продавець повинен розкривати про себе здійснюючи підприємницьку діяльність за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем. Надання таких відомостей дозволить покупцям перевірити в електронних реєстрах реальність продавця та переконатися у його надійності.

Згідно Закону електронний договір прирівнюється до письмової форми, та вважається укладеним з моменту отримання продавцем відповіді від покупця про акцепт (прийняття) оферти. При цьому пропозиція може бути розміщена як в комерційному електронному реченні, яке направляється покупцеві, так і безпосередньо розміщена на сайті продавця в публічному доступі. Позитивним моментом для покупця, як суб'єкта електронної комерції, є можливість захисту свої прав при вчиненні електронних угод відповідно до норм Закону України « Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-ХІІ.

Законом України «Про електронну комерцію» передбачено, що покупець повинен отримати підтвердження укладення угоди у формі електронного документа, квитанції товарного чи касового чека, таке повідомлення повинно містити: умови і порядок обміну (повернення) товару або відмови від виконання робіт чи надання послуги. Найменування продавця (виконавця, постачальника), його місцезнаходження та порядок прийняття претензії щодо товару, роботи, послуги. Гарантійні зобов'язання та порядок розірвання договору, якщо строк його дії не визначено.

У висновку варто зазначити ще один позитивний момент даного Закону, а саме: можливість подавати електронні документи, що стосуються укладення електронного правочину, як доказ до суду у паперовій формі, це однозначно є новим для ринку електронної комерції і українського судочинства в цілому.

Електронна комерція в Україні набирає обертів і розвивається, значно швидше, ніж законодавство, яке її регулює. На шляху вдосконалення національної системи електронної комерції необхідно враховувати міжнародний досвід, зокрема, Типовий закон про електронну торгівлю Комісії ООН з права міжнародної торгівлі [2] та Модельний закон СНД щодо електронної торгівлі. Дані нормативно-правові акти повинні стати основою національного Закону "Про електронну торгівлю". Положення про електронні гроші також потребує значного удосконалення в частині взаємодії різних електронних платіжних систем, використання еквівалентів різних валют в межах однієї платіжної системи, регулювання діяльності платіжних систем інших країн на території України та ін.

Вирішення зазначених питань дасть серйозний поштовх розвитку електронної комерції, зробить Україну більш привабливою для іноземних підприємств, що здійснюють електронну торгівлю, допоможе на шляху до інтеграції до світової спільноти.

Література

1. Закон України « Про електронну комерцію» від 03.09.2015 № 675-VIII
2. Типовий закон про електронну торгівлю Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Мазаракі Н.А.**

Ференець Н., ФМТП, 1 к. 3м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ПОРЯДОК ПЕРЕВЕДЕННЯ БОРГУ

З розвитком економіки питання щодо переведення боргу стає все більше актуальним, оскільки існують випадки, коли боржник не має можливості розрахуватися з кредитором, тому законодавство надає можливість перевести борг на іншу особу. В таких випадках необхідно укласти договір (угоду) про переведення боргу. Як визначено ст. 520 ЦК, переведення боргу – це заміна боржника в зобов'язанні: первісний боржник вибуває з існуючого зобов'язання і передає свій борг іншій особі, тобто новому боржникові. Переведення боргу є можливим як стосовно грошових зобов'язань, так і стосовно інших боргових зобов'язань (наприклад, у разі передачі товару, надання послуги тощо).

Заміна боржника в зобов'язанні допускається лише за згодою кредитора (ст. 520 ЦК), яка має бути виражена в письмовій формі.

На думку В. А. Белова, договір уступки боргу – це угода, за якою одна сторона (новий боржник) бере на себе обов'язок перед іншою стороною (кредитором) здійснити виконання певного обов'язку за третю особу (боржника) в той час, коли кредитор звільняє чи зобов'язується звільнити від зобов'язання старого боржника [3, с. 320].

Особливістю переведення боргу є наявність згоди кредитора на таке переведення. У науковій літературі висловлено думку про те, що переведення боргу можна вважати багатостороннім правочином [12, с.

379]. Проте така думка недостатньо аргументована. Більш прийнятною є позиція про переведення боргу як двостороннього правочину між первісним та новим боржником.

1 – при наданні згоди на заміну боржника новим кредитор не набуває ніяких інших прав та обов'язків, що були визначені попереднім договором;

2 – цивільне законодавство не визначає період, коли кредитор має надати згоди на переведення боргу, до чи після укладання договору між старим та новим боржником;

3 – у подібних цивільно-правових випадках, коли правочин вчиняється зі згоди третьої особи, вона не отримує права за договором.

На нашу думку, дана згода є прикладом одностороннього правочину, що виражає своє відношення кредитора до того, що зобов'язання має виконати інша особа. Як зазначає В.А. Белов, що в даному випадку мова йде не про дозвіл (заборону) укладання договору переведення боргу, а про відношення кредитора до такого з наслідків цього договору як заміна первісного боржника. Тобто зміст цього правочину – згода чи відсутність згоди кредитора скористатися наданою договором можливістю отримати нового боржника замість первісного [4, с. 19–27].

Слід приділити увагу питанню про форму згоди кредитора. Відповідно до статей 513, 521 ЦК України форми переведення боргу стосуються лише форми договору переведення боргу, а не форми згоди кредитора. З цього приводу цивільне законодавство не містить жодних вимог. На думку М. М. Агфркова, згода може бути надана у будь-якій формі на розсуд кредитора, в тому числі в усній формі та шляхом конклюдентних дій. Однак конклюдентні дії не повинні залишати у боржників сумніву щодо їх значення та спрямованості. Крім того, згода кредитора як правочин може бути предметом позовних вимог про визнання означеного правочину недійсним з підстав, передбачених ЦК України. Так, Вищий господарський суд України при розгляді справи про визнання недійсним одностороннього правочину у формі згоди на переведення боргу та договору про переведення боргу зазначив таке. Предметом спору по даній справі є дійсність правочину у формі згоди на переведення боргу та як наслідок недійсність договору про переведення боргу.

Чинне законодавство також не має положень, щодо кому саме кредитор має надавати відповідь про те чи надає він згоду на переведення боргу чи ні. На підставі вищезазначеного можна дійти такого висновку, що тема переведення боргу є актуальною в теперішніх умовах ринкової економіки. Але є питання, які не врегульовані чинним законодавством і що можуть призвести до певних непорозумінь чи спричинити негативні правові наслідки.

На нашу думку, слід врегулювати питання про те, кому має надсилати свою відповідь про згоду кредитор. Найкраще для уникнення всіх непорозумінь, щоб кредитор надсилав як старому боржнику так і новому. Щодо форми в якій кредитор має надати свою відповідь, то на нашу думку було б найкраще надавати в письмовій формі.

Література

1. Агарков М. М. Перевод долга / М. М. Агарков // Право и жизнь. – 1923. – № 3. – С. 25–28.
2. Белов В. А. Гражданское право : общая и особенная части : учеб. / В. А. Белов. – М. : АО «Центр ЮрИнфор», 2003. – 960 с.
3. Белов В. А. Защита интересов третьих лиц при переводе долга / В. А. Белов // Законодательство. – 2000. – № 11. – С. 19–27.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ Батюк В.М.

Хромєєв Д., ФМТП, 1 к. 2м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

З набуттям чинності у 2004 році Цивільного кодексу України, у законодавстві незалежної України, з'явилася правова регламентація суспільних відносин договору комерційної концесії, а саме в главі 76 “Комерційна концесія”.

Проте досить складна правова природа цих відносин потребує ретельного з'ясування змісту договору комерційної концесії, особливо предмету та інших істотних умов.

Ретельний теоретичний аналіз зазначених питань сприятиме поширенню знань про даний спосіб здійснення господарської діяльності, який є ефективним механізмом подолання інвестиційної кризи і створення сприятливих умов для розвитку підприємництва в Україні.

У Цивільному кодексі України під договором комерційної концесії розуміється такий договір, за яким одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та(або) продажу певного виду товару та(або) надання послуг[1]. Відповідно до Господарського кодексу України,

комерційна концесія – це договір, за яким одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) на строк або без визначення строку право використання в підприємницькій діяльності користувача комплексу прав, належних правоволодільцеві, а користувач зобов'язується дотримуватися умов використання наданих йому прав та сплатити правоволодільцеві обумовлену договором винагороду[2].

Щодо правової природи договору комерційної концесії, то, по-перше, він використовується лише в підприємницькій діяльності; по-друге, має оплатний характер - правоволоділець отримує винагороду за виконання своїх обов'язків за договором; по-третє, договір франчайзингу є казуальним - наявні підстави його укладання, тобто той юридичний результат, який має бути досягнутий виконанням угоди; по-четверте, консенсуальний - вступає в силу з моменту досягнення згоди сторонами; по-п'яте, двосторонній - кожна із сторін має права та обов'язки [4, с.331].

Зміст, яким законодавець наділив термін “Комерційна концесія”, повністю збігається зі змістом сталого у всьому світі терміну “Франчайзинг”, а це, у свою чергу, породжує цілу низку проблем, а саме: непорозуміння у зовнішньоекономічних відносинах з іноземними партнерами так, як термін “Комерційна концесія” не відповідає світовій практиці; за змістом дані поняття не є тотожними, звичайно не враховуючи думку законодавця, що вважає по-іншому, у європейських країнах під терміном “комерційна концесія” розуміють договори про передачу виключного права на продаж товарів (так звані дистриб'юторські угоди) [3, с.25].

За своєю природою договір комерційної концесії відноситься до договорів у сфері інтелектуальної власності та більше всього подібний до ліцензійного договору.

При укладанні договору комерційної концесії важливо визначати, що його предметом є саме об'єкти права інтелектуальної власності, що передаються користувачеві для здійснення підприємницької діяльності. Зокрема, рішенням господарського суду Запорізької області від 12 червня 2015 р. у справі N 908/1437/15-г, здійснивши системний аналіз умов спірного договору та представлених сторонами спору матеріалів, суд спростовує доводи позивача стосовно того, що спірний договір є договором комерційної концесії, оскільки виходячи з умов договору в ньому відсутні істотні умови, які є обов'язковими для такого виду правочинів, договір не містить посилянь, що одна сторона надає іншій стороні, - право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації для досягнення певного юридичного результату[5].

Таким чином, першим важливим кроком до європейської євроінтеграції у суспільних відносинах, що пов'язані з договором комерційно концесії, приведення національного законодавства у відповідність зі світовою практикою. Замінити термін “Комерційна концесія” на сталий у всьому світі термін “Франчайзинг”. Це дозволить прибрати зайву плутанину та дозволить не водити в оману зарубіжних партнерів, що призведе до більшої довіри з їхньої сторони та укладенню більшої кількості договорів, що в свою чергу буде розвивати, як внутрішній так і зовнішній ринок.

Література

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, №19-20, № 21-22, ст. 144
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 356
3. Сосна С.А. Новое в гражданском: франчайзинг// Государство и право – 1997. - №7. – С.25 – 32.
4. Смілянець І. П. Деякі аспекти договору франчайзингу за законодавством України / І. П. Смілянець // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 59. - С. 495.
5. Справа № 908/1437/15-г від 12 травня 2015 року <http://reyestr.court.gov.ua/Review/44341968>

**Науковий керівник: к.е.н, доцент кафедри
адміністративного, фінансового та інформаційного права
КНТЕУ Гуржій А.В.**

**Устінова Г., ФМТП, 4 к. 4 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)**

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МАСОВОГО ПОЗОВУ В УКРАЇНІ

Розвиток суспільства зумовив порушення прав одночасно численних груп населення, ефективний захист яких цивільний процес з його принципами визначеності осіб та індивідуалізації забезпечити уже не в силі. Тому існує потреба у новій формі захисту прав та інтересів груп осіб, такій як масовий позов.

Дієвість інституту масового позову вже доведена багатьма країнами, серед них США, Канада, держави-члени ЄС.

В Україні можливість подачі масових позовів, частково реалізована за допомогою інституту процесуальної співучасті, так чи інакше передбаченої нормами цивільного та господарського судочинства.

Згідно з ст. 32 ЦПК, позов може пред'являтися кількома по-зивачами спільно, причому кожен з них діє щодо другої сторони самостійно. Можливість пред'явлення колективного позову в цивільному процесі обумовлюється предметом спору, яким є однорідні спільні права чи обов'язки позивачів, що виникли з однієї обставини[1].

Господарський процесуальний кодекс згідно з ст. 23 також передбачає можливість подачі позову кількома позивачами, кожен з яких діє щодо другої сторони самостійно[2].

Отже, стає зрозуміло, що ми не можемо говорити про вирішення проблем захисту прав та інтересів численних груп громадян. Адже за процесуальної співучасті кожен співпозивач виступає самостійно. Тоді як у масовому позові всі учасники виступають в інтересах один одного. Тобто діє принцип: «Один за всіх і всі за одного».

Законом від 12 травня 1991 р. № 1023-ХІІ «Про захист прав споживачів» у п. 9 ч. 1 ст. 25 було передбачено, що об'єднання споживачів мають право звертатися з позовом до суду для захисту порушених прав невизначеного кола осіб. Але, на жаль, і досі така норма не знаходить практичного застосування оскільки залишається не врегульованою процедура таких позовів[3].

Впровадження інституту масового позову стане ефективним механізмом захисту прав та свобод чисельних груп громадян, в сферах ринку цінних паперів, фінансового ринку, охорони навколишнього природного середовища, захисту прав споживачів тощо.

Використовуючи досвід іноземних країн ми можемо розглянути та проаналізувати різноманітні аспекти реалізації інституту масового позову з урахуванням його проблем та переваг. Тим самим якнайкраще адаптувати його до українсько законодавства.

Проте слід зазначити, що для впровадження інституту масового позову в Україні насамперед необхідно[4]:

1. Чітко визначити поняття та суть масового позову.
2. Визначити процедуру пред'явлення та ведення .
3. Визначити підвідомчість та підсудність даної категорії справ.
4. Створити належні умови для надання кваліфікованої правової допомоги за масовими позовами.
5. Передбачити можливість затвердження мирової угоди в процесі розгляду такого позову.
6. Продовжити адаптацію законодавства України до законодавства ЄС.

Крім того, слід зазначити що судовий розгляд справи як процедура потребує значних фінансових бюджетних затрат. При розгляді позову як масового вартісна процедура судового розгляду відбуватиметься лише в одній справі. Вимоги окремих членів групи, якщо й виникатимуть, то задовольнятимуться спрощеним способом, і не витрачатимуться бюджетні кошти на вирішення всіх однотипних справ окремо[3].

Отже, можемо зробити висновок: масові позови – оптимальний механізм для вирішення спорів із численною кількістю позивачів. Це доказує світова судова практика. Тому вивчення позитивного світового досвіду в цьому питанні та розумна адаптація масового позову до українського законодавства дасть нашій державі ще один ефективний та водночас процесуально економний судовий механізм захисту прав і свобод людини та громадянина.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс: Затв. Законом Верхов. Ради України від 18.03.2004 р., № 1618-IV.
2. Господарський процесуальний кодекс: Затв. Законом Верхов. Ради України від 06.11.1991 р., № 1798-ХІІ.
3. Романюк Я.М., Майстренко Л.О. Масовий позов: загальна характеристика, зарубіжний досвід і перспективи впровадження в Україні. Вісник Верховного Суду України. - №3(175). – 2015р., с. 35-47.
4. Масовий позов: перспективи в Україні через призму зарубіжного досвіду. Вісник Верховного Суду України. - №8(180). – 2015 р., с. 3-8.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Мазаракі Н.А.**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

**Балобан І., ФМТП, 3 к. 6 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)**

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ

Специфікою будь-якого вбивства є можливість різноманітних способів його вчинення. Чим більше нових технологій впроваджується та чим стрімкішим стає технічний розвиток людства, тим складнішими та неочікуваними стають ці способи, що додає лише більшої складності при забезпеченні їх розслідування. Вбивство є злочином проти життя особи і являє собою умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (ст. 115 КК України).

Існують різноманітні види вбивств. В криміналістичній літературі називають очевидні та неочевидні вбивства; відкриті та таємні. Серед причин вчинення вбивств найбільш часто зустрічаються:

- а) невміння, а в деяких випадках і не бажання, як злочинця, так і потенційної жертви мирно врегулювати, виниклий конфлікт;
- б) зловживання потенційним потерпілим алкогольними напоями;
- в) неадекватна поведінка потерпілих до правопорушників і навпаки (може мати місце віктимна поведінка);
- г) неосвіченість, незабезпеченість в матеріальному плані, як потенційних жертв, так і вбивць;
- д) відсутність можливості у правопорушника влаштуватися на роботу, і отримувати стабільний заробіток;
- е) невихованість потенційних жертв і правопорушників;
- ж) дійсна неможливість правопорушника врегулювати законним шляхом виниклі питання [1, с.23-24].

Вбивства-категорія злочинів, які представляють собою значну складність для їх розслідування. Часто у правоохоронних органів немає достатньо відомостей про особу, яка вчинила злочин, до того ж ці особи старанно маскують сліди вчинення вбивства, можливі докази своєї причетності до вчинення злочину. Прискорення розвитку науки і техніки сприяє проникненню новітніх досягнень прогресу в усі сфери діяльності, у тому числі й у роботу правоохоронних органів.

Сьогодні своєчасне та ефективне розкриття й розслідування вбивств неможливе без необхідного для цього техніко-криміналістичного забезпечення. З метою такого забезпечення в Україні створені певні передумови: високий рівень розвитку криміналістики й судової експертології, забезпечення правоохоронних органів необхідними науково-технічними засобами, розгалужена мережа спеціалізованих судово-експертних установ, висока професійна підготовка багатьох оперативних працівників, слідчих, судових експертів, які залучаються до розкриття й розслідування вбивств.

Удосконалення організації використання спеціальних знань і науково-технічних засобів нині є важелем підвищення ефективності

розкриття й розслідування вбивств. Однак, як свідчить судово-слідча практика, використання спеціальних знань і науково-технічних засобів у розкритті й розслідуванні вбивств усе ще не відповідає сучасним вимогам. Основними причинами такої ситуації є відомча роз'єднаність установ, які займаються даною проблемою; недостатня теоретична розробка низки питань, що мають значення для забезпечення розслідування вбивств.

Кількість убивств щороку суттєво зростає, проте якість і результативність їх розслідування досі залишається на досить низькому рівні, оскільки їх розслідування - це складна багатоаспектна проблема, яка ускладнена відсутністю науково обґрунтованої криміналістичної методики. Очевидно, що методику розслідування таких надзвичайно небезпечних для особи зокрема та суспільства й держави в цілому злочинів, як вбивства, потрібно вдосконалювати [2,с.3].

Дуже важливим аспектом удосконалення методики розслідування вбивств є інформаційне забезпечення, адже лише високоякісна аналітична робота слідчого дасть змогу встановити істину в таких складних кримінальних провадженнях. Як показує практика розслідування таких злочинів, саме ця складова методики розслідування однією з найслабших ланок. Слідча робота часто ведеться безсистемної, як логічний наслідок, малоефективною. Без сумніву, найбільший обсяг криміналістично значущої інформації для забезпечення ефективного розслідування справ цієї категорії можна отримати в ході огляду місця події, а також проведення інших першочергових слідчих дій. Висока якість і повнота проведення таких дій суттєво полегшують встановлення істини в таких справах [3,с.46].

Отже, використання додаткових засобів інформаційного забезпечення та створення автоматизованої бази даних на місцевому, регіональному й загальнодержавному рівнях дасть змогу акумулювати найнеобхідніші дані про вчинені вбивства й побудувати схему дій конкретного злочинця, визначити його маршрути та місцеперебування, що буде сприяти його затриманню й ефективному та швидкому розслідуванню злочину. Вдосконалення та оптимізація розслідування вбивств також залежать від розширення інформаційної бази, що становить основу доказування; професійності слідчого. З огляду на специфіку об'єкта дослідження як події минулого йдеться насамперед про інформацію з опосередкованих джерел.

З цього приводу постає питання про активізацію застосування методів моделювання у діяльності слідчого. При цьому моделі повинні мати як ретроспективну, так і перспективну спрямованість. Розслідування вбивств потребує вирішення й інших організаційно-тактичних питань, серед яких : розробка алгоритмів дій та поведінки слідчого відповідно до

типових ситуацій та механізму їх впровадження у практичну діяльність слідчих органів, а також реалізація необхідних тактичних операцій. Принципово важливе значення матиме і попередження умисних убивств [4,с.4-12]. Комплексна реалізація запланованих завдань можлива за умов ефективної взаємодії слідчого, оперативних працівників поліції та громадськості.

Література

1. Шошин С.В. Расследование умышленных убийств, совершенных на бытовой почве. - Саратов: СГАП, 2000. - 234 с.
2. Кучинська О. П. Некоторые особенности расследования серийных убийств / Академия адвокатуры Украины, Київ [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://www.stationline.org.ua/filologiya/79/13800-deyaki-osoblivosti-rozsliduvannya-serijnix-ubivstv.html> .- 9 с.
3. Протопопов А.Л. Расследование серийных убийств / А.Л. Протопопов. - СПб.: Издательский Дом С. -Петербург. гос. унта : Изд-во юридического факультета СПбГУ, 2006. – 128 с.
4. Снігерьев О.П. Попередження та розкриття умисних убивств / Снігерьев О.П., Колошко І.М., Матвійчук В.В., Васеха І.Е.- К.: НВТ «Правник» - НАВСУ.,1998.- 67 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Давиденко В.С.

Воробей М., ФМТП, 1 к. 4м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТА ПРИВАТНОЇ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нотаріат в Україні - це система органів та посадових осіб, на які покладено обов'язок засвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені Законом України "Про нотаріат", для надання їм юридичної вірогідності (ст.1 Закону України «Про нотаріат»). Згідно вказаного закону нотаріат в Україні має наступну структуру: державні нотаріальні контори, державні нотаріальні архіви, приватні нотаріуси, уповноважені особи виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад, дипломатичні представництва та консульські установи за кордоном. Цей закон в 1993 році закріпив

положення про створення інституту приватного нотаріату. Приватний нотаріус не перебуває у штаті державного нотаріату, і організовує свою діяльність самостійно. Тому я вирішила дослідити роль приватного та державного нотаріату в правовому житті суспільства.

Мета мого дослідження полягає в тому, щоб на основі чинного законодавства України та узагальнень практики його реалізації здійснити аналіз змісту правового регулювання державної та приватної нотаріальної діяльності, визначити особливості його механізму, основні пріоритети у його розвитку та реформування.

Основою правової бази діяльності нотаріату є Конституція України та Закон України "Про нотаріат" від 02.09.1993 № 3425-XII в редакції від 01.01.2016. У правовому регулюванні діяльності нотаріату велике значення мають закони України, укази Президента України, а також постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Джерелом правового регулювання нотаріальної діяльності є також накази Міністерства юстиції України, які регламентують питання організації та діяльності нотаріальних органів.

До актів з питань державної нотаріальної діяльності відносяться: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» в редакції від 09.02.2016; Наказ Міністерства юстиції України від 08.06.2011 № 1529/5 «Про затвердження форми звітності №1-нотаріат(річна)«Звіт про роботу державних та приватних нотаріусів»; Наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2014 № 1422/5 «Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації нотаріусів, консультантів державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, помічників приватних нотаріусів» в редакції від 19.09.2014; Наказ Міністерства юстиції України від 24.12.2010 № 3290/5 «Про затвердження Концепції реформування органів нотаріату в Україні»; Наказ Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5 «Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства» в редакції від 03.04.2015; Наказ Міністерства юстиції України від 16.09.2010 № 889/7 «Про створення Консультативно – методичної ради з питань нотаріату при Департаменті нотаріату, фінансового моніторингу юридичних послуг та реєстрації адвокатських об'єднань»; Наказ Міністерства юстиції України від 04.11.2009 № 2053/5 «Про організаційні заходи з постачання, зберігання, обігу, обліку спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання» в редакції від 12.01.2016; Наказ Міністерства юстиції України від 27.02.2009 N 363/5 «Про забезпечення належної організації діяльності державних нотаріальних контор»; Наказ Міністерства юстиції України від 21.12.2009 № 2513/5 «Про затвердження Примірної

номенклатури справ державного нотаріального архіву»; Наказ Міністерства юстиції України від 18.05.2009 року № 870/5 «Про затвердження Положення про державний нотаріальний архів»; Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя від 29.01.2009; Наказ Міністерства юстиції України Про забезпечення організації доступності населення до нотаріальних послуг та поліпшення роботи з надання таких послуг від 07.07.2014 № 1066/5; Наказ Міністерства юстиції України від 19.05.2008 № 825/5 «Про створення Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України»; Наказ Міністерства юстиції України Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю 11.07.2012 № 1043/5 в редакції від 29.03.2013.

До актів з питань приватної нотаріальної діяльності відносяться: Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, від 31 серпня 2011 № 923 в редакції від 18.06.2014; Наказ Міністерстві юстиції України від 22.03.2011 № 871/5 «Про затвердження Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса» в редакції від 01.01.2013; Наказ Міністерства юстиції України від 23.03.2011 № 888/5 «Про затвердження Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності» 18.07.2014; Указ Президента України « Про впорядкування справляння плати за вчинення нотаріальних дій від 10.07.1998; Наказ Міністерства юстиції України від 08.06.2011 № 1529/5 «Про затвердження форми звітності № 1-нотаріат (річна) «Звіт про роботу державних та приватних нотаріусів»; Наказ Міністерства юстиції України Про затвердження Порядку виготовлення та знищення печатки приватного нотаріуса від 24.12.2012 № 1924/5.

Як висновок можна зазначити, що Законом України «Про нотаріат» структурою нотаріусів передбачені як державні, так і приватні нотаріуси. Цей поділ відбувся для демократизації суспільного та державного життя, для урівноваження позицій держави та суспільства. Діяльність нотаріату в Україні чітко регламентується Конституцією України, Законом України «Про нотаріат», указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства юстиції тощо. В своїй роботі я дослідила та проаналізувала нормативно-правові акти, які регулюють діяльність державних та приватних нотаріусів та прийшла до висновку, що приватну нотаріальну діяльність регулює значно менша кількість законодавчих актів, однак, на мою думку, це не впливає на якість її

діяльності та перспективи розвитку в майбутньому. В останні роки приватна нотаріальна діяльність набирає все більше обертів, було створено Нотаріальну Палату України, Україна вступила до Міжнародного Союзу Нотаріату. В зв'язку з цим потрібно лише вирішити певні прогалини у законодавстві та удосконалити правову базу діяльності приватних нотаріусів та підняти її на більш якісний рівень.

Література

1. Семаков Г.С., Кондракова С.П. Нотаріат в Україні: Курс лекцій. - К.: МАУП, 2001. - 6 с.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/section/252>
3. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Мушенко В.В.

Ласточкина А., ФМТП, 1 к. 4м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Обов'язок сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом, закріплений статтею 67 Конституції України [1] та є обов'язком кожного суб'єкта. Особливістю податків є те, що вони являють собою обов'язкові платежі, які стягуються із юридичних осіб і фізичних осіб за ставками (за наявності об'єкта оподаткування), згідно Податковим кодексом України (ПК України)[2].

На сьогодні в Україні податки є основним джерелом доходів держави. Пряма залежність державного бюджету від податкових надходжень зробила юридичну відповідальність за податкові правопорушення однією з головних складових системи податкових правовідносин.

Постійні трансформаційні зміни в економічній сфері нашої держави, супроводжуються значним зростанням правопорушень у сфері оподаткування, що робить проблему боротьби з ними одним із актуальних напрямків державної політики та наукових досліджень. З метою належного виконання конституційного обов'язку та забезпечення

законності в податковій сфері законодавчо закріплені заходи правового впливу, серед яких – юридична відповідальність.

У ст. 109 ПК України визначено податкове правопорушення як протиправне діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Вчинення порушень законів з питань оподаткування та порушень інших вимог, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами України[2].

Проблема відповідальності залишається однією із найбільш дискусійних серед науковців, які досліджують систему оподаткування. Це зумовлюється комплексністю та різноманітністю застосовуваних санкцій до порушників, які включають в себе окрім фінансових, також адміністративні та кримінальні. Дане положення закріплене у ст. 111 ПК України, де зазначено, що за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності: 1) фінансова; 2) адміністративна; 3) кримінальна [2].

У науковій літературі фінансово-правова відповідальність у податковій сфері визначається як обов'язок особи, що вчинила податкове правопорушення, перетерпіти позбавлення майнового характеру через застосування державою фінансових санкцій у порядку, встановленому законом про податки і збори [3]. Відповідно до ст. 111 ПК України фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені [2].

З прийняттям ПК України багато науковців виступили проти законодавчого закріплення поняття фінансової відповідальності у ньому, адже питання існування такої відповідальності, як окремого виду юридичної відповідальності, є дискусійним. Хоча характер фінансових санкцій має суттєві особливості, проте фінансова відповідальність має охоплювати наслідки всіх порушень фінансового законодавства (крім податкового, ще й бюджетне, валютне та ін.)[4].

Підставою адміністративної відповідальності за порушення податкового законодавства є наявність адміністративного правопорушення – винна (умисна чи необережна) дія чи бездіяльність, що зазіхає на суспільні відносини, які охороняються законом. До такої відповідальності можуть бути притягнуті фізичні особи та посадові особи, винні в порушенні податкового законодавства.

Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного винного діяння, яке містить склад злочину, передбачений Кримінальним кодексом України. До особливостей кримінальної відповідальності слід віднести наступне: суб'єктами відповідальності є виключно фізичні особи, а сама відповідальність встановлюється в судовому порядку.

Дискусійними також залишаються загальні умови притягнення до юридичної відповідальності за податкові правопорушення. Ст. 61 Конституції України, що визначає принцип одноразовості юридичної відповідальності: ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення [1]. Стаття 112 ПК України визначає, що, притягнення до фінансової відповідальності платників податків за порушення законів з питань оподаткування, іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, не звільняє їх посадових осіб, за наявності підстав, від притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності [2].

Отже, вітчизняний практичний досвід господарювання визначає, що для забезпечення своєчасного й повного надходження платежів, і особливо в сучасний період існування незалежної держави з перехідною економікою, нагальною постає потреба у створенні налагодженого механізму фінансово-податкового контролю та дієвої юридичної відповідальності за вчинення податкових правопорушень. Вчинення суб'єктами податкових правопорушень діянь, які передбачені законами з питань оподаткування як протиправні, тягне за собою, визначену законодавчо, фінансову, адміністративну та кримінальну відповідальність. При чому фінансова відповідальність застосовується одночасно із іншими зазначеними видами відповідальності.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, 15-16, 17. – Ст. 112.
3. Будько З.М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07/ З.М. Будько; Нац. акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2005. – 18 с.
4. Онищук Н.Ю. Відповідальність за порушення податкового законодавства // Фінансове право. – 2012. – №2(20). – С. 27-30.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загально правових дисциплін КНТЕУ Мушенко В.В.

Падалка Д., ФМТП, 1 к. 4м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНИХ ТА ПРИВАТНИХ СУБ'ЄКТІВ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Господарська діяльність в умовах стрімкого розвитку ринкових відносин щоденно стикається з різними загрозами, як спричиненими факторами зовнішнього середовища, так і зумовленими недоліками у внутрішній організації діяльності суб'єкта підприємництва. Безпека підприємницької діяльності є основою для її ефективності та прогресу. В умовах розбудови в Україні правової держави проблема безпеки особи та майна є основними об'єктами захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Ефективна боротьба з правопорушеннями, зміцнення правопорядку та законності в суспільстві, безпека громадян, юридичних осіб та майна повинні ґрунтуватися, зокрема, на співробітництві державного та приватного сектору охорони. В сучасному середовищі діяльності суб'єктів підприємництва виникає необхідність з'ясування ролі аспектів взаємодії державних та приватних охоронних структур. Це питання досліджували О.М. Шелухін, А.Г. Сачаво, Л.Г. Чистоклетов та ін.

Приватними охоронними організаціями за час свого існування розроблено та впроваджено багато аспектів у галузі захисту особи та матеріальних цінностей. Правові проблеми організації охоронної діяльності в Україні вирішуються шляхом налагодження взаємодії з державними правоохоронними органами щодо проектування, монтажу та розробки засобів охоронної сигналізації. Державні правоохоронні органи здійснюють контроль за діяльністю таких організацій за допомогою участі в системі їхнього управління.

Не зважаючи на те, що недержавні охоронні структури готові до співпраці з органами державної влади, які виконують відповідну функцію щодо охорони і безпеки підприємств та проводять контроль цих питань існують фактори, які унеможливають встановлення належної співпраці державних та приватних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки й правопорядку. Головною проблемою є неврахування умов

середовища, які існують у сфері охоронного бізнесу чи наміру використовувати останні лише заради власної вигоди.

Об'єднання зусиль недержавних охоронних організацій та державних правоохоронних органів могло б стати допоміжним фактором у боротьбі зі злочинністю. Відбір приватних охоронних організацій, які співпрацювали б із державними силовими структурами, міг би здійснюватися з урахуванням значення об'єкта, який вони охороняють, для економічних інтересів України, ступеню участі приватного охоронного підприємства в державній політиці боротьби зі злочинністю та неналежність об'єкта до сфери кримінального бізнесу.

Зважаючи на складну економічну та політичну ситуацію в державі, розрізнення державних та приватних охоронних організацій призведе до погіршення стану правоохоронної діяльності та громадського порядку в цілому. Навпаки, державні та приватні підприємства, які надають послуги охорони повинні діяти на засадах взаємодопомоги та партнерства. На сьогодні державна та приватна охоронні структури намагаються консолідувати зусилля по здійсненню загальнонаціональної політики щодо забезпечення охорони власності та громадян.

У більшості країн світу функціонування охоронних організацій регулюється законодавством. Розвинуті країни вже довгий час мають добре налагоджену систему взаємодії між правоохоронними органами та приватними охоронними фірмами, що забезпечує ефективну боротьбу зі злочинністю та громадський порядок у державі.

Проведений порівняльно-правовий аналіз регулювання та функціонування приватних охоронних підприємств у деяких зарубіжних державах дає підстави стверджувати, що приватні охоронні організації в цих державах посідають чільне місце в системі органів, які здійснюють профілактику правопорушень, що переконує в необхідності більш детального розгляду питань, які стосуються правового статусу суб'єктів цього виду діяльності. Правовий статус недержавних правоохоронних організацій нині зовсім не визначений, як і статус приватних охоронців, що ускладнює їх співпрацю та взаємодію.

Особливо із загостренням політичної та економічної ситуації в Україні, внутрішня безпека посідає у життєдіяльності людей одне з пріоритетних місць, а отже, існує нагальна потреба тісної та плідної взаємодії всіх державних органів, громадських організацій та приватних структур з метою всебічного, досконалого захисту життя та здоров'я людини і громадянина, а також забезпечення та збереження економічної стійкості та стабільності підприємництва.

Література

1. Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід та можливість його використання в Україні // Персонал. – 2007. - №5.

2. Сачаво А.Г. Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Сачаво Андрій Григорович. – К., 2004.

3. Чистоклетов Л.Г. Взаємообмін інформацією у механізмі взаємодії суб'єктів приватної охоронної діяльності з органами внутрішніх справ України/ Л.Г. Чистоклетов // Науковий вісник. – 2, 2012. – с.139-149.

4. Шелухін О.М. Вдосконалення взаємодії недержавних охоронних структур та служб безпеки з правоохоронними органами України/ О.М. Шелухін // Часопис Академії адвокатури України. - Том 5, №4 (17) (2012).

5. Єщук О.М. Механізм адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності / О.М. Єщук // Держава і право. - №47. - с.255-258.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Мушенко В.В.

Петриковець О., ФМТП, 3 к. 6 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОФІЗИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Впродовж останніх десятиліть, практика розслідування злочинів засвідчує, що поряд із традиційними стоять нетрадиційні методи розслідування. Нетрадиційність їх виражається у тому, що працівники правоохоронних органів звертаються за допомогою до таких наук, як Ергономіка, Кінесика (мова жестів) тощо.

На стадії досудового розслідування злочинів, підставами для призначення судово-психологічної експертизи можуть бути будь-які фактичні дані, що стосуються вирішення тих чи інших (спірних) питань, які входять до компетенції слідчого та потребують психологічного пояснення, психологічної діагностики осіб, які проходять у кримінальних справах [3, с. 304].

Щодо ергономіки, то це така наукова дисципліна, що комплексно вивчає людей у конкретних умовах, які можуть бути штучно створені співробітниками правоохоронних органів для точного відтворення місця події, мотиви та обставини, які могли бути спричинені певними чинниками тощо [3, с. 305].

Ця наука сформувалась на стику наукової психології, фізіології, анатомії, технічних наук, таких як теорія автоматичного управління, кібернетика, загальна теорія систем та ін.

Вона вивчає характеристики людини, машини й середовища, які виявляються в конкретних умовах їх взаємодії, розробляє методи врахування цих факторів при модернізації діючої та створенні нової техніки і технології, визначенні критеріїв оптимізації цих систем до умов, життя і праці, можливостей та особливостей людини [1, с. 31].

Дослідження в цій галузі становлять певний інтерес щодо методики розслідування окремих видів злочинів, наприклад, дорожньо-транспортних подій: встановлено, що 70-90 % з них відбувається через помилки водіїв. Крім того, можна визначити, яким видом транспорту здатний керувати той чи інший водій. Тобто для того, щоб правильно дати оцінку винуватця в авто-події, необхідно враховувати ергономічні фактори.

Дуже цікавим напрямом нетрадиційних спеціальних знань у криміналістиці є кінесика – з древньогрецької мови це означає як «рух», і не дарма, бо така наука як кінесика вивчає мову жестів. Тобто, володіючи певними знаннями у цій галузі, обізнана людина може викрити брехуна і це лише через її рухи. Адже, коли людина бреше, її видають типові, жести під час брехні, і лише спеціалісти можуть побачити цю брехню [3, с. 306].

Звичайно всі люди різні і міміка, жести, рухи також різні, тому учені вважають, що так звані "різновиди поведінки" людини зумовлені генетичним походженням. Сучасні дослідження в галузі "мови рухів", налічують більше ніж 1000 невербальних знаків та сигналів. Проведені дослідження в цій галузі дали змогу встановити, що жести поділяються на природжені, придбані та спадкоємні [1, с. 31].

У результаті наукових досліджень, проведених професором Лаузвільського університету в Австралії Р. Бордвісллом, встановлено, що в процесі спілкування значна частина інформації передається невербальними засобами, а саме: жестами, позами, розміщенням та дистанцією між людьми. При цьому частка невербальних засобів у спілкуванні людей становить більше ніж 65%.

Складна та інтелектуальна діяльність, якою є робота слідчого, оперативного працівника, належить до так званих фізіономічних професій. Це означає, що значна частина функцій слідчих і оперативних працівників здійснюється у спілкуванні з людьми. Важливим моментом у процесі спілкування є оцінка співбесідника, яка пізніше практично не змінюється [3, с. 305].

Таким чином, мова жестів може повною мірою застосовуватись у практиці розслідування, головним чином під час здійснення окремих

слідчих (розшукових) дій: допиту, обшуку, пред'явлення для пізнання, одночасного допиту двох і більше осіб тощо. Вона може бути використана для викриття брехні.

Проте особливістю методів кінесици є те, що для їх використання не потрібен процесуальний дозвіл.

На даний час слідчий, який має життєвий досвід, досвід спілкування зі злочинним елементом, свідками, потерпілими, використовує практично-здобуті навички невербального спілкування та впливу на співбесідника.

Вивчення кінесици дасть змогу скоротити час практичного оволодіння її методами та зменшити кількість помилок, що, у свою чергу, покращить результати роботи слідчого.

Манерами поведінки, що виражають неправду мовою жестів, є обмежена жестикуляція, ховання рук, обумовлене побоюванням появи неприродних жестів; обмеження рухів, тому що необхідно сконцентрувати зусилля для брехні; активна жестикуляція, торкання носа, потирання щік, пригладжування волосся, почісування лоба; прикривання рота, наче здержування неправди, при цьому до рота можуть бути підняті пальці. При брехні людина допускає суперечливі висловлювання, демонструє більше рухів тіла вбік, а також характерних для втечі. Змінюється і величина її зіниць. [2, с.89-117].

Таким чином, практично всі люди в житті так чи інакше підсвідомо, на рівні інтуїції, користуються мовою жестів. Тому є необхідність методичного вивчення та розвитку навичок невербальної комунікації, яка є частиною психічної культури людини. Отримані при цьому дані можуть бути з успіхом використані в боротьбі зі злочинністю.

Література

1. Ващук О.П. Психологічні основи сприйняття, переробки та відображення невербальної інформації при розслідуванні злочинів. Науково-практична Інтернет-конференція 08.10.2013 - Секція №5. [Електронний ресурс] / О.П. Ващук. – Режим доступу: legalactiviti.com.ua.
2. Пол Экман. Психология лжи. Руководство по выявлению обмана в деловых отношениях, политике и семейной жизни / Пол Экман; Пер. с англ. – К.: Логос, 1999. – 224 с.
3. Качурін С.Г. Нетрадиційні криміналістичні засоби і методи в розслідуванні злочинів: можливості використання / С.Г. Качурін // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 26. – С. 302-311.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Давиденко В.С.

Радченко О., аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СПЛАТИ СУДОВОГО ЗБОРУ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Інтеграційні процеси вступу України до Європейського Союзу потребують суттєвих змін системи законодавчого забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг.

У зв'язку з перебуванням України у стані війни. Фінансові установи все частіше порушують права споживачів фінансових послуг. Відмови у видачі коштів, що знаходяться на депозитних рахунках і необґрунтовані підвищення відсоткових ставок за користування кредитними коштами стали звичайними явищами. А доведення своєї правової позиції зводиться до тривалих судових процесів. Однак, на сьогодні, судовий спосіб захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг в Україні залишається найбільш ефективним та дієвим механізмом захисту порушеного права та реальною можливістю його відновлення.

У зв'язку з цим, актуальним є дослідження справляння судового збору з споживачів фінансових послуг при зверненні до суду.

Варто також вказати, що 01.09.15р. набула чинності нова редакція закону України «Про судовий збір», що внесла суттєві зміни у регулювання сплати судового збору для споживачів фінансових послуг. Такі зміни були внесені законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» від 22.05.2015 № 484-VIII, яким вступили в дію нові ставки судового збору та деякі правила його справляння [1]/

Варто зазначити, що зміни внесені вищевказаним законом призвели до правової колізії та невизначеності щодо сплати судового збору для споживачів фінансових послуг, що в подальшому може призвести до неоднакового застосування норм права та неможливості судового захисту для споживачів фінансових послуг.

Так, до 1 вересня 2015 року п.7 ч.1 статті 5 Закону України «Про судовий збір» та ч. 3 статті 22 Закону України «Про захист прав споживачів» було встановлено, що від сплати судового збору звільнені споживачі за позовами, що пов'язані з порушеннями їхніх прав [2,3]. Оскільки споживачів фінансових послуг визнано однією з категорій споживачів, на яку крім спеціального законодавства поширюється дія і Закону України «Про захист прав споживачів».

Так, у відповідності до п. 2 постанови Пленуму Верховного суду України «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів» №5 від 12.04. 1996 р., зазначено, що споживачі фінансових послуг мають користуватися пільгою зі сплати судового збору на рівні з іншими споживачами [4].

Однак, на сьогодні, статтею 5 Закону України «Про судовий збір» викладено у новій редакції, в якій відсутня норма щодо споживачів як про позивачів. Які звільняються від сплати судового збору.

Тобто, внесеними змінами законодавець фактично позбавив споживачів фінансових послуг права на безоплатне звернення до суду та зобов'язав їх сплачувати судовий збір на загальних підставах, а також у встановлених законом розмірах.

Проте, варто вказати, що відповідно до частини 3 статті 22 Закону України «Про захист прав споживачів» звільняються від сплати судового збору за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав [3]. І цю імперативну норму спеціального Закону України «Про захист прав споживачів» ніхто не скасовував і не змінював.

Таку ж правову позицію підтримує Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 17.10.2014 №10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» викладений у п.5 постанови, згідно якої, оскільки стаття 5 Закону України «Про судовий збір» не містить вичерпного переліку пільг щодо сплати судового збору, то при визначенні таких пільг слід керуватися іншим законодавством України [5].

Однак, як показує аналіз судових справ, підхід судів до питання сплати споживачами фінансових послуг судового збору при поданні позовних заяв про захист їх прав та інтересів. Апеляційних та касаційних скарг є неоднаковим.

Часто суди залишають без руху або повертають позовні заяви та скарги споживачів фінансових послуг через несплату ними судового збору. При цьому, такі рішення обґрунтовуються тим, що спірні правовідносини не підпадають під регулювання Закону України «Про захист прав споживачів», а спори, що виникають з них. Не відносяться до категорії спорів, що пов'язані з захистом прав споживачів, а тому повинні оплачуватися судовим збором.

Зважаючи на ситуацію, що склалася. Вважаємо за необхідне доповнити Закон України «Про судовий збір» пунктом 17 частину 1 статті 5 в такій редакції: «17) споживачі – за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав та інтересів».

Отже. Такі законодавчі зміни, на нашу думку, є необхідним і важливим кроком. Що поверне реальну можливість для захисту

порушених прав та інтересів, а також сприятимуть підвищенню рівня довіри споживачів фінансових послуг до судової системи України.

Література

1. Закону України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» від 22.05.2015 №484-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015, №33, ст.323.

2. Закону України «Про судовий збір» від 08.07.2011 р. № 3674-VI // Голос України. – 2011, № 142 (в редакції на 31.08.2015 р.).

3. Закону України «Про захист прав споживачів» від 15.12.1993 р. №3682-XII // Відомості Верховної Ради. – 1991, №30, ст. 379 (з наступними змінами та доповненнями).

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів» від 12.04.1996 №5 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.informjust.ua/text/620>;

5. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» від 17.10.2014 №10 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.informjust.ua/text/458>.

Науковий керівник: к.ю.н., проф., завідувач кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Крегул Ю.І.

Сергейчук А., ФМТП, 1 к. 4м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ФОРМУВАННЯ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні спостерігається зростання значимості інформації в суспільних відносинах, що є закономірним в умовах інформаційної революції, що відбулася в Україні в останні десятиліття. Широке впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій і систем, удосконалення техніко-технологічних засобів збирання, зберігання, використання та поширення інформації призвели до стрімкого розвитку інформаційних відносин, розбудови інформаційного суспільства та формування світового інформаційного простору.

Дослідження проблематики, що стосується інформаційних ресурсів підприємства тільки починає розвиватись. Визначення поняття «інформаційні ресурси підприємства», встановлення його суті та природи здійснюється переважно вченими та науковцями в економічній сфері. Перш за все, вони намагаються з'ясувати роль та значення інформаційні ресурси підприємства, їх вплив на діяльність підприємства. Дослідженню цих питань присвячено значну кількість праць вітчизняних та зарубіжних вчених, які визнають ключову роль інформаційних ресурсів ІР в успіху діяльності підприємства. Проте питанню їх розвитку все ще не приділяється достатньої уваги.

Якщо брати проблематику визначення ІРП, правових умов їх формування та захисту в правовій сфері, то ці питання знаходяться на початковій стадії дослідження. На сьогодні вчені займаються дослідженням питань, що стосуються побудови інформаційного суспільства, розвитку державної політики в сфері інформаційних відносин та інформаційної діяльності, розвитку та захисту національних інформаційних ресурсів. Що стосується врегулювання питань пов'язаних з ІРП, то вони розвиваються в контексті регулювання та захисту інформаційної діяльності, конфіденційної інформації, комерційної, банківської та службової таємниць. Цим і зумовлена актуальність розроблення теми дослідження.

Метою даного дослідження є визначення поняття «інформаційні ресурси підприємства», встановлення правових умов формування та захисту ІРП, визначення основних понять, що стосуються даних питань та встановлення основних проблем та шляхів їх вирішення.

Наукова новизна полягає у визначенні та з'ясуванні природи понять «інформаційні ресурси підприємства» та «формування інформаційних ресурсів підприємства», вперше на основі теоретичних досліджень та законодавства було встановлено способи формуванні ІРП та визначено коло суб'єктів, які приймають участь у формуванні ІРП.

Практична цінність полягає у розв'язанні проблематики пов'язаної з ІРП, тобто усуненні плутанини у визначенні поняття «інформаційні ресурси підприємства» та обґрунтування правових умов формування та захисту ІРП з метою розвитку інформаційного права України.

Література

1. Горовий Д.А. Роль та місце інформаційних ресурсів у діяльності підприємства / Д.А. Горовий. – Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – Вип. 2. – 253-258 с.
2. Зубок М.І. Інформаційна безпека: навч. посіб. / М.І. Зубок. – К.: Київ. Нац. торг.-екон. Ун-т. – 2005. – 133 с.

3. Лозовицький Д.С. Інформаційні ресурси підприємства як новий фактор виробництва XXI століття / Д.С. Лозовицький. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії. – 2011. – Вип. 36. 240-244 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Сердюченко О. В.

Собченко О., ФМТП, 1 к. 4м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

Сучасний стан нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки підприємств характеризується фрагментарністю вибору об'єктів правового регулювання, недостатньою узгодженістю правових норм, що використовуються для цього, та відсутністю законодавчої ініціативи з створення та вдосконалення існуючих правових норм, що призводить до неможливості адекватно вирішувати проблеми що виникають. Також не секрет, що законодавство не встигає адаптуватися до швидких змін та активного розвитку кіберзлочинності. Саме тому дана тематика важлива для розгляду.

Про актуальність нормативно-правового упорядкування і вдосконалення питань забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві свідчить рівень наукових розробок та інтерес вчених, що знайшло відображення у працях: О. Баранова, К. Белякова, В. Брижка, В. Гавловського, І. Гаврилова, О. Гладківської, М. Гуцалюка М. Жулинського, Л. Задорожньої, О. Зінченка, Г. Лазарева, А. Марущака, А. Новицького, Б. Раціборинського, В. Хахановського, В. Цимбалюка, М. Швеця та ін.

Злочини із використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій стають все звичнішою практикою в житті українського суспільства. При чому новітні технології застосовуються не лише для скоєння традиційних злочинів, але й для скоєння нових видів злочинів. Найбільше увага злочинців зосереджена на спробах порушення роботи або несанкціонованого використання можливостей інформаційних систем кредитно-банківського, оборонного, виробничого секторів. Актуальними залишаються проблеми боротьби із захистом персональних даних, комерційної таємниці, клієнтської бази даних підприємств.

За даними Управління боротьби з кіберзлочинністю МВС України, найбільш поширеними видами кіберзлочинів є: несанкціоноване

втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) та несанкціоновані дії з інформацією, яка ними оброблюється. Попри значні темпи розвитку кіберзлочинності, на підприємствах не приділяється значна увага превентивним діям, що обумовлює ряд проблем. Про це свідчать і статистичні дані: понад 25% організацій не мають відповідної політики та механізмів реагування на кіберзлочини, 46% опитаних не проходили навчання у сфері кібербезпеки впродовж останніх 12 місяців, 58 % респондентів з України заявили, що в їхніх організаціях відсутній процес моніторингу відвідування соціальних мереж. Звичайно, дії щодо охорони інформації повинні бути співрозмірні самій інформації, яка потребує захисту, однак підприємство зіштовхується з рядом перепон, такими як: залучення новітніх технологій, дороговизна спеціального обладнання, його постійне обслуговування та підтримка, найм спеціалістів та оплата їхньої праці і т.д. [1].

Джерелами кібернетичних загроз можуть бути як національні, так і міжнародні суб'єкти, до них можна віднести міжнародні злочинні організації хакерів, органи іноземних держав, злочинці зі спеціальними знаннями у сфері інформаційних технологій, терористичні угруповання, транснаціональні корпорації та фінансово-промислові групи, конкуренти, працівники тощо.

Забезпечення кібербезпеки вимагає узгодженого, комплексного підходу – на чолі з державою, однак у тісному співробітництві з приватним сектором та громадянським суспільством, без якого неможливо вирішити дане завдання.

Важливу роль та особливий статус серед кіберзлочинів злочинів відіграє крадіжка персональних даних з інформаційних носіїв підприємства. З метою кращої схоронності вони повинні зберігатися таким чином, щоб, по-перше, зробити неможливим несанкціонований доступ до такої інформації, по-друге, обмежити доступ виключно тим уповноваженими особам і установами, які встановлені законом [2].

Наступна проблема, пов'язана із забезпеченням доступу до інформації, полягає у невизначеності механізмів забезпечення відповідальності за порушення інформаційного законодавства. Тобто, необхідно чітко на законодавчому рівні передбачити, яка відповідальність настає за протиправні дії, а також передбачити механізми її забезпечення та перелік органів, їх компетенцію у сфері забезпечення відповідальності за порушення інформаційного законодавства.

Проблематика кібератак особливо актуальна підприємствам, які отримують прибуток з продажу товарів та надання послуг в мережі «Інтернет». Останнім часом значної популярності набули так звані «кібернетичні вимагачі» – це такий вид кібернападу, коли корпоративні

сервери перевантажуються сміттєвими запитами, через що нормальні споживачі повинні чекати в черзідля доступу або можуть взагалі не отримати бажану інформацію. Таким атакам сприяють самі користувачі, заражені комп'ютери яких розсилають подібні фрагменти. Завдяки тому, що інфікованих машин сотні тисяч, а іноді навіть мільйони, і вони здатні генерувати дуже велику кількість запитів, це може покласти на лопатки навіть потужний веб-сервер з «товстим» каналом.

Згідно з дослідженням кіберекспертів, за минулий рік скоєно 244703 таких кібератаки. При цьому постраждали компанії втрачали від \$10 тис. до \$100 тис. за кожну годину, поки їхній сайт був недоступним [3].

Саме тому необхідна розробка комплексу інформаційних стандартів, в тому числі, у галузі інформаційної безпеки, вдосконалення системи сертифікації інформаційної продукції, створення системи ліцензування діяльності організацій по окремим напрямкам формування єдиного інформаційного простору та його захисту відповідно до чинного законодавства, проведення експертизи проектів державних інформаційних систем та ресурсів.

Таким чином, з урахуванням широкого використання можливостей кіберпростору для здійснення вже відомих і передбачених законодавством злочинів, виникає необхідність вдосконалення системи протидії кіберзлочинності, розмежування компетенцій правоохоронних і інших державних органів в питаннях вказаної протидії. Також сприяння умов для появи нових альтернативних методів та підходів до забезпечення інформації на підприємствах, створення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації співробітників відповідних держструктур та департаментів підприємств.

Література

1. Україна. Всесвітній огляд економічних злочинів – PwC [Електрон. ресурс]. Режим доступу: https://www.pwc.com/ua/uk/.../GECS_Ukraine_ua.pdf.
2. Кіберзлочинність: прихована і явна загроза [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.Ua/macrolevel/kiberzlochinnist-prihovana-i-yavna-zagroza-.html>.
3. Кібернетичні вимагачі – нова загроза компаніям [Електрон. ресурс]. Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/science/2016/03/160329_Cyber_extortionists_a_new_threat_to_businesses

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Сердюченко О.В.

Турчин В., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Як зазначає Володимир Гвоздик: «питання правового регулювання відносин у сфері державної реєстрації прав власності на нерухоме майно, забезпечення визнання та захисту державою цих прав постали перед органами державної влади ще в середині 90-х років, оскільки мали важливе значення для розвитку ринкових відносин, основою яких є право власності, створення умов для функціонування ринку нерухомого майна, активізації процесу інвестування в українську економіку». [1]

Фактично, становлення системи державної реєстрації прав власності розпочалося із прийняттям у лютому 1998 року Кабінетом Міністрів України постанови № 192 «Про заходи щодо створення системи реєстрації прав на нерухоме та рухоме майно».

Вищевказаною постановою було створено міжвідомчу комісію, яка здійснювала розробку комплексу заходів, пов'язаних зі створенням та впровадженням системи реєстрації прав на нерухоме та рухоме майно. Також функції зі створення системи реєстрації було покладено на Міністерство юстиції України. [2]

1 липня 2004 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – «Закон»).

Відповідно до п.2 статті 1 Закону Державний реєстр речових прав на нерухоме майно (далі - Державний реєстр прав) – єдина державна інформаційна система, що забезпечує обробку, збереження та надання відомостей про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження, про об'єкти та суб'єктів таких прав. [3]

За таких обставин Реєстр прав на нерухомість було успішно впроваджено та забезпечено його ефективне функціонування майже на всій території України. Це стало ще одним дуже важливим та значним кроком у напрямку підвищення рівня захисту майнових прав громадян і юридичних осіб та впорядкування системи реєстрації нерухомості.

Так, наприклад, зі створенням Реєстру прав довідку-характеристику замінив витяг з Реєстру прав власності на нерухомість, який виготовляється за допомогою електронної бази даних, що містить

інформацію про всі зареєстровані права власників нерухомості. Використання електронної інформації з бази даних значно підвищує рівень захисту прав громадян, оскільки захищає таку інформацію від знищення, чого не можна сказати про інформацію, яка зберігається на паперових носіях. Але враховуючи те, що внесення інформації до бази даних Реєстру здійснюється на підставі офіційних документів, викладених на паперових носіях, вони мають більший пріоритет відносно інформації в електронному вигляді.

Реєстр є надійним механізмом стосовно захисту інформації про права власності від несанкціонованого доступу, оскільки кожний реєстратор має свій унікальний електронний ключ доступу до такої інформації, а це, в свою чергу, позбавляє можливості внесення до бази даних неправдивих даних або, навпаки, отримання з нього інформації без законних на те підстав. Система захисту фіксує всі дії, вчинені реєстраторами.

Варто зазначити, що технічні та технологічні засоби ведення Реєстру прав забезпечують зберігання та достовірність інформації, захист від несанкціонованого доступу, архівування та відновлення даних, їхній оперативний пошук та документальне відтворення процедури реєстрації, оперативне надання витягів з Реєстру прав.

Новою редакцією Закону від 11 лютого 2010 року розширено перелік речових прав на нерухоме майно, що підлягають державній реєстрації, створено єдину систему органів державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та єдину державну інформаційну систему відомостей про права на нерухоме майно, їх обтяження – Державний реєстр речових прав на нерухоме майно.

Суттєвих змін зазнав Закон також у зв'язку з прийняттям Закону України від 4 липня 2012 року № 5037-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно».

Важливі зміни були впроваджені з 1 квітня 2015 року у зв'язку з набранням чинності Законом України від 5 березня 2015 року № 247-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення повноважень нотаріусів та особливостей реєстрації похідних речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення». В результаті уповноважено нотаріусів здійснювати функції державного реєстратора прав на нерухоме майно та надано можливість проводити державну реєстрацію речових прав, похідних від права власності, на земельні ділянки сільськогосподарського призначення незалежно від нотаріального посвідчення договору, на підставі якого виникає таке право, права

власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення, яке виникло та оформлено в установленому порядку до 1 січня 2013 року, одночасно з державною реєстрацією похідного від нього речового права на таку земельну ділянку. [4]

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють зазначені відносини, крім Закону, є Цивільний кодекс України, Порядок державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1127, Порядок ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1141, тощо.

Загалом, значний масив нормативно-правових актів, що регулює відносини у сфері реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, кількість змін, внесених до них, створили умови для виникнення великої кількості правових непорозумінь та, як наслідок, спорів у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Література

1. Гвоздик В. Реєстрація прав власності на нерухоме майно в Україні [Електронний ресурс] / В. Гвоздик. – Режим доступу: <http://www.informjust.ua/text/620>;

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення системи реєстрації прав на нерухоме та рухоме майно» від 18 лютого 1998 р. N 192;

3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 46.;

4. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про огляд практики розгляду справ, які виникають зі спорів у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 18.09.2015 № 20.

Науковий керівник: д.ю.н., проф. кафедри міжнародного та європейського права КНЕУ ім. Вадима Гетьмана Печуляк В.П.

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Біленко О., студент,
Національний авіаційний університет,
(м. Київ)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

На сьогоднішній день в умовах планової економіки, в момент державної форми власності підприємств, країна жорстко регулює економічні процеси. Конкуренція, шпигунство на підприємствах, корупція, тіньова економіка мають значне місце в масштабах підприємницької діяльності. Держава, шляхом перерозподілу національного доходу, надає пільги задля штучної підтримки навіть збиткових підприємств. Перехід до ринкової економіки, збільшення великої кількості різноманітних підприємств з організаційно-правовою формою, що базуються на різних формах власності, поява нових способів конкурентної боротьби, недосконалість законодавчої бази, все це змусило суб'єкти господарювання приділяти значну увагу питанням забезпечити свою економічну безпеку. В умовах сучасної економічної ситуації виробничі одиниці постають у повній економічній самостійності. Вони самі визначають власну економічну політику, складають портфель замовлення, здійснюють організацію виробництва та збуту продукції та відповідають за результати господарської діяльності. Усе вищеперераховане актуалізує проблему забезпечення економічної безпеки в сучасних економічних умовах.

Під економічною безпекою суб'єктів господарювання розглядається характеристика, яка показує здатність реалізації власних економічних інтересів за зовнішніми умовами.

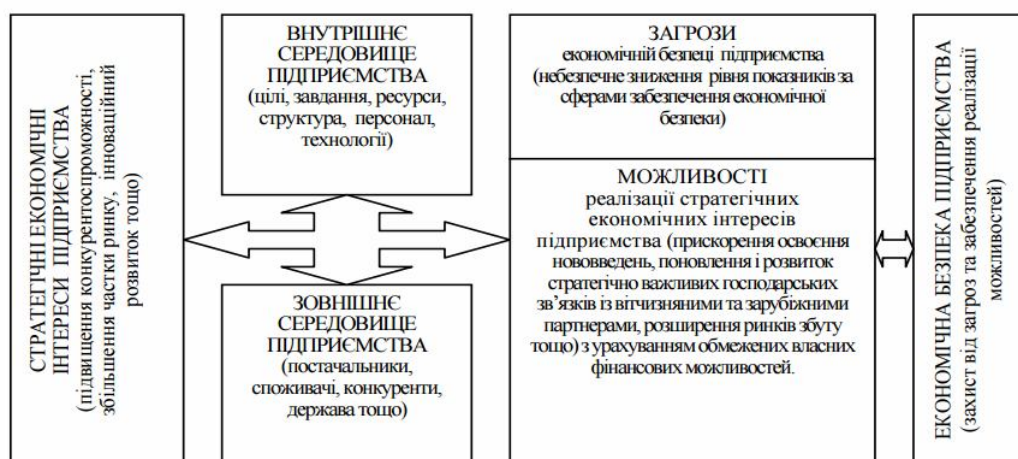

Рис. 1. Зв'язок між стратегічними економічними інтересами підприємства та забезпеченням економічної безпеки

До основних завдань економічної безпеки віднесем:

- Правовий захист співробітників та прав організації в цілому;
- Збір, аналіз, обробка даних та прогнозування розвитку ситуацій;
- Обробка інформація щодо клієнтів, конкурентів, партнерів та кандидатів на роботу;
- Визначення протиправної дії та виявлення негативної діяльності співробітників підприємства;
- Збереження матеріальних цінностей управління;
- Збирання інформації для розроблення оптимальних управлінських рішень економічної діяльності компанії.

Значення економічної безпеки підприємств показує те, що вона має бути попереджувальною, а основними критеріями оцінки її надійності та ефективності є:

- Стабільна робота компанії, збереження та примноження фінансів і матеріальних цінностей;
- Попередження кризових ситуацій, надзвичайних подій пов'язаних з зовнішнім або внутрішнім вторгненням [5].

Проблеми власної економічної безпеки виникають перед кожним підприємством не тільки в кризові періоди, але й під час роботи в стабільному економічному середовищі, комплекс вирішуваних при цьому цільових завдань має істотну відмінність.

Література:

1. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. ... д-ра. екон. наук / Л.Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с.

2. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г.Лянной // BOS – журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – №7. – С. 16-19.

3. Коробчинський О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О.Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4 . – С. 41-45.

4. Колпаков П.А. Концептуальные основы экономической безопасности фирмы : автореф. дис. ... канд. экон. наук / П.А. Колпаков. – М., 2007. – 25 с.

5. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. – 2010. – №10. – С. 178-181.

Науковий керівник: к.т.н., проф. кафедри економічної кібернетики НАУ Олешко Т.І.

Брежнєва-Єрмоленко О., доцент,
Нікілева Л., доцент,
Дніпродзержинський державний технічний університет,
(м. Дніпродзержинськ)

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ РЕЙДЕРСЬКИХ ЗАГРОЗ

Нестабільне економічне та суспільно-політичне середовище країни загострило проблеми українських підприємств, що пов'язані зі спадом виробництва, критичним станом закриття або банкрутства. За цих умов управління безпекою підприємства має бути у постійній увазі менеджменту з метою прийняття оптимальних управлінських рішень щодо розвитку або збереження підприємницької діяльності. Безпека підприємства не означає його функціонування без загроз. Різноманітні суб'єктивні та об'єктивні фактори можуть перешкоджати його функціонуванню, розвитку, руйнувати структуру ззовні або зсередини. Для підприємницької діяльності вони не лише неминучі, але змушують підприємство удосконалювати систему захисту власних інтересів від зовнішнього або внутрішнього впливу, зокрема від рейдерських атак.

Слід відзначити, що об'єктом рейдерської атаки може стати будь-яке підприємство, що володіє цінними активами, стійкою позицією на ринку, а також відзначається високою рентабельністю та конкурентоспроможністю.

Водночас, окремі підприємства, допускаючи ряд помилок під час стратегічного планування, а також оперативного управління фінансово-

господарською діяльністю самі наражають себе на небезпеку недружнього поглинання. Адже чим менше зусиль рейдеру необхідно докласти для організації недружнього поглинання, тим вищою буде прогнозована рентабельність рейдерської атаки, і тим більш привабливішими стануть активи підприємства для рейдера [1].

За цих умов на підприємствах гостро постає питання захисту внутрішньої інформації, яка стосується впровадження новітніх технологій, зниження витрат, виробництва конкурентоспроможної продукції та інших конкурентних переваг, одним словом – інтелектуальної власності, від конкурентів. Саме тому, забезпечення економічної безпеки підприємства спочатку прирівнювалося до захисту його інформації [2]. Разом з тим превалювала думка, що захист інформації визначається рівнем безпеки «самої слабкої ланки» – персоналу підприємства. Так, на початку 90-тих років на підприємствах була впроваджена дворівнева система захисту інформації. Перший рівень забезпечувався збереженням комерційної таємниці службою безпеки підприємства. Другий рівень – створенням колективних настанов за допомогою засобів організаційної культури щодо формування атмосфери «пильності та відповідальності». Таке ставлення до захисту економічної безпеки як до збереження його інформації та комерційної таємниці є досить вузьким та однобоким, адже існує ще низка внутрішніх та зовнішніх факторів задіяних у її забезпеченні.

В контексті забезпечення інформаційної безпеки та мінімізації витоку інформації, необхідної для реалізації рейдерського захоплення варто здійснювати аналіз власної вихідної інформації на предмет виявлення інформації яка не підлягає розголошенню; здійснювати посилення захисту інформації від несанкціонованого доступу; забезпечувати збирання інформації про потенційних ініціаторів промислового шпіонажу та проведення необхідних запобіжних дій з метою припинення таких спроб створення бази «небажаних» контрагентів; збирання різних видів необхідної інформації, що здійснюється через офіційні контакти з різноманітними джерелами відкритої інформації, неофіційні контакти з носіями закритої інформації, а також її розробка та систематизація за допомогою спеціальних технічних засобів; перевірка податкових та інших платіжних документів щодо їх достовірності; пошук інформації про партнерів, споживачів, конкурентів із надійних джерел; підготовка та проведення акцій, що покращують імідж підприємства та його ділову репутацію; технічний захист приміщень, транспорту, кореспонденції, переговорів, різної документації від несанкціонованого доступу зацікавлених юридичних і фізичних осіб до закритої інформації; перевірка зв'язків з діловими партнерами;

формування сприятливого іміджу підприємства; протидія спробам завдання шкоди репутації через поширення неправдивої інформації [3].

Література

1. Вірченко В.В. Передумови та методи недружнього поглинання суб'єктів господарювання / В.В. Вірченко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 01/2011. – Вип.24 . – С. 236-244.

2. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

3. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз: колективна монографія / [О.А.Бурбело, С.К. Рамазанова, О.М.Заєць, Т.С. Гудіма, О.М. Кузьменко / за наук. ред. О.А.Бурбело, С.К. Рамазанова]. – Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – 285 с.

Вакулко І., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ В 1965-1982 рр.: ПРИЧИНИ ТА МІРИ ПОКАРАННЯ

Звичною є думка, що лише та держава може реалізуватись в усіх сферах, у якій є порядок та дисципліна. Щоби цього досягти потрібно в першу чергу мати дієву законодавчу базу. Зрозуміло одне – якщо на рівні державних структур не проводяться постійні вдосконалення (до прикладу, галузей права і законодавства), то і ефективність ніяк не проявлятиметься. У роки правління Брежнєва (1965-1982 рр.) про ефективну чи досконалу законодавчу базу годі й говорити – лише з 1970-х рр. можна говорити про розвиток деяких аспектів адміністративного права.

Якщо провести паралель із сьогоденням, то вбачається схожа проблема – недосконала законодавча база та застарілість деяких положень, що дає нам підстави говорити про гальмування правознавчої системи України [3].

Дана проблематика розглядалась чималою кількістю вчених з кримінології, юридичної психології, та теоретичних наук, а саме: Ю.П. Аленіним, Г.Н. Ветровою, С.В. Кузнєцовою, А.С. Ландо, М.А. Погорецьким та іншими.

Якщо розкривати суть розглядуваної проблеми, то потрібно розуміти її головні змістові фактори. Відтак, мова йтиме про особу неповнолітнього правопорушника – особливий, найбільш важкий об'єкт виховання та перевиховання. Правопорушення неповнолітніх в окремих видах розглядається і як самостійний об'єкт криміналістичного вивчення. Аналіз законодавства УРСР (і нині чинного законодавства) та наукової літератури свідчить про відсутність єдиного визначення поняття особи неповнолітнього правопорушника [4].

Щоб зрозуміти суть проблеми неповнолітніх правопорушників на даному етапі, потрібно мати на увазі, що тоді існувала вагома ознака часу: неналежний стан розвитку адміністративного права та законодавства (якщо лише взяти до уваги нормативно-правовий акт, що передбачав адміністративну відповідальність неповнолітніх, ним же був Кодекс УРСР про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року).

На той час уже почала діяти (за командно-адміністративною системою) постійна комісія у справах неповнолітніх при виконкомі міста Ніжина разом із дитячою кімнатою міліції. Вона діяла за постановою ЦК КПРС від 25 січня 1964 року «Про міри по викорененню безпритульства і злочинності серед неповнолітніх».

Роль комісії полягала у наступному: виявлення неповнолітніх правопорушників, притягнення їх до відповідальності; проведення профілактичних заходів задля зменшення поширення цього явища; працевлаштування неповнолітніх, постійна пропаганда; перевиховання тяжковиховуваних підлітків і т.д. [1, с. 13].

Які ж причини спонукали до постійного збільшення неправомірної поведінки підлітків? За архівними даними їх було декілька: невиконання батьками своїх конституційних обов'язків; деякі комсомольські та педагогічні колективи дозволяли собі не відповідати перед державою і партією за поведінку кожного учня; недостатнє та неефективне виконання обов'язків зі сторони робітників інспекції по справам неповнолітніх. А якщо додати неофіційну завуальовану сторону, то до цих причин потрібно віднести: низький життєвий рівень населення; незадовільну боротьбу з алкоголізмом і пияцтвом; несвоєчасне виявлення дітей, які опинилась без прихисту; непроведення заходів щодо виявлення та ліквідації причин та умов, через які спричиняються правопорушення [2, с. 28].

Якщо проаналізувати основні справи, то виокремлюються такі правопорушення, як бродяжництво, правопорушення у школі і поза нею, бездоглядність, пияцтво, хуліганство, крім того, сюди відносились і прояви злочинності, а саме, грабіж, крадіжки, аморальна поведінка і т.д.

До таких підлітків застосовувались наступні міри покарання: повернення до школи чи до місця роботи; попередження; штраф батькам;

висвітлення подібних вчинків у пресі і по місцю роботи; направлення до спеціальних установ для перевиховання; відправлення на громадські роботи; направлення до спец профтехучилищ; прикріплення до неповнолітніх старшого робітника як вихователя; догана.

Потрібно погодитись, що при утворення цієї комісії, та її співпраці із міліцією результат спочатку був і статистика це підтверджує. Але цього виявилось замало, адже до кінця 80-х рр. спостерігається різке збільшення кількості правопорушень, діяльність комісії виявилась низько функціональною.

Подальша доля ролі комісій показала, що недостатньо створення будь якої установи, а потрібне реально діюче ефективне законодавче підґрунтя.

Таким чином, можемо зробити висновок, що лише за умови дієвого нормативно-правового забезпечення та ретельного наукового обґрунтування доцільності створення і функціонування організацій та установ подібного типу, останні будуть в змозі діяти ефективно.

Література

1. Відділ державного архіву Чернігівської області в місті Ніжині (далі - ВДАЧОН). – Ф. Р 5293, оп. №1 , спр. 1145 Звіт роботи комісії по справам неповнолітніх, арк. 39
2. Кудрявцев В. Н. Причини правонарушень: учеб. / В. Н. Кудрявцев. – М., 1976. – 103 с
3. Пасека М.О. Поняття особи неповнолітнього правопорушника / М. О. Пасека // Науковий вісник МГУ. Сер. : Юриспруденція. – 2014. – № 9-1. – Режим доступу: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc9/63.pdf>
4. Борщук С. Неповнолітні правопорушники потребують допомоги спеціалістів [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://mvdobl.kiev.ua/news/2012/08/29/946.html>

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Городецька І.А.**

**Васильченко Ю., студент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м. Київ)**

**ПРАВОВОЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФОРВАРДНИХ
ЗАКУПІВЕЛЬ ЗЕРНА**

Сільське господарство є однією з провідних галузей економіки України та має вирішальне значення для розвитку нашої держави. Адже ця галузь національної економіки на сучасному етапі виконує ряд вирішальних соціально-економічних функцій. Зокрема, виробляє сільськогосподарську товарну продукцію та формуючи ринок зерна, забезпечує продовольством населення та сировиною цілий ряд галузей промисловості.

Формування і розвиток вітчизняного ринку зерна бере свій початок з часів ліквідації радянської адміністративно-командної системи управління виробництвом, реалізацією та використанням виробничих сировинних ресурсів. На сьогодні, основною проблемою аграрних ринків є нестабільність і непередбачуваність цін, що вимагає обов'язкового втручання держави, тобто державного регулювання. Саме тому державна підтримка сільського господарства, зокрема в частині правового регулювання ринку зерна, повинна стати пріоритетним напрямом законотворчої державної політики України.

Крім того, одним із основних завдань урядових структур країни є стабілізація ринку продовольчої продукції, та найважливішої його складової – зернової галузі, розвиток якої визначає основу економічної та продовольчої безпеки країни, її експортні можливості [1, 26]. На нашу думку, неналежне формування правової бази державного регулювання ринку зерна органами законодавчої та виконавчої влади пов'язане також із недостатнім науковим обґрунтуванням даної проблематики, що на сьогодні, є надзвичайно актуальним.

Дослідження різних аспектів даної проблематики займалися ряд представників вітчизняної і зарубіжної правової науки. Зокрема, слід виділити, що питаннями: адміністративно та фінансово правового регулювання сільськогосподарських відносин – А. І. Берлач, В.І. Курило, В.В. Мушенко. Однак залишається ряд невирішених проблемних питань державного регулювання ринку зерна.

Метою даної роботи є дослідження і виокремлення особливостей механізму проведення державних форвардних закупівель зерна в контексті порядку його здійснення.

Отже, державна політика в Україні недостатньо спрямована на використання правових механізмів непрямой та прямої підтримки сільського господарства. Однією з причин такого стану справ є недостатнє теоретико-правове обґрунтування ефективності прямого бюджетного фінансування різних цільових програм у галузі сільського господарства в умовах обмеженості державних фінансових ресурсів [2, с. 247]. Форвардні закупівлі зерна передбачають придбання товару на організованому

аграрному ринку для потреб державного інтервенційного фонду у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого придбання під час укладення форвардного біржового контракту[3].

Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» передбачено, що підтримка виробників незалежно від виду та обсягу продукції, яку вони виробляють, може надаватися шляхом застосування державних форвардних закупівель зерна на організованому аграрному ринку України [4].

Слід зазначити, що організований аграрний ринок – це сукупність правовідносин, пов'язаних з укладенням та виконанням цивільно-правових договорів, предметом яких є сільськогосподарська продукція, за стандартизованими умовами та реквізитами біржових договорів (контрактів) і правилами Аграрної біржі. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» КМ України здійснює державне регулювання ринку зерна шляхом запровадження системи державних форвардних закупівель [3].

Порядок проведення державних форвардних закупівель зерна затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про запровадження державних форвардних закупівель зерна» від 16 травня 2007 року №736 із наступними змінами і доповненнями. Аграрний фонд здійснює форвардні державні закупівлі зерна врожаю поточного року. Він проводить форвардні закупівлі за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік, у межах маркетингового періоду за мінімальними інтервенційними цінами, шляхом укладення на Аграрній біржі між Аграрним фондом та товаровиробником контракту.

Окремо слід підкреслити, що форвардні закупівлі проводяться за мінімальними інтервенційними цінами, встановленими на зерно на відповідний маркетинговий період. Аграрний фонд оприлюднює через засоби масової інформації повідомлення про проведення форвардних закупівель, визначений обсяг таких закупівель та розмір мінімальної партії зерна. Проведення форвардних закупівель розпочинається не раніше ніж через десять днів від дати опублікування повідомлення. Обсяг форвардних закупівель визначається виходячи із загального обсягу формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду на маркетинговий період.

Отже, здійснення державних форвардних закупівель зерна є ефективним правовим механізмом державної підтримки сільськогосподарської галузі у системі державної фінансової політики, а також напрямом по підвищенню економічного зростання та покращення продовольчої безпеки країни. Для підвищення ефективності даного

механізму, на нашу думку, необхідно посилити заходи державного контролю за виконанням форвардних угод, надавши відповідні функції Державній фінансовій інспекції України міністерства фінансів України, шляхом внесення відповідних змін та доповнень до законодавства, а також підвищити рівень правової свідомості всіх суб'єктів ринку, шляхом ведення роз'яснювальної роботи через спеціалізовані засоби масової інформації.

Література

1. Андросович Т.Ю. Механізм державних форвардних закупівель зерна/ Т.Ю. Андросович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України; [ред. кол.: Д. О. Мельничук [та ін.]. – К. : [НУБіП України], червень 2014 – С.26.
2. Мушенко В.В. Сучасна державна політика України щодо фінансової підтримки сільського господарства / В.В. Мушенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України»: Серія «Право», – К. : [НУБіП України], 2014. – Вип. 197 ч 1 – С. 244-250.
3. Кудріна Ю.І. Деякі питання правового забезпечення формування Аграрним фондом державного продовольчого резерву/ Ю.І. Кудріна //Національний університет біоресурсів і природокористування України: Серія «Право», – К. : [НУБіП України], Вип. 165, Ч. 1. – 2011. –С.90–94.
4. Про державну підтримку сільського господарства України: Закону України від 24 червня 2004 р., N 1877–IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 49, ст.527.
5. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 р. № 37–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент НУБіП України Петлюк Ю.С.

Власенко І., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕВИКОНАННЯ ЧИ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ КРЕДИТНОГО ДОГОВОРУ

У процесі господарської діяльності, особливо коли підприємство стає на ноги, часто трапляються випадки, коли не вистачає коштів для її

здійснення. В такому разі одним із основних способів задоволення матеріальних потреб є отримання коштів за кредитним договором. Основним джерелом таких доходів є банківське кредитування. В зв'язку з досить нестабільною економічною ситуацією в країні все більше суб'єктів господарювання вдаються до отримання кредитних коштів, тому дана тема є досить актуальною. Адже господарська діяльність здійснюється на власний ризик і в разі прорахунку можна залишитися без прибутку і з кредитом на шії.

Після отримання кредиту позичальник зобов'язаний повернути банку основну суму боргу та сплатити проценти за користування ним у розмірах і в строки, встановлені умовами договору. В протилежному випадку банк має право вимагати дострокового погашення кредиту та сплати фактично нарахованих процентів. Ця інформація буде внесена до кредитної історії позичальника, що при намаганні в подальшому взяти кредит може призвести до видання його за вищою процентною ставкою, або взагалі не видання.

Згідно зі статтею 625 Цивільного кодексу України, боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання. Грошове зобов'язання це зобов'язання, завжди можливе до виконання, оскільки грошові кошти завжди є в обігу [3].

Якщо договором не встановлений строк повернення грошових коштів або цей строк визначений моментом пред'явлення вимоги, кошти мають бути повернені позичальником протягом тридцяти днів від дня пред'явлення позикодавцем вимоги про це, якщо інше не встановлено договором.

Грошові кошти, надані за договором безпроцентної позики, можуть бути повернені позичальником достроково, якщо інше не встановлено договором.

Позика вважається повернутою в момент зарахування грошової суми, що позичалася, на його банківський рахунок позичальника.

Штрафи застосовуються як при повному, так і при частковому достроковому поверненні кредиту. Необхідно також звернути увагу, що, крім нарахування штрафних санкцій, банки можуть застосовувати інші заходи відповідальності за порушення позичальником умов кредитних договорів. Цивільним кодексом передбачено, що наслідками порушення зобов'язань можуть бути:

1) припинення зобов'язання в результаті односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору;

2) зміна умов зобов'язання;

3) сплата неустойки;

4) відшкодування збитків та моральної шкоди [3].

Цей перелік не є виключним, і банки можуть встановлювати в кредитних договорах інші види відповідальності позичальника за неналежне виконання зобов'язань, у тому числі, за дострокове погашення боргу.

Також банк може вдатися і до наступних заходів:

1) реабілітація проблемної заборгованості – розробку спільного з позичальником плану заходів щодо повернення кредиту;

2) ліквідація проблемної заборгованості – повернення кредиту шляхом проведення процедури банкрутства та продажу активів позичальника.

Проте, коли все ж таки досягнути якихось спільних рішень щодо погашення боргу між кредитором і позичальником не відбулося, то банки переходять до жорсткішої стратегії дій. На початковому етапі виникнення простроченої заборгованості банки, як правило, покладаються на власні сили щодо повернення проблемних боргів.

У разі, якщо немає позитивних результатів, банк може звернутися за допомогою до колекторського агентства – спеціалізованої організації, яка займається збиранням боргів. У вітчизняній банківській практиці взаємодія банків та колекторських агентств може здійснюватися двома способами – прямим продажем боргу з дисконтом або передачею інформації про проблемні кредити банком до колекторського агентства. Усі результати досудової роботи з боржником заносять до колекторської програми.

У вітчизняній банківській практиці ціна повернення проблемної заборгованості може варіювати від 15 до 50 % від її суми. За недостатності коштів та неможливості повернути позичальником одержаний кредит банк може здійснювати ліквідацію проблемної кредитної заборгованості шляхом отримання коштів від реалізації заставленого майна. При надходженні коштів від реалізації майна їх спрямовують на погашення процентів та кредиту, сплату суми неустойки за порушення умов кредитного договору або договору застави, суми збитків, завданих неналежним виконанням або невиконанням умов кредитного договору чи договору застави, суми витрат на звернення стягнення на заставлене майно та його реалізацію

Однак позичальник може оспорити договір позики на тій підставі, коли грошові кошти насправді не були одержані ним від позикодавця або були отримані ним у меншій кількості, ніж встановлено договором [1].

Існують випадки, коли позичальник може уникнути відповідальності за несплату грошової суми, прописаної в договорі. Це може статися, коли боржник офіційно не працевлаштований, не має зареєстрованого

нерухомого та рухомого майна, депозитного рахунку чи іншого майна, яке може бути вилучене в рахунок погашення боргу.

Окрім цього, чинним законодавством повинні бути закріплені необхідні заходи захисту від порушень інтересів сторін, відновлення порушених прав і притягнення винних осіб до відповідальності. Усвідомлення ймовірної відповідальності за недотримання правових норм і договірних зобов'язань дасть змогу учасникам кредитних правовідносин банківської сфери уникнути несприятливих наслідків, а також повну свободу в підприємницькій діяльності без порушення прав та інтересів інших осіб.

Література

1. Про банки та банківську діяльність : Верховна Рада України; Закон України від від 07.12.2000 № 2121-III. Редакція від 01.04.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page>

2. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Верховна Рада України; Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. Редакція від 01.04.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80>

3. Цивільний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України, Закон від 16 січня 2003 р. Редакція від 01.04.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела : // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Дудченко
О.С.**

Донець А., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

СПАДКОВИЙ ДОГОВІР У СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Останнім часом в Україні приймається значна кількість нормативно-правових актів, що обумовлено необхідністю приведення відповідних

інститутів українського права та законодавства до європейських стандартів. Така тенденція спостерігається й у галузі цивільного права нашої держави, зокрема введенні нового правочину – спадкового договору, що був запозичений з німецької правотворчості.

Проблемам правової природи спадкового договору, визначенню місця в системі договорів та дослідженню окремих аспектів щодо забезпечення його виконання були присвячені наукові розробки А.С. Амеліної, Ю.О. Заїки, С.В. Мазуренко, Р.А. Майданика, З.К. Рогожиної, Н.П. Шами та інших.

Згідно з положенням Конституції України про можливість громадян розпоряджатися своїм майном на випадок смерті Цивільним Кодексом України (далі – ЦК України) регламентовано нормативні конструкції щодо переходу прав та обов'язків від померлої особи до інших осіб – норми щодо спадкування та, власне, спадковий договір (глава 90).

Відповідно до ст.1302 ЦК України, за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача [3]. З цього випливає, що суб'єктами вказаного правочину виступають відчужувач, або ж власник майна, та набувач, який є фізичною чи юридичною особою та зобов'язується виконувати передбачені в договорі розпорядження й набуває право власності на це майно після смерті відчужувача (ст. 1303 ЦК України). Показовою є відсутність категоричності щодо дієздатності суб'єктів правовідносин, адже відчужувачем і набувачем можуть бути як повністю дієздатні особи, так і особи з неповною дієздатністю. Проте укладення такого правочину регламентується дотриманням певних умов, передбачених ст. 37, 41, 67-71 ЦК України.

Для уникнення колізій у законодавстві щодо спадкування Пленумом Верховного Суду України було затверджено, що перехід майна від відчужувача до набувача на підставі спадкового договору не є окремим видом спадкування, а тому на відносини сторін не поширюються відповідні правила про спадкування, в тому числі право на обов'язкову частку [2, с. 58]. Тому, де факто до спадкового договору не застосовуються норми спадкового права через відсутність юридичного складу спадкування.

Нормами ЦК України також визначено права та обов'язки суб'єктів правовідносин. Згідно з ст. 1305 набувач зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до або після відкриття спадщини. З положень глави 90 випливає те, що набувач здійснює покладені на нього договором обов'язки за свій рахунок і не має права на відшкодування витрат та сплату винагороди за рахунок майна, що призначене йому

відчужувачем [3]. У свою чергу, відчужувач має право призначити особу, яка після його смерті буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору. Проте, у разі відсутності такої особи контроль за його виконанням має здійснювати нотаріус за місцем відкриття спадщини (ч. 3 ст. 1307).

Враховуючи тісний взаємозв'язок спадкового права з іншими галузями, дослідники виокремлюють спільні риси та відмінні особливості спадкового договору у порівнянні з іншими правочинами. Так, А. С. Амеліна, порівнюючи спадковий договір з договором довічного утримання визначила, що у спадковому договорі обсяги зобов'язань майнового або немайнового характеру набувача чітко визначені на відміну від положень договору про довічне утримання та й договір довічного утримання починається з переходу права власності, а спадковий договір саме цим і завершується [1, с. 19]. Н. П. Шама зазначила про схожість принципів з актом дарування. Проте, дарувальник при передачі майна обдарованому втрачає на нього право власності у випадку прийняття дарунка, відчужувач же навпаки може вільно розпоряджатися своїм майном до власної смерті [4, с. 145]. На спільні риси спадкового договору із заповітом вказувала З.К. Рогожина, але, на відміну від заповіту, за яким заповідач має право внести зміни до заповіту або взагалі його скасувати, подавши відповідну заяву до нотаріуса, за спадковим договором відчужувач має право розірвати спадковий договір, у разі невиконання набувачем його розпоряджень у судовому порядку [2, с. 62]. Також спадковий договір має спільні норми з спадкуванням щодо наявності основної юридичної підстави виникнення права на спадкування у спадкоємців і права власності у набувача – смерть відчужувача. Проте ним не встановлюється можливість переходу майна від відчужувача до набувача в порядку спадкування.

Отже, необхідним є подальший розвиток теоретичних засад щодо сутності спадкового договору для вдосконалення українського законодавства з приводу регулювання відносин, що виникають на його основі.

Література

1. Амеліна А. С. Поняття та ознаки спадкового договору / А. С. Амеліна // Право та управління. – 2011. – № 1.
2. Рогожина З. К. Характеристика спадкового договору // Судова апеляція. – 2015. – № 1 (38).
3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

4. Шама Н. П. Правова природа спадкового договору / Н. П. Шама // Університетські наукові записки. – 2006. – № 2 (18).

**Науковий керівник:, к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Городецька І.А.**

Дюг О., студент,
Коломийський економіко-правовий коледж КНТЕУ,
(м. Коломия)

ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Відповідно до ч. 1 ст. 201 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) честь, гідність і ділова репутация є особистими немайновими благами, які охороняються цивільним законодавством. Кожен має право на повагу до його гідності та честі. Гідність та честь фізичної особи є недоторканими (ст. 297 ЦК України). Фізична особа має право на недоторканність своєї ділової репутации (ст. 299 ЦК України), а юридична особа має право на недоторканність її ділової репутации (ст. 94 ЦК України). У підприємницькій діяльності право на честь, гідність та ділову репутацию відіграють важливу роль.

Чесць – особливе моральне ставлення людини до себе, що виявляється в усвідомленні свого соціального статусу, роду діяльності й моральних заслуг, і відповідне ставлення до неї суспільства, яке рахується з її репутацией. **Гідність** виявляється в усвідомленні людиною своєї самоцінності й моральної рівності з іншими людьми; ставлення до людини інших людей, в якому визнається її безумовна цінність. Поняття гідності настільки тісно взаємопов'язане з поняттям честі, що іноді досить складно чітко визначити відмінності в їх змісті.

Ділова репутация – це суспільна оцінка професійної, виробничої, торговельної, комерційної та іншої службової діяльності особи – суб'єкта права. Ділова репутация розповсюджується на всі сфери діяльності суб'єкта права, наділеного спеціальним статусом і не є особистим благом, яке належить всім і кожному, а є специфічним за суб'єктами та змістом. Як і честь та гідність, ділова репутация базується на певній суспільній оцінці фактичних ділових якостей фізичних або юридичних осіб. Слід зазначити, що честь і гідність властиві тільки людям – фізичним особам, а ділова репутация характерна як фізичним, та і юридичним особам.

Ділова репутація з'являється із моменту виникнення суб'єкта (реєстрації підприємства, реєстрації фізичної особи – підприємця) і полягає в позитивному відображенні у суспільній свідомості ділових (професійних) якостей громадянина чи організації. Таким чином, ділова репутація пов'язується із конкретним моментом часу та конкретним предметом діяльності, а її «носієм» може бути будь-який суб'єкт ділового обороту [5, с.70].

Законодавство України, поряд із юридичним закріплення права на честь, гідність, ділову репутацію суб'єктів правовідносин, передбачає також право на захист зазначених немайнових благ від неправомірних посягань. Право на захист честі, гідності, ділової репутації суб'єктів підприємницької діяльності впливає із змісту глави 3 розділу I ЦК України, ч. 3 ст. 297 ЦК України, ч. 2 ст. 299 ЦК України, ч. 2 ст. 32 Господарського кодексу України (далі – ГК України), ч. 1 ст. 33 ГК України, ч. 2 ст. 34 ГК України.

У постанові Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 р. №1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» детально роз'яснено порядок застосування судами норм чинного законодавства щодо правового захисту честі, гідності та ділової репутації.

Одним із способів захисту особистих немайнових прав є визнання поширеної інформації неправдивою та її спростування в порядку окремого провадження за ч. 4 ст. 277 ЦК України. Ч. 4 ст. 32 Конституції України кожному гарантує право на спростування недостовірної інформації про себе та членів своєї сім'ї. Цей спосіб захисту є спеціальним: його специфіка полягає в немайновому характері тих благ, які підлягають захисту, і в тому, що їх практично неможливо повернути до того рівня, який існував до порушення особистих немайнових прав. Спростування є єдиним у судовій практиці спеціальним способом захисту гідності, честі й ділової репутації. Порядок спростування відомостей встановлюється законом або судом.

Під «недостовірною» потрібно розуміти інформацію, що не відповідає дійсності. Під поняттям «спростування» розуміється доведення неправильності, помилковості, хибності будь-чиїх тверджень, переконань або їх заперечення. Спростування має відбуватись, як правило, у формі, ідентичній поширенню інформації, а коли це неможливо чи недоцільно, – в адекватній чи іншій формі, з урахуванням того, що воно повинно бути ефективним. Спростування обов'язково має бути проведено або підписано особою, яка поширила неправдиву інформацію і цим порушила особисті немайнові права особи. У протилежному випадку застосовуються інші способи захисту – відповідь, висловлювання своєї думки тощо.

Юридична особа вважається поширювачем недостовірної інформації, яку подає посадова чи службова особа, котра в ній працює, при виконанні своїх посадових (службових) обов'язків. У разі поширення недостовірної інформації невідомою особою фізична особа, право якої порушено, може звернутися до суду із заявою про встановлення факту неправдивості цієї інформації та її спростування. Така заява подається до суду за правилами, встановленими нормами Цивільного процесуального кодексу України щодо окремого провадження.

Спростування недостовірної інформації як спеціальний спосіб захисту особистих немайнових прав фізичної особи має застосовуватись незалежно від того, була в діях заподіювача вина чи ні (ч. 6 ст. 277 ЦК України).

Розгляд справ про захист честі, гідності та ділової репутації суб'єктів господарювання надає широкі можливості для підвищення культури дотримання правил, торгових та інших чесних звичаїв у підприємницькій діяльності.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР (зі змін. та доп.). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV (зі змін. та доп.). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-IV (зі змін. та доп.). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 р. №1. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09
5. Кириченко І. Чи можна, захищаючи честь, не втратити гідність? // Юридичний журнал. – 2006. - №12. – С. 69-71.

Науковий керівник: викладач-методист Коломийського економіко-правового коледжу КНТЕУ Жолоб В.В.

Дячина В., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

На сьогодні, через значне падіння гривні на світовому ринку та погіршення економічного стану в Україні, існує питання про підняття рівня економіки нашої держави. І одним із варіантів вирішення даної проблеми є залучення іноземного капіталу в нашу країну. Через це така тема як правовий режим іноземних інвестицій в Україні є досить актуальна в наш час.

Мета даної роботи – проаналізувати на основі законодавства України особливості правового режиму іноземних інвестицій в Україні, з'ясувати поняття іноземних інвестицій, та охарактеризувати види та форми іноземних інвестицій.

Щодо поняття, то воно зафіксоване в Законі України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1]. Тобто іноземні інвестиції це – цінності (гроші, майно, акції), які іноземні інвестори (суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України [1], а саме: юридичні особи, фізичні особи, іноземні держави або міжнародні організації), вкладають в будь-які об'єкти інвестиційної діяльності (цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності) з метою отримання подальшого прибутку.

Види іноземних інвестицій закріплені у законодавстві, зокрема, іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді:

- іноземної валюти;
- валюти України;
- будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;
- акцій, облігацій, інших цінних паперів;
- грошових вимог та прав на вимоги виконання договірних зобов'язань;
- будь-яких прав інтелектуальної власності;
- прав на здійснення господарської діяльності;
- інших цінностей відповідно до законодавства України [1].

Іноземні інвестиції класифікуються на:

- капітальні інвестиції – придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних фондів і нематеріальних активів;

- фінансові інвестиції – придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів.

Іноземні інвестиції на території України можуть здійснюватися у різних формах. Серед цих форм, зокрема, такі:

- часткова участь у підприємствах;
- створення підприємств, що належать іноземним інвесторам;
- придбання незабороненого законами України нерухомого чи рухомого майна у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання самотійно або за участю українських юридичних чи фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання майнових прав інших формах, які не заборонені законами України [1].

Щодо самого правового режиму іноземних інвестицій, то в Господарському кодексі України вказано, що для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної діяльності, також може встановлюватися пільговий режим інвестиційної діяльності для окремих суб'єктів підприємницької діяльності. У державних програмах залучення іноземних інвестицій в пріоритетні галузі економіки та соціальну сферу може бути передбачено встановлення додаткових пільг для суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у цих сферах. Законом може бути обмежено або заборонено діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями в окремих галузях економіки або в межах окремих територій України виходячи з інтересів національної безпеки України [2]. Даний правовий режим прописаний також в Законі України «Про режим іноземного інвестування» [1].

До характерних особливостей правового режиму іноземного інвестування в Україні, можна віднести гарантії захисту іноземних інвестицій які надає наша держава, вони також передбачені Законом. До цих гарантій належать: гарантії у разі зміни законодавства; гарантії щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб; компенсації і відшкодування збитків іноземним інвесторам; гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій.

Отже, проаналізувавши особливості правового режиму іноземних інвестицій, можна зробити висновок, що Українське законодавство передбачає досить потужний комплекс гарантій які забезпечують захист іноземних інвестицій. Нашим законодавством передбачена компенсації і відшкодування, як і під час несподіваних подій так і під час дій чи

бездіяльності відповідних органів України. Держава сприяє залученню іноземного капіталу, це робиться за допомогою встановлення додаткових пільг у галузях економіки та соціальних сферах. Але, разом з тим, законодавство містить також і обмеження щодо діяльності іноземних інвесторів, якщо є підозра у порушенні національної безпеки з боку іноземних інвесторів і підприємств з іноземними інвестиціями.

Література

1. Про режим іноземного інвестування: Верховна Рада України; Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. Редакція від 11.08.2013. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>

2. Господарський кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України, Закон від 16 січня 2003 р. Редакція від 01.05.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Дудченко
О.С.**

Ковальова С., ст. викл.,
Кучер В.,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м. Київ)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЗАКОННИХ АЗАРТНИХ ІГОР

В Україні з початку переходу до ринкової економіки гостро стоїть проблема протидії тіньовому бізнесу що завдає шкоду інтересам громадян та заважає реалізовувати фіскальні функції державним органам. Одним із найнебезпечніших злочинів у цій сфері, який завдає серйозної шкоди здоров'ю людей та економічній безпеці держави, є зайняття гральним бізнесом.

Наразі дане питання набуває актуальності як ніколи. Економічна криза в державі є фоновим фактором, що, свого роду, штовхає непрацевлаштованих та малозабезпечених осіб до участі в підпільних азартних іграх.

Законом України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 25 травня 2009 року заборонена діяльність, пов'язана з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор у казино, на гральних автоматах, комп'ютерних симуляторах, у букмекерських конторах, в інтерактивних закладах, в електронному (віртуальному) казино [1]. Цей Закон запроваджує обмеження щодо здійснення грального бізнесу в Україні, виходячи з конституційних принципів пріоритету прав і свобод людини і громадянина, захисту моральності та здоров'я населення, заборони використання власності на шкоду людині і суспільству.

Незважаючи на посилення державно-правової протидії соціально негативному явищу - заняттю гральним бізнесом, зокрема шляхом доповнення Кримінального кодексу України статтею 203-2, у якій встановлено кримінальну відповідальність за заняття гральним бізнесом досі мають місце випадки незаконної організації, проведення азартних ігор з наданням можливості доступу до них невизначеному колу зацікавлених осіб, зокрема неповнолітнім.

За статтею 203-2 КК України настає кримінальна відповідальність лише за зайняття гральним бізнесом, який характеризується:

а) певним місцем проведення азартної гри у казино, букмекерських конторах чи в інтерактивних закладах;

б) певним засобом азартної гри - на гральних автоматах, комп'ютерних симуляторах, в електронному (віртуальному) казино незалежно від місця розташування сервера[2].

Злочин вважається закінченим з початкового зайняття гральним бізнесом. Ознаками суб'єктивної сторони цього злочину є:

а) прямий умисел, який характеризується усвідомленням винною особою заборони господарської діяльності, що вона здійснює;

б) мета - отримання прибутку.

Суб'єктом цього злочину визнається особа, яка досягла 16-річного віку і фактично виступає організатором зайняття гральним бізнесом.

Особа потерпілого - це особа, яка бере участь в азартній грі, але не визнається суб'єктом злочину, передбаченого ст. 203-2 КК України, за умови, що гравець водночас не належить до числа тих, хто займається гральним бізнесом (участь в азартній грі на гроші, речі та інші цінності тягне адміністративну відповідальність за ст. 181 Кодексу України про адміністративні правопорушення)[3].

Якщо особа організовує та проводить азартні ігри, в яких у дійсності технічно запрограмований програш гравця (одержання або неодержання гравцем виграшу (призу) не залежить від випадковості), учинене може кваліфікуватись як заволодіння чужим майном шляхом обману, тобто шахрайство, за ст. 190 КК України. Якщо заняття гральним бізнесом

маскується під організацію та проведення лотерей і супроводжується підробленням білетів державної лотереї такі дії можна кваліфікувати за сукупністю злочинів - за ст. 203-2 та 199 КК України.

22 грудня 2014 року у Верховній Раді було зареєстровано проект закону, який дозволяє регулювати діяльність казино в Україні, а також азартні ігри в казино виключно як розваги для багатих. Автором даного законопроекту № 1571 виступив Кабінет Міністрів України. Метою закону є легалізація грального бізнесу в окремих гральних зонах та поповнення бюджету за рахунок продажу ліцензій для організації грального бізнесу. 23 грудня 2014 року на пленарному засіданні Верховної Ради відбулося голосування щодо включення в порядок денний трьох законопроектів, але рішення підтримали лише 188 депутатів, тому воно не було прийняте.

За твердженням Уряду, потрібно невідкладно легалізувати його, взявши за продаж ліцензій цьому бізнесу кошти, і повністю детінізувати та поставити під державний контроль. Але за висновком експертів цей законопроект є виключно лобістським, який відстоює інтереси корпорацій, що працюють в Україні, а саме «МСЛ» та «Патріот».

Повторна спроба врегулювати діяльність азартних ігор відбулася 11 грудня 2015 року, коли Кабінет Міністрів зареєстрував у Верховній Раді розроблений Міністерством фінансів законопроект щодо легалізації азартних ігор. Однак, вже 22 грудня 2015 року уряд замінив законопроект, зареєструвавши доопрацьований варіант. За інформацією Міністра фінансів України, законопроект покликаний забезпечити соціально-культурні потреби життя громадян.

Однак, як наголошено у висновку науково-експертного управління Верховної Ради, урядовий законопроект не має положень, які стосуються забезпечення Державного бюджету доходами з метою виконання соціальних зобов'язань. Комітет з питань запобігання і протидії корупції також визнав урядовий законопроект про детінізацію ринку азартних ігор таким, що не відповідає вимогам антикорупційного законодавства.

Підсумовуючи вищесказане зауважуємо, що від фрагментарних кроків у сфері протидії гральному бізнесу треба переходити до системи чітких дій. У зв'язку з цим, на нашу думку, необхідним є вирішення ряду першочергових завдань. По-перше, необхідно здійснити якісне доопрацювання і зміцнення нормативно-правової бази в цій сфері. На законодавчому рівні повинні бути чітко визначені компетенція і відповідальність кожної структури, що входить у систему протидії гральному бізнесу. По-друге, слід приділити підвищену увагу особливому напрямку - профілактичній роботі в групах підвищеного ризику, зокрема серед школярів та пенсіонерів.

Література

1. Про заборону грального бізнесу в Україні: Закон України від 15 травня 2012 р. № 1334-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 38. — С. 536.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. — К.: Юрінком Інтер, 2016. — С. 523.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради Української РСР. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Процел Л., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

СТАДІЇ СКОЄННЯ ЗЛОЧИНУ

У наш час досить складних політичних подій, що супроводжуються злочинними діями громадян суспільства, постає важливе питання скоєння злочинів та стадійності їх виконання. Тільки вчасне виявлення протиправних дій дасть нам змогу зробити державу безпечнішою, а кількість порушників меншою.

Державна політика у сфері кримінального права, згідно Загального положення Кримінального Кодексу України, своїм завданням має правове забезпечення охорони прав і свободи людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру та безпеки людства, а також запобігання злочинам (ст.1 КК України) [5]. Таким чином, обумовлюється важливість розгляду даного питання в межах нашої статті.

Аналіз наукових праць Борисова В. І. та Зеленецького В.С. щодо проблем забезпечення ефективності діяльності органів кримінального переслідування в Україні, ефективності діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України та ефективності діяльності органів кримінального переслідування запобіганню злочинам [1], дає підставу стверджувати про актуальність обраної нами проблематики .

Також у своїх працях аспекти стадій виникнення злочину, як різних етапів попередньої злочинної діяльності розглядали: Є.С. Благов, Н. Д. Дурманов, В.Д. Іванов, В.Ф. Караулов, Н.Ф. Кузнєцова

Метою дослідження є характеристика стадій скоєння злочину, що широко використовують в кримінально-процесуальній діяльності органів досудового розслідування та прокурора.

У системі кримінальної відповідальності дуже важливо бути спеціалістом із значним запасом знань в галузі кримінального права, що допомагає визначити основи кримінальної відповідальності, види злочинів і покарання за їх здійснення [3, с.342].

Поняття злочину сформульовано у ст. 11 КК України: «Злочином є передбачене Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину» [4, с.254].

В даному випадку слід звернути увагу, що злочинна дія та злочинна бездіяльність має суттєву відміну, яка впливає на винесення кримінального покарання особи, що скоїла злочин.

Злочинна дія – це вид активної поведінки особи, коли вона здійснює дії прямо заборонені карним законом (крадіжка, розбій).

Злочинна бездіяльність – це вид пасивної поведінки особи, коли вона не здійснює дій, прямо наказаних законом [3, с.343].

Слід зазначити, що досить цікаву думку, стосовно дефініції «злочин» виловив Н. Крісті: «Злочин – це поняття, що застосовується у певних соціальних ситуаціях, коли це можливо, і відповідає інтересам одної чи кількох сторін. Ми можемо створювати злочини шляхом створення систем, які потребують цього поняття. Ми можемо ліквідувати злочини, створюючи системи протилежного типу» [9, ст.89].

Оперуючи поняттями «злочину», «злочинна дія», «злочинна бездіяльність», ми можемо перейти до розгляду стадій скоєння злочину. Термін «стадія злочину» (в перекладі з грецької слово «стадія» означає відстань, стародавню грецьку міру довжини) законодавець не вживав раніше. На теперішній час в діючому КК даний термін використовується, а статті 13-17 КК України присвячені стадіям злочину, тому у назві розділу III Загальної частини КК і застосовується термін «стадії злочину» [10; ст.104].

За Н.Д. Дурмановим стадіями вчинення злочину є визначені етапи підготовки і безпосереднього вчинення умисного злочину, що суттєво розрізняються між собою за характером суспільно-небезпечних дій і їх наслідків, за ступенем реалізації винним злочинного наміру [8; ст.11]. У той же час такі дослідники як: Чернишов Н. В., Володько М. В., Хазін М. А., вважають, що *стадії скоєння злочину* – це етапи навмисного злочину, які він може проходити від моменту задуму до повного завершення [11].

Розрізняють 3 стадії умисної злочинної діяльності: стадія готування до вчинення злочину (ст. 14 КК); стадія замаху на вчинення злочину (ст. 15 КК); стадія закінчений злочин (ст. 13 КК) [3, с.354].

Під приготуванням розуміється приготування або пристосування засобів, знарядь, пошук співучасників або змова для здійснення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для здійснення злочину.

Замахом на злочин визнаються умисні дії (бездіяльність) особи, безпосередньо направлені на здійснення злочину, якщо при цьому злочин не був доведений до кінця по незалежним від нього причинам.

Закінченим злочином визнається діяння, що містить всі ознаки складу суду, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального кодексу.

Виділення трьох стадій злочину не означає, що кожний злочин обов'язково має проходити всі три стадії. Але й тоді, коли він проходить усі стадії, самостійного кримінально-правового значення набуває лише остання стадія. Отже, стадія замаху на злочин поглинає стадію підготовки до злочину, а завершальний злочин поглинає обидві дві попередні стадії. Виходячи з цього, стадії готування та замаху на злочин набувають самостійного кримінально-правового значення лише коли злочинне діяння обмежується першою чи другою стадією [2, с.328].

В теорії кримінального права висловлювались й інші позиції щодо найменування та кількості стадій скоєння злочину. Так, автори ряду підручників із загальної частини кримінального права вважали стадіями злочину: виконання складу злочину і настання злочинних наслідків (Кригер Г. А., Кузнецова Н. Ф.) [7].

Описані стадії скоєння злочину мають важливе значення саме при відмежуванні злочинної поведінки від незлочинної та визначення особливостей кримінальної відповідальності за неї і виступають необхідним інструментом кримінального права.

Отже, нами було теоретично досліджено стадії скоєння злочину. Потрібно зазначити, що стадій умисної злочинної діяльності нами було визначено три, а саме: приготування до злочину, замах на злочин та закінчений злочин.

На основі опрацьованого нами матеріалу, ми можемо говорити про те, що дана проблема є досить актуальною та потребує подальшого детального вивчення з метою поглиблення наявних знань.

Література

1. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін.. – Х.: Право, 2010. – Вип. 20. – 326 с.
2. Основи правознавства: Навчальний посібник / За заг. ред. Венедіктової І. В., Кагановської Т. Є. – Х., 2007. – 349 с.

3. Воронявський О. В., Борисов Г. В., Зайончковський Ю. В. Основи правознавства: Навчальний посібник. – Харків.: Парус, 2005. – 368 с.
4. Основи правознавства: Навч. посіб. / П. І. Гнатенко, В. М. Калашников, К. А. Марков та ін.; За заг. ред. П. І. Гнатенка. – К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2003. – 320 с.
5. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341>
6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: razvod.odessa.ua/forum/download/file.php?id=35
7. Кригер Г.А., Кузнецова Н.Ф. Советское уголовное право. Общая часть. – Москва: Изд-во МГУ, 1988. – с. 164.
8. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву М.,1955. – 212.
9. Міллер А. Що таке причини та умови злочинів / А. Міллер // Право України. – 2001. – № 5. – С. 89–92.
10. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 104.
11. Чернишов Н.В., Володько М.В., Хазін М.А. Кримінальне право України. Посібник для курсантів та студентів юридичних вузів. – Київ: Наукова думка, 1995. – с. 114.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Геєць І.В**

**Слободянюк К., студент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
(м. Київ)**

МЕДІАЦІЯ ЯК МЕТОД ДОСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

У всьому світі медіація є однією з найбільш популярних форм врегулювання спорів. Статистика розвинених країн свідчить, що 80-85% усіх процедур медіації успішні, серед інших, від 5% учасників процедури приходять до повної або часткової згоди через деякий нетривалий час після процедури медіації. [1].

Хоча Україна перебуває лише на етапі формування вітчизняної моделі відновного правосуддя, варто зазначити, що ідея запровадження

інституту примирення (медіації) у вітчизняній системі права підтримується широким колом спеціалістів. Таке зацікавлення відповідає прагненню України до гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, на теренах якого примирній процедурі приділено значної уваги. [2].

Поняття медіація походить від латинського «mediare» – бути посередником. Медіація – це міжнародний загальноживаний термін, що відповідає українському терміну «посередництво». Медіація визначається як переговори за участі нейтрального посередника (медіатора), добровільний і конференційний процес, в якому нейтральна третя сторона (медіатор) допомагає конфлікуючим сторонам досягти взаємоприйнятої угоди, як метод, за яким сторони управляють і володіють як за самим процесом, так і його результатом – угодою, тобто нічого не вирішується без згоди сторін. [3, с. 10-15].

Якщо говорити про ставлення законодавців до медіації, то ще в травні 2006 року був виданий Указ Президента України N 361/2006 "Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів". Заходами по впровадженню Указу в життя було передбачено, що "втілення потребує медіація – діяльність професійних посередників, які спрямовують учасників юридичного спору до компромісу і врегулювання спору самостійно самими учасниками". Наразі також вже підготовлений проект Закону про медіацію, який поданий до розгляду у Верховну Раду України. Саме вищезазначений Закон створює правові умови здійснення медіації – попереднього судовому, швидкого та ефективного способу вирішення спорів, де сторони мають рівні права і можливості, а медіатор виступає посередником, який сприяє налагодженню культури партнерських стосунків. [4].

Як зазначає Ульянова Г.О. до переваг медіації належить те, що :

- вона є більш прийнятною для суб'єктів господарювання які уникають небажаного публічного розголошення як факту наявності, так і подробиць конфлікту, що виник між ними (це особливо важливо в тих випадках, коли сторони господарського суду не бажають піддавати публічному розголосу як наявність конфлікту, його суть так і кінцевий результат його рішення);

- вартість медіації значно менша ніж розміри судових витрат пов'язані зі сплатою судових зборів, оплатою послуг адвокатів тощо;

- як правило при судовому розгляді справи від імені сторін виступають їх представники, адвокати, які зацікавлені саме в прийнятті рішень на користь їх клієнтів, тоді як медіатор сприяє пошуку

компромісних рішень, яке б задовольнило інтереси кожного із сторін. [5, 67].

Сторонами медіації є як суб'єкти господарювання – сторони відповідного господарського спору, так і нейтральний посередник – медіатор.

Іншими учасниками медіації можуть бути: суд при ініціюванні ним процедури ним процедури медіації та/або в інших, передбачених законом випадках, а також експерти, перекладачі, аудитори, та інші спеціалісти у разі визнання сторонами медіації їхньої участі необхідною та/або доцільною задля найбільш швидкого та ефективного врегулювання господарського спору. При цьому медіатор означає будь-яку третю особу, до якої звернулися з проханням провести медіацію ефективно, неупереджено та компетентно, незалежно від віросповідання або професії цієї третьої особи а також способу, у який ця третя особа була призначена або отримала запит провести медіацію [6].

Отже, враховуючи вищезазначене, варто відмітити, що вирішення спорів шляхом медіації забезпечує прийняття взаємовигідного рішення, яке в подальшому буде виконане всіма сторонами конфлікту.

Література

1. Подоляк С. А. Медіація як альтернативний спосіб вирішення конфліктів у сфері господарювання / С. А. Подоляк // Судова апеляція. – № 1 (26). – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kia.court.gov.ua/sud2690/1j/4q/51119/>

2. Гола Л. В. Медіація як метод досудового врегулювання господарських спорів / Л. В. Гола // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2010/Pravo/63120.doc.htm

3. Резнікової В. В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2012 – № 90 – С. 10–15.

4. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закону України від 18 березня 2004 р. / Відомості Верховної Ради України. – № 29. – Ст. 367

5. Ульянова Г. О. Актуальні питання запровадження медіації у сфері права інтелектуальної власності / Г. О. Ульянова // Південноукраїнський правничий часопис . – 2010 – № 3. – С. 66-68.

6. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах: Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrmediation.com.ua>.

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри цивільного та господарського права НУБіП України Канарик Ю.С.

Солодка К., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕДОЛІКИ

Сучасну екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як занедбану, що формувалася протягом тривалого періоду через нехтування законами розвитку та відтворення природно-ресурсного комплексу України [4, с. 106]. Однією з першопричин екологічної ситуації в Україні є існуюча система державного управління у сфері охорони навколишнього середовища, регулювання використання природних ресурсів, відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій [3].

Екологічне законодавство – одне з найскладніших галузей законодавчої системи. Тому дуже важливо розробити Концепцію розвитку екологічного права та законодавства України. Дана програма повинна спиратися на прогностичні оцінки та перспективні програми розвитку держави, що розглядалося б як важлива передумова для подолання однієї з негативних рис нашої сьогоденної влади – ігнорування наукових розробок і рекомендацій в галузі екологічного права [2, с. 166-167].

Нинішнє українське законодавство, що регулює екологічні суспільні відносини, страждає від серйозних недоліків – значна кількість декларативних положень, неузгодженість, а іноді й прямі суперечності, недостатнє регулювання екологічних процедур (екологічного нормування, ліцензування, оцінки впливу на навколишнє природне середовище, організації та проведення екологічної експертизи тощо), відсутність ефективних механізмів реалізації нормативних вимог, конкуренція норм чинних законів та інших нормативно-правових актів. Держава фактично ніяким чином не регулює та не забезпечує раціональне природокористування [2, с. 168 -169].

На даний момент, важливого значення набуває відповідальність виробника за утилізацію упаковки, в якій знаходиться їх продукція. Для цього в найкоротші терміни потрібно прийняти законопроект «Про упаковку та відходи упаковки». Відповідно до даного законопроекту на території України мають бути створені спеціальні компанії, які займатимуться безпосередньо утилізацією. Щоб все було дієво, кожен виробник та споживач ніс відповідальність за вчинені ним неправомірні

дії у сфері екологічного права, необхідно підвищити рівень штрафів, які б могли стати дієвим інструментом захисту довкілля, зниження рівня забруднення навколишнього середовища [1]. Нажаль, відповідальність за збереження довкілля несуть і відповідні відомства, які не вважають пріоритетними проблеми збереження довкілля. Наступне явище або ж чинник, який поглиблює кризу у сфері екологічного права носить назву «відомчий егоїзм», за якого впливові підприємці, які керуються перш за все особистими інтересами, лобіюють потрібні для себе рішення в Уряді та парламенті, які в свою чергу, суперечать Конституції та екологічному законодавству України [2, с. 169].

У розвинутих державах екологічна політика підтримується за допомогою екологічних цільових програм (ЕЦП), які ефективно допомагають вирішувати проблеми, пов'язані зі станом навколишнього середовища. Натомість в Україні цільові програми не виконуються через низку факторів:

- 1) недофінансування державних цільових програм;
- 2) невирішеність принципів вибору пріоритетів для формування державних екологічних програм, спрямованість заходів досягнення мети на подолання наслідків, а не на превентивні заходи;
- 3) відсутність надійного моніторингу та жорсткого контролю за ходом виконання державних екологічних цільових програм не дозволяє оперативно здійснювати та корегувати процес їх втілення [3].

На думку В.А. Андронova та С.В. Майстро, щоб привести екологічне право до відповідності зі світовими стандартами, необхідно здійснити наступні дії: 1) розробити та затвердити нові закони, зокрема про зони надзвичайних екологічних ситуацій, екологічне страхування, екологічна (природно-техногенна) безпека; рекреаційні зони, курортні, лікувально-оздоровчі зони і т.д.; 2) підготувати та удосконалити нормативно – правові акти, у сфері охорони навколишнього природного середовища; 3) внести зміни та доповнення до діючих законів, які визначають статус центральних і місцевих органів державної виконавчої влади у сфері охорони навколишнього середовища і використання природних ресурсів; 4) розробити та затвердити нормативно-правові акти спеціально уповноважених державних органів управління в сфері охорони навколишнього природного середовища [1].

Деградація навколишнього середовища відбувається і через низький рівень загальної і екологічної культури людей, небувалий моральний занепад суспільства, безкарність за вчинені дії [2, с. 169].

Отже, в Україні існує глибока криза в екологічному законодавстві, яку вкрай необхідно в найближчий час вирішити. У даній роботі ми

окреслили лише короткий перелік проблем екологічного законодавства, які існують на сучасному етапі розвитку української держави.

Література

1. Андронов В.А. Напрями трансформації державної екологічної політики в умовах європейської інтеграції України / В.А. Андронов, С. В. Майстро // Державне будівництво. – 2014. – № 2. – С.36 – 44.

2. Гетьман А. Концепція розвитку екологічного права та законодавства як передумова забезпечення національної екологічної політики/ А. Гетьман // Вісник Національної академії правових наук України. – 2013. – № 2 (73). – с. 165–173.

3. Майстро С. В. Проблеми та протиріччя державної екологічної політики на регіональному рівні / С. В. Майстро, О. М. Колєнов. // Державне будівництво. – 2014. – № 1. с. 65–72.

4. Мельченко С.Ф. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки/ С.Ф. Мельченко // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. – 2010. – № 3. – с. 103–110.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Городецька І.А.**

Шкіринець А., студент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Принципи — важлива складова не тільки при утворенні та реформуванні будь-якого інституту права, але й при вдосконаленні певних норм чинного законодавства або при проектуванні розвитку нових сфер та відносин. При прийнятті нормативних актів, реформуванні окремих сфер господарсько-процесуальної діяльності обов'язково слід орієнтуватися на організаційні принципи і обов'язково враховувати їх [1, 107].

Принципи господарського процесуального права мають важливе значення, оскільки вони слугують необхідною умовою вдосконалення діяльності судових органів, їх суворе дотримання і реалізація є важливою

гарантією захисту прав, свобод та інтересів особи. У принципах господарського процесу концентруються погляди законодавця на характер і зміст сучасного судочинства з розгляду й вирішенню судами господарських справ.

Здавна визнавалося, що принцип є найважливішою частиною всього (*principium est potissima pars cuiusque rei*). Етимологічне значення латинського слова принцип (*principium*), як відомо, тотожне значенням термінів «основа», «початок», «основоположення», «керівна ідея».

В теорії права принципи визначаються як основні засади, вихідні ідеї, положення, що відображають зміст права, його сутність і призначення в суспільстві, визначають спрямованість правового регулювання та поширюються на всіх суб'єктів права [2, 198].

І. А. Балюк зазначає, що принципами господарського процесуального права виступають фундаментальні положення, основоположні правові ідеї, які містяться в нормах господарського процесуального законодавства та, які визначають систему організації господарського суду, його діяльність з метою прийняття законних та обґрунтованих рішень і особливості процесуальної діяльності інших учасників процесу [3, 38]. Вважаємо за необхідне звернути увагу саме на принципи, що стосуються лише процесуальної діяльності господарського суду.

Принцип призначення суддів господарських судів вищими органами державної влади. Судді обираються Верховною Радою України безстроково в порядку, встановленому Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Перше призначення на посаду судді здійснюється Президентом України строком на п'ять років.

Принцип одноособового і колегіального розгляду справи. Відповідно до ст. 4–6 ГПК України справи в місцевих господарських судах розглядаються суддею одноособово. Будь-яка справа, що належить до підсудності цих судів залежно від категорії й складності справи може бути розглянута судом у складі трьох суддів. Перегляд в апеляційному порядку рішень місцевих господарських судів здійснюється апеляційними господарськими судами – колегією в складі трьох суддів. Перегляд у касаційному порядку рішень місцевих і апеляційних господарських судів здійснюється Вищим господарським судом України – колегією суддів у складі трьох суддів або більшої непарної їх кількості.

Принцип самостійності судів, незалежності суддів і підкорення їх тільки закону. Цей принцип закріплений в ст. 129 Конституції України та в ст. 14 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» і означає, що суд є незалежним у здійсненні правосуддя від органів законодавчої та виконавчої влади і підкоряється тільки закону. Гарантії незалежності суддів детально закріплені в главі III ЗУ «Про судоустрій і статус суддів».

Відповідно до ст.11 цього Закону незалежність суддів забезпечується перш за все встановленим законом порядком їх обрання, зупинення їх повноважень і звільнення з посади. Органи та посадові особи державної влади, органи [4, 261-281].

Принцип мови судочинства. У загальному вигляді цей принцип закріплено в Конституції України, ст. 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів України» та в ст. 3 ГПК України, відповідно до норм яких судочинство здійснюється державною мовою. Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про засади мовної державної політики» державною мовою визначається мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, установах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики [5]. Учасникам процесу, які не володіють державною мовою, надане право ознайомлення з матеріалами справи, участі в судових діях через перекладача і право на виступ у суді рідною мовою. Судові документи ведуться мовою судочинства і надаються особам, що беруть участь у справі, за їх вимогою у перекладі на мову, якою вони користувалися в суді.

Принцип гласності й відкритості господарського процесу. Цей принцип закріплений в п. 7 ч. 3 ст. 129 Конституції України, і в подальшому його розвинуто в ст. 9 Закону України «Про судоустрій і статус суддів України». Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його справи. Розгляд справи відбувається відкрито, крім випадків, передбачених процесуальним законом. Учасники судового розгляду та інші особи, присутні на відкритому судовому засіданні, мають право робити письмові нотатки. [6]

Відповідно до ст. 44 ГПК України розгляд справ у господарських судах відкритий, за винятком випадків, коли це суперечить вимогам про охорону державної, комерційної чи банківської таємниці або коли одна зі сторін обґрунтовано вимагає конфіденційного розгляду справи і подає відповідне клопотання до початку розгляду справи по суті. Наявність хоча б однієї з цих ознак тягне за собою обмеження дії принципу гласності. Проте, на думку В.С.Щербини, якщо стосовно державної, комерційної чи банківської таємниці, дотримання якої забезпечується державою шляхом відповідного правового регулювання, такі обмеження є цілком зрозумілими й виправданими, то ще одна ознака – наявність обґрунтованих заперечень однієї чи обох сторін – суперечить принципу гласності, який за цих умов втрачає своє значення. Суб'єктивний характер, невизначеність цього критерію ускладнюють його застосування на практиці, тому від нього, на думку автора, варто було б відмовитися.

Таким чином принципи діють у межах єдиної, цілісної, взаємопов'язаної та взаємозалежної системи, тому порушення одного принципу тягне за собою порушення інших. Зміст організаційних принципів, що діють в галузі господарського процесуального права, визначається законодавцем і має нормативне закріплення. Розвиток господарського процесуального законодавства не повинен порушувати той баланс у системі таких принципів, який необхідний для виконання кожним принципом своїх функцій.

Література

1. Степанова Т.В. «Неписані» принципи господарського процесуального права/ Т. В. Степанова// – Правова держава. – 2012. – № 15. – С. 107–112.
2. Загальна теорія держави і права [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / [М.В. Цвік та ін.] ; за ред. М.В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х: Право, 2010. – 583 с.
3. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: навч.-метод.посіб. для самост. вивч. дисц./ І. А. Балюк – К.: КНЕУ, 2008. – С. 38.
4. Притика Д.М. Правові засади організації і діяльності органів господарської юрисдикції та шляхи їх удосконалення/ Д. М. Притика// – К.: Видавничий дім «ІнЮре», 2003. – С. 261–281.
5. Про засади мовної державної політики: Закон України від 03 липня 2012 року// Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 23. – Ст. 218.
6. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 07 липня 2010 року// Відомості Верховної Ради. – 2010. –№ 41-42, № 43, № 44-45– Ст. 529.

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри цивільного та господарського права, НУБіП України Канарик Ю.С.

Шмигелюк С., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

У сучасній політичній сфері існують такі предметні компоненти, які об'єднують у собі теоретичні та практичні засади. Однією із таких складних для політологічного дослідження предметних засад є форма правління. Ця площина політичної реальності належить до

основних предметів дослідження теорії держави і права. Водночас, політизація взаємодії політико-владних інститутів породжує необхідність вивчення цієї проблеми. Дослідження форм правління виступає в цій ситуації таким, яке поєднує одразу кілька методологічних традицій. Проблема форм правління ґрунтується на державознавчій традиції європейського континенту.

Вчені-правознавці пострадянського простору доклали значних зусиль до прояснення актуального, відповідного сьогоденню політичного значення форми правління. Йдучи шляхом аналізу окремих проявів форми правління у суспільно-політичній дійсності, вони дійшли до нетривіальних висновків та вірогідних наукових результатів. Зокрема, приклад Г.М. Малкіної [4] демонструє, як шляхом політико-правового порівняльного аналізу виборчих і партійних систем можуть бути розглянуті закономірності їх взаємодії у розвинутих західноєвропейських країнах, а також особливості цієї взаємодії в Україні з урахуванням форми державного правління.

Проблеми впливу мінливого політичного середовища на правові засади функціонування гілок влади в країнах СНД вивчали такі вчені, як В.І. Каїнов, М.М. Арзамаскін, А.Д. Керімов. Вони розглядали президентську республіку як форму правління, конституційно-правовий статус інституту президентства, на сучасному досвіді Російської Федерації досліджувалася еволюція форми держави, конституційно-правове дослідження французького парламентаризму [3]. Разом з тим, правознавчі дослідження не в повній мірі відображають динаміку впливу політичної ситуації, незначну увагу приділяють дослідженню впливу окремих інститутів політики на правову реальність.

У роботах російських авторів, у межах політико-правового підходу, нерідко простежується експлікація реального впливу політичного процесу на форму правління та форми правління як цілісної реальності функціонування політичних інститутів. «У більшості країн Співдружності, зазначає Е. Гаджі-Заде, конституційно-правове регулювання відносин Президента і Парламенту в області законодавчої діяльності і практика їхнього втілення складається таким чином, що робить главу держави реальним «господарем» правотворчих процесів у державі за допомогою контролю над парламентською більшістю і власної «указної» нормотворчості (Азербайджан, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Росія, Туркменістан, Узбекистан). В інших країнах СНД існує стійка тенденція розвитку відносин у зазначеному напрямку (певне виключення щодо цього представляє Молдова)» [1, с. 8].

Перед державною владою постає зараз вкрай важке завдання – у процесі здійснення реформ, одночасно сприяти створенню міцної

соціальної бази, зародженню і розвитку тих соціальних груп, тих структур та інститутів громадянського суспільства, які могли б «підставити плече» державі, яка несе поки що основне навантаження із перетворення суспільства, а згодом взяти на себе більшу частину цього навантаження. У цьому – суть майбутнього соціального контракту між суспільством і державою [2, с. 7].

Істотним політичним чинником функціонування форми правління є діяльність елітарних кіл, які спроможні приймати рішення і, відповідним чином, давати їм відповідне ідейне обґрунтування. Виникають протиріччя між суспільством і правлячою елітою. Основна причина невдач у цьому плані пов'язана з бездумним копіюванням західного політичного і соціального устрою без урахування специфіки основних типів суспільства – колективістського і індивідуального.

Особливості правознавчого опрацювання концептуального змісту форми державного правління виявили недостатню увагу до взаємозв'язків між політичними інститутами, які є носіями суб'єктивних, а не загальних інтересів (партії, громадські рухи, групи інтересів). Ці політичні актори перебувають у складній системі взаємозв'язків, які рідко вкладаються у межі правового нормування. Водночас протиставлення політичної і правової площин форми державного правління виводить форму державного правління як парадигму політико-правової взаємодії політичних інститутів. Цей напрям має врахувати яким чином правова реальність форми державного правління детермінує змагальну, великою мірою не врегульовану юридично діяльність таких компонентів політичної системи, як політичні сили і суспільно-політична ситуація.

Таким чином, у межах політико-правового підходу до аналізу форм правління було здійснено розкриття таких важливих вимірів функціонування політичної системи, обумовлених формою правління як вплив соціальних чинників на прийняття правових норм розкриття мінливості політичної складової правових рішень, також розкриття специфіки форм правової практики на пострадянському просторі.

Отже, протиставлення політичної і правової площин форми державного правління виводить на тему нашого дослідження – форму державного правління як парадигму політико-правової взаємодії політичних інститутів. Цей напрям має врахувати яким чином правова реальність форми державного правління детермінує змагальну, великою мірою не врегульовану юридично діяльність таких компонентів політичної системи, як політичні сили і суспільно-політична ситуація.

Література

1. Гаджи-Заде Э. А. Конституционные модели формы правления и институт президентства в странах СНГ : дисс. канд. юрид. наук : 12.00.02 / Э. А. Гаджи-Заде ; Волгоград, 2005. – 228 с.

2. Гаянов А.Р. Эволюция формы правления российской государственности в XX веке (Теоретико-методологическое и историко-правовое исследование): дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Айрат Рафаилович Гаянов ; Казань, 2004. – 196 с.

3. Кармазіна М. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях [Електронний ресурс] / М. Кармазіна, О. Могилевець // Політичний менеджмент. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1398>

4. Малкіна Г. М. Взаємодія виборчої і партійної систем : світовий досвід та проблеми України : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: 23.00.02 / Г. М. Малкіна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 16 с.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Городецька І.А.**

Яременко Б., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛІЗМУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день питання монополій в Україні та їх обмеження є дискусійним, існують різні точки зору з приводу становища й правового статусу монополій, міри їх корисного й шкідливого впливу в економіці, не зовсім з'ясовано питання класифікації монополій. Тому вирішення цієї проблеми визначить курс пошуку нових економічних можливостей нашої держави.

Засіб у широкому розумінні тлумачиться як спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось, спосіб, прийом [2, с. 326]. У теорії права під засобами розуміють предмети, з допомогою яких забезпечується отримання результату певної діяльності [1, с. 14].

Антимонопольне регулювання здійснюється державою на основі законодавства про захист економічної конкуренції, яке представлено Конституцією України (стаття 42), Законами України: «Про захист від

недобросовісної конкуренції», «Про захист економічної конкуренції», «Про природні монополії», «Про Антимонопольний комітет України», й підзаконними нормативно-правовими актами, які прийняті відповідно до цих законів [3].

Головним критерієм визначення монополії є умова домінуючого (монопольного) становища певного суб'єкта господарювання (монопольіста) на ринку, коли на ньому (цьому ринку) у нього немає жодного конкурента. Становище суб'єкта господарювання визначається домінуючим, якщо: суб'єкт господарювання не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей здійснення господарських відносин [4].

Монопольним є становище суб'єкта господарювання, коли його частка на ринку перевищує 35 %, і коли суб'єкт господарської діяльності не може довести зазнавання конкуренції. Або ж коли частка суб'єкта на ринку не перевищує 35%, але частка конкурентів на цьому ж ринку є порівняно значно меншою [4].

Але відповідно до законодавства умова наявності монопольного становища не класифікується як правопорушення, оскільки таке становище може скластись і без волі суб'єкта, суб'єкт може не користуватись монопольним становищем. Протиправним же є зловживання монопольним становищем [4].

Існує чіткий перелік ознак, використання монопольного становища:

1) встановлення таких цін чи інших умов придбання або реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку;

2) застосування різних цін чи різних інших умов до рівнозначних угод з суб'єктами господарювання, без об'єктивно виправданих на те причин;

3) обумовлення укладання угод прийняттям суб'єктом господарювання додаткових зобов'язань, які не стосуються предмета договору;

4) обмеження виробництва, ринків або технічного розвитку, що завдало чи може завдати шкоди іншим суб'єктам господарювання.

5) часткова або повна відмова від придбання або реалізації товару за відсутності альтернативних джерел реалізації чи придбання;

6) суттєве обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин;

7) створення перешкод доступу на ринок (виходу) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання [4].

Отже, основним критерієм визначення використання монопольного становища є умова отримання прибутку суб'єктом через неправомірне використання свого становища на ринку

Органом виконавчої влади, який здійснює контроль й обмеження монополій є Антимонопольний комітет України [3]. Структурна складова Антимонопольного Комітету представлена Головою Антимонопольного комітету, та восьма державними уповноваженими, з складу яких обираються Перший заступник та заступник голови [3]. На місцевому рівні завдання Антимонопольного Комітету по контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції виконують територіальні відділення Антимонопольного комітету України [3].

Вся діяльність територіальних відділень характеризується виконавчо-розпорядчим характером її здійснення [5]. З числа державних уповноважених обираються голова та члени кожної з адміністративних колегій [3]. Адміністративні колегії можуть створюватися на базі територіальних відділень антимонопольного комітету України [3]. Основні повноваження адміністративних колегій Антимонопольного комітету України:

- розглядати справи про адміністративні правопорушення, виносити постанови в цих справах;
- переглядати рішення, прийняті адміністративною колегією територіального відділення Комітету;
- при розгляді справ вимагати від суб'єктів господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;
- призначати експертизу та експерта;
- проводити дослідження ринку, на предмет монополій;
- визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання або їх частинами;
- надавати обов'язкові для розгляду рекомендації;
- звертатися до суду із запитом щодо надання інформації про справи, що розглядаються цими судами [6].

Отже, система державної політики в сфері регулювання монополій представляє собою широкий комплекс спеціально розроблених методів та засобів правового регулювання, спрямованих на встановлення державного контролю над монополіями, та на боротьбу й обмеження монополізму в випадках її недоцільності. Головним виконавчим органом, який реалізує дані державні приписи виступає Антимонопольний комітет України.

Література

1. Алексеев С. С. Правовые средства: постановка проблемы, понятие, классификация // Советское государство и право. – 1987. – № 6.

2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001.

3. Про Антимонопольний комітет України : Верховна Рада України; Закон України від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. Редакція від 01.05.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>

4. Про захист економічної конкуренції : Верховна Рада України; Закон України від 11.01.2001 № 2210-ІІІ. Редакція від 03.03.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>

5. Журик Ю.В. Антимонопольно-конкурентне право України. Центр учбової літератури. К. – 2011.

6. Про Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України: Антимонопольний комітет України; Розпорядження від 23.02.2001 № 32-р. Редакція від 31.12.2015. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0291-01>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Дудченко О.С.

ВІТЧИЗНЯНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Акименко М., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет, (м.
Київ)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Реалізація інтеграційних процесів України до європейського правового простору вимагає удосконалення національного законодавства відповідно до вимог міжнародного права. Не є винятком і банківське законодавство, стан якого на сьогодні не відповідає новим фінансовим відносинам та правилам юридичної техніки.

Банківська система України сьогодні функціонує опираючись на велику кількість нормативно-правових актів, до яких належать норми, які регулюють діяльність банківських установ та інших кредитно-фінансових інституцій, які визначають їх функції та структуру, взаємовідносини з

клієнтами при здійсненні основних банківських операцій, які забезпечують правове регулювання розрахункових, кредитних, валютних відносин та операцій з цінними паперами, організацію банківського контролю за господарською та фінансовою діяльністю підприємств, організацій тощо. З цього випливає, що банківське законодавство – це значний масив різних за юридичною силою, і сферою дії юридичних актів.

Погоджуємося з думкою дослідника проблем систематизації банківського законодавства Селезньовою О. М. в тому, що нормативно-правові акти в принципі мають певну ієрархію, але її необхідно звести до одного нормативного акту, який зможе повністю врегулювати основні питання щодо діяльності в банківській сфері [1, 33].

Систематизація необхідна через ряд чинників, зокрема це - останні тенденції розвитку банківського законодавства на міжнародному рівні. У державах Європи та пострадянського простору систематизація набуває все більшого поширення. Результатами такої діяльності стають як інкорпораційні збірники та консолідаційні акти, так і прояви вищої форми систематизації – кодифікації: Кодекс банківської практики (Великобританія), Банківський кодекс Республіки Білорусь. Великим досягненням міжнародної спільноти стало прийняття негласного „банківського кодексу” – Директиви Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу „Щодо започаткування діяльності кредитних установ та її ведення” [2, 95].

Шляхом до досконалого розвитку банківського законодавства є концепція розвитку банківської системи України, а саме, його систематизація шляхом кодифікації, оскільки головною задачею нашої держави є створення на основі всіх чинних законодавчих і нормативних документів систематизований Кодекс нормативних актів щодо банківської діяльності [3, 39]. З цього випливає, що розробка та прийняття Банківського кодексу України є на сьогодні важливою стратегічною метою для України, що забезпечить перехід до нового ступеня розвитку європейсько-українських відносин.

Однак, процес розробки Банківського кодексу є складним та відповідальним. Відповідність сучасним вимогам теорії держави та права і науки фінансового права та міжнародного законодавства - є головним завданням у процесі створення Банківського кодексу України.

Серед змістовних вимог до кодифікаційного акту насамперед слід виділити такі: 1) акт має бути зрозумілим (доступним) і несуперечливим; 2) повинен пропонувати повну регламентацію банківських відносин, не допускаючи існування прогалів. Найважливішими процедурними вимогами є: вимога про обов’язкове оприлюднення акту; вимога, що

забороняє зворотну силу акту; вимога розумної стабільності права; вимога послідовної правотворчості; вимога надання достатнього часу для змін у системі правовідносин, викликаних прийняттям нового закону [4].

Дотримання таких вимог призведе до того, що проект Банківського кодексу України можна буде назвати дійсно якісним.

Поряд із безпосередньо вдосконаленням банківського законодавства складовою частиною цього процесу є здійснення інших заходів. Насамперед необхідно:

- 1) узгодити норми банківського законодавства з нормами інших галузей національного законодавства;
- 2) чітко розмежовувати повноваження законодавчих та виконавчих органів у банківській сфері;
- 3) намагатись ліквідувати монополізацію НБУ в управлінні кредитно-банківською системою;
- 4) систематично розробляти й видавати центральним банком методичні вказівки та роз'яснення щодо деталізації застосування банківського законодавства чи регулятивних правил;
- 5) законодавчо врегулювати порядок організації та функціонування електронних платіжних систем [3, 38].

Необхідно відмітити, що процедура систематизації має проводитися уповноваженими суб'єктами у підгалузях фінансового права – бюджетному, податковому законодавстві. Завдяки цьому, проведення систематизації банківського законодавства не тільки зумовить наявність ще однієї кодифікованої підгалузі фінансового права, але й на макрорівні сприятиме зростанню економіки, у випадку фінансових криз посилить стійкість вітчизняної банківської системи, наблизить її до показників діяльності банківських систем економічно розвинутих держав; а на мікрорівні – забезпечить стабілізацію відносин між банком та клієнтами, закріпить захищеність усіх учасників банківських відносин [1, 8].

На основі вищевказаного, безперечно, необхідно зазначити, що кодифікація банківських норм дасть змогу виявити та використати на практиці їх багаті різносторонні можливості в здійсненні та вдосконаленні правового регулювання, а, отже, і постійно зростаючої ролі в розвитку суспільства. Національна банківська система в своєму розвитку та покращенні потребує оптимізації методів та функцій формування системного законодавства, створення науково-дослідної бази як для формування банківського потенціалу, так і реформування правового регулювання діяльності в банківській сфері.

Література

1. Селезньова О. М. Систематизація банківського законодавства як шлях удосконалення банківської діяльності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / Селезньова Ольга Миколаївна – Ірпінь, 2009. – 35 с.
2. Коссак В. Проблеми кодифікаційного процесу в Україні / В. Коссак // Право України. – 1996. – № 5. – С. 94-95
3. Селезньова О.М. Систематизація банківського законодавства в Україні: монографія / О. М. Селезньова – Чернівці, 2010. - 184 с.
4. Кашпрук Ю. А. Банківський кодекс України: суть та значення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=15101>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Процько В., Кушнір О., ФОАІС, 2 к. 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В Україні закладені конституційні засади місцевого самоврядування, ратифікована Європейська хартія місцевого самоврядування, прийнято низку базових нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи його діяльності.

Проте від часу ухвалення Конституції України та базових для місцевого самоврядування нормативно-правових актів розвиток місцевого самоврядування фактично зупинився на рівні територіальних громад – міст обласного значення, оскільки переважна більшість територіальних громад через їх надмірну подрібненість та надзвичайно слабку фінансову базу виявилась неспроможною до виконання усіх повноважень місцевого самоврядування.

У квітні 2014 р. Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні [1]. Основна ідея концепції – децентралізація влади в країні та суттєве розширення повноважень територіальних громад, а також зміна системи управління на обласному та районному рівнях.

На виконання цієї Концепції, наприкінці минулого року Верховна Рада України розробила низку нових законів, що мають безпосереднє

відношення до органів місцевого самоврядування і здійснення ними своїх повноважень в умовах децентралізації, при дотриманні їх основних принципів. Децентралізація є одним з основних факторів розвитку демократії та уособлює передачу ресурсів та повноважень на нижчі рівні публічного управління, що є особливо актуальним в умовах Євроінтеграції. При збереженні держави та її інститутів, головним завданням є розширити вплив органів місцевого самоврядування на населення задля задоволення його інтересів та потреб.

Останні зміни в законодавстві торкнулися багатьох аспектів діяльності органів місцевого самоврядування. Зокрема, значно розширені повноваження органів місцевого самоврядування щодо надання адміністративних послуг. Так, внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Земельного кодексу України, законів України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», «Про Державний реєстр виборців», «Про Державний земельний кадастр», «Про адміністративні послуги».[2]

Вказані зміни мають на меті оптимізацію процесу надання адміністративних послуг, забезпечення їх ефективності і максимальної наближеності до громадян. Зокрема, йдеться про реєстрацію місця проживання, надання відомостей з Державного земельного кадастру, роботу з документами, що підтверджують громадянство, створення реєстру територіальних громад, обмін відомостями між реєстрами територіальних громад та передачу інформації в Єдиному державному демографічному реєстрі; унормовується процедура доступу до інформації із зазначених реєстрів. Так, наприклад, органом реєстрації є виконавчий орган сільської, селищної або міської ради, сільський голова (у разі якщо відповідно до закону виконавчий орган сільської ради не утворено), що здійснює реєстрацію, зняття з реєстрації місця проживання особи на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, на яку поширюються повноваження відповідної сільської, селищної або міської ради.

Крім того, зміни торкнулись і забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів місцевого самоврядування. Змінами до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено, що результати поіменного голосування рад підлягають обов'язковому оприлюдненню та наданню за запитом відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації». Крім того, на офіційному веб-сайті ради розміщуються в день голосування і зберігаються протягом необмеженого строку всі результати поіменних голосувань. Результати поіменного голосування є невід'ємною частиною протоколу сесії ради[3].

Однак, незважаючи на проголошений курс на децентралізацію, цей процес не набирає свого розвитку. Нормативна база також є недосконалою.

Зокрема, відсутні такі важливі заходи, як ухвалення законів про місцевий референдум, про службу в органах місцевого самоврядування тощо. Існує також необхідність у доповненні реформи державного управління та державної служби запровадженням нових принципів та механізмів служби в органах місцевого самоврядування на основі європейських принципів, оскільки таке завдання передбачено, проте зміст заходів стосується лише державної служби, а також щодо передачі адміністративних послуг на місця [4].

Таким чином, можна стверджувати, що забезпечення поступового переходу від централізованого до децентралізованого державного управління шляхом передавання територіальним громадам та їхнім органам необхідних повноважень і матеріально-фінансових ресурсів для самостійного розв'язання ними значної частини громадських справ, що стосуються інтересів місцевого населення залишається одним із головних завдань адміністративної реформи, а її метою — зміцнення основ народовладдя через підтримку місцевого самоврядування як однієї з підвалин демократичного ладу. Це дасть можливість підвищити ефективність єдиної державної політики на всіх територіальних рівнях з урахуванням комплексу ризиків. Буде створено умови для гармонійного поєднання загальнодержавних та місцевих інтересів, сприяння становленню та розвитку місцевого самоврядування. За державного управління на демократичних засадах буде створено умови для ефективної діяльності децентралізованої влади з розвинутою системою дієздатного місцевого самоврядування [5].

Література

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>
2. Федченко Л. Огляд нових законів у сфері місцевого самоврядування // Міське самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2016/january/issue-1/article-14752.html>

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

4. В.Михайлів, С.Ковалівська Пріоритетні реформи-2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lb.ua/news/2016/04/25/333808_prioritetni_reformi2016.html

4.Т.М.Барановська Децентралізація влади як основний напрям вдосконалення державної політики розвитку територіальної громади [Електронний ресурс]. // Актуальні проблеми державного управління. – 2015. – №2(48). – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-2/doc/3/09.pdf>.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шарабурина О. О.

Гайдак М., ФМТП, 1 к. 1м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Виконання судових рішень - це сукупність дій органів і посадових осіб, спрямованих на примусове виконання рішень судів, які здійснюються на підставах, у межах повноважень та у спосіб, визначених Законом України «Про виконавче провадження».

Позитивне рішення суду по Вашій справі – не завершення процесу, а тільки початок. Початок примусового виконання рішення суду. Виконавче провадження являє собою завершальну, фінальну стадію судового розгляду. В українському законодавстві це окремий процес, який регулюється Конституцією України, Законом України «Про державну виконавчу службу», Законом України «Про виконавче провадження», Наказом Міністерства юстиції України № 74/5 від 15.12.99 «Про затвердження Інструкції про проведення виконавчих дій» та іншими нормативними актами [3].

Зобов'язання примусового виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби, які входять у систему органів Міністерства юстиції України.

Про те, що наша виконавча служба не достатньо ефективна, розуміють навіть на вищих рівнях влади, що підтверджується Концепцією вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в

Україні відповідно до європейських стандартів, яка схвалена Указом Президента України від 10 травня 2006 року № 361/2006(далі - Концепція).

У пункті 8 Розділу I Концепції, зазначено, що існуюча система виконання судових рішень є малоефективною. Фактично відсутня система контролю за діяльністю державної виконавчої служби. Європейський суд з прав людини в рішеннях проти України найчастіше констатує порушення права на справедливий суд саме внаслідок невиконання рішень національних судів.

Згідно п. 5 Розділу II Концепції, Судовий захист, як і діяльність суду, не може вважатися дієвим, якщо судові рішення не виконуються, або виконуються неналежним чином і без контролю суду за їх виконанням [3].

У разі не виконання рішення суду відповідачем добровільно, потрібно вживати комплекс дій, зокрема:

1. Для виконання рішення суду чи судового наказу Позивачу потрібно отримати в суді виконавчий лист або наказ (залежно від судочинства). При цьому потрібно пам'ятати, що за кожним судовим рішенням, яке набрало законної сили, за заявою осіб, на користь яких воно ухвалено, суд видає один виконавчий лист (наказ). Якщо на підставі ухваленого рішення належить передати майно, що перебуває в кількох місцях, або якщо рішення ухвалено на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, суд має право за заявою позивачів видати кілька виконавчих листів (наказів), точно зазначивши, яку частину рішення треба виконати за кожним виконавчим листом (наказом).

2. Скласти заяву про відкриття виконавчого провадження і звернутися до відповідної державної виконавчої служби протягом трьох місяців і до одного року з наступного дня після набрання рішенням законної сили (ст. 22 ЗУ «Про виконавче провадження»). Такий термін пред'явлення виконавчого листа (наказу) є нововведенням, і є скороченням терміну, оскільки в колишній редакції Закону — максимальна границя звернення було до трьох років [1].

Заява подається за місцем проживання, перебування чи роботи боржника або за місцезнаходженням його майна. Якщо боржник є юридичною особою, то виконання провадиться за місцезнаходженням його постійно діючого органу або майна. Право вибору місця виконання між кількома органами державної виконавчої служби, які можуть вчиняти виконавчі дії по виконанню рішення на території, на яку поширюються їх функції, належить позивачу (ст. 20 Закону).

Якщо рішення стосується стягнення грошових коштів, рекомендуємо у заяві про відкриття виконавчого провадження просити накладати арешт і заборону на відчуження всього майна боржника, що

відповідає розміру боргу, – це може убезпечити Вас від продажу боржником свого майна. Також, якщо Ви знаєте про майно боржника, яке у нього є, рахунки тощо, то вкажіть про це в заяві.

Подавати заяву з виконавчим листом (наказом) можна особисто в канцелярію (слід мати два примірники: один залишається у канцелярії, а на другому ставиться відмітка про отримання заяви) або надсилати рекомендованим листом з повідомленням про вручення. Обов'язково необхідно зберегти у себе копію документа, представленого до виконання, та копію заяви про прийняття виконавчого документа до виконання.

3. Державний виконавець у 3-денний строк з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження або про відмову у відкритті виконавчого провадження (ст. 25 Закону). Постанову може бути оскаржено у 10-денний строк начальнику відповідного відділу ДВС або до суду [2].

В постанові державний виконавець встановлює строк для добровільного виконання рішення, який не може перевищувати 7 (семи) днів, а рішення про примусове виселення – 15 днів, та попереджає боржника про примусове виконання рішення після закінчення встановленого строку зі стягненням з нього виконавчого збору і витрат, пов'язаних з провадженням виконавчих дій. Копія постанови про відкриття виконавчого провадження не пізніше наступного робочого дня надсилається позивачу та боржнику.

Державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії по виконанню рішення протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, а по виконанню рішення немайнового характеру – у двомісячний строк. Строки здійснення виконавчого провадження не поширюються на час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження та на період реалізації арештованого майна боржника.

Рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ, а іншими учасниками виконавчого провадження та особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, - до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом. Рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб) можуть бути оскаржені до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Скарга розглядається у десятиденний строк у судовому засіданні з участю заявника і державного виконавця. За результатами розгляду суд

вносить ухвалу, в якій може визнати дії чи бездіяльність виконавця неправомірними та зобов'язати виконавця вчинити певні дії, а також визначити відшкодування заподіяної такими діями шкоди. Ця постанова повинна бути виконана у місячний термін з дня надходження рішення у виконавчу службу.

Якщо боржник є органом державної влади – можна звернутися із заявою до Європейського суду з прав людини щодо порушення державою Вашого права на справедливий суд [3].

За невиконання законних вимог державного виконавця винні особи несуть адміністративну відповідальність (стаття 188-13). За умисне невиконання службовою особою вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню винні можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності (стаття 382 КК України).

Незважаючи на, здавалося б, достатнє правове регулювання проблеми виконання судових рішень, деяка недосконалість законодавства дає можливість маніпулювати діями державних виконавців. Але дотримання всіх нормативних вимог і відповідальне відношення до процесу виконання судових рішень дасть дієвий результат і задоволення вимог.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про виконавче провадження" та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб)» // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2677-17>
2. Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>
3. Судові рішення та порядок їх виконання // Вісник. - Журнал № 27 // Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/3850>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри комерційного права КНТЕУ Мельничук М.В.

**Гарат М., ФМТП, 4 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНИ

Восени 2012 року в Україні почалася пенсійна реформа. У зв'язку з цим українцям доводиться працювати довше, а отримують вони менше. І така тенденція спостерігається по всій Європі. Не виключено, що нинішня молодь буде виходити на відпочинок в 65 або 70 років. Як у Європі вирішують цю проблему? – У Європі спостерігаються ті ж тенденції – там теж зростає пенсійний вік і відбувається зрівнювання пенсій. Але жителям ЄС простіше, вони вже давно роблять пенсійні накопичення самостійно. А в Україні ще жива ідеологія Радянського Союзу – подбай про свою державу, а держава подбає про тебе. Необхідно зрозуміти, що держава просто не в змозі подбати про своїх громадян і забезпечити їм гідну пенсію. Тому вона активно закликає подумати про себе і взяти відповідальність за своє майбутнє в свої руки.

Люди часто стверджують, що у них зараз немає вільних грошей на якісь там вклади і накопичення. Що взагалі, вони живуть від зарплати до зарплати. Або навпаки, що вони заробляють стільки, що краще вже рахунок у швейцарському банку, ніж ця страхова програма. Але повірте, я знаю чимало людей, у яких були величезні рахунки у швейцарських банках, але не було ні найменшого доступу до цих рахунків. У таких випадках відразу хочеться згадати приказку: не складай яйця в один кошик. А вже якщо ви живете від зарплати до зарплати, вам ще більше необхідна накопичувальна програма: якщо зараз вам не вистачає вашої зарплати, то потім з пенсією буде ще складніше.

Люди часто говорять, що в них немає вільних грошей, але якщо в житті виникає непередбачена ситуація - хвороба чи інші непередбачені витрати - люди знаходять кошти. Вони перерозподіляють свої витрати і необхідна сума знаходиться. Чому ж до власного майбутнього ми ставимося так легковажно? Чому наша власна старість нам здається чимось віддалено нереальним? Чому ми не візьмемо до уваги власне майбутнє? Адже коли ще подбати про своє майбутнє, як не зараз, коли ще є сили, здоров'я, можливості і, головне, час! Адже з кожним роком у нас залишається все менше часу до «години Х».

Все менше можливостей забезпечити собі не традиційну старість на 1074 грн. на місяць, а «вільний час», як це називається за кордоном. Адже можуть же іноземні пенсіонери дозволити собі безтурботно прогулюватися з фотоапаратом по наших пам'ятках! Чому ж наші пенсіонери ледь животіють на межі прожиткового мінімуму? І, головне, невже і нас чекає таке ж майбутнє? Не хотілося б. Думаю, пастор Шлаг був дуже мудрий, коли сказав, що «Молодість - це ще й засіб забезпечити свою старість». Правда, усвідомив він це лише будучи старим. У нас же є час усвідомити це зараз, коли ще є час. Для того, щоб людина могла відпочивати в пенсійному віці, займатись своїм хобі їй потрібно мати

джерела пасивного доходу, які допомогли б людині, не працюючи, мати гроші. Розглянемо пасивні доходи, які існують у світі, але спершу дамо пояснення терміну «пасивний дохід» – це дохід, який не залежить від щоденної діяльності і отримується від фінансових активів. Отже існують наступні види пасивного доходу: пенсійний фонд; недержавний пенсійний фонд; СК Life; банки; нерухомість; облігації; авторський гонорар.

Перш за все, необхідно зазначити, що інвестиційний дохід від накопичувального страхування життя майже не поступається доходу за банківським депозитом. Також перевагою накопичувального страхування життя є відшкодування ризиків (включаючи ризик смерті в результаті нещасного випадку), що передбачають повну виплату страхового відшкодування. Для родини, що має годувальника, це дуже важливо. Не дай Бог з ним щось трапиться, його рідні будуть забезпечені матеріально, та й сам глава сім'ї, застрахувавшись, буде почувати себе набагато впевненіше.

Саме тому раджу, звертати увагу на ризики або групу ризиків які вас оточують у повсякденному житті (смерть, настання інвалідності в результаті нещасного випадку). Більшість нещасних випадків пов'язані саме з керуванням транспортного засобу. Знаючи це, компанії, відповідно, пропонують продукт, де ризик настання страхового випадку в результаті ДТП збільшує виплату в два або навіть в три рази.

Відзначу, що в питанні, накопичення, не варто прагнути за великими відсотками, адже важлива стабільна робота. В кінці терміну дії договору гроші вам однозначно повернуть з інвестиційним доходом, і головне, що у вас буде захист від ризиків.

Розвиток страхового ринку в Україні пропоную розглянути на прикладі страхової компанії «МетЛайф», яка веде свою діяльність з 2002 року.

MetLife пропонує широкий асортимент продуктів, включаючи страхування життя, страхування від нещасного випадку та критичних захворювань, страхування позичальників, а також корпоративне страхування.

Станом на кінець 3 кварталу 2015 року було **застраховано більше 264 000 клієнтів** та **виплачено майже 130 мільйонів грн.** за страховими випадками (включаючи 24,7 млн. грн. виплат по довгостроковим договорам страхування життя, що закінчили свою дію).

Що стосується надійності страхової компанії MetLife в порівнянні з банками, то вона:

- 1) не може застосувати процедуру банкрутства. Банки ж можуть;
- 2) заснована трьома різними незалежними юридичними особами, що забезпечує потрібну відповідальність за вкладками;

3) є товариством з повною відповідальністю, тобто засновники відповідають за вкладами всім своїм майном;

4) мати статутний фонд не менше 1,5 мільйона євро;

5) перевіряється державними органами на предмет інвестиційної політики щокварталу;

6) щоквартально перевіряється на наявність активів, яких у будь-який момент має бути на 5% більше, ніж усіх зобов'язань компанії перед вкладниками;

7) всі свої ризики перестраховує на міжнародному ринку у перестраховальних товариств з рейтингом не нижче, ніж АА.

Оптимальним варіантом вирішення проблеми накопичення коштів населенням та створення власних пенсійних заощаджень для подальшого отримання пасивного доходу є придбання накопичувальних програм, які пропонує страхова компанія MetLife.

Література

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.

2. Підсумки діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forinsurer.com.ua>.

3. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ufu.org.ua/ua/about/activi-ties...initiatives/5257>.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Севастьяненко О.В.**

Губай А., ФМТП, 4 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗКРИТТЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Банківська таємниця є важливою складовою системи комерційних та державних банків України. Інститут банківської таємниці не є новелою чинного законодавства, він нерозривно пов'язаний з банківською системою України з самого заснування. Фактично, він гарантує права

вкладників на нерозкриття інформації стосовно поточних вкладів, обсягів кредитних зобов'язань тощо.

Водночас, згадуючи банківську таємницю, достатньо мало уваги приділяється суб'єктам доступу до неї та механізму розкриття такої інформації. Ця стаття була підготовлена в світлі нових обставин[1], які можуть змінити напрямок розвитку цього правового інституту якщо не радикально в протилежну сторону, то, щонайменш у русло яке спровокує питання: Чи залишається банківська таємниця взагалі таємницею?

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», під банківською таємницею законодавець розуміє наступне: *інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку.*

Банківська таємниця є об'єктом який охороняється суб'єктами – розпорядниками такої інформації та особами які мають доступ до неї. До загального комплексу поняття «банківська таємниця» включають[2]:

- відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України;
- операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди;
- фінансово-економічний стан клієнтів;
- системи охорони банку та клієнтів;
- інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи – клієнта, її керівників, напрями діяльності;
- відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-який проект, винаходи, зразки продукції та інша комерційна інформація;
- інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає оприлюдненню;
- коди, що використовуються банками для захисту інформації.

Враховуючи сучасну кампанію уряду по наданню субсидій на оплату комунальних послуг, держава зацікавлена у мінімізації витрат та оптимізації системи розподілу субсидій серед населення. Саме з цією метою, були внесені поправки до Бюджетного кодексу України[1], які доповнюють список ще одним пунктом, який передбачає можливість центрального виконавчого органу звертатися до банківської установи за отримання інформації стосовно рахунків громадян, які претендують на отримання субсидій.

Надаючи такий інструмент доступу до банківської таємниці, законодавець не подбав про обмеження у його використанні. Так, єдиними умовами стосовно механізму отримання інформації про громадян, які

прагнуть отримати соціальні виплати, є те, що запит державного органу про витребування інформації стосовно клієнта банку має бути складеним на офіційному бланку та містити підстави, передбачені спеціальним законом. Водночас, державний орган не зобов'язаний вказувати причини такого запиту, матеріали попередньої перевірки стосовно конкретного вкладника – прохача субсидій чи інформацію, яка б спонукала почати таку перевірку проти конкретного громадянина. Фактично, банки зобов'язали розкривати таємницю стосовно клієнта за першої письмової вимоги державного органу.

Виникає питання «правової недоторканості» інституту банківської таємниці і наслідків, до яких може призвести полегшений режим доступу – відтік депозитів громадян із банківської системи, зменшення оборотних коштів на поточних рахунках громадян. Такі негативні фактори призводять до зменшення комерційної активності та загального погіршення показників ВВП України. З іншої сторони, враховуючи сучасну фінансову ситуацію в країні, державні органи мають зменшувати витрати пов'язані із соціальними виплатами для населення.

Міжнародний досвід стосовно інституту розкриття банківської таємниці є також неоднозначним. В країнах із стабільним розвитком економіки та ВВП (Австралія, Швейцарія тощо) законодавство є дуже формалізованим та процедурно ускладненим з метою захисту громадян від розкриття банківської таємниці зайвий раз. Більше того, навіть після винесення рішення суду, банк в праві відмовити у розкритті такої таємниці, але з обов'язковим мотивуванням причини відмови.

З іншої сторони, Сполучені Штати Америки ввели полегшений режим доступу до банківської таємниці та зобов'язали банки самостійно надсилати інформацію до державних установ у разі виникнення підозр стосовно вкладників банку, які можуть бути причетними до терористичних ризиків, економічних махінацій, наркотичних картелів тощо.

З метою концептуального вирішення цього питання, необхідно зважити ризики та вигоди, які можуть настати після спрощення доступу до банківської таємниці. Оцінити короткострокову (зменшення витрат на соціальні виплати громадянам) та довгострокову (негативні настрої населення та бізнесу на розкриття інформації про вкладника) перспективи таких дій.

Важливо підкреслити, що з моменту прийняття (2000 р.) Закону України «Про банки і банківську діяльність» в одну лише ст.62 (Порядок розкриття банківської таємниці) було внесено дев'ять змін та дванадцять доповнень (!). Починаючи з 2002 року прослідковується постійна динаміка на розширення підстав розкриття банківської таємниці та

суб'єктів доступу. Ця тенденція свідчить про нівелювання законодавцем інституту банківської таємниці та продовження політики на полегшення доступу до неї.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 24.12.2015 №914-VIII
2. Закон України «Про банки і банківську систему України» від 07.12.2000 №2121-III
3. Воронова, О. В. Правові основи захисту комерційної таємниці [Текст] / О. В. Воронова // Держава та регіони. Серія : Право. – 2011. – № 4. – С. 85–92.
4. Господарський кодекс України [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
5. Сирота, А. І. Банківська таємниця як правова категорія [Текст] / А. І. Сирота // Фін. право : щокв. наук. журн. – 2013. – № 1. – С. 11–14.
6. Цивільний кодекс України [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Севастьяненко О.В.**

Іващенко О., ФМТП, 2 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ « ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА »

Проблема прав людини є однією з вічних проблем, які супроводжують людство. Актуальність вивчення даного питання полягає в тому, що реалізація прав людини є одна з головних умов її фізичного та духовного розвитку.

Становлення та розвиток прав людини відбувався поступово від часів царя Хаммурапі у Вавилонії до теперішнього часу. В кожний окремий історичний період погляди щодо цього питання змінювалися.

Поняття "Права людини", "свобода" вперше було вжито у рабовласницький період царем Шумером. Великим кроком на шляху до прогресу та свободи була поява ідеї прав індивіда у V-IV ст. до н.е. у давніх полісах (Афіни, Рим), тобто принципу громадянства.

Значний внесок в концепцію прав людини вніс Аристотель. Він захищав права, властиві людині від народження, і перш за все його право на приватну власність. Він не тільки визнавав права громадянина держави, але й розрізняв природне та умовне, позитивне право, а також вважав, що природне право повинно служити зразком для права умовного, яке, в свою чергу, більш мінливе і є результатом діяльності влади та угод між людьми. Ця ідея верховенства природного права над законами держави отримала свій розвиток у сучасних теоріях прав людини, у тому числі в концепції правової держави [1, 113].

У період Середньовіччя свобода була вкрай обмежена та уявлялася як привілей, дарована вищому стану. Однак у цей час в Англії був прийнятий документ, у якому закладено основи концепції прав людини – Велика хартія вольностей (1215 р.).

У Новий час сповідувалась ідея того, що природні права людини стоять вище законів держави. Ця ідея отримала логічне завершення у дослідженнях Джона Локка. Характеризуючи діючі громадянські закони держав, Локк стверджує, що «...вони лише настільки справедливі, наскільки вони ґрунтуються на законі природи, за допомогою якого вони повинні регулюватися і тлумачитися» [2, 234], «...право виникає тільки тоді, коли визнається вільна автономна особистість, її права і свободи, права і свободи малих народів і національних меншин, а значить і розмаїття в людському суспільстві. Тому право є рівна міра для всіх» [2, 235].

Вважаємо за необхідне зіставити поняття права людини і права громадянина, слід зробити акцент на тому, що хоча ці поняття є близькими, однак вони не тотожні. Права людини позатериторіальні, а громадянина – територіальні; людини - загальносоціальні, а громадянина – спеціально-соціальні тобто закріплюються в законодавстві і перебувають під захистом держави, громадянином якої є дана особа; реалізація прав людини здійснюється у сфері будь-якого громадянського суспільства, де б не знаходилася людина, в той час як реалізація прав громадянина охоплює сферу відносин індивіда з певною державою [3, 94]. Права людини і громадянина пов'язані тим, що про них зазначено у таких значимих документах як Декларація прав людини і громадянина (1789 р.), чи Конституції України (1996р.) – розділ II.

Існують різні погляди науковців на класифікацію прав людини, зокрема є поділ на позитивні (права на освіту, охорону здоров'я, гідний рівень життя, соціальний захист) та негативні (право на життя, свободу, власність, особисту гідність). Залежно від потреб, які пред'являють люди до своїх урядів, можна виділити такі види прав людини: фізичні,

особистісні (громадянські), процесуальні (юридичні), політичні, економічні, соціальні та культурні.

Існують також два абсолютно різні твердження: Д. Клейн вважає, що основні права людини слід відрізнити від прав, які гарантуються конституціями чи законами окремих держав. Існує й інша думка, що навпаки-під основними правами людини слід розуміти саме права, що включені до конституцій держав та міжнародно-правових документів, зокрема до Міжнародної хартії прав людини [4, 18].

Отже, в деяких випадках права людини тісно пов'язують із державою, що призводить до того, що вони стають більше схожими на права громадянина. Однак права людини – це вимоги вищого рівня, які мають одну відмінність – вони не залежать від обіцянок або гарантій іншої сторони.

Література

1. Теорія держави і права: Курс лекцій / Під ред. Н.І. Матузова і А.В.Малько. - 2-ге вид., Перероб. і доп. – М.: МАУП, - 2001. – 689 с.
2. Теорія держави і права: Хрестоматія. / Муха Р.Т. - М.: Пріор, 2000 – 386 с.
3. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 350 с.
4. Антонович М. М. Еволюція поняття прав людини / М. Антонович // Право України. - 2005. - № 12. - С. 16-20.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

**Кричевцова Є., ФМТП, 2 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет, (м.
Київ)**

АДМІНІСТРАТИВНО -ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Охорона здоров'я людини відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні життєдіяльності сучасного суспільства. Кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Держава визнає право кожного громадянина на охорону здоров'я та забезпечує його захист і гарантує його: 1) створенням розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я; 2) організацією і проведенням системи державних і

громадських заходів щодо охорони здоров'я; 3) наданням усім громадянам гарантованого рівня медико-санітарної допомоги; 4) здійсненням державного і можливістю громадського контролю та нагляду в галузі охорони здоров'я; 5) організацією державної системи збирання, обробки й аналізу соціальної, екологічної та спеціальної медичної статистичної інформації; 6) встановленням відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у галузі охорони здоров'я.

Чинне законодавство України, зокрема ст. 3 «Основ законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р., зазначає, що під охороною здоров'я необхідно розуміти систему заходів, спрямованих на забезпечення збереження та розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини за максимальної біологічно можливої індивідуальної тривалості життя.

Механізм адміністративно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я населення включає в себе сукупність форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність об'єктів і суб'єктів охорони здоров'я з метою створення нормальних умов для функціонування системи надання медичної допомоги і охорони здоров'я та вирішення завдань зміцнення та охорони індивідуального і громадського здоров'я населення.

Здійснюючи вплив на формування суспільних відносин, держава забезпечує їх державне регулювання, яке в юридичній науці розуміють як здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони й розвитку [1, 165], а також на поведінку і свідомість учасників цих відносин шляхом нормативного закріплення їх прав та обов'язків, встановлення певних дозволів та заборон, затвердження певних правових актів тощо.

У процесі здійснення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я можна виділити дві наступні, взаємопов'язані між собою, його частини. По-перше, це вся система органів державної влади і місцевого самоврядування, задіяних у процесі здійснення державного регулювання відносин у сфері охорони здоров'я, тобто інституційний механізм регулювання відносин у сфері охорони здоров'я. До його складу входять органи державної влади, місцевого самоврядування та інші суб'єкти права, задіяні у процесі реалізації політики охорони здоров'я, а також їх повноваження та відносини між собою та іншими суб'єктами. По-друге, це система правових норм, правових ідей та принципів, які творять законодавство про охорону здоров'я і які регулюють зміст та процес здійснення державного

регулювання охорони здоров'я, тобто правовий механізм регулювання охорони здоров'я населення.

У свою конструкцію механізм правового регулювання включає норми права, правовідносини, акти тлумачення норм права, правову свідомість і правову культуру та акти реалізації норм права. З допомогою норм права законодавець встановлює права та обов'язки певних суб'єктів і, власне, створює необхідні умови для розвитку правовідносин. [2, с. 24]

Ключовим поняттям у розумінні механізму адміністративно-правового регулювання є його зміст, який полягає у дії норм адміністративного права на поведінку учасників суспільних відносин, які здійснюються в інтересах всього суспільства або визначеного колективу з метою підкорити поведінку окремих суб'єктів встановленому у суспільстві правопорядку [3]. Прикладом адміністративно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я можуть бути правові норми, закріплені у постановах Кабінету Міністрів України від 4 червня 2003 р. № 874 «Про затвердження обсягів квот на 2003 р., у межах яких здійснюється виробництво, виготовлення, зберігання, ввезення та вивезення наркотичних засобів і психотропних речовин», від 27 серпня 2003 р. № 1351 «Про затвердження тарифів (прейскурантів) на роботи і послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби».

Аналіз низки програмних документів та актів законодавства, що діють у сфері охорони здоров'я населення, дозволяє вважати, що завданнями адміністративно-правового регулювання відносин у цій сфері є: зміцнення здоров'я населення України, збереження генофонду Української нації; здійснення активної демографічної політики, спрямованої на стимулювання народжуваності і зниження смертності; забезпечення доступності медичної допомоги для населення; забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення; запровадження ефективної системи багатоканального фінансування сфери охорони здоров'я, поетапне збільшення державних асигнувань у сферу охорони здоров'я; створення умов для формування та стимулювання здорового способу життя; інтенсивний розвиток медичної та фармацевтичної промисловості, в тому числі медичного приладобудування, виробництва лікарських засобів та виробів медичного призначення, здешевлення їх вартості та ін.

Відносини у сфері охорони здоров'я різноманітні за своїм змістом, однак всі вони регулюються нормами адміністративного права. До вказаних норм відноситься значна кількість як норм законодавчих актів (зокрема, Законів України «Про забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення», «Про боротьбу з інфекційними

захворюваннями», «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» та ін.), так і ще більша кількість норм підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, наказів Міністерства охорони здоров'я України, якими затверджені численні інструкції, положення, списки, методичні рекомендації та інші акти, які визначають порядок проведення різноманітних медичних заходів, процедур і маніпуляцій, застосування тих чи інших методів профілактики, діагностики, лікування захворювань і реабілітації та ін.

Отже, норми адміністративного права займають домінуюче місце серед інших правових норм, які регулюють відносини у сфері охорони здоров'я населення. Саме тому механізм адміністративно-правового регулювання цих відносин є важливою складовою формування і реалізації державної політики у цій сфері, а дослідження норм адміністративного права, які діють у цій сфері, і відповідних правовідносин, є перспективним напрямком правових досліджень щодо формування в Україні нової комплексної галузі права – медичного права.

Література

1. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник. Вид. 5-е, зі змінами — Тернопіль: Лілея, 2002. – 189с.
2. Голосніченко І. П. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави // Право України. – 2005. — № 4. – С. 24-28.
3. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. — М.: Юрид. лит., 1966. – 178 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Дегтярьова О., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОДЕФІКАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

На сьогоднішній день в нашій країні, окрім інших проблемних явищ, постає проблема законодавчого регулювання та реалізації права в сфері екології та природокористування. Без сумніву, екологічне право є окремою галуззю права. А на мою думку, кожна окрема галузь права повинна мати свій кодифікований нормативно-правовий акт, як механізм

найбільш чіткого та всебічного регулювання суспільних відносин, що є предметом даної галузі. Тому актуальною проблемою сучасної України є те, що за 25 років незалежності так і не було прийнято Екологічний кодекс України.

Проект Екологічного кодексу України був створений ще в 2004 році.. Законопроект складається з Преамбули, 11 розділів, поділених на 50 глав і 285 статей, 11 розділ складають Прикінцеві положення. Орієнтовний об'єм нового Екологічного кодексу складає 150 сторінок. Проект екологічного кодексу був розроблений передовими вченими правознавцями в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Але на жаль, Екологічний кодекс України й досі не є прийнятим.[7].

До джерел сформованого проекту належать: Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», «Про Червону книгу України», «Про природно-заповідний фонд», а також фрагменти та посилання на «Лісовий», «Земельний» та «Водний» кодекси України. При його розробленні також враховувались основні положення Закону України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рік». Але В 2010 році Україною було прийнято Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», що містять в собі перелік основних екологічних проблем і сучасні методи їх подолання, які також повинні бути враховані під час прийняття нового екологічного Кодексу.[3,4].

Відсутність кодексу негативно впливає на процес систематизації та кодифікації екологічного законодавства України. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» звичайно містить основні принципи та положення екологічного права, але на сучасному етапі це не є достатнім. Порівняно з цим законом, проект Екологічного кодексу України більш точно та розширено регулює організацію органів державної влади та місцевого самоврядування, що мають повноваження в галузі забезпечення екологічної безпеки, екологічного нормування та квотування, екологічного інформування населення; також чіткішого визначення в даному кодексі набувають нормативи, ліміти, порядок ліцензування різних галузей природокористування та інші економічні та облікові аспекти екологічного права. Також не залишено без розгляду питання фінансування екологічної галузі та її окремих проектів.[2].

На нашу думку, в процесі кодифікації необхідно приймати до уваги діючі та ратифіковані Верховною Радою України міжнародні договори та угоди, а особливо ті, що містять в собі нормативи екологічної діяльності

країн Євросоюзу, адже пріоритетним напрямом діяльності України є приведення її законодавства до європейських стандартів та вступ до ЄС. За приклад, на мою думку, необхідно взяти Екологічний кодекс Франції, розроблений у 2000р.

Як зазначав перший заступник голови Комітету з питань екологічної політики і природокористування та ліквідації наслідків чорнобильської катастрофи Іван Олександрович Заєць під час сесійного розгляду проекту: «Законопроект визначає правові засади формування збереження і невиснажливого використання екологічної мережі України, яка являє собою територіальну і функціонально зв'язану мережу природних систем особливої цінності, зокрема об'єктів природо-заповідного фонду». Також, хотілося б зазначити, що в проекті поставлена першочергова задача збереження біологічного різноманіття та унікальної екосистеми на території нашої держави. Новинкою є екологічне зонування України та створення екологічної мережі на законодавчому рівні з метою відновлення природних середовищ існування дикої флори та фауни, покращання стану та збереження окремих компонентів біологічного різноманіття, зміцнення екологічних зв'язків та цілісності екосистем.[6,8].

Базуючись на ст. 16 Конституції України та уточнюючи її у відповідній галузі права, у розділі II, а зокрема в ст. 9-10 дуже чітко регламентовано права громадян на екологічну безпеку, екологічну інформацію, на участь у прийнятті екологічно важливих рішень, на набуття у власність природних об'єктів, на екологічну освіту, на об'єднання у громадські екологічні організації, на участь у проведенні екологічної експертизи, на доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.[1].

Зокрема важливим є фінансовий аспект, від якого напряму залежить можливість реалізації положень кодексу в реальних програмах розвитку та охорони екології. Прийняття екологічного кодексу не потягне великих витрат із державного бюджету. Натомість Екологічний кодекс України створить умови для ефективнішого розподілу та використання коштів, впорядкує екологічні податки та забезпечить фінансове підґрунтя для досягнення світових екологічних стандартів.

З прийняттям цього Кодексу втратять чинність: Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища"; Закон України "Про природно-заповідний фонд України"; Закон України «Про екологічну експертизу»; Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації»; Закон України «Про Червону книгу України».[7].

У підсумку хотілося б наголосити на тому, що подальше відкладання прийняття Екологічного кодексу не є доречним, а тому необхідно поновити та пришвидшити розгляд його законопроекту на читаннях Верховної Ради

України. Екологічний кодекс повинен відповідати сучасним потребам нашого суспільства, нормам міжнародного екологічного права та не створювати колізій з діючими законами України. Необхідною умовою ефективної дії є зручне та логічне розміщення статей та об'єднання їх у розділи за специфічністю предмета регулювання. А надалі - сміливо прямуємо до вдосконалення екологічного законодавства нашої держави законодавчим шляхом!

Література

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991р.
2. Закону України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рік» від 21.09.2000р.
3. Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21.12.2010р.
4. Екологічний кодекс України (Проект) від 20.02.2004р.
5. «Кодифікація екологічного законодавства як інструмент реалізації національної екологічної політики» Бредіхіна Вікторія Леонідівна, 2012 р. Нац. ун-т. «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» С. 87–89.
6. Екологічне право України (Загальна частина) [навчальний посібник] Мілімко Л.В., Артеменко О.В. – К.: Компринт, 2015. - 285 с.

Науковий керівник: к.ю.н., професор кафедри адміністративного, фінансового та екологічного права КНТЕУ Артеменко О. В.

Кідалов С., ст. викл.,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
(м. Київ)

ЮРИСДИКЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ІНСПЕКТОРІВ РИБООХОРОНИ

Серед суб'єктів адміністративної діяльності чинне місце відведено органам рибоохорони, які є різновидом органів виконавчої влади і покликані виконувати певне навантаження у сфері правоохоронної

діяльності держави, у тому числі щодо боротьби з найбільш поширеною категорією протиправних проявів, якими є адміністративні правопорушення.

Ця діяльність полягає у вирішенні індивідуальних адміністративних справ і застосуванні відповідних юридичних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку. Вказане значення віддзеркалює їх діяльність як суб'єкта адміністративної юрисдикції.

Отже, під терміном «юрисдикційні повноваження» розуміється встановлена законодавча діяльність органів державного управління і окремих посадових осіб, наділених владними повноваженнями, щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних юридичних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку без участі судових органів [1, с. 18].

Юрисдикційна діяльність інспекторів рибоохорони зумовлюється насамперед такими обставинами: обсягом суспільних відносин, які охороняються цими органами, що відображається у специфічних підвідомчих справах про адміністративні правопорушення, а також значно ширшими повноваженнями щодо застосування ними адміністративно-юрисдикційного впливу, певною складністю при оформленні протоколів про адміністративні правопорушення.

Особливість юрисдикції інспекторів рибоохорони зумовлює її правовий зміст як різновид загальної, адміністративна юрисдикція є складовою діяльності органів виконавчої влади. У цьому понятті визначено ознаки як виконавчої влади загалом, так і юрисдикційної діяльності зокрема. Разом із тим загальновідомо, що правова наука не протиставляє юрисдикцію діяльності виконавчих органів. Визначаючи сутність даного правового явища та обґрунтовуючи ознаки, що характеризують адміністративно-юрисдикційну діяльність інспекторів рибоохорони, слід зазначити, що вона виступає як різновид: а) роботи щодо реалізації виконавчо-розпорядчих повноважень влади; б) юрисдикційної діяльності виконавчих органів держави, зокрема вказаних органів, які є складовою їх адміністративної діяльності [2, с. 493].

При з'ясуванні концептуальної моделі правової природи юрисдикції інспекторів рибоохорони принципову роль відіграє взаємозв'язок зазначеного правового явища з цілями та завданнями виконавчої влади.

Під завданнями юрисдикційних проваджень, які здійснюються органами рибоохорони, розуміються безпосередні соціально-правові результати, на досягнення яких вони направлені. Цей результат прямо впливає із сутності адміністративних норм, які формують завдання відповідного законодавства, в даному випадку, охорони водних

біоресурсів та регулювання рибальства, зокрема: завдання інспекторів рибоохорони, які безпосередньо здійснюють цю діяльність.

Інспектори рибоохорони як суб'єкт владних повноважень мають широке коло завдань та функцій, у сфері охорони й використання водних біоресурсів і середовища їх перебування та боротьби з правопорушеннями. З точки зору правової характеристики в їх діяльності розрізняють такі основні функції: адміністративна, профілактична, оперативно-розшукова, виконавча та охоронна. Сукупність цих напрямів зумовлює специфіку форм та методів роботи, правовий стан інспекторів рибоохорони у розв'язанні поставлених перед ними завдань.

Одним із основних напрямів діяльності інспекторів рибоохорони є адміністративна діяльність. Вони переважно виконують адміністративні функції, здійснюють організаційно-правові повноваження, які встановлюються і забезпечуються нормами адміністративного права. У процесі здійснення цієї діяльності працівники рибоохорони вступають в численні адміністративно-правові відносини з громадянами, їх об'єднаннями, підприємствами, організаціями та установами. Адміністративна діяльність інспекторів рибоохорони носить чітко визначений державно-владний, авторитарний характер, здійснюється в офіційному порядку від імені держави, яка надала їм право на застосування специфічних заходів адміністративного впливу [2, с. 493].

Отже, виходячи з цього, посадові особи органів рибоохорони наділені владними повноваженнями, які надають право приймати рішення з метою вирішення індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних юридичних санкцій до правопорушників.

Таким чином, інспектори рибоохорони є суб'єктами владних повноважень та виконують широке коло завдань та функцій у сфері охорони та використання водних біоресурсів і середовища їх існування. До них відноситься організаційно-координаційна діяльність, розпорядча, дозвільна, погоджувальна, контрольно-наглядова та інші. Органи рибоохорони задля виконання власних адміністративних функцій, наділяються широким колом організаційно-правових повноважень, встановлених та гарантованих нормами адміністративного права, зокрема щодо: надання обов'язкових до виконання письмових вказівок (приписів) про усунення порушень закону; перевірки документів на право використання водних біоресурсів; зупинки транспортних (у тому числі плавучих) засобів та проведення огляду речей; складання протоколів та розгляду справ про адміністративні правопорушення у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та інші.

Юрисдикція органів рибоохорони – це спеціальний (особливий) спосіб охорони та захисту суспільних відносин та водночас спосіб

застосування норм адміністративного права в сфері функціонування органів виконавчої влади.

Здійснювати функції контролю й нагляду за охороною використання, відтворення водних біоресурсів та регулюванням рибальства покликані державні управління рибоохорони. Основним важелем контролю за дотриманням окремих установлених відповідними правовими актами правил виступають державні інспектори рибоохорони. Але на сьогоднішній день, в процесі демократизації суспільства, у правовій науці виникло поняття громадського контролю, яке не обійшло і галузь охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулюванням рибальства.

Отже, юрисдикційна діяльність органів рибоохорони – це самостійний вид державної правозастосовної діяльності правоохоронного характеру, що полягає у розгляді і вирішенні правових спорів та справ про адміністративні правопорушення у сфері охорони та захисту інтересів держави в галузі рибного господарства у визначеній законом адміністративно-процесуальній формі. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів рибоохорони ґрунтується на принципах законності, професіоналізму, захисту інтересів людини і держави, об'єктивної істини, змагальності, офіційності та економічності, що якісно відображає специфічні ознаки їх виконавчо-розпорядчої діяльності.

Література:

4. Курило В.І. Адміністративна юрисдикція в АПК України : навч. посіб. / В. І. Курило, В. К. Шкарупа, О. Ю. Піддубний. – К. : Магістр – XXI століття, 2008. – 686 с.

5. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. : у 2-х т. / ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Вид-во «Юридична думка», 2004. – Т. 1. Загальна частина. – 584 с.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/conv>

Петрина І., ФОАІС, 1к. 2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РЕЄСТРАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначальним чинником прогресу суспільства є розвиток науки і техніки, підвищення добробуту його членів, їхнього духовного та інтелектуального зростання. Цим зумовлена необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. [1]

Одним з найважливіших результатів наукової діяльності є наукове відкриття, яким, відповідно до законодавства, є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання. [2]

Правове регулювання наукових відкриттів в Україні здійснюється на підставі статей 457 та 458 Цивільного кодексу України. Зокрема, визначається, що автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом.

Проблемність правої охорони наукових відкриттів полягає в тому, що: з одного боку науковий винахід не може бути привласнений. Він є здобутком людства та повинен використовуватися кожним, хто має бажання (без виплати грошових коштів за його використання та отримання на це дозволу); з іншого, науковий винахід має автора, який, відповідно до українського та міжнародного законодавства (адже відповідно до ст.2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, наукові відкриття включено до об'єктів інтелектуальної власності), має право надати відкриттю свої ім'я та спеціальну назву. Автор не має права на обов'язкову виплату грошових винагороди за свій винахід, проте він може розраховувати на Державні премії та присвоєння почесних звань.

У роки незалежності в Україні відкриття не реєструвалися, тому ні відповідного нормативного матеріалу, ні досвіду реєстрації наукових відкриттів немає.

За раніше чинним законодавством, заявка на наукове відкриття представляла собою сукупність необхідних документів: заява про видачу диплома на наукове відкриття; опис наукового положення, яке претендує на наукове відкриття; матеріали, що ілюструють наукове відкриття (фотознімки, графіки креслення, схеми, результати лабораторних дослідів тощо); документи, які підтверджують пріоритет гаданого наукового

відкриття, якщо сутність його була відома до подання заявки; довідка про творчу участь співавторів відкриття. Проте основним документом заявки є опис гаданого наукового відкриття, який має складатися за єдиною схемою: назва відкриття; ввідна частина; докази вірогідності наукового відкриття, галузь науки і практичного використання даного наукового відкриття; відомості про пріоритет і визнання новизни та вірогідності відкриття; формула відкриття; бібліографічні дані використаної літератури.

Головним елементом опису є формула наукового відкриття, яка в стислій формі, чітко і вичерпно виражала сутність заявленого відкриття.

Заявка на наукове відкриття подавалася до патентного відомства, яке в установленій строк проводило попередню експертизу заявки. Метою цієї попередньої експертизи є перевірка відповідності матеріалів заявки вимогам чинного законодавства та її попиту. Після закінчення попередньої експертизи в патентному відомстві заявка в залежності від її змісту гаданого наукового відкриття направлялася у відповідні наукові установи Національної Академії наук України та інші провідні науково-дослідні установи і університети. Зазначені установи повинні скласти висновок про наявність чи відсутність наукового відкриття.

Наукова експертиза матеріалів заявки на наукове відкриття здійснювалася позаштатними експертами — фахівцями в тій галузі, якої стосується відкриття.

У разі позитивних висновків наукової експертизи заявочних матеріалів на гадане відкриття приймається рішення про визнання заявленої пропозиції науковим відкриттям, на підставі якого автору відкриття видається диплом встановленого зразка. Диплом на наукове відкриття засвідчує авторство на відкриття, його пріоритет і вищий рівень наукових досліджень.

Захист права інтелектуальної власності на наукове відкриття здійснювався цивільно-правовими засобами захисту в судовому порядку. Порушення права інтелектуальної власності на наукове відкриття може виражатися в оспорюванні авторства, про визнання авторства окремих осіб тощо [3].

Незважаючи на те, що Цивільним кодексом України науковим відкриттям надана юридична визначеність, спеціальний закон щодо врегулювання суспільних відносин у цій сфері в Україні відсутній.

Отже, потрібно розробити та удосконалити чинне законодавство у сфері правової охорони наукових відкриттів, закріпити систему реєстрації наукових відкриттів, визнання від імені держави та наукову експертизу [4]. Вказані нововведення сприятимуть формуванню та накопиченню наукового та інтелектуального потенціалу України, підвищеної її

конкурентоздатності, охороні прав авторів наукових відкриттів, адже розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу суспільства, підвищення добробуту його членів, їх духовного та інтелектуального зростання.

Література

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар [Електронний ресурс] / За ред. Є.О. Харитонова, Харитонової О.І., Голубевої Н.Ю. – третє вид. перероб. та допов. – Київ.: Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/2010-12-27-04-58-59/256-npk-tsivilnij-kodeks-ukrayini-eo-haritonov/7033-pravo-intelektualnoyi-vlasnosti-na-naukove-vidkrittja.html>.
4. Бошицький Ю.Л. Деякі питання щодо вдосконалення правової охорони наукового відкриття в Україні [Електронний ресурс] / Ю.Л. Бошицький // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління і права - Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/701.pdf>

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шарабурин О. О.

Тітова С., ФМТП, 1 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ШТРАФ У СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Демократичні зміни, пов'язані з наміром України вступити до лав країн-членів Європейського Союзу, потребують комплексного перегляду та вдосконалення сучасної правової системи, складовою частиною якої є адміністративне законодавство.

Адміністративний штраф займає одне з найважливіших місць у системі адміністративних стягнень оскільки, як міра адміністративної відповідальності, передбачений за більшість адміністративних

правопорушень, має у собі превентивний, виховний та репресивний вплив. На основі аналізу чинного Кодексу про адміністративні правопорушення автор виявила та проаналізувала фактори, які ускладнюють процес реалізації каральних стягнень у вигляді штрафів, запропонувала шляхи їх вирішення.

Безперечно, адміністративний штраф наряду з іншими мірами державного впливу є найбільш дієвим засобом захисту суспільного безпеки від протиправних посягань. Однак, ефективність даного виду адміністративного стягнення знижується через різноманіття проблем, які існують у сучасному адміністративному законодавстві.

Першим негативним чинником є наявність порівняно незначних розмірів штрафів, так, передбачені статтею 134 «Провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу» розміри штрафу варіюються від 0,1 до 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян та статтею 116-2 «Порушення правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах» – від 0,5 до 1 НМДГ і т. д. Погоджуємося, що такі адміністративні штрафи виступають як суто психологічний захід, але вони не чинять виховний або ж превентивний вплив на суб'єктів з високим рівнем матеріального статку.

З наведених прикладів можна констатувати, що адміністративна відповідальність у більшості випадків відсутня, адже відповідальність, першочергово, повинна полягати у негативних наслідках її накладання. Штраф у розмірі 8.5 грн. не є тим негативним наслідком, котрий може змусити правопорушника виконувати вимоги чинного законодавства та не вчиняти нові правопорушення.

Пропонуємо встановити граничний мінімум розміру штрафу, аби в подальшому не допустити створення статей, відповідальність за яку становить штраф у розмірі 0,1 НМДГ.

Другим є наявність статей, у яких розміри штрафних санкцій у декілька разів перевищують прожитковий мінімум громадянина України. Великі розміри штрафів можна спостерігати у таких статтях КУпАП:

Ст. 164 «Порушення порядку провадження господарської діяльності передбачає накладання штрафу у розмірі до 5 тисяч НМДГ»;

Ст. 166-5 про «Порушення банківського законодавства, законодавства, яке регулює переказ коштів в Україні, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку» – до 4 тисяч НМДГ і т. д.

За проблему ми вбачаємо:

- Відсутність встановленого максимуму розміру штрафних санкцій, що породжує накладання штрафів у розмірах, які у десятки разів перевищують встановлену державою мінімальну заробітну плату;
- Такий рівень розмірів штрафів є середнім для Кримінального кодексу України, з чого випливає загроза подальшого нівелювання різниці між адміністративною та кримінальною відповідальністю.

Такі розміри штрафів по-перше, є непосильними до сплати, по-друге несуть у собі не виховну, а каральну мету, що є прерогативою Кримінального кодексу.

Доцільним вбачаємо два варіанти вирішення проблеми:

- Встановлення граничного максимуму, опираючись на середню заробітну плату;
- Криміналізувати статті, розміри штрафів яких перевищують мінімальну заробітну плату;
- Зменшити розміри штрафних санкцій (до законодавчо встановленого граничного максимуму).

По-перше, такі значні розміри штрафів у Кримінальному кодексі накладаються за злочини невеликої та середньої тяжкості, що нівелює різницю між адміністративною та кримінальною відповідальністю. По-друге, якщо законодавець вбачає у цих статтях підвищену соціальну небезпеку, то доцільним ми вважаємо перенесення цих статей до ККУ.

Такі штрафи у декілька разів перевищують прожитковий мінімум доходів громадян і навіть мінімальну заробітну плату, що автоматично відносить їх до розряду таких, що призначені обмежити матеріальні блага правопорушника, що не відповідає меті Кодексу про адміністративні правопорушення.

Третьою проблемою є велика межа між верхнім і нижнім порогами розмірів штрафів, передбачених у таких статтях КУпАП:

Стаття 133-2 «Порушення умов і правил здійснення міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів» передбачає накладання штрафу від 20 до 100 НМДГ;

Стаття 204. Порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів від 100 до 200 НМДГ і т. д.

Такі статті уможливають перевищення владних повноважень службовою особою, шляхом призначення мінімального розміру штрафу за одержання певних вигід у протизаконному порядку.

Узагальнюючи викладене, пропонується визначити такі загальні напрямки вдосконалення правового регулювання у системі адміністративних штрафів:

- Привести розміри штрафних санкцій у відповідність до соціально-економічних реалій;
- Переглянути порядок визначення міри штрафу, опираючись на офіційно встановлений мінімальний розмір заробітної плати;
- Мінімізувати проміжок між верхньою та нижньою границями адміністративних штрафів
- Провести комплексний аналіз чинного КУпАП на предмет реальної суспільної небезпеки
- Пропонується встановити порядок визначення розміру штрафу через величину кратну мінімальному розміру заробітної плати.

Таким чином, проблематику штрафу, як значної ланки системи адміністративних стягнень, визначають такі фактори:

- Незначні розміри штрафів, які жодним чином не впливають на правопорушника і не забезпечують авторитет законодавства;
- Занадто великі розміри штрафів, які по-перше, ускладнюють процесіх сплати та по-друге несуть великий збиток правопорушнику, що не є доцільним, виходячи з мети КУпАП (виховати та попередити);
- Значний зазор між верхньою та нижньою мірою встановлених розмірів штрафів, що виступають поштовхом до корупційних дій з боку виконавчих органів.

Ці проблеми можна вирішити, законодавчо закріпивши мінімальний та максимальний розміри штрафів, що є слушним, виходячи з вищезазначених проблем та можливим при сучасному багатстві науково-теоретичних розробок.

Література

1. Гуржій Т. О. Сучасне уявлення про предмет адміністративного права: Монографія. – К.: КНТЕУ, 2012, – С, 516-520
2. Гуржій Т. О Адміністративне право України: навч. посіб. – К.: КНТ, Х.: Бурун і К, 2011. – 680с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984р.// Відомості Верховної Ради УРСР.-1984.-додаток до №51.-ст.1122.<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80731-10pe>
4. Кримінальний кодекс України від 6 квітня 2001 р.-№16.-ст.203.
5. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: Монографія. – К., 2001, – С, 92-113

Науковий керівник: д.ю.н., проф., зав. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Гуржій Т. О.

РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Освіта – це цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок. Дане визначення є широким та дуже розповсюдженим з точки зору його застосування. Однак до питання освіти треба підходити не з точки зору її визначення, а з точки зору її суспільної необхідності та державного пріоритету.

Освіта в Україні почала формуватися ще з XVIIст. тому її коріння та традиції є дуже сталими і будь-які реформи даються вкрай важко. Підходячи до юридичної освіти в Україні треба зазначити, що тут застосовуються принципи та підходи, які були ще закладені в Радянські часи, однак ми живемо в XXIст., а тому якісні і найголовніше дієві реформи, мають відбутися, для того щоб наші спеціалісти були конкурентно спроможні на міжнародному ринку праці, тим більше зважаючи на зближення України з Європою та Америкою.

Хотілось би визначити найголовніші проблеми сучасної юридичної освіти України, які визначають А.М.Бойко, В.В.Комаров, В.І. Андрейцев, М.Р. Аракелян:

- Невиправдано зросла кількість вищих навчальних закладів за напрямом «право». Це наслідок зниження вимог до ліцензування та акредитації, які слід підвищити;
- Реалізація здобутих юридичних знань у вищому юридичному навчальному закладі. Сьогодні більшість юридичних навчальних закладів не покладають на себе зобов'язань у працевлаштуванні або поглибленні професіоналізації випускників, а тому цей напрямок діяльності не виправдано лягає важкою ношею на відповідних спеціалістів;
- Юридичні вузи в своїй більшості, дають лише теоретичні знання, які зовсім не підкріплюються практичними навичками.[1]

Перед тим, як перейти до пропозицій щодо реформування юридичної освіти в Україні, вважаю за потрібне озвучити практичні здобутки США в цьому напрямку, незважаючи на те що їхня освіта відносно ще молода порівняно з Європою, але є більш прогресивна, що підтверджено міжнародними рейтингами вузів.

Чим же відрізняється студент юридичного факультету в США та Україні?

Слід зазначити, що вища освіта у галузі юриспруденції в США не може бути першою вищою освітою. Тобто молодій людині неможливо поступити в юридичний вуз одразу після закінчення школи. Юридична освіта в США є другим етапом вищої освіти. Вступати на юридичний факультет можуть лише абітур'єнти, які вже здобули освітній рівень щонайменше бакалавра за будь-якою спеціальністю, при цьому не обов'язково гуманітарною. Бакалаврату в правознавстві, як і освітнього рівня «бакалавр права», не існує. Ця обставина обумовлює дуже важливу соціально-демографічну рису юридичної освіти в США, яка полягає в тому, що студенти юридичних факультетів – це ніколи не вчорашні школярі, а зрілі молоді люди віком від 22-23 років, переважно зі сформованими життєвими прагненнями та усвідомленим вибором щодо свого навчання на юридичному факультеті.

Студенти працюють тяжко, наполегливо і безперервно. З самого початку вони відчують дух професійної конкуренції, адже знають, що вже через три-п'ять років вони змагатимуться між собою за краще місце роботи.

Після закінчення трирічного навчання студенти здобувають освітній рівень J.D. (JurisDoctoris, трансліт. - «юрісдокторіс»). Це рівень загальної юридичної освіти, з яким важко конкурувати на ринку праці, оскільки переваги матимуть ті, хто, крім загальної юридичної освіти, отримав також певну спеціалізацію в правознавстві, наприклад, у сфері податків, фондового ринку, інтелектуальної власності, нерухомості, природних ресурсів тощо. Спеціалізацію здобувають шляхом додаткового навчання в університетах, наприклад, за програмами LLM, тривалість яких – рік, півтора, а найчастіше – 2 роки. Тож виходить, що повноцінну юридичну освіту студент здобуває у віці 27-28 років, якщо перерв у навчанні не було.

Академічні вимоги до студентів високі, обсяг навчального матеріалу справді великий. Від студентів очікується освоєння не теоретичних, а в першу чергу практичних знань, вмінь та навичок, а також прояв творчих підходів до їх застосування.

Успішність студента в навчанні може визначити розвиток його професійної кар'єри ще в університетські роки. Відомо, що з юридичними школами активно взаємодіють агенти з підбору фахівців для найбільших юридичних фірм. Вони вивчають майбутній персонал ще на студентській лаві. Першим індикатором, який сигналізує про потенційного кандидата для співбесіди, є якраз сума набраних ним в університеті балів. Не довіряти цій цифрі роботодавці підстав не мають.[2]

Зважаючи на вищезазначене можемо виділити 3 найголовніші особливості юридичної освіти в США:

- Зріле студентство, яке дійсно знає навіщо їм юридична освіта;
- Теоретичні знання, які підкріплюються практичними навичками та вузька спеціалізація, яка дозволяє дійсно підготувати якісних фахівців;
- Вузи турбуються про майбутнє своїх студентів співпрацюючи з найкращими юридичними компаніями.

Отже, для покращення якості юридичної освіти в Україні потрібно: по перше вирішити найголовніші проблеми, що були вищезазначені, а також запозичити досвід США.

Хочеться припинити тенденцію, за якою більша половина студентів поступила на юридичний факультет заради диплому, який в подальшому навіть не буде використаний за призначенням. Адже такі процеси впливають на престижність юридичної спеціальності та якість професіоналів.

Література

1. Вища юридична освіта в Україні за останні 15 років: здобутки і проблеми // Юридична Газета: газета. – 2006, № 11.
2. Носік Ю.В. «Американська мрія» про юридичну освіту [електроний ресурс] / Ю.В. Носік. – Режим доступу: <http://www.fulbright.org.ua/doc/Nosik.pdf>

**Науковий керівник: ст.викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Севастьяненко О.В.**

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Акименко М., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВА ОХОРОНА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. Ще з стародавніх часів, наші предки намагалися захищати та поважати природу, яка дає їм життя. Так, ще за часів анімізму виникла віра в сили природи, а українці й досі шанують

білого птаха з чорною позначкою, як шанували трипільці у IV–III тис. до н. е. У давніх слов'ян виникають своєрідні праяповідники, що були, насамперед, місцем для моління. Проте з плином часу та скаженим розвитком промисловості, за умов сучасних реформ та змін в галузі екології України, проблема охорони природно-заповідного фонду є найбільш гостро поставленою та найактуальнішою.

Одним з перших писаних правових документів який намагався врегулювати природоохоронну діяльність, можна вважати Руську правду XI ст. Проте людство потребувало багато часу для того, щоб чітко дослідити і законодавчо врегулювати діяльність щодо охорони природно-заповідного фонду. В даний період часу, правові основи по охороні і використанні природно-заповідного фонду, відтворення його природних комплексів та об'єктів визначають: Конституція України, постанови КМУ, укази Президента України, Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 16 червня 1992 р., спеціальним земельним, водним, лісовим законодавством, про охорону атмосферного повітря, та ін.[1]

Загалом до природно-заповідного фонду належать ділянки водного простору та суші, ландшафти, природні комплекси, які є особливо цінними для людства і виконують низку функцій – природоохоронну, естетичну, рекреаційну, дослідницько-наукову. Такі ділянки земної поверхні виділяють з метою збереження природної різноманітності, флори і фауни, зменшення екологічного дисбалансу.[2,5 ст. 169]

До природно-заповідного фонду України належать:

- природні території та об'єкти - біосферні та природні заповідники, національні природні та регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища;
- штучно створені об'єкти - ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, пам'ятки садово-паркового мистецтва.

У зв'язку з високою цінністю даних об'єктів, наша держава встановлює особливий режим охорони і використання природно-заповідного фонду і розглядає його в якості загальносвітового надбання. [1]

Правову охорону територій та об'єктів природно-заповідного фонду науковці визначають як систему заходів, які спрямовані на охорону і раціональне використання природно-заповідного фонду України, відтворення його комплексів та об'єктів. Реалізація зазначеної діяльності здійснюється шляхом встановлення правового режиму цих об'єктів, тобто формулювання державою сукупності науково обґрунтованих екологічних вимог, призначення та особливості діяльності в них, порядок охорони, раціонального й цільового використання. Охорона об'єктів природно-

заповідного фонду провадиться не лише у формі використання, а й шляхом повного або часткового вилучення природних комплексів з господарського користування. В такому випадку, законодавець передбачив особливий режим охорони, - повна заборона або обмеження господарської чи іншої діяльності щодо цих об'єктів. Одним з основних таких засобів є встановлення заповідного режиму. Виділяються три його види – абсолютно заповідний, відносно заповідний і змішаний. Для деяких об'єктів законодавство закріплює диференційований правовий режим охорони. [3,ст.43].

Державне управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду щодо їх охорони здійснюється: Президентом України (визначає порядок створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду); Кабінетом Міністрів України; органами місцевого самоврядування; Міністерством екології та природних ресурсів України; службою державної охорони природно-заповідного фонду України. [4, ст.21]

Для того щоб забезпечити повну та комплексну охорону природно-заповідного фонду України, потрібно дотримуватись норм законодавства, зокрема, важливу роль у гарантуванні охорони природно-заповідного фонду відведено Закону України «Про Основні засади державної екологічної політики України на період до 2020 року». Законом передбачається:

- моніторинг довкілля на цих територіях та об'єктах;
- розроблення та виконання планів дій з управління природно-заповідним фондом.
- здійснення контролю за об'єктами природно-заповідного фонду громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища

На нашу думку діюче законодавство недостатньо регулює охорону навколишнього природного середовища, тому і на практиці така діяльність здійснюється не повністю. Ми вважаємо, що для цього необхідно:

- використання нових, досконалих технологій на небезпечних для навколишнього середовища підприємствах;
- здійснення переробки сировини, утилізації відходів;
- удосконалити законодавство про відповідальність за нанесення шкоди природно-заповідному фонду;
- впровадження програм з охорони, використання та відтворення видів тваринного і рослинного світу, яким загрожує зникнення через негативний вплив господарської діяльності.

Література

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд України»// Відомості Верховної Ради-1992, N 34, ст.502.
2. Артеменко О.В. Адміністративно–правова відповідальність за порушення у сфері охорони навколишнього природного середовища / Артеменко О.В. Улютіна О.А. // Вісник Академії праці і соціальних відносин України. Серія: Право та державне управління – 2012. – № 4.- С.69–73.
3. Герасименко Я. О. Правова охорона природно-заповідного фонду України / Я. Герасименко. // Вісник НЮАУ ім. Я.Мудрого. – 2013. – С. 266.
4. Ковтун О. М. Правова охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду України//Адвокат.–2003.– № 5. – С. 21.
5. Лісова Т.В. Актуальні питання правової охорони земель природно-заповідного фонду//Вісник НЮАУ ім. Я. Мудрого. – 2012.–С. 149.

Науковий керівник: к.ю.н., проф. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Артеменко О. В.

Акименко М., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ).

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні є важливою складовою системи управління економікою та інструментом реалізації інвестиційної політики держави. Головною його метою є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України. Також державне управління інвестиційною діяльністю можна визначити як підзаконну, юридично-владну виконавчу та розпорядчу діяльність відповідних органів виконавчої влади зі здійснення покладених на них функцій управління, необхідних у процесі управління економічним розвитком країни.

Тому важливо охарактеризувати стратегії і визначити основні джерела, засоби, методи, принципи, проблеми та напрямки державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні з метою закладення підвалин економічного зростання.

Процес формування сучасної нормативно-правової бази, яка покликана регулювати інвестиційні процеси в Україні, розпочався з моменту прийняття акта проголошення незалежності України. [2]

Одним з перших кроків щодо врегулювання відносин у інвестиційній сфері в Україні стало прийняття Верховною Радою України законів України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" від 10.09.91 р. та "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91 р.

Слід звернути увагу, що значну частину вітчизняного законодавства становлять міжнародні правові акти, учасником яких є Україна. Зокрема, Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.65 р. [1]

Основне завдання державного регулювання полягає не у скасуванні принципів і механізмів ринкового регулювання, а в тому, аби сприяти створенню сприятливих умов для активації діяльності господарюючих суб'єктів на основі ринкового механізму [5]. Упровадження ринкових реформ потребує значної фінансової підтримки з боку держави, але її внутрішні джерела дуже обмежені і використовуються переважно для підтримки життєво важливих сфер економіки, тому велика увага приділяється пошуку додаткових джерел фінансування, розвитку народного господарства, серед яких велике значення відіграють іноземні інвестиції. Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється шляхом прямого (адміністративно-правового) та непрямого втручання в інвестиційну діяльність [3]

Форми державного регулювання інвестиційної діяльності:

1) Прямі:

- прийняття законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність;
- надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- установлення державних норм та стандартів;
- установлення антимонопольних заходів;
- регулювання участі інвестора у приватизації власності;
- визначення умов користування землею, водою тощо;
- забезпечення захисту інвестицій тощо.

2) Непрямі

- бюджетно-податкова політика;
- грошово-кредитна політика;
- амортизаційна політика;
- регулювання фондового ринку;

- інноваційна політика;
- політика заохочення іноземних інвестицій.

У світовій практиці за рівнем і формам підтримки інвестиційної діяльності з боку держави прийнято виділяти: державні стратегії активного втручання; децентралізованого регулювання; змішані. Стратегія активного втручання в інвестиційну діяльність передбачає визнання державою інвестиційної діяльності переважаючим фактором економічного зростання економіки різних країн та забезпечує провідну роль у визначенні масштабів, термінів і пріоритетів інноваційного розвитку. Стратегія децентралізованого регулювання характеризується більш опосередкованою участю держави в інвестиційному розвитку окремих організацій та суб'єктів господарювання. Це означає менший ступінь централізації управління інвестиційними процесами з боку держави. Держава реалізує свою інвестиційну політику шляхом створення нововведень у державному секторі.

Однією з проблем в інвестиційній сфері України та її регіонів є недостатність фінансових ресурсів і незначні можливості їх залучення. Головним же джерелом фінансування інвестицій в основний капітал, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій (за їхній рахунок освоєно 59,0 % капіталовкладень). Через нерідко непродуману фінансову політику в регіонах практично втрачено кошти приватних та інституційних інвесторів: ні домогосподарства, ні вітчизняні, ні іноземні інвестори – юридичні особи не поспішають вкладати свої кошти в реальну економіку [5].

Аналіз стану правового регулювання в інвестиційній сфері України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно.

Національне законодавство у сфері регулювання інвестиційної діяльності нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються, або їх положення знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах.

Разом з тим в останні роки все ж слід констатувати певні позитивні зрушення у зазначеній сфері. З метою удосконалення законодавчого врегулювання в останній період було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів.

Література

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
2. Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи: Роз'яснення міністерства юстиції України від 8.05.2012 р. . – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
3. Вовчак О. Д. Інвестування : навч. посіб. / О. Д. Вовчак ; заг. ред. О. Д. Вовчак. – Львів : Новий Світ – 2000, 2008. – 544 с.
4. О. С. Кравчун механізми державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні/теорія та практика державного управління : зб. Наук. Пр. – х. : вид-во ХАРРІ НАДУ “магістр”, 2012. – вип. 3 (38). – 484 с.
5. Палка І. М. Роль державного регулювання інвестиційної активності в системі управління економікою / І. М. Палка // Інноваційна економіка. – 2012. – № 3 (29)

**Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Гайворонський Є.П.**

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Завжди відкрите питання працевлаштування студентів особливо загострюється у весняно-літній період із появою більшої кількості активної, працездатної, вільної від навчання молоді. Крім того, випуск молодих спеціалістів вищими навчальними закладами збільшує пропозицію на ринку праці, а тому і конкуренцію. Окрім, поширеною є воля студентів працювати протягом академічного року, поєднуючи з навчанням. У роботі досліджено регулювання працевлаштування студентів денної форми навчання України та Польщі.

Право на працю гарантоване Конституцією України, а стаття 4 Закону України «Про зайнятість населення» визначає, що до зайнятого населення належать особи, які працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, а також особи, що навчаються за денною формою у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах та поєднують навчання з роботою [1].

Кодекс законів про працю України, залишив студентів очної форми вищих навчальних закладів майже без уваги. Главою XIV встановлено пільги, додаткові відпустки та вихідні дні передусім для студентів заочної (вечірньої) форми та аспірантів [2].

Проте, все ж немає жодного правового акту, котрий би заборонив працевлаштування студентів, навіть навпаки. Лист Міністерства соціальної політики України від 25 липня 2014 року № 301/13/116-14 містить наступну інформацію: «Трудовим законодавством не передбачено обмежень щодо поєднання студентами вишів роботи і навчання, у тому числі тих, які навчаються за денною (очною) формою навчання. Тому підприємство має право приймати на роботу таких працівників, у тому числі й на умовах повного робочого дня» [3].

На практиці реальне сприяння держави у працевлаштуванні студентів починається із забезпечення майбутніх спеціалістів необхідним досвідом ще під час навчання. Відповідно до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України «Практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів» [4].

Особливо чітко регулюється процес працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, що навчаються за державним замовленням. Даному питанню присвячено Постанову Кабінету Міністрів України «Про

порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням». Частиною 17 встановлено: «Випускники вищих навчальних закладів працевлаштовуються на місця, доведені до вищого навчального закладу виконавцями державного замовлення» [5].

Сьогодні серед українських студентів досить популярно виїздити на навчання за кордон, до країн-сусідів, що стали членами Євросоюзу. Однією з таких країн є Польща. Навчання на очній формі в університетах Польщі є безкоштовним, а держава піклується однаково про працевлаштування всіх студентів, не лише тих, що навчаються на спеціальностях Програми державного замовлення. Вищі навчальні заклади Польщі для формування професійних та конкурентоздатних кадрів на ринку праці впровадили Програму розвитку компетенції (2014-2020), метою якої практичне ознайомлення їх з майбутньою роботою.

Свою першу роботу студенти знаходять саме завдяки ВНЗ, оскільки останні забезпечують їх практиками та стажуваннями. Завдяки проходженню даних видів навчання на конкретних підприємствах, роботодавці відбирають потенційних працівників, тому значення університетів у працевлаштуванні студентів є беззаперечним.

Питання студентських стажувань регулюються Законом «Про поширення працевлаштування та інституції ринку праці». Варто відрізнити поняття стажування, відмінне від практики, про яке йде мова в Законі. Практика є елементом навчального процесу і є інтеграційним елементом вищої освіти, у той час, як стажування постає проміжним елементом між закінченням навчання та працевлаштуванням [6].

Законодавство в Польщі розрізняє два види практик. Перший – це професійна студентська практика, зазначена в Законі Про право на вищу освіту. В статті 11 знаходимо, що: «Навчальний заклад, що провадить навчання на визначеному освітньо-кваліфікаційному рівні та професійному спрямуванні щодо практичного забезпечення, повинен передбачити в навчальній програмі щонайменше тримісячну виробничу практику. Даний заклад може організовувати змінне навчання в формі занять та в формі практики, що проходить у роботодавця». Додатково стаття 166 Закону стверджує: «До тривалості здобуття освіти рівня бакалавра або магістра зараховується виробнича практика студента». Крім того, університети не лише влаштовують випускників на роботу до різноманітних організацій, а й працевлаштовують їх у своїх підрозділах на восьмирічний термін за умови недосягнення ступеня докторанта згідно із статтею 120 [7].

Висновок проведеного дослідження полягає в тому, що як в Україні, так і в Польщі існує значний попит на молодих спеціалістів, що володіють

не лише теоретичними знаннями, а й якісними практичними навичками. Держави та навчальні заклади всебічно підтримують розвиток студентів, а за допомогою практик та стажувань полегшують здобуття досвіду роботи та допомагають із працевлаштуванням. Чітке та детальне регулювання питань із працевлаштування закріплює гарантії щодо можливостей реалізації здобутої професії.

Література

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI [Електронний ресурс]. /Верховна Рада України. □ Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
2. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. /Верховна Рада УРСР. □ Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Про прийняття на роботу студентів та додаткову відпустку для прибиральників: Лист від 25 липня 2014 року № 301/13/116-14 [Електронний ресурс]. /Міністерство соціальної політики України. □ Режим доступу: <http://law.dt-kt.com/?p=2463>.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Дараганова_Н.В.

Бульба А., ФМТП, 4 к. 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ В СФЕРІ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

У межах Європейського Союзу функціонування систем гарантування банківських вкладів є обов'язковим для всіх держав-членів відповідно до Директиви 94/19/ЄС «Щодо схем гарантування депозитів». Тому є очевидним, що в процесі входження в європейський простір наша держава повинна забезпечувати ефективне функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, що і обумовлює створення необхідних умов в Україні для належного правового регулювання системи гарантування вкладів фізичних осіб, яка на сьогодні має певні колізії та прогалини, що і зумовлює потребу вдосконалення останньої.

Згідно із Конституцією України та ст. 5 ЗУ «Про інформацію» кожен має право на інформацію. На виконання вищезазначених норм в ст. 18 ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі - Закону № 4452-VI) [1] закріплено право вкладників на інформацію, що визначає інформацію, яку банк зобов'язаний надавати, шляхи та строки інформування Фондом громадськості тощо.

З метою обґрунтування необхідності нагального поінформування вкладників, дослідимо статистичні дані, які розміщені на офіційному веб-сайті ФГВФО (далі - Фонд) [3]. Так, станом на 01.01.2015 в Україні до Фонду входив 161 банк-учасник. Натомість даний показник з кожним наступним місяцем 2015 року зменшувався, і станом на 01.12.2015 кількість учасників Фонду становила 125. Отже, вклади фізичних осіб, що перебували на рахунках 36 ліквідованих або тих, що знаходяться в стадії ліквідації, банків, відповідно до ч. 6 ст. 26 Закону № 4452-VI підлягають поверненню вкладникам. У контексті останнього існує необхідність нагального поінформування вкладників щодо їхніх вкладів у таких банках.

Проведеного в березні 2015 року Програмою розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II) опитування з метою оцінки рівня знань українських споживачів щодо системи гарантування вкладів фізичних осіб було встановлено, що рівень обізнаності про систему гарантування повернення вкладів складає 67%, про Фонд обізнані 49%. Серед власників депозитів рівень обізнаності складає 68%, поточних та карткових рахунків - 43%. Такий рівень обізнаності можна охарактеризувати як неповний та поверхневий. Крім того, 70% опитаних зазначають наявність нестачі знань про систему гарантування. Інформацію щодо системи гарантування вкладів населення бажають отримувати найчастіше від банку та від Фонду як через Інтернет-сторінку, так і за телефоном гарячої лінії [2].

Аналіз норм чинного законодавства дозволяє стверджувати, що вдосконалення потребує безпосередньо ч. 5 ст. 18 Закону № 4452-VI, відповідно до якої Фонд зобов'язаний протягом 10 робочих днів з дати, що передбачена законодавством для оформлення документа та/або надання інформації, розміщувати на своєму офіційному веб-сайті та на веб-сайті неплатоспроможного банку певну інформацію щодо неплатоспроможного банку та банку, що знаходиться в стадії ліквідації. Однак, дана норма Закону № 4452-VI не визначає механізм, вимоги та строки надання Фондом вищезазначеної інформації.

Рішення Виконавчої дирекції Фонду «Про затвердження Змін до Положення про порядок інформування громадськості про систему гарантування вкладів фізичних осіб» конкретизує ч. 5 ст. 18 Закону № 4452-VI шляхом визначення строків надання інформації щодо річної фінансової звітності (щодо банку, який знаходиться на стадії

тимчасової адміністрації, - до 30 квітня, наступного за звітним роком; щодо банку, що знаходиться на стадії ліквідації, - не складається та не подається); квартальної фінансової звітності (щодо банку, що знаходиться на стадії тимчасової адміністрації, - до 30 числа, наступного за звітним періодом, якщо інші строки не встановлені НБУ; щодо банку, що знаходиться на стадії ліквідації, - квартал, що передує даті прийняття рішення виконавчою дирекцією Фонду про ліквідацію). У свою чергу строки надання іншої інформації вкладникам є не чіткими і ускладнюють правовий механізм реалізації ч. 5 ст. 18 Закону № 4452-VI.

Отже, з метою забезпечення можливості реалізації вкладниками права на достовірну інформацію стосовно їхніх вкладів пропонуємо доповнити ст. 18 Закону № 4452-VI ч. 6, яку викласти в такій редакції: «6. У випадках, передбачених п. 3-7 ч. 5 ст. 18 цього Закону, строк розміщення інформації Фондом становить 10 робочих днів з дня наступного за днем прийняття відповідного рішення».

Аналіз функцій Фонду відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону № 4452-VI дозволяє констатувати той факт, що з метою можливості реалізації вкладниками права на достовірну інформацію, зокрема щодо фінансової стійкості банків, законодавчої регламентації потребує ще одна функція, а саме: функція визначення місця банку в Рейтингу банків України відповідно до рівня його фінансової стійкості.

Слід зазначити, що під рейтингом банку варто розуміти позицію банку на ринку залежно від певних параметрів і показників діяльності, фінансового стану, виконання економічних нормативів, вимог законодавства тощо. Рейтинговий підхід передбачає встановлення кількох рівнів (груп, категорій) фінансового стану та інших параметрів діяльності банку, тісно пов'язаних між собою. Найвідомішими системами рейтингування банків є системи, розроблені світовими лідерами - рейтинговими компаніями Standard&Poor's, Moody's Investors Service та Fitch Ratings.

Отже, вважаємо, що з метою можливості реалізації вкладниками права на достовірну інформацію щодо фінансової стійкості банків в контексті інформованості стосовно вкладів ч. 1 ст. 2 Закону № 4452-VI слід доповнити п. 15 такого змісту: «15) Рейтинг банків України - позиція банків на ринку залежно від рівня їх фінансової стійкості». Частина 2 ст. 4 Закону № 4452 -VI доповнити п. 9¹, виклавши його в такій редакції: «9¹) визначає місце банку в Рейтингу банків України відповідно до положень Закону України «Про банки і банківську діяльність» та в межах визначених повноважень». Питання законодавчої регламентації поняття «фінансова стійкість банку» потребує подальшого наукового дослідження.

Література

1. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 50. - ст. 564.

2. Опитування з метою оцінки рівня знань українських споживачів щодо системи гарантування вкладів фізичних осіб: Програма розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/images/docs/Zvit.pdf>.

3. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/>.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Сударенко О.В.

Бортнічук М., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВО НА ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ТА ПОШИРЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Сьогоднішнє суспільство поставило на порядок денний питання про поповнення діапазону прав людини суттєвими інформаційними правами, що дає підстави зробити висновок про те, що права людини перебувають у постійному русі, відображають динаміку в суспільних відносинах і зростання правосвідомості громадян. Важливим аспектом права громадян на одержання і використання інформації є право на екологічну інформацію, що є необхідною передумовою реалізації права людини на безпечне для здоров'я та життя навколишнє середовище [2, с. 52].

Питання щодо прав громадян на вільний доступ до екологічної інформації в екологічному праві є недостатньо дослідженими і потребують більш детального вивчення [4, с. 44]. Вивчення цього питання дасть поштовх до подальшого розгляду питань екологічної поінформованості громадськості як передумови їх участі в прийнятті рішень і моніторингу дій уряду та приватного сектору.

Закон України «Про охорону навколишнього середовища» у статті 9 зазначає, що кожний громадянин має право на одержання повної та достовірної інформації про стан довкілля та його вплив на здоров'я населення. Відповідно до статті 21 цього ж Закону таким правом наділені і

громадські об'єднання у галузі охорони навколишнього середовища, які мають право одержувати інформацію про стан навколишнього природного середовища, джерела його забруднення, програми і заходи щодо охорони довкілля.

Стаття 4 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» зазначає, що кожен громадянин має право на отримання інформації про стан свого здоров'я, про стан здоров'я населення, а також про існуючі та можливі фактори ризику для здоров'я та їх ступінь.

Окремо слід зазначити, що при реалізації свого екологічного права вільного доступу до екологічної інформації та її поширення, з метою обґрунтування своєї позиції та акцентування на важливість забезпечення доступу до екологічної інформації на міжнародному рівні, законодавство передбачає можливість також посилатись на положення Орхуської конвенції - Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, 1998 р. (Конвенцію ратифіковано Законом № 832-XIV від 6 липня 1999 р. і, отже, вона є частиною українського національного законодавства).

Орхуська конвенція є угодою в сфері охорони навколишнього середовища та захисту базових екологічних прав людини. Цей документ встановлює, що ефективний розвиток можна забезпечити тільки шляхом залучення до роботи всіх зацікавлених сторін. Конвенція базується на взаємодії між державою та громадянами в умовах демократії і закладає основу абсолютно нового процесу участі громадськості в діалозі з важливих екологічних питань і реалізації міжнародних угод у галузі забезпечення екологічних прав людини.

Однак існує думка, що громадськість лише дуже багато говорить про, власне, права громадян на отримання інформації, право впливати на ухвалення значущих для екології рішень. Але при цьому реальна поінформованість значущої частини суспільства та рівень екологічної культури залишаються досить низькими.

Серйозні правоворушення, що стосуються природоохоронного законодавства, здійснюються не тільки тому, що деякі громадяни просто змушені їх вчиняти через скрутну економічну ситуацію: вирубувати ліс без дозволу і незаконно його продавати, просвердлювати дірки в нафтопроводах [1, 6, с. 285]. Значна кількість наших співвітчизників, попри потужний інформаційний потік, мають дуже віддалене поняття про зв'язок між своїми діями і їх наслідками для екологічної ситуації в країні, ба навіть і в усьому світі.

Разом з тим, володіння такою інформацією не надто цінується серед широких верст населення, а механізм залучення громадськості в процес прийняття рішень шляхом інформування поки вироблений не достатньо досконало. Напревеликий жаль, інформація, що стосується екологічної ситуації навколишнього природного середовища, цікавить лише так звану «зацікавлену громадськість», тобто неурядові громадські об'єднання та організації [5, с. 122]. Таке явище, як незадіяність більшості громадян у процесі прийняття екологічно важливих рішень і, в першу чергу, до прийняття нормативно-правових актів з екологічної проблематики є звичним і характерним для пострадянських суспільств.

Однак з розвитком правової свідомості населення, вироблення певної стабільної громадянської позиції в більшості населення щодо стану навколишнього природного середовища стає невід'ємною умовою розвитку будь-якого правового суспільства.

У зв'язку з цим набуває особливого значення виховання екологічної свідомості громадян, одним із найголовніших компонентів якого є знання своїх екологічних прав та зобов'язань людини та громадянина, у тому числі і знання про право доступу до екологічної інформації [3, с. 35]. Таким чином кожен повинен бути поінформований, що право на екологічну інформацію (або право вільного доступу до інформації про стан довкілля чи на одержання повної, достовірної інформації про стан довкілля) в Україні закріплене в ст. 50 Конституції України, ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також відображене в багатьох інших актах екологічного законодавства (наприклад, у ст. 4 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», ст. 10 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» та ін.). Адже загалом, одним із основних завдань екологічного виховання суспільства є прививання громадянам навичок одержання екологічних даних законним шляхом та вміння юридично захищати свої екологічні права.

Література

1. Артеменко О.В. Інформація як спосіб забезпечення екологічного захисту громадян / Олена Артеменко, Олена Яра// Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 10. - С. 29 – 31.
2. Кобецька Н. Р. Екологічні права громадян України: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.06. - Львів, 1998. - 178 с.
3. Кравченко С. М. Захист екологічних прав громадян в Україні та США: порівняльний аналіз // Право України. - 1995. - № 5-6. - С. 33-36.
4. Краснова М. В. Право громадян на екологічну інформацію: проблеми гарантій реалізації та захисту // Право України. - 1997. - № 3. - С.42-48.

5. Мороз Г. В. Розвиток правового регулювання участі громадськості в прийнятті рішень у галузі охорони довкілля // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. - Івано-Франківськ, 2002. - Випуск VIII. - С. 120-123.
6. Краснова Ю.А. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні: монографія / Ю.А. Краснова. – К.: Алерта, 2013. – 304 с.

Науковий керівник: к.ю.н., проф. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Артеменко О. В.

Бортнічук М., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОРУПЦІЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Корупція в Україні на сьогоднішній день стала чи не однією із найстрашніших загроз національній безпеці України, особливо в умовах погіршення політичної та фінансово-економічної кризи в країні. Нині вплив корупції є дуже значним, особливо на адміністративне і соціальне середовище державних службовців, вплив на їх моральні принципи та цінності. Корупцію можна описати як явище деструктивне, що пояснюється слабкостями людини, через які особи і здійснюють незаконні діяння, шляхом зловживання своїм службовим становищем і використанням своїх повноважень, якими вони наділені. Внаслідок цього зменшується авторитет влади на всіх її основних рівнях [1, с. 357].

Через високий рівень корупції в державі утворилось чимало організованих злочинних угруповувань, які мають значний вплив на процеси у сфері державного управління, адже велика частина економіки знаходиться в тіні. Корупція також може заважати налагодженню міжнародним контактам та зв'язкам і навіть може призвести до ізоляції держави на міжнародному рівні.

Можна навіть сказати, що корупція стала невід'ємним атрибутом українського суспільства, універсальною проблемою, яка має значний вплив на всі сфери суспільного життя [1, с. 412]. А найбільше корупція вражає сферу взаємовідносин громадян з органами державного управління, адже якраз з ними громадяни стикаються найчастіше при реалізації свої конституційних прав. Надалі, корупцію починають сприймати як так звану «спрощену форму» отримання адміністративних послуг [2, с. 232]. На мою думку, однією з причин розвитку корупції в

Україні є недостатньо продуктивна діяльність влади, що стає поганим прикладом для підлеглих державних службовців, а також невчасне і неналежне сприйняття і запобігання діям, що якимось чином можуть спровокувати корупційну діяльність чи поведінку [1, с 123].

Крім того, іншою причиною для розвитку корупції є саме ставлення громадськості до неї. Боротьба з корупцією є складною і проявляється в тому, що більшість людей вбачають в ній певний механізм, який дозволить швидше вирішити власні особисті проблеми. Виходячи з цього, суспільство вважає корупційну поведінку цілком виправданим ризиком. Внаслідок цього, всі хто стикався з корупцією навіть не роблять ніяких спроб захищати свої власні порушені права та інтереси, адже упевнені в тому, що дані спроби будуть неуспішними [2, с 155]. На сьогоднішній день більшість людей в суспільстві не може навіть уявити будь-яку діяльність без підкупу когось з чиновників чи державних службовців.

Певний парадокс полягає в тому, що на сьогодні важко знайти когось, хто був би достатньо компетентний в питаннях антикорупційної тактики і стратегії. Дискусії та звертання до органів державного управління зазвичай не приносять чітких та конкретних результатів, адже чиновники часто не зацікавлені у можливості втрати отримання додаткових прибутків.

Проте ставити питання про абсолютне викорінення корупції неможливо. Абсолютний максимум, якого можна досягти – це зменшити самі масштаби корупції, змінити характер проявів корупції, обмежити вплив корупції на конкретні сфери державного управління та процеси в нинішньому суспільстві, а також зменшити наслідки корупційних дій [3].

Проте останнім часом в Україні заговорили про прозорість і відповідальність влади, і про те, що відсутність відповідальних чиновників і державних службовців і стало головним фактором зневіри людей по відношенню до нинішніх політиків. Одним із важливих аспектів сучасної державної політики в Україні є реформа в сфері запобігання і протидії корупції. Досягнення успіху в реформуванні даної проблеми є передумовою для формування довіри до органів державного управління у народу, підвищення економічного потенціалу держави, а також покращення добробуту громадян України [1, с. 185]. Варто зазначити, що саме запобігання корупції через активну співпрацю з громадою є найважливішим підходом у питанні знищення корупції [3].

З початку 2011 року в Україні працювала нова антикорупційна система, яка здебільшого мала превентивний характер і була спрямована на створення в суспільстві продуктивних механізмів запобігання і уникнення проявів корупції. За цих умов посилювалось значення вимог до порядної поведінки осіб, що уповноважені на виконання функцій

держави або місцевого самоврядування, які повинні були засвоєні ними як звичайні принципи та норми повсякденної поведінки.

Антикорупційна політика може бути продуктивною лише за умов існування реальних та ефективних інструментів протидії корупції за допомогою інститутів відповідальності та традиційних правоохоронних методів. Одночасно із Законом України "Про запобігання корупції" [4] діє Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення", яким визначаються склади злочинів у сфері службової та професійної діяльності, що пов'язана з наданням публічних послуг особам, а також щодо адміністративних правопорушень у сфері корупційної діяльності.

Основну ж нормативно-правову базу з питань запобігання та боротьби з корупцією складають: 1) Конституція України; 2) Закон України «Про запобігання корупції»; 3) Закон України «Про державну службу» та інші нормативно-правові акти антикорупційного законодавства. Система організації державної служби щодо боротьби з трансформованими до сучасних умов проявам корупції, що існує на даний момент, здебільшого є консервативною та не може в достатній мірі протидіяти негативним проявам корупції [3].

Україна все більше рухається до інтеграції з Європейським співтовариством, стає все ближче до становлення демократичної та правової держави, тому враховуючи це, суспільство гостро потребує якісно нового функціонування державної служби. Для успішної мінімізації проявів корупційної діяльності є забезпечення відповідного рівня знань антикорупційного законодавства представниками органів місцевого самоврядування та представниками державних органів, а також суспільством в цілому [2, с. 349]. Це сприятиме продуктивності превентивних антикорупційних механізмів, а з іншого боку підвищить рівень обізнаності громадян в правовій сфері, що може зменшити ризик порушення їх прав та свобод, а також сформує у населення негативне ставлення до проявів корупції.

Література

1. Прохоренко О. Я. Корупція по-українськи (сутність, стан, проблеми): монографія / О. Я. Прохоренко. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 456 с.
2. Серьогін С. М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством : монографія / С. М. Серьогін. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2003. – 456 с.
3. Мірошник Ю. П. Організаційно-правові засади протидії корупції в органах державної влади та управління / Ю. П. Мірошник // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією. – 2007. – № 16. – Режим

доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/bozk/2007/16text/g16_13.htm

4. «Про запобігання корупції»: Закон України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. - № 49. - Ст. 2056.

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Гайворонський Є. П.

Бойко В., студент,
Коломийський економіко-правовий коледж КНТЕУ,
(м. Коломия)

ДОКТРИНАЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТЕРОРИЗМ»

З початком агресії з боку Російської Федерації проблема тероризму набула в Україні особливої актуальності. Силами і засобами розвідувальних органів та спеціальних служб країна-агресор спровокувала численні терористичні акти на території Донецької і Луганської та інших областей України. Так, в Україні у 2013 р. Зареєстровано лише десять терористичних злочинів, упродовж 2014 р. — 2088, а в 2015 р. — 1800. Столицю Франції і столицю Бельгії також сколихнула низка терористичних атак, внаслідок яких загинули близько 140 осіб.

Терористичний акт (Теракт) – вбивство або заподіяння тяжких тілесних ушкоджень державному чи громадському діячеві у зв'язку з його державною або громадською діяльністю. Тероризм народжений саме сферою політики, сферою політичних випробувань на шляху захоплення влади у неправовий спосіб і спроб (вдалих і невдалих стосовно кінцевої мети) утвердження влади через насилля, страх, залякування. Політологічне бачення тероризму дозволяє розкрити проблему державного тероризму, що вкрай актуально для аналізу політичних режимів. У правовому вимірі тероризм розглядається насамперед як злочинна діяльність, відповідальність за яку настає відповідно до кримінального законодавства. У юридичні науці увага зосереджується переважно навколо кримінально-правових аспектів протидії тероризму, боротьби з кримінальними правопорушеннями, які мають ознаки тероризму, що поглинається дослідницьким полем кримінології. З позиції кримінології правовий режим протидії тероризму вимагає існування відповідного спеціального законодавчого акта та віднесення до кримінального кодексу норм стосовно кримінальної відповідальності за терористичну діяльність.

Терористичні групи й організації, хоча й мають соціальне походження, проте їхня протиправна, деструктивна спрямованість стає суттєвою перешкодою для формування стійких інститутів, які є неоднорідними, здебільшого позасистемними, такими, що утворюються, існують і припиняють своє існування в умовах активного протистояння не лише з державними владними інститутами, а й із соціально активними групами самого суспільства та із суспільством загалом.

Сферою існування тероризму є публічна сторона суспільного буття, яка не лише має конкретно історичну соціальну межу, а й за певних умов виходить на структурований міжнародний рівень. Більше того, публічність тероризму стає обов'язковим чинником для характеристики цього соціального явища у будь-якій його інституціональній виразності, навіть коли йдеться про поодинокий прояв терористичної поведінки. Поза публічною сферою тероризм не існує, що варто розглядати як його важливу юридичну ознаку.

Змістовна сторона тероризму проявляється саме в організованій протиправній діяльності, а сутнісна - у здійсненні насильства з використанням небезпечних і загрозливих форм для досягнення визначеної терористами соціальної мети. Мета терористичної діяльності зводиться до негативних для суспільства цілей, оскільки вони досягаються у злочинний спосіб із порушенням національного та міжнародного законодавства.

Тероризм руйнує конституційний порядок, знищує конституціоналізм як основу та принцип соціальної організації, соціальної упорядкованості. Саме тому тероризм як антиправова соціальна практика перебуває поза конституційним полем суспільства і навіть більше - об'єктом протиправної терористичної діяльності тероризму завжди є конституційний порядок.

Важливу роль для визначення антиправової природи тероризму відводиться нормам міжнародного гуманітарного права, відповідно до яких застосування актів терору у збройних конфліктах є неприпустимим і тягне за собою не лише відповідальність за національним законодавством тих держав, де мають місце такі випадки, а й міжнародну відповідальність. У цьому аспекті діяльність Міжнародного кримінального суду набуває особливої актуальності для запобігання терору у збройних конфліктах, притягнення терористів до відповідальності за нормами Римського статуту від 17 липня 1998р., у боротьбі з тероризмом як із антиправовою соціальною практикою.

З 1963 року під егідою Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих установ міжнародне співтовариство розробило 16

міжнародних угод (13 контртерористичних конвенцій і трьох протоколів), які відкриті для участі всіх держав-членів.

У грудні 1994 року Асамблея знову звернула увагу на питання тероризму в Декларації про заходи з ліквідації міжнародного тероризму. У 1996 році в доповненні до цієї декларації був заснований Спеціальний комітет з тероризму. З тих пір Асамблея розглядала це питання на постійній основі.

Отже, тероризм - це протиправна, заснована на застосуванні насильства і жорстокості й усвідомленні страху інституціональна діяльність суб'єктів для досягнення у неправовий спосіб певної публічної мети. Ідеологія тероризму - ідеологія злочинної поведінки, заснованої на використанні жорстокості й насильства, як правило, у крайніх проявах, з метою залякування тяжкими наслідками терористичних дій певних соціальних суб'єктів або ж необмежене коло осіб, ставлення яких до соціального конфлікту може бути навіть нейтральним. Серед потерпілих від тероризму можуть бути випадкові, треті особи, які не мають жодного стосунку до соціального конфлікту, де застосовується терористична діяльність умов.

Тероризм – явище досить складне, динамічне та багатопланове. З огляду на все сказане вище, навряд чи нам вдасться подолати його у ХХІ столітті, не кажучи вже про соціальні причини, що його породжують. Але це не означає, що боротьба зі злочинними проявами не має змісту. Не допустити, щоб теракти стали буденним явищем, а вимоги терористів – основним визначником зовнішньої політики – реально. Тому найближчим часом зусилля відповідних структур будуть сконцентровані саме під таким гаслом.

Література

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_588
2. Декларація про заходи ліквідації міжнародного тероризму [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_502
3. Печерська М.В. Антитерористична діяльність у контексті інституційного забезпечення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org/pecherska-mv-antiteroristichna-diyalnist-u-konteksti-institutsiynogo-zabezpechennya/>

Науковий керівник: доцент Коломийського економіко-правового коледжу КНТЕУ Скоблик Н П.

ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

У правовій науці виділяють поняття публічного та приватного інтересу. Сама ж категорія інтересу не є виключно правовою і досліджується також іншими науками. Що ж розуміється під поняттям «інтерес»? Інтерес — це «мотив або мотиваційне становище, що підштовхує до пізнавальної діяльності». Він виникає на основі внутрішнього бажання пізнати дійсність.

Під публічним інтересом у фінансовому праві розуміють визнані державою та забезпечені правом об'єктивні потреби суспільства щодо організованої та цілеспрямованої мобілізації (створення), розподілу та використання загальних (публічних) фінансових ресурсів, які можуть бути виражені у різній предметній формі (кошти, інші матеріальні цінності), а також здійснення контролю за цими процесами, задоволення яких служить гарантією його існування та розвитку.

Публічний інтерес у фінансовому праві можна охарактеризувати як матеріальний (економічний), тому що виявляє він себе у сфері виробництва, розподілу та використання матеріальних благ. У цьому випадку мова буде йти не про всі матеріальні блага, що концентруються у суспільстві, а тільки про ту їх частину, що є за своєю сутністю публічною.

Публічний інтерес у фінансовому праві виражається як через внутрішнє, так і зовнішнє регулювання фінансовою політикою. До внутрішнього публічного інтересу у фінансовому праві можна віднести різні питання, які встановлюють та регулюють процеси мобілізації, розподілу та використання публічних коштів.

Сюди можна віднести, наприклад, положення, що міститься у Конституції України (ст. 95) стосовно того, що виключно законами України встановлюються Державний бюджет України, бюджетна система, система оподаткування, податки та збори; основи створення та функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти; порядок створення та погашення державного внутрішнього та зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів [1, с. 56].

Зовнішнім проявом публічного інтересу у фінансовому праві будуть також виступати питання, що встановлюють та регулюють процеси мобілізації, розподілу та використання публічних коштів, а також

контролю, але такі, що виникають на зовнішньому міжнародному фінансовому ринку. Сюди належатимуть, наприклад, положення, які регулюють одержання та використання Україною міжнародної фінансової допомоги або надання такої допомоги; вирішення проблем у сфері подвійного оподаткування; ведення митної політики.

Будь-який суб'єкт фінансового права (незалежно від організаційно-правового устрою, виду діяльності, форми власності, правового статусу в цілому) у суспільстві, так чи інакше, бере участь у стадії формування, або розподілу, або використання публічних коштів. Необхідно зазначити, що публічний інтерес є похідним від приватного. Інтереси держави та суспільства щодо питань, пов'язаних із створенням, розподілом та використанням фінансових ресурсів на своїй території, мають збігатися і становити єдиний інтерес.

Але цього положення не завжди дотримуються у фінансовому праві, навіть коли мова йде про його законодавче оформлення [3, с. 263]. Це є об'єктивною потребою і причиною діяльності суб'єктів фінансового права, тому що саме у здійсненні публічного інтересу у фінансовій сфері і виражається сенс існування учасників фінансових правовідносин, а реалізація публічного інтересу суб'єктами фінансового права виступає як об'єктивна потреба, що обумовлена законами життя, держави і суспільства.

Те, в чому влада бачить загальне благо, може насправді розходитися з інтересами значної частини населення. Але у всякому разі вимоги, які пред'являються до об'єктів публічного управління, мають забезпечувати загальне благо народу та не можуть виражати приватний інтерес посадовців суб'єктів публічної адміністрації.

Література

1. Конституція України: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. станом на 1 січ. 2006 р.]. – К. : Мін-во Юстиції України, 2006. – 124 с. – ISBN 966-7630-14-5.

2. Фещенко Л. В. Вдосконалення бюджетного планування і прогнозування [Електронний ресурс] / Л. В. Фещенко. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vetp/2014_34/

3. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс : Підручник / О. П. Орлюк. - К. : Юрінком Інтер, 2010. - 808 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Гайворонський Є. П.

АДАПТАЦІЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ВИМОГ ЄС

Адаптація українського законодавства є пріоритетною складовою інтеграції України до Європейського Союзу (далі – ЄС) та зовнішньополітичної арени. Її метою є досягнення відповідності правової системи України критеріям, що висуває ЄС до держав, які мають намір вступити до нього. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС Україна зобов'язалася проводити гармонізацію законодавства відповідно до міжнародних принципів і стандартів.

Розглядаючи адаптацію законодавчих активів потрібно виділити головні принципи на яких ґрунтується трудове право у Європейському Союзі. По-перше, принцип рівності: ЄС активно бореться з дискримінацією за ознакою статі, віку, кольору шкіри та ін. По-друге, принцип свободи пересування осіб – категорія, яка вміщує у себе розуміння безвізового пересування осіб в шенгенському просторі і свободу установ юридичних осіб. По-третє, принцип регулювання часу на роботу і відпочинок. По-четверте, гнучкість у вирішенні спірних питань між роботодавцем та співробітником [1, с.375].

Порівнюючи вказане законодавство та його основоположні принципи з українським, можна дійти висновку, що воно дає більшу владу роботодавцю: обмежена сфера застосування диспозитивних норм у відносинах працівник – роботодавець, гіпертрофована роль профспілок та покладення на них нетипових функцій у трудових відносинах.

Однією з вагомих проблем українського законодавства є те, що норми, які регулюють порядок укладення та розірвання трудових договорів, негнучкі, вони не враховують потреб ринку праці у врегулюванні окремих положень. При виникненні таких ситуацій змушені користуватися аналогією закону, враховувати звичаї ділового обороту, або ж у гіршому випадку – залишати трудові відносини латентними або позбавленими правового регулювання повністю або частково. Через те, що чинний Кодекс законів про працю (далі – КЗпП) не містить у собі потенційної моделі трудових відносин.

Захищеність прав роботодавця в КЗпП прописана досить погано у той же час, як захищеність прав працівника деталізовані, що досить добре видно на практиці звільнення.

Узагалі трудове право Європейського Союзу в основному регулює питання, які не входять до сфери самостійної регуляції держав-членів. Зокрема, ця галузь сформована на європейській соціальній політиці яка включає у себе боротьбу з дискримінацією, забезпечення рівності в трудових відносинах і захист працівників при звільненні або банкрутстві роботодавця [2, с.288].

Національні законодавства можуть вносити зміни в ці вимоги в сторону більш сприятливих умов для працівників, а ось скорочення зазначених прав трудящих вступає в протиріччя з правом Євросоюзу, а тому незаконно. В Україні подібна норма також закріплена в Кодексі законів про працю, який інколи пропонує кращі умови в порівнянні з законодавством європейських держав в плані захисту деяких прав працівників та передбачає обмеження, які ставлять роботодавця в жорсткі рамки трудових відносин. Тому трудові відносини на практиці кардинально відрізняються від прописаних в законодавстві.

Хоча КЗпП України нормами статті 2-1 гарантує рівність трудових прав громадян незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової чи національної приналежності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин, на практиці ж проблема дискримінації за статевою, віковою та гендерною ознаками існує дуже гостро.

Щодо діяльності профспілок в Україні, то вони функціонують у більшій мірі на великих підприємствах або ж у вигляді громадських об'єднань. Дана проблема виводить одне з основних завдань реформування законодавства у сфері трудових відносин, а саме: створення більш гнучких умов для вирішення конфліктів між роботодавцем і працівником.

У зв'язку з приведенням норм у відповідність до міжнародно-правових документів та актів Україна запропонувала проект Трудового кодексу у якому в обов'язковому порядку зазначені норми щодо обов'язковості укладання письмових договорів європейського зразка, удосконалення системи оплати праці, порядок подовження повноважень профспілок і дії колективного договору у випадках злиття, приєднання, розділення та інше.

Зокрема, до таких пропозицій щодо змін у чинному трудовому законодавстві можна віднести наступні: введення додаткової підстави для розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця у зв'язку з розголошенням службової чи комерційної таємниці; скасування випробувального терміну для вагітних при прийомі на роботу; надання дозволу на стеження за працівниками під час роботи за допомогою відеокамер; збільшення щорічної основної відпустки пропонують з 24 до

28 календарних днів; вперше в кодексі пропонується прописати поняття "робоче місце", також передбачається можливість працівників в окремих випадках працювати вдома; запропоновано норму щодо самостійного планування окремими категоріями працівників свого робочого часу за умови дотримання термінів виконання робіт; пропонуються шляхи врегулювання проблемних питань трудових відносин тимчасових працівників; регламентуються повноваження державних інспекторів праці з урахуванням вимог, визначених законодавством ЄС, що не дозволить роботодавцю уникнути відповідальності за порушення трудових прав працівників; також проект містить норми, які підсилюють трудові гарантії працівників [3].

Отже, впровадження європейських норм до українського трудового законодавства повинна привести до того, що кваліфікований працівник зможе розраховувати на гідний рівень життя, хорошу заробітну платню і на безпечні умови праці, а роботодавець зможе створити умови, при яких праця його працівників буде найбільш ефективним.

Але поряд з цим потрібно контролювати роботодавця у його ставленні до законодавства після ослаблення правового тиску. Це можливо лише при повноцінній та правильно сформованій роботі влади, роботодавців та профспілки.

Література

1. Дарморіс О.М. Поняття та основні принципи трудового права Європейського Союзу /О.М. Дарморіс //Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. — Вип. 45. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. — С. 375-381.

2. Муравйов В.І. Проблеми гармонізації законодавства держав-членів та третіх країн в контексті європейської інтеграції / В.І.Муравйов // Український щорічник міжнародного права 2007. – К. : Видавничий дім “Промені”. – 2010. – С.286–319.

3. Проект (доопрацьований) Трудового кодексу України № 1658 від 20.05.2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=53221&pf35401=343409>

Науковий керівник: ст. викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шарабурина О. О.

Довганюк Н., ФМТП, 3 к. 6 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,

ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ГРОМАДСЬКИМИ ІНСПЕКТОРАМИ

Проблема збереження довкілля є однією з доленосних проблем, від розв'язання якої значною мірою залежить майбутнє нашої планети. Чиста екологія - безцінний, унікальний витвір природи і людської праці. Збереження і раціональне використання природних ресурсів має не менше значення, ніж будь-яка інша загальнодержавна проблема.

Дійовим заходом попередження і припинення екологічних порушень є здійснення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства. Однією із гарантій екологічних прав громадян, відповідно до ст. 10 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", є здійснення державного та громадського контролю за дотриманням законодавства про охорону навколишнього природного середовища [2]. З метою посилення контролю і залучення до його здійснення громадськості було запроваджено громадський контроль з охорони довкілля.

Громадський екологічний контроль є однією з головних функцій громадського управління у галузі охорони навколишнього природного середовища, яке здійснюється громадськими об'єднаннями й організаціями. Саме він є тим інструментом, який за певних умов дозволяє ефективно вирішувати екологічні проблеми і попереджати виникнення нових.

Громадський екологічний контроль - це вид екологічного контролю, який здійснюють громадські інспектори з охорони довкілля та природних ресурсів, громадські організації та окремі громадяни, заінтересовані у безпечному стані навколишнього середовища, з метою перевірки дотримання всіма підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, державними органами, їх посадовими особами, а також громадянами вимог екологічного законодавства [1, 4, с.6].

Громадський екологічний контроль здійснюється громадськими інспекторами відповідно до Положення «Про громадських інспекторів з охорони довкілля». Громадські інспектори з охорони довкілля – це призначені у визначеному нормативно-правовими актами порядку особи, які відповідно до вимог екологічного законодавства України здійснюють громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища. Відповідно до Положення, громадських інспекторів призначає Головний державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища відповідних територій та Держекоінспекція за

результатами співбесіди та виявлення претендентом знань з основ природоохоронного законодавства. Діяльність громадських інспекторів з охорони довкілля організовується та координується органами Міністерства екології та природних ресурсів України. Громадські інспектори діють на громадських засадах, без додаткової оплати праці та без увільнення від основної роботи. Громадськими інспекторами можуть бути громадяни України, які досягли 18 років, мають досвід природоохоронної роботи та пройшли співбесіду в органах Держекоінспекції. Після чого їм видаються посвідчення терміном дії на 1 рік зі щорічним продовженням за результатами щоквартальних та щорічних звітів.

Громадські інспектори з охорони довкілля згідно з законодавством наділені правами: спільно з державними інспекторами, працівниками інших державних органів, які здійснюють контроль за охороною, раціональним використанням та відтворенням природних ресурсів брати участь у проведенні перевірок; за направленням органу Мінприроди, який призначив громадських інспекторів, проводити рейд-перевірки і складати акти перевірок; складати протоколи про адміністративні правопорушення у разі виявлення порушення природоохоронного законодавства [3].

Крім того, громадські інспектори мають право доставляти осіб, які вчинили порушення природоохоронного законодавства, до органів місцевого самоврядування, органів внутрішніх справ та штабів громадських формувань, перевіряти документи на право використання об'єктів тваринного світу, фотографувати, брати участь у підготовці для передачі для передачі до судових органів матеріалів про відшкодування збитків, роз'яснювати громадянам їх екологічні права, брати участь у проведенні громадської екологічної експертизи, одержувати в установленому порядку інформацію про стан навколишнього природного середовища.

До обов'язків громадських інспекторів з охорони довкілля входить: додержання вимог чинного законодавства; сумлінне виконання покладених на них завдань; щоквартальні та щорічні звіти про проведену роботу;

Особливою рисою що відрізняє громадських інспекторів з охорони довкілля від державних в цій галузі, є те, що громадські інспектори не мають повноважень самостійно застосовувати засоби покарання до порушників природоохоронного законодавства. Правове положення громадських інспекторів визначається їх суспільним призначенням – допомагати державним органам у справі охорони довкілля, запобігати порушенням природоохоронних правил, виховувати громадян у дусі поваги до закону тощо.

Одним з основних недоліків правового статусу громадських інспекторів з охорони довкілля є відсутність норм щодо відповідальності за невиконання законних розпоряджень громадських інспекторів з охорони довкілля. У законодавстві України необхідно передбачити настання адміністративної відповідальності за невиконання вимог громадських інспекторів в галузі охорони довкілля шляхом внесення відповідних змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Задля вдосконалення правового регулювання здійснення громадського екологічного контролю громадськими інспекторами з охорони довкілля, необхідно розширити коло їх прав та обов'язків, для чого пропонується внести відповідні зміни до Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля.

Отже, як висновок, можна зазначити, що статус громадського інспектора з охорони довкілля в нашій країні потребує подальшого удосконалення шляхом розширення його прав та обов'язків та визначення обсягів його відповідальності. Підвищення рівня правової підготовки громадських інспекторів є необхідною умовою здійснення ефективного екологічного контролю.

Література

1. Артеменко О.В. Участь громадських організацій у сфері охорони навколишнього природного середовища / Артеменко О.В.// Право та державне управління. – 2012. – №3 – С. 5–8.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 (зі змінами, станом на 01.01.2016) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст.546
3. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля, наказ Міністерства екології і природних ресурсів України від 27.02.2002 р. (станом на 06.07.2012 р.) // Офіційний вісник України. – 2002.- № 12. – Ст. 631.
4. Федоровська С. Б. Правове забезпечення громадського екологічного контролю в Україні: Автореферат дис...канд. юрид. наук: 12.00.06/Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. - К., 2007.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Артеменко О.В.

Загородський В., ФОАІС, 2 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОФШОРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У складних макроекономічних умовах у сьогоденні України виникло багато проблем, пов'язаних із відтоком капіталу за допомогою міжнародних офшорних інструментів, тому виникає нагальне завдання дослідити проблему використання резидентами України офшорів, та їх законодавчого регулювання.

Аналіз сучасного стану наукових розробок і правового регулювання офшорної діяльності в Україні дає підстави стверджувати, що цьому явищу приділяють мало уваги як з боку вчених, так і з боку законодавців.

Офшори (від англ. offshore – «поза берегом», «поза кордоном») – це фінансові центри, що залучають закордонний капітал шляхом надання спеціальних податкових й інших пільг закордонним компаніям, зареєстрованим за місцем розташування офшору. Особливо активно офшорні зони, як засіб зменшення витрат на оподаткування, почали використовуватись світом у бізнесовій практиці з початку 50-х років минулого століття. Вперше українські підприємці отримали можливість відкривати офшорні компанії в 1991 р., коли швейцарська компанія Riggs Walmet Group оголосила про те, що виходить на український ринок із пропозицією про організацію компаній. Пропонувалася не лише допомога в створенні безподаткових компаній, але й підтримка їх діяльності – внесення щорічних внесків до бюджету країни базування, організація щорічних зборів акціонерів, складання балансів тощо.

Офшорна зона – це один із різновидів вільних економічних зон сервісного спрямування, особливістю яких є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового та фіскального режимів (практикується нульова або низька ставка податку на всі (або окремі) види прибутків, є мінімальними (або відсутні) резервні вимоги Центрального банку і не існує обмежень щодо конвертування валют), високого рівня банківської та комерційної секретності у зв'язку із лояльністю державного економічного регулювання.

Основою для використання офшорних зон в Україні є послаблені вимоги до ліцензування компаній і спрощені схеми регулювання їх діяльності та фіскальна політика держави, оскільки через вигідніші умови оподаткування підприємці, зокрема, можуть прагнути до: зменшення витрат, та одночасно зниження цін для кінцевого користувача; максимізації прибутку; послаблення бюрократичного тягаря. Тобто слід підкреслити неоднозначність офшорних зон, адже вони можуть відігравати як позитивну так й негативну роль для суспільства. Проте не

слід забувати про те, що через зменшення бази оподаткування (вихід в офшор) підприємства, компанії, фірми зменшують наповнення бюджету країни-донора, проте збагачують країну-офшор. Така модель є досить несправедлива, оскільки суспільство країни-донора втрачає не тільки додану вартість, а ще й потенційне покращення життя від впровадження різного роду соціальних проектів, державних програм, що фінансуються за рахунок бюджету.

Як свідчить сучасна світова практика, корпорації та великі підприємства різних держав розробили складні схеми ухилення від оподаткування, які стимулюють рух тіньових капіталів. Ключовим інструментом відтоку капіталів і ухилення від оподаткування є трансфертне ціноутворення [1, с.44], суть якого полягає у тому, що встановлена нульова або мінімальна ставка оподаткування, яку можна назвати податковим демпінгом, переманює мобільний капітал з інших країн, порушуючи обсяги податкової бази цих країн. Таким чином, відбувається заохочення до ухилення від оподаткування, а тягар оподаткування лягає на менш мобільну податкову базу (працю, споживання, нерухомість). Відповідно, погіршується структура економічних стимулів. Також стимулом є низький рівень державного регулювання, оскільки офшорний бізнес є недосяжним для фінансових розвідок і правоохоронних органів як основних держав, так і держав-донорів. Це вигідно для банків та інших фінансових інституцій, особливо з тих пір, коли офшори стали пропонувати низький рівень капіталізації і резервних вимог, які, у свою чергу, збільшують доходи від капіталу [2, с.45].

В Україні 70-75% отриманих інвестицій надходить через офшорні зони, частіше за все це є реінвестовані кошти підприємств. Прагнення підприємців знизити податкове навантаження, захистити свій капітал є природним поривом. Використання офшорів дає змогу спланувати організацію бізнесу, фінансову та організаційну структуру, що законно дасть змогу мінімізувати податки та максимізувати прибутки.

Тема відмивання українських капіталів досить актуальна, тому що кожного року з України на закордонні рахунки через офшорні зони переводяться мільярди гривень, цьому сприяє в першу чергу наше недосконале законодавство у сфері валютного контролю.

Чинне українське законодавство з врегулювання взаємовідносин офшорної діяльності умовно можна поділити на три групи: 1) базове офшорне законодавство; 2) антиофшорне законодавство; 3) законодавство, що регулює заходи, спрямовані на збирання та аналіз інформації про взаємовідносини «резидент України – офшорна компанія». Однак наявність нормативно-правових актів у даній сфері поки не сприяє належному врегулюванню досліджуваного питання. Така правова

невизначеність та відсутність законодавчої регламентації офшорного бізнесу не дають змоги говорити сьогодні про створення в Україні ефективних механізмів функціонування та загальних правил регулювання відносин між суб'єктами офшорної діяльності.

Отже, для зменшення внутрішнього попиту на офшорні зони, політика держави повинна бути спрямована на полегшення податкового тягаря. Крім того, на сьогоднішній день одним з найважливіших завдань держави має стати правовий контроль над офшорним бізнесом. Вдосконалення чинного законодавства сприятиме використанню офшорних зон лише як законного інструменту мінімізації оподаткування шляхом його планування, що визначатиметься як зменшення розміру податкових зобов'язань шляхом цілеспрямованих правомірних дій платника податку, які включають повне використання всіх наданих законодавством пільг, податкових звільнень та інших законних прийомів і способів.

Література

1. Ю.А. Волкова Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008 - №1 – 43-48с.
2. Н.В. Ворнавіський Характерні риси офшорних зон. // Економіка і бізнес- 2009- №4. – 43-45с.
3. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 р. № 2673-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шарабурина О.О.

Златогорський В., ФМТП, 2 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Яка роль конкуренції в економіці країни? Напевно, кожен зможе дати відповідь на це питання. Тоді виникає наступне питання: хто регулює рівень конкуренції і яким чином? Звичайно, це завдання Антимонопольного комітету. Згідно ст. 1 Закону України «Про

Антимонопольний комітет України» Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель. Тому покарання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства в Україні встановлюється цим органом. Якою офіційною методикою обрахування штрафів керується АМКУ? Ніякою, такої методики наразі немає, існує тільки верхня межа штрафу, який може бути накладений.

Що впливає на розмір штрафу? Рішення АМКУ, звичайно є певні рекомендації, якими керуються представники даного органу, але чітка, прозора система нарахування ще не прийнята. Очевидно, що така діяльність створила підґрунтя для корупції.

Зараз, більш детально на прикладах продемонструємо як порушується антимонопольно-конкурентне законодавство і які штрафи виносяться.

Досить відома компанія ПАТ «Фармак» за розповсюдження оманливої реклами лікарського засобу «Амізон» отримала штраф на 7,6 млн гривень. Розберемося з цією справою детальніше. Антимонопольний комітет визначив, що рекламна інформація вводить споживачів в оману: так, не усі українці хворіють і використовують ліки, а тому і твердження, що 9 з 10 українців (тобто близько 40 млн) обирають саме цей препарат, не відповідає дійсності. На думку АМКУ, виробник мав вказати, що мова йшла про українців, що захворіли грипом. За таку невдалу рекламу виробники отримали штраф у 7,6 мільйонів гривень. Чому АМКУ призначив саме такий немаленький розмір штрафу — невідомо, оскільки його представники керувались "власним переконанням". Але цікавим є те, що відбулося після призначення штрафу. Так, в суд виробники не пішли, однак попереднє керівництво АМКУ все ж таки переглянуло своє рішення і призначило штраф у 350 тисяч гривень. Тобто штраф було зменшено у більш як 20 разів. Причому про накладений штраф у 7,6 млн гривень говорили, мабуть, всі ЗМІ, а от таке суттєве зменшення чомусь пройшло поза увагою суспільства.

Схема була дуже поширеною: АМКУ призначав надмірно високий штраф, а після спілкування з порушником суттєво зменшував його за процедурою перегляду. Які магічні процеси відбувались між цими двома подіями, можна тільки здогадуватись.

Досить цікавий приклад у порушенні антимонопольно-конкурентного законодавства – це реклама лікарських засобів і штрафи, які були призначені. Мова йде про рекламу таких засобів як «Лазолван» і «Шилентин». Зауважимо, що обидві справи розглядалися АМКУ приблизно в один і той самий час. Фактично, на компанію, яка випускала

«Лазолван» був накладений штраф за оманливий слоган: «Кашель вилікує вам, звільнить подих – «Лазолван». Насправді – препарат є мукалтичним засобом, що застосовується для полегшування відхаркування мокрот та секретолітичної терапії. За це й було призначено штраф в 1 млн гривень.

В іншій справі з таким засобом як «Шилентин», де слоганом було: «Скажи раку: «Нет!» і було твердження, що ліки виліковують від більшості тяжких захворювань. Насправді - препарат був БАДом і не мав лікувальних властивостей. Як наслідок, штраф – 30 тисяч гривень.

Тобто за явний обман споживачів, яким пропонували лікувати усі можливі хвороби, в тому числі й онкологію, біологічною добавкою, АМКУ призначив незначний штраф, в той час як за невірне зазначення лікувальних властивостей препарату відомої іноземної компанії, який, в принципі, використовується при тому ж захворюванні — застосував зовсім інший підхід.

Чи справедливі рішення приймає АМКУ? І що з цим робити? Задля уникнення неоднакових підходів у штрафній політиці АМКУ якраз і був поданий законопроект №2431. Причому мета даного законопроекту — не лише закласти засади для розробки чіткої та обґрунтованої методики розрахунку штрафів, а й зробити її обов'язковою до застосування. Зараз, законопроект відправили на друге читання і, можливо, в майбутньому нас чекають позитивні зміни. Хоча потрібно розуміти, що навіть з прийняттям законопроекту треба час для певних покращень. Взагалі, цим питанням активно займається Вікторія Пташник (народний депутат України). Як було нею зазначено, що мета реформи — обмежити Антимонопольний комітет у праві визначати розмір штрафу на власний розсуд та зробити обов'язковою методику розрахунку штрафів, яка б встановила певні "правила гри" та закрила існуюче протягом багатьох років "корупційне вікно".

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що антимонопольне-конкурентне законодавство в Україні потребує реформування і його порушення тягне за собою серйозні наслідки, причому точно не можна сказати які, оскільки штраф в більшій мірі залежить від волі АМКУ і, можливо, саме через це європейські компанії бояться виходити на наш ринок, тому рішенням даної проблеми може бути встановлення чіткої системи призначення штрафів та ведення прозорої діяльності АМКУ за якою зможуть слідкувати не тільки підприємці великих компаній, а й усі люди, які займаються або мають бажання займатися господарською діяльністю.

Література

1. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>
2. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=5575
3. Національна Асоціація Адвокатів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radako.com.ua/news/yak-amku-rozrahovuie-shtrafi-oficiyne-rozuyasnennya>
4. Правовий Альянс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalalliance.com.ua/ukr/press/1950/>
5. Деловой інформаційно-новостной сайт «Дело» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://delo.ua/ukraine/zmini-v-shtrafnij-politici-amku-jak-zabuti-pro-zradu-ta-dosjagti-310627/?supdated_new=1462096370

**Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ
Біленко М.С.**

Кравець О., ФМТП, 3 к. 2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ЖИТЛА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Із становленням та розвитком ринкових відносин виникає необхідність конкретизації об'єктів житлової нерухомості для реалізації прав на неї відповідно до законодавства України. Тому однією із проблем, що потребує вирішення на законодавчому рівні залишається проблема визначення поняття «житло».

Нашою основною метою є розкрити поняття житла у системі законодавства України, дослідити його відмінності від інших об'єктів правовідносин та визначити юридичні ознаки, які притаманні житлу як об'єкту регулювання житлових відносин.

В межах правового регулювання інституту житла як комплексного правового утворення були проведені дисертаційні дослідження, висвітлено ряд питань призначених проблемам житлового права в навчальній літературі. Нами було розглянуто різні підходи до визначення суті житла

як об'єкта житлових відносин. Тим не менш, багато питань все ще залишаються неврегульованими чинним законодавством, саме тому виникає необхідність системного підходу до визначення поняття житла, що в свою чергу, виконує одну з найбільш важливих і корисних соціально - економічних функцій.

Конституція України як Основний Закон України закріплює ряд прав і свобод людини та громадянина. До таких відносяться у тому числі і право на житло, яке гарантує держава[1]. На сьогоднішній день в Житловому Кодексі України, який був прийнятий ще в 1983 році визначення поняття «житла» чітко не прописано, що в свою чергу створює ряд проблем, які потребують узгодження і вирішення, саме тому ми змушені звертатися до інших правових джерел задля врегулювання цього питання[2]. Зокрема в Цивільному Кодексі України (далі - ЦКУ) поняття житло визначається як житловий будинок, квартира, інше жиле приміщення, призначені та придатні для постійного або тимчасового проживання в них[3]. У положеннях Кримінального Кодексу України поняття житла використовується при формулюванні окремого складу злочину у виді порушення недоторканності житла, кваліфікуючої ознаки деяких злочинів, а також окремої обставини, що виключає злочинність діяння, оскільки відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення є правомірною дією[4]. Ми бачимо, що в нормах кримінального права також не конкретизується поняття житла отже, є сенс розглянути і інші підходи до визначення цього поняття.

На думку М.В. Скаржинського, житло слід розглядати як призначений для постійного проживання і визнаний цивільним правом різновид нерухомого майна як складова частина загально-правового, конституційного інституту житла у вигляді обраного місця, адресно-географічні координати якого визначають приміщення, спеціально призначене для вільного проживання людини[5]. Дане визначення доповнює та конкретизує поняття, яке дає законодавець, втім ми пропонуємо розглянути і інші підходи.

На нашу думку, неможливо об'єктивно дати повне визначення такому поняттю як «житло» без урахування його правових ознак. Розглядаючи правові ознаки житла, М.К. Галянич зауважує, що житло має відповідати встановленим санітарним і технічним вимогам, іншим вимогам законодавства та додає, що житло повинно відповідати архітектурно - будівельним, протипожежним та іншим нормам і стандартам, повинно бути завершеним будівництвом, віднесено до житлового фонду, що визначається за реєстрацією у місцевій Раді[6, С.19]. Однак, цей перелік не є вичерпним, саме тому ми пропонуємо розширити коло ознак житла і, крім розглянутих, додати до переліку наступні: розташування на законно відведеній ділянці;

інвентаризацію; відповідність санітарним, технічним нормам та встановленій мінімальній нормі жилої площі; а також наявність певної вартості у житла як товару з особливим характером.

Звертаючи особливу увагу на останню з наведених ознак, а саме, наявність певної вартості у житла як товару з особливим характером, можна чітко простежити при його приватизації, коли держава виступає первісним власником житла згідно з ст. 3 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» [7]. На підставі положень вищевказаного закону здійснюється безоплатна передача громадянам квартир(будинків) у власність з розрахунку санітарної норми на кожного наймача додатково 10 кв. м. на сім'ю та продаж надлишків загальної площі квартир громадянам України. Як зазначає Клименко С.В., нормування у цьому випадку є виправданим, оскільки йдеться про зміну власника, тому усвідомлюючи потенційну вартість житла як товару, держава створила рівні для всіх умови набуття його у власність, тими, хто його прагне[8].

Отже, ми бачимо, що поняття житла охоплює ряд важливих аспектів, які неможливо залишити без уваги, саме тому багато питань все ще залишаються відкритими.

Таким чином, провівши аналіз поняття та правових ознак «житла» можна зробити висновок, що під житлом можна розуміти призначене для постійного проживання людини нерухоме майно, яке відповідає встановленим санітарно - технічним, архітектурно - будівельним, протипожежним нормам і стандартам; повинно бути завершеним будівництвом, віднесено до житлового фонду, розташованим на законно відведеній ділянці; а також мати певну вартість як товару з особливим характером. На нашу думку, законодавче закріплення поняття «житла» в нормах Житлового законодавства є необхідним для його правильного трактування та усунення неузгодженостей з іншими нормативно - правовими актами.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1998 р. № 254к/96-ВР : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96D0%B2%D1%80>
2. Житловий Кодекс Української РСР від 30.06.1983 № 5464-Х: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>
3. Цивільний кодекс України від від 16.01.2003 № 435-IV: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/43515/paran2056#n2056>
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

5. Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 19.06.1992 № 2482-XII: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2482-12>
6. Клименко С.В. Правові ознаки житла як об'єкта права власності // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2009. - №4. - С.149-154.

Науковий керівник: ст викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О.В.

Крупко Ю., ФМТП, 3 к. 4 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЩОРІЧНІ ВІДПУСТКИ ЗА ТРУДОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Право на відпочинок є одним з основоположних прав людини і громадянина. Стаття 24 Загальної декларації прав людини говорить: «Кожна людина має право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та на оплачувану періодичну відпустку».

Відпочинок є одним з невід'ємних прав людини, яке гарантується Конституцією України, яка є основним законодавчим актом України. Під часом відпочинку слід розуміти час, протягом якого працівники і службовці звільняються від виконання трудових обов'язків і можуть його виконати на власний розсуд. Відпочинок поряд з працею є основними соціальними становищами, у яких людина перебуває все своє життя, за винятком дитячого віку. Праця обов'язково повинна чергуватись з відпочинком. Адже без відпочинку людина втрачає здатність плідно працювати. Тривала безперервна праця виснажує людину. Саме тому у законодавстві України суттєву увагу приділено врегулюванню питання щодо реалізації права людини на відпочинок[1].

Згідно зі ст. 2 Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 р. № 504/96-ВР, право на відпустки мають громадяни України, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від їх форми власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи. Іноземці та особи без громадянства, які працюють в Україні, мають право на відпустки нарівні з громадянами України, а от фізичні особи, які виконують роботу за договорами цивільно-правового характеру (наприклад, договору підяду), у відпустку піти не можуть,

оскільки не перебувають у трудових відносинах з підприємством[4]. Право на щорічну відпустку виникає у працівника з першого ж дня роботи, проте для її фактичного отримання працівникові необхідно мати певний стаж роботи у даного роботодавця — відповідно до ч. 1 ст. 79 Кодексу законів про працю України та ч. 5 ст. 10 Закону № 504 «**щорічна основна відпустка повної тривалості у перший рік роботи надається працівникам після закінчення шести місяців безперервної роботи на даному підприємстві**».

У ст.9 Закону №504 чітко зазначено стаж роботи, що дозволяє піти у відпустку та аспекти, які необхідно враховувати [4]. Хоча на даному етапі розвитку трудового законодавства вже внесені певні зміни до цих правил у проекті Трудового кодексу України, зокрема, розширено умови для отримання щорічної основної трудової відпустки, де у ст. 172 проекту визначається порядок обчислення стажу роботи, який дає право на отримання щорічної основної трудової відпустки, доповнено п. 6 про те, що до такого стажу зараховується час, коли працівник фактично не працював, але за ним зберігалось місце роботи, посада і йому не виплачувалась заробітна плата (крім відпустки без збереження зарплати за доглядом за дитиною до досягнення нею 6-річного віку). До цього додали ще одну категорію: за доглядом за дитиною, хворою на цукровий діабет до 18 років.

Внесено доповнення: відтепер до стажу роботи, що дає право на щорічну трудову відпустку, включено час невикористаної відпустки у випадку, коли працівник переходить за переведенням від одного роботодавця до іншого. Тим самим, розширюючи права працівників і враховуючи нові тенденції у трудових відносинах. Чітка спрямованість на демократизацію та віяння західних сусідів, за умов прагнення України в Європейський Союз зумовила до нових змін, зокрема рівні права чоловіків та жінок у догляді за дитиною, що також знайшла своє відображення у проекті, наприклад, ст. 180 «Право на щорічну трудову відпустку за 1-й рік роботи» пунктом про те, що у перший рік роботи за бажанням працівника може бути надана щорічна відпустка повної тривалості не зважаючи на закінчення шестимісячного строку безперервної роботи: жінкам перед відпусткою у зв'язку із вагітністю, у зв'язку із пологами або після неї, а також додали пункт про те, що право на таку відпустку у зв'язку із народженням дитини мають і чоловіки.

Цю статтю доповнено правом на отримання відпустки у перший рік роботи до закінчення 6 місяців безперервної роботи для батьків, діти яких вступили на навчання до вишів [3].

Це так званий розвиток сімейної політики, що в останні роки має шалену популярність Західній Європі і, особливо, у Німеччині, Франції і

деяких інших країнах на теренах ЄС. Ця концепція має на увазі поліпшення умов праці для батьків, які мають маленьких дітей, зокрема, збільшення тривалості "батьківської відпустки" із збереженням права повернення на попереднє місце, більш широке поширення гнучкого графіка роботи, неповної зайнятості, створення більш зручних рекреаційних можливостей у передмістях. Саме у руслі таких соціальних змін налаштована рухатися і Україна ,якщо брати ідеальну форму розвитку нашої країни.

Але досить багато аспектів так і залишилися без уваги ,зокрема графік надання щорічної відпустки. Конкретні строки складання та порядок оформлення графіків відпусток українським законодавством не встановлено, тож підприємство може самостійно узгодити порядок складання графіка відпусток у довільній формі своїми внутрішніми документами: у колективному договорі чи правилах внутрішнього трудового розпорядку, розпорядженні, наказі тощо[2]. На мою думку, це вже застарілі норми, котрі потрібно удосконалювати. А разом з цим розглянути питання щодо адміністративної відповідальності за ненадання відпустки, а саме збільшення розміру штрафів, щодо посадових осіб підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності. Збільшення штрафів забезпечить дотримання права громадян на відпочинок та не дозволить експлуатацію роботодавцями своїх працівників, адже в скрутній політичній ситуації робітники тримаються за своє місце і не мають впливу на недобросовісне начальство.

Загалом, тема щорічних відпусток актуальна і ще багато питань потребують змін. Деякі з них вже на етапі свого становлення ,інші ,на жаль, ще не знайшли свого законодавчого закріплення. З урахуванням того факту, що наше трудове законодавство на етапі змін після постулатів Радянського Союзу, що мають свій вирішальний вплив але потрібно чітко регулювати право громадян України на відпочинок і забезпечення його для наступних поколінь.

Література

1. Конституція України від 28.06.1998 р. № 254к/96-ВР : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс Законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Проект Трудового кодексу України № 1658 від 27.12.2014: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

4. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1658&skl=9
5. Закон України «Про відпустки» // Верховна Рада України; Закон від 15.11.1996 № 504/96-ВР;
6. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю / Б. С. Сличинський, І. В. Зуб., В. Г. Ротань. – С. 460.;

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Андрій В.В.

Кравець О., ФМТП, 3 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет, (м.
Київ)

ТРУДОВИЙ ДОГОВІР ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Конституція України гарантує право на вільний вибір професії, роду занять і роботи відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти і з урахуванням суспільних потреб. Одним з найважливіших прав громадян є право на працю, тобто право, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку він вільно погоджується[1].

Основною, переважною підставою виникнення трудових правовідносин є трудовий договір. Дане положення прямо витікає із змісту статті 2 Кодексу законів про працю України, в якій відмічено, що працівники реалізують право на працю шляхом укладення трудового договору на підприємстві, в установі, організації[2].

У сучасних умовах, на етапі інтеграції України до Європейського Союзу трудове законодавство теж потребує змін та адаптації до нинішньої правової системи. Саме такі принципи знайшли своє віддзеркалення у проекті нового Трудового кодексу України, який був прийнятий Верховною Радою України у першому читанні. З прийняттям Трудового кодексу України передбачається скасування Кодексу законів про працю України, законів України «Про оплату праці», «Про відпустки», «Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей».

З огляду на це викликає практичну зацікавленість питання щодо того, наскільки сучасним та ефективним може бути Кодекс у разі його ухвалення парламентом. Розглянемо більш докладно новації законопроекту щодо трудового договору.

Трудовий договір на відміну від чинного Кодексу, проект містить окрему статтю (ст. 33), присвячену змісту трудового договору. Згідно з цією статтею до обов'язкових умов трудового договору належать такі: місце роботи (із зазначенням для роботодавця - юридичної особи структурного підрозділу); час початку дії трудового договору, а у разі укладення трудового договору на визначений строк також тривалість цього строку та підстави для укладення строкового трудового договору відповідно до цього Кодексу; трудова функція, яку виконуватиме працівник: найменування професії, спеціалізації, кваліфікації, посади відповідно до встановленої класифікації професій та кваліфікаційних характеристик; умови оплати праці; режим праці та відпочинку, якщо він відрізняється від загальних правил, встановлених у даного роботодавця; охорона праці[3]. У чинному КЗпП України обов'язковими умовами є лише перші чотири з перерахованих, а режим праці та відпочинку і охорона праці не належать до таких. Запропонований механізм може мати негативні наслідки для працівника, оскільки роботодавець матиме змогу розробити вигідні для себе трудові договори, які будуть завідомо упереджені, оскільки одна із сторін практично позбавлена права вносити свої пропозиції.

Що ж стосується безпосередньо порядку укладення трудового договору, то Болотіна Н.Б. пропонує нам умовно розподілити його на кілька етапів: звернення особи до роботодавця з пропозицією про укладення трудового договору; розгляд заяви роботодавцем і прийняття ним рішення; видання наказу або розпорядження про зарахування працівника на роботу; оформлення трудової книжки[4, ст. 52].

Погоджуючись з даним поділом ми бачимо, що на першому етапі працівник, попередньо переговоривши з роботодавцем, з'ясовує можливості свого працевлаштування. Після цього він подає заяву з проханням прийняти його на роботу, де зазначає, яку посаду чи вид роботи може виконувати, та термін початку роботи. Законодавством письмова заява не передбачена, не розроблена її єдина форма, що, на нашу думку, перешкоджає правомірному укладенню трудових договорів між сторонами.

Останнім часом до уже традиційних вимог на цьому етапі додалися ще й прохання до претендента на посаду представити так зване *curriculum vitae* або резюме про себе. Тут він зазначає відомості про свою попередню трудову діяльність, а також власні побажання щодо використання його на посаді, на яку він претендує. У багатьох випадках роботодавець проводить усну спів-бесіду з претендентом на зайняття відповідної посади.

Чинний КЗпП України зазначає, що трудовий договір як правило укладається у письмовій формі, крім випадків, які перелічені в

законодавстві в той час як проект впроваджує нову імперативну норму, яка вимагає щоб трудовий договір укладався в письмовій формі. Звертаємо увагу, що в даному випадку роботодавець зобов'язаний дотримуватися письмової форми трудового договору з метою забезпечення його ефективної дії та попередження трудових спорів.

Зважаючи на те, що ми живемо в час динамічних реформ, виникає необхідність законодавчого регулювання відносно нових форм трудових договорів, зокрема трудових договорів з дистанційними працівниками. Варто більш детально зупинитися на дослідженні такого юридичного факту виникнення правовідносин у сфері дистанційної зайнятості, як укладення усної або так званої «віртуальної угоди». Основною причиною небажання роботодавця офіційно оформляти відносини з працівником є прагнення скоротити витрати, пов'язані з наймом робочої сили. Не укладаючи трудовий договір з працівником, роботодавець не несе жодних зобов'язань перед ним. У нього не зростає чисельність працівників, що веде до зниження фонду оплати праці і оподаткованої бази для визначення деяких податків і зборів [5, с. 680]. Як бачимо, ні чинний КзпП України, ні проект нового Трудового кодексу не регламентує порядок укладення, умови та зміст такого договору. В свою чергу, І. І. Моторна відзначає, що посилення свободи роботодавця у соціально-трудовах відносинах дистанційної зайнятості різко обмежує права працівників і збільшує їхні обов'язки [6, с. 10]. Дистанційні працівники можуть підлягати дискримінації та частково чи повністю позбавлятися соціального захисту, що є неприпустимим в демократичному суспільстві. Тому слід якомога швидше здійснити легалізацію та законодавчу регламентацію дистанційно-трудовах правовідносин в Україні, чітко визначити статус дистанційних працівників, а також створити єдині стандарти при оформленні трудових договорів із дистанційними працівниками.

Таким чином, ми стикнулися з певними проблемами, які на даний момент не є законодавчо вирішеними. Звернувши увагу на моменти, що були перелічені вище вважаємо, що слід внести деякі уточнення до чинного законодавства, зокрема необхідно визначити чіткі обов'язкові та факультативні умови трудового договору, які не будуть порушувати або обмежувати права жодної з сторін; важливим є питання щодо встановлення обов'язкової та єдиної форми трудового договору так як в чинному нормативно-правовому акті, який регулює трудові правовідносини не чітко сказано яка ж саме форма є обов'язковою для укладення такого договору, а також слід законодавчо закріпити норми, які будуть регулювати в тому числі, відносини дистанційної зайнятості.

Література

1. Конституція України від 28.06.1998 р. № 254к/96-ВР : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс Законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Проект Трудового кодексу України № 1658 від 27.12.2014: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1658&skl=9
4. Болотіна Н.Б., Чашишева Г.І. Трудове право України : [Навчальний посібник]; Київ 2001. – с. 311
5. Цесарський Ф. А. До проблеми укладення трудових договорів в умовах дистанційної зайнятості / Ф. А. Цесарський // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 62. – С. 677-682.
6. Моторна І. І. Соціально-трудові відносини: формування та розвиток : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.07 / І. І. Моторна. – К., 2009. – 20 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Андрій В.В.

Корнієнко О., ФМТП, 3 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЧАС ВІДПОЧИНКУ ЗА ТРУДОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Наукою трудового права традиційно під часом відпочинку розуміється час, протягом якого працівник є вільним від виконання трудових обов'язків і вправі використовувати його на власний розсуд.

Відповідно до параграфу 2 ст.31 Хартії ЄС про основні права 2000 року кожен працівник має право на обмеження максимальної тривалості робочого часу і право на щоденний і щотижневий відпочинок, а також на щорічну оплачувану відпустку. Тривалість відпочинку та відпустки повинна бути поступово зрівняна в усіх країнах ЄС [1].

Час відпочинку є важливою правовою категорією трудового законодавства України. Праця обов'язково повинна чергуватись із відпочинком. Одне з основних завдань держави – це створення для

громадян відповідних умов праці і відпочинку, задоволення їх потреб і запитів, забезпечення їх законних прав і пільг [2, с.26]. Трудовим законодавством України поняття часу відпочинку не визначене. Воно протиставляється поняттю «робочий час». Весь час, який знаходиться поза межами робочого часу, вважається часом відпочинку.

У сучасних умовах реформування і оновлення трудового законодавства України вивчення і врахування позитивного зарубіжного законодавчого досвіду правового регулювання трудових відносин взагалі і часу відпочинку зокрема має важливе значення. Міжнародні трудові норми, які містяться в актах ООН і стосуються часу відпочинку, є загальними і є стандартними, які імплементовані у законодавство усіх демократичних країн.

У ст.36 Конституції Італії передбачено, що працівник має право на щотижневий відпочинок і на щорічну оплачувану відпустку, від якої не має права відмовитися [3, с.386].

У ст.59 «Права трудящих» Конституції Португалії передбачено право працівників на відпочинок, максимальне обмеження робочого дня, щотижневий відпочинок і чергові оплачувані відпустки.

У Великобританії взагалі відсутні законодавчі акти про час відпочинку.

У Франції питання часу відпочинку визначені гл. 3 прийнятого у 2008 році Кодексу про працю. Стосовно режиму відпусток у Франції, відповідно до Ордонансу від 16.01.1982 р. за один місяць безперервної роботи працівник отримує 2,5 дня відпустки, при цьому загальна тривалість відпустки не може перевищити 30 робочих днів [4, с.37-42].

Федеральний закон Німеччини «Про відпустки» від 08.01.1963 р. проголошує право на щорічну оплачувану відпустку для всіх працівників, а також учнів виробничого навчання. Право на відпустку виникає через шість місяців роботи, що цілком відповідає нормі, яка закріплена у п.2 ст.5 Конвенції МОП №132 про оплачувані відпустки. Тривалість відпустки – 24 робочих дні.

Специфічним є різновид відпустки у США який має назву - «себетікл», яка, як правило, регламентується у колективних договорах. Це тривала (до 11 місяців), зазвичай оплачувана, а іноді неоплачувана відпустка, що надається при досить тривалому стажі роботи на даному підприємстві один раз на 7–10 років. З 80–90-х рр. минулого століття спостерігається розширення використання цього виду відпустки. У ряді галузей промисловості США, наприклад, у сталеплавильній, вона стала надаватися працівникам-ветеранам – 13-тижнева додаткова оплачувана відпустка кожні п'ять років при 10–16-річному стажі безперервної роботи на підприємстві. У даний час «себетікл» в чистому

вигляді, тобто як тривала оплачувана відпустка, в більшості країн має обмежене застосування. Важливо зазначити, що така відпустка необхідна не тільки для відпочинку, але й для самоосвіти, підвищення кваліфікації, фізичної та духовної розрядки і оздоровлення. Оскільки ці відпустки надаються зазвичай працівникам, які мають тривалий трудовий стаж, їх можна розглядати як свого роду перехідний етап від повного завантаження до виходу на пенсію за віком [5, с.256].

Також цікавим фактом є те, що у країнах з розвинутою економікою існують відпустки, які носять заохочувальний характер. Наприклад, для стимулювання працівників, які не запізняються на роботу та добросовісно працюють (не прогулюють), на автомобільних заводах «Пежо» і «Сітроєн» кожен тиждень регулярного відвідування, без запізньєнь та прогулів, дає право робітнику на 15 балів, а службовцю – на 9 балів. За роботу в нічний час і в неділю (або святкові дні) нараховуються додаткові бали. Отримавши 500 балів, працівник має право на один день оплачуваної відпустки. Якщо працівник був відсутній на роботі більше 15 днів на рік з будь-якої причини, він втрачає всі нараховані йому бали. Частина заробленої таким чином додаткової відпустки працівник повинен використати протягом наступного року, а частину – відкласти.

У Нідерландах на законодавчому рівні закріплені норми із забезпечення нормальних умов праці, що, в свою чергу, сприяє скороченню відпусток у зв'язку з хворобою. У середніх та дрібних компаніях навіть збирають статистичні дані про відпустки «за лікарняним», які включаються в щорічний звіт. Мета таких заходів полягає в тому, щоб зберегти здоров'я працівників та їх соціальний добробут. Статистичні дані дають можливість аналізувати, чи є різного роду відпустки у зв'язку з хворобою наслідком негативного впливу певних робіт або умов праці.

Відповідно до Конвенції МОП №103 про охорону материнства 1952 року був розроблений інститут відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами. Середня тривалість відпусток у зв'язку з вагітністю й пологами і доглядом за дитиною в країнах з розвинутою економікою становить від 36 до 44 тижнів. Відпустки з догляду за дитиною можуть бути або оплачуваними, або пов'язаними з наданням різних видів соціальної допомоги. Найбільш тривалі відпустки з догляду за дитиною (2–3 роки) передбачені у Фінляндії, Німеччині, Австрії.

Що стосується Іспанії, то будучи небагатою країною, вона, водночас, забезпечує оплачувану в розмірі 100% від заробітної плати відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 16 тижнів (18 – у разі багатоплідних пологів). Крім того, доступна неоплачувана відпустка до досягнення дитиною трирічного віку. Італія надає

п'ятимісячну відпустку (два місяці до пологів і три після), що оплачується у розмірі 80% від заробітної плати, та додаткову шестимісячну відпустку з оплатою у 30% заробітної плати.

Існує поняття «навчальних відпусток». Вони, як правило, визначаються не законодавством, а національними колективними договорами. Зокрема, така система підтримки освіти працівників прийнята у Франції, Бельгії, Італії. Фінансуються такі відпустки за рахунок податків на фонд заробітної плати підприємств [6].

Таким чином, проаналізувавши досвід зарубіжних країн у сфері часу відпочинку, можна зробити висновок, що у певних аспектах регулювання часу відпочинку Україна дещо відстає від розвинених країн, в інших питаннях вітчизняне законодавство є більш сприятливим для працівника. Не зважаючи на особливості правової регламентації часу відпочинку у зарубіжних країнах, можна виявити деякі загальні риси й тенденції з національним законодавством, а саме: збільшення кількості відпусток спеціального цільового призначення, які оплачуються; збільшення загальної тривалості соціальних відпусток; поширення навчальних відпусток, у тому числі з метою підвищення кваліфікації працівників. Система заохочувальних відпусток у розвинених країнах має більш широке застосування, ніж в Україні. Крім того, слід відзначити більш широке застосування відпусток як засобу матеріального стимулювання сумлінних працівників, людей, які тривалий час працюють на одному підприємстві. Як відомо, за радянських часів такі норми були передбачені законодавством колишнього СРСР (надання додаткових днів відпустки за безперервну роботу на одному підприємстві, в установі, організації). У цей час стимулююча функція відпусток недостатньо враховується на законодавчому і локальному рівнях.

У розвинених країнах більш гнучким є регулювання часу відпочинку у колективних договорах, особливо у тих країнах, де основним джерелом трудового права є не закон, а колективний договір. Це стосується як тривалості відпусток, так і порядку їх надання. Позитивний досвід країн з розвинутою економікою у регулюванні відпусток для працівників із сімейними обов'язками, насамперед так званих «батьківських відпусток», також має бути врахований вітчизняним законодавцем, що дасть змогу покращити демографічну ситуацію в країні і захистити права працівників, які мають дітей.

Література

1. Договір про Європейський Союз; Міжнародний документ від 07.02.1992 [електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_029

2. Венедиктов В. С. Правове регулювання часу відпочинку працівників органів внутрішніх справ України : науково-практичний посібник / В. С. Венедиктов. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 165 с.
3. Окуньков Л. А. Конституции государств Европейского Союза / Л. А. Окуньков. – М.: ИНФРА-М. : НОРМА, 1997. – 673 с.
4. Шония Г. В. Общая характеристика трудового права Франции: автореф. дисс. канд. юрид. наук: 12.00.05 / Г. В. Шония: МГЮА. – М., 2009. – 46 с.
5. Френкель Е. Б. Трудовое и социальное право зарубежных стран / Е. Б. Френкель. – М.: Юрист, 2002. – 674 с.
6. Основы обучения в течение всей жизни: предпосылки возникновения и история развития в странах ЕС. Связь с Лисса бонской стратегией / Национальный офис программы Tempus в РФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.tempusrussia.ru/prep-zayavka/LLL-general.pdf

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Андрій В.В.

Кривенко Д., ФМТП, 1 к. 5м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

12 січня 2015 року Президент України видав Указ «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"». Стратегією передбачається запровадження реформ, які необхідні українцям для впровадження в країні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.[3] Указом передбачені: реформа у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів і реформа у сфері захисту прав споживачів.

В системі захисту прав споживачів сталася ситуація, коли Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів вже не працювала, а Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів ще не працювала. В місцевих органах влади були ліквідовані відповідні підрозділи з питань захисту прав споживачів. В той же час, з 5 серпня 2014 року в Україні діє мораторій на перевірки суб'єктів господарювання, в тому числі і на перевірки за скаргами споживачів до Держспоживінспекції України. Держпродспоживслужба офіційно була створена 2 вересня 2015 року, але розпочала роботу лише 6 квітня 2016 року.

Було порушено статтю 42 Конституції України, яка визначає, що держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і

безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів.[1]

Також було порушено статтю 5 Закону України «Про захист прав споживачів», яка вказує що:

1. Держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності.
2. Держава створює умови для здобуття споживачами потрібних знань з питань реалізації їх прав.
3. Захист прав споживачів здійснюють центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту прав споживачів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, місцеві державні адміністрації, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування згідно із законом, а також суди.[2]

Споживачі не мали змоги звернутися до державних органів за захистом своїх прав, так як відповідні державні органи не функціонували. Питанням захисту прав споживачів займалися громадські організації, які працюють у цій сфері.

Держпродспоживслужба в першу чергу займається забезпеченням безпеки харчових продуктів, а для захисту прав споживачів створений лише окремий департамент.

На думку громадських організацій, які займаються захистом прав споживачів, цього недостатньо. Необхідно створити систему захисту прав споживачів, яка буде охоплювати всі сегменти споживчого ринку і орієнтуватися в першу чергу на контролі за захистом економічних інтересів споживачів та додержанням державних гарантій прав споживачів: на базове споживання, інформацію, безпеку та якість споживання, вільний вибір, компенсації, бути почутим.

В Україні право споживачів на захист має бути реалізоване не лише шляхом захисту прав споживачів у разі їх порушення, але також на превентивному рівні через участь споживачів у формуванні державної споживчої політики шляхом представництва їх громадських організацій у процесах прийняття рішень, розробки законодавчих норм та правил в усіх сферах економічної діяльності, які стосуються інтересів споживачів.

Відповідно до позиції Європейської Комісії, метою діяльності якої є поточний вплив на повсякденне життя громадян ЄС, який забезпечується

через зміну акценту з можливостей виробників на потреби споживачів, уряди кожної з країн-членів ЄС звітують перед Єврокомісією про стан захисту прав споживачів. В рамках діалогу керівництва ЄС та урядів країн-членів ЄС зі споживачами належна роль відводиться організаціям, що представляють інтереси споживачів.

Для успішного реформування системи захисту прав споживачів державним органам необхідно співпрацювати з громадськими організаціями, які займаються питанням захисту прав споживачів, долучати представників даних організацій до процесу розробки законодавства щодо регулювання прав споживачів.

Література

9. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 245к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. – Ст. 141.
10. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-12// Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
11. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015.
12. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету міністрів України від 02.09.2015 р. № 667
13. Про утворення територіальних органів Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету міністрів України від 16.12.2015 р. № 1092

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри комерційного права КНТЕУ Мельничук М.В.

Кушнір Д., ФМТП, 3 к. 1 гр,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Проблеми ринкової конкуренції в економічній літературі опрацьовано досить широко, однак питання банківської конкуренції досліджено значно менше, а саме у працях А. Баталова, С. Бойка, М. Вознюк, Т. Гірченка, О. Дубовик, І. Пахомової, Г. Самойлова, Н. Сірія, М. Фоміних та ін.

У сучасній сфері фінансових послуг спеціалізація поступово надає дорогу універсалізації та більшій однорідності чи навіть злиттю

фінансових інститутів і ринків. Банки та інші фінансові інститути відрізняються від інших суб'єктів господарювання наявністю у них державних гарантій, ліцензій та формами урядового регулювання. Проте в умовах дерегулювання фінансової сфери банки зіткнулися з певними труднощами.

Таким чином, конкуренція на фінансовому ринку - це динамічний процес суперництва банків, кредитних інститутів та інших фінансових організацій, в ході якої вони прагнуть забезпечити собі міцне становище на ринку кредитів і банківських послуг, а також на альтернативних нових ринках послуг [1].

Конкурентне середовище на ринку банківських послуг різноманітне, різнорідне і включає такі рівні: 1) конкуренцію між банками; 2) конкуренцію банків з небанківськими фінансовими інститутами; 3) конкуренцію банків з нефінансовими організаціями.

У банківському секторі конкуренція розглядається як «... боротьба між суб'єктами господарювання на ринку, під час якої створюються відмінні конкурентні переваги власної установи та її продуктів, що зумовлюють залучення найпривабливіших споживчих сегментів» [2, 171]. Засобами конкуренції є банківські продукти, за допомогою яких банки-конкуренти намагаються завоювати визнання та залучити клієнтів. Об'єктом конкуренції у банківському секторі є потреби груп споживачів, які входять до цільового ринку (ринків), що обрали для себе банки-суперники. Суб'єктами конкуренції виступають ті учасники ринку, які здатні задовольнити потреби цільових ринків і прагнуть це зробити, реалізуючи господарську діяльність на ринку. Традиційно, банки є суб'єктами фінансового ринку, що складається з: 1) ринку позичкових капіталів (банки виступають на ньому як покупці або продавці тимчасово вільних фінансових ресурсів); 2) ринку цінних паперів (купівля-продаж цінних паперів); 3) ринку валют і дорогоцінних металів [3].

Конкуренція в банківській сфері має певні специфічні риси, що визначають її особливе місце в теорії конкуренції та відрізняють її від конкуренції в інших галузях економіки. До таких особливостей належать: 1) розвиненість і різноманітність форм та видів конкуренції, а також високий рівень її інтенсивності; 2) суб'єктами конкуренції виступають не тільки банки, але й небанківські фінансово-кредитні інститути, а також нефінансові організації; 3) конкурентне середовище ринку банківських послуг становить численні сектори економіки, у кожному з яких банки можуть виступати в ролі як продавця, так і покупця; 4) внутрішньогалузева конкуренція в банківській сфері має здебільшого видовий характер, що пов'язано зі значним рівнем диференціації банківських послуг; 5) у більшості випадків банківські послуги не мають

конкурентоспроможних небанківських заміників (субститутів), що визначає відносно низький рівень міжгалузевої конкуренції для банків; 6) відсутність у банківській сфері цілого ряду вхідних бар'єрів, характерних для інших галузей економіки (патентний захист тощо), а також відносно висока рентабельність і престижність банківського бізнесу зумовлюють значну інтенсивність конкуренції в цьому секторі економіки; 7) обмеженість можливостей використання методів цінової конкуренції визначає актуальність проблеми управління якістю послуг для банківської сфери [3].

Отже, у сучасних умовах банківські установи, як суб'єкти господарювання, залучені до конкуренції. На стійкість банківської системи на ринку та функціонування банківських установ в умовах конкуренції впливає рівень концентрації ринку банківських послуг, оскільки, з одного боку, він впливає на динаміку ринку, стимулює залучення значних обсягів інвестиційних ресурсів, а отже є суттєвим фактором успішного технологічного оновлення банків, а з іншого – покращує якість послуг, у зв'язку із великою конкуренцією або призводить до формування монополій на ринку.

Література

1. Оцінка рівня конкуренції в банківській системі України [Електронний ресурс] / І. Г. Пахомова, Н. Т. Сірія., // Ефективна економіка – 2014. – №6. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3106>
2. Дубовик О.В., Бойко СМ., Вознюк М.А., Гірченко Т.Д. Маркетинг у банку: Навчальний посібник. - 2-ге вид. - К.: Алерта, 2007. - 275 с.
3. Фоміних М. В. Особливості банківської конкуренції в Україні на сучасному етапі / Фоміних М. В. // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Фінансова система України, - 2008 - Вип.10 (Ч. 3). - С. 416-424.
4. 1Банковская конкуренция. / Г.О. Самойлов, А.Г.Баталов. – М.: Экзамен, 2002. – 256 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В

**Круть А., ФМТП, 4 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Соціальні та економічні перетворення зумовили формування та розвиток страхової галузі в Україні. Важлива роль на сучасному етапі розвитку ринкової економіки належить страхуванню життя, яке виступає одним із найважливіших видів у системі особистого страхування. Саме цей вид страхування виступає важливим інструментом соціального захисту населення в багатьох розвинених країнах світу [2, с.1].

Сутність страхового захисту полягає в нагромадженні й витрачанні грошових та інших ресурсів для здійснення заходів з попередження, подолання або зменшення негативного впливу ризиків і відшкодування пов'язаних з ними втрат.

Страхування життя – це страхування, яке здійснюється на добровільній основі шляхом укладення договору страхування між страховиком (страховою компанією) та страхувальником, згідно з яким страховик бере на себе зобов'язання здійснити страхову виплату у разі настання страхового випадку, а страхувальник зобов'язується своєчасно сплачувати страхові внески [1].

Страхування життя у класичному розумінні означає страхування майнових інтересів на випадок смерті застрахованої особи. З часом коло видів страхування життя розширилось. Наразі страхування життя ураховує: страхування на дожиття застрахованої особи до зазначеного в договорі віку з одноразовою виплатою капіталу; страхування життя на випадок смерті; змішане страхування життя; страхування дітей до вступу до шлюбу; страхування життя з виплатою ануїтету; довгострокове страхування життя працівників підприємств, установ за рахунок коштів роботодавців; страхування життя позичальника кредиту та ін.

Страховиком у цій галузі страхування може бути виключно страхова компанія, яка має ліцензію на здійснення страхування життя. Страховики, які отримали ліцензію на страхування життя, не мають права займатися іншими видами страхування. Ліцензії на проведення страхування життя видаються без зазначення в них строку дії. Кабінет Міністрів України встановлює розмір плати за видачу ліцензій на проведення конкретних видів страхування. [3, с. 385] Страховик, що здійснює страхування життя, зобов'язаний мати статутний капітал в обсязі 10 млн. євро за валютним обмінним курсом валюти України [1].

Зважаючи на вищезазначені умови діяльності страхових компаній в Україні, можна зробити висновок, що страхове законодавство України має на меті забезпечити нормальне функціонування страхових компаній, відзначаючи їх стабільність та спроможність здійснити страхову виплату у випадку настання страхового випадку.

На сьогоднішній день економічна криза в Україні зумовлює виникнення складних умов для розвитку всіх сфер життя. Не є виключенням і страховий ринок України, який переживає зараз не найкращі часи: на нього негативно діють і зовнішні, і внутрішні чинники. Але навіть на тлі такої нестабільності і майже воєнного стану, страхування життя активно розвивається. З метою стабілізації ситуації, вже сьогодні багато страхових компаній розробляють успішні стратегії реформування страхування, розраховані на період з 2015 по 2020 рік.

У рамках проекту «Відкрите страхування» Ліга страхових організацій України розміщує інформацію про діяльність страхових компаній із страхування життя – учасників ЛСОУ.

Інформація, містить дані **компаній**, що провадять страхування життя в Україні, і є членами Ліги страхових організацій України. Компанії, які беруть участь у проекті в добровільному порядку надають свої дані для розміщення на сайті ЛСОУ [4].

Окремо стоїть питання недовіри до компаній, які займають страхуванням життя. Якщо навіть банки, що пропонують клієнтам зрозумілі продукти, регулярно підносять сюрпризи у вигляді прихованих комісій та особливих умов, прописаних дрібним шрифтом в договорах, то страхові компанії продають і зовсім абсолютно незрозумілий продукт – «помацати» його не можна, в короткостроковій перспективі вигоди він не принесе, а коштує чимало. Це тільки зміцнює людей у думці, що страхові компанії – просто законний спосіб відбирання грошей у населення.

Але, незважаючи на все вищесказане, ринок страхування життя в Україні все ж існує. За даними Ліги страхових організацій за період 2014 та 2015 років, обсяг страхових премій найбільшими стаховиками життя досягає 1,5 млрд. грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Страхові премії страхових компаній, що провадять страхування життя – членів ЛСОУ за підсумками 2015 та 2014 роки, тис. грн.

№	Назва компанії	На 31. 12. 2015	На 31. 12. 2014
1	«МетЛайф» ПрАТ	416 540,00	319 320,00
2	ТАС СК АТ (приватне)	257 637,00	209 464,00
3	ПЗУ Україна страхування життя ПрАТ	177 819,40	
4	АСКА-ЖИТТЯ ПрАТ УАСК	140 358,00	183 442,00
5	Ренесанс Життя ПрАТ	108 248,00	260 019,00
6	КД Життя ПрАТ СК	24 248,00	18 716,00
7	Іллічівська ТДВ СК	18 894,10	20 586,50
8	"Блакитний Поліс" ПАТ СК	2 595,30	2 941,50
9	"Теком-Життя" ПрАТ СК	1 708,90	1 833,50

10	ЮПТЕР СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ВІСННА ІНШУРАНС ГРУП ПрАТ		47 968,00
11	"Ейгон Лайф Україна" ПрАТ СК		143 856,20
	Разом	1 148 048,70	1 208 146,70

Отже, страхування життя є одним з найважливіших видів соціального захисту, а також виступає важливим джерелом інвестування в економіку країни. Необхідно відновити довіру до страхової галузі як інституту соціально-економічного захисту, інформуючи населення про стан страхового ринку і рівень державного контролю, проводити пояснювальну роботу про необхідність страхування. Держава має бути зацікавлена у розвитку страхування життя, адже це джерело довгострокових інвестиційних ресурсів.

Література

1. Про страхування: Закон України : затв. Постановою ВР України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змін. і допов.). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
2. Вітюк Н.П. Страхування життя в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / Н. П. Вітюк // Актуальні фінансово – економічні проблеми сучасного розвитку України. – 2014.– С. 1-4.
3. Орлова О.В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні / О.В. Орлова // Вісник соціально-економічних досліджень – 2013. – № 1 (48). – С. 384–390.
4. «Страхування життя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uainsur.com/stats/life/>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри
адміністративного, фінансового та інформаційного права
КНТЕУ Севастьяненко О.В.**

**Кібало Я., ФФБС, 3 к. 4.1 гр.,
Київський національний торговельно–економічний університет,
(м. Київ)**

ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

В розвинутих країнах достатньо давно зрозуміли всю реальність віртуальних грошей і потребу в їх законному регулюванні. Першими, хто визначив юридичний статус електронних грошей – Європейський Союз.

Щодо адаптації у сфері законодавства платіжних систем до європейських вимог, декларуючи жорсткі наміри стати членом ЄС, Україна наполегливо над цим працює.

Електронні гроші (e-money) – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі[6].

Відповідно до статті 7 Закону України "Про Національний банк України" Центральний банк регулює діяльність платіжних систем та систем розрахунків в Україні, створює та забезпечує безперервне, надійне та ефективне функціонування, розвиток створених ним платіжних систем[2].

На сьогодні Закон «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» залишається основним документом, норми якого безпосередньо регулюють функціонування електронних грошей[3].

До платіжних систем на основі електронних грошей можна віднести:

-платіжні системи на основі старт-карток;

-платіжні системи на програмній основі, що функціонують в Інтернеті.

До переваг старт-карток відносять так: портативність, можливість здійснювати покупки і поповнювати «рахунок» як у мережі, так і офлайн – режимі, авторизація відбувається за допомогою спеціального цифрового підпису, що генерується при кожному застосуванні та має унікальний характер. В Україні на сьогодні картковий варіант представлений одним із інструментів Національної системи електронних масових платежів (далі – НСМЕП) – електронними гаманцями. Платіжною організацією і оператором НСМЕП є Національний банк України. Це перший у світі приклад, коли систему електронних грошей впроваджує центральний банк країни [4].

Відсутність правового регулювання електронних платежів в інтернеті, в даний час призводить до незахищеності користувачів в розміщених платіжних системах, отримання компенсації в разі програмних збоїв, а також в частині дотримання конфіденційності наданих особистих даних. Питання соціально-економічного характеру, такі як захист прав споживача, конкуренція, доступність, широта

застосування, викликають особливе занепокоєння фінансових державних органів.

Порушення безпеки систем електронних грошей загрожує ймовірністю шахрайства, яке призводить до матеріальних збитків споживача електронних грошей або їх емітента, розкриття конфіденційної інформації.

При здійсненні платежу електронними грошима, як правило, не потрібно повідомляти ніяку інформацію про себе, потрібен тільки номер електронного гаманця. Тому, з одного боку, анонімність це добре, з іншого - системи електронних грошей представляються привабливими для реалізації різноманітних схем, пов'язаних з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом (так зване «відмивання» грошей).

Анонімність платежів може призвести до того, що емітенти зіткнуться зі зростаючими труднощами в застосуванні традиційних методів виявлення та запобігання кримінальної діяльності[6].

Темпи зростання платежів через мережу Інтернет у 2015 р. дедалі збільшувалось. Протягом 2015р. обсяг операцій через мережу Інтернет досяг 52,7% від загальної суми 192 млрд. грн. (96,4%), а в закордонних Інтернет – магазинах - майже 9 млн.(1,7%) платежів на суму 10,9 млрд. грн (5,4%)

Кількість магазинів електронної торгівлі (комерції) які обслуговували платіжні картки в Україні на 1 січня 2016р. становила 2915 од.[5].

На сьогодні в Україні сформовані і діють платіжні системи на основі електронних грошей. Більшість із тих, що активно використовуються у процесі здійснення електронної комерції, належать іноземним компаніям, а вітчизняні, у свою чергу, базуються на технологіях іноземних платіжних систем. До них, зокрема, відносять такі: «E-gold», російські системи «WebMoney» та «Яндекс.Гроші», платіжна система «Інтернет.Гроші», «MoneyXy» та «Максі». При цьому незважаючи на обсяги ринку електронних грошей, що зростають кожний рік, більшість експертів і дослідників висловлює думку про існування в суспільстві недовіри до відповідних способів розрахунку, що пов'язана з новизною згаданих технологій та недостатнім рівнем інформатизації суспільства[6].

Отже, дуже важливою проблемою у сфері функціонування електронних грошей є інформаційна безпека. Її потрібно підтримувати шляхом реалізації організаційних, технічних (програмних), а саме головне - реалізацією правових заходів, що спрямовані на дотримання конфіденційності, цілісності та доступності інформації, необхідність у захисті якої визначається законом.

Залишається невирішеним питання легітимності окремих платіжних систем на основі електронних грошей та розрахунків за їх використанням, оскільки, незважаючи на обов'язок емітентів електронних грошей проходити своєрідну легалізацію в банківській сфері, останні його не виконують. При цьому відсутні випадки застосування юридичної відповідальності до цих суб'єктів.

Література

1. Закон України «Про Національний банк України»
2. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»
3. Махаєва О.О. Підходи до регулювання емісії електронних грошей та їх використання/О.О.Махаєва//Вісник Української академії банківської справи. – 2005. - №2(19).-с.46-51
4. Звіт Департаменту платіжних систем за 2015 рік[Електронний ресурс]/Режимдоступу:<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document%3Fid%3D28945880&rct=j&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKEwie5N5ua7MAhXJVywKHVanA4YQFggTMAA&usg=AFQjCNEKkJ28cJQ94MusySeGS8qrJBZ10w>
5. Трібун І.О. Правові засади функціонування електронних грошей у сфері електронної комерції: [монографія]/Ігор Олексійович Трубін. – К.:Алерта, 2013. – 136 с.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУСевастьяненко О.В.

Луженецька Т., студент,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
(м.Вінниця)

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА

Процес побудови демократичної, соціальної та правової держави органічно пов'язаний з формуванням суспільства. Взаємовідносини правової держави та громадянського суспільства є визначальним фактором розвитку держави і суспільства, неодмінною умовою забезпечення основоположних прав і свобод людини та громадянина. Громадянське суспільство і правова держава перебувають у процесі постійного розвитку, а тому питання їх співвідношення і взаємодії завжди зберігають свою актуальність.

Проблемні питання взаємовідносин держави та громадянського суспільства досліджували В. Авер'янов, В. Андрейцев, М. Козюбра, А. Колодій, О. Скакун, В. Тацій, Ю. Шемчушенко та ін.

Метою даного дослідження є стан та проблеми розвитку громадянського суспільства, аналіз взаємодії громадянського суспільства та держави.

Держава і громадянське суспільство є автономними, відокремленими, але водночас взаємодоповнюючими одна одну сферами. Взаємовідносини держави і громадянського суспільства будуються на основі ряду принципів, найважливішими серед яких можемо назвати такі: первинний характер суспільства та вторинний держави (це означає, що спочатку формується громадянське суспільство, а вже на його основі організовується правова держава); відповідність рівня розвитку держави рівню розвитку суспільства; наявність прямих і зворотних зв'язків між державою і суспільством.

Неодмінною умовою ефективної взаємодії громадянського суспільства і держави є правовий характер останньої, тобто реальне забезпечення пріоритету права, єдності права і закону, рівності усіх перед законом і незалежним судом, гарантування прав і свобод людини, правового розмежування діяльності різних гілок влади, існування легальної опозиції, багатопартійності тощо.

Діяльність правової держави має спиратися на стабільну Конституцію і розгалужену систему законодавства, а також на відлагоджений механізм, здатний забезпечити розв'язання вказаних завдань, зокрема систему спеціалізованих органів, які підпорядковуються лише закону та покликані підтримувати стійкий правопорядок у країні.

Наведені характеристики правової держави підкреслюють її головний аспект: уся система відносин у суспільстві і державі повинна будуватися на правових засадах [1, с. 15].

Громадянське суспільство і держава являють собою дві невід'ємні складові частини одного явища – сучасного соціуму, які не можуть існувати одна без одної. Вони доповнюють одне одного і виступають як вільні рівноправні партнери. Якщо правова держава є формою організації громадянського суспільства, то громадянське суспільство є умовою розвитку правової держави [2, с. 8].

У найбільш загальній формі громадянське суспільство частіше визначається як таке, що відокремлене від держави, як сфера недержавних суспільних інститутів і відносин. Відокремленість громадянського суспільства від держави зовсім не означає, що воно перебуває поза сферою державного впливу.

Україна, як і будь-яка інша держава, має пройти власний шлях до громадянського суспільства. Основою для його розбудови є необхідність повороту українського суспільства до засад гуманізму і справедливості, забезпечення прав і свобод людини, визнання людини вищою соціальною цінністю. Громадянське суспільство виникає лише тоді, коли з'являється громадянин як самостійний, індивідуальний член суспільства, який визнається суспільством і державою як найвища соціальна цінність, що наділений відповідним комплексом прав та свобод, і в такому статусі взаємодіє із суспільством.

Чинна Конституція України закріпила у своїх положеннях надзвичайно важливі основи створення та функціонування громадянського суспільства в Україні:

- 1) права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави;
- 2) кожен має право на свободу світогляду і віросповідань;
- 3) громадяни України мають право на свободу об'єднань у політичні партії та громадські організації;
- 4) громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами;
- 5) усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування тощо [3].

Сьогодні в Україні назріла потреба у виробленні системи заходів і механізмів ефективного партнерства держави та громадянського суспільства. Серед основних умов гармонізації суспільно-державних відносин можна виділити такі: підхід до прав людини як найвищої соціальної цінності, забезпечення якої має розглядатись як головна функція держави; розвиток соціальних програм, зорієнтованих на створення гідного життя та вільного розвитку людини; панування права і закону; запровадження в суспільну практику конституційно-правових принципів поваги людської гідності та соціальної спрямованості держави [1, с. 17].

Отже, розглядаючи питання щодо місця громадянського суспільства у політичному просторі та його взаємодію з державою, можна дійти до наступних висновків.

По-перше, громадянське суспільство потребує державної підтримки, його представники, організації у різний спосіб активно взаємодіють з державними органами влади.

По-друге, держава зацікавлена у гармонійній взаємодії з громадянським суспільством, бо дане суспільство є джерелом легітимності тієї політичної сили, яка при владі, та при економічній кризі чи природній катастрофі громадянське суспільство стає могутньою силою, що підтримує державу. Створення демократичної правової держави – необхідна умова формування і дії громадянського суспільства в сучасній Україні. Тому чим вищий ступінь розвитку свободи громадянського суспільства, його окремих громадян, тим ширші можливості щодо створення правової держави.

Література

1. Колодій А. Громадянське суспільство та правова держава : проблеми і шляхи розбудови // Право України.. – 2014. – №7. – С.12-17.
2. Зуева Ю. А. Гражданское общество как основа формирования правового государства / Ю. А. Зуева // Вісник Луганськ. акад. внутр. справ МВС імені 10-річчя незалежності України: Ідея правової держави: історія і сучасність. –2014. – Ч. 3. – С. 3-9.
3. Конституція України Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри психології, соціології та праваВінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ, Сухоребра Т. І.

Мельниченко Р., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет, (м.Київ)

МЕХАНІЗМ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Актуальність окресленої теми обумовлюється стрімкою глобалізацією світової економіки, в результаті якої стало вільне перетікання фінансових ресурсів, різке зростання транснаціональних вертикально інтегрованих корпорацій. Такі зміни у світовій економіці відкривають широкі можливості для транснаціональних корпорацій щодо оптимізації оподаткування за рахунок трансфертного ціноутворення. Закономірним є те, що перед всіма державами світу гострим постало питання щодо вироблення ефективного механізму податкового контролю трансфертного ціноутворення.

Для аналізу даного питання вважаємо за необхідне звернутися до Настанов Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб від 22 липня 2010 року. ОЕСР здійснює пошуки та аналіз, які допомагають урядам визначити стратегію виходу на формальні угоди між країнами-членами і які будуть реалізовуватися національними інституціями чи в інших міжнародних домовленостях.

ОЕСР звертає увагу на те, що в основі діяльності податкових контролюючих органів за трансфертним ціноутворенням лежать три базових принципи: 1) податкові перевірки; 2) доказування; 3) штрафні санкції. У різних державах світу ці принципи по-різному впроваджені і можуть суттєво відрізнятися. Відмінність у різних моделях податкового контролю трансфертного ціноутворення обумовлена такими об'єктивними факторами, як система і структура податкового адміністрування, географічний розмір і населення країни, рівень вітчизняної та міжнародної торгівлі, культурно-історичні особливості і т.п.

1. Податкові перевірки. Платники податків можуть зустрітися з певними труднощами, коли податкова служба пропонує застосовувати методологію, наприклад метод прибутку від операції, яка відрізняється від методології, що використовується платником податків. Окрім того, трансфертне ціноутворення не є точною наукою і не завжди можна визначити єдиноправильну ринкову ціну товарів, робіт, послуг. Тому податковим інспекторам варто починати аналіз трансфертного ціноутворення з методу, яким користувався платник податків при формуванні своїх цін.

2. Доказування (обов'язок доведення обставин). У більшості провідних держав світу тягар доказів покладається на податкові органи, причому як у взаємовідносинах з платником податків, так і в судовому процесі. Обов'язок доведення обставин може бути скасовано в судовому порядку, що дозволяє податковим органам проводити розрахунки оподатковуваних доходів, коли встановлена несумлінність платника податків, наприклад, якщо платник податків відмовився співпрацювати або направити інформацію у відповідь на правильно оформлені документальні запити, або повідомив у податковій декларації неправильні відомості, що вводить в оману податкові органи.

Оскільки аналіз трансфертного ціноутворення досить складний, і платникам податків, і податковим службам ОЕСР рекомендує приділяти йому особливу увагу і з усією обережністю покладатися на обов'язок доводити обставини при розгляді справи про трансферне ціноутворення. Податкова служба повинна з усією відповідальністю показати, що визначення її співробітниками трансфертного ціноутворення відповідає

принципу витягнутої руки навіть у тому випадку, коли обов'язок доказів лежить на платникові податків, а платник податків аналогічним чином повинен бути готовий до того, щоб з усією сумлінністю показати, що його трансфертне ціноутворення.

3. Штрафні санкції. Штрафи призначені для того, щоб зробити недоплату податків та інші порушення більш витратними порівняно з неухильним дотриманням законодавства. Комітет з фіскальних питань визнав, що основною метою застосування цивільно-правових санкцій є забезпечення дотримання платниками податків законодавства (Звіт ОЕСР «Права та обов'язки платників податків» (1990 р.).

Трансфертне ціноутворення виникає при здійсненні зовнішньоторговельних операцій, які передбачають наявність податкової бази в двох юрисдикціях. Впровадження жорсткої системи штрафів в одній юрисдикції може стимулювати платників податків завищувати оподатковуваний дохід в цій юрисдикції. У такому випадку система штрафних санкцій не виконує своє першочергове завдання, а саме: забезпечення дотримання податкового законодавства, і замість цього призводить до порушень іншого виду - невідповідності принципу витягнутої руки і заниження бази оподаткування в іншій юрисдикції. Всі держави ОЕСР повинні забезпечити щоб система штрафів за порушення трансфертного ціноутворення відповідала Типовій податковій конвенції ОЕСР.

Література

1. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax. – 2010. – Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Paris. – 375 p.

2. European Commission, Code of Conduct on transfer pricing documentation in the EU; Memo/05/414, 10 November 2005 p. – P. 19.

Науковий керівник: к.ю.н., проф., зав. кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Крегул Ю.І.

Нікіфорова О., ФМТП, 1 к. 3м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ МАЙНА
ФІЗИЧНИХ ОСІБ**

Договір страхування майна фізичних осіб є домовленістю страховика та страхувальника про встановлення, зміну або припинення страхових правовідносин, згідно якої страховик зобов'язується надати страховий захист майнових інтересів страхувальника, а страхувальник – сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору. Даний вид договору належить до цивільно-правового, а тому з огляду на це договір страхування майна фізичних осіб належить до категорії двосторонніх, оплатних, консенсуальних, ризикових, строкових.

Сторонами цього договору, як і будь-якого іншого договору страхування, виступають страховик і страхувальник. Учасником цих правовідносин може бути вигодонабувач, який виступає в ролі третьої особи. Особливості виникнення прав і обов'язків сторін залежать від визначення змісту договору. Відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 р. страхувальниками визнаються юридичні особи та дієздатні фізичні особи, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України. Страховиком є юридична особа, яка відповідно до договору або на підставі закону бере на себе обов'язок відшкодувати шкоду, завдану страхувальнику (застрахованій особі, вигодонабувачу або третій особі) у результаті настання певної події (страхового випадку).

Зміст договору страхування майна фізичних осіб можна розглядати в двох аспектах: зміст договору майна як правовідносини, що складаються з прав й обов'язків сторін, або ж зміст цього договору як правочину, тобто умови договору.

Істотними умовами договору страхування майна фізичних осіб є : предмет договору, страховий випадок, страхове відшкодування, страховий платіж, строк сплати страхового платежу, строк договору, права та обов'язки страховика й страхувальника.

Договір страхування майна фізичних осіб укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) іншою стороною. Процедура укладання договору страхування майна фізичних осіб можна поділити на такі стадії:

- 1) подання особою заяви страховику про прийняття майна на страхування;
- 2) вирішення страховиком питання щодо прийняття цього майна на страхування;
- 3) укладання договору страхування.

Договір укладається у вигляді оформлення страхових полісів представником страхової компанії у присутності страхувальника або його довіреної особи з обов'язковим оглядом та експертизою об'єкта страхування, якщо інше не передбачено умовами страхування.

Страховий поліс видається страхувальнику одразу після внесення страхової премії. У випадку розстрочення платежу, після сплати першого внеску страхувальнику видається страховий поліс, а після останнього – квитанція чи довідка. Акцепт страхувальником оферти страховика (у разі, якщо договір оформлюється у вигляді полісу) виражається у вигляді підписання ним договору (страхового полісу).

Факт укладання договору страхування може посвідчуватися страховим свідоцтвом (полісом, сертифікатом). Страховий поліс є специфічним документом, що використовується лише у страхуванні. Терміном “поліс” називається документ страхової організації, що підтверджує факт укладання договору страхування. Чинне законодавство не розкриває змісту перелічених документів. На практиці вони мають доволі різноманітний зміст та вигляд. Тому було б доцільно запровадити у законодавстві такі поняття як "поліс" і "страховий сертифікат" за для можливості їх розмежування.

Порядок укладання договорів страхування майна фізичних осіб регулюється загальними правилами Цивільного Кодексу України і спеціальним законодавством про страхування. Страхові компанії через видання локальних нормативних актів деталізують порядок укладання різних видів договорів страхування майна фізичних осіб, встановлюючи перелік необхідних документів, дій тощо.

Правила страхування можуть бути різноманітними у різних страховиків, але характерними для них є такі умови:

- договори страхування майна громадян мають короткостроковий характер;
- сплата страхових платежів може відбуватися в готівковій та безготівковій формі, одноразово за весь строк страхування чи в кінці дії основного договору;
- для певних категорій страхувальників страховиками можуть надаватися пільги.

Договір набирає чинності з моменту внесення першого страхового платежу на підставі чого страхувальнику вручається поліс. Страховий поліс поєднує у собі значення документу, що надає договору письмову форму, виражає згоду страховика на пропозицію страхувальника укласти договір страхування та слугує доказом укладання страхового договору.

Договір має виконуватися двома сторонами – страховиком, який повинен діяти на користь страхувальника при настанні страхового випадку, та страхувальником, який зобов'язаний своєчасно сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Отже, укладений договір страхування свідчить про те, що в разі настання страхового випадку страхувальникові буде відшкодовано збиток.

Оперативне вирішення питання про виплату страхового відшкодування створює сприятливі передумови для швидкого відновлення майнового стану страхувальника, що його він мав до страхового випадку. А тому, якщо страховий випадок настане, страхувальник має вжити заходів щодо зменшення збитків, завданих страховим випадком; повідомити протягом доби компетентні органи; письмово повідомити про будь-який випадок страховика; дати змогу представникові страховика оглянути пошкоджені будівлі, не виконуючи робіт з їх відновлення. У разі невиконання страхувальником зазначених вимог страховик має право не виплачувати страхового відшкодування.

Науковий керівник: проф. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Ніколаєва Л.В.

Переверзев В., ФТМП, 3 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ РИНКУ ЕНЕРГЕТИКИ

Ринок енергетики сьогодні перебуває у складному становищі. Значна частина вітчизняного енергетичного сектору України займає монопольне становище **що гальмує її розвиток.**

В 2015 році традиційно найбільш несприятливий для конкуренції є ринок паливно-енергетичного комплексу. За даними антимонопольного комітету України, паливно-енергетичний комплекс має таку структуру :

1. Монополізовані ринки – 25,5 %.
2. Ринки з ознаками домінування – 72,7 %.
3. Олігопольні ринки – 1,6 %.
4. Ринки з конкурентною структурою – 0,2 % [1, ст. 3-10].

Таким чином, ми можемо бачити, що найбільш несприятливою для конкуренції була структура товарних ринків паливно-енергетичного комплексу, в якому частка продукції, реалізована на конкурентних ринках, поступалася навіть сектору транспорту та зв'язку, де зосереджені основні ринки природних монополій.

В 2015 році антимонопольним комітетом на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України проведено комплексне дослідження ринків електричної енергії та енергетичного вугілля України й діяльності суб'єктів господарювання на цих ринках [1, ст. 30]. Під час дослідження було виявлено, що єдиним товаром, який продається

генеруючими компаніями та імпортерам, є електрична енергія. При цьому, вагоме значення для ресурсного наповнення добового графіку виробництва/споживання об'єднаної енергетичної системи України мають: - атомні електростанції державного підприємства «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» для базисної його частини; - гідроелектростанцій та гідроакумулюючих електростанцій публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» для пікової його частини; 23 - теплоелектростанцій публічного акціонерного товариства «ДТЕК Дніпроенерго», товариства з обмеженою відповідальністю «ДТЕК Східенерго», публічного акціонерного товариства «ДТЕК Західенерго», порівняно з теплоелектростанціями інших генеруючих компаній, для напівпікової його частини. Об'єктивно існують значні бар'єри вступу (виходу) на ринок: адміністративні, технічні, технологічні та економічні, політичні, а тому відсутні потенційні конкуренти основних продавців та покупця.

Досліджуваний ринок є висококонцентрованим, а конкуренція на ньому є незначною. При цьому, розподіл ринкових часток на ринку свідчить про наявність структурних ознак монопольного (домінуючого) становища окремих виробників та єдиного виробника (державного підприємства «Енергоринок») [4]. При цьому, ринкова влада окремих компаній посилюється за рахунок наданих законодавством переваг, високого рівня концентрації, низької еластичності попиту, вагомого значення окремих виробників для ресурсного наповнення ринку та високого рівня вертикальної інтеграції, зокрема використання для виробництва електроенергії енергетичного вугілля власного видобутку. Одночасно, здатність учасників ринку впливати на умови обороту товару обмежена адміністративним впливом, що передбачено законодавством.

За результатами дослідження було встановлено, що у 2013 – 2014 роках та першому півріччі 2015 року на загальнодержавному ринку електричної енергії, яка купується державним підприємством «Енергоринок» з метою здійснення діяльності з оптового постачання електричної енергії на ОРЕ, ознаки монопольного (домінуючого) становища мало становище: 1. Покупця – державного підприємства «Енергоринок». 2. Продавців (виробників) електричної енергії: - державного підприємства «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», 24 - публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго»; - суб'єкта господарювання, у складі публічного акціонерного товариства «ДТЕК Дніпроенерго», товариства з обмеженою відповідальністю «ДТЕК Східенерго», публічного акціонерного товариства «ДТЕК Західенерго», товариства з обмеженою відповідальністю «Вінд Пауер», публічного акціонерного товариства

«ДТЕК Донецькобленерго», публічного акціонерного товариства «Київенерго» (які, в розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», є єдиним суб'єктом господарювання). Одночасно, під час дослідження Комітетом було виявлено ряд факторів, що стримують розвиток конкуренції на оптовому ринку. Тому, можна запропонувати Міненерговугілля, НКРЕКП, Раді ОРЕ в межах компетенції вжити заходів щодо: розвитку конкуренції на ринках електричної енергії, зокрема, шляхом впровадження повномасштабного ринку електричної енергії; запровадження в Україні ринку торгівлі енергетичним вугіллям; встановлення прозорого та недискримінаційного порядку формування: прогнозного фізичного балансу електроенергії України Об'єднаної енергетичної системи України та прогнозного балансу електроенергії, палива та витрат генеруючих компаній; зменшення адміністративних бар'єрів доступу на ОРЕ імпортерів та внесення змін до Правил ОРЕ у частині передбачення продажу імпорту за ціновими заявками; зменшення обсягів державної підтримки державним шахтам з урахуванням правил конкуренції; прискорення прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на визначення порядків та/або методик розрахунку та/або формування НКРЕКП: прогнозованої оптової ринкової ціни (ОРЦ) та величини обмеження граничної ціни системи (ГЦС); ліквідації системи перехресного субсидіювання через ОРЦ окремих категорій споживачів за рахунок інших категорій споживачів; стимулювання державного підприємства «Національна енергетична компанія «Укренерго» до розвитку мереж, а генеруючих компаній – до зменшення обсягів неефективних витрат та розвитку генеруючих потужностей; відокремлення монопольної діяльності з передачі електричної енергії локальними електричними мережами від діяльності з виробництва та постачання електроенергії; розроблення та прийняття нормативно-правових актів і внесення змін до Договору між членами оптового ринку електричної енергії (ДЧОРЕ) та Правил ОРЕ з метою імплементації вимог Третього енергетичного пакета; оптимізації законодавства, що регулює питання приєднання до електричних мереж.

Отже, енергетичний ринок в Україні знаходиться під контролем Антимонопольного комітету України, який, шляхом надання рекомендацій як суб'єктам господарювання так і органам виконавчої влади, здійснює регулювання енергетичних секторів

Література

1. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – К.2016р. - Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=114477&schema=main>

2. Рішення та рекомендації Антимонопольного комітету України[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/category/80173>

3. Указ Президента України: «Про затвердження Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг». [Електронний ресурс]. 2014 рік. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/693/2014>

4. Закон України про електроенергетику.[Електронний ресурс].1998 рік. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Петренко В., студент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ)

ДОКТРИНАЛЬНІ КОНЦЕПЦІЇ ПУБЛІЧНОГО І ПРИВАТНОГО ПРАВА

Зародження ідеї дуалізму права, відповідно до якої система права поділяється на дві частини — приватне право та публічне право, слід шукати у періоді античності. Вже відомий грецький філософ Аристотель писав, що право поділяється на дві групи залежно від того, хто потерпає від його порушення — ціле чи окремі частини цього цілого. Однак найбільшого розвитку приватне право досягло у Стародавньому Римі.

Також вирішував проблему критеріїв поділу права на приватне та публічне відомий вітчизняний правознавець С. Дністрянський. Він стверджував, що «суспільні зв'язки мусять, з одного боку, дбати про інтереси самої спільноти, яку вони репрезентують, а з другого боку, про питомі інтереси самих членів [1, ст. 47]

У сучасній українській літературі теорія інтересу обґрунтовується, зокрема, у працях О. Крупчана, В. Мадіссона, В. Селиванова.

Положень самої лише теорії інтересу ще недостатньо для обґрунтування поділу об'єктивного юридичного (позитивного) права на приватне та публічне. І ось чому.

По-перше, для цього слід з'ясувати розрізнення й співвідношення між інтересами приватним та публічним, що само по собі викликає неабиякі труднощі.

Ще видатний дореволюційний цивіліст Г. Шершеневич писав, що «суспільні інтереси охороняються настільки, наскільки вони повинні забезпечити благоденство приватних осіб, і навпаки, приватні інтереси охороняються настільки, наскільки вони поєднуються зі суспільними завданнями» [2, ст. 6].

По-друге, невирішеним є питання щодо критерію, який потрібно використовувати для віднесення певної правової норми до такої, що захищає або особистий, або ж суспільний інтерес.

Цікавий, побудований на запереченні теорії інтересу, погляд на проблему поділу права на приватне та публічне висловив В. Мамутов. Стверджуючи, що «будь-який закон, який приймає держава, є публічне явище» і «якщо публічного інтересу немає, то закон не приймається», він вважає нонсенсом вживання терміну «приватний» закон. [3, ст.264].

Оригінальну концепцію щодо поділу права на приватне та публічне висунув свого часу К. Кавелін. На його думку, в основі розмежування права на дві сфери має бути предмет правового регулювання [4, ст.83]. До сфери приватного права він відносив майнові відносини, а до сфери публічного — немайнові.

Такий розподіл нормативно-правового матеріалу, безперечно, можливий, адже в цьому випадку ми оперуємо таким об'єктивним критерієм, як об'єкт правовідносин.

Відштовхується від категорії предмета правового регулювання при побудові системи права і В. Попондопуло [5,ст.62]. Він стверджує, що суспільні відносини як форма породжуються їх змістом — соціальною діяльністю. Тип діяльності (вільна, невільна) визначає режим діяльності її суб'єктів (приватних осіб і публічних органів) і природу відповідних суспільних відносин:

1) приватних відносин, які виникають між приватними особами і пов'язані зі здійсненням ними вільної діяльності, заснованої на приватному інтересі;

2) публічних відносин, які виникають між публічними органами і приватними особами, а також між самими публічними органами і які пов'язані з регламентованою організацією (регулюванням) приватних відносин у публічних інтересах.

Проте слід пам'ятати: детермінація суспільними відносинами (як і іншими соціальними чинниками) способу (методу) правового регулювання не означає, що законодавець обов'язково обере адекватну для них юридичну форму. Як ілюстрацію можна навести державне

регламентування господарських відносин у Радянському Союзі, де «вільна» за своєю соціальною природою діяльність отримала «невільний» правовий режим. Подібних прикладів можна навести чимало й сьогодні.

Відносність класифікаційних ознак, нестабільність «матеріальних» меж між приватним правом та публічним правом, ймовірність переходу одних і тих самих суспільних відносин від одного «правового табору» до іншого дають підстави піддати сумніву можливість однозначного застосування матеріальних критеріїв щодо дуалістичного поділу права не лише теоретиками-юристами, а й, ще більшою мірою, юристами-практиками, оскільки їх використання не дозволяє провести чіткої «демаркаційної лінії» між цими ділянками об'єктивного юридичного права. Що ж стосується згаданих вище «критеріальних» категорій (користь, інтерес, мета, предмет правового регулювання), то їх слід розглядати у ролі «лакмусового папірця», який би визначав ступінь правильності віднесення законодавцем державно-правових норм до сфери чи то приватноправового, чи то публічно-правового регулювання.

Література

1. Загальна теорія держави і права / за ред. М.В. Цвіка. – Харків: Право, 2002. – 432 с.
2. Мережко О. Співвідношення міжнародного приватного з міжнародним публічним правом // Юридична газета. - 2004.- №.17. - С 6
3. Общая теория государства и права В 2т. Академический курс. Т.2: Теория права / За ред. Марченка М.Н. – М.: Зерцало, 1998. – 639 с.
4. Підпригора О. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права як методологічна проблема вітчизняного правознавства // Вісник Академії правових наук України. - 2002.- №.4. - С 77-86
5. Рабінович П. Природне право: діалектика приватного й публічного // Юридичний вісник України. - 2004.- №.12. - С 61 – 63

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри міжнародного права і порівняльного правознавства Кідалов С.О.

Проценко В., ФФБС, 3 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПОДАТКОВЕ ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією із найпоширеніших форм звітності про результати фінансової діяльності є податкове декларування. *Податкова декларація* - документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання [1].

У процесі удосконалення податкового законодавства та здійснення реформ, система податкового декларування України зазнавала певних змін. Основними з яких є: порядок визначення податкових зобов'язань, поділ платників податків на категорії, зміна строків подання декларацій, зміна кількості додатків, що передбачають особливий розрахунок оподаткованого доходу.

Декларація може подаватись 3 шляхами (за вибором платника):

- особисто платником податків або уповноваженою на це особою;
- надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення граничного строку подання;
- засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису не пізніше закінчення останньої години дня, в якому спливає граничний строк подання [2].

. У зв'язку з набранням чинності з 01.01.2015 норми Закону України №71 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» за результатами 2015 року фізичні особи визначають податкові зобов'язання як з податку на доходи фізичних осіб, так і з військового збору. Оподатковуються доходи, які були отримані в країні, так і іноземні доходи.

Через зміни у оподаткуванні 1 січня 2016 року була введена нова декларація, форма якої була затверджена наказом Міністерства фінансів України від 02.10.2015 за № 859. Нова декларація передбачає визначення категорії, до якої відноситься платник податків): громадянин; особа, яка проводить незалежну професійну діяльність; підприємець (крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування).

Зміни торкнулись, також, строків подання декларації. Податковим законодавством установлені такі строки:

- громадянин та особа, яка проводить незалежну професійну діяльність, – до 01 травня року, що настає за звітним;
- підприємець – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (року).

Є деякі особливості щодо строків подання декларацій різними категоріями платників податку, що здійснюють певну господарську діяльність (див. табл.1).

Таблиця 1

Терміни подання декларації та сплати податкового зобов'язання [2]

Категорії платника податку	Термін подання декларації	Граничний термін сплати податкового зобов'язання
Громадяни	до 01.05.2016	30.07.2016
Фізична особа - підприємець, яка здійснює загальну систему оподаткування	09.02.2016	19.02.2016
Фізична особа, яка проводить незалежну професійну діяльність.	до 01.05.2016	30.07.2016
Фізична особа, яка проводить незалежну професійну діяльність та одночасно здійснює підприємницьку діяльність на загальній системі оподаткування	09.02.2016	19.02.2016
Фізична особа, яка проводить незалежну професійну діяльність та одночасно здійснює підприємницьку діяльність на спрощеній системі оподаткування	до 01.05.2016	30.07.2016

Однією із основних змін у новій декларації є зменшення додатків, із семи до чотирьох. Це додатки, які заповнюються лише при отриманні доходу, що передбачають особливий розрахунок оподаткованого доходу:

1. При отриманні доходів від двох та більше податкових агентів;
2. По операціях з інвестиційними активами;
3. При отриманні іноземних доходів;
4. З доходів, отриманих самозайнятою особою (фізичною особою – підприємцем та особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність)

Також, варто зазначити, що в березні 2016 року було прийнято важливий закон у межах запобігання корупції, щодо електронного декларування осіб уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Відтепер, подання цими особами завідомо недостовірних відомостей у декларації передбачає:

- кримінальну відповідальність, якщо відомості відрізняються від достовірних на суму понад 250 розмірів мінімальної заробітної плати;
- адміністративну відповідальність, якщо відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 розмірів мінімальної заробітної плати включно [3].

Очікується, що система почне працювати протягом найближчих 3-4 місяців. Для решти суб'єктів декларування щодо подачі електронних декларацій залишаються старі строки - з 1 січня по 1 квітня 2017 року вони повинні подати такі декларації за 2016 рік. За 2015 рік вони подають такі ж декларації, як і в попередні роки [3].

Отже, зробивши аналіз змін у податковому декларуванні Україні можна давати оптимістичні прогнози, щодо їх виконання, адже дотримання та удосконалення правової бази, здійснення реформ, контроль за поданням достовірної інформації, необхідні для ефективного функціонування держави.

Література

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>
3. Електронне декларування: кого стосується і як працює [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainfo.org/blognews/1458045155-elektronne-deklaruvannya-kogo-stosuetsya-i-yak-pratsyue.html>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Севастьяненко О.В.**

**Пухляк А., ФТМП, 4 к. 2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Однією з найголовніших проблем митної політики України є відставання митного контролю від сучасних потреб пропускну здатності та світових стандартів контролю товарів.

Про значну недосконалість митної політики України свідчать також:

- значний вміст товарів, що переміщуються контрабандним шляхом;
- збереження загрозливої ситуації з контрабандою наркотичних засобів та зброї;
- учинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності, особливо через канали незаконного переміщення через митний кордон України дисків для лазерних систем зчитування та іншої аудіовізуальної продукції [2].

Дуже важливою проблемою, також, є поширена практика викривлення митної вартості імпортованих товарів.

За даними Держмитслужби України, зберігаються тенденції до зниження митної вартості при імпорті досить широкого асортименту товарів.

Такі тенденції актуалізують для України посилення ефективності механізмів моніторингу та визначення справжньої вартості товарів, достовірності їхнього декларування.

Експорт товарів з розрахунками через офшорні зони (за переліком країн, наведеним у розпорядженні КМУ від 23.02.2011 №143-р) у січні-грудні 2014 року склав \$ 461 млн., або 0,9% від загального експорту товарів з України, що на 87% менше відповідного періоду 2013 року. При цьому імпорт товарів з офшорних зон до України в минулому році скоротився більш ніж вдвічі (51%), до \$ 387 млн. Загальний обсяг експорту товарів з України за вказаний період склав \$54,04млрд., що на 15% менше показника 2013 року. Імпорт товарів скоротився на 32%, до \$52,53 млрд.

Фіскальна служба України також фіксує скорочення експорту товарів із розрахунками через:

- Британські Віргінські о-ви у 9,8 рази;
- Сент-Вінсент і Гренадіни у 4 рази;
- Маршальські острови у 2,6 рази;
- Сейшельські острови – на 45%;
- Сент-Кітс і Невіс у 5,8 рази;
- Беліз у 33,9 рази;
- Бермудські Острови у 38,6 рази.

Разом з тим у січні-грудні 2014 року відбулось скорочення у 3,7 рази обсягу імпорту товарів до України з Кіпру – до \$2,188 млрд. При цьому експорт товарів з України до Кіпру у 2014 році збільшився на 23% – до \$1,546 млрд [1].

Зростання вагомості експортно-імпортних операцій з розрахунками через офшорні зони створює широкі можливості для маніпуляцій з цінами контрактів, спрямованих на виведення доходів та ухилення від сплати податків, що становить суттєву загрозу для стабільного економічного зростання та задоволення національних інтересів держави.

Негативним чинником є ще й збереження тенденцій до суттєвого розриву між кількістю зареєстрованих в Україні учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та їх фактичною активністю в сфері зовнішньої торгівлі.

Зважаючи на розглянуті тенденції та умови функціонування митної політики в Україні, пріоритетами підвищення дієздатності політики держави у цій сфері мають стати:

- підвищення рівня захисту національних інтересів держави з одночасним упровадженням міжнародних вимог та стандартів;
- спрощення митних процедур;
- підвищення ефективності виявлення та протидії негативним явищам у середовищі зовнішньої торгівлі;
- створення максимально сприятливого середовища для учасників ЗЕД.

Для цього необхідно:

- створити сприятливі нормативно-правові умови розширення прав митних органів у частині доступу до інформації, яка знаходиться в базах даних інших органів державної влади;
- розробити програми реформування процедур митного оформлення;
- створити єдину систему використання попередньої інформації з метою оперативного виявлення потенційно небезпечних вантажів та попередження наслідків ввозу недоброякісної, екологічно-, санітарно- та іншої небезпечної продукції ще на початковій стадії руху;
- запровадити наукові тренінги для працівників митної служби стосовно управління ризиками, імплементації «єдиного вікна» та інтегрованої системи управління кордоном та включити до навчальних програм підготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби постійний курс із управління міжнародними проектами [3, 4].

Література

1. Державна фіскальна служба України Офіційний портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>
2. Міністерство фінансів України // Законодавство. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
3. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпека України // Фінанси України – 2006. – №1. – С.74-79.
4. Адміністративно-правовий статус працівника митної служби: Артеменко О.В., Коропатнік І.М., Мельник О.М.[навчальний посібник]. – Херсон, 2014. – 170с.

Науковий керівник: к.ю.н., проф. кафедри адміністративного, фінансового та екологічного права КНТЕУ Артеменко О. В.

Рус О., ФТМП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ

Культурна сфера тісно переплітається з життям і відносинами людей, доповнює їх, визначає рівень розвитку суспільства. Перш за все, культура включає в себе сукупність досягнень людства в науці, мистецтві, освіті в кожному історичному епоху. Держава повинна піклуватися про збереження історичних та культурних надбань народу, які формують її пам'ять. Зокрема, в законодавстві України, а саме Основний Закон (ст. 54 Конституції України[1]) констатує, що держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами.

Перш ніж визначити систему державного управління, потрібно з'ясувати значення понять «система» і «управління». У філософському словнику «система» визначається як сукупність визначених елементів, між якими існує закономірний зв'язок чи взаємодія[2]. В адміністративному праві термін «система» передбачає ієрархічність органів виконавчої влади, підвідомчість та підконтрольність її органів [3]. Термін «управління» В. П. Пилипишин визначає у широкому та вузькому сенсі. Так, у широкому розумінні воно являє собою особливий вид діяльності, який здатний перетворити неорганізований натовп в ефективну цілеспрямовану і продуктивну групу. Здійснити це можна лише через процес планування, організації, мотивації та контролю спільних дій. У вузькому розумінні управління – це діяльність, яка спрямовує та регулює суспільні відносини за допомогою спеціального органу [4]. З цього приводу Г. В. Атаманчук зазначає, що державне управління – це практичний, організуючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження або перетворення, який спирається на її владну силу [5]. В свою чергу, на думку В. Б. Авер'янова під державним управлінням визначається особливий та самостійний різновид діяльності держави, що здійснює окрема система спеціальних державних органів – органів виконавчої влади [6].

Дослідження системи органів управління у сфері культури в Україні здійснювали ряд науковців, серед них: Стороженко О.В. [7], Задихайло О. А. [8], Шевченко О.В. [9] та ін. Однак актуальним залишається питання підконтрольності суб'єктів управління даної сфери.

Система державного управління у сфері культури – це галузь, яка включає суб'єкт управління (Верховна Рада України, Президент України,

Кабінет Міністрів, Міністерство культури України та ін.); об'єкт управління (відповідні установи, заклади, підприємства, організації які входять до сфери культури та ін.); усю сукупність різноманітних зв'язків, які здійснюються при взаємодії між собою суб'єктів і об'єктів управління [7].

Проаналізувавши повноваження органів державної влади у сфері культури можна визначити їх систему: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Державна архівна служба України, Державне агентство України з питань кіно та інші органи виконавчої влади і місцевого самоврядування.

Згідно зі ст. 102 Конституції України[1]. Президент України є главою держави, гарантом прав і свобод людини і громадянина. Укази і розпорядження, які видає Президент України є обов'язковими для виконання на всій території держави. Глава держави врегульовує питання функціонування культурної сфери, а також забезпечує виконання законодавства та політики через систему органів виконавчої влади.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення є конституційним, постійно діючим колегіальним органом. Метою діяльності даного органу є нагляд за дотриманням законів України у сфері телерадіомовлення, а також здійснення регуляторних повноважень, передбачених законами. Зокрема, до наглядових повноважень можна віднести нагляд за дотриманням ліцензіатами:

- ліцензійних умов;
- вимог законодавства України щодо реклами та спонсорства у сфері телерадіомовлення;
- порядку мовлення під час проведення виборчих кампаній та референдумів;
- стандартів та норм технічної якості телерадіопрограм;
- телерадіоорганізаціями законодавства України у сфері кінематографії та ін.

Національна рада здійснює регуляторні функції передбачені законодавством України у сфері телерадіомовлення, а саме:

- ліцензування телерадіомовлення;
- ліцензування провайдерів програмної послуги;
- розробку умов використання та визначення користувачів радіочастотного ресурсу, виділеного для потреб телерадіомовлення, тощо.

Верховна Рада України здійснює законодавче регулювання відносин у сфері культури, шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів та встановлює економічні і соціальні гарантії державної політики.

Безпосереднє управління в сфері культури здійснюють органи виконавчої влади. На Кабінет Міністрів України покладено функції проведення державної політики у сфері культури; розроблення та здійснення загальнодержавних програм культурного розвитку України.

Міністерство культури України (далі - Мінкультури) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері культури. Основними завданнями Мінкультури є: формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах культури, мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України; формування державної політики у сфері кінематографії; участь у формуванні та реалізації державної політики в галузі спеціальної освіти у сфері культури і мистецтв та інше.

Рішення Мінкультури, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами культури, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і громадянами.

Державний комітет телебачення і радіомовлення України (Держкомтелерадіо) є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Основними завданнями Держкомтелерадіо є забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сфері, а саме сприяння розвитку вітчизняних засобів масової інформації; забезпечення підвищення кваліфікації працівників засобів масової інформації, видавничої сфери, поліграфії; участь у розробленні державних стандартів для потреб цифрового телерадіомовлення та ін.

Державна архівна служба України (Укрдержархів) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації, а також міжгалузеву координацію з питань, що належать до її компетенції.

Державне агентство України з питань кіно (Держкіно) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури і який реалізує державну політику у сфері кінематографії. Основними

завданнями Держкіно є: внесення на розгляд Міністра культури пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері кінематографії; здійснення державного нагляду (контролю) у сфері кінематографії.

Система державних органів у сфері культури включає також обласні та міські управління культури, яким підпорядковані районні відділи культури, що є структурними підрозділами районних державних адміністрацій.

Також органом державного управління у сфері культури є органи місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

До установи та організацій, що належать до сфери управління Міністерства культури відносять: театри, бібліотеки, культурні центри, кіностудії, національні творчі спілки та ін.

Отже, в Україні діє широка мережа органів державної влади у сфері культури, які виконують управлінські функції, а саме збереження стабільності, упорядкованості суспільних відносин у культурній сфері, збереження культурної спадщини та духовних цінностей Українського народу та всього людства.

Література

1. Філософський енциклопедичний словник / [Гол.редколегії В.І.Шинкарук] – К.: Абрис, 2002.-744 с.
2. Демський Е.Ф. Основи адміністративного права України // Правознавство: [підручн.] / За відп. ред. О.В.Дзери.10-е вид., перероб. і допов. / Е.Ф.Демський.–К.: Юрінком Інтер, 2008. – 310-351с.
3. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління // Юридична наука і практика – 2011. – № 2, – С.10-14
4. Атаманчук В.Г. Теория государственного управления / Атаманчук В.Г. – М.: Юридическая литература, 1997. – 400 с.
5. Державне управління в Україні: навчальний посібник / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. – К.: Вид-во ТОВ «СОМИ», 1999. – 265 с.
8. Шевченко О. В. Про окремі питання підконтрольності та підзвітності в системі органів управління архівною справою / О. В. Шевченко // Університетські наукові записки. – 2010. – № 1 (33). – С. 124-128.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Соколець П., ФФБС, 3 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Однією з найважливіших частин фінансових систем розвинених країн та економіки в цілому є банківська система, тому для забезпечення її стабільної, ефективної роботи та розвитку держава забезпечує гарантії банківництва, важливе місце серед яких посідає банківська таємниця. Банківська таємниця – інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту [1]. Відповідно до статті 60 Закону України "Про банки і банківську діяльність" до банківської таємниці відносять відомості та інформацію:

- відомості про стан рахунків клієнтів, у тому числі стан кореспондентських рахунків банків у Національному банку України;
- операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди;
- фінансово-економічний стан клієнтів;
- системи охорони банку та клієнтів;
- інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи — клієнта, її керівників, напрями діяльності;
- відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація;
- інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню;
- коди, що використовуються банками для захисту інформації.

Згідно зі статтею 61 Закону "Про банки і банківську діяльність" банки зобов'язані забезпечити збереження банківської таємниці шляхом:

1. обмеження кола осіб, що мають доступ до інформації, яка становить банківську таємницю;
2. організації спеціального діловодства з документами, що містять банківську таємницю;
3. застосування технічних засобів для запобігання несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації;

4. застосування застережень щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її розголошення у договорах і угодах між банком і клієнтом [2].

Персонал банку, якому в процесі здійснення його безпосередніх службових обов'язків стала відома інформація, що відноситься до категорії конфіденційної зобов'язується не розголошувати та не використовувати її з вигодою для себе чи для третіх осіб. Збитки, заподіяні банку чи його клієнту внаслідок витоку інформації про банки та їх клієнтів з органів, які уповноважені здійснювати банківський нагляд, відшкодовуються винними, органами. Незаконне розголошення або використання інформації, що становить банківську таємницю, особою, якій ця інформація стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків, – тягне за собою накладення штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3]. Президент Петро Порошенко нещодавно підписав закон №914-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо узгодження норм Бюджетного кодексу зі змінами до галузевого та податкового законодавства)» [4], яким, зокрема, внесено зміни до закону «Про банки і банківську діяльність в Україні». Цим документом дозволяється розкривати банківську таємницю за запитом Міністерства фінансів для перевірки інформації, що надають громадяни при оформленні соціальних виплат.

У першу чергу зміни стосуються субсидій на житлово-комунальні послуги. По-друге, це необхідно для винесення рішень щодо надання різного роду пільг, пенсій, заробітних плат, інших виплат, що здійснюються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України та інших фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Так, банки зобов'язані надати інформацію щодо відкритих рахунків (поточних, кредитних, депозитних тощо), операцій та залишків за ними [5].

Отже, банківська таємниця є важливою складовою частиною банківського законодавства, оскільки закріплює право клієнта банку на конфіденційність його матеріальної та фінансової діяльності в банку, дає можливість захистити важливу інформацію, розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту.

Література

1. Національний банк України: Офіційне інтернет-представництво: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123139

2. Закон України “Про банки і банківську діяльність”: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page4>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
4. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/914-viii>
5. «Банківська таємниця вже зовсім не таємниця»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/1087-bankivska-taiemnytsya-vje-zovsim-ne-taiemnytsya>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Севастьяненко О.В.**

Сікора Р., ФФБС, 3 к. 3 гр.
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СПАДКУВАННЯ ПРАВА НА ОДЕРЖАННЯ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ

Актуальність даної теми зумовлена необхідністю в умовах вдосконалення норм цивільного права та однозначною розуміння базових категорії спадкового права, які є правовим обґрунтуванням переходу об'єктів приватної власності громадян у випадку їх смерті до інших осіб, необхідністю використання для поглибленого дослідження правової природи спадкування права на одержання страхових виплат законотворчих результатів і теоретичних розробок у галузі спадкового права зарубіжних країн, що дало б змогу на підставі порівняльного аналізу встановити зв'язки та взаємозалежності тих чи інших конструкцій спадкового права.

Страхові виплати (страхове відшкодування) спадкуються на загальних підставах [1]. Так визначає ч.1 ст. 1229 Цивільного Кодексу України.

Під страховою виплатою у законодавстві розуміється грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку [6, с. 1].

Спадкування страхових виплат (страхового відшкодування) на загальних підставах означає, що право вимоги до страховика щодо

виплати суми страхового відшкодування, яке не встиг реалізувати спадкодавець, включається до складу спадщини і переходить до спадкоємців за правилами книги шостої Цивільного Кодексу України. З метою реалізації цього права спадкоємцям страхувальника доцільно оформити свідоцтво про право на спадщину, яке видається нотаріусом на загальних підставах (абзац перший п. 221 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України) [5].

Відповідно до ч. 2 ст. 1229 Цивільного Кодексу України якщо страхувальник у договорі особистого страхування призначив особу, до якої має перейти право на одержання страхової виплати у разі його смерті, це право не входить до складу спадщини [1].

Слід зразу звернути увагу на суперечність між частинами 1 та 2 ст. 1229 Цивільного Кодексу України, оскільки ч. 1 визначає відсутність особливостей спадкування страхових виплат, а ч. 2 такі особливості встановлює, тому така нечіткість закону на практиці призводитиме до суперечності інтересів спадкоємців та неузгодженості у правах на спадщину.

Частину 1 даної статті можна сприймати так:

- якщо страхувальник у договорі особистого страхування не призначив особу, до якої має перейти право на одержання страхової виплати у разі його смерті, то це право входить до складу спадщини;
- якщо страхова агенція заявить про існування такого призначення, то вона вважається зобов'язаною здійснити виплату лише вказаній у розпорядженні спадкодавця особі.

Отже, у даній нормі зроблено спробу надати ті привілеї страховим агенціям, яких з 2004 р. були позбавлені банківські установи, тобто надавати страхувальникам гарантії, що виплати, незважаючи на права третіх осіб, буде здійснено лише вказаним ними особам, яких, до речі, навіть спадкоємцями назвати неможливо. Здається, що суперечність такого положення може виявитися на практиці при зіставленні інтересів банку, який може видати позичку, що буде внесена страхувальником як плата за коштовне страхування, та інтересів страхової агенції, яка не вправі видавати такий платіж іншим особам.

Тому доречно говорити про дію ч. 2 ст. 1229 Цивільного Кодексу України лише щодо тих випадків, коли спадкодавець вносив суми страхування не на власне ім'я, а, зокрема, на ім'я неповнолітніх дітей чи інших близьких родичів, наприклад, що мають право на обов'язкову частку в спадщині і коли оплата такого страхування здійснювалася поступово, а не єдиним платежем, зокрема, коли він був здійснений напередодні смерті спадкодавця. Хоча за ст. 1241 Цивільного

Кодексу України такі страхові внески мають враховуватися при визначенні розміру обов'язкової частки.

Автори вважають, що страхова агенція навіть при існуванні страхового призначення має на запит нотаріуса надавати відомості про належні страхувальнику-спадкодавцю на момент смерті страхові виплати, оскільки в протилежному разі можуть існувати зловживання щодо успадкування таких виплат.

Вважається також, що дію ч. 1 можна поширити й на ч. 2 ст. 1229 Цивільного Кодексу України про співставлення строків складання заповіту та зробленого страхувальником призначення, а також застосовувати за аналогією ч. 3 ст. 1228 Цивільного Кодексу України. Тобто в тому разі, коли заповіт складено пізніше ніж призначення, то має застосовуватися положення заповіту, оскільки спадкодавець вправі змінити свою волю передбаченим законом способом, якщо страхування було здійснено на його ім'я [7].

Одержувачем страхової суми, як правило, є сам страхувальник. Водночас закон надає йому можливість обумовити в договорі страхування із настанням страхового випадку її виплату іншим особам - вигодонабувачам. Одним з таких страхових випадків може виступати смерть страхувальника. Страхова сума у цьому разі не входить до складу спадщини, і переходить не до його спадкоємців, а до вигодонабувача. Більше того, оскільки право на отримання страхової суми не належало страхувальнику за його життя і не входило до складу його майна, вигодонабувач взагалі не може вважатися цивільним правонаступником страхувальника.

Отже, правило про включення прав на одержання страхових виплат до складу спадщини не поширюється на правовідносини добровільного страхування життя на користь третьої особи. Оскільки вигодонабувач страхової виплати не визнається спадкоємцем, на нього не розповсюджується дія норм спадкового права, зокрема, щодо строків і порядку прийняття спадщини, процедури її оформлення та порядку розподілу спадкових часток. Вигодонабувач не пов'язаний загальним шестимісячним строком для реалізації спадкових прав, а право на страхову виплату не може бути оформлено свідоцтвом про право на спадщину.

Якщо вигодонабувач одночасно виступає спадкоємцем страхувальника, при обчисленні розміру його спадкової частки вартість страхових виплат до уваги не береться. Вартість одержаних вигодонабувачем страхових сум не враховується і при обчисленні розміру обов'язкової частки. Якщо вигодонабувач за договором особистого страхування помер раніше страхувальника, після смерті останнього

страхові суми перейдуть до спадкоємців страхувальника внаслідок припинення договору страхування через смерть страхувальника. Якщо смерть вигодонабувача сталася після смерті страхувальника, але він не встиг одержати належну йому страхову суму, право вимоги не переходить до спадкоємців вигодонабувача через особистий характер вимоги щодо одержання цих сум.

Накопичення страхового внеску в період перебування страхувальника у шлюбі не тягне за собою жодних змін у правовому статусі вигодонабувача. Незалежно від того, на ім'я кого із подружжя відкрито рахунок, після смерті страхувальника право на одержання страхових сум належатиме виключно вигодонабувачеві. Лише за відсутності в договорі страхування вказівки на вигодонабувача, ці суми вважатимуться об'єктом спільної сумісної власності подружжя. Водночас не можна не визнати, що таке роз'яснення, хоча і застосовується на практиці, певною мірою підтверджується нормою ч. 2 т. 65 Сімейного Кодексу України, якою презумується, що «при укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя», але явно не узгоджується з правовим режимом спільної сумісної власності подружжя, істотно порушує рівність їхніх прав на володіння, користування і розпорядження спільним майном за взаємною згодою. Тому на підставі ч. 2 ст. 65 Сімейного Кодексу України той з подружжя, чий інтерес був порушений, має право звернутися до суду про визнання договору особистого страхування недійсним, спростовуючи таким чином наведену законодавчу презумпцію щодо наявності взаємної згоди на вчинення правочину особистого страхування [5].

Відповідно до ст. 22 Закону України «Про страхування» у разі смерті страхувальника - фізичної особи, який уклав договір майнового страхування, права і обов'язки страхувальника переходять до осіб, які одержали це майно в спадщину. Страховик або будь-хто із спадкоємців має право ініціювати переукладення договору страхування.

В інших випадках права і обов'язки страхувальника можуть перейти до іншої фізичної особи чи юридичної особи лише за згодою страховика, якщо інше не передбачено договором страхування.

У разі смерті страхувальника, який уклав договір особистого страхування на користь третіх осіб, його права і обов'язки можуть перейти як до цих осіб, так і до осіб, на яких відповідно до закону покладено обов'язки щодо охорони прав і законних інтересів застрахованих [3].

Отже, спадкування права на страхову виплату може здійснюватися як на загальних підставах, так і в особливому порядку. Це регламентує стаття 1229 Цивільного Кодексу України. На основі проведеного аналізу

можна сказати про неповноту та деяку суперечливість правових норм, які регулюють спадкування права на страхову виплату. Тому потрібно аналізувати вітчизняну і зарубіжну практику та вносити зміни до українського законодавства.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами та доповненнями станом на 19.02.2016) // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповненнями станом на 21.02.2016) // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
3. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями станом на 10.02.2016) // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vr/page>
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 (зі змінами та доповненнями станом на 09.02.2016) // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
5. Науково-практичний коментар до Цивільного Кодексу України // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://radnuk.info/komentar/chky/chky-knuga6/178-kn6-glava84/2947--1229-----html>
6. Железняк О. Особливості спадкування права на вклад у банку та права на одержання страхових виплат / Юстиція Чернігівщини. №2 (6) 26 лютого 2015 року. – С. 1-4

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О

**Сироїд І., ФМТП, 4 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НОТАРІУСІВ

Серед видів страхування професійної відповідальності на українському ринку страхових послуг страхування професійної відповідальності нотаріусів є найбільш популярним та актуальним, оскільки є обов'язковим для всіх приватних нотаріусів країни.

Нотаріат в Україні - це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії з метою надання їм юридичної вірогідності [1].

Питання відповідальності нотаріусів та страхування їх професійної відповідальності висвітлювали в своїх роботах такі українські науковці, як В.В. Комаров, В. Баранкова, С. Я. Фурса, П. М. Павлик, С. Хімченко, Л. М. Горбач, О. Б. Каун, Т. А. Говорушко.

У світовій практиці існують різні системи страхування професійної відповідальності нотаріусів, які можна систематизувати у три види [4,с.64].

Перший вид – індивідуальне страхування, коли нотаріус сам звертається до страхової компанії (Німеччина, Фінляндія, Нідерланди, Японія, Бразилія).

Другий вид – самострахування, тобто шляхом об'єднання нотаріусів у товариства взаємного страхування (Канада, Велика Британія, ПАР, Австралія).

Третій вид – колективне страхування, коли у відносини зі страховою компанією вступає нотаріальна асоціація (орден нотаріусів, фонд страхування нотаріусів), яка представляє інтереси всіх своїх членів при укладенні договору страхування професійної відповідальності (Данія, США, Бельгія, Швеція).

В Україні страхування професійної відповідальності нотаріусів зазвичай здійснюється за системою першого виду, тобто кожен приватний нотаріус повинен застрахувати свою професійну відповідальність у страховика, який має відповідну ліцензію.

Професійна відповідальність нотаріуса – це застосування до нотаріуса, який діє відповідно до свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю та внесений до Єдиного реєстру нотаріусів, у випадку завдання ним шкоди третім особам при невиконанні або неналежному виконанні своїх професійних обов'язків, заходів державного примусу у вигляді санкцій (додаткових обтяжень), направлених на відновлення порушених прав та інтересів третіх осіб [4,с.66].

Страхування професійної відповідальності нотаріусів здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, завданої майновим інтересам клієнтів страхувальника та/або третіх осіб, та інтересів самих нотаріусів, що і підтверджується нормою ст. 28 Закону України «Про нотаріат»,

якою визначено, що для забезпечення відшкодування заподіяної внаслідок вчиненої нотаріальної дії шкоди приватний нотаріус зобов'язаний до початку зайняття приватною нотаріальною діяльністю укласти договір страхування своєї відповідальності.

Проаналізувавши норми статей 21 та 27 Закону України «Про нотаріат», можна дійти висновку, що умовами настання професійної відповідальності нотаріуса є протиправність, шкода у клієнта та/або третіх осіб і причинний зв'язок, незалежно від вини.

Укладення договору страхування професійної відповідальності нотаріуса відбувається на підставі письмової заяви-анкети страхувальника, в якій страховик просить указати всі необхідні відомості для визначення ступеня страхового ризику. Разом із заявою страхувальник зобов'язаний надати свідоцтво про право на заняття нотаріальною діяльністю [3,с.78].

Після цього сторони повинні узгодити всі істотні умови договору. До таких умов належать: перелік страхових випадків і страхових ризиків, розмір страхових сум і страхових тарифів, розмір страхових платежів, розмір страхового відшкодування, строк дії договору страхування [2].

Предметом договору страхування професійної відповідальності нотаріуса є майнові інтереси страхувальника – приватного нотаріуса, пов'язані з відповідальністю за шкоду, завдану третім особам в результаті невиконання або неналежного виконання нотаріальної діяльності [4,с.67].

Сучасний стан правової регламентації страхування цивільно-правової відповідальності приватних нотаріусів в Україні не можна вважати достатнім та ефективним. На жаль, держава в особі законодавця сьогодні усвідомила лише економічну мету даного виду страхування.

Насправді ж страхування цивільно-правової відповідальності приватних нотаріусів виступає не просто надійним інструментом захисту та відновлення прав, порушених у результаті здійснення приватної нотаріальної діяльності, але й формує позитивний імідж і захищає ділову репутацію нотаріуса.

Наявність полісу страхування відповідальності є додатковим фактором, який формує впевненість потенційних клієнтів у фінансовій стабільності та незалежності нотаріуса. Щоправда підвищення Законом України «Про нотаріат» розміру страхової суми у договорі страхування цивільно-правової відповідальності приватних нотаріусів до тисячі мінімальних заробітних плат все ж таки свідчить про рішучі кроки законодавця на шляху до вдосконалення правового регулювання даного виду страхування.

Література

1. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-ХІІ // [Електронний ресурс]: – Режим доступу. – <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
2. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса (затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 624) // [Електронний ресурс]: – Режим доступу. – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-п>.
3. Никифорак В.М. Страхування цивільно-правової відповідальності приватних нотаріусів в Україні / Правознавство // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2013. Випуск 644. – С. 76-81.
4. Файєр О.А. Правове регулювання страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні та за кордоном / Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм» // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2013. № 1042. – С. 64-68.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Севастьяненко О.В.**

**Слюсарев І., ФМТП, 1к. 3м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Напрямок розвитку України, як європейської держави фундаментально був закладений під час подій, що відбулися на Майдані Незалежності та увійшли в українську історію під назвою «Революція гідності», яка була викликана відходом політичного керівництва країни від закріпленого курсу на Європейську інтеграцію та її подальшої протидії.

Вибір європейського напрямку, Україна закріпила ратифікацією Угоди про асоціацію з Європейським Союзом 16 вересня 2014 року, тим самим взявши на себе зобов'язання провести необхідні реформи, які дозволять перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Серед ключових реформ, які дозволять реалізувати на практиці Угоду про асоціацію України та ЄС, безумовно, є децентралізація управління владою [4].

В період з 2001 до 2010 року в місті Києві існували районні ради, що надавали можливість вирішувати питання територіальної громади відповідного району міста в межах своїх прав та обов'язків, що регулювалися Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад» та «Про столицю України – місто-герой Київ». Також, повноваження районним у місті Києві радам делегувались окремими рішеннями Київської міської ради.

Виходячи з положень вищевикладених нормативно-правових актів можна зазначити, що до компетенції районних в місті Києві рад належали управління рухомим і нерухомим майном та іншими об'єктами, що належали до комунальної власності територіальних громад районів міста, формували, затверджували, виконували відповідні бюджети та контролювали їх виконання, а також здійснювали повноваження щодо регулювання земельних відносин та надавали додаткові пільги окремим платникам державного мита.

Однак, в силу певних політичних амбіцій, депутатами Київської міської ради, 9 вересня 2010 року було підтримано рішення №7/4819 «Про питання організації управління районами в місті Києві», в якому йшлося про припинення шляхом ліквідації районних в місті Києві рад, що в подальшому призвело до стрімкого призупинення децентралізації в межах столиці нашої держави, особливо при формуванні міського бюджету на наступні роки [2].

Відповідно до норм Європейської хартії місцевого самоврядування, законодавство більшості європейських країн передбачає, що самоврядні територіальні одиниці (село, громада, сільська округа, регіон чи провінція) мають право на незалежне впорядкування місцевими справами на основі відповідальності місцевих органів у межах і на основі закону [3]. Зокрема, в країнах Європи центральною ланкою органів місцевого самоврядування є місцеві бюджети, які формуються на території адміністративних одиниць, що зазвичай мають виборні (представницькі) органи управління. Формування кожного місцевого бюджету зумовлене необхідністю фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. Ці повноваження, в свою чергу, пов'язані із розв'язанням питань місцевого значення. Отже, у Лондоні 33 районних ради, в Берліні – 12, у Парижі – 20, у Відні 23, у Варшаві - 18. Кількість мешканців на одного депутата районної ради в тому ж таки Лондоні – 4600 осіб, Берліні – 5200, Варшаві – 4100.

На сьогодні, в багатьох країнах Європи бюджет розмежовується на повній або частковій відокремленості державного і місцевих бюджетів. Так, у Великобританії налічується 13 тис. місцевих бюджетів. Бюджети вищого рівня адміністративних одиниць не є зведеними по відношенню до

бюджетів нижчого рівня. У Федеративній республіці Німеччині зведений державний бюджет не затверджується, проте, як статистичний показник публікується. В Італії місцеві бюджети не входять до державного бюджету. Області, провінції, комуни мають самостійні бюджети [5].

Загалом, стадії бюджетного процесу в органах місцевого самоврядування країн Європи схожі на українську модель, відповідно до статті 19 Бюджетного кодексу України. Разом з тим, характерною ознакою правового регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в сфері бюджету є надзвичайна прозора система виконання та контролю бюджету з встановленням власних податків, що формує бюджетний федералізм. Тому, ті територіальні громади, які забезпечені необхідним рівнем власних фінансів, є стабілізатором соціально-політичної та фінансово-економічної ситуації в державі.

Тому важливим для України стає вивчення зарубіжного досвіду фінансування місцевого самоврядування із врахуванням принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

Виходячи з вищевикладених положень та враховуючи міжнародний досвід органів місцевого самоврядування, вважаю, що реформування правового регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в сфері бюджету в Україні та в місті Києві, зокрема, забезпечить розширення повноважень місцевих, обласних та районних рад. Також, слід запровадити повноцінне втілення в життя принципу субсидіарності, розробити таку бюджетну систему, за якої буде забезпечена реальна здатність органів місцевого самоврядування діяти автономно та під власну відповідальність. Слід відмовитись від зайвої деталізації структур та механізмів органів місцевого самоврядування, щоб дати можливість законодавцю удосконалювати правову систему та вчасно виправляти можливі помилки.

Література

1. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 № 401-XIV [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>
2. Про питання організації управління районами в місті Києві: Рішення Київської міської ради від 9 вересня 2010 року №7/4819 [Електронне джерело]. – Режим доступу: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/9124AE9DED505A12C225779E006870E7?OpenDocument
3. Європейська хартія місцевого самоврядування: Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985 року [Електронне джерело]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036

4. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Сударенко О.В.

Скоропад Т., ФМТП, 4 к. 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЄДИНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Одним із механізмів реалізації конституційного права на соціальне забезпечення є загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Воно є важливим інститутом соціального забезпечення і має завданням підтримання добробуту громадян і їх сімей у визначених законодавством випадках.

Право громадян на державне соціальне страхування базується на ст. 46 Конституції України [1] та Основах законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [2].

У зв'язку з економічними та соціальними чинниками, система законодавства зазнала змін, зокрема, система соціального страхування. Мова йде про запровадження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Таке впровадження викликало багато суперечок, які точаться і до тепер, тому необхідно з'ясувати роль та значення єдиного внеску в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [3] єдиний соціальний внесок – це консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Тобто з 1 січня 2011 року єдиний соціальний внесок об'єднав у собі чотири раніше існуючі обов'язкові державні соціальні внески: пенсійний, на випадок безробіття, соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві.

До прийняття 8 серпня 2010 р. Закону «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» різні фонди здійснювали низку дублюючих функцій – реєстрацію платників страхових внесків, збір та контроль за їх надходженням, у той час як роботодавці були навантажені нарахуванням, обліком та спрямуванням платежів до кожного із соціальних фондів, а також формували звітність та підлягали перевіркам з боку кожного фонду окремо. Введення єдиного внеску на державне соціальне страхування консолідує в окремому органі виконання подібних для усіх фондів функцій, а єдина база для нарахування внесків та єдиний звітний період із єдиною формою звітності потребує значно меншого фінансового та матеріально-технічного забезпечення порівняно із дублюванням таких структур кожним фондом окремо [4, С.130].

Суть сплати єдиного внеску полягає в тому, що особи, визначені у ст. 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», незалежно від фінансового стану, сплачують єдиний внесок для забезпечення страхових виплат за поточними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Для повного розуміння суті єдиного соціального внеску, його дію слід проілюструвати на прикладі. На разі в Україні існує три фонди, які здійснюють виплату страхових пенсій та допомог: Пенсійних Фонд, Фонд соціального страхування, Фонд загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття. Так, працездатна жінка, яка у зв'язку з об'єктивними обставинами отримує допомогу по безробіттю, одночасно може отримувати допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами. Як відомо, зазначені види допомог виплачуються різними фордами, але для формування коштів для їх оплати, справляється один соціальний платіж – єдиний соціальний внесок.

Особливістю єдиного соціального внеску є те, що він не входить до системи оподаткування, тобто податкове законодавство на порядок нарахування, обчислення і сплати єдиного внеску не поширюється.

Також не менш важливою особливістю єдиного соціального внеску є те, що кошти, що надходять від його сплати та застосування фінансових санкцій не можуть зараховуватися до Державного бюджету України, бюджетів інших рівнів та використовуватися на цілі, не передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Таким чином, єдиний соціальний внесок є обов'язковим та позабюджетним платежем, який спрямований на забезпечення виплат, які передбачаються загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням та гарантуються Конституцією України.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. - № 30. – ст. 141. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон від 14.01.1998 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 23. – ст.121. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>.
3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон від 08.07.2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 2-3. – ст.11. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
4. Аркатов Я. А. Здобутки та недоліки впровадження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] / Я. А. Аркатов // Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2012. - № 25. - С. 129-134. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2012_25_15.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Андріїв В. В.

Сидорчук А., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ДОНОРСТВО КРОВІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Донорство крові та її компонентів покликане забезпечувати ефективне функціонування і розвиток багатьох галузей клінічної медицини. Воно є одним з базових чинників розвитку високотехнологічної медичної допомоги.

На жаль, попри всю свою соціальну та економічну вагу, донорство крові в сучасній Україні розвивається доволі низькими темпами. Одним із

чинників, що негативно впливають на належне функціонування інституту донорства є недоліки правового регулювання. Це тягне за собою низку несприятливих правових наслідків, зокрема: невизначеність ряду організаційних питань у сфері донорства, виникнення розбіжностей у нормотворчій та правозастосовчій діяльності тощо.

Викладене свідчить про неабияку актуальність правових аспектів донорства крові та її компонентів, а також про необхідність їх детального розгляду в сучасній правовій науці. Як свідчить бібліографічний аналіз, до початку XXI ст. правові та організаційні засади донорства крові, ґрунтовно не досліджувались. З одного боку, це пояснюється загостренням уваги на вирішенні серйозних прогалин законодавства у сфері охорони здоров'я. З іншого – донорство крові та її компонентів на той час не мало детального правового регулювання, отже основні зусилля правників були зосереджені на вирішенні загальних питань донорства як такого. Але по мірі формування законодавчої бази донорства ситуація почала змінюватись.

Визначною постаттю у розбудові наукового підґрунтя дослідження аспектів правової регламентації донорства крові є С.Г. Стеценко, який став першим автором підручника «Медичне право» на теренах СНД (2004 р.). В наукових працях С.Г.Стеценка фактично вперше знайшли відображення теоретичні засади правового регулювання сфери охорони здоров'я, зокрема донорства біологічних матеріалів. В його роботах одержали широкого висвітлення аспекти удосконалення законодавства з питань безпечного вилучення та трансплантації донорських органів. Узагальнюючи теоретичні дослідження, положення українського та міжнародного законодавства, а також досвід зарубіжних країн у сфері донорства, С.Г.Стеценко сформулював ряд концептуальних висновків, про те що: 1) основними умовами, наявність яких обов'язкова при донорстві живих людей, є добровільна інформована згода донора у поєднанні з достатнім рівнем фізичного і психічного здоров'я; 2) проникнення в тілесну оболонку індивіда, зачіпання його основних прав і свобод мають бути належним чином компенсовані системою гарантій, які надаються суб'єктам трансплантації перед операцією; 3) динамічний розвиток донорства крові можливий тільки за наявності всебічної державної підтримки, досконалого правового та організаційного забезпечення чітко визначеної стратегії та надійних механізмів її реалізації [1, с. 485-487].

Зазначені висновки вченого безсумнівно переконливі та актуальні, адже проблеми захисту життя та здоров'я донорів обумовлені широким колом правових, організаційних чинників.

Важливий напрям наукової розробки проблематики донорства крові становлять кримінально правові дослідження. Доктор юридичних наук

Г.В.Чеботарьова ґрунтовно дослідила кримінально-правові аспекти діяльності цієї сфери, чітко окреслила найбільш значущі проблеми захисту прав реципієнта та донора, обґрунтувала рекомендації з питань кваліфікації злочинів у сфері трансплантації та донорства крові, внесла новаторські пропозиції щодо удосконалення кримінально-правових норм, які установлюють відповідальність за злочини в сфері медичної діяльності. На жаль, деякі з пропозицій авторки не були відображені у чинному Кримінальному Кодексі України, а саме, змінити назву статті «Насильницьке донорство» на «Незаконне використання особи як донора» з метою більш точного відображення змісту диспозиції статті; у ч. 3 ст. 144 КК уточнити вказівку про мету, замінив «з метою продажу» на «з метою збуту».

Парадоксально, але факт попри значущість питань, організаційно-правового забезпечення донорства крові та її компонентів), вони лишаються поза увагою вітчизняних адміністративістів. Чи не єдиним представником адміністративно-правової науки, який вдається до їх ґрунтовного розгляду є М.В.Співак, однак і ця авторка зосереджується на розгляді тільки окремих аспектів донорства.

Головним об'єктом її інтересу стала проблематика правової регламентації адміністративної відповідальності у галузі охорони здоров'я. У рамках цього напряму М.В.Співак чітко окреслила та проаналізувала специфіку правового регулювання адміністративної відповідальності у сфері донорства крові та її компонентів. М.В.Співак одна з перших вітчизняних вчених, базуючись на зарубіжній практиці, спробувала дати визначення поняттю «кваліфікований лікар» [2, с. 80-83; 3, с. 41-45; 4, с. 80-82].

Не зважаючи на те, що окремі питання вирізняються певною дискусійністю (таким на наш погляд є твердження авторки, щосуб'єктом адміністративних правопорушень у сфері донорства може будь-яка осудна особа, яка досягла 16 років, хоча у ст. 290 Цивільного кодексу України зазначено, що донором крові може бути повнолітня дієздатна фізична, а маніпуляції пов'язані з взяттям, переробкою, зберіганням тощо здійснюють кваліфіковані лікарі).

Підсумовуючи вище описане можна констатувати, що на сьогоднішній день дослідженням проблематики правової регламентації сфери донорства в Україні займаються науковці трьох галузей права (адміністративного, кримінального, медичного). Проведений аналіз стану досліджень з питань донорства дозволяє зробити декілька висновків. Праці сучасних дослідників сформували надійну базу для розв'язання актуальних проблем правового забезпечення медичної діяльності, у тому числі питань донорства крові та її компонентів. Тим не менш доводиться

констатувати, що ціла низка важливих аспектів залишається без розгляду вітчизняних адміністративістів, зокрема: визначення та розмежування понять реалізації та застосування донорської крові та її компонентів; вік суб'єктів правопорушень у сфері донорства тощо.

Зважаючи викладене, для вирішення перерахованих проблем доцільно було: здійснити поглиблене теоретичне та практичне дослідження аспектів донорства крові в адміністративно-правовій науці.

Література

1. Стеценко С. Г. Медицинское право: учебник / С. Г. Стеценко. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 572 с
2. Співак М. В. Адміністративні стягнення, що застосовуються за порушення в галузі охорони здоров'я населення / М. В. Співак // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 6. — С. 80—83
3. Співак М. В. Деякі питання порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів / М. В. Співак // Наше право. — 2008. — № 2. — С. 41—45
4. Співак М. В. Суб'єкти адміністративної відповідальності за порушення в галузі охорони здоров'я населення / М. В. Співак // Право України. — 2009. — № 4. — С. 79—85

**Науковий керівник: д.ю.н., проф., зав. кафедри
адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ
Гуржій Т. О.**

Сидоренко Ю., ФМТП, 2 к. 4 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ ТА ЗАМІЩЕННЯ ВАКАНТНИХ ПОСАД

Невід'ємною складовою адміністративної реформи, що проводиться в Україні, є реформування системи державної служби, а саме: вдосконалення кадрового потенціалу, створення оновленого, потужного і дієздатного державного апарату, становлення професійної, політично нейтральної та авторитетної державної служби. Правове регулювання державної служби здійснюється Конституцією України[1], законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана

Верховною Радою України, постановами Верховної Ради України, указами Президента України, актами Кабінету Міністрів України та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби.

Згідно з положеннями закону України «Про державну службу» (далі Закон) від 10.12.2015 р., державна служба - публічно-правовий інститут, основними функціями якого є підготовка пропозицій щодо формування державної політики, забезпечення її реалізації, надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам, а також відповідна професійна діяльність державних службовців [2]. У Законі детально прописано основні вимоги для проведення конкурсу за зайняття вакантних посад державної служби (це, зокрема, порядок утворення конкурсної комісії; оголошення про проведення конкурсу; документи для участі у конкурсі; проведення тестування, співбесіди, інших видів оцінювання кандидатів на зайняття вакантних посад державної служби; результати конкурсу; повторний конкурс).

Встановлені єдині умови для вступу на державну службу та умови її проходження шляхом проведення відкритого конкурсу за деякими особливостями, визначеними Законом.

Особа, яка вступає на посаду державної служби вперше, набуває статусу державного службовця з дня публічного складення нею Присяги державного службовця, а особа, яка призначається на посаду державної служби повторно, - з дня призначення на посаду.

Згідно з Законом відтепер чиновники поділятимуться на кілька категорій: - категорія «А» (вищий корпус державної служби) - посади: Державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств; керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників; керівників апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів та їх заступників; голів місцевих державних адміністрацій; керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;

- категорія «Б» - посади: керівників структурних підрозділів Секретаріату Кабінету Міністрів України та їх заступників; керівників структурних підрозділів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів, їх заступників, керівників територіальних органів цих державних органів та їх структурних підрозділів, їх заступників; заступників голів місцевих державних адміністрацій; керівників апаратів апеляційних та місцевих судів, керівників структурних підрозділів апаратів судів, їх заступників;

заступників керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;

- категорія «В» - інші посади державної служби, не віднесені до категорій «А» і «Б»[2].

Кожна категорія поділяється на ранги. Саме від них буде залежати зарплата чиновників. Держслужбовцем можна стати тільки за умови проходження конкурсного відбору. Тобто якщо раніше чиновники залежали від політичної кон'юнктури, зв'язків, то тепер їх кар'єра залежатиме від власного професіоналізму. Новий Закон створює умови для українців, які дійсно хочуть працювати на державу та сприяти її розвитку.

Таким чином, проаналізувавши основні вимоги вступу та порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад на державну службу відповідного до нового закону «Про державну службу» прийшли до висновку, що зміни, які були внесені до закону повинні підвищити професійність державної служби, її престижність та якість послуг, які надають державні службовці. Новий закон гарантує однорідні стандарти прийняття на службу та просування по службі, а прозорий механізм прийняття на державну службу та її проходження має усунути довільність в управлінні державною службою.

Література

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
3. Про державну службу: Закон України від 16.09.1993 р. // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Сорока Л.В.

Толкач А., ст. викл.,
Чернігівський національний технологічний університет,
(м. Чернігів)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ

У всьому світі значно зростає кількість біженців, міжнародна міграція набула глобального характеру і весь світ опинився під впливом цього явища. Сьогодні майже кожна держава сучасного світу зіткнулась із

питанням визначення правового статусу осіб, що шукають притулку – біженців.

З 2015 р. розпочалася Європейська міграційна криза, яка викликана масовим напливом мігрантів у Європу з охоплених війнами країн Африки і Близького Сходу. Найбільша міграційна криза в Європі з часів Другої світової війни.

Криза з мігрантами не вщухає і в 2016 р. Статистика, свідчить, що від початку 2016 р. в Євросоюз змогли в'їхати 165 тис. мігрантів з Африки, Азії і Близького Сходу. Рік тому їх було всього 20 тис.

Найбільша кількість біженців прибуває у Європу з таких країн, як Еритрея, Сомалі, Нігерія, Гамбія, Судан та Сенегал.

Тому країни Європейського Союзу шукають правовий механізм вирішення цієї глобальної проблеми, одним з таких механізмів стала угода між ЄС і Туреччиною від 18 березня, яка набула чинності з 1 квітня 2016 р.

Згідно з умовами угоди, примусова реадмісія стосуватиметься тільки тих біженців, які не зможуть довести, що їх переслідують в Туреччині і чия заявка на отримання притулку в Греції таким чином буде відхилено. Водночас в обмін на кожного сирійця, якого буде відправлено з Греції, ЄС забирає собі одного сирійця з Туреччини - всього в ЄС погодились прийняти таким чином до 72 тисяч сирійських біженців.

Угода з Анкарою також передбачає, що Туреччина отримає 6 млрд. євро на облаштування мігрантів на своїй території [1].

Вперше у міжнародних угодах поняття «біженець» було сформульовано на конференції, що відбулась в Женеві в 1926 р., учасники якої розробили і підписали Угоду про видачу посвідчень особи російським і вірменським біженцям. Згідно з пунктом 2 Угоди біженцем вважається будь-яка особа, відповідного походження, яка не користується або більше не користується захистом свого уряду й не набула іншого громадянства [2, с. 37].

Основним міжнародно-правовим документом, який визначає положення біженців, є Женевська Конвенція про статус біженців 1951 р.

Відповідно до неї біженцем вважається особа, яка внаслідок подій, які відбулися до 1 січня 1951 р., і через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця

проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань [3].

Дослідники міграційної кризи вважають, що основна проблема – це не наплив мігрантів, а відсутність солідарності задля прийняття спільних правил вирішення проблем з їх розселенням, що призводить до суттєво нерівномірного навантаження на міграційні служби окремих країн Європи. Як наслідок, масовий наплив мігрантів загрожує існуванню Шенгенської угоди, а протиріччя між країнами ЄС щодо розселення мігрантів поглиблюють розкол в ЄС.

Значний наплив мігрантів створює серйозне фінансове навантаження на країни ЄС: в 2015 р. на вирішення проблем міграції Єврокомісія виділила 2,4 млрд євро і, вочевидь, ці витрати будуть зростати. Засоби були виділені з двох європейських фондів: Фонд внутрішньої безпеки та Фонд по справах біженців, міграції і інтеграції .

Ключовою країною у визначенні політики стосовно мігрантів у Європі є Німеччина, раніше німецький канцлер Ангела Меркель ратувала за відкриття кордонів для біженців без жодних умов та обмежень, але зараз її позиція змінилася, тепер вона виступає за впорядковану міграцію.

Немає однозначності і серед європейських країн у питанні надання притулку мігрантам.

22 вересня 2015 р. міністри внутрішніх справ країн-членів ЄС схвалили угоду про розподіл 120 тис. мігрантів за системою квот. Проти цієї угоди проголосувала так звана «Вишеградська група» - Польща, Словаччина, Чехія та Угорщина. Пізніше про свою незгоду заявила Румунія, Литва, Фінляндія утрималася.

Кожна країна по-різному реагує на біженців. Розглянемо більш детально позиції деяких європейських країн щодо надання притулку біженцям.

Нідерланди - найсуворіша в міграційних питаннях країна Європи. Попри шквал критики з боку правозахисних організацій, як Human Rights Watch (HRW), у Нідерландах ухвалили в 2010 р. найсуворіший у ЄС закон про одержання притулку в країні. Чинovníки відмовляють щонайменше двом з трьох заявників на одержання такого статусу. Після цього біженці мають 28 днів, аби залишити межі країни. Влада також встановила норми мінімального забезпечення потреб біженців та осіб, котрі домагаються притулку. В народі ці норми прозвали «ліжко, ванна та хліб».

Нідерланди стали першою країною ЄС, яка з 2013 р. депортує біженців з Сомалі на їхню батьківщину.

Швеція ввела режим прикордонного контролю з Данією через великий потік біженців. У 2015 р. Швеція прийняла більше 160 тис. мігрантів біженців, в основному з Сирії, Іраку та Афганістану. Таким

чином, Швеція з 10-мільйонним населенням вийшла на перше місце серед країн Євросоюзу за чисельністю прийнятих біженців на душу населення.

Іспанія зменшила кількість нелегальних мігрантів завдяки прикордонній співпраці з Марокко, звідки прибувала значна кількість мігрантів. Крім того, Мадрид уклав угоди на повернення біженців з такими країнами, як Сенегал, Мавританія та Нігерія [4].

Який же вихід з цієї складної ситуації?

Європа пропонує кілька варіантів щодо вирішення проблем імміграції : виконувати запропоновані Єврокомісією квоти; почати військову операцію проти контрабандистів, які незаконно везуть біженців у країни ЄС; налагодити легальне транспортування біженців з Сирії в Європу. Це дозволить приймати саме біженців і відділити їх від трудових мігрантів з Африки; втрутитися і закінчити війни в Сирії, Афганістані і Еритреї, звідки в ЄС прямує найбільше людей [5].

Отже, в країнах ЄС склалася загрозлива ситуація щодо притоку мігрантів, і чим раніше Європа знайде раціональний вихід, тим менше країн постраждає і менше мігрантів загине добираючись до такої жаданої Європи, будь - якими способами.

Міграційна криза стали для Євросоюзу стимулом рухатися в напрямку тіснішої інтеграції, до вирішення проблем, щодо яких раніше політики не могли домовитися. Вироблення спільної міграційної політики в рамках ЄС – залог успішного вирішення проблеми мігрантів.

Література

1. Коваль О. Європа змусить мігрантів поважати Шенген / О. Коваль // Дзеркало тижня. Україна. – 2016.- № 12. - 1 квітня.
2. Котляр О. І. Визначення поняття «біженець» у міжнародних документах / О. І. Котляр // Адвокат. - 2013. - N 6. - С. 36-40.
3. Конвенція про статус біженців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Що чекає на біженців у деяких країнах ЄС? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.obozrevatel.com/news/>
5. У Європи є п'ять способів вирішити проблему з біженцями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/>

Тодорів І., студент,
Коломийський економіко-правовий коледж КНТЕУ,
(м. Коломия)

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ І СВОБОД ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Внаслідок збройної агресії Російської Федерації, окупації та анексії частини території України, проявам збройного насильства з боку терористичних сепаратистських організацій та порушення прав людини Україна зіштовхнулася з надзвичайно гострою проблемою – забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Станом на 25 квітня 2016 року, за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1 780 245 переселенців або 1 448 265 сімей з Донбасу і Криму [2].

Перш за все, слід розуміти, що проблема ВПО не є чимось новим у світовій історії. Навіть за новітніх часів Україна вже стикалася із вимушеною внутрішньою міграцією. Чорнобильська катастрофа 1986 року супроводжувалася переміщенням понад 162 000 осіб із заражених територій [5].

З 2014 року прийнято ряд нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання вимушених переселенців, зокрема, закони України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII (далі – Закон). Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. №1094 затверджено Комплексну державну програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року. Слід також наголосити, що питання вироблення ефективних механізмів реалізації прав і законних інтересів ВПО є об'єктами дослідження великої кількості науковців, експертів, громадянського суспільства в цілому.

Відповідно до частини першої ст. 1 Закону внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Як бачимо, на законодавчому рівні визначено можливість набуття правового статусу ВПО не тільки громадянами України, але й іноземцями та особами без громадянства.

Проте з напрацюванням нормативної бази все ж таки залишається потреба комплексного підходу до ефективного розв'язання ситуації. ВПО стикаються з проблемами розміщення, забезпечення належних умов проживання, безробіття, браку інформації про створені можливості психологічної реабілітації, відновлення документів, недостатньої кількості додаткових місць в дошкільних та шкільних навчальних закладах тощо [3]. Необхідний правовий вплив державного регулятора на діяльність окремих кредитних установ з метою належного виконання ними цивільно-правових зобов'язань із договорів банківського рахунку і банківського вкладу [4, с. 193].

Агентство системи Організації Об'єднаних Націй, що займається захистом та підтримкою біженців виступає за безперешкодний доступ гуманітарних організацій до постраждалого населення. В рамках проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні» передбачається реалізація заходів з удосконалення нормативно-правової бази стосовно внутрішньо переміщених осіб, імплементації стандартів щодо захисту ВПО та відповідних процедур, сприяння доступу ВПО до психологічної, медичної, соціальної та правової допомоги та підвищення рівня їх обізнаності про свої права, а також підтримку ініціатив щодо інтеграції та підвищення спроможності ВПО на рівні територіальних громад.

Не повинна залишатись осторонь цих важливих питань і адміністративна юстиція, яка покликана сприяти захисту прав та законних інтересів осіб. До суду переважно звертаються у зв'язку з встановленням факту народження, смерті на тимчасово окупованій території, відшкодуванням шкоди, завданої внаслідок терористичних актів та проведення АТО, захистом трудових прав ВПО.

Потребує уваги також вивчення зарубіжного досвіду тих країн, які стикалися з досліджуваним явищем. Світова практика показує, що єдиним незаперечним шляхом вирішення проблем ВПО є припинення конфлікту і повернення людей до своїх домівок. Разом з тим ключовим аспектом має бути гуманітарна складова, яка не повинна залежати від політичних рішень.

За таких умов перед державою постає беззаперечне завдання удосконалити спеціальну законодавчу базу із захисту прав і свобод ВПО.

Література

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 1. – Ст. 1.

2. Статистичні дані Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=188290&cat_id=107177.
3. Регіональна програма інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2015 – 2016 роки від 24 вересня 2015 р. №498 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://donoda.gov.ua/?lang=ua&sec=02.08&iface=Public&cmd=showdoc&args=id:4253>.
4. Макаренко Л. Захист прав вимушених переселенців: єдність науки і практики (за матеріалами круглого столу) / Л. Макаренко // Право України. – 2015. - №4. – С. 191 – 194.
5. Солодько А., Доронюк Т. Вироблення політики щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irf.ua/content/files/dp-2015-7.pdf>.

Науковий керівник: викладач Коломийського економіко-правового коледжу КНТЕУ Зварич Р. В.

Тяжина В., ФМТП, 3 к. 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Актуальність даної теми полягає у тому, що за сучасних умов бурхливого розвитку науково-технічного прогресу у світі, жорстокої конкуренції суб'єктів підприємництва правове регулювання захисту прав споживачів відіграє дедалі важливішу роль. Адже, здебільшого, споживачем визнається непрофесіонал, який придбаває товари та послуги для задоволення особистих потреб.

Законодавство України про захист прав споживачів становить збірне поняття, так у Програмі захисту прав споживачів на 2003-2005 роки, затвердженій Президентом України від 11 грудня 2002 року №1148/2002, зазначено, що розв'язання комплексу проблем у сфері захисту прав споживачів відбувається шляхом удосконалення захисту прав та інтересів споживачів, створення належних умов для насичення споживчого ринку якісними і безпечними товарами, роботами, послугами, підвищення рівня захисту здоров'я та безпеки споживачів, удосконалення законодавства України у сфері захисту прав споживачів, створення належних умов для

реалізації громадянами-споживачами своїх законних інтересів і прав на території України.

Загалом, політика України у сфері захисту прав споживачів, спрямована на зменшення нерівності між споживачами та продавцями, підвищення рівня безпеки та здоров'я людей, покращення стандартів життя.

Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV закріпив, що захист прав споживачів та безпеки суспільства і держави є одним із загальних принципів господарювання. Кожний суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав і законних інтересів. Права та законні інтереси зазначених суб'єктів захищаються шляхом: відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання; відшкодування збитків; застосування штрафних санкцій; застосування оперативно-господарських санкцій; застосування адміністративно-господарських санкцій; установа, зміни і припинення господарських правовідносин[2].

12 травня 1991 р. Верховна Рада України прийняла Закон України “Про захист прав споживачів”, що стало першим кроком у процесі розробки законодавства про захист прав споживачів. Цей закон став підставою для прийняття низки підзаконних актів Кабінетом міністрів України, міністерств, державних комітетів, що стосуються прав споживачів. Було вперше детально регламентовано порядок реалізації споживачем прав у разі придбання товару, отримання послуг неналежної та належної якості. Законом передбачається право вибору дій покупця у випадку купівлі товару чи надання послуги неналежної якості, чи розірвання договору і повернення коштів, чи виправлення недоліків речі продавцем, або самим покупцем але за рахунок продавця. Таким чином, законодавство 90-х років минулого століття про захист прав споживачів стало більш прогресивним порівняно із тим, що діяло раніше, незважаючи на його незавершеність та недосконалість [5, с. 78].

Так, відповідно до статті 3 Закону України “Про захист прав споживачів” Споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на:

1. захист своїх прав державою;
2. належну якість продукції та обслуговування;
3. безпеку продукції;
4. необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця);

5. відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції), відповідно до закону;
6. звернення до суду та інших уповноважених державних органів за захистом порушених прав;
7. об'єднання в громадські організації споживачів (об'єднання споживачів) [1].

Відповідальність продавців, виробників, виконавців за якість товарів, робіт та послуг, порядок притягнення до неї передбачена в Кримінальному кодексі України та Кодексі про адміністративні правопорушення. Нормами останнього встановлена адміністративна відповідальність у вигляді штрафів за порушення правил торгівлі і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами які займаються підприємницькою діяльністю, за порушення порядку проведення розрахунків із споживачами, за порушення законодавства про захист прав споживачів [3]. Кримінальний кодекс містить відповідальність за обман покупців, фальсифікацію засобів вимірювання та випуск або реалізацію недоброякісної продукції [4].

Кожний суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав та законних інтересів.

Отже, проблема яку необхідно вирішувати вже зараз, полягає у безпечності товарів та послуг, які споживає населення України та якість яких суттєво впливає на здоров'я громадян та рівень життя в цілому.

Підсумовуючи все вище зазначене, треба говорити про те, що проблема захисту прав споживачів ще не набула досить чіткого законодавчого врегулювання, адже: по-перше, більшість відносин між підприємцем і споживачем врегульовані у підзаконних актах (малодоступних для широкого кола громадськості), по-друге, акти носять каральний а не превентивний характер, по-третє, відсутня будь-яка системність, концепція у прийнятті нормативних актів у такій важливій сфері життя для кожного громадянина, як споживчі відносини.

Література

1. Закон України "Про захист прав споживачів."// Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379
2. Господарський кодекс України// Відомості Верховної Ради . – 2003. – № 18. – Ст. 144
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122
4. Кримінальний кодекс України// Відомості Верховної Ради . – 2001. – № 25. – Ст. 131

5. Підпригора О. А. Цивільне право:[навчальний посібник]/ О.А. Підпригора . – К.:Вентурі, 1996. – Ч.2. – 480 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Гуржій А.В.

Шрамко В., ФФБС, 3 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ТИПОЛОГІЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Актуальність теми зумовлена тим, що одним із життєво важливих елементів, які впливають на зростання, розвиток і стабільність ринкової економіки держави є фінансовий ринок. Ринки фінансових послуг підтримують корпоративні ініціативи, фінансують використання нових ідей і полегшують контроль фінансового ризику. Більш того, оскільки дрібні інвестори з часом будуть розміщувати все більшу частку своїх грошей у взаємних фондах та інших фондах колективного інвестування, ринки фінансових послуг паперів стають істотно важливими для персонального добробуту і пенсійного планування. Таким чином перебільшити важливість у дослідженнях в галузі розвитку вітчизняного ринку фінансових послуг на сьогодні важко.

Результати дослідження. Сьогодні на ринку фінансових послуг склалася низка тенденцій і напрямів розвитку, що суттєво впливають на якість і специфіку послуг фінансових установ. До них, зокрема, можна віднести домінування банківського сектора над усіма іншими на фінансовому ринку.

Так, фінансовий ринок України розвивається за європейською моделлю [2]. Глобалізація світових економічних процесів та її вплив на фінансовий сектор також суттєво позначаються на тенденціях, що панують у фінансовому секторі економіки. Похідними від цього є процеси злиття й поглинання українських фінансових установ іноземними корпораціями, групами компаній, холдингами і т. п.

Проблема українського ринку фінансових послуг полягає у відсутності в нього фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного попиту з боку реального сектора економіки. Відповідно, вирішення цієї проблеми передбачає створення умов, які б давали змогу додатково залучити внутрішні фінансові ресурси, зокрема, заощадження населення та «тіньовий капітал» до інвестиційної діяльності, а також створити

привабливі умови для іноземних інвесторів. Отже, залишається проблема мобілізації ресурсів.

Ще одною проблемою сьогодення є слабкість фондового ринку України, вона виражається в наступному:

1. Недостатня ліквідність фондового ринку.
2. Переважання державних цінних паперів.
3. Недостатня прозорість діяльності емітентів та професійних учасників ринку.
4. Нерозвиненість правової бази, неадекватність її сучасним вимогам діяльності на ринку фінансових послуг.
5. Низький технологічний рівень функціонування ринкової інфраструктури.
6. Низький рівень корпоративної культури.
7. Недостатня обізнаність переважної частини населення з питань фондового ринку [4].

Недостатня ліквідність українського фондового ринку пояснюється малими обсягами фінансових потоків, які обертаються на ньому. Ліквідність фондового ринку визначається тим, наскільки він може забезпечити достатній попит на певні цінні папери. На сьогодні ліквідність фондового ринку досить низька.

Аналізуючи фінансовий ринок України, вітчизняні аналітики влучно зазначають, що «у нас фінансовий ринок замість того, щоб твердо стояти на двох ногах (банківській і фондовій), ... вийшов одноногим із «фондовою милицею». Швидко не побіжиш» [5]. Банківська система України є найбільш конкурентоспроможною ланкою фінансового сектора економіки України і, відповідно, у ході проведення низки заходів щодо підвищення якості її функціонування зможе ефективно діяти в умовах подальшої лібералізації зовнішньоекономічних відносин. До конкретних шляхів розвитку банківського сектора України можна віднести [6]:

- створення сучасного банківського законодавства з орієнтацією на законодавство Європейського Союзу та сучасну міжнародну практику;
- перехід банківської системи на систему обліку, що базується на Міжнародних стандартах фінансової звітності;
- створення національної платіжної системи на основі передових комп'ютерних технологій;
- створення й постійне вдосконалення системи банківського нагляду.

Аналізуючи ключові аспекти національної фінансової політики з нормативної точки зору, слід також відзначити, що основні аспекти питання фінансової безпеки відображені в Законі України «Про основи національної безпеки України» [1]. Це подолання «тінізації» економіки через ре-формування податкової системи, оздоровлення фінансово-

кредитної сфери, зменшення позабанківського обігу грошової маси, забезпечення внутрішньої та зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, припинення відпливу капіталів за кордон, захист інтересів вкладників, виважена політика внутрішніх і зовнішніх запозичень

У цілому державна політика у сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України повинна включати єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи, ефективний контроль руху фінансових потоків, раціональне використання фінансових ресурсів. Крім того, з огляду на об'єктивні тенденції сучасного фінансового ринку, необхідне формування адекватної середньо- та довгострокової фінансової політики на макрорівні. Державна фінансова політика повинна бути спрямована на вдосконалення ринкового ціноутворення і найбільш важливі для української економіки базові товари, забезпечення ефективності ринкової інфраструктури.

Література

1. Закон України від 19.06.2003 «Про основи національної безпеки України» №964-IV // zakon1.rada.gov.ua
2. Беленький П., Другов О. Розвиток системи фінансових посередників України в умовах посилення глобалізаційних процесів // Вісник НБУ. – 2009. – № 12. – С. 30–33.
3. Лазепка В. Інвестиційні банки / В. Лазепка // Банківська справа. – 2010. – № 6 – С. 47–49.
4. Лукашевич В. М. Глобалістика / В. М. Лукашевич. – Львів : Новий світ-2000, 2004. – 227 с.
5. Лютий І., Дрозд Н. Вплив держави на ринок фінансового капіталу України // Фінанси України. – 2010. – №8. – С. 63–72.
6. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2011. – Т. 1. – 816 с.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О.В.

**Штольц К., ФМТП, 4 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню. Вона базується на таких принципах, як економічна і соціальна захищеність середніх і малозабезпечених верств населення, гарантованість прав кожного громадянина на якісну медичну допомогу, обов'язковість внесків як фізичних, так і юридичних осіб.

Важливим елементом системи страхової медицини є медичне страхування. Медичне страхування є формою соціального захисту населення щодо охорони здоров'я, воно пов'язане з компенсацією витрат громадян на медичне обслуговування. Це система організаційних і фінансових заходів щодо забезпечення діяльності страхової медицини. Медичне страхування поділяється за формами на обов'язкове медичне страхування (ОМС) і добровільне медичне страхування (ДМС). Вирішальну роль у реформуванні системи медичної допомоги України відіграє перехід до обов'язкового медичного страхування. Обов'язкове державне медичне страхування регламентується законодавством щодо сфери його поширення, механізму визначення страхової суми та способів використання страхових фондів. У Законі України «Про страхування» та у «Основах законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» воно названо першим у переліку обов'язкових видів страхування. Ґрунтується на принципах державності, обов'язковості, некомерційного характеру та загальності.

Згідно з українським страховим законодавством, медичне страхування є відмінним від страхування життя, оскільки не передбачає ризик смерті або доживання до певного віку чи до закінчення терміну дії договору, що перетворює його в ризиковий вид страхування. Основними завданнями медичного страхування є:

1) посередницька діяльність в організації та фінансуванні страхових програм через надання медичної допомоги населенню;

2) контроль за обсягом та якістю виконання страхових медичних програм лікувально-профілактичними, соціальними закладами і окремими приватними лікарями;

3) розрахунок з медичними, соціальними установами та приватними лікарями за виконану роботу згідно з угодою через страхові фонди, які формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів, організацій, громадян.

Основною проблемою є питання управління медичною галуззю, а з іншого боку — фінансове забезпечення страхової медицини. А друге пи-

тання більш важливе, це питання пов'язане з управлінням фінансовими ресурсами, які плануються на утримання охорони здоров'я в бюджетах.

І останнє найважливіше питання — це питання готовності страхових організацій забезпечити реальну ефективно діючу систему медичного страхування.

Фінансове забезпечення охорони здоров'я здійснюється з різних джерел: державного бюджету, коштів підприємств і внесків приватних осіб. Базуючись на цьому, виділяють наступні моделі фінансування охорони здоров'я.

1. Державна модель фінансується переважно (до 90%) із бюджетних джерел (Великобританія, Канада). На мій погляд, основним недоліком цієї моделі є проблема залучення в охорону здоров'я коштів із позабюджетних джерел (кошти підприємств, фірм, компаній, працівникам яких установи охорони здоров'я можуть надавати додаткову медичну допомогу на договірній основі).

2. Бюджетно-страхова модель фінансується за рахунок цільових внесків підприємців; працездатних громадян у фонд охорони здоров'я і субсидій держави. Фінансування з позабюджетних фондів медичного страхування переважає в Німеччині (78%), Італії (87%), Франції (71%), Швеції (91%), Японії (73%) та ін.

3. Приватнопідприємницька модель фінансується за рахунок реалізації платних медичних послуг, а також за рахунок коштів добровільного медичного страхування (США, Південна Корея, Нідерланди).

Сучасні науковці мають на меті запропонувати власне бачення перспективної системи медичного страхування в Україні. Зразком для неї може стати ізраїльська система, яка, на думку фахівців, є однією з найефективніших в світі.

Комерційне медичне страхування на окремі види послуг забезпечується приватними страховими компаніями. Більшість полісів оплачують допомогу, пов'язану з якимось певним захворюванням, і відшкодовують витрати на хірургічні витрачання за своїм вибором, отримання допомоги в приватній лікарні, стоматологічну допомогу або довготривалий догляд (сестринський і індивідуальний догляд).

На мою думку, наслідування саме цієї схеми є передумовою створення в Україні комплексної, ефективної, загальнодоступної і справедливої системи медичного страхування.

Отже, перспективна система медичного страхування повинна бути поділена на три частини:

1) перша частина - це планування мінімальних коштів в бюджеті, через які забезпечується надання безоплатної медичної доплати для всіх категорій населення;

2) друга частина пов'язана з введенням ОМС за рахунок коштів суб'єктів підприємницької діяльності, а також фізичних осіб;

3) третя частина - добровільне медичне страхування - передбачає придбання людиною страхового полісу за рахунок власних коштів.

Слід також звернути увагу на те, що сьогодні законодавчі акти по ДМС та ОМС не стикуються - існує різне тлумачення понять і термінів, тому доцільно було б уніфікувати та стандартизувати страхові поняття. Крім цього вже сьогодні необхідно прорахувати витрати на підготовку спеціалістів, які будуть працювати в системі ОМС.

Таким чином, за умов відсутності сформованого механізму медичного страхування в Україні, наведений напрямок його подальшого розвитку є надзвичайно доречним. Для досягнення реальної цілісності української системи охорони здоров'я необхідний час та значні інвестиції. Оскільки система державного медичного соціального страхування є важливою і стратегічною для держави, то необхідно погодитись, що до її впровадження необхідно підійти зважено і конструктивно: розробити і у встановленому порядку затвердити закони та підзаконні акти про медичне страхування громадян; розробити положення про національний і територіальні Фонди медичного страхування і здійснити їх формування, а також захист прав пацієнта на отримання своєчасної і якісної медичної допомоги.

Література

1. Аарва П. Медичне страхування в Європі // Охорона праці. - 2001. - № 1. - С. 43-44
2. Базилевич В. Д. Страхування: підручник. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
- Вороненка Ю. В., Радиш Я. Ф. Медичне право в системі права України: стан і перспективи розвитку // Український медичний часопис. - 2006. - № 5. - С. 5-10.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О.В.

**Шелудько Г., ФМТП, 4 к 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ СТАНДАРТ

Існування систематизованості соціальних нормативів, стандартів та гарантій є однією з найголовніших ознак соціальної спрямованості держави. Завданням такої держави є не лише їх закріплення у своїх нормативно-правових актах, а виконання, реалізація та постійне вдосконалення на практиці.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум, встановлений законом, на основі якого визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сфері доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти [1, 5].

Згідно із ст.1 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» прожитковий мінімум - це вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [1].

Прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто належить до основних соціальних і демографічних груп населення. Таких груп чотири:

- а) діти віком до 6 років (дошкільного віку);
- б) діти віком від 6 до 18 років (шкільного віку);
- в) працездатні особи;
- г) особи, які втратили працездатність[2].

Важливість розрахунку прожиткового мінімуму підтверджується і сферами його застосування. Зазначений прожитковий мінімум застосовується:

1) для загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення окремих державних соціальних програм;

2) встановлення розмірів мінімальної заробітної плати і мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги у зв'язку з безробіттям, а також стипендій та інших соціальних виплат, на основі Конституції України та законів України;

3) визначення права на призначення соціальної допомоги;

4) визначення державних соціальних гарантій і стандартів обслуговування та забезпечення в галузях охорони здоров'я, освіти, соціального обслуговування та інших;

5) встановлення величини неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

6) формування державного бюджету України та місцевих бюджетів [1, 4, 5].

Відомо, що обсяг прожиткового мінімуму містить два елементи: фізіологічний та соціальний. Фізіологічний мінімум – це вартісне вираження матеріальних цінностей, конче необхідних для її існування. У світовій практиці він становить 85 - 87% загального прожиткового мінімуму, а решта припадає на соціальну частину – певний набір духовних цінностей мінімально прийнятого рівня життя.

За загальними правилами, під час підрахунку розміру прожиткового мінімуму враховуються такі чинники :

- економічні: вимоги економічного розвитку, формування організаційних та правових засад ринкової економіки, зовнішньо-економічної діяльності, демократизацію трудових відносин, заходи щодо наповнення доходної частини бюджету ;

- правові: дотримання загальноновизнаних прав людини відповідно до Міжнародного пакту «Про економічні, соціальні та культурні права»;

- соціальні: загальний рівень заробітної плати, встановлення взаємозалежності між оплатою праці та її продуктивністю, підвищення мінімальних державних гарантій заробітної плати та трудових пенсій з поступовим наближенням їх до рівня прожиткового мінімуму [4].

Прожитковий мінімум включає:

- 1) набір продуктів харчування;
- 2) набір непродовольчих товарів;
- 3) набір послуг [2, 3].

Перші два набори визначаються в натуральних показниках, третій — у нормативах споживання. Набір продуктів харчування формується з використанням нормативів фізіологічної потреби організму людини в продуктах харчування, з урахуванням їхнього хімічного складу та енергетичної цінності, з урахуванням рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я. Вартість такого набору визначається як сума вартостей споживання кожного продукту, включеного до набору продуктів харчування відповідної групи населення.

На сьогоднішні показник величини прожиткового мінімуму залишається одним із ключових при характеристиці рівня життя населення. Він є державним нормативом, що використовується при визначенні більшості показників соціального блоку бюджету, саме тому привертає до себе найбільшу увагу. Але прожитковий мінімум як базовий соціальний стандарт у нашій державі має і ряд недоліків, які потрібно врахувати при подальшому його визначенні у нашій країні. Наприклад,

він не включає необхідний перелік непродовольчих товарів та послуг і не відображає реальних потреб та споживання сучасної людини, зокрема таких, як купівля чи оренда житла, видатки на освіту, оздоровлення, оплату медичних та телекомунікаційних послуг, суттєвих змін у оплаті житлово-комунальних послуг. Включення цих витрат у прожитковий мінімум відповідало б міжнародним стандартам, визначеним Конвенцією МОП № 117 про основні цілі та норми соціальної політики.

Ще значною проблемою цього соціального стандарту є його залежність від можливостей державного бюджету, адже періодично стримується його збільшення, якщо у бюджеті не вистачає ресурсів на фінансування соціальних виплат, розмір яких визначається в залежності від прожиткового мінімуму. Тому подолання істотної різниці між розмірами законодавчо встановленого та фактичного існуючого прожиткового мінімуму є нагальною потребою соціальної політики нашої держави та відповідних державних органів. Також врахування прожиткового мінімуму є обов'язковим при реалізації державної конституційної гарантії громадян на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї.

Література

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон від 05.10.2000 р. № 2017-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 48, ст.409
2. Про прожитковий мінімум: Закон від 15.07.1999 р. № 966-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 38, ст.348
3. Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення: затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України Міністерства економіки України Державного комітету статистики України 17.05.2000 № 109/95/157.
4. Офіційний сайт Державної податкової служби України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sts.gov.ua>.

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Андрій В.В.

Цікало М., ФФБС, 3 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МОДЕЛІ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Податкова система є одним із найважливіших елементів економіки України. Як відомо, не всі суб'єкти господарювання сплачують податки і збори своєчасно і в повному обсязі. Ухилення від сплати податків у наші дні вже практично стало нормою діяльності великої кількості суб'єктів господарювання. Вирішення цієї проблеми є дуже важливим з огляду на протидію фінансовим злочинам і необхідність мобілізації в достатніх обсягах коштів до державного бюджету України. Це стає серйозною проблемою, яка вирішується на міжнародному рівні впливовими організаціями, фінансовими і правовими установами. Ухилення від сплати податків вбачається особливо актуальним, ураховуючи розміри тіньового сектору економіки України і проблеми, які викликаються таким явищем.

Проблема детінізації української економіки в умовах її трансформації від адміністративно-планової до ринкової системи відносин і досі лишається актуальною. Адже левову частку тіньових економічних процесів сьогодні становить ухилення від сплати податків, зборів і обов'язкових платежів. За оцінками дослідників в Україні 40-50% ВВП не оподатковується, тобто входить в тіньовий сектор економіки, що набагато перевищує відповідний показник у європейських державах. З цього випливає, що в Європі є вищий рівень національної свідомості, не говорячи вже про вищі темпи економічного розвитку. [1]

Відповідно до статистичної інформації, що опублікована на офіційному сайті Генеральної прокуратури України, протягом 2015 року органами податкової міліції було зареєстровано 1 665 кримінальних проваджень щодо ухилення від сплати податків (Ст. 212 Кримінального кодексу України). Відмітимо, що кількість кримінальних проваджень розпочатих у 2015 році проти платників податків порівняно з 2014 роком залишилась майже незмінною. [2]

Аналізу проблеми ухилень від сплати податків присвячені роботи вітчизняних учених, як-от Н. Азарова, А. Баделюка, В. Білоуса, А. Бодюка, П. Гайдуцького, Н. Ксерози, П. Мельника, Д. Муляка, С. Павленка, В. Поповича, А. Савченко, О. Турчинова, Т. Ютминой, І. Якушика, Ф. Ярошенка та ін. Їх дослідження сфокусовані на виявленні детермінантів, що спричиняють тінізацію оподаткування, та розробці засобів боротьби з цим негативним явищем. Наприклад, В. Попович і Д. Шолудько вважають, що навантаження у тіньовому секторі менше, ніж у легальних умовах підприємництва, тому останнє програє. Вихід із цієї ситуації вони бачать у докорінній та динамічній трансформації чинної системи оподаткування. На думку О. Сторожука, ухилення від сплати податків в

Україні процвітає завдяки аморалізму, що породжується бажанням отримати високі доходи будь-яким шляхом.

Фундаментальні причини, які уможлиблюють ухилення від сплати податків, слід шукати на макрорівні. По-перше, під час формування податкової системи України не використовувалася методологія жодної економічної теорії. Концепцію теорії трудової вартості, розроблену в дослідженнях А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, було відкинуто, а натомість нічого не запропоновано. По-друге, модернізація Державної фіскальної служби України відстала від прогресивного розвитку її продуктивних сил і таким чином послабила свій регулюючий вплив на економічні відносини. По-третє, дисбаланс між модернізацією Державної фіскальної служби (суб'єктом управління) і реформуванням податкової системи (об'єкт управління). Ці процеси поки що йдуть паралельним шляхом. [3]

Основними податками в Україні при ухилення від сплати яких використовувались найрізноманітніші тіньові схеми є ПДВ та акцизний збір. У першу чергу це стосується податку на додану вартість, оскільки його ставки визначені у відсотках до вартісного обсягу. Це дає можливість за допомогою заниження обсягів реалізації або завищення обсягів купівлі зменшувати надходження до бюджету. Щодо таких непрямих податків, об'єкти оподаткування за якими визначені у кількісному (фізичному) вимірі, а ставки – у твердих сумах, вони є диференційованими по групах товарів (наприклад, мито з підакцизних товарів та акцизний збір з більшості товарних позицій). Шляхом для ухилення є або видання одного товару під виглядом іншого (якщо ставки по них суттєво відрізняються), або приховування від легального обороту цих товарів (контрабанда, готівкові розрахунки тощо), що створює додаткові труднощі для ухилення [4].

Найбільш поширені способи ухилення від сплати акцизного збору:

- ввезення підакцизних товарів поза митним контролем;
- надходження підакцизних товарів шляхом "перерваного транзиту";
- переміщення одного товару (марки, сорту) під виглядом іншого;
- декларування товарів на фіктивні фірми;
- часткове декларування товару;
- оформлення увозу товарів на реально існуючу фірму на території України без відома посадових осіб цієї фірми;
- заниження митної вартості вантажу;
- переміщення товарів за фіктивними документами, а в окремих випадках без належної документації;
- ввезення товарів під виглядом комплектуючих;
- ввезення продуктів харчування під виглядом сировини для подальшої переробки на давальницькій основі.

Для зменшення масштабів ухилення від сплати податків доцільно вдосконалити податкове законодавство; підвищити рівень податкової культури та податкової дисципліни; ефективно використовувати податкові надходження. На практиці потрібно не збільшувати кількість перевірок і розміри штрафів, а вдосконалювати

демократичні інститути, активізувати боротьбу з корупцією і організованою злочинністю. На законодавчому рівні необхідно посилити відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України, щодо обмеження волі особам, які вчинили злочин у даній сфері. Ще одним із шляхів мінімізації цієї проблеми являється виховання у платників патріотичних почуттів щодо обов'язку утримувати державу завдяки сплати ними податків у обмін на суспільні блага.

Література

1. Якимчук Ю.Ю. Ухилення від сплати податків в Україні: особливості проблеми та шляхи подолання : Сучасні тенденції державних фінансів. – 2013. – Режим доступу : <http://libfor.com/index.php?do=cat&category=stfin2013>.
2. Кримінальний кодекс України
3. Сидоренко Т. О. Сутність та ухилення від сплати податків / Т. О. Сидоренко // Гроші, фінанси і кредит. – 2010. – № 6. – С. 48–52.
4. Крамаренко О. А. Способи ухилення від сплати податків в Україні / О. А. Крамаренко // Наук. записки Нац. ун-ту “Острозька академія” – 2013. – № 23. – С. 165–168.
5. <http://www.gp.gov.ua> – сайт Генеральної прокуратури України.

Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О.В

Яцько Т., ФМТП, 3 к. 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Сучасна Україна є досить технологічно розвиненою державою, значний прогрес якої, проявляється у розвитку інформаційних технологій, їх повсюдне запровадження, пов'язане із збільшенням обсягів і напрямів використання інформації призвело до можливості збирання, зберігання і

обробки інформації щодо фізичної особи, яка є повноцінним суб'єктом приватно-правових відносин. І це цілком розумно, адже вступ до правових відносин певного кола осіб між собою передбачає взаємний обмін інформацією особистого характеру або, як ще кажуть в праві, «персональними даними».

Питанню наукового аналізу правового забезпечення захисту персональних даних присвячено наукові праці таких дослідників :Г. Осетинська,О. Каретник, Ю. Гелич, О. А. Дмитренко, М. Гуцалюк, Р. Майданик, А. Пазюк, В. Цимбалюк, А. М. Чернобай, М. Швець та інші.

Передумовою формування правового інституту персональних даних є необхідність правової індивідуалізації фізичної особи як суб'єкта цивільного права.

Наявність інформації про особу (персональні дані) дозволяє більш конкретно встановити правові зв'язки між потенційними суб'єктами цивільних правовідносин.

Сьогодні інститут інформації про фізичну особу перебуває в стадії свого активного розвитку. Вагоме значення цьому процесу надає його законодавче закріплення. Зокрема Цивільний кодекс України, Закон України «Про інформацію», Закону України «Про захист персональних даних» та інші.

Насправді, кожен з нас є учасником цих цивільних правовідносин. Наприклад, заповнюючи анкету у банку, ми даємо згоду на обробку наших персональних даних, тим самим убезпечуємо себе від нецільового використання наших даних. Але чи завжди наші персональні данні знаходяться безпеці? Нажаль ні, оскільки досить часто, ми надаємо свої персональні данні, не задумуючись про наслідки, наприклад, про те, що вони можуть бути використані проти нас.

Сьогодні, стало дуже легко заволодіти нашими даними, оскільки заповнюючи чергову анкету для реєстрації у соціальних мережах, реєструючись на сайті інтернет-магазину ми ризикуємо піратством наших даних.

У 2010 році, було прийнято закон України «Про захист персональних даних», сфера дії кого, спрямована на захист прав на невтручання в особисте життя що пов'язанні з обробкою особистих (персональних) даних.

Відповідно до цього закону, база персональних даних -це іменована сукупність упорядкованих персональних даних в електронній формі та/або у формі картотек персональних даних [1].

Персональні дані поділяють на 2 категорії:

- дані загального характеру (прізвище, ім'я та по батькові, дата і місце народження, громадянство тощо).

- вразливі дані (расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання тощо).

В цілому чинне законодавство України містить близько 3500 нормативно-правових актів, які регламентують правові відносини, пов'язані з обігом інформації про фізичну особу (персональні дані). Більшість з них конкретизує зміст інформації про особу виключно щодо сфери правового регулювання трудових, адміністративних або кримінально-процесуальних правовідносин. [2].

Наприклад, ч. 2 ст. 11 Закону України «Про інформацію» надає перелік відомостей, які відносяться до «персональних даних фізичної особи». Це дані несуть інформацію про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. [3].

Водночас, у ст. 6-7 Закону України «Про захист персональних даних» надається перелік загальних та особливих вимог, щодо обробки персональних даних. [1].

А в ч.39 ст. 188 Кодексі України про адміністративні правопорушення зазначає про покарання осіб, за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Уповноваженого ВРУ з питань захисту прав людини, про порушення цих прав [4].

Державна служба України з питань захисту персональних даних здійснює в межах своїх повноважень контроль за додержанням вимог законодавства про захист персональних даних, видає обов'язкові для виконання законні вимоги (приписи) про усунення порушень законодавства про захист персональних даних [5].

Так, предметом контролю, є додержання вимог законодавства, щодо захисту персональних даних.

Отже, наші персональні дані захищаються не лише Законом України «Про захист персональних даних» але й іншими Нормативно-правовими актами, та навіть службами, які контролюють це питання.

Таким чином, можливо зробити висновки про те, що в будь-якому цивільному правовідношенні суб'єкт права повинен бути індивідуалізований не лише формально (шляхом його поіменного визначення), а й в сенсі визначення його соціально і юридично (юридичних станів) значимих характеристик щодо певного кола правових відносин.

Література

1. Закон України «Про захист персональних даних» // Офіційний вісник України. – 2010. – № 49. – Ст. 1604.

2. Базы персональных данных, или Внимание : штрафы уже близко! // Бухгалтер. – 2011. – № 11. – С. 8.
3. Закон України «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради . – 1984. – № 51. – Ст. 1122
5. Мервінський О.В. Відповідальність за порушення вимог законодавства в сфері захисту персональних даних // О.В. Мервінський, А.К. Ніколаєв. // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2011. – № 1 (22). – С. 5-10.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Гуржій А.В.

Golovko L., associate professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine,
(Kiev)

IMPLEMENTATION OF THE EU WATER FRAMEWORK DIRECTIVE IN UKRAINE

Modern water management and environmental problems have not only national, but also international significance, became one of the main factors of national security of Ukraine. Environmentally unbalanced economic activities that use significant water resources for the needs of the production sector and cause water pollution, artificial alteration of natural regime of water objects led to degradation processes that began to prevail over self-renewable and self-cleaning ability of water systems. Introduction of provisions of the Water Framework Directive in Ukraine can make the management of water resources more efficient and to achieve “good water status” for all water.

According to the Action plan for the implementation of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand, State Water Resources Agency of Ukraine is responsible for implementation of the Directive №2006/60/EC. The Water Framework Directive is a systemic document which solves a number of tasks in the field of water resources management in order to ensure “good” ecological status of each water object. The purpose of this Directive is to establish a framework for the protection of inland surface waters, transitional waters, coastal waters and

groundwater which: prevents further deterioration and protects and enhances the status of aquatic ecosystems and, with regard to their water needs, terrestrial ecosystems and wetlands directly depending on the aquatic ecosystems; promotes sustainable water use based on a long-term protection of available water resources; aims at enhanced protection and improvement of the aquatic environment, inter alia, through specific measures for the progressive reduction of discharges, emissions and losses of priority substances and the cessation or phasing-out of discharges, emissions and losses of the priority hazardous substances; ensures the progressive reduction of pollution of groundwater and prevents its further pollution, and contributes to mitigating the effects of floods and droughts [1].

Ukrainian legislation in the sphere of water relations is also characterized by the presence of a codified legal act, namely the Water Code of Ukraine, which is one of the key documents in this area. In addition a number of national programs in water sector were adopted: National Program of Environmental Rehabilitation of the Dnieper River Basin and Improvement of the Quality of Drinking Water, approved by the Decision of the Verkhovna Rada of Ukraine, dated 27.02.1997, 123/97-VR; Protocol on Water and Health, Ratified by the Law of Ukraine, dated 09.07.2003 № 1066; The Law of Ukraine on the Strategy of National Environmental Policy until 2020.

Ukraine's legislation partly complies with the **Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy**. The main bodies responsible for the implementation of water policy in Ukraine are Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine and State Water Resources Agency of Ukraine. One of the crucial principles in this area- the principle of river basin management is enshrined in the Water Code of Ukraine and some other legislative acts. Water Code of Ukraine states that management of water resources should be based on the basin principle, but there is no clear strategy for implementation of this principle in the form of a plan with defined deadlines.

Ukraine is actively involved in the implementation of the basin principle in the process of cooperation with other states in the region. Law of Ukraine "On Fundamentals (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine till 2020" of 21 December 2010 № 2818-VI foresees reforming of public administration in the field of protection and rational use of water by implementation of integrated water management on basin principle by 2015. In the plans of the Cabinet of Ministers of Ukraine is preparation of the draft Law of Ukraine on amendments to the Water Code of Ukraine within 10 years after the entry into force of the Association Agreement Council for Adaptation of Ukraine to the EU legislation. The bodies responsible for the

elaboration of the amendments are Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine and State Water Resources Agency of Ukraine.

In Ukraine the transition from the administrative-territorial to basin water management needs improvement of legislation primarily in terms of establishment of law aimed at practical implementation of integrated water management by basin principle, such as the definition of key terms, hydrographic and water management division of the territory of Ukraine, credentials of the state administration and local government and so on.

The main reason for failure to comply with primary environmental protection measures is the underfunding of budget programs. Thus, in 2012 – 2014 years, when needed funds for environmental measures under the state target programs were in the amount of 1,384,3 million UAH, in the state budget expenditures in the amount of 634 million UAH were envisaged, and in fact 366.1 million UAH, i.e. 26 % of the needs were highlighted [2].

Another significant problem in Ukraine is that the system of river financing is imperfect: the funds obtained from water users and polluters at the local level are accumulated in the center and minimum resources are returned to the basin departments, which reduces their financial possibilities.

Literature

1. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy, OJ L 327, 22.12.2000, p. 1–73

2. Stadnyk M. Reforming the system of water resources management in Ukraine [Electronic resource]. – Access mode: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/11417/1/Stadnik.pdf>

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Білоус Т., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Універсального визначення поняття міжнародного приватного права немає, оскільки у світі існує близько 214 правових систем. В цьому контексті виникає запитання: що собою являє міжнародне приватне право

(МПрП) та яке його місце в правовій системі загалом. Перш за все варто зазначити, що міжнародне приватне право - це система юридичних норм, спрямованих на регулювання міжнародних невлadних (приватноправових) відносин з «іноземним елементом» [1, с.110].

Предметом МПрП є міжнародні приватні відносини, а також відносини міжнародного цивільного процесу, а основними методами: колізійно-правовий та матеріально-правовий. На основі зазначеного, визначимося із місцем МПрП у системі права взагалі. Взагалі, це питання у доктрині міжнародного права завжди було дискусійним. Так, міжнародна складова МПрП спрямовує на його розгляд як частини міжнародного права, а національна складова - як частини внутрішнього права держави. При існуванні двох полярних підходів неважко прогнозувати виникнення третього, або свого роду «компромісної» концепції, відповідно до якої МПрП є полісистемним комплексом, що складається з норм внутрішнього права та норм міжнародного публічного права. Зазначу, що визначення місця МПрП залежить від того, якої філософської концепції права дотримується той чи інший автор. Так, наприклад, прихильники соціологічного напрямку в юриспруденції схильні вважати МПрП частиною міжнародного права в широкому сенсі, а позитивісти розглядають його як окрему галузь внутрішнього права [1, с. 157].

Як відомо, МПрП, так само як і міжнародне публічне право (далі – МПП), регулюючи міжнародні відносини, торкається права кількох держав. Тому на самому початку розвитку сучасної науки права робилися спроби розглядати МПП (в основному міжнародне звичаєве право) як фундамент МПрП. Погляд, відповідно до якого МПрП стосується правових систем суверенних держав вперше з'явився у межах теорії міжнародної ввічливості (*comitas gentium*), згідно з якою застосування іноземного права визначається в силу міжнародної ввічливості [1, с.147]. Теорія, згідно з якою МПрП ґрунтується на МПП знайшла прихильників з-поміж таких вчених, як Цітльман (1852-1923) та Франкенштайн [2, с.21]. Причому Цітльман вважав, що МПП допомагає заповнювати прогалини в національному МПрП, а Франкенштайн спирався в своїй концепції на мовні і психологічні аспекти народів [2, с.18-22]. Загалом спостерігається тісний взаємозв'язок міжнародного публічного і міжнародного приватного права, оскільки вони:

- у широкому розумінні регулюють міжнародні відносини;
- їх загальні засади стосуються основних принципів міжнародного публічного права;
- і в міжнародному публічному праві й у міжнародному приватному праві завжди є визнання правосуб'єктності іншої держави;

– міжнародні договори з питань міжнародного приватного права не можуть суперечити принципам міжнародного публічного права, встановлюючи у такий спосіб загальні правові умови міжнародного співробітництва в різних галузях.

Але окрім спільних рис існують і відмінні:

– за суб'єктами: у міжнародному публічному праві суб'єктами є держави і нації, що борються за незалежність, міжнародні організації, а в міжнародному приватному праві - фізичні та юридичні особи. МПП лише делегує свою юрисдикцію окремим іншим суб'єктам;

– за предметом правового регулювання: у міжнародному публічному праві - це міждержавні міжвладні відносини, а в міжнародному приватному праві - міжнародні приватноправові відносини (цивільні, сімейні, трудові тощо);

– за сферою дії: у міжнародному публічному праві її можна визначити як глобальну (охоплює всі держави й інші суб'єкти міжнародного права), а в міжнародному приватному праві вона має національні межі (у кожній державі є своє міжнародне приватне право) [3, с.240].

Відповідно до цього: у міжнародному публічному праві роль основного джерела регулювання відіграє міжнародний договір. У міжнародному приватному праві міжнародний договір до юридичних і фізичних осіб застосовують не безпосередньо, а за допомогою його санкціонування відповідною державою у тій або іншій формі. Міжнародне приватне право можна уявити без міжнародного договору.

Висновки: питання визначення місця міжнародного приватного права в юридичній системі є дискусійним. Виявлено три основних концепції щодо нього: міжнародно-правова, національно-правова та концепція, що розглядає міжнародне приватне право як полісистемний комплекс. Додатково аргументовано хибність заперечення взаємозв'язка міжнародного публічного та міжнародного приватного права.

Література

1. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / А.С. Довгерт, В.І. Кисіль. – К.: Правова єдність, 2012. – 374 с

2. Мережко О.О. Співвідношення міжнародного приватного з міжнародним публічним правом//Юридична Газета. – Київ, 2004. – №17 (29). – С. 18-22.

3. Проблеми теорії міжнародного публічного та приватного права / О.О.Мережко. – К.: Юстініан, 2010. – 320 с.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного
публічного права КНТЕУ Дешко Л.М.**

**Бондарєва К., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ЗАХИСТ ПРАВ БІЖЕНЦІВ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Проблема біженців як соціальне явище є однією з найбільш старих і гострих та спостерігається протягом всієї історії існування людства. У широкому розумінні біженцем стає будь-яка особа, яка намагається врятуватися від обставин, що загрожують її життю і тому залишає місце свого проживання.

Конвенція про статус біженців 1951 року — перший міжнародний документ, що охоплює різні сфери життя біженців і гарантує їм щонайменше те ж саме поводження, що й з іноземцями, а в деяких правах зрівнює статус біженців із громадянами країни, що дає їм притулок. Існування Конвенції — це визнання того, що біженці повинні мати можливість користуватися фундаментальними правами та свободами. Конвенція визначила у ст. 1 поняття «біженець», яке згодом було уточнено Протоколом 1967 р., а також закріпила перелік прав біженців [1]. Конвенція та Протокол формулюють основну норму у сфері захисту прав біженців. Норми, що стосуються біженців, містяться і в інших міжнародних документах, зокрема в Загальній декларації прав людини, у Женевських конвенціях 1949 р, і в двох додаткових протоколах до них 1977 р., у ряді регіональних документів, прийнятих ОАЄ, Радою Європи, ЄС, ОАД. Координацію міжнародних зусиль з надання біженцям міжнародного захисту покладено на Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ). Згідно із Законом України «Про біженців» 2001 р. Україна співпрацює з іншими державами, УВКБ ООН, іншими міжнародними організаціями з метою усунення причин виникнення проблеми біженців, поліпшення їхнього матеріального становища та вдосконалення правового статусу, а також повернення біженців у країну їхньої громадянської належності (підданства) або попереднього постійного проживання [2]. Проте, на практиці ці норми майже не виконуються. У деяких випадках не дотримуються мінімальні необхідні норми поводження з особами, які шукають притулку. Неадекватні процедури визначення того, хто є біженцем, і відмова у в'їзді в країну в аеропортах і на кордонах породжують величезні проблеми для деяких осіб, які шукають притулку. Інколи ця практика

набуває таких антигуманних форм, як примусове повернення осіб, які шукають притулку, в країни походження, де є загроза їхньому життю, свободі й безпеці. Доходить до того, що судна з особами, які шукають притулку і які намагаються зійти на берег у певних районах, змушують повертати назад у море, де ці особи помирають від голоду або стають легкою здобиччю для піратів і акул.

Іншим прикладом поганого поводження є фізичне насильство, утримання осіб, які шукають притулку, протягом тривалого періоду під охороною і без законних на те підстав, а також суворі процедури допиту. Уряд може також не забезпечити належного захисту біженців і осіб, які шукають притулку, і в результаті вони опиняються під загрозою стати жертвою фізичного насильства, породжуваного расизмом і ксенофобією.

Проблеми біженців не завершуються, коли вони, нарешті, перетинають кордон і проходять перший етап розгляду їхніх прохань про надання притулку, який часто пов'язаний із затриманням і/або допитом. У період розгляду їхніх заяв про надання притулку і навіть після отримання статусу біженців вони можуть стикатися з багато чисельними обмеженнями і перешкодами.[3]

У деяких випадках біженці змушені жити в таборах і позбавлені доступу до судів і правової допомоги. Крім того, біженці можуть бути неспроможні одержати роботу, мати власне діло або придбати землю. Фактично в багатьох випадках, коли біженці не зазнають примусового повернення, вони можуть відчувати необхідність виїхати через принижуючі гідність умови життя в країнах, які їх прийняли. Напади на табори біженців були засуджені Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у багатьох резолюціях. Комісія з прав людини висловлювала також стурбованість у зв'язку з конкретними випадками, наприклад, нападами на палестинських біженців у ліванських таборах та нападами на біженців на тайландсько-камбоджійському кордоні. Особливо уразливими групами біженців є жінки й діти. У Конвенції про права дитини (від 1989 року) спеціально передбачено надання «належного захисту і гуманітарної допомоги» дітям-біженцям [4]. Значна частина біженців – це жінки. У країнах притулку вони часто стають жертвами фізичного насильства і сексуальної наруги.

Останнім часом помітно зросли випадки нападів на біженців і осіб, які шукають притулку, із застосуванням насильства. Сьогодні біженці в деяких країнах, де ці явища дуже поширені, живуть в умовах постійного страху перед можливістю стати жертвою фізичного насильства і побоюються за своє життя і безпеку.

Біженці, як особливо уразлива група іноземців, часто стають головним об'єктом проявів расистської ненависті. У ході політичних дискусій у

деяких країнах часто змішуються всі питання, які стосуються іноземців. Особи, які шукають притулку, біженці, економічні мігранти, іммігранти й сезонні робітники часто об'єднуються в загальну категорію іноземців.

Наслідки мають троїстий характер. По-перше, неодноразово порушуються принципи захисту біженців і заборони їхнього примусового повернення. По-друге, зростає кількість випадків насильницьких дій проти біженців. По-третє, проблему біженців почали розглядати в політичному, а не в гуманітарному плані, і стали зникати кордони між іміграційною політикою і політикою в галузі біженців.

Література

1. Репецький В. М. Міжнародне публічне право [Електронний ресурс] / В. М. Репецький - Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/65312-86-mjnarodno-pravoviy-status-prav-bjentsv.html>.
2. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Науково-практичний коментар / [Буроменський М. В., Ільчинський Д. В., Леонтєва С. В. та ін.] ; за ред. Буроменського М. В. – Харків : Яшма, 2005. – 268 с.
3. Малиновська О. А. Біженці у світі та в Україні: моделі вирішення проблеми / О. А. Малиновська. – К. : Генеза, 2003. – 288 с.
4. Отчет о выполнении исследовательского проекта «Соблюдение прав человека в Украине по отношению к беженцам и лицам, ищущим убежище» / [УВКБ в Украине, Институт социологии НАН Украины]. – К., 1999. – 115 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Братко І.В.

Венкова Н., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО РОЗВИТКУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Міжнародне право розвитку в системі міжнародного права визначають як підгалузь міжнародного економічного права.

По-перше, міжнародне право розвитку керується принципами міжнародного економічного права, а на думку британського вченого В. Фрідмана, саме міжнародне право розвитку – це сукупність принципів, які

визначають правові взаємовідносини країн, що розвиваються, з іноземними інвесторами та з національними і міждержавними установами щодо надання допомоги для розвитку [1, с. 89].

Як і будь-яка галузь права, міжнародне економічне право має спеціальні та загальні принципи, якими і оперує міжнародне право розвитку, регулюючи відповідні міждержавні відносини. Принципи міжнародного економічного права визначають механізми правового регулювання в рамках міжнародного економічного співробітництва та поширюють свою юридичну силу на всі міжнародні економічні відносини [2, с. 35].

Так, вчений А. Дмитрієв виділяє наступні галузеві принципи міжнародного економічного права: принцип взаємної вигоди; принцип недискримінації; принцип (режим) найбільшого сприяння; національний режим; преференційний режим; принцип невід'ємного суверенітету над природними ресурсами; принцип свободи вибору форми організації зовнішньоекономічних зв'язків; принцип розвитку міжнародних економічних відносин; принцип імунітету держави [3, с. 564 – 565].

Багато спеціалістів цієї галузі звертають увагу на значимість цих принципів у регулюванні міжнародних економічних відносин, а особливо вони вагомі та навіть визначальні саме у регулюванні відносин між державами які мають різний рівень економічного та соціального розвитку. Ці принципи закріплені у міжнародно правових угодах економічного характеру та відображені у документах міжнародних організацій, а особливо у правотворчій діяльності ООН.

Детально у вітчизняній та російській правовій доктрині розглядається принцип преференцій для країн, що розвиваються, що закономірно, адже це питання є надзвичайно актуальним. Для прикладу можна навести дослідження російського дослідника В. Шумілова, який підкреслює особливу роль принципу преференцій для країн, що розвиваються, та виділяє наступний юридичний зміст цього принципу:

- право країн, що розвиваються, на спеціальні ставки мита;
- право країн, що розвиваються, не надавати розвиненим країнам ті преференції, які вони мають між собою;
- право країн, що розвиваються, на застосування субсидій, в тому числі експортних, у цілях соціально-економічного розвитку;
- зобов'язання розвинених країн не застосовувати дискримінацію по відношенню до країн, що розвиваються;
- зобов'язання розвинених країн знижувати або відмінити мито на товари для країн, що розвиваються, без застосування зустрічного відшкодування, а також їх право поступово відмінити преференції

відповідно до рівня досягнутого розвитку тієї чи іншої країни, що розвивається;

- зобов'язання країн, що розвиваються, відповідно до рівня досягнутого розвитку брати на себе зобов'язання, які характерні для розвинених держав у міжнародних відносинах [4, с. 118].

По друге, міжнародне право розвитку використовує ті ж методи, що й міжнародне економічне право, чим ще раз підкреслюється, що це підгалузь міжнародного економічного права. Зокрема це диспозитивний метод, який відображається у міжнародних угодах про економічне та техніко-економічне співробітництво між країнами з різним рівнем розвитку, та метод наднаціонального регулювання міжнародних економічних відносин у рамках правотворчої діяльності міжнародних організацій, спрямований на забезпечення гармонійного розвитку міжнародної спільноти [2, с. 36].

Також, міжнародне право розвитку, будучи підгалуззю міжнародного економічного права, містить в собі сукупність норм, які можна виокремити у нижчеперелічені інститути:

- регулювання відносин між донорами та країнами-реципієнтами у сфері надання та використання міжнародної допомоги у цілях соціально-економічного розвитку;

- міжнародно-правове регулювання питань фінансування міжнародного розвитку;

- стратегічне планування міжнародного розвитку та координація діяльності міжнародних організацій і країн у сфері міжнародного розвитку тощо [2, с. 36].

Таким чином, міжнародне право розвитку – це підгалузь міжнародного економічного права, що є динамічно розвиваючоюся системою міжнародно-правових норм та принципів, яка спрямована на регулювання міждержавних економічних відносин між державами з різними рівнем розвитку, задля забезпечення сталого розвитку кожної окремої країни та міжнародної спільноти загалом.

Література

1. Freidmann O.W. The Changing Structure of International Law. – London, 1964. – 410 p.

2. Міжнародне право розвитку: питання теорії / І. В. Братко // Інформація і право. - 2012. - № 2. - С. 33-38.

3. Дмитрієв А.І. Міжнародне право : навч. посіб. / А.І. Дмитрієв, В.І. Муравйов ; відп. редактори Ю.С. Шемшученко, Л.В. Губерський. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 604 с.

4. Шумилов В.М. Международное экономическое право в эпоху глобализации / В.М. Шумилов. – М. : Междунар. отношения, 2003. – 272 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дешко Л. М.

Волянська В., студент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м. Київ)

СПІВРОБІТНИЦТВО МВФ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ: ГРЕЦІЯ І ПОЛЬЩА

У системі міжнародних економічних відносин важливу роль відіграють валютно-фінансові організації, які створюють умови для накопичення і перерозподілу міжнародного валютного капіталу з метою цілеспрямованого і ефективного використання. Серед таких організацій найбільш вагомою та впливовою є Міжнародний валютний фонд котрий займається кредитуванням країн – учасників за наявності дефіциту платіжного балансу. На даний момент до МВФ за фінансовою допомогою звертаються країни з різною економічною ситуацією: як ті що потребують коштів для забезпечення подальшого економічного розвитку, так і ті для яких кредити фонду є єдиним шляхом недопущення банкрутства. Поточну діяльність МВФ розглянемо на прикладі Греції та Польщі.

Щодо Греції, то в 2015 фінансовому році співпраця з МВФ тривала по декількох напрямках, основна увага приділялася реалізації економічної програми, підтримуваної розширеною домовленістю в рамках EFF, і надання технічної допомоги та навчання кадрів офіційних органів для зміцнення адміністративного потенціалу різних державних служб. У травні 2014 року Виконавча рада МВФ завершила п'ятий огляд виконання Грецією домовленості по розширеному кредитному механізмі. Завершення огляду дозволило виділити в рамках домовленості приблизно 4,24 млрд. доларів США, збільшивши загальний обсяг фактично наданих по EFF засобів приблизно до 14,38 млрд. доларів США [1, с. 12]. Завершивши огляд, Виконавча рада затвердила звільнення від виконання критерію реалізації, що стосується внутрішньої простроченої заборгованості. Протягом року відбувалося активна взаємодія між офіційними органами Греції, вищим керівництвом Фонду і високопоставленими представниками урядів країн-членів зони євро. Ця взаємодія охоплювало ряд питань, пов'язаних з досягненням

домовленостей, які могли б створити умови для завершення шостого огляду. Вони тривали після національних виборів в січні 2015 року [1, с.17].

Щодо Польщі, то 10 липня 2015 року Виконавча рада МВФ завершила консультації за Статтею IV з Республікою Польща. 13 січня 2016 року Виконавча рада МВФ завершила огляд кваліфікації Польщі за домовленістю в рамках гнучкої кредитної лінії (FCL), і підтвердила незмінну можливість доступу до ресурсів FCL [2, с. 8]. На прохання польської влади, Виконавча рада також знизила доступ до SDR 13 млрд. (близько 16590 млн. євро). Поточна двохрічна програма FCL на суму еквівалентну SDR 15,5 млрд. (близько 19780 млн. євро на момент схвалення) була затверджена Виконавчою радою МВФ 14 січня 2015 року [3, с. 6]. Влада країни має намір продовжувати розглядати механізм кредитування FCL як запобіжний засіб від спаду економіки і поступово припинити залучення додаткового фінансування коли зовнішні ризики відступлять.

Таблиця 1

Порівняння програм кредитування та основних економічних показників Греції та Польщі

Критерій	Країни	
	Польща	Греція
Програма співпраці	FCL: для країн з сильним економічним та політичним фундаментом при зіткненні з потенційним або реальним тиском на платіжний баланс.	EFF: для країн, які потерпають від серйозного платіжного дисбалансу через структурні перешкоди.
Обсяг кредитної програми, млрд. євро	86	15,5
Термін кредитування	2012 – 2018 рр.	2015 – 2017 рр.
Приріст ВВП, %	3,6	-0,2
Державний борг, % від ВВП	51,3	177
Зовнішній борг, % від ВВП	69,2	203,7

Сформовано автором на основі: [4; 5]

Як бачимо з таблиці 1 обсяг та термін кредитування прямо залежать від економічного стану держав. Польща, де економічний стан стабільний, залучає короткострокову позику невеликого обсягу для врегулювання

платіжного балансу. Греція, яка знаходиться в глибокій економічній кризі, навпаки, залучає кредити великого обсягу тим самим невпинно нарощуючи обсяг зовнішніх зобов'язань.

Порівнюючи ці дві країни можна зробити висновок, що Греція має менш ефективно управляє державними фінансовими ресурсами, їх формуванням та розподілом, ніж Польща. Варто зауважити, що МВФ надалі готовий надавати допомогу Греції про що свідчить наближення до укладення угоди по третій програмі фінансової допомоги, але уряду країни ще належить виконати помітну роботу. Польща продовжує отримувати користь з свого дуже сильного економічного фундаменту і політичної бази, що підтверджується зменшенням надмірного дефіциту і забезпеченням відносної стійкості державного боргу. Опираючись на це, можна стверджувати про дотримання польською владою фінансової дисципліни і фінансової стабільності. Тому Греція може перейняти в Польщі певний досвід у сфері державного управління економікою та співпраці з міжнародними фінансово – кредитними установами.

Література

1. Годовой отчет МВФ 2015. Решение проблем собственными усилиями. – 2015. – С. 116 [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу:
https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2015/pdf/ar15_rus.pdf.
2. 2015 article IV consultation - press release; staff report; informational annex; and statement by the executive director. – 2015. – С. 91 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr15182.pdf>
3. Review under the flexible credit line arrangement - press release; staff effort; and statement by the alternate executive director for the republic of Poland [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr1612.pdf>.
4. Poland Economic Outlook [Електронний ресурс] // Focus Economics. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.focus-economics.com/countries/poland>.
5. Greece Economic Outlook [Електронний ресурс] // Focus Economics. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.focus-economics.com/countries/greece>.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів НУБіП
України Титарчук І. М.**

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСІБ, ЩО ВОЛОДІЮТЬ МНОЖИННИМ ГРОМАДЯНСТВОМ

Проблема множинного громадянства є доволі актуальною темою адже це питання гостро постає як перед світовою спільнотою, так і перед українським народом. Погляди науковців різняться: хтось виступає за, а дехто зятим противником. Щодо поглядів держав на це питання можна сказати, що є ті які вбачають у подвійному громадянстві загрозу національній безпеці та ведуть активну боротьбу з цим явищем, та є й інші, які навпаки бачать лише переваги.

Слід виділити позитивні наслідки встановлення множинного громадянства, до яких належать:

- додаткові гарантії реалізації та захисту прав і свобод особи, оскільки особи, які володіють множинним громадянством, мають рівні права й обов'язки з громадянами держави, у якій вони проживають, водночас, зберігаючи культурні й інші зв'язки з державою походження;

- вигоди щодо права на проживання у двох і більше державах, права на повернення та збереження громадянства в змішаному шлюбі;

- держава, що приймає, легше інтегрує резидента з множинним громадянством, ніж іноземного громадянина, а держава походження зберігає зв'язок зі своїм громадянином, що, насамперед, важливо для держав, які розвиваються;

- наявність значної кількості осіб із множинним громадянством може сприяти інтенсифікації зв'язків між державами[1].

Останнім часом висловлюється все більше аргументів на користь подвійного громадянства. Серед них, зокрема, те, що подвійне громадянство сприяє створенню додаткових гарантій реалізації й захисту прав і свобод людини, оскільки особи, що володіють подвійним громадянством, мають рівні права та обов'язки з громадянами країни проживання, у той же час зберігаючи культурні та інші зв'язки з країною походження[2].

Отже, серед аргументів, які наводяться на користь запровадження подвійного громадянства, найбільш поширеними є: біпатризм надасть можливість об'єднати українців усього світу; сприятиме посиленню впливу України в країнах другого громадянства та успішності процесу євроінтеграції; позитивно вплине на приток до України трудових ресурсів та залучення економічних можливостей країн другого громадянства

українців; сприятиме спрощенню ведення бізнесу; покращить правовий та соціальний захист українців за кордоном, дозволить безвізовий в'їзд в країну[3].

Водночас наявність подвійного громадянства може викликати численні колізії та певні труднощі як для осіб, що мають два громадянства, так і для держав, громадянами яких є ці особи, оскільки кожна з держав може вимагати від особи виконання її обов'язків перед нею, зокрема:

- множинне громадянство здатне створити для індивіда додаткові обов'язки, виконати які або доволі складно, або ж занадто обтяжливо. Його можуть зобов'язати нести військову службу у двох або більше державах, сплачувати податки одразу у двох державах (США, Канада) у випадку, коли відсутня відповідна міждержавна угода про уникнення подвійного оподаткування, тощо. Таке встановлення подвійних обов'язків є правомірним відповідно Гаазької конвенції 1930 р. щодо деяких питань, що стосуються колізії законів про громадянство;

- особа з множинним громадянством, згідно з Гаазькою конвенцією 1930 р., має значно менші права на дипломатичний захист. Згідно з міжнародним правом, захист державою її громадянина щодо держави іншого громадянства особи не дозволяється, що підтверджується міжнародною практикою держав;

- неминучі колізії в правовому статусі особи з множинним громадянством через суперечності в законодавстві двох або більше держав вирішуються зазвичай не на користь цієї особи;

- стосовно осіб з множинним громадянством виникають труднощі у сфері міждержавних відносин, оскільки, з одного боку, може виникнути суперечка про громадянство особи між державами, які вважають її своїм громадянином, а з іншого – третя держава з тих чи інших підстав може бути змушена вирішувати, якому громадянству особи з множинним громадянством надати перевагу;

- державою особа з множинним громадянством завжди буде сприйматися як недостатньо лояльна;

- множинне громадянство не розв'язує проблеми культурної, мовної та іншої інтеграції;

- у правовому контексті ефективність множинного громадянства і для особи, і для держави мінімальна – особа може повноцінно користуватися правами та виконувати обов'язки лише перед однією державою, права ж і обов'язки перед іншою державою фактично є декларативними[4].

Не вато забувати, що перебування у подвійному громадянстві - це не лише можливість користуватися всіма правами в обох державах, але й необхідність нести подвійне навантаження обов'язків та зобов'язань перед

цими державами. До спірних питань подвійного громадянства слід віднести такі: як державі формувати свої збройні сили з осіб з подвійним громадянством; як забезпечити непорушність кордонів, коли на певній території компактно проживають особи з подвійним громадянством; як забезпечити збереження державної таємниці, якщо її носіями є особи з подвійним громадянством; в якій країні особи з подвійним громадянством мають сплачувати податки та виконувати інші громадянські обов'язки; в якій країні особи з подвійним громадянством мають реалізовувати свої політичні, економічні, трудові та соціальні права; як повинна реагувати країна, якщо особа з подвійним громадянством відмовляється виконувати свої обов'язки, мотивуючи це наявністю у неї громадянства іншої держави; як забезпечити єдність держави, її безпеку, якщо на її території проживає значна частина осіб з подвійним громадянством[5].

Отже підбиваючи підсумки можна сказати що більшість країн не підтримують множинне громадянство через побоювання за національну безпеку. Якщо ж дивитися з позиції людини, яка бажає мати подвійне громадянство, то тут треба сказати, що найбільш вигідним є мати перше й друге громадянство в країнах, де дозволено подвійне громадянство та в країнах, у яких є міжнародні угоди за якими той, що має подвійне громадянство, наприклад, може обрати у якій з двох країн проходити військову службу.

Література

1. Российское гражданство: [учеб. пособие для вузов] / под ред. В. Я. Кикотя. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2003. – 272 с. – С. 137-138
2. Винокуров, А. А. Развитие института гражданства: современные тенденции и конституционно-правовой опыт России [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. А. Винокуров. – М., 2006. – 31 с. – С. 11
3. Тарасюк Г. Проблема реалізації принципу єдиного громадянства в Україні / Економіка, фінанси, право. - №8. – 2009. – С. 35
4. Винокуров А. А. Развитие института гражданства: современные тенденции и конституционно-правовой опыт России : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 “Конституционное право” / А. А. Винокуров. – М., 2006. – 31 с. – С. 11
5. Огнівець І. В. Правові наслідки подвійного громадянства // Дипломатична акад. України. Науковий вісник. - К., 2001. - Вип.5: Українська зовнішня політика та дипломатія: десять років незалежності. - С.241

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Братко І.В.

Кірда А., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОНЦЕПЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА РОЗВИТКУ

Метод правового регулювання є складовою механізмом міжнародно-правового регулювання будь-яких міжнародних відносин. Будучи підгалуззю міжнародного економічного права, міжнародне право розвитку використовує ті ж методи, що й міжнародне економічне право, зокрема диспозитивний метод, який відображається у міжнародних угодах про економічне та техніко-економічне співробітництво між країнами з різним рівнем розвитку, та метод наднаціонального регулювання міжнародних економічних відносин у рамках правотворчої діяльності міжнародних організацій, спрямований на забезпечення гармонійного розвитку міжнародної спільноти. [1, с.36]

Відомий російський науковець І. Лукашук звертав увагу на застосування програмного методу нормативного регулювання міжнародних відносин, який отримав значне поширення останні десятиліття і якому відповідає застосування програмних норм. Він зазначав про появу нових міжнародно-правових актів – програм, що визначають напрями та форми співробітництва у конкретній сфері міжнародних відносин. [2, с. 115]

Зараз цей метод активно застосовується в рамках співробітництва та виконання програм розвитку багатьма міжнародними організаціями та країнами. Завдяки програмному методу в одному нормативному документі є можливість об'єднати суб'єктів відносин задля досягнення певних цілей та виконання конкретних завдань на основі реалізації послідовних заходів. Підтвердження застосування програмного методу нормативного регулювання міжнародних відносин у сфері міжнародного розвитку можна в повній мірі побачити у практичній діяльності міжнародних організацій.

Цей метод активно застосовується ООН при регулюванні процесів, пов'язаних з вирішенням глобальних проблем людства. Як приклад, можна навести широкомасштабний програмний документ, такий як Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй, яка затверджена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 року, котрою визначено цілі розвитку тисячоліття. Вона містить вісім конкретних цілей розвитку міжнародної спільноти, виконання яких побудовано на основі

низки програм, що відповідають поставленим цілям. Цей документ декларує найбільш значущі глобальні цілі: боротьба з голодом та злиднями, забезпечення доступу до освіти, досягнення гендерної рівності, зниження рівня материнської та дитячої смертності, скорочення розповсюдження СНІДу та інших тяжких захворювань, досягнення екологічної сталості, а також гармонізація зовнішньої допомоги для тих країн, яким це необхідно. [3] Слід зазначити, що прийняття та виконання такого масштабного документу не тільки висловлює консолідовану позицію країн-учасників ООН щодо подальшого розвитку міжнародної спільноти, а й має змогу як найкраще впливати на прогресивний розвиток відносин між країнами з різним рівнем економічного розвитку.

Специфікою правового регулювання міжнародного права розвитку, порівняно з іншими підгалузями міжнародного економічного права, є у першу чергу, суттєва і переважна роль міжнародних організацій, які приймають участь у процесі розвитку міжнародної спільноти. Міжнародні організації системи ООН систематично займаються проблемами міжнародного розвитку.

Обов'язок країн сприяти розвитку міжнародної спільноти зафіксовано в Декларації про право на розвиток 1986 року. У статті 4 цієї декларації проголошено, “що держави повинні в індивідуальному та колективному порядку вживати заходів, спрямованих на розробку політики у сфері міжнародного розвитку з метою сприяння реалізації у повному обсязі права на розвиток. На доповнення до зусиль країн, що розвиваються, необхідне ефективне міжнародне співробітництво у наданні цим країнам відповідних ресурсів та можливостей для прискорення їх всебічного розвитку” [4].

В рамках ООН приймаються до виконання широкомасштабні програми міжнародного розвитку, виконання яких передбачає застосування та реалізацію взаємопов'язаних документів, які складають комплекс норм та визначають зобов'язання учасників відносин у певній сфері міжнародного співробітництва. Влучним прикладом такого комплексного та консолідованого підходу до вирішення проблемних питань можуть слугувати міжнародні стратегії розвитку ООН на друге, третє, четверте десятиліття ХХ століття, що приймалися резолюціями Генеральної Асамблеї ООН та використовувались як правова основа впровадження різноманітних заходів, програм та проектів міжнародної допомоги і завдяки котрим поступово формувалась нормативна база регулювання відносин у цій сфері. [1, с. 38] Так “Міжнародна стратегія розвитку на друге Десятиліття розвитку Організації Об'єднаних Націй”, що затверджена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 2626 (XXV)

від 24 жовтня 1970 року, закріпила принципи правового регулювання міжнародних відносин у сфері міжнародної допомоги [5].

Література

1. Міжнародне право розвитку: питання теорії / І. В. Братко // Інформація і право. - 2012. - № 2. - С. 33-38.

2. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть : учеб. [для студентов юрид.фак. и вузов] / И.И. Лукашук. – [3-е изд, перераб. и доп.]. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 560 с.

3. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций : Резолюция Генеральной Ассамблеи № 55/2 від 08.08.00 г. – Режим доступа : [//www.un.org/russian/document/declarat/summitdecl.htm](http://www.un.org/russian/document/declarat/summitdecl.htm)

4. Декларация о праве на развитие : Резолюция 41/128 Генеральной Ассамблеи ООН от 04.12.86 г. – Режим доступа : [//www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_301](http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_301)

5. Міжнародна стратегія розвитку на друге Десятиліття розвитку Організації Об'єднаних Націй : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 2626 (XXV) від 24.10.70 р. – Режим доступа : [//www.un.org/russian/document/declarat/summitdecl.htm](http://www.un.org/russian/document/declarat/summitdecl.htm)

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дешко Л. М.

**Кушнір Д., ФМТП, 3 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ СПОРІВ

Суперечки між людьми виникали в усі часи, як за часів античності чи середніх віків, так і у наш час. Характер суперечок теж не змінився з часів античності. Наприклад, і на сьогодні існують територіальні спори чи торговельні спори між країнами. Розглянемо найбільш поширені варіанти вирішення міжнародних торговельних спорів.

Для вирішення спорів, що виникають у міжнародній торгівлі між сторонами різних держав, найчастіше використовується міжнародний комерційний арбітраж. Міжнародний комерційний арбітраж (третейський суд) — це недержавний орган, який формується із осіб за вибором сторін або за призначенням у порядку, встановленому законом.[1]

Організації і фірми різних країн, укладаючи контракти, зазвичай вважають, що арбітражний розгляд спорів є кращим, ніж судовий. Його перевагами є: відносна швидкість розгляду; добровільність підпорядкування спору арбітражу; компетентність і нейтральність арбітрів, а також можливість вибору сторонами таких арбітрів, яких вони вважають найбільш кваліфікованими для розгляду певного спору; конфіденційність розгляду спорів; відносно невелика вартість арбітражного розгляду порівняно із судовим; арбітражне рішення оскарженню не підлягає. Слід зазначити, що можливість примусового виконання арбітражного рішення існує практично в усьому світі.

Умовою арбітражного (третейського) порядку вирішення спору є угода сторін про його передачу на розгляд арбітражу. Така угода може бути включена в текст зовнішньоекономічного контракту і в цьому разі її прийнято іменувати "арбітражним застереженням". Вона також може бути укладена у вигляді окремої угоди, і тоді її називають арбітражною угодою, підкреслюючи її відокремленість від контракту. Основною вимогою, що пред'являється до арбітражної угоди законодавством більшості країн, є вимога про додержання письмової форми.

Інституціональну структуру міжнародного арбітражу становить сукупність різних арбітражних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення безпеки і передбачуваності світової системи торгівлі.

Міжнародний комерційний арбітраж може бути утворений спеціально для розгляду окремої справи, який прийнято називати ізолюваним, або як постійно діюча арбітражна установа (інституційний арбітраж).

Постійно діючі арбітражі створюються при торгових та торгово-промислових палатах країн, при біржах, асоціаціях тощо. Серед них розрізняють загальні арбітражі, що існують при торгових палатах відповідних країн, і спеціальні, що розглядають певні справи з урахуванням виду товару або напряму діяльності (наприклад, Арбітраж Лондонської асоціації з торгівлі зерном, Міжнародний арбітраж з морського і внутрішнього судноплавства в Гдині). Існує понад 100 постійно діючих арбітражів. Широко відомі і користуються високим авторитетом такі установи, як Арбітражний суд Міжнародної торговельної палати в Парижі, Лондонський Міжнародний третейський суд, Арбітражний інститут Торгової палати Стокгольма, Американський арбітраж, Європейський арбітраж. Існує Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промислових палатах країн СНД, зокрема Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України (Арбітражний суд).[1]

В інституційній структурі міжнародного арбітражу особливе місце посідає Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ),[1] яка є

міжнародним арбітражним центром, але нею розроблено ряд документів з уніфікації права міжнародного арбітражу, тобто вони містять типові правила щодо доарбітражного врегулювання спорів і про арбітраж.

До них належать: Правила про арбітраж 1976 р., Правила про доарбітражне врегулювання спорів 1980 р., Типовий закон про арбітраж 1985 р.[1] Ці документи багатьма державами покладені в основу розробки національних законодавчих актів.

В рамках СОТ торговельні суперечки ведуться тільки урядами держав у разі виникнення торгового спору по кожному з багатосторонніх торговельних угод, що входять у сферу дії Домовленості з правилами і процедурами вирішення спорів (далі ДРС). Таким чином, сфера врегулювання торговельних суперечок включає в себе спори, що виникають не тільки за зобов'язаннями ГАТТ, але і передбачені ТРІПС і ГАТС. Проте всі ці угоди містять деякі специфічні правила, які превалюють над правилами і процедурами ДРС.

Компанії в таких спорах не беруть участь, вони можуть або повністю довірити захист своїх інтересів урядам, брати участь в якості третьої сторони.

В межах СОТ існують два основних способи врегулювання спорів:

- пошук взаємоприйняттого рішення в рамках двосторонніх консультацій, і
- звернення до Органу з врегулювання суперечок (далі ОВС).[3]

На практиці ОРС – це Генеральна Рада СОТ, який збирається спеціально для розгляду питань, пов'язаних з врегулюванням спорів. Зазвичай він збирається один раз на місяць і володіє повноваженнями засновувати третейську групу, приймати доповіді третейських груп та Апеляційного органу та здійснювати нагляд за застосуванням винесених рішень та рекомендацій, а також дозволяти призупинення поступок щодо Угоди про заснування СОТ.[2]

Вивчення СОТ в цілому і системної практики врегулювання спорів, що склалася в рамках цієї організації, зокрема, становить інтерес для широких верств українського суспільства, особливо у зв'язку з наближенням глобальних змін світової політики і становлення багатополлярності світу. Саме за цих умов виникає велика потреба нашої держави у висококваліфікованих спеціалістах у сфері міжнародного арбітражу. Тому, державі слід звернути увагу на цю проблему та сприяти її вирішенню.

Одним з найголовніших шляхів вирішення цього питання є підготовка юристів у сфері міжнародного арбітражу. Особливу роль у новому підході буде грати не тільки підготовка спеціалістів у цій сфері, а й саме зовнішня політика України. Цікавий механізм вирішення суперечок

в СОТ, як новела міжнародного права, що виникла на базі сучасної міжнародної організації, як синтез давно відомих засобів і способів мирного розв'язання міжнародних спорів, який використовується в сучасних умовах глобалізації.

Література

1. Урегулирования международных торговых споров. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://studbooks.net/63797/ekonomika/uregulirovaniya_mezhdunarodnyh_torgovyh_sporov
2. Урегулирование торговых споров в рамках ВТО. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://studbooks.net/63798/ekonomika/uregulirovanie_torgovyh_sporov_v_ramkah_vto
3. Система разрешения международных торговых споров во Всемирной Торговой Организации. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=524424>
4. Торговые споры в ВТО. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ved.gov.ru/mdb/trade_disputes/in_wto/

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дешко Л.М.

Литвиненко Н., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕХАНІЗМ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У РАМКАХ СОТ

На сучасному етапі розвитку міжнародних торговельних відносин особливе місце посідає питання ефективного врегулювання торговельних спорів, які виникають між державами-членами СОТ. Ключовими нормативними актами для регулювання процедури вирішення торговельних суперечок у рамках СОТ є Генеральна угода з тарифів та торгівлі 1994 р. (далі – ГАТТ) та Домовленість про правила і процедури врегулювання суперечок (далі – Домовленість). Новітній інституційний механізм з розв'язання спорів у рамках СОТ – Орган вирішення спорів (ОВС) – був створений саме згідно ГАТТ 1994 р.

На сьогодні, у рамках системи СОТ Україна взяла участь всього у семи суперечках. У ролі «позивача» Україна виступила у чотирьох

справах: з Вірменією – «Заходи, що впливають на імпорт і внутрішні продажі тютюнових виробів та алкогольних напоїв» (DS411), Російською Федерацією – «Заходи, що обмежують імпорт товарів для залізниць» (DS499), Австралією – «Заходи, що стосуються торгових марок та вимог щодо типової упаковки тютюнових виробів» (DS434), Молдовою – «Заходи, що впливають на імпорт і внутрішній продаж товарів (екологічні збори)» (DS421). Як «відповідач» наша держава фігурувала у трьох справах: з Молдовою – «Оподаткування міцних алкогольних напоїв» за скаргою (DS423), з Російською Федерацією – «Антидемпінгові заходи щодо імпорту нітрату амонію» (DS493) та з Японією – «Спеціальні заходи щодо окремих видів легкових автомобілів» (DS468). Україна перебувала у статусі третьої сторони більше ніж у десяти справах: спір Гондурасу з Австралією щодо простого пакування (DS435, DS441, DS458, DS467), суперечка між ЄС і Російською Федерацією щодо російського утилізаційного збору на автомобілі (DS462) та ін. [4].

Механізм вирішення спорів у рамках СОТ складається з чотирьох стадій: проведення консультацій; розгляд спору групою експертів; апеляційна та імплементаційна стадії. Розглянемо механізм вирішення спорів СОТ та проблеми, які виникають на окремих його стадіях, на прикладі деяких торговельних конфліктів, стороною яких виступила Україна.

Вирішення будь-якого спору розпочинається з двосторонніх *консультацій* між зацікавленими членами СОТ (ст. 4 Домовленостей) [2]. Так, у справі DS41120 липня 2010 р. Україна зробила запит про проведення консультацій із Вірменією. Україна заявила, що Закон Вірменії «Про можливий податок на тютюнову продукцію» та «Про акцизний податок» 2000 р. містять дискримінаційні положення щодо внутрішніх податків на імпортні тютюнові та алкогольні вироби і, отже, порушують статтю III ГАТТ 1994 і пункт 1.2 Протоколу Вірменії про приєднання до СОТ [1]. Станом на сьогодні створення робочої групи з цього питання було відкладено, перемовини продовжуються. З іншого боку, у справі DS423 3 березня 2011 р. Молдова зробила запит про проведення консультацій з Україною стосовно дискримінаційного оподаткування міцних алкогольних напоїв походженням з Республіки Молдова.

У більшості випадків торговельні конфлікти, які виникали між Україною та іншими країнами-членами СНД, були розв'язані на початкових етапах, а саме на стадії консультацій без використання формального механізму вирішення суперечок СОТ [3, с. 49].

Друга стадія передбачає *розгляд суперечки групою експертів* (ст.12 Домовленостей) протягом 45 днів (ст. 6.1., 8.5. Домовленостей); подання

на розгляд ОВС її звіту (протягом 6 місяців); ухвалення та прийняття відповідного рішення та/або рекомендації [2]. Наприклад, по справі DS423 1 червня 2011р. Молдова подала запит про створення групи експертів і 20 червня на засіданні ОВС було ухвалено рішення про створення такої групи, яка і розглянула справу по суті. [4]

Апеляційна стадія обмежується дослідженням порушення норм права, що підіймалися у звіті групи експертів (ст. 17.5 Домовленостей) [2]. Розгляд завершується рішенням Апеляційного органу, яке є обов'язковим для сторін суперечки.

Наразі Україна ще жодного разу не вдавалася до послуг цього органу. Однак, у цьому зв'язку слід згадати справу DS468, яку Україна програла Японії. Теоретично Україна мала можливість подати апеляцію, хоча перспективи оскарження рішення СОТ були мінімальними – адже експертний висновок був фактично одностайним. Тому Україна виконала рекомендації групи експертів.

Імплементційна стадія передбачає вжиття відповідачем необхідних заходів на національному рівні для приведення внутрішньодержавних положень у відповідність із правилами СОТ. Так, наприклад, у справі DS423 у рамках консультацій між Україною та Молдовою, Україна повідомила, що Верховною Радою України прийнято Закон України від 12 серпня 2014 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо посилення контролю за обігом підакцизних товарів та уточнення окремих податкових норм», відповідно до якого ставка акцизного податку на коньяки вітчизняного виробництва буде підвищена з січня 2017 р. Таким чином, передбачається встановлення ставки акцизного податку на коньяки вітчизняного виробництва на рівні ставки, передбаченої для аналогічних товарів імпортного походження [4].

Значні проблеми виникають саме на останньому етапі. Насамперед, це пов'язано з відсутністю вітчизняного законодавства, яке забезпечує імплементацію домовленостей між членами СОТ щодо врегулювання спорів у її рамках. Основним органом захисту прав та інтересів України в торговельно-економічній сфері з використанням механізмів СОТ є Міністерство економічного розвитку та торгівлі. Однак до цього часу ним не розроблені нормативні акти щодо процедури прийняття рішення про початок справи уповноваженим органом. Відсутні вимоги про необхідність узгодження такого рішення з Кабінетом Міністрів України, Міністерством закордонних справ України та іншими державними органами, не вироблені критерії та алгоритм дій уповноваженого органу [3, с. 67].

Ми окреслили загальний механізм розв'язання спорів у рамках СОТ у контексті практики України. Можемо зробити висновок, що досвід нашої

держави у цьому питанні є досить обмеженим. При цьому під час розгляду справ у рамках механізму СОТ нашою державою не були вповні задіяні всі його можливості та засоби. На нашу думку, слід посилити внутрішньодержавну інституційну складову для проведення оперативних взаємовідносин у справах України в СОТ, а також удосконалити нормативне забезпечення її діяльності.

Література

1. General Agreement on Tariffs and Trade 1947 (GATT 1947) and General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (GATT 1994) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm#ag.
2. Домовленість про правила і процедури врегулювання суперечок : СОТ; Міжнародний документ від 15.04.1994 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_019
3. Лекарь А. С. Правила і процедури вирішення спорів у рамках Світової організації торгівлі та механізми їх впровадження в Україні : дис. на здобуття к.ю.н. за спец. 12.00.11 / А. С. Лекарь. – К., 2012. – 198 с.
4. Dispute settlement: the disputes. Disputes by country/territory [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_by_country_e.htm

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Гурін К.С.

**Kondratenko V., LL.M. student,
Vilnius University, (Vilnius)**

NEW CHALLENGES BEFORE UKRAINIAN E-COMMERCE LEGISLATION

The new technologies have dramatically boosted the number of contract concluding on a distance. Ukrainian legislation contains main provisions on distance contracting. But still some problematic issues are arising. Thus this sphere needs to be regulated more carefully to reach legal certainty and provide transparent rules. Due to European vector of development of Ukraine this work will consider legislation of the EU where contracting by electronic means is not a novel. EU Directives in fact have no any impact and legal consequences to transactions completely exercised in Ukraine but these Directives could be implemented into national legislation to develop it.

The main aim of the work is to describe requirements to formation e-contracts, consider main acts on the mentioned topic and make conclusions for current national legislation.

The one of the first pieces of legislation to address the concerns of online buyers were The Distance Selling Directive 97/7/EC and The E-Commerce Directive 2000/31/EC. The aim of the European Union legislation in the field of distance selling is to put consumers who purchase goods or services through distance communication means in a similar position to consumers who buy goods or services in shops thereby creating confidence and certainty in distance contracts.

The main focus of this work is ought to be on the the Electronic Commerce Directive 2011/83 [1].

Key changes affecting distance selling by The EU Directive on Consumer Rights (2011/83/EC):

- Consumers will have a 14-day cooling off period in which to cancel the distance contract.

- Traders will have to refund the consumer within 14 days of receiving notice of cancellation (currently 30 days).

- Traders will have to provide consumers with detailed information on prices, delivery charges, payment methods, whether the consumer is to bear the cost of returning the goods, and for bulky items, an estimate of the return costs.

- Limited right to surcharge for credit and debit card purchases

- Online “order buttons” will have to be clearly labelled so that the consumer understands that, by clicking, he or she is entering into a payment obligation – without such labelling the consumer will not be bound by the obligation.

- Default settings (e.g. pre-ticked options) for anything that results in the consumer incurring additional charges over and above the price for the main contractual obligation, such as a premium delivery service are not permissible [2].

The ultimate aim of the CRD is to give consumers improved protection when they purchase goods in a shop or online from any seller in the EU.

Specifically, the Directive will:

- ensure that consumers are given clear information on price, fees and any other additional charges before they sign a contract, wherever they shop in the EU;

- establish in one set of rules consumer rights on issues ranging from cooling off periods, returns, refunds, repairs and guarantees, late or non-delivery of goods and unfair contract terms; and

- help remove barriers to cross-border trade [3].

The European Commission presently plans to limit the type of contract to which the optional instrument can be applied to those for which the Feasibility Study contains specific rules, namely the sale of goods and what are called 'related service contracts'. The proposal provides that The Common European Sales Law should be available in particular for the sale of movable goods, including the manufacture or production of such goods, as this is the economically single most important contract type which could present a particular potential for growth in cross-border trade, especially in e-commerce'. In addition, the scope of the Common European Sales Law is intended to cover contracts for the supply of digital content in order to reflect the increasing importance of the digital economy; and certain services provided by the seller that are directly and closely related to specific goods or digital content supplied on the basis of the Common European Sales Law, i.e. repair, maintenance or installation of the goods or the digital content, are included in the scope of the proposal. With the view to maximising the added value of the Common European Sale Law' [4].

As e-commerce in Europe continues to expand, there will likely be calls for additional EC legislation to protect consumers and minors, to prevent fraud, etc. The EC should think twice before embarking on an ambitious legislative e-commerce program. Burdensome e-commerce regulations may well have adverse consequences and create disincentives for electronic contracting. E-commerce regulation aimed at eliminating barriers and providing for clear and unambiguous rules on the law of e-contracts is one thing. But an unbalanced policy driven by protection motives is quite another. The information age, in fact, promises to reduce the need for consumer protection by enabling consumers to gain access to more information in a shorter period of time, thus enabling them to protect themselves. In addition, technological advances, such as blocking and filtering software, will reduce concerns about access to certain sensitive sites. A future European e-commerce policy should take these developments into account, and carefully balance the interests involved [5].

A huge step was taken by adopting on 3 September 2015 an Electronic Commerce Law [6]. It contains such main provisions as e-Signature Use, Use of Electronic Money and Payment Systems, Data Protection. However the world of information technologies is developing intensively. Consequently, the Ukrainian legislation in the mentioned area should follow and suit to main changes to protect persons using these services. Ukraine should reach high level of harmonization to be compete to allow people use e-commerce transactions and provide all required rights. The modern society should be ready for the new technologies such as smart contracts and other future not traditional ways of dealing.

Literature

1. The Consumer Rights Directive(Directive 2011/83/EC.
2. BERGKAMP Lucas, CLERCKX Serge ELECTRONIC CONTRACTING // Hunton & Williams, Brussels Wednesday, December 13, 2000 at https://www.hunton.com/files/Publication/8a4273b0-5c0e-4c2b-a1d6-20a120adef70/Presentation/PublicationAttachment/2fba156f-7524-4260-bfbb-a4a8cdc49074/electronic_contracting.pdf
3. HOLLAND Nick Breaking barriers toward greater cross-border e-commerce and a new retail economy., Partner, Field Fisher Waterhouse LLP. At http://www.acc.com/chapters/euro/upload/Session_108_NHolland-ASoret-PDrake.pdf
4. Note on EU Consumer Rights Directive Lorraine Conway Section Home Affairs Section Standard Note: SN/HA/6608
5. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Common European Sales Law of 11.10.2011, COM (2011) 635 final.
6. Про електронну комерцію Закон від 03.09.2015 № 675-VIII // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 186.

Supervisor: Doctor of Laws, Associate Professor Liudmyla M. Deshko

Ravlinko A., student,
Kyiv National Trade and Economics University,(Kyiv)

MODERN MECHANISMS OF INTEGRATION IN INTERNATIONAL BUSINESS

Globalization and internationalization led to the integration of international economics subjects at all levels and forms defined capital, information and technology as factors enhancing such integration to produce global product in the global market. And it is connected unseparably, with such notion as International Development Law, now and, for sure, for the future. Transnational corporations, based on principles of the international business, play an obvious part in entire international law now. States are lobbying their interests, on global market, for instance, through the same companies. That is why these two are so tightly interconnected.

Regarding the economic regulatory structures, they are business associations, information structures, auditing, legal firms, organizations promoting business, creating of which government agencies could partly participate in.

As a result of the challenges of globalization and increased internationalization of production and capital of international business environment is undergoing structural changes in the system of separate spheres of influence of the environment, both general and competition.[1]

We emphasize that today the driving forces of economic globalization are formed in the emerging new world order, formed under the influence of civilization development of productive forces as a result of the dominance of media and technology in the economic system.

Making sure that the opportunities in the international market may be higher than the domestic, companies focus their resources on the foreign sector.

Investing foreign funds may take various forms: it can be crediting or purchase shares of a foreign issuer, but the only form of investment combines not only cash flow but also intelligent resource management "know-how", which sometimes is valued much more than certain tangible.

The need for a FEZ in Ukraine is obvious due to the crisis in most sectors of the economy and the transition to an open market economy. Out of the crisis are seen in some regions expanded their economic independence and a better use of the characteristics and identity of their territories. Regions who have felt the effect of direct foreign economic relations, expand cross-border trade and attracting foreign investment.

Globalization today is a real aspect of the modern world system, one of the most influential forces that determine the future course of our planet. It affects all areas of public life, including the economy, politics, social services, culture, environment, etc.[2]

Globalization : - this interdependence of national economies, interweaving social and economic processes taking place in various parts of the world and encourage firms to find the best operating conditions.[3]

Globalization is a logical step in the integration process of the global economy, and for the further development in general too. We can say now that diversified types of "new natural law" (business law) rules now, and there is no doubt that it is the future is made now from such bricks, as " money management, profit, benefit, and the main thing THE development itself" people don't stop on just running business for some aims, it is a new step of natural development in global society.

References

1. International Business «COMPETING IN THE GLOBAL MARKET PLACE» \Washington.D.C (2014)\Charles W.L. Hill\UNIVERSITY OF WASHINGTON\ISBN-10: 007811277X
2. International Business \Prentice Hall; 15 edition (January 19, 2014)\by John Daniels, Lee Radebaugh, Daniel Sullivan \ISBN-10: 0133457230

3. International Business: The New Realities\Prentice Hall; 3 edition (January 12, 2013)\by S. Tamer Cavusgil, Gary Knight, John Riesenberger\ISBN-10: 0132991268

Supervisor: Doctor of Laws, Associate Professor Liudmyla M. Deshko

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Агрба О., ФМТП, 1 к. 13-с гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЕВОЛЮЦІЯ МУСУЛЬМАНСЬКОГО ПРАВА В АРАБСЬКИХ КРАЇНАХ

Мусульманське право, не будучи самостійною галуззю науки, виступає як одна зі сторін релігії ісламу. При цьому мусульманське право має дві характерні і взаємообумовлені особливості - релігійне походження ("божественну природу") і тісний зв'язок юридичних приписів з мусульманською догматикою, моральними нормами, правилами культу та релігійними нормами ісламу в цілому. Розглядаючи універсальний характер Ісламу і його нормативних приписів, можна прийти до висновку, що іслам - це одночасно "віра в державу", а мусульманське право (фікх) виступає як власне право, так і релігія.

Іслам, як одна з трьох світових релігій, надає особливе значення правовому статусу жінки, визначає її права, а в деяких сферах дещо обмежує їх з метою захисту честі та гідності жінки. Логіка сучасного розуміння правового статусу жінки в ісламських країнах полягає у зв'язку завдань вирішення гендерних питань виходячи з комплексу офіційних стратегічних установок на модернізацію державно-правової системи, а також суспільно-економічної структури. [2] Хибне розуміння Ісламу призводить до появи ідей дискримінації.

Згідно з сурами Корану і чоловіки, і жінки мають однакові обов'язки та відповідальність в їх служінні Богу. Як сказано у Корані: "Я не допущу втрат у роботі, будь то чоловік або жінка. Ви походите один від одного".(Коран, 3:195) [1]. Коран заборонив вбивство немовлят жіночої статі та визнав подібні діяння гріхом. Тому, вже з самого народження дівчата захищені релігійними нормами, що складають невід'ємну частину мусульманського права.

Якщо розглядати права жінок від народження, то в мусульманських країнах суттєвих заборон немає. Аналізуючи Цивільний Кодекс Арабської Республіки Єгипет, ст.31 Реєстрація новонароджених, а також у ст.ст.44, 45 (правоздатність особи), можна побачити, що Кодекс не проводить межу між жінками та чоловіками, про це свідчить використання терміну «особа». [6] Згідно з Конституцією Арабської Республіки Єгипет (1956р., в редакції 2014 року), Іслам проголошувався державною релігією (ст.2), суспільство ґрунтується на соціальній солідарності. Держава зобов'язується досягти соціальної справедливості, надаючи засоби для досягнення соціальної солідарності з метою забезпечення гідного життя для всіх громадян, у порядку, визначеному законом (ст.8). Держава забезпечує рівні можливості для всіх громадян без дискримінації (ст.9). Сім'я оголошується основою суспільства, а її опорою — "релігія, традиції і патріотизм", держава зобов'язується досягти рівності між жінками і чоловіками в усіх громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних правах відповідно до положень Конституції. Держава зобов'язується вживати необхідні заходи для забезпечення належного представництва жінок у палатах парламенту, в порядку, визначеному законом. Держава зобов'язується захищати жінок від усіх форм насильства та забезпечити розширення прав жінок для суміщення обов'язків жінки в сім'ї і на роботі. Держава забезпечує турботу і захист материнства та дитинства, а також заробітку на проживання, літнім і найбільш нужденним жінкам. (ст.10). [3]

Жінки відігравали важливу роль у заснуванні багатьох ісламських навчальних закладів, таких, як університет Аль-Карауїн в 859 році, заснований Фатімою Аль-Фіхри. [5]

Знання не є забороненими, більш того, в 1925 році Союз Єгипетських феміністок домогся, щоб освіта стала обов'язковою, як для хлопчиків, так і для дівчат. Освітні реформи продовжились, коли в 1935 році дівчата були допущені до навчання в університетах.

Катар також демонструє активні реформи в галузі освіти. Перший університет в Катарі був відкритий в 1973 році. Жінки становили понад 50% особового складу університету в 2008 році. У 2012 році було майже в два рази більше студентів жіночої статі, які навчаються в університеті, порівняно з чоловіками. У 2008 році повідомлялося, що темпи зростання числа учнів жінок перевищила частку чоловіків у державних школах. Більше половини співробітників Міністерства освіти Катару жіночої статі.[4]

Жінки не обмежуються у використанні свого права на роботу, але спираючись на Коран, деякі галузі праці заборонені, з огляду на фізичні можливості жінок, а також з огляду на норми шаріату.

Аналіз обсягу прав жінок в різних країнах Арабського Світу доводить, що жінки відіграють важливу роль в сучасному світі, а також наділені правами та обов'язками.

В Йорданії жінки можуть вільно подорожувати без згоди їхніх чоловіків або родичів чоловічої статі. Вони займають державні посади, серед жінок є пілоти, поліцейські і солдати. Нещодавно Парламент Йорданії прийняв закон, який дозволяє йорданським жінкам, що перебувають у шлюбі з іноземцями, давати своє громадянство своїм дітям. Така ж реформа була проведена і в ОАЕ.

В Саудівській Аравії Король Абдулла надав жінкам право голосувати та висувати свою кандидатуру на муніципальних виборах з 2015 року. Король також призначив 30 жінок у вищий консультативний орган-Раду Шури. Уряд Саудівської Аравії також представив закон, що забороняє побутове насильство, в тому числі з недбалості.

Значний крок в сфері прав жінок був зроблений у Кувейті. Жінки отримали право голосувати вперше у 2005 році, а у 2009 році чотири жінки отримали представницькі місця в парламенті. Діти, народжені від матерів з Кувейту отримують ті ж переваги, що й громадяни Кувейту до досягнення 21 року. Це включає в себе безкоштовну освіту, охорону здоров'я, і грошові надходження від держави [4].

Таким чином, сфера прав жінок розширюється. На законодавчому рівні гарантується право на обов'язкову освіту, захист від домашнього насилля, в більшості арабських країн з'являється право на вільне самостійне пересування. Жінки мають право на працю без перешкод. Жінки допущені до Урядів багатьох країн, займають керівні посади. Все це було б неможливе без активної боротьби мусульманок за свої права. Починаючи з 19 століття рухи активісток стали все більш популярні, а, як показує час, і дієві.

Література

1. Коран: [перевод смыслов Э. Р. Кулиева]. — М.: Умма, 2003.
2. Барковская Е. Арабский мир: движение за женское равноправие/ Е. Барковская // Азия и Африка сегодня. — 2005. — №7
3. Сапронова М. А. Арабский Восток: власть и конституции. М., 2001.
4. Naaretz magazine «A Look at the Rights of Women in Arab Countries», April 25, 2016.
5. Lindsay, James E. (2005). Daily Life in the Medieval Islamic World. Greenwood Publishing Group.
6. The Civil Code the Arab Republic of Egypt 1949

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Братко І.В.

Домченко О., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЗАХИСТ ПРАВ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ В УКРАЇНІ

Для України на сьогоднішній день однією з проблем державного рівня є питання трудової міграції. Держава, розробляючи механізми правового забезпечення трудової діяльності за кордоном, здійснює соціальний захист та надає соціальні гарантії своїм громадянам.

Права людини і громадянина мають бути захищені не лише в державі, а й поза її межами. Захист прав українських громадян за кордоном забезпечує ст. 25 Конституції України. До категорії, що потребує особливої уваги і захисту, належать передусім особи, що працюють за кордоном і утворюють кількісно значну спільноту української трудової міграції. [2].

Міжнародна Конвенція ООН 1990 р. про захист прав усіх працівників-мігрантів і членів їх сімей [5] (далі - Конвенція ООН 1990 р.) містить основні принципи міжнародного трудового права. Конвенція ООН 1990 р. застосовується до всіх працівників-мігрантів, незалежно від ознак статі, раси, кольору шкіри, мови чи за будь-якою іншою ознакою протягом усього процесу перебування за кордоном працівників-мігрантів та членів їх сімей, що включає їх підготовку до міграції, виїзд, транзит і перебування у приймаючій країні, питання одержання заробітної платні, а також повернення до держави походження (ст.1).

Важливе значення для захисту прав працівників-мігрантів є принцип вільного пересування. Згідно зі ст. 8 Конвенції ООН 1990 р. працівники-мігранти і члени їх родин можуть вільно залишати будь-яку державу, включаючи державу свого походження. Це право не повинне підлягати будь-яким обмеженням, за винятком тих, які передбачаються законом та необхідні для забезпечення національної безпеки, суспільного здоров'я чи прав і свобод інших членів суспільства. Таким чином, свобода пересування працівників-мігрантів Конвенцією ООН 1990 р. є обмеженою в дійсності. Крім того, її положення повинні поширюватись і закріплюватись в законодавстві всіх країн світу, а не тільки в законодавствах держав – учасниць [3].

Багато питань виникають у зв'язку з механізмом реалізації двосторонніх угод про соціальне та пенсійне забезпечення. Такі угоди

укладено між Україною і Болгарією, Естонією, Іспанією, Латвією, Литвою, Польщею, Португалією, Словаччиною, Чехією. До деяких з них додано адміністративні угоди, проте, інші такими документами не доповнено. Хоча в угодах про соціальне та пенсійне забезпечення визначено органи, відповідальні за їх імплементацію, в структурі цих органів в Україні зазвичай відсутні спеціальні підрозділи, відчувається недостатність кваліфікованих кадрів. На думку Малиновської О.О. оцінка ефективності імплементації угод про соціальне та пенсійне страхування ускладнюється недостатньою повнотою даних щодо їх виконання. Хоча в угодах зазвичай міститься норма про обмін інформацією між відповідальними органами у випадку, коли гроші з-за кордону надходять безпосередньо на рахунок особи, а не на адресу українських офіційних установ, а відомості про це відсутні. З другого боку, надсилаючи кошти в зарубіжні держави, українські фонди зазвичай не володіють інформацією, чи живий отримувач, чи все ще проживає у відповідній країні [4].

Таким чином, основні причини неналежного соціального забезпечення мігрантів зводяться до такого: висока частка працевлаштування без належних дозволів; висока частка циркулярних мігрантів, які виїжджають за кордон на сезонні роботи; відсутність міждержавних угод про соціальне та пенсійне забезпечення з низкою країн, де перебуває значна кількість працівників мігрантів з України і, нарешті, особливості законодавства України та країн-реципієнтів української робочої сили, їхня неузгодженість.

На думку фахівців обмеження доступу іноземних працівників за кордоном до системи соціального страхування, а також неможливість багатьох застрахованих осіб скористатися своїми правами не тільки стає причиною їхнього неналежного захисту, а й спричиняє низку серйозних фінансових проблем [1, с. 25].

У зв'язку з цим виникає необхідність законодавчого закріплення правових гарантій праці громадян України за межами нашої держави, що має захистити їх права та інтереси. Правове підґрунтя працевлаштування за кордоном; міжнародно-правові норми, що регулюють труд мігрантів; захист прав, свобод та інтересів працівника; процедура здійснення та організація виїзду за кордон для працевлаштування; умови, за яких узагалі можлива робота за кордоном; проблеми нелегальної праці за кордоном — це ті питання, котрі за умови ринкової економіки, з одного боку, та укріплення в Україні верховенства права — з другого є важливими не тільки в теоретичному, а й у практичному аспектах.

Отже, Україна як експортер робочої сили має приділяти більшу увагу проблемам трудової міграції на державному рівні. Дії держави у відповідній сфері мають бути спрямовані передусім на створення умов

для скорочення виїзду заробітчачан за кордон, на захист прав громадян, які працюють за кордоном, забезпечення сприятливіших можливостей їхнього працевлаштування у зарубіжних країнах.

Література

4. Чугуєвська М. Проблемні аспекти правового регулювання працевлаштування громадян України за кордоном // Віче. – 2012.- № 24. - С. 22
5. Чикаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Міграційна політика та етнополітика української держави [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
http://pidruchniki.com/13281022/politologiya/zahist_prav_lyudini_imperat
6. Чорнооченко С. І., Борщевська Г. Е. Правовий аналіз та проблеми застосування механізмів захисту соціально-економічних прав та інтересів працівників-мігрантів [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=18881&chapter=1>
7. Малиновська О. А. Проблема соціального захисту українських працівників-мігрантів. Аналітична записка [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/949>
8. Международная конвенция о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU90310.html

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Братко І.В.

Спик А., ФМТП, 1 к. 1м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Звернемо увагу на те, що за результатами нового Індексу сприйняття корупції 2014 від Transparency International Україна займає 142 місце зі 175 позицій – тобто наша держава в чергове опинилась на одному щаблі з Угандою та Коморськими островами як одна з найбільш корумпованих країн світу. Зважаючи на шокуючі факти, стає зрозуміло, що Україну необхідно рятувати та разом із міжнародною спільнотою створити належний механізм боротьби з корупцією та відповідну нормативну базу.

З початку 1990-х років урядами України вживалися заходи з розроблення стратегії подолання корупції в державі, для чого приймалися

відповідні документи у формі державних програм, планів, концепцій тощо. Але антикорупційне законодавство проголошувало декларативні гасла й передбачало за них неадекватні санкції, які не могли служити заходом стримування вчинення злочинів потенційними корупціонерами [1].

Таким чином, можна констатувати, що на в Україні була фактично відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації. У зв'язку із зазначеним було необхідно ухвалити новий стратегічний документ, який би визначив першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері.

Так 14 жовтня 2014 року був прийнятий пакет антикорупційних законів (так звана антикорупційна реформа), розроблений за участю громадськості та міжнародних неурядових організацій. До цих законів належать: Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки»; Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України»; Закон України «Про запобігання корупції» Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодо набувачів юридичних осіб та публічних діячів».

Ці закони були розроблені та впроваджені в життя на підставі: рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO); антикорупційних рекомендацій Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС; рекомендацій Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії); пропозицій програми SIGMA. Зазначені рекомендації, у свою чергу, ґрунтуються на ключових міжнародних актах антикорупційного спрямування, більшість яких ратифіковано Україною [1].

Але дуже важливим фактором реалізації антикорупційної реформи в Україні є саме ознайомлення з досвідом зарубіжних країн та його аналіз. На мою думку, буде доцільно розглянути такі найменш корумповані держави, як Фінляндія, Швеція, США, Велика Британія.

Фінляндія як член Європейського Союзу є учасником усіх основних нормативних документів Євросоюзу з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Однак імплементацію європейських законів у національну правову систему ця країна здійснює досить виважено. Головним принципом цього процесу є органічне поєднання національного законодавства Фінляндії із загальноєвропейським із мінімально можливими змінами першого. Дуже важливий аспект відіграють фінські традиції. Так, фіни – нечисленна нація, тому приховати від сусідів нечесні доходи дуже важко. Фіни вважають, що взяти хабара – означає втратити

самоповагу, навіть якщо ніхто не знатиме про це, тому що почуватиметеся залежним від людини, яка підмовила на нечесний вчинок [2, С. 282].

Наступною найменш корумпованою країною є Швеція. Фактично всі сфери життя суспільства охоплені контролем і населення розв'язує свої проблеми через Омбудсмана. Не менш важливе антикорупційне значення у цій соціально-правовій державі відіграють механізми з максимального обмеження розшарування доходів різних верств населення. Співвідношення найнижчих і найвищих заробітних плат становить 1 до 4. Крім того, у Швеції активно використовуються різноманітні громадські організації.

Досить розгалуженим у сфері боротьби з корупцією є національне законодавство Великобританії. Сьогодні у цій країні відбувається оновлення антикорупційного законодавства, і перш за все скасовується парламентський імунітет від відповідальності за діяння, що містять ознаки корупційних. Також необхідно звернути увагу, на високу правову культуру громадян та сталі традиції професійної етики державної служби. Певною мірою, таке ставлення суспільства до корупції можна вважати зразковим.

Антикорупційне законодавство США характеризується надзвичайною жорсткістю і має системний характер, передбачає покарання за давання й отримання винагороди за послуги, що входять у коло обов'язків посадової особи. Заохочення, згідно з американським правом, чиновник може отримати тільки офіційно від уряду. [3, С. 406]. Так, для протидії корупції в поліції США створені спеціальні підрозділи.

Отже, проаналізувавши особливості боротьби з корупційними злочинами у США, Великій Британії, Швеції, Фінляндії, можна сформулювати уявлення про основи передової національної антикорупційної стратегії, розвиток якої необхідний в Україні:

1. Сильна політична воля вищого керівництва держави до боротьби з корупцією і сформована на її основі єдина державна політика у сфері боротьби з корупцією, яка б включала комплекс заходів державного, політичного, економічного, і правового характеру.

2. Організований соціальний контроль з боку громадянського суспільства за всією системою державного адміністрування і забезпечена можливість порушення в цих рамках кримінального переслідування правопорушників.

3. Незалежність судової влади.

4. Жорстка підзвітність осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців, а також наділений повноваженнями з притягнення до відповідальності посадовців.

Література

1. Беззуб І. Антикоруptionна політика в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1261:antikoruptionsijna-politika-v-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382
2. Невмержицький Є.В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія / Є.В. Невмержицький. – К.: КНТ, 2008. – 368 с.
3. Гвоздецький В.Д. Адміністративно-правові та організаційні засади запобігання і протидії корупції в Україні : дис ... докт. юр. наук: 12.00.07 / В. Д. Гвоздецький. – Київ, 2013.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Панфілова Ю.М.

Зубрицкая Г., студент,
Катовицкий экономический университет, (Катовицы)

РОЛЬ ПРАВА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ГОСУДАРСТВА

Особенности функционирования и взаимодействия государства, права и экономики затрагивают интересы и потребности всех социальных групп и поэтому всегда вызывают повышенный интерес.

Экономической сфере органически присуще право. Это объясняется тем, что экономика, в которой сталкиваются интересы различных субъектов и государства, без права существовать не может. В этом случае, право является основным инструментом регулирования экономических отношений. Эффективность права в регулировании экономических отношений зависит от того, насколько оно верно и полно соответствует текущей ситуации: проблемам, возможностям и потребностям экономики и общества.

Так в 2002 году в США был принят Закон Сарбейнса-Оксли [1]. Принятию закона предшествовал ряд корпоративных скандалов, связанных с нарушениями в управлении корпорациями и составлении финансовой отчетности, которые привели к многомиллионным убыткам их инвесторов. Закон изменил порядок предоставления отчетности компаниями - эмитентами ценных бумаг, были введены новые требования в отношении значительно более широкого объема информации, раскрываемой в финансовой отчетности, охвачены вопросы корпоративного управления, оценки системы внутреннего контроля,

составления финансовой отчетности и аудиторской независимости. Первоначальная стоимость соблюдения закона для крупнейших фирм составила около \$4,6 млн., а также привело к значительному снижению стоимости собственного капитала малых фирм [2]. В результате многие компании оказались не в состоянии выполнить устанавливаемые требования, и были вынуждены уйти с рынка или проводить размещение своих акций за пределами США. В настоящее время существуют различные оценки Закона Сарбейнса-Оксли. От высоких, как основного фактора стабильности мирового финансового рынка, до полного отрицания, в связи с непомерными затратами ресурсов на его соблюдение и неэффективности при наступлении мирового финансового кризиса [3]. Однако несомненным позитивным результатом действия закона является снижение общей рискованности деятельности малых фирм, повышение их информационной прозрачности.

Другим примером является проблема так называемых патентных троллей (ПТ). ПТ - это физические или юридические лица, которые регистрируют патенты, а затем подают судебные иски о нарушении своих авторских прав, при этом, как правило, никакой реальной деятельности не ведут. Механизм ПТ основан на большой дороговизне судебного рассмотрения патентных споров, при которых компаниям-объектам атак дешевле выплатить деньги патентным троллям, чем участвовать в суде. По результатам проводимых исследований в США за последние 5 лет вследствие исков от постоянных заявителей (преимущественно ПТ) венчурные инвестиции сократились на \$22 млрд. [4]; компании, серьезно затронутые судебными исками, сократили инвестиции в научные исследования и разработки более чем на 75% [5, 6]. По мнению ученых Бостонского университета все новые и новые свидетельства наносимого патентными троллями ущерба должны подтолкнуть законодателей США к самому серьезному решению данного вопроса [7]. Однако другие специалисты считают, что данный вопрос не является вопросом качества патентного законодательства США, а лежит исключительно в области ее экономической политики. По их оценкам повышение защищенности патентов неминуемо приведет к усложнению процедуры их оформления и дороговизне, и будет иметь гораздо более устрашающие последствия для венчурных инвестиций чем махинации патентных троллей. При этом основной удар будет нанесен по одной из самых успешных и инновационных индустрий США – индустрии программного обеспечения [8].

Данные примеры показывают что, посредством права реализуется экономическая политика государства в области рынков, конкуренции, занятости. Однако в данном контексте также необходимым является

рассмотрение вопроса о степени обеспечения государством независимости права в общественной жизни, не допущения узурпации политической власти олигархическими структурами. В этом случае, как показывает опыт перехода некоторых бывших советских республик к капиталистической системе экономики, целевая направленность государственных экономических программ развития и реформирования законодательства является лишь только предварительным условием адекватного соотношения права с экономикой. Только реальное верховенство права, его независимость, комплексность и соответствие проблемам, возможностям и потребностям экономики и общества может способствовать экономическому росту государства.

Литература

1. The Sarbanes-Oxley Act (2002) [Electronic resource]: Available at U.S. Securities and Exchange Commission. - Mode of access: www.sec.gov/about/laws/soa2002.pdf. - Title from the screen.
2. Gurmeet S. Bhabra, Jacob Rooney (2016). Did the Sarbanes-Oxley Act Have the Desired Effect? Evidence from the Marginal Value of Corporate Cash Holdings [Electronic resource]: The Social Science Electronic Publishing. - Mode of access: www.ssrn.com/abstract=2729589. - Title from the screen.
3. Рябокучка Л. Закон Сарбейнса-Оксли: влияние на аудит и последствия принятия. / Независимый аудитор. - 2013. - № 2. - С.26-27.
4. Stephen Kiebzak, Greg Rafert, Catherine E. Tucker. The Effect of Patent Litigation and Patent Assertion Entities on Entrepreneurial / Research Policy. - 2016. - № 1(45). - С. 218-231.
5. Roger Smeets (2014). Does Patent Litigation Reduce Corporate R&D? An Analysis of US Public Firms. [Electronic resource]: The Social Science Electronic Publishing. - Mode of access: www.ssrn.com/abstract=2443048. - Title from the screen.
6. Lauren Cohen, Umit G. Gurun, Scott Duke Kominers, (2015). Patent Trolls: Evidence from Targeted Firms. Harvard Business School Finance. [Electronic resource]: The Social Science Electronic Publishing. - Mode of access: www.ssrn.com/abstract=2464303. - Title from the screen.
7. James E. Bessen, Michael J. Meurer Jennifer Laurissa Ford (2011). The Private and Social Costs of Patent Trolls. Boston Univ. School of Law. [Electronic resource]: The Social Science Electronic Publishing. - Mode of access: www.ssrn.com/abstract=1930272. - Title from the screen.
8. Joff Wild (2014). New Study of PAE Litigation and VC Investment Omits Too Much to Be Taken Seriously. [Electronic resource]: The Globe Business Media Group-IAM. - Mode of access: [756](http://www.iam-
</div><div data-bbox=)

media.com/blog/Detail.aspx?g=c71b076c-cb4e-4371-9044-35eb87c01b9a. -
Title from the screen.

Научный руководитель: к.э.н., доцент кафедры международной экономики Харьковского национального автомобильно-дорожного университета Суска А.А.

Кузменюк Г., студент,
Коломийський економіко-правовий коледж КНТЕУ
(м. Коломия)

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО: ПРИНЦИПИ ТА НОРМИ

Важливою проблемою, яка стоїть на заваді прогресивному розвитку міжнародного публічного права, є проблема реалізації проголошених ним принципів і норм. Принципи міжнародного права є загальновизнаними нормами вищого порядку, які утворюють фундамент міжнародного права і покликані забезпечити стабільне та ефективне функціонування міжнародної системи.

Сьогодні, на жаль, ми можемо констатувати, що міжнародно-правові відносини між державами здійснюються з грубими порушеннями міжнародних принципів. Як приклад можна розглянути питання смертної кари. Загальна Декларація про права людини у статті 3 проголошує, що кожна людина має право на життя.[1] Це виключає можливість застосування смертної кари як виду покарання. Проте, ще у багатьох країнах вона закріплена на законодавчому рівні (Індія, Іран, Ірак, Малайзія, Сінгапур, Таїланд, Північна Корея, В'єтнам, Пакістан та ін.). Цей приклад доводить, що міжнародне право ще досить безсиле у реалізації проголошених норм суб'єктами міжнародних відносин.

Серйозною проблемою, яка ускладнює ефективне функціонування міжнародно-правового механізму, є також суперечлива природа міжнародного права. Яскравим прикладом тут виступає нерегульована суперечність між принципом територіальної цілісності держав та принципом права народів та націй на самовизначення. Даний принцип набув антиколоніальних рис і був використаний як гасло переважно африканських держав, що здобували незалежність та позбавлялися статусу колоній у другій половині ХХ століття. На сьогоднішній день тлумачення принципу права народів та націй на самовизначення як права окремих верств населення на здобуття незалежності створює основу для виникнення локальних конфліктів та сепаратистських тенденцій. На превеликий жаль,

проблема неоднозначності цих двох принципів торкнулась також і України. На нашу думку, саме недосконале тлумачення даних принципів дає змогу сьогодні країні-окупанту здійснювати військові бойові дії на території України під «прикриттям» захисту та задоволення потреб національних меншин, які проживають на сході України та в Криму.

Як довела згодом анексія Криму, етнополітична діяльність Російської Федерації здійснювалася під виглядом захисту етнокультурних прав національних меншин, маючи на меті дестабілізацію етнополітичної ситуації в регіоні, тобто дезінтеграцію України.

Анексію Криму не визнають ані Україна, ані міжнародна спільнота: офіційно півострів має статус тимчасово окупованої території. Але за певних умов дезінтеграція може стати незворотною і набути своєї крайньої форми – сепаратизму, тобто перетворитися на один із різновидів націоналістичного руху, який має на меті створення самостійної держави.

Якщо кожен народ чи нація буде намагатися створити свою незалежну державу чи приєднатися до іншої шляхом відділення від попередньої, тоді цей процес стане безконтрольним та непередбачуваним, порушить стабільність та рівновагу у світі. Тому не варто тлумачити право народів та націй на самовизначення як право на здобуття державного суверенітету. Треба вдатися до більш вузького розуміння даного принципу, наприклад, як до такого, що надає право створити національну автономію, де будуть реалізовуватися всі права нації чи народу.[2] Проте, яким би чином не тлумачити цей принцип, проблема його суперечності принципу територіальної цілісності держав все одно залишається, а ситуація в Україні є реальним прикладом жахливих наслідків неоднозначності двох, таких схожих між собою принципів.

Добросовісне виконання міжнародних зобов'язань, як принцип *pacata sunt servanda* ("договори повинні виконуватися"), є найдавнішим з усіх принципів міжнародного права, визнання якого прямо вказано у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969, у Віденській конвенції про право міжнародних договорів між державами і міжнародними організаціями 1986 та ін.

Співставлення дій Російської Федерації із приписами її міжнародних зобов'язань у контексті норм міжнародного права стосовно ознак порушення зобов'язань дозволяють стверджувати, що діями проти України Росією було порушено зобов'язання, що передбачені Статутом ООН, Гельсінським заключним актом НБСЄ 1975, Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969, у сфері боротьби з тероризмом (зокрема – Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999, Міжнародну конвенцію про боротьбу із захопленням заручників 1979, Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму 2005, Договір про

співробітництво держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з тероризмом 1999) тощо.

Російською Федерацією було порушено практично всі її зобов'язання перед Україною, які містяться в основних двосторонніх міждержавних договорах – «Великому договорі» (Договорі про дружбу та співробітництво між Російською Федерацією та Україною 1997), Харківській угоді 2010 та угодах про базування Чорноморського флоту РФ на території України, а також закріплені багатостороннім Будапештським меморандумом про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням до України Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати про грубе порушення Російською Федерацією міжнародно-правових норм, які закріплені в основних принципах міжнародного права. Частина з них передбачена нормами *jus cogens*, тобто імперативними нормами загального міжнародного права, відповідальність за порушення яких є більш суворою, аніж за порушення інших міжнародно-правових норм. Зобов'язання *erga omnes* передбачають право всіх держав незалежно від того, чи зазнали вони безпосередньо негативних наслідків порушення таких зобов'язань, вимагати притягнення Російської федерації до міжнародно-правової відповідальності.

Література

1. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948р. // Офіційний вісник України від 15.12. 2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015/card6#Public.
2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин між державами та співробітництва між державами у відповідності зі Статутом ООН від 24 жовтня 1970р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_118.

**Науковий керівник: спеціаліст першої категорії Коломийського економіко-правового коледжу КНТЕУ
Сидорук О.В.**

Літовченко А., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ БОРОТЬБИ З АГРЕСІЄЮ

Відповідно до чинного міжнародного праваагресія, яка становить найбільшу загрозу для міжнародного миру й безпеки, визнана найтяжчим правопорушенням або найбільш серйозним міжнародним злочином. Довгий час війна вважалася законним інструментом політики. Першим багатостороннім договором, який заборонив війну, став Пакт Бріана-Келлога 1928 р. Після Другої світової війни заборонаагресії була значно розширена у Статуті ООН. У статті 2 (4) Статут забороняє «погрозу силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним з цілями Об'єднаних Націй». Сучасне визначення агресії викладене у Резолюції ГА ООН № 3314 1974 року та Статуті Міжнародного кримінального суду (Римському Статуті) 1998 року. У пункті 2 статті 8 bis Римського Статуту висвітлено зміст поняття «акт агресії» та наведено перелік діянь, які кваліфікуються як акт агресії. Визначення «акту агресії», яке міститься у Римському статуті (п. 2 ст. 8 bis) є аналогічним (практично дослівним) визначенню «агресії», прийнятому Резолюцією ГА ООН № 3314. Перелік діянь, що кваліфікуються як акти агресії згідно пункту 2 статті 8 bis Статуту МКС, також є аналогічним переліку актів агресії, який міститься у Визначенні агресії (стаття 3), прийнятому Резолюцією № 3314 [5]. Так, агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй.

Застосування збройної сили державою першою в порушення Статуту є *prima facie* свідченням акту агресії. Основними діючими міжнародно-правовими інституційними механізмами боротьби з міжнародними злочинами, у т. ч. зі злочином агресії, на сьогодні є Рада Безпеки ООН (далі - РБ ООН), Міжнародний Суд ООН (далі - МС ООН) та Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС). Вчинення міжнародних злочинів, виходячи з їх сутності, характеру, тяжкості та масштабів, не можливе без участі - прямої або непрямой - держави (або групи держав).

Особистість злочинця у міжнародному праві утворює складний правовий інститут, зміст якого складає міжнародна правосуб'єктність держави, її суб'єктність за кваліфікованими складами міжнародних злочинів, що сполучується із суб'єктністю фізичних осіб, які її представляють у міжнародних відносинах [1, с. 23-39].

Отже, вчинення агресії неможливе без залучення практично всього державного апарату, і, таким чином, суспільства держави у цілому. За вчинення агресії Міжнародний кримінальний суд може призначати покарання лише у відношенні фізичних осіб і не може приймати міри щодо злочинної держави-агресора в цілому. То ж за злочин всієї держави, який був вчинений за використанням всього державного механізму, відповідальність буде нести одна або кілька осіб. Негативним у даному контексті є також той фактор, що існує високий рівень загрози повторення міжнародного злочину. Іншим негативним фактором є те, що Суд не має юрисдикційних повноважень щодо злочинів агресії, вчинених громадянами держав-неучасниць Статуту або на територіях таких держав. Суд також не може здійснювати юрисдикцію щодо акту агресії, який був вчинений державою-учасницею, якщо ця держава заявила про невизнання такої юрисдикції шляхом надсилання відповідної заяви Секретарю МКС. У Римському статуті також зазначається, що Суд може здійснювати юрисдикцію лише щодо злочинів агресії, вчинених через один рік після ратифікації або прийняття поправок щодо агресії (прийнятих Резолюцією RC/Res.6) тридцятьма державами-учасницями Статуту [5]. Висвітлені аспекти дещо послаблюють можливості МКС і міжнародного права в цілому у боротьбі із злочином агресії. Заборона агресії є нормою *jus cogens* загального міжнародного права.

Висновки: такий міжнародний злочин як агресія, не мав би місця без спланованих дій держав та вираженої волі й умислу на здійснення певних діянь і досягнення конкретних цілей. Для припинення агресії необхідним є залучення всіх компетентних міжнародних утворень та їх взаємодія. Аргументовано, що тільки профільна організація зможе поєднати в собі механізми та методи, як силові, так і законодавчі, договірні, які необхідні для боротьби з міжнародною агресією. Запропоновано з метою боротьби з міжнародною агресією створити міжнародну організацію протидії агресії під патронатом ООН та Міжнародного суду.

Література

1. Антипенко В. Ф. Международная криминология: опыт исследования терроризма / В. Ф. Антипенко. - Saarbuckten, Deutschland: Lap Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG, 2012. - 379 с.

2. Антипенко В. Ф., Важна К. А. Інститут кримінальної відповідальності держави як ефективний міжнародно-правовий механізм боротьби зі злочином агресії / В. Ф. Антипенко, К. А. Важна // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «повітряне і космічне право». - 2012. - № 3(24). - С. 123-129.

3. Важна К. А. Концепція кримінальної відповідальності держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / К. А. Важна. - К., 2013. - 23 с.

4. Лукашук И. И. Право международной ответственности / Игорь Иванович Лукашук. - М. : Волтерс Клувер, 2004. - 432 с.

5. Резолюция RC/Res. 6 «Преступление агрессии» от 11 июня 2010 года [Электронный ресурс] // Официальный сайт Международного уголовного суда. - Режим доступа : http://www.iccpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res .6-RUS.pdf

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дешко Л.М.

Макотерська Н., ФМТП, 1 к. 1м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ НАТО

В умовах сучасності Україна потребує докорінних змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі для того, щоб бути достойним учасником міжнародних відносин і гідно представляти країну на рівні з розвинутими європейськими державами. Задля цього 12 січня 2015 року здійснена публікація Указу Президента України №5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», яка стане одним із поштовхів до докорінного реформування всієї системи функціонування державних органів та подолає кризу у війсьній, економічній та соціальній сферах.

Хоча дана програма містить багато недоліків та неточностей, потребує уточнення та удосконалення, і науковці не покладають великі надії на її ефективність, все ж таки є надія на позитивні результати від проведення реформ згідно зі Стратегією. Так одним із напрямів реформування є Збройні Сили України та інші військові формування. Згідно із п.4, ст.2 Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» передбачається вектор безпеки, за яким: «Україна має стати державою, що здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейському регіоні» [1].

Реформа системи національної безпеки та оборони є найвагомішою, її мета полягає в підвищенні обороноздатності держави, реформуванні

Збройних Сил України та інших військових формувань України відповідно до сучасних вимог та стандартів НАТО, та з урахуванням досвіду, набутого в ході АТО, а також розвиток оборонно-промислового комплексу для максимального задоволення потреб армії.

Метою адаптації української армії до стандартів НАТО є не тільки мета України бути членом цієї організації, а й здатність захистити державний кордон та територіальну цілісність від країн-агресорів. Конфлікт України з Росією підтверджує, що Збройні Сили України не відповідають сучасним потребам. До норм НАТО планується привести і структуру генерального штабу Збройних Сил України, і систему військової освіти.

Основою для уніфікації Збройних Сил держав-членів НАТО є стандартизаційні угоди (Standardization Agreement – STANAG). Їх метою є оперативна сумісність армій країн НАТО, яка необхідна для проведення багатонаціональних операцій та значно підвищує ефективність використання ресурсів. Країни НАТО мають спільні стандарти на все – від калібрів стрілецької зброї до процедури передачі припасів між кораблями на морі, стандартів, які стосуються захисту довкілля, авіаційної безпеки, зберігання боєприпасів чи системи заправки на аеродромах. Одна з угод визначає психологічну роль командувача військового підрозділу та містить цілий посібник, що і як йому належить робити [4].

Стандарти НАТО – це технічна документація, покликана досягти одноманітності в озброєнні та організації армій країн-членів. На сьогодні таких стандартів близько 1300. Це правила використання електроенергетичних систем на військових кораблях, харчування солдатів та спільні стандарти в метеорології, класифікація боєприпасів і використання залізничного приладдя тощо. Бойові якості армій – то вже внутрішня справа кожної конкретної країни.

Минулого року в Україні вже було запроваджено 65 стандартів, а поточного передбачається втілити в діяльність військ ще 70. Щоб прискорити цю роботу, за рішенням Міністра оборони України була створена постійна робоча комісія з питань реформування Збройних Сил держави за стандартами НАТО на період до 2020 року [3].

Ефективність функціонування сектору безпеки і оборони має бути досягнута шляхом:

- системного оновлення законодавства з питань національної безпеки і оборони;

- чіткого визначення повноважень, взаємоузгодження функцій і завдань суб'єктів сектору безпеки і оборони, унормування завдань, виконання яких не передбачено законодавством, але обумовлене практичними потребами;

- запровадження механізму керівництва сектором безпеки і оборони як функціональним об'єднанням, а також процедур взаємодії та координації дій органів і сил сектору безпеки і оборони у мирний час, у кризових ситуаціях та в особливий період;

- удосконалення системи стратегічного прогнозування і планування, інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень з метою забезпечення адекватного реагування на реальні та потенційні загрози національній безпеці, визначення комплексу політичних, воєнних, економічних, соціальних, інформаційних та інших заходів для попередження та комплексної протидії загрозам національній безпеці;

- удосконалення бюджетної політики у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України шляхом поетапного збільшення видатків розвитку у бюджетах Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних, розвідувальних та спеціальних органів і служб України відповідно до практики країн ЄС і НАТО [2].

Необхідність реформування української армії є очевидною і вкрай важливою, а саме зважаючи на антитерористичну операцію на сході країни. Реалізація реформ залежить від трьох факторів: бажання керівництва держави дійсно реалізовувати процес модернізації Збройних Сил України; наявність коштів, потрібних для реформ, і щоб ці кошти дійсно передбачались державним бюджетом та виділялись ним; розвиток промисловості, спрямованої на вдосконалення Збройних Сил України. Потрібно провести ґрунтовний аналіз, які реформи насправді країна в змозі провести на належному рівні, щоб поліпшити соціально-економічний стан та стабілізувати ситуацію в країні.

Література

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020». – [Електронний ресурс]: Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015 р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
2. Стратегія національної безпеки України // Проект стратегії. – 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/file/2015_table/proekt_strateg.pdf
3. Чікалін В. Майбутнє Збройних Сил: запровадження стандартів НАТО // Видання Міністерства оборони України «Народна армія». – 2016. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://na.mil.gov.ua/30007-majbutnye-zbrojnix-sil-zaprovadzhennya-standartiv-nato>

4. Шейко Ю. Українська армія за стандартами НАТО // Deutsche Welle // Політика й суспільство – 2014. – [Електронний ресурс] – <http://www.dw.com/uk/українська-армія-за-стандартами-нато-реформа-без-запрошення-в-альянс/a-18092149>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Панфілова Ю.М.

Переверзєв В., ФМТП, 3 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЗАХИСТ ПРАВ ВРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

В Україні дуже гостро стоїть питання правової та соціальної ізоляції вразливих верств населення через відсутність інформації про їхні права та механізми їх захисту. Багато таких громадян взагалі не знають своїх прав, тим більше не мають можливості правильно і повною мірою їх захистити.[5] Особливо це питання стосується населення, що проживає в сільській місцевості. Захист прав надається державними інститутами України, суспільними та міжнародними організаціями. Захист з боку держави зводиться практично лише до реалізації права людини на соціальний захист. В Україні створено спеціальні нормативні акти, що забезпечують реалізацію державних соціальних стандартів і гарантій соціальних прав населення.[5] На думку окремих авторів, «... існування соціально поляризованого суспільства є підставою для здійснення органами державної влади перерозподілу доходів через систему оподаткування, використання позабюджетних джерел фінансування соціального захисту, врахування інтересів і потреб вразливих верств населення» [4]. Захист прав таких громадян відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1] здійснюється більш об'ємно, але повнота не зводиться до певних грошових виплат і забезпечення ліками та лікуванням.

Міжнародне право для реалізації своїх норм часто звертається до послуг національних правозастосовних і правоохоронних органів. Як вказують відомі правознавці, одним із найбільш корисних напрямків впливу міжнародного права на міжнародні відносини є введення загальних правил, що застосовуються й ефективно діють одночасно у двох або декількох національних правових системах.[5] Європейська конвенція не називає окремо специфічні права вразливих верств населення, не встановлює особливий порядок розгляду заяв. Тому права та свободи

таких заявників захищаються у звичайному порядку, але за умови врахування стану людини, що потребує захисту. Європейський Суд з прав людини враховує й ті акти, що були розроблені та прийняті іншими міжнародними організаціями як світового, так і європейського масштабу[5].

Європейська конвенція з прав людини гарантує певні права людини для осіб з обмеженими можливостями в цілому в межах юрисдикції договірних сторін. Звичайно, права, викладені в Конвенції відносяться до кожної людини, включаючи людей з одним або іншого виду інвалідності. Стаття 14 Конвенції передбачає, що здійснення прав, гарантованих Конвенцією, повинно бути забезпечено без дискримінації за будь-якою ознакою статі, раси, кольору шкіри, національного чи соціального походження, станового або іншого становища. Це виключає дискримінацію інвалідів у реалізації будь-якого з прав, передбачених Конвенцією. Адаптація і розширення Конвенції була здійснена через інтерпретація її положень Європейською Комісією та Суду з прав людини. В силу статті 14 держави повинні забезпечити здійснення всіх прав, передбачених Конвенцією без дискримінації за будь-якою з перелічених підстав у статті 14. Цей список не є вичерпним.

Це означає, що дискримінація за ознакою інвалідності забороняється у сфері застосування Конвенції. Хоча Конвенція не є інструментом, спрямованим саме на вирішення таких проблем, правозастосування та рішення Суду надало змогу значно покращити можливості захисту прав людей з обмеженими можливостями. Також конвенція зробила великий крок що стосується зобов'язання держав-підписантів приймати заходи для створення необхідних умов та задоволення базових потреб людей з обмеженими можливостями. Також, якщо брати до уваги положення статті 2 (право на життя), статті 3 (заборона тортур), статті 8 (право на приватність життя) їх можна трактувати як такі, що держава повинна створювати особливі умови для осіб, що мали нещастя страждати від інвалідності (захворювань), що спричинила порушення вище названих прав та умов життя і брати їх до уваги при застосуванні права, закріплені в Конвенції.

ЄСПЛ довів, що він особливо прискіпливо розглядає питання людських проблем з інвалідністю і має відповідним чином скориговані в багатьох випадках і в різних контекстах інтерпретації і застосування прав, гарантованих Конвенцією. Також, ми бачимо, що Конвенція розроблялась з урахуванням потреб людей з обмеженими можливостями і це підтверджується тим, що велика кількість справ, що були на розгляді ЄСПЛ отримали справедливі рішення, що задовільнили значну частку позивачів.

Тому демонстрація і вираз постійного інтересу з боку суспільства та осіб, стурбованих даною проблемою, а також співпраці з боку Високих Договірних Сторін надає цій конвенції можливість зайняти передове місце в системі міжнародно-правового захисту прав людей. Конвенція не може, звичайно, вирішити всі проблеми інвалідів, але вона, безумовно, може в значній мірі сприяти їх пом'якшенню.

Література

1. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / за ред. О. Л. Жуковської. – К., 2004. – 960 с.
2. Європейська соціальна хартія (ETS № 35) (укр/рос) / Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 18.10.1961 р. № ETS N 35 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) : Міжнародний документ від 22.07.1946 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Туманов В. А. Европейский суд по правам человека. Очерк организации деятельности / В. А. Туманов. – М., 2001. – 304 с.
5. Радчук А. П. Европейская конвенция о защите прав наиболее уязвимых слоев населени. Журнал Теорія і практика правознавства Випуск № 1 (5) / 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskaya-konventsiya-o-zaschite-prav-naibolee-uязvimyh-sloev-naseleniya>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Дешко Л.М.

Самойленко А., ФМТП, 4 к. 2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНИХ І ВНУТРІШНІХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

Не беручи до уваги той факт, що в сучасному міжнародному праві склався та закріпився принцип загальної поваги до основних прав та свобод людини, діти продовжують залишатися найменш захищеними соціальними групами населення та, зокрема, основними суб'єктами системної дискримінації, яка особливо посилюється в умовах збройних

конфліктів. Доктрина міжнародного права визнає, що зазначена категорія осіб потребує особливого захисту та уваги, зокрема в галузі міжнародного гуманітарного права [1]. Слід наголосити, що вербування дітей чи їх залучення до участі у бойових діях – одна з найгірших форм впливу та тиску, якої можуть зазнавати діти під час збройних конфліктів.

Самі ж збройні конфлікти залишають дітей без батьків, піклувальників; позбавляють основних соціальних послуг, права на охорону здоров'я та освіту. До того ж діти, які стали вимушеними переселенцями, часто стають заручниками, жертвами торгівлі або потрапляють у рабство. У будь-яку годину часу, у світі нараховуються десятки тисяч дітей-солдатів, які беруть участь у збройних конфліктах.

Будучи представниками цивільного населення, діти користуються міжнародними угодами, що регулюють ведення бойових дій. Основні принципи такого регулювання такі: обмеження щодо засобів завдання шкоди ворогові; розрізнення між цивільним населенням і учасниками бойових дій (при проведенні бойових дій слід докладати всіх зусиль для того, щоб зберегти цивільне населення); а також заборона перетворювати цивільне населення на об'єкти репресій, примусового переселення або інших проявів агресії по відношенню до їх гідності [2].

Бажання світової спільноти захистити дітей від участі у бойових діях певною мірою вдалося втілити у відповідні статті міжнародно-правових документів, та цього виявилось замало, і такий термін, як «діти-солдати», вже давно визначає не просто категорію, а розповсюджене явище в багатьох куточках світу.

У доповіді Генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів серед збройних сил і груп, які вербують або використовують дітей-солдат, називаються сторони в конфліктах, що відбуваються в Демократичній Республіці Конго, Бурунді, Ліберії, Сомалі й Афганістані [3].

Стосовно питання безпосередньої участі дітей у воєнних діях, то слід зазначити, що вперше в тексті міжнародно-правового акта таке положення з'являється в 1970 р. при складанні тексту Додаткових протоколів до Женевських конвенцій [4]. Факт відсутності у тексті чотирьох Женевських конвенцій 1949 р. будь-яких положень про дітей-солдатів може пояснюватись лише тим, що в зазначений період часу розповсюдженою була думка, згідно з якою міжнародне гуманітарне право не повинне втручатися у відносини між державою і її громадянами та розглядати питання, що стосуються суверенітету держав.

Позиція міжнародного співтовариства є абсолютно зрозумілою, адже за останні роки Рада Безпеки ООН стала все більш уважно ставитися до проблеми дітей-солдатів і засуджувати будь-які порушення міжнародно-

правових норм, які, в свою чергу, забороняють вербувати та використовувати дітей у збройних конфліктах. Заклики Ради Безпеки адресуються всім сторонам, що беруть участь у збройних конфліктах, – як державам, так і недержавним формуванням, зокрема збройним групам, залученим до збройної боротьби в середині країни [5].

Перш за все, кримінальна відповідальність особи, що завербувала дітей, які не досягли п'ятнадцятирічного віку, чітко встановлена, але не слід забувати про відповідальність, що несе за собою правопорушення, вчинене дітьми за головуванням такої особи, як начальника (командира).

Виходячи з цього, є необхідним зауважити, щоб національні судові інстанції розглядали справи тільки тих дітей, вербування і участь у воєнних діях яких допускається міжнародним правом. Зазначені вимоги і те, що діти до п'ятнадцяти років, зазвичай, не володіють у достатньому ступені здатністю правильно усвідомлювати ситуацію і приймати відповідні рішення, повинні змусити законодавця встановити мінімальний вік – п'ятнадцять років, після досягнення якого діти можуть в повній мірі нести кримінальну відповідальність за скоєння ними міжнародних злочинів. Як альтернатива такому судовому розгляду справи, може розглядатися амністія, що застосовується винятково до дітей і передбачає їх участь у програмах реабілітації.

Варто підкреслити, що також за допомогою несудових механізмів можна досягти аналогічних цілей у справах із встановлення правосуддя та суспільного примирення, як і при використанні судової влади, при цьому також відбудеться реінтеграція дітей-солдатів у суспільство. Прикладом тому є діяльність Комісії з відновлення істини й примирення в Сьєрра-Леоне.

Література

1. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах, прийнятий 25 травня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_795.

2. Міжнародне право в галузі прав дитини [Текст] / Дж. ван Б'юрен. – О. : Бахва, 2006. – 524 с.

3. Доповідь Генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів UN Doc. S/2002/1299, 26 novembre 2002. annexe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/2C74DEF07CBD8F3A85256CB10055B1EB>.

4. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol

I), 8 June 1977 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/470?OpenDocument>.

5. Резолюція Ради Безпеки ООН 1261 (1999), UN Doc. S/RES/1261 (1999), 25 серпня 1999 р., п. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/246/15/PDF/N9924615.pdf?OpenElement>.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ Плахотнюк Н.В.

Толкач А., ст. викл.,
Чернігівський національний технологічний університет,
(м. Чернігів)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ

У всьому світі значно зростає кількість біженців, міжнародна міграція набула глобального характеру і весь світ опинився під впливом цього явища. Сьогодні майже кожна держава сучасного світу зіткнулась із питанням визначення правового статусу осіб, що шукають притулку – біженців.

З 2015 р. розпочалася Європейська міграційна криза, яка викликана масовим напливом мігрантів у Європу з охоплених війнами країн Африки і Близького Сходу. Найбільша міграційна криза в Європі з часів Другої світової війни.

Криза з мігрантами не вщухає і в 2016 р. Статистика, свідчить, що від початку 2016 р. в Євросоюз змогли в'їхати 165 тис. мігрантів з Африки, Азії і Близького Сходу. Рік тому їх було всього 20 тис.

Найбільша кількість біженців прибуває у Європу з таких країн, як Еритрея, Сомалі, Нігерія, Гамбія, Судан та Сенегал.

Тому країни Європейського Союзу шукають правовий механізм вирішення цієї глобальної проблеми, одним з таких механізмів стала угода між ЄС і Туреччиною від 18 березня, яка набула чинності з 1 квітня 2016 р.

Згідно з умовами угоди, примусова реадмісія стосуватиметься тільки тих біженців, які не зможуть довести, що їх переслідують в Туреччині і чия заявка на отримання притулку в Греції таким чином буде відхилено. Водночас в обмін на кожного сирійця, якого буде відправлено з Греції, ЄС забиратиме собі одного сирійця з Туреччини - всього в ЄС погодились прийняти таким чином до 72 тисяч сирійських біженців.

Угода з Анкарою також передбачає, що Туреччина отримає 6 млрд. євро на облаштування мігрантів на своїй території [1].

Вперше у міжнародних угодах поняття «біженець» було сформульовано на конференції, що відбулась в Женеві в 1926 р., учасники якої розробили і підписали Угоду про видачу посвідчень особи російським і вірменським біженцям. Згідно з пунктом 2 Угоди біженцем вважається будь-яка особа, відповідного походження, яка не користується або більше не користується захистом свого уряду й не набула іншого громадянства [2, с. 37].

Основним міжнародно-правовим документом, який визначає положення біженців, є Женевська Конвенція про статус біженців 1951 р.

Відповідно до неї біженцем вважається особа, яка внаслідок подій, які відбулися до 1 січня 1951 р., і через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань [3].

Дослідники міграційної кризи вважають, що основна проблема – це не вплив мігрантів, а відсутність солідарності задля прийняття спільних правил вирішення проблем з їх розселенням, що призводить до суттєво нерівномірного навантаження на міграційні служби окремих країн Європи. Як наслідок, масовий вплив мігрантів загрожує існуванню Шенгенської угоди, а протиріччя між країнами ЄС щодо розселення мігрантів поглиблюють розкол в ЄС.

Значний вплив мігрантів створює серйозне фінансове навантаження на країни ЄС: в 2015 р. на вирішення проблем міграції Єврокомісія виділила 2,4 млрд євро і, вочевидь, ці витрати будуть зростати. Засоби були виділені з двох європейських фондів: Фонд внутрішньої безпеки та Фонд по справах біженців, міграції і інтеграції.

Ключовою країною у визначенні політики стосовно мігрантів у Європі є Німеччина, раніше німецький канцлер Ангела Меркель ратувала за відкриття кордонів для біженців без жодних умов та обмежень, але зараз її позиція змінилася, тепер вона виступає за впорядковану міграцію.

Немає однозначності і серед європейських країн у питанні надання притулку мігрантам.

22 вересня 2015 р. міністри внутрішніх справ країн-членів ЄС схвалили угоду про розподіл 120 тис. мігрантів за системою квот. Проти

цієї угоди проголосувала так звана «Вишеградська група» - Польща, Словаччина, Чехія та Угорщина. Пізніше про свою незгоду заявила Румунія, Литва, Фінляндія утрималася.

Кожна країна по-різному реагує на біженців. Розглянемо більш детально позиції деяких європейських країн щодо надання притулку біженцям.

Нідерланди - найсуворіша в міграційних питаннях країна Європи. Попри шквал критики з боку правозахисних організацій, як Human Rights Watch (HRW), у Нідерландах ухвалили в 2010 р. найсуворіший у ЄС закон про одержання притулку в країні. Чинники відмовляють щонайменше двом з трьох заявників на одержання такого статусу. Після цього біженці мають 28 днів, аби залишити межі країни. Влада також встановила норми мінімального забезпечення потреб біженців та осіб, котрі домагаються притулку. В народі ці норми прозвали «ліжко, ванна та хліб».

Нідерланди стали першою країною ЄС, яка з 2013 р. депортує біженців з Сомалі на їхню батьківщину.

Швеція ввела режим прикордонного контролю з Данією через великий потік біженців. У 2015 р. Швеція прийняла більше 160 тис. мігрантів біженців, в основному з Сирії, Іраку та Афганістану. Таким чином, Швеція з 10-мільйонним населенням вийшла на перше місце серед країн Євросоюзу за чисельністю прийнятих біженців на душу населення.

Іспанія зменшила кількість нелегальних мігрантів завдяки прикордонній співпраці з Марокко, звідки прибувала значна кількість мігрантів. Крім того, Мадрид уклав угоди на повернення біженців з такими країнами, як Сенегал, Мавританія та Нігерія [4].

Який же вихід з цієї складної ситуації?

Європа пропонує кілька варіантів щодо вирішення проблем імміграції : виконувати запропоновані Єврокомісією квоти;почати військову операцію проти контрабандистів, які незаконно везуть біженців у країни ЄС;налагодити легальне транспортування біженців з Сирії в Європу. Це дозволить приймати саме біженців і відділити їх від трудових мігрантів з Африки;втрутитися і закінчити війни в Сирії, Афганістані і Еритреї, звідки в ЄС прямує найбільше людей [5].

Отже, в країнах ЄС склалася загрозлива ситуація щодо притоку мігрантів, і чим раніше Європа знайде раціональний вихід, тим менше країн постраждає і менше мігрантів загине добираючись до такої жаданої Європи, будь - якими способами.

Міграційна криза стали для Євросоюзу стимулом рухатися в напрямку тіснішої інтеграції, до вирішення проблем, щодо яких раніше політики не могли домовитися. Вироблення спільної міграційної політики в рамках ЄС – залог успішного вирішення проблеми мігрантів.

Література

1. Коваль О. Європа змусить мігрантів поважати Шенген / О. Коваль // Дзеркало тижня. Україна. – 2016.- № 12. - 1 квітня.
2. Котляр О. І. Визначення поняття «біженець» у міжнародних документах / О. І. Котляр // Адвокат. - 2013. - N 6. - С. 36-40.
3. Конвенція про статус біженців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Що чекає на біженців у деяких країнах ЄС? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.obozrevatel.com/news/>
5. У Європи є п'ять способів вирішити проблему з біженцями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dt.ua/WORLD/>

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ

Андрюшкіна В., ФМТП, 3 к. 9 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПЕРШІ РЕЗУЛЬТАТИ ВЗАЄМНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В УМОВАХ РЕЖИМУ АВТОНОМНИХ ТАРИФНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ

Актуальність даного дослідження обумовлена переходом України до сучасних форм економічного співробітництва, поступовим запровадженням нових методів регулювання торговельних операцій в контексті підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також введенням в дію з 1 січня 2016 року поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі.

Україна, як член СОТ, має стійкі торговельні відносини із 162 країнами світу. Основні торговельні партнери України за 2013-2014 роки не змінились, змінилась їх питома вага. Так, у 2013 році на Російську Федерацію припадало 23% експорту та 30% імпорту, питома вага ЄС склала 28% та 33% відповідно. У 2015 році частка експорту до РФ зменшилась до 13%, експорт до ЄС зріс до 33%, у імпорті частки обох партнерів знизилась, що спричинено девальвацією гривні та загальним зниженням купівельної спроможності українців.

Задля того, щоб оцінити вплив преференційних умов та ЗВТ з ЄС, варто провести секторальний аналіз по всіх ключових галузях України.

Розглядаючи динаміку зовнішньої торгівлі сільськогосподарськими товарами, можна зробити висновок, що у порівнянні з 2013 роком, у 2014 році загальний експорт продукції збільшився на 2,3%, а імпорт скоротився

на майже 24%. Зазначимо, що фізичні обсяги поставок як зернових, так і олійних культур вирости, проте, девальвація гривні та зниження цін на дані культури у 2015 році (з 270\$ до 190\$) обумовили зменшення виручки експортерів. В цілому у сфері сільського господарства можемо відмітити позитивний ефект від преференційної торгівлі з ЄС. Після введення в дію положення про ЗВТ, виручка від експорту української аграрної продукції до Євросоюзу в січні-березні 2016 року становила 1,2 млрд дол., що на 15% більше за показник першого кварталу 2015 року, це додаткові 155 млн дол. у торговельний баланс.

Сектор продукції харчової промисловості отримав вигоду від імплементації знижених тарифних ставок, що визначається збільшенням експорту на 15%. Імпорт готових харчових продуктів у свою чергу знизився, проте всього на 2%. Протягом I півріччя 2015 р. спостерігалось скорочення експорту відносно аналогічного періоду минулого року – на 27,9%. Одними із головних чинників цього були обмежені можливості виробників у придбанні імпортової сировини, устаткування та матеріалів через девальвацію, а також дія додаткового імпортного збору, що призвело до зниження конкурент-спроможності на міжнародних ринках, зокрема європейському.

Аналізуючи динаміку у легкій промисловості, можна виділити основний позитивний тренд: експорт зріс у 2014 році майже на 15%, а імпорт скоротився на 9,4%. Негативне сальдо торговельного балансу спричинене тим, що продукція експортуються до ЄС за давальницькими схемами, і в підсумку значну частку прибутку отримують західні бізнес-партнери.

Відмітимо зниження обсягів торгівлі недорогоцінними металами та виробами з них: імпорт зменшився на майже 2%, а експорт у валюті впав на 2,7%, проте у натуральному вигляді, його обсяги зросли. Порівнюючи два аналогічних періода 2014 та 2015 років, можна зазначити, що наявним є значне зменшення обсягів як експорту (-40%), так і імпорту (-43%). Така тенденція спричинена тим, що у 2015 році виплавка сталі на металургійних підприємствах України скоротилась на 33,2%. Експерти вважають, що витоки розвитку української металургії за негативним сценарієм лежать у непродуманій промисловій політиці держави.

Отже, після підписання Угоди про Асоціацію, зовнішня торгівля України зазнала змін як у структурі, так і у партнерах. Відбулось скорочення експортно-імпортних потоків, пов'язане із девальвацією гривні, зменшенням купівельної спроможності українців, скороченням виробництва у деяких галузях. Оскільки Україна є постачальником здебільшого сировинної продукції (з низькою доданою вартістю), валютна

виручка від експорту не спроможна покрити подорожчення імпорту, який складають високотехнологічні товари (товари з високою доданою вартістю). Серед можливих проблем України, пов'язаних із ЗВТ — підвищення рівня конкуренції та потіснення вітчизняних виробників через те, що буде пропонуватися продукція кращої якості. Також є ризик залишитись для ЄС лише сировинним постачальником, якщо не вкладати інвестиції на розвиток високотехнологічних галузей.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Світового Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
3. Офіційний сайт СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wto.org>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Тронько В.В.**

Бенецький В., ФМТП, 2 к. 8 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ГАРМОНІЗАЦІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ НОРМАМИ ТА ВИМОГАМИ

Проголошення державного суверенітету та набуття незалежності Україною стали певною мірою відправною точкою в побудові нових відносин, як в політичній, так і соціально–економічній сфері діяльності. Не виключенням з цього правила є і відносини, які складаються у сфері зовнішньо – економічної діяльності. Відповідно до реалій сьогодення і бажання інтеграції в Європейське співтовариство Україні необхідно проводити ряд заходів які повинні підняти митну інфраструктуру і відповідне законодавство до європейського рівня. Так, стратегією сталого розвитку “Україна — 2020”, схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, визначено чотири вектори, за якими передбачено проведення та виконання понад 62 реформ та програм розвитку держави. Середи них реформа державної митної справи та інтеграція в митну спільноту ЄС визначені одними з найважливіших. Між митними стандартами України та стандартами ЄС існують розбіжності, які повинні бути усунуті для прискорення інтеграційних процесів в Україні з метою наближення до європейських норм.[5]

Зокрема на шляху реформування поставлено такі короткострокові цілі:

- 1) Виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема, Розділу IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею”[3];
- 2) Виконання Угоди про сповіщення торгівлі, прийнятої СОТ 27 листопада 2014 року в Женеві;
- 3) Покращення місця України в рейтингу ‘Doing Business’ (на сьогодні 83 місце)[2];
- 4) Створення сприятливих умов для міжнародної торгівлі, введення бізнесу та інвестицій.

Так, угода про асоціацію з ЄС вимагає впровадження низки положень митного законодавства ЄС. Зокрема, до митного законодавства України повинні бути імплементовані 70-80% положень Митного кодексу ЄС. У даному напрямі протягом 2015 року було розпочато реалізацію митної реформи, яка містила наступні елементи:

- 1) спрощення процедур та автоматизації митної справи;
- 2) скорочення часу митного оформлення товарів;
- 3) розроблення механізму забезпечення можливості надання громадської оцінки керівникам митних органів з боку бізнес-спільноти та представників громадськості;
- 4) запровадження ефективної системи обміну інформацією між митними органами та компаніями;
- 5) створення у структурі митних органів підрозділів митного пост-аудиту та посилення ролі відповідного напрямку роботи митних органів;
- 6) створення системи оперативного реагування на випадки порушень в зоні діяльності митниць;
- 7) забезпечення ефективного здійснення «громадського контролю»;
- 8) вжиття заходів, направлених на недопущення та профілактику корупційних проявів серед працівників митних органів.[4]

Також для покращення двосторонньої співпраці між Україною та ЄС необхідно усунути надмірне регулятивне навантаження на економічних операторів, а також запровадити принцип “ мовчазної згоди” при видачі дозволів. Також потрібно реформувати систему подання документів дозвільного характеру виключно у електронній формі.[1]

Задля досягнення цих та інших пунктів розвитку та інтеграції митної справи в Україні необхідно узаконити цілий ряд нормативно-законодавчих актів, які дадуть змогу еволюціонувати сфері міжнародної торгівлі в нашій країні відповідно до світових тенденцій.

Література

1. Основні напрями реформування української митниці [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua/data/files/14235.doc>.

2. Благоприятность условий ведения бизнеса Украина [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreconomies/ukraine>.

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

4. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: торговельна та бюджетно-податкова сфери [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/dosl_dzhennya_konf_03_2015_.pdf.

5. Про схвалення Концепції залучення компаній (радників) до реформування митниць Державної фіскальної служби [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248954123>.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Дугінець Г.В.**

Бондар А., ФМТП, 3 к. 8 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ,)

УКРАЇНА У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ОРГАНІЧНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

Україна є країною з потужним агропромисловим комплексом й займає провідні позиції у світі в цій галузі. З огляду на світову тенденцію росту органічного виробництва, особливої актуальності набуває посилення ролі України у міжнародній торгівлі органічною продукцією, а в перспективі – про можливість зміни структурного складу її експорту від сировини до готових товарів.

За даними Торгово-промислової палати України за останні три роки наш експорт органічної продукції зріс у чотири рази. У 2015 році з України було експортовано 60 тис. тонн органічної сільськогосподарської продукції. Основу експорту складають зернові, бобові, масляні культури, ягоди, гриби тощо. Україна усе більше позиціонується на ринку як потенційний лідер у цій сфері [1;2].

У країні існує стійка позитивна динаміка росту органічних земель та виробників екологічної продукції, що підтверджується наведеною статистичною інформацією (рис.1). При цьому слід зазначити, що загальна площа органічних земель становить лише 400,76 тис. га, тобто 1 % від загальних сільськогосподарських земель України [3].

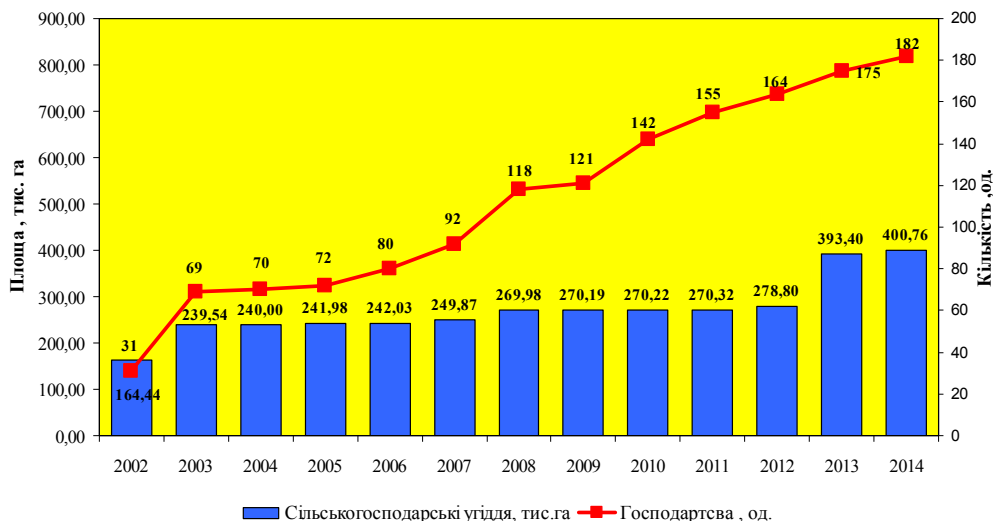

Рис.1. Динаміка розвитку органічного землеробства в Україні за 2002-2014 роки

Джерело: складено автором за [3].

Загалом Україна має широкі можливості по розвитку органічного виробництва і виходу на світові ринки. Потенціал нашої держави обумовлений перш за все природно-кліматичними умовами. Помірний клімат зручний для вирощування зернових, овочів, фруктів та ягід, грибів, горіхів, попит на які пред'являє європейський споживач.

Однією з базових природних передумов для введення успішного сільського господарства є наявність родючих земель. За оцінками дослідника Шикучи М.К, близько восьми мільйонів гектарів є екологічно чистими. За розрахунками В.І. Кисіля майже третина усіх земель є придатною для розвитку цього напряму агробізнесу на рівні найсучасніших світових стандартів [4;5].

Поряд з цим, обнадійливі перспективи щодо суттєвого розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні пов'язані з такими сприятливими передумовами :

- наявність трудових ресурсів та давні хліборобські традиції аграріїв держави;
- розвинена науково-практична база та науково-дослідницькі здобутки вітчизняних вчених;
- успішний практичний досвід ведення органічного виробництва передовими агрофірмами та фермерськими господарствами країни;

- зручне економіко-географічне розташування країни та експортна привабливість завдяки сусідству з ринком ЄС, який є другим світовим ринком споживання екологічно чистих продуктів.

Важливим фактором у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності є державне сприяння та підтримка. 03.09. 2013 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Однак, зважаючи на значні зауваження з боку експертів та у зв'язку із необхідністю гармонізації законодавчої бази України відповідної до європейської, нині розробляються зміни до нього, що у свою чергу сприятиме перспективі посилення ролі України у торгівлі екологічною продукцією.

Країни Європи, та ЄС зокрема, є нашим пріоритетним експортним напрямком. На них припадає близько 90% нашого органічного експорту. У зв'язку із підписанням Угоди про асоціацію ЄС – Україна збільшуються можливості нашої країни закріпитися на цьому ринку, оскільки будуть знижені існуючі торговельні бар'єри для українських експортерів.

Важливою запорукою успіху на світових ринках є вдале просування власної продукції. Унікальні можливості для зустрічі потенційних торговельних партнерів дає світова щорічна виставка органічних продуктів BioFach. У 2015 році ця виставка була обрана Кабінетом Міністрів України як пріоритетний напрямок для державної підтримки і сприяння, і увійшла до «Плану заходів щодо виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України» та «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», тому уперше у 2016 році участь у ній відбувалася за державної підтримки.

Таким чином, можна констатувати, що органічне землеробство в нашій країні знаходиться на початковій стадії розвитку. Однак, що наша держава має значні конкурентні переваги й перспективи зайняти чільне місце на світовому ринку, створивши при цьому умови власної продовольчої та економічної безпеки.

Література:

1. Україна може стати лідером з експорту органічної продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16845>
2. Органічна продукція – майбутнє українського експорту. Торгово-промислова палата України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ucci.org.ua/visti/ukr/news /2015/ 09/24/52_.shtml
3. The World of Organic Agriculture 2015: Key Indicators and Leading Countries / FiBL & IFOAM (2015).[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents /shop/ 1663-organic-world-2015.pdf>

4. Шидула М.К. Відтворення родючості ґрунтів у ґрунтозахисному землеробстві : наукова монографія / М.К.Шидула, С.С. Антоненко, В.О. Андрієнко; Нац. агр. ун-т України – К.: Оранта, 1998. – 678 с.

5. Кисель В.И. Биологическое земледелие в Украине: проблемы и перспективы / В.И. Кисель. – Харьков: Штрих, 2000. -161 с.

Науковий керівник : к.е.н., проф. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Кудирко Л.П.

Голоднюк Т., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

УКРАЇНА НА ЄВРОПЕЙСЬКИХ РИНКАХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Україна є одним з найбільших виробників зерна та входить у топ-трийку лідерів світу, наряду зі США та ЄС, збираючи щорічно 35-40 млн т. До того ж за останні десять років країна стала найбільшим експортером зерна у регіоні. Зернове господарство відіграє важливу роль в аграрному секторі України, забезпечуючи на 40% потреби населення у продуктах харчування та сировиною для промислової переробки. Виробництво, переробка та експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливим сектором працевлаштування населення країни. Саме зернова галузь країни має високий потенціал розвитку, пов'язаний з наявністю родючих земель та великої кількості кваліфікованої робочої сили. Потенціал зернової галузі України оцінюється у 80-100 млн. т. щорічного виробництва зернових та олійних культур.

Експорт зернових культур виконує надзвичайно важливу функцію збереження позитивного торгового балансу країни. Валовий обсяг зернових культур у 2014-2015 маркетинговому році (МР) становив 63,8 млн т, з яких було експортовано рекордні для України 34,8 млн. т., у тому числі, кукурудзи – 18,8 млн т, ячменю – 4,5 млн. т., пшениці – 13,4 млн. т., інших зернових – 0,3 млн. т. Тоді як у 2013-2014 МР експорт зернових становив 32,4 млн т, а у 2012-2013 МР – усього 22,85 млн. т. [1].

Українське зерно знаходить свого покупця майже на всіх континентах світу, а географічна диверсифікація експорту лише сприяє відкриттю нових ринків збуту, знаходження потенційних партнерів, розширенню асортименту та поліпшенню якості зернових.

Найбільшим експортером зернових України стала компанія «Нібулон», яка у 2014-2015 МР поставила на зовнішні ринки більш ніж 4,2

млн т зернових та олійних культур, із яких 79% (більш ніж 3,3 млн т) припадає на кукурудзу та пшеницю [2].

Світовий ринок зерна контролюють такі країни – експортери як: США, країни ЄС, Україна, Канада та ін. Провідне становище займає США, на їх частку у 2015 році припадає 30 % від усього обсягу торгівлі зерновими культурами, ЄС – 18%, Україна – 12%, Канада – 10%, Індія – 8% (табл.1). Частка України на світовому ринку за деякими статтями зернових культур: кукурудзи – 13% (3 місце), ячменю – 16% (4 місце), пшениці – 10% (6 місце).

Лідерами серед імпортерів українського зерна у 2015 році є Єгипет (16,1%), Китай (15,7%), Саудівська Аравія(8,9%), Іспанія (8,2%), Корея (6,5%), Нідерланди (6,1%) та Італія (5,4%).

Таблиця 1

Структурні зміни у експорті зернових культур України*

Продукція	Рік					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Експорт найбільших виробників зерна, %						
США	30,08	30,49	30,73	24,8	25,77	29,58
ЄС	11,46	9,31	9,24	10,45	13,73	17,80
Україна	7,72	6,57	7,70	10,78	11,45	12,38
Товарна структура українського експорту, %						
Зернові культури	4,8	5,3	10,17	10,06	11,82	17,16
Чорні метали	28,44	29,98	22,29	22,61	26,56	33,84
Жири та олії	5,08	4,96	6,12	5,54	6,51	10,02
Товарна структура експорту з України зернових культур, %						
Пшениця	43,69	34,27	24,37	30,08	28,82	32,28
Ячмінь	29,73	22,95	11,42	9,33	7,60	12,80
Кукурудза	25,52	41,84	63,45	59,53	62,45	54,12
Географічна структура експорту з України зернових культур, %						
Єгипет	12,0	13,1	15,2	15,6	15,9	16,1
Китай	9,1	9,7	10,2	12,8	13,6	15,7
Саудівська Аравія	7,5	7,8	8,2	8,4	8,7	8,9
Іспанія	6,7	7,0	7,4	7,6	7,9	8,2

*Джерело: складено автором за матеріалами [1-3].

Зерновий ринок України є досить розвинутим, але існують і такі проблеми як: морально та технічно застаріла техніка, внаслідок чого низька продуктивність збору врожаю зерна, малий відсоток використання у ході виробництва новітніх технологій та обладнання, виснаження землі та нерациональне використання інших природних ресурсів.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої, обумовило подальшу розбудову економічних відносин на шляху євроінтеграції. Відповідно до цього було прийнято Стратегію сталого розвитку «Україна 2020», яка визначає основні вектори розвитку та відповідні інструменти його забезпечення. Дана стратегія має на меті проведення реформ, що забезпечать сталий розвиток країни та добробут населення. Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» є засобом входження України до Європейського Союзу.

Одним із розділів даної стратегії є проведення реформи сільського господарства та рибальства, а також програма розвитку українського експорту, що має за мету сприяти просуванню вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та продуктів харчування на зовнішні ринки. Проте на даний момент для вітчизняних підприємств, що експортують саме зернові культури на ринки ЄС встановлюються квоти, які не є стимулом для більшого виробництва цієї продукції, але українські виробники розраховують на розширення експортних квот, оскільки минулорічні квоти за деякими позиціями були використані достроково. Так, після підписання угоди ЄС встановлено такі квоти на імпорту з України: пшениця м'яка – 950 тис. т. з поступовим збільшенням протягом 5 років до 1 млн т; ячмінь – 250 тис. т. з поступовим збільшенням протягом 5 років до 350 тис. т.; кукурудза – 400 тис. т. з можливим збільшенням до 650 тис. т.

Виконання всіх реформ цієї стратегії полегшить вихід українських компаній на зовнішні ринки, сприятиме підвищенню рівня якості продукції та її конкурентоспроможності і, таким чином, зміцненню конкурентних позицій вітчизняних виробників.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]/.- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Українська зернова асоціація [Електронний ресурс]/.- Режим доступу: <http://uga-port.org.ua/novosti/ukraina/chudova-pyat-rka-naib-lsh-zernov-eksporter-sezonu>

3. Аграрне інформаційне агентство України [Електронний ресурс]/.-Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/najbilsim-importerom-ukrainskogo-acmenu-v-2015-e-sauidivska-aravia>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Слоква М.Г.**

Дворяк А., ФМТП, 3 к. 11 гр,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВІТЧИЗНЯНИЙ ЕКСПОРТ ЧОРНИХ МЕТАЛІВ В УМОВАХ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ СХОДУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Гірничо-металургійний комплекс (ГМК) був довгий час базовою галуззю економіки України, оскільки забезпечував понад 25 % промислового виробництва і близько 34 % загального експорту товарів. Підприємства ГМК України постачають на світовий ринок: залізорудну сировину, у тому числі концентрат, окатиші і кускову руду, феросплави, чавун, напівфабрикати (квадратну заготовку, сляби, трубну заготовку), готовий прокат, у тому числі плоский гарячекатаний і холоднокатаний прокат в рулонах і листах, рейки, арматурну сталь і катанку, профільний прокат, а також вироби подальшого переділу – сталеві труби, металовироби, прокат з покриттями та ін. Наявність у країні цілої низки великих металургійних підприємств дозволяло їй займати серйозні позиції серед світових виробників чорних металів.

Чорні метали – це метали й сплави на основі заліза, марганцю, хрому. Отримання концентратів чорних металів з руд здійснюється гравітаційним, магнітним і флотаційним методами. Метали і сплави на основі чорних металів отримують в результаті наступної металургійної переробки концентратів. Чорна металургія споживає майже увесь об'єм залізних руд, 90 – 95 % марганцевих і більшу частину хромових. Залізовуглецеві сплави – основа конструкційних матеріалів, що застосовуються у всіх галузях промисловості [1].

Останні роки були непростими для вітчизняної металургійної та гірничорудної промисловості. Падіння цін на сировину супроводжувалося зростанням виробничих витрат, поглибленням дефіциту кваліфікованої робочої сили, а також непростю ситуацією на Сході України. І перспективи світової галузі на майбутнє, на думку експертів, не є цілком позитивними.

Станом на 2015 рік найбільше чорних металів з України було експортовано у такі країни:

- Туреччина – 1363,8 млн. дол. США;
- Італія – 977,6 млн. дол. США;
- Єгипет – 962,7 млн. дол. США;
- Російська Федерація – 776,5 млн. дол. США;
- Польща – 354,8 млн. дол. США;
- Болгарія – 318,2 млн. дол. США [2].

Динаміку обсягів експорту чорних металів з України на зовнішні ринки за 2012-2015 роки подано у таблиці 1 [2].

Таблиця 1

Експорт чорних металів України за 2012-2015 рр., млн. дол. США

Ринок	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Країни СНД	3079,9	2901,6	1993,4	1053,8
Європа	3670,3	4107,6	3956,1	2655,4
Азія	6677,9	5104,7	4448,7	2512,3
Африка	1406,3	1755,4	1979,7	1397,0
Америка	501,1	424,1	527,0	263,0
Австралія та Океанія	3,3	0,6	0,6	0,2
Всього	15338,8	14294,1	12905,5	7881,7
У % від заг. експорту	22%	23%	24%	20%

*Джерело: складено на основі [2]

Проаналізувавши таблицю можна зробити такі висновки. По-перше, частка експорту чорних металів у загальному обсязі експорту скоротилася на декілька відсотків. По-друге, на початок періоду найбільший обсяг експорту даної продукції був в Азію до 2014 року включно, а у 2015 році на перше місце виходить ЄС. Варто відзначити, що було збільшено квоти з 5890 т до 6820 т (2012 рік відносно до 2015 року), а в 2020 році взагалі планується 8370 т [3]. По-третє, за останні 4 роки експорт впав майже на 7500 млн дол. США, а також протягом періоду спостерігається тенденція до зниження експорту чорних металів за всіма ринками. По-четверте, найбільша сума від експорту була у 2012 році, а найбільший відсоток у 2014 році.

Розвиток експорту чорних металів входить до програми популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, котра належить до плану Сталого розвитку «Україна-2020». У цій програмі йдеться про формування довіри до України; зміцнення національної безпеки і відновлення територіальної цілісності; формування і просування бренд-меседжів про Україну: Україна

– країна свободи і гідності; Україна – країна, що реформується, незважаючи на виклики; Україна – країна високих технологій та інновацій; Україна – країна, приваблива для туризму; Україна – країна із визначними культурними та історичними традиціями [4].

Проте, виходячи висновків до таблиці 1 очевидно, що стан розвитку металургійній галузі та експорту її продукції є вкрай незадовільним. Державі потрібно вдатися до певних змін, якщо вона хоче бачити Україну у міжнародному партнерстві.

Але слід зазначити й те, що Верховна Рада прийняла закон, який на 3 роки збільшує мито на експорт брухту чорних металів до 35 євро за тонну. Законопроект спрямований на стабілізацію ситуації в металургійній галузі та суміжних секторах, збільшення надходжень до державного бюджету за рахунок підвищення експортного мита на металобрухт, а також створення додаткової доданої вартості на території держави шляхом глибокої переробки дефіцитної сировини, утвореної на її території [5]. Це є позитивним фактором у розвитку металургійної промисловості в контексті Стратегії «Україна-2020».

Отже, перспективи експорту чорних металів до ЄС є певною мірою привабливими, але звісно і тут є свої нюанси. Проте, якщо для України європейський ринок є пріоритетним та вона прагне покращити свої експортні відносини з іншими країнами світу, то їй необхідно пришвидшити модернізаційні зрушення на металургійних підприємствах. Слід вирішити проблеми щодо високої енергоємності виробництва, неефективного споживання паливно-енергетичних ресурсів, відсутності інноваційних зрушень, високого ступеня зношеності основних фондів, низького рівня продуктивності праці на металургійних підприємствах та недостатнього рівня бюджетного фінансування галузі.

Література

1. Чорні метали. [Електронний ресурс] // **Офіційний сайт металургії України.** – Режим доступу: http://metallugiya-ukrainy.io.ua/s793232/chorni_metali

2. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі на 2 зн. УКТЗЕД [Електронний ресурс] // **Офіційний сайт Державного комітету статистики України.** – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/kr_tstr/arh_kr_2016.htm

3. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС. [Електронний ресурс] // **Офіційний сайт Верховної Ради України.** – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_a11

4. Стратегія сталого розвитку 2020. [Електронний ресурс] // Free voice information analysis center. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/strategiya-stalogo-rozvitku-2020-realniy-plan-chi-politichna-deklaratsiya-chastina-1/>

5. Рада збільшила мито на експорт брухту чорних металів. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Економічної правди України. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2016/04/21/590310/>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Слоква М. Г.**

**Драган І.В., к.е.н., с.н.с., старший науковий
співробітник відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку
«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН
України», м. Київ, Україна**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРИРОДО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Збереження природо-ресурсного потенціалу (ПРП) та його раціональне використання в умовах високого антропогенного впливу ставить на порядок денний вирішення низки актуальних науково-прикладних завдань сучасності. Слід зазначити, що неможливо забезпечити сталий економічний розвиток суспільства за рахунок руйнації природного середовища та виснаження природних ресурсів так само, як неможливо зберігати високу якість середовища проживання без розвинутої системи регіонального управління. В наукових працях значне місце відведене вивченню актуальних теоретичних проблем: інтеграції діяльності з врахуванням використання ПРП регіону О.Гранбергом [1], забезпечення кількісного аналізу просторового розрізу перспективного розвитку по рівнях його територіального представлення З.Варналієм [3], а також системного опису територіальної структури ресурсів як ієрархічної системи В.Відяпінім [2]. Але у вирішенні наукових завдань забезпечення територіального розвитку не проведено комплексне узагальнення підходів до розвитку ПРП регіону.

В аспекті державного регулювання збалансованості ПРП регіону корисним є твердження, що у оптимізації регіонального господарювання важливу роль відіграє державне регулювання у розподілі ресурсів між центром та регіонами. Держава повинна ефективно розподіляти отримані до бюджету платежі і податки від приватних і юридичних осіб,

організацій між центром і областю. Зосередження більшої, деколи зайвої, частини фінансових ресурсів в центрі суттєво обмежує можливості регіонів (областей) в реалізації наявного потенціалу. Тому для розширеного відтворення в регіонах і повного використання наявного ПРП необхідно не менше половини, а у ряді випадків – до двох третин доходів держбюджету області залишати в розпорядженні на місцях і лише частину, що залишилася, спрямовувати в центр. Така політика розподілу доходів повинна витікати з вимог об'єктивних умов, коли області як регіональні суб'єкти республіки повинні в першу чергу забезпечити власне просте і розширене відтворення. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності державного регулювання збалансованості ПРП регіону.

Для ефективного розвитку національної економіки виникає необхідність оптимізації міжрегіонального господарювання, у тому числі у взаємозв'язку з державним регулюванням збалансованості ПРП регіону, тобто гармонізувати інтереси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

В аспекті державного регулювання збалансованості розвитку ПРП регіону можна вважати важливим, що до безпосередніх функцій відносяться: обмін і розподіл товарів і послуг; реалізація сутнісних відносин власності, конкуренції, індивідуального відтворення; розвиток внутрішньої структури та інші; а до опосередкованих функцій – сприяння до розвитку міжрегіональних господарських відносин, національної економіки, міжнаціональних економічних зв'язків; вплив на соціальні, надбудовні відносини.

Регіональний ринок або мезоринок, виходячи з масштабу території, підрозділяють на внутрішньорегіональний ринок: мікроринок, що представляється ринком на території міста або району області, мініринок – ринок району міста або населених пунктів, поселень, локальний ринок – ринок конкретної місцевості, наноринок – ринкові відносини купівлі-продажу на конкретному місці або точці процесу.

Окрім структуризації регіонального ринку в процесах державного регулювання необхідно здійснити його сегментацію. Під сегментацією ринку розуміють поділ споживачів на групи за ознаками попиту на товари та послуги. Тому сегмент ринку представляє його частину за певними ознаками: географічними, демографічними, психографічним, поведінковими та ін. Наприклад, до психографічного сегменту регіонального ринку відносять угруповання за соціальними ознаками; за способом життя чи особистими якостям. Поведінковий сегмент ринку передбачає врахування характеру випадковості придбання товарів; пошуку вигоди споживача за якістю, рівню обслуговування, цінам та ін..

Тут хочеться відзначити, що в регіональному масштабі не варто проводити дослідження розширеного відтворення на основі підрозділів суспільного виробництва як виробництва засобів виробництва, предметів споживання і так далі в макроекономіці (національному господарстві), оскільки будуть відсутні ті чи інші частини структури цілісності для такого розгорнутого економічного аналізу, зокрема у сфері збалансованості розвитку ПРП регіону.

На практиці частіше займаються аналізом кон'юнктури регіонального ринку, при цьому абстрагуються від вихідних сфер виробництва і множини інформаційних даних, що полегшує бачення процесів на поверхневому рівні на коротко – чи середньострокові періоди і робити певні прогнози для вирішення тих чи інших завдань, зокрема щодо реалізації механізму державного регулювання збалансованості розвитку ПРП регіону. Особливо звертають увагу на динаміку цін, співвідношення валют, попиту та пропозиції. Використовують теорії хвиль, золотого перетину і їх різновиди, за якими робляться прогнози розвитку регіональних і макро-, мегаринків.

Таким чином, вивчення регіонального ринку в процесах формування та реалізації механізму державного регулювання збалансованості розвитку ПРП регіону необхідно здійснювати на основі об'єктивних граничних величин, що характеризують реальні тенденції розвитку взаємодії сфер виробництва, обертання товарів й послуг, обумовлені економічними законами, сутнісними відносинами.

Література

1. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики: учебник для вузов / А.Г.Гранберг – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2004. – 495 с.
2. Региональная экономика: учебник / под ред. В.И.Видяпина, М.В.Степанова. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 666 с.
3. Регіональна політика України: інституційно-правове забезпечення: Зб. офіц. док. / За ред. З.Варналія. – К.: НІСД, 2004. – 521 с.

Дрюк А., ФФБС, 2 к. 6.2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ГЕОПРОСТОРОВІ ТА СЕКТОРАЛЬНІ ВИКЛИКИ ВІТЧИЗНЯНОМУ ЕКСПОРТУ

Важливою складовою успішної інтеграції України у європейський економічний простір є створення системи державної підтримки експорту

та сприятливих умов для реалізації продукції вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках.

Вивченням та дослідженням зовнішньої торгівлі України, зокрема її експортних операцій, займаються чимало вчених-економістів. Серед них – Я. Базилюк, Т. Вахненко, Я. Жаліло, Т. Мельник, Н. Пирець, А. Філіпенко та ін. Нині Україна здійснює зовнішньоторговельні операції з партнерами з-понад 190 країн світу, зокрема з країнами СНД (12,7%), ЄС (44,4%), Азіатсько-Тихоокеанського регіону (19,8%), Африканського регіону (8,5%), Близького та Середнього Сходу (10,2%), Північної та Латинської Америки (4,4%) .

Станом на січень-лютий 2016 року серед країн-партнерів найбільше експортувалися товари до Російської Федерації – 7,9%, Китаю – 6,9%, Польщі – 6,2%, Туреччини – 5,9%, Італії – 5,8%, Єгипту – 5,0%, Німеччини – 4,9%, Індії – 4,8%, Іспанії – 4,7%, Нідерландів – 4,2% та Угорщини – 3,5% [1].

Експорт товарів до країн Європейського Союзу становив 2097,6 млн дол. США, або 44,4% від загального обсягу експорту, та зменшився порівняно із січнем-лютим 2015 р. на 2,1%.

Особливістю сучасного розвитку вітчизняних експортоорієнтованих галузей є їх сировинний характер та досить високий рівень залежності від кон'юнктурних коливань на світових ринках. Україна продовжує експортувати на міжнародні ринки товари сировинної групи (зерно, металопродукцію), які є найбільш підвладні впливу зміни цінової кон'юнктури на світових ринках. Проте виробничі потужності та потенціал вітчизняних підприємств дозволяють виробляти продукцію, аналогічну тій, що становить значну частку в структурі імпорту товарів. Відсутність чіткої політики, спрямованої на підтримку виробництва таких товарів, робить українську економіку вразливою та залежною від кон'юнктури на основних світових товарних ринках. Негативною тенденцією є зменшення частки товарів інвестиційного призначення у структурі експорту з 57,1% у 2000 р. до 37,3% у 2015 р., причому за останні 5 років відбулось падіння на майже 27,6% [1].

Слід відзначити, що Україна має потужний науково-промисловий потенціал, який, на відміну від більшості країн світу, не має відповідної інституційної та фінансової державної підтримки для просування на світові ринки, через що, незважаючи на наявні цінові та технічні переваги, не використовується повною мірою експортний потенціал високотехнологічних товарів українського виробництва на зовнішніх товарних ринках.

З часу підписання угоди про ЗВТ з ЄС можливості для українських виробників щодо поставок своєї продукції на ринки країн Євросоюзу

зросли у значні рази. Передбачається також збільшення притоку інвестицій в Україну, що й зумовить збільшення експорту [3].

Однак, необхідно бути готовим до підвищених вимог щодо якості та конкурентоспроможності української продукції. Адже після підписання угоди запрацювала Зона вільної торгівлі й вітчизняні виробники зіткнулися з серйозною проблемою стандартизації та сертифікації, а частина вітчизняних виробництв взагалі не витримує конкуренції на ринках ЄС.

У 2014 р. зовнішньоторговельний обіг між Україною та країнами ЄС збільшився на 10,1% та становив 4,5 млрд дол. США. Частка ж ЄС у загальній структурі зовнішньоторговельного обігу сільгосппродукції з року в рік зростає та становить наразі майже 35,4%, тоді як у 2010 році вона становила 27%, що, безумовно, відображає позитивні зміни.

Якщо ж розглядати стан експорту металургійного та машинобудівного комплексу після підписання угоди, то перспективи виходу цієї продукції на європейські ринки є малопривабливими. Вітчизняна продукція цих комплексів має низьку конкурентоспроможність, і не може претендувати на вихід у світовий ринок. Виходячи з вищезгаданого можна зробити висновок щодо нераціональної структури експорту, що на 80-90% складається з продукції з низьким ступенем переробки. Проблема незбалансованості експорту України потребує з боку держави впровадження нових підходів до створення національної експортної політики, спрямованої на диверсифікацію експорту та збільшення в його структурі товарів з високою доданою вартістю.

Для успішного просування вітчизняної продукції на світові ринки необхідно удосконалити і переформатувати зовнішньоекономічну діяльність. На сьогодні Кабінет Міністрів України уже ухвалив Концепцію створення системи державної підтримки експорту України та «Програму розвитку України» у розрізі стратегії національного розвитку «Україна 2020», згідно якої буде сформовано комплекс заходів державного стимулювання експортерів, здійснення яких забезпечить створення сприятливих економічних, правових, організаційних та інших умов для збільшення і розширення експорту [2].

Таким чином, головними чинниками, що перешкоджають повною мірою у реалізації експортного потенціалу України, є: низька товарна та географічна диверсифікованість українського експорту; невігідні умови кредитування експорту; низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції; недостатній рівень інвестування в модернізацію та створення «експортноорієнтованих» виробництв; відсутність механізму ефективного впровадження новітніх технологій; недостатній розвиток та впровадження

систем сертифікації, управління і контролю якості; відсутність дієвої системи державної підтримки експортерів.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-2013-%D1%80>
3. Тюха І.В., Павлюченко О.В. Географія українського експорту після підписання угоди про асоціацію з ЄС [Електронний ресурс] / І. В. Тюха, О.В. Павлюченко. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4632>

**Науковий керівник: к.е.н., асистент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Пугачевська К.С.**

Коцаб'юк Д., ФМТП, 3 к. 9 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ВАЛЮТНІ ВІЙНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКСПОРТУ

Світова валютна війна – це послідовні, навмисні дії урядів та центральних банків країн, які спрямовані на досягнення низького обмінного курсу для своєї національної валюти з метою збільшення обсягів експорту та зменшення імпорту.

Валютний курс гривні, як об'єкт валютної політики НБУ відіграє важливу роль у макроекономічному регулюванні. Його коливання впливають як на стабільність внутрішнього ринку країни, так і на розвиток зовнішньоекономічних відносин.

Девальвація гривні може забезпечити Україні короткострокову перевагу у ціні, яка підвищує конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на світовому ринку. Політика конкурентної девальвації ведеться на глобальному рівні, але причина її виникнення лежить всередині країни, в атмосфері недостатнього внутрішнього росту, рецесії та спаду, що дотепер притаманно економіці України з 2013 року.

Штучне зниження вартості валют наших основних торговельних партнерів (ЄС, Росія, Туреччина, Китай, Білорусь) негативно впливає на

українських експортерів. Вони, конкуруючи на світових ринках, змушені виставляти ціни, які трохи вищі, порівняно з тими цінами торгових партнерів, в яких ціна валюти штучно корегується. Відповідно, якщо вартість валют, таких країн як: ЄС, Росії, Китаю, Білорусії, Туреччини буде зменшуватися відносно долара швидшими темпами, ніж гривня, то ця ситуація може викликати ряд негативних наслідків для економіки України.

Вартість української національної валюти – гривні, за 2015 рік по відношенню до долара, зменшилась на 52,28 % (з 15,76 грн./дол. станом на 1 січня 2015 року до 24,00 грн./дол. станом на 31 грудня 2015 року). У найбільшому виграші опинилися українські експортери (в першу чергу металу та зернових), у найбільшому програші – звичайне населення, яке отримує зарплату у гривнях, відповідно у конвертованій валюті вона пропорційно зменшиться рівню девальвації гривні.

Фінансисти з усього світу, вважають, що участь у валютних війнах можуть брати суто економічно розвинені країни світу, на відміну від країн, що розвиваються, про те Україна є прикладом того, що це твердження не є цілком правильним. Наприклад, у кінці квітня 2016 року, Молдова змушена була встановити квоти на молочну та м'ясну продукцію з України, після того як молдавські виробники заявили своєму уряду, що не можуть конкурувати з українськими дешевими товарами, через низький курс гривні.

Курс гривні відносно долара станом на 1 травня 2016 року становив 25,18 грн./дол., через активні дії Національного банку України з купівлі надлишку долара на міжбанківському ринку та недопущення ревальвації гривні, лише за квітень 2016 року НБУ зумів поповнити золотовалютні резерви на 676 млн. дол. США та одночасно підтримати конкурентоспроможність українських експортерів на світовому ринку.

Напрямок на валютному ринку для України у 2016 році матиме тенденцію до збереження. Низка ефектів, спричинених участю України у сучасній валютній війні матиме позитивний вплив, а інша низка, навпаки – негативний. Україна, повинна бути готовою до подальшого зниження курсу валют, основних торгових партнерів. Одним з таких кроків, який уже здійснив уряд, стало закладення в бюджет 2016 року долар по курсу 24,1 грн./дол. (в 2015 році – 21,7 грн./дол.). Другий напрямок, повинен включати залучення довгострокових інвестицій (як внутрішніх, так і зовнішніх) для модернізації технологій виробництва, які надаватимуть вітчизняній продукції (експортерам) конкурентних переваг у неціновій конкуренції (за якісними властивостями товару, а не ціновими).

Література

1) Шаров О. М. Монетарні та валютні війни як фактор загрози національній економічній безпеці /О. М. Шаров/ Стратегічні пріоритети. – № 3. – 2013.

2) Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily>

3) Валютні війни: атака на клонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1400898-valyutni-vijni-ataka-na-kloniv>

4) Жертва валютних воєн. Чим небезпечна девальвація гривні[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Economics/156520>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Тронько В.В.

Милашевський Д., ФМТП, 4 к. 10 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СФЕРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ НАПРЯМ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Проблема функціонування тіньової економіки надзвичайно складна та масштабна. Тіньова економічна діяльність в Україні досягла граничних масштабів, що суттєво погіршує діловий та інвестиційний клімат у державі, підриває її міжнародний престиж, знижує рівень соціального захисту виробників. Боротьба з тіньовою економікою є визначальним фактором розвитку підприємництва в Україні, передбаченого Стратегією «Україна 2020».

Формування ефективної конкурентоспроможної економіки, поєднання соціального та економічного розвитку суспільства, побудова в Україні економіки європейського зразка неможливі без суттєвого зниження рівня тінізації. Однак посилення тінізації економіки не припиниться, поки не буде чіткого розуміння тих наслідків, які вона несе для кожного громадянина України і суспільства в цілому.

Тіньова діяльність у зовнішньоекономічній сфері пов'язана зі здійсненням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності сумнівних або

таких, що порушують чинне законодавство та не враховуються офіційною статистикою, зовнішньоторговельних операцій. Суб'єкти ухиляються від сплати загальнообов'язкових податків та зборів з метою мінімізації економічних витрат та, відповідно, максимізації прибутків, нехтуючи при цьому загальноприйнятими у суспільстві моральними нормами й принципами.

У сфері зовнішньоекономічної діяльності досить розповсюдженими є фіктивні угоди, які використовуються для приховування реально здійсненої операції з метою сплати меншої кількості податків або вивозу фінансових ресурсів за кордон. Найбільш яскравим прикладом фіктивної операції є псевдоекспорт. Сутність його полягає в тому, що при здійсненні контракту, який ніби передбачає експорт товару, останній не перетинає митний кордон, а реалізується всередині країни. Водночас документи оформлюються як на здійснений експорт з метою незаконного повернення податку на додану вартість.

Застосування суб'єктами ЗЕД пільг з ПДВ, які спрямовані на стимулювання вітчизняного експорту та покращення інвестиційного клімату, у разі псевдоекспорту не тільки завдає непоправної шкоди державному бюджету, але й гальмує здійснення належних виплат законослухняним платникам податків.

До основних засобів, які використовують суб'єкти господарювання, при здійсненні тіншових експортно-імпортних операцій відносяться: експорт за штучно завищеними цінами; реалізація товарів за експортними угодами без фактичного перетинання ними митного кордону; неповернення валютних засобів, отриманих від експортних операцій; заниження митної вартості при експорті для ухилення від сплати податків; створення компаній в офшорних зонах і діяльність через них [2].

Найбільший обсяг тіншової економіки спостерігається в 2014 році, що був спричинений військовим конфліктом на території України, дефіцитом платіжного балансу, ціновою та курсовою нестабільністю, збитковістю виробництва, збільшенням адміністративного тиску та панічних настроїв у бізнес-середовищі. В 2015 році тривала позитивна тенденція стабілізації макроситуації. Ситуація покращилася через курсову стабілізацію, зниження рівня інфляції, а також покращення динаміки ВВП. Найбільший рівень тіншової економіки спостерігається в добувній промисловості (59% від рівня офіційного ВДВ даної галузі), що обумовлено високим рівнем монополізації ринку. Найменший рівень – в сільському господарстві (6% від рівня офіційного ВДВ даної галузі) (табл.1) [4].

Таблиця 1

Динаміка тіншової економіки в Україні в 2010-2015 рр.

Роки	Обсяг ВВП, млн. грн.	Рівень тіньової економіки,		Рівень тіньової економіки у сфері зовнішньоекономічної діяльності,	
		% від ВВП	млн. грн.	% від ВВП	млн. грн.
2010	1082569	38	411376,2	17	186055,8
2011	1316600	34	447644,0	15	198601,2
2012	1408889	34	479022,3	18	257349,4
2013	1454931	35	509225,9	22	316223,1
2014	1566728	41	642358,5	20	317514,3
2015	1394677	40	557870,8	19	264988,6

Джерело: розраховано автором за даними Держстату

Великого значення для України має ведення суб'єктами господарювання офшорного бізнесу. Аналізуючи обсяги прямих іноземних інвестицій в економіці України, ми бачимо, що в 2015 році 32,5% від їх обсягу надійшли з офшорних зон, в той час, як частка прямих іноземних інвестицій з України в офшорні зони склала 94,5%. Можна припустити, що даними інвесторами є суб'єкти господарювання України, які намагаються оптимізувати обсяги сплачених податків [1].

Основними суб'єктами протидії тінізації економічної діяльності у сфері зовнішньої торгівлі є Державна фінансова інспекція України, Національний банк України, Служба безпеки України, Державна митна служба України, Державна фіскальна служба України, Податкова міліція, Антимонопольний комітет України та Генеральна прокуратура України.

Боротьба з тіньовою економікою в сфері зовнішньої торгівлі повинна бути спрямована на:

- спрощення діяльності суб'єктів господарювання, послаблення податкового тиску на підприємства, стимулювання інвестиційних процесів, скасування надмірного державного регулювання у деяких сферах підприємницької діяльності;

- удосконалення засад функціонування антикорупційних інституцій, здійснення заходів щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Таким чином, з метою виконання плану заходів, передбачених Стратегією «Україна – 2020», владі необхідно розробити та імплементувати дієвий план по боротьбі з тіньовою економікою в Україні. Адже значний обсяг тіньової економіки в зовнішній торгівлі, недостатність зусиль влади щодо її подолання гальмують надходження іноземних інвестицій в Україну, спричиняють недовіру з боку зарубіжних партнерів.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Мельник Т.М. Протидія тінзації у зовнішньоекономічному секторі України. // Економіка та управління національним господарством. – 2013 – №5(143), – с. 95-107
3. Стратегія сталого розвитку «Україна -2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
4. Тенденції тіньової економіки України. Міністерство економічного розвитку та торгівлі. <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Іксарова Н.О.**

Олійник А., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНИХ ДИСБАЛАНСІВ ТА ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

Сьогодні політика Національного банку України націлена на стабілізацію цін та зменшення рівня інфляції. За таких умов НБУ використовує грошово-кредитну політику для подолання інфляції, враховуючи необхідність при цьому підтримувати економічний розвиток. При цьому регулятором відповідно до поставлених вимог МВФ реалізується політика плаваючого режиму курсоутворення, що разом з політикою інфляційного таргетування, що створює ризики стабілізації фінансово-валютної системи України та формування високого рівня довіри серед міжнародних учасників світового ринку. У зв'язку з цим виникає дискусійне питання визначення доцільності поєднання політики інфляційного таргетування та режиму плаваючого валютного курсоутворення.

Дискусія зосереджена навколо питання поєднання монетарної та грошової політики. Домінуючим є твердження лауреата Нобелівської премії Манделла, що також сформована у модель Манделла-Флемінга, як існування «неможливої тріади» макроекономічного регулювання: незалежна монетарна політика, вільний транскордонний рух капіталу,

фіксований валютний курс. Вважається, що у довгостроковому періоді неможливо досягнути усіх трьох цілей одночасно. За період існування моделі, також сформувався і критичне бачення даної проблематики. Спеціалісти та вчені МВФ М. Айраудо, Е. Ф. Баффі, проводячи дослідження поєднання двох політик на моделі невисокорозвиненої економіки, стверджують, що девальвація національної валюти в умовах вільного плавання може ще більше підвищити цінову волатильність, особливо при високій імпортозалежності. [4].

Встановлення цільових показників розвитку грошової бази не є новим для розвинених країн та країн, що розвиваються. За визначенням Європейського центрального банку, інфляційне таргетування (далі – ІТ) являє собою стратегію монетарної політики, що спрямована на підтримання стабільності цін і зосереджена на мінімізації відхилень у прогнозах інфляції від оголошеної інфляційної мети [1, с. 27]. Колишній голова Керуючої ради ФРС США Ф. Мишкін виділяє характеристики режиму ІТ, серед яких ключовими є:

- впровадження монетарної політики, що заснована на використанні всієї повноти інформації;
- проголошення середньо-строгового рівня інфляційної цілі;
- зобов'язання ЦБ щодо досягнення цінової стабільності як головної мети монетарної політики, якій підпорядковані інші цілі;
- наявність комунікаційних каналів з громадськістю й учасниками ринку щодо планів, цілей і рішень монетарної влади;
- високий рівень звітності ЦБ щодо досягнення встановленої інфляційної цілі та механізми забезпечення цієї звітності [2, с. 328].

Національний банк України сформував «Дорожню карту Національного банку України» з переходу до інфляційного таргетування від 16 березня 2016 року, де визначив на 2015-2016 рр. етапом впровадження режиму ІТ. Протягом зазначеного періоду планується перехід від монетарного таргетування до ІТ, провадження плаваючого валютного курсу та активна процентна політика, що, на думку регулятора, забезпечить дезінфляцію, нарощування міжнародних резервів та стабілізацію валютного ринку [3].

Зрозуміло, що характер інфляційних процесів в Україні не є основним мотивом запровадження ІТ. Основною причиною є проблеми макроекономічного регулювання, що пов'язані з монетарним режимом прив'язки де-факто курсу гривні до долара США [1, с. 37]. Розглядаючи процес формування режиму валютного курсоутворення в Україні, варто зазначити, що МВФ ще у 2005 р. рекомендував НБУ перейти до більш гнучкого режиму валютного курсу та ІТ, коли перебував під ревальваційним тиском внаслідок позитивного сальдо платіжного

балансу. Проте НБУ надав перевагу адміністративним методам регулювання, провівши лише часткову ревальвацію валютного курсу на 5% у квітні 2005 р. Хоча НБУ у 2009 р. використовував у деякій мірі гнучкий курс гривні, враховуючи вже традиційну вимогу МВФ у рамках програми фінансування stand-by. Але з січня 2010 р. було фактично відновлено прив'язку гривні до долара США на рівні близькому до 8 грн за дол. США. Для підтримки стабільності обмінного курсу НБУ був змушений проводити валютні інтервенції у дуже великих обсягах, що призвело до скорочення обсягу міжнародних резервів до критичного рівня. Вплив динаміки валютного курсу посилюється із переходом на гнучке курсоутворення згідно з постановою НБУ від 06.02.2014 р., що в підсумку значно підірвало цінову стабільність [3].

Проведене дослідження дозволяє виділити наступні ризики поєднання ІТ та плаваючого валютного курсоутворення в Україні:

- значний рівень імпортозалежності підвищує ризик цінової волатильності, що також піддається впливу високим інфляційним очікуванням, при девальвації гривні навіть при ІТ;
- позбавлення НБУ можливості чітко впливати на стабільність гривні через високий рівень доларизації економіки (близько 50%);
- підвищення рівня інфляції внаслідок відтоку капіталу та швидкого знецінення національної валюти;
- низький рівень розвитку фінансових ринків та недостатній рівень стійкості фінансових установ (банків) послаблює механізм ІТ та підвищує волатильність валютного курсу
- ризик залежності НБУ у грошово-валютній політиці від виконання умов МВФ, що є прихильником плаваючого валютного курсоутворення

В таких умовах для НБУ може бути доцільним дотримання коридорного регулювання плаваючого валютного курсу, а також забезпечення виконання всіх передумов ефективного впровадження режиму ІТ.

Література

5. Гриценко А. А. Інститут таргетування інфляції: зарубіжний досвід і перспективи запровадження в Україні: наукова доповідь / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська, О. І. Петрик. – Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2008. – 271 с.

6. Мишкін, Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, Г. Стеблій, А. Стасишин. – К.: Основи, 1998. – 963 с.

7. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

8. Marco Airaudo, Edward F. Buffie, and Luis-Felipe Zanna. Inflation Targeting and Exchange Rate Management In Less Developed Countries // IMF Working Paper № 16/55. – 2016

Науковий керівник: д.е.н, професор кафедри міжнародних фінансів КНТЕУ Педь І. В.

Пономаренко А., ФМТП, 2 к. 9 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З КНР

Китай - світовий лідер за масштабами економіки. ВВП Китаю за паритетом купівельної спроможності у 2015 р. становив 19,51 трлн. дол. (для порівняння ВВП України складає лише 1,7% від китайського). Понад шість років Китай є найбільшим світовим експортером. У 2015 р. обсяг експорту сягнув 2,27 трлн. дол. США [1]. Тож не дивно, що Китай входить до трійки найбільших торговельних партнерів України.

Аналізуючи дані зовнішньої торгівлі України товарами (табл.1) слід відмітити тенденцію зростання частки торгівлі з Китаєм. У 2015 р. Китай зайняв третє місце серед країн-партнерів по експорту товарів з України з часткою 6,3% від всього обсягу українського експорту (після Російської Федерації та Туреччини) [2].

Необхідно зауважити, що на тлі загального падіння вітчизняного експорту товарів на 29,3%, скорочення експорту товарів до Китаю склало за результатами 2015 р. лише 10,3%.

Таблиця 1.

Зовнішня торгівля України товарами

Роки	2011	2012	2013	2014	2015
Експорт, тис. дол. США					
Всього	68394196	68809811	63312022	53901689	38134808
Китай	2180034, 4	1777177, 6	2726677, 3	2674125, 8	2399092, 4
Темп зростання (зниження) експорту до Китаю	-	-18,5%	53,4%	-1,9%	-10,3%
Частка Китаю в експорті	3,2%	2,6%	4,3%	5,0%	6,3%
Імпорт, тис. дол. США					
Всього	82608240	84658060	76963965	54428717	37502288

Китай	6268333, 8	7899639, 6	7900753, 9	5410952, 7	3770069, 7
Темп зростання (зниження) імпорту з Китаю	-	26,0%	0,0%	-31,5%	-30,3%
Частка Китаю в імпорті	7,6%	9,3%	10,3%	9,9%	10,1%

*Джерело: [2]

Дані табл. 1 свідчать про суттєве скорочення імпорту товарів з Китаю на 30,3%, що пояснюється значним ослабленням гривні. Частка ж імпортних поставок товарів з Китаю в 2015 р. становить 10,1% (третє місце серед країн імпортерів, після Росії та Німеччини).

У 2015 році основу експорту товарів з України склали: мінеральні продукти (в основному руди залізни, шлаки, енергетичні матеріали та ін.) – 43,1%; продукти рослинного походження (переважно зернові) – 30,1%; жири і олії тваринного або рослинного походження – 17,9%; деревина та вироби з неї – 4,0%; механічне обладнання, машини, устаткування та механізми – 2,1%.

В структурі імпорту з Китаю переважали: механічне обладнання, машини, устаткування та механізми – 30,3%; текстиль та текстильні вироби – 16,1%; недорогочінні метали та вироби з них – 9,5%; полімерні матеріали, пластмаси та каучук – 8,3%; продукція хімічної промисловості – 6,9%.

Звісно, напівсировина структура українського експорту товарів, наявність негативного сальдо у двосторонній торгівлі з Китаєм, ставить перед Україною завдання стосовно пошуку шляхів для нарощування обсягів українського експорту та оптимізації структури товарної номенклатури.

Серед заходів стимулювання зовнішньоекономічної діяльності варто виділити наступні: створення експортно-кредитного агентства, яке б забезпечило кредитування та страхування експортних поставок; заходи щодо усунення нетарифних бар'єрів в торгівлі з Китаєм (узгодження стандартів, фітосанітарних та інспекційних вимог), особливо, стосовно агропродовольчої продукції; надання інформаційної, аналітичної підтримки вітчизняним експортерам, які прогнуть вийти на зростаючий китайський ринок.

Для України важливою є реалізація спільних інвестиційних проектів у сфері нарощення потужностей з переробки, зберігання та логістики агропродукції, в машинобудуванні, електроенергетиці, авіабудуванні, освоєнні космосу та ін. Адже активізація виробничо-інвестиційної співпраці може сприяти збільшенню зовнішньої торгівлі України.

Вітчизняним експортерам слід звернути увагу на активно зростаючий ринок Китаю, адже найпотужніша економіка світу може стати одним із головних торговельних партнерів України.

Література

1. China: Economy. [Електронний ресурс] The World Factbook. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>
2. Зовнішня торгівля України товарами у 2015 році. [Електронний ресурс] Експрес-випуск Державної служби статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Китаєм [Електронний ресурс] Посольство України в КНР та в Монголії (за сумісництвом) – Режим доступу: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/trade>

Науковий керівник: к.е.н., ст.викладач кафедри міжнародної торгівлі, КНТЕУ Цесаренко С.І.

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Антоненко І., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

НЕТАРИФНІ РЕГУЛЯТОРИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ У ВИМІРІ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД СОТ

Протягом останніх десятиріч активізація процесів глобалізації, інтеграції світового господарства та зростання масштабів міжнародних торговельно-економічних відносин призвели до загострення конкуренції за провідні товарні ринки світу та обумовили диверсифікацію векторів загальносвітових методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Заради захисту конкурентоздатності продукції національного виробництва міжнародні суб'єкти де-факто повинні балансувати на межі лібералізації торгівлі та прихованим застосуванням методів протекціонізму. У рамках цих систем одними з методів боротьби за міжнародні ринки збуту є засоби нетарифного регулювання.

Слід зазначити, що аналізуючи кількість застосованих заходів нетарифного регулювання, можна зробити висновок, що у практиці застосування нетарифних заходів Україною просліджується загальносвітова тенденція домінування технічних бар'єрів серед методів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі. Протягом 2010 – 2015 рр.

близько 54% застосованих українською стороною нетарифних заходів займають саме технічні бар'єри, 29% – санітарні та фітосанітарні заходи, 15% – антидемпінгові інструменти контролю та 2% – компенсаційні заходи (табл.1).

Таблиця 1

**Заходи нетарифного регулювання ініційовані Україною протягом
01.01.2010 – 31.12.2015 рр.**

Заходи	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Антидемпінгові	2	6	3	2	2	1
Компенсаційні	-	-	-	1	1	-
Санітарні та фітосанітарні	3	9	5	4	8	2
Технічні бар'єри	8	13	23	6	5	5

Джерело: систематизовано автором на основі [3].

Використання нетарифних обмежень є неоднаковим у різних секторах економіки України, що пов'язано як з технічними, так і економічними причинами. Виробництво сільськогосподарської продукції, електричного устаткування, взуття тощо жорстко регулюються з огляду на принципи захисту прав споживачів, охорони довкілля та технічні стандарти. Санітарні та фітосанітарні заходи нетарифного регулювання здебільшого використовуються для контролю за торгівлею сільськогосподарськими і продовольчими товарами. Наприклад, у зовнішній торгівлі текстилем, папером, деревиною, гумою і пластиком, мінеральними продуктами застосовуються переважно технічні бар'єри[2].

Щодо антидемпінгових заходів нетарифного регулювання, у галузевому розрізі близько 70% загальної кількості антидемпінгових розслідувань за період 2010 – 2015 рр. було порушено проти українських виробів з недорогоцінних металів, 17% від загальної кількості антидемпінгових розслідувань – проти продукції хімічної промисловості та 5% антидемпінгових розслідувань було ініційовано проти українського імпорту мінеральних продуктів. Тобто найбільша кількість антидемпінгових процедур була порушена саме проти продукції основних імпортоорієнтованих галузей виробництва України, що негативно позначається на загальноторговельному іміджі України. У свою чергою Україною найбільше порушено антидемпінгових розслідувань стосовно виробів з камню, кераміки, скла; продукції хімічної промисловості; машин та електрообладнання та деревини [3].

У сучасний період економічних змін та лібералізації міжнародної торгівлі прослідковується тенденція до застосування технічних бар'єрів, санітарних та фітосанітарних засобів нетарифного регулювання. Проте, на нашу думку, перспективним є застосування антидемпінгової політики як

«швидкого» захисного заходу у разі виникнення нагальної потреби та поглиблення взаємозв'язку з антимонопольною державною політикою.

Слід зазначити, що в Україні досить низький рівень застосування антидемпінгових процедур, що пов'язано із застарілим законодавством у сфері антидемпінгового регулювання, переважним застосуванням інших тарифних та нетарифних засобів захисту і неефективним процесом антидемпінгового розслідування.

Актуальною є імплементація досвіду розвинених держав щодо використання антидемпінгових процедур як засобу захисту українського виробника та гармонізація вітчизняного законодавства з міжнародними нормативно-правовими актами. Необхідним є прийняття окремого законодавчого акту, який би містив правові норми антидемпінгового регулювання щодо застосування остаточних мит та створення єдиної форми обліку рішень щодо застосування заходів антидемпінгового контролю, як це, наприклад, використовується в ЄС– Інтегрована номенклатура TARIC [1].

Для підвищення рівня результативності процесу антидемпінгового розслідування та ефективності застосування прийнятих заходів в Україні слід здійснити поділ обов'язків у сфері визначення наявності демпінгу, шкоди та причинно-наслідкового зв'язку між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Державною фіскальною службою і Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі, або між окремими структурами Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, як це здійснюється окремими підрозділами Генеральних управлінь Комісії ЄС.

Крім того, доцільно адаптувати досвід США щодо цільового спрямування певної частини коштів, які отримуються від сплати антидемпінгових мит, на підтримку вітчизняного виробництва, що зазнало збитків пов'язаних з демпінговим імпортом [1].

Підводячи підсумок, варто наголосити, що за результатами проведеного аналізу застосування нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі можна прослідкувати тенденцію переважання застосування технічних бар'єрів, санітарних та фітосанітарних заходів та досить низького рівня застосування антидемпінгових заходів. Проте саме застосування антидемпінгових заходів з додатковим використанням антимонопольної політики є досить перспективним у системі детермінант ЗЕД України в період кризових явищ, що мають місце в Україні в сучасних умовах, як екстрений, тимчасовий засіб захисту національного виробника. Таким чином, ці дві політики захисту від непомірно низьких та високих цін держави зможуть використовуватись для підтримки нормальної кон'юнктури ринку та конкурентоспроможності національного виробника.

Література

1. Антидемпінгове регулювання в системі зовнішньоекономічних зв'язків України [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / С. Л. Нетудихата; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2003. - 20 с.
2. Нетарифне регулювання у країнах ЄС [Електронний ресурс] / Т. Мельник, К. Пугачевська // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2014. - № 2. - С. 15-28. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vknteu_2014_2_3.pdf
3. Офіційний сайт Світової організації торгівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.wto.org>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Дьяченко О. В.**

Борчук Д., ФМТП, 3 к. 14 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

РИЗИКИ ДЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ТА ПОГІРШЕННЯ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ В УМОВАХ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ З ЄС

Одним із ключових напрямів зовнішньоекономічної діяльності України є її європейський вибір, який був визначений у початковий період формування основ її зовнішньої політики і став наслідком здобуття країною державної незалежності. З усіх можливих альтернатив лише курс на євроінтеграцію здатний забезпечити нашій державі гідне місце в сім'ї європейських народів. Для України інтеграція в Євросоюз – це рух до стандартів реальної діючої демократії та цивілізованого, соціально орієнтованого ринкового господарства. Саме тому це є стратегічною метою зовнішньоекономічної державної політики нашої країни.

Європейський Союз – це один із найбільших і найпривабливіших регіональних ринків світу. В той же час присутність українських товаровиробників на ньому є поки незначною і не демонструє тенденції до зростання, що в свою чергу свідчить про недоліки державної експортної політики України щодо підвищення ефективності структури експортних поставок та недостатньої активності урядових структур

стосовно просування української продукції на цей перспективний ринок [1].

На жаль, українські товаровиробники досі не розкрили повністю свій потенціал, хоча за даними Державної служби статистики України більше 30% українського експорту на сьогоднішній день поставляється в країни ЄС [6]. Зняття торгових бар'єрів ЄС для української продукції не призвело до значного зростання експорту, а в 2015р. навіть відмічається стрімке падіння експортних потоків з України до країн ЄС (- 23,4% або 3985,4 млн. дол. проти 2014р.).

Частково падіння пояснюється зниженням світових цін на метали і сільськогосподарську продукцію, які є ключовим напрямом експорту для України [3]., а частково – війною та економічною кризою: країна втратила промислові потужності Донбасу та Луганщини, що призвело до призупинення металургійного виробництва, продукція якого була однією із найважливіших складових експортних поставок з України на європейський ринок.

Слід відмітити, що дія чинника динаміки світових цін та позаекономічних чинників була настільки потужною, що навіть різке зростання цінової конкурентоспроможності українського експорту в 2014–2015 рр. (на 30–35%) відносно рівня 2013 р. не спричинило відповідного посилення експортних позицій вітчизняного виробника на європейському ринку [1].

Отже, можна виокремити основні дві проблеми експорту українських товарів до країн ЄС: по-перше, це недостатня активність, а іноді і неактивність, українських урядових структур та безпосередньо виробників щодо використання існуючих можливостей від лібералізації торговельного режиму з боку ЄС, по-друге, наявність значних диспропорцій між попитом європейських країн та українського експорту товарів [1]. Однією із основних диспропорцій експорту українських товарів у торгівлі із країнами ЄС є його орієнтація на сировинні товари, ринки яких не є сталими ні за місткістю, ні за цінами.

В той же час за висновками багатьох економістів, як вітчизняних, так і зарубіжних, основними проблемами сучасного розвитку українського експорту, на вирішенні яких повинні бути сконцентровані зусилля Уряду, визначаються: сировинний характер значної частини експорту; мізерна частка продукції з високою часткою доданої вартості у структурі; відсутність правового підґрунтя запровадження фінансових механізмів державної підтримки розвитку експорту; низький рівень інвестування в модернізацію експортно орієнтованих виробництв та нестача новітніх технологій; застаріла транспортна інфраструктура; наявність диспропорцій у двосторонній торгівлі з основними партнерами; високі

ризика фінансових втрат при здійсненні експортних операцій; не вигідні умови кредитування експорту; відтік коштів до офшорних зон та ухилення від сплати податків.

Слід відзначити також, що після лібералізації митного режиму в торгівлі з країнами ЄС у ролі головного обмеження щодо розвитку українського експорту залишаються нетарифні обмеження. По-перше це вимоги відповідності української продукції європейським стандартам та технічним регламентам.

За розрахунками міжнародних експертів, існуючі нетарифні обмеження між ЄС та Україною еквівалентні митним тарифам складають 11,8 % - для продукції аграрного сектору та 3,2 % - для промислової продукції. Тобто, фактично саме нетарифні бар'єри обмежують розвиток українського експорту до країн ЄС [4].

Різні дослідження вказують, що основними перешкодами до реалізації додаткових можливостей розширення експорту є нестача кредитів та інвестицій (38,5 %) та нездатність адаптувати продукцію до стандартів Європейського союзу (27,5 %). Під стандартами мається на увазі стандарти безпеки продукції (особливо, для продукції харчової промисловості) [4].

В ході імплементації Угоди про асоціацію з ЄС (далі УА) в частині технічних правил і стандартів, Україні доведеться серйозно реформувати свою систему технічного регулювання. На сьогоднішній день в Україні вже прийнято 46 технічних регламентів, впроваджено в дію лише 32. Із 27 актів європейського законодавства, визначених Додатком III проекту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, в Україні прийнято 25 технічних регламентів, із яких введено в дію 22 [4].

В той же час, за оцінками спеціалістів Національного інституту стратегічних досліджень, значна кількість нормативних актів забезпечує лише часткову імплементацію вимог УА, що означає відсутність умов діяльності підприємницьких структур, аналогічних тим, в яких функціонує економіка країн ЄС – що і є головною метою створення асоціації та зони вільної торгівлі. Такий підхід створює загрозу виконанню завдання щодо готовності до вступу України в ЄС до 2020 року (мається на увазі президентська програма сталого розвитку «Стратегія-2020», «Програма розвитку українського експорту»). А отже процес імплементації Угоди про Асоціацію України з ЄС вимагає значних корективів з боку виконавчих органів державної влади, адже на 2014-2015 рр. за узгодженим графіком гармонізації законодавства передбачалася адаптація лише 14 законодавчих документів, у той час, як на наступні роки передбачається значне збільшення їхньої кількості: 65 – у 2016 та 111 – у 2017 рр. [3].

В зв'язку з цим обов'язковим елементом системи імплементації європейських технічних стандартів має стати постійний моніторинг не тільки за дотриманням графіку розробки та впровадження стандартів, але і забезпечення належного фінансування з боку держави розроблення нових законодавчих актів, змін до чинних, розроблення технічних регламентів і пов'язаних з ними стандартів.

Враховуючи внутрішні і зовнішні чинники, які визначають сучасний стан і перспективи розвитку українського експорту, невирішеність питання державної підтримки експорто-орієнтованих виробників на багатьох рівнях, назріла необхідність невідкладних кроків щодо формування цільової системи заходів державного стимулювання та вдосконалення експорту шляхом прийняття Національної стратегії (чи програми) розвитку експорту України.

Література

1. Білоцерківець О.Г., Шинкоренко Т.П. Структурні диспропорції українського експорту товарів до країн ЄС та напрями їх подолання. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/>
2. Корба Г. Изменит ли жизнь в Украине зона свободной торговли в ЕС. Журнал «Новое Время», №1, 15.01.2016. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nv.ua/>
3. «Щодо результатів імплементації Угоди про асоціацію з ЄС у 2015 році та завдань для державних органів України». Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2142/>
4. «Щодо економічних ризиків, пов'язаних з існуванням неторгових бар'єрів у відносинах між Україною та Європейським Союзом». Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1733/>
5. Зона свободной торговли Украина-ЕС. РИА Новости Украина: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rian.com.ua/dossier/20151217/1002181546.html>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Вишинська Т.Л.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ОБМЕЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ В ЄС

На сьогоднішній день для економіки України постало питання про запровадження реформ для можливості отримання подальшого членства в Європейському Союзі. Кабінет Міністрів України поставив перед собою завдання подвоїти обсяги експорту шляхом максимального використання можливостей зони вільної торгівлі з Європейським Союзом та ведення переговорів про формування зон вільної торгівлі з низкою інших країн до 2020 року.

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Україна отримала інструмент для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом в Європейському Союзі. Такими вимогами є відповідність Копенгагенським критеріям - параметрам, яким мають відповідати держави - члени Європейського Союзу[1].

Стратегія сталого розвитку "Україна — 2020" (далі - Стратегія) визначає мету, вектори руху та першочергові пріоритети для розвитку України. Одним із найголовніших завдань, відповідно до Стратегії, є запровадження програми розвитку українського експорту, що буде позитивно впливати на торговельні відносини між Україною та ЄС.

Важливим аспектом зовнішньоекономічної діяльності України, починаючи з моменту проголошення незалежності, стало формування нового торговельного режиму з подальшою його інтеграцією у світове господарство.

Програма розвитку українського експорту може стати початком для встановлення торговельних відносин з багатьма країнами світу.

Слід відзначити, що Україна має потужний науково-промисловий потенціал, але, на відміну від більшості країн світу, не має відповідної інституційної та фінансової державної підтримки для просування на світові ринки вітчизняних товарів, через що, незважаючи на наявні цінові та технічні переваги, не використовується повною мірою експортний потенціал високотехнологічних товарів українського виробництва на зовнішніх товарних ринках. Таким чином, на сьогодні існує нагальна необхідність створення інституційної основи для запровадження державної підтримки упровадження фінансових інструментів розвитку

експорту, що забезпечить подальший розвиток і нарощування вітчизняного економічного потенціалу та закріплення на традиційних і нових ринках збуту.

Важливим моментом розвитку експорту ще у травні 2008 року стало набуття Україною повноправного членства в СОТ, що надало можливість не тільки стати рівноправним партнером на світових товарних ринках, а і виконати одну із вимог ЄС. У результаті було скасовано окремі обмеження та лібералізовано умови доступу на зовнішні ринки для цілого ряду українських товарів базових експортних галузей[2].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок про те, що реалізація Стратегії стає наступним кроком для встановлення нових торговельних відносин з країнами-членами ЄС та іншими країнами. Визначені Стратегією напрями розвитку експорту вітчизняної економіки, зокрема, сприятимуть:

1. розширенню та закріпленню присутності вітчизняних експортерів на традиційних та нових зовнішніх ринках;

2. створенню умов для сталого розвитку України на основі підвищення конкурентоспроможності національної економіки та ефективної участі у світовому поділі праці;

3. інтеграції України в європейську та світову економічну систему;

4. зростанню обсягів експорту української продукції.

Література

1. Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України: матеріали 11-ї регіон. наук. - практич. конф. 15 травня 2014 р., м. Дніпропетровськ/за заг. ред. Л.Л. Прокопенка — Д.: ДРІДЦ НАДУ, 2014.-292с.

2. Європейський проект та Україна: монографія/А.В.Єрмолаєв, Б.О.Тарахонський, Г.М. Яворська, О.О. Резнікова [та ін.]- К.: НІСД, 2012.-192с.

**Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Вишинська Т.Л.**

**Гриценко К., ФМТП, 3 к. 8 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ ТА НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сьогоднішній день перед суб'єктами національної економіки України стоїть безліч нових завдань, поява яких пов'язана з інтеграцією української економіки в міжнародну економічну систему. Одним з основних завдань, яке висвітлено в Указі Президента України Петра Порошенка «Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» є вихід вітчизняних товарів та послуг на світовий та європейський ринки, що неможливо без підвищення їх конкурентоспроможності.

Так як основу внутрішнього ринку Європейського Союзу становить система технічного регулювання, питання адаптації системи технічного регулювання відповідно до загальноєвропейських стандартів та норм є особливо актуальною. Саме стан системи технічного регулювання свідчить про технологічний процес будь-якої країни, конкурентоспроможність її продукції, технічну спроможність її виробників та оцінювачів відповідності.

Система технічного регулювання являє собою систему правового регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, послуг, персоналу, органів, а також перевірку щодо їх виконання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду [1]. Так як в Україні дана система заснована на до ринковій системі, вона різьчить від понять стандартизації, сертифікації та системи відповідності в передових країнах світу, наприклад, країнах – членах Організації економічного співробітництва та розвитку [2].

Середній рівень тарифного захисту ринку промислових товарів, в умовах лібералізації міжнародної торгівлі, в Європейському Союзі для України знаходиться в межах 4,4% - 5% [3]. Саме тому можна зробити висновок, що технічні бар'єри, а не імпорتنі тарифи є головними перешкодами в торгівлі товарами з Європейським Союзом.

Європейська система технічного регулювання заснована директивах із стандартизації та сертифікації товарів, відповідно Нового та Глобального підходів, що були запроваджені Резолюцією Ради Європи від 7 травня 1985 р. та 21 грудня 1989 р. [4].

Згідно з вищезазначеними підходами, технічні регламенти Європейського Союзу містять основні вимоги до якості та безпечності продукції та є обов'язковими для виконання, на відміну від гармонізованих стандартів, що є добровільними [3].

Іноді одночасно з директивами Нового та Глобального підходів можуть застосовуватися інші директивами ЄС, наприклад, Директива щодо загальної безпеки товарів [5, с.4-17], Директива щодо відповідальності за дефектну продукцію, [6, с.29-33], в тому випадку, якщо останні містять в собі положення, які не висвітлені директивами «Нового та Глобального» підходів.

Станом на 2016 р. Україна прийняла понад 40 технічних регламентів [7], що стосуються тих сфер, які підлягають гармонізації. Основою даних технічних регламентів стали саме європейські Директиви. Не зважаючи на це, жоден із українських переліків не відповідає своєму європейському відповідникові. Це означає, що номенклатура стандартів відрізняється якісно, кількісно, а в українських переліках використовуються нормативні документи, які були розроблені на основі застарілих версій стандартів EN, ГОСТ та ДСТУ, більшість з яких не переглядалася понад п'ять років. Всі вищезазначені фактори гальмують технологічний прогрес України, погіршують конкурентоспроможність її продукції та технічну спроможність її виробників [8].

Отже, повна адаптація системи технічного регулювання в Україні відповідно до стандартів та норм ЄС відбудеться лише за умов повної інтеграції України у міжнародну економічну систему. В свою чергу, повноцінна інтеграція України можлива лише за умови комплексного приведення українського технічного законодавства у відповідність до вимог Директив Нового (з стандартизації) та Глобального (з сертифікації) підходів, так як поступовий перехід та декларування без запровадження дієвого ринкового нагляду призведуть до випуску неякісної та небезпечної продукції. Також необхідно зазначити, що адаптація системи технічного регулювання відбувається в односторонньому порядку, тобто саме з боку країн-претендентів на членство в ЄС [9, с.7].

Підсумовуючи всі вищенаведені фактори та враховуючи рівень інтеграції технічного регулювання ЄС в Україні, є доцільним формування стратегії адаптації системи технічного регулювання відповідно до стандартів та норм ЄС. В разі вдалої реалізації компонентів стратегії відбудеться значний поштовх в розвитку національної економіки, покращиться ефективність системи технічного регулювання.

Сучасна система технічного регулювання є неефективною, а її адаптація відповідно до стандартів та норм ЄС відбувається над повільно.

Завдяки створенню упродовж найближчих років адаптованої системи технічного регулювання до вимог СОТ та ЄС, буде значно полегшений вихід продукції українських виробників на європейський і світовий ринки, що сприятиме підвищенню ефективності національної системи технічного регулювання в цілому, розвитку економіки,

підприємництва, забезпеченню добросовісної конкуренції, захисту прав споживачів, усуненню зайвих технічних бар'єрів у торгівлі та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг.

Література

1. Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3164-15>
2. Хвищун Н.В. Система технічного регулювання в Україні / Н.В. Хвищун, М.П. Дика // Економічний форум. – 2011. – №3. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
3. Технічне регулювання в ЄС [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/Ukraine+-+EU+export-import+helpdesk+/Non-tariff+regulation/Technical+Regulation>
4. Основа технічних регламентів України – директиви Європейського Союзу Нового та Глобального підходу [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://pnzzi.kpi.ua/11/11_p63.pdf
5. Directive 2001/95/EC of the European Parliament and of the Council of 3 December 2001 on general product safety // Official Journal of the European Union. – L 11. – 2002. – P. 4-17.
6. Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products // Official Journal of European Communities. – L 210. – 1985. – P. 29-33.
7. Реєстр технічних регламентів, станом на 01.12.2013 // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
8. Дятлова В.В. Технічне регулювання: механізм адаптації національних систем стандартизації в ЄС / Дятлова // Економічний форум. – 2011. – №2. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
9. Бояр А.О. Система технічних норм і стандартів ЄС у контексті європейської інтеграції України А.О. Бояр // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – №6. – С. 159-168.

**Науковий керівник: асист. Кафедри міжнародної економіки КНТЕУ
Литвин С.М.**

Дзига В., ФМТП, 3 к. 14 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,

СЕКТОРАЛЬНА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЕКСПОРТУ ЯК ЧИННИК ПРОТИДІЇ ГЛОБАЛЬНИМ ДИСБАЛАНСАМ

В умовах бурхливого розвитку глобалізації, процеси лібералізації світового господарства та національних економік, встановлюють нові стандарти міжнародних торговельних відносин. В контексті зміни зовнішньоторговельного вектору України, першочергової важливості набуває проблема оптимізації зовнішньої торгівлі, що обумовлено такими чинниками, як дефіцит платіжного балансу; стрімке й масштабне скорочення експорту, його сировинне спрямування; залежність від імпорту енергоресурсів і високотехнологічних продуктів; призупинення виробничих потужностей та руйнування транспортної інфраструктури на сході держави, погіршення торговельних відносин із Росією.

Так, за підсумками 2015 року, експорт товарів скоротився на 29,9% (у 2014 році – на 14,5%) і становив 35,4 млрд. дол. США. У географічному розрізі найбільше зменшився експорт товарів до Росії (у 2,1 раза), унаслідок чого частка цього регіону впала до 11,9% (з 17,2% у 2014 році). Експорт товарів до країн ЄС скоротився на 26,2%, його питома вага в загальному експорті зросла до 29,5% (у 2014 році – 28,0%). [4]

Таким чином, концентруючись на європейському векторі розвитку, Україна поступово переорієнтує свою торговельну діяльність на західні ринки і скорочує з країнами СНД.

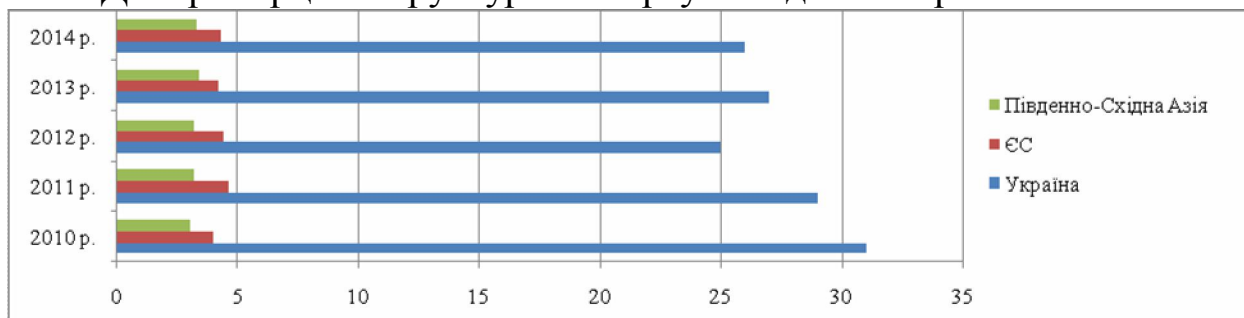
Проте торговельні зв'язки України з країнами ЄС ускладнюють низка чинників: низька конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг на ринках ЄС; висока собівартість експортної продукції; кількісні обмеження торгівлі певними товарами; високі європейські стандарти та технічні регламенти (сертифікація, санітарні, фітосанітарні норми, екологічні вимоги); технічні труднощі, пов'язані з імпортом і експортом, митною оцінкою, захистом інтелектуальної власності.

Безумовно, Україна продовжує бути сировинним придатком ЄС, експортуючи левову частку сільгосппродукції та сировини. Країни ЄС збільшили закупівлю зерна і соняшникової олії в Україні, але вони не хочуть, і не будуть, найближчим часом купувати готові продукти харчування. Цю продукцію, здебільшого, купувала Росія та інші країни СНД. Але тепер і українська молочна продукція, і кондитерські вироби на російському ринку небажані товари. Як наслідок, експорт шоколаду і кондитерських виробів з какао впали майже на 40%, а молочної продукції – майже на 20% [3].

З огляду на вищезгадані проблеми, Україні слід підвищити ефективність експорту на світовому економічному просторі шляхом його диверсифікації та виходу на нові ринки.

За період з 2009-2014 рр., індекс диверсифікації експорту України зріс з 0,60 до 0,66; а кількість найменувань експортованої продукції знизилась на 4 товарні позиції [5].

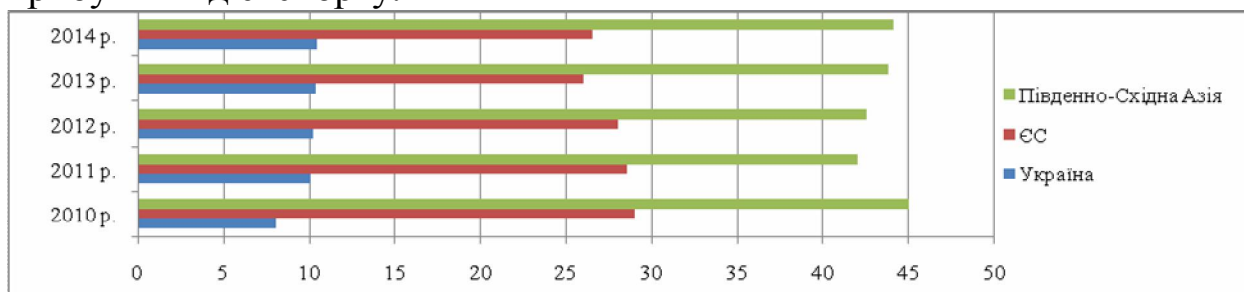
Диспропорції в структурі експорту наведено на рис. 1 і 2.

*Джерело: побудовано автором за даними [5]

Рис. 1 Частка заліза і сталі в загальному товарному експорті у 2010-2014 рр., % *

В товарній структурі експорту України залізо та сталь становлять понад 25%, натомість в країнах ЄС та Південно-Східної Азії до 5%. В той час, як високотехнологічна та наукоємка продукція в українському експорті займає до 10%, а в країнах ЄС та Південно-Східної Азії понад 25% та 40% відповідно. Так як саме такі галузі приносять більші прибутки від експорту.

*Джерело: побудовано автором за даними [5]

Рис. 2 Частка в загальному товарному експорті високотехнологічних і технологічно затратних товарів у 2010-2014 рр., % *

Отже, у контексті зміни спрямування зовнішнього вектору України, на наше переконання, актуальною є державна політика сприяння диверсифікації експорту. Тому в Україні слід розширити діяльність Ради з просування експорту при Мінекономрозвитку, а також дотримуватись Програми розвитку українського експорту в рамках Стратегії «Україна-2020»[1], в якій наголошується на дотриманні нових підходів до експортної політики, розширюючи її на диверсифікацію й просування експорту та збільшення в експорті частки товарів з високою доданою вартістю. Для цього країні слід поступово переорієнтовувати

господарство з виробництва дешевої сировини на високотехнологічну продукцію та наукомістку продукцію. Слід погодитись з думкою Бреус С. В. та Федулової Л. І., що для підвищення конкурентоспроможності української високотехнологічної продукції та нарощування обсягів її експорту особливого значення набуває забезпечення підтримки на державному рівні галузей, в яких сконцентровано науково-технічний потенціал, створення сприятливих умов з боку держави для експортерів високотехнологічної продукції шляхом звільнення їх від сплати податку на прибуток, здійснення страхування експортних кредитів, що сприятиме покращенню захисту експортерів від комерційних ризиків тощо [2, с. 20-21].

Актуальним також залишається питання про ініціювання зменшення митних бар'єрів для України з боку її торговельних партнерів, насамперед ЄС. Лібералізація експортного режиму стане головним фактором збільшення обсягів експорту та зростання економіки. За рахунок експортних надходжень покращиться стан платіжного балансу, зменшиться дефіцит державного бюджету, зростатимуть видатки на закупівлю обладнання для розвитку перспективних експортних галузей та забезпечення технологічного оновлення виробництва.

Література

1. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" [Текст]: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – 15 січ. – с. 8-9
2. Бреус С. В. Аналіз стану і перспективи експорту високотехнологічної продукції промисловості України / С. В. Бреус // Стратегічні пріоритети. – 2010. – №1. – С. 16-22. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/St_pr14_15/3.pdf
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
5. Офіційний сайт ЮНКТАД [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Дьяченко О. В.

Спик А., ФМТП, 1 к. 1м гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,

ПІДТРИМКА ЄС В ПРОЦЕСІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Відносини Європейського Союзу (далі – ЄС) з Україною регулюються Угодою про асоціацію (далі – Угода). 21 березня 2014 ЄС і Україна підписали політичну частину Угоди, а 27 червня – решту положень. Тимчасове застосування важливих частин Угоди про асоціацію почалося 1 листопада 2014 року.

Транспортний сектор на протязі багатьох років залишається одним із пріоритетних напрямків співробітництва між Україною та ЄС. В силу географічного положення України, її транспортний сектор є високо стратегічним і одним з ключових пріоритетів у співпраці ЄС-Україна.

Так, в Угоді зосереджено увагу на тісному партнерстві з реформування автомобільного, залізничного, авіаційного, морського і внутрішнього водного транспортних секторів та на сприянні досягненню ефективного і безпечного транспортування. Відповідно до Угоди співпраця має бути спрямована на сприяння реструктуризації та модернізації транспортної галузі України та поступове зближення та приєднання до діючих стандартів ЄС. Україні за короткий час потрібно імплементувати та реалізувати положення Директив та Регламентів, що стосуються становлення та розвитку транспортного сектору.

Одним із кроків реформування транспортного сектору було прийняття Транспортної стратегії України на період до 2020 року (далі – Стратегія). Її було схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. № 2174-р «Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року» [1].

Зазначимо, що Транспортна стратегія була розроблена робочою групою, утвореною Мінтрансв'язку, за технічної допомоги ЄС: проекту «Підтримка інтеграції України до Транс'європейської транспортної мережі ТЕМ-Т» та Twinning-проекту «Підтримка розробки та впровадження транспортної політики в Україні» п'ять років тому. Таким чином, ЄС виявив зацікавленість у реалізації Стратегії, розвитку та модернізації транспортного сектору України.

При наданні підтримки країнам-партнерам Європейський Союз використовує широкий спектр засобів. Зазначимо, що важливим для України є Європейський інструмент сусідства та партнерства. Український уряд у кінці 2010 року уклав з ЄС відповідну Угоду про фінансування програми «Підтримка впровадження транспортної стратегії України». Гроші виділялися на інституційні реформи, безпеку, розвиток

інфраструктури, управління транспортними потоками та посилення адміністративних спроможностей.

Цікавими є інноваційні програми Twinning та TAIEH (Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією). Ці програми є інструментами співпраці між державними органами у країні-партнері та відповідною інституцією у країні ЄС. Отже, Twinning — це ініціатива Європейської Комісії, що була започаткована для допомоги країнам-кандидатам на вступ до ЄС набути необхідних навичок та досвіду щодо прийняття і впровадження законодавства ЄС, а також контролю за його дотриманням. TAIEH – це інструмент зовнішньої допомоги, який також надається Європейською Комісією для обміну інформацією з метою розбудови інституціональної спроможності, необхідної для адаптації національного законодавства до європейських норм [2, с.13].

Прикладами впровадження Транспортної стратегії є Проект технічної допомоги «Підтримка впровадження Транспортної стратегії України», що діяв більше трьох років, з квітня 2012 року по листопад 2015 року. На його реалізацію було виділено 4,5 млн. євро. Також існував Проект секторальної бюджетної підтримки з такою ж назвою. Його тривалість була значно довшою (5 років), а бюджет значно вищим – 65 млн. євро.

Нормативно-правовою базою для міжнародної технічної допомоги ЄС в Україні є Постанова від 15 лютого 2002 р. № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги», Постанова від 7 лютого 2007 р. N 154 «Про затвердження Порядку організації роботи з підготовки та реалізації проектів Twinning в Україні» тощо [3].

На даний момент активну діяльність йде по реалізації Проекту технічної підтримки «Підтримка імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Національної транспортної стратегії України». Він розрахований на 3 роки, а приблизний бюджет – 4 млн. євро. Його основними завданнями є: допомога в оновленні, впровадженні та моніторингу Стратегії, сприяння поліпшенню прозорості державного устрою та ефективності у транспортному секторі, розроблення проекту закону про мультимодальні перевезення, сприяння гармонізації законодавства та модернізації транспортного сектору України [3].

В технічному завданні проекту, яке розроблялося разом з Міністерством інфраструктури України одним із пріоритетних напрямів визначено саме оновлення Транспортної стратегії України. Це пов'язано з тим, що цей документ було розроблено ще 5 років тому, але ніяких значних змін на покращень не відбулося.

Тому в межах проекту планується впровадити зміни, які

сприятимуть вдосконаленню та реалізації Транспортної Стратегії:

4. Усі положення Стратегії відображатимуть короткострокову (негайна діяльність), середньострокову (до 2020) та довгострокову (до 2030) перспективу.

5. В ході розробки оновлень і модернізації стратегії та планів розвитку субсекторів враховуватиметься досвід імплементації, який мають країни-члени ЄС, зокрема ті, що мають схожість з Україною.

6. Оновлена Стратегія повинна передбачати повний комплекс короткотермінових заходів для забезпечення функціонування сектору

Реалізація Транспортної стратегії України сприятиме суттєвому підвищенню ефективності транспортної системи в цілому, сталому розвитку економіки та добробуту українців. Допомога ж ЄС в цьому процесі є досить ваговою та проявляється в залученні високо кваліфікованих експертів та достатніх грошових сум.

Література

Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року [Електронний ресурс] : [Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Стратегія від 20.10.2010 № 2174-р]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2174-2010-%D1%80>

Програми допомоги Європейського Союзу та співпраця України з ЄС / Представництво Європейської Комісії в Україні. - К.: ТОВ «МЕКС», 2009. – 36 с.

Міжнародна технічна допомога ЄС у сфері транспорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga-es-u-sferi-transportu.html>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедриміжнародного приватного,
комерційного та цивільного права КНТЕУ**

Ільченко Г.О.

Зубко О., ст. викл.,

Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

**НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ ТА
ТУРЕЧЧИНИ**

Визначений у Стратегії 2020 євроінтеграційний вектор розвитку України має бути доповнений посиленням зовнішньоекономічних відносин із іншими країнами, у т.ч. США, Канадою, Австралією, Японією, Туреччиною. Такі взаємовідносини мають вагомий потенціал для розширення вигідного співробітництва.

Інтенсифікація зовнішньоекономічних відносин України відповідає найвищим державним пріоритетам, зокрема кардинального підвищення конкурентоспроможності економіки на основі інноваційної складової. З цією метою визначено низку завдань, які мають бути вирішені до 2020 р., а саме: концентрація матеріальних та фінансових ресурсів на провадженні наукових досліджень і розробок з пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, подальший розвиток інноваційної інфраструктури та системи трансферу технологій, посилення ролі науки та інновацій у збереженні довкілля та ефективному використанні природних ресурсів, розбудова інформаційного суспільства та інформаційне забезпечення інноваційного розвитку.

Інноваційно-технологічний розвиток України є тим безальтернативним рушієм, який може зменшити економічну відстань порівняно з країнами – інноваційними новаторами та вивести економіку на новий рівень.

Попри згортання соціально-економічної динаміки, в Україні зберігаються значний інтелектуальний потенціал і людський капітал та передумови розвитку технологічних та інноваційних продуктів. У 2015 р. Україна посіла у Глобальному індексі інноваційності 64 місце серед 141 країн світу [1, с. 292], за Індексом інноваційності Bloomberg – 33 з 50 інноваційних країн світу [2]. Українські компанії та розробники експортували послуги у сфері ІКТ на суму понад 4,5 млрд дол. та високотехнологічні товари – понад 1,9 млрд дол. [3]. Концентрація науковців та дослідників в Україні на тисячу населення перевищує показник Китаю та знаходиться на рівні Туреччини (1165 чол., 1089 чол., 1169 чол. відповідно).

Серед векторів посилення інноваційно-технологічного співробітництва України слід назвати співпрацю з Туреччиною.

Важливими напрямками стратегічної взаємодії є співпраця в аерокосмічній сфері у рамках довгострокової турецької програми «Цілі-2023» та ракетобудуванні. Наразі найбільш важливим та масштабним напрямком українсько-турецької взаємодії у космічній сфері є проект створення космодрому для виведення на орбіту турецьких військових та цивільних супутників. Україна має забезпечити створення ракети та відповідного технологічного обладнання для системи запуску, а Туреччина здійснить будівництво космодрому.

Українсько-турецькі наукові дослідження виконуються також у сферах інформаційних технологій, мікроелектроніки, фізики напівпровідників, матеріалознавства, енергетики та екології, спільних геологічних та геофізичних досліджень Чорного моря.

Ефективним механізмом поєднання потенціалу науковців двох країн є українсько-турецька Міжнародна лабораторія високих технологій, яка функціонує на базі Науково-дослідного центру «Мармара». Вона успішно виконала ряд проектів у сфері ВПК та медицини, побудувала полігон для випробувань прикладного характеру.

Враховуючи намір Туреччини стати космічною державою та суттєве збільшення обсягів фінансування та реалізації масштабних міжнародних проектів, спільні науково-технологічні проекти у сфері дослідження та використання космічного простору можуть стати вагомим механізмом підтримки сектору досліджень і розвитку України.

Література

1. The Global Innovation Index 2015. Effective Innovation Policies for Development. / Cornell University, INSEAD, World Intellectual Property Organization. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org>
2. The Bloomberg Innovation Index. - Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>
3. The Worldbank indicators. - Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator>.

Кравчук А., ФМТП, 2 к. 8 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МОНІТОРИНГ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОГЛИБЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Україна намагається бути активним учасником міжнародних економічних відносин, вийти на ринки ЄС, прагне побудувати ринкову конкурентоспроможну модель економіки на демократичних засадах управління. Конкурентоспроможність є важливим фактором подальшого розвитку нашої держави, оскільки саме конкурентоспроможність характеризує ступінь розвитку суспільства, а підвищення конкурентоспроможності сприяє підвищенню життєвого рівня громадян країни. У зв'язку з цим доцільно проаналізувати позицій нашої держави

згідно з оцінками провідних міжнародних інституцій та зрозуміти, наскільки привабливою вона виглядає в очах інвесторів та що потрібно зробити аби покращити конкурентоспроможність української економіки.

Найбільш відомими та загально визнаними у світі показниками вважаються Індекс розвитку людського потенціалу, відбиває рівень досягнень країни в найважливіших соціально-економічних сферах (HumanDevelopmentIndex, HDI), Індекс глобальної конкурентоспроможності (TheGlobalCompetitivenessIndex, GCI), Індекс легкості ведення бізнесу (EaseofdoingbusinessIndex, EDB) та деякі інші.

Індекс глобальної конкурентоспроможності GCI – це кумулятивний показник для оцінки національної конкурентоспроможності, який враховує як мікроекономічні, так і макроекономічні основи національної конкурентоспроможності. Що стосується складових Індeksu конкурентоспроможності України, то за деякими з них Україна цілком може конкурувати з європейськими країнами. Так, за обсягом ринку Україна значно випереджає Словаччину, Литву та Латвію. Рівень вищої освіти України передре Угорщині та Словаччині. За трудовими ресурсами (тобто за показниками ефективності і гнучкості ринку праці) конкурує з Польщею та Угорщиною. Проте за рештою показників: управлінською сферою, макроекономічним середовищем, охороною здоров'я, інфраструктурою, ринком товарів та послуг, фінансовою сферою – відчутне відставання, що і формує загальну негативну картину конкурентоспроможності України на європейському та світовому ринку [3].

Індекс легкості ведення бізнесу характеризує результат діяльності економік країн, уряди яких забезпечили ефективне регуляторне середовище для бізнесу. Країни, які посідають високі позиції в рейтингу є більш конкурентоспроможними.

Відповідно до табл.1 за 2014 р. значення HDI України дорівнює 0,747, що ставить нашу країну на 81-у позицію із 188-и країн і територій. Як бачимо, за показником Індeksu людського розвитку Україна знаходиться далеко позаду багатьох країн ЄС [2]. За Індексом глобальної конкурентоспроможності відставання не таке помітне, але не є свідченням високого рівня конкурентоспроможності нашої держави [3].

За результатами звіту Світового банку, щодо Індeksu легкості ведення бізнесу за поточний рік Україна перемістилася на 4 сходинки вгору (зі 87-го на 83-є місце) в рейтингу зі 189-и країн, що демонструє поступовий рух країни у цій сфері. Можна сказати, що за декілька років Україна буде привабливою як напрям розширення бізнесу європейських компаній [1].

Таблиця 1.

Позиція України у світових рейтингах

Країна	Індекс людського розвитку 2014р.			Індекс глобальної конкурентоспроможності 2015-2016рр.		Індексом легкості ведення бізнесу	
	Рейтинг	Рівень розвитку	Бал	Рейтинг	Бал	Позиція станом на 2015р.	Позиція станом на 2016р.
Польща	Дуже високий	36	0,843	41	4,49	28	25
Угорщина	Дуже високий	44	0,828	63	4,25	42	40
Словаччина	Дуже високий	35	0,844	67	4,22	29	29
Литва	Дуже високий	37	0,839	36	4,55	21	20
Латвія	Дуже високий	46	0,819	44	4,45	188	188
Естонія	Дуже високий	30	0,861	30	4,47	16	16
Україна	Високий	81	0,747	79	4,03	87	83

Світовий економічний форум виділив декілька головних проблемних факторів, що перешкоджають веденню бізнесу. Серед ключових: інфляція, податковий тиск та найбільша проблема в Україні – корупція [3]. З таким негативним явищем потрібно негайно боротися, бо воно, швидкими темпами послаблює конкурентоспроможність України. Корупція погіршує діловий клімат в цілому та перешкоджає розвитку підприємств.

Таким чином, для підвищення конкурентоспроможності економіки України вважається за доцільне, розробити стратегію конкурентної економіки України, яка б базувалася на наступних заходах: поєднанні монетарної стабільності з економічним зростанням; адаптації українського законодавства до правових норм ЄС; розвитку та поглибленні регіональної інтеграції; встановленні та поглибленні прямих контактів із державами - членами та кандидатами в члени ЄС; детінізації економіки та обов'язкової боротьби з корупцією.

Протягом наступних кількох років потрібно сконцентрувати зусилля на розвитку більш динамічних та ефективних секторів економіки, насамперед високотехнологічних, розвитку фінансового ринку та ринку

ділових послуг, що призведе у подальшому до досягнення економікою рівня конкурентоспроможності та відповідно підвищення рівня життя населення.

Література

1. Doing Business [online]. The World Bank. Available at: <http://www.doingbusiness.org>
2. Global 2015 Human Development Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-summary-ru.pdf>.
3. Schwab, K., Sala-i-Martin, X., 2015. The Global Competitiveness Report 2015–2016 Full Data Edition avier. Geneva: World Economic Forum. 403р..

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Цесаренко С.І.**

Кузьменко К., ФМТП, 2 к. 14 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Питання трансфертного ціноутворення є актуальним для нашої країни та країн Європи взагалі. На законодавчому рівні врегульовано питання трансфертного ціноутворення у багатьох країнах, зокрема в Великобританії, Франції, Німеччині, Італії, Іспанії, Португалії тощо. У рамках Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розроблено ряд документів у сфері трансфертного ціноутворення, якими керується більшість розвинених держав. Основним є Керівництво ОЕСР про трансфертне ціноутворення для транснаціональних корпорацій та податкових органів.

Насамперед актуальність обумовлена питанням світової глобалізації. Чимало компаній не лише ведуть бізнес у своїй країні, а давно й активно займаються міжнародним бізнесом. Податкові відомства, фінансові адміністрації країн мають стежити за цими процесами. Багато мультифункціональних корпорацій у питаннях оподаткування, податкових відрахувань давно вже мислять не національними, а інтернаціональними масштабами.

Загальний підхід наступний: де мультинаціональна компанія веде свій бізнес, там вона отримує прибуток і там, відповідно, мають сплачуватися податки, звісно, з урахуванням місцевого законодавства.

Насправді, є дещо відмінне трактування цього твердження в різних країнах, але в цілому всі дотримуються такої позиції.

Для прикладу, розглянемо досвід Німеччини у регулюванні трансфертного ціноутворення. В той час, як в Україні лише починають вибудовуватися чіткі механізми, у Німеччині цей процес почався у 70-х роках, точніше, в 1972 році, коли було прийнято перші закони щодо регулювання трансфертного ціноутворення (далі - ТЦ). Зараз законодавчі й органи влади здійснюють поетапні кроки, щоб постійно вдосконалювати процес ТЦ і в рамках світової глобалізації йти в ногу з часом, приймаючи актуальні закони.

У Німеччині постійно відбуваються якісь зміни, доповнення, уточнення, що регламентують окремі норми ТЦ. Зокрема, суттєві корективи вносились у 1983, 1999, 2001, 2005, 2010 роках. Усі доповнення у вигляді адміністративних принципів є невід'ємною частиною законодавства та обов'язковими до виконання. Сам механізм ТЦ має відображатись у певній документації, яка готується підприємствами. І така документація повинна подаватися до податкового відомства з початку податкової перевірки в компанії. У Німеччині підприємства перебувають під постійним контролем щодо цього питання.

Процес перевірки досить тривалий, адже можуть контролюватись операції за останні кілька років. Тобто звітності про трансфертні ціни в Німеччині немає. Документація щодо ТЦ подається платником на вимогу податкового відомства. Якщо ж вона не відповідає їх уявленням або є недостатньою для них, вони просять подати додаткові роз'яснення та документи. Якщо ж документацію було подано не в установлені терміни, тоді накладаються штрафи — вони можуть становити від 100 євро на день [4].

Максимальна сума штрафу може становити 1 млн. євро. Але в німецькій практиці ще не було жодного випадку, щоб компанія змушена була сплатити 1 млн. євро штрафу. Здебільшого питання вирішується на рівні погроз про перевірку підприємства іншими аудиторами та відповідно про необхідність сплатити чималий штраф.

Щодо методів регулювання трансфертних цін, то Німеччина зазвичай використовує ті основні методи, які рекомендує Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та які містяться в її основних положеннях, і це правильно, тому що випадків у бізнес-практиці багато. Платник податків обирає для себе певний метод, а податкове відомство вже перевіряє, чи правильний він був для конкретного випадку.

Усього є п'ять методів. Раніше офіційно прописаними були чотири. Щоправда, метод розподілення прибутку використовувався і раніше разом з чотирма іншими методами, але спочатку вони мали користуватися

чотирма основними методами. У разі якщо жоден з них не підходить, тоді використовувати метод розподілення прибутку. Лише нещодавно цей метод почав використовуватись нарівні з іншими.

Сама структура перевірки на федеральному чи регіональному рівні склалась історично. Експерти федерального центрального податкового відомства Німеччини працюють в рамках однієї федеральної землі, тобто працюють в команді. Приходять на підприємство і на місці вирішують, хто яку сферу діяльності даної компанії перевірятиме. Але звіт буде єдиним. Окремої перевірки щодо ТЦ немає - воно перевіряється в рамках загальної податкової перевірки. Аудитор, який спеціалізується на цих питаннях, перевіряє напям ТЦ у компанії [4].

Щодо перевірки ТЦ на малих та середніх підприємствах: якщо сума за укладеними ними угодами становить менше ніж 500 тис. євро, їм не доведеться готувати якусь особливу документацію, як це роблять великі компанії. Але якщо на підприємство приходить перевіряючий, то за своїм бажанням він може ставити уточнюючі запитання щодо угоди, і на підприємстві до цього мають бути готові.

Якогось чіткого критерію немає. У кожному конкретному випадку аудитор сам вирішує, чи потрібно перевіряти трансфертні ціни [4].

Таким чином, вивчення міжнародного досвіду регулювання трансфертного ціноутворення, зокрема, у Німеччині, дозволяє дослідити цей процес з метою використання найкращих європейських практик та адаптації окремих її положень до українських реалій. У Європейському Союзі законодавство щодо ТЦ постійно оновлюється. Що ж до співпраці європейських країн з Україною, то вона посилюватиметься, особливо в рамках міжнародних договорів та угод про уникнення подвійного оподаткування.

Література

1. Зайкін О.О. Філософія трансфертного ціноутворення: навч. пос. для студ. / Фінансова школа. – К.: Вища школа, 2014 р. – 350 с.
2. Чубаков Г.Н. Стратегія ціноутворення у маркетингової політики підприємства: підруч. / М.:Інфра-М – Київ, 2013 р.
3. Трансфертне ціноутворення в Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transgerm.gov.ua>
4. У питаннях трансфертного ціноутворення в Німеччині прислуховуються до промисловців / Вісник [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6364>

Науковий керівник: к.е.н., асист. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Севрук І.М

Плахотна Н., аспірант,
Харківський національний економічний університет імені Семена
Кузнеця,
(м. Харків)

КРИЗА МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГІРШЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ КОН'ЮНКТУРИ

Машинобудування є однією з провідних галузей економіки України. Попит на продукцію галузі є одним з ключових важелів впливу на стан вітчизняної промисловості в цілому. Проте останнім часом галузь характеризується рядом проблем, що призводять до зниження обсягів реалізації продукції, зростання кількості збиткових підприємств тощо, а отже актуальним питанням є дослідження природи цих проблем з метою визначення шляхів покращення ситуації.

У Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року відзначається, що частка машинобудування в обсязі реалізованої продукції переробної промисловості становила за підсумком 2012 року 18,7 %, що у 4 рази нижче за рівень, що мають розвинуті країни [1]. Враховуючи той факт, що протягом останніх років цей показник знизився до близько 10 %, ситуацію, у якій опинилась галузь, дійсно можна вважати кризовою.

У вищезазначеній Концепції наведено широкий спектр проблем, що впливають на сучасну ситуацію у машинобудуванні. На нашу думку, найбільш глобальними та важливими з наявних проблем є:

- значна орієнтація галузі на експорт, що призводить до низького рівня задоволення потреб вітчизняного ринку та підвищення залежності від зовнішньоекономічної кон'юнктури;
- недосконалість української інвестиційно-кредитної системи, що спричиняє обмеженість доступу суб'єктів підприємництва до кредитних ресурсів і призводить до відпливу власного капіталу;
- застарілі технології, що обумовлює зниження попиту на вітчизняну продукцію [1].

Особливо актуальним є питання залежності економіки України від зовнішньоекономічної кон'юнктури, зокрема у контексті напружених стосунків з Росією. Дослідження Німецької консультативної групи виявили, що машинобудування є найбільш залежним від російського

ринку сектором промисловості України з точки зору відсотка випущеної продукції, що експортується до Росії [2, с. 2].

Такі висновки підтверджуються статистичною інформацією, представленою Державною службою статистики України [3]. За останні роки експорт України в Росію стрімко падає: порівняно з 2011 роком, експорт 2015 року знизився більше, ніж у п'ять разів. Темп росту експорту залізничних локомотивів, які мають найбільшу питому вагу у загальній структурі експорту машинобудівної продукції, склав -96,55%.

Темпи росту експорту ядерних реакторів, котлів, машин, а також електричних машин, склали -58,72% та -75,89% відповідно. На рис. 1. наочно зображено динаміку експорту України в Росію за кожною із підгалузей машинобудування за 2011-2015 роки.

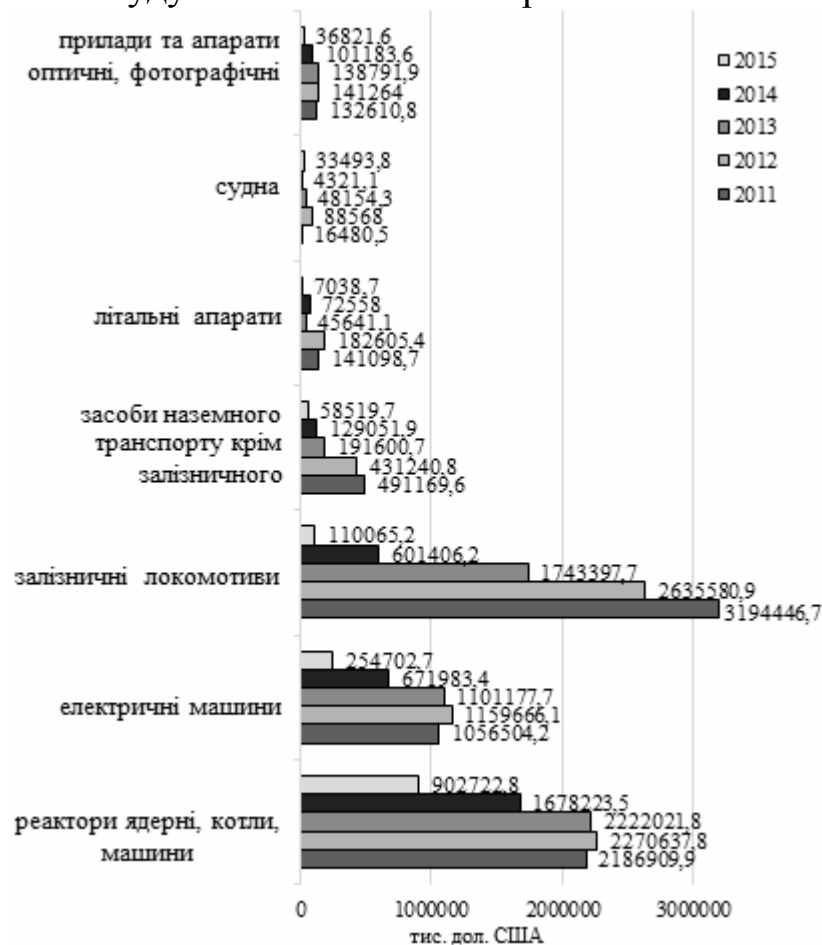

Рис. 1. Структура експорту продукції машинобудування України в Росію на січень-грудень 2011-2015 років (складено автором за [3])

Як видно з рис. 1, відбувається значне скорочення обсягів експорту продукції машинобудування України в Росію. Як свідчать дослідження Німецької консультативної групи, у 2014 році машинобудування відзначається найбільшим падінням експорту до Росії серед усіх інших основних груп товарів та послуг. Проте експорт в країни ЄС зріс на 5,1% [4, с. 6], що є позитивним моментом, хоч і не вирішує в повній мірі

проблеми втрати російського ринку збуту. На думку дослідників Німецької консультативної групи, стратегічними альтернативами України щодо проблеми втрати доступу на ринок Росії є: політика невтручання, консервація сектору або його модернізація. Остання альтернатива є оптимальною, однак оскільки така стратегія вимагає часу для її розробки та реалізації, необхідні короткострокові заходи, направлені на захист економічного базису та потенціалу сектору – такі як схема скороченого робочого часу за підтримки уряду, державні закупівлі окремих товарів, корисних для функціонування суспільної інфраструктури, а також відкриття української економіки для прямих іноземних інвестицій та спільних підприємств [2].

Таким чином нами було доведено, що машинобудування знаходиться в стані кризи через низку проблем, більшість із яких потребують вирішення на державному рівні. Однією з основних проблем є залежність економіки України від зовнішньоекономічної кон'юнктури. Напрямами подальших досліджень буде аналіз того, як вплинути на ситуацію на рівні суб'єкта підприємництва. На нашу думку, одним з найбільш дієвих заходів є впровадження на суб'єктах підприємництва ефективного фінансового механізму антикризового управління.

Література

1. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року»: за станом на 25.12.2013, № 603-р [Електронний ресурс] // Кабінет міністрів України. – Оф. вид. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>.
2. Шаха Д., Джуччі Р., Науменко Д., Ковальчук А. Сектор машинобудування в Україні: стратегічні альтернативи і короткострокові заходи з огляду на припинення торгівлі з Росією : Серія консультативних робіт РР/02/2014. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій / Німецька консультативна група. - Берлін/Київ, 2014. - 17 с. -
http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/PP_02_2014_ukr_f.pdf
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Джуччі Р., Риженков М., Мовчан В. Динаміка експорту України у 2014 році : Аналітична записка РВ/02/2015. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій / Німецька консультативна група. - Берлін/Київ, 2015 р. - 11 с. -

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
Кузенко Т. Б.**

Пелешенко О., ФОАІС, 2 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВИКЛИКИ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ ЗАГРОЗИ ТА ПОРУШЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПАРИТЕТУ СИЛ

Політичну частину Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Україною було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину — 27 червня 2014 року. Відповідно до Угоди, Україна повинна буде зміцнювати демократію та верховенство права, боротися з корупцією та проводити всі трансформаційні процеси для розбудови демократичної держави. ЄС при цьому пропонує найрізноманітнішу допомогу та обіцяє пільги, як-то безвізовий режим. Основою ж Угоди про асоціацію є створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка має постати впродовж наступних десяти років. Варто зазначити, що ці домовленості з Україною зовсім не передбачають, що країна пізніше має стати членом ЄС. Підписана угода є радше частиною європейської політики сусідства.

Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набере чинності після її ратифікації усіма сторонами. Так, 27 держав уже здійснили цей процес, тож одним із заключних етапів було проведення референдуму в Нідерландах.

На консультативному референдумі у Нідерландах 6 квітня 2016 року проти Угоди про асоціацію України з ЄС проголосували 2 509 395 виборців (61%), за асоціацію - 38,21% (1 571 874 виборців), 0,79% бюлетенів були порожніми (32 344 виборців). Недійсними визнані 0,92% бюлетенів (38 тисяч голосів) [2].

Загалом на референдум прийшли 4 151 613 виборців із загального числа 12 862 658 виборців. Таким чином, явка склала 32,28%, при необхідній мінімальній явці у 30%. Офіційні результати референдуму Виборча рада Нідерландів оприлюднила 12 квітня 2016 року [2].

«Таким чином, результат консультативного референдуму відкидає затвердження закону про ратифікацію. Це означає, що уряд повинен переглянути закон. Результати консультативного референдуму не є обов'язковими», – йдеться у повідомленні. Як повідомлялося, прем'єр-міністр Нідерландів Марк Рютте заявив, що його країна не може продовжити ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за умови, коли значна більшість нідерландців проголосувала проти документа. Свою позицію щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС уряд Нідерландів визначить не раніше кінця червня [2].

Європейські діячі не залишилися осторонь цього питання. Президент Єврокомісії Жан-Клод Юнкер під час виступу перед депутатами Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) у Страсбурзі, у вівторок, 19 квітня 2016 року загадав про «сумні результати» нідерландського референдуму відносно угоди з Україною. На ньому, сказав він, не врахували континентальні масштаби проблеми, яку Брюссель «намагається вирішити за допомогою угоди про асоціацію з Україною». Відповідаючи на запитання нідерландського депутата ПАРЄ Пітера Оміцга про те, чи має Єврокомісія альтернативний план на випадок, якщо парламент Нідерландів все-таки не ратифікує угоду про асоціацію ЄС з Україною, а термін тимчасової дії угоди завершиться, Юнкер відповів: «Не Єврокомісії треба розробляти альтернативний план, а нідерландському урядові» [3].

Депутат Європарламенту Яцек Саріуш-Вольський в свою чергу заявив, що керівництво Нідерландів повинне не зважати на результати референдуму щодо Угоди про асоціацію Україна – ЄС. «Референдум є консультативним. Відтак він має бути проігнорований нідерландським урядом», – наголосив польський політик. Він також зазначив, що уряд Нідерландів був надто пасивним упродовж кампанії напередодні референдуму [4].

Щодо наслідків такого референдуму, то точки зору політиків та фахівців майже однакові. Так, аналітик Михайло Пашков говорить, що рішення Нідерландів продовжувати переговори за угодою Україна-ЄС жодним чином не відіб'ється на європейських перспективах нашої країни. «Це не змінить ні європейську перспективу України, ні курс української сторони: угода про асоціацію підписувалася з ЄС, всі країни ратифікували її. Тому там мова йтиме про локальні компроміси, пов'язані саме з голландським референдумом. Тож можна передбачати, що найближчим часом, до ухвалення рішення, діятиме режим тимчасового застосування угоди про асоціацію», — пояснив експерт [5]. Однак все ж саміт Україна-ЄС, призначений на 19 травня 2016 року, перенесли на осінь через невизначеність, яка виникла у зв'язку з результатами референдуму в

Нідерландах, а також з можливими результатами референдуму щодо виходу Британії з ЄС.

Підсумовуючи, варто додати, що наслідки референдуму нині досить невизначені, як і остаточна позиція уряду Нідерландів, але вони повинні стати стимулом для України активніше і послідовніше робити кроки, які передбачені Угодою. І цими кроками переконувати й українське суспільство, і європейських партнерів в тому, що для України процес євроінтеграції — це той стратегічний шлях, яким вона йтиме, намагаючись досягти в перспективі максимального результату, а саме членства в ЄС.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. У Нідерландах оприлюднили офіційні результати референдуму про асоціацію; Європейська правда [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/04/12/7047679/>
3. Жан-Клод Юнкер: Рішення про безвізовий режим для Києва ухвалить найближчими тижнями; Deutsche Welle [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/%D1%8E%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D1%8>
4. Яцек Саріуш-Вольський: Амстердам має проігнорувати результати «українського» референдуму – євродепутат; Укрінформ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/1996000-amsterdam-mae-proignoruvati-rezultat-ukrainskogo-referendumu-evrodeputat.html>
5. Пашков М. Референдум у Нідерландах не загрожує євроінтеграції України; Центр Разумкова [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=6103

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри філософських та соціальних наук КНТЕУ Возник М.В.

**Попель С., науковий співробітник,
Науково-дослідний центр митної справи НДІ фіскальної політики
Університет ДФС України,
(м.Київ)**

МИТНІ НОВАЦІЇ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ТА ЗМІСТ КОРОТКОЇ ВВІЗНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ (ENS)

Сучасні економічні реалії зумовлюють потребу у нових, прогресивних підходах до регулювання зовнішньоекономічної діяльності та вимагають реалізації цілеспрямованих заходів, направлених на забезпечення економічної безпеки країни. Одним із перспективних напрямів є використання попереднього інформування, а саме такого його інструменту, як коротка ввізна декларація (ENS).

На всі товари, які ввозяться на територію Європейського союзу має бути подана коротка ввізна декларація у електронному вигляді протягом визначеного терміну. Перевізник товару подає документ в митний орган тієї країни члена ЄС, через яку здійснюється ввезення товарів на територію союзу. Терміни подання загальної декларації прибуття відрізняють залежно від виду транспорту і тривалості транспортування вантажів на територію Європейського Співтовариства (табл. 1).

Таблиця 1.

Терміни подання ENS [1]

Вид товарів	Терміни подання
<i>Морський транспорт</i>	
Контейнерні морські вантажі (за виключенням морських каботажних перевезень)	За 24 години до початку навантаження в кожному іноземному порту завантаження
Перевезення сипучих вантажів морським транспортом (за виключенням морських перевезень в каботажі)	За 2 години до прибуття в перший порт Співтовариства
Каботажне мореплавання: Перевезення між Гренландією, Фарерськими островами, Сеутою, Мелільєю, Норвегією, Ісландією, портами на Балтійському морі, портами на Північному морі, портами на Чорному морі або портами на Середземному морі і Співтовариством, крім французького заморського департаменту, Азорських островів, Мадейри і Канарських островів	За 2 години до прибуття в перший порт Співтовариства
Каботажне мореплавання: Перевезення вантажів із тривалістю	За 2 години до прибуття в перший порт Співтовариства

меншою за 24 години між територією за межами митної території Співтовариства і Французькими заморськими департаментами, Азорськими островами, Мадейрою і Канарськими островами	
<i>Повітряний транспорт</i>	
Короткотривалі авіарейси (тривалість перевезення менше 4 годин)	Не пізніше часу фактичного відправлення літака
Довготривалі авіарейси (тривалість перевезення більше 4 годин)	За 4 години до прибуття в перший аеропорт Співтовариства
<i>Залізничний і внутрішній водний транспорт</i>	
Залізничним і внутрішнім водним транспортом	За 2 години до прибуття в митний орган в'їзду на митну територію Співтовариства
<i>Автомобільний транспорт</i>	
Автомобільний транспорт	За 1 годину до прибуття в митний орган в'їзду на митну територію Співтовариства

Відомості, що зазначають у загальній декларації прибуття відрізняються залежно від виду транспортних засобів переміщення вантажів, а також від наявності у декларанта сертифікату про підтвердження статусу уповноваженого економічного оператора. Вимоги до інформації, яка подається у ENS зазначені у додатку 30 А прикладних положень Митного кодексу ЄС. Зокрема, цим нормативним актом передбачається відмінність відомостей, які подаються декларантом для таких категорій вантажів, як [2]:

- вантажі, що переміщуються морським, повітряним та внутрішнім водним транспортом;
- вантажі, що переміщуються у поштових та кур'єрських відправленнях ;
- вантажі, що переміщуються автомобільними видами транспорту;
- вантажі, що переміщуються залізничним транспортом;
- вантажів, що переміщуються уповноваженими економічними операторами.

Крім того, варто також зазначити перелік товарів при переміщенні яких непотрібним є подання короткої ввізної декларації, а саме:

- а) електроенергія;

- b) товари, що переміщуються трубопровідним транспортом;
- c) листи, поштові картки і бланки, в тому числі ті, що пересилаються на електронних носіях;
- d) товари, що переміщуються на підставі норм Всесвітньої поштової конвенції;
- e) товари, що декларуються до митного оформлення з використанням інших документів;
- f) товари, що знаходяться в особистому багажі подорожуючих осіб;
- g) товари, які можуть декларуватися в усній формі;
- h) товари, що перевозяться з використанням книжок (карнетів) АТА та CPD;
- i) товари, що переміщуються на підставі форми «302»;
- j) товари, що перевозяться на борту суден регулярних судноплавних ліній;
- k) товари, що підлягають звільненню від митних формальностей;
- l) зброю або військове спорядження, що ввозиться на митну територію ЄС органами, відповідальними за військову оборону держави-члена Співтовариства;
- m) товари, що ввозяться на митну територію ЄС безпосередньо з бурових або експлуатаційних платформ чи вітрових турбін;
- n) товари в посылках, фактична цінність яких не перевищує 22 євро;
- o) товари, що ввозяться з митної території Співтовариства, на які не поширюються положення Директиви Ради 2006/112/ЄС або Директиви Ради 2008/118/ЄС, а також товари, що ввозяться на митну територію Співтовариства з острова Гельголанд, з Республіки Сан-Маріно та Держави-міста Ватикан.

Отже, коротка ввізна декларація (ENS) є сучасним інструментом митного контролю, за допомогою якого є можливість здійснювати оцінювання ризиків до прибуття товарів у пункт пропуску, що дозволяє значно прискорити процедуру оформлення вантажів і транспортних засобів та підвищити рівень митної безпеки.

Література

1. REGULATION (EC) No 648/2005 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 April 2005 amending Council Regulation (EEC) No 2913/92. (2005). Establishing the Community Customs Code. <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>. Retrieved from <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:117:0013:0019:en:PDF>.

2. Customs Code Committee import and export formalities section guidelines on entry and summary declarations in the context of regulation (ec)

no 648/2005. – [Electronic resource]. – EUROPEAN COM DIRECTORATE-GENERAL TAXATION AND CUSTOMS UNION Customs Policy Customs Procedures/ Brussels, 29 October 2010 TAXUD/2010/0051 – URL.: http://ec.europa.eu/ecip/documents/procedures/import_entry_guidelines_en.pdf.

Тєбєнєва Д., ФМТП, 2 к. 14 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ВПЛИВ ВТРАТИ РИНКІВ РФ НА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЮ ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Міжнародна торгівля відіграє важливу роль для економічного розвитку будь-якої країни світу. Вона сприяє посиленню конкурентоспроможності національної економіки, підвищує рівень життя населення та забезпечує найповніше задоволення його потреб [1, с. 41]. Експорт забезпечує надходження коштів до країни і має важливе значення для підтримання і зростання її добробуту. Саме тому експорт для України має дуже важливу роль.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про зовнішньоторговельну діяльність» під експортом (експорт товарів) розуміють продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів[2].

Експортна діяльність України прямо пов'язана з природно-ресурсним потенціалом, політико- та економічно-географічним положенням, рівнем економічного розвитку, галузевою структурою, рівнем розвитку транспортної мережі тощо. З цієї точки зору наша країна має великий потенціал для розвитку. Україна намагається досягти взаємовигідного і рівноправного партнерства без будь-якої дискримінації і тиску.

Україна почала свій розвиток і становлення в той період, коли світові ринки вже сформувалися і були поділені між іншими суб'єктами світового господарства. Тому виявилось нелегким завданням знайти свою ринкову нішу і зайняти гідне місце у світовому економічному просторі. Світовий ринок є невід'ємною частиною суспільного господарського відтворення і формується в умовах глобалізації світової економіки. На сучасному перехідному етапі економічного розвитку України важливо поглиблювати зовнішньоекономічні зв'язки на шляху використання

переваг міжнародного поділу праці з метою інтегрування у світову економіку та пошуку шляху виходу до світового ринку [3].

За даними Державної служби статистики України у 2014 році Україна скоротила експорт своєї продукції до країн СНД на 7%, але це скорочення вдалося компенсувати за рахунок ринку країн ЄС. У цьому контексті можна зробити висновок, що поступово і повільно відбувається переорієнтація експорту української продукції на європейський ринок. Експорт товарів з України здійснюється за такими напрямками: Європа – \$17,5 млрд, країни СНД – \$15,4 млрд, Азія – \$13,9 млрд, Африка – \$5,1 млрд, Північна Америка - \$0,9 млрд, Південна Америка - \$0,4 млрд [4].

За результатами 2014 р. можна стверджувати, що найбільша частка у структурі українського експорту припадає на продукцію АПК – \$13,6 млрд. Наступною за обсягами є металургія – \$12,9 млрд. Серед товарів, які найбільше експортуються Україною є наступні: метал – \$12,9 млрд, зерно - \$6,5 млрд, рослинна олія і жири - \$3,8 млрд, руди, шлак і зола - \$3,5 млрд, ядерні реактори, котли і машини - \$3,0 млрд, електричні машини - \$2,7 млрд, деревина і вироби – \$1,3 млрд, добрива – \$1,2 млрд, харчові відходи - \$1,1 млрд, продукти тваринництва - \$1,0 млрд [4].

Серед головних імпортерів української продукції є такі: країни ЄС - \$17,0 млрд (32%), Росія - \$9,8 млрд (18%), Туреччина – \$3,6 млрд (7%), Єгипет - \$2,9 млрд (5%), Китай - \$2,7 млрд (5%), Польща - \$2,6 млрд (5%), Італія – \$2,5 млрд (5%), Індія - \$1,8 млрд (3%), Білорусь - \$1,6 млрд (3%), Німеччина – \$1,6 млрд (3%), на всі інші країни припадає \$14,6 млрд (27%) (рис. 1).

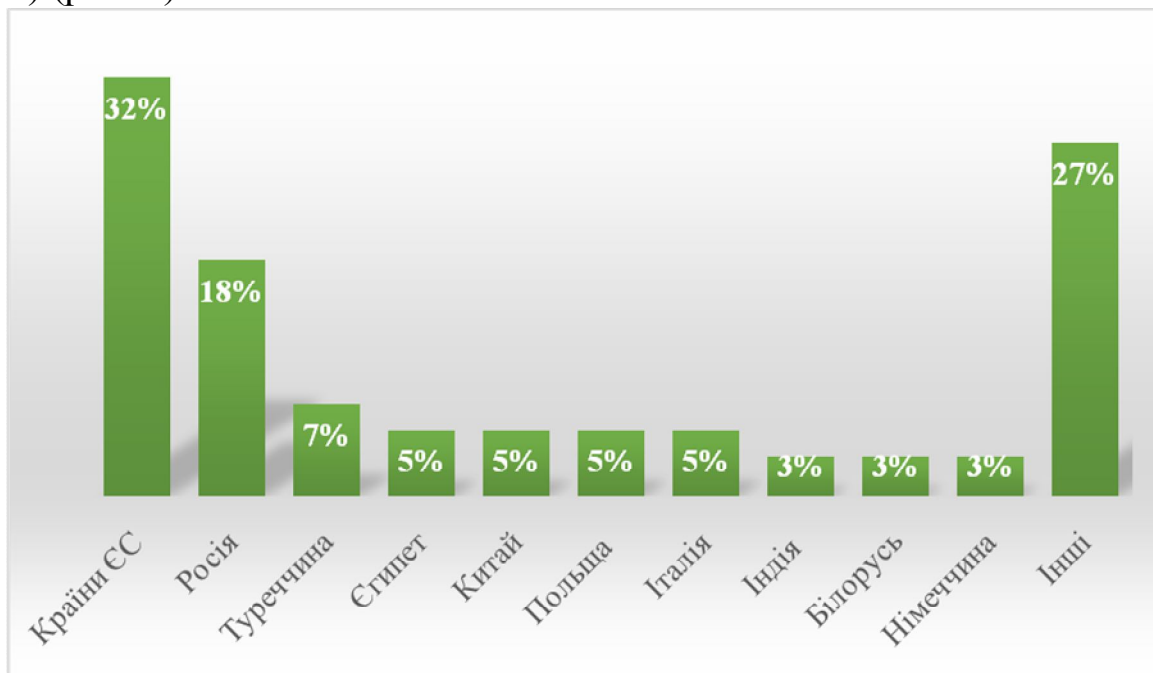

Рис.1 Головні імпортери української продукції у 2014 р., % [4]

Якщо ще декілька років тому обсяги експорту до країн ЄС і Росії були приблизно однаковими, то у 2014 році Україна експортувала в Європейський союз в 2 рази більше продукції, ніж до Росії. І хоча дана тенденція говорить про певні позитивні перспективи розвитку української економіки, експортується в основному сировина, тобто продукція з низькою доданою вартістю. Наразі для того, щоб повною мірою реалізувати експортний потенціал, Україні необхідно перейти від сировинної моделі економіки до виробництва високоприбуткової продукції та послуг.

Серед першочергових завдань України щодо розвитку українського експорту має бути зважена регулятивна політика держави: ефективна підтримка товаровиробника, ефективне використання експортного потенціалу. Експорт зернових має здійснюватися з урахуванням захисту інтересів вітчизняних товаровиробників. Ефективне регулювання експорту дозволить активізувати зовнішню торгівлю, що у свою чергу стимулюватиме розвиток внутрішнього ринку [5].

Література

1. Вишинська Т. Л. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні / Т. Л. Вишинська, О. В. Генералов, І. М. Севрук // Scientific Journal "ScienceRise". – 2015. – № 3/3 (8). – С. 41–45 .
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
3. Світовий ринок товарів та послуг : електрон. підручник / за заг. ред. А.А. Мазаракі. - Ч II. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Мельник Т. М. Регулювання експорту зерна в Україні / Т. М. Мельник, О. С. Головачова // Вісник МДУ: серія економіки. – 2014. - №7. – С. 77-90.

**Науковий керівник: к.е.н., асистент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Севрук І.М.**

Ткачів С., аспірант,
Інститут агроекології і природокористування,
(м. Київ)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Забезпечення сталого розвитку лісового господарства згідно з основними положеннями міжнародної і національної політики з відповідними стратегічними тенденціями є однією з найактуальніших проблем на етапі сьогодення. Йдеться про основні положення загальної стратегії, а зокрема її складової - стратегії збалансованого розвитку лісового та мисливського господарства України на період до 2020 року[1]. Однак стратегію не тільки потрібно розробити, але й виконувати. Вона формує основні ознаки нової економічної стратегії розвитку галузі, спрямовані на ринково орієнтовані відносини власності на землі лісового фонду, лісові насадження, інші продукти лісу, стимулювання і відповідальності за прийняття рішень з лісової політики і лісоресурсної проблематики.

Нині лісовий сектор є важливою галуззю економіки України. Фіскальне регулювання лісокористування в Україні потребує посилення функції наповнення бюджету, що відповідає за залучення природних ресурсів у господарський обіг, доцільністю масового впровадження перспективних форм лісокористування, а також багатоцільового використання лісових ресурсів в різних сферах діяльності [2, 225 с.]. Діючий механізм регулювання лісового господарства потребує реформування, яке в Україні має відбуватися з урахуванням досвіду країн із розвинутою ринковою економікою, оскільки ці країни мають позитивний досвід економічного регулювання процесів управління і використання лісових ресурсів.

Над пошуком шляхів досягнення збалансованого і невиснажливого лісокористування та однієї з його основних систем - фіскального регулювання, працювали такі науковці: І. Бистряков, А. Бобко, О. Веклич, А. Дейнека, Н. Зіновчук, А. Карпук, Б. Колісник, П. Лакида, І. Леньо, І. Лицур, Є. Мішенін, М. Попков, І. Синякевич, М. Хвесик, О. Фурдичко, М. Шершун, О. Шубалий та інші. Однак недостатньо уваги приділяється таким питанням як удосконалення механізму фіскального регулювання лісового господарства з урахуванням досвіду країн із розвинутою ринковою економікою.

Реформування лісового господарства в Україні має відбуватися з урахуванням досвіду країн, оскільки ці країни мають позитивний досвід економічного регулювання процесів управління і використання лісових екосистем. Тому в умовах переходу України до ринкової системи господарювання актуальним є вивчення цінного європейського досвіду.

На основі опрацювання досвіду зарубіжних країн щодо особливостей фіскальної політики у лісовому господарстві бачимо, що зміни почали відбуватися на основі розвитку нових тенденції сталого лісокористування та екологічно ощадних технологій. Цікавим для нас є досвід Польщі. Країна, де також домінують державні ліси та лісогосподарські підприємства, здійснює розвиток приватних підприємств, які надають лісові послуги. Лісовий податок та база оподаткування, що є фіскальними інструментами лісової політики, можуть бути використані в нашому лісовому господарстві як приклад. У Польщі держава фінансово заохочує лісові громади і стимулює ефективне лісокористування, оскільки податок сплачується незалежно від фінансових результатів лісозаготівельника. Лісовий податок є місцевим: усі надходження йдуть до бюджету громади, де розташований ліс. У нас - значна кількість підприємств лісової галузі, зокрема і приватних, збиткова, дуже часто штучно. Великий досвід у здійсненні економічних та екологічних реформ у лісовому господарстві має Естонія, площа якої у 13 раз менша за Україну, хоча рівень лісистості у 5 раз вищий [3]. У Канаді більшість лісів перебуває у державній власності. Податкова система країни розглядає лісові насадження не лише як об'єкт природи, а і як майно, що підлягає оподаткуванню, економічні оцінки із збільшенням віку лісових насаджень зростають, відповідно і розмір податку також збільшується. В Канаді чітко відрізняють податки від платежів за використання лісових насаджень. Особливість лісового господарства в США полягає в тому, що значна частина лісового фонду знаходиться в приватній власності - 70%, що принципово відрізняє США від Канади. Для України, прикладом у використанні, могла б бути система диференціації земель лісогосподарського призначення відповідно до продуктивності лісових насаджень (чи екосистем взагалі). У Канаді та США активно використовуються податкові пільги, спрямовані на покращення рівня ведення лісового господарства та здійснення планування лісових земель [4]. У Німеччині частка приватних лісів більша, нам цікавий їхній механізм справляння податків. Основними податками лісового господарства Німеччини є земельний податок, податок на майно, податок на спадщину і дарунки, податок з обігу та прибутковий податок. Лісове господарство в Німеччині повністю звільнене від податку на додану вартість. Власники земельних ділянок в Німеччині сплачують щорічний податок на землю, а також одноразовий збір при купівлі земельної ділянки. Ставка щорічного податку на землю залежить від статусу використання землі: для земельних ділянок сільськогосподарського і лісового призначення та інші категорії. А це свідчить про однакове ставлення до сільськогосподарської та

лісогосподарської продукції, на відміну від України [5]. Франція, площа якої за розмірами є майже як у нашої держави, може бути прикладом для України щодо проведення лісової політики, спрямованої на збільшення лісистості своєї території. Хоча її рівень лісистості значно вищий - 26,05%. Лісова політика Франції спрямована на ведення лісового господарства в рамках міжнародних і європейських вимог. Основними чинниками, від яких залежить функціонування механізму фіскального регулювання можна вважати рівень лісистості країни, форма власності (що впливає на управління лісовим господарством), елементи оподаткування та особливості фіскальної політики (штрафи, пільги, кредити, субсидії).

Наша держава має багато специфічних характеристик притаманних лісовій політиці. Використання деяких елементів фіскальної політики може слугувати орієнтирами для реформування та внесення корективів у діючий механізм вітчизняної практики. Варто використати позитивний досвід країн, щоб перевести нинішній механізм фіскального регулювання на податкову основу і диверсифікувати перелік платежів за спеціальне використання лісових ресурсів. Однак, зробити однозначних висновків стосовно найефективнішого варіанта не можливо. Кожна держава, використовуючи набір інструментів, вирішує свої завдання розвитку, в залежності від певних особливостей, а поєднання найбільш ефективних механізмів фіскального регулювання та стимулювання розвитку держави.

Література

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: схвалено Указом Президента України №5/2015 від 12.01.2015р. // Урядовий кур'єр. – 2015. 24 січня.
2. Дребот О.І., Шершун М.Х., Шкуратов О.І. Збалансований розвиток лісового сектору економіки в контексті європейської інтеграції України: монографія / за наук.ред. акад. НААН Фурдичка О.І.. – К.: Аграр. наука, 2014. – 348с.
3. Толчанова З.О. Шляхи реформування лісового господарства України з урахуванням закордонного досвіду / З.О. Толчанова // Економіка України. — 2008. — № 7. — С. 103–107.
4. Лекції по лісовому господарству [Електронний ресурс] // Наукова публічна бібліотека. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://poteme.com.ua/lesnoe-i-parkovoe-hozyajstvo/lektsii-po-lesnomu-khozyajstvu.html>.
5. Леньо Р. В. Перспективні напрями впровадження зарубіжного досвіду в систему управління лісовим господарством України / Р. В. Леньо // Державне управління: теорія та практика. - 2012. - № 2

Науковий керівник: д.е.н., професор ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» Лицур І.М.

Чурилов О. С., ФМТП, 3 к. 14 гр,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЧИ МОЖЛИВА ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ ЗІ СТАНДАРТАМИ ЄС?

Бажання нашої країни та нашого народу до інтеграції з ЄС зобов'язують адаптувати систему технічного регулювання до стандартів країн Європейського Союзу. Згідно зі стратегією сталого розвитку «Україна 2020» триває гармонізація національних стандартів України з європейськими стандартами та поетапне розроблення технічних регламентів. Не втрачає своєї актуальності й скорочення переліку товарів, які підлягають обов'язковій сертифікації [3].

Національні стандарти та технічні регламенти є показниками технологічного потенціалу країни. Не лише генерування інновацій, а й їхнє розповсюдження через стандарти має вплив на економіку загалом і приносить вигоди.

В Україні діє близько 27 тисяч національних стандартів, з яких приблизно половина були прийняті в роки незалежності. Незважаючи на це Закон України «Про стандартизацію» був прийнятий Верховною Радою 5 червня 2014 року, у якому закладено принципи стандартизації за європейськими вимогами та передбачено створення Національного органу стандартизації.

Аналізуючи прийняті стандарти, можна сказати, що більшість з них це перероблені, уточнені чи доповнені стандарти часів колишнього СРСР. Звісно стандарти переглядаються у разі необхідності, але це все робить національні стандарти України морально застарілими й такими, що втратили свою актуальність.

Тому згідно статті 17 п. 2 ЗУ «Про стандартизацію» національні стандарти, кодекси усталеної практики та зміни до них розробляються на основі:

- міжнародних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них, що були прийняті або перебувають на завершальній стадії розробки, або відповідних їх частин;
- регіональних стандартів;

- наукових досягнень, знань та практики [2].

Також у цьому законі вказується, що прийняття національних стандартів, кодексів ustalеної практики та змін до них, не повинно створювати технічних бар'єрів як у зовнішній так і у внутрішній торгівлі та запобігати виникненню таких проблем, оскільки стандарти є засобами нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності згідно ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» [1].

Процедура гармонізації національних стандартів до стандартів ЄС займає 7-8 місяців, що включає до себе процес розробки-перекладу, доповнення національної складової та кінцевого затвердження. Розробка ж стандартів здійснюється у термін від одного до трьох років (сюди входять погодження створеного стандарту з організаціями, відомствами, відповідними Технічними комітетами)[3].

Гармонізація національних стандартів надає можливість спростити сертифікацію продукції, яка імпортується в Україну та експортується з України, що було раніше проблематично через розбіжність певних норм.

До переваг гармонізації національних стандартів з міжнародними для економіки України можна віднести:

- підвищення конкурентоспроможності національних виробників;
- зменшення торговельних бар'єрів;
- зменшення торговельних витрат;
- посилення міжнародної торгівлі та співпраці;
- спрощення оформлення документів;
- заохочення трансферу технологій;
- спрощення відтворення товарів та процесів виробництва для іноземних конкурентів.

До проблем гармонізації стандартів відносяться:

- застарілість та неактуальність національних стандартів;
- велика кількість стандартів, які потребують гармонізації (більше 12 тисяч);
- нестача фінансування органів стандартизації, сертифікації та метрології;
- відсутність сучасного обладнання;
- низька активність технічних комітетів;
- невідповідність української законодавчої бази європейській;
- тривалість процесу гармонізації та розробки нових стандартів [3].

Підводячи підсумки, можна сказати, що гармонізація національних стандартів із стандартами ЄС сприятиме налагодженню більш тісної торгівлі та співпраці не тільки з країнами-членами Європейського Союзу, а й з іншими країнами світу.

Наслідком цього має стати оздоровлення як зовнішньої торгівлі України, так і всієї економіки в цілому. Але не слід забувати про труднощі, з якими ще доведеться зіштовхнутися: корупція, застаріле обладнання, невідповідність національного законодавства європейському. Незважаючи на всі ці негаразди, гармонізація національних стандартів у вимірі стратегії «Україна 2020» здатна покращити становище України на міжнародній арені через підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на світовому ринку.

Література

1. Конституція України. Закон України « Про зовнішньоекономічну діяльність» Верховна Рада УРСР; Закон від 16.04.1991 № 959-ХІІ
2. Конституція України. Закон України « Про стандартизацію» Верховна Рада України; Закон від 05.06.2014 № 1315-VII
3. Офіційний сайт Українського науково-дослідного і навчального центру проблем стандартизації, сертифікації та якості [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrndnc.org.ua>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Дьяченко О. В.**

Шекула О., ФМТП, 4 к. 10 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

НОВІ ВИМОГИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ДО КРАЇН ЄС

При підписанні Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом для українських виробників та посередників відкрився шлях до Європейських ринків, з'явилась можливість експортувати українську продукцію. Але на даний момент можна спостерігати значні проблеми для проведення таких операцій. Так однією з головних проблем виступає сам процес організації можливої експортної операції. Це питання потребує досконалого дослідження за для знаходження вірного шляху для здійснення експортних операцій до країн Європейського Союзу.

Проблемами зовнішньоекономічної діяльності займалися такі вчені-економісти: Кравченко В.А., Кравцова В.В., Мамутов В.К., Чувпило О.О., Казанцев С.К., Макогон Ю.В., Новицький В.Е., Янковський Е.А.

Мета даного дослідження полягає в розробці можливого сценарію експорту товарів до країн ЄС з проходженням всіх реєстраційних процедур, визначенням шляхів підвищення ефективності експортної діяльності з України до ЄС та вибором оптимального ринку збуту.

Весь процес організації експортної операції до будь-якої країни ЄС умовно можна поділити на пункти:

1. Здійснити реєстрацію українського суб'єкта ЗЕД в системі EORI.
2. Визначити процедури оформлення експортних декларацій.
3. Здійснити необхідні контрольні заходи під час вивезення товарів за межі митної території України, якщо такі потрібні (фіто-санітарний, радіологічний контроль тощо).
4. Визначити код товарів за TARIC.
5. Охарактеризувати вимоги до визначення країни походження товарів в ЄС (сертифікат походження EUR-1, декларація походження).
6. З'ясувати вимоги до кількості та якості, упаковки та маркування при імпорті товарів в ЄС (ліцензування, квотування, технічні регламенти, тощо).
7. Визначити митні податки та збори при імпорті товарів в ЄС.
8. Розрахувати ефективність експортної операції до країн ЄС.

Кожен з вище наведених пунктів взаємопов'язані між собою та мають певні особливості.

Так для того, щоб експортувати товари в країни ЄС і здійснювати торгово-економічну діяльність на їх території, необхідно пройти реєстрацію і отримати реєстраційний код економічного оператора (суб'єкта економічної господарської діяльності), так званий EORI код (номер в системі реєстрації та ідентифікації економічних операторів ЄС) [1]. Експортерам, які не є членами ЄС, даний код присвоюється автоматично, при першій подачі митної декларації. Суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані зареєструватися в системі EORI і використовувати свої номери в операціях з ЄС.

Наступною обов'язковою процедурою є оформлення експортних декларацій [2]. Оформлюється два типи документу: Загальна декларація прибуття (ENS) та Митна декларація - Єдиний адміністративний документ (SAD). В свою чергу загальна декларація прибуття містить надану попередньо інформацію про партії товарів, що перетинають кордон ЄС, а декларація SAD забезпечує віднесення будь-якого товару під будь-яку з митних процедур.

Для різних товарів застосовуються різні типи контрольних заходів при перетині кордону, експортеру потрібно підготуватися до них.

Наступним кроком є визначення коду товару за митним тарифом ЄС (TARIC) [3]. Ця система класифікації ідентична УКТ ЗЕТ.

За для експортування товарів в країни ЄС (а тим більше в умовах будь-яких преференцій) експортеру потрібно отримати сертифікат походження. Таким сертифікатом може бути: преференційний сертифікат (форма "А") в рамках Генеральної системи та сертифікат EUR.1 в рамках торгових преференцій Європейського Союзу (з 1 січня 2016 року в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС митниці ДФС здійснюють видачу сертифікатів з перевезення форми EUR.1 при експорті товарів з України до країн ЄС). [4]

Не менш важливою складовою є визначення будь-яких вимог щодо продукції яку плануємо експортувати (вимоги до кількості та якості, упаковки та маркування тощо). Всі ці вимоги в ЄС досить зручно визначити за допомогою спеціального сайту [5], де ввівши, попередню визначений код TARIC, можна дізнатися вимоги щодо імпорту даного товару до ЄС.

Використавши спеціальний сайт [5] також визначаємо майбутні митні податки та збори при імпорті товарів в ЄС та визначаємо чи можливе застосування преференцій щодо нашої продукції. Так можлива сплата мита та акцизу може буде однакова для всіх країн ЄС, а ось сплата ПДВ буде значно відрізняться залежно від товару та країни куди він імпортується, використовуючи ці данні експортер визначає оптимальний ринок збуту, ясна річ не забуваючи про наявність попиту на продукцію.

Провівши всі попередні кроки підприємство має можливість розрахувати ефективність майбутньої експортної операції. Загалом для цього потрібно врахувати вартість оформлення всіх дозвільних документів, сертифікатів тощо, а також будь-які митні платежі. Обов'язковим є також врахування умов поставки, витрат на транспортування, страхування, послуги експедитора тощо. Знаючи ціну товару на українському ринку та середню ціну на світовому та європейському ринку, а також визначивши всі витрати на експорт, підприємство експортер може розрахувати ефективність можливої експортної угоди в порівнянні з продажом на українському ринку.

Отже, перше укладення угоди та здійснення поставки товару до ЄС є досить складним, оскільки вимагає проходження великої кількості процедур та отриманні дозволів, сертифікатів тощо, проте кожна наступна угода вже буде набагато легшою в виконанні. Цей шлях є обов'язковим для кожного експортера в Україні оскільки ринок ЄС це на даний момент один з найбільш перспективних ринків для українських виробників. Здійснення всіх цих кроків є обов'язковим для підприємства яке планує розвиватися та збільшувати обсяги діяльності і в свою чергу отримувати більші прибутки. Для більшості товарів проходження всіх кроків для здійснення експорту не є занадто складним оскільки з кожним днем всі ці

процедури спрощуються і для кожного товару не всі процедури є обов'язковими. Всі ці фактори, як висновок, дають чітке розуміння того, що експортні операції до ЄС не є складними, а мають велике перспективне значення як для економіки України загалом, так і для окремого підприємства-експортера.

Література

1. Economic operators registration and identification system [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://ec.europa.eu/ecip/documents/who_is/taxud1633_2008_rev2_en.pdf
2. Customscodecommittee [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://ec.europa.eu/ecip/documents/procedures/import_entry_guidelines_en.pdf
3. Taxationandcustomsunion [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://ec.europa.eu/taxation_customs
4. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>
5. TRADEExportHelpdesk [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://exporthelp.europa.eu>

Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Головачова О.С.

Школьна Є., ФФБС, 2 к. 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДИСБАЛАНСАМ В ЕКОНОМІЦІ ТА ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Торговельний баланс - баланс, який відображає співвідношення вартості експорту та імпорту країни за певний проміжок часу, як правило, за рік. Активне (переважання експорту над імпортом) або пасивне (переважання імпорту над експортом) сальдо торговельного балансу характеризує конкурентоспроможність країни на світовому ринку. Для економіки України загалом дефіцит торговельного балансу має негативні наслідки.

Нині зовнішньоторговельні дисбаланси можуть мати негативні наслідки для економіки України, тому актуальним є розгляд структури торговельного балансу України та можливості покращення його показників в майбутньому.

За 2011-2014 рр. зовнішньоторговельне сальдо України було від'ємним, незважаючи на його зменшення з 14214,04 млн дол США до 527,02 млн дол США. За 2011-2015 рр. обсяги експорту зменшилися в 1,79 рази, а імпорту у 2,2 рази, при чому найбільше зменшення відбулося за останні 2 роки (табл.1). Від'ємне сальдо підтверджує, що Україна експортує переважно сировинні товари, натомість імпортує продукцію з більш високим рівнем доданої вартості. У 2015 р. вперше, починаючи з 2005 р., сальдо зовнішньоторговельного балансу було додатнім і склало 0,7% ВВП. Однак, це було зумовлено переважно вищими темпами падіння імпорту (32,8%) над експортом (29,9%).

У 2015 р. обсяг експорту скоротився в основному за рахунок металургійної продукції, мінеральних продуктів (у тому числі руд), продовольчих товарів (у тому числі зернові), продукції машинобудування та хімічної промисловості. В основному таке падіння експорту можна пояснити розташуванням значної частини виробництва вищенаведених товарів у зоні військового конфлікту. Але водночас це було компенсовано зниженням цін на енергоресурси, меншими фізичними обсягами імпорту природного газу, а також високим врожаєм окремих видів зернових культур, зокрема пшениці. У географічному розрізі найбільше знизився експорт товарів до Росії (у 2,1 раза), унаслідок чого частка цього регіону в структурі експорту скоротилась до 11,9% (з 17,2% у 2014 р.). Крім того, зміни у географічній структурі експорту зумовлені конфліктами між Україною та Росією та обмеженнями на взаємну торгівлю. Експорт товарів до країн ЄС скоротився на 26,2%, хоча його частка загальному експорті зростає до 29,5% (для порівняння у 2014 році – 28,0%).

Таблиця 1

Зовнішньоторговельний баланс України

Рік	ВВП, млн дол. США	Експорт товарів та послуг		Імпорт товарів та послуг		Сальдо торговельного балансу	
		млн дол. США	% до ВВП	млн дол. США	% до ВВП	млн дол. США	% до ВВП
2011	163160	68394,20	41,92	82608,24	50,63	-	-8,71
2012	175781	68809,81	39,15	84658,06	48,16	-	-9,02
2013	183310	63312,02	34,54	76963,97	41,99	-	-7,45
2014	131805	53901,69	40,90	54428,72	41,29	-527,02	-0,40
2015	90304	38134,81	42,23	37502,29	41,53	632,52	0,70

Розраховано за даними [2; 3; 4]

Імпорт товарів за 2015 р. зменшився на 32,8%, за рахунок зокрема енергетичного (на 26,7%) та неенергетичного (34,9%) імпорту. В основному зменшення відбулось за рахунок продукції машинобудування, хімічної промисловості та продовольчих товарів. У географічному розрізі імпорт товарів із Росії скоротився на 40,2%, його частка в загальному імпорті знизилася з 21,5% до 19,1%. Імпорт товарів із країн ЄС зменшився на 28,1%, натомість його частка в загальному імпорті зросла з 31,7% до 34,0%. Таке падіння імпорту можна пояснити високими темпами девальвації в Україні, а отже й підвищенням цін на імпортовану продукцію, зменшенням попиту на неї та збільшенням попиту на продукцію вітчизняного виробника. Саме тому такий період можна вважати сприятливим для розвитку вітчизняного виробництва та активізації стратегії імпортозаміщення.

Подальша позитивна тенденція сальдо залежить від наступних ключових факторів:

- макроекономічної ситуації в Україні та продовження Урядом проведення реформ в ряді секторів, які мають на меті збільшення інвестицій в українську економіку;
- завершення військових дій на сході України;
- спроможності українських підприємств та Уряду провести заміщення споживчого ринку РФ (який з початку 2016 року є вже закритим для більшості видів українського експорту) на ринки інших країн, зокрема європейських;

Саме тому, до основних пропозицій щодо покращення стану торговельного балансу в Україні вважаємо за доцільне віднести: запровадження нормативно-правового забезпечення функціонування механізму підтримки експорту; податкове заохочення експортерів та міжнародних інвесторів; перегляд договорів щодо зниження ціни газу та нафти.

Література

1. Головань Д. В. Динамика структуры внешней торговли и международная стратегия экономического развития Украины / Д.В. Головань // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 3 (19). – С. 98–105

2. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://minfin.com.ua/>

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Науковий керівник: к.е.н., асист. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Пугачевська К.С.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРІОРИТЕТІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

Балаж М., ФМТП, 3 к. 11 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МАРКЕТИНГОВИЙ ВПЛИВ НА ДІЛОВУ АКТИВНІСТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малі підприємства є досить поширеною та ефективною формою господарювання, що являють собою своєрідний ресурсомобілізуючий механізм, що функціонує в рамках структурної схеми: залучення національних ресурсів - виробництво - економічне зростання - залучення національних ресурсів. Малі підприємства мають багато специфічних рис, зокрема вони здатні оперативно реагувати на кон'юнктуру ринку і таким чином наділяти ринкову економіку необхідною гнучкістю. Ця властивість малих форм ведення бізнесу набуває особливого значення в сучасних умовах, коли відбувається швидка індивідуалізація і диференціація споживчого попиту, прискорення науково-технічного прогресу, розширення номенклатури товарів і послуг.

Однак невідповідність стану малих підприємств сучасним вимогам ринку негативно відбивається на економіці країни в цілому. Рішення задач підвищення ділової активності підприємств малого бізнесу вимагає розробки нових методів управління їх господарською діяльністю та більш ефективного використання маркетингових інструментів, адже важливою ланкою між підприємством та потенційним покупцем стає маркетингова діяльність [1]. Впровадження маркетингового підходу в господарський процес підприємств малих форм бізнесу і вплив маркетингових інструментів на їх ділову активність зумовлює сталий розвиток і підвищує конкурентоспроможність господарюючого суб'єкта. Однак проблема впливу маркетингової складової на діяльність малих і середніх підприємств вивчена недостатньо, тому існує об'єктивна необхідність проведення поглиблених досліджень даної проблематики.

Маркетинговий вплив на ділову активність підприємств є категорією, що не має єдиного трактування і розуміння, яка розглядається

і аналізується з різних точок зору та підкріплюється різними концепціями і теоріями. У деяких випадках маркетинговий вплив ототожнюється з маркетинговим управлінням або маркетинговим менеджментом, проте ставити знак рівності між цими поняттями некоректно. В підтвердження цьому слід навести визначення даного поняття відомих науковців. Так, Ф. Котлер визначає маркетинговий вплив як сукупність факторів, що впливають на рівень, час і характер попиту таким чином, що це сприяє досягненню організації поставлених перед нею цілей [2, с. 34]. Американський дослідник Н. Морган вважає, що вплив маркетингу являє собою набір дій, націлених на забезпечення виробничого процесу підприємства; організацію його конкурентних програм, механізмів розподілу, споживання, систем інформації; формування нових кадрів і багато іншого [3].

Виходячи з наведених визначень, узагальнено маркетинговий вплив на малі підприємства можна розглядати як комплекс чинників, які впливають на ділову активність господарюючого суб'єкта шляхом його маркетингового розвитку та взаємовідносин зі споживачами та базуються на таких економічних категоріях як: «вплив», «філософія впливу», «капітал впливу», що проявляються через інструменти інформаційної політики та глобальні стратегії поширення інформації і знань. При цьому сукупний потенціал всіх складових систем маркетингового впливу, кожен елемент якої може бути виражений в кількісній, або в якісній формі, представляє собою капітал впливу [4, с. 56].

У науковій літературі вплив маркетингу на ділову активність підприємств розглядають в двох аспектах. Відповідно до першого - маркетинг - це складовий елемент процесу управління, який є його організаційною структурою і виконує частину функцій, пов'язаних з реалізацією продукції. Другий аспект передбачає, що маркетинговий вплив являє собою систему, яка є основою управління підприємством в цілому. На мою думку, для малих підприємств найбільш прийнятним є другий підхід, який здатний враховувати специфічні особливості малого бізнесу завдяки тому, що спочатку орієнтує суб'єкт господарювання на ринкові потреби, таким чином формуючи стратегію розвитку і визначаючи ступінь ділової активності. Зворотна ситуація, що характеризується несвоєчасністю виявлення споживчих переваг, є основною причиною зайвих витрат і надмірних маркетингових зусиль у продажу непотрібних товарів. Як наслідок, витрачаються великі кошти на рекламу і організацію збуту.

В організаційному аспекті маркетинговий вплив на ділову активність малого бізнесу передбачає наявність узгоджених дій, які забезпечують досягнення загальної мети або набір цілей, що стоять перед

підприємством. Для координації дій повинен існувати спеціальний орган, який реалізує функцію управління, найчастіше таким органом є відділ маркетингу.

Невід'ємним елементом здійснення впливу є аналіз ефективності проведених заходів, тобто розрахунок встановлених критеріїв, що дозволяють оцінити зміни ділової активності підприємства під впливом маркетингу. Ефективність здійснення маркетингових досліджень малими підприємствами доцільно визначати як різницю між зазначеними нижче показниками при незмінних умовах діяльності підприємства до і після проведення маркетингового впливу: приріст прибутку (в цілому, на одиницю площі і на одиницю товарної продукції) кожного виду; зростання (зниження) рентабельності в цілому по підприємству і по окремих видах продукції; приріст вартості реальної товарної продукції.

Таким чином, підводячи підсумок проведеному дослідженню, необхідно відзначити, що маркетинговий вплив на ділову активність суб'єктів малого бізнесу - це система організації роботи, при якій виробничі рішення приймаються після спеціального вивчення вимог ринку, що дозволяє виробити цілі, стратегії, тактику поведінки підприємств на ринку, їх товарну, цінову, збутову, комунікативну стратегію. Посилення маркетингового впливу дозволяє господарюючим суб'єктами краще адаптуватися до змін внутрішнього і зовнішнього середовища і забезпечувати свій стратегічний розвиток. Завдяки маркетинговому впливу змінюється орієнтація ділової активності підприємств малих форм бізнесу, а саме: на заміну пасивного реагування на ринкові фактори приходять активні дії, пов'язані зі зниженням їх негативного впливу або попередження. Отримання бажаних результатів можливо при ефективному плануванні та реалізації маркетингових заходів, за організацію яких відповідає служба маркетингу.

Література

1. Сидорчук Р.Р. Маркетинговое управление деловой активностью предприятий малого и среднего бизнеса: монография. М., 2012. – с. 4
2. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент: экспресс-курс / пер. с англ. И. Малкова. СПб., 2012.- с. 814
3. Morgan N.A. Marketing and business performance // Journal Academy of Marketing Science. 2012. - Vol. 40, - № 1. - P. 102–119.
4. Татаренко В.Н. Маркетинг влияния – теоретико-методологические основы: управление информацией и межсубъектные коммуникации. СПб., 2008. – с. 233

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н.М.**

Білак В., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених вивченню євроінтеграційних процесів в Україні, а також одного з важливих механізмів цих процесів – міжнародного маркетингу, існує все ж питання, які потребують додаткового розгляду. Це дозволить удосконалити економічні зв'язки країни за умов поглиблення європейського інтеграційного процесу, дасть можливість забезпечити ефективне включення України у світове господарство й активізує міжнародне та міжрегіональне співробітництво. Євроінтеграція – головна стратегічна мета України та важливий чинник соціально-економічного розвитку.

Євроінтеграційні процеси в Україні передбачають розвиток зовнішньоекономічної й міжнародної діяльності. Як наслідок, підприємства виходять на міжнародні ринки, а тому вони не зможуть застосувати освоєні ними раніше маркетингові інструменти, навіть якщо вони частково будуть змінені.

Відповідно, слід розглядати таке поняття, як «міжнародний маркетинг». Міжнародний маркетинг – система планування, реалізації, контролю та аналізу заходів із впливу на багатонаціональне ринкове середовище і пристосування до її умов на фірмі, яка здійснює свою діяльність більш ніж в одній країні. Іншими словами, це маркетинг товарів і послуг за межами національних кордонів або реалізований міжнародною компанією [1, с. 21].

Своєрідність, яка викликана специфікою розвитку міжнародних ринків та умовами діяльності на них, забезпечує міжнародний маркетинг рисами, необхідними для вдосконалення вітчизняних підприємств.

По-перше, зовнішні ринки пред'являють більш високі вимоги до запропонованих на них товарів (послуг), їх сервісу, реклами і т. д. Тому для успішної діяльності на зовнішніх ринках необхідно докладати більш значних зусиль, ретельніше дотримуватися принципів і методів маркетингу. Це пояснюється гострою конкуренцією і домінуванням «ринку покупця», тобто помітним перевищенням пропозиції над попитом.

По-друге, вивчення зовнішніх ринків, їхніх можливостей – це відправний момент у міжнародній маркетинговій діяльності, він більш складний і трудомісткий, ніж вивчення внутрішнього ринку.

По-третє, для ефективної діяльності на зовнішньому ринку необхідно творчо й гнучко використовувати маркетингові методи. Стандартних підходів тут немає.

По-четверте, слідувати вимогам світового ринку (і споживача) означає не лише необхідність дотримання прийнятих там умов збуту товарів та послуг. Вирішальне значення мають розробка й виробництво таких експортних товарів і послуг, які тривалий час після виходу на зарубіжний ринок відрізнялися б високою конкурентоспроможністю.

По-п'яте, постає проблема валютних відносин і репатріації прибутків. У багатьох країнах грошова система нестабільна і зміна вартості грошей може чинити серйозний вплив на систему ціноутворення на товар. У країні з постійною інфляцією попит буде знижуватися, оскільки заробітна плата, як правило, не встигає за зростанням цін. Таким чином, інфляція буде впливати на процес загального планування у фірмі по мірі того, як вона буде встановлювати ціни на товари. Крім того, якщо прибуток отриманий в нестійкій валюті, то в результаті інфляції її може й не бути. Тому до початку операції в іншій країні необхідно дізнатися, наскільки стабільна там валюта, і вжити відповідних заходів обережності.

По-шосте, виходячи на світові ринки існує можливість зіткнутися з протиправними діями, і перш за все з хабарництвом урядових чиновників, службовців митниці, підприємців, від яких залежить повне і своєчасне виконання укладеного контракту. Дана етична проблема може вилитися в юридичну залежно від законодавства країни, де виконуються роботи за контрактом [2, с. 10].

На сьогоднішній день, існують різні протилежні думки щодо сучасного значення і перспектив міжнародного маркетингу. Одні вчені вважають, що маркетинг використав всі свої можливості і для нього немає місця в бізнесі, інші ж, навпаки, притримуються думки, що маркетинг все більше набирає сили як в плані свого статусу, так і впливу на процес прийняття стратегічних рішень, а тому можна стверджувати, що його значення на сьогодні є вагомим.

Провівши аналіз активних процесів, що відбуваються на зарубіжному ринку можна визначити перспективи розвитку міжнародного маркетингу, до яких можна віднести наступні:

1. Спостерігається координація та інтеграція різних видів діяльності в масштабі всього світового господарства.

2. Все більшого значення набуває сфера послуг, яка швидко зростає і пронизує практично всі етапи зовнішньоекономічних угод.

3. Множинність товарних форм призводить і до множинності цін.

4. Відбувається посилення захисної функції міжнародного маркетингу, яка полягає не у максимізації і розширенні продажів наукомісткої продукції, а, навпаки, у стримуванні її передачі конкурентам.

5. Стратегічні рішення по каналах збуту набувають певної нової специфіки. Мова йде не тільки про поширену стратегію "втягування ринком", а й про такі стратегії, як "система створення цінності", "клієнти своїх клієнтів" і т. п. [3, с.39].

Таким чином, міжнародний маркетинг становить самостійну галузь діяльності підприємства при виході його на міжнародні ринки, яка є необхідною умовою, щоб кожний суб'єкт господарювання міг успішно конкурувати і задовольняти власні цілі на зарубіжному ринку. В контексті Євроінтеграції, завдання маркетингу значно змінюються, а його використання в умовах конкуренції і нестабільних ринків дозволяє фірмам підвищувати економічну ефективність своєї діяльності.

Література

1. Барановська М. І. Міжнародний маркетинг: в питаннях та відповідях: навч. посібник / М. І. Барановська, Ю. Г. Козак. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 302 с.
2. Циганкова Т. М. Міжнародний маркетинг: навч.-метод. посібник / Т. М. Циганкова. – К. : КНЕУ, 2005. – 236 с.
3. Козак Ю. Г. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. посібник / Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, Н. С. Логвінова. – К.: Освіта України, 2009. – 356 с.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі
Удод Н.М.**

Богачова Я., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СУЧАСНІ ЗАСОБИ МОТИВАЦІЯК СКЛАДОВА УСПІХУ СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Мотивація працівників посідає одне з центральних місць в управлінні персоналом, адже вона є причиною їхньої поведінки. Орієнтація працівників на досягнення цілей організації, по суті, є

головним завданням керівництва персоналом. Тому необхідно визначити основні поняття, що стосуються мотивації, та її ефективні види.

Отже, мотивація персоналу – це процес використання внутрішніх та зовнішніх стимулів, за допомогою яких працівників спонукають до активної діяльності, щоб досягнути тих чи інших власних та організаційних цілей. Для досягнення максимального мотивуючого ефекту система мотивації повинна поєднувати як матеріальні, так і нематеріальні важелі.

Основні принципи яким повинна відповідати система мотивації управлінського персоналу:

- гнучкість - здатність до оперативного реагування на зміну зовнішніх і внутрішніх умов функціонування;
- системність – повне відображення індивідуального вкладу людини в досягнення кінцевих результатів підприємства через ланцюги «людина-посада-робота» і «особа-група-колектив»;
- відповідність - встановлення такого рівня мотивації персоналу, який відповідає кількості, якості та вагомості затраченої праці;
- структурованість - характеризує поділ заробітної плати на частини, кожна з яких є відображенням особистого вкладу працівника в досягнення поточних, кінцевих і віддалених результатів діяльності підприємства;
- відкритість системи мотивації персоналу - прозорість та інформаційнадоступність для кожного працівника.

Сучасна практика зарубіжних та деяких українських підприємств свідчить про тенденцію до суттєвих змін у системі мотивації персоналу. Для працівників, в першу чергу молодих, амбіційних людей, характерні інші ціннісні орієнтації спонукальних мотивів до трудової діяльності. На перший план висуваються самореалізація і саморозвиток, тобто нематеріальна мотивація.

Нематеріальна мотивація спрямована на підвищення лояльності співробітників до компанії одночасно зі зниженням витрат на компенсацію співробітникам їх трудовитрат. Вона являє собою такі заохочення до високорезультативної роботи, які не видаються співробітнику у вигляді готівки чи безготівкових грошей, але можуть потребувати від компанії інвестицій у якість робочої сили, а саме: можливість розвитку і навчання, планування кар'єри, оздоровлення, пільгове харчування тощо. В результаті у працівників підвищується рівень лояльності та зацікавленості.

Нематеріальне стимулювання розвитку персоналу в організації, насамперед, спрямоване на задоволення мотиву збереження соціального статусу працівника в трудовому колективі. Наприклад забезпечення

постійного робочого місця чи займаної посади. Крім того це підвищення соціального статусу працівника в трудовому колективі, адже отримуючи більш відповідальну посаду працівник бачить результат своєї праці і те, що його цінують і гідно оцінюють. Ще один аспект, який є не менш привабливим з точки зору управління це посилення зацікавленості працівника самим процесом опанування новими знаннями, вміннями та практичними навичками. [1, с. 53].

Цікавим способом удосконалення мотивації праці є мотивація вільним часом або модульна система компенсації вільним часом. Особливість такої мотивації полягає в тому, що розбіжності в навантаженні працівників, які зумовлені роботою в різний час доби і дні тижня, компенсуються безпосередньо наданням вільного часу, а не грошовими надбавками, як це прийнято в традиційній системі. Ця форма немонетарної мотивації поки не набула поширення у практиці українських підприємств, але досвід використання її зарубіжними фірмами свідчить про необхідність упровадження системи компенсації вільним часом на підприємствах цих країн [2, с.153].

До моральних способів мотивації належить визнання заслуг - особисте та публічне. Особисте визнання означає, що працівники, які з кращої сторони показали себе у справах підприємства, згадуються у доповідях вищому керівництву фірми чи особисто представляються керівнику, одержують право підпису відповідальних документів, у розробці яких вони брали участь, персонально вітаються дирекцією з нагоди свят чи сімейних дат.

У зарубіжній практиці існує таке поняття як team-building (командоутворення). До основних складових процесу створення команд відносяться:

1. формування та розвиток навиків командної праці (teamskills) – спрямованість загальної цілі з персональними, прийняття відповідальності за результати команди і т.д.;
2. формування командного духу (teamspirit) – сукупність психологічних відносин співробітників до колег та організації. Основні заходи спрямовані на розвиток довіри між робітниками, посилення відчуття єдності, підвищення неформального авторитету керівників;
3. формування команди (teambuilding) – механічні дії по підборі, оптимізації структури команди та функціонально-рольового розподілу: створення робочої обстановки, налагодження горизонтальних зв'язків усередині колективу, регіональних підрозділів [3, с. 48].

Науковці зазначають, що кожна людина індивідуальна, і в кожній людині є індивідуальні потреби, які вона бажає задовольнити, працюючи на підприємстві. Тому, побудова системи мотивації потребує від компанії

інвестицій у якість робочої сили, а саме: можливість розвитку і навчання, планування кар'єри, оздоровлення харчування тощо [4, с. 375].

Отже, розглянувши зарубіжний досвід мотивування, видно, що стратегічно орієнтовані підприємства застосовують нематеріальну мотивацію для підвищення ефективності діяльності працівників. Результати можуть бути оцінені лише з часом, та сильний і правильно мотивований персонал є необхідною запорукою успіху для українських підприємств на будь-якому етапі досягнення цілей.

Література

1. Азарова А.О. Дослідження множини чинників нематеріальної мотивації на підприємстві / А.О. Азарова, О.А. Ковальчук // Економічний простір. – 2010. – № 5. – С. 53
2. Криворотько І.О. Дослідження зарубіжного досвіду мотивації персоналу для використання в українських умовах / І.О. Криворотько. - Економіка та підприємництво. - 2013.- № 2.- С.153
3. Дімітрієва С.Д. Шляхи підвищення мотивації персоналу – 2011.- №2016.- с. 48.
4. Колот А. М. Мотивація персоналу : підруч. / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2002. – С. 375

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Яровий І.М.**

Герасименко А., професор,
Боровик Ю., асистент
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОНКУРЕНЦІЯ І МОНОПОЛІЯ НА РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

Виробництво електричної енергії в сучасному світі є стратегічним видом економічної діяльності. Від його ефективності залежить нормальне функціонування інших галузей національного господарства і економіки в цілому. Це пов'язано із інфраструктурним характером енергетичної галузі, сприятливим для мультиплікації усіх породжуваних нею ефектів: як позитивних, так і негативних. І в цьому контексті надзвичайно важливим є розуміння характеру конкурентних відносин, що складаються між учасниками відповідного ринку.

Структурні передумови конкуренції на ринку електричної енергії в Україні мають ознаки одноосібного домінування з боку найбільшого учасника ринку – ДП «НАЕК «Енергоатом», ринкова частка якого протягом 2015 р. коливалася в межах від 47,20 % до 65,61 % [1, с. 46-47], будучи співрозмірною з часткою найбільших енергогенеруючих компаній в країнах Європи [2]. Найближчим конкурентом ДП «НАЕК «Енергоатом» на вітчизняному ринку електричної енергії є група генеруючих компаній ДТЕК у складі ТОВ «ДТЕК Східенерго», ПАТ «ДТЕК Західенерго», ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», ТОВ «Вінд Пауер», ПАТ «Київенерго» і ПАТ «Донецькобленерго». Їх сумарна частка на вітчизняному ринку електричної енергії у 2015 році знаходилася в діапазоні від 17,1 % до 31,8 %. Третю позицію між собою поділили – ПАТ «Центренерго», ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Донбасенерго», ДПЗД «Укрінтеренерго», частки яких протягом 2015 року коливалися відповідно:

- ПАТ «Центренерго» – від 1,8 % до 10,4 %;
- ПАТ «Укргідроенерго» – від 2,3 % до 7,5 %;
- ПАТ «Донбасенерго» – від 0,8 % до 6,0 %;
- ДПЗД «Укрінтеренерго» – від 0 % до 8,6 %.

Із 365 днів 2015 року ПАТ «Центренерго» обіймало третю позицію 246 раз, ПАТ «Укргідроенерго» – 80 раз, ПАТ «Донбасенерго» – 8 раз і ДПЗД «Укрінтеренерго» – 31 раз, що є свідченням нестійкості структури ринку і активної конкуренції між учасниками ринку електричної енергії в Україні [1, с. 48-49].

Іншими детермінантами конкурентної боротьби між учасниками ринку електричної енергії можна назвати:

- незалежність конкурентних стратегій лідерів ринку електричної енергії (середнє значення коефіцієнта кореляції ринкових часток в групі лідерів складає -0,1 [1, с. 54]);
- обернено пропорційну зміну ринкових часток електрогенеруючих компаній, що носить не стільки ротаційний, скільки стратегічний характер, ілюструючи перерозподіл ринку між учасниками у довгостроковому періоді;
- асиметрію в розподілі ринкових часток між лідерами ринку, нехарактерну моделям колективного домінування (коефіцієнт варіації часток ДП «НАЕК «Енергоатом», ГК ДТЕК, ПАТ «Центренерго», ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Донбас-енерго» та ДПЗД «Укрінтеренерго» в структурі потенційного олігопольного ядра, місткістю в 6 суб'єктів ринку, у 2015 році коливався в діапазоні від 99,5 % до 148 %, а індекс Джині для середньорічної структури олігопольного ядра склав 0,6 [1, с. 60]);

- іммобільність виробників, пов'язану з відсутністю можливостей накопичення та зберігання електричної енергії;
- потужну переговорну силу моносонічного покупця в особі ДП «Енергоринок»;
- жорстке цінове та інше регулювання з боку Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, та інших органів державної влади.

Дія цих чинників перетворює конкуренцію між учасниками ринку на гру із нульовою сумою, де виграш одного – це обов'язково програш іншого, де змова учасників не може призвести до підвищення їх прибутків, а – перерозподіл ринку – може, стимулюючи Q-конкуренцію на ринку та обмежуючи ймовірність колективного домінування.

На користь конкуренції між електрогенеруючими компаніями також свідчить активне входження в ринок нових гравців (середньорічний темп приросту кількості учасників ринку протягом 2010-2014 рр. склав понад 25 % [1, с. 64]).

Втім, незважаючи на викладені вище свідчення конкурентної боротьби між учасниками ринку електричної енергії в Україні, ринок все ж не можна назвати конкурентним, таким де «править невидима рука ринку». Швидше навпаки – він управляється з єдиного центру, роль якого в Україні виконує множина державних органів на чолі з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. При чому, як показує досвід, таке управління є не стільки засобом урівноваження ринкової влади, скільки засобом інституційної монополізації ринку. Останнє проявляється через ручне управління тарифами, цінову дискримінації окремих груп електрогенеруючих компаній, нецільове використання коштів з поточного рахунку із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії тощо.

Таким чином, з одного боку, ефективно обмежуючи ринкову владу суб'єктів господарювання на ринку електричної енергії, з іншого боку, держава (в особі органів державної влади) спотворює конкуренцію на ньому, проявляючи тим самим власну ринкову владу у формі інституційного монополізму, деформуючи пропорції обміну на ньому та стимули до його ефективного функціонування і розвитку.

Література

1. Герасименко А.Г. Аналіз стану конкуренції та ринкової влади на ринку електричної енергії в Україні / А.Г. Герасименко, І.В. Височин, Ю.І. Боровик, С.В. Телятніков; Київський

- національний торговельно-економічний університет – К., 2016. – 141 с. – Деп. в УкрІНТЕІ, № держреєстрації 0116U000417.
2. Electricity market indicators / Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Electricity_market_indicators

Глитень Д., ФМТП, 3 к. 16 гр.,
Київський Національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПАРТНЕРСТВО ОСВІТИ ТА БІЗНЕСУ ЗА КОРДОНОМ

Партнерство між освітою та бізнесом в розвинутих країнах з сильною та стабільною економікою є головним інструментом покращення якості освіти та ефективного використання знань на підприємствах.

Активізація участі роботодавців у процесі професійного навчання в європейських державах досягається шляхом: встановлення обов'язкових внесків, які мають сплачуватися підприємствами до фонду професійного навчання; надання преференцій компаніям, які інвестують у людський капітал; надання податкових кредитів; допомога малим і середнім підприємствам у питаннях кадрових змін. [2].

Існує система відшкодування роботодавцями витрат своїх працівників за умови, що здобуті знання відповідатимуть тому роду діяльності, яку вони виконують на підприємстві. Наприклад, державні органи Великобританії, Італії, Швеції у разі найму на роботу молоді віком 16-18 років, яка не має повної середньої освіти, відшкодовують 60 % витрат підприємства на її професійну підготовку [2].

Для формування власної моделі партнерства в Україні слід врахувати європейський досвід співпраці освіти та бізнесу задля досягнення спільних соціально-економічних цілей.

У європейських країнах для забезпечення працівниками ринків праці проводиться якісна робота стосовно дослідження потреб ринку. З цією метою створюються та розвиваються різні представницькі органи. Прикладами таких органів є Наглядові ради при навчальних закладах, а також консультативні органи при міністерствах освіти. У Великобританії діють Галузеві Ради з розвитку професійних умінь (SSC)[2]. Ради розробляють рекомендації з удосконалення програм підготовки спеціалістів, розробляють вимоги до системи навчання та стандартів. В таких Радах працюють роботодавці, які беруть активну участь у діяльності цього органу і сертифікації випускників. Досить часто оцінка якості

підготовки проходить безпосередньо на робочих місцях, де студенти проходять практику. Слід відмітити, що професійна освіта Великобританії перебуває в компетенції двох міністерств: Міністерства освіти і науки й Міністерства зайнятості. Однак контроль за нею здійснює Національна Рада з професійних кваліфікацій NCVQ [2].

В Японії партнерство освіти та бізнесу відбувається через те, що на ринку праці 70% працівників мають вищу освіту; система освіти забезпечує загальну освіту, а професійна підготовка є завданням компанії. Також для Японії характерний «довічний найм», що є найкращим мотиватором для студента, якого після закінчення навчання запрошують працювати в добре відомі компанії, що є дуже перспективно. В таких компаніях зазвичай існують «свої» університети (через договори), з яких вони відбирають собі майбутніх працівників. Партнерство освіти та бізнесу спрямовується на розвиток японської дуальної системи. Така система передбачає, що студент має два дні практики на робочому місці та три дні навчається безпосередньо в університеті. Таким чином, студент набуває практичних навичок, а також знижується рівень безробіття в країні.

Система вищої освіти США теж характеризується активним залученням бізнесу в навчальний процес. Великі фірми стають безпосередніми авторами освітніх програм і курсів, а також їх керівниками. Успіх функціонування американських університетів в значній мірі забезпечується диверсифікацією джерел фінансування. Приватні корпорації є постійними важливими замовниками наукових та освітніх послуг, на їх долю припадає майже 60% фінансування наукових досліджень[1].

Погоджуємось, що серед глобальних пріоритетів взаємозв'язку «бізнес – ВНЗ» типовими є [4]:

- дослідження і розробки;
- розробка та оцінка курсів/програм (у деяких країнах, наприклад, Німеччині, Ірландії, Франції, представники бізнесу входять і до незалежних загальнонаціональних органів, які проводять акредитацію програм);
- мобільність студентів як працівників;
- захист інтелектуальної власності.

Ефективність співпраці освіти та бізнесу визначається низкою переваг:

- Для університетів: збільшення інвестицій, оновлення матеріально-технічної бази, створення технопарків, збільшення автономності та фінансової незалежності, більше можливостей працевлаштування студентів, підвищення рейтингу університету.

- Для бізнесу: зростання інноваційності виробництва, залучення висококваліфікованих працівників, створення на базі підприємства науково-дослідних підрозділів, пільги з боку держави, підвищення репутації з боку суспільства.

Наша держава лише починає переймати кращі віхи розвитку європейської освіти (Болонська система, автономія університетів, політика укрупнення), паралельно удосконалюючи національне законодавство. Але темп цих реформ досить повільний, адже за кордоном вже давно визнали, що партнерство освіти та бізнесу є дуже ефективним.

Для України залишається нагальним, теж зрозуміти важливість цього партнерства та реалізовувати його. Наприклад, в університетах - створення посади проректора із відносин з бізнес-компаніями, мотивувати компанії інвестувати в людський капітал тощо. Ці заходи покращать не тільки соціально-економічне становище в країні, а й сприятимуть розвитку її економіки та подальше завоювання стабільних позицій у світовій торгівлі.

Література

1. Берча О. М. Сучасний стан та перспективи розвитку партнерства університетів та бізнесу (на матеріалах ДВНЗ "УжНУ") / О. М. Берча, К. А. Сочка // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер : Економіка. - 2013. - Вип. 4. - С. 113-119.
2. Дяків О. Європейський досвід регулювання взаємодії освіти та ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10dovorp.pdf>
3. Закон України «Про вищу освіту» від 2014 р. № 1017-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
4. Якісна вища освіта : роль партнерств : щорічна доповідь 2013 / [Зінченко А., Саприкіна М., Янковська О., Вінніков О.] ; Центр "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності". - К. : [б. в.], 2013. – 19с.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гарасим Ю.Й.**

**Голоднюк Т., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

**МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИХОДУ
ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ НА ЗАРУБІЖНИЙ РИНОК**

Міжнародний маркетинг на сучасному етапі розвитку світового господарства займає важливе значення, оскільки є одним з основних інструментів ведення бізнесу. Вихід компаній на міжнародний ринок для ефективного здійснення діяльності та отримання бажаного результату неможливий без застосування інструментів маркетингу, оскільки кожен суб'єкт господарювання прагне збільшити свої обсяги продажу, максимально задовольнити потреби споживачів, якомога краще позиціонувати свій товар на зарубіжному ринку.

В Україні існують всі передумови для активізації міжнародної діяльності вітчизняних підприємств: розвиток ринкових відносин, досить вигідне економіко-географічне положення, розвиток зовнішньоекономічної діяльності, становлення глобальної господарської системи, членство країни в багатьох міжнародних організаціях.

Поняття «міжнародний маркетинг» міцно увійшло в економічну лексику України, але загальноприйнятого визначення немає. Так, Циганкова Т.М. визначає міжнародний маркетинг як маркетингову діяльність фірми за межами національних кордонів [2, с. 3]. Каніщенко О.Л. дає таке визначення, що міжнародний маркетинг – забезпечення процесу планування та підприємницької діяльності поза національними межами, щоб створити найсприятливіші для бізнесу умови [1, с. 5]. На мою думку, міжнародний маркетинг - вихідний елемент підприємницької діяльності, що включає в себе такі етапи як: міжнародні маркетингові дослідження, що показують загальну ситуацію на ринку, діяльність конкурентів та власну позицію серед них; смаки споживачів, що допомагають вирішити, який саме товар чи послугу виробляти для забезпечення незадоволеного попиту; ринкова стратегія виходу на новий ринок з метою забезпечення діяльності на довгострокову перспективу.

Міжнародний маркетинг як інструмент виходу українських підприємств на зарубіжні ринки можливий лише за умови усвідомлення всіма рівнями управління необхідності його здійснення.

Вихід на міжнародний ринок не можливий без дослідження маркетингового середовища, здійснення аналізу, оскільки ті підприємства, які неправильно проаналізували ринок, внаслідок чого припустилися помилок у товарній політиці, ціноутворенні, не доклали максимум зусиль на збут своєї продукції, вийшли на ринок в несприятливий момент - несуть досить високі витрати для того, щоб повторно здійснити цикл комплексу міжнародного маркетингу.

Міжнародна маркетингова діяльність є не тільки продуктивним засобом виходу підприємства на новий ринок, але є інструментом удосконалення якості товарів, сприяє розширенню збутової мережі, а отже забезпечує більшу прибутковість від продажу. Здійснення комплексу

міжнародних маркетингових заходів слугує підвищенню рівня конкурентоспроможності фірми. У той же час ігнорування інструментів міжнародного маркетингу може призвести до негативних наслідків через втрату вигідних маркетингових можливостей, а також реальної невдачі в конкурентній боротьбі з іноземними компаніями на зарубіжному ринку.

Незважаючи на те, що міжнародний маркетинг в Україні як економічний процес зародився нещодавно, він набрав вже досить високих обертів. В Україні відбувається покращення рівня міжнародного маркетингу, внаслідок постійного аналізу закордонних ринків та безпосереднього виходу на них, що надає можливість вітчизняним підприємствам поглиблювати співробітництво з закордонними суб'єктами та розширювати межі своєї діяльності на світовому ринку [3].

Крім того, вітчизняні компанії сьогодні не тільки самі звертаються до послуг відомих міжнародних маркетингових компаній під час виходу на зарубіжні ринки, але й надають маркетингові послуги за кордон, що свідчить про зростання їх досвіду в даній сфері. Відомими вітчизняними маркетинговими компаніями є: «KADDIRECT», «IVOXUkraine», «Агентство маркетингових досліджень», «SOCISGallup-Ukraine» та ряд інших. Проте для масштабного виходу на зарубіжний ринок вітчизняним підприємствам необхідно сформувати свій ринковий образ, який би не був копією американського, японського чи азіатського, а відображав би українську специфіку. Саме активізація використання інструментів міжнародного маркетингу українськими підприємствами сприятиме безперешкодному виходу на нові ринки, підвищенню досвіду щодо протистояння у конкурентній боротьбі з іноземними компаніями, розширенню масштабів діяльності, підвищенню іміджу країни загалом.

Перешкодою для вдалого виходу вітчизняних підприємств на зарубіжні ринки є наявність таких основних проблем як: направленість на короткострокову перспективу, розуміння міжнародного маркетингу як використання тільки реклами, низький рівень обслуговування, відсутність гнучкої політики, недостатня кількість кваліфікованих фахівців, проблема правового забезпечення міжнародного маркетингу, відсутність чіткої стратегії на ринку.

Розв'язанню названих проблем будуть сприяти: поетапне становлення організаційної структури служб маркетингу на вітчизняних підприємствах, підготовка та перепідготовка висококваліфікованих керівників та фахівців нового типу, що володіють сучасною методологією ринкової діяльності, забезпечення підготовки фахівців-маркетологів [4]. Вирішення перелічених проблем сприятиме створенню більш гнучкої політики вітчизняних підприємств, а отже їм буде легше вийти на нові зарубіжні ринки і вчасно адаптуватися до них.

Не зважаючи на всі складності ведення міжнародної маркетингової діяльності вітчизняними підприємствами, з кожним роком невеликими темпами зростає рівень професіоналізму вітчизняних маркетологів та спостерігається застосування нових течій міжнародного маркетингу в Україні. За таких умов його подальший інтенсивний розвиток відкриватиме більші можливості для вітчизняних підприємств на світовій арені.

Література

1. Каніщенко О.Л. Міжнародний маркетинг у діяльності українських підприємств. - К.: Знання, 2007.-446с.
2. Циганкова Т. М. Міжнародний маркетинг: теоретичні моделі та бізнес-технології.- К.: КНТЕУ, 2004.-400с.
3. Антоненко К.В., Тимошенко О.І., Міжнародний маркетинг як інструмент інтеграції України у світове господарство [Електронний ресурс] К.В. Антоненко, О.І. Тимошенко. - Режим доступу: <file:///C:/Users/Asus/Downloads/4289-11033-1-SM.pdf>
4. Балабанова Л.В. Основні проблеми розвитку маркетингу на підприємствах України [Електронний ресурс] / Л.В. Балабанова . – Режим доступу:<http://men.dt-kt.net/books/book-14/chapter-652>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н.М.**

Колесник В., ФМТП, 3 к. 11 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ «ПАРТИЗАНСЬКОГО» МАРКЕТИНГУ

Маркетинг сьогодні являється одним із найголовніших важелів, що допомагає компанії розвиватися, а головне – це отримувати прибуток. Головною проблемою на сьогоднішній день є те, що економічна криза зачепила усі підприємства, і деякі власники не в змозі виділяти кошти на повноцінний маркетинг. На сьогоднішній день телебачення, зовнішня реклама і друковані ЗМІ втрачають свою актуальність, коли питання стосується ефективного просування продукції, не маючи величезних бюджетів. Тому підприємства все частіше звертаються до такого виду маркетингу, як «партизанський» маркетинг.

«Партизанський» маркетинг – нестандартний та нетрадиційний маркетинг, який дає змогу за порівняно невеликого бюджету максимально впливати на цільову аудиторію товару чи послуги. Він

дозволяє ефективно просувати послуги чи товари, збільшувати прибуток компанії та приваблювати нових клієнтів, при цьому майже не вкладати в маркетингову діяльність гроші.

В знаменитій книзі Конрада Джея Левінсона «Партизанський маркетинг» автор відштовхується швидше від величини рекламного бюджету та від виду рекламного носія. З його точки зору, партизанський маркетинг являє собою "сукупність способів реклами, які креативно працюють з малим бюджетом" [3].

Л.А. Мороз у своїй науковій статті наголошує, що «партизанський» маркетинг полягає у використанні інструментарію маловитратних методів просування. Ця стратегія може бути ефективною передусім для фірм, які діють на ринку за принципами, за якими замість «важкої зброї» (дорогих рекламоносіїв) використовується «легка» (малобюджетна реклама чи інші елементи комплексу просування). [4] Саме на це вказував ще у 1983 р. Д.К. Левінсон, який у своїй книзі "Guerrilla marketing" вперше вжив цю військову термінологію.

Серед головних характеристик «партизанського» маркетингу можна виділити: мінімальні витрати, нестандартні рішення, швидкі результати, чітка спрямованість на аудиторію, системний підхід (залучення максимальної кількості каналів комунікації). Саме в інтелектуальній праці, креативному мисленні, рішучості для чогось нового та неординарного й в оригінальних методах просування полягає таємниця «партизанського» успіху.

«Партизанський» маркетинг спочатку позиціонувався як інструмент для малого та середнього бізнесу, змушеного застосовуватись через нестачу коштів, сьогодні, в умовах високої конкуренції, методи партизанського маркетингу використовують й великі компанії – наприклад, IBM, Microsoft, Volvo, Mercedes, Adobe, American Express, Procter & Gamble, Nissan тощо [1].

Вдалих прикладів застосування зарубіжними компаніями «партизанського» маркетингу є досить багато. Так, факел, що несли в забігу на Олімпіаді, встиг аж чотири рази згаснути. До життя його повертали за допомогою Zippo, виробник запальнички написав у Фейсбуці на своїй сторінці, що компанія відновила порядок у всьому світі і врятувала Олімпійські ігри. Пост зібрав більше трьох тисяч лайків, ця новина стала вже першою легендою Олімпіади і, як наслідок, компанія набула широкої популярності.

Sony Ericsson в 2002 р. залучила 60 акторів у десяти великих містах, які просили незнайомих сфотографувати їх, даючи для цього найновішу модель телефону й описуючи його чудові властивості. Після чого продажі цієї моделі швидко зросли [2].

Існує також приклад оригінального партизанського маркетингу, з невеликим додаванням техніки. Так рекламна кампанія Fitness First зробила із звичайної зупинки ваги. Людина сідає на лавку, і на місці рекламного лайтбоксу з рекламою фітнес-клубу спалахує його вага. Компанії вдалося завоювати коло клієнтів, які в результаті після побаченої ваги звернули увагу на рекламу фітнес-клубу.

Варто згадати також про Стіва Джобса, який у 1984 році запустив комп'ютер Macintosh. Коли компанія його презентувала, то поставила безкоштовно в кожному школі Каліфорнії по одному комп'ютеру. Діти були дуже захоплені від цієї новинки і все почали розповідати про нього батькам. В результаті чого компанія створила ціле покоління споживачів, які стали великими шанувальниками Apple [2].

Що ж до України, то застосування інструментів «партизанського» маркетингу на сьогоднішній день не набуло широкого поширення, на відміну від інших, більш розвинутих, країнами. Але все більшість компаній розпочинає використовувати його в своїй маркетинговій діяльності в цілях мінімізації витрат та максимізації прибутку і задоволення потреб споживачів. Так прикладом може слугувати нестандартна кампанія з просування послуг відпочинкового комплексу «Бухта вікінгів» у м. Львові, одним з елементів якої було використання в період перед Великодніми святами у касових зонах супермаркетів міста спеціальних рекламних стійок, на яких були розміщені великі прозорі пакети з екологічно чистим лісовим повітрям. Текст на упаковці пропонував клієнтам або відвідувати «Бухту вікінгів», або купувати пакети з повітрям і дихати ним вдома. Нестандартна промоакція під час активного передсвяткового відвідування магазинів запам'яталась споживачам і кількість відвідувачів відпочинкового комплексу різко зросла [4].

Отже, «партизанський» маркетинг є досить ефективним. Завдяки своїй низькій вартості він допомагає вижити – маленьким компаніям. Придбати стабільність - середнім, які збільшують результативність своєї реклами із одночасним використанням «партизанського» маркетингу та звичайних методів просування. Та отримати над конкурентами усі переваги – великим, адже він дозволить привернути до себе увагу тих споживачів, яких не вдалося зацікавити звичайними видами рекламних звернень. Сьогодні оригінальність та нестандартність дуже цінується, і саме ці принципи належать до «партизанського» маркетингу. Зараз він досить стрімко розвивається, а надалі досягне ще більшого успіху.

Література

1. Каковкіна Д.В. Партизанський маркетинг в Україні [Електронний ресурс] / Д.В.Каковкіна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Economics/6_94803.doc.htm
2. Іліка Г.П. Застосування партизанського маркетингу для просування товару [Електронний ресурс] / Г.П.Іліка. – Режим доступу: <http://www.zmk.com.ua/ua/articles/35.html>
3. Левінсон Дж.К. Партизанський маркетинг / Дж.К. Левінсон; [Пер. с англ. С. Жильцов]. – Москва: Ексмо, 2009. – 395 с.
4. Мороз Л.А. Проблеми використання нестандартних методів маркетингових комунікацій [Електронний ресурс] / Л.А.Мороз. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11332/1/20.pdf>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н.М.**

Лихолат О., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СЕГМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО РИНКУ ОДЯГУ

На сьогоднішній день легка промисловість є однією з найбільш значущих галузей виробництва, оскільки її продукція є не лише стратегічним товаром, але й засобом задоволення бажань та естетичних потреб людей з різних куточків світу.

Для вирішення проблеми дисбалансу між виробничими потужностями та заходами збуту, підприємству необхідно вдосконалювати виробничу та маркетингову політику. Одним з шляхів оптимізації витрат та раціонального використання коштів компанії є сегментація світового ринку одягу. Необхідність сегментації світового ринку зумовлена тим, що кожна група споживачів, в залежності від їхніх особливостей, буде надавати перевагу різним товарам.

Для ефективної сегментації слід визначити сукупність факторів, за якими цей ринок може бути просегментований. До таких факторів належать: потенційні - всі можливі фактори розподілення ринку на сегменти; релевантні - фактори, які належать до ринку, який буде сегментований; визначальні фактори, які будуть впливати на купівлю певного різновиду товару; специфічні, тобто ті, що впливають на купівлю певної товарної марки[1].

За потенційними факторами, оскільки вони є найбільш загальними, сегментувати ринок легкої промисловості можна за такими критеріями:

соціально-економічними (рівень прибутків населення, їх професія, належність до певного класу), демографічними (вік населення, стать, національність, релігія), географічними (регіон, чисельність населення у регіоні, клімат), психологічно-поведінковими (темперамент, тип особистості, ступінь обізнаності про товар).

Для кращого розуміння даного питання, слід розглянути сегментацію світового ринку одягу на прикладах конкретних компаній.

Іспанська торговельна мережа «Zara» випускає чоловічу та жіночу лінії одягу, кожна з них розділена на нижній, верхній одяг, взуття, косметику та аксесуари. Каталог «Zara» включає також лінії дитячого одягу[2]. Рівень цін в даній торговельній мережі є помірним, тому продукція не буде доступною для малозабезпечених людей і тому фірмі слід надати перевагу для людей з середнім рівнем доходів. Компанія випускає одяг, який підходить для різного клімату, проте основними споживачами компанії виступають люди, проживаючі в містах-мегаполісах. Також до цільового сегменту торговельної мережі «Zara» можна віднести людей-новаторів, та оскільки фірма час від часу випускає нові колекції відповідних брендів, тому сюди також слід віднести творчих особистостей.

«Vonprix» - німецька компанія посилкової торгівлі, заснована в Гамбурзі ще в 1986 році. Основна ідея створення компанії - можливість покупки модних товарів за допомогою посилкової торгівлі за демократичними цінами[3]. Асортимент компанії складається з жіночого та чоловічого одягу, аксесуарів, одягу для дітей. Тому основними споживачами в даному випадку буде виступати населення з середнім рівнем доходів. Фірма випускає одяг, який підходить для місцевостей з різним кліматом (як теплий одяг, так і одяг для теплого клімату). Цільовою аудиторією серед покупців є жінки, тому що «Vonprix» має порівняно невелику лінію чоловічого та дитячого одягу. Продукцією здебільшого користується молодь, проте фірма має і лінію одягу для людей зрілого віку. Асортимент одягу орієнтований як на консервативних, так і для творчих людей. Компанія має власний інтернет-магазин, то важливим сегментом для фірми також буде населення, яке є активними користувачами мережі Інтернет.

«Victoria's Secret» - одна з найбільш відомих у світі компаній по продажу жіночої білизни, яка базується в США. Своїм завданням компанія вважає розвиток в жінці впевненості в собі і сміливості[4]. Дана фірма орієнтується на забезпечене населення, оскільки ціни продукції є досить високими. Середня ціна комплекту становить декілька мільйонів доларів США. В залежності від професії серед покупців слід виділити людей, які мають кар'єру моделей, оскільки естетична особливість товарів

займає в даному випадку провідну роль. Продукція також має широку популярність серед населення, яке живе у місцевостях з теплим кліматом та у великих містах. Основними покупцями продукції виступають жінки, а в залежності від національності та релігії, населення тих країн, в яких не заборонено носити одяг такого ступеня відкритості. Також сюди слід віднести новаторів, сміливих людей.

«Columbia Sportswear Company» - американська компанія, яка є виробником і постачальником одягу і аксесуарів для активного відпочинку та спортивного одягу. Вона також виробляє взуття, головні убори, туристське спорядження, одяг для лижників і верхній одяг аксесуари[5]. Асортимент продукції фірми буде більше користуватися населення з середнім рівнем доходів, тому що ціни продукції компанії не підходять для малозабезпечених людей. Продукція компанії орієнтована для сегменту населення, які проживають в місцевостях з холодним кліматом, оскільки компанія має широкий асортимент теплого одягу. Також попит на товари даної компанії буде серед населення, яке живе у гірській місцевості або біля морів (компанія має лінію одягу для лижного та водного спорту). Компанії слід орієнтуватись на населення будь-якого віку та статі, яке веде активний спосіб життя. Цільовим сегментом також виступають люди, готові до змін, новатори; люди, які обізнані про асортимент продукції даної компанії.

Отже, сегментація світового ринку одягу має на меті враховувати особливості груп споживачів, які маюць свої власні потреби щодо кожного товару. Обґрунтована сегментація міжнародного ринку дасть можливість виробнику ефективно проводити свою маркетингову політику для подальшого покращення діяльності своєї компанії. Тому при розробці стратегічного плану діяльності підприємства, яке планує виготовляти одяг, йому необхідно врахувати різні критерії та обрати цільовий сегмент ринку, який буде для його діяльності найбільш оптимальним та ефективним.

Література

1. «Маркетинг» Бутенко Н. В. Підручник. – Київ: Атіка, 2008. – 300с.
2. Глагола В. ТОП-5 найбажаніших на Закарпатті брендів одягу / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://varosh.com.ua/all/post/modashow/top5-najbazhanishih-na-zakarpatti-brendiv-odyagu#>
3. Бонприкс: март 2014 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bonprix2014.blogspot.com/2014_03_01_archive.html
4. Яка історія бренду Victoria's Secret («Вікторіас секрет»)? / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://genomukr.ru/dlja-zhinok/1280-jaka-istorija-brendu-victoria-s-secret-viktorias.html>

5. Columbia Sportswear / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e-uman.org.ua/index.php?newsid=674531>

Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі Удод Н.М.

Мілюкова Н., ФМТП, 3 к. 12 гр,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

АНТИКРИЗОВА МІЖНАРОДНА МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні підприємства часто функціонують в умовах нестабільності економічного середовища, для якого характерним є велика кількість загроз фінансовій стійкості компанії. Зовнішні загрози можуть проявлятися у таких несприятливих макроекономічних умовах, як: загальноекономічна ситуація в країні; недосконалість нормативно - правової бази; нестабільність страхової, податкової та кредитної політик; інфляційні ризики, валютні, політичні, природні, екологічні тощо. До внутрішніх загроз відносять слабке маркетингове опрацювання ринку; серйозні помилки в організації збереження фінансових та матеріальних цінностей; виробничі, управлінські, кваліфікаційні, інформаційні, цінові, інвестиційні ризики; ризик втрати репутації. Основною метою антикризової політики зазвичай є швидкий вихід з нестабільного стану, пошук найменш витратної ніші на зарубіжному ринку, використання внутрішніх ресурсів за рахунок економії, якщо порівнювати її зі звичайними стратегіями. Тому антикризова маркетингова політика повинна включати такі напрями, як: цінове регулювання; залучення нових споживачів та активізацію політики утримання існуючих; оптимізацію витрат на збут та просування продукції; укладання закордонних союзів; визначення оптимального обсягу виробництва; коригування асортиментної політики; перегляд методів і витрат на маркетингові дослідження; маркетинговий аудит.

Особливість антикризового управління підприємством полягає в підвищеній складності управлінських процесів. Правильно вибрана стратегія дає можливість використовувати конкретні маркетингові інструменти, засоби і методи для досягнення запланованої частки ринку і прибутку [3]. Кризові явища на вітчизняних підприємствах виникають через проблеми: фінансові - відсутність коштів на оновлення обладнання

та технологій; виробничі - високі витрати на обслуговування застарілого обладнання, надмірні витрати та втрати сировини, матеріалів та енергії при використанні застарілих технологій і обладнання з високим зносом; маркетингові - висока ціна при середній або низькій якості, низький попит на неконкурентну продукцію; економічні - низькі доходи, низька рентабельність або збитковість виробництва [2]. Механізм антикризового управління підприємством складається з наступних основних елементів: діагностика фінансового стану; оцінка бізнесу підприємства; антикризові маркетинг, організаційно-виробничий менеджмент, управління персоналом, фінансовий та інноваційний менеджмент, інвестиційна політика, бізнес-планування. Необхідно розробити алгоритм антикризової стратегії маркетингу: створити антикризову робочу групу і регламентувати її діяльність; провести аудит середовища підприємства; оцінити потенціал зарубіжного ринку і стійкість підприємства на ринку; скоригувати стратегічні і тактичні цілі розвитку підприємства; провести аналіз стратегічних альтернатив; оцінити ризики реалізації альтернативних антикризових стратегій; зробити вибір та узгодити певну антикризову стратегію маркетингу; розробити програму антикризових заходів; контролювати бізнес-процеси, що впливають на ефективність антикризової стратегії; проводити постійний моніторинг ефективності реалізації антикризової стратегії [3, с.45]. Зважаючи на цілі, які переслідує компанія у кризовий період, можна виділити певні особливості стратегій антикризового регулювання [1]:

1. Стратегія, яка згладжує дію кризових явищ, характеризується зниженням витрат на маркетинг (скорочення працівників, зменшення бюджету на комунікації), переходом на малобюджетні маркетингові засоби (вірусний, партизанський маркетинг). Скорочення носить характер оптимізації, а не мінімізації, тобто зменшуються статті адміністративних витрат. Стратегія повинна бути найменш витратна для відновлення платоспроможності підприємства, особливо для того випадку, коли ніша ринку залишилася не зайнятою конкурентами. Реалізується на початковому етапі відновлення діяльності фірми;

2. Стратегія підприємств, які успішно долають кризу, орієнтується на зростання економічних, фінансових показників підприємства та в цілому всієї компанії. Для стабілізації положення цієї стратегії притаманні антикризові пропозиції для захоплення ринку, раціональні мотиви в комунікаціях; налагодження роботи зі споживачами через технічні засоби; об'єднання зусиль виробника і посередників (відкриття зарубіжних оптових баз, фірмових магазинів); формування мережі збуту; відкриття власного торгового представництва в іншому регіоні. Стратегія здійснюється за допомогою створення принципово нових товарів або

модифікації існуючих товарів. Вимагає вкладення додаткових фінансових коштів в розробку, освоєння і просування на ринок нового товару. Стабілізаційна стратегія виправдана тоді, коли фірма прагне до зростання конкурентоспроможності продукції;

3. Стратегія підприємств, що потерпають від кризи, направлена на виживання. Вона реалізується, якщо загроза ліквідації підприємства як господарюючого суб'єкта або підрозділу реальна, може бути як добровільною, так і примусовою. Приймається тільки після ретельного аналізу економічної і ліквідаційної вартостей. Підприємство не створює новий товар, збувається вся продукція за прийнятними або найнижчими цінами. Стратегія характеризується послабленням активності або повним припиненням діяльності.

Дані стратегії носять обмежений по терміну характер. Стратегія вважається реалізованою, як тільки підприємство набуде стійкого положення на ринку. У випадку виходу із кризи підприємство обирає інший напрям діяльності та відповідну стратегію.

Отже, слід зазначити, що стратегії в умовах кризи можна використовувати як набір тактичних заходів. Кожним підприємством розробляється і реалізовується антикризова політика, яка враховує сферу та специфіку діяльності, форму власності, розмір організації, наявні ресурси й можливості, реальне становище та рівень загрози. Запропонований алгоритм розробки антикризової стратегії маркетингу буде сприяти пристосуванню або виживанню підприємств у мінливому середовищі. Застосування таких стратегій має носити індивідуальний ситуаційний характер. Слід звертати увагу як на внутрішні так і на зовнішні загрози, тільки у комплексі обрана антикризова стратегія надасть позитивний результат.

Література

1. Мельник Ю.М. Маркетингові стратегії антикризового управління: класифікаційні ознаки та умови їх застосування / Ю.М. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій/ за ред. д.е.н., професора С.М.Ілляшенка- Суми:ТОВ «Папірус»,№4,2011.-С.105-110.
2. Хандій О.О. Антикризові інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації. / О.О. Хандій // Маркетинг і менеджмент інновацій: монографія. – Суми : «Друкарський дім», № 4, 2012. – С. 186-192.
3. Маркетингове антикризове управління туристичними підприємствами в сучасних умовах [Електронний ресурс] /Н.Д. Бобрицька, О.В. Кирилова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 5 (15). – С. 41-46. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n5.html>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Удод Н.М.**

**Пашиста А., ФМТП, 3 к. 11 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Використання традиційних інструментів маркетингу сьогодні швидко заміщається новими технологіями, з переходом до інформаційного суспільства і популяризацією мережі Інтернет було зумовлено появу нової сфери маркетингової діяльності – Інтернет-маркетингу. Основне завдання як Інтернет-маркетингу, так і традиційного маркетингу – завойовування прихильності клієнта.

Головною перевагою Інтернет-маркетингу є те, що він дає змогу спростити процес обслуговування потенційних клієнтів, без зайвих витрат надаючи їм необхідний сервіс двадцять чотири години на добу та сім днів на тиждень. Інтернет не тільки відкриває перед підприємством можливість ефективно організувати зворотній зв'язок із споживачем і оперативно вивчати поточний попит, але також гнучко змінювати власні маркетингові плани та рекламні проекти відповідно до безперервно змінюваної маркетингової ситуації. Крім того, саме мережа Інтернет є незмінним інструментом для знаходження нової маркетингової інформації, багаторазово перевершуючи в цьому інші традиційні засоби. Використання Інтернету скорочує витрати на просування товарів і послуг із збереженням необхідної ефективності.

До переваг від переведення частини функцій маркетингового управління у віртуальний простір можна віднести:

- швидка переорієнтація споживача з однієї пропозиції на іншу. Використання Інтернету зробило реальною для компаній можливість привернути увагу нового клієнта всього за декілька секунд. У той же час користувач може за допомогою декількох рухів перейти до іншого сайту, а відповідно, до пропозиції будь-кого з конкурентів. У такій ситуації прихильність та лояльність покупців стає найбільшою цінністю і найвищим результатом маркетингової діяльності, а встановлені взаємини – головним капіталом компанії;

- суттєве розширення інформаційного поля споживача, глобалізація його споживчої поведінки, яка позначається на прийнятті рішень щодо покупки. Споживач може не тільки отримати повноцінну інформацію про продукт і все з ним пов'язане, але й оптимізувати параметри його вибору;

- Інтернет є глобальним засобом комунікацій, яка не має жодних територіальних обмежень, при цьому вартість доступу до інформації не залежить від віддаленості від неї. Висока ефективність комунікативних властивостей Інтернету забезпечує можливість скорочення часу на пошук партнерів, прийняття рішень, здійснення угод, розробку нової продукції;

- розвиток інтерактивних комунікацій на основі усвідомленого і передового стилю реалізації зв'язку «виробник-споживач», якому характерні зручність отримання та використання будь-якої інформації, узгодженість і прискорення дій, можливість цілодобового доступу [1].

Але поряд з перевагами також існують недоліки Інтернет-маркетингу. В Україні важливою проблемою переходу від реального бізнесу до віртуального довгий час був низький рівень інтегрованості населення до Всесвітньої мережі. Однак за останні роки ситуація суттєво змінюється. Загальна інтернет-аудиторія на всій території України за 2015 рік зросла до 59% і складає 21,8 млн користувачів. Відзначається, що найбільш активно зростає аудиторія старшого віку. Кожен 10-й українець у віці 65 років вже користується Інтернетом. Також повідомляють, що кожен другий мешканець села має доступ до інтернету [3].

Ще однією проблемою Інтернет-маркетингу є той факт, що нині, незважаючи на стрімкі темпи розвитку глобальної мережі, досі не існує єдиного універсального інструментарію ведення бізнесу в віртуальному просторі. Також система оцінювання ефективності заходів Інтернет-маркетингу вимагає уточнення. Хаотичність та інформаційна перевантаженість більшості сайтів ускладнюють залучення і утримання потенційних клієнтів. За даними досліджень, користувач повинен протягом перших восьми секунд побачити на сайті щось корисне, в іншому випадку він просто піде далі. Тому, якщо ваш сайт повільно вантажиться, і до того ж інформаційно перевантажений, то велика ймовірність, що відвідувач не стане вашим клієнтом [2].

Отже, проаналізувавши переваги та недоліки можна вважати Інтернет-маркетинг інструментом надання інформації для споживачів, на яку витрачається невелика кількість коштів і, при правильному її проведенні, він приносить результат і, відповідно, прибуток. А для того, щоб запобігти виникненню недоліків, потрібно зробити доступнішими ціни на послуги Інтернет-провайдерів; використовувати міжнародний досвід розповсюдження Інтернет-маркетингу; створювати умови для подальшого розвитку Інтернет-маркетингу в Україні. У сучасному

інформаційному суспільстві, з стрімким розвитком комунікацій, потрібно завжди бути першим та швидко пристосовуватись до змін ринку, тому у подальшому значення Інтернету при веденні бізнесу зростатиме, а Інтернет-маркетинг стане невід'ємною частиною кожної компанії.

Література

1. Маркетинговий аналіз та інтернет-маркетинг / С. Шкарабан, Б. Штефан; Економічний аналіз: збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, 2009. – 340 с.
2. Просування бізнесу в Інтернет. Все про PR і рекламі в мережі / Ф. Гуров.– М. Вершина, 2008. – 136 с.
3. Factumgroup – Маркетинговий дослідницьких холдинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://factum-ua.com/>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н.М.**

Попович І., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

З розвитком і поширенням Інтернету все більшої значимості набуває електронна інформація. Інтернет комерція розвивається дуже стрімкими темпами та привертає до себе охочих випробувати свої сили саме у веденні бізнесу в мережі Інтернет. З кожним днем все більше компаній використовує всесвітню мережу для просування товарів, надання послуг, спілкування з клієнтами.

За даними “Worldometers”, станом на квітень 2016 року кількість користувачів Інтернет у світі становить 3,4 мільярда чоловік. Аудиторія Інтернет-користувачів має стійку позитивну динаміку. Основні користувачі Інтернету – найактивніша частина населення. Більше половини людей, молодших за 30 років, тобто 96% тих, хто народився в період розвитку Інтернет-технологій, зареєстровані в соціальних мережах. До того ж кількість зареєстрованих споживачів соціальних мережах непинно зростає [1].

Кожна з соціальних мереж має свої властивості та створює особливі можливості, має свою аудиторію з чітко вираженими характеристиками.

За даними “2015 SocialMediaMarketingIndustryReport” найбільш популярними соціальними мережами, які обрали маркетологи для бізнесу стали: Facebook, LinkedIn, Twitter, YouTube [2].

Щоб визначити цільову аудиторію у соціальних мережах потрібно починати з вивчення існуючих або потенційних споживачів та аналізу соціально-медійних платформ, що ними використовуються. На цьому етапі здійснюється дослідницько-аналітична діяльність та ідентифікується, яким видам он-лайн діяльності споживачі надають перевагу.

На відміну від традиційних маркетингових інструментів реклама в соціальних мережах дає можливість не просто розповісти про товар, послугу або бренд, а й детально виділити переваги в порівнянні з конкурентами. Однак використовуючи маркетинг в соціальних мережах потрібно пам'ятати, навіщо взагалі люди користуються соціальними мережами. Перш за все, через соціальні мережі вони задовольняють свою потребу в спілкуванні, а традиційні ЗМІ - це канал односторонньої комунікації. В соціальних мережах споживач оцінює і поглинає інформацію настільки, наскільки вона задовольняє цю саму потребу в спілкуванні. Тому, необхідно постійно стежити за станом своєї Інтернет-спільноти, і брати участь у спілкуванні від імені бренду.

Маркетинг у соціальних мережах потребує не просто винагороду або шанс виграти приз в обмін на покупку, як у звичайній рекламній кампанії. Маркетинг у соціальних мережах вимагає нагороджувати інтерес і спілкування, в тому числі “лайки”, коментарі, пости тощо, і відзначати слід саме інтерес, який був проявлений у відношенні до компанії.

Тенденцію зростаючої популярності соціальних медіа усвідомило безліч іноземних компаній, які завдяки новим технологіям комунікації вже використовують socialmediamarketing. Наприклад, всесвітньо відомі компанії “TheCocaCola Company”, “PepsiCo” та “Dell”, що увійшли у щорічний рейтинг найбільших американських корпорацій Fortune 1000, спілкуються зі своїми споживачами саме через соціальні медіа. Південнокорейська компанія “HyundaiMotorCompany”, що спеціалізується на випуску легкових автомобілів, міжнародний лідер у галузі аудиту, оподаткування і права, консультаційного супроводу транзакцій і консультування з питань ведення бізнесу “Ernst&Young” та міжнародна організація “Червоний хрест” також успішно використовують соціальні медіа у бізнес-цілях [3].

Основою їхнього успіху у соціальних мережах стало те, що застосування користувальницького контенту як елементу корпоративних маркетингових комунікацій відбувалося згідно з концепцією соціально відповідального маркетингу, тобто по суті було проявом соціальних

ініціатив бізнесу, таких як проекти корпоративної соціальної відповідальності. “HyundaiMotorCompany” є одним з найкращих підтверджень цього. З 1998 року компанія та мережа її дилерів підтримує боротьбу з онкологічними захворюваннями у дітей в межах повномасштабної програми – “Надія на колесах” [4]. Ця програма спрямована на підвищення рівня знань та кваліфікації лікарів і медичного персоналу, проведення різноманітних досліджень та привернення уваги до проблеми дитячої онкології. Дана програма практично ніде не афішується, але частиною новин компанія ділиться з фоловерами в соціальних медіа. Повідомлення про такі проекти доцільно передавати тільки відданим послідовникам і прихильникам бренду, зокрема у соціальних мережах. При цьому підкреслювати соціальні ініціативи бізнесу з приводу вирішення певних проблем суспільства. Це приверне увагу громадськості і відповідно сформує повагу споживачів.

Компанія “ДЦ Україна”, що володіє мережею магазинів та аптек “Watsons” – лідер українського ринку роздрібної торгівлі формату Drogerie, один із лідерів серед українських компаній, що використовують соціальні медіа у власній комунікативній діяльності. Завдяки багатьом конкурсам та благодійним акціям, що змінюються майже щотижня, сторінка “Watsons Україна” у Facebook на сьогодні нараховує 127 248 прихильників [3].

Отже, використання соціальних мереж може бути корисним для успішного просування бренду, товару чи компанії на ринок. Правильне застосування інструментів маркетингу у соціальних мережах дозволить залучити все більшу кількість прихильників, розширити цільову аудиторію, розробити, покращити та захистити репутацію компанії через формування лояльності споживачів до компанії.

Література

1. Worldometers: Real time world statistics [Electronic resource]. – Way of access: <http://www.worldometers.info>
2. 2015 Social Media Marketing Industry Report [Electronic resource]. – Way of access: <http://www.socialmediaexaminer.com/social-media-marketing-industry-report-2015>
3. Гусаченко К. В. Інтернет-маркетинг у соціальних медіа як ефективний інструмент комунікативної політики підприємства [Електронний ресурс] / К. В. Гусаченко. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui>
4. Офіційний сайт проекту “Надія на колесах” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hyundaihopeonwheels.org>

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н. М.**

Редя О., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РОЛЬ КРЕАТИВНОГО ПІДХОДУ В ЗДІЙСНЕННІ МІЖНАРОДНОЇ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день, навряд чи хто-небудь буде сперечатися з тим, що вдала маркетингова діяльність не існує без креативу, особливо, коли мова йде про вирішення завдань по залученню споживачів на зарубіжному ринку. Споживачі володіють нині значно більшим обсягом інформації ніж раніше, тому починають вимагати спеціалізованих товарів, систем розподілу і комунікацій. Іншими словами те, що раніше було масовим ринком, розщепилося на сотні, якщо не тисячі, окремих індивідуальних ринків, що приводяться в рух способом життя людей, етнічною основою, доходами, географією, освітою, статтю і всім тим, що відрізняє людей один від одного [1].

Креатив – це оригінальна ідея, яка виділяє клієнта, товар або послугу серед аналогічних. Це те, що приваблює клієнта; те, що цікаво, оригінально; що споживається разом з товаром і задовольняє запити цільової аудиторії. Отже, креатив – це не вільна творчість, а процес, обмежений маркетинговими завданнями [2]. Враховуючи це слід виділити креативний маркетинг як вид маркетингу, що має функції оцінювання потенційного ринку і перетворення прихованого попиту на реальний шляхом розробки нових ефективних товарів [2].

Нині креативний маркетинг, який спочатку називали партизанським маркетингом, успішно зарекомендував себе в міжнародному бізнесі, з'явилися школи партизанського маркетингу, курси та семінари. Однак професійна рекламна спільнота довгий час сприймала низькобюджетний маркетинг як засіб економії рекламних коштів, і рекламні агентства вважали, що втрачають свої потенційні доходи від дій партизанського маркетингу. Але світова криза розставив все по місцях. Сьогодні багато рекламних агентств стали спеціалізуватися на послугах креативного партизанського маркетингу, який за своєю суттю будується на простих, зрозумілих і не надто витратних акціях, але обов'язково за участю сильного, ефективного креативу. Іноді ефект цього креативу настільки сильний, що споживачі починають поширювати серед своїх друзям і,

таким чином, передають цю рекламу серед цільової аудиторії. Такий маркетинг вже називають вірусним [3].

Перша і основна задача креативного маркетингу- розбудити споживача від нудної, банальної і одноманітної реклами. Друге завдання - звернути увагу на деталі, які сильно відрізняють товар (послуги) компанії від товару конкурентів. Третє завдання - змусити споживача запам'ятати рекламне повідомлення, його образ для того, щоб розповісти про нього іншим [4]. Щоб створити такий маркетинг, приходиться на допомогу креативу. Креативна ідея несе в собі маркетингове повідомлення і розчиняється в заходах, акціях, рекламній продукції, відеороликах в інтернеті.

Основними інструментами креативного маркетингу є: різке зниження цін, посилення реклами й інших методів просування продукту. За допомогою даного інструментарію досягаються налаштування, координація, взаємодія, вироблення спільної мови, однаковість в методах торгівлі і формування іміджу. У цьому сенсі всі комунікативні заходи повинні проводитися за єдиною схемою, визначеною загальною стратегією, мета якої – стежити за створенням неповторного вигляду підприємства для підвищення його конкурентоспроможності. Кожний окремий захід сприяє виробленню підприємством власного стилю, що виділяє його серед конкурентів.

Розвиток міжнародної маркетингової діяльності, особливості й умови використання маркетингу в різних країнах, регіонах, галузях, компаніях, організаціях, на фірмах та підприємствах зумовили появу і розвиток різноманітних його видів.

За видами попиту розрізняють маркетинг конверсійний, стимулюючий, ремаркетинг, синхромаркетинг, розвиваючий (креативний) маркетинг, підтримуючий, демаркетинг, протидіючий.

Прояв креативності у розвиваючому маркетингу дозволяє в умовах прихованого попиту перетворити потенційний попит на реальний. Тоді використовуються такі інструменти маркетингу як розробка товарів, що відповідають новим наявним потребам; перехід на новий якісний рівень задоволення потреб; використання реклами, створення специфічного іміджу товару, спрямованого на конкретні споживчі групи та пошук нових сфер споживання товару. Ефективна реалізація розвиваючого маркетингу можлива завдяки використанню індивідуально-психологічних властивостей маркетолога чи менеджера, що виконує функцію маркетингу на підприємстві. За такої ситуації творчих здібностей як таких не існує.

Інтелектуальна обдарованість є необхідною, але недостатньою умовою творчої активності особистості. Головну роль у детермінації творчої поведінки відіграють мотивації, цінності, особистісні риси. До

основних рис творчої особистості ці відносять когнітивну обдарованість, чутливість до проблем, незалежність у невизначених і складних ситуаціях. Д. Богоявленська запровадила поняття «креативна активність особистості» [5]. На її погляд, такий тип активності зумовлений психічною структурою, властивою креативному типу особистості. Творчість не є ситуативно стимульованою активністю, що виявляється у прагненні вийти за межі заданої проблеми. Креативний тип особистості властивий усім новаторам. Креативність розкривається в процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії і завжди адресується іншій людині. Отже, креативність – це презентація своєї індивідуальності споживачам [6].

Сьогодні надзвичайно важливо знати, як люди обробляють і зберігають інформацію про продукт або послугу. Переважна більшість покупців схильні більше довіряти своїм сприйняттям, а зовсім не фактами, а рішення приймають керуючись більше тим, що сприймають як важливе і справжнє, а не результатами раціонального аналізу. Всі ці та інші особливості сучасного ринку, що вимагає сучасних, а значить, креативних маркетингових підходів тих, хто розраховує на успіх.

Література

1. Рекламна економічна теорія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vipreferat.net/320293-1-Reklama-kategoriya-ekonomicheskaya-5.html>
2. Глушакова Т. И. Креативное мышление в рекламе и что ему способствует / Т. И. Глушакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marketing.spb.ru>
3. Все о маркетинге [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://promarketinggroup.com/>
4. Ким С.А., Дашков И.К. Маркетинг // Підручник, 2015.
5. Луганська В. Проблема креативності в сучасній психології : Український центр політичного менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.is/www.politik.org.ua>
6. Ілляшенко С.М. Товарна інноваційна політика: підручник / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 281 с.

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н.М.**

Стрільчук Л., доцент,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
(м. Київ)

ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Банківська система в Україні є основою розвитку економіки в цілому. Будь-які коливання, порушення стабільного функціонування банківської системи негативно позначаються на загальному стані економіки. Тому дослідження тенденцій розвитку банківської системи України та формулювання пропозицій щодо її вдосконалення є актуальними в умовах сьогодення.

Особливо гостро у даний час постає питання довіри до банківської системи України. При цьому самостійно жоден комерційний банк не в змозі вплинути на ситуацію, що склалася. Хитка довіра до банків в Україні спричинена невпевненістю населення у стійкості банківської системи внаслідок постійних повторень кризових ситуацій, виникнення при цьому паніки у вкладників, нестійкого розвитку економіки в цілому, неспроможності банків протидіяти кризовим явищам.

Для встановлення довіри вкладників дії комерційних банків, Національного банку України та органів державного управління повинні бути злагодженими і сприяти зміцненню та оздоровленню банківської системи. Доцільно було б дещо удосконалити систему гарантування вкладів. Наприклад, запровадити виплату депозитів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб без встановлення граничної суми відшкодування. Також необхідно створити систему гарантування вкладів юридичних осіб. Це питання є особливо актуальним, тому що у разі припинення діяльності банку юридичні особи не мають можливості повернути кошти, що були розміщені на рахунках у цьому банку. Відповідно призупиняються розрахунки з контрагентами, що унеможливорює здійснення нормальної господарської діяльності. Таким чином, запровадивши систему гарантування депозитів юридичних осіб, можна досягти підвищення впевненості клієнтів у тому, що вони у будь-якому випадку не втратять свої кошти, розміщені у банку.

Також необхідно імплементувати заходи щодо підвищення фінансової стійкості банків. Слід зазначити, що внаслідок недосконалої системи оцінки ризиків банки наражаються на великі збитки. Це особливо виражено при здійсненні кредитної діяльності. У зв'язку із зростанням рівня негативно класифікованої заборгованості банкам необхідно збільшувати резерви для відшкодування можливих втрат за активними операціями, що у свою чергу призводить до зростання витрат і впливає на рівень капіталізації банку [1].

З метою оптимізації структури кредитного портфеля і відповідно активів банку з точки зору їхньої якості, необхідно виважено проводити попередню роботу з потенційними позичальниками. Таким чином, одним із першочергових завдань для банків є удосконалення підходів до аналізу фінансового стану та оцінки кредитоспроможності позичальників.

На нашу думку, в таких складних економічних умовах, що склалися в Україні, доцільно буде ввести обмеження щодо кредитування тих фізичних і юридичних осіб, які належать до найнижчих класів, оскільки імовірність повернення таких позик надзвичайно низька. Це сприятиме підвищенню якості банківських активів. Важливим елементом у передкредитній роботі банків є оцінювання ризику кредиту [3]. Для цього слід поєднувати різні підходи, наприклад скорингові моделі, оцінювання якісних і кількісних показників діяльності позичальників, тощо.

Слід також звернути увагу на кредитування в іноземній валюті. До світової фінансової кризи 2008 року даний вид кредитування був надзвичайно поширеним. Особливого розвитку набуло довгострокове іпотечне кредитування фізичних осіб в іноземній валюті, що призвело до негативних наслідків. Іпотечні кредити стали найбільш ризиковими для банку серед інших кредитів, що надаються фізичним особам.

Після 2009 року спостерігається зменшення частки кредитів у іноземній валюті. Така тенденція була спричинена заборонаю кредитування фізичних осіб у іноземній валюті. Зростання частки кредитів, наданих в іноземній валюті, спричинене падінням курсу гривні, а також погіршенням кредитоспроможності позичальників, внаслідок чого вони були не в змозі погашати заборгованість перед банками. Це сприяло підвищенню валютних та кредитних ризиків банків. Зниження платоспроможності позичальників відобразилося на зростанні залишків простроченої заборгованості фізичних осіб [2].

Отже, кредитування фізичних осіб в іноземній валюті призвело до негативних наслідків як для банківської системи, так і для позичальників. Обмежень щодо кредитування юридичних осіб в іноземній валюті не існує. Слід зазначити, що кредитувати в іноземній валюті доцільно лише тих позичальників-юридичних осіб, які мають валютні надходження від своєї господарської діяльності. Це дозволить нівелювати вплив зміни валютного курсу на кредитоспроможність позичальників і у свою чергу знизить кредитний ризик для банків.

Зміна валютного курсу, а саме падіння курсу національної грошової одиниці, тягне за собою не лише зменшення кредитоспроможності та платоспроможності позичальників, зростання кредитного ризику, а також призводить до виникнення валютного ризику. Зростання валютних ризиків для українських банків внаслідок наявності короткої відкритої

валютної позиції та високого рівня доларизації є потенційною загрозою для стійкості банківської системи. Реалізація цих ризиків спричиняє і виникнення інших, таких як процентний, ринковий ризик, ризик ліквідності.

Характерним для економічної ситуації в Україні у даний час є проблеми банків з ліквідністю, що спричинені різними чинниками:

- значне зростання обсягів вилучення депозитів;
- зниження кредитоспроможності позичальників, що призвело до зростання обсягів проблемної заборгованості і неповернення позик;
- зростання вартості залучення ресурсів тощо.

В сучасних умовах для підтримання ліквідності та формування ресурсної бази у банків виникає необхідність все частіше звертатися до Національного банку як кредитора останньої інстанції у зв'язку з недостатніми обсягами залучених коштів фізичних та юридичних осіб.

Отже, вирішення окремих проблем функціонування банківської системи сприяє забезпеченню її стабільності та створенню належних умов для діяльності суб'єктів господарювання, що безпосередньо впливає на процес економічного зростання.

Література

1. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджене Постановою Правління Національного банку України N 23 від 25.01.2012

2. Бюлетень Національного банку України (Електронне видання). Статистичні матеріали. – січень 2016. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/files/stat.pdf>

3. Офіційний сайт Національного банку України. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

Стрільчук Ю., аспірант,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
(м. Київ)

ВПЛИВ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ

Кредитування населення є одним із основних напрямків діяльності банків, який приносить їм дохід. Банківське кредитування населення

відіграє важливу роль у розвитку банківської системи та економіки країни в цілому. Розвиток та удосконалення даного виду кредитування є однією з передумов ефективної, прибуткової роботи банків. З іншого боку кредитування фізичних осіб задовольняє потреби населення, підвищуючи таким чином платоспроможний попит.

Особливе місце серед банківських кредитів для населення займає споживчий кредит, що являє собою відносини, які виникають між кредитором та позичальниками-фізичними особами у зв'язку з передачею в тимчасове користування вільної вартості на забезпечення споживчих потреб [2, с. 405]. Банківське кредитування фізичних осіб на споживчі потреби має багато специфічних рис, пов'язаних з особливостями сфери особистого споживання, серед яких можна виділити такі:

- банківське кредитування фізичних осіб відображає відносини між кредитором і позичальником, сенс яких полягає у кредитуванні кінцевого споживання, на відміну від позик, які надаються суб'єктам господарювання для виробничих цілей або для придбання активів, що породжують рух вартості;
- надання споживчих позик фізичним особам підвищує їх платоспроможний попит, життєвий рівень в цілому та прискорює реалізацію товарних запасів, послуг сприяє створенню нових фондів;
- є засобом задоволення індивідуальних споживчих потреб населення;
- має соціальний характер, оскільки сприяє вирішенню суспільних проблем [1, с. 99].

Банківське кредитування населення має великий вплив на соціальний та економічний розвиток. Позитивний соціально-економічний вплив банківського кредитування фізичних осіб проявляється у більш повному задоволенні потреб населення у промислових товарах і послугах. Даний вид кредиту сприяє підвищенню платоспроможного попиту населення, що у свою чергу стимулює розвиток виробництва, удосконалення його структури.

Вплив банківського кредитування населення на економіку проявляється також у сприянні розвитку окремих галузей промисловості. Наприклад, у періоди зростання обсягів іпотечного кредитування спостерігається значний позитивний вплив на будівельну галузь. Позитивне значення банківського кредитування проявляється також при розвитку кредитування фізичних осіб на навчання.

Позитивний вплив кредитування населення для банку полягає у розширенні ринкового сегмента, диверсифікації кредитного портфеля та відповідно і диверсифікації ризику, отриманні додаткового джерела

доходу. Кредитування фізичних осіб на споживчі потреби вирізняється високою дохідністю, проте і несе у собі досить високі ризики.

Поряд із позитивною соціально-економічною роллю банківського кредитування населення виявляється також і його негативний вплив на економічні процеси. Такий вплив проявляється у ризику формування високої заборгованості населення за споживчими кредитами, неповернення кредитів.

Кредити, що надаються фізичним особам на придбання імпортованих товарів та послуг, стимулюють їхнє споживання населенням, що негативно позначається на вітчизняних виробниках аналогічних товарів та послуг. При цьому відбувається відтік капіталу з країни внаслідок купівлі споживачами імпортованих товарів за рахунок кредиту.

Отже, споживчий кредит справляє як позитивний, так і негативний вплив на економіку. Він сприяє задоволенню потреб населення у товарах і послугах, покращенню житлових та побутових умов життя, підвищенню життєвого рівня населення, встановленню соціальної справедливості, розвитку виробництва в цілому і, в тому числі, товарів народного споживання, стимулююванню заощаджень населення, розширенню форм торгівлі, прискоренню оборотності коштів. Банківське кредитування населення відіграє важливу роль у економічному зростанні.

Виходячи із ситуації, що склалася на вітчизняному ринку банківського кредитування населення, банкам слід застосовувати зважений підхід щодо даного виду діяльності. Основою для належного розвитку банківського кредитування населення є забезпечення економічної стабільності у країні.

Література

1. Осадчий Є. Сучасний стан та проблеми банківського споживчого кредитування в Україні / Є. Осадчий // Ринок цінних паперів України. — 2013. — № 11-12. — С. 97—102.
2. Стрільчук Л. В. Проблеми та перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні / Л. В. Стрільчук // Формування ринкової економіки. — 2012. — №28. — с. 403 — 412.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри банківської справи ДВНЗ
«Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана» Циганова Н. В.**

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Перехід країни до ринкової економіки, вихід на міжнародний рівень, співпраця з ЄС вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і сучасних методів управління персоналом. Управління персоналом включає багато складових. Серед них: кадрова політика, відносини у колективі, соціально-психологічні аспекти управління. Ключове ж місце займає визначення способів підвищення продуктивності, шляхів росту творчої ініціативи, стимулювання працівників.

Проблема стимулювання персоналу досить широко розглядається в науковій і публіцистичній літературі. Вона знайшла своє відображення в роботах таких авторів як Аширов, Д.А., Божович Л.І., Дафт Р., Егоржін А.П., Ільїна Н.А., Артюшина О.Л., та багато інших. На думку дослідників, стимулювання праці - це використання системи мотивації та застосування по відношенню до людини стимулів, які впливають на його зусилля, старання, цілеспрямованість у справі вирішення завдань, що стоять перед організацією [1,3,4]. Більшість з науковців підкреслюють недостатню вивченість мотивації працівників, складність практичної організації системи стимулювання персоналу. Особливо ці проблеми загострюються в умовах турбулентних змін на зовнішніх та внутрішніх ринках, не визначеності умов ведення бізнесу, які присутні в умовах економічної кризи.

Метою статті є дослідження змін в системі стимулювання персоналу, які відбуваються в умовах економічної кризи.

Останнім часом спостерігається тенденція зниження інтересу й уваги до проблем праці, аналізу стану і перспектив розвитку трудової активності, побудови та використання ефективної системи мотивації трудової діяльності.

Не викликає сумніву те, що чим більше число різноманітних потреб реалізує людина за допомогою праці, тим різноманітніше доступні для нього блага, а також чим меншу ціну в порівнянні з іншими видами діяльності йому доводиться платити, тим важливіша роль праці в його житті, тим вище його трудова активність. Зі сказаного випливає, що стимулами можуть бути будь-які блага, що задовольняють основні

потреби людини, якщо їх отримання припускає трудову діяльність. Благо стає стимулом праці, якщо воно формує мотив праці.

Мотивація являє собою процес створення системи умов або мотивів, що впливають на поведінку людини, що направляють його в потрібну для організації сторону, що регулюють його інтенсивність, межі, спонукають проявляти сумлінність, наполегливість, старанність у справі досягнення цілей [2]. Мотиви, будучи особистісним спонуканням до активності, тісно пов'язані з середовищем життєдіяльності. У цьому середовищі міститься вся сукупність потенційно можливих стимулів. Індивідуальність людини з'являється у виборі стимулів.

Як показують багато досліджень, на українських підприємствах основними проблемами в механізмі стимулювання найманих працівників є: недостатня гнучкість механізму формування оплати праці, його нездатність реагувати на зміни в ефективності і якості праці окремого працівника; відсутність будь-якої оцінки або необ'єктивна оцінка керівництвом індивідуальних трудових показників найманих працівників; відсутність справедливої оплати праці керівників, фахівців і службовців; наявність необґрунтованих співвідношень оплати їх праці; негативне ставлення персоналу до існуючої системи оплати [1].

В умовах економічної кризи гостро відчувається низька вмотивованість працівників. Основні причини такого становища наступні:

- праця не завжди може забезпечити нормальний рівень життя більшості працівників;
- низький рівень трудової дисципліни зумовлює низьку якість продукції, а як наслідок безвідповідальне ставлення до праці;
- багато керівників нерідко роблять ставку на виконавчого і безвідмовного працівника, завдаючи шкоду високопрофесійним і ініціативним фахівцям;
- відсутня ефективна система стимулювання трудової діяльності, так як в оплаті праці багато в чому процвітає зрівняльність, розмір заробітків слабо залежить від особистого трудового внеску працівника в кінцевий результат діяльності колективу [3].

Система стимулювання на підприємстві повинна чітко визначати свої цілі, встановлювати види стимулювання відповідно до досягнених результатів, визначати систему оцінки, період та строки виплат винагороди. Будь-які види стимулювання повинні бути цільовими і публічними, тому що чекати від співробітників покращення ефективності та якості виконуваної роботи можна тільки тоді, коли вони знають, що їхня праця оплачується справедливо [5].

Отже, активізація діяльності персоналу сучасного підприємства є однією з найважливіших функцій менеджменту. Використання різних

форм і методів стимулювання дозволить сформувати керівництву фірми дійову мотивацію кадрів до ефективної діяльності, що, в свою чергу, сприятиме не тільки функціонуванню, а й розвитку підприємства. В умовах економічної кризи загострюється необхідність рішення проблем зацікавленості кожної людини в якісній і творчій роботі на благо підприємства і суспільства. Існує великий перелік форм і методів стимулювання продуктивної діяльності, які доцільніше використовувати не окремо, а в сукупності. Сукупність цих форм і методів представляє систему стимулювання персоналу яку кожне підприємство повинно самостійно розробляти та, яка має відповідати саме цілям і завданням цього підприємства.

Література

1. Аширов, Д.А. Управління персоналом / Д.А. Аширов. - М.: ТК Велбі, 2006. - С. 213.
2. Божович, Л.І. Вибрані психологічні праці: Проблеми формування особистості / Л.І. Божович. - М.: МІКО, 1995. - С. 98.
3. Борисова, Є.І. Індивідуальний підхід до мотивації співробітників / Є.І. Борисова. - М.: Персонал-МІКС, - 2010. - 129 с.
4. Дафт, Р. Менеджмент / Р. Дафт. - СПб.: Пітер, - 2009. - С. 120.
5. Дружинін, В.М. Психологія / В.Н Дружинін. - СПб.: Пітер, -2011. - 189 с.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гонорська А.В.**

Бей У., студент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
(м. Львів)

ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах економіки успіх будь-якого підприємства, багато в чому, залежить від того, наскільки правильно обрана ним цінова політика стосовно товарів і послуг, які воно пропонує. Ціни визначають структуру виробництва, відображають корисність товару та послуги, а також є важливим маркетинговим інструментом впливу на споживачів та індикатором результативності підприємства.

Встановлення ціни є одним із найважливіших моментів у процесі реалізації продукції, оскільки від її величини залежить обсяг продажу, що

здійснює безпосередній вплив на фінансові результати підприємства. Формування ефективної цінової стратегії включає в себе наступні складові: фундаментальна цінова стратегія, сегментація ринку, еластичність ринку, рівень витрат, потенціал конкурента тощо [1]. Безумовно, будь-яке підприємство, незалежно від періоду роботи на тому чи іншому ринку, індивідуальне, має унікальну структуру і рівень цін, проте, існує певний стандарт цінових стратегій. Найчастіше використовувані цінові стратегії наведені на рис. 1. Ця сегментація цінових стратегій між початківцями ринку і старими учасниками зумовлена вибором рівня і структури ціни.

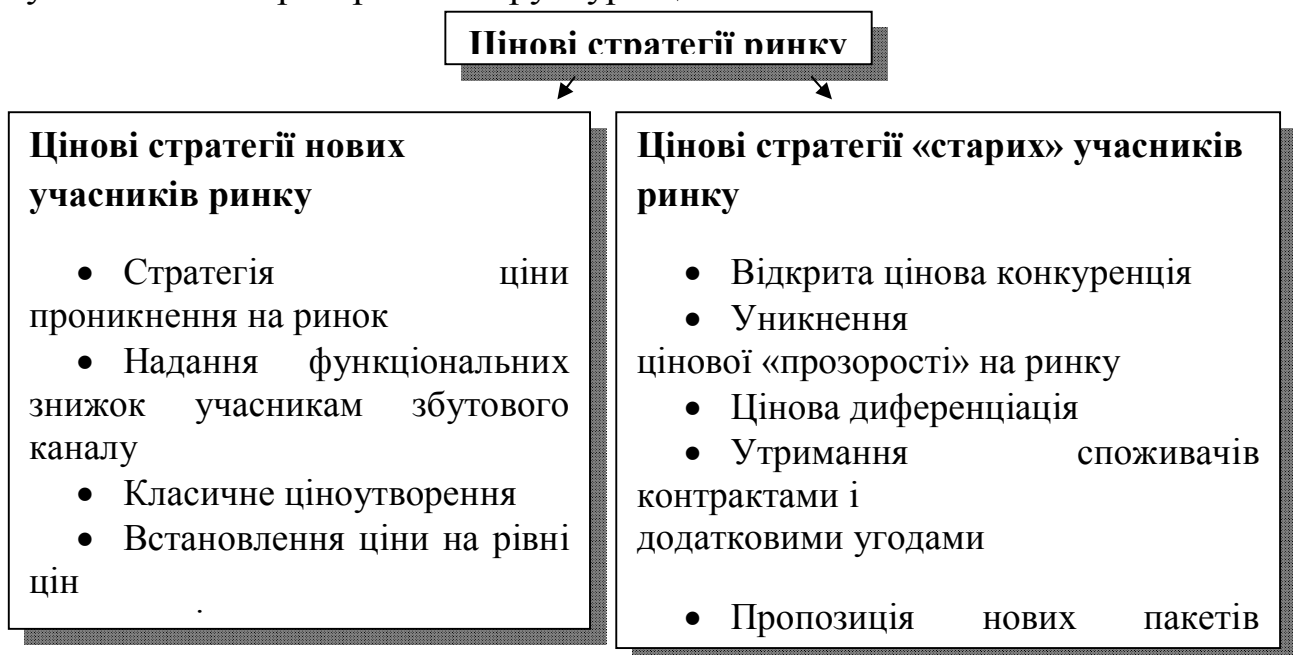

Рис. 1. Класичні цінові стратегії [2]

Розробка ефективної цінової політики та стратегії підприємства передбачає правильну оцінку усіх умов ринку і чинників виробництва. Тому при формуванні цінової стратегії підприємству необхідно враховувати певні фактори, основні з яких розглянуті у працях українських та зарубіжних вчених таких, як: Балабанова Л.В., Примак Т.О., Сергеев В.В., Хоскінг Ф., Герасимчук В.Г. та інші (табл.1) [3-9].

Таблиця 1

Основні підходи до визначення факторів цінової політики

Автори	Фактор цінової політики
1	2
Балабанова Л.В., Сардак О.В. [3]	Внутрішні: місія підприємства, цілі підприємства, принципи ціноутворення, маркетингові цілі, елементи комплексу маркетингу, витрати, персонал, імідж підприємства. Зовнішні: ринкове середовище, державне регулювання,

	споживачі, конкуренція, кон'юнктура ринку, рівень попиту та його еластичність, економічна ситуація, учасники каналів товароруку.
Примак Т.О. [4]	Попит, конкуренція, посередники, витрати, етап (стан) життєвого циклу товару, державне регулювання цін, маркетингова стратегія.
Хоскінг Ф. [5]	Вид галузі, структура галузі, категорія товару, пропозиція товару, вплив асортиментної групи, стан ринку, фактори попиту покупців, фактори витрат, конкуренція, фактори розподілу.
Петруня Ю.Г. [6]	Внутрішні: поточні цілі компанії, рівень витрат підприємства, маркетингова стратегія підприємства. Зовнішні: стан і динаміка ринку, цінова еластичність попиту, ціни конкурентів, конкурентні позиції підприємства, стадія життєвого циклу.
Сергєєв В.В. [5]	Попит на продукцію, державне регулювання цін, витрати на виробництво і реалізацію продукції, конкуренція, інші фактори.
Турченко М.О. [7]	Місце і роль цін у стратегії маркетингової діяльності фірми, вибір методу розрахунку ціни, місце фірми в «ціновій війні», цінова політика щодо нових товарів, ціна і життєвий цикл товару, рівень попиту, витрати виробництва, вимоги реклами, вплив посередницьких послуг, транспортні витрати, рівень базисної ціни, наявність обмежень з боку держави, інші фактори.
Литвиненко Я. [8]	Внутрішні, які залежать від особливостей діяльності підприємства, виробничого процесу, здійснення реалізації продукції та ін. Зовнішні: попит споживачів, пропозиція виробників, доходи населення, особливості поведінки споживачів, вплив держави на політику ціноутворення, цінова реклама, фінансова система, грошовий обіг та ін.
Мазур О.Є. [9]	1. Залежно від періоду дії і впливу на цінову поведінку підприємства (стратегічні, тактичні). 2. Залежно від економічного змісту (вартість товарів, співвідношення попиту і пропозиції, вартісний зміст грошей, економічна політика держави). 3. Залежно від ступеня контролювання з боку підприємства (контрольовані, неконтрольовані).

	<p>4. Залежно від ступеня впливу попиту і пропозиції на ціну товару: зовнішні: макроекономічне оточення, умови конкуренції, характеристика споживачів, характеристика постачальників; – внутрішні: фактичні витрати, виробничі потужності, спосіб виробництва, імідж підприємства, реклама.</p>
--	---

У працях вчених-економістів [3-9] акцентується увага, в основному, на поділі факторів цінової політики. На їхню думку, ці фактори поділяють на дві основні групи: внутрішні (контрольовані) та зовнішні (неконтрольовані), проте, існують й інші пропозиції щодо поділу факторів ціноутворення залежно від певних ознак: від періоду дії і впливу на поведінку підприємства, від економічного змісту, від ступеня контролювання з боку підприємства.

Отже, на основі вищезазначеного можна зробити висновок про те, що підприємству слід максимально враховувати і здійснювати аналіз як внутрішніх факторів (контрольованих керівництвом підприємства), так і зовнішніх факторів (частково контрольовані та неконтрольовані з боку підприємства) для формування ефективної цінової стратегії, яка в свою чергу, є важливою при веденні цінової політики підприємства як складової економічної політики, що підвищує рівень конкурентоспроможності підприємства та його розвитку в умовах нестабільної економіки і економічної кризи.

Література

1. Чорна Л.О. Формування та оцінка ефективності функціонування механізмів управління діяльністю підприємств / Л.О. Чорна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_1/170-174.pdf.
2. Дугіна С.І. Маркетингова цінова політика: навч. посіб./ – К.: КНЕУ, 2005. — 393 с.
3. Балабанова Л.В. Цінова політика торговельного підприємства в умовах маркетингової орієнтації : монографія / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган- Барановського, 2003. –149 с.
4. Примак Т.О. Маркетинг : навч. посіб. / Т.О. Примак. – К. : МАУП, 2007. – 228 с.
5. Мельник Л.Г. Маркетингова цінова політика : навч. посіб. / Л.Г. Мельник, Л.В. Старченко, О.І. Карінцева. – Суми : ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2007. – 240 с.
6. Петруня Ю.Г. Маркетинг : навч. посіб. / Ю.Г. Петруня. – 2-ге вид. – К. : Знання, 2010. – 351 с.

7. Турченко М.О. Маркетинг : підручник / М.О. Турченко, М.Д. Швець. – К. : Знання, 2011. – 318 с.
8. 12. Литвиненко Я.В. Маркетингова цінова політика : навч. посіб. / Я.В. Литвиненко – К. : Знання, 2010. – 294 с.
9. Мазур О.Є. Ринкове ціноутворення : навч. посіб./ О.Є. Мазур – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 480 с.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій НУ «ЛП» Симак А.В.

Белінська А., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Суспільно-політичні події в Україні у 2014 – на початку 2015 років призвели до значних змін у соціально-економічному розвитку країни: втрати міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків, руйнування традиційних виробничих і коопераційних ланцюгів, скорочення обсягів виробництва, призупинення реалізації інвестиційних проектів, наростання кризових явищ у соціальній сфері. Унаслідок цього виникає об'єктивна необхідність застосування нових видів стратегічного управління, а саме антикризового управління [2, с. 206]. В антикризовому управлінні вирішальне значення має відігравати стратегія управління як інструмент регулювання та вирішення суперечності в процесі розвитку підприємства в умовах кризового становища або його загрози, при дії кризо утворюючих чинників, на базі обмежених ресурсів.

Для кожного окремого підприємства критеріями обґрунтування вибору антикризової стратегії виступають узагальнюючі показники в основних напрямках оцінювання рівня кризового стану підприємства: об'єм прибутку і величина рентабельності, ефективність використання основних фондів підприємства, показники ділової активності підприємства, показники фінансової стійкості підприємства, платоспроможність і ліквідність майна підприємства, показник ймовірності банкрутства підприємства, ефективність використання персоналу підприємства [1, с. 527]. Однак, в сучасних умовах невизначеності, процес вибору антикризової стратегії характеризується високим ступенем суб'єктивності. Це зумовлено браком необхідної

інформації та неможливістю представлення більшості показників діяльності підприємства у кількісному вираженні.

Стратегія має ієрархічну будову: стратегія нижнього рівня підтримує та доповнює стратегію вищого рівня і робить свій внесок у досягнення цілей на вищому рівні [4, с. 236]. До найбільш поширених антикризових заходів управління підприємством належать:

1. Скорочення витрат: нормування всіх статей витрат і жорсткий контроль виконання встановлених нормативів.

2. Горизонтальна й вертикальна інтеграція. Горизонтальна інтеграція передбачає пошук можливостей здійснення закупівель разом із іншим покупцем. Вертикальна інтеграція передбачає більш тісну роботу з ключовими постачальниками сировини й матеріалів, а також проведення моніторингу цін на сировину, виходу на ринок нових потенційних постачальників як альтернативу більш дорогим матеріалам.

3. Проведення реструктуризації підприємства: , яка включає забезпечення виробництва, оновлення технологій і устаткування, оптимізацію замовлень матеріалів, забезпечення безпеки, продаж, модернізацію основних фондів, використання реінжинірингу, імпорт продукції.

4. Відчуження майна підприємства: продаж обладнання, машин, апаратів фізично та морально зношених та таких, що не використовуються у виробництві, але впливають на рівень амортизаційних відрахувань.

5. Оренда майна цілісних майнових комплексів і продаж прав на оренду прибуткових будов.

6. Здійснення реорганізації підприємства, що передбачає злиття з іншими підприємствами, оборотний лізинг, часткову або повну приватизацію, дроблення підприємства, продаж окремих підрозділів.

7. Фінансова санація, яка включає реструктуризацію кредиторської заборгованості, мобілізацію внутрішніх засобів, рефінансування дебіторської заборгованості, залучення додаткових засобів, зміну структури оборотного капіталу, зниження дебіторської заборгованості.

8. Вдосконалення інноваційної політики: підвищення якості продукції, інформаційне забезпечення, оцінка інноваційного потенціалу, прогнозування управлінських рішень.

9. Маркетингові антикризові заходи: збереження практики введення гнучкої системи знижок на розцінки за надані послуги; запровадження маркетинговим службам підприємства більш агресивної політики на ринках при просуванні своєї продукції; розробка плану маркетингу та оцінки ринків збуту продукції та послуг; розширення сегментів ринків, постійний пошук нових каналів збуту; посилення ролі реклами у просуванні своїх товарів на ринки; збільшення асортименту продукції, що

випускається; приділення уваги упаковці продукції, зробити її більш яскравою та максимально привабливою [3, с. 289].

10. Вдосконалення системи управління через створення потужної інформаційно-аналітичної системи, перепідготовку управлінської ланки, зміну організаційної структури, зміну системи керування, реорганізацію системи управління персоналом.

Отже, правильно сформована і вибрана антикризова стратегія сприятиме вирішенню нагальних і стратегічних проблем розвитку підприємства, прискорить процес стабілізації його діяльності і досягнення успіху в умовах складного, мінливого та невизначеного зовнішнього середовища.

Література

1. Антикризове управління підприємством [Текст]: Навч. посіб./ З. Є. Шершньова, В. М. Багацький. За аг. ред. З. Є. Шершньової. – К.: КНЕУ, 2007. – 680с. – ISBN 966-574-931-5

2. Дворник М. А. Сучасне розуміння антикризового управління в діяльності вітчизняних підприємств / М. А. Дворник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.4. – С. 205-210.

3. Дорошук Г. А. Антикризове управління підприємством: теорія та практика : навч. посіб. для вищ. навч. закл. екон. і менедж. спец. / Г. А. Дорошук – Л. : Новий Світ-2000, 2010. – 332 с.

4. Щербань І. О. Формування механізму антикризового управління посередницьких підприємств / І. О. Щербань // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – Випуск 2(50). Серія «Економіка». – 2010. – С. 236-244.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ,
Яровий І.М.**

Бондар Н., ФМТП, 3 к. 10 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В рамках стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» першочерговою зазначена реалізація програми енергонезалежності України. Головним завданням цієї програми є забезпечення енергетичної

безпеки і перехід до енергоефективного та енергоощадного використання та споживання енергоресурсів із впровадженням інноваційних технологій.[2]

Енергетична незалежність та енергобезпека - це обов'язкові складові європейської держави з високими стандартами життя людей. Україна вже обрала шлях до енергонезалежності. Державою були залучені кредити до спеціального фонду Державного бюджету України у 2015 році від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів). Нижче представлені ті із них, які стосуються енергетики.[1]

На макроекономічному рівні одна з головних проблем енергетичного сектору в Україні знаходиться в опаленні житлового сектору, де втрачається ~60% енергії або 3 млрд дол щорічно. В 2015 і 2016 роках цю різницю фінансує Державний Бюджет за рахунок накопичення зовнішніх запозичень.

Україна вже зробила перший крок запровадивши програму «теплих кредитів», яку адмініструє Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження(ДАЕЕ). Тому подальший розвиток механізмів стимулювання енергоефективності має відбуватися на основі досвіду та при активній участі ДАЕЕ. Створення Фонду Енергоефективності для вирішення проблем споживання енергоресурсів (насамперед, газу) населенням є загальноприйнятою практикою для країн Центральної та Східної Європи.

Таблиця 1

Перелік інвестиційних проектів у сфері енергетики

Назва кредитора та інвестиційної програми (проекту), що реалізується за рахунок кредиту (позики)	Назва валюти, в якій залучається кредит (позика)	Загальний обсяг кредиту (позики) (тис. одиниць)	Обсяг залучення кредиту (позики) у 2015 році (тис. грн.)
Кредитор - Міжнародний банк реконструкції та розвитку:			
<i>Проект реабілітації гідроелектростанцій</i>	<i>дол. США</i>	<i>106 000</i>	<i>90 361,0</i>
			<i>5 947,8</i>
<i>Проект "Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання України"</i>	<i>дол. США</i>	<i>382 000</i>	<i>526 048,7</i>
			<i>13 574,3</i>
<i>Проект з передачі</i>	<i>дол. США</i>	<i>200 000</i>	<i>652 800,0</i>

<i>електроенергії</i>			
<i>Проект з передачі електроенергії - 2</i>	<i>дол. США</i>	<i>378 425</i>	<i>23 120,0</i>
<i>Додаткове фінансування на виконання Проекту реабілітації гідроелектростанцій</i>	<i>дол. США</i>	<i>60 000</i>	<i>227 339,5</i>
<i>Кредитор - Європейський банк реконструкції та розвитку:</i>			
<i>Проект "Реабілітація гідроелектростанцій"</i>	<i>євро</i>	<i>200 000</i>	<i>500 000,0</i>
<i>Проект "Будівництво високовольтної повітряної лінії 750 кВ Рівненська АЕС - Київська"</i>	<i>євро</i>	<i>150 000</i>	<i>1 008 850,0</i>
<i>Проект "Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС - Каховська"</i>	<i>євро</i>	<i>175 000</i>	<i>1 100 950,0</i>

На 2016 рік вже заплановано створення цього фонду, документ розроблено аналітиками Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України спільно з партнерами з Європейського Союзу, Німеччини, спеціалістами групи Світового Банку в Україні, координаційним центром з взаємодії з КМУ при Президентові України та Держенергоефективності. Очікується, що механізм роботи фонду зокрема забезпечить стале фінансування проектів оновлення будинків з метою знизити використання газу для України майже вдвічі.

Реформи в сфері енергетики проводяться, однак дуже повільно, тому що ситуація, в країні зараз є несприятливою для впровадження програми енергонезалежності.

У світовому рейтингу інвестиційної привабливості/легкості ведення бізнесу Україна опустилася на 83-ю позицію (зі 189 країн), а іноземний інвестиційний капітал в країні скоротився на \$3,5 млрд - за рахунок переоцінки, втрат та пере класифікації. Через ці причини та нестабільне політичне і економічне становище велика кількість проектів із енергоефективності, впровадження нових відновлюваних джерел енергії були призупинені або взагалі закриті.

На наш погляд, необхідно вжити такі заходи для швидшого переходу України до енергонезалежності:

- Впровадити «стимулюючий тариф» для ТЕЦ (вугільних, газових та мазутних), який передбачав би залишення частки заощаджених коштів від модернізації протягом встановленого часу 5-7 років;
- Провести санацію будинків і розподільчих та магістральних мереж (споживання знизиться приблизно на 30-40%);
- Ввести кредитування будинків, споруд з мінімальним відсотком з цільовим призначенням енергозбереження та енергоефективність;
- Пільгові кредити під встановлення твердопаливних котлів, які б могли використовувати біопаливо;
- Ввести програму підготовку енергоменеджерів;
- Податкові канікули для установ і фондів, що займаються енергоефективністю;
- Розробити низку типових проектів з підвищення енергоефективності для шкіл, лікарень і однотипних споруд;
- Розробити паливну стратегію для видобутку вітчизняних видів палива;
- Програма переобладнання газових котлів на вугілля;
- Розширити категорію «біопаливо»;
- Удосконалити програму «зелений тариф» ;
- Заборона виробництва одного виду енергії з газу, нафти, мазуту, вугілля. Впровадження когенераційних установ, які мають найбільший ККД;
- Прискорити прийняття Закону України «Про енергоринок» і доопрацювання закону про когенераційні установки;
- Ліквідувати монополію енергогенеруючих підприємств на теплові мережі для того, щоб знизити бар'єри входу на міські енергоринки і прийняти закон про регіональні ринки теплової енергії;
- Розробити стратегію реорганізації атомної енергетики з поетапною заміною застарілих блоків на маневрені, що дозволить оперативно змінювати виробництво електроенергії не на 5-10% як сьогодні, а на 45-50% що відповідає коливанням добового споживання електроенергії у сучасному світі;
- Поновити державні гарантії для інвесторів.

Література

1. Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
2. Закон України про Державний бюджет України на 2015 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80-19/page>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Дугінець Г.В.**

Буздиган М., бухгалтер,
Одеське міжрайонне управління експлуатації
газового господарства ПАО «Одесагаз»,
(м. Одеса)

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНОСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В КРИЗОВИХ УМОВ

Негативні наслідки фінансової кризи для підприємств України, що характеризуються спадом обсягів виробництва, виникненням ознак нестабільності у банківському секторі, зростанням курсу долара до гривні та ставки банківського кредитування актуалізують значення економічного аналізу, як функції управління та сучасного інструменту моніторингу, діагностики та оцінки результативності підприємницької діяльності. Для управління підприємницькою діяльністю в умовах нестабільної економічної ситуації, необхідно використати можливості економічного аналізу як засобу, який сприяє управлінню підприємством. Важлива роль аналізу пояснюється можливістю оцінити результати та виробити стратегію і тактику розвитку діяльності підприємства, передбачити ризики та запобігти можливому банкрутству. [4, с. 390]

Як вказують Н. Поліщук та С. Сковородько, «в ситуації, що склалася сьогодні в Україні, роль економічного аналізу значно зростає, особливо в умовах виникнення кризових явищ на підприємстві, коли саме завдяки проведенню комплексного економічного аналізу вдається визначити причини кризи та розробити і обґрунтувати можливі шляхи виходу з криз [2, с. 1]. Господарська діяльність підприємства може бути охарактеризована різними показниками, але основним, при умові дефіциту фінансування підприємств, є показники ділової активності.

Упродовж останніх років вітчизняні та зарубіжні вчені дедалі частіше звертають увагу на проблеми визначення сутності, управління та оцінювання ділової активності виробничо-господарських структур. Зокрема ці питання відображені в працях таких вчених, як: М.Д. Білик, І.О. Бланк, Ю. Брігхем, М.П. Войнаренко, Г.Г. Кірейцев, В.В. Ковальов, В.О. Мец, Є.В. Мних, Т.Г. Рзаєва, Г.В. Савицька, Ю.М. Тютюнник, Ю.С. Цал-Цалко, А.Д. Шеремет та ін.

Управління діловою активністю виступає невід'ємною частиною управління фінансово-господарською діяльністю промислового підприємства, а в кризовий та посткризовий періоди набуває ще більш важливого значення, оскільки передбачає реальні кроки щодо відновлення

втрачених під час дії світової фінансово-економічної кризи позицій суб'єкта господарювання на ринках товарів і послуг. Управління діловою активністю у кризовий та посткризовий періоди має свої особливості, які проявляються у негайній необхідності формування та реалізації задач і функцій управління щодо:

- активізації і стимулювання операційної діяльності підприємства;
- досягнення і забезпечення конкурентних переваг;
- оцінки змін у зовнішньому середовищі для попередження прояву кризових явищ;
- визначення потенційних можливостей підприємства і рівнів ділової активності за умовами здійснення господарської та економіко-фінансової діяльності.

В умовах сьогодення наявність стратегії управління діловою активністю, яка б відповідала умовам розвитку, є запорукою покращення фінансово-економічного становища. Науковці М. П. Войнаренко і Т. Г. Рзаєва в рамках загальної стратегії розвитку підприємства пропонують систему формування стратегії управління діловою активністю, яка складається з політики управління виробничими й фінансовими ресурсами, ризиками та політики формування темпів зростання основних показників. [1, с.144]

Я пропоную розглядати агресивну, помірну й консервативну стратегію управління діловою активністю за темпами розвитку діяльності підприємства, що доводиться умовами їх застосування. Як показали результати проведених досліджень, за темпами розвитку підприємства стратегії управління діловою активністю характеризуються таким чином:

- агресивною стратегією передбачається активне інвестування коштів у виробничий процес для забезпечення приросту за виробленою продукцією й здійснення активних маркетингових дій для підтримки збуту продукції;
- помірною стратегією передбачається забезпечення виконання запланованих обсягів виробництва й реалізації продукції з урахуванням налагоджених зв'язків із постачальниками й покупцями;
- консервативною стратегією передбачається узгодження обсягів виробництва й обсягів збуту продукції, які мають бути підтвердженими.

Так, становище підприємства в посткризовий період функціонування може вимагати помірних дій щодо розвитку діяльності або мінімальної активності в ділових справах через обмеженість ресурсів. За стабільної фінансово-економічної ситуації також можна рекомендувати застосування помірної стратегії у випадку наявності проблем зі збутом продукції чи наявності перешкод із залученням інвестиційних ресурсів для розвитку діяльності.

Застосування консервативної стратегії стримує розвиток діяльності, отже, її недоліками визначене обмежене зростання діяльності, що характерно для посткризового стану економіки, та зменшення масштабів діяльності, що відбувається в кризових умовах господарювання. Проте застосування цієї стратегії дозволяє стримувати настання ризикових ситуацій, пов'язаних, наприклад, із неплатоспроможністю дебіторів, із затримкою поставок матеріалів, запчастин тощо.

Агресивна стратегія управління діловою активністю підприємства пов'язана із найбільшими ризиками, оскільки впровадження нововведень, їх фінансування супроводжується відхиленнями від запланованих показників за строками й обсягами, однак дозволяє отримати найбільший приріст за обсягами виробництва й забезпечує найбільшу рентабельність діяльності. [3, с.89-90].

Упровадження запропонованих стратегій управління діловою активністю підприємства дозволить удосконалити управління діловою активністю взагалі й підвищить результативність системи управління розвитком фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Література

1. Войнаренко М. П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки : [монографія] / М. П. Войнаренко, Т. Г. Рзаєва. - Хмельницький : ХНУ, 2008. - 284 с.
2. Поліщук, Н. В. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Поліщук, С. В. Сковородько // П'ята Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Наука і життя: українські тенденції, інтеграція у світову наукову думку». – Режим доступу: <http://intkonf.org/>
3. Харченко В. Ділова активність як складова системи управління розвитком промислового підприємства//Економіка – 2013 р. - №4(124) – 87-92 с.
4. Ямборко Г. Аналіз ділової активності підприємств в умовах фінансової кризи//Економічний аналіз. -2010 р. – Вип.5-390-393 с.

Збарська В., асистент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м.Київ)

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Аналіз ситуації в малому бізнесі дозволяє зробити висновок про те,

що цей сектор підприємництва доки ще не використовує всіх своїх можливостей. В Україні на частку малих підприємств приходить близько 12% ВВП, тоді як у розвинених країнах цей показник досягає 50–60%. На 1000 осіб населення в Україні приходить близько 8 малих підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Показники розвитку малого підприємництва у регіонах України, на 1 січня 2006 і 2014 рр. [1, с. 41]

Область	2006				2014			
	кількість малих підприємств			частка реалізованої продукції малих підприємств у загальному обсязі, %	кількість малих підприємств			частка реалізованої продукції малих підприємств у загальному обсязі, %
	всього, тис. одиниць	на 1000 осіб наявного населення, од.	середньорічна чисельність зайнятих працівників, тис. осіб		всього, одиниць	на 10000 осіб наявного населення	середньорічна чисельність зайнятих працівників, тис. осіб	
Вінницька	7,7	46	52,8	18,4	8,8	55	53,0	27,0
Житомирська	6,0	45	47,7	19,9	6,2	49	38,0	24,7
Закарпатська	4,5	63	37,6	14,8	5,8	46	27,3	19,8
Запорізька	11,6	62	70,8	12,3	13,9	78	74,2	5,9
Черкаська	5,9	44	44,0	14,6	7,7	61	43,5	21,9
Чернівецька	4,1	45	28,4	22,2	3,9	43	23,0	36,0
Чернігівська	5,0	43	40,7	19,3	5,6	53	33,5	20,9
По Україні	283,4	63	1779,2	11,4	324,6	76	1686,9	22,0

Дані табл. 1 свідчать, що за останні вісім років відбулися суттєві зміни в динаміці основних показників розвитку малих підприємств практично у всіх регіонах країни. Збільшення кількості малих підприємств в розрахунку на 10000 осіб наявного населення України на 13 підприємств, сприяло росту частки реалізованої продукції у загальному обсязі регіонів – майже удвічі. Варіація цього показника у 2014 р. серед регіонів України становила 3,53 : 1. Від 36,0% (Чернівецька область) до 5,9% (Запорізької) області.

Вважається, що український малий бізнес, виходячи із задач економічного розвитку, у перспективі може зрости за кількістю діючих малих підприємств до 1 млн. одиниць, а зайнятість на цих підприємствах – до 3,5 млн. осіб.

За останні роки лише мале підприємництво аграрного сектора України працює з позитивними кінцевими результатами (табл.2). Його фінансові результати за досліджуваний період зросли утричі і становили у 2014 р. 6932,2 млн. грн. В цілому ж малі підприємства України всіх видів економічної діяльності (за винятком сільського господарства) закінчили 2014 рік зі збитками на суму 175,3 млрд. грн.

Таблиця 2

Фінансові результати малих підприємств України від звичайної діяльності до оподаткування (млн. грн.) [2, с. 118]

Вид економічної діяльності	Рік					Всього
	2010	2011	2012	2013	2014	
Сільське, лісове та рибне господарство	2268,1	7553,7	7874,8	4261,1	6932,2	28889,9
Промисловість	-876,9	-579,3	-	-3430,0	-12008,0	-18430,4
Будівництво	-3872,0	-	-	-4690,9	-21536,2	-35916,3
		2308,2	3509,0			
Оптова та роздрібна торгівля	-3469,5	-192,9	-	-8333,7	-47689,5	-62266,2
			2580,6			
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-483,4	-508,6	-291,3	-139,0	-10142,7	-11565,0
Інформація та телекомунікація	-297,2	-296,6	-122,5	-352,1	-3606,1	-4674,5
Фінансова та страхова діяльність	233,7	365,3	361,2	-1149,3	-4794,7	-4983,8
Операції з нерухомим майном	-5159,2	-	-	-6632,0	-57946,7	-83698,9
		6777,3	7183,7			
Освіта	3,4	31,9	74,2	64,2	17,5	191,2
Охорона здоров'я	-152,0	-79,2	-13,6	-36,5	-262,2	-543,5
Всього	-	-	-	-	-	-
	15647,1	5057,3	9254,0	25057,9	175262,4	230278,7

Серйозними проблемами є матеріально-технічне забезпечення сировиною, нехватка або відсутність виробничих приміщень і обладнання, низька кваліфікація персоналу, недостатня правова захищеність діяльності малих підприємств.

Низький рівень знань та професійних навичок працівників малого підприємництва – одна із сфер, яка потребує державної фінансової підтримки. Підприємці та наймані працівники, більшість з яких отримала освіту в радянські часи, потребують знань з основ підприємництва, фінансів, права, проте здобути їх не мають можливості, враховуючи високу вартість навчання у вищих навчальних закладах.

Потребує вдосконалення система оподаткування результатів

діяльності підприємств малого бізнесу. Діюча спрощена система оподаткування має ряд недоліків, що робить неможливим або недоцільним її застосування багатьма малими підприємствами. Значна частина власників малих підприємств відмовляються від переходу на спрощену систему оподаткування із-за необхідності попередньої уплати податку в формі плати за патент. На окремих підприємствах господарська діяльність вимагає ретельного ведення аналітичного обліку, – перехід на спрощену систему оподаткування призводить до втрати контролю за діяльністю підприємства.

Аналіз структури вітчизняного підприємництва, як по Україні в цілому, так і по її регіонам, показує, що протягом останніх років вона залишається незмінною і левову частку складають малі підприємства (94,3 %) [3].

Основним джерелом інвестування для суб'єктів господарювання залишаються власні кошти (59,2 %), а бюджетні та кредитні механізми підтримки підприємництва не є дієвими. Отже, розвиток інвестиційної активності суб'єктів підприємства залежить від їх прибутковості.

Реалізація економічного потенціалу малих підприємств потребує: здійснення виваженої державної політики в сфері подальшої дерегуляції бізнес середовища; розширення можливостей доступу підприємців до фінансових ресурсів; розвитку інфраструктури підтримки; удосконалення системи інформаційної підтримки; розширення можливостей участі суб'єктів малого підприємництва у реалізації проектів державно-приватного партнерства; підвищення ролі місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у підтримці розвитку бізнесу.

Подолання факторів, стримуючих розвиток підприємництва можливе шляхом реалізації нової державної стратегії розвитку бізнесу в Україні, зокрема в рамках Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки, яка направлена на створення сприятливих умов діяльності малого підприємництва, підтримки та його розвитку на основі впровадження інноваційних технологій, інструментів кооперування суб'єктів малого, середнього та великого бізнесу.

Література

1. Діяльність малих підприємств: Статистичний збірник за 2014 рік. – К.: Держслужба статистики України, 2015. – С. 41.
2. Діяльність великих, середніх, малих та мікропідприємств: Статистичний збірник за 2014 рік. – К.: Держстат України, 2015. – С. 118.
3. Збарська А. В. Мале підприємництво: поступи розвитку, проблеми: [монографія] / А. В. Збарська, В. П. Горьовий. – К.: ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2011. – 600 с.

Величко О., доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ)

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

В умовах затяжної інституційної і політичної кризи перед Україною постала об'єктивна потреба щодо формування новітньої парадигми розвитку, формування та ефективності використання наявного економічного потенціалу. У сучасних умовах глобальних структурних зрушень і міжсистемних трансформацій кожна держава для забезпечення внутрішньої і зовнішньої макроекономічної рівноваги і збереження геостратегічних позицій у зовнішньому конкурентному середовищі змушена постійно коректувати свою стратегію адаптаційного синдрому з урахуванням викликів і загроз середовища свого функціонування. Основними тенденціями цивілізаційних процесів є перехід до якісно нового технологічного рівня виробництва, що базується на знаннях, інформаційних ресурсах і технологіях, які відбуваються у світі через глобалізацію розвитку країн [3].

Слід відмітити, що сучасний стан економіки України характеризується значним руйнуванням основних елементів економічного потенціалу. Нераціональне використання природних ресурсів, відсутність належної соціальної політики, несформованість умов для науково-технічного розвитку країни, непродумане використання механізмів, методів та організаційних форм залучення робочої сили до системи господарських відносин призвели до фактичного розпаду продуктивних сил, не забезпечення належного відтворення їх елементів. Недосконала політика використання економічного потенціалу України не тільки не сприяє позитивному розвитку економічних процесів, а й виступає як самостійний чинник поглиблення кризи.

В умовах затяжної економічної кризи важливе значення має стійкість економічного потенціалу, тобто збереження цілісності при здійсненні зовнішніх впливів, яка реалізується, наперед всього завдяки гнучкості та адаптивності. Становлення ринкової економіки та зміцнення ринкових відносин в Україні передбачає вивчення та використання закономірностей, у тому числі в сфері формування та використання економічного потенціалу регіону. Пізнання закономірностей використання потенціалу обумовлено практичними потребами

суспільства. Будь-який регіон може успішно функціонувати лише за умови глибоких знань про наявність ресурсів, їх економічної оцінки, чинників, які впливають на формування та використання його ресурсної бази. Важливе значення має пізнання закономірностей формування та використання економічного потенціалу регіонів під час підготовки регіональних програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища регіону, прогнозування розвитку окремих сфер економічної діяльності і міжгалузевих комплексів з урахуванням невирішених проблем регіонів. Основними серед них є: спеціалізація, плановірність, комплексність, відносна автономність, сталий розвиток, соціальна спрямованість [1].

Варто відзначити, що на формування та використання економічного потенціалу регіону також впливають загальні економічні закони: сталого розвитку продуктивних сил, територіального поділу праці, погодження інтересів, наукової організації управління, регіоналізації та глобалізації. Найбільшу роль відіграє закон сталого розвитку продуктивних сил, оскільки він визначає стратегічний напрям досягнення соціально-економічного розвитку регіону на основі існуючого економічного потенціалу. Основним положенням сталого розвитку є посилення соціальної складової, забезпеченні раціонального природокористування, відтворенні ресурсної бази виробництва, реструктуризації господарського комплексу регіону у зв'язку з новими економічними і соціальними умовами [4].

На основі пізнання законів і закономірностей формуються принципи використання економічного потенціалу регіону. Одним із головних є принцип раціонального та економічно ефективного використання економічного потенціалу регіону, який спрямований на припинення руйнівного впливу виробництва на природне середовище, перехід до еколого-економічних шляхів використання економічного потенціалу. Значення цього принципу зростає у зв'язку з поглибленням дефіциту ряду природних ресурсів при нерівномірності їх географічного розподілу. Обґрунтування принципів вимагає глибокого вивчення різноманіття факторів, що впливають на формування та використання економічного потенціалу регіону. Регіональні фактори його розвитку за своєю суттю мають загальносуспільне значення, оскільки є чинниками розвитку всіх сфер економічної діяльності в регіоні. Об'єктивна і всебічна оцінка дії факторів у кожному регіоні визначає специфіку формування та використання його ресурсної бази [2].

Отже, основними проблемами формування економічного потенціалу регіонів в умовах глобальних викликів є: великий дефіцит власних джерел формування ресурсів у регіонах, що викликаний низькою економічною

ефективністю виробництва і глибоким падінням показників в реальному секторі економіки внаслідок економічної кризи; деформація у реальному секторі між сферами економічної діяльності та в міжгалузевому співвідношенні цін; відсутність розширеного відтворення основного капіталу; недостатня привабливість країни для іноземних інвесторів внаслідок мінливості економічної політики та відсутності стабільних пріоритетів у здійсненні регіональної інвестиційної політики; розподіл бюджетних фінансових ресурсів та ресурсів з іноземних джерел по регіонах без врахування їх нерівномірного, диспропорційного соціально-економічного розвитку; недостатньо розвинений ринок капіталів; недосконалий механізм довгострокового кредитування підприємств регіону та інші.

Таким чином, вказані недоліки негативно впливають на процеси формування, використання та відтворення економічного потенціалу регіону в цілому та його складових елементів зокрема і, як наслідок, на соціально-економічну ситуацію в країні та національну економічну безпеку. Нині головним чинником виходу України з економічної кризи на державному рівні визначено структурну перебудову економіки на основі модернізації виробництва та його структури, технологічного оновлення економічного потенціалу регіонів та країни в цілому.

Література

1. Ареф'єва О.В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств: монографія / О.В. Ареф'єва, О.В. Коренков. – К. : ГРОТ, 2004. – 200 с.
2. Герасимчук З.В. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми нарощення : монографія / З.В. Герасимчук, Л.Л. Ковальська. – Луцьк: ЛДТУ, 2003. – 242 с.
3. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; за ред. О.Г. Білоруса. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
4. Економічний потенціал регіону: пріоритети використання : монографія / І.М. Школа, Т.М. Ореховська, І.Д. Козменко та ін.; за ред. І. М. Школи. – Чернівці, 2003. – 464 с.

Віцієвська М., студент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
(м. Львів)

БІЗНЕС – АНГЕЛИ ЯК ФІНАНСОВІ ПАРТНЕРИ МАРКЕТИНГУ

Досвід багатьох розвинутих країн дає нам підстави вважати, що в сучасній економіці, на ранніх етапах інноваційного розвитку підприємства провідна роль у фінансуванні виробництва може належати таким індивідуальним венчурним інвесторам, яких за кордоном прийнято називати "бізнес-ангели" інвестиційним фондом чи фірмами, що спеціалізуються на фінансуванні молодих компаній.

Під терміном «бізнес-ангел» розуміється приватний інвестор - фізична або юридична особа, яка вкладає капітал в інноваційні проекти на початковій стадії або стадії створення підприємства, в обмін на частку в її капіталі. На сьогодні у світі працюють близько 500 000 бізнес-ангелів. Зараз бізнес-ангели вкладають гроші переважно у високотехнологічні проекти, ІТ [1].

На порталі професійних менеджерів можна ознайомитись із наступними характерними рисами бізнес-ангелів:

- це незалежні приватні інвестори, які вкладають власні кошти у нові інноваційні компанії;
- сума капіталовкладень в один проект складає всередньому 200-350 тис. дол.;
- компанії, що є об'єктом інвестування, знаходяться у початковій стадії або є стартапами в інноваційній сфері, є високоприбутковими і швидкозростаючими, із прогнозним показником IRR (*Internal Rate of Return*), який зазвичай перевищує 60%;
- бізнес-ангел планує вийти з компанії через 3-5 років з отриманням доходу від продажу своєї частки, що в 3-5 разів перевищує його вкладення в неї [3].

Більшість бізнес-ангелів здійснюють інвестиції паралельно в кілька проектів, заздалегідь розраховуючи, що частина з них не окупить вкладень. Проте інвестуючи в деякі проекти, компанії вийдуть на мінімальну заплановану рентабельність, а ще деякі дадуть прибуток у розмірі 5:1 або 10:1 по відношенню до суми інвестицій.

Бізнес-ангели зазвичай ведуть кілька проектів. Сьогодні у світі існують мережі бізнес-ангелів. Особливо така практика поширена в США.

Існує велика кількість прикладів вдалого фінансування проектів бізнес-ангелами. Декілька з них представлені в таблиці 1 [4].

Таблиця 1

Приклади здійснення вдалого венчурного інвестування

№	Подія	Розмір інвестицій	Розмір прибутку
1.	У 1990-х рр. Т. Альберг, здійснив інвестування у Amazon.com	1 млн дол. США	26 млн. дол. США
2.	У 1998 р ізраїльський бізнес-ангел Дж.	46 тис. дол.	24 млн. дол.

	Авчук придбав систему "Апорт", пакет акцій на яку згодом купила компанія Golden Telecom	США	США
3.	Один з перших інвесторів компанії Google - Енді Бехтольсхайм після поверхневого знайомства з демо-версією Google виписав чек на суму 100 тис. доларів США на ім'я компанії Google Inc. І вже через невеликий проміжок часу став мільйонером.	100 тис.дол. США	1 млн. дол. США

Провідні інвестори світової економіки виділяють декілька основних принципів відбору проекту бізнес-ангелом [2]:

- повинні бути запропоновані не тільки ідея, але і програми їх втілення, що складаються з чітких і реальних кроків;
- бізнес-ангел повинен чітко уявляти свій «вихід» з проекту;
- бізнес-ангельські інвестиції - інвестиції в команду.

Процес відбору проектів бізнес-ангелами складається з двох послідовних стадій. Схематично ці стадії показані на рис. 1.

Рис.1. Стадії відбору проекту для венчурних інвестицій

Процедура аналізу проекту займає невеликий час і базується значною мірою на особистому досвіді, інтуїції та першому враженні від проекту. За різними оцінками на цьому етапі відкидається 50-80% проектів. Найбільш важливими є питання, пов'язані з конкурентоспроможністю продукту, реальними передумовами отримання прибутку, поверненням інвестицій.

Під час ретельного вивчення проекту між інвестором і підприємцем відбувається тісне та інтенсивне спілкування, під час якого останній повинен продемонструвати повну обізнаність у всіх питаннях, пов'язаних з проектом.

Важливу роль відіграє усне представлення, коли суть проекту викладається протягом декількох хвилин. Вважається, що підприємець повинен бути завжди готовий представити свою пропозицію [2].

Останнім часом в Україні венчурне інвестування набирає все більших масштабів. Ця тенденція пояснюється залученням все нових і нових інвесторів у вітчизняну економіку. Навіть попри складну економічну та суспільно-політичну ситуацію в Україні, інвестори все ж таки зацікавлені вкладати свої фінансові ресурси. Це слід вважати лише позитивним зрушенням для української економіки. З боку держави варто проводити активну політику стимулювання стартапів та нових бізнес-проектів.

Отже, проаналізувавши діяльність бізнес-ангелів, можна зробити висновок про те, що вони є досить вагомим і вкрай позитивним явищем в економіці. Венчурні інвестиції прискорюють формування молодих і досить перспективних бізнес-проектів.

Література

1. Інтернет сайт "Бізнес-ангели" як фінансові партнери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stud.com.ua>
2. Інтернет сайт Джерела фінансування інноваційного проекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ufin.com.ua>
3. Інтернет сайт Джерела фінансування стартапів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bizua.org>
4. Александрова Л. Бізнес-ангели інвестиційних проектів / Л. Александрова // Фінансовий ринок України. – 2012. – №2. – С. 24.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій НУЛП Симак А. В.

Градобоєва Є., ст. наук. співр.,
Інститут економіко-правових досліджень НАН України,
(м. Київ)

СФЕРА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ МІСТ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Одним з визначальних векторів розвитку країни, її регіонів і міст Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» визначено реалізацію реформи житлово-комунального господарства [1]. На цьому також наголошено і в таких стратегічних для розвитку країни та її регіонів стратегічних програмних документах як Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 385 від 6 серпня 2014 р., Антикризова програма

спільних дій влади та бізнесу: невідкладні рішення 2015 – 2016 років [2; 3].

Гострота та незмінність інтересу до проблематики реформування і розвитку житлово-комунального господарства обумовлені, перш за все, великою соціальною й суспільною значущістю сфери житлово-комунальних послуг, її ключовою роллю не тільки у задоволенні першочергових потреб населення, а й в забезпеченні стабільного та безперебійного господарювання підприємств, організацій, закладів освіти і охорони здоров'я тощо. Проте вже традиційно сфера житлово-комунальних послуг перебуває в критичному стані: загальний рівень зносу основних фондів сфери становить понад 60%, а обладнання (котли і насоси) – енерговитратне, внаслідок чого, зокрема у сфері водопостачання у деяких містах, мережеві втрати сягають 70–80%. Складна ситуація спостерігається також і у тепловому господарстві: протяжність теплової мережі по Україні сягає понад 20 тис. км, з яких 12,7 тисяч км перебуває в аварійному стані, а 60% теплових мереж потребують ремонту. Близько 90% багатопверхівок в містах України потребують термомодернізації [4]. Все це супроводжується значним зростанням тарифів на житлово-комунальні послуги (внаслідок постійно зростаючої вартості сировинних та паливно-енергетичних ресурсів для їх виробництва і транспортування) та вельми низьким рівнем платіжної дисципліни населення за спожиті послуги. Тарифи на електроенергію з 1 вересня 2015 р. зросли на 23%, на послуги опалення – на 70% порівняно з 2014 р. [3]; тарифи на газ за останні півроку збільшилися в декілька разів, що негативно відобразилося на платоспроможності громадян. Так, станом на кінець січня 2016 р. заборгованість населення з оплати житлово-комунальних послуг становила 10774,3 млн. грн. [5].

В таких умовах державна політика в частині реформування й розвитку сфери житлово-комунальних послуг міст України повинна бути спрямована на оптимізацію системи управління підприємствами міського господарства цієї сфери, стимулювання впровадження ними інноваційних енерго- та ресурсозберігаючих технологій і, таким чином – підвищення ефективності функціонування сфери житлово-комунальних послуг міста. При цьому слід зазначити, що створенню передумов мотивації ефективного господарювання, стимулювання економії ресурсів та скорочення непродуктивних втрат тепла, втеч води і в цілому витрат підприємствами сфери житлово-комунальних послуг, а, відповідно, і зниження собівартості їх надання та транспортування до кінцевих споживачів багато в чому сприятиме вдосконалення чинного законодавства та нормативно-правової бази регулювання діяльності підприємств сфери та відносин на ринку житлово-комунальних послуг. Зокрема, першочергових змін потребує нормативно-правове регулювання в

частині тарифорегулювання і тарифоутворення на житлово-комунальні послуги, оскільки ця сфера, незважаючи на численні поправки до вже існуючих законодавчих та нормативно-правових актів і прийняття низки нових, все ще залишається найбільш неврегульованим питанням. Формування тарифів та прийняття рішень щодо їх зміни відбувається не прозоро, внаслідок чого більшість споживачів вважатимуть тарифи на житлово-комунальні послуги необґрунтованими. Крім того, незважаючи на прагнення уряду України позбавитися від практики перехресного субсидування та збитковості підприємств комунальної інфраструктури за рахунок поступового доведення тарифів на житлово-комунальні послуги до їх економічно обґрунтованого рівня, у ряді міст все ще не досягнуто стовідсоткового відшкодування тарифами фактичної собівартості послуг, що збільшуватиме бюджетне навантаження.

Отже, одним з найважливіших аспектів реформування житлово-комунального господарства України в цілому та сприяння розвитку сфери житлово-комунальних послуг міст зокрема, виступає формування прозорої моделі тарифної системи та системи тарифного регулювання. Для цього система тарифоутворення і тарифного регулювання повинна забезпечувати виконання виробничої та інвестиційної програм підприємств міського господарства сфери житлово-комунальних послуг, затверджуваних на черговий період регулювання із врахуванням перспектив росту міста, за рахунок: сприяння залученню інвестицій в інноваційний розвиток підприємств міського господарства сфери житлово-комунальних послуг (зокрема, із використанням механізмів державно-приватного партнерства); забезпечення формування обсягу фінансових ресурсів, достатнього для реалізації поставлених перед підприємствами цілей господарювання і розвитку; врахування та оцінки можливих наслідків розвитку конкурентних відносин у сфері житлово-комунальних послуг, визначення та ранжування пов'язаних з цим ризиків, а також формування інструментарію попередження / недопущення та/або мінімізації негативних наслідків дії виявлених ризиків; розробки механізмів та інструментів скорочення рівня політизованості та корумпованості системи формування, встановлення / зміни тарифів на житлово-комунальні послуги за рахунок забезпечення їх прозорості.

Таким чином, впровадження механізмів тарифоутворення на підприємствах міського господарства сфери житлово-комунальних послуг з прозорою структурою складових елементів, перехід на принцип покриття економічно обґрунтованих витрат забезпечуватиме заохочення розробки та встановлення тарифів на послуги, які б сприяли забезпеченню належного рівня якості зазначених послуг, стимулюванню енергоефективності їх виробництва і надання (а не, навпаки, – стимулюванню зростання попиту на

енергетичні ресурси), а також поступове уникнення явного та прихованого перехресного субсидіювання в сфері житлово-комунальних послуг, донині існуючого в Україні, що, в свою чергу, створить передумови досягнення кінцевої мети реформування житлово-комунального господарства.

Література

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 4. – Ст. 67.
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 70. – Ст. 1966.
3. Антикризова програма спільних дій влади та бізнесу: невідкладні рішення 2015 – 2016 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uspp.ua>.
4. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/index.php?category=tp-stat>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Грибовська Ю., доцент,
Полтавська державна аграрна академія,
(м. Полтава)

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ОБСЯГІВ ЗАЛИШКУ ПАЛЬНОГО: ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ

Складовою частиною виробничих запасів є паливно-мастильні матеріали (далі – ПММ), які складають основну статтю витрат при експлуатації автотранспорту.

Для того, щоб витрати на ПММ повною мірою враховувалися при визначенні податкових витрат, необхідно не тільки підтвердити їх документально, але забезпечити відповідність нормативних витрат пального фактичним даним. Обов'язковим доповненням до поточного документування господарських операцій є проведення інвентаризації, з метою виявлення нестач або надлишків ПММ.

Інвентаризація ПММ – це перевірка і документальне підтвердження їх наявності, використання та списання. На кожному підприємстві обов'язковим є проведення інвентаризації залишків палива у баках

автомобілів, у талонах та резервуарах з відповідним оформленням інвентаризаційних описів на кожне 1 число місяця.

Інвентаризація обсягів залишків пального здійснюється відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879 [2], з урахуванням особливостей, визначених п. 13 Інструкції про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України, затвердженої спільним наказом Міністерства палива та енергетики України, Міністерства економіки України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 20 травня 2008 р. № 281/171/578/155 [1].

Проведення інвентаризації ПММ є обов'язковим:

- перед складанням річної фінансової звітності;
- у разі зміни матеріально-відповідальних осіб;
- у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, визначеному керівником підприємства [2].

П. 6 Положення № 879 передбачено, що суцільною інвентаризацією мають бути охоплені всі види зобов'язань та всі активи підприємства, незалежно від їх місцезнаходження [2].

В Акті інвентаризації обсягів залишку пального, який заповнюється відповідно до Порядку заповнення та подання Акта інвентаризації обсягів залишку пального, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2016 р. № 219 зазначаються обсяги залишку пального: нафтопродукти, скраплений газ, паливо моторне альтернативне, паливо моторне сумішеве, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, інші види пального станом на 00 годин 01 березня 2016 р. [3].

Акт складається:

- особою, що здійснює реалізацію пального та яка зареєстрована платником акцизного податку щодо обсягів залишку пального, отриманого від інших суб'єктів господарювання (складається особою, що здійснює реалізацію пального, в тому числі виробником та імпортером).

- особою, яка є власником пального, – щодо обсягів залишку пального, наявних в місцях зберігання у власних або орендованих ємностях, ємностях для транспортування, а також обсягів залишку пального, переданих іншим суб'єктам господарювання на підставі договорів зберігання. Не включаються в Акт такою особою обсяги залишку пального, передані іншим суб'єктам господарювання згідно з

договорами комісії, доручення (в тому числі на комісійно-довірчу реалізацію) та іншими аналогічними договорами;

- особою, якій пальне передано згідно з договорами комісії, доручення (в тому числі на комісійно-довірчу реалізацію) та іншими аналогічними договорами, - щодо обсягів залишку пального за такими договорами;

- особою, яка здійснює виробництво пального на підставі договорів про виробництво із сировини замовника, щодо обсягів залишку такого пального [3].

Обсяги залишку пального в Акті проставляються в кілограмах та літрах, приведених до температури 15⁰С, з округленням до двох знаків після коми [3].

Відповідальність за достовірність зазначених у Акті відомостей несуть особи, які підписали Акт – керівник та головний бухгалтер підприємства.

Платник податку зобов'язаний протягом 20 календарних днів, починаючи з 01 березня 2016 р., подати до контролюючого органу за основним місцем обліку Акт в електронній формі відповідно до порядку подання податкових документів в електронному вигляді з дотриманням умови щодо реєстрації електронного цифрового підпису підзвітних осіб, затвердженого в установленому порядку [3].

У разі виявлення надлишків нафтопродуктів їх оприбутковують зі збільшенням доходу звітного періоду підприємства. Нестача запасів у межах норм природного убутку, виявлена під час інвентаризації, списується за розпорядженням керівника на витрати підприємства. Норми природного убутку можуть застосовуватися лише у разі виявлення фактичних нестач і після взаємозаліку нестач цінностей і лишків внаслідок пересортиці. За відсутності норм природного убутку втрата розглядається як нестача понад норму [2].

У разі виявлення перевитрат палива його вартість списують за рахунок водія (якщо доведено його вину) або за рахунок прибутку підприємства (якщо вину водія не доведено).

Література

1. Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України, затверджена спільним наказом Міністерства економіки України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства палива та енергетики України, Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики України № 281/171/578/155 від 20

трав. 2008 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02 вер. 2014 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

3. Порядок заповнення та подання Акта інвентаризації обсягів залишку пального, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 219 від 25 лют. 2016 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

Жилінський М., ФМТП, 1 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РИНОК ВІДПОВІДАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ: ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Вже протягом декількох років, соціально відповідальні інвестиції (СВІ) почали стрімко приваблювати інвесторів по всьому світу. СВІ поєднують фінансові цілі інвесторів з їхнім бажанням зробити свій власний внесок у вирішення соціальних, етичних та екологічних проблем суспільства. Адже саме за допомогою інвестиційної сфери ефективно забезпечується баланс між соціальною справедливістю та економічною ефективністю бізнесу. Навіть фінансова криза не змогла знівелювати стрімкі темпи розвитку СВІ. В той час як традиційні інвестиції під професійним управлінням показували мінімальне зростання в 1–2 %, соціально відповідальні інвестиції продовжували стрімко зростати на 10–20 % і показувати всі свої переваги для суспільства бізнесу та держави в цілому. Можна сказати, що світ зараз знаходиться на переломному етапі своєї еволюції як в фінансовій сфері так і у сфері особистого бізнесу та управління ним. Світ подарував нам величезну кількість принципів за яким повинні будуватися майбутні інвестиції та працювати бізнес, одним і на мою думку найоптимальнішим є принцип ESG.[3] Соціально відповідальне інвестування (socially responsible investing) – це процес прийняття інвестиційних рішень, які, крім кінцевого фінансового результату, враховують екологічні, етичні та соціальні наслідки інвестицій. Тобто СВІ впершу чергу орієнтоване не на максимізацію прибутку, а на максимізацію соціальної вигоди від вкладеного капіталу. Тенденція у сфері фондів соціально відповідальних інвестицій полягає в

переході від негативного відсіву об'єктів інвестування (виключення тютюну, алкоголю, зброї) до позитивного відбору, за якого інвестори підтримують підприємства, що виготовляють або використовують екологічно безпечні продукти чи виробничі технології. Багато методів відбору враховують міжнародні норми й стандарти, і одним з основоположних чинників в стратегії України 2020 є принципи СБІ (Керівництво ОЕСР для транснаціональних компаній, Декларація прав людини, принципи Міжнародної організації праці)[2] СБІ функціонують як чіткий механізм поєднання екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв, та являють собою набір стандартів для діяльності компанії, соціально свідомі інвестори використовують як інвестиційний екран. Екологічні критерії дивляться на те, як компанія виступає в якості стюарда природного середовища. Соціальні критерії розглядаються того боку, як компанія управляє відносинами зі своїми співробітниками, постачальниками, клієнтами та громадами, в яких вона здійснює свою діяльність. Екологічні критерії дивляться на використання енергії, відходів, забруднення навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів. Що стосується управління, інвестори хочуть знати, що компанія використовує точні і прозорі методи обліку, і вони хочуть бачити, що серед власників звичайних акцій мають право голосу з важливих питань будь які холдери(держателі акцій). Фактором управління у відповідності з керівництвом компанії, виконавчої плати, аудиту і внутрішнього контролю, а також прав акціонерів. Інвестори, які хочуть придбати цінні папери, які були повністю оптимізовані за критеріями ESG, можуть зробити це через соціально відповідальні взаємні фонди і біржові фонди. Вони також хочуть, щоб компанії уникали конфлікту інтересів у виборі членів ради директорів. І, нарешті, вони вважають за краще не вкладати кошти в компанії, які беруть участь в незаконних схемах або використовувати політичні внески, щоб отримати сприятливий режим. Вони також оцінюють, які екологічні ризики можуть вплинути на доходи компанії і як компанія управляє цими ризиками. Наприклад, компанія може зіткнутися з екологічними ризиками, пов'язаними з його права власності на забрудненій землі, розлив нафти відповідальний за який він мав вину, утилізації небезпечних відходів, управління токсичними викидами у місці його встановлення законом.[4] Що являє собою прийнятний набір критеріїв ESG, то він носить суб'єктивний характер, тому інвестори повинні зробити дослідження, щоб знайти інвестиції, які відповідають їх власні цінності, і в стратегії України 2020 і вони не тільки мають право розвиватися, але й повністю повинні ввійти в бізнес та інвестиції як невід'ємна його частина.

В Україні, до недавнього часу, ESG інвестування не розцінювалося як повноцінна інвестиційна стратегія. Керівники активами часто скептично ставляться до принципів ESG, а в Україні до підписання союзу з ЄС і взагалі не говорилося про таку методику СБІ. Проте все більше доказів показали, що приймаючи екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори до уваги можна підвищити портфель управління, а також задовольнити потреби суспільства та екологічні стандарти для нашої держави і саме це має своє відображення в стратегічних цілях України.[1] На даний момент, наша держава має декілька компаній які чітко дотримуються екологічних, соціальних та управлінських критеріїв ведення бізнесу і за допомогою них стали всеукраїнськими лідерами індустрії, одним з таких гігантів є наприклад Kernel.

Збільшення кількості соціально відповідальних інвесторів позитивно впливає на практику ведення інвестиційного бізнесу, забезпечує позитивні зміни в економіці шляхом зростання обсягів інвестицій в соціально орієнтовані галузі, в підприємства, що забезпечують розробку та впровадження інноваційних технологій, екологічного контролю, тощо. В Україні за 5 років розвитку соціальних ініціатив бізнесу більшість компаній ще не звикли до термінів соціально відповідальні інвестиції та корпоративна соціальна відповідальність. Експерти вважають, що для просування КСВ потрібні серйозні стимули, одним з яких можуть стати компанії які здійснюють свою діяльність за принципами ESG яка в даний момент є найперспективнішою схемою ведення бізнесу в світі, та зможе привабити інвесторів до України.

Література

1. PaxWorld Investments Integrating ESG Analysis to Manage Indeterminate Risk , by Julie Fox Gorte, Ph.D., Senior Vice President for Sustainable Investing and Steve Falci, CFA®, Chief Investment Officer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://paxworld.com/system/storage/19/6f/7/4532/integrating_esg_analysis.pdf
2. Майстренко О.В. Аналіз оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності /О.В. Майстренко // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Харків, 26-27 березня 2015 року). – Дніпропетровськ : Середняк Т.К., 2015. – С. 94-95
3. Socially Responsible Mutual Fund Charts: Financial Performance [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ussif.org/resources/mfpc/index.cfm?&pdf>
4. Environmental, Social And Governance (ESG) Criteria

[Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Камянецька О.В.**

Зоріна Г., асистент,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, (м.
Івано-Франківськ)

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ПРИКАРПАТТІ

Розвиток туристично-рекреаційної сфери на Прикарпатті є однією з стратегічних цілей сталого соціально-економічного розвитку області до 2020 року. Івано-Франківщина є відомим туристичним центром України. Об'єктивними та вагомими передумовами для подальшого розвитку туризму служить природно-ресурсний та історико-культурний потенціал краю. За останні роки кількість закладів розміщення зростає, в основному, за рахунок інтенсивного збільшення приватних «зелених» садиб в гірських районах області. Послугами готелів користується лише близько 20% гостей області, надаючи перевагу садибам, які пропонують досить якісне обслуговування за нижчу ціну та максимально наближені до місць відпочинку.

Одним з ефективних інструментів зниження ціни на проживання в готелях Прикарпаття є зниження собівартості виробництва послуги розміщення.

Більше 90% готелів краю розміщені у містах Івано-Франківськ та Яремче, користуються централізованими системами тепло-, водо- та енергопостачання. Житлово-комунальне господарство є одним з найбільш енергоємних секторів національної економіки, поступається тільки промисловості. Більше 50% будівель готелів побудовані в той час, коли паливні ресурси здавалися безмежними, а теплотехнічні характеристики не були такими актуальними. Сьогодні вони вимагають так багато енергії, що їх експлуатація лягає важким тягарем на паливно-енергетичний комплекс. Будівництво нових будівель ще більш посилює проблему. Ці будинки вимагають реконструкції, а отже збільшення термічного опору

зовнішніх захисних конструкцій, тобто істотного зниження рівня споживання теплової енергії [1].

Досвід розвинених країн доводить, що на нинішньому рівні розвитку техніки, витрата тепла в будівлях може бути зменшена більше, ніж на третину, і цим визначаються значні резерви енергозбереження. Агенція регіонального розвитку та Європейської інтеграції на основі аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду рекомендує реалізувати ці резерви, концентруючи увагу на двох основних напрямках: утеплення зовнішніх конструкцій будівель та модернізація систем тепlopостачання. За їхніми розрахунками використання теплової ізоляції зовнішніх поверхонь будівель (стін, дахів, вікон, дверей) веде до скорочення втрат енергії на 52,3%, модернізація систем тепlopостачання – на 21,5%.

Питання відмови міських готелів від традиційних джерел енергії та перехід на альтернативні на даний час не викликає особливої зацікавленості, адже це вимагає значних початкових капіталовкладень та змін архітектурно-планувальної організації території. Хоча деякі готелі Івано-Франківська, наприклад готель «Надія», розглядає можливість часткового використання сонячної енергії, адже системи на основі сонячних панелей показують свою ефективність у будь-якому регіоні країни.

Актуальними та найбільш поширеними заходами з збереження електроенергії у закладах готельного господарства області є заміна ламп розжарення, люмінесцентних ламп та побутової техніки на відповідне обладнання класу «А», що дозволяє зменшити витрати електроенергії у 4 - 5 разів та продовжити термін служби у 4 - 6 разів. Дедалі популярнішим стає також використання системи «електронних ключів», ефективність якої оцінюється у 30% у порівнянні з традиційним способом застосування вивісок та плакатів.

Таким чином, питання енергозбереження та енергоефективності у прикарпатських закладах розміщення є актуальними, особливо на сучасному етапі, в умовах підвищення тарифів на енергоносії та загальної нестабільності економіки країни. Проведення заходів з енергозбереження дозволить істотно підвищити конкурентоздатність їх на ринку послуг та сприятиме сталому розвитку туристичної галузі області.

Література

1. Корнева Д.А. Проблеми розвитку інфраструктури туризму [Електронний ресурс] / Д.А.Корнева. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/geograf/2009_15.

Карагодова А., студент,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут»,
(м. Київ)

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Інформація є одним із важливих ресурсів суспільства та набуває все більшого значення як фактор економічного розвитку держав. Чим більше достовірної інформації отримано про об'єкт управління, тим вищий рівень ефективності процесу управління. Однак, значні за обсягом масиви інформації є складними для обробки людиною.

Систему, яка виконує функції збору, обробки, зберігання та передачі даних, називають інформаційною системою. Серед її важливих функцій доцільно виділити прогнозування, планування, облік, аналіз, контроль і регулювання. ІС управління сьогодні є не лише актуальними, але й необхідними задля ефективної роботи підприємств різних видів діяльності.

Як зазначає М. В. Макарова у роботі [1, с. 422], «...в менеджменті підприємств відбувається зміщення акцентів з управління окремими ресурсами і відповідними функціональними підрозділами на управління наскрізними бізнес-процесами, що пов'язують воедино діяльність взаємопов'язаних підрозділів підприємства. ... За сучасних умов, доцільність використання інформаційних систем управління на українських промислових підприємствах очевидна».

На базі великих компаній здебільшого створено та налагоджено інформаційні системи, котрі беруть участь у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень, а також вирішують декілька завдань, а саме: обробка даних; реалізація інтелектуальної діяльності з метою створення інформації тощо.

Чим вищий по значимості рівень управління, тим вище складність і інтелектуальні можливості інформаційної системи та її роль у прийнятті рішень менеджером. При цьому будь-який рівень управління потребує інформації з усіх функціональних систем, але в різних обсягах та з різним ступенем узагальнення [2, с. 188].

Інформаційні системи управління використовуючи статистичні та аналітичні методи, а також за рахунок обробки, нагромадження та передачі інформації формують виробничий процес, що характеризуються єдністю та інформаційним супроводом.

В процесі використання сучасних ІС підприємства, мають змогу вирішити ряд задач.

По-перше, це отримання точної інформації про перебіг виробничого процесу в часі та просторі. По-друге, це ефективне управління внутрішніми процесами на підприємстві та оперативне поширення важливих повідомлень. По-третє, це за рахунок зменшення кількості часу на здійснення малопродуктивної, неефективної роботи, надання більше часу для працівників всіх ланок для виконання роботи, яка є більш важливою та ефективною.

Можна стверджувати про наявність певних вигод від використання ІС, наприклад, стимулювання конкуренції, заохочення і підтримка економічного розвитку підприємства, розширення виробництва та збільшення зайнятості населення. Згідно [3], для того щоб реалізувати дані вигоди, необхідно спрямувати роботу підприємства на автоматизацію виробництва, використання переваг інформаційних систем та технологій, впровадження комплексу телекомунікацій.

Варто розвивати потенціал ІТ-кадрів та зосередити увагу на забезпеченні інформаційних послуг в режимі реального часу. Адже будь-яке підприємство, яке виготовляє продукцію або надає послуги, повинно функціонувати в режимі реального часу, а це можливо лише при активному використанні інформаційних систем управління.

Література

1. Макарова В. М. Інформаційні системи у сучасній системі менеджменту промислових підприємств / М. В. Макарова // Моделювання регіональної економіки. – 2012. – № 2. – С. 422-426.
2. Орлик О. В. Інформаційні системи в сфері управління організацією / О. В. Орлик // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2002. – Вип. 12. – С. 188-191.
3. Ушакова І. О. Інформаційні системи та технології на підприємстві : конспект лекцій / І. О. Ушакова, Г. О. Плеханова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 128 с.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
НТУУ «КПІ» Кухарук А. Д.**

Коваль В., професор,
Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
(м. Одеса)
Редьква О., к.е.н.,

КОМПЛЕКС СКЛАДОВИХ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В Україні більшість підприємств незалежно від форми власності, походження, розміру, сфери діяльності змушені працювати в умовах значної невизначеності, непередбаченості та високого ризику. Система економічної безпеки підприємства покликана забезпечити виконання низки концептуальних, технологічних, методичних заходів із його захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз. У зв'язку із цим ця система повинна містити комплекс складових, спроможних організувати діяльність, спланувати заходи, спрямовані на збалансовану і безпечну роботу підприємства у змінних умовах ринку.

Метою статті є обґрунтування комплексу складових системи економічної безпеки підприємства.

Більшість авторів науково-практичних робіт, присвячених питанням формування системи економічної безпеки підприємства, є одноставними щодо багатокomпонентності цієї системи. Разом із тим, у сучасній літературі не сформовано єдиної думки стосовно кількісного складу компонентів у системі економічної безпеки підприємства, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз трактувань низки авторів щодо складу компонентів системи економічної безпеки підприємства

Автор(и)	Складові системи економічної безпеки підприємства							Разом складових, од.
	Концепція	Функціональні напрями	Суб'єкти	Об'єкти	Механізми забезпечення	Форма організації	Заходи	
Ортинський В. Л., Керницький І. С., Живко З. Б.	+	+	+	+			+	5
Хринюк О. С.		+	+	+	+			4
Камлик М. І., Корчовна М. Р.			+	+	+			3
Орлик О. В.		+				+	+	2
Гарічева С.Ю.		+						1

Джерело: сформовано автором на основі [1; 2; 3; 4; 5].

Таким чином, з табл. 1 можна зробити висновок, що система економічної безпеки підприємства може охоплювати різну кількість складових. Кожне підприємство є по-своєму унікальним, а тому масштаб кожної системи забезпечення економічної безпеки, кількість вхідних в неї складових частин (підсистем), складність виконуваних нею функцій й інші характеристики системи безпосередньо залежать від загальної стратегії діяльності конкретного підприємства в межах обраного ринку.

Комплексність системи економічної безпеки підприємства залежить від багатьох факторів, зокрема таких як рівень конкуренції в галузі, рівень попиту на продукцію або послуги, ступінь їх інноваційності, потреба у патентуванні технології виробництва, рівень розвитку і структура виробничого потенціалу, якісний стан кадрів, виробнича дисципліна, стан навколишнього середовища, ризикованість виробництва тощо. Це означає, що система економічної безпеки не може бути шаблонною. Більше того, вона повинна бути унікальною на кожному підприємстві.

З одного боку, система безпеки підприємства повинна бути самостійною, відокремленою від аналогічних систем інших виробничих одиниць. З другого боку, її відособленість є відносною, оскільки система безпеки підприємства є складовим елементом безпеки вищого рівня - міста, регіону, країни. Дуже багато завдань безпеки підприємства не можуть бути вирішені самостійно, без рішень, прийнятих на вищому системному рівні, і перш за все, державному. Саме на цьому рівні приймаються найважливіші політичні, макроекономічні, правові й інші рішення, що створюють середовище безпеки виробничої діяльності.

В залежності від розмірів підприємств вирізняються інструменти забезпечення економічної безпеки: для малих підприємств доцільно застосовувати аутсорсингові заходи в різних сферах діяльності (інформаційних, консалтингових тощо); для середніх підприємств – доцільно поєднувати послуги зовнішніх спеціалізованих організацій, а також розвитку можливостей власних служб і підрозділів; для великих підприємств варто формувати власну систему безпеки із координацією на всіх рівнях управління підприємства.

В результаті дослідження обґрунтовано, що унікальність системи економічної безпеки підприємства може охоплювати як різну кількість складових, так і вхідних в неї складових частин (підсистем), що залежать від загальної стратегії діяльності конкретного підприємства в межах обраного ринку. Наведено інструменти забезпечення економічної безпеки для підприємств в залежності від їх розмірів.

Література

1. Гарічева С. Ю. Система економічної безпеки підприємства [Електронний документ]/С.Ю.Гарічева//Менеджмент: розвиток, теорія та практика. –2012.–Режим доступу: http://thesis.at.ua/publ/menedzhment_rozvitok_teorija_ta_praktika/garicheva_s_ju_sistema_ekonomichnoji_bezpeki_pidpriemstva/5-1-0-52
2. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект [Навч. посібник] / М. І. Камлик. – К.: Атака, 2005. –432с.
3. Орлик О. В. Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання [Електронний документ]
4. / О. С. Орлик. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1483/3/%D...0%9D%D0%B0%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC%D0%BA%D0%B8%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%1%8F.pdf>
5. %84%D0%BE%D1%80%D0%BC%1%8F.pdf
6. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ [Навчальний посібник] / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко . – Київ : Правова єдність, 2009 . – 542с.
7. Хринюк О. С. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи [Електронний документ / О. С. Хринюк, М. Р. Корчовна // Електронне видання «Ефективна економіка». - 2015. -
8. №3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3927>

Костюк О., студент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
(м. Львів)

БЕНЧМАРКІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасної ринкової економіки, коли посилюється боротьба конкурентних компаній і вимоги дотримання якості виготовленої продукції чи наданих послуг стають все жорсткішими, підвищується необхідність винайдення нових ефективніших методів розвитку підприємств, котрі б дали змогу зміцнити свої позиції на ринку і забезпечити високу конкуренцію поміж інших компаній, а також забезпечити виконання своєї місії.

Для того, щоб оцінити конкурентоспроможність підприємства використовують найрізноманітніші методи (метод переваг, метод інтегральної оцінки, структурний і функціональний методи). Варто зосередити увагу на одному з найновіших інструментів оцінки конкурентоспроможності компанії, яким є бенчмаркінг.

Існує декілька визначень поняття «бенчмаркінг». По-перше, бенчмаркінг — це дослідницько-аналітичний вид діяльності [1]. Відповідно, до більш класичного визначення, яке подає «Економічний словник термінів», бенчмаркінгом вважають спосіб оцінки стратегій і цілей роботи організації в порівнянні з першокласними підприємницькими організаціями для визначення свого місця на конкретному ринку [2].

Основне запитання, яке ставлять собі економісти, використовуючи метод бенчмаркінгу, полягає у наступному: чому інші працюють успішніше, ніж ми? Тому можна сформулювати зміст і мету здійснення бенчмаркінгу, яка визначається у виявленні відмінностей з порівнюваним аналогом (тобто успішнішою компанією на ринку), встановлення причин цих відмінностей та виявлення можливостей щодо вдосконалення аналізованого підприємства.

Вчені виділяють декілька видів бенчмаркінгу [3]:

- внутрішній бенчмаркінг;
- бенчмаркінг, зорієнтований на конкурентів;
- функціональний бенчмаркінг.

Внутрішній бенчмаркінг передбачає аналіз та порівняння показників діяльності різних структурних підрозділів одного підприємства. Він здійснюється відділом маркетингу підприємства з метою покращення діяльності і функціонування структурних відділів тієї ж компанії.

Бенчмаркінг, котрий зорієнтований на конкурентів, здійснює порівняльний аналіз товарів (робіт, послуг) та інших параметрів досліджуваного підприємства з аналогічними характеристиками підприємств-конкурентів. Вважається, що найкращим аналогом для порівняння є «ринковий лідер». Виявлення факторів, які зумовлюють відставання досліджуваного підприємства від лідера, дає можливість розробити рекомендації щодо скорочення цього відставання [4].

Використовуючи функціональний бенчмаркінг, здійснюється аналіз окремих процесів, функцій й технологій порівняно з іншими підприємствами. Проте, ці підприємства не є конкурентами аналізованої компанії. Фірми, що застосовують схожі методи охоче йдуть на взаємний обмін інформацією та зацікавлені в реалізації спільних проектів, спрямованих на вдосконалення тих чи інших операцій.

Також, провідні вчені виділяють і новий вид бенчмаркінгу, котрий виник досить нещодавно – «бенчмаркінг якості» [4]. При такому варіанті базою для аналізу служать стандарти якості. Перш за все, це міжнародні стандарти якості ISO, щодо яких фірма оцінює свою діяльність і її результати. До консультації також залучаються фахівці з якості.

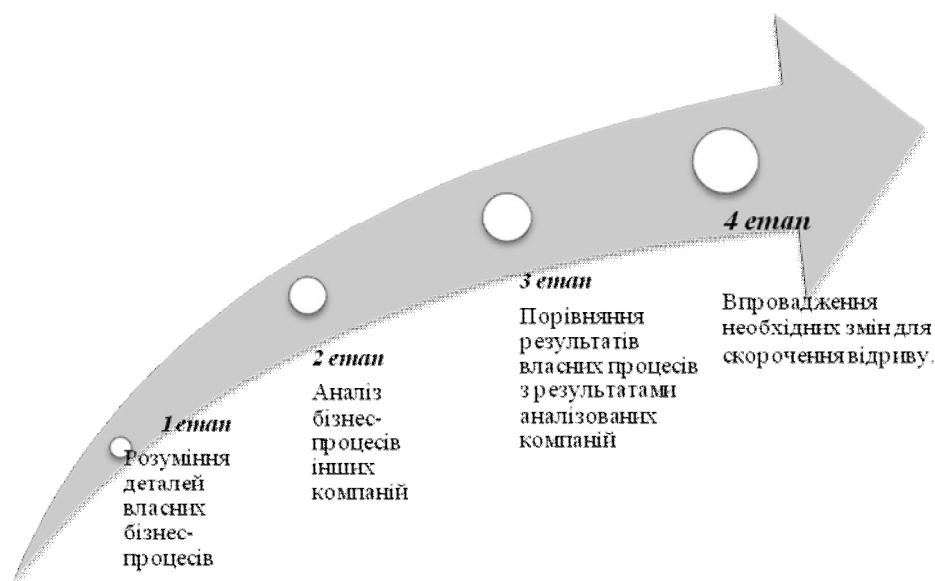
Важливим при проведенні бенчмаркінгу є дотримання усіх етапів, котрі зображені на рис.1., та звернення уваги на типові помилки при здійсненні кожного із них.

Перший етап полягає в ретельному дослідженні власного підприємства. Цей етап вимагає зусиль та уваги як з боку керівництва, так і з боку персоналу, що здійснює аналіз.

При виконанні другого етапу розповсюдженою помилкою є спроба аналізувати все і одночасно. Бенчмаркінг потребує часу. Тобто, компанії слід визначити пріоритетні досліджувані процеси підприємства-конкурента.

Для ефективного здійснення третього етапу процесу бенчмаркінгу слід звернути увагу на акуратності та детальності з боку персоналу, котрий здійснює аналіз. Даний етап є найважливішим у цілому процесі, вимагає всебічного дослідження та опрацювання всієї наявної інформації.

Четвертий етап передбачає впровадження змін і коректив. Вимагає високу відповідальність та контроль за впровадженням необхідних змін на підприємстві. Також важливим є їх подальше коректування.

Рис
.1.
Ет

апи здійснення бенчмаркінгу [4]

В Україні метод «бенчмаркінгу» не користується популярністю через причини необізнаності вітчизняних підприємств, а також через великі фінансові ресурси затребувані для реалізації даного методу. Вагомою перепорою застосування бенчмаркінгу у вітчизняній практиці є високий відсоток тіньової економіки в Україні.

Отже, підсумувавши усе вище сказане, можна зробити висновок, що метод бенчмаркінгу є безумовно дієвим і перспективним інструментом

аналізу діяльності підприємства та оцінювання його конкурентоспроможності. Він вимагає чималих зусиль і ресурсів. Але, як кажуть: «результати виправдовують методи». Це вдало підкреслює суть бенчмаркінгу. Вітчизняним економістам варто швидкими темпами впроваджувати сучасну методологію бенчмаркінгу на теренах України.

Література

1. Маркетинг./ Чеботар С.І., Ларіна Я.С., Луцій, О.П. – К: Наш Час, 2007 – 504 с.
2. Й.С. Завадський. Економічний словник термінів. – слов. – К: Кондор, 2006 – 355 с.
3. Бенчмаркінг як альтернатива маркетингового дослідження: сутність, функції, види. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lektsii.net/1-84>
4. Бенчмаркінг. Іновації. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buklib.net/books/28421/>

Науковий керівник: к.е.н. доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій НУЛП Симак А.В.

Кошмак А., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СТРАТЕГІЯ НИЗЬКИХ ЦІН В УМОВАХ ПОШУКУ НОВИХ МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ ДЛЯ УКРАЇНИ

У визначені ефективної цінової стратегії компанія має керуватися набагато більшим обсягом факторів, ніж різка відповідна реакція на зміну ринкових умов. Будь-яке цінове рішення повинно відбивати не тільки фундаментальну цінову стратегію, а й сегментацію та еластичність ринку, рівень витрат, компетентність керівництва компанії, а також потенціал конкурента, оскільки знання своїх конкурентів дає компанії можливість з більшою ймовірністю прогнозувати їхні відповідні реакції, що враховуються під час розроблення цінових стратегій.

Під час розробки міжнародної маркетингової стратегії українським підприємствам слід пам'ятати, що низькі ціни привабливі для значної частини ринку і дають змогу збільшувати обсяги продажу товарів, вести активну цінову конкурентну боротьбу.

Слід розуміти, що стратегія низьких цін ефективна для продукції незначного споживчого попиту і цільовим сегментом ринку мають бути споживачі, які віддають перевагу низькій ціні товару порівняно з його якістю. Хоча низькі ціни є значною конкурентною перевагою, компанія може отримати фінансову вигоду тільки при великих обсягах продажу.

Стратегія низьких цін зменшує ризик через незнання відношення покупця до нового товару і непривабливість для потенційних конкурентів, адже йде мова про відносно низькі ціни на товари, які є набагато нижчими від цін аналогічних товарів-конкурентів. Ця стратегія має використовуватися фірмами з метою проникнення на зовнішній ринок, збільшення частки свого товару на внутрішньому ринку, виходу на масовий ринок, завантаження виробничих потужностей, недопущення банкрутства а також у випадку, якщо фірма не розраховує на те, що для її товару буде існувати ринок збуту протягом тривалого часу. Адже за цією стратегією на ранніх фазах життєвого циклу товару можна виявити перспективи його збуту, знайти прийнятний рівень цін[1].

Стратегія низьких цін може дати можливість фірмі вийти на такі ринки, про які вона навіть не мріяла, тому що ця стратегія відбиває в конкурентів бажання створювати подібний новий товар, адже:

- 1) низька ціна обмежує прибутковість тих фірм, що починають розробляти новий товар і хочуть вийти з ним на ринок;
- 2) вона дозволяє фірмі завоювати сильні позиції на ринку в період впровадження товару;
- 3) може створити цінову репутацію товару, що подібно першому враженню, яке важко змінити.

Проте, хоча ця стратегія має на меті одержання довгострокового прибутку, проведення політики низьких цін, з метою проникнення на ринок, може стати загрозою для фірми. Адже витрати на розроблення нової продукції повертаються за цієї стратегії через більш тривалий час, ніж при стратегії «зняття вершків», а низька ціна може спричинити на ринку попит на товар, що значно перевищує виробничі можливості фірми. Звісно, існує можливість, що фірмі згодом не вдасться підвищити ціну, в результаті чого вона буде зазнавати фінансових втрат, а до моменту появи аналогічних товарів-конкурентів фірма не встигне зміцнити свої позиції на ринку[2].

Українським компаніям при виборі ринку збуту важливо знати, що політика низьких цін ефективна на чутливому до цін ринку і неприйнятна для нееластичних ринків. При цьому варто оцінити, чи зможе фірма досягти істотної економії на перемінних витратах при великому обсягу випуску, адже застосування політики низьких цін ефективно лише у масовому виробництві.

На мою думку, підприємства України зможуть успішно завоювати міжнародні ринки за наявності чітко побудованої стратегії позиціонування свого товару на ринку іншої країни. Український товар матиме перевагу над конкурентами за кордоном завдяки нижчій собівартості виробництва, якісної та стандартизованої продукції, при досконалому вивченні ринку збуту, вдалому виборі ринкового сегмента та ефективному проведенню маркетингової політики.

Найбільш перспективні торговельні партнери України на сьогоднішній день це країни Європейського Союзу, такі як Іспанія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Польща та інші, що експортують найбільшу частину українських товарів і вносять вагомий частку в поповненні нашого бюджету[3]. Також, в свою чергу, одними з головних векторів залишатимуться Туреччина, Китай, Індія, Білорусь, Казахстан, Іран та Саудівська Аравія, тому слід в подальшому розвивати та зміцнювати відносини з цими країнами. Необхідно вести пошук нових стратегічних партнерів серед країн СНД, країни Близького Сходу та Північної Африки – адже вони є вигідними союзниками завдяки своєму близькому географічному положенню, що дозволить більш продуктивно налагодити систему поставок, та завдяки налагодженим політичним відносинам. Більшість країн знають український товар як товар з відповідною якістю та прийнятними цінами, що дозволить підприємцям укласти угоди з міжнародними компаніями, але лише при застосуванні правильно побудованої маркетингової стратегії низьких цін задля привернення уваги споживачів до нової для них продукції на ринку.

Література

1. Тормоса Ю. Г. Ціни та цінова політика: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2001. — 96 с.
2. Дугіна С.І. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 270 с.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] –Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ztt/ztt_u/ztt0116_u.htm

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри міжнародної торгівлі КНТЕУ
Удод Н.М.**

Кривошесєва Н., викладач,
Харківський торговельно-економічний коледж КНТЕУ,
(м. Харків)

ФЕНОМЕН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Трансформація економічних стосунків господарюючих суб'єктів різного рівня в Україні торкнулася принципово важливих аспектів, що стосуються нових способів управління і організації інноваційної діяльності, як на рівні окремого підприємства, так і на рівнях регіональної і національної інноваційної економічної системи.

В якості основного ресурсу інноваційна економіка висуває знання, володіння якими визначає конкурентоспроможність суб'єктів економічної системи. Посилення ролі інформації, знань і інтелектуальних ресурсів в якості рушійних сил суспільства, привели до необхідності осмислення нового феномену інноваційної економіки – інтелектуального підприємництва.

Особливість інтелектуального підприємництва полягає в його впливі на розвиток інноваційних процесів, що визначають механізми формування особливого виду партнерства різних соціальних груп, а також визначенні місця інтелектуальних підприємців в якості сполучної ланки між вченими і менеджерами інноваційної діяльності.

Професор Техаського університету Р. Червитц висловив свою концепцію інтелектуального підприємництва як: "Створення матеріального багатства є лише одне з окремих проявів підприємництва. Інтелект не може бути обмежений академічною науковою школою, а підприємництво – це не бізнес, це установка на оволодіння світом, це процес культурної інновації" [1].

Іншої думки у використанні терміну "інтелектуальне підприємництво" С. Квятковського, який переконаний, що інтелектуали зосереджені на роздумі, а підприємці – на дії [2].

Розглядаючи інтелектуальне підприємництво як чинник конкурентної переваги в ринковій економіці Г. Костянтинов і С. Філонович виділяють наступні ознаки інтелектуального підприємництва [3]:

- інформаційна грамотність, що проявляється в здатності швидко знаходити і обробляти необхідну інформацію;
- толерантність до інформаційної надмірності і невизначеності;
- інтелектуальна безстрашність, яка припускає наявність здібностей до подолання труднощів пізнання;
- здатність створювати і мотивувати до виробництва нові знання.

Проаналізувавши різні точки зору на інтелектуальне підприємництво можна виділити такі основні підходи до розуміння цього явища. На макрорівні інтелектуальне підприємництво є особливим інститутом

економіки знань. На мікрорівні інтелектуальне підприємництво виступає як діяльність з управління інтелектуальними ресурсами фірми з метою максимізації прибутку. На нано-рівні інтелектуальне підприємництво з'являється в якості сутнісної характеристики конкурентоспроможної особи.

Виникнення інтелектуального підприємництва обумовлене наступними світовими тенденціями соціально-економічного розвитку:

- посиленням ролі знання в соціально-економічних процесах;
- трансформацією таких інституцій як наука і освіта у напрямі їх ринкової орієнтації;
- формуванням розвиненого ринку інтелектуальної власності;
- інтелектуалізацією економіки у зв'язку з інтенсивним розвитком наукомістких технологій і високотехнологічних послуг.

Феномен інтелектуального підприємництва проявляється при взаємодії двох соціальних груп найбільш активних учасників інноваційно-технологічного розвитку суспільства: інтелектуального і практичного співтовариств. З нашої точки зору, інтелектуальне співтовариство представлене інститутами науки і освіти, а під практичним співтовариством маються на увазі структури бізнесу і виробництва.

Таким чином, інтелектуальне підприємництво це особливий тип підприємництва, який здійснюється підприємцями-інтелектуалами, що беруть участь в створенні соціально-орієнтованих інноваційних продуктів і діють в певному предметному полі.

Література

1. CherwitzR. DevelopingIntellectualEntrepreneurship[Електронний ресурс] /R. Cherwitz. – Режим доступа: <https://webpace.utexas.edu/cherwitz/www/ie/scientist.html>
2. Квятковский С. Интеллектуальное предпринимательство и стабильное экономическое развитие в постсоциалистических странах Европы [Электронный ресурс] / С. Квятковский. – Режим доступа: http://vasilieva.narod.ru/ptpu/3_3_02.htm
3. Константинов Г. Интеллектуальное предпринимательство или принципы обретения конкурентного преимущества в новой экономике [Электронный ресурс] / Г. Константинов, С. Филонович. – Режим доступа: <http://www.ippnou.ru/print/010117/>

Кришталь Г., доцент
Міжрегіональна академія управління персоналом,
(м. Київ)

МОДЕЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКУ ТА СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Глобалізація усіх сфер економічного життя суспільства має неабиякий впливає на розвиток співпраці між банківськими установами та страховими компаніями не лише в Україні, а й за її межами. Удосконалення взаємовідносин між банками та страховими компаніями зумовлене необхідністю поглиблення інтеграційних процесів з метою виробництва конкурентоспроможних продуктів і більш якісного задоволення потреб клієнтів у фінансових послуг. Виникає нагальна потреба у дослідженні основ банкострахування та аналізі концептуальних підходів до організації та функціонування фінансового супермаркету як дієвої моделі співробітництва.

Основою для формування консолідованої банкострахового бізнес архітектури є її структурна побудова та моделі зрощення, взаємодії фінансових інституцій.

Вітчизняні аналітики до найбільш поширених форм співпраці і конвергенції страхових компаній і банків відносяться:

1. Початкова форма співпраці, яка обмежується наданням страховою компанією послуг клієнтам банку і самому банку на договірних основах. Ця форма не є по суті банкострахуванням, оскільки відсутня конвергенція каналів продажів і спільних продуктів.

2. Форма агентських відносин, яка припускає розповсюдження страхових послуг з угоди з банком через його агентську мережу.

3. Форма кооперації, при якій партнери утворюють договірний альянс, створюючи на договірній основі режим найбільшого сприяння у всіх галузях співпраці. Це вищий ступінь співпраці, що вимагає координації спільного бізнесу на довготривалій постійній основі.

4. Форма контролю припускає застосування механізму контролю аж до злиття і поглинання, за допомогою якого банк або страховик має намір досягти своїх стратегічних цілей. Поглинання шляхом придбання пакету акцій достатнього для участі в управлінні страховою компанією або банком дозволяє ефективно використати канали продажів, розширити і диверсифікувати продуктовий ряд і клієнтську базу, що є найбільш поширеною і ефективною стратегією реалізації банківського страхування, що реалізовується світовими лідерами ринків фінансових послуг [1, 2].

5. Форма фінансового супермаркету є вищою фазою інтеграції банку і страхової компанії. При цьому структури банку і страхової компанії повинні бути тісно інтегровані між собою не тільки на рівні фронт-офісних структурних підрозділів, що забезпечують спільне використання каналів продажів фінансових послуг, але і на рівні загального бек-офісу.

Слід зазначити, що багатьма сучасними науковцями поняття моделі банкострахування розглядається узагальнено. Російський практик Яцентюк О. виділяє 3 моделі з яких банки і страхові компанії, в залежності від економічної ситуації в країні, особливостей місцевого законодавства та інших факторів обирають спосіб входження у консолідований банкостраховий бізнес.

По – перше, банк та страхова компанія підписують договір, згідно якого згідно якого банківська установа зобов'язується виступати в якості офіційного представника страховика при реалізації його продуктів. По – друге банківська установа і страхова компанія домовляється про взаємне володіння акціями. По – третє банк повністю або частково купує страхову компанію [3, 4].

Запропонований поділ не відображає усіх поглядів на цю проблему, та не відрізняється чіткою структурованістю, і над цим питанням працюють вчені і практики і в інших країнах, так французька наукова школа пропонує 4 основні моделі: договір банку з страховою компанією про дистрибуцію страхових послуг у відділеннях банку; об'єднання банківсько-страхових інституцій із переважною часткою банку; об'єднання банківсько-страхових інституцій із незначною часткою банку; повний контроль страхової компанії банком.

Формування консолідованої банкострахової бізнес архітектури в Європі з успіхом розвивається як у високорозвинених системах так і в країнах із невикористаним потенціалом фінансового ринку.

Основними бар'єрами для розвитку є консервативні юридичні норми, а також труднощі в організації і управлінні продажами консолідованих фінансових послуг із відмінним характером. Успіх інтеграції залежить від простоти продуктів та послуг, а також наявності привілеїв, пільг в оподаткуванні довгострокового накопичувального страхування життя чи пенсійних програм, що додатково стимулює придбання саме цих довгострокових фінансових продуктів.

В Україні найбільшого розповсюдження набули моделі базовані на безкапіталовій основі, що зумовлено необхідністю страхування при споживчому кредитуванні, іпотеці та при придбанні автомобілів у кредит. При даних видах кредитування наявність страхового полісу принаймні на суму кредиту є вимогою банківської установи, для надання кредиту, а зважаючи на зростаючу вартість страхового захисту, наприклад у авто страхуванні, що обумовлено стрімким розвитком технології, техногенності суспільства, та зростанням заможності громадян України. На тлі глобалізації світової економіки, що на даному етапі розвитку української економіки, повинна супроводжуватись зниженням вартості

кредитів, та зростаючою конкуренцією розвинених банківських послуг [5].

Основна мета прибутковості банківського відділення, банківські установи у яких незначна кількість акредитованих страховиків, або реальна діяльність ведеться із незначною кількістю уже акредитованих страхових компаній пояснюється втручанням керівництва, яке на рівні правління компаній укладають договори про співпрацю. Подібну політику застосовують найчастіше незначні за розмірами фінансові інституції.

Найбільш прийнятною моделлю інтеграції банку та страхової компанії експерти визначили взаємодію на основі партнерських відносини (62,5%), що цілком відповідає сучасній концепції маркетингу партнерських стосунків.

Різноманітні форми партнерських взаємовідносин між банками і страховими компаніями можна охарактеризувати наступними рівнями.

Перший – страхування фінансових ризиків клієнтів банку за операціями, що пов'язані з діяльністю банку;

Другий – продаж стандартних страхових полісів через філійні мережі банків, через так звані банківські вікна, коли банк отримує комісійну винагороду, а іноді певну частку від отриманого прибутку;

Третій – включення до банківських продуктів страхових послуг;

Четвертий – участь страхових компаній разом з банками в єдиних програмах, пов'язаних з комплексним обслуговуванням клієнтів, в інвестиційних та інших проектах;

П'ятий – відкриття представництва страхової компанії при банку. Таке представництво пропонує повний спектр страхових послуг.

Література

1. Журавин С. Г. Краткий курс истории страхования. М. – "Анкил", 2005. – с 112.
2. Ткаченко Н. В. Об'єднання банків і страхових компаній//Актуальні проблеми економіки. – 2004.–№ 2 (32).– С.105–111.
3. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: Монографія.- Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, - 2002. – С.358.
4. Краевая А. Когда банк гораздо больше, чем просто банк // Банковская практика за рубежом.–2006.–№2(86).–С.94–96.
5. Кожевникова И.Н. Взаимоотношения страховых организаций и банков. – М.: Анкил, 2005. – с.94-95.

Мазуренко Р., студент,
Свічкарь Ю., студент,

ЕФЕКТИВНА ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ В УКРАЇНІ

Зміни умов управління, що відбуваються в сучасному ринковому середовищі, базування на принципах сучасної парадигми менеджменту примушують керівників підприємства все більшу увагу приділяти раціональному використанню одного з головних та дорогоцінних ресурсів – персоналу. Вміле керування персоналом підприємства, орієнтоване на максимальне використання його творчого, ділового, професійного, розумового потенціалу є головною умовою розвитку будь-якого підприємства незалежно від розміру та сфери діяльності. Керівники підприємства повинні усвідомлювати, що співробітники є важливим інструментом в конкурентній боротьбі підприємства на ринку. Одночасно з цим повинно бути присутнім усвідомлення, що розвиток та посилення конкурентних позицій підприємства на ринку є неможливим без розвитку персоналу та окремих співробітників.

Проблему підготовки професійних менеджерів в Україні досліджували такі вчені, як Кочетков В.М., Багірова І.Х., Павлова В.А., Мазур В.М. та ін.

Більшість вітчизняних науковців визначають такі ключові навички ефективного менеджера:

- здатність управляти собою за рахунок раціоналізації часу, енергії, вмінь, винахідливості, підвищення стресостійкості, вміння встановлювати чіткі та реалістичні цілі відповідно до сучасних реалій;
- постійне особистісне зростання, налаштованість та сприйнятливність до нових ситуацій та можливостей;
- вирішення проблеми шляхом опанування ефективних стратегій та управлінських підходів до прийняття рішень;
- вміння впливати на оточуючих, формувати робочі групи, здійснювати їх підтримку, навчання та розвиток;
- творчий підхід та здатність до інновацій, генерування ідей, вміння їх використовувати.

Не зважаючи на наявність широкого набору методів та підходів самоменеджменту, найбільш поширеним в діяльності підприємств є підготовка та перепідготовка працівників та керівників різних рівнів, підвищення їх кваліфікації шляхом проходження спеціалізованих тренінгів, семінарів, курсів. В межах України функціонує значна кількість фірм, що пропонують різні тренінги відповідно до певної спеціалізації,

сфери діяльності, вартість яких коливається в межах від 3 тис. грн. до 10 тис. грн. і вище (табл.1).

Таблиця 1

Тренінги підготовки та підвищення ефективності менеджерів в Україні [1]

Тренінг	Організатор	Вартість
Підвищення ефективності керівника-лідера та команди	Консалтинговий центр «Школа адміністративного управління Зіміної»	4290 грн.
Управлінські технології ефективного керівника	Консалтингова група «АС»	3590 грн.
Результативна управлінська комунікація: - 2 модулі. Коучінг-програма - Експрес-курс - Експрес-курс. Коучінг-програма	Консалтинговий центр «Школа адміністративного управління Зіміної»	6820 грн. 4290 грн. 7730 грн.
Організаційний порядок: принципи побудови успішних компаній	Консалтингова група «АС»	3200 грн.
Компетенція високоефективного керівника: лідерство, делегування, мотивація, контроль - 2 модулі. Коучінг-програма - Експрес-курс - Експрес-курс. Коучінг-програма	Консалтинговий центр «Школа адміністративного управління Зіміної»	6820 грн. 4290 грн. 7730 грн.
Курс Mini MBA POE «Персональна та організаційна ефективність»	Українська консультаційна ліга (UCL)	2999 грн.
Лідерство в управлінні, вплив на результат	Корпорація «Бізнес-Мастер-Днепр»	\$400

Необхідними умовами ефективного здійснення процесу становлення майбутнього фахівця являються міжособистісна взаємодія, ситуативна рефлексія та особистісна регуляція. Загалом, за допомогою ефективною підготовки менеджера здійснюється й досягнення високого рівня оволодіння основами професійного спілкування майбутніх професіональних менеджерів організацій за умови системної побудови підготовчого процесу, спрямованості його на особистісно-орієнтоване засвоєння змісту поданого матеріалу.[2]

Підготовка менеджера повинна проводитися з використанням передового зарубіжного та вітчизняного досвіду, широкого використання засобів комп'ютерної техніки в процесі навчання.

Менеджеру в ході його професійної підготовки необхідно опанувати не тільки знаннями, але і вчитися вирішувати практичні завдання. Важливу роль у цьому має відіграти практична частина підготовки майбутніх менеджерів.[3]

Отже, наявність на підприємстві професійних менеджерів являється важливою ланкою його діяльності, оскільки досягнення кінцевої мети

можливе лише за допомогою прийняття оптимальних раціональних рішень. Також це має вагомий вплив і на розвиток економіки України загалом, адже діяльність кожного господарюючого суб'єкта певним чином вибудовує стратегію розвитку та впливає на конкурентоспроможність країни на світовому ринку.

Література

1. Кочетков В. М. Особливості застосування інструментів мотивації в управлінні персоналом машинобудівних підприємств / В. М. Кочетков, І. М. Хоменко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2013. – № 12. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua
2. Павлова В. А. Сучасні підходи до проблем мотиваційного менеджменту / В. А. Павлова, Г. А. Рижкова, В. М. Мазур // Європейський вектор економічного розвитку : зб. наук. праць. – 2010. – № 1(8). – С. 145–151. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ever/2010_1/20.pdf
3. Лук'янова Н.А. Самоменеджмент в діяльності підприємства / Н.А. Лук'янова, І.В. Кочук, В.В. Маренко// Електронне наукове видавництво – 2011. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis

**Науковий керівник: асист. кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно економічного інституту КНТЕУ Горшков
М.А.**

Македонська М., студент,
Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
(м. Одеса)

УКРАЇНСЬКИЙ СТРАХОВИЙ РИНОК: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасних економічних умовах розвиток українського страхового ринку зумовлюється певними протиріччями. З одного боку, військовий конфлікт у східних регіонах, що сприяв девальвації гривні та посилив кризові явища в економіці країни, що зародилися ще в 2013. З іншого боку, більш очевидною стала необхідність реформування економіки, що спричинило за собою значні зміни на ринку.

Ринок страхових послуг залишається одним з найбільш капіталізованих серед інших небанківських фінансових ринків. Станом на

кінець 2015 року, розмір валових страхових премій виріс більше ніж на 30%. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2015 становила 361, з яких 312 працюють в ризиковому сегменті, а решта 49 — у лайфовому (станом на 31,12,2014 – 382 компанії, у тому числі СК "life" – 57 компаній, СК "non-life" – 325 компаній) [1]. Таким чином, кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2015 рік порівняно з 2014 роком, кількість компаній зменшилися на 21 СК, порівняно з 2013 – на 46 СК.

Восени 2015 року завершилися три великі угоди по злиттю і поглинанню страхових компаній:

- На початку листопада American Life Insurance Company покинула український ринок, передавши 99,9% своїх акцій страховій компанії MetLife, яка є незмінним лідером лайфового сегмента страхового ринку України.
- В цей же час International Insurance Consortium BV (Нідерланди) придбав контрольний пакет акцій одного з трійки лідерів українського страхового ринку — СК «ПРОВІДНА», яка раніше входила до групи російської «РОСГОССТРАХ». За підсумками операції більше 99% акцій перейшли у власність голландців.
- На місяць раніше, у жовтні, «QBE Україна», що входить до числа топ-30 ризикових страховиків на ринку, була повністю продана австралійською материнською компанією канадському холдингу Fairfax Eastern Europe.

Гучні збитки на страховому ринку нашої країни обумовили три великі пожежі [2]:

- Найбільшою з них стала пожежа на одному з виробничих підприємств. Ім'я компанії не розголошується, але відомо, що сумарний обсяг виплати, здійсненої СК «ІНГО Україна», склав більше 140 млн. грн., і вважається рекордним за останні 5 років.
- Друге місце займає пожежа, яка знищила половину виробничих потужностей гірничо-збагачувального комбінату компанії «Велта». СК «АХА Страхування» виплатила понад 26 млн. грн.
- На третьому місці — пожежа на нафтобазі компанії «БРСМ - НАФТА», яка займає 11-е місце серед постачальників нафтопродуктів на ринок України. На жаль, страховкою покривалися лише будівлі та споруди, сумарна вартість яких склала трохи більше 1 млн. грн.

2015 рік також ознаменувався кількома ключовими законодавчими ініціативами, які направлені на згладжування недоліків страхового ринку [2]:

- Перший присвячений впровадженню електронних полісів ОСЦПВ і процедури прямого врегулювання. Згідно з ним, також передбачається поступове збільшення лімітів відповідальності до рівня, прийнятого в країнах ЄС. Мова йде про 5 млн. євро і 1 млн. євро по збитку, нанесеному відповідно — життю/здоров'ю та майну.
- Другий законопроект вносить поправки до Закону України «Про страхування» з метою гармонізації його з відповідними директивами Європейського Союзу. Ці зміни переважно стосуються вимог до форми організації та діяльності страховиків, перестраховиків та брокерів.

Трагічні події, що відбуваються на Сході України, не могли не вплинути на розвиток страхових компаній. Такі поняття, як «війна», «тероризм» і «цивільні безлади» зустрічаються як у пресі, так і в ході переговорів на міжнародному рівні. У зв'язку з цим більшість страховиків з 2015 року повністю відмовили в покритті неспокійних територій.

Можна виділити наступні тенденції розвитку страхового ринку [3,с.250]:

1) Сегменти страхування життя, транспорту та заставного майна продовжуватимуть зменшуватися у зв'язку із загальним зниженням купівельної спроможності як юридичних, так і фізичних осіб.

2) Премії по обов'язковому страхуванню ОСЦПВ збільшаться за умови прийняття відповідного законодавства.

3) Більшість страхових компаній припине своє існування внаслідок банкрутства, якщо Національний банк України виступить, як регулятор ринку страхових послуг.

Значна кількість наявних проблем розвитку страхового ринку України пояснюються передусім прагненням страхових компаній максимізувати прибуток, незважаючи ні на довгострокові інтереси галузі, ні на професійну етику [4]. Для цього українському страховому ринку необхідно підключатися до зарубіжного страхового досвіду. Одним із таких варіантів є співпраця України у сфері страхування з країнами Європейського союзу. Таким чином, виділимо ті можливості для вітчизняного страхового ринку, які він може отримати від участі в Європейській економічній інтеграції:

- підвищення рівня капіталізації вітчизняних страховиків за рахунок збільшення частки іноземних інвестицій;

- підвищення конкурентоспроможності та прозорості на страховому ринку України;

- прискорення подальшої інтеграції страхового ринку інших галузей української економіки до законодавства ЄС.

Отже, необхідно передбачити розширення переліку страхових послуг, інфраструктури, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, подальшу інтеграцію України в міжнародні структури.

Література

1. Журавка О.С. Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України станом на 2016 рік [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
3. Позднякова Л.О. Проблеми страхового ринку України та шляхи їх розв'язання в сучасних умовах [Текст] / Л.О. Позднякова // Актуальні проблеми економіки. – 2014.- № 6. – С. 250-254.
4. Статистика страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/stat>.

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ Мельничук Л.Ю.

Малишко Ю., аспірант,
Науково-дослідний центр індустріальних
проблем розвитку НАН України,
(м.Харків)

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ БАР'ЄРІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Для визначення адміністративних бар'єрів, які мають найбільший негативний вплив на суб'єктів малого підприємництва з метою їх подальшого усунення необхідним є здійснення оцінки їх рівня. В залежності від ступеня негативного впливу адміністративного бар'єру на суб'єктів малого підприємництва приймається рішення про те, чи є той чи інший бар'єр пріоритетним для подальшого дерегулювання.

Узагальнена інформація щодо етапів проведення оцінки рівня адміністративних бар'єрів зображена блок-схемою (рис. 1).

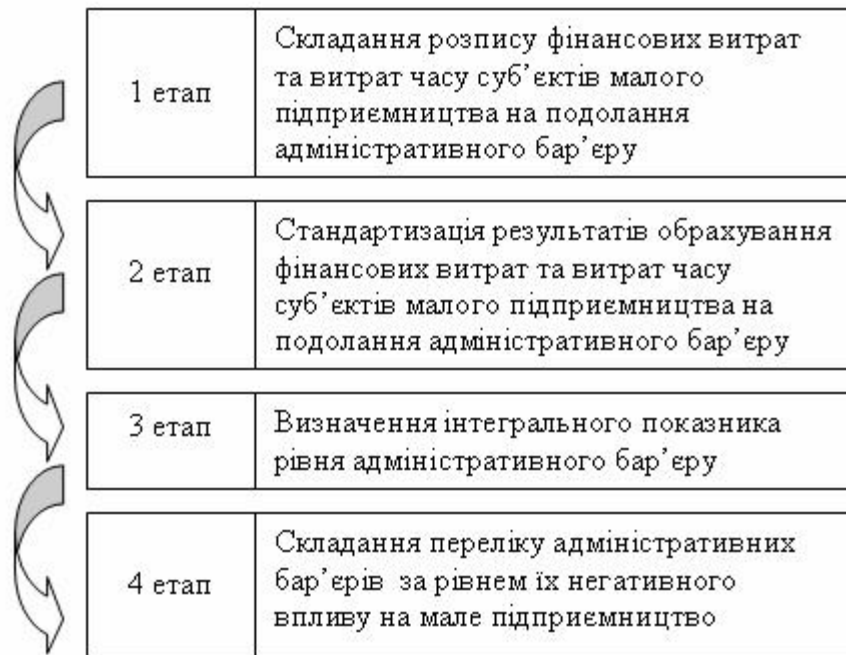

Рис.1. Етапи оцінки адміністративних бар'єрів

Подолання кожного адміністративного бар'єри негативно впливає на фінансові ресурси малого підприємництва, або/та потребує певних витрат часу. В свою чергу фінансові витрати можуть бути як прямими, так і непрямими.

До прямих фінансових витрат подолання адміністративних бар'єрів відносяться витрати, пов'язані зі збільшенням адміністративного навантаження. Для розрахунку прямих фінансових витрат, пов'язаних з подоланням адміністративних бар'єрів (табл.1), необхідним є розрахунок витрат одного суб'єкта малого підприємництва на подолання бар'єру, визначення кількості таких платежів протягом року та множення добутку наведених показників на кількість суб'єктів господарювання, які стикаються з цим бар'єром.

Розрахована загальна сума фінансових витрат буде покладена в основу для оцінки адміністративних бар'єрів за рівнем прямих фінансових витрат для здійснення заходів з дерегулювання. В результаті розрахунку фінансових витрат суб'єктів малого підприємництва найвищий пріоритет для усунення будуть мати ті бар'єри, які призводять до виникнення найбільших фінансових витрат.

Витрати часу суб'єктів господарювання також доцільно розраховувати при оцінці адміністративних бар'єрів. Чинні законодавчі норми можуть призводити до підвищення витрат часу на оформлення документів, необхідність надання яких встановлена регуляторним актом, їх надання в органи державної влади, часові витрати на проходження обов'язкових експертиз, тощо.

Розрахунок прямих фінансових та часових витрат малого підприємництва на подолання адміністративних бар'єрів

Вид витрат	Сума витрат	Частота (кількість разів на рік)	Кількість суб'єктів, які стикаються з бар'єром	Загальна сума витрат (добуток 2, 3, 4 стовпця)
Розрахунок прямих фінансових витрат				
Обов'язкові платежі	Грн.	Од.	Осіб	Грн.
Витрати на отримання дозволів	Грн.	Од.	Осіб	Грн.
Капітальні вкладення	Грн.	Од.	Осіб	Грн.
Витрати на оборотні активи	Грн.	Од.	Осіб	Грн.
Оплата праці персоналу	Грн.	Од.	Осіб	Грн.
Інші фінансові витрати	Грн.	Од.	Осіб	Грн.
Всього:	Витрати на 1 суб'єкта за рік (грн)		Загальні витрати по Україні за рік (грн)	
Розрахунок часових витрат				
Витрати часу на експертизи	Год.	Од.	Осіб	Год.
Витрати часу на отримання дозволів	Год.	Од.	Осіб	Год.
Інші витрати часу	Год.	Од.	Осіб	Год.
Всього:	Витрати на 1 суб'єкта за рік (годин)		Загальні витрати часу по Україні за рік (годин)	

Для оцінки адміністративних бар'єрів за витратами часу можливо застосовувати видозмінений підхід для оцінки фінансових витрат (табл.1).

Важливим параметром для проведення оцінки є кількість відвідувань держаних органів для подолання адміністративного бар'єру. Адже чим частіше суб'єкту господарювання необхідно відвідувати державний орган для подання/отримання документів, тим більшими є його витрати часу на подолання адміністративного бар'єру, тим більшим є негативний вплив адміністративного бар'єру на функціонування суб'єкта господарювання.

Доцільно проаналізувати також можливий вплив адміністративного бар'єру на умови для корупційних діянь. Існування корупційних норм в законодавстві, яке встановлює порядок подолання адміністративного бар'єру, може призвести до появи нелегальних виплат суб'єктів господарювання державним службовцям з метою вчинення ними певних дій на користь підприємства. Це спотворює результати оцінки витрат малого підприємництва на подолання адміністративного бар'єру.

Для визначення загальної оцінки адміністративного бар'єру на основі отриманих показників фінансових та часових витрат суб'єктів господарювання, кількості відвідувань державних органів, пов'язаних з подоланням адміністративних бар'єрів, та корупційних ризиків розраховується інтегральний показник. Внаслідок розрахунку буде одержано числові показники, за допомогою яких можна чітко визначити, які адміністративні бар'єри мають найбільший пріоритет для подальшого дерегулювання.

Науковий керівник: д.е.н., проф., заст. директора Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України Іванов Ю.Б.

Маліновська О., студент,
Вінницький торговельно–економічний інститут КНТЕУ,
(м. Вінниця)

КАДРОВИЙ АУТСОРСИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Постановка якісного підбору персоналу, розробка ефективних систем адаптації та мотивації персоналу, розвиток персоналу – все це необхідно для ефективного управління компанією і її розвитку. Цілком природно, що за розробку та впровадження цих технологій відповідає служба персоналу. Однак у більшості випадків служба персоналу і без того понад усяку міру перевантажена поточною роботою. Одним з найбільш простих і ефективних рішень може бути рішення передати деякі функції служби персоналу на аутсорсинг.

Кадровий аутсорсинг є сучасним універсальним і гнучким інструментом. Для багатьох підприємств він є способом виживання в умовах кризи, скорочення витрат і збільшення ефективності діяльності. При кадровому аутсорсингу відчутно поліпшується якість виконання робіт, відпадає необхідність на утримання «кадрового баласту», значно підвищується керованість персоналом, знижується ризик некоректної

поведінки працівників, оскільки контроль здійснюється як безпосередньо зовнішніми експертами, так і менеджерами самого підприємства.

При кадровому аутсорсингу – компанія передає яку-небудь зі своїх функцій зовнішній компанії (підрозділу іншої компанії). Компанія купує послугу, а не працю конкретних спеціалістів. Як правило, на аутсорсинг переводять роботи, що необхідні для підтримання життєзабезпечення компанії, але не є профільними для неї: обслуговування комп'ютерних мереж, логістику, маркетингові дослідження, прибирання приміщень та ін. Одним із найпоширеніших прикладів аутсорсингу є проведення бухгалтерського аудиту спеціалізованою компанією.

Існує досить багато видів аутсорсингу кадрових процесів. Головні з них такі, як: аутсорсинг підбору персоналу (рекрутмент, хедхантінг), лізинг персоналу, аутстафінг, аутплейсмент [3].

В Україні кадровий аутсорсинг знаходиться в стадії формування. Найбільш відпрацьованою є послуга аутстафінгу. Першопрохідником цього виду послуг, безумовно, є Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв (з початку 1990-х ця організація була монополістом у даному виді сервісу, що закріплено нормою КЗпП) [4]. На сьогодні в Україні налічується 11 підприємств, які надають послуги аутсорсингу у сфері управління персоналом.

Звичайно, як і будь-який бізнес-процес, аутсорсинг персоналу має свої плюси і мінуси, а також вимагає певних попередніх розрахунків і фінансових витрат.

До основних переваг кадрового аутсорсингу відносяться такі, як:

1. Зниження ризиків, пов'язаних із трудовими відносинами;
2. Зменшення видатків, а також навантаження власних працівників щодо супроводження управління персоналом (ведення кадрової документації, надання звітів, видача довідок тощо).
3. Кадровий аутсорсинг дозволяє задіяти наших спеціалістів, і при цьому не збільшувати чисельність штату працівників підприємства, відпадає необхідність створення та укомплектування нового робочого місця на підприємстві.
4. Аутсорсинг дозволить максимально оптимізувати затрати на облік кадрів, ведення документації та оплату праці.

Позитивний досвід багатьох компаній показує, що використання кадрового аутсорсингу є вигідним. Він надає можливість зосередитися на основних бізнес-задачах, не відволікаючись на управління персоналом [1].

Проте поряд з плюсами кадрового аутсорсингу існує низка недоліків у використанні таких послуг. Недоліками аутсорсингу є питання конфіденційності, висока вартість деяких послуг, ризик отримання

неякісних послуг та нетривалий фінансовий ефект через відсутність зворотного зв'язку та індивідуального підходу до кожного клієнта.

Як негатив слід зазначити те, що українські підприємства мають менший порівняно із зарубіжними досвід роботи на ринку аутсорсингових послуг, а через те не так глибоко розуміють проблеми і завдання цієї сфери діяльності. Відсутність сформованої культури аутсорсингових взаємовідносин є однією з основних причин недостатньої ефективності цих операцій. До того ж на низькі темпи розвитку аутсорсингу в Україні, на думку вітчизняних фахівців, впливають такі фактори:

1. Недотримання аутсорсером зобов'язань щодо якості виконуваних ним робіт і послуг.

2. Недостатнє розуміння аутсорсером стратегії підприємства у відповідному сегменті діяльності.

3. Непередбачуване зростання цін на послуги аутсорсера.

4. Невизначеність податкової політики України [4].

Найважливіші умови успішності підготовки до аутсорсингових проектів вважаємо такими, як чітко сформовані вимоги і очікування; узгодження сторонами моделі і параметрів співробітництва; попередній опис і узгодження сторонами схеми комунікації, зон відповідальності і повноважень кожного учасника угоди, переліку та схеми схвалення процесів, структури проекту; попереднє і максимально чітке планування витрат; обговорення та узгодження етапів проекту з усіма учасниками, які будуть залучені до його здійснення з обох сторін; налагодження податкової політики та законодавства України.

Отже, звертаючись до аутсорсингу, організація робить грамотний логічний хід, який полегшує її діяльність і сприяє росту фінансового благополуччя. Хоч кадровий аутсорсинг має немало проблем, проте за рахунок новизни на українському ринку послуг може розвиватись значними темпами. Кадровий аутсорсинг знаходиться на стартовому рівні в Україні, що дозволяє їй використовувати його як ресурс для покращення менеджменту більшості організацій, які ще не мають подібного досвіду.

Література

1. Бойченко В. С. Аутсорсинг в управлінні персоналом: сучасний стан / В.С. Бойченко // Економіка розвитку. – 2014. - №2 (70). – С. 60–64.

2. Коваленко О.О. Особливості аутсорсингу в галузі управління персоналом // [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://mevhnua.at.ua/mizhnarodno_naukovo_prakticna_internet_konferencija

3. Костюк О.Д. Інноваційні інструменти управління персоналом / О.Д. Костюк // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2008. - №131. – С.270-275

4. Лисенко Т.І. Передумови виникнення та перспективи застосування аутсорсингу як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємства / Т.І. Лисенко// Економічний вісник університету. – 2010. – С. 85 – 92.

5. Тунік-Чорна Т. В. Аутсорсинг як інструмент управління персоналом / Т. В. Тунік-Чорна // Матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції.– Т.2. –2013. – С. 102 – 108

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ Лозовський О.М.

Нагорна О., доцент,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
(м. Київ)

КРАУДФАНДИНГ У СУЧАСНОМУ БІЗНЕС - СЕРЕДОВИЩІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Сучасне бізнес-середовище в Україні значно погіршилося внаслідок виникнення фінансово-економічної та політичної кризи. За таких умов, відмітимо, що саме криза породжує та дає поштовх до появи нових сучасних форм підприємництва, таких як краудфандинг.

Краудфандинг (від англ. – "crowdfunding"- фінансування натовпом) - це інноваційний спосіб фінансування фізичними особами (рідше, юридичними) проектів, що заявлені їх розробниками на спеціально створеному для цього інтерне т- ресурсі (порталі). У вузькому розумінні краудфандинг визначається як соціальна технологія колективного фінансування, заснована на добровільних пожертвах. У контексті цього, зауважимо, що досить часто в економічній та фінансовій літературі сутність краудфандингу ототожнюють з поняттям «соціальний банк». Цей відносно новий інструмент дозволяє залучати через мережу Інтернет у значної кількості людей гроші для реалізації ідей і проектів (здебільшого стартапів) [1] . Основу послуги складає заздалегідь створений Інтернет –портал, на якому після ретельної та детальної реєстрації користувач створює проект, що потребує фінансування.

Відтак, для старту збору коштів обов'язково повинна бути задекларована її мета, визначена ціна її досягнення, а обрахунок усіх витрат і процес збору мають бути відкриті для публіки у вільному доступі.

Варто зазначити, що прорив краудфандингу у реалізації проектів стався у 2012 році, після схвалення президентом США Обами законопроекту про фінансування стартапів - через найбільші платформи індустрії Kickstarter, Indiegogo, Grow VC і Rockethub [2]. Отже, за кордоном краудфандинг активно застосовується, однак лише віднедавна почав впроваджуватися в Україні.

Світова практика дає переконливі свідчення тому, існує вже певна класифікація видів краудфандингу: залежно від мети розробників та залежно від специфіки винагороди соціальних інвесторів а саме: бізнес-краудфандинг, соціально-суспільний краудфандинг, культурний краудфандинг, інноваційний краудфандинг, політично-громадський краудфандинг.

Разом з тим, слід звернути увагу на основні схеми краудфандингу, що схематично представлені на рис. 1.

Особливу увагу необхідно приділити визначенню головних особливостей краудфандингу, а саме:

- ✓ Ефективна реалізація інноваційних ідей, бізнес-проектів та стартапів;
- ✓ Добровільне (в основному безоплатне) перерахування коштів без будь-яких зобов'язань для одержувача (за винятком деяких видів краудфандингу)
- ✓ Короткостроковий характер взаємодії та співпраці.
- ✓ Проекти краудфандингу мають такі переваги: швидкість виділення коштів (термін збору коштів чітко визначений), прозорість інформації щодо проекту, підзвітність і відповідальність перед спільнотою [3].
- ✓ Краудфандинг масово залучає інвесторів, звертаючись не лише до економічних мотивів, а й до спільних соціальних інтересів.
- ✓ Використання краудфандингових технологій дозволяє виробляти і комерційні блага, і так звані локальні суспільні блага, виробленням яких у значних обсягах традиційно займалася лише держава [3].

Рис. 1. Основні схеми краудфандингу

Отже, краудфандинг - це новий виток у сучасному бізнесі, що може стати у майбутньому повноцінним гравцем на ринку фінансових ресурсів, потіснивши в конкурентній боротьбі кредитно - фінансові установи [3].

Література

1. Поліщук В. Г., Прокоп В.І. Зарубіжний досвід фінансування проектів за схемою краудфандинг / В. Г. Поліщук, В. І. Прокоп // Молодий вчений. - 2014. - № 12(2). - С. 63-66
2. Осипов В. Некрасова М, Давиденко М. Краудфандинг як каталізатор інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / В. Осипов, Л. Некрасова, М. Давиденко // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. - 2014. - № 12. - С. 108-120. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2014_12_13
3. Петрушенко Ю.М , Дудкін О.В. Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проектів соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін // Маркетинг

Поліщук К., студент,
Шматковська Т., доцент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
(м. Луцьк)

ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА: НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ

XXI століття ознаменувалося тим, що для ефективного функціонування суб'єкта уже недостатньо просто виготовляти продукцію та займатися її реалізацією чи надавати послуги. Основні засоби та оборотні активи, які використовуються для здійснення такої діяльності уже не здатні забезпечувати максимальний прибуток підприємства. Все більшої ваги у світі набувають нематеріальні активи, які виступають формою реалізації знань та дозволяють підприємству ефективно функціонувати і розвиватися.

Незважаючи на те, що нематеріальні активи не є новим об'єктом обліку суб'єктів господарювання, на сьогодні все ж залишаються певні проблеми, пов'язані з управлінням нематеріальними активами. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку шляхів покращення їх використання.

Дана проблема досліджувалася у працях Ф. Ф. Бутинця, В. І. Гагіна, І. Т. Райковської, С. З. Мошенського, О. В. Олійника, І. Ф. Прокопенка та ін.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 8 «Нематеріальні активи» [1] та Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку (МСБО) 38 «Нематеріальні активи», нематеріальний актив розглядається як немонетарний актив, який не має матеріальної форми (фізичної субстанції) та може бути ідентифікований [3].

Основними компонентами, які характеризують нематеріальні активи є: відсутність матеріально – речовинної структури; використання протягом тривалого періоду часу; реальна участь в фінансово – економічних процесах, яка виражається в функції впливу на підвищення ефективності діяльності підприємств по досягненню більш високих кінцевих результатів; значна міра невизначеності розмірів майбутнього прибутку від їх використання, суттєва роль в інноваційних процесах [2].

В процесі управління нематеріальними активами вітчизняних підприємств доцільним буде, на нашу думку, використання базової моделі управління нематеріальними активами, розробленої Л. П. Мокровою, яка передбачає:

1). вироблення стратегії (на основі балансу підприємства плануються вкладення в нематеріальні активи, необхідні для розробки, наприклад, нової технології, підтримки поточного бізнесу або поліпшення його конкурентоспроможності);

2). оцінка стратегії нематеріальних активів і можливостей основних конкурентів в конкретній області;

3). класифікація всіх об'єктів інтелектуальної власності підприємства, аналіз використання і правової охорони даних об'єктів;

4). визначення цінності всіх об'єктів нематеріальної власності, розрахунок витрат на їх підтримку та придбання нового об'єкта, а також розробка плану дій щодо збільшення цінності нематеріальних активів відповідно до загальної стратегії підприємства, можливе збереження об'єкта, його ліцензування або відмова від нього;

5). ухвалення рішення про майбутні капіталовкладення після того, як визначено, які знання потрібні надалі, чи будуть вони накопичені всередині організації або придбані з зовнішніх джерел;

6). формування всього портфеля нематеріальних активів;

7). повторення всього процесу систематично [4].

Представлена модель дозволяє проаналізувати, яке місце займає підприємство і його конкуренти на ринку. Крім того, вона дає можливість приймати обґрунтовані та конструктивні рішення щодо можливих подальших напрямів досліджень і захисту нематеріальної власності підприємства.

Задля покращення використання нематеріальних активів в діяльності підприємств, вважаємо за доцільне реалізацію наступних заходів:

1). стимулювання практики обліку нематеріальних активів підприємств та організацій шляхом наданням податкових пільг чи застосування штрафних санкцій за його відсутності;

2). спрощення порядку реєстрації об'єктів інтелектуальної власності;

3). здійснення реєстрації в заявному порядку для окремих груп об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі об'єктів авторського права;

4). включення програми з управління нематеріальними активами в освітні процеси.

Підтримуємо думку, що формування дієвої системи управління нематеріальними активами як складової загальної концепції економічного

управління підприємства дозволить суттєво змінити економічний вигляд останнього, внести значні зміни в структуру його активів, практику визначення бази оподаткування, взаємовідносини з партнерами та значно поліпшити фінансово-економічний стан в цілому.

Отже, покращення використання нематеріальних активів підприємства є важливим аспектом задля максимізації добробуту його власників у поточному та перспективному періодах, що виражається у зростанні ринкової вартості та соціально-економічної цінності підприємства, і набуття стійких конкурентних переваг на ринку.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Схоп Х. Бухгалтерський облік нематеріальних активів: визнання та оцінка / Х. Схоп // Бухгалтерський облік та аудит. – 2013. - №8 – С. 10 – 19.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 38 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_050
4. Мокрова Л. П. Методики і технології управління нематеріальними активами / Л. П. Мокрова // Ефективне антикризове управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: http://www.e-c-m.ru/magazine/67/eau_67_99.htm

Приходченко Т., доцент,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет ім. В. Гетьмана»,
(м. Київ)

ПРОЦЕС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Якщо оцінювати процес децентралізації, то завжди є два варіанти. Перший, коли не змінюють Конституції України, а значить, нічого не відбувається (цей варіант для тих, хто ні в що не вірить). Другий варіант – це реалії впровадження реформи місцевого самоврядування.

Реформа місцевого самоврядування в Україні включає в себе: систему стратегічного планування, фінансову децентралізацію, моніторинг оцінки (конкурентоспроможність регіонів, їх соціально-

економічна інтеграція та ефективність управління) і інституційне забезпечення регіонального розвитку.

Реформа децентралізації проходить досить швидко. У порівнянні з іншими країнами, де відбувалася децентралізація – наприклад: Данія, Швеція, Норвегія, Латвія (процес тривав десять років), Україна за півроку отримала більші результати. При цьому для покращення цих результатів потрібно, щоб існував єдиний центр реформ (не Національна рада реформ, а урядовий рівень, тому що в усіх країнах реформи здійснює уряд). За таких обставин реформа децентралізації відбувається ініціативним методом завдяки людям, які знаходяться або в місцевому самоврядуванні, або в громадському середовищі, які стимулюють процес і він набуває незворотного характеру.

Сьогодні в Україні є 169 об'єднаних громад, це приблизно співставимо з кількістю міст обласного значення. А через півроку виконання бюджету можна побачити, що основна частина цих громад буде мати хороші показники, адже вони сформують свої виконавчі органи і почнуть нормально управляти освітою, медициною, комунальною сферою і в той же час частина районів, з яких вийшли громади, фактично залишаться без ресурсів і це буде показником того, що нинішній районний устрій своє віджив. До того ж малі, але «горді» громади, які казали, що ні з ким не хочуть об'єднуватися, мовляв «ми спроможні», насправді побачать протилежне – вони не спроможні. Тому другий етап добровільного об'єднання громад не за горами і почнеться він після першого півріччя 2016 року. [1]

В Україні одночасно відбувається реформа місцевого самоврядування, територіального устрою та державної регіональної політики. Якщо подивитися, що було зроблено за останніх два роки, то була повністю сформована нормативна база, яка дає змогу співробітничати територіальним громадам, об'єднуватися громадам, розподіляти ресурси для громад і найголовніше було проведено бюджетну децентралізацію, а саме ухвалено Концепцію реформи; Закон «Про співробітництво територіальних громад», Закон «Про добровільне об'єднання громад», Закон «Про засади державної регіональної політики», внесені зміни до низки законів в сфері містобудування. Це означає, що сьогодні бюджетна система є стимулююча. Так, громади, які залишають у себе значно більше ресурсів, можуть реінвестувати дані ресурси. У той же час громади, які не сприяли залученню бізнесу на своїй території, не будуть мати можливості підтягнутися до середньо українського рівня. Крім цього, вирівнювання по доходах, яке сьогодні відбувається, дає змогу громаді фактично приймати ті рішення, за які вона сама нести відповідальність перед виборцями. Все достатньо просто: громада

сформувала ресурси в себе, отже має кошти; а якщо не займається бізнесом, значить, не має коштів. Так люди можуть подивитися, наскільки ефективно вони обрали для себе управління громадою.

В наслідок бюджетної децентралізації доходи місцевих бюджетів зросли від 20 до 40-50%. Змінилися бюджетна і податкова системи, які почали вирівнювати можливості регіонів України. Ось, наприклад, податок на нерухоме майно для юридичних осіб свідчить, що маленькі області, в яких незначний економічний потенціал, на душу населення мають податок не набагато менший, а часом і більший, аніж в промислових областях. Якщо подивитися на надходження акцизного податку на одну особу, то теж видно, що менш індустріалізовані області, мають хороші показники надходжень. Особливо це стосується тих областей, які є прикордонними або розвивають внутрішній туризм. Дехто оцінює всі зміни, як просто передачу повноважень, але насправді вони є важливими з точки зору розвитку, бо децентралізація – це не просто передача повноважень, це створення умов для розвитку регіонів. А передача повноважень – це лише один із інструментів.

Але багато хто не зацікавлений у побудові децентралізованої української держави, бо це буде держава, яка ефективно розвиватиметься, і в ній не працюватимуть ручні режими. Згадаємо ситуацію до 2015 року, коли кошти виділялися на регіони в залежності від їхньої лояльності до центрального уряду. Починаючи з 2015 року все розподіляється в автоматичному режимі, тобто втрачений ресурс впливу на регіон і ресурс, за який отримуєш компенсацію. З іншого боку наш нинішній сусід – РФ – держава, яка супер централізована, хоча і федеративна, розуміє, що поява на своїх кордонах у «братньому народі» нормальних громад, які самі обирають владу, які мають на це ресурси і починають динамічне розвиватися, також додаткова загроза внутрішньої дестабілізації. Тому маємо два чинники – внутрішній і зовнішній, які заважають децентралізації. В результаті придумуються різноманітні причини, чому неможна її робити. Причина зовнішня озвучується так: децентралізація в Україні повинна бути федералізацією і елементом федералізації є особливий статус Донбасу. Це викликає страшний спротив у суспільства України. А ті українські політики, які розуміють, що ніякого особливого статусу не буде, адже територія поза українською юрисдикцією, підтримують цю ідею, щоб залишити централізований розподіл ресурсів і централізовані впливи. Отже, бачимо поєднання різних інтересів, але мета одна.

Реформа місцевого самоврядування має універсальний характер, вона передбачає встановлення певних правил організації публічної влади на всій території України. Нещодавно була нарада щодо Закону «Про

адміністративно-територіальний устрій», там розглядали статтю про спеціальні адміністративно-територіальні одиниці чи про території з особливим характером управління. Передбачається можливість існування таких одиниць з особливим характером управління. Це території, які постраждали в наслідок техногенних катастроф, наприклад, Чорнобильська зона, і воєнних дій чи окупації – Донбас і Крим. Особливий характер управління на цих територіях діятиме як перехідний період, щоб привести їх до загальноукраїнського розуміння як має працювати влада, бо на цих територіях має бути більш потужний державний нагляд, впливи, щоб не допустити повторної дестабілізації. Тобто на цих територіях буде здійснюватися централізоване управління державою, а не місцевим самоврядуванням. [1]

Скільки же на бюджетній децентралізації об'єднанні громади так би мовити «можуть заробити грошей»? Тут важливо зазначити, в державному бюджеті України 2016 року є цільова субвенція на підтримку інфраструктури об'єднаних громад – один мільярд гривень. Дана субвенція буде розподілена пропорційно чисельності населення і території. Це реальні гроші, на які ніхто не розраховував ніколи, і які прийшли уже зараз і які можна інвестувати у місцеву інфраструктуру. Така підтримка передбачається в Україні протягом п'яти років. [2]

Література

1. Сайт «Децентралізація влади». – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>.
2. Сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.

Пузенко М., ФМТП, 3 к. 16 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕТОД РІВНОМІРНОГО ОБМІНУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Сучасні економічні умови все частіше залежать від необхідності здійснення відповідних змін щодо організації процесів управління складними організаційно-економічними утвореннями інноваційної спрямованості. Зокрема, це може бути пов'язане зі створенням нових ринкових відносин, які значно поглиблюють потреби в застосуванні

ефективних методик прийняття управлінських рішень. Ось чому сьогодні прийняття управлінського рішення потребує не формально-адміністративного підходу до процесу його розробки, а творчого, інколи суто інтуїтивного, що дає підстави стверджувати, що "прийняття управлінського рішення в сучасному менеджменті є більше мистецтвом аніж раціональною процедурою". Адже дії, які передують прийняттю управлінського рішення, передбачають всебічний аналіз і синтез проблем, що прямо або опосередковано впливають на кінцевий результат.

Запобігання невизначеності і ризиків є показниками якості управлінських рішень, в той же час результативність (ефективність) рішень, з великою вірогідністю, залежить від оперативності (швидкості) його вироблення і реалізації.

Оцінити ефективність управлінських рішень, на перший погляд, можна шляхом порівняння отриманого прибутку до витрат, які пов'язують з повним циклом реалізації усіх функцій управління. Однак, оцінка ефективності за отриманим прибутком приховує роль управління в досягненні кінцевого результату, тому що результат управління може бути не тільки економічним, але й соціально-психологічним, прибуток же, зазвичай, виступає як суто економічний результат. Ось чому «ефективність рішень» можна розглядати з двох сторін, а саме, як ефективність розробки раціональних або інтуїтивних рішень і як ефективність їх реалізації, тобто послідовності дій задля реалізації управлінських рішень.

Не так давно, економічна ефективність прийнятого управлінського рішення, обмежувалась визначенням збільшення прибутку або зменшення витрат на виробництво певних благ, сьогодні ж для оцінки економічної ефективності прийняття рішень на рівні підприємства і бізнесу використовуються такі показники як прибуток, рентабельність, оборотність оборотних коштів, фондомісткість (або фондвіддача), окупність капітальних вкладень, продуктивність праці, співвідношення темпів зростання продуктивності праці і середньої заробітної плати та інші, загалом близько 60 показників[1].

Теорія і практика менеджменту визначає і описує методи пошуку, вироблення і реалізації управлінських рішень такі як, статистичні, морфологічні, методи пошуку раціональних і інтуїтивних управлінських рішень, а також методи моделювання (математичні моделі, методи сценаріїв, аналогій тощо).

На думку автора, метод рівномірного обміну, який поєднує різні класичні підходи і методики, полягає в знаходженні компромісу і виборі найкращого управлінського рішення, що в теперішніх складних і

мінливих соціально-економічних умовах становлення національного бізнесу, заслуговує на увагу.

Метод рівномірного обміну був створений Джоном С. Хеммондом, Ральфом Л. Кіні, Говардом Райффа[3]. На практиці, цей метод є осучасненою версією метода Б. Франкліна [4].

Ключовим об'єктом досліджень задля вироблення варіантів управлінських рішень у данному методі є **к о м п р о м і с**. Зрозуміло, що чим більше існує варіантів рішення тим складніше цілі, тим більше компромісів доведеться знайти. Проте, важкість прийняття того чи іншого рішення полягає не у кількості компромісів, а у різноманітті показників, що потребують аналізу та різних базах порівняння цілей на які спрямовані ті чи інші рішення. В одному випадку, відбувається вибір між кількісними показниками, в іншому – між якісними, а в третьому, взагалі, між зовнішніми ознаками. Саме для знаходження компромісів серед таких різних показників, авторами цього методу були сформульовані наступні правила, якими необхідно керуватись при застосуванні методу[3]:

- Спочатку робіть найпростіші обміни.
- Зосередьтесь на кількісній стороні обміну, а не на оманливій важливості тої чи іншої цілі.
- Цінність інкрементного обміну відносна.
- Здійснюйте обмін послідовно.
- Користуйтеся надійною інформацією.

Технологія впровадження правил рівноцінного обміну полягає у запису в таблицю важливих для пошуку компромісу ознак кожного варіанту і почергове виключення спочатку цілих варіантів, які є гіршими за інші, а потім збільшення значення якогось варіанту в показниках однієї цілі, в той же час зменшуючи своє значення в тій же мірі, але в показниках іншої мети. Здійснюючи рівноцінні обміни, необхідно постійно шукати можливість створити домінанту там, де її раніше не було, щоб відкинути якомога більше варіантів.

Перевага цієї методики полягає в тому, що незалежно від кількості порівнюваних варіантів і цілей можна систематично зменшувати число цілей до тих пір, поки не з'явиться можливість простого вибору. Іншими словами, даний метод ітеративний. Ви виключаєте цілі за допомогою рівноцінних обмінів до тих пір, поки один з варіантів не стає домінуючим або поки не залишиться лише одна ціль (одна база порівняння).

На мою думку, методика рівномірного обміну, найближчим часом, буде поширюватись в практиці вітчизняного бізнесу, тому що пропонує логічну систему пошуку компромісів і дозволяє тим самим зосередитись на визначенні того, що ми втратимо або набудемо в результаті реалізації кожного з запропонованих варіантів управлінських рішень.

Література

1. Василенко В. О. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навч. посібник. – К.: ЦУП, 2002. — 420 с.
2. Єрмошенко М. Менеджмент: Навчальний посібник/ Микола Єрмошенко, Сергій Єрохін, Олег Стороженко; Національна академія управління. - К.: Національна академія управління, 2006. - 655 с.
3. Джон С. Хеммонд Рівноцінний обмін: раціональний підхід до досягнення компромісу/ Джон С. Хеммонд, Ральф Л. Кіні, Говард Райффа; Ефективне прийняття рішень. – М.: Альпіна Бізнес Букс, 2006. – 186 с.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
КНТЕУ Гончарова Н. І.**

П'яташ С., ФЕМП, 3 к. 20 гр.,
Совершенна І., доцент,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РОЗВИТОК КОВОРКІНГ-ЦЕНТРІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Проблемою для студентів, підприємців-початківців, фрілансерів є відсутність недорогого офісу, вони потребують підтримки, навчання підприємництву, вільного доступу до Інтернету, бухгалтерських і юридичних послуг, місця для неформального спілкування з однодумцями.

На вирішення цієї проблеми і спрямований проект створення коворкінгу «Толковий HUB» - центру розвитку та підтримки молодіжного підприємництва в Київському національному торговельно-економічному університеті.

Коворкінг - центр – (англ. co-working – спільна робота), це офіс спільної роботи, спосіб самоорганізації праці для студентів - фрілансерів, молодих підприємців - стартаперів, команд для роботи над проектами з метою істотного скорочення витрат на оренду офісу [1]. Це неформальний простір, який об'єднує людей для спілкування та творчої взаємодії. В основі ідеї лежить концепція відкритих інновацій Генрі Чесборо [2].

Відсутність традиційного офісу – це сучасний тренд, характерний для розвитку творчих професій. Загальні вільні (креативні, «треті») простори для спільної роботи – нове і актуальне явище, продукт

економіки знань, що відповідає потребам нового часу і зміненим практикам роботи.

Праобразом коворкінгу були хакерспейси – простори для спілкування людей зі схожими інтересами в наукових і технічних галузях, перші з яких з'явилися в США та Німеччині в середині 90-х років [1 - 3]. Існують дві концепції коворкінгу [3]. Перша - *ідея коворкінгу як спільного офісу*. Перший коворкінг був відкритий в 2005 році в Сан-Франциско молодим американським програмістом *Бредом Ньюбергом*, який вибираючи між роботою в офісі і вдома, вирішив поєднати обидва варіанти [4]. Друга ідея говорить, що *публічна бібліотека* також перспективний простір для коворкінгу. Одна з найперших бібліотек у світі, що знаходилася в Олександрії, була створена царем Єгипту Птолемеєм I у III ст. до н. е. і по суті, була «коворкінгом» для багатьох філософів і математиків.

У США і Європі коворкінги з'явилися в 2005-2007 році в Лондоні і Берліні і давно користуються величезною популярністю [5].

Спостерігається бурхливий розвиток цього бізнесу в світі і в Україні, особливо у великих містах. В Києві є як незалежні комерційні коворкінги, так і молоді проекти коворкінгів при вітчизняних університетах. Більшість коворкінгів – середнього та малого формату від 100 до 1000 метрів. Але вже є проекти і великих – креативних просторів на 3000 м.

Стратегічна мета (місія) проекту створення коворкінгу у ВНЗ – стимулювання молодіжного підприємництва в університеті, проектної активності в різних напрямках, залучення студентів, викладачів, вчених в підприємницьку діяльність (пошук і генерування ідей, розвиток проектів, створення старт-апів при університеті). Створення неформальної атмосфери, сприяючої активному спілкуванню і творчій взаємодії між клієнтами.

Завданнями проекту є: - допомога у формуванні команд проектів; - допомога у розробці бізнес-планів, - допомога в пошуку клієнтами партнерів по бізнесу і споживачів продукції і послуг; - забезпечення підвищення професійних навичок студентів і отримання ними знань; - зростання іміджу університету; - отримання додаткового прибутку.

Ініціаторами проекту є Бізнес-інкубатор університету, Рада студентського самоврядування.

Зовнішні зацікавлені сторони: Київська міська і районна держадміністрації, мер м.Києва, Український Союз промисловців і підприємців, студентські організації, молодіжні суспільні організації і об'єднання, Міносвіти, Мінмолодьспорту, спонсори – випускники, партнери університету, роботодавці. *Внутрішні зацікавлені сторони:*

Ректорат, деканати, Рада студентського самоврядування, студентські організації, гуртки. Студенти, викладачі, аспіранти. Молодіжні команди, які не мають офісів і хочуть отримати підтримку і розкрутку своїх проєктів.

Ключові ресурси. Необхідно: приміщення: від 100 до 1000 метрів, поділене на зони: роботи, зона подій, обладнана спеціально для презентацій, зона відпочинку. Офісні та неформальні меблі, що сприяють спілкуванню, кавоварка. З базової техніки: wi-fi-інтернет, принтер і сканер; мультимедійний проектор та екран; плазмовий екран; фліп-чарт, тощо;

У структуру витрат ще входять витрати: на комунальні послуги, дизайн приміщення, прибирання, податки. Персонал (студенти) спочатку буде працювати на волонтерських засадах.

Основні джерела доходів: платежі орендарів, кошти від проведення власних заходів і надання майданчику для сторонніх організаторів, організування харчування резидентів, надання їм бухгалтерських, юридичних та інших послуг. Доцільно залучити спонсорську підтримку або інвестиції на розвиток.

Статистика і розрахунки стверджують, що більшість коворкінгів починають приносити прибуток через рік існування. *Окупність проєкту* буде забезпечена завдяки: 1) наданню в оренду робочих місць і приміщень; 2) організації освітніх курсів (з підприємництва та інш.); 3) проведенню різних платних заходів: семінарів, публічних лекцій, майстер-класів, презентацій, реклами партнерів; 4) забезпеченню харчування учасників; 5) вечірньому кінотеатру; 6) технічним та консалтинговим послугам для клієнтів: комп'ютерні, поліграфічні, маркетингові послуги, консультації з підприємництва і права, допомога в розробці бізнес-планів, тощо.

Висновки і пропозиції. Коворкінг про університет має великі перспективи розвитку, спрямований на стимулювання молодіжного підприємництва, проєктної активності, залучення студентів і викладачів в підприємницьку діяльність, створення старт-апів.

Студенти отримають: креативний та робочий простір, якого не вистачає у гуртожитку; доступ до швидкісного Wi-Fi Інтернету; можливість працювати над власними проєктами спільно з викладачами; місце-платформу для реалізації своїх амбіцій у студентських командах, об'єднаннях та організаціях.

Що отримає Університет: місце для комфортної роботи усіх студентських організацій, наукових та навчальних проєктів; місце для проведення майстер-класів, зустрічей та різноманітних заходів; постійно діючу on-line територію та місце обміну думками й досвідом;

спеціалізований майданчик для роботи ЗМІ, платформу для позиціонування університету в інформаційному світі.

Література

1. Dan Fost.They're Working on Their Own, Just Side by Side. [Електроннийресурс] Режим доступу: The New York Times (20 February 2008).
2. Chesbrough, H.W. (2003). Open Innovation: the New Imperative for Creating and Profiling from Technology. Boston. Massachusetts: Harvard Business Schol Press.
3. Janet Merkel.[Електроннийресурс] Режим доступу: Coworking in the city. Ephemera (2015).
4. Brad Neuberg. Hubs [Електроннийресурс] Режим доступу: Coworking - Community for Developers Who Work From Home . Codinginparadise.org (9 August 2005).
5. The History Of Coworking In A Timeline. Hubs [Електронний ресурс] Режим доступу: Deskmag.com.

Стогній К., ст. викл.,

Бухай А., студент,

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
(м.Харків)

ЯКІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ

У сучасних умовах господарювання конкуренція у сфері гостинності занадто висока, тому конкурентну боротьбу можуть витримати лише ті готелі, котрі здатні пред'явити своїм відвідувачам першокласне обслуговування, яке у більшості залежить від ефективного менеджменту. Але це неможливо без високої якості надання готельних послуг, тому що саме вона впливає на рішення клієнта скористатись послугами даного готелю чи надати перевагу послугам готелю-конкурента.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що існує пряма залежність між якістю готельних послуг і їх успішною реалізацією, тому погіршення якості зумовлює втрату клієнта.

У сучасному світі спостерігається зростання попиту на високу якість готельної послуги.

Ця проблема розглядається вченими, а саме:

– питаннями, що пов'язані з аналізом діяльності готелів, та їх функціонуванням займаються такі висококваліфіковані фахівці, як Х.

Інграм, Г. Яковлев, Е. Балашова, Л. Шмакова, О. Любіцева, В. Ревенко, Х. Роглев, П. Пуцентейло, І. Пандяк, та багато інших;

– питаннями з підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери гостинності займаються відомі закордонні та вітчизняні автори, як Ф. Котлер, М. Портер, А. Дж. Стрикленд III, Ж. Ж. Ламбен, А. Яновський, І. Ліфіц та інші.

Існує чисельна кількість факторів, що впливають на рівень конкурентоспроможності продукції і послуг. Їх об'єднують за напрямом у чотири пов'язані між собою групи: організаційні, технічні, соціальні та економічні.

Технічні включають в себе: конструкцію, схему послідовного зв'язку елементів, засоби ремонту та технічного обслуговування, схемні рішення, систему резервування, технічний рівень бази проектування, виготовлення та експлуатації.

Організаційні фактори складаються: розподіл праці, спеціалізація, форми організації виробничих процесів, ритмічність виробництва, форми та методи контролю, порядок розподілу та реалізації продукції, форми і способи транспортування, зберігання, експлуатації, технічного обслуговування, ремонту та ін.

В економічні фактори входять: собівартість, ціна, рівень витрат на ремонт і технічне обслуговування, рівень витрат на зарплату, ступінь підвищення продуктивності суспільної праці та ін [1].

Вказані нижче етапи надання послуг проживання пов'язані між собою, проте, як і кожен окремо, та і усі разом вони визначають рівень якості діяльності підприємства.

Основна послуга у готелі може надаватися у кілька етапів:

- інформування готелем про послуги, що можуть бути надані;
- замовлення місць;
- відтворення послуг;
- зустріч і проводи гостей;
- надання послуг під час, що клієнт перебуває в готелі.

Для забезпечення високого рівня культури, якості обслуговування та конкурентоздатності підприємства на ринку, готельні комплекси повинні пропонувати окрім основних послуг, різноманітні додаткові.

Перелік додаткових послуг постійно оновлюється. На сьогоднішній день їх налічують більше шістдесяті і це звичайно набагато ускладнює роботу менеджменту цієї сфери діяльності.

Підприємства готельно-ресторанного бізнесу високої категорії зазвичай мають велику місткість, нижчої – середню або малу за обсягом. Через це вони відрізняються різною чисельністю управлінського персоналу. На великих підприємствах економічно виправданим являється

утримання переважно масштабного топ-менеджменту. У зв'язку з складними динамічними умовами функціонування ринку, пов'язані з посиленням конкуренції, впровадженням інновацій у сфері послуг, керівники підприємств змушені самостійно планувати їх подальший розвиток, укладати відповідні господарські угоди, забезпечувати технологічні процеси надання послуг, підбирати кадри і керувати роботою персоналу, щоденно вирішувати безліч непередбачуваних проблем [2].

Враховуючи те, що як споживач, так і обслуговуючий персонал – це частина послуги, тому що процес виробництва та споживання співпадають, важливу роль у формуванні враження про готель відіграють особисті якості обслуговуючого персоналу. Кваліфікація персоналу та спроможність надати якісну послугу, яка відповідає вимогам споживачів, дає можливість забезпечити конкурентну перевагу готелю.

Висновок: умови надання послуг та процес обслуговування клієнтів є показником ефективного менеджменту, що орієнтований на формування позитивного іміджу готелю у споживачів. Зусилля керівництва, спрямовані на розширення асортименту послуг, їх відповідності потребам і вподобанням споживачів, а також підвищення їх якості, надають готельному підприємству можливість бути конкурентоздатним на ринку готельних послуг.

Література

1. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. «Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент (Підприємство готельно-ресторанного бізнесу як суб'єкт господарської діяльності)» - 2003р.;
2. Якість обслуговування у готельній сфері: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/10611207/turizm/yakist_obsługovuvannya_gotelniy_sferi.

Сушко А., студент,
Академія управління при Президенті Республіки Беларусь,
(г. Минск)

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Концепция социальной ответственности бизнеса в настоящее время приобретает все большую популярность, попадая в сферу интересов не только крупных компаний, но и государства, однако она не является

принципиально новой категорией. Так как не существует универсального определения термина «социальная ответственность бизнеса», данное явление часто связывают с такими понятиями, как корпоративные социальные инвестиции, устойчивость бизнеса, корпоративное управление. Более того, многие организации разрабатывают индивидуальный подход к определению и управлению данным процессом, в то время, как эффективное функционирование мирового рынка во многом зависит от социально ответственного поведения бизнеса.

В настоящее время можно выделить ряд факторов, оказывающих значительное влияние на развитие концепции социальной ответственности бизнеса:

- глобализация и развитие международной торговли, в связи с чем социальная ответственность приобретает актуальность в таких областях, как права человека, охрана окружающей среды, охрана здоровья, борьба с коррупцией и преступностью;
- участие международных организаций в разработке рекомендаций, определяющих объективные границы и нормы корпоративного поведения;
- информированность населения о принципах социальной ответственности благодаря вовлеченности в мировое информационное пространство;
- заинтересованность потребителей и инвесторов в поддержке мероприятий, направленных на поддержание социальной ответственности бизнеса, а также контроль с их стороны за соблюдением установленных норм;
- непрерывный анализ актуальности общепринятых положений и законодательства в области социальной ответственности на уровне государства.

Особую значимость в процессе регулирования социальных и трудовых отношений приобретает создание эффективных и унифицированных средств защиты прав субъектов на территории отдельного государства, а также за его пределами. Естественно, что ключевую роль в данной сфере играют крупные национальные корпорации и транснациональные корпорации, деятельность которых оказывает значительное влияние на систему социально-трудовых отношений [1, с. 134].

Проблемным полем социальной ответственности бизнеса первоначально было противоречие между стремлением акционеров всеми способами максимизировать выгоду от ведения хозяйственной деятельности, с одной стороны, и необходимостью учитывать интересы сотрудников всех уровней, с другой. Следует отметить, что проблема социальной ответственности бизнеса в настоящее время выходит за рамки

деятельности конкретного хозяйствующего субъекта. Это объясняется необходимостью учета более широких социальных последствий, касающихся различных слоев населения, с которыми прямо или косвенно связана организация.

Организации, нацеленные на использование актуальных для конкретной организации принципов социальной ответственности, имеют значительный резерв для получения дополнительного конкурентного преимущества. Это означает, что роль корпораций выходит далеко за рамки своей основной сферы деятельности, так как экологические, социальные и управленческие аспекты могут играть решающую роль в создании высокого уровня лояльности сотрудников, клиентов и инвесторов в долгосрочной перспективе. Более того, экологические и социальные проблемы, попадающие в сферу интересов только заинтересованных групп, в перспективе могут стать факторами, определяющими государственную политику и корпоративную стратегию, так как глобализация создает более широкую основу для роста интегрированных национальных экономик [2, с.13].

Таким образом, социальная ответственность бизнеса является отражением процесса глобализации и развития частного сектора. Глобализация по своей природе должна содействовать процессу разработки правовой базы на основе международного диалога. Именно поэтому, несмотря на то, что концепция социальной ответственности во многом остается объектом добровольной инициативы крупных компаний, возрастает необходимость контроля со стороны государственных органов за соблюдением общепринятых норм социальной ответственности бизнеса с целью укрепления политической и экономической системы и эффективного регулирования частного сектора.

Литература

1. Шишин С.В. Предпринимательство в условиях глобализации: основные черты и противоречия / С.В. Шишин. – Москва: Экономика, 2010. – 334 с.
2. Шишков Ю.В. Уровень бедности в современном мире: методологические споры / Ю.В. Шишков // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 1. – С. 13.

Научный руководитель: к.э.н., доцент кафедры международных отношений Академии управления при Президенте Республики Беларусь Рутко Д.Ф.

Туник О., ФРГТБ, 4 к. 15 гр.,

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ

Україна є однією із найпривабливіших та найбагатших країн світу на історико-культурні, природні та людські ресурси. Однак, туристичні ресурси держави не в повній мірі використовуються для формування бренду країни у світовому інформаційному просторі.

У 2012 році у світі вперше в історії було зареєстровано 1 мільярд туристів, у 2015 році – 1 млрд. 133 млн. туристів (туризм формує 10% світового ВВП) [1]. За підрахунками Держстату в Україні у 2014-2015 рр. кількість туристів скоротилася фактично вдвічі.

Згідно Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» передбачено створення програми розвитку туризму та програми популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, а саме формування і просування бренд-меседжів про Україну: Україна – країна свободи і гідності; Україна - країна, що реформується, незважаючи на виклики; Україна – хаб для інвестицій; Україна – країна високих технологій та інновацій; Україна – країна, приваблива для туризму; Україна – країна із визначними культурними та історичними традиціями. Але на жаль, не зважаючи на наявність Стратегії, у Державному бюджеті України на 2016 рік не закладено коштів як на промоцію країни, так і на розвиток туризму [2].

6 квітня 2016 року відповідно до Постанови Верховної Ради України від 2 лютого 2016 року № 970-VIII відбулися парламентські слухання на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України», у роботі яких взяли участь представники КНТЕУ [3].

В рамках пріоритетів Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» було надано пропозиції, які стосувалися спрощення ведення бізнесу, фінансування галузі, формування національних освітніх стандартів, серед пропозицій були і рекомендації щодо використання інформаційних технологій як детермінанти формування туристичного бренду країни, а саме:

– законодавчо урегулювати діяльність туристичних операторів та агентств в мережі Інтернет, ввести в законодавство поняття “туристичного онлайн агентства”, “глобальної системи бронювання” (GlobalDistributionSystem (GDS), “центральної системи бронювання” (CentralReservationSystem (CRS), “альтернативної системи бронювання” AlternativeDistributionSystem (ADS) та “туристичного кластера”;

- законодавчо урегулювати можливість укладання договору на туристичне обслуговування в електронному вигляді (введення поняття “електронного туристичного договору”), а також ввести поняття “електронного страхового договору” (для туристів);
- внести зміни до Закону України «Про музеї та музейну справу» з метою приведення закону до міжнародних стандартів за допомогою визначення особливостей використання інформаційних технологій в музеях України;
- внести зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» з метою збільшення фінансування туристичної галузі (у т.ч. промоція та використання ІТ);
- рекомендувати органам місцевого самоврядування включити туризм до проектів SMART CITY, як одного із найважливіших економічних мультиплікаторів;
- забезпечити просування бренду «Україна» у світовому туристичному просторі (у т.ч. мережі Інтернет);
- рекомендувати органам місцевого самоврядування та місцевим адміністраціям: створити туристичні бренди населених пунктів; створити зручну та зрозумілу для внутрішніх та іноземних туристів туристичну та транспортну навігацію [3].

Висловлюємо рішуче занепокоєння щодо стану галузі та відсутності чіткої державної політики в сфері туризму та маємо надію на те, що пропозиції щодо використання інформаційних технологій будуть підтримані та Україна зможе у повному обсязі використати свій економічний мультиплікатор на благо країни.

Література

1. Офіційний веб-сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO). – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» Президент України; Указ, Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/conv>
3. Офіційний веб-сайт Комітету ВРУ з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://komsport.rada.gov.ua/documents/sluhannja/73220.html>

**Науковий керівник: д.е.н., проф., зав. кафедри туризму та рекреації
КНТЕУ Ткаченко Т. І.**

Хачатрян В., доцент,
Чайка І., асистент,

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Однією із головних особливостей ринкової економіки є наявність вільного ринку праці, завдяки якому кожна людина має можливість продати свою робочу силу, розпоряджатись нею на власний розсуд. Але це не означає, що в ринковій економіці немає необхідності державного регулювання, впливу на процеси відтворення трудового потенціалу, руху трудових ресурсів. Тому важливу групу об'єктів державного регулювання становлять ринок праці України та її регіонів, а також зайнятість населення.

На сьогодні питання регулювання зайнятості набуває особливої значущості, оскільки циклічний характер ринкової економіки спричиняє безробіття й пов'язані з ним негативні економічні і соціальні наслідки.

Проблемам державного регулювання ринку праці й управління трудовими ресурсами присвячені праці таких вчених, як В.Антипова, Д.Богині, В.Васильченко, О.Грیشнової, Г.Купалової, В.Онкієнка, В.Петюха. Проте значна частина проблемних питань цієї теми потребує подальшого вивчення, особливо на регіональному рівні.

Ринкова трансформація економіки України, перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку визначає особливості механізму державного регулювання сучасного ринку праці.

Питання ефективного державного регулювання ринку праці є однією із найголовніших проблем нашого суспільства. Дослідження чинного в Україні механізму державного регулювання ринку праці показало, що нині він включає:

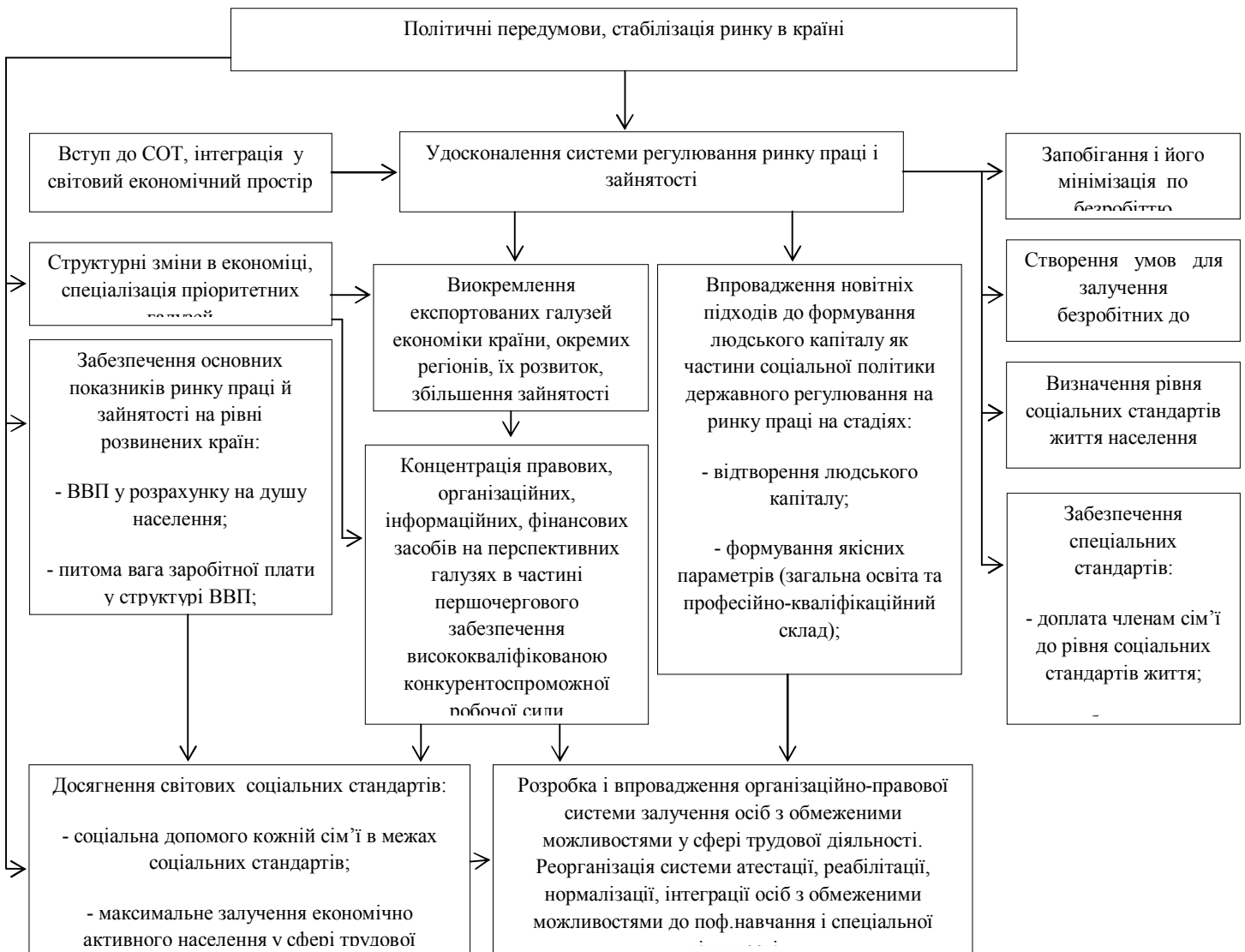
- систему правових інструментів (законів, норм, правил, законодавчих актів і нормативно-правових документів), що регулюють сферу соціально-трудова відносин;
- інструменти фінансово-кредитної політики, спрямовані на реалізацію програм зайнятості й підтримки населення, яке тимчасово не працює;
- інструменти інвестиційної та податкової політики, які передбачають економічний вплив держави на роботодавців, на кількісний і якісний склад робочої сили;
- засоби державної системи працевлаштування з розвинутою мережею центрів зайнятості, які регулюють рух трудових ресурсів,

організують професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів;

- засоби системи державного контролю за дотриманням прийнятих і чинних правових, економічних та організаційних умов сприяння продуктивній зайнятості населення [2].

Проведені дослідження дали змогу узагальнити і визначити основні задачі і проблеми удосконалення механізмів регулювання ринку праці і зайнятості, правові, економічні, організаційні і соціальні, вирішення яких буде сприяти наближенню процесів й сфері ринку праці країни до рівня розвинутих країн (рис. 1).

Рис. 1 Основні задачі удосконалення механізмів державного регулювання ринку праці і зайнятості

Важливими напрямками удосконалення механізмів регулювання ринку праці й зайнятості є врахування методологічних принципів узгодження механізмів саморегулювання і механізмів державного регулювання ринку праці й зайнятості на основі диференційованого підходу до складових державного регулювання (змінної і постійної складових) та моделі визначення взаємодії механізмів саморегулювання і механізмів державного регулювання ринку праці.

Враховуючи ці методологічні принципи, можна створити теоретичну основу для конкретизації регулюючих дій держави при запровадженні відповідних механізмів регулювання у сфері ринку праці й зайнятості, підвищенні якості трудового життя. Методичне забезпечення регулювання ринку праці потребує створення державою відповідних умов для формування людського капіталу на усіх його стадіях (відтворення, становлення, розвитку, виходу з ринку праці), що дозволить, по-перше, диференціювати методи і механізми впливу держави на різних стадіях формування людського капіталу; по-друге, систематизувати дії держави і визначити напрями першочергового впливу на кожній стадії його формування (в сучасних умовах найбільший вплив здійснюється державою у напрямі освіти і зайнятості); по-третє, виявити проблеми, вирішення яких буде сприяти формуванню конкурентоспроможної сили на рівні вимог глобалізаційної економіки та конкретизувати задачі державного регулювання на короткостроковий і довгостроковий періоди [1].

Отже, вдосконалення системи економічних механізмів державного регулювання ринку праці має бути спрямоване на забезпечення його ефективного функціонування та розвитку, збалансованості між попитом і пропозицією робочої сили, зростання рівня продуктивної зайнятості трудових ресурсів, оптимального поєднання росту ефективності праці і розширення попиту на робочу силу. Це стане вагомим чинником подальшого соціально-економічного зростання.

Література

1. Міненко В.Л. Стан та перспективи розвитку методичного забезпечення удосконалення механізмів державного регулювання ринку праці і зайнятості населення / В.Л.Міненко // Економіка та держава. – 2010. - №7. – С.82-85.

2. Чикуркова А.Д. Напрями державного регулювання регіональних ринків праці / А.Д. Чикуркова // Економіка АПК. – 2009. - №4. – С.138-142.

Цесаренко М., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Цесаренко С., ст. викл.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ФАКТОРИ МІЖНАРОДНОЇ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Виведення економіки України з кризового стану, в якому вона перебуває впродовж останніх років, потребує системного реформування багатьох сфер, в тому числі оподаткування. Нині реформа податкової системи заявлена як пріоритет влади, але досі не стихають дискусії, щодо зміни податкового законодавства. В зв'язку з цим вельми актуальним є з'ясування конкурентоспроможності національної податкової системи та її роль у загальній міжнародній конкурентоспроможності країни.

Винятково важливо, в контексті євроінтеграційних пріоритетів, виявити конкурентні переваги у податковій сфері порівняно з країнами ЄС, особливо відносно найближчих сусідів, зокрема Польщі.

За складовою оподаткування в рейтингу легкості ведення бізнесу «DOING BUSINESS» 2015 Польща та Україна мали незначні відмінності – відповідно 106 і 96 місце, а вже в рейтингу 2016 Польща суттєво випередила Україну посівши 58 позицію, тобто піднявшись на 38 сходинок, при цьому Україна за цей же період навіть опустилася на 107 місце [1].

Таблиця 1. Податкове навантаження за рейтингом «DB 2016»* [1]

Індикатори	Україна	Польща	Європа і Центральна Азія	Країни ОЕСР**
Виплати (кількість на рік) Загальна кількість платежів на рік.	5.0	7.0	19.2	11.1
Час необхідний для підготовки і сплати податків (годин на рік)	350.0	271.0	232.7	176.6
Загальна податкова ставка (% прибутку)	52.2	40.3	34.8	41.2

Сума податків і обов'язкових відрахувань на оплату праці оплачується бізнесом як відсоток від комерційного прибутку	43.1	24.8	20.4	24.1
---	------	------	------	------

*показники рейтингу складені за період червень 2014-червень 2015рр

**країни Організації економічного співробітництва та розвитку

Дані табл.1 свідчать, що Польща також не займає лідируючі позиції в реформуванні оподаткування порівняно з іншими країнами ЄС чи країнами ОЕСР з високим рівнем доходу. Адміністрування податків в Польщі займає на 94,4 год. більше ніж в країнах ОЕСР та на 38,3 год. більше ніж в середньому по країнах Європи і Центральної Азії. Як свідчать дані рейтингу кращі показники в адмініструванні податків мають Румунія, Словаччина, Білорусь та Молдова.

На місце України в рейтингу податкового навантаження Doing Business 2016 суттєвий вплив мали обов'язкові платежі із заробітної плати. На момент проведення дослідження (червень 2015 р.) єдиний соціальний внесок, який сплачували роботодавці в Україні залежав від класу професійного ризику і знаходився в межах від 36,7 до 49,7% від фонду заробітної плати (в Польщі – 16,93% від фонду заробітної плати). З січня 2016 р. розмір єдиного соціального внеску було суттєво скорочено – до 22% від загальної суми на заробітну плату та скасовано утримання ЄСВ (3,6%) із заробітної плати (доходу) кожного працівника [3]. То ж за відсутності повернення до більшої ставки, Україна зможе поліпшити своє місце в рейтингу податкових реформ.

За іншими видами податків український бізнес має не значні переваги. Так, податок на прибуток підприємств в Україні на відсоток менший за аналогічний в Польщі, на 3% в Україні менший податок на додану вартість. Середня ставка податку на прибуток ЄС становить 21,3%, найвищі ставки – на Мальті 35%, у Франції та Бельгії – понад 33% [2]. За умови стабільності і передбачуваності податкового навантаження Україна може конкурувати з країною сусідкою за місце розміщення бізнесу, особливо, коли сьогодні відбувається його переміщення з Росії.

Тривалий час існуюча податкова система України характеризувалася наступними негативними рисами:

- нормативно-правові акти з питань оподаткування є складними та нестабільними, окремі законодавчі норми - недостатньо узгоджені, інколи суперечливі;

- витрати на адміністрування окремих податків є більшими порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння;

- широкомасштабне ухилення від оподаткування, на масштаби якого впливають не стільки розміри податкових ставок, скільки корупція; недосконалість законодавства та загальне порушення правил платниками податків;

- проблеми з відшкодуванням податку на додану вартість;

- нерівномірний податковий тиск, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законслухняних платників, позбавлених податкових пільг.

Підсумовуючи, потрібно зазначити, що на цей час в Україні діє податкова система, яка за своїм складом подібна до податкових систем Польщі та інших європейських країн. Закони з питань оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОТ та інших міжнародних економічних організацій.

З вищенаведеного, впливають такі напрямки подальшого вдосконалення податкової системи України:

- реалізація принципу рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, забезпечення більш рівномірного розподілу податкового тягаря між платниками податків;
- формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань, розширення податкової бази;
- зменшення часу на адміністрування податкових платежів;
- встановлення та чітке дотримання принципів передбачуваності, плановірності податкової політики, усунення протиріч податкового законодавства.

Література

1. Оцінка бізнес регулювання. Оподаткування [Електронний ресурс] Світовий банк. Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2016>
2. Податки в Польщі [Електронний ресурс] Міністерство фінансів Польщі. Режим доступу: <http://www.mf.gov.pl/administracja-podatkowa>
3. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 2-3, ст.11.

Цикалюк Є., студент,
Університет державної фіскальної служби України,
(м. Ірпінь)

МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ОНЛАЙН РЕПУТАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

В наш час все більше і більше зростає значення нематеріальних ресурсів у активах підприємств. Пріоритетними стають інноваційні, маркетингові та технологічні ідеї, які поєднуються з якісним виробництвом, висококваліфікованим персоналом та ефективною системою управління та створюють основу для репутації компанії.

Важливим є те, що для великої кількості українських підприємств створення заходів з просування своєї компанії в мережі Інтернет – це нещодавно освоєний або ж новий досвід, не беручи до уваги взагалі створення та підтримку репутації в Мережі. Саме тому, дослідження даної теми є досить актуальним, а необхідність її вивчення обґрунтовується збільшенням обсягів витрат на побудову та управління онлайн репутацією в мережі Інтернет в практиці українських підприємств.

Вагомий внесок у вивчення даного питання зробили О.О. Міцура, Г.С. Пилипенко, Н.П. Ткачова, М.О. Хижняк та ін.

Інтеграція вітчизняних підприємницьких структур в світовий торговий простір створила умови для активного розширення маркетингових можливостей компаній. Сьогодні з розвитком інтернет-технологій відбувається стирання територіальних кордонів між цільовими ринками, а це в свою чергу стимулює підприємства диверсифікувати свій бізнес в інтернет-середовище з метою пошуку нових клієнтів, постачальників, посередників, партнерів.

Створення бездоганного іміджу вимагає осмисленого підходу і, як правило, вкладення великих коштів. На його формування не впливає наявність у компанії чи підприємства сайту в мережі. Якщо компанія надає послуги, реалізує товар або розвиває бренд, про неї починають говорити, писати в Інтернеті, тому можемо говорити про таке явище як Інтернет репутація компанії. В першу чергу, для формування позитивної репутації потрібно докласти всі зусилля, щоб завоювати симпатію реального клієнта. Як правило, цього можна досягти шляхом відкритого діалогу з користувачами. Якщо говорити про продаж товарів через Інтернет-магазин, то покупець не має можливості «потримати в руках» вибране замовлення, тому, за статистикою, в 60-70% випадків шукає відгуки про товар [2].

Дбаючи про свій імідж та репутацію, кожен керівник повинен чітко усвідомлювати, що процес створення та утримання позитивного враження від підприємства доволі складний і потребує безперервного втручання. Різні підприємства роблять це по-різному: хтось піклується про якість

товару, дехто робить ставку на висококваліфікований персонал, а інші приділяють більше уваги своїм клієнтам [4].

У той же час у зв'язку з досить активним розвитком Інтернету і постійним збільшенням кількості засобів, що можна використовувати для просування компанії в Мережі, стає зрозумілим, що орієнтири в управлінні репутацією компанії поступово зміщуються, і воно охоплює, у тому числі, онлайн середовище. Усе те, що покупець читає в мережі про компанію, те, як будуються його відносини з компанією, усе, що він там спостерігає, однозначно впливає на процес прийняття ним рішення про покупку і про саме відношення до компанії (формування бренда, іміджу, репутації). Те саме стосується й інших контактних аудиторій.

Таким чином у практиці управління репутацією з'являється поняття ORM (on-line reputation management). Нами пропонується розуміти ORM – як систему заходів, що передбачає використання різноманітних методик та сервісів для створення та підтримання стійкого позитивного враження в цільовій аудиторії від компанії та її діяльності за допомогою мережі Інтернет і, як результат, підвищення лояльності контактних груп до підприємства [3, с. 31].

Створення репутації та просування компанії на просторах Інтернету має ряд переваг: миттєве поширення інформації, широка аудиторія, відсутність кордонів між країнами, широта видів розповсюджуваної інформації, менші затрати часу на збір, аналіз та обробку інформації, цілодобовий доступ до інформації.

Збільшення онлайн-активності цільових груп, у свою чергу, стало причиною зсуву акцентів у власному позиціюванні компаній у бік доступних та відносно дешевих мережевих майданчиків. Тож сьогодні Інтернет починають активно застосовувати саме для створення та управління репутацією компанії, оскільки це: доступно (просування компанії та її репутації в мережі коштує порівняно дешево); зручно (постійний вплив на споживачів); легко (наявність маси компанії, що за розумну ціну виконують роботу); ефективно (адже Інтернету притаманна велика кількість засобів впливу й постійно з'являються нові, дієвіші засоби, ніж у традиційному просуванні) [1, с. 123]

Маркетингове управління онлайн-репутацією підприємств отримало особливого розвитку з виникненням соціальних мереж, інтернет-форумів та інших форм онлайн-спілкування та обміну інформацією.

З вищеприведеного зрозуміло, що ORM сьогодні набирає усе більшої популярності. Особливо для компаній, основною цільовою аудиторією якої є активні користувачі Інтернету. Це достатньо складний та трудомісткий процес, що включає в себе такі етапи, як моніторинг, аналіз та коригування. Вони допомагають передбачити поширення негативної

інформації в мережі про компанію, нівелювати її вплив, створити потрібний імідж компанії та сформувати стійку, добру репутацію. Високий рівень онлайн-репутації є необхідною умовою для досягнення компанією стійкого і тривалого успіху, а також головним чинником формування конкурентоспроможності компанії, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Перспективними напрямками подальших досліджень є побудова ефективного механізму управління онлайн-репутацією підприємств для вітчизняних компаній з урахуванням зарубіжного досвіду, дослідження основних проблем формування позитивної репутації підприємницьких структур, вивчення характеру інформаційних потоків, впливають на управління онлайн-репутацією підприємства.

Література

1. Міцура О.О. Управління онлайн-репутацією: теоретичні засади та методичні підходи / О.О. Міцура М.О. Хижняк // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 4. – с. 121-129
2. Болтнев И. Отзывы покупателей: почему они нужны в интернет-магазинах и как их использовать / И.Болтнев // Матеріали конференції КИБ+РИФ
3. Ткачова Н.П. Особливості ефективного управління репутацією компанії в мережі Інтернет / Н.П. Ткачова, Г.С. Пилипенко // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 67. – с. 29-35
4. Чирва О.А. Змістовна характеристика ділової репутації підприємства в системі понять репутаційного менеджменту [Електронний ресурс] / О.А. Чирва – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2011_4/Chirva.pdf.

Науковий керівник: к.т.н., доцент, Університет державної фіскальної служби України Максименко Є. В.

Шпита О., ФЕМП, 2 к. 21 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН НАСЕЛЕННЯ, ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНИЙ БІЗНЕС

Економіка країни є складною системою у якій взаємодіють кожні її елементи, серед яких різноманітні підприємства, державний та приватний

сектори, населення. Тому розвиток економіки пов'язаний із розвитком кожного елементу. Національний бізнес виступає головною складовою цього процесу. Адже, технічний прогрес, забезпечення споживачів якісними товарами, міжнародна інтеграція, та інші процеси, відбуваються за участі національного бізнесу і навіть концентруються на ньому.

Питання розвитку національного бізнесу в Україні є достатньо гострим. Частка малих і середніх підприємств є досить малою, велика нестабільність в середині країни, як економічна, так і політична. Одним з важливих елементів розвитку національного бізнесу є рівень життя населення. Багато фірм, підприємств орієнтуються на подальший розвиток у країни за кордоном, проте, для цього необхідно створити “фундамент”, тобто, зміцнити свої позиції в Україні. Для цього, будь яке підприємство буде залежати від споживачів та їхніх купівельних можливостей. Не має значення, фірма надає послуги, виробляє, або реалізовує товар, або є посередником. Будь яка підприємницька діяльність зводиться до споживачів, які у свою чергу створюють дохід фірми.

На сьогоднішній день, рівень життя населення України є низьким. Причиною даної ситуації є політична та економічна нестабільність в країні, недосконалість законодавчої сфери, події на сході та півдні держави тощо. Доходи населення є низькими і у більшій мірі не дозволяють забезпечувати достатній рівень життя.

“Проблема підвищення добробуту населення як фактор, що визначає рівень платоспроможного попиту і структуру суспільного виробництва, завжди була дуже важливою, але набула особливої актуальності саме на даному етапі розвитку суспільства та економіки. Забезпечення зростання суспільного добробуту головним чином полягає в задоволенні потреб населення, які поступово кількісно зростають та якісно змінюються” ^[1]

Відповідно до інформації з архіву державної служби статистики^[2] щорічно відбувається зростання частки безробітних на 1-2%, разом із цим збільшується різниця між верствами населення. У 2014-2015 рр., середня та заможна верства населення складала до 20% від усієї кількості, коли рівень бідних перевищував 70%.

Враховуючи попередню інформацію, можна визначити такий взаємозв'язок: ріст доходів населення збільшує їхню купівельну спроможність, яка, у свою чергу, збільшує попит на різноманітну продукцію та послуги, а попит - це платоспроможна потреба, що виступає причиною і можливістю збільшувати пропозицію з боку підприємств. Тому вплив соціально-економічного стану країни на національний бізнес, у більшій мірі, концентрується на рівні життя населення, і вирішення

проблем у даному напрямку, пов'язане із підвищення якості життя населення в Україні.

За даними, наведеними на рисунку, загальний рівень життя в Україні знаходиться нижче середнього. Високі показники є лише у 5 областях: Київській, Донецькій, Дніпропетровській, Закарпатській та Одеській, це області з найбільшою кількістю, густотою населення, та розвитком. Південні та центральні області, за результатами дослідження, мають середній рівень, і 14 областей з низьким.

Основні показники стану рівня життя населення України складають: рівень зайнятості та безробіття; цін; бідності населення; освіти.

Рис. Дослідження рівня життя в Україні, 2014 рік^[3]

Аналізуючи стан даних показників, можна зазначити, що безробіття і бідність знаходяться на високому рівні. Освіта в Україні також знаходиться у складному становищі. За кількісними показниками в країні достатня чисельність спеціалістів, проте якісні показники є низькими. Причиною цього виступає велика кількість вищих навчальних закладів (понад 300 закладів) на загальну чисельність населення (порівняно із іншими світовими державами), що не забезпечують своїх випускників необхідними навичками та знаннями.

Рівень цін є одним з найбільш гострих питань в соціально-економічній сфері. За останні 10 років, індекс цін, показник, що визначає на купівельну спроможність національної валюти, коливається від 98% до 125%. У 2015 році цей показник склав 105%, що вказує на значну нестабільність валюти.

Отже, підводячи підсумки можна зазначити, що національний бізнес тісно пов'язаний із рівнем життя населення, як головний фактор впливу на нього. На сьогоднішній день, є велика необхідність проведення реформ, щодо подолання проміжків між верствами населення. До таких відносяться: зменшення податкового навантаження, спрощення реєстрації та організації власного бізнесу, як способу створення нових робочих місць. Керівництво держави має бути соціально-орієнтованим, тобто, її діяльність має спрямовуватись на захист інтересів населення. Сьогодні, дана тенденція не спостерігається. Тому і відбувається скорочення доходів, а із цим, національний ринок втрачає привабливість у представників національного бізнесу.

Література

1. Кліменко О. М., Степаненко В. О., Степаненко Н. О. Характеристика добробуту населення на сучасному етапі розвитку суспільства. - Наукове видання: Бізнес-інформ № 4' 2015, С. 17-21.
2. Інформаційний портал Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Інформаційний портал Міністерства соціальної політики України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/>

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ
Яровий І.М.**

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

(Присвячено 20-ти річчю Конституції України)

Бабаджян Г., ФМТП, 2 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ІНСТИТУТ ОМБУДСМЕНА В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Відповідно до ст. 101 Конституції України та Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений

Верховної Ради України з прав людини. Ст.55 Конституції України проголошується право кожного звертатися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за захистом своїх прав [1].

Кожен громадянин має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Омбудсмен (від швед. ombudsman «представник») - посадова особа, на яку покладаються функції контролю за дотриманням законних прав та інтересів громадян в діяльності органів виконавчої влади і посадових осіб.

Слід зазначити, що Уповноважений Верховної Ради з прав людини - це інститут національної правової системи України, де з часу здобуття незалежності відбувається формування механізму захисту прав людини, необхідного для побудови демократичної соціальної правової держави [3].

Відповідно до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», Уповноважений наділений правами та обов'язками. Омбудсмен має такі основні права, як: 1) невідкладного прийому Президентом України, Головою Верховної Ради України, Прем'єр-міністром України, головами Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України, Генеральним прокурором України, керівниками інших державних органів, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ; 2) бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України, колегії прокуратури України; 3) звертатися до Конституційного Суду України з поданнями; 4) безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, бути присутнім на їх засіданнях; 5) на ознайомлення з документами, у тому числі тими, що містять інформацію з обмеженим доступом, та отримання їх копій в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, органах прокуратури

Однією з головних функцій омбудсмана є контроль за діяльністю виконавчих та інших органів державної влади шляхом розгляду скарг громадян на дії тих чи інших органів або посадових осіб, що призвели до порушення прав та свобод людини і громадянина [2].

Крім цього, Уповноважений наділений додатковими гарантіями незалежності, серед яких – заборона втручання у діяльність Уповноваженого з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності і їх посадових осіб, у тому числі заборона вимагати від Уповноваженого пояснень по суті справ, що знаходились або знаходяться у його провадженні.

Характерною рисою інституту є те, що ефективність його роботи прямо залежить від органічного взаємодії і співпраці з іншими органами держави, що здійснюють захист прав людини і громадянина в Україні. Це досягається, насамперед, зобов'язання органів держави і місцевого самоврядування, так само як і об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій співпрацювати з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини і надавати йому необхідну допомогу; наданням омбудсмену таких прав як невідкладного прийому посадовими особами.

Слід сказати, що розгляд справ омбудсменом має ряд переваг завдяки тому, що він не в такій мірі пов'язаний правовими рамками, як суди та інші органи держави і керується міркуваннями не тільки законності, а й справедливості, сумлінності, ефективності, доцільності [3].

Отже, функціонування інституту омбудсмана є важливим елементом системи правового захисту прав і свобод особи, що забезпечує рівність та справедливість у суспільстві, відновлює порушені права особи.

Література

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>.

2. Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини: Верховна Рада України; Закон від 23.12.1997 № 776/97-ВР. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/776/97>.

3. Косілова О.І.: Інститут омбудсмана в механізмі правового захисту прав і свобод особи – світовий досвід та Україна. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.legalactivity.com.ua/index>.

Науковий керівник: к.ю.н., проф., зав. кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Крегул Ю.І.

Власенко О., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕХАНІЗМ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ

В Конституції України питання про місце основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, про основи взаємовідносин держави та її органів з індивідами було вирішено в дусі часу.

Усі колишні радянські конституції законодавче закріплювали примат держави над особою, бо вважалося, що саме держава визначає обсяг прав та обов'язків людини. Особливо це виявилось у першій Конституції Української РСР 1919 р. Становище не змінилося і після 1948 р., коли ООН прийняла Загальну декларацію прав людини, хоч вона й мала тоді лише рекомендаційний характер, і після 1966 р., коли положення Загальної декларації були визнані міжнародними правовими нормами. Навіть Конституція УРСР 1978 р. не змінила практику вторинності прав і свобод особи, хоч і закріпила в Основному Законі розділ про них після розділу I Конституції.

Конституція України значно розширила обсяг прав і свобод людини і громадянина, практично включила до неї основні права і свободи, закладені у Загальній декларації прав людини. При цьому було визнано примат прав і свобод людини над державою.

Структурно розділ про права, свободи й обов'язки людини і громадянина розміщено одразу після розділу I Конституції «Загальні засади». Структурно розділ про права, свободи й обов'язки людини і громадянина розміщено одразу після розділу I Конституції «Загальні засади» [1].

Безумовно, розділ містить багато статей, яких немає у попередніх конституціях. Ці статті не є новими, створеними розробниками Конституції. Всі вони запозичені з авторитетних джерел: французької Декларації прав людини і громадянина від 26 серпня 1789 р., Загальної декларації прав людини ООН від 10 грудня 1948 р., Декларації прав і свобод людини, яку було прийнято з'їздом народних депутатів СРСР 5 вересня 1991 р.

Проте, при всій важливості закріплення прав і свобод людини відповідно до міжнародних стандартів найважливішим, безумовно, є визначення механізму реалізації прав і свобод людини, закріплення їх дійсних гарантій захисту.

Наука конституційного права, на жаль, не має теоретичного обґрунтування того, яким має бути конституційно-правовий механізм захисту людиною своїх прав. Звичайно, поняття «механізм» розкривається як система правових засобів. Метою цих засобів є захист прав людини, потреба в такому захисті виникає при вчиненні певного правового правопорушення чи об'єктивно-протиправного діяння. Подібні юридичні факти спричиняють виникнення охоронного суб'єктивного права, яке в юридичній науці називається домаганням і реалізується у рамках правоохоронних відносин, що виникають або можуть виникнути із передбачених законом конфліктних ситуацій, що перешкоджають здійсненню регулятивних правовідносин [2].

Треба виділити дві риси правоохоронних відносин. По-перше, право на захист означає можливість вдатися у необхідних випадках до примусової сили держави, тобто суб'єктом правоохоронних відносин, як правило, має бути державний орган, без якого такий примус неможливий. По-друге, властивістю правоохоронних відносин є те, що на їх основі складаються відповідні процесуальні відносини, які опосередковують порядок, процедуру застосування державно-правових заходів юридичної відповідальності та захисту.

Отже, юридичний механізм захисту людиною своїх прав — це динамічний взаємозв'язок носія права на захист та відповідного державного органу, що здійснюється у процесуальному режимі реалізації правоохоронних відносин з метою захисту суб'єктивного права.

Конституційно-правовий механізм захисту людиною своїх прав — це система влади держави, функцією якої є захист прав людини; процедури такого захисту, а також конституційне право людини на захист, яке реалізується з допомогою держави і за цією процедурою.

Як показує міжнародний досвід, ефективність гарантій основних прав і свобод людини залежить від рівня розвитку правових принципів і інститутів демократії, стану економіки, засобів розподілу життєвих благ, правотворчої атмосфери в суспільстві, рівня правового виховання і культури населення, ступеня суспільної злагоди, наявності певних елементів [3].

Література

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>.
2. Мотьвилавка Е. Я. Теория регулятивного й охоронительного права/ Е.Я. Мотьвилавка — Воронеж, - 1990. — С. 54.
3. Погорілко В.Ф. Конституційне право України / В. Ф. Погорілка. — К.: Наукова думка, - 2002. — с. 205—206.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Ситніченко О.М.

Голодрига Л., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СТАНОВЛЕННЯ ІДЕЇ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИСТОСТІ

Історія становлення такого важливого та необхідного самостійного інституту суспільства, а саме, гарантій прав і свобод людини та

громадянина - пройшла нелегкий шлях від минулого до сучасності, тим самим вбираючи в себе те раціональне, яке і становить сьогоднішнє розуміння гарантій прав і свобод.

Корені сучасних знань про гарантії прав і свобод людини містяться в ідеях стародавніх мислителів Платона, Арістотеля, Сократа, Протагора, Цицерона які в подальшому розвивались у соціально-філософських роздумах Г. Гроція, Дж. Локка, Ш. Монтеск'є, Ж. Руссо та ін. Але їхні погляди носили початкове бачення проблеми здійснення прав людини та їх гарантій. Проте їх вчення стали поштовхом у подальшому розвитку питань гарантій прав і свобод людини.

Не є винятком і погляди представників теоретико-правової думки України, серед них такі як: Павло Русин, Станіслав Оріховський-Роксолан, Інокентій Гізель, Феофан Прокопович, Петро Ліницький, Михайло Драгоманов, Максим Ковалевський, Богдан Кістяківський та багато інших. Їхній внесок у загальну скарбницю розуміння прав, свобод та їх гарантій закарбований довічно.

Прослідковуючи процес еволюції становлення гарантій прав і свобод, необхідно визнати, що представники політико-правової думки вже досить чітко зауважили, що належне функціонування держави, права, суспільства, свідома діяльність людини є важливими та необхідними умовами існування прав і свобод людини та громадянина [1, с.37]. Отже, в своєму еволюційному розвитку з плином часу дані уявлення поступово звільнялись від релігійних імперативів та ідеологічних ілюзій і набували якості дійсних наукових знань, які поступово складали філософсько-правові знання про права і свободи людини та їх гарантії, формували універсальні характеристики і умови захисту людини.

Необхідно відзначити у правових поглядах мислителів фрагментарний характер. Висвітлення ролі і місця держави, права, суспільства і людини як гарантій прав та свобод все ж таки не утворило єдиної системи, досліджувались лише окремі їх ознаки та елементи. Так, уявлення про гарантії прав і свобод були розрізнені, безсистемні, вони формувались за рахунок розвитку думки у різних галузях наукового знання і розглядались з позицій філософії, соціології, історії, права, природничих наук.

У поглядах мислителів прослідковується ідеалістичний характер. Кожний з суб'єктів наділявся тими чи іншими ознаками, які не були або не могли бути реалізовані у практичному житті. Гарантія прав і свобод виступала скоріше як теоретичний постулат, а практичне її втілення обумовлювалось лише для певної групи людей, верстви, класу.

Розвиток юридичного світогляду, невід'ємним елементом якого став каталог невідчуваних прав і свобод, що належать людині від

народження, спонукав суспільство підняти природні права людини на висоту непохитних моральних цінностей.

Висвітлюючи суспільство як своєрідне громадсько-політичне утворення (представниками філософсько-правової думки), дозволило зробити висновок щодо наявності певних ознак з його сторони стосовно гарантування прав і свобод людини та громадянина. Серед ознак, які наділяють суспільство такими можливостями, слід відзначити усвідомлення суспільством природності та первинності прав і свобод людини; здатність суспільства створити умови для самовизначення, самореалізації особи, забезпечення її автономії і незалежності від будь-якого неправомірного втручання; спроможність суспільства приймати участь у формуванні державних органів влади та управління [1, с.114]. Отже можна стверджувати, що і суспільство може бути гарантом прав та свобод людини і громадянина.

Проведений аналіз щодо змісту та сутності самого поняття “гарантій” прав і свобод людини та громадянина дає змогу наголосити, що вони являють собою умови, засоби і способи суспільства та держави і похідних від неї інститутів влади, які забезпечують фактичну реалізацію, охорону та захист прав і свобод. І дав можливість виокремити характерні ознаки гарантій прав і свобод, серед яких є: нормативність, доцільність, формальна визначеність, виступають втіленням справедливості, системність, фундаментальність, безперервність дії, значущість, забезпеченість державою, універсальність, пріоритетність, індивідуальність дії.

На даний час не існує єдності у поглядах вчених стосовно класифікації гарантій. Поділ всієї сукупності засобів реалізації прав і свобод особи по видових групах є головною умовою логічної та послідовної їх класифікації. Отже, основним критерієм класифікації гарантій може бути ознака тієї галузі суспільних відносин, в якій вони виявляються, діють та удосконалюються.

Визначено механізм системи гарантій прав і свобод по їх впровадженню у реальну дійсність, як комплекс взаємопов'язаних і взаємодіючих нормативно-правових засобів та способів, якими охоплюється вся сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, спрямованих на здійснення кожним своїм прав та свобод.

Таким чином, гарантії прав і свобод людини складають самостійне соціально-правове явище, яке має індивідуальні витoki, персональні форми відтворення, особисті принципи і закони становлення, існування та розвитку. А держава, право, суспільство і людина як складові гарантій прав і свобод в свою чергу мають певні ознаки, завдяки яким і можуть виступати гарантами прав і свобод людини та громадянина.

Історія довела, що права людини та їх гарантії по своєму змісту є реальною категорією суспільно-політичного життя. Реальний процес гарантування прав і свобод особистості мало вивчений. У межах другого розділу спробуємо дослідити окремі групи гарантій прав і свобод, які складають, на наш погляд, важливий інтерес для сучасного здійснення прав і свобод людини та громадянина.

Література

1. Міхневич Л.В. Конституційні реформи сьогодення / Л.В. Міхневич // Право України. – 2015, – №7, – с. 47–56.
2. Стецюк В.В. Конституціоналізм в Україні./ В.В. Стецюк К.: 2015. – 300 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Плакся Н.А.

Іванченко А., ФМТП, 4 к. 6 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РЕГІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права і свободи визначають межі можливої поведінки людини і громадянина, можливість користуватися певними суспільними, природними та іншими благами для задоволення власних духовних та матеріальних потреб та інтересів.

Однак в силу об'єктивних та суб'єктивних причин за яких людина у власній державі не змогла захистити власні права та свободи у неї є можливість звернутися до міжнародних інституцій. Відповідно до ч. 4, ст. 55 Конституції України кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [1]. Загалом виділяють універсальні та регіональні рівні захисту прав: універсальний захист здійснюється в межах компетенції ООН, уповноваженими установами, регіональний міжнародний захист прав людини – у межах міжамериканської, європейської та африканської систем. Європейська система базується на положеннях Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2], до котрої Україна долучилась у 1997 році.

Органом, який розглядає скарги, відповідно до зазначеної Конвенції є Європейський суд з прав людини, який за визначених умов може розглядати заяви, подані особами, які скаржаться на порушення своїх прав.

Європейський суд є наднаціональною міжнародною судовою установою, яка розглядає скарги осіб щодо порушення їхніх прав державами – сторонами Конвенції.

Відповідно до статті 19 Конвенції, Європейський суд створений для забезпечення дотримання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї. Відповідно до статті 32 Конвенції, юрисдикція Європейського суду поширюється на всі питання, які стосуються тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї та які передаються на його розгляд [2]. Відповідно до статей 33, 34 і 47 Конвенції, Суд не виконує функції національного суду та не має повноважень скасовувати або змінювати рішення національних судів [2]. Суд також не може безпосередньо втручатися в діяльність органу влади, дія або бездіяльність якого спричинила порушення. Суд може розглядати лише ті заяви, які спрямовані проти держав, що ратифікували Конвенцію та відповідні протоколи, і які стосуються подій, що відбувалися після дати ратифікації. Існує можливість звернутися до Суду лише зі скаргами, предмет яких перебуває у сфері відповідальності суб'єкта владних повноважень (наприклад: парламенту, суду, прокуратури тощо) однієї з цих держав. Суд не розглядає заяви, спрямовані проти приватних осіб або недержавних інституцій. Можливість подати заяву до Суду існує протягом шести місяців після ухвалення остаточного рішення судом або органом влади, до компетенції яких належить визначення питання, що є предметом звернення. Шестимісячний строк відраховується з моменту ознайомлення або ознайомлення адвоката з остаточним судовим рішенням, за результатами звичайної процедури оскарження на національному рівні, або ж – у разі якщо, ефективний засіб юридичного захисту щодо такого порушення на національному рівні відсутній – з моменту стверджуваного порушення. Перебіг шестимісячного строку припиняється в момент отримання Судом першого листа, в якому чітко викладено або хоча б у стислій формі предмет заяви, або заповненого формуляру заяви.

Офіційними мовами Суду є англійська та французька, але існує можливість звертатися до Секретаріату Суду офіційною мовою однієї з держав, що ратифікували Конвенцію. На початковій стадії провадження Суд може також листуватися цією мовою. Проте, якщо Суд не визнає заяву неприйнятною на основі надісланих документів, а вирішить запропонувати Уряду висловити свою позицію щодо скарг заявника, Суд

вестиме листування англійською чи французькою мовою. Суд приймає лише ті заяви, які надіслані поштою, якщо позивач відсилає свою заяву електронною поштою або факсом обов'язково потрібно продублювати її звичайною поштою.

Процедура розгляду справи безкоштовна. Процедура розгляду справ Судом є письмовою, що не потребує особистої присутності у Суді. Сторони обов'язково буде поінформовано про будь-яке рішення, винесене Судом у справі.

Література

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>.

2. Про захист прав людини і основоположних свобод; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004/print145

**Науковий керівник: к.ю.н., проф., зав. кафедри
загальноправових дисциплін КНТЕУ Кругул Ю.І.**

Коломійчук В., ФМТП, 4 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОНКУРСНИЙ ВІДБІР У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Необхідність забезпечення реального втілення принципу верховенства прав і свобод людини, актуалізації законодавства України, що регламентує державно-владну діяльність відповідно до європейського законодавства, зумовлена наміром нашої держави стати повноправним членом ЄС. А за всесвітнім рейтингом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) згідно з дослідженням організації World Economic Forum за 2014-2015 роки Україна посіла 130 місце з 144 країн за показником якості державних інституцій, що свідчить про недосконалість роботи в даній сфері [1].

Необхідно відмітити, що наша державна все ж таки робить кроки для досягнення реформування досліджуваного інституту та підвищення професіоналізму працівників. Згідно з інформацією, отриманою з сайту Національної ради реформ, на даний час реформа державного управління виконана на 30% [4]. А саме: створено аналітичний реєстр державних

службовців, внесено зміни в Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», розроблено ряд проектів нових законів («Про державну службу», «Про адміністративну процедуру»).

Також схвалено основну концепцію реформування державного управління, що, зокрема, включає, удосконалення організації конкурсного відбору в системі державної служби. На наш погляд це є прогресивним підходом до підбору справжніх фахівців своєї справи та професіоналів.

Нині Типовий порядок проведення конкурсу затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань державної служби. Під Типовим порядком проведення конкурсу законодавець розуміє Постанову Кабміну України від 15.02.2002 року № 169 «Порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців» [2, 3].

Постанова наблизилася конкурсній процедурі в Україні до зарубіжних аналогів, але так і залишила відкритим питання щодо незалежності й об'єктивності створюваних конкурсних комісій. Не випадково багато експертів наголошують на формальності таких конкурсів, зазначає М.І. Цуркан [5, с. 63].

Серед недоліків, які також мають місце є те, що до сих пір законодавчо не врегульовано питання яким шляхом визначати чи здатні за станом здоров'я державні службовці виконувати покладені на них завдання та функції в органах державної влади.

Проведення іспиту для кандидатів на заміщення вакантних посад передбачає перевірку і оцінку їх знань Конституції України, законів України «Про державну службу» та «Про засади запобігання та протидії корупції», а також відомих нормативно-правових актів, якими регулюється специфіка функціональних повноважень відповідного державного органу та структурного підрозділу. Проте, на нашу думку, оцінка кандидата повинна базуватися не тільки на знаннях основних нормативних актів, а має також складатися з питань, що стосуються ділової української та англійської мови, основних правових наук, компетенції конкретного державного органу, характеристики особистісних якостей та потенціалу кандидата.

Тезу про певний прогрес в процесі реформування державного управління в аспекті проведення конкурсу на заміщення посад підтверджує прийняття нового закону України «Про Національну поліцію» та удосконалення існуючого «Про прокуратуру», які встановлюють нові порядки відбору кадрів.

Розділ 6 закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 регламентує добір на посаду поліцейського. Абсолютно об'єктивним буде твердження, що попередньо зі старою регламентацією здійснення

конкурсу, новий порядок є кращим, проте практика засвідчила існування великого ряду проблем, які потребують нагального усунення [6].

По-перше, згідно з ст. 49 ЗУ «Про Національну поліцію» на службу в поліцію може бути прийнята особа віком від 18 років з повною середньою освітою. Чи можемо ми говорити про компетентність майбутнього полісмена, якщо в нього відсутні базові фахові знання? Те саме стосується і лояльності до набору осіб, що мають діаметрально протилежні професії (філософ, механік тощо). А строк навчання тривалістю 2-3 місяці є занадто коротким задля реального опанування теоретичних, а тим більше, практичних навичок майбутнього фахівця. Більше того, 25 предметів (серед яких є серйозні правові та тактичні дисципліни) неможливо детально вивчити за такий проміжок часу, а тому, як результат, новини досить часто звітують про некомпетентність нових працівників поліції.

По-друге, первинні кваліфікаційні іспити складаються всього лиш з «шкільних» дисциплін – математика, українська мова, логіка, аналіз. Незважаючи на достатню складність тестів, їх недостатньо для відбору справді кваліфікованих працівників.

По-третє, потребують удосконалення критерії перевірки фізичної форми та сам процес тренування протягом навчання. Нині, при оцінці фізичної підготовки враховуються лише підтягування та показники бігу. Так як професія полісмена передбачає потенційну необхідність застосування фізичної сили, то і критерії фізичного відбору повинні бути жорсткішими.

Отже, для удосконалення проведення відбору фахівців до Національної поліції, на нашу думку, слід запровадити нові критерії відбору потенційних службовців, а саме збільшити віковий ценз до 21 року, запровадити обов'язковість вищої спеціальної освіти, впровадження фахових вступних предметів та продовження навчання мінімум до 1 року.

Щодо конкурсу на прокурорські посади, то порядок зайняття посади прокурора (керівника місцевої прокуратури) визначається Розділом 5 ЗУ «Про прокуратуру» [7]. Ситуація проведення відбору в аспекті компетентності є кращою, порівняно з відбором в поліцію. Це зумовлено тим, що встановлено обов'язковість вищої юридичної освіти, наявність стажу роботи на посаді прокурора не менше трьох років (для працівників які працюють/працювали на прокурорських посадах) або не менше п'яти років в галузі права (для осіб які не працюють та не працювали на прокурорських посадах) та проведення первинних співбесід найкваліфікованішими спеціалістами. Сам відбір почався в липні 2015 року і проходить в 4 етапи, першим з яких є спеціальне тестування на знання законодавства.

На наше глибоке переконання, впровадження конкурсного відбору у вітчизняну державну службу можливо лише імплементуючи досвід правового регулювання у більш розвинутих країнах. Тому, врахувавши регулювання даного питання в законодавстві ЄС та США, [8, 9] нами зроблені пропозиції щодо організації даного конкурсу в Україні. Дана стратегія розвитку дозволить вдосконалити чинну процедуру конкурсу та розширить можливість відбору справжніх професіоналів своєї справи.

В сучасному законодавстві вдосконалено розуміння державної служби, покращено систему принципів її функціонування. Остаточо визначено найдосконаліше поняття державної служби як «публічної, професійної, політично неупередженої діяльності із практичного виконання завдань і функцій держави». Окремий розділ в Законі «Про державну службу» від 10.12.2015 року присвячено конкурсному відбору на зайняття вакантної посади державної служби. Сформульовано основні засади конкурсного відбору. Тож, нині завдяки реформуванню державного правління розвиток державної служби знаходиться на новому етапі.

Нами запропоновано поліпшення організаційних основ проведення конкурсу на етапах пошуку потенційних кандидатів, контролю та оцінювання конкурсної процедури як законодавчо врегульованого порядку проведення у певні терміни стадій відбору для державних службовців.

Література

1. Офіційний web-сайт організації World Economic Forum <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016>;
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 169 «Порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців» від 15.02.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/169-2002-%D0%BF>;
3. Наказ Нацдержслужби «Про затвердження Типового порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби» від 05.03.2012 № 43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0709-12>;
4. Єфремова О. П. Конкурсний відбір у системі державної служби України (теоретико-прикладний аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. П. Єфремова; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - Київ, 2015. - 20 с.;
5. Офіційний web-сайт Національної ради реформ <http://reforms.in.ua/reforms/reforma-derzhavnogo-upravlinnya#>;

6. Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів : [монографія] / М. І. Цуркан. – Х. : Право, 2010. – 216 с.;
7. Закон України «Про Національну поліцію» 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>;
8. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
9. Public Administration, understanding management, politics and law in the public sector. // David H Rosenbloom. – 1998. – P. 232-233.

Науковий керівник: д.ю.н., проф. кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Ладиченко В.В.

Лученко О., ФМТП, 4 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РОЛЬ АДВОКАТУРИ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Функціонування інституту адвокатури є дуже важливим у наш час, адже він виконує надзвичайно важливу функцію захисту прав та інтересів юридичних та фізичних осіб. Тим паче, зараз, під час змін у розвитку України та українського суспільства відбуваються зміни і у сприйманні, ставленні людей до свого правового статусу та адвокатури, яка безпосередньо з ним пов'язана.

Необхідність визначення відповідної ролі адвокатури, як інституту громадянського суспільства зумовлено її природою та розвитком самої адвокатури в умовах економічних і політичних перетворень, що відбуваються в країні, активізацією політико-правового життя, появою нових аспектів життєдіяльності суспільства.

Головна соціальна місія, фундаментальне призначення адвокатури — це захист прав людини. Саме ця істина проходить крізь усі міжнародно-правові документи, що визначають найзагальніші принципи — «світові стандарти» формування і функціонування адвокатури й легалізації діяльності адвокатів [2].

Відповідно до ст. 3 Конституції України права і свободи визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Адвокатура - неодмінний складовий елемент механізму забезпечення прав людини. Конкретно конституційний статус адвокатури визначено у ст. 59

Конституції України: Кожен має право на правову допомогу. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура [1].

Згідно з конституційним статусом адвокатури до її завдань належать:

- захист прав, свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб;
- представництво інтересів громадян і юридичних осіб як у відносинах з державою, так і між собою;
- представництво в судах та інших державних і правоохоронних органах інтересів фізичних та юридичних осіб; подання фізичним і юридичним особам, державним і громадським установам (об'єднанням) юридичної допомоги; підвищення рівня інформованості населення у правовій галузі.

Адвокатура України здійснює свою діяльність на принципах верховенства закону (абсолютний і безумовний пріоритет права, незалежно від того, хто стоїть перед законом.), демократизму, гуманізму (проявляється перш за все у конституційних завданнях адвокатури щодо забезпечення права на захист від обвинувачення та подання правової допомоги) й конфіденційності (тобто підвищена моральна і правова відповідальність адвоката за дотримання вимог професійної етики. Адвокат зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю, дотримання якої є необхідною передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких неможливо належне надання юридичної допомоги). Саме ці принципи забезпечують авторитетність інституту адвокатури та визнання його народом.

Так як головне призначення адвокатури полягає в сприянні захисту прав та свобод громадянина, то вона має зайняти відповідне місце в системі правосуддя у нашій країні. Як на мене, важливим тут буде згадати про принцип ще й незалежності адвокатури. Адже саме незалежністю визначається, насамперед, наділення її відповідними правовими функціями, які б давали можливість реалізувати програму захисту прав і свобод громадян.

Отже, адвокатура у власному розумінні слова являє собою правозаступництво, правозахист, тобто іншими словами — юридичну допомогу, що надається тим, хто в ній має потребу, спеціалістами — правознавцями. Адвокатура — важливий інструмент дійсної демократії та є показником успішної країни, щасливого народу та «розумної влади».

Література

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>.
2. Святоцький А.Д. Адвокатура і захист прав громадян// А.Д. Святоцький - Львов: Світ. - 1992.

Науковий керівник:, к.ю.н., проф., зав. кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Крегул Ю.І.

Рева М., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ОСОБИ В УКРАЇНІ

Комплексний аналіз пропозицій міжнародних та національних правозахисних організацій за 2014-2015 роки, надав можливість сформулювати наступні висновки [1]. Переважна більшість порушень прав людини відбувалась, через відсутність серйозних стримуючих та контрольних механізмів у владі та законодавчому незабезпеченні фундаментальних прав і свобод. Тому необхідно, незважаючи на всі труднощі, негайно розпочати реформи для захисту прав людини та основоположних свобод, зокрема, здійснити наступні кроки.

Розробити проект нової Конституції, при цьому привести у відповідність до міжнародних стандартів розділи про засади конституційного ладу, про права людини та основоположні свободи, про вибори та референдуми; ввести розділ «Громадянське суспільство»; визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду.

Здійснити реформу системи кримінальної юстиції на основі концепції, ухваленої в квітні 2008 року, зокрема: здійснити реформу прокуратури; ухвалити проект Кодексу про кримінальні проступки, змінити одночасно Кримінальний кодекс та Кодекс про адміністративні правопорушення; здійснити докорінну реформу органів внутрішніх справ на основі поваги до прав людини, принципів верховенства права, демілітаризації, деполітизації та децентралізації, підвищення підконтрольності та прозорості, тісної співпраці з населенням та місцевими громадами, професійної підготовки персоналу; забезпечити ефективний контроль громадськості за правоохоронними органами, зокрема, через діяльність громадських рад, обов'язкових консультацій з громадськістю щодо визначених питань, щорічних публічних звітів СБУ,

МВС та інших правоохоронних органів щодо дотримання в своїй діяльності прав людини.

Завершити судову реформу, забезпечуючи незалежність та відповідальність суддів, а також виконання державою судових рішень.

У сфері виборчих прав та референдуму: прийняти Виборчий кодекс; змінити систему виборів до парламенту на пропорційну систему з відкритими регіональними списками; прийняти новий закон про всеукраїнський та місцевий референдум та інші форми прямої демократії; законодавчо передбачити ефективну процедуру відкликання місцевого голови та депутатів місцевих рад; встановити адміністративну відповідальність депутатів за голосування не власною карткою із покаранням «громадські роботи».

У сфері свободи мирних зібрань: скасувати дозвільний порядок проведення мирних зібрань релігійним організаціям; розробити та ухвалити окремий закон «Про свободу мирних зібрань» щодо визначення обов'язків органів влади під час проведення мирних зібрань.

У сфері соціальних та економічних прав необхідно: здійснити поділ соціальних виплат на ті, що визначені як реалізація соціально-економічних прав та ті, що є наслідком зайняття певних посад чи отримання певних привілеїв; законодавчо визначити, що соціальні виплати, котрі визначаються в залежності від зайнятої посади чи отриманого привілею, можуть обмежуватися в залежності від економічної ситуації в країні; заборонити скорочувати чи не забезпечувати фінансування витрат, що спрямовуються на реалізацію соціально-економічних прав громадян; здійснити акцент соціальної політики на адресну допомогу тим, хто її потребує; включити недержавні організації на засадах рівного партнерства в систему надання соціальних послуг.

У сфері трудових прав є необхідними такі дії: розробити та ухвалити новий Трудовий кодекс, концепція якого не повинна передбачати пріоритет інтересів працедавця перед інтересами робітників; змінити практику приватизації підприємств без безпосередньої участі працівників у процесі приватизації та без участі працівників у суттєвій частці майна; забезпечити рівні права усіх профспілок в системі контролю за діяльністю адміністрації підприємств, у розробці та прийнятті колективних договорів; за відмову у реєстрації та дискримінацію незалежних профспілок передбачити відповідну адміністративну та кримінальну відповідальність. забезпечити оприлюднення податкових декларацій депутатів Верховної Ради, міських та обласних рад, міських голів, а також посадових осіб, які належать до 1–3 категорії держслужбовців [2].

Встановити відкритість та прозорість системи охорони здоров'я шляхом контролю за прозорістю тендерів і якістю технічного обладнання

та препаратів за участі громадськості. Здійснити реформи, спрямовані на виконання пілотних та квазіпілотних рішень Європейського суду з прав людини щодо України.

Забезпечити обов'язковість для виконання рішень Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН проти катувань, Комітету ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок та інших комітетів ООН, що мають компетенцію розглядати індивідуальні скарги.

Отже, проаналізована нами лише незначна частина пропозицій, говорить про наявність багатьох проблем у сфері забезпечення прав людини і громадянина в Україні. Завданням сучасних органів законодавчої та виконавчої влади, які позиціонують себе з «владою для народу» в найкоротші терміни на закріпити в нормативно-правових актах норма всі пропозиції, які, на нашу думку є абсолютно правильними, та забезпечити виконання таких актів всіма верствами суспільства.

Література

1. Міхневич Л.В. Конституційні реформи сьогодення / Л.В. Міхневич // Право України. – 2015, – №7, – с. 47–56.

2. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Мушенко В.В

Сидоренко Р., ФМТП, 4 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ НЕДЕРЖАВНИМИ ПРАВОЗАХИСНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УКРАЇНІ

В системі захисту прав людини та громадянина важливе місце займають недержавні правозахисні організації. Тому що вони з однієї сторони взаємодіють з державними правоохоронними організаціями і з іншої сторони, саме вони, захищають громадянина від порушення його прав з боку органів державної влади. Особливої актуальності недержавні правозахисні організації набувають зараз в зв'язку з військовими діями на Сході нашої держави. В результаті військової агресії захисту своїх прав потребують - вимушено переселені особи та військовослужбовці. Захист їхніх прав активно здійснюється й недержавними інституціями. Так,

наприклад, існує Українська Гельсінська спілка з прав людини – це на даний момент найбільша асоціація правозахисних організацій України. Спілка об'єднує 29 правозахисних недержавних організацій.

Правозахисні організації – це особливий вид недержавних організацій, діяльність яких спрямована на утвердження й захист прав людини і основоположних свобод, ефективний контроль за їхнім дотриманням державою, її органами і посадовими особами [3].

Для цього вони працюють одночасно в трьох напрямках:

1. Захист прав людини в конкретних випадках, громадські розслідування фактів порушень прав людини державними органами;
2. Поширення інформації про права людини, правове виховання населення;
3. Спостереження й аналіз за станом захисту прав людини й громадянина.

Недержавними правозахисними організаціями є: а) адвокатура; б) приватні нотаріуси; в) міжнародні неурядові правозахисні організації.

Відповідно до ч.1. Ст. 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI: адвокатура України - недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності [1].

Приватні нотаріуси здійснюють захист прав людини і громадянина, як правило, шляхом посвідчення правочинів, підтвердження наявності певних прав для майбутньої їх реалізації. Основним, все ж, засобом реалізації нотаріальної форми захисту є вчинення виконавчого напису на борговому документі.

Особливу увагу слід приділити міжнародним неурядовим правозахисним організаціям, які також діють в Україні.

Міжнародні неурядові правозахисні організації – це об'єднання громадських організацій, союзів, груп і окремих осіб із різних країн, створені не на основі міжурядових угод з метою надання допомоги міжнародному співробітництву в різних галузях суспільного життя, які не ставлять перед собою мету одержання комерційних прибутків.

В даний час їх нараховується у світі більше 4 тисяч. Вони підтримують зв'язки з міжнародними міжурядовими організаціями в системі ООН і в регіонах [2].

До міжнародних недержавних організацій в Європі, зокрема, відносяться: а) Міжнародна амністія; б) Дослідницький і інформаційний центр цензури; в) Група із прав меншин; г) Міжнародна організація кримінальних реформ; д) Міжнародна федерація прав людини; е)

Міжнародна служба прав людини; є) Міжнародна організація проти тортур; ж) Система інформації та документації прав людини; з) Світова Рада Церков; і) Міжнародна комісія юристів; к) Міжнародна університетська служба.

Отже, недержавні правозахисні організації складають основу реалізації та захисту прав людини, оскільки відповідні інституції є впливовими, незалежними від держави, можуть використовувати специфічні засоби здійснення прав, складають простір співпадаючих інтересів та комунікації осіб. При цьому обрання особами реалізації та захисту прав людини через недержавні правозахисні організації ґрунтується на правовій активності та усвідомленні ціннісного змісту відповідних прав.

Література

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність// Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/print1454970452779396>

2. Олійник А.Ю. Правознавство [Текст]: навч. посібник// А.Ю. Олійник. – «Правова єдність». -2009.- с. 511.

3. Захаров Є.Ю. Завдання, функції, права і принципи діяльності правозахисних організацій[Електронний ресурс]/ Є.Ю. Захаров - Режим доступу: <http://library.khpg.org/index.php?id=1084630553>

**Науковий керівник: к.ю.н., проф., зав. кафедри
загальноправових дисциплін КНТЕУ Крегул Ю.І.**

Сидоренко Ю., ФМТП, 2 к. 5 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВА ЖІНОК ТА ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ЇХ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Принцип рівності статей саме в ХХ ст. отримав визнання і закріплення як на рівні міжнародного, так і внутрішнього законодавства, створено юридичний механізм забезпечення реалізації принципу гендерної рівності. У найзагальнішій формі принцип рівності чоловіків і

жінок закріплений у Статуті ООН як зобов'язання поважати права всіх незалежно від статі. У Загальній Декларації прав людини 1948 р. було проголошено, що люди рівні незалежно від раси, кольору шкіри, національності, віросповідання, а також статі. На основі Декларації пізніше були прийняті інші документи про соціальні, культурні та економічні права, низка конвенцій та рекомендацій ООН.

Конституція України, яка визначає і гарантує рівність прав і свобод людини й громадянина незалежно від статі. Зокрема, в ст. 24 Конституції України закріплено: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством» [1].

Також, принцип гендерної рівності закріплено у ст. 51 Конституції України: «Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен з подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї. Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняється державою» [1].

Положення Сімейного кодексу також забезпечують жінці і чоловіку однакові права на: батьківство, материнство, повагу до своєї індивідуальності, фізичний та духовний розвиток, свободу та особисту недоторканість, розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї [2].

Рівні права і можливості в одержанні освіти, загальної і спеціальної підготовки призвели до того, що жіноча праця за своєю кваліфікацією зрівнялась з чоловічою. Але, враховуючи фізіологічні особливості жіночого організму, законодавство про працю передбачає низку обмежень у виконанні певних робіт, а при деяких роботах встановлює жінкам пільги і переваги. Для держави обидві соціальні функції жінки – робота в суспільному виробництві і материнство – є важливими. Яку з цих функцій виконувати, має вирішувати сама жінка. Спеціальні гарантії встановлюються жінками у зв'язку з материнством. Вони надаються для вагітних жінок і жінок, що мають малолітніх дітей, понад гарантії, встановлені для всіх працюючих жінок. Жінкам у зв'язку з материнством встановлюються пільги і компенсації у сфері робочого часу і відпочинку.

Метою Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» стало досягнення рівноправного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України [3].

Ще одним кроком до встановлення гендерної рівності чоловіків і жінок в Україні стала пенсійна реформа. Одним із завдань якої є встановлення рівного пенсійного віку для жінок і чоловіків. Оскільки те, що пенсійний вік у жінок нижчий на 5 років, ніж у чоловіків, суперечить гендерній рівності з трудових і соціальних прав. Відповідно до «Програми економічних реформ України на 2010–2016 рр.», збільшення пенсійного віку для жінок буде відбуватись поступово, з кроком 0,5 року протягом 10 років.

Але, не зважаючи на законодавче закріплення принципу рівності дуже часто спостерігається дискримінація жінок, особливо в трудовій сфері. Причинами даної ситуації є недосконалість законодавства та ті стереотипи, що склались щодо соціальної ролі жінки в суспільстві.

Література

1. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>.

2. Сімейний кодекс України, Закон від 10.01.2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/print1454439077528498>

3. Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків Закон від 08.09.2005 р № 2866-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005. – № 52. – Ст. 561.

**Науковий керівник:, к.ю.н., проф., зав. кафедри
загальноправових дисциплін КНТЕУ Крегул Ю.І.**

**Юзьків Ю., ФМПТ, 3 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ПРАВО МОЛОДІ НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

В будь-якій соціальній правовій державі право на працю є одним із найважливіших соціально-економічних прав. Це право гарантується державою і визначає можливість людей займатися працею для забезпечення свого матеріального добробуту та забезпечення матеріальних і духовних потреб. Конституція України. Як Основний Закон нашої держави, визначає, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1].

Актуальність даної тематики дослідження полягає в тому, що молодь, як майбутній трудовий потенціал країни, при реалізації своїх трудових прав постійно наштовхується на значну кількість проблем адміністративно-управлінського характеру. Хоча на нормативному рівні держава і створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних проблем, однак це кардинально не полегшує проблем з працевлаштуванням молоді. Крім того, особливо у віддалених від столиці держави, обласних центрів та великих міст, працевлаштування молоді як за отриманим у вищому навчальному закладі фахом так і не за фахом з кожним роком лише загострюються.

Молодіжний сегмент ринку праці в Україні є найбільш проблемною частиною загальнонаціонального ринку праці. Пошуки першого робочого місця, невідповідність рівня якості отриманої освіти професійним обов'язкам, відсутність досвіду роботи, невідповідність запитів молоді та пропозицій роботодавців посилюють напруження на ринку праці. Ситуація з працевлаштуванням молоді в Україні є досить суперечливою. З одного боку, як уже зазначалося раніше, держава законодавчо закріплює гарантії та норми щодо державної політики у галузі працевлаштування молоді, а з другого – в реальному житті ці норми не знаходять свого відображення на реальному ринку праці.

Перешкодою на шляху працевлаштування стає підготовка випускників, яка не відповідає запитам роботодавців. Причиною такої невідповідності є підвищені вимоги роботодавця до випускника вищого навчального закладу, який з об'єктивних причин не має необхідного досвіду роботи. Проте часто трапляється, що молодий працівник не може добре зарекомендувати себе перед роботодавцем, показати себе з найкращого боку, зацікавити роботодавця, переконати його, що саме він

має займати обране робоче місце та якнайкраще впоратися з поставленими перед ним завданням.

У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді і Україні» зазначено, що «перше робоче місце – це місце роботи молодих громадян після закінчення будь-якого навчального закладу або припинення навчання в ньому, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової служби або альтернативної(невійськової) служби» [2].

Згідно із Законом України «Про зайнятість населення» молодий працівник – громадянин України віком до 35 років, випускник професійно-технічного або вищого навчального закладу, який у шестимісячний строк після закінчення навчання працевлаштувався самостійно або за направленням навчального закладу чи територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, та продовжує працювати протягом трьох років за кваліфікацією, яку він набув під час навчання, у тому числі незалежно від місця першого працевлаштування[3].

Дані правові норми не набувають суспільного позитивного резонансу з наступних, на нашу думку, основних причин. По-перше, що більшість працедавців намагаються залучити до роботи працівників із досвідом, але при цьому надають перевагу молодим та енергійним. В свою чергу, молодий спеціаліст, набувши необхідного досвіду, намагається знайти вище оплачувану роботу з додатковими соціальними гарантіями та пориває трудові відносини з роботодавцем, який доклав зусиль для формування фахового спеціаліста. По-друге, молоді жінки перебувають у абсолютно неоправданій у цивілізованому суспільстві ситуації, коли працедавці не хочуть укласти трудовий договір мотивуючи тим, що жінка будь-який час може народити дитину та піти у відпустку по догляду за нею. Така позиція працедавця є прямим порушенням конституційних норм про рівність жінок і чоловіків, зокрема у їх праві на працю.

Отримані у результаті власного дослідження висновки кореспондуються із позицією Н.М. Заярної про те, що проблеми працевлаштування молоді на перше робоче місце обумовлені відсутністю достатнього практичного досвіду, професійних знань, не конкурентоздатності на ринку праці[4].

Підводячи підсумок, зазначимо, що сьогодні система працевлаштування як молоді так і випускників вищих навчальних закладів має суттєві недоліки. Законодавством передбачено певну кількість гарантій для молоді та випускників ВНЗ, що прагнуть працювати, проте вони часто стикаються з відсутністю зацікавленості роботодавців

забезпечувати молодь роботою, особливо недостатньо освічену і без досвіду роботи.

Основними шляхами вирішення проблеми буде прийняття змін до законодавства, які нададуть можливість молодим спеціалістам влаштуватися на роботу на спеціальних умовах, а не на загальних, як кваліфікованим працівникам. Також необхідно прийняти нормативні акти, які даватимуть можливість роботодавцям отримувати певні пільги при прийомі на роботу молоді, які могли б компенсувати йому витрати, які він понесе, поки його працівник набуде необхідного досвіду і кваліфікації. Однак прийняття одних лише нормативних актів не достатньо. Необхідно проводити правову роботу серед населення, а саме серед майбутніх потенційних працівників з питань дотримання їх трудових прав, підвищувати правову культуру і правову свідомість, які у комплексі забезпечать можливість протистояти роботодавцям при їх спробах порушення конституційно-правових норм у сфері праці.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996р. //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 року №2998-ХІІ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р.// Відомості Верховної Ради України.- 2013. - №24. - ст.243.
4. Заярна Н.М. Проблеми працевлаштування молоді в Україні // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2010. - №20.9.- с.150-153.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Мушенко В.В.

Яременко Н., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Місцеве самоврядування є могутнім потенціалом державотворення. Саме цей інститут грає значну роль у поєднанні в єдине ціле інтересів держави, суспільства та особистості, сприяє гармонізації прав і свобод

людини і громадянина з інтересами держави і суспільства. Функціонування місцевого самоврядування має бути спрямовано на створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади.

Сьогодні доводиться констатувати, що в Україні існуюча система місцевого самоврядування недостатньо ефективно виконує головну місію, закладену Конституцією - забезпечення права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Необхідність реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади викликана низкою причин. Через велику подрібненість територіальних громад, відсутність власних можливостей розвитку, старіння населення, значний відтік економічно активної його частини ускладнюються проблеми з наданням членам громад, насамперед сільських та селищних, якісних послуг, відповідальність за які несуть органи місцевого самоврядування. Необхідність постійної підтримки малочисельних громад з використанням системи дотацій вирівнювання, яка реалізується через районні бюджети, стримує розвиток малих міст - потенційних точок економічного зростання.

Об'єктивні процеси розвитку України визначатимуть подальше прискорення темпів урбанізації. Це спричиняє зростання чисельності міського населення, розширення меж міст, ускладнення вирішення проблем забезпечення мешканців відповідною інфраструктурою, соціальними послугами. Усе це потребує, з одного боку, розширення повноважень представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування міст, з іншого - впровадження ефективних механізмів контролю за економічним та ефективним використанням місцевих ресурсів з боку членів їх територіальних громад.

Суттєвого вдосконалення потребує і система територіальної організації влади, реформування якої має бути спрямоване на підвищення ефективності управління суспільним розвитком у просторовому вимірі.

Існуюча система занадто громіздка, вимагає значних коштів для свого утримання, надмірно централізована, припускає дублювання функцій, притаманних органам місцевого самоврядування. Вона не адаптована до сучасних методів надання адміністративних послуг, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій.

Основними вимогами до реформування системи місцевого самоврядування є наступні:

- основою нової системи місцевого самоврядування мають стати об'єднані територіальні громади, які утворюються на добровільній основі

за законодавчо визначеною процедурою з власними органами самоврядування, в тому числі виконавчими органами рад. У населених пунктах, жителі яких не отримали статусу територіальної громади, формуються органи самоорганізації населення, які входять до системи органів місцевого самоврядування відповідної територіальної громади;

- відсутність на території територіальної громади інших територіальних громад; визначення чітких меж кожної територіальної громади; повсюдність юрисдикції органів місцевого самоврядування на територіях відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

- визначення повних та вичерпних обов'язкових повноважень органів місцевого самоврядування базового, районного та обласного рівня з обов'язковим застосуванням принципу субсидіарності;

- формування повноважень місцевих органів виконавчої влади здійснюється після визначення повноважень на кожному рівні місцевого самоврядування;

- повноваження до органів місцевого самоврядування передаються державою, якщо на відповідному рівні створено представницькі органи місцевого самоврядування та підпорядковані їм виконавчі органи;

- у процесі передачі повноважень до органів місцевого самоврядування враховується їхня спроможність реалізувати ці повноваження; забезпечується достатній рівень фінансування повноважень органів місцевого самоврядування;

- законодавче визначення стандартів послуг (адміністративних та соціальних), що надаються на кожному рівні місцевого самоврядування; встановлення індикаторів та критеріїв оцінки якості надання цих послуг.

Висновки. Очікуваними результатами реформування є, в першу чергу, формування територіальних громад, здатних і спроможних вирішувати питання місцевого значення; чіткий розподіл повноважень між рівнями органів місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади та територіальними органами центральних органів виконавчої влади; організаційна та матеріальна автономія територіальних громад та органів місцевого самоврядування, наближення якості їх діяльності до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування; наближення адміністративних послуг до мешканців територіальних громад та їх об'єднань, підвищення якості цих послуг; формування системи контролю з боку держави та населення за їх наданням; зменшення диспропорцій у доступі до послуг у різних територіальних громадах.

Таким чином, метою реформування місцевого самоврядування в Україні є підвищення якості життя людини за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад як самостійних та самодостатніх соціальних спільнот, члени яких матимуть можливість ефективно

захищати власні права та інтереси шляхом участі у вирішенні питань місцевого значення.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996р. //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

Науковий керівник: к.ю.н., проф., зав. кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ Крегул Ю.І.

ДИСКУСІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНО

Граб Р., студент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м. Київ)

ВІДТВОРЕННЯ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Дотримання гарантування прав і свобод забезпечується рівновагою сил держави та її громадян і базується на відносинах солідарності. Права і свободи громадян мають бути захищеними від посягань як з боку інших громадян, так і з боку самої держави та її інститутів. Держава повинна гарантувати і захищати права та свободи громадян в інтересах своєї ж безпеки, адже тисячолітній досвід людської цивілізації свідчить, що неможливо побудувати правову демократичну державу без забезпечення реалізації прав і свобод громадян. Саме тому їх реальні гарантії посідають дуже важливе місце в усіх сферах суспільного життя.

В процесі формування української державності особлива роль належить політичним гарантіям реалізації прав і свобод людини та громадянина. Прийнявши Конституцію України у 1996 році, наша держава збагатилася надзвичайно важливим політико-правовим документом, заклала серйозні основи для розвитку і зміцнення демократичної правової держави, де визначне місце належить правам і свободам людини та їх гарантіям.

Політичні гарантії – це елемент політичної системи суспільства, націлений на забезпечення реальних умов для повного і всебічного

здійснення прав і свобод громадян в галузі політичних відносин. Її послідовний демократизм, неухильне підвищення на його основі політичної активності громадян, всебічне розгортання критики і самокритики справляють великий вплив на всі сторони суспільного життя, у тому числі на реалізацію прав і свобод громадян України.

Закріплені в Основному Законі політичні гарантії відображають загальновизнані міжнародні норми, передбачені у визнаних Україною Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Європейській конвенції з прав людини та інших. Більш детально регламентація політичних гарантій прав і свобод здійснюється у спеціальних системах законодавчих актах національного законодавства України.

Економічні гарантії – це умови, способи і засоби економічної системи держави, яка включає в себе ринкову економіку, спосіб виробництва, різноманітні форми власності, економічну свободу членів суспільства та їх об'єднань для фактичної реалізації прав і свобод. У своїй основі – це базисні гарантії суспільства з елементами надбудови (система господарства).

Ринкова економіка має, насамперед, передбачити розвиток і державну підтримку малого та середнього бізнесу. Це підтверджується досвідом багатьох країн, в яких малий і середній бізнес забезпечує від 40 до 60% внутрішнього валового продукту [1, с.24]. Однак, в багатьох випадках мають місце порушення прав на підприємницьку діяльність органами державної влади та органами місцевого самоврядування. До цього, в першу чергу, призводить недосконалість нормативно-правових актів, ускладнена система обліку та звітності, відсутність системи фінансування та кредитування малого підприємництва, обтяжлива система оподаткування. А тому правове забезпечення підприємців має досягатися шляхом розроблення та прийняття нових законодавчих актів, внесення відповідних змін і доповнень до чинних актів законодавства та адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу, світових стандартів.

Необхідно створити систему державної підтримки підприємництва, сприяти створенню нових робочих місць суб'єктами підприємництва, підтримувати ділову та інвестиційну активність, розвиток конкуренції на ринку товарів і послуг, активізувати фінансово-кредитні та інвестиційні механізми, пошук нових форм фінансування підприємницької діяльності, удосконалити інфраструктуру, що забезпечить підприємництво інформаційними, освітніми та консалтинговими послугами, розвивати підприємництво на базі реструктуризованих підприємств. Звичайно, Україні треба пройти нелегкий, тернистий шлях до належного рівня

ринкової економіки, яка є одним із вирішальних факторів в процесі укріплення економічних гарантій прав і свобод людини та громадянина.

Соціальні гарантії – це умови, способи і засоби, сукупність яких сприяє належній реалізації заходів соціального характеру для здійснення відповідних прав і свобод особи. Вони забезпечуються соціальною політикою держави, адже згідно ст.1 Конституції, Україна є соціальною державою [2, с. 56].

Юридичні гарантії – це сукупність умов та спеціальних правових способів та засобів, за допомогою яких забезпечується безперешкодне здійснення прав і свобод їх охорона та захист. У зв'язку з чим їх поділяють на гарантії реалізації, охорони та захисту.

Слід акцентувати свою увагу на такій важливій юридичній гарантії як судовий захист прав і свобод людини та громадянина (ст.55), починаючи з судів загальної юрисдикції і закінчуючи Конституційним судом.

Для здійснення правозахисної діяльності прав і свобод людини та громадянина дуже велике значення має інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який є серйозним гарантом реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні. Тому пропонуємо прийняти закон “Про введення представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини на місцях” на постійній основі, який сприятиме захисту прав і свобод. Окрім цього, для безпосереднього захисту прав і свобод людини та громадянина від порушень створена система спеціально уповноважених на те правоохоронних органів (міліції, Служби безпеки, прокуратури тощо).

Гарантом прав і свобод людини та громадянина визначено Президента України, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування усіх рівнів. В цілому гарантування прав і свобод людини та громадянина є юридичним обов'язком держави, що є відповідною правовою гарантією. Крім вищевказаних юридичних гарантій, які за сферою дії відносяться до внутрішньодержавних, в Україні передбачені і міжнародно-правові гарантії. А це можливість звернень до Європейської Комісії з прав людини, до Європейського Суду з прав людини, в центр з прав людини Економічної і Соціальної ради ООН, до Верховного Комісара ООН з прав людини тощо.

Виходячи з усього вищевикладеного можна відзначити, що в Україні існує велике коло юридичних гарантій прав і свобод людини та громадянина. Але, на жаль, як свідчить аналіз чинного законодавства та правозастосовної практики в сучасній Україні, гарантованість практичної реалізації прав людини ще перебуває на досить низькому правовому рівні.

Література

1. Волинка К.Г. Правовий статус особи та гарантії реалізації прав і свобод за Конституцією України / К.Г. Волинка – К.: РННУ “Дініт”, 1998. – 35 с.
2. Коментар до Конституції України. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України., 1996. – 376 с.
3. Юридичний словник–довідник // За ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Феміна, 1996. – 696 с.

**Науковий керівник: д.ю.н., професор, проректор з з навчально-наукової роботи, правових та соціальних питань НУБіП України
Курило В.І.**

Ладиченко В., професор,
Барановський В., студент
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м. Київ)

СОЦІАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Державна влада – складне, багатопланове та суперечливе явище. Тому до певної міри наука не виробила єдиної точки зору на її поняття та функції, зміст діяльності та соціальне призначення.

Сучасними дослідниками висловлюються різні думки як з загальних питань, що стосуються поняття та змісту всіх основних та неосновних функцій так і з окремих питань, що стосуються лише окремих функцій. Зокрема, російський дослідник Р.З.Лівшиц висловлює, наприклад, думку, що головною функцією не може бути визнана господарсько-організаційна діяльність, адже це призведе до неминучого одержавлення суспільного життя. В якості основної функції на його думку «в цивілізованому суспільстві має та повинна стати охорона інтересів людини, захист його прав» Поряд з головною функцією називаються другорядні: обмін та координація інтересів різних груп населення; захист меншин; втручання в економіку з метою забезпечення соціального захисту людини; охорона навколишнього середовища, підтримка громадського порядку.[12,с.13]

Це має особливе значення в умовах проголошення в Конституції України положення про соціально-правовий характер держави. На думку С. Погребняка, обов'язок запровадження соціальної державності пов'язаний з ідеєю спільного життя в умовах конкретної цивілізації: якщо ми колективно користуємося перевагами цієї цивілізації, то й її шкідливі

сторони також маємо долати колективно. Так, через посилення політичної центральної влади сучасна цивілізація суттєво послабила або навіть зруйнувала суспільні інститути, які традиційно відповідали на соціальний захист та забезпечення бідних (сім'ю (рід, клан), корпорації (ремісничі цехи), місцеві громади, церкву та ін.). Саме тому соціальна держава являє собою інструмент компенсації подібних втрат для тих, хто зазнає нужди; держава має нести відповідальність за виконання тих завдань, які раніше виконували згадані суспільні утворення, покладаючи на себе соціальну функцію [13,с.16]. Таким чином можна стверджувати, що покладання на себе соціальної функції є обов'язком сучасної держави. Такий обов'язок повинен обумовлювати виконання державою відповідних завдань по захисту соціальних прав і свобод громадян, реалізації свого соціального призначення. Дійсно, запровадивши в сучасній Українській державі ліберальний підхід до формування цін, тарифів та курсоутворення національної грошової одиниці, держава повинна брати на себе обов'язок по забезпеченню відповідного рівня оплати праці та соціального захисту.

Як стверджує Р.М. Мінченко, категорії «соціальне призначення» та «функції держави» співвідносяться як головна ціль, орієнтир, смислова установка існування держави та засоби, способи, механізм реалізації цього призначення, досягнення цілей розвитку суспільства. Природно, виявляється, що державно-владні функції відображають відповідність цієї влади своєму соціальному призначенню. Соціальне призначення державної влади виступає як предмет відображення державних функцій, повноти, якості, ефективності їх реалізації. Категорії «державна влада» та «функції державної влади» є настільки широкими, наскільки є широким завдання щодо забезпечення відповідності державної влади своєму соціальному призначенню. Зокрема поняття «функції державної влади» не може бути ширше за категорію «соціальне призначення державної влади». Вони у певному сенсі можуть вважатися адекватними, але у різних іпостасях. У них різні соціальні ролі, призначення. Соціальне призначення у цьому сенсі – мета, а функції державної влади – засіб [14, с.4].

Системний підхід до розуміння питання про сутність державної влади та її функції сприяє уповноваженості органів та установ врядування на здійснення соціальнозначущих функцій, зростанню авторитету всіх гілок влади, поважному ставленню до них громадян. З рештою це призводить до оптимізації діяльності владних структур. Виходячи із визнання людини найвищою соціальною цінністю вважаємо, що соціальна функція є однією із основних функцій держави. Вона є обов'язковою і не може бути зменшена чи ліквідована на сучасному етапі державотворення. Такий обов'язок повинен обумовлювати виконання державою відповідних

завдань по захисту соціальних прав і свобод громадян, реалізації свого соціального призначення.

Література

1. Лившиц Р.З. Государство и право в современном обществе: необходимость новых подходов / Р.З. Лившиц // Сов. государство и право. – 1990. – №10. – С.13-21.
2. Поргбняк С. Соціальна держава: обґрунтування концепції / С. Погребняк // Вісн. Акад. прав. наук України – 2011. – № 2(65). – С.15-25.
3. Мінченко Р.М. Соціальне призначення державної влади в контексті еволюції сучасної державності / Р.М. Мінченко // Митна справа. – 2011. – №2(74). – частина 2. – С.3-7.

Ломоносов М., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Процес побудови демократичного суспільства, орієнтування на європейський простір, виховання фахівців, співзвучних вимогам часу – все це впливає на вітчизняну освітню галузь і ставить перед нею певні завдання. Реформування будь-якої складової життя держави, неможливе без змін у вищій школі. Адже саме вищий навчальний заклад є таким собі містком між школою і професією, тим осердям знань, що повинно дати суспільству модерний інтелект, здатний впроваджувати нове і реформувати старе [2, с. 65].

У цьому контексті важливе місце займає студентське самоврядування – неоднозначне поняття, що у нормативно-правовому плані тривалий час мало розмитий та двоякий характер. Протягом майже всього державотворчого шляху України у більш ніж два десятиліття, студенти намагалися окреслити і якомога детальніше та влучніше прописати свої права та обов'язки, стосовно самоуправління. Весь цей час відбувалися активні пошуки, що були покликані відійти від комсомольської монополії на студентів та створити якісно відмінний аналогічний орган студентського життя, демократичний та аполітичний.

Звідси виникає постійна актуальність дослідження правових засад студентського самоврядного процесу. Проблеми правового регулювання

самоврядування у вищій школі аналізували такі дослідники, як Я. Васильченко, А. Добридень, О. Єжова, О. Каюмова, С. Стрельцов та інші.

Тенденції до студентського самоуправління та самоорганізації помітні ще у середньовічних університетах. З того часу означені процеси поступово закріплювалися в джерелах права. В незалежній Україні діяльність органів студентського самоврядування регламентується такими нормативно-правовими актами, як Конституція України, Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту», Статутом вищого навчального закладу та ін. Але разом з тим, як відмічає А. Добридень, студентське самоврядування перебуває зараз на стадії розвитку і його творення не завершилося [1].

На сьогодні тривалий законотворчий процес, стосовно студентського самоврядування вилився у Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 року № 1556-УІІ), на підставі якого і відбувається діяльність студентських органів у вишах. Стаття 40 цього закону проголошує прогресивні положення, нові права та можливості для так званих студрад, або інших формотворень самоуправління студентів.

Аналіз основ чинного нормативно-правового акту показує певну еволюцію законодавчої бази у цьому питанні і дозволяє виокремити нові, прогресивні положення [4].

Зокрема слабким місцем попередніх редакцій (№ 2984-ІІІ від 17.01.2002; № 1798-УІ від 19.01.2010) була відсутність чіткого визначення поняття студентського самоврядування. У законах 2002 р. та 2010 р. воно було розсіяне на декілька пунктів, в той час, як чинне законодавство визначає поняття студентське самоврядування – як право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні вищим навчальним закладом [4].

Також зосереджено увагу на принципах діяльності студентських органів: добровільності, колегіальності, виборності, відкритості, і що важливо звітності, акцент також зроблено на незалежності самоврядування від політичних партій, чи релігійних організацій та ін.

Вагоме місце у законі відведено праву студентського колективу усунення студентських лідерів з посад. А самі голови, або їх заступники не матимуть права займати посади більше ніж два терміни. Чітко простежується ідея боротьби з «вічними» головами студрад, що демонструє європейський підхід.

Одна з головних особливостей, що дозволяє назвати чинне законодавство прогресивним є норма про внесення пропозицій, щодо навчальної частини, впливу на формування навчальних планів. Раніше подібного права у студентів не було. Адже студрада розглядалася не як

повноцінний орган самоуправління окремої соціальної групи, а як дорадчий додаток, що займався в більшій мірі організацією дозвілля, ніж вирішенням більш серйозних питань.

Щодо розширення статусних положень студентських органів, то за поворотним законом 2014 року, вони мають право реєструвати себе, як громадську організацію, що без перебільшення відкриє нові можливості перед студентами, зокрема вихід за «територію вишу».

Доволі революційним є пункт, щодо невтручання адміністрації у справи студентського самоврядування, на що вказує пряма заборона, відсутність подібного права. Цей факт свідчить про непідробну автономність студоргану, його справжнє переформатування.

Однак разом із позитивними і давно необхідними змінами, студентська рада за новим законом одержала і певні пережитки зі старих редакцій. Зокрема, залишається невизначеним і доволі абстрактним ряд положень про погодження зі студентським самоврядуванням ряду рішень, що стосуються відрахування, переведення, переселення, виселення студентів, призначення заступників. Ці моменти можуть вчасно не бути доведені до відома студентської ради, або формалізовані і проведені без участі студентського самоврядного органу. В цьому світлі останній не матиме ніяких важелів впливу на ситуацію і його права можуть бути порушені адміністрацією, тому необхідним є посилений контроль за виконанням даної частини закону з боку міністерських структур.

Відкритим залишається і питання практики. Адже красномовну теорію можна запросто порушити. Донині студентські лідери стикаються з опозицією професорсько-викладацького складу, що не бажає поступатися радянським стереотипам про залізний послух адміністрації і чути про якісь студентські права [3]. В цьому випадку все залежить від студентського самоврядування, його позиції та активності, адже закон надає необхідні важелі, залишається їх тільки ствердити.

Отже, реформування вищої школи, це процес, що не може відбуватися у розриві зі змінами в студентському самоуправлінні. Суспільні тенденції побудови правової держави змушують законні акти делегувати вагомі повноваження, щодо життєдіяльності вишу студентам. Аналіз правого регулювання студентського самоуправління, а саме чинного Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р., показує позитивні зміни у ставленні держави до студентської самоорганізації, але разом з тим виявляє і певні прогалини у законодавстві, що полягають у неоднозначному трактуванні та проблемах реалізації положень на практиці.

Література

1. Добридень А. В. Стратегічні напрямки діяльності органів студентського самоврядування у вищій школі / А. В. Добридень // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_15
2. Єжова О., Васильченко Я. Нормативно-правові засади студентського самоврядування у вищих навчальних закладах / О. Єжова, Я. Васильченко // Наука і освіта. – 2014. – № 8. – С. 64–67.
3. Ломоносов М. Олександра Порада: «Сьогодні студенти бояться проявляти активність» / М. Ломоносов / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/4282-oleksandra-porada-sogodni-studenti-bojatsja-projavljati-aktivnist.html>
4. Про вищу освіту : Верховна Рада України; Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Редакція від 13.03.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Дудченко О.С.

Лукашевич А., студент,
Ніжинський обласний педагогічний ліцей Чернігівської обласної ради,
(м. Ніжин)

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА – ШАНС ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Інвалідність дітей суттєво впливає на обмеження життєдіяльності: вона породжує соціальну дезадаптацію, труднощі в самообслуговуванні, спілкуванні, придбанні професійних навиків. За статистикою лише 60 % цих дітей відвідують спеціалізовані навчальні заклади. Інші не мають такої можливості. Вони вимушені увесь час проводити вдома або у вузькому соціальному оточенні. Подібний стан речей є неприйнятним у сучасному суспільстві. Створення оптимальних умов для соціально-психологічної підтримки, реабілітації та інтеграції дітей з психофізичними вадами відносяться до важливих і актуальних завдань сьогодення. Освіта набуває характеру загальності, доступності, рівності. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема інклюзивної освіти.

Інклюзія (від англ. inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед, що мають труднощі у фізичному розвитку. Він припускає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті. Термін інклюзія має відмінності від терміну інтеграція. При інклюзії всі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання бажаного результату.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу. Інклюзивне навчання забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами у загальноосвітніх школах за рахунок застосування методів навчання, що враховують індивідуальні особливості таких дітей. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами. Отримані поза соціумом знання і вміння не могли допомогти дітям з особливими освітніми потребами цілковито адаптуватися в суспільстві, підготуватися до подолання неминучих життєвих труднощів, а, отже, реалізуватися в повній мірі як рівноправні і повноцінні члени суспільства. В інклюзивних класах діти з особливими потребами включені в освітній процес. Вони осягають основи незалежного життя, засвоюють нові форми поведінки, спілкування, взаємодії, вчаться виявляти активність, ініціативу, свідомо робити вибір, досягати згоди у розв’язанні проблем, приймати самостійні рішення [2].

Як проміжний етап розвитку інклюзивної освіти можна вважати процес інтеграції. Інтеграція – зусилля спрямовані на введення дітей з особливими освітніми потребами в загальний освітній простір.

У науковій літературі виокремлюють декілька типів інтеграції:

- соціальна – діти з особливими потребами можуть брати участь у позакласній діяльності разом з іншими дітьми як у дошкільних так і загальноосвітніх закладах, однак, вони не навчаються разом;
- функціональна – діти з особливими потребами та їхні однолітки навчаються в одному класі (при частковій інтеграції діти з особливими потребами навчаються в окремому спецкласі або відділення школи та відвідують лише окремі загальноосвітні заходи; при повній інтеграції такі діти проводять весь час у загальноосвітніх класах);
  - зворотна – “здорові” діти відвідують спецшколу
  - спонтанна (неконтрольована) – діти з особливими потребами відвідують загальноосвітні класи без отримання додаткової спеціальної

підтримки (існують підстави вважати, що у багатьох країнах чимало таких дітей залишаються навчатися на повторний рік) [1].

Інклюзивна освіта – це доволі складний синтез педагогіки, медицини та психології, який лише починає набирати обертів на теренах нашої Батьківщини. Тому українські батьки, зіштовхуючись з цією проблемою, просто не знають де їм можуть надати консультацію та допомогу. Саме для вирішення основних викликів, пов'язаних із забезпеченням одного з основних прав кожної людини – права на освіту, був створений проект «Інклюзивна освіта: крок за кроком», який запроваджувався впродовж 2013–2015 років Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку – USAID. Загальною метою проекту було покращення умов для отримання освіти дітей з особливими освітніми потребами дошкільного й молодшого шкільного віку шляхом відкриття інклюзивних ресурсних центрів, створених для забезпечення підтримки батьків дітей з особливими потребами та педагогів, які працюють з ними. Такі інклюзивні ресурсні центри (ІРЦ) були створені на базі психолого-медико-педагогічних консультацій у містах Вінниця, Київ, Рівне, Черкаси, а також на базі Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка. Створені ІРЦ надають методичну, інформаційну, консультаційну підтримку батькам дітей з особливими потребами та педагогам, які працюють із цими дітьми, а також обстоюють права цих дітей та їхніх батьків [2].

Крім таких глобальних проектів в Україні існують і невеликі центри. Прикладом такої установи є Чернігівський центр медико-соціальної реабілітації дітей інвалідів “Відродження”. Пріоритетною метою Центру «Відродження» є: забезпечення висококваліфікованою медико-соціальною допомогою дітей-інвалідів і дітей, що постраждали від Чорнобильської катастрофи, інших хворих дітей, яка направлена на відновлення утрачених функцій органів і систем, соціальну адаптацію дітей у суспільстві, їх соціальний захист, а також профілактика дитячої інвалідності та виконання державних і регіональних програм з питань оздоровлення дітей. Після Чорнобильської катастрофи значно збільшилась захворюваність дітей, зросла дитяча інвалідність. В Україні на той час не було закладів, які б могли надавати комплексну допомогу дітям – інвалідам. Тому у 1992 році лікарями-педіатрами м. Чернігова: В.І. Пасічник та Н.Л. Зенченко була розроблена Концепція щодо реабілітації дітей-інвалідів, яка пройшла рецензування в наукових установах Києва і отримала їх схвалення. На підставі Концепції група ініціативних лікарів, психологів і педагогів міста Чернігова розробила базову програму реабілітації дітей-інвалідів, адаптації та інтеграції їх у суспільство шляхом проведення медичних, педагогічних, психологічних і соціальних заходів,

що також знайшла підтримку науковців і практиків. Їх метою було подолання існуючої відомчої розрізненості служб, визнаних надавати допомогу дітям-інвалідам. Для створення закладу нового типу для проведення комплексної медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів і дітей групи ризику, стан здоров'я яких загрожує інвалідізацією 04 травня 1993 року в Чернігівському міськвиконкомі була зареєстрована організація «Центр медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Відродження» [3].

Отже, можна зробити висновок, що впровадження інклюзивної освіти в Україні – складне, неоднозначне завдання, що потребує розгляду та розробки нормативно-правових, психолого-педагогічних, програмно-змістових, соціально-психологічних засад.

Література

1. «Інклюзивна освіта». Підтримка розмаїття в класі: практик. Посібник / Тім Лорман, Джоан Депплер, Д. Харві / пер. з англ. – К.:СПД-ФО Парашин І. С. – 2010. – 296 с.

2. Міжнародні документи зі сфери інклюзивної освіти : Методичні матеріали / Київ, 2015.

3. Чернігівський центр медико-соціальної реабілітації дітей з особливими потребами [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rcn.org.ua

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Дудченко О.С.**

Приліпко О., студент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
(м. Київ)

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ГРОМАДЯН НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ В УКРАЇНІ

Забезпечення житлом громадян України є першочерговим завданням державної соціальної політики, оскільки житло для людини є предметом першої необхідності. Стаття 47 Конституції України гарантує кожному право на житло [1]. Держава зобов'язувана створювати умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Конституційне право на житло виражає сутність установленної Конституцією України системи задоволення житлових потреб громадян і означає, насамперед, право громадянина мати житло для власного проживання і проживання членів його сім'ї. Воно забезпечується як шляхом надання житлових приміщень у будинках державного й інших житлових фондів на умовах договору соціального найму, так і шляхом придбання або будівництва житла за рахунок власних коштів [7, с.100].

Проблема декларативності житлових норм Конституції України та нормативно-правове її вирішення є важливим питанням сьогодення для конституційно-правової науки та визначає мету даного дослідження.

Дослідженню забезпечення конституційних прав громадян, в тому числі і права на забезпечення належних житлових умов, присвячено праці значної кількості вітчизняних науковців. Зокрема: Н.П. Гаєва, А.М. Демський, О.С. Дудченко, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, В.В. Ладиченко, С.Л. Лисенков, О.П. Світличний та інших.

Отже, відповідно до ст. 4 ЖК (Житлового кодексу Української РСР) житлові будинки, а також житлові приміщення в інших будівлях, що знаходяться на території України, утворюють житловий фонд.

Житловий фонд – це сукупність житлових приміщень незалежно від форм власності, включаючи житлові будинки, спеціальні будинки (гуртожитки, будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів – дорослих і дітей, дитячі будинки, інтернати при школах і школи-інтернати), квартири, службові житлові приміщення, інші житлові приміщення в будівлях, придатних для проживання [2].

Відповідно до ст. 7 проекту нового Житлового кодексу України, зареєстрованому у Верховній Раді України 17.03.2009 р. за формою власності житловий фонд поділяється на:

- 1) приватний житловий фонд;
- 2) державний житловий фонд, який складається з об'єктів житлового фонду, що належать державним підприємствам, установам та організаціям на праві господарського відання або оперативного управління;
- 3) комунальний житловий фонд, який належить на праві власності територіальним громадам сіл, селищ і міст.

В основі класифікації житлового фонду лежить критерій однорідності правового режиму житла. Це визначає також однорідність правового регулювання суспільних відносин, які залежать від певного засобу, за допомогою якого кожен громадянин реалізує право на житло. Відповідно до цього відбувається отримання житлового помешкання в тому чи іншому будинку і встановлюється відповідний режим володіння, користування, розпорядження ним [7, с.51].

Одним з видів житлового фонду є житловий фонд соціального призначення – сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Правові, організаційні та соціальні засади державної політики щодо забезпечення конституційного права соціально незахищених верств населення України на отримання житла визначає Закон України «Про житловий фонд соціального призначення».

До житла з житлового фонду соціального призначення належать:

1) квартири в багатоквартирних жилих будинках, садибні (одноквартирні) жилі будинки, які надаються громадянам у порядку черги на одержання соціального житла; 2) жилі приміщення у соціальних гуртожитках, які надаються громадянам на час їх перебування на соціальному квартирному обліку за умови, що таке житло є єдиним місцем їх проживання. Таке житло не підлягає піднайму, бронюванню, приватизації, продажу, даруванню, викупу.

Створення умов для здійснення права громадян на вільний вибір способу задоволення потреб у житлі, залучення громадян до участі в утриманні і збереженні існуючого житла та формування ринкових відносин є метою приватизації державного житлового фонду. Правові основи приватизації державного житлового фонду, його подальшого використання і утримання визначає Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду». Відповідно до ч. 1 ст. 1 зазначеного Закону приватизація державного житлового фонду – це відчуження квартир (будинків), житлових приміщень у гуртожитках, призначених для проживання сімей та одиноких осіб, кімнат у квартирах та одноквартирних будинках, де мешкають два і більше наймачів, та належних до них господарських споруд і приміщень (підвалів, сараїв і т. ін.) державного житлового фонду на користь громадян України.

Одне із найважливіших завдань держави – збереження житлового фонду. За даними статистичного бюлетеня Державної служби статистики на 1 січня 2013 року житловий фонд України становив 1094,2 млн. м² загальної площі. Житловий фонд міських поселень становив 64,0%. Майже весь житловий фонд (98,2%) розміщувався в житлових будинках квартирною типу. Станом на 1 січня 2013р. житловий фонд налічував 10179,9 тис. будинків [6, с.3].

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що основним джерелом житлового законодавства в Україні є Конституція, зокрема ст. 47, яка передбачає, що держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме можливість побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Прийняття нового Житлового кодексу має не лише забезпечити реалізацію конституційного права громадян на житло,

утримання та збереження житлового фонду, врегулювати правовідносини фізичних та юридичних осіб, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в галузі житлових відносин, а й, на нашу думку, запропонувати концепцію та механізм реалізації цього соціально-важливого конституційного права громадянами, в умовах обмеженості в державі ресурсів та зростаючої ролі осіб, які не забезпечені житлом. Особливо важливою проблемою сьогодення є проблема біженців та переселенців в умовах воєнних дій на сході України та анексії Криму та військових подій на схлді країни.

На думку фахівців. яку поділяє і автор даного дослідження, відсутність нового Житлового кодексу не є основною проблемою відсутності можливості використати громадянами власного конституційного права на житло, оскільки в Україні є достатня кількість правових норм, необхідних для ефективного регулювання житлових відносин. Виходячи з цього, слід зазначити, що оновлена кодифікація норм житлового права не принесе позитивних результатів на даному етапі по причині неефективного соціально-економічного розвитку держави та неналежної роботи державних органів та органів місцевого самоврядування влади.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1996, №30 (23.07.96), ст. 141.
2. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 року №5464-X // Відомості Верховної Ради УРСР від 12.07.1983р., № 28.
3. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12 січня 2006 року №3334-IV // Офіційний вісник України від 15.02.2006 р., № 5, стор. 28, стаття 208, код акту 35083/2006.
4. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19 червня 1992 року №2482-XII // Голос України від 22.07.1992р.
5. Про затвердження Порядку розрахунку плати за соціальне житло: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2007 р. №155 // Урядовий кур'єр від 16.02.2007 — № 30.
6. Проект Житлового кодексу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua>
7. Більовський О. А. Державна житлова політика України: проблема соціально-економічної ефективності: аналіт. доп. / О. А. Більовський. – К.: НІСД, 2012. – 136 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового права НУБіП України Гулак О.В.

Стахурська А., студент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
(м. Ніжин)

ПАТРОНАТ НАД ДІТЬМИ В УКРАЇНІ

Вихованням дітей-сиріт почали займатися ще здавна. Проте в Україні даний інститут у законодавстві є порівняно новим і потребує ретельного засвоєння [3]. У 2016 році до Сімейного кодексу України були внесені зміни, що стосувалися й глави про патронат. Патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин.

Потрібно з'ясувати чим же патронат відрізняється від усиновлення: усиновлення, на відміну від патронату, відносять до підстав створення сім'ї, при усиновленні дитина приймається в сім'ю усиновлювача на правах доньки чи сина і поміж дитиною і усиновлювачем виникають відносини, що прирівнюються до батьківських. При патронаті батьківських прав не виникає, а дитина передається лише на виховання, підставою виникнення усиновлення, як правило, є рішення суду, а відносини між дитиною та патронатним вихователем виникають на підставі договору між останнім і органом опіки та піклування, патронат, на відміну від усиновлення, припиняється при досягненні дитиною повноліття, патронатний вихователь, на відміну від усиновлювача, отримує плату за виховання, між патронатним вихователем і дитиною не виникає аліментних зобов'язань, як це відбувається при усиновленні, патронат не є перешкодою для усиновлення дитини, і навпаки, усиновлення припиняє зможу встановлення патронату.

Від опіки та піклування патронат над дітьми відрізняється наступним: патронатний вихователь отримує, на відміну від опікуна (піклувальника), плату за виконання своїх зобов'язань, між дитиною і патронатним вихователем складаються тісніші зв'язки, ніж між дитиною і піклувальником чи опікуном, опікун – законний представник дитини у всіх правовідносинах, а патронатний вихователь – лише у сфері процесуальних відносин [4].

Специфіка патронату в сімейному праві як правового інституту виявляється в тому, що така передача здійснюється за договором про патронат, а не на підставі адміністративно правового акта – рішення органу опіки чи піклування [3]. За договором про патронат над дитиною

орган опіки та піклування влаштовує дитину, яка перебуває у складних життєвих обставинах, в сім'ю патронатного вихователя. Договір укладається у письмовій формі. Типовий договір про патронат над дитиною затверджується Кабінетом Міністрів України. Договір про передачу дитину на виховання патронатному вихователю укладається на певний строк, зазвичай, до досягнення дитиною повноліття. Незважаючи на це, Сімейним кодексом України передбачено дострокове припинення договору. Договір про патронат над дитиною припиняється у разі прийняття органом опіки та піклування рішення про повернення дитини до її батьків, інших законних представників, її усиновлення над нею опіки чи піклування. Договір про патронат може бути розірваний як за згодою сторін так і за рішенням органу опіки чи піклування, у суді в разі не виконання патронатним вихователем своїх обов'язків. Дитина влаштована в сім'ю патронатного вихователя має право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами. Держава повинна заохочувати патронатних вихователів, щоб вони виховували дітей, адже сім'я для дитини – перша модель суспільства, яку вона безпосередньо сприймає, а взаємини у сім'ї зразки міжособистісних стосунків. Щоб патронатний вихователь зміг створити, той приклад гарної сім'ї законом визначаються обов'язки патронатного вихователя. Згідно з статтею 255 Сімейного кодексу України патронатний вихователь зобов'язаний:

- 1) забезпечити дитину житлом, одягом, харчуванням тощо;
- 2) створити дитині умови для навчання, фізичного та духовного розвитку;
- 3) співпрацювати з батьками, іншими законними представниками дитини задля подолання складних життєвих обставин у межах та у спосіб, визначені органом опіки та піклування;
- 4) забезпечити надання чи доступ до послуг, визначених договором про патронат над дитиною;
- 5) сприяти контактам дитини з батьками, іншими законними представниками, родичами, крім випадків, коли батьки позбавлені батьківських прав або в судовому порядку обмежені у праві спілкування з дитиною [1].

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001р. № 2402-III дії та рішення, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності та враховують думку дитини, якщо вона досягла такого віку і рівня розвитку, що може її висловити [2].

Обов'язком органу опіки і піклування є своєчасна плата за виховання дитини. Згідно з статтею 256 Сімейного кодексу України

оплата послуг патронатного вихователя та виплата соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів у розмірі та порядку, визначених Кабінетом Міністрів України. При влаштуванні дитини в сім'ю патронатного вихователя її батьки не звільняються від обов'язку щодо утримання дитини[1].

Отже, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя допоможе дитині в важких життєвих обставинах забезпечити безболісну реабілітацію, замінити сім'ю, й вона зазнає меншого травмування.

Література

1. Сімейний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України, Закон від 10 січня 2002 р. Редакція від 21.02.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела : // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/2947-14>.
2. Про охорону дитинства : Верховна Рада України; Закон України від від 26.04.2001 № 2402-III. Редакція від 21.02.2016. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела : // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/2402-14>
3. Лахтюк Л. Новостворені форми влаштування дітей-сиріт / Л.Лахтюк // Вісник прокуратури. – 2010. – №6. – С. 42–46.
4. Гопанчук В. Сімейне право України : Підручник. – К.: Істина, 2002. – 304 с.

**Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Дудченко О.С.**

ГЛОБАЛЬНЕ ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРИЧИНИ, ТЕНДЕНЦІЇ, НАСЛІДКИ

Безсмертний В., ФМТП, 2 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Імідж держави – це сукупність емоційних і раціональних уявлень, що впливають із зіставлення всіх ознак країни, що впливають на створення певного образу. Від того, яким чином сформований і як просувається на зовнішньому ринку імідж, чималою мірою залежить становлення відносин цієї держави з іншими та перспективи її економічного розвитку.

Образ держави – це база, що визначає, яку репутацію має країна у свідомості своїх громадян і світової громадськості в результаті тих або інших акцій її суб'єктів, що взаємодіють із зовнішнім світом.

Позитивне сприйняття держави всередині країни й у світі є запорукою успіху глобальних політичних, соціальних та економічних рухів, якими, по суті, є реформи. Домінуючу роль відіграють не тільки прагматичні реформи в галузі економіки, а й оптимізація структури влади й управління.

На формування образу України впливають три **групи факторів**:

1) природно-ресурсний потенціал; національна та культурна спадщина; постійні геополітичні фактори; історичні події; внесок видатних українців; базова форма державного устрою та структура управління;

2) соціально-психологічні настрої в українському суспільстві; форми суспільно-політичної інтеграції українців, структура, характер і принципи діяльності суспільно-політичних об'єднань України; моральні аспекти розвитку українського суспільства;

3) стабільність української економіки; правовий простір України та відповідність українських правових норм міжнародним вимогам; функції, повноваження й механізми державного регулювання різних галузей і сфер діяльності в українській державі).

Дослідження сприйняття України і її громадян іноземцями, проведене Міжнародною соціологічною асоціацією в країнах ЄС і США, показало, що українців сприймають як людей веселих (27%), освічених (16%), добрих (15%), у той же час країну, де вони живуть, вважають нестабільною, кризовою та корумпованою (62%).

В наш час склалася ситуація, в якій зарубіжні і більшість вітчизняних експертів називають міжнародний імідж України „катастрофічним”.

Для виходу на якісно новий рівень забезпечення роботи щодо творення та підтримки високого міжнародного іміджу України необхідно забезпечити фінансування програм та впровадження чинних актів. Потребує розробки комплекс узгоджених між собою заходів за такими **фундаментальними напрямками**:

1) **інформаційний паритет** (налагодження постійного, комплексного, багатоканального, на всіх рівнях від еліт до громадськості, постачання потрібної інформації про країну – з одного боку; менеджмент медіа-повідомлень, системне відстеження та блокування або ж нейтралізація спрямованих проти України інформаційних кампаній, дезінформації, некоректної, шкідливої інформації – з іншого);

2) **налагодження взаємовигідної співпраці з діаспорою** щодо популяризації України та українців, лобіюванні їхніх інтересів в інших країнах та міжнародній арені;

3) подальше **розширення й розвиток мережі українських культурно-інформаційних центрів** у складі закордонних дипломатичних установ України. Спільна робота профільних відомств над повним виконанням положень відповідного Указу Президента України має неухильно координуватися МЗС України як пріоритетна;

4) **формування позитивного інвестиційного іміджу**, що досягається не лише завдяки виходу на вигідні для зовнішніх інвесторів об'єктивні фінансово-економічні, інфраструктурні, нормативно-правові параметри;

5) **розвиток позитивного туристичного іміджу**, що, попри унікальний туристичний та історичний потенціал України, залишається досить слабо розвинутим. Цивілізована, добре налагоджена туристична сфера країни є одним із кардинальних чинників оптимізації її міжнародного іміджу.

Загальні принципи державної політики у формуванні позитивного іміджу України:

1) першочерговим є формування іміджу країни і її регіонів у свідомості самих українців;

2) формування патріотичної свідомості громадян України;

3) створення умов для відродження духовно-моральних цінностей; виховання поваги до традицій, захисту суспільної моральності та сімейних цінностей;

4) ефективність влади та правового простору, необхідність підвищувати ефективність державного управління, приділяти увагу зміцненню правових цінностей як основи сильної держави, уживати активних заходів із боротьби з корупцією на будь-якому рівні;

5) необхідність розробити та послідовно реалізувати принципи інформаційної політики держави, що враховує потреби в розвитку її репутації, ефективний інформаційний супровід діяльності органів влади України різного рівня;

6) розробка державної концепції подання України у світі, адекватне та вигідне представлення держави як культурно розвиненої країни,

наукового та технологічного лідера з давньою й багатою історією і великим майбутнім;

7) об'єднання зусиль держави, корпорацій, суспільних об'єднань і груп з метою розвитку репутації України, створення спеціального інтелектуального центру, здатного розробити адекватну інформаційну політику та сприяти її реалізації.

Згідно Указу Президента України П. Порошенка **«Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020»** (12 січня 2015 р.) головною метою популяризації України у світі є формування довіри до України, спрямування її позиціонування у світі на користь політичним й економічним інтересам Української держави, а також на зміцнення її національної безпеки і відновлення територіальної цілісності. Ключове завдання Стратегії - формування позитивного іміджу України як європейської, демократичної, конкурентоспроможної держави із сприятливим бізнес-кліматом, зі своїм унікальним місцем у світовому розподілі праці та інтегрованої в глобальні ланцюги створення доданої вартості.

Імідж держави формується на багатьох рівнях – це й дії органів влади, і міжнародні економічні відносини на рівні компаній, і поведінка українських громадян за кордоном.

Кожен із нас – посол бренду "Україна", наша поведінка та національна гідність свідчить про нашу країну.

Література

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" (від 12 січня 2015 р.)
2. Браун Л. Імідж – шлях до успіху/ Л.Браун .- СПб., 1996.- с. 34-52;
3. Лавриненко Г. Формування міжнародного іміджу України в Західному світі (на прикладі Польщі) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/experts.in.ua/baza/analitic/index/php>
4. Богуш Д. О. Міжнародний імідж України : проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / Д. О. Богуш. – Режим доступу : <http://blogs.pravda.com>
5. Країна як бренд. Національний бренд "Україна" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/StrPryor/9/30.pdf>.
6. Яким є міжнародний імідж України сьогодні / Всеукраїнська громадська Місія "Україна-відома" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrcognita.com.ua
7. Концепція державної інформаційної політики " [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://comin/kmu/gov/ua/control/uk/publish/article>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Камянецька О.В.

Білик А., ФМТП, 3 к. 10 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ

Однією з найголовніших економічних проблем протягом всього періоду незалежності України є енергетична безпека. Оскільки жодна з стратегічних цілей її забезпечення не була досягнута (зменшення енергомісткості ВВП, прискорення освоєння власних покладів енергетичних ресурсів, урізноманітнення способів та джерел постачання енергоносіїв, утворення стратегічно важливого резерву нафторесурсів, розробка складових ядерно-паливного циклу, пошук варіантів та реалізація проектів із залученням альтернативної енергетики), а населення планети стрімко зростає, потреба в енергоресурсах, відповідно, зростає також із геометричною прогресією. Враховуючи це, Україна опинилася в далеко не найкращому положенні щодо питання енергетики в цілому [1].

Саме тому в розрізі Стратегії сталого розвитку “Україна 2020” була запропонована “Нова енергетична стратегія 2020” (“НЕС 2020”), затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015р. №5/2015, за якою визначається майбутній напрям розвитку та реформ в енергетичній сфері [2].

Враховуючи глобалізаційні процеси та геополітичне положення України, лівову частку вищезазначених недосягнутих цілей можна досягти лише шляхом міжнародного співробітництва, а саме:

- урізноманітнення способів та джерел постачання енергоносіїв – шляхом налагодження зовнішньоекономічних зв’язків та розбудовою транспортної інфраструктури;
- утворення стратегічно важливого резерву нафторесурсів – шляхом заміщення споживання власної нафти іноземною, переорієнтації на використання інших джерел енергії, що отримуються в результаті зовнішньоекономічної діяльності у сфері енергетики;
- розробка складових ядерно-паливного циклу – шляхом міжнародного наукового співробітництва та залучення іноземних інвестицій;

- пошук варіантів та реалізація проектів із залученням альтернативної енергетики – шляхом міжнародного співробітництва та залучення іноземних інвестицій.

Можливий, бажаний та один із основних наслідків досягнення цих цілей – зменшення енергомісткості ВВП та скорочення обсягів загального первинного постачання енергії, в першу чергу, за рахунок відновлювальних джерел енергії та атомної енергії [1]. Проте, існує низка проблем, які потребують вирішення.

Загострення відносин із Росією призводить до того, що Росія починає ще інтенсивніше використовувати трубопроводи та енергоресурси як інструмент політичного впливу як на Україну, так і на країни Європи. Окрім явного наслідку, така ситуація має й прихований результат: стратегія ЄС вже не орієнтована на першочергову співпрацю з східними партнерами, враховуючи нестабільність регіону та потенційні ризики при визначенні цього географічного напрямку як пріоритетного у сфері зовнішньої торгівлі енергоресурсами. Продовження такого сценарію матиме вкрай негативні наслідки для України. Тому Україні слід диверсифікувати енергетичну галузь, шукаючи нових партнерів у сфері енергетичного співробітництва та враховуючи можливість реверсу газотранспортної системи.

З підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та участь України в Договорі про заснування Енергетичного Співтовариства, важливо скористатись всіма позитивними аспектами, які надаються [2]. Розповсюдження законодавства ЄС на українську законодавчу базу щодо енергетики шляхом переваг від вищеназваних договорів надає можливості зменшити політичний та економічний вплив і залежність України від Росії, зокрема, в газовому питанні. При цьому необхідним фактором є законодавче та регулятивне взаємодоповнення.

Йдучи таким шляхом, Україні, на нашу думку, варто поширювати членство в європейських енергетичних організаціях, зокрема: ENTSO-G, ENTSO-E, GIE, ACER. Із погодженням з боку європейських партнерів бажаним є майбутнє впровадження 3-го енергетичного пакету та Мережєвих Єврокодів.

Українська енергетична система має бути готова та налаштована до можливого підключення постачання в Європу енергоресурсів країнами Північної Америки, Близького Сходу та ін.

Також бажаним є підключення України до формату V-4 (Вишеградської четвірки), сутність якого полягає у різносторонній допомозі у енергетиці сусіднім країнам-членам, або асоційованим з ЄС.

Стратегічною ціллю “НЕС 2020” є виведення держави до 2030 року у розряд енергонезалежних, енергетично самодостатніх до 2025 року. Наслідком має стати скорочення імпорту (рис. 1).

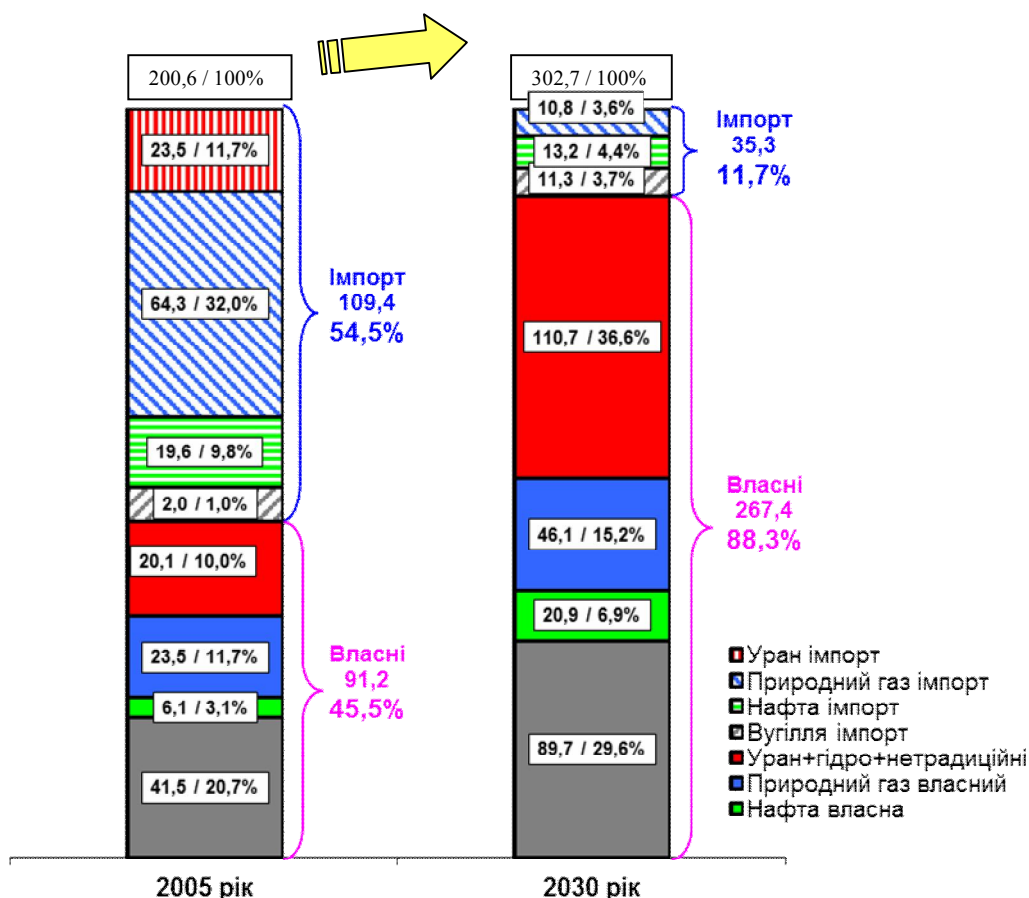

Рис. 1. Споживання власних та імпортованих ресурсів у 2005, 2030 роках, млн. т у.п. / % [3]

Плани мають бути здійснені, в першу чергу, за рахунок позитивних результатів від проектів з освоєння покладів газу із альтернативних джерел, енергетичного заощадження та заміщення використання первинних енергоресурсів іншими видами.

Отже, в умовах сьогодення міжнародна співпраця у рамках “НЕС 2020” є одним з ключових напрямів розвитку енергетичної сфери України та незамінною складовою її економіки та добробуту.

Література

1. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mre.kmu.gov.ua/>.
2. НЕС України до 2020 року: безпека, енергоефективність, конкуренція [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу: [http://www.uceps.org/upload/Draft%20Strategy_00%20\(7\).pdf](http://www.uceps.org/upload/Draft%20Strategy_00%20(7).pdf).

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Дьяченко О.В.**

Дзеркаль А., ФМТП, 3 к. 13 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

НОВИЙ ВИМІР СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ІНСТИТУТАМИ

У 2015 році був виданий указ Президента про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020», який передбачає реалізацію європейських стандартів в Україні за такими векторами як розвиток, безпека, відповідальність та гордість. На сьогодні першочерговим пріоритетом розвитку є забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ, підвищення стандартів життя України та формування ефективної моделі міжнародного партнерства [3].

Сьогодні Україна знаходиться в політичній нестабільності і має слабкі темпи розвитку, тому значної актуальності набуває партнерство з міжнародними фінансовими організаціями (далі МФО) для гальмування негативних економічних явищ. Значний економічний потенціал України на сьогоднішній день здійснюється завдяки партнерству з МФО в різних напрямках. На даний момент Україна знаходиться в центрі світової економічної кризи, тому є доцільним досліджувати відносин з МФО та будувати перспективну співпрацю з ними.

Станом на 2015 рік Україна є членом 68 міжнародних організацій, які впливають на стан економіки, валютного ринку, охорони здоров'я, видобутку корисних копалин, митного регулювання країни. Україна на даний момент співпрацює з такими основними міжнародними фінансовими організаціями як:

- Міжнародний Валютний Фонд (МВФ);
- Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР);
- Європейський банк реконструкції та розвитку (ЕБРР);
- Європейський Інвестиційний Банк (ЕІБ);
- Європейське Співтовариство (ЄС).

Основною проблемою співпраці з МФО є заборгованість перед ними. Серед МФО, що співпрацюють з Україною, найбільшим кредитором є МВФ, частка кредитів сягає 21%. Така динаміка спостерігається із-за того, що Україна не змогла дотримуватися бюджетних та кредитних лімітів, графіку скорочення заборгованості і

підтримувати мінімального рівня золотовалютних резервів. Тому не було досягнуто розумної макроекономічної політики, тобто такої, що забезпечує економічне зростання на тлі низьких темпів інфляції, стабільної грошової одиниці, виваженої грошово-кредитної політики і збалансованого поточного платіжного балансу (табл. 1) [1].

Табл. 1

Структура зовнішнього боргу за кредиторами на 31.12.2015 [1]
тис. дол. США

Показники	2015	% структура
Державний зовнішній борг	35504224,6 9	100%
1. Заборгованість за позиками, наданими міжнародними фінансовими організаціями	14400430,5 8	46%
Європейське Співтовариство	2 476 083,97	7%
Європейський банк реконструкції та розвитку	585 379,96	2%
Європейський Інвестиційний Банк	484 940,48	1%
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	5 212 919,24	15%
Міжнародний Валютний Фонд	5 641 106,93	21%
2. Заборгованість за позиками, наданими закордонними органами управління	1157709,85	3%
3. Заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	57,29	0%
4. Заборгованість за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку	18222239,9 9	51%

Отже виходячи з даних наведених в таблиці 1 необхідно зазначити, що значну частину зовнішнього боргу України займає саме заборгованість України перед міжнародними фінансовими організаціями, а саме – 46%. Також необхідно розглянути співпрацю з другою найбільш впливовою міжнародною фінансовою організацією для України - МБРР.

Сьогодні МБРР – є одним із найбільших партнерів для України і їх грошова допомога в основному направлена на заходи охорони здоров'я. Статутний капітал МБРР складається із акцій членів організації. Капітал України становить 10 908 акцій із загальної суми 1 581 724 акції, тобто Україна має 0,7 % голосів [2].

Відносини України з МБРР охоплюють три типи програм:

- програма спрямована на здійснення структурної перебудови галузей економіки;
- програма короткострокового надання коштів, спрямована на здійснення першочергових заходів регулювання;
- програма системної трансформації економіки, що закладає основу розвитку партнерства [2].

Партнерство с МБРР має свої переваги та недоліки. З одного боку, надані кошти йдуть на перебудову економіки країни, реалізуються багато соціальних проектів, удосконалюються певні важливі галузі економіки. З іншого боку, Україна має недосконалу законодавчу і нормативну базу, ми неефективно використовуємо надані кошти та МБРР мають жорсткі умови щодо надання коштів.

Надані кредити від МБРР неефективно використовуються, тому було б доцільно спрямовувати кошти на заплановані проекти та своєчасно погашувати кошти.

Отже, значною проблемою співпраці залишається неправильна спрямованість коштів надані МФО, адже значна кількість грошей були направлені в основному на погашення попередніх кредитів. Заборгованість України перед МФО сьогодні складає 46% і цей показник зростає кожного року. Україна неспроможна знизити заборгованість через неефективну боргову політику та відсутність зрушень в економіці.

Також недосконала законодавча база не дає змогу врегулювати відносини з МФО. Для України основною перешкодою до злагодженого партнерства з МФО є відсутність нормативних актів, які не могли б оптимізувати їх співпрацю. Ефективна законодавча база могла б бути одним із ключових механізмів регулювання заборгованості.

Література

1. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
2. Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями. Урядовий портал органів виконавчої влади України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=24482
3. Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 «Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020"» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Вишинська Т.Л.

ЦІНОВА ПОЛІТИКА НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ ГАЗУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ

Питання ціни на газ завжди буде актуальним і тому не дивно, що вартість на даний ресурс варіюється досить часто. Спробуємо розібратись з чим пов'язані останні зміни ціни на даний енергетичний ресурс і як це впливає на міжнародне партнерство України.

Розпочнемо з того, що Кабінетом міністрів України було ухвалене рішення про збільшення ціни на газ з 1 травня 2016 року. На скільки зміниться ціна розглянемо пізніше. Спочатку подивимось як відреагували наші іноземні партнери на таке рішення. У Міжнародному валютному фонді підтримали рішення українського уряду про встановлення єдиної ціни на газ для населення та промисловості на рівні 6 879 гривень за тисячу кубометрів.

Про це йдеться у коментарі речника МВФ для "Німецької хвилі", отриманого у п'ятницю, 29 квітня.

"Ми вітаємо рішення уряду збільшити тарифи на газ та тарифи на опалення до рівня окупності, заснованого на паритетності ринку. Доведення тарифів до рівня окупності дозволяє уникнути неналежно таргетованого та занадто дорогого субсидіювання", - зазначається у коментарі.

На думку МВФ, український уряд при цьому нейтралізує зростання тарифів для найбільш вразливих верств населення за допомогою "краще таргетованої та набагато більш ефективної системи субсидій на оплату комунальних послуг".

"Нові тарифи також зменшать масштаби корупції та сприятимуть подальшому зменшенню енерговитрат, стимулюватимуть інвестиції до внутрішнього виробництва, і таким чином допоможуть досягнути енергетичної незалежності", - переконані у МВФ.

Тому ми бачимо, що для міжнародного партнерства такий крок піде лише на користь, але як встановлення нової ціни на газ вплине на звичайних жителів нашої країни.

Провівши міні-опитування було виявлено, що значна частина респондентів була незадоволеною такими діями уряду, пояснивши це тим, що ціна для них зростає, оскільки більшість використовувало соціальну норму газу, тобто ціна для них була 3 600 гривень за тисячу кубометрів. Незважаючи на це, вони погодились, що це рішення було правильним

оскільки зменшить корупцію. Безперечно, значна кількість людей підтримує такі зміни в усіх аспектах. Перш за все – це жителі багатоквартирних будинків і відповідно ціна, яку вони сплачують - 7200 за 1000 кубометрів газу. Оскільки, з 1 травня ціна знизиться до 6879, то газ для них здешевіє на 8%.

Тепер з'ясуємо, чому буде встановлена саме така ціна. Прем'єр наголосив, що підвищити ціну на газ – це зобов'язання України перед Міжнародним валютним фондом.

"Але я переконаний, що саме зараз прийняття цього рішення може бути, в тому числі, і певним зниженням ціни на газ для 3 мільйонів споживачів", - заявив Гройсман.

"Ми маємо припинити цю несправедливість і потурбуватись за кожного громадянина, якому сьогодні важко. Система субсидій буде настільки ефективною, що від цих змін ті, хто не має високого доходу, будуть захищені державою адресно", - заявив Гройсман

"Звісно, ті, хто має великі статки, вони будуть доплачувати повну ціну – відповідно до свого споживання. Той, хто буде потребувати додаткового соціального захисту від держави, його отримає", - заявив прем'єр.

Перевіривши цю інформацію, ми бачимо, що це одна з найголовніших вимог МВФ – підвищити тарифи на газ для населення до 100% паритету імпорту. Тому така дія є необхідною для успішного подальшого міжнародного партнерства України.

Попри це залишається відкритим питання чому ми не реалізуємо власний газ, оскільки собівартість українського газу 1590 гривень за тисячу кубометрів. Можливо, це питання буде розглянуто пізніше і ціна на газ згодом буде значно нижчою.

Отже, узагальнюючи все вищесказане можна зробити висновок, що рішення, яке вступить в силу 1 травня 2016 року було необхідним, оскільки це є вимогою МВФ для успішної подальшої співпраці. Незважаючи на те, що не всі громадяни підтримують це рішення більшість вважає його правильним і сам уряд наголошує на цьому, використовуючи це як інструмент для подолання корупції.

Література

1. Інтернет-журнал Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2016/04/29/591206/>
2. Інтернет-видання Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/04/27/7106896/>
3. Інтернет-видання Бізнес Цензор [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Артамонова Г. В.

Іваненко Ж., ФМТП, 3 к. 12 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Одним з пунктів у документі, що має назву «Стратегія сталого розвитку Україна-2020», є програма залучення інвестицій. На жаль, сучасний стан економіки та політична ситуація в країні ніяк не сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату. В той час, як іноземні інвестиції можуть стати тим поштовхом, який виведе економіку країни з кризового стану та нададуть новий шанс для розвитку бізнес-середовища. Особливу роль в іноземному інвестуванні відіграють саме прямі іноземні інвестиції, які характеризуються активною участю інвестора в діяльності організації в яку він інвестує. Даний вид інвестицій дозволяє реалізувати масштабні проекти та зробити великий внесок у вітчизняний бізнес у вигляді нових технологій.

Відповідно до стратегії сталого розвитку Україна-2020, у період з 2015-2020 рр. планується залучити до України чисті надходження прямих іноземні інвестиції у розмірі 40 млрд. доларів США.[1]

Показники наведені на рисунку 1 вказують на спад інвестиційної активності у 2014 та 2015 роках, що пов'язано з нестабільністю в політичному житті країни, а як наслідок і кризою в економіці.

Якщо дана тенденція буде зберігатися й надалі, то досягти мети у 40 млрд. дол. США залучених прямих іноземних інвестицій за 2015-2020 роки буде вкрай складно. У розрахунку на 1 рік виходить, що сума залучених ПІІ має становити близько 8 млрд. дол. США. Тоді, як станом на 2015 рік цей показник становив лише 43 371 млн. дол. США, що є майже в 20 разів менше, аніж заданий показник. Втім при оцінці перспектив виконання поставленої цілі в залученні інвестицій можна зробити поправку на те, що інвестиції в країну надходять з року в рік нерівномірно і показники наступних років можуть покрити нестачу попередніх.

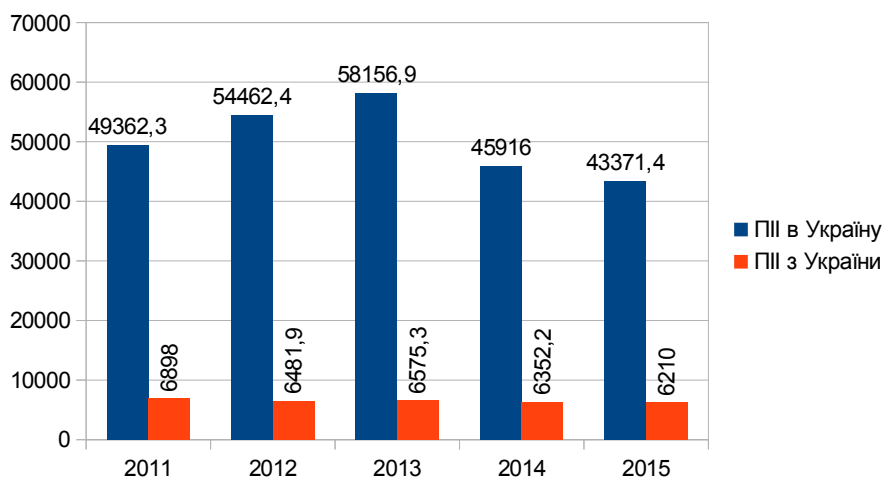

Рис.1. Динаміка інвестиційної активності в Україні за 2011-2015 рр. у млн.дол. США.

Джерело: [2]

Для того щоб розпочати роботу над поліпшення інвестиційного клімату в країні, перш за все необхідно визначити що саме впливає на ступінь привабливості України як інвестиційного об'єкту. Найбільше іноземних інвесторів цікавлять країни з економікою, що має позитивні тенденції до розвитку та платоспроможне населення. За останні роки (2013-2015), приріст обсягів роздрібногo товарообігу впав з 15% у 2013 до -25% у 2015 році [2]. Цей спад свідчить про значне зниження купівельної спроможності населення, що може стати значною загрозою для інвестиційної привабливості України на світовому ринку.

Другим фактором, який головним чином впливає на інвестиційний клімат в країні, є умови ведення бізнесу. Станом на 2016 рік у рейтингу умов ведення бізнесу Doing Business Україна знаходиться на 83 місці серед 189 країн. Слід зазначити, що незважаючи на труднощі в економічному та політичному житті останніх років, Україна почала підніматися у рейтингу Doing Business. Так, у 2015 році країна посідала 87 місце у рейтингу, в 2014- 112 місце, а в 2013 лише 137 [3].

У 2014 році кроками на шляху до покращення умов ведення бізнесу стали спрощення реєстрації бізнесу, створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства, задля сприяння ефективній взаємодії інвесторів з державними органами у грудні Указом Президента України утворено Національну інвестиційну раду. Усі вищезазначені події дозволили Україні піднятися у рейтингу Doing Business на 4 позиції.

Ще одним позитивним чинником для іноземних інвесторів є можливість знизити виробничі витрати за рахунок зменшення витрат на трудові ресурси, сировину та енергоносії.

Втім, ще залишаються питання, які турбують потенційних інвесторів при прийнятті рішень в інвестиційній діяльності. Такими є політична нестабільність, проблеми корупції, складнощі в держуправлінні, слабкий захист прав власності та нерозвиненість ринкової інфраструктури. В Україні вже були вжиті певні заходи задля покращення інвестиційної привабливості, втім зупинятися ще зарано та слід робити ще серйозніші кроки у залученні іноземних інвестицій.

Тож слід вжити наступні заходи:

1. Стабілізація політичної ситуації в країні за рахунок узгодження дій та цілей політичних суб'єктів, а також встановлення миру на сході України.
2. Привернення уваги до позитивних рис в економіці країни за рахунок створення відповідного іміджу України на світовому ринку.
3. Запровадження пільгових ставок податку у разі значного інвестування в економіку країни.
4. Посилення контролю з боку держави та Антимонопольного комітету за функціонуванням конкурентного середовища в країні та вживання реальних заходів у випадку порушення правил конкуренції.
5. Приведення в дію вже прийнятих законів щодо ліквідації корупції, зменшення адміністративного тиску на український бізнес.
6. Вдосконалення законодавчої бази та судової системи у сфері інвестування та бізнес-середовищі.
7. Контроль виконання плану залучення інвестицій у контексті стратегії Україна-2020.

Література

1. Стратегія сталого розвитку Україна-2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuviap.gov.ua>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Проект «Ведення бізнесу» Doing Business Project [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/rankings>

**Науковий керівник: асист. кафедри міжнародної економіки КНТЕУ
Литвин С.М.**

Карасьова О., ФМТП, 3 к. 13 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

МОДЕЛІ ТА МЕХАНІЗМИ ДЕСТИМУЛЯЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У 2015 році був виданий указ Президента про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020», який передбачає реалізацію європейських стандартів в Україні за такими векторами як розвиток, безпека, відповідальність та гордість. [2]. Одним з пріоритетних напрямів роботи, що був зазначений в указі, є програма розвитку інновацій.

Україна має надзвичайно високий потенціал. Вихід на міжнародну бізнес та наукову арени може стати рушійною силою для подальшого розвитку країни. Але наразі спостерігається значна конкуренція як на вітчизняному, так і на світовому ринках. Це вимагає більшої ефективності здійснення діяльності.

Одним із шляхів підвищення ефективності діяльності є застосування інновацій. Саме це дає змогу підприємствам займати лідируючі позиції на ринку, збільшувати прибуток, вести гідну конкурентну боротьбу на вітчизняному та світовому ринках.

Важливе значення для здійснення інноваційної діяльності має рівень розвитку інноваційного середовища. Вимірювання цього показника відбувається за допомогою індексів, які характеризують стан певної складової частини економіки. Про низький рівень розвитку інноваційного середовища в Україні свідчать позиції України у міжнародних рейтингах, які оцінюють технологічну та інноваційну конкурентоспроможність країн, зокрема динаміка позицій у Глобальному рейтингу конкурентоспроможності ВЕФ (Всесвітнього економічного форуму) (рис.1)

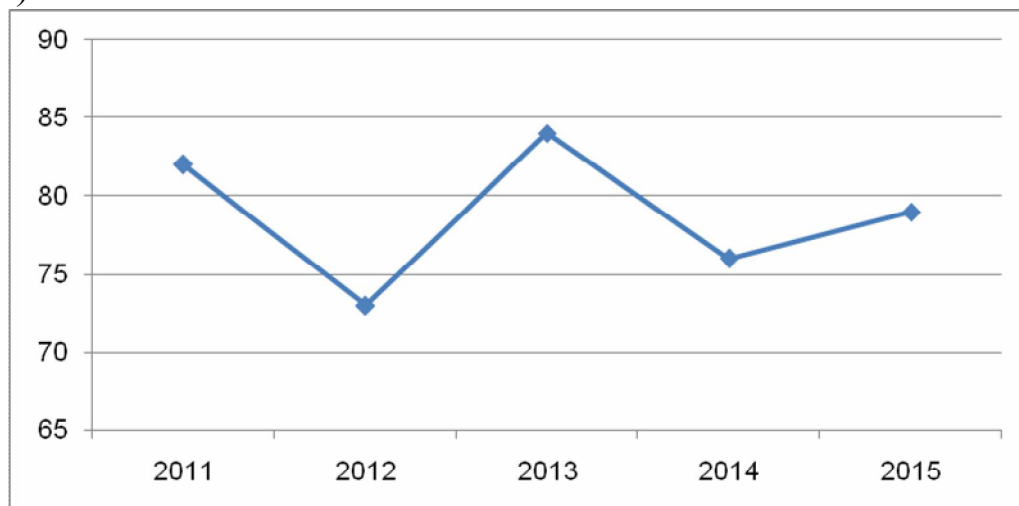

Рис.1. Позиція України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності ВЕФ [1].

Низькі позиції України в Глобальному рейтингу можна пояснити цілою низкою причин.

Так, однією з основних перешкод на шляху впровадження інновацій є проблема недосконалої нормативно-правової бази держави, у першу

чергу це стосується податкового, митного та антимонопольного регулювання інноваційної діяльності. Також існує необхідність звернути особливу увагу на захист прав інтелектуальної власності.

Крім цього, проблемою є недоліки в державній політиці, які пов'язані із недосконалістю системи стимулювання проведення наукових та дослідницьких робіт з боку держави.

Серед інших проблем впровадження інновацій на українських підприємствах можна виділити :

- обмеженість інформації щодо вітчизняного та іноземного досвіду впровадження інновацій. Це може бути вирішено шляхом обміну досвідом інноваційної діяльності між суб'єктами господарювання різних країн через проведення різноманітних заходів – виставок, симпозіумів тощо;
- обмеженість фінансових ресурсів. Це пов'язано із часто високою вартістю впровадження інновації. Дана проблема може бути вирішена шляхом залучення інвестицій, використання коштів бюджету держави;
- певний ризик при впровадженні інновацій, адже не завжди отриманий ефект може хоча б покривати затрати;
- невідповідність рівня персоналу.

Низка цих причин породжує ситуацію, за якої потенціал України в галузі інновацій залишається реалізованим лише частково.

Для вирішення цих проблем та налагодження сталого розвитку інноваційної діяльності в Україні необхідно здійснити комплекс перетворень, що мають охоплювати:

- вдосконалення державної інноваційної політики;
- створення сприятливих умов для підприємців та науковців шляхом залучення різних форм державної та приватної підтримки;
- підготовка та перепідготовка кадрів;
- розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності,
- зосередження зусиль в галузях, що є пріоритетними для декількох країн.

Реалізація запропонованих перетворень в Україні дасть змогу підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств, збільшити кількість і покращити якість інновацій, надасть змогу більш ефективно використовувати залучені інвестиції на інноваційну діяльність, здійснити вихід на міжнародний ринок інноваційної продукції та зміцнити позиції у світовій спільноті.

Література

1. Інформація Всесвітнього економічного форуму «The Global Competitiveness Report» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>
2. Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 «Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020"» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

**Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Вишинська Т.Л.**

Корешкова А., ФМТП, 2 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ ОБОРОННИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Початок розбудови нової економічної системи, в якій працюють підприємства оборонно-промислового комплексу України, має нові домінанти у політичних та геоекономічних прагненнях України. Складна внутрішньо - та зовнішньополітична ситуація вимагає нових військово-політичних орієнтирів для України. При обґрунтуванні концептуальних основ воєнної політики, реалізація яких забезпечила б національну безпеку держави, необхідно визначити три основні складові військової політики: військово-політичну, військово-економічну і військово-технічну.

Для підприємств оборонно-промислового комплексу України головною складовою є військово-економічна складова. Крім зміцнення обороноздатності держави, одним з головних завдань воєнної політики України є створення сприятливого та безпечного для неї зовнішньополітичного оточення та формування нових орієнтирів співпраці у військовій сфері. Останнє досягається, як правило, нормалізацією воєнно-політичних відносин із сусідніми країнами та центрами сили, які, врешті-решт, і впливають на воєнно-політичну обстановку навколо України. На Європейському геополітичному просторі центрами сили є НАТО і Росія. Отже, визначення воєнно-політичного курсу України полягає передусім у розробці стратегії її поведінки у стосунках з НАТО і Росією.

Досліджуючи процеси розвитку підприємств військово-оборонного комплексу, можна визначити пріоритетні напрямки та заходи розвитку військової економіки.

1. Без ризику нанесення збитків національній економіці держава може витратити на національну оборону не менше 4% ВВП.

2. Враховуючи реальне економічне становище держави, вона повинна взяти на себе:

- частку озброєння і військового обладнання, за якою вона володіє сучасним науковим, технічним і виробничим потенціалом, маючи замкнені або більш ніж на 70 % замкнені цикли (це ракетно-космічні системи, авіація, танкобудування, суднобудування та інші напрямки);

- ті системи озброєння військової техніки, технології, які користуються попитом на світовому ринку і забезпечують валютні надходження;

- розробку та створення засобів боротьби і захисту, які необхідні будуть у завтрашніх війнах (засоби ведення інформаційної війни, лазерна зброя, зброя надвисокої частоти, інфразвукова зброя, засоби радіоелектронної боротьби та інші); для цього необхідно переорієнтувати стратегію оборонної економіки у напрямку розвитку електроніки і насамперед мікроелектроніки, а також високих, критичних і наукоємних технологій;

- кошти, виділені за статтею "Закупівля озброєння та військової техніки", максимально надавати підприємствам військового комплексу України, а не фінансувати інші держави;

- розробити програму вдосконалення та модернізації існуючих зразків техніки і озброєння на діючих сьогодні ремонтних фондах.

3. Національна оборонна промисловість не повинна на 100% належати державі у тому стані, у якому її успадкувала Україна. Оборонна промисловість може складатися з трьох секторів:

Перший сектор - державний. Це та частина підприємств, де зосереджено технології виробництва озброєння і військової техніки. Наукові центри, що відносяться до казенних підприємств, приватизації не підлягають.

Другий сектор - це група підприємств, які випускають продукцію як військового, так і цивільного призначення. Цим підприємствам необхідно дозволити акціонування, але 51% акцій має належати державі, через які вона буде керувати підприємствами в інтересах держави.

Третій сектор - це група підприємств, де мала частка військової продукції, важкий фінансовий стан, і держава не в змозі їх утримувати. Тут необхідно провести повну приватизацію.

4. Витрати на оборону і зусилля, направлені на підтримку міцної оборонної бази, є стимулом, а не перешкодою для економічного зростання країни. Адже сама оборонна сфера, яку звинувачують у всіх бідах, може і повинна стати важливим чинником економічного зростання. Вона має

бути не тільки споживачем національного продукту, але і його активним творцем.

5. При розробці економічної стратегії першочергової уваги заслуговує така закономірність, що з метою обґрунтування витрат на оборону і підтримку інших національних пріоритетів необхідно усвідомити, що Україна відноситься до групи країн з середнім військовим потенціалом, а по військовим видаткам - до країн з низькими військовими видатками.

З метою недопущення подальшої руйнації економіки країни слід терміново вжити комплекс заходів щодо припинення темпів падіння ВВП, у тому числі залучити науково-технічний та виробничий потенціал оборонного комплексу, який повинен стати ядром перебудови економіки на рівні ресурсозбереження та наукоємних технологій.

Література

1. Борохвостов І.В. Вибір шляхів забезпечення збройних сил озброєнням та військовою технікою з урахуванням можливостей оборонно-промислового комплексу України/І.В. Борохвостов, О.С. Сальнікова // Стратегічні пріоритети. – 2015. - № 1(34). – С. 19-25.

2. Горбулін В.П. Входження ОПК України в Європейський оборонно-промисловий простір /В.П. Горбулін, В.С. Шеховцов, А.І. інституційної структуризації та нормативного забезпечення воєнної політики України / Є.Д.Добряк, Е.М. Лисицин // Стратегічні пріоритети. – 2015. - № 1(34). – С. 11-18.

4. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КНТЕУ Кам'янецька О.В.

Конрад Ю.В. аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет
(м.Київ)

ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У МІЖНАРОДНИХ ВИРОБНИЧИХ МЕРЕЖАХ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ «УКРАЇНА – 2020»

В умовах посилення процесів глобалізації, коли окремі країни стають неспроможними самостійно вирішувати проблеми економічного,

фінансового, соціального, екологічного та іншого характеру, нові форми економічної та промислової взаємодії та співробітництва стають дедалі актуальнішими. Так, сьогодні майже не залишилось країн, які б не приймали участі у створенні світового валового продукту, знаходячись на різних етапах відтворювального процесу. Для України така ситуація набуває особливого значення в контексті стратегії «Україна – 2020», оскільки ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та країнами Європейського Союзу (ЄС), перед нашою країною відкрилися нові вектори та сформувалися нові пріоритети розвитку.

Як і раніше Україна є промисловою державою із потужним виробничим потенціалом, однак, і я це не прикро, технологічний рівень продукції, що виготовляється національними підприємствами і досі залишається на рівні 3-4 технологічних укладів, тоді як більшість розвинених країн вже давно запровадили технології 5 та 6 укладів. До того ж ці країни активізували свої зусилля на поглибленні процесів фрагментації виробництва, перекладаючи окремі функції або окремі виробничі завдання на підприємства в інших країнах. На перших план виходять міжнародні виробничі мережі (МВМ), які можуть поєднувати в собі декілька глобальних ланцюгів створення вартості (ГЛСВ) залежно від сфер діяльності підприємств, що входять до мережі. Однією з головних причин появи МВМ є здешевлення процесу виробництва, а точніше повного виробничого циклу. Так, сьогодні для більшості країн виробництво продукції із замкненим циклом стає економічно не вигідним, а у міжнародній торгівлі більшу частку займає продукція для проміжного споживання (майже 60% у 2014 р [1]). До того ж згідно зі звітом, спільно підготовленим міжнародними організаціями ЮНКТАД, ОЕСР та ВТО для країн G20 у 2014 р., ефективна участь у МВМ сприятиме економічному зростанню розвинених країн та країн, що розвиваються [2].

Однак участь розвинених країн та країн, що розвиваються у МВМ є різною. Пояснюється це існуванням значних розбіжностей у рівнях технологічного розвитку, доходах на душу населення та структурі економіки. Конкретна стадія економічного розвитку країни визначає частку різних секторів економіки у створенні сукупного валового продукту, а також ступінь залученості країни та її позиції у МВМ.

Так, для України характерним є сировинно-постачальницький характер участі у МВМ. Виробництво ж кінцевих продуктів або напівфабрикатів, які в подальшому будуть реалізуватись та/або поступати у подальше виробництво на внутрішньому і зовнішньому ринках є залежним від імпорту сировини, матеріалів та напівфабрикатів (Див табл.1).

Таблиця 1

Динаміка виробничої залежності галузей промисловості від імпорту та їх частки у сукупному експорті України 2009 – 2013рр, %

Показник	Виробнича залежність галузі від імпорту					Частка галузі у валовому експорті				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Промислове виробництво	36,2	42,9	44,6	52,9	52,8	47,9	47,6	48,3	50,1	49,8
Добувна промисловість	36,4	46,2	45,7	57,4	54,5	8,4	7,9	8,3	8,3	8,7
Галузі переробної промисловості, в т.ч.:										
Виробництва споживчого попиту*	39,6	40,9	43,2	38,0	40,1	8,72	9,1	8,9	9,34	9,58
Сировинний сектор**	32,4	35,4	40,4	47,3	49,2	33,2	33,65	33,9	34,4	34,02
Машинобудування* **	36,0	42,4	46,8	59,7	64,2	11,48	10,35	11,1	10,36	11,3

Виробнича залежність від імпорту розраховується як частка імпорту у витратах підприємств на сировину, матеріали, напівфабрикати і комплектуючі вироби для виробництва і реалізації продукції.

*Виробництво харчових продуктів, у т.ч. напоїв і тютюнові вироби; текстильне виробництво; виробництво шкіри, виробів зі шкіри та взуття; целюлозно-паперова та поліграфічна діяльність.

**Обробка деревини та виробництво виробів з деревини; виробництво продуктів нафтопереробки; хімічне виробництво; виробництво гумових та пластмасових виробів; металургійне виробництво;

***Виробництво машин та устаткування; виробництво електронного та оптичного устаткування; виробництво транспортних засобів та устаткування.

Джерело: розраховано автором за даними [3; 4]

Залежність від імпорту здійснює значний вплив на динаміку рівня цін виробників промислової продукції, а також обсяги замовлень на продукцію підприємств [4]. Так, найбільший попитом іноземних замовників користується продукція машинобудування (56,86% у 2014 р). Найбільша частка в структурі замовлень належить виробництву інших транспортних засобів, а також виробництву машин та устаткування загального користування. З точки зору ланцюга вітчизняні підприємства машинобудування в більшості виконують функції перших ланок в ланцюзі створення вартості (постачання сировини, напівфабрикатів, товарів з низьким рівнем доданої вартості; постачання нескладних виробів загального користування), що пояснюється незацікавленістю внутрішніх та зовнішніх інвесторів у розвитку більш складних напрямів в цій галузі.

На другому місці знаходиться металургія – 53,36%. Найбільшу частку в даній галузі мають підприємства, що належать до різних холдингових груп та корпорацій, добре розвинена логістика та інфраструктура яких дозволяє постачати на зовнішній ринок порівняно дешеву металургійну продукцію як для проміжного так і для кінцевого споживання.

Така ситуація є позитивною для нашої країни, оскільки саме ці види діяльності мають найбільшу довжину глобальних ланцюгів створення вартості, а також найбільшу варіативність у напрямках інтеграції, через те, що продукція цих галузей користується попитом на всіх етапах виробничого процесу.

Таким чином участь національних підприємств у МВМ на нашу думку є одним із найперспективніших векторів розвитку в контексті реалізації стратегії «Україна – 2020», оскільки стосується майже всіх сфер економічного та соціального розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Site of World Bank [Electronic resource]. – Mode of access: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators/wdi-2014>
2. Report of the Trade and Development Report, 2014: The United Nations Conference on Trade and Development. -New York and Geneva: United Nations, 2014.-292p.
3. World Input – Output Database. National Input – Output Tables [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.wiod.org/new-site/database/uiots.htm>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org>

Науковий керівник: Мельник Т.М., д.е.н., професор, Київський національний торговельно-економічний університет

Пословський О., ФМТП, 4 к. 10 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

На сьогодні використання енергії в Україні не відповідає критерію ефективності. Так, згідно даних Міжнародного енергетичного агентства, Україна використовує у 3,2 рази більше енергії на одиницю ВВП, ніж у середньому країни ОЕСР. Крім того кількість викидів вуглекислого газу в Україні найвища серед країн Європи. Стратегія «Україна-2020» спрямована на мінімізацію витрат енергії та підвищення продуктивності її використання із забезпеченням передумов для сталого розвитку.

Проблематика енергоефективності України лягла в основу досліджень С.Ф. Єрмілова, Ю.П. Яценка, Л.І. Кицкая, В.А. Жовтянського та інших.

Метою даного дослідження є аналіз останніх проектів щодо підвищення енергоефективності України із залученням європейського фінансування.

Однією з основних цілей державної політики у сфері енергоефективності є зниження енергоємності валового внутрішнього продукту (на 20 відсотків до кінця 2020 року) [1].

Для мінімізації енергоємності ВВП України передусім необхідний зсув структури промислового виробництва у бік переробних галузей промисловості, створення повного виробничого циклу продукції та підвищення енергоефективності існуючих підприємств [2].

Україна не може самостійно фінансувати проекти щодо підвищення енергоефективності, тому це питання вирішується за допомогою фінансових «донорів», таких як ЄБРР, Східноєвропейське Партнерство у сфері енергоефективності та екології (Е5Р), ЄС тощо.

Зокрема, у 2014 ЄС перерахував Україні 173,3 млн. грн., що використовувалися для фінансування заходів Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки, а у 2013 р. Україна отримала від ЄС 15,6 млн. дол. на енергоефективні проекти.

Станом на 2015 Е5Р виділило 108 млн. євро на реформування енергетики України [3].

Одним із пріоритетів енергоефективності є розбудова системи теплопостачання. Це, зокрема, адаптація котелень для повного або часткового заміщення природного газу біопаливом. Так, сьогодні такі проекти активно фінансуються у багатьох містах України, основними донорами тут виступають ЄБРР та Е5Р (Табл. 1).

Таблиця 1

Фінансування проектів теплопостачання, 2014-2016 рр.

Об'єкт проекту	Загальна вартість, млн. євро	Кредит ЄБРР, млн. євро	Грант Е5Р, млн. євро	Кредит ЕФКПС*, млн. євро
Мережі теплопостачання Житомира	16	10	5	
Мережі теплопостачання Тернополя	16,1	10	5	
Мережі теплопостачання Запоріжжя	8,6	6	2	
Мережі теплопостачання Львова	34,3	20	10	
Мережі теплопостачання Луцька	16,9	10	4	
Мережі теплопостачання Сєверодонецька	7		2	4
Мережі теплопостачання Полтави	29,5	15	5	
Програма теплопостачання DemoUkraine	20		0,9	8

Енергоефективність громадських будівель у Дніпропетровську на основі енергосервісних компаній (ЕСКО)	22,5	20	2,5	
Укладення контрактів на здійснення заходів із підвищення енергоефективності у громадських будівлях Києва	9,3		1,5	5
Забезпечення енергоефективності в громадських будівлях Житомира	4,7		1,35	3

*- Екологічна фінансова корпорація Північної Європи

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Подібні заходи значною мірою впливають на економію ресурсів та дозволяють зменшити викиди в атмосферу. Наприклад, переведення котлів з природного газу на біомасу в Тернополі дозволяє економити близько 12,7 млн. м³ газу на рік, 32400 Гкал тепла на рік, 3 млн. євро на рік, зменшувати викиди в атмосферу у розмірі 54 000 на рік. В рамках цього проекту передбачаються інвестиції у індивідуальні теплові підстанції на рівні будівлі, установка котлів 8 МВт на деревині, заміна та модернізація існуючих котельних тощо. Подібні заходи здійснюються і за іншими проектами.

Очевидно, імплементація даних проектів вимагає участі уряду, що розробляє програми по реформуванню енергетичної сфери.

За урядовою програмою, держава буде компенсувати **50% витрат на газ**, який міг би використовуватися, але тепер замінений іншими джерелами. Це сприятиме розвитку альтернативних джерел енергії в Україні. Акцент буде робитися на встановленні твердопаливних котлів, виробництві енергії з біомаси, вирощуванні енергетичних культур тощо. Завдяки цьому уряд планує збільшити заміщення природного газу з теперішніх 3,8% до **11%** до 2020 р. [4].

З 2016 року ЄБРР виділяє додаткові ресурси для підтримки енергоефективності України в рамках нової Програми фінансування енергоефективності в житловому секторі України (IQenergy) обсягом 75 мільйонів євро. Перший транш ЄБРР складе 15 млн. євро. Позичальники, які відповідають критеріям участі у програмі, зможуть отримати кредити на реалізацію широкого спектру заходів енергоефективності. При цьому 20-35% суми кредиту покривається ЕБРР. Очікується, що клієнти будуть застосовувати високоефективні технології та заходи, що дозволять підвищити показники енергоефективності (на 20% і більше) [5].

Допомога інвесторів в проектах енергоефективності означає можливість модернізації енергетичної сфери;сприяння переходу на альтернативні джерела енергії;підвищення ефективності використання енергоресурсів;зменшення енергоємності ВВП України.

Отже, проаналізовані інвестиційні проекти та заходи щодо підвищення енергоефективності України дозволяють стверджувати, що дане питання сьогодні вирішується більшою мірою за рахунок зовнішніх інвесторів. Їхня допомога спрямована на реформування енергетичної системи України з адаптацією до використання відновлювальних джерел енергії. Відновлювальні джерела спрямовані в більшості на заміну природного газу, що збільшить енергетичну безпеку України. Фінансування проектів здійснюється переважно за рахунок коштів ЄС, ЄБРР та Е5Р.

Література

1. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020» [Текст]: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015
2. Національна доповідь про стан та перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2009 році / С.Ф. Єрмілов, Ю.П. Яценко., В.В. Григоровський, В.М. Геєць, В.Е. Лір та ін. – К., НАЕР, 2009. – 58с.
3. EasternEuropeEnergyEfficiencyandEnvironmentPartnership [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e5p.eu>
4. Бюлетень Представництва Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://euukrainescoop.net>
5. ЄБРР запускає Програму фінансування енергоефективності у житловому секторі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iqenergy.org.ua>

**Науковий керівник: к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Головачова О.С.**

**Пострелко М., ФМТП, 3 к. 14 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

На сьогоднішній день в Україні існують істотні складнощі у соціальній сфері, розв'язання яких передбачено стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» [2]. Основними причинами виникнення проблем у соціальній сфері є низка взаємопов'язаних факторів, зокрема: відсутність чітко регламентованого нормативного підґрунтя замість

невпорядкованої сукупності існуючих виплат, пільг та субсидій; відсутності гідних умов праці та низька ефективність політики зайнятості та пенсійного забезпечення; деформації всередині державного механізму перерозподілу коштів та, як наслідок, виникнення великих диспропорцій у соціальних прошарках населення. Згідно з даними Державної служби статистики України населення країни за рівнем доходу поділено на такі групи: 83,6% незаможних; 16,35% відносно забезпечених, які володіють певними статками і можливостями, проте суттєво залежать від коливання умов зовнішньоекономічного середовища; 0,05% надбагатого населення (олігархія) [1]. Отже, необхідно зазначити, що середній клас майже зникає на теренах України при ранжуванні рівнів забезпеченості населення.

У таких умовах співробітництво з міжнародними організаціями у соціальній сфері стає одним із найбільш пріоритетних напрямів діяльності в Україні, який включає залучення матеріальної допомоги та фінансових ресурсів, створення сприятливих умов з метою поліпшення соціального та економічного становища, підвищення рівня життя населення та умов праці, модернізацію системи освіти, якісне покращення надання послуг у медичній сфері.

Україна активно співпрацює з Європейською Комісією, Радою Європи, Групою організацій Світового Банку, Програмою розвитку ООН, Фондом народонаселення ООН, Європейським банком реконструкції та розвитку, Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Міжнародною організацією з міграції, Міжнародною організацією праці, Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.

Здебільшого донорська допомога зазначених міжнародних організацій спрямовується на соціальні програми, охорону здоров'я, освіту, природокористування, захист навколишнього середовища та підвищення рівня екологічної безпеки, на соціальний захист та інтеграцію, а також розбудову громадянського суспільства в Україні [3].

За офіційними даними Державної служби статистики України за останні вісім років Україна отримала понад 15 млн. євро донорської допомоги від ЄК, 11 млрд. євро від ЄБРР, включаючи фінансування таких програм: «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІД в Україні», «Удосконалення системи соціальної допомоги», «Рівний доступ до якісної освіти». Від групи СБ було отримано 4, 5 млрд. дол. на проекти удосконалення системи соціальної допомоги в Україні, модернізацію системи соціальної підтримки населення.

ПРООН визначає 4 основні напрями інвестицій в Україну з метою підвищення соціальних стандартів та умов життя населення:

- подолання бідності (проекти «Підтримка реформи соціального сектору в Україні», на який було виділено 100 тис.дол., «Сприяння

інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні» вартістю 162 тис.дол.);

- демократичне врядування (проект «Демократизація, права людини і розвиток громадянського суспільства 2013-2016 рр.» вартістю 1300158 дол.);

- екологія (проект «Трансформація ринку в напрямку енергоефективного освітлення» вартістю 1 359 265 дол.);

- місцевий розвиток (проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», вартістю 17 млн.євро, який фінансується ЄС в обсязі 98, 4% та 1,6% ПРООН відповідно).

Надзвичайно ефективною є співпраця України із ВООЗ, яка на виражається у фінансуванні проекту боротьби із туберкульозом та ВІЛ/СНІД. Вартість програми становить 133 881 757 дол. і розроблена на перспективу до кінця 2017 року.

Крім зазначених міжнародних організацій, Україна співпрацює із урядом США у рамках налагоджених відносин з Агентством США із міжнародного розвитку, яке активно поліпшує соціальне становище у країні шляхом надання донорської допомоги, направленої на допомогу постраждалим на Сході країни, а також боротьбу із ВІЛ та СНІД [1].

На нашу думку, працюючи на перспективу, Україні варто зосередитись на вирішенні таких питань:

- впровадження програм та проектів, які фінансуються міжнародними організаціями, оскільки невирішеною залишається проблема неповного використання інвестицій та донорської допомоги;

- подолання бюрократичних процесів в апараті державного управління, що становлять істотні складнощі для ефективного функціонування міжнародних організацій на території України;

- перехід на інноваційну та соціально-орієнтовану модель розвитку економіки;

- адаптація вітчизняних соціальних стандартів до світових, оскільки невідповідність вітчизняних стандартів європейським, наявність невизначеностей у багатьох аспектах приводять до ускладнення процесу інтеграції економіки України до ЄС у всіх сферах діяльності.

Необхідно впроваджувати соціальні стандарти ЄС з метою досягнення найвищої ефективності в діяльності державних служб зайнятості, використовувати європейський підхід до гендерної рівності населення у питаннях зайнятості, можливостей кар'єрного зростання, заробітної плати та інших аспектах.

Наведені проблеми є першочерговими для вирішення, оскільки їх розв'язання лежить в основі пріоритетів України в рамках стратегії її всебічного розвитку до 2020 року.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Закон України «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». – Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Чалюк Ю.О. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук « Система регулювання соціальних відносин в глобальній економіці» / Чалюк Ю.О. / Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. – Київ, 2015 р.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ Дьяченко О.В.**

Сергієнко В., ФМТП, 2 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВІ НОВАЦІЇ РЕФОРМ У СФЕРІ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Варто почати з того, що метою Стратегії 2020 є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

На 4 місце за важливістю реформації постала дерегуляція та розвиток підприємництва, тобто створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, залучення інвестицій, тощо. Зокрема, для підтримки інвестиційної активності та захисту прав інвесторів вважається за необхідне забезпечити ефективний захист права приватної власності, у тому числі судовими органами, запровадити стимулюючі механізми інвестиційної діяльності, виходячи із найкращої світової практики [1]. Тож за Стратегією було прийнято збільшити притік інвестицій в такому порядку, щоб чисті надходження прямих іноземних інвестицій за період 2015 -2020 років за даними Світового банку склали понад 40 млрд доларів США.

Особливим є те, що досягнення цілей має бути оцінене індикаторами, які слугуватимуть певною перевіркою результатів. Проте, слабкий зв'язок з поставленими у реформах цілями та відповідними індикаторами створює труднощі для подальшої реалізації самих цілей.

Так, наприклад про престиж та інвестиційний імідж країни свідчитимуть зокрема кількість нагород на Олімпіаді.

Прошло більше 1,5 року, відколи дана стратегія мала бути визнана діючою. Та чи насправді такою вона є, проаналізуємо саме за рахунок ступеню правового забезпечення реаліями інвестиційної діяльності та станом бізнесу, оперуючи конкретними показниками.

За останні роки країна не домоглася значного успіху в залученні іноземного капіталу. Безперечно, військові дії на території України спровокували різкий відтік прямих іноземних інвестицій, в 2014 році їх обсяг впав до рекордно низьких 300 млн дол (проти 4,1 млрд дол роком раніше). У 2015 році ситуація дещо поліпшилася, за даними Національного банку чистий приплив ПІІ вже склав 3,1 млрд дол [2].

Більше того, у рейтингу економічних свобод (Index of Economic Freedom), який складається Heritage Foundation, Україна посіла 162 місце, набравши всього 46,8 балів в 2015 році, погіршивши свої позиції відносно 2014 року [3]. Варто також взяти до уваги той факт, що країни з показником нижче 50 відносяться до держав з репресивною економікою. Також українська економічна система вважається найбільш невільною в Європі.

Особливу увагу хочеться звернути на оцінці показника інвестиційної свободи, який розраховується на основі інформації про обмеження та преференції при інвестиційній діяльності. У разі наявності будь-яких обмежень віднімається від 5 до 25 балів від 100 за кожне з них (наприклад, дискримінація по відношенню до іноземних інвесторів, нечіткість та багатокладність інвестиційного законодавства, обмеження на володіння землею, ускладнене виведення капіталу і купівлі валюти). Україна має досить низький бал, а саме 20.

У звіті за 2016 рік основними проблемами для інвесторів названі:

1. преференції для українських компаній при держзакупівлях;
2. мораторій на продаж с/г землі іноземцям;
3. російсько-український конфлікт.

Очевидним є той факт, що відсутність вирішення перших 2-х проблем є недоліком українського законодавства або ж просто відтягування реформ заради власних особистих цілей влади. Більше того, численні обмеження на виведення капіталу і купівлю іноземної валюти, різко посилені в 2014-2015 рр. внаслідок девальвації української гривні, також є причинами низької оцінки.

У травні 2015 року КМУ було затверджено постанову «Про проведення прозорості та конкурентної приватизації у 2015-2016 роках», що дозволило ввести продаж державних пакетів акцій на міжнародних біржах і встановити проведення конкурсу за принципом аукціону як основного

способу приватизації [4]. Проте при цьому жоден програмний документ не обіцяє скасування мораторію на продаж с/г землі, хоча кожен з них містить ініціативи в сфері земельної реформи.

Проте варто відзначити і деякі невеликі, але все таки досягнення: певний прогрес в дерегуляції (наприклад скасовано 15.77 тис. ГОСТів) та гармонізація законодавства щодо захисту інвесторів (прийняття закону, що посилює захист прав інвесторів, що було однією з вимог Світового банку для виділення 0,5 млрд дол. кредиту). Але НБУ зазначає, що лібералізація валютного законодавства буде проходити поступово і при отриманні траншів МВФ. В цьому є власне сенс, але інвестори часом так і не можуть отримати дивіденди, зароблені в Україні. Взагалі, лібералізація валютних обмежень - питання спірне, тому що передчасна відміна обмежень може призвести до нових проявів нестабільності на валютних ринку і в економіці, що відлякає інвесторів, хоча і технічно підвищить оцінку України в рейтингу.

Останнє, на чому б хотілося акцентувати увагу є показник захисту прав власності, оскільки практика притоку інвестицій показує, що без належного гарантування даних прав інвестиції не будуть здійснюватися в бажаних для реципієнта масштабах. У України цей показник становить 25 балів, що характеризує досить слабкий рівень захисту прав власності [3]. Це один з найнижчих показників в Європі (після йдуть Росія, Білорусь, Вірменія, Боснія і Герцеговина). Більше того, судова система, діюча в сфері захисту прав власності, настільки неефективна і корумпована, що вирішення питань за її межами є нормою. На даному етапі за результатами опитування, проведеного компанією TNS, лише 2% громадян бачать активні зміни в судовій системі, а 87% майже не бачать або їм важко відповісти на це питання [5].

Отже, проаналізувавши вищезазначене, можна зробити певні прогнози стосовно ефективності Стратегії 2020 в напрямі інвестиційної політики. Зокрема, вірогідним є те, що дані цілі не мають стратегічного характеру з огляду на досить короткі терміни планування їх здійснення. Це наштовхує на думку, що за рахунок непослідовного і непрогресивного здійснення реформ, Україна не зможе виконати поставлену перед собою мету в сфері іноземних інвестицій.

Література

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

2. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446#5. – Назва з екрана.
3. 2016 Index of Economic Freedom [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України "Про проведення прозорості та конкурентної приватизації у 2015-2016 роках" від 12 травня 2015 р. № 271 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/271-2015-%D0%BF>.
5. Українці вважають, що найбільш активно відбувається реформування армії [Електронний ресурс] // Опитування TNS – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayinci-vvazhayut-shcho-naybilsh-aktyvno-vidbuvayetsya-reformuvannya-armiyi>.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі
Камянецька О.В.**

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Андрощук М., ФМТІІ, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

КОДИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Україна, як незалежна держава на сьогодні перебуває у процесі формування нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання окремих сфер суспільних відносин, що мають сприяти адаптації законодавства до європейських стандартів та покликані гарантувати підвищення рівня правового регулювання суспільних відносин, законності та стабільності. Першим етапом до реалізації вищевказаного є кодифікація вітчизняного законодавства.

На думку доктора юридичних наук Оніщенко Н.М., кодифікація – це форма правотворчості. Вона є узагальненням чинного регулювання, спрямованим на встановлення нових норм, що відображають назрілі потреби суспільної практики і долають прогалини правового регулювання. Кодифікація – це форма вдосконалення законодавства по

суті, і її результатом є новий зведений законодавчий акт стабільного змісту (кодекс, положення, статут тощо), що заміняє раніше чинні нормативні акти з даного питання. Поєднання в кодифікації упорядкування і оновлення законодавства дозволяє розглядати її як найбільш досконалу, вищу форму правотворчості [1, 96].

Враховуючи тенденції розвитку нашої держави на сьогодні, доцільним є дослідження систематизації всього масиву банківського законодавства.

Систематизацію законодавства юридичний енциклопедичний словник трактує як діяльність по упорядкуванню й удосконаленню нормативних актів, приведення їх у певну внутрішньо погоджену систему [2, 329].

Професор Селезньова О.М. вважає, що актуальним є питання кодифікації банківського законодавства, оскільки необхідно створити на основі всіх чинних законодавчих і нормативних документів систематизований Кодекс нормативних актів щодо банківської діяльності, постійно підтримуючи його в робочому стані та ознайомлюючи з ним усі банки України [3, 37].

Кодифікація позитивно впливає на досягнення доступності законодавства, виходячи з цього саме створення єдиного систематизованого Банківського кодексу України дасть можливість правильно застосовувати норми банківського законодавства та відповідно реалізувати їх, що є важливим чинником правового виховання населення.

Тільки систематизоване законодавство дає змогу досягти певного рівня правової культури та правової свідомості, оскільки ці категорії прямо залежать від рівня упорядкованості законодавства. Тому варто говорити про необхідність удосконалення вже існуючого масиву нормативно-правових актів шляхом їх науково обґрунтованого опрацювання з урахуванням об'єктивних потреб суспільного життя [4, 14].

Погоджуємося з думкою дослідника банківської сфери Костюченка О.А., в тому, що необхідно здійснити пошук нових підходів кодифікації банківського законодавства України, адже це дозволить його вдосконалити та створити єдиний збір законів, що будуть повністю регулювати всі суспільні відносини у банківській діяльності, тобто систематизувати банківське законодавство.

Отже, проблема кодифікації банківського законодавства була і залишається актуальною. На сьогодні перед нами постає потреба впорядкування зростаючої маси нормативно-правових актів, що є розгалуженими і не стабільними, а також актів, котрі регулюють нові відносини, котрі виникають у зв'язку із суспільним розвитком.

Література

1. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права: Підручник - К.: Юрінком Інтер 2006, – с. 117.
2. Юридический энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1984. – С.329.
3. Селезньова О.М. Проблеми систематизації банківського законодавства / О. М. Селезньова // Економіка. Фінанси. Право. –2006. –№ 12. – С. 37-39.
4. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення: Монографія. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корещького НАН України. 2003. – 220 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Бортнічук М., ФМТП, 3 к. 7 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап розвитку банківської системи наповнений різноманітними фінансовими послугами та продуктами, тому, відповідно, існує яскраво виражена конкуренція між кредитними організаціями. В цих умовах велику перевагу одержують ті організації, що здатні впроваджувати та створювати нові прогресивні технології, поліпшити продуктивний ряд, створювати альтернативні канали обслуговування клієнтів, тобто проводити інноваційний процес.

Стабільна банківська система, що динамічно розвивається, є обов'язковою передумовою твердого економічного зростання. Адже банки є надійною і непорушною системою, на якій має триматися економіка будь-якої країни.

Якщо розглядати дану тематику глобально, то у світовій банківській практиці зараз відбуваються такі інноваційні зміни:

- запроваджуються нові віртуальні банківські та фінансові технології;
- реалізовується організаційне розділення банку на три елементи: поширення послуг, портфельний банк і виробнича частина, оптимізація банківської мережі;

- ефективно використання нових комунікаційних та інформаційних технологій для електронного маркетингу;
- запровадження нових банківських послуг на основі нових технологій;

На сьогоднішній день банківські технології, як правило, вже не вважаються прерогативою тільки високорозвинених економік. Для прикладу, в Саудівській Аравії нещодавно була започаткована нова розрахункова система, що працює в режимі реального часу [1, 144]. Крім того, в цій країні розпочався найбільший в регіоні Персидської затоки проект клірингової системи чекових трансакцій. З цього випливає логічний висновок про те, що віднині платіжний цикл, на завершення якого в більшості країн світу потрібно декілька діб, в Саудівській Аравії потребує лише близько тридцяти хвилин.

Банківська ж система України перебуває на початковому етапі розвитку. Вона неквапливо, та все ж запроваджує в свою діяльність певні інноваційні продукти. Прикладом цього може слугувати найбільший за розмірами своїх активів український приватний комерційний банк і лідер роздрібного банківського ринку України – ПриватБанк. На сьогоднішній день ПриватБанк поки є стабільним лідером з впровадження інновацій в Україні. Інноваційна політика банку орієнтована на запровадження на всеукраїнському ринку абсолютно нових банківських послуг, що надаватимуть клієнтам нові можливості управління своїми фінансами та активами [2].

Серед таких інновацій можна зазначити безконтактний Android-банкомат – найперший у світі банкомат без клавіатури та екрану, за допомогою якого можна отримувати готівку за допомогою свого мобільного телефону. За допомогою кишенькового мобільного NFC-гаманця можна здійснювати безконтактні платежі з будь-якого банківського рахунку або картки без усіляких secure-елементів та стікерів. Також найвідомішими інноваціями ПриватБанку є впровадження у 1999 році SMS-банкінгу, OTP-паролі через SMS-повідомлення, P2P-перекази між картками у 2003 році, «Онлайн-інкасація» та багато інших.

Якщо Україна і надалі триматиме такий курс, то українські банківські установи можуть стати досить конкурентоспроможними на міжнародному ринку банківських послуг, вагомо покращиться якість і швидкість надання послуг, а також кожна послуга буде диференціюватись індивідуально до потреб клієнта, що матиме очікуваний вплив як для банківської системи, так і для всієї нашої країни [3]. Процес застосування нових інноваційних технологій у банках повинен стати певним ключовим фактором розвитку вітчизняного банкінгу, так само як каталізаторами

інноваційних процесів, що будуть спрямовані виключно на потреби клієнтів фінансових установ стосовно сучасних банківських сервісів.

Проте слід зауважити, що банки за своєю природою здебільшого є консервативними організаціями. Стабільність змісту операцій, процедур контролю, здібностей працівників, навіть зовнішнього вигляду приміщень банку протягом досить тривалого часу складало базис формування їх ділової репутації та іміджу як стабільного інституту, та, відповідно, довіри їх клієнтів.

Тобто, на сьогодні банки ініціюючи запровадження інноваційних технологій у свою діяльність повинні вміло поєднати те, що не поєднується – сучасні технології, інновації та розумний консерватизм [4].

Одним із важливих моментів є те, що останнім часом в інноваційній політиці почала значно зростати роль держави. Державна підтримка у цій сфері є досить актуальною, тому першим кроком у цьому напрямку є розробка певної стратегії розвитку банківської системи на перспективу як складового елементу фінансового ринку загалом [5].

Реалізація такого стратегічного плану дозволить створити в Україні досить конкурентоспроможний ринок фінансових послуг і його найбільшу складову – ринок банківських послуг, що служитиме стимулом до інноваційного розвитку економіки України загалом.

Література

1. Єгоричева С. Б. Банківські інновації: навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
2. Деменков М. С. Інтернет-платежі в сучасній банківській сфері / М. С. Деменков // Економіка, фінанси, право. – 2009. - № 8. – С. 34-39
3. Банківська система 2015: виклики та перспективи. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/id=14741673>
4. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан та стратегія розвитку: Монографія. – Суми: Мрія, УАБС НБУ, 2008. – 348 с.
5. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи [Електронний ресурс] / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 №680-р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Білокур Д., ФМТП, 2 к. 7 гр.,

КОРУПЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН

Актуальність даної теми зумовлена тим, що корупція є однією з проблем сучасності. Розв'язання даної проблеми для багатьох країн є надзвичайно актуальною справою, повною мірою стосується це і України, високий рівень корумпованості якої визнано її політичним керівництвом, Парламентом, вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями.

Враховуючи, те що деонтологія безпосередньо пов'язана із професійною службовою діяльністю юристів, що займають посади в органах державної влади, цілком очевидно, що корупція є однією із проблем деонтології. Падіння моралі в суспільстві та, як наслідок, процвітання майже легалізованих хабарництва і корупції, кругової поруки і корисливості у вищих ешелонах усіх галузей влади, державному апараті, судових і правоохоронних органах впливають на молоде покоління, якому в недалекому майбутньому доведеться заповнити й очолити державно-владні інститути. У своєму соціальному розвитку Україна досягла стану, коли корупція стала невід'ємним атрибутом державного управління, його системним елементом. З цим важко не погодитися. Саме молодь виявляє стурбованість падінням моралі та зростом злочинності в державі.

В умовах тотальної корумпованості всіх органів влади на всіх рівнях принципово неможливо вирішити жодної соціальної, економічної, політичної проблеми. Негативні наслідки, породжувані цим явищем, не тільки перешкоджають прогресивному, поступальному розвитку суспільства, але й являють серйозну загрозу інтересам національної безпеки країни.

Проблеми корупції стали предметом численних наукових досліджень, а в останні роки привертають все більше уваги. Вони досліджувалися у працях таких українських та російських вчених, як: Ожегов С.І., Тихомиров М.Ю., Мізерій О.І., Панченко П.М., Лукомського В.С., Аслаханов А.А., Матишевський П.С., Кальман О.Г., Камлик М., Невмержицький Є.В., Даньшин І.М., Галіна В.В., Мельник М. І., Охотнікова О. М. Шалгунова С. А. та ін.

В окремих енциклопедичних виданнях корупція відверто називається конкретним злочином, який полягає у прямому використанні посадовою особою прав, пов'язаних з її посадою, з метою особистого збагачення.

Що стосується суті самої корупції, то її визначає низка моментів: по-перше, корупція розглядається як діяльність; по-друге, така діяльність

пов'язується з протиправним використанням службових повноважень; по-третє, сфера цієї діяльності обмежується сферою державного управління; по-четверте, її відзначає чітко визначена корислива (матеріальна) спрямованість [1, 12].

Якщо брати до уваги, механізм корумпованих відносин то корупційні діяння можна розділити на три основні групи:

1) діяння, пов'язані з використанням особою, уповноваженою на виконання функцій держави, влади або службових повноважень для незаконного одержання нею грошей, матеріальних цінностей, послуг і переваг матеріального характеру;

2) діяння, які пов'язані з незаконним заволодінням службовою особою з використанням службового становища чужим майном (у більшості випадків державним або комунальним);

3) діяння, які вчиняє особа, уповноважена на виконання функцій держави, з використанням наданої їй влади або службових повноважень для задоволення особистих, у тому числі корисливих, вузько групових, корпоративних інтересів, інтересів третіх осіб, не пов'язані з одержанням матеріальної вигоди і з незаконним заволодінням чужим майном [2, 143].

Потрібно створити систему антикорупційної діяльності, яка повинна включити в себе комплекс заходів політичного, економічного, соціального, організаційно-правового характеру, спрямованих на випередження появи передумов для вчинення корупційних злочинів, їх послаблення, нейтралізацію та усунення [3, 105].

Враховуючи вищевикладене, попередження посадових злочинів становить узгоджену систему заходів політичного, економічного, соціального, організаційно-правового характеру, спрямованих на випередження появи передумов таких злочинів, їх послаблення, нейтралізацію та усунення. Здійснення цих заходів повинно сприяти реалізації антикриміногенного потенціалу суспільства, його окремих інститутів. Тільки таким шляхом має бути закладено підґрунтя успішної роботи по зменшенню посадових злочинів до мінімального рівня.

Попереджувальні заходи політичного характеру зводяться до програмованості та предметності у впровадженні демократичних засад у різних сферах суспільної організації, зокрема, утвердженні у громадській свідомості розуміння, що посадова злочинність підриває авторитет і силу держави, етичні основи суспільства; послідовності і активізації проведення антикорупційної політики щодо службовців, схильних до корупційних вчинків, створення громадських формувань, незалежних державних структур для участі населення у боротьбі з посадовими злочинами. У соціальній сфері попередження посадових злочинів передбачає доведення рівня оплати праці державних службовців до рівня

задоволення соціально-значущих потреб відповідно до їх соціального статусу; зміну системи соціального забезпечення населення через зменшення питомої ваги виплат на соціальні потреби у валовому національному продукті, що здійснюється через державний бюджет та загальнодержавні фонди; запровадження дійових механізмів задоволення окремих потреб державних службовців через довгострокове, в тому числі й поточне кредитування, реорганізацію діючої системи соціального страхування [4, 112].

Попри всю важливість заходів попередження через об'єктивні та суб'єктивні обставини вони не завжди досягають своєї мети. Тому особливо гострою залишається проблема оптимізації шляхів виявлення, розслідування конкретних фактів посадових злочинів і притягнення винних посадових осіб до передбаченої законом відповідальності. Виявлення посадових злочинів через специфіку їх прояву становить надзвичайну складність. Це зумовлює високий рівень їх латентності, перебування поза сферою юридичної відповідальності значної кількості осіб, діяльність яких є суспільно небезпечною [5, 16].

Таким чином, ефективна боротьба з посадовими злочинами повинна бути в першу чергу систематичною та потребує довгострокових соціально-економічних, політичних і правових перетворень. Ця діяльність повинна базуватися на поєднанні профілактичних і репресивних заходів. При цьому пріоритетна роль має надаватися профілактичним заходам на загальносоціальному і спеціально-кримінологічному рівні.

Література

1. Мельник М. І. Корупція: проблема визначення сутності і поняття // Вісник Академії правових наук України. – 2012. - № 3. – С. 12-16
2. Мельник М. І. Наукове забезпечення антикорупційної діяльності в органах державної влади. – К.: Основа, 2011. –186 с.
3. Кальман О. Г. Стратегія і тактика боротьби з корупцією // Використання досягнень науки і техніки у боротьбі із злочинністю. X. – 2010. – 126 с.
4. Невмержицький Є. В. Боротьба з корупцією в Україні: порівняльно-правовий аспект / Є. В. Невмержицький // Історико-політичні студії - 2014. - № 2. - С. 110-122.
5. Охотнікова О. М. Посилення кримінальної відповідальності за посадові злочини // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2010р. - № 3. – 14-18

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

За умов соціально-ринкової трансформації України, існуючих інтеграційних процесів між Україною та ЄС, значно зростає роль держави в економічному житті суспільства. В Україні створено розвинену нормативну та інституційну базу для захисту економічної конкуренції. Однак, одним з недостатньо врегульованих напрямів цієї діяльності в Україні є правове регулювання інституту надання державної допомоги суб'єктам господарювання.

Правова база моніторингу й контролю державної допомоги в Україні була створена в рамках виконання зобов'язань за Угодою про партнерство та співробітництво (УПС), яка набула чинності у 1998 році. [8, с.24] Після тривалих спроб нормативного закріплення системи державної допомоги або окремих її елементів, починаючи з 2002 року, нарешті, на виконання міжнародних зобов'язань України, які виникли, зокрема, внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, з метою забезпечення захисту та розвитку конкуренції, Верховною Радою України 01.07.2014 року прийнято, базовий у цій сфері, Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», який набирає чинності у повному обсязі 2 серпня 2017 року.

Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» є рамковим і встановлює трирічний перехідний період, до моменту набуття чинності в повному обсязі. Також, встановлює правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, визначає надавачів та форми державної допомоги, спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у цій сфері. Визначає Антимонопольний комітет України як Уповноважений орган у цій сфері, на який покладено впровадження національної системи надання державної допомоги, яка відповідатиме європейським принципам та міжнародним зобов'язанням, які на себе взяла Україна.

У зазначеному Законі визначено поняття державної допомоги як: «підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує

спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності». [1]

Поняття «державна допомога», головним чином, стосується впливу на конкуренцію та торгівлю через надання субсидій, податкових пільг та інших форм державної підтримки. На практиці вона може мати багато форм, до яких також можна віднести: прямі бюджетні кредити, податкові відстрочки, надання державних гарантій за кредитами, списання боргів та штрафів тощо. Слід зазначити, що за загальним правилом державна допомога є забороненою та недопустимою для конкуренції. [1] Проте, вона може бути дозволена у випадках передбачених законодавством та після відповідного дослідження та оцінки Антимонопольним комітетом України.

В країнах ЄС система попереднього контролю за наданням державної допомоги окремим галузям економіки нараховує більше 40 років. І хоча, Договір ЄС вважає будь-яку державну допомогу, апріорі, такою, що викривляє конкуренцію, а отже, забороненою, Директивами ЄС передбачено низку винятків із загального принципу. Мета цього контролю – запобігання шкідливому впливу держави на конкуренцію в межах спільного ринку. Надання державної допомоги в ЄС відбувається за попередньої згоди Єврокомісії, що визначає відповідність державної допомоги встановленим виняткам із загальної заборони. Відповідні заходи розглядають як державну допомогу, якщо вона відповідає таким критеріям:

- Наявність втручання держави або виділено державні кошти в різних формах (наприклад, гранти, здешевлені кредити або податкові пільги, гарантії, державна участь у цілій або частині компанії, надання товарів і послуг на преференційних умовах тощо).
- Втручання надає перевагу отримувачу на вибірковій основі, наприклад, конкретним компаніям або галузям промисловості, або компаніям, розташованим в окремому регіоні;
- Конкуренцію було або може бути викривлено та втручання може вплинути на торгівлю між членами ЄС.

Надання державної допомоги в ЄС ґрунтується на наступних принципах:

1. Цільовий характер підтримки. Державна допомога повинна бути спрямована на виконання чітко визначених завдань, проблем соціально-економічного розвитку, які обґрунтовано неможливо вирішити без одержання державної допомоги. Державна допомога повинна бути спрямована на створення нових виробничих потужностей, нових робочих місць, технологій.

2. Адекватність підтримки. Обсяг, форма та механізм надання підтримки повинні бути адекватними проблемі, на вирішення якої ця підтримка спрямована.
3. Зміна поведінки одержувача. Завдяки державній допомозі одержувач повинен розпочати, здійснити діяльність, яка була б неможливою без державної допомоги, або можливості цю діяльність розпочати є обмеженими. Державна допомога діяльності, яку одержувач здійснюватиме в будь-якому разі та в такому самому обсязі, як і без допомоги, не є прийнятною.
4. Допомога розвитку, а не збиткам. Державна допомога, як правило, не повинна компенсувати поточні витрати суб'єктів господарювання, особливо тих, що працюють збитково, перебувають у стадії банкрутства.
5. Результати (виробничі потужності, робочі місця тощо), досягнуті завдяки державній допомозі, повинні зберігати своє призначення впродовж наступних декількох років.
6. Державна допомога повинна бути спрямована на часткове відшкодування вартості проекту, що реалізовує її одержувач.
7. Відсутність спотворення конкуренції. Позитивні наслідки державної допомоги для розвитку економіки повинні бути збалансованими з можливими негативними наслідками для стану економічної конкуренції. [7, с.20-21]

В Україні тривалий час взагалі відмовлялися визнавати наявність проблем контролю за наданням державної допомоги. Система державної допомоги суб'єктам господарювання в нашій країні має переважно галузевий характер. Протягом останніх чотирьох років найбільші обсяги державної допомоги (в основному у формі прямих субсидій, державних гарантій та податкових пільг) отримували виробники сільськогосподарської продукції. Так наприклад, ці заходи у 2012 році склали близько 46,1 млрд. грн. від загального обсягу фінансових ресурсів, виділених для надання державної допомоги господарської діяльності в Україні. [8, с.15] На енергетичний сектор в середньому припадало близько 30% сукупного обсягу бюджетної підтримки суб'єктів господарювання в Україні у 2011–2013 роках. Загальний обсяг недоотриманих доходів бюджету через надання податкових пільг суб'єктам господарювання складав приблизно 3,5% від річного обсягу ВВП (32–46 млрд. грн). Ще однією поширеною в Україні формою державної підтримки є надання державних гарантій для забезпечення виконання зобов'язань державних підприємств, головним чином, в енергетичному секторі. Надання державних гарантій у 2011–2013 роках призвело до збільшення державного боргу України приблизно на 40 млрд. грн., 90% вартості цих

гарантій надавалися для забезпечення виконання фінансових зобов'язань лише однієї компанії — НАК «Нафтогаз України», більшість з яких була неефективною. [8, с.17] Відсутність стратегічного підходу, недостатня прозорість і непередбачуваність процесу прийняття рішень щодо зазначених заходів, на нашу думку, призводить до погіршення економічного становища країни.

Список використаних джерел:

3. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 22.08.2014 № 1555-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 34. – Ст. 1173.
4. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. – № 12. – Ст.64.
5. Апанасенко К.І. Щодо конкурсного порядку допомоги суб'єктам господарювання [Електронний ресурс] / К.І. Апанасенко
6. Некрасова Т.В. Щодо вдосконалення порядку надання державної допомоги суб'єктам господарювання [Електронний ресурс] / Т.В. Некрасова. – Режим доступу: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2009/09ntvdsg.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
7. Нестеренко Т.С. Щодо порядку надання державної допомоги суб'єктам господарювання [Електронний ресурс] / Т.С. Нестеренко, Є.О. Заруднєв. – Режим доступу: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/2805/%D2>
8. Романов О.С. Законопроект «Про державну допомогу» / О.С. Романов // Юридичний журнал. – 2005. – № 3. – С. 45–49.
9. Черніков Д. Європейська інтеграція у сфері конкуренції та державної допомоги [Електронний ресурс] / Черніков Д. – Режим доступу: <http://parlament.org.ua/upload/docs/broshura%205.pdf>
10. Хьольцлер Х. Звіт Про результати дослідження державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні [Електронний ресурс] / Хьольцлер Х. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=120932&schema=main>

Науковий керівник: Бакалінська О.О., д.ю.н., доцент, Київський національний торговельно-економічний університет

Гніденко В., ФМТП, 4 к. 3 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Професійні ризики існують у будь-якій сфері життєдіяльності суспільства. Тому кінцеві споживачі товарів і послуг постійно знаходяться під загрозою, а коли йдеться про медицину, про людські життя і здоров'я, ціна помилки може бути занадто високою. Саме тому медична сфера в зоні особливого ризику. Тема лікарських помилок в Україні - одна з найбільш болючих як для медиків, так і для пацієнтів, яких все частіше не влаштовує якість медичного обслуговування і мізерні компенсації за шкоду, заподіяну їх здоров'ю.

Страховання професійної відповідальності є одним із видів страхування, який нині перебуває на етапі свого становлення. Діяльність медичних працівників пов'язана з ризиком спричинення шкоди пацієнтові. Цей ризик обумовлюється можливістю допущення помилки медичним працівником від якої, на жаль, ніхто не може бути захищений. Саме тому страхування професійної відповідальності медичних працівників повинно здійснюватися з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної третім особам, внаслідок професійних помилок у зв'язку із здійсненням професійної діяльності [4].

Метою даної статті є дослідження сучасних наукових поглядів на страхування професійної відповідальності медичних працівників в Україні та правового врегулювання цього виду відносин.

Страховання професійної відповідальності медичних працівників як вид страхування з'явився в Україні у зв'язку з активним розвитком суспільних відносин. Ще однією підставою виникнення цього виду страхування є відсутність економічного і правового механізмів врегулювання питання відповідальності медичних працівників перед пацієнтами внаслідок невідповідності діагнозу хвороби дійсному характеру захворювання, а також невідповідності проведеного лікування характеру і тяжкості захворювання, що призвело до погіршення здоров'я або смерті третьої особи через недостатній рівень кваліфікації медичного працівника.

Відповідно до законодавства України, за договором страхування одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) виплатити другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору [1, ст. 979].

Страхування професійної відповідальності в системі охорони здоров'я дасть змогу вирішити декілька найважливіших завдань, а саме:

- забезпечити можливість постраждалому пацієнтові отримати матеріальне відшкодування за збиток здоров'ю у разі дефекту надання медичної допомоги;

- захистити лікаря від матеріальної відповідальності за завдану шкоду здоров'ю пацієнта;

- захистити фінансову базу охорони здоров'я в умовах дефіциту коштів, оскільки фінансові витрати на відшкодування шкоди здоров'ю пацієнта забезпечуються страховими організаціями, і не залучаються кошти, призначені для лікування інших хворих.

Професійна відповідальність медичних працівників віднесена до обов'язкових видів страхування [2, ст. 7].

Необхідно зазначити, що перелік осіб, професійна відповідальність яких страхується, ще не досить чітко сформульований Кабінетом Міністрів України.

Під професійною помилкою розуміється факт (доведений незалежною клінічною або судово-медичною експертизою) невідповідності діагнозу хвороби дійсному характеру захворювання, а також невідповідності проведеного лікування характеру і тяжкості захворювання, що призвело до погіршення здоров'я або смерті третьої особи через недостатній рівень кваліфікації медичного працівника; неадекватного контролю за якістю, зберіганням, безпекою і ефективністю лікарських засобів, медичних імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення; а також невідповідності рекомендацій щодо підбору, заміни лікарських засобів, що призвело до погіршення здоров'я або смерті третьої особи через недостатній рівень кваліфікації фармацевтичного працівника.

Відповідно до цивільного законодавства, страховик має право відмовитися від здійснення страхової виплати у разі навмисних дій страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування, якщо вони були спрямовані на настання страхового випадку; вчинення страхувальником або особою, на користь якої укладено договір страхування, умисного злочину, що призвів до страхового випадку; подання страхувальником завідомо неправдивих відомостей про об'єкт страхування або про факт настання страхового випадку; несвоєчасного повідомлення страхувальником без поважних на те причин про настання страхового випадку або створення страховикові перешкод у визначенні обставин, характеру та розміру збитків [1, ст. 991].

Отже, можна дійти висновку, що сучасна ситуація зі страхуванням професійної відповідальності медичного працівника є більш-менш

зрозумілою, натомість зі страхуванням відповідальності медичного закладу виникає питання. Так, згідно зі ст. 1172 Цивільного кодексу України юридична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків. Саме тому виникає необхідність страхувати відповідальність не лише медичного працівника, а й відповідальність медичного закладу.

Міжнародна правова та медична практика свідчать про те, що в провідних світових країнах знайдені прийнятні шляхи страхування лікарів через особливості їхньої професії. Так, вчені вважають, що перший закон про введення системи страхування на випадок нанесення збитку пацієнтові був прийнятий у Фінляндії 25 липня 1986 р. У ньому зазначено, що будь-який збиток, нанесений пацієнтові з огляду на надання йому медико-санітарної допомоги або з його участю в медичних дослідженнях, підлягають компенсації. Причому для отримання компенсації не потрібно пошуків конкретної винної особи, що часто буває вельми складно для пацієнта [5].

За останні десятиліття в США відзначається неконтрольоване зростання витрат на охорону здоров'я. Відшкодування, стягнуте з лікаря, у цьому випадку є досить великим [3].

Враховуючи зазначене вище, можна дійти висновку про те, що нині в Україні існує потреба в належному правовому регулюванні страхування професійної відповідальності медичних працівників, а також у розробленні правових механізмів для вирішення спору між медичним працівником та пацієнтом.

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
3. Дрозд І.М. Особливості страхування професійної діяльності // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2006_2_61
4. Карамішев Д. В. Перспективи запровадження страхування професійної відповідальності медичних і фармацевтичних працівників // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_7_8
5. Рогова О. Г. Правові засади впровадження страхування професійної відповідальності медичних працівників // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2010_2_25

**Науковий керівник: ст. викл. кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права КНТЕУ Севастьяненко О.В.**

**Домченко О., ФМТП, 3 к. 1 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)**

ЗЛОВЖИВАННЯМОНОПОЛЬНИМ СТАНОВИЩЕМНА РИНКУ

Монопольне становище є складним поняттям, що включає до своєї структури два елементи, а саме – володіння часткою на ринку, яка перевищує 35 % (за загальним правилом в Україні), а також наявність монопольної влади. Загальновідомо, що саме наявність монопольної влади дозволяє суб'єктам господарювання диктувати ціни на ринку і використовувати інші заборонені прийоми та способи гарантування своєї надвисокої прибутковості. Тому саме зловживання монопольною владою вважається однією з ключових проблем більшості країн, у тому числі й України.

Функціонування ринкових відносин, в основі яких лежить багатоукладна економіка, передбачає створення рівних можливостей для суб'єктів господарської діяльності, а також їхню конкуренцію, під якою розуміється змагальність суб'єктів господарювання, коли їхні самостійні дії обмежують можливості кожного з них впливати на загальні умови реалізації товарів на ринку і стимулюють виробництво тих товарів, які потребує споживач [1].

Суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо: на цьому ринку у нього немає жодного конкурента; не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин[2].

Монопольним (домінуючим) вважається також становище кожного з кількох суб'єктів господарювання, якщо стосовно них виконуються такі умови:

- сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50%;
- сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 70%.

Зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Протягом 2004 – 2013 років органи Антимонопольного комітету України порушили лише 134 справи за ознаками адміністративного проступку, передбаченого ст. 166-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). І тільки у 45 % випадків розгляд відповідних справ завершився прийняттям судового рішення про накладення на порушника адміністративного стягнення. Загальна сума штрафів за вчинення відповідних адміністративних проступків не перевищує 0,8 тис. грн на рік. Так, згідно з ч. 1 ст. 12 Закону України "Про захист економічної конкуренції" суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо: 1) на цьому ринку у нього немає жодного конкурента; 2) не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.

Зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку, зокрема, визнається [3]:

1) встановлення таких цін чи інших умов придбання або реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку

2) застосування різних цін чи різних інших умов до рівнозначних угод з суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин;

3) обумовлення укладання угод прийняттям суб'єктом господарювання додаткових зобов'язань, які за своєю природою або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємницькій діяльності не стосуються предмета договору;

4) обмеження виробництва, ринків або технічного розвитку, що завдало чи може завдати шкоди іншим суб'єктам господарювання, покупцям, продавцям;

5) часткова або повна відмова від придбання або реалізації товару за відсутності альтернативних джерел реалізації чи придбання;

6) суттєве обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин;

7) створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.

Зловживання монополюним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Слід зазначити, що зловживання монополюним становищем не спрямоване на створення нових компонентів ринкових відносин, які забезпечують перевагу над суперниками (нова продукція, нова технологія або організація виробництва) на зміну існуючої структури попиту та пропозиції. Найбільш поширеним видом у структурі зловживань є цінові зловживання, тобто встановлення дискримінаційних цін, які порушують права окремих споживачів, і встановлення монополюних цін, що призводить або може призвести до порушення прав споживачів. Встановлення монополюних цін є результатом монополюної влади суб'єктів господарювання, правила поведінки яких на ринку істотно відрізняються від відповідних правил конкуруючих суперників на ринку. У свою чергу, дії у вигляді обмеження обсягу випуску продукції призводять до підвищення цін та переносу прибутку від споживачів до виробників (монополюних утворень), що в результаті сприяє одержанню монополюного прибутку, викликаючи негативні для економіки наслідки. Скорочення випуску продукції може також призвести до того, що монополіст використовуватиме свою владу з метою усунення суперників із ринку не конкурентними засобами, а шляхом використання нечесних прийомів і способів для набуття або зберігання значної переваги на ринку. Такі дії вважаються протиправними [4, 114].

Слід ураховувати, що скорочення випуску продукції не може бути кваліфіковано як правопорушення в тому разі, якщо це правомірні, розумні та раціональні дії суб'єкта господарювання, який має владу на ринку і прагне до максимізації прибутку, що є природним прагненням. Монополіст може відмовитись від реалізації або закупівлі товару, якщо існують законні й розумні, з точки зору розвитку конкуренції, причини для такої відмови [4, 115]. Треба враховувати, що норми антимонополюно-конкурентного законодавства, які визначають склади порушень у вигляді зловживання монополюним становищем на ринку, можуть бути застосовані до суб'єктів господарювання незалежно від того, чи включено їх до Переліку підприємств, які посідають монополюне становище на ринку, та чи попереджався суб'єкт про його монополюне становище [3].

Отже антимонополюне законодавство передбачає, що зловживання монополюним становищем сьогодні є предметом двох видів юридичної відповідальності: адміністративної та господарсько-правової. Узагальнення сучасного стану юридичної відповідальності за

зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку дозволило обґрунтувати конкретні пропозиції щодо усунення виявлених в процесі дослідження перешкод для системної і безпомилкової кваліфікації адміністративно-деліктних зловживань монопольним (домінуючим) становищем на ринку.

Література

1. Щербина В.С. Господарське право України - К.: Юрінком Інтер, 2001 – 640 с.
2. Заборона зловживання монопольним становищем на ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mybiblioteka.su/3-12350.html>
3. Господарський кодекс України: Науково-практичний коментар. / Стаття 29. Зловживання монопольним становищем на ринку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://radnuk.info/komentar/gky/gky-rozdil1/54-gk-rozdil3/1319--29-----.html>
4. Фальченко О. Є. Проблеми зловживання монопольним становищем на ринку // Управління розвитком. - 2014. - № 11. - С. 113-116.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Шевченко О.В.

Звездіна А., ФМТП, 3 к. 2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м.Київ)

ЖИТЛОВЕ ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ

Розвиток суспільства тягне за собою прогрес в усіх сферах діяльності людства. Не є виключенням і житлове право, яке встановлює та регулює житлові відносини, відносини, що виникають у зв'язку із задоволенням громадянами потреби у житлі.

Житлові права та інтереси громадян перебувають під сталою увагою суспільства. Правове регулювання житлових правовідносин реалізується багатьма галузями приватного і публічного права: конституційним, адміністративним, цивільним, господарським, кримінальним, фінансовим тощо, але в основному це приватноправова проблема. Необхідно погодитись і з твердженням, що оскільки, з точки побудови системи права норми житлового законодавства відносяться до різних галузей права, регулювання житлових відносин нормами різних галузей прав, без об'єднання їх у самостійну галузь законодавства, теоретично було неможливим здійснити, якщо діяти заради чистоти

відособлених галузей. Таке вирішення питання суперечило б факту реальної дійсності. А отже, житлове право можна вважати самотійною комплексною галуззю права.

Актуальність даної теми виражається насамперед тим, що людина потребує житло. Ця потреба є основоположною і невіддільною, тому необхідність вирішення даної проблеми гостро постає в будь-якій державі. Це питання можливо вирішити такими заходами як: економічні та юридичні. Але все ж, на мою думку, перш за все потрібно змінювати нормативно-правову базу, яка буде ефективніше регулювати сферу діяльності житлових відносин.

У сучасній Україні діє велика кількість правових норм, спрямованих на всебічний розвиток житлової сфери. Однак проблема повністю не вирішена, і величезне число українців проживає в умовах, які не можна визнати задовільними.[3]

На даному етапі розвитку суспільних відносин, згідно з Конституцією України та міжнародно-правовими вимогами наша держава має запроваджувати політику, направлену на поступове й послідовне забезпечення всіх громадян житлом.

А от уся складність ситуації, пов'язаної з подальшим розвитком житлових відносин, спричинена проблемами, які виникли у житловій сфері, та їх врегулюванням на ринку житла. Саме житлове право покликане забезпечувати розв'язання проблем, пов'язаних із житлом як особливим майновим об'єктом, забезпечувати ефективний захист прав та законних інтересів як окремих громадян, так і всього суспільства.[5]

Дискусія щодо самотійності житлового права завершилася з прийняттям Цивільного кодексу 2003 р., який розповсюдив свою дію на відносини власності на житло, його найму та інші зобов'язальні відносини, предметом регулювання яких є житло. Водночас, я б хотіла зазначити, що норми цивільного права захищають і забезпечують інтереси як фізичних, так і юридичних осіб, в основному у сфері цивільного обігу. Вони налагоджують і регулюють відносини, коли особа керується власними судженнями, думками. Безкомпромісно інші цілі переслідують норми житлового права, які покликані вирішувати питання забезпечення житлом фізичної особи та її сім'ї з метою проживання. Хотілося б зазначити, що норми житлового права настільки тісно пов'язані з нормами цивільного права, що важко відокремити їх. Тому норми житлового права за предметом правового регулювання в переважній частині віднесені до норм приватного (цивільного) права. Тому житлове право володіє значною внутрішньою галузевою специфікою.[4]

Слід зазначити, що чинне на сьогодні житлове законодавство пов'язане з правом на проживання, правом власності на житло як

особливого інституту цивільного права. Потребує з'ясування співвідношення житлового законодавства з цивільним законодавством України, що і призводить до необхідності визначити співвідношення чинних законодавчих та інших нормативних актів, які належать до різних галузей права України, але регулюють прямо чи опосередковано правові відносини у житловій сфері. Так, Цивільний, Сімейний кодекси тим чи іншим чином регулюють відносини у житловій сфері. Відносини, пов'язані з правом на житло та з користуванням жилими приміщеннями (договір оренди, найму житла), з правом власності на житло регулюються значною кількістю розрізнених нормативних актів, у тому числі підзаконних, що не тільки ускладнює правове регулювання цих питань, а й відтворює систему суперечностей, закладених у них.[4]

Отже, можна зробити висновок, що розвиток та становлення України як держави з ринковою економікою можливе в основному за умов надійного функціонування правових механізмів, направлених на забезпечення житлових прав громадян, що знаходить тільки часткове вирішення у відповідних нормативно-правових актах житлового та цивільного законодавства. Разом із тим, житлова сфера вимагає додаткового правового регулювання нормами публічного права. Розвиток житлового права має здійснюватися з урахуванням попередньої, відпрацьованої роками системи охорони житлового фонду, розширення кооперативного, приватного житлового будівництва, що дозволить у майбутньому вийти на новий якісний рівень комплексного регулювання житлових правовідносин.[5]

Створення умов, за яких кожен громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду – саме ці зобов'язання публічного характеру держава взяла на себе. На мою думку громадянам, які потребують соціального захисту, житло має надаватися державою й органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату. Звичайно на них буде поширюватися спеціальний правовий режим. Соціальна спрямованість житлової політики повинна виявлятися не тільки в проголошенні, а й у наданні та забезпеченні реальних прав громадянам України, отриманні їх (ч. 2 ст. 47 Конституції) та з одночасним впровадженням ефективного механізму із забезпечення зазначених норм.[1]

На жаль, на даному етапі норми, якими регулюється житлове право України є застарілими та такими, що функціонують не для задоволення потреб громадян. Однозначно у сфері житлового права потрібно провести реформу, для покращення та поновлення вже існуючих норм, а також для впровадження нових норм, які будуть відповідати сучасним вимогам.

Отже, оскільки житлове право визначає сукупність правил і норм, що стосуються визначення статусу і захисту прав окремих осіб, які не знаходяться у відносинах влади і підпорядкування, рівноправно і вільно встановлюють свої права і обов'язки у відносинах, що виникають з їх ініціативи, то житлове право належить до сфери приватного права.

Можна дійти висновку, що житлове право є комплексною галуззю права. За рахунок: виокремлення особливих принципів та норм; наявності специфічних юридичних конструкцій; наявності окремого термінологічного апарату.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, №30, ст. 141.

2. Житловий Кодекс від 30 червня 1983 року № 5464-Х // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1983, Додаток до № 28, ст. 573.

3. Галянтич М.К. Житлове право України: Навч. посібник. - К: Юрінком Інтер, 2007. - 528 с.

4. Дзера І.О. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу/ За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. - К., 2005. - Т. 1. – 638с.

5. Житлове право України: Навч. посібник/ За ред. В.С. Гопанчука, Ю.О. Заїки. - К.: Істина, 2003. - 208 с.

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О. В.

Звездіна А., ФМТП, 3 к. 4 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

СОЦІАЛЬНІ ВІДПУСТКИ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Розвиток суспільства тягне за собою прогрес в усіх сферах діяльності людства. Не є виключенням і трудове право, яке встановлює та регулює трудові відносини, відносини на яких базується нормальне функціонування праці, а отже, і продуктивний розвиток країни.

Розбудова України як соціальної, демократичної та правової держави зачіпає всі сфери її життєдіяльності та взаємодії системи влади і суспільства. Саме в такий період особливого значення набуває соціальний характер даних відносин. Трудове право завжди вирішувало і соціальні питання працівників. Через соціальну функцію трудове право сприяє формуванню особи, виступає гарантом реалізації широкого

комплексу соціально-економічних прав і свобод, якими наділено працівника [5, с 30].

Актуальність даної теми виражається насамперед тим, що відпочинок поряд з працею є основними соціальними становищами, у яких людина перебуває все своє життя, за винятком дитячого віку. Праця обов'язково повинна чергуватись з відпочинком. Адже без відпочинку людина втрачає здатність плідно працювати. Саме тому у законодавстві України суттєву увагу приділено врегулюванню питання щодо реалізації права людини на відпочинок.

Предметом розгляду в даній статті є соціальні відпустки, право регулювання яких здійснюється нормативними актами як трудового права, так і права соціального забезпечення. Є необхідним зауважити про те, що самі відносини з надання соціальних відпусток входять до предмета регулювання трудового права; водночас відносини з надання допомоги за час тривалості більшості соціальних відпусток є сферою регулювання права соціального забезпечення. Так, відносини, пов'язані з соціальними відпустками, регулюються Конституцією України, Законом України "Про відпустки", КЗпП України, іншими законами та нормативно-правовими актами України. Законом України «Про відпустки» передбачаються такі види соціальних відпусток, як: відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами; відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; додаткова відпустка працівникам, які мають дітей. А державна допомога працівникам, які мають право на вказані соціальні відпустки виплачується за рахунок коштів Фонду соціального страхування на умовах, передбачених Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [2] та Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [4]. Цей приклад підтверджує наявність тісного зв'язку між правом соціального забезпечення та трудовим правом.

Закон встановлює державні гарантії права на соціальну відпустку, визначає умови, тривалість і порядок надання її працівникам для забезпечення права на відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей, задоволення власних життєво важливих потреб та інтересів, всебічного розвитку особи.

Але на практиці виникає чимало питань щодо застосування правових норм, які регулюють такий вид відпусток як – соціальні відпустки. Виникає багато проблем, які, на жаль, не є врегульованими законодавством.

По-перше, чинне трудове законодавство не надає визначення самого поняття «соціальна відпустка». Що створює певні перепони у трактуванні цього визначення. І все ж, на мою думку, застосування терміна «соціальна відпустка» говорить про те, що даний вид відпусток входить

до системизації засобів соціального захисту населення з боку нашої держави; свідчить про їх особливе місце у системі відпусток України.

По-друге, виникає така проблема, яка зачіпає багатьох працівників. І такою проблемою є необізнаність та не ознайомленість з трудовим законодавством, як у частині, що регулює питання соціальних відпусток, так і у трудовому законодавстві загалом. На мою думку, ця проблема виникає саме через несерйозне ставлення працівників до своїх прав, даючи змогу роботодавцям своїми діями знижувати рівень гарантій трудових прав працівників. І тут потрібно зазначити, що, на жаль, досить багато норм трудового права надають змогу роботодавцям вводити в оману працівників.

По-третє, основними аспектами соціальних відпусток зазначеними у Законі «Про відпустки», є : народження, виховання та догляд за дітьми. Але цілком доцільно виникає питання, чи є даний список повним? На мій погляд, такий перелік соціальних відпусток є все ж не доопрацьованим та обмеженим. Оскільки, Закон України «Про відпустки» у розділі VI передбачає ще декілька відпусток, направлених на надання часу працівникам, що мають дітей, для догляду за ними та виховання. Це такі відпустки: матері або батьку, який виховує дітей без матері (в тому числі й у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), що має двох і більше дітей віком до 15 років або дитину-інваліда, - тривалістю до 14 календарних днів щорічно (п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону «Про відпустки»); чоловікові, дружина якого перебуває у післяпологовій відпустці, - тривалістю до 14 календарних днів (п. 2 ч. 1 ст. 25 Закону «Про відпустки»); матері або іншим особам, зазначеним у ч. ст. 18 та ч. 2 ст. 19 Закону «Про відпустки», у разі якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більше як до досягнення дитиною шестирічного віку (п. 3 ч. 1 ст. 25 Закону «Про відпустки»).

Вказані відпустки відрізняються від тих, що містяться у розділі IV («Соціальні відпустки») Закону «Про відпустки» тим, що вони надаються без збереження заробітної плати. Але все ж ціль і життєві випадки, що викликають необхідність у таких відпустках, є однаковими в обох випадках – догляд та виховання дітей, тому, я вважаю, що їх теж можна зазначити як соціальні відпустки.

На основі викладеного, хотілося б запропонувати доповнити Закон України «Про відпустки» насамперед визначенням терміна «соціальна відпустка», а також запровадити правові норми, які зобов'язували б роботодавців інформувати працівників про їх права. Адже такі норми забезпечуватимуть реалізацію достатнього рівня гарантій трудових прав працівників, які мають дітей.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що соціальні відпустки є частиною трудових правовідносин, зокрема індивідуальних трудових правовідносин. Не можу не погодитися з думкою, яку зазначає В. Венедиктов: «Всі елементи трудових відносин тією чи іншою мірою відображаються в елементах трудових правовідносин у вигляді відповідних прав і обов'язків» [6, с 82]. Залежно від видів відпустки відносини щодо її надання можуть стосуватися основних індивідуальних трудових правовідносин або похідних чи супутніх індивідуальних трудових правовідносин.

Література

1. Кодекс законів про працю: Затв. Законом Верхов. Ради УРСР від 10.12.1971 р., № 322-VIII / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

2. Про дежавнудопомогусім'ям з дітьми: Закон України від 21 листоп. 1992 р. № 2811-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 5, ст.21.

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 46-47, ст.403.

4. Про відпустки: Закон України від 15 листоп. 1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 2, ст. 4.

5. Прокопенко В. І. Тр.дове право України : підручник/ В. І. Прокопенко. - Вид. 3-є, перероб. та доп. -Х. :Консум, 2002. - 564 с.

6. Гаращенко Л. П. Правове регулювання відпусток за законодавством України / Л. П. Гаращенко. - К, 2002. – 209с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Андріїв В.В.

Крупко Ю., ФМТП, 3 к. 2 гр.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
(м. Київ)

ПРАВО НА ЖИТЛО В УКРАЇНІ

Вирішення житлового питання на теренах України завжди було актуальним і на даному етапі розвитку країни стало ще гострішим і потребує реформ. Житлове законодавство, яке діє ще з Радянських часів, втрачає зміст з урахуванням прийняття нових законодавчих актів у наближених до житлового права сферах, які тісно взаємодіють між

собою. Незважаючи на низький рівень забезпеченості громадян житлом, обсяги його будівництва щорічно зменшуються, що також негативно впливає на ситуацію.

Поняття право на житло у правовій науці належить до складних теоретико-методологічних проблем, а його актуальність зумовлена новим усвідомленням місця людини в системі суспільства. На шляху до забезпечення права громадян на житло, Україна потребує реформ і прийняття сучасного законодавчого акту, що вирішить посталі проблеми в державі. Потребують вирішення питання, пов'язані з приватизацією та реприватизацією житла, будівництвом нового.

У період реформації наша держава, згідно з міжнародно-правовими актами, з початком впливу Європи на розвиток України, а також основоположного документу - Конституції України, повинна розпочати шлях до поступового забезпечення своїх громадян житлом.

Житлове законодавство України спрямоване на реалізацію державної політики та права кожного громадянина на житло, на ефективне використання й охорону житлового фонду. Динамічний розвиток житлового законодавства зумовлює необхідність переходу від попередньої системи надання державного житла громадянам у користування до нової системи, що ґрунтується в основному на забезпеченні громадян житлом на праві власності, і це відповідає потребам суспільства щодо вирішення житлових проблем за умов ринкової економіки. Система, яка використовується зараз, виявилася неспроможною забезпечити людей житлом, черги з роками незалежності України не зменшуються, а тільки зростають, рівень урбанізації призводить до занепаду сільської місцевості. На це впливає недосконалість існуючого розподілу житла і корупційних схем, щодо його отримання.

Право на житло - це невід'ємне право громадянина України, що закріплене у ст. 47 Конституції України: держава гарантує право на житло і створює умови, за яких кожний громадянин має змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Ніхто не може бути позбавлений житла інакше, як на підставі закону за рішенням суду. Конституція України (ст.30) гарантує кожному громадянину право на недоторканість житла. Це означає, що ніхто не має права проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку тільки за вмотивованим рішенням суду. А ст. 48 Конституції гарантує кожному право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло [1].

Громадяни, які потребують поліпшення житлових умов, мають право на отримання в користування жилого приміщення в будинках державного чи громадського житлового фонду. Житлові приміщення надаються громадянам України, що постійно проживають у даному населеному пункті, як правило, одна квартира на сім'ю. Громадяни самостійно здійснюють право на отримання приміщення в будинках державного і громадського житлового фонду з настанням повноліття, тобто при досягненні вісімнадцятирічного віку, а особи, які вступили в шлюб до досягнення вісімнадцятирічного віку - відповідно до часу вступу в шлюб чи влаштування на роботу.

“Правилами обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов і надання їм жилих приміщень в Україні” та Житловим кодексом України визначається порядок обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов і виділення їм житла [5].

Наявність у громадян житла забезпечує їхні матеріальні та нематеріальні потреби, і є ознакою, що лежить в основі житлових правовідносин. Тому житлові правовідносини можна визначити і як немайнові відносини, що впливають з об'єктивної потреби людей у житлі. По-перше, житлові відносини можна класифікувати за матеріальною ознакою задоволення потреби людей таким чином як майнові відносини і немайнові правовідносини. Мета може бути комерційною і некомерційною, оскільки задовольняє потребу у житлі або особа використовує житло з метою отримання прибутку.

Але це все лише теоретичні аспекти, які є загальновідомими догмами. Багато спорів точаться навколо питань про поняття "житла" безпосередньо і "права на житло". Незмінним залишається можливість використання свого права в цілому і відповідно захищеність громадян державою. Адже житлова криза продовжує існувати і необхідність нового Житлового кодексу, який охоплював би більшу частину питань щодо отримання майна і його розпорядженням, а не мав бланкетний характер і усував би прогалини правового регулювання у житловій сфері. Нині держава забезпечує стабільність правовідносин власності у сфері приватно-правових відносин і захищається державою, як і прописано Конституцією, що дає можливість громадянам мати житло у приватній власності і розпоряджатися їм (користуватися, наймати, заповідати, дарувати та ін.) [3].

Потребує розвитку і соціальна спрямованість із забезпечення права на житло, зокрема, надання допомоги малозабезпеченим громадянам України, які не мають житла чи мають недостатню кількість житла, не тільки використання встановлених розмірів на одну особу законодавче гарантування житлових прав громадянам України. А також забезпечення

та доступність житла і створення умов для житлового будівництва особам, що можуть задовольнити свою житлову потребу самостійно, і в подальшому обов'язковим субсидуванням будівництва, видавати кредити на будівництво, що давало б громадянам можливість реалізувати своє право в будь-який момент, а не стояти в чергах роками.

Таким чином, за Радянських часів існував державний розподіл житла, що врегульовувався нормами адміністративного права. На сьогодні житлові відносини виходять зі сфери адміністративного регулювання у сферу приватно-правового регулювання, що надає суб'єктам право-відносин свободу вибору і сприяє формуванню ринку житла. Тому новий Житловий кодекс має бути побудований на засадах приватно-правового забезпечення громадян житлом, відповідно до положень ст. 47 Конституції України. Крім цього, потрібно звертати увагу на використання закордонного досвіду, але при цьому враховувати недосконалість нашої системи і відповідним чином перейти до нового етапу в розвитку нашої країни і суспільного блага громадян.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Житловий кодекс України" від 30 червня 1983 р. № 5464-Х.
3. Закон України "Про приватизацію державного житлового фонду".
4. Галянтич М.К. Теоретико-правові засади реалізації житлових прав громадян в умовах ринкових перетворень /Галянтич М.К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва, 2006, - 512.

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права КНТЕУ Корольков О. В.

Коваленко Ж.

студент,

Київський національний торговельно-економічний університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВКЛАДУ В СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Створення дієвої та ефективної нормативно-правової бази, зокрема і щодо регулювання системи гарантування вкладів фізичних осіб, – одна із найважливіших передумов реалізації державної політики сприяння економічного зростання держави та населення, а також становлення України як сучасної європейської держави.

Отже, аналіз та вдосконалення правового регулювання вкладу в системі гарантування вкладів фізичних осіб набуває особливої актуальності.

Відразу зауважимо, що наразі як в законодавчій регламентації, так і в банківській практиці відсутній єдиний концептуальний підхід до визначення поняття вкладу.

Так, визначення поняття вкладу міститься в низці законодавчих актів: Цивільний кодекс України; Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»; Закон України «Про банки і банківську діяльність»; Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних операцій з юридичними і фізичними особами». Аналіз останніх дозволяє констатувати той факт, що останні вступають між собою в суперечність в контексті неоднозначного тлумачення поняття «вклад», а саме: одні з них містять поняття «банківські метали», а інші - ні.

Тому пропонуємо внести зміни до Цивільного кодексу України, Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо закріплення єдиного уніфікованого визначення поняття «вклад» - кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківських металах, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору, включаючи нараховані відсотки на такі кошти.

Разом з тим, виникають певні проблеми й під час відшкодування коштів вкладникам. Так, Законом встановлено, що сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладами не може бути меншою 200 тис. грн. [2]. Водночас відповідно до інформації офіційного веб-сайту Фонду кожному вкладнику банку гарантується відшкодування коштів за його вкладом в розмірі не більше 200 тис. грн. [5]. Крім того, судова практика свідчить про відшкодування фізичним особам коштів за вкладами у розмірах більшому 10 грн. і меншому 200 тис. грн.

Тому виникає проблема невідповідності законодавчої регламентації суми граничного розміру відшкодування за вкладом правозастосовній практиці.

До того ж, в контексті відповідності реаліям сьогодення було досліджено графік флуктуацій середнього курсу [4], на основі чого встановлено, що політична та економічна нестабільність зумовила

виникнення значних флуктуацій середнього курсу валют. Тому, вважаємо, що політична та економічна нестабільність - основна підстава збільшення суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами. Водночас, хоча й нинішній розмір гарантованої суми відшкодування перевищує початковий у 400 разів [5], та в процесі руху в проєвропейському векторі не захищає інтереси вкладників на належному рівні в силу зміни рівня інфляції в державі, зростання середньоринкових цін та девальвації національної валюти.

Зазначимо, що розрахунок суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами має бути здійснений шляхом множення суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами на коефіцієнт, який розраховується на основі відношення середнього курсу валют станом на сьогодні (з можливими флуктуаціями середнього курсу валют) до середнього курсу валют станом на день закріплення суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами. Зазначена сума має бути максимально можливою сумою відшкодування коштів.

Тому пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» в контексті закріплення суми відшкодування коштів за вкладами, яка має бути збільшена, та, крім того, максимально можливою сумою відшкодування, тобто слід замінити слова «не може бути меншою 200 000 гривень» на слова «не може бути більшою 650 000 гривень».

На основі вищевикладеного було розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (щодо вдосконалення правового регулювання). Прийняття останнього унеможливить в майбутньому порушення прав і законних інтересів вкладників та слугуватиме поверненню довіри до банківської системи України.

Науковий керівник: Сударенко О.В., к.ю.н., доцент, Київський національний торговельно-економічний університет

Наукове видання

**СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
«УКРАЇНА – 2020»
(економіка, фінанси і право)**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 17 травня 2016 року)

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 59,22. Тираж 25 пр. Зам. 492.
Видавець і виготовлювач
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ, Україна, 02156

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4620 від 03.10.2013 р.